SC.21.Pl.6.

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
37
31 B
10

Digitized by Google

Digitized by Google

# CONTINUATIO PRÆLECTIONUM THEOLOGICARUM HONORATI TOURNELY,

## Sive Tractatus *DE UNIVERSA* THEOLOGIA MORALI

TOMI SEXTI

*PARS PRIMA*

Continens Tractatum de Pœnitentia.

*Collegit & digeſſit* Petrus Collet, *Presbyter Congregationis Miſſionis, Sacræ Theologiæ Doctor & Profeſſor.*

VENETIIS,
Apud Nicolaum Pezzana.

M DCC LV.

*SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.*

Digitized by Google

Digitized by Google

# PRÆFATIO.

EN prodeunt tandem, Dilectiſſimi ſacræ Theologiæ Candidati, Prælectiones noſtræ de Pœnitentia: Opus expetitum diu, quodque ut votis veſtris non omnino imparefficerem, nulli pene laboris ac ſtudiorum modo peperci. Ut tamen fatear quod res eſt, vereor plurimum, ne quem admodum multo ex ſemine infelix lolium ſterileſque avenas plerumque capit deluſus agricola; ſic & eo tantum reciderint conatus mei, ut Literariam Rempublicam ſub nimia hujuſmodi Operum mole fatiſcentem jam dudum, abortivo fœtu opprimerem.

Ea nimirum, niſi male auguror, Scriptoris cujuſque conditio eſſe debet, ut ſi minus plenos ſucceſſus ſpondeat ſibi, at ſaltem aliquantos ſperet. Victus ego præconcepta tractandi argumenti difficultate: territus etiam mutuis Theologorum criminationibus, quorum aliis alii rigidiorem diſciplinam, laxiorem alii largis faucibus in hac potiſſimum materie objectant; id de me unum primo a limine conjeci, futurum ſcilicet, ut iis naufragus accederem, qui idem ſulcantes mare, in eos nunc, nunc in iſtos ſcopulos miſere impegerunt.

Erant hæc profecto, quæ fluctuantem ad minus & incertum a novo conamine deterrerent. Obſtitit porro tum juſti obſequii lex crebro & enixe imminens; tum & experta non ſemel Lectoris benignitas; tum & ſpes nonnulla indulgentiæ alicujus, ab iis præſertim, qui me ad iſtud laboris genus coegere magis quam invitavere.

Ut ut erit: (habent enim ſua fata Libelli, quæ nec peritiores Aſtronomi certo prædicere, nec livor vel amor multum in tempus ſubvertere valeant:) quam in præviis Tractatibus tenui methodum, hanc e veſtigio ſecutus ſum in præſenti. Dialecticæ formam, quæ gravibus viris faſtidium parit, ſervavi, quia Candidatis ſemper, quandoque etiam junioribus Magiſtris utilem. Ubique theoriæ, quæ ſola parum prodeſt, praxim quæ ad omnia utilis eſt, conjunxi. Nullam e quæſtionibus, quæ ad dogma, vel liberas ſcholæ diſputationes ſpectant, ſi cujus hæc momenti foret, prætermiſi. Diſſertationes, quibus gravia quædam Hiſtoricæ capita enucleantur, paſſim injeci: quod in aliis quidem quæ hactenus meo, niſi potius alieno nomine prodierant, Voluminibus præſtiteram, ſed non ita diſtincte. Sententiam de unoquoque conſcientiæ caſu, meam, qualiſcumque hæc eſſe poteſt, paulo forte audacior, ſed & obſequentior protuli. Hæſi quidem nonnihil in materia contritionis; ſed pacis ſtudio hærendum duxi; fietque fortaſſis, ut mature ponderatis quæ ultro citroque congeſſi, non hæreant alii vel doctiores, vel paulo audentiores. Demum in id, pro more mihi in hujuſmodi Operibus ſacro, totus incubui, ut neminem ſincere Catholicum petulanter impeterem. Quin & quempiam, cui non unum ſtigma inurere licebat, ne ſuo quidem nomine, ſed nec apertis, qui hominem redderent, coloribus expreſſi.

Vix tamen diſſimulare poſſim, nihil mihi, tot & tam varia de dogmaticis quæſtionibus exſcribenti, ad dolorem acerbius contigiſſe; quam quod illa tanti momenti Capita, in Concertationibus publicis, vel omnino prætermitti, vel ad meras argutæ cujuſdam Methaphyſicæ leges, ab annis plus minus quindecim, diſcuti conſpicio; ita ut qui grave aliquod,

ſeu Scripturæ, ſeu Patris cujuſpiam argumentum propoſuerit, is vel *eruditi*, contemptim ſcilicet, vel *Monachi* nomen ferat. Quaſi nimirum hi ſoli Academicos Gradus perite & triumphanter decurrant, qui argutiis quibuſdam, partim ex impio Baylio, partim e proprio penu erutis turgidi, ſacra Religionis Myſteria ad unam rationis normam metiri & appendere videntur.

Hanc equidem novi ſtudii methodum & breviorem eſſe, & multo faciliorem, non illubens confiteor. Abjectis ſemel multam partem Scriptura & Patribus, quorum profunda lectio moræ plurimum & temporis exigit, eo quis theſim ſuam celerius inſtruit & præparat, quo ratione magis furit, & fœcundus næniarum meditator, evanidis ſubtilitatibus mentem paſcit & opplet cerebrum.

Sed heu! ne errate animis, Dilectiſſimi; non ea tricarum via Petavii, Thomaſſini, Boſſueti, aliique quotquot hactenus prodierunt, ſeu vindices Religionis, ſeu veræ Theologiæ Principes, immortale ſibi nomen pepererunt. Philoſophicas, quæcumque hodiedum eruperunt, ſubtilitates congerat junior Candidatus, quandiu his unis adeo inhærebit, ut Traditionis pene ignarus appareat, ſterilem Metaphyſici, vel Metaphyſice delirantis, laureolam fortaſſe obtinebit; at Theologi famam & nomen a ſenſato nemine promerebitur. Mirumque ſi, ut olim Hieronymus, quia Ciceroni addictior, ab Angelis dure vapulavit; ſic & ipſe, quia Ariſtotelicæ Dialecticæ ſtudioſior, a Deo, qui Majeſtatis ſcrutatorem opprimit gloria ſua, percelli non mereatur. Sane quam amari prodeant fructus e naturali Myſteriorum indagatione multiplex lapſis retro, noſtriſque etiam temporibus, comprobavit experimentum. Utinam alieno ſaltem periculo ſapiant, quibus necdum contigit ſapere ſuo.

Neque hæc tamen ſic intellecta velim, ut omnem rationis vel Philoſophiæ uſum a Scholis Chriſtianis extorrem eſſe contendam. Utilis dubio procul Philoſophia, quæ mentem facit rectam, ingenium acuit, artem tradit diſputandi, Sophiſtas propriis armis retundit & debellat, quin & multiplici doctrina movet, delectat, & quandoque animos rapit. Hinc, quod perſæpe expertus ſum, vix ſperare eſt futurum ut in Theologicis proſpere ſuccedat, qui Philoſophicis non incubuerit ſedulo. At id peropto, & enixe precor, ut in ſtudiis noſtris ſuæ ſint, tum Scripturæ, tum & Traditioni potiſſimæ partes: ne ex eorum ordine ſimus, qui, ut loquitur Melchior Canus (*a*) *uſque adeo argumentis a ratione ductis addixerunt ſe ut ſive diſputent, ſive ſcribant, Scripturam ſacram, Sanctorumque Patrum Libros ne legiſſe quidem videantur*. Non ſint oculis noſtris Theologi, qui nihil aliud ſunt quam Sophiſtæ (*b*), vanarumque argutationum molitores. *Itaque*, & id unum intendimus, *hoc quidem opinantium genus pellatur e medio* (*eſt enim totum improbabile & impium*) *qui*, ſi minus animo, at factis & agendi ratione, *opinantur aptiora Theologo ea argumenta eſſe, quæ ex ratione, quam ea quæ ex auctoritate ducantur*. (*c*) Hęc nobis votorum ſumma: ſit & hęc nobis duri laboris merces; nec tam nobis quam Eccleſię, quę ut a verbo Dei tam ſcripto, quam tradito deſcendit, ſic & iiſdem armis contra profanas cujuſcumque ęvi novitates vindicari debet.

IN-

(*a*) De Locis Theol. Lib. 9. p. 409. (*b*) Canus ibid. p. 411. (*c*) idem ibid. 411.

# INDEX
## CAPITUM ET ARTICULORUM.

PARS PRIMA. *De Pœnitentia ut virtute*, Pag. 1
CAPUT PRIMUM. *De natura Pœnitentiæ*, ibid.
Conclvsio I. Vox Pœnitentiæ non importat ſolam conſilii mutationem, ſeu novæ vitæ propoſitum, ſed deteſtationem peccati commiſſi, & congruam ipſius expiationem, 2
Conclvsio II. Habitus Pœnitentiæ eſt virtus proprie dicta, 4
Conclvsio III. Pœnitentia eſt virtus ſpecialis, 7
Conclvsio IV. Pœnitentia, prout in præſenti ſtatu ſpectatur, eſt virtus quoad actum & quoad habitum ſupernaturalis, 14
CAPUT II. *De cauſa efficiente & finali Pœnitentiæ*, 15
Conclvsio I. Cauſa efficiens Pœnitentiæ primaria eſt Deus. Cauſæ vero diſpoſitive concurrentes ſunt pii adultorum actus, ibid.
Conclvsio II. Cauſa finalis Pœnitentiæ remota eſt offenſa Dei ut congrue delenda: proxima vero eſt actus quilibet, quo mediante eadem offenſa deleri poſſit, ibid.
CAPUT III. *De objecto materialis Pœnitentiæ*, 16
Conclvsio I. Peccatum actuale quodcumque ſit; habituale item, quin & jam dimiſſum, eſt Pœnitentiæ materia, ibid.
Conclvsio II. Eſt etiam originale peccatum ſuo modo materia virtutis Pœnitentiæ, ibid.
Conclvsio III. Imperfectiones, prout a peccato diſtinguuntur, non ſunt proxima virtutis Pœnitentiæ materia: poſſunt eſſe remota, 17
CAPUT IV. *De Pœnitentiæ ſubjecto*, ibid.
Conclvsio I. Pœnitentia, nec quoad actum, nec quoad habitum eſt in damnatis, 19
Conclvsio II. Pœnitentia quoad habitum ſpectata non remanet in viatoribus mortali peccato infectis, ibid.
Conclvsio III. Pœnitentia quoad habitum ſpectata, fuit in bonis Angelis viatoribus, in Protoparentibus ante peccatum, in B. Virgine ante mortem, 20
Conclvsio IV. Manet etiam in Beatis Pœnitentia quoad habitum, 21
Conclvsio V. Non fuit in Chriſto Pœnitentia ſecundum nominis ſignificationem: fuit vero quoad efficaciam rei. 21
CAPUT V. *De affectionibus Pœnitentiæ*, 22
Conclusio I. Pœnitentia, nec dignitate, nec natura, prima eſt virtutum, ibid.
Conclvsio II. Multiplex eſt Pœnitentiæ principium, ibid.
Conclvsio III. Actus Pœnitentiæ formaliter, qui ſcilicet ex proprio virtutis Pœnitentiæ motivo eliciatur, non eſt abſolute & pro omni caſu neceſſarius ad ſalutem, 23
Dissertatio historica *de Pœnitentia Samſon, Heli & Salomonis*, ibid.
§. I. *De Samſone*, ibid.
Conclvsio. Samſon, Pœnitentia & morte fortiter ac ſancte oppetita, prioris vitæ maculas deterſit, 24
§. II. *De Heli*, 26
Conclvsio. Nihil habet Scriptura quod Heli Pœnitentiam ſatis adſtruat: habet Traditio quod ei vehementer adverſetur, ibid.
§. III *De Salomone*, 29
Conclvsio. Incerta eſt Pœnitentia, incerta proinde ſalus Salomonis, ibid.
PARS SECUNDA. *De Pœnitentia ut Sacramento*, 35
CAPUT I. *De exiſtentia Sacramenti Pœnitentiæ*, 36
Articvlvs I. *Recenſentur hæretici qui Pœnitentiæ Sacramentum expunxerunt*, ibid.
Articvlvs II. *Vindicantur ſingulæ Dogmatis Catholici partes*, 46
Conclvsio I. Datur in Eccleſia remedium exterius, quo remittuntur peccata poſt Baptiſmum commiſſa, ibid.



Digitized by Google

Conclusio II. Remedium illud quo peccata dimittuntur, ſeu Pœnitentia, verum eſt novæ legis Sacramentum, 50
Conclusio III. Pœnitentiæ Sacramentum, nec in Baptiſmo Baptiſmive memoria, nec in Evangelii prædicatione, nec in miniſterio prorſus exteriori conſiſtit, 59
CAPUT II. *De efficacia & effectibus Sacramenti Pœnitentiæ*, 70
Articulus I. *An quodcumque peccatum per Eccleſiæ claves remitti poſſit*, ibid.
Conclusio. Nullum eſt quantumvis grave crimen quod per Eccleſiæ claves dimitti non poſſit, 71
Articulus II. *An mortale unum ſine alio dimitti poſſit*, 94
Conclusio. Non poteſt per Pœnitentiam peccatum unum mortale ſine alio remitti, 95
Articulus III. *An Pœnitentia peccata vere dimittat, ſolumve dimiſſa declaret*, 96
Conclusio. Abſolutio Sacramentalis, non tantum declarat remiſſa eſſe peccata, ſed ea vere & proprie coram Deo dimittit, 97
Articulus IV. *An Pœnitentia ut culpam, ſic & pœnæ reatum tollat*, 108
Conclusio. Quoties per Pœnitentiam tollitur reatus culpæ, tollitur & reatus pœnæ æternæ; at non tollitur ſemper, ſed ſæpius manet reatus pœnæ temporalis, ibid.
Articulus V. *An Pœnitentia ita tollat peccatum, ut nunquam reviviſcat*, 117
Conclusio I. Peccata ſemel per Pœnitentiam vel aliter dimiſſa, non redeunt ſimpliciter vel abſolute, 118
Conclusio II. Peccata etiam deleta per poſteriora reviviſcunt ſecundum quid & virtualiter, 122
Articulus VI. *An Pœnitentia merita per peccatum mortificata redintegret*, 124
Conclusio. Merita per peccatum mortificata redeunte per Pœnitentiam formalem aut virtualem gratia ſecundum ſe tota reviviſcunt, ibid.
CAPUT III. *De materia Pœnitentiæ*, 133
Articulus I. *De materia remota Pœnitentiæ*, ibid.
Conclusio I. Peccatum Originale non eſt materia Sacramenti Pœnitentiæ, 134
Conclusio II. Peccatum actuale Baptiſmum conſequens, eſt remota Pœnitentiæ materia, mortale quidem, neceſſaria, quandiu directe remiſſum non eſt; veniale autem, & mortale jam directe remiſſum, libera & ſufficiens, ibid.
*Solvuntur variæ quæſtiones circa remiſſionem peccati venialis*, 137
Articulus II. *De materia proxima Pœnitentiæ*, 153
Conclusio I. Nec terrores aut fides Lutheri ſenſu, nec mortificatio aut vivificatio Calviniana, partes ſunt intrinſecæ Pœnitentiæ, 153
Conclusio II. Manus impoſitio non eſt proxima Sacramenti Pœnitentiæ materia, 155
Conclusio III. Tres Pœnitentis actus, contritio nimirum, confeſſio & ſatisfactio, ſunt proxima Pœnitentiæ materia, ſeu partes materiales ex quibus intrinſece componitur Sacramentum Pœnitentiæ, ibid.
Conclusio IV. Satisfactio in actu exercito pars eſt integrans, non eſſentialis Sacramenti Pœnitentiæ. 162
CAPUT IV. *De Contritione*, 163
Articulus I. *De Contritione generatim ſumpta*, ibid.
Sectio I. *De natura Contritionis*, 166
Sectio II. *De affectionibus Contritionis*, 167
§. I. *An contritio debeat eſſe vera*, 164
Conclusio. Contritio, ut deleat peccata, vera eſſe debet, ibid.
§. II. *An Contritio debeat eſſe interior*, 168
Conclusio. Contritio interior eſſe debet, ibid.
§. III. *An contritio ſupernaturalis eſſe debeat*, 169
Conclusio. Contritio, prout ad juſtificationem intra vel extra Sacramentum diſponit, debet eſſe ſupernaturalis, tum ratione principii, tum ratione motivi, 170
§. IV. *An Contritio ſumma eſſe debeat*, 170
Conclusio I. Optanda quidem eſt contritionis intenſio quoad gradus, non tamen eſt abſolute neceſſaria, 173

Con-

CONCLVSIO II. Ad Contritionem requiritur dolor appretiative ſummus, quo Pœnitens doleat & deteſtetur peccatum, ſuper omnia deteſtabilia quæ peccatum non ſunt, 176
CONCLVSIO III. Neque etiam neceſſum eſt ut Contritio ſit ſumma extenſive, 178
CONCLVSIO IV. Augenda eſt pro vario peccatorum gradu Contritio, 181
§. V. *An Contritio debeat eſſe univerſalis*, ibid.
CONCLVSIO I. Contritio in omnia prorſus letalia, nullo excepto, ferri debet, 182
CONCLVSIO II. Ad Contritionem prout ad juſtitiam præparat, non requiritur dolor qui in venialia ſingula cadat, ibid.
§. VI. *An & quale deinceps, non peccandi propoſitum includere debeat Contritio*, 183
CONCLVSIO I. Fide certum eſt ad contritionem requiri propoſitum non peccandi de cetero, letaliter videlicet, ibid.
CONCLVSIO II. Per ſe & moraliter loquendo neceſſarium eſt formale deinceps non peccandi propoſitum: haud tamen de eſſentia contritionis, 184
SECTIO III. *De neceſſitate & præcepto contritionis*, 187
CONCLVSIO I. Contritio lapſis per ſe & regulariter neceſſaria eſt, tum neceſſitate præcepti, ſeu naturalis, ſeu divinis, ſeu Eccleſiaſtici; tum & neceſſitate medii, 188
CONCLVSIO II. Præceptum contritionis per ſe ſaltem aliquando obligat: aliquando per accidens, 193
CONCLVSIO III. Urget etiam contritionis aliqualis præceptum, quando menti occurrit peccatum prout eſt offenſa Dei, ibid.
CONCLVSIO IV. Quiſquis ſtudioſus eſt ſalutis ſuæ, eam in futurum ſententiam ſequi practice & aliis conſulere debet, quæ contritionis præceptum urgere cenſet, ſtatim ut actus ejus exeri poteſt, ibid.
SECIO IV. *De merito Contritionis*, 200
CONCLVSIO. Contritio cauſa eſt remiſſionis peccatorum, eamque meretur, non quidem ſimpliciter & de condigno, ſed de congruo, ibid.
ARTICVLVS II. *De Contritione perfecta*, 201
SECTIO I. *Opiniones variæ de ratione Contritionis ſpecifico conſtitutiva*, ibid.
SECTIO II. *An Contritio perfecta ſemper juſtificet ante Sacramentum*, 204
CONCLVSIO. Contritio perfecta non tantum in caſu neceſſitatis, ſed ſemper hominem Deo reconciliat, antequam Sacramentum actu percipiatur, 205
SECTIO III. *An perfecta Contritio ad Pœnitentiæ Sacramentum neceſſaria ſit*, 215
CONCLVSIO. Contritio perfecta non eſt conditio ad Sacramentum Pœnitentiæ neceſſario prærequiſita, ibid.
SECTIO IV. *An & quale Sacramenti votum ad perfectam contritionem requiratur*, 217
CONCLVSIO. Votum Sacramenti Pœnitentiæ ad perfectam contritionem requiritur, 218
ARTICVLVS III. *De Attritione*, 219
SECTIO I. *Utrum Attritio ex gehennæ & pœnarum metu bona ſit & honeſta*, 220
CONCLVSIO I. Actus timoris ſine caritate ſaltem initiali proprie dicta elicitus, neque ſupernaturalis eſt, neque ſine peccato elicitur, juxta Janſenium, Quenellum & utriuſque diſcipulos, 221
CONCLVSIO II. Attritio ex ſolo gehennæ metu concepta, id eſt attritio qua Pœnitens præciſe dolet de peccatis commiſſis, & admittendis abſtinere proponit, ad vitandam, quam timet, damnationem æternam, bona eſt & utilis, 225
SECTIO II. *An attritio ſola ſufficiat in Sacramento Pœnitentiæ*, 253
PVNCTVM I. *An definierit Tridentinum attritionem ſolam ſufficere cum Sacramento*, 254
CONCLVSIO. Tridentinum nullibi definiit Attritionem ſufficere in Sacramento Pœnitentiæ, ibid.
PVNCTVM II. *An aliunde vera ſit opinio quæ docet attritionem ſufficere in Sacramento*, 267
CONCLVSIO. Nulla firma ratione probatur attritionem ſolam ſufficere in Sacramento Pœnitentiæ, ibid.
PVNCTVM III. *An ſuppoſita probabilitate opinionis, quæ attritionem ſervilem ſufficere docet, eadem opinio ſit Practice tuta*, 278
CONCLVSIO, Opinio quæ attritionis puræ ſufficientiam docet, vel eo rejicienda eſt, quod in praxi tuta non ſit, 279

PVN-

PVNCTVM IV. *Conſectaria e præcedentibus*, 283
CONCLVSIO. Ad juſtificationem in Sacramento requiritur aliquid ultra motivum timoris, ib.
PVNCTVM V. *Quid tandem ultra motivum timoris requirat attritio*, 284
*Opinio eorum qui ſolo ſpei amore contenti ſunt*, 285
*Momenta contraria*, 288
*Opinio eorum qui initialem caritatem ſuper omnia exigunt*, 289
*Momenta contraria*, 299
*Opinio eorum qui ſolo ſimplicis benevolentiæ amore contenta ſunt*, 313
*Momenta contraria*, 314
*Opinio eorum qui aliquam Dei caritatem, non tamen ſuper omnia exigunt*, 315
*Opinio eorum qui influxum, non tamen actum proprie dictum caritatis exigunt*. 317
*Solvuntur difficultates quædam practicæ*, 319
CAPUT V. *De confeſſione*, 331
ARTICVLVS I. *De nomine & eſſentia confeſſionis*, ibid.
ARTICVLVS II. *An & quo jure præcepta ſit confeſſio*, 332
SECTIO I. *De divino confeſſionis præcepto*, 333
CONCLVSIO I. Neceſſitas Confeſſionis Sacramentalis efficacitatem probat ex ſcriptura, 335
CONCLVSIO II. Confeſſionis uſus & neceſſitas antiqua & conſtanti Eccleſiæ Traditione nititur, 339
*E primo ſæculo*. 340
*E ſecundo ſæculo*, ibid.
*E tertio ſæculo*. 342
*E quarto ſeculo*, 344
*E ſæculo quinto*, 345
*E ſexto ſæculo*, 348
*E ſæculo ſeptimo*, 350
*E ſæculo octavo*. 352
*E ſæculo nono*, 354
*E ſeculo decimo*, 359
*E ſeculo undecimo*, 360
*E ſeculo duodecimo*, 362
*Solvuntur objectiones*, 367
*Solvuntur variæ quæſtiones circa neceſſitatem confitendi ex jure divino*, 388
SECTIO II. *De Præcepto Eccleſiaſtico Confeſſionis*, 392
§. I. *Quis ſit proprius Lateranenſis Concilii Sacerdos*, 393
CONCLVSIO. Proprius, de quo Concilium Lateranenſe, Sacerdos eſt Parochus, ſalvo tamen R. Pontificis & Epiſcoporum jure, 394
*Solvuntur objectiones*, 397
§. 2. Solvuntur dubia ab initio propoſita, 405
ARTICVLVS III. *De materia Confeſſionis*, 410
ARTICVLVS IV. *De conditionibus Confeſſionis*, 410
SECTIO I. *De confeſſionis veritate*, 413
CONCLVSIO. Mendacium in materia confeſſionis commiſſum, quandoque lethale eſt, & tunc confeſſionem, vel potius Sacramentum irritat: quandoque veniale tantum & tunc non obeſt valori Sacramenti, ibid.
SECTIO II. *De frequentia confeſſionis*, 416
*Regula* I. Frequens confeſſio, generaliter loquendo, laudanda eſt, nedum redarguenda, 417
*Regula* II. Frequens confeſſio iis etiam utiliter ſuadetur quin & præcipitur, qui necdum ſe vident ſufficienter a peccato averſos, & a peccandi occaſione ſejunctos, 418
SECTIO III. *De confeſſionis integritate*, 419
§. 1. *De examine confeſſioni præmittendo*, ibid.
CONCLVSIO. I. Prævium Confeſſionis examen ea cura & ſollicitudine inſtituendum eſt, quam exigit res magni momenti, ibid.
§. 2. *An & quæ in confeſſione requiratur integritas*, 421
CONCLVSIO I. Ad legitimam confeſſionem requiritur integritas formalis, non autem materialis, ibid.



Digitized by Google

CONCLVSIO II. Ut confeſſio ſit formaliter integra, debent exprimi numerus & ſpecies peccatorum, necnon & circumſtantiæ ſpeciem moraliter & mortaliter mutantes, 422

CONCLVSIO III. Ad integritatem confeſſionis neceſſum etiam eſt ut exprimantur circumſtantiæ peccatum intra eamdem ſpeciem notabiliter aggravantes. 425

CONCLVSIO IV. Ad confeſſionis integritatem neceſſum eſt ut peccata dubia, quatenus dubia aperiantur : ſeu dubitet quis de actus ſubſtantia, videlicet an fecerit, necne; ſeu dubitet de gravitate peccati, puta num mortale ſit, an veniale; ſeu demum dubitet jamne hoc ſit confeſſus, annon, 432

§. 3. *De cauſis a confeſſionis integritate certe excuſantibus*, 437

CONCLVSIO I. Oblivio inculpata a confeſſionis integritate excuſat. Idem eſt de ignorantia invincibili. 438

CONCLVSIO II. Excuſat etiam ab integritate confeſſionis impotentia, vel actualis, vel imminens, ſeu ex parte pœnitentis, ſeu ex parte Confeſſarii, 440

CONCLVSIO III. Excuſat etiam ab integritate confeſſionis æqua & probabilis formido damni gravis, ſeu ſpiritualis, ſeu temporalis, inde proventuri vel Confeſſario, vel pœnitenti, vel alii tertio, 441

§. 4. *De cauſis ab integritate excuſantibus*, 443

CONCLVSIO I. Non excuſat a confeſſionis integritate frequens populi concurſus in die ſolemni: licet ex integra priorum pœnitentium confeſſione futurum ſit ut multi ſacramentis & indulgentia feſto annexa privandi ſint, ibid.

CONCLVSIO II. Neceſſaria complicis apud ſolum Confeſſarium infamia non excuſat ab integritate confeſſionis, 445

§. 5. *An abſolvi poſſit moribundus; qui vel nullatenus, vel integre non confitetur*, 448

CONCLVSIO I. Poteſt & debet abſolvi moribundus, qui vel quædam tantum peccata, vel nulla in ſpecie confiteri valens; aut in genere ſolum declarat ſe peccaſſe, aut ſolum, præſente vel abſente miniſtro, quædam præbet Pœnitentiæ ſigna in ordine ad abſolutionem, ibid.

CONCLVSIO II. Debet etiam abſolvi moribundus, qui Chriſtianam profeſſus eſt Religionem, etſi nulla ante vel poſt Sacerdotis adventum, exhibuerit ſigna contritionis, 451

CONCLVSIO III. Neque etiam redarguere auſim, ſi quis moribundum in Catholica Regione inventum conditionate abſolvat, etſi nulla per ſe vel per teſtes dederit Pœnitentiæ ſigna, modo nec impœnitens appareat, nec in flagranti delicto fuerit deprehenſus, 458

*Diſſertatio hiſtorica de veteri Eccleſiæ diſciplina circa negatam vel conceſſam certis peccatoribus tam ſanis quam infirmis abſolutionem*, 461

CONCLVSIO I. Nec Orientis, nec majores Occidentis Eccleſiæ, ut Romana, Carthaginenſis, Hiſpanica lapſis gravioribus qui Pœnitentia functi eſſent, vel fungi incepiſſent, abſolutionem in exitu denegarunt. Severior tamen quibuſdam in locis viguit diſciplina, ibid.

CONCLVSIO. II. Nulla certa ratione probatur negatam olim generaliter fuiſſe abſolutionem Pœnitentibus qui eam tantum in extremo morbo ſincere petiiſſent. Sicubi vero viguit hæc diſciplina, nec diu admodum, nec ubique, 473

SECTIO IV. *An confeſsio neceſſario facienda ſit tum voce, tum & Præſenti*, 480

§. I. *An confeſsio voce omnino fieri debeat*, ibid.

CONCLVSIO I. Non eſt abſolute neceſſarium ut confeſſio fiat voce, ibid.

CONCLVSIO II. Graviter peccat, ideoque invalide confitetur, qui extra caſum phyſicæ vel moralis impotentiæ, ſcripto aut nutibus, non autem voce confitetur. 481

§. II. *An confeſsio abſenti Sacerdoti fieri poſsit per litteras aut internuncium*, 482

CONCLVSIO I. Spectata rei natura ad minimum dubia eſt validitas confeſſionis per litteras factæ abſenti, & in abſentia abſolventi, ibid.

CONCLVSIO II. Etſi ſupponeretur valuiſſe aliquando datam in ſcriptis abſolutionem: conſtat eam jam non valere poſt Decretum Clementis, ubicumque illud receptum fuerit, 487

Articulus V. *De ſubjecto confeſſionis*, 491
*Diſſertatio hiſtorica de peccatis olim publicę confeſſioni obnoxiis*, ibid.
Conclusio I. Pœnitentiæ publicæ ſubjacuerunt non pauca, quæ nuſquam vl Eccleſiaſticæ legis ſubjacuerunt confeſſioni publicæ : unde non ſemper Pœnitentiæ publicæ comes fuit confeſſio publica, 492
Conclusio II. Aliquando, non quidem ad nutum Pœnitentis, ſed ex prudentis miniſtri conſilio peccata inter occulta quædam ſeligebantur, quæ Pœnitens publice aperiret, 493
Caput VI. *De ſatisfactione*, 496
Articulus I. De neceſſitate ſatisfactionis, ibid.
Conclusio I. Remiſſa culpa manet perſæpe debitum luendæ pœnæ temporalis in vindictam ejuſdem culpæ, 499
Conclusio II. Pœnæ temporalis, quæ poſt recuperatam Dei amicitiam luenda ſupereſt, reatus bonis operibus redimi aliquando poteſt, 501
Conclusio III. Opera quibus juſti debitam peccatis pœnam redimunt, vera & condigna ſatisfactio dici poſſunt, non eſt tamen hæc rigoroſa & ad apices juſtitiæ, 504
Conclusio IV. Valet & prodeſt ſatisfactio, ſeu lubenter acceptetur, ſeu ſponte aſſumatur, ſeu imponatur a Sacerdote: utraque tamen certis eget conditionibus. 505
Articulus II. *De conditionibus Satisfactionis*, 508
Conclusio I. Ad ſatisfactionem requiritur opus pœnale : at nulla hinc ſuboritur difficultas in praxi, cum omne virtutis opus homini pœnoſum eſſe reputetur, ib.
Conclusio II. Opus in ſtatu mortalis peccati ex actualis gratiæ auxilio factum, ſatisfactorium eſt, non quidem de condigno, ſed de congruo ſaltem latius ſumpto; non tamen eadem ſemper ratione, 511
Articulus III. *De Satisfactione prout a Sacerdote imponenda*, 517
Conclusio I. Sacerdos, per ſe loquendo, Pœnitenti quem abſolvit, ſatisfactionem injungere tenetur, ibid.
Conclusio II. Sacerdos Pœnitentiam imponere debet præceptive, non autem ut libere ſolum & de conſilio implendam, 519
Conclusio III. Sacerdos, per ſe loquendo, parem crimini Pœnitentiam injungere debet, idque ſub gravi; prudenter tamen & omnibus mature perpenſis, 521
Conclusio IV. Poteſt miniſter opera aliunde præcepta in ſatisfactionem injungere; ut & orationem pro aliis ſeu vivis ſeu defunctis. Generatim tamen opera alias indebita Pœnitentibus imponi debent, 530
Conclusio V. Neceſſe non eſt ex natura rei & Chriſti inſtitutione, ut Sacerdos Pœnitentiam ante abſolutionem adimpleri curet. Poteſt tamen ſaltem ex parte id exigere plurimis in caſibus, 533
Conclusio V. Poteſt confeſſarius interna & externa opera injungere Pœnitenti, 540
Conclusio VI. Satius eſt ut Confeſſarius Pœnitentiam determinet, tum quoad materiam, tum quoad tempus, 542
Conclusio VII. Poteſt ſatisfactio imponi ante vel ſtatim poſt abſolutionem, ibid.
*Canones Pœnitentiales*, ibid.
Circa I. *Decalogi Præceptum*, 543
Circa II. *Pręceptum*, ibid.
Circa III. *Pręceptum*, ibid.
Circa IV. *Pręceptum*, 544
Circa V. *Pręceptum*, ibid.
Circa VI. *Pręceptum*, 545
Circa VII. *Pręceptum*, 546
Circa VIII. *Pręceptum*, ibid.
Circa IX. *Pręceptum*, ibid.
Circa X. *Pręceptum*, ibid.
Articulus IV. De ſatisfactione ex parte Pœnitentis, 547
Conclusio I. Pœnitens ſatisfactionem tum mere pœnalem, tum & medicinalem acceptare tenetur, modo æquitati & rationi congruam, ibid.
Con-

CONCLUSIO II. Tenetur Pœnitens ſub mortali gravem pro gravibus impoſitam Pœnitentiam adimplere, 548
CONCLUSIO III. Tenetur Pœnitens Pœnitentiam exequi tempore per confeſſarium præſtituto, ſi quod determinatum fuerit: ſin autem quam primum moraliter poterit, 550
CONCLUSIO IV. Non poteſt Pœnitens ſatisfactionem ſibi injunctam, nutu proprio in aliquid etiam melius commutare, ibid.
ARTICULUS V. *De effectibus Satisfactionis*, 557
CONCLUSIO I. Satisfactio ſacramentalis pœnam temporalem ex opere operato remittit: majorem aut minorem, tum pro gradu operis, tum & pro ſatisfacientis diſpoſitione, 558
CONCLUSIO II. Probabile eſt ſatisfactionem in actu exercito non conferre novam gratiam ex opere operato, 559
*Diſſertatio hiſtorica de diſciplina veteris Eccleſię circa Pœnitentiam*, 560
ARTICULUS I. *De inſtitutione, progreſſu & ceſſatione Pœnitentię ſolemnis*, 561
CONCLUSIO I. Pœnitentia ab initio Eccleſiæ uſque ad Montani hæreſim, id eſt ad an. circiter 175. brevior fuit & clementius inflicta, ibid.
CONCLUSIO II. A Montani ævo ad Novatum uſque id eſt ad n. circiter 250. levis ac an brevis fuit Pœnitentia, ſi cum ſubſequenti ævi ſeveritate comparetur, 562
CONCLUSIO III. Poſt Novatianum ſchiſma gravior ac diuturnior fuit Pœnitentia, quam prius, eique certa temporis ſpatia præfixa ſunt, variis in claſſibus evolvenda: quod quidem in Orientali Eccleſia ante viguit, quam in Occidentali, 563
CONCLUSIO IV. In Eccleſia Orientali poſt quartum ſęculum, in Occidentali vero poſt ſeptimum, multopere refriguit ſolemnis Pœnitentiæ diſciplina, fereque in deſuetudinem abierunt predictæ Pœnitentium ſtationes, 564
ARTICULUS II. *De ritu Pœnitentię ſolemnis ex parte Pœnitentium*, 566
CONCLUSIO I. Pœnitentes induti ſacco, & cinere conſperſi capita, in Templum vel ad Templi fores prodibant, ibid.
CONCLUSIO II. Quatuor erant ſolemnis Pœnitentiæ gradus, 567
§. I. *De fletu*, 568
§. II. *De auditione*, 569
§. III. *De ſubſtratione*, 571
§. IV. *De conſiſtentia*, 572
ARTICULUS III. *De ritu ſolemnis Pœnitentię ex parte miniſtrorum*, ibid.
CONCLUSIO I. Pœnitentia ſolemnis a ſolo Epiſcopo imponebatur, ibid.
CONCLUSIO II. Pœnitentia ſolemnis indici conſueverat in capite jejunii. 573
CONCLUSIO III. Præcipuus ex parte Miniſtrorum ritus Pœnitentiæ erat manuum impoſitio, eaque triplex, & orationi multiplici conjuncta, 574
ARTICULUS IV. *De peccatis ſolemnis Pœnitentię obnoxiis*, 575
CONCLUSIO I. Non omnia lethalia etiam publica Pœnitentiæ publicæ vel ſolemni antiquitus ſubjacuerunt, 576
CONCLUSIO II. Peccata graviora ſeu canonica, omnino ſecreta, moraliter loquendo, non videntur tali Pœnitentiæ publicæ ſubjacuiſſe, vi canonum &c. 591
ARTICULUS V. *De Perſonis Pœnitentię publicę obnoxiis*. 602
CONCLUSIO I. Clericis majoribus publice reis nunquam publica incubuit Pœnitentia ſolemnis, ſaltem tota, niſi forte alicubi Diaconis, ibid.
CONCLUSIO II. Clerici minores a Pœnitentia ſolemni immunes non erant, eaque conſuetudo uſque ad ſeptimum ſęculum perduraſſe videtur, 608
ARTICULUS VI. *De unitate Pœnitentię publicę*, 609
CONCLUSIO I. Pœnitentia publica nunquam iterabatur; niſi forte quod crimen hæreſeos, 610
CONCLUSIO II. Sententia hæc poſterior omnino tenenda eſt, 611
ARTICULUS VII. *De tempore abſolutionis publice vel ſolemniter Pœnitentibus conceſſę*, 618

FINIS.

NOI

# NOI REFORMATORI

## Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la fede di Reviſione, ed Approvazione del P. Fr. Paulo Tommaſo Manuelli Inquiſitor General del Santo Officio di Venezia, nel Libro intitolato *Prælectionum Theologicarum Honorati Tournely continuatio, ſive Tractatus de Univerſa Theologia Morali Tomus VI. de Pœnitentia*, non v'eſſer cos'alcuna contra la Santa Fede Cattolica, e parimente per Atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concedemo Licenza a Niccolò Pezzana, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 13. Novembre 1754.

{ *Z. Alviſe Mocenigo 2°. Refor.*
{
{ *Marco Foſcarini Cav. Proc. Refor.*

Regiſtrato in Libro a Carte 63. al Num. 465.

*Giacomo Zuccato Segr.*

Adi 23. Novembre 1754.

Regiſtrato in Libro del Magiſtrato Eccellentiſs. de' Signori Eſſecutori contro la Beſtemia.

*Gio: Batt: Battiſti Segr.*

TRA-

Digitized by Google

# TRACTATUS
## DE
# PŒNITENTIA.

PRÆSENTEM de Pœnitentia Tractatum eo animi cordiſque pavore aggredimur, quo rudis quiſpiam & inexpertus mare procellis famoſum ingredi ſuſcipiat. Faxit propitium Numen, ut ſi operoſi curriculi metas obliquo tantum & incerto tramite appellimus, ab iis ſaltem ſcopulis procul dimoveamur, qui triſte fidei naufragium invehunt.

Duæ erunt noſtri hujuſce Tractatus partes: prior, eaque brevis, de Pœnitentia ut virtute; poſterior de eadem in ratione Sacramenti conſiderata diſputabit.

## PARS PRIMA.

*De Pœnitentia ut virtute.*

Circa Pœnitentiam ut virtutem quinque nobis ſunt expendenda, 1. quæ ſit ejuſdem eſſentia; 2. quæ cauſa ipſius ſeu efficiens ſeu finalis; 3. quæ materia; 4. quale objectum; 5. quæ affectiones.

---

## CAPUT PRIMUM.

*De natura Pœnitentiæ.*

QUod latini *Pœnitentiam*, hoc Græci *μετάνοιαν* dicunt: utriuſque au- 1
tem hujus vocabuli varia eſt apud varios originatio ſeu æthimologia. Alii Pœnitentiam deducunt a *pœna* vel *punitione*. Sic Iſidorus Hiſpalenſis Lib. 6. Originum, & in exhortat. ad Pœnitentiam: *A punitione*, inquit, *Pœnitentia*

*nomen accepit, quaſi punitentia, dum ipſe homo punit pœnitendo quod male admiſit*. Sic & antiquus Auctor Libri De vera & falſa Pœnitentia cap. 9. *Pœnitere, idem eſt ac pœnam tenere, ut nempe homo ſemper puniat in ſe ulciſcendo, quod commiſit peccando*.

2. Alii vero Pœnitentiæ nomen derivant a *pone tenere*, quaſi pœnitere, idem omnino ſit ac poſterius conſilium tenere. Ita, qui hac in parte Luthero prælusit Eraſmus in annotat. ad cap. 3. Matthæi. Hanc enim acceptionem lubenter arripuere Proteſtanres, ut, quod ſummopere ambiunt, pœnitentiam in nova tantum vita reponant.

3. Longe aliter ſentiunt Catholici, quibus ea ſolum virtus meretur Pœnitentiæ nomen, quæ ſic mores in melius commutat, ut priſtinos lapſus ſerio deploret & abhorreat. Ut autem cui ſtandum ſit parti, plenius innoteſcat, ſimulque tota Pœnitentiæ ratio declaretur, ſit

Conclusio I. Vox pœnitentiæ non importat ſolam conſilii mutationem, ſeu novæ vitæ propoſitum, ſed deteſtationem peccati commiſſi, & congruam ipſius expiationem.

4. Prob. 1. ex Scriptura. Reg. 3. cap. 21. ſic deſcribitur impii hactenus Regis pœnitentia: *Scidit* Achab *veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, jejunavitque & dormivit in ſacco, & ambulavit demiſſo capite*.

Job 42. v. 6. *Idcirco me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere*.

Joel 2. v. 12. & 13. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu, & in planctu; & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra*.

Jonæ 3. v. 6. *Surrexit* Rex Ninive *de ſolio ſuo, & abjecit veſtimentum ſuum a ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere. Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore Regis & Principum ejus.... Operiantur ſaccis homines, & clament ad Dominum in fortitudine, & convertatur vir a via ſua mala*, &c.

Pſalm. 118. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam*.

Ex iis, aliiſque pluribus quæ congeri poſſint, ſic diſputo: Non aliunde melius quam ex ſcriptura dignoſci poteſt, quid in conceptu ſuo importet Pœnitentiæ nomen. Atqui Scriptura nullibi Pœnitentiam deſcribit per ſolam vitæ mutationem. Quæ enim reſipiſcentiæ ſeu converſioni diſerte adjungit alium de præteritis noxis dolorem, ſimulque debitæ ſatisfactionis pœnas, ea utique ad pœnitentiam aliquid ſola morum converſione longe gravius requirit. Atqui Scriptura.... Patet minor ex citatis textibus, quorum alii fletum, planctum, lacrymarum fontes, ac cordis ſciſſionem commemorant: alii ſaccum, favillam cinerem & ſimilia, quibus admiſſum crimen expiari poſſit. Ergo.

5. Prob. 2. ex Patribus, quibus ignotam præ Luthero fuiſſe pænitentiæ notionem prudens nemo ſuſpicetur. S. Cyprianus Tract. de Lapſis: *Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus; alto vulneri diligens & longa medicina non deſit: pœnitentia crimine minor non ſit*.

S. Auguſtinus Serm. 351. num. 12. *Non ſufficit ad Pœnitenitam mores in melius mutare, & a factis malis recedere; verum etiam de his quæ facta ſunt ſatisfiat Deo per Pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis*.

S. Gregorius magnus Homil. 34. in Evang. *Pœnitentiam agere eſt perpetrata male, plangere; & plangenda non perpetrare*. Ceteros mitto qui in decur-

Digitized by Google

decurſu occurrent. Jam vero in his textibus præter vitæ novitatem requiruntur dolor & ſatisfactio.

6. Prob. 3. vel ex ipſis Ethnicis, qui pænitentiam per dolorem de admiſſis ſceleribus, eorumque caſtigationem paſſim exprimunt. Sic Tullius Lib. 4. Tuſculan. *Alexandrum Regem vidimus, qui cum interemiſſet Chlytum familiarem ſuum, vix a ſe manus abſtinuit: tanta vis fuit pænitendi*. Sic Ovidius Lib. 1. de ponto, Eleg. 1. *pænitet, & facto torqueor ipſe meo*. Hinc Auſonius Pænitentiam, quam gentiles uti Deam venerabantur, hoc diſticho depingit:

*Sum Dea, quæ facti, non factique exigo pœnas.*
*Nempe ut pœniteat, ſic Metanœa vocor.*

Ubi Pænitentia & præteritæ culpæ deteſtationem involvit, & vindictam quam quis de ſe eam ob culpam expetit; uti notat Bellarminus Lib. 1. cap. 7. De his plura vide apud Morinum in erudito Opere de pænitentia.

7. Merito igitur Tridentina Synodus ſeſs. 14. Novatores ſemel & iterum perſtringit his verbis: Can. 12. *Si quis dixerit, totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper a Deo, ſatisfactionemque pœnitentium non eſſe aliam quam fidem qua apprehendunt Chriſtum pro eis ſatisfeciſſe: anathema ſit*. Et Can. 13. *Si quis dixerit pro peccatis quoad pœnam temporalem minime Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis & patienter toleratis, vel a Sacerdote injunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemoſynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam Pœnitentiam eſſe tantum novam vitam: anathema ſit*.

8. Objic. 1. Nihil aliud eſt Latinis Pænitentia, quam Græcis Metanæa; Atqui Metanæa ſolam reſipiſcentiam, ſolamque adeo mutationem conſilii ac vitæ novitatem importat. Prob. min. tum ex Tertul. Lib. 2. adverſus Marcion. cap. 24. ubi ſic: *In Græco ſono Pœnitentiæ nomen, non ex delicti confeſſione, ſed ex animi demutatione compoſitum eſt;* tum ex Lactantio, qui Lib. 6. inſtit. cap. 24. hæc ſcribit: *Is quem facti ſui pænitet, errorem ſuum priſtinum intelligit; ideoque Græci melius & ſignificantius μετάνοιαν dicunt, quam nos latine poſſumus reſipiſcentiam dicere*. Ergo. *Edit. nov. T. 1. pag. 503.*

9. Reſp. Prætermiſsa maj. quia vox Pænitentiæ non ſolum metanæam, ſed & appendices eidem in Scripturis annexas exprimit; diſt. min. Metanæa ſolam exprimit reſipiſcentiam, ſi nudam vocis originem & etymon ſpectes, C. ſi nominis ſignificationem & uſum, N. Itaque ſi ſola Græci nominis origo ſpectetur, haud negabimus Metanoeam non inepte reddi per reſipiſcentiam, prout a Tertulliano & a Lactantio ſolam vocis etymologiam ſpectantibus reddita eſt. Verum nihil inde contra nos; cum certo conſtet accuratas rerum notiones, non a vocum etymologiis, ſed a ſenſu iiſdem vocibus conſtanter indito deſumendas eſse. Sic homo, etſi juxta plures ab humo derivatur, nequaquam per humum, ſed per compoſitum ex anima & corpore coaleſcens definiri debet. Sic tametſi Philoſophia ſit amor ſapientiæ, non tamen philoſophiam callere dicetur vir idiota & aggreſtis, qui ſapientiam amaverit. Porro conſtat ex probationibus noſtris, pænitentiam a populo Dei, quin & a gentilibus ſic ſemper intellectam fuiſse, ut cum novæ vitæ ſtudio conjungeret odium veteris, eamque debita ſatisfactione elueret.

10. Et vero Matth. 11. & Luc. 10. ubi ſic loquitur Chriſtus: *Si in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cinere & cilicio*

*pœnitentiam egiſſent*, uterque Evangeliſta Metanoiæ vocabulum adhibuit; prout & Mat. 12. ac Lucæ 11. ubi laudatur Ninivitarum pœnitentia: Atqui pœnitentia quæ cinerem, cilicium, terroreſque & gemitus Ninivitarum involvit, non reſipiſcentiam nudam, ſed acre præteriti peccati odium, ejuſque vindictam importat. Ergo.

11 Idipſum aſtruunt objecti Patres; Lactantius quidem in ipſo qui opponitur loco, ubi ſic continenter pergit: *Reſipiſcit enim, ac mentem ſuam quaſi ab inſania recipit, quem errati piget; caſtigatque ſeipſum dementiæ*, &c. ubi is ſolum vere reſipiſcit, qui dolori de noxa concepto ejuſdem noxæ pœnam adjungit; Tertullianus vero tum in Lib. de Pœnit. cap. 9. tum alibi ſœpius, ut infra liquebit.

12 Objic. 2. ex Apoſt. Galat. 6. 15. *In Chriſto Jeſu, neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura*: Atqui nova creatura nihil eſt aliud quam nova vita. Hinc tritum illud apud univerſos Patres: *Optima pœnitentia eſt nova vita*. Ergo.

13 Reſp. diſt. maj. In Chriſto valet nova creatura, ſed ea ſolum creatura vere nova eſt, quæ præteritos lapſus plangit & eluit, quo ſolum ſenſu novæ vitæ veræ & optimæ Pœnitentiæ locum habet, C. & ad novam creaturam ſufficit ſimplex propoſiti & morum mutatio, N. Itaque novam vitam exigit Apoſtolus contra Judaizantes, qui legalibus invicte addicti ſalutem ab exterioribus cæremoniis expectare videbantur, quaſi calices mundare, aut veſtimenta ſcindere ſufficeret, dum interim cor odio turgeret & rapina. Verum ab ea quam exigit vitæ novitate neutiquam excluſit Apoſtolus odium veteris peccati, genuinamque ejus reparationem. *Gaudeo*, aiebat 2. Corint. 7. v. 9. & 10. *quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam .... Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur*, &c. Et vero qui toties ingemuit, quod blaſphemus fuiſſet, & perſecutor; qui labem hanc tot ærumnis ac laboribus expunxit; quo pacto pura & ſimplici ceterorum reſipiſcentia contentus fuiſſet?

14 Non alia fuit mens Patrum, cum pœnitentiam in nova vita reponere viſi ſunt. Hi enim vitæ hujus novitatem, & vitæ veteris odio, & congrua ſatisfactione ſtipari voluerunt. Neque id nobis aliunde probandum quam a Calvino, qui rem apertam inficiari non potuit. Sic ille Lib. 3. inſtit. cap. 3. n. 58. *Parum me movent, quæ in Veterum Scriptis de ſatisfactione paſſim occurrunt. Video equidem eorum nonnullos, dicam ſimpliciter, omnes fere quorum Libri extant, aut in hac parte lapſos eſſe, aut nimis aſpere, vel dire locutos*. Sed de his plenius ſuo loco. Unum hic animadvertiſſe ſufficiat, nimirum Pſeudoreformatos, ut in pluribus aliis, ſic & in præſenti puncto ad nos ex parte rediiſſe. Sic Dallæus Lib. 3. de pœnis & ſatisfactionib. pag. 208. Bellarmino concedit, *in communi Scripturæ uſu, pœnitentiam duo proprie complecti, dolorem nempe ex peccati, cujus nos pœnitet, ſenſu ortum; & vitæ emendandæ verum, non fictum, ſerium, non leve aut inane propoſitum*. Dallæum ultra progredi debuiſſe infra evincemus.

Conclusio II. Habitus pœnitentiæ eſt virtus proprie dicta.

15 Prob. gemina ratione quam affert D. Thomas 3. p. q. 85. a. 1. prima ſic proponi poteſt. Non dantur præcepta legis niſi de actibus virtutum; cum lex, potiſſimum divina, eo tendat, ut homines faciat virtuoſos. Atqui dantur præcepta de actibus Pœnitentiæ. Matt. 4. *Pœnitentiam agite*; Luc. 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis*. Ergo.



Digitized by Google

Secundum ſic fere exhibet Gonetus hic diſp. 2. Virtus eſt habitus ſe- 16
cundum rectam rationem inter duo extrema electivus, atque ideo in me-
diocritate conſiſtens. Atqui Pænitentia, 1. eſt *habitus*, nimirum qualitas ita
de ſe inhærens, ut nonniſi contrario ac libero voluntatis actu deſtrui poſſit.
2. Eſt habitus *ſecundum rectam rationem electivus*. Quid enim rationi magis
conſentaneum, quam ut homo peccata ſua, prout ſunt offenſa Dei, defleat,
eademque ſalubri pæna eluere nitatur. 3. Eſt habitus *inter duo extrema* ele-
ctivus. Si enim vere pænitens eos exhorreat, qui vel *lætantur, cum male fe-* *Prov.*
*cerint, & exultant in rebus peſſimis*; vel peccata mollius deflent & expiant: 2.
haud minus ſibi cavet ab eorum exemplo, qui immoderato abrepti dolore *Matt.*
in deſperationem aguntur, prout Judæ & Cain contigit, quorum alter 27. 2.
*Pænitentia ductus, laqueo ſe ſuſpendit*: alter ſui impos exclamavit *Major eſt* & 5.
*iniquitas mea, quam ut veniam merear*. Addi poſſit, Pœnitentiæ *materiam*
*eſſe difficilem*: cum nihil ſit arduum magis, quam id odiſſe quod animum
allicit, carnique & ſanguini perplacet. Ergo.

Objic. 1. Virtus omnis propter ſe expetitur. Atqui Pœnitentia non expetitur propter ſe, ſed propter culpæ malum, quod tollere intendit Ergo. 17

Reſp. 1. Neg. maj. ad ſenſum objectionis, quæ nihil perſpicui præfert. Quidni enim vera virtus ſit & dicatur habitus bonus, etſi propter aliud, vel occaſione alterius expetatur? Annon virtus erit temperantia, ſi quis tum ex timore Dei, tum ut graves qui ex gula imminent morbos arceat, debitum in cibo & potu modum ſervaverit? 18

R. 2. Neg. min. Pœnitentia enim licet vulgo expetatur conſequenter ad aliud, peccatum nempe; expetitur tamen propter ſe, ſeu propter proprium quem intendit finem: is vero eſt ut & ſalubri odio deleat malum culpæ, & Deo offenſo congrue ſatisfaciat. 19

Confirm. reſtitutio ſupponit furtum, & medicina morbos: atqui tamen reſtitutio actus eſt virtutis, & medicina inter artes bonas cenſetur. Ergo quod malum ſupponit, virtutis rationem habere poteſt. 20

Inſt. verecundia non eſt virtus, uti poſt Ariſtotelem Lib. 4. Ethic. cap. 5. docet S. Thomas 2. 2. q. 144. art. 1. Atqui ideo verecundia non eſt virtus, quia peccatum ſupponit. Ergo nec virtus erit Pœnitentia quæ ſupponit peccatum.

Reſp. 1. Non deſunt qui verecundiam virtutibus annumerent cum Ricardo in 4. q. 14. art. 1. Neque id inepte, quandoquidem verecundia idem cenſeri poſſit ac ingenuus ille pudor, qui ad turpia erubeſcit: is vero, cum in medio conſiſtat (alii enim plus, alii non ſatis verecundantur) quidni virtutes inter adſcribi valeat? 21

Reſp. 2. neg. min. Neque enim ideo verecundia, prout ab Angelico Doctore intellecta eſt, e virtutum albo expungitur, quia peccatum ſupponit; ſed quia per ſe compatitur cum affectu peccati, tantumque formidat opprobrium quod ex turpi facto imminet: Unde vel externam duntaxat mali executionem, vel ſolum publicam, non autem occultam excludit. At vero Pœnitentia hominem efficaciter inclinat ad dolendum de peccato, ut cum Deo reconcilietur. Inſuper verecundia Peripatetico ſenſu accepta a ſolis naturæ diſpoſitionibus oritur: Pœnitentia vero ab electione voluntatis per gratiam adjutæ. 22

Objic. 2. Virtus in proſecutione boni, non autem in fuga mali conſiſtit. Atqui Pœnitentia tota eſt in fuga mali. Ergo. 23

24. Reſp. 1o. neg. maj. Quæ, ut & aliæ quæ hic circumferuntur nugatoriæ difficultates, nihil habet clari. Quæro enim cur habitus, qui juvante gratia in mali fugam ac deteſtationem inclinat, virtutibus accenſeri non poſſit?

25. Reſp. 2. neg. min. Pœnitentia enim de ſe tendit in deteſtationem peccati, & idoneam pro eo ſatisfactionem. Atqui bonum eſt & optimum peccata deteſtari, ac pro iiſdem facere ſatis. Ergo Pœnitentia bonum quid & optimum proſequitur.

26. Obijc. 3o. Nulla virtus eſt paſſio. Atqui Pœnitentia enim in triſtitia & dolore potiſſimum conſiſtit. Dolor autem & triſtitia veræ ſunt paſſiones.

27. Confirm. Virtus qualibet delectanter exercetur: Atqui e contrario Pœnitentia, cum ei annexus ſit dolor, eſt luctus, cordis compunctio &c.

28. Reſp. ad 1. neg. min. Ad. 2. diſt. dolor & triſtitia indeliberate recepta, ſunt paſſiones, C. dolor ex voluntatis deliberatione ſuſceptus, prout gratia juvante ſuſcipitur Pœnitentia. N.

29. Ad confirm. neg. min. etſi enim dolet Pœnitens de peccato quod commiſit, gaudet de dolore quem experitur, ingemit quod peccaverit, ſed unum timet, ne non ſatis gemat. Unde juxta Auguſt. *Dulciores ſunt lacrymæ pœnitentium quam gaudia theatrorum*. Dolet itaque Pœnitentia de objecto ſuo, ſed de actu ſuo lætatur, quod ad virtutem ſufficit, ut hic animadvertit Sylvius.

Ceterum, etſi virtus actus ſuos ſponte, lubenter, non coacte exercere debet, haud neceſſe eſt ut eos exerceat cum illa delectationis ſpecie, quæ pœnam omnem abigat, Sic eo uſque in exercitio patientiæ inſudabat Apoſtolus, ut eum vitæ etiam tæderet. Sic potenti conamine indiget fortitudo, quæ circa terribilia occupatur. Sic caſtitas & temperantia nonniſi ſtrenue & ægre dimicando victoriam reportant.

30. Obijc. 4o. Nulla virtus verſatur circa impoſſibile: Atqui Pœnitentia circa objectum impoſſibile verſatur. Optat enim vir pœnitens non peccaſſe: id vero prorſus impoſſibile eſt.

31. Reſp. ad 1. neg. min. Pœnitentia ſi quidem duo præcipue intendit, ſcilicet ut præcedens peccatum non ſuperſit in ratione offenſæ Dei; & ut illud æqua pœna plectat. Utrumque autem poſſibile eſt.

Vult equidem, ſeu potius vellet Pœnitens nunquam peccaſſe: At non repugnat eſſe aliquos virtutis actus inefficaces circa objectum impoſſibile; dummodo eadem virtus per præcipuos ſui actus poſſibilia attingat. Sic optare quis poteſt ut Deum amet, quantum amari meretur: quod naturæ creatæ vires excedit.

32. Objic. 5. Si pœnitentia ſit virtus, peccator pœnitens innocentem virtute ſuperabit. Abſurdum conſequens.

33. Reſp. neg. maj. neque enim ex ſola virtutum multitudine, ſed ex qualitate ipſarum metienda eſt perfectio. Alioquin Chriſtum vinceremus perfectione, cum is caruerit fide, quam habemus nos. Adde quod ne ab ipſis etiam inſontibus excludi debeat Pœnitentia, ut inferius patebit.

Objic. 6. Si Pœnitentia ſit virtus, vel ſpecialis, vel generalis quæ in virtutum collectione conſiſtat: item vel ſupernaturalis & infuſa, vel mere naturalis. Atqui nullum ex his dici poteſt.

Pro ſolutione ſit



Digitized by Google

Conclusio III. Pœnitentia eſt virtus ſpecialis. Ita cum ſuis S. Thomas hic art. 2.

34. Prob. 1. Ea virtus merito dicitur ſpecialis, quæ in objectum ſpeciale ex ſpeciali motivo tendit. Atqui Pœnitentia .... Scilicet enim objectum pœnitentiæ eſt offenſa Dei quatenus diluenda per internum cordis dolorem & parem offenſæ vindictam. Atqui nulla præter Pœnitentiam poteſt aſſignari virtus, quæ circa idem objectum & eodem modo verſetur. Etſi enim quælibet virtus oppoſitum ſibi peccatum tollit, at neutiquam tollit illud quatenus eſt offenſa Dei. Sic temperantia intemperantiam debellat prout eſt exceſſus in cibo & potu. Sic fortitudo ignaviam aufert prout eſt defectus in adeundis periculis. Neutra vero, niſi a Pœnitentia imperetur, vitia ſibi adverſa emendat, prout ſunt offenſa Dei. Ergo.

35. Prob. 2. Si Pœnitentia non ſit virtus ſpecialis, vel erit collectio virtutum, ut Alenſi viſum eſt; vel ad religionem, aliamve quampiam virtutem erit revocanda. Atqui neutrum dici poteſt.

Non. 1. Ideo enim cenſet Alenſis, Pœnitentiam eſſe quoddam aggregatum ex univerſis virtutibuss quia deteſtando peccatum omne, deteſtatur mala virtutibus omnibus contraria. Atqui ruinoſa eſt hæc ratio. Ut enim Pœnitentia deteſtando vitia cunctis virtutibus oppoſita, earum naturam indueret, neceſſum foret ut ea impugnaret vitia, prout eadem impugnant ſingulæ virtutes. Atqui non ita ſe res habet. Pœnitentia enim id ſolum in unoquoque vitio reſpicit, quod ſit offenſa Dei per gemitus cordis & veram ſatisfactionem expianda. Hanc porro offenſæ rationem non conſiderant aliæ a Pœnitentia virtutes: uti ſtatim oſtendimus, & facili inductione patebit.

Confirm. Si Pœnitentiæ virtus ex ceterarum virtutum congerie coaleſcat, non poterit homo pœnitens peccata virtutibus omnibus adverſa unico actu a Pœnitentia elicito deteſtari. Atqui falſum conſequens. Minor patet: quandoquidem conſtet peccata etiam oblita per unum eumque perbrevem contritionis actum dimitti poſſe. Prob. itaque Maj. Ex hypotheſi quod Pœnitentia ex juſtitia, caſtitate, temperantia, ceteriſque virtutibus coaleſcat, harum unaquæque ſpeciale habebit objectum quod impugnet; ergo temperantia intemperantiam quidem deteſtabitur, ſed non luxuriam; caſtimonia luxuriam exhorrebit, ſed non injuſtitiam; juſtitia pariter oppoſitam ſibi iniquitatem averſabitur, ſed non cetera quæ aliis virtutibus adverſantur vitia; ergo fieri nunquam poterit ut homo per unum uniuſque momenti actum juſtificetur; ſed ei eliciendi erunt virtutum omnium actus. Id autem quam falſum ſit vel uno Davidis exemplo liquet, cujus ad hanc unam vocem *peccavi*, translata eſt iniquitas.

Non. 2. Quæ enim virtus habet objectum formale ab objecto ſeu religionis, ſeu alterius cujuſcumque virtutis objecto diſtinctum, ea ſane nec ad religionem, nec ad aliam, quæcumque ea ſit, virtutem revocari poteſt. Atqui Pœnitentia ....Scilicet enim objectum Pœnitentiæ eſt offenſa Dei prout abolenda. Sed objectum illud ita Pœnitentiæ proprium eſt, ut nulli alii virtuti competat. Non religioni, quæ nihil aliud intendit quam cultum Dei in recognitionem ſupremæ ejus excellentiæ. Non caritati, quæ peccatum quidem odio habet, ſed ut malum extrinſecum Dei quem diligit, non vero ut offenſam ejus quæ expiari debeat. Non obedientiæ, quæ ſolam legitimæ

ſubjectionis honeſtatem reſpicit. Non juſtitiæ ( alias enim omitto virtutes; quæ non ſunt ad alterum ) juſtitia enim vel commutativa eſt, vel diſtributiva, vel vindicativa. Harum porro nulla eſt quæ idem habeat objectum ac Pænitentia. Non juſtitia commutativa hæc enim eo formaliter tendit ut jus alienum reparet ad æqualitatem : porro æqualitatem hanc non ambit Pœnitentia, quia novit impoſſibilem. Non juſtitia diſtributiva. Ea quippe Superiores inclinat ad ſervandam in præmiis æque ac pœnis proportionem inter plures; quod Pœnitentia non facit; tum quia actus eſt inferioris erga Deum ut ſuperiorem; tum quia inter Dei offenſam & hominis ſatisfactionem nulla eſſe poteſt proportio. Non demum vindicativa; 1. quia hæc reſidet in judice vindictam in reum decernente; Pœnitentia autem in reo peccata ſua expiante. 2. Quia juſtitia ſolam delinquentis punitionem, non vero ejus cum parte læſa reconciliationem intendit: ſecus de Pœnitentia. Ergo Pœnitentia a ceteris virtutibus formaliter & ſpecifice diſcrepat.

36 Poteſt tamen Pœnitentia inter potentiales juſtitiæ commutativæ partes cenſeri: quia licet totam juſtitiæ rationem & potentiam non attingat, quatenus Deo æquale reddere non valet; quodam tamen modo rationem juſtitiæ æmulatur, non ſecus ac pietas, religio & obſervantia, quas idcirco inter potentiales juſtitiæ partes annumeravimus tom. 1. cap. 5. art. 4. Hinc S. Thomas hic art. 3. ad. 3. *Sicut eſt commutatio quædam in beneficiis; cum ſcilicet aliquis pro beneficio accepto gratiam rependit; ita eſt commutatio in offenſis, cum aliquis pro offenſa in alterum commiſſa, vel invitus patitur, quod pertinet ad vindicativam juſtitiam: vel voluntarie recompenſat emendam, quod pertinet ad Pœnitentiam, quæ reſpicit perſonam peccatoris, ſicut juſtitia vindicativa perſonam judicis.* De his qui plura volet, adeat Gonet. diſp. 2. Grandin. diſp. 1. &c.

37 Objic. 1. Pœnitentia omnibus omnino peccatis opponitur. Atqui virtus, quæ omnibus peccatis opponitur, generalis eſt, non ſpecialis. Virtus enim ſpecialis, ſicut proſequitur ſpeciale bonum, a quo ſpeciem deſumit; ita nonniſi ſpeciale aliquod malum averſari poteſt.

38 Reſp. ad 1. neg. min. Charitas enim eſt ſpecialis virtus; & tamen cuilibet mortali peccato ita opponitur, ut cum eorum nullo compati poſſit.

Ad. 2. neg. ant. Charitas enim, tametſi proprium & ſpeciale bonum intendit nimirum amorem Dei propter ſe, omni tamen lethali peccato adverſatur, ut modo diximus. Sic ergo Pœnitentia peccata omnia impugnat, non quidem ſub ea ratione, ſub qua a ſingulis virtutibus impugnantur, ſed ſub ratione generali offenſæ Divinæ.

39 Inſt. Atqui virtus, quæ peccata omnia impugnat; eo ipſo ſpecialis virtus eſſe non poteſt. Ergo.

Prob. ſubſ. Virtus, quæ idem habet objectum ac aliæ virtutes, eo ipſo ſpecialis eſſe nequit. Atqui virtus quæ peccata omnia impugnat, idem habet objectum, quod ceteræ & ſingulæ virtutes. Unaquæque enim virtus finem ſuum proſequendo, vitium eidem adverſum odit & impugnat. Ergo virtus, quæ peccata omnia impugnat, idem habet objectum ac ceteræ virtutes. Ergo rurſum non poteſt eſſe virtus ſpecialis.

Reſp. ad 1. neg. ſubſ. vel diſt. Virtus, quæ peccata omnia impugnat formaliter, C. peccata impugnat efficienter & meritorie, N. Porro

Pæ-

Digitized by Google

Pœnitentia meritorie, quidem & efficienter peccata impugnat & expellit prout & facit Charitas: ſed neutra ideo virtus generalis dici poteſt, quia neutra id præſtat formaliter. Neque enim Charitas vel Pœnitentia per ſe ſolam ſervat mediocritatem in cibo & potu, vel æqualitatem reducit in commutationibus; ſed id a propriis virtutibus, temperantia videlicet & juſtitia fieri imperat.

Ad 2. diſt. min. Virtus quæ peccata omnia impugnat, idem habet objectum quod ceteræ virtutes, ſi peccata illa impugnet ex eodem motivo, ſub quo a ceteris virtutibus impugnantur. C. Si eadem impugnet ex motivo, quod ceteræ virtutes non attingunt, N. Itaque habitus ab objecto formali ſpeciem ſumunt, non a materiali tantum: alioqui Metaphyſica non diſtingueretur a ceteris ſcientiis, quia earum objecta ſub ratione entis contemplatur. Pœnitentia porro idem equidem habet objectum averſionis, quod virtutes ceteræ: At illud diverſa prorſus ratione attingit, nimirum ut divini juris læſionem ſincero dolore reparandam. Hunc vero ſpecialem modum non ſpectant aliæ virtutes.

Saltem, inquies cum Alenſi, Pœnitentia eſt virtus generalis per aggregationem aliarum virtutum. Prob. Ant. Virtus ad cujus actum concurrunt aliæ virtutes actum hunc imperando, eſt virtus generalis per aggregationem, ſeu concomitantiam. Atqui ad actum pœnitentiæ concurrunt, &c. Temperantia enim, caſtitas, juſtitia, quæ dubio procul objecta ſua amant, imperant Pœnitentiæ ut peccata ipſis adverſa deteſtetur. Ergo. 40

Reſp. Ad 1. Neg. ant. Ad. 2. neg. min. 1. Quia Pœnitentia, ut & charitas, non indiget aliarum virtutum imperio, ſed ambæ juvante gratia in actus ſuos confeſtim erumpunt. 2. Quia Pęnitentia ab oblitis etiam & ignotis mundat: Ceteræ vero virtutes, nec elicitive, nec imperative circa ignota verſantur. 3. Quia ſi neceſſe ſit virtutis alicujus actum ab alia virtute imperari, potior erit in imperio Pęnitentia, quam temperantia vel juſtitia. Ubi enim eſt Pœnitentia vera, hic neceſſario exurget reparatio inæqualitatis per juſtitiam; ubi vero eſt reparatio inæqualitatis, non ſemper occurrit vel ſubſequitur Pœnitentia. 4. Quia Pænitentia peccatum quodcumque ſpectat ut offenſam Dei congrua ſatisfactione delebilem: hæc autem conſideratio, ne imperative quidem ad alias virtutes pertinet. Haud inficior fieri aliquando, ut alia quæpiam virtus Pœnitentiam præcedat: At non ideo Pœnitentia ex hujus aut alterius virtutis congerie coaleſcit. Charitatem præcedunt fides & ſpes: neque tamen ex earum virtutum aggregato conſtat charitas. 41

Obj 2. Pœnitentia non diſtinguitur a charitate. Ergo non eſt virtus ſpecialis. 42

Reſp. neg. ant. Charitas enim virtus eſt Theologicarum præcipua. 43
Atqui hactenus nemo Pœnitentiam recenſuit inter virtutes Theologicas. Eæ ſcilicet Deum immediate habent pro objecto: Pœnitentia autem non Deum, ſed Dei offenſam prout legitima ſatisfactione delebilem.

Inſt. 1. Virtus, cujus actus proprius elicitur a charitate, ab eadem charitate non diſtinguitur. Atqui proprius Pœnitentiæ actus, contritio videlicet, a charitate elicitur. Dolor enim de peccatis propter Deum ſumme dilectum eſt contritio. Atqui dolor ille a charitate elicitur. Quæ enim virtus de bonis amici gaudet, hæc eadem de malis ejus dolet & affligitur. Atqui charitas de Dei ſumme dilecti bonis gaudet. &c. 44

Reſp.

Digitized by Google

45. Reſp. ad 1. neg. min. Actus enim charitatis vel ſunt complacentia in Deo tanquam ſumme bono; vel diſplicentia de peccato prout eſt præciſe malum Dei ſumme boni. Actus vero pœnitentiæ eſt deteſtatio peccati, prout jus divinum lædentis, & ut ſic debita ſatisfactione reparandi; ſeu, ut loquitur Yſambert diſp. 2. a. 4. eſt complacentia compenſationis faciendæ pro injuria Deo per peccatum illata. Ergo actus charitatis & actus Pœnitentiæ a ſe invicem ſpecifice differunt.

Ad 2. diſt. min. Dolor prout dicit diſplicentiam de peccatis quatenus ſunt oppoſita bono divino, ſeu quatenus ſunt malum amici, Dei videlicet, elicitur a charitate, C. Dolor prout importat deteſtationem de peccatis quatenus jus divinum lædunt, atque ideo per congruam ſatisfactionem expungi debent, elicitur a charitate, N. Itaque, ait hic S. Thomas art. 2. ad 1. *Si in actu pœnitentis conſideretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hoc immediate pertinet ad charitatem, ſicut & gaudere de bonis præteritis: ſed intentio operandi ad deletionem peccati præteriti requirit ſpecialem virtutem ſub charitate.* Unde

Reſp. 2. neg. maj. Dolor enim de peccatis propter Deum ſumme dilectum ratione ſui dici quidem poteſt diſplicentia, non autem contritio ſtricte ſumpta: quia ad hanc præter diſplicentiam requiritur *intentio operandi ad deletionem peccati*, & illud velut Dei offenſivum debita ſatisfactione expungendi.

46. Inſt. 2. Atqui contritio, ſeu dolor a charitate profluens tendit in deſtructionem peccati; ergo nulla ſolutio.

Prob. ſubſ. Actus vel habitus qui bonum aliquod intendit, intendit conſequenter ruinam mali eidem bono contrarii. Atqui charitas ejuſque actus intendit Deum ut ſummum bonum, cui peccatum opponitur prout eſt offenſa Dei. Ergo charitas, ejuſque actus, ſeu dolor, diſplicentia vel contritio nuncupetur, intendit deſtructionem peccati prout eſt offenſa Dei.

47. Reſp. ad 1. diſt. ſubſ. Dolor a charitate elicitus tendit in deſtructionem peccati, prout peccatum eſt malum Dei, cujus bono unice ſtudet charitas, C. Dolor a charitate elicitus tendit in deſtructionem peccati, prout eſt offenſa Dei, id eſt divini juris læſio per ſatisfactionem reſarcienda, N. Sicut enim in humanis jus læſum amici non per amicitiam ipſam, ſed per juſtitiam reparatur: ſic in præſenti jus Dei læſum per ſolam Pœnitentiam, quæ ex dictis nonnihil juſtitiæ participat, reſarciri poteſt. Unde ad. 2.

Reſp. 1. diſt. maj. Actus vel habitus bonum aliquod intendens intendit ruinam mali eidem bono adverſi, intendit, inquam, ſub ea ratione ſub qua malum illud opponitur bono quod talis actus vel habitus intendit, C. Sub alia quacumque ratione, N. Quapropter charitas toto quidem niſu expellit peccatum velut malum illius quem enixe amat: ſed idem non expellit ut juris divini læſivum, & ut tale reparandum. Sic eadem caritas infidelitatem & deſperationem abigit tanquam mala divinæ bonitati adverſa: neutram vero præciſe ut veracitati Dei, ejuſque miſericordiæ oppoſitam impugnat; id enim fidei & ſpei proprium eſt munus.

Reſp. 2. neg. min. Charitas enim ſpectat quidem peccatum ut malum Dei, ſed non præciſe ut offenſam debita ſatisfactione reparabilem: is enim reſpectus ad pœnitentiam pertinet. Unde ſi Deus nullam de offenſa ſibi



Digitized by Google

inuſta reparationem exigeret; ſuus ſemper ineſſet locus charitati, non item Pœnitentiæ.

48. Inſt. 3. Actus contritionis delet peccatum ſub quocumque reſpectu. Atqui actus charitatis quo Deus ſuper omnia diligitur, idem præſtat. Ergo actus contritionis nihil aliud eſt quam actus a charitate elicitus.

49. Reſp. diſt. min. Actus charitatis perfectæ delet peccatum mediante actu Pœnitentiæ, vel formali, vel implicito C. Actus charitatis per ſe ſolum & ratione ſui præciſe delet peccatum, N. Perfecta charitas peccatum delet, ſed quia poſitis rebus ut ſunt, vel annexum habet Pœnitentiæ actum, vel votum hujuſce actus. Unde, ſi per impoſſibile diligeret quis Deum ſuper omnia, nec tamen peccata ſua æquo dolore ac ſatisfactione congrua expungere vellet; quod ultimum in Pſeudoreformatis occurrit; is peccata ſua neutiquam deleret.

50. Inſt. 4. In actu quo Deus offenſus ſuper omnia diligitur, neceſſario occurrit dolor de peccato propter Deum in ſe ſumme bonum & ſumme dilectum. Atqui dolor ille & peccatum delet per ſe, & a charitate ſola elicitur. Prob. min. charitas ſola vult bonum Dei ut ſumme dilecti. Ergo & Charitas ſola dolet de malo Dei ut ſumme boni & ſumme dilecti.

Reſp. conſequenter ad dicta ad 1. Neg. min. dolor enim prout verſatur circa Deum ſumme dilectum imperatur quidem a charitate, ſed elicitur a Pænitentia. Idem vero dolor non delet peccatum, niſi quatenus illud eluere & reparare intendit.

51. Ad. 2. conc. totum: quid inde? Vult charitas bonum Dei, odit charitas malum Dei. Quid tum? Nihil prorſus, niſi probetur ſimul, aut charitatem odiſſe malum Dei intendendo reparationem ejus per debitam ſatisfactionem; aut deleri peccatum per ſimplex ipſius odium, ſine ulla ejusdem reparandi intentione. Neutrum autem probari poteſt.

52. Objic. 3. cum Cajetano: Pænitentiæ habitus idem eſt cum habitu religionis. Ergo.

53. Reſp. neg. ant. 1. Quia Religio pro objecto habet honeſtatem cultus Deo propter ſupremam ejus excellentiam debiti: At Pœnitentia verſatur circa jus divinum per offenſam læſum, & per ſatisfactionem reparabile. 2. Quia Pænitentia offenſam, ſeu propriam, ſeu alienam neceſſario ſupponit: Non item religio, quæ in ſtatu etiam innocentiæ viguiſset. 3. Quia gravis occurrit in exercitio Pænitentiæ difficultas: longe minor in actibus Religionis; qui ut plurimum in ſimplici divini cultus intentione conſiſtunt, prout Tom. 1. diximus Cap. 3.

54. Inſt. 1. Actus Pænitentiæ præcipui in eo ſunt, 1. ut homo ſeſe Deo ſubjiciat; 2. ut eidem ſatisfaciendo, debitum ſupremo Numini honorem impendat; 3. ut peccata ſua digne eluat. Sed hi totidem ſunt actus religionis. Per hanc enim homo Deo ſubjicitur; eidemque debitam ſatisfactionem impendit, ſicque peccatum expiat. Hinc Sacramenta, per quæ, ut olim per ſacrificia, diluitur peccatum, ſunt actus Religionis. Quin & contritio ſacrificii nomine donatur Pſ. 50. ubi *ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus* eſse dicitur.

55. Reſp. diſt. min. Actus illi ſunt actus Religionis, ſed alio ſenſu & alio fine a Religione exercentur quam a Pænitentia, C. eodem modo & intuitu, N. Ut enim ſingulas objectionis partes raptim perſtringam, Religio hominem Deo ut ſupremo rerum omnium Domino ſubjicit; Pænitentia ut offenſo,

cujus

Digitized by Google

cujus gratiam æqua ſatisfactione aucupatur. Religio Deo ſatisfacit hoc ſenſu quod ſummum ejus in creaturas omnes dominium recognoſcit: Pœnitentia nonniſi per generalem cultum, qui in quolibet virtutis actu reperitur, ut qui omnis in honorem Dei cedat. Demum religio peccata diluit, non per ſe ſolam, ſed mediante pœnitentia; quæ quoties a ſacrificiis abfuit, vel nunc culpabiliter abeſt a Sacramentis mortuorum, iram Dei accendit, non miſericordiam invocat.

Nec obeſt quod contritio ſacrificium vocetur: id enim fit latius ſumpto ſacrificii nomine pro eo omni quod offenſi Dei furorem lenire poſſit. Certe ſacrificium proprie dictum actus eſt exterior: contritio autem in interiori cordis contribulati motu conſiſtit.

Addit recentior aliquis, religionem in Deum ut benefactorem, adeoque ut placatum ferri; Pœnitentiam vero in eumdem ut offenſum, prohincque ut placandum tendere. Quaſi nimirum Moſaicæ legi ſua non fuerint pro peccatis ſacrificia! aut quæ ad aſſequendam peccatorum veniam offerebantur, hæc placatum jam Numen ſupponerent.

56 Obj. 4. Eadem pietatis virtus & Patri ob collata beneficia gratias rependit, & illatam eidem injuriam compenſat. Pariter eadem juſtitia quæ æqualitatem ſervat, jus per offenſam læſum reſtituit. Ergo & una eademque Religio & beneficia Dei recognoſcet, & pro illatis eidem injuriis ſatisfacere poterit. Ergo rurſus cum virtutes citra neceſſitatem multiplicari non debeant, idem erit Pænitentia quod Religio.

57 Reſp. Dato antecedente, quod quantum ad juſtitiam negant Sotus & Valentia, exiſtimantes virtutem quæ in commutationibus æqualitatem ſervat, ab ea diſtinctam eſſe quæ ſervat æqualitatem in compenſatione injuriarum: Reſp. inquam, neg. conſeq. Namque, 1. Virtus quæ debitum Patri honorem præſtat, aut illatas eidem injurias pari ſatisfactione redimit, idem jus paternum ſpectat, ideoque ab uno tantum objecto ſpeciem ſumit. Contra vero virtus, quæ debitum Deo cultum rependit; & virtus quæ injurias compenſat, diverſa penitus jura reſpiciunt. Prior nempe reſpicit jus illud dominii, quod in creaturas earumque actiones habet Deus tanquam ſummus rerum omnium arbiter. Poſterior autem ſpectat jus illud proprietatis, quod Deus, prout ultimus rationalis creaturæ finis, habet, ut univerſæ noſtræ actiones ad ipſum ultimate ordinentur: & huic poſtremo juri opponitur peccatum in ratione offenſæ. Jam vero conſtat & jura hæc longe diverſa eſſe; & ubi jura ſunt diverſa, diverſas induci virtutes.

2. Ideo non multiplicantur habitus juſtitiæ, ſive hæc jus ſimpliciter ſpectet, ut in commutationibus; ſeu jus læſum attingat, ut in injuriarum reparatione; quia cum utrobique ſervetur æqualitas juris ad debitum, idem occurrit utrobique objectum formale. Atqui formale hoc objectum non occurrit idem in Religione & Pœnitentia. Religio enim nude ſumpta non ſpectat jus Dei læſum prout reparabile per ſatisfactionem: id vero ſpectat Pœnitentia. Ergo aliam ab alia diſtingui neceſſe eſt.

58 Obj. 4. cum Durando: Pœnitentia nihil aliud eſt quam juſtitia commutativa. Ergo.

59 Reſp. 1. Non negamus Pœnitentiam revocari ad juſtitiam commutativam; & eo plus ad ipſam accedere, quo ſtudioſius offenſam Dei reparare enititur. Negamus ſolum totam juſtitiæ commutativæ rationem in ipſa reperiri:

quia

quia nunquam jus Dei læſum poſſit ad æqualitatem reſarcire. Hoc ſolum ſenſu, Reſp. 2. neg. ant.

Inſt. 1. Virtus quæ ſtricte debita ad æqualitatem ſolvit, totam habet juſtitiæ commutativæ rationem. Atqui Pœnitentia, 1. ſtricte debita ſolvit, ut fatentur omnes; 2. ſolvit ad æqualitatem. Quæ enim uno contritionis actu exhibet aliquid tantum placens perſonæ læſæ, quantum ei diſplicuit offenſa, hæc profecto ſolvit ad æqualitatem. Atqui Pœnitentia per unum contritionis actum .... Prob. min. Tantum placet Deo converſio ad ipſum ut ad ultimum finem, quantum eidem diſplicuit averſio ab ipſo tanquam ab ultimo fine: imo magis aliquo ſenſu: unde tanta in cælis exultatio ſuper uno peccatore Pænitentiam agente. Atqui Pœnitentia vel uno contritionis actu hominem convertit ad Deum, &c. 60

Reſp. ad 1. & 2. neg. min. Ad 3. 1. neg. maj. Neque enim ut Pænitentia reddat ad æqualitatem juſtitiam imperatam ſatis eſt ſut aliquid æque gratum reddat; ſed requiritur inſuper ut id non reddat ex bonis creditoris: qui enim ex ære creditoris ſolvit, jacturam ejus vere non compenſat. Atqui Pœnitentia quidquid Deo ſolvit, ſolvit ex bonis ejus. Imo quod uno titulo ſolvit, aliis pluribus debet. Ergo. 61

2. Neg. min. Etſi enim contritio ſpectata ut ens moraliter bonum non minus placeat Deo, quam ei diſplicet peccatum; quia contrariorum, ſub quo reſpectu ſibi adverſantur, contrariæ ſunt rationes: Eadem nihilominus contritio ſpectata in ratione ſatisfactionis; quo ſenſu a Pœnitentia profluit; longe minoris eſt coram Deo momenti, quam illata ei per peccatum offenſa. Hæc enim ab objecti læſi dignitate gravitatem ſuam trahit; illa valorem ſuum a perſona ſatisfaciente: prout ſuo loco expendunt Theologi.

Ad 4. diſt. maj. Tantum placet converſio ſpectata in genere entis moraliter boni, quantum, &c. C. Tantum placet ſpectata ſecundum valorem quem habet ad ſatisfaciendum, Sub. tantum placet ob merita Chriſti in eadem imbibita, quæ proinde ſunt a Deo, cujus ex bonis ſatisfacit homo, C. tantum placet per ſe & ratione ſui, N. Habet ergo converſio peccatoris ſatisfactorie ſpectata unde ſemper a juſtitia deficiat: nempe penes æqualitatem, ſi ſpectetur in ſe; & penes redditionem e proprio penu, ſi ſpectetur prout Chriſti merita, & Dei dona complectitur.

Inſt. 2. Supponunt ſolutiones noſtræ ad juſtitiam requiri veram ſatisfactionis cum offenſa æqualitatem. Atqui id falſum eſt. Non enim minus quis juſtitiam ſervare poteſt, etſi pro nutu æqualitatem pertingere non valeat; quam poſſit egenus quis habitum liberalitatis & magnificentiæ aſſequi, licet neutrius virtutis actus exequi poſſit. Atqui, &c. 62

Reſp. 1. Defecturam ſemper veræ juſtitiæ rationem in Pœnitentiæ actibus; quia horum præcipuus valor erit ex ipſo creditoris bono. 63

Reſp. 2. ad 1. neg. min. Ad 2. neg. maj. diſparitas eſt quod egeni impotentia mere ſit accidentalis, & ſe tantum teneat ex parte ſubjecti, a quo vinci abſolute poteſt, & de facto non ſemel victa eſt; ut in iis patuit, qui de ſtercore ad Principum conditionem erecti ſunt. At vero impotentia illatam Deo injuriam æqua menſura reſarciendi, tenet ſe ex parte objecti, quod creatæ naturæ vires ſuperat.

Obj. 5. Ad eamdem pertinet virtutem ſervare jus illæſum, & læſum reparare, 64

Digitized by Google

rare, ut patet in juſtitia humana. Atqui non poteſt pertinere ad Pœnitentiam, ut jus Dei illæſum ſervet. Alioqui eſſet Pœnitentia in Chriſto & in Angelis; qui utique jura Dei ſervant illæſa. Ergo ad Pœnitentiam non pertinet jus Dei læſum reparare. Ergo neceſſum eſt ut id ad juſtitiam pertineat.

65. Reſp. 1. Mirum non eſſe, ſi reparatio divini juris ad juſtitiam pertineat: cum ex dictis Pœnitentia ad juſtitiam revocari poſſit, licet ab ea in quibuſdam deficiat.

Reſp. 2. neg. maj. Dari enim poteſt, & reipſa datur virtus, quæ peccatum neceſſario præſupponit. Atqui eo ipſo virtutis hujus officium eſt ut jus læſum reparet, nullatenus autem ut ipſum ſervet illæſum; quia qua tale eſt extra activitatem ejus. Ergo fieri poteſt, ut quæ virtus jus læſum reſarcit, non ſemper illud ſervet illæſum. Sic in Chriſto erat habitus qui infidelitatem & deſperationem ab eo abigeret; nec tamen erat in eo habitus qui fidem & ſpem illæſa ſervaret.

Confirm. juſtitia Pœnitentiæ annexa participat aliquid de juſtitia vindicativa executrice. Atqui juſtitia executrix præciſe & formaliter reparando, quantum poteſt, alieno juri tota incumbit: de eo autem incolumi ſervando ne cogitat quidem. Ergo.

Aliam difficultatis hujus ſolutionem dabit Gonetus pag. mihi 355. quam ſi poteris, intelliges; ſi voles, ſequere. Urget tempus ut ab iiſce Scholæ tricis dimoveamur. Sit tamen prius

Conclusio IV. Pœnitentia, prout in præſenti ſtatu ſpectatur, eſt virtus quoad actum & quoad habitum ſupernaturalis.

66. Prob. Virtus, cujus actus omnino ſuperat naturæ vires, eſt quoad actum & quoad habitum ſupernaturalis. Atqui Pœnitentiæ actus, prout hæc a nobis ſpectatur, nempe ut ad æternam ſalutem ordinata, naturæ vires omnino ſuperat.

Prob. min. tum generatim ex iis quæ contra Pelagianos diſputavimus in Tractatn de Gratia; tum ſpeciatim 1. ex Scripturis, prout intelligi conſueverunt. Jerem. 31. *Poſtquam convertiſti me*, proinde eo ſolum quod me convertiſti, *egi Pœnitentiam*. Threnor. ult. cap. *Converte nos, Domine, ad te, & convertemur*. 2. Ex Patribus, quorum in re aperta inſtar ſit Auguſtinus, qui Lib. 5. contra Julian. expendens id Rom. 2. *Bonitas Dei ad Pœnitentiam te adducit*, hæc loquitur de Deo: *Quantamlibet præbeat patientiam, niſi ipſe dederit, quis agit Pœnitentiam?* 3. Ex Concilio Trid. ſeſſ. 6. Can. 3. *Si quis dixerit ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur: anathema ſit*.

Dixi, *Pœnitentia, prout in præſenti ſtatu ſpectatur*. Potuiſſet enim, ait Yſambertus hic diſp. 3. art. 2. homo in ſtatu naturæ puræ, ſuppoſito quod peccaſſet, aliquem de illata Deo offenſa Pœnitentiæ actum elicere: idque etiamnum homo poteſt per ſolas naturæ vires. *Verum*, proſequitur idem Theologus, *in hoc noſtro ſtatu talis Pœnitentia eſt omnino inſufficiens pro obtinenda remiſſione peccatorum*, ut per ſe liquet.

67. Objic. contra theſim: Virtus ſupernaturalis eſt infuſa *per ſe*: Atqui Pœnitentia non eſt virtus infuſa per ſe. Ut enim, bene diſſerit Henno hic Diſp. 1. Concl. 2. ea ſolum virtus eſt infuſa per ſe, quæ nullo modo per actus

actus acquiri poteſt. Atqui Pœnitentia, ſuppoſito gratiæ auxilio, acquiri poteſt per actus ſæpius repetitos. Quandoquidem plus habeat facilitatis ad pœnitendum, qui plures, quam qui nullos Pœnitentiæ actus elicuit. Ergo.

68. Reſp. neg. maj. Virtus enim ſolum per accidens infuſa eo ipſo quo per ſolas naturæ vires acquiri nequit, legitimo ſenſu dicitur ſupernaturalis.

An autem Pænitentia ſit virtus infuſa per ſe, annon, controverſantur Theologi. Negant Scotiſtæ propter rationem mox allatam. Aſſerunt e diverſo Thomiſtæ, quia ex Concilio Viennenſi probabilius eſt in Baptiſmo infundi *gratiam & virtutes*, non Theologicas modo, ſed & morales, uti olim docuimus, adeoque & cum ipſis Pœnitentiam. Verum hæc ratio non admodum urget. Virtus enim quæ infunditur in Baptiſmo non ideo eſt infuſa per ſe: cum ex natura ſua per actus repetitos acquiri poſſit, ut temperantia. Ut ut eſt, novam hanc litem componere ne tentabimus quidem: nos longe graviora manent. *Tom. 1. cap. 2. art. 2.*

---

## CAPUT SECUNDUM.

### *De cauſa efficiente & finali Pænitentiæ.*

Rem obviam paucis expediemus. Sit igitur

Conclusio I. Cauſa efficiens Pœnitentiæ primaria eſt Deus. Cauſæ vero diſpoſitive concurrentes ſunt pii adultorum actus.

1. Prob. 1. pars: Pœnitentia ex dictis eſt habitus vere ſupernaturalis. Atqui hujuſmodi habitus nonniſi a Deo principaliter operante eſſe poteſt. Implicat enim in humanas vires refundi id quod naturæ vires ſuperat. Ergo.

2. Prob. 2. pars. Si enim pii adultorum actus ad fidem, ſpem & caritatem diſpoſitive concurrunt, non eſt cur ad Pœnitentiam minime concurrant. Atqui, &c.

Imo, ait M. Grandin, gratia ſanctificans cenſeri poteſt moralis cauſa Pœnitentiæ; quia virtutes infuſæ ab ipſa quadantenus manare intelliguntur.

Conclusio II. Cauſa finalis Pœnitentiæ remota eſt offenſa Dei ut congrue delenda: proxima vero eſt actus quilibet quo mediante eadem offenſa deleri poſſit.

3. Prob. Pœnitentia id unum intendit, ut per actus ſatisfactorios offenſam Dei expungat: Ergo actus illos proxime intendit; remote vero offenſam ut per eos delebilem.

4. Porro Pœnitentiæ actus, ut & alterius cujuſque virtutis, vel ſunt imperati; vel eliciti.

Imperati ii ſunt, quos licet Pœnitentia per ſe non pariat, ab aliis tamen virtutibus produci jubet, ut eorum ope ad finem ſuum, pacem videlicet cum Deo placato ſanciendam pertingat. In hoc ordine cenſeri poſſunt actus virtutum etiam Theologicarum: quia virtus inferior ſuperioris etiam virtutis actus præcipere poteſt, cum iis ſuum ad finem, vel indiget, vel uti commode poteſt. Sic miſericordia erga proximum movet ad actus Religionis, aut charitatis; Puta ad orandum, vel vovendum pro obtinenda ejus ſanitate.

5. Actus vero Pœnitentiæ eliciti ii ſunt, qui ab habitu Pœnitentiæ imme-

immediate producuntur; & in proprium ejus objectum non ſecus ac ipſa tendunt ex natura rei.

Ex his porro actibus alii ſunt *proſecutionis*, alii *fugæ*.

6 Actus proſecutionis ſunt amor ſimplex pacis cum Deo componendæ; adeoque peccatum velut ejuſdem offenſam delendi; efficax intentio, proinde electio & uſus mediorum, per quæ ad eum finem deveniatur; gaudium de obtento hoc fine.

7 Actus fugæ ſunt odium ſimplex peccati ut Deum offendentis, ejuſdem peccati deteſtatio dolore ſtipata, & utrique ſuperaddita ſatisfactio. Ita ferme idem qui ſupra Pariſienſis Magiſter.

---

## CAPUT TERTIUM.

### *De objecto materiali Pœnitentiæ.*

EX dictis abſque ullo negotio colligitur, formale Pœnitentiæ objectum eſſe peccatum prout læſivum divini juris, & ut tale ſatisfactione congrua delendum. Sed quid hujus peccati nomine intelligendum ſit, an proprium duntaxat, an etiam originale, an quod necdum deletum eſt, an id etiam quod jam dimiſſum fuerit; an tantum veri nominis delicta, an etiam meræ imperfectiones, expendunt Theologi: quod & nos triplici Concluſione perficiemus.

Conclusio I. Peccatum actuale quodcumque ſit; habituale item, quin & jam dimiſſum, eſt Pœnitentiæ materia.

1 Prob. 1. pars: Quidquid relinquit offenſam Pœnitentia delebilem, eſt materia Pœnitentiæ. Atqui peccatum actuale, non modo mortiferum, ſed & veniale offenſam relinquit, &c. Utrumque enim Deo diſplicet, & jus ipſius magis, minuſve lædit. Ergo.

2 Prob. 2. pars: Peccatum habituale eſt ipſum actuale peccatum quatenus moraliter perſeverans. Atqui peccatum ut moraliter perſeverans involvit perſeverantem Dei offenſam, quæ & deleri debet, & non aliter quam per Pœnitentiam, in re, vel in voto, deleri poteſt. Ergo.

3 Prob. 3. pars: Ut peccatum, etiam dimiſſum, ſit Pœnitentiæ materia, duo ſufficiunt, 1. ut de eo velut offenſa Dei mage magiſque dolere; 2. ut idem abundantiori ſatisfactione abluere poſſimus. Atqui utrumque poteſt & facit homo vere pœnitens. Qui enim cum Pſalte dicit: *Amplius lava me ab iniquitate mea;* etſi jam lotus cum eodem dicit: *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum;* non quaſi id abſolute neceſſum ſit, ſed ex ſuperabundanti: ſicut in materia juſtitiæ potuit Zachæus reddere quadruplum, Luc. 19. & poteſt quis in gratitudinis materia ultra beneficii pretium rependere.

4 Quin & aliena peccata poſſunt eſſe materia Pœnitentiæ quantum ad aliquos ejus actus. Si enim humana juſtitia, non ſolum odit injuriam uti a ſe commiſſam, ſed ſimpliciter & ubicumque eam intuetur: Pœnitentia, quæ peccatum in proprio ſubjecto odit & averſatur, illud etiam in alio execrari poteſt. Ita Suarez diſp. 2. ſect. 1. num. 9.

Conclusio II. Eſt etiam originale peccatum ſuo modo materia virtutis Pœnitentiæ.

Prob.

Prob. illud materia Pœnitentiæ cenſeri poteſt, circa quod nonnullos ex 5
actibus ſibi propriis exercere poteſt Pœnitentia. Atqui circa originis peccatum.∴ Actus enim Pœnitentiæ proprii ſunt dolor ac deteſtatio peccati, prout Deum offendentis. Atqui Pœnitentia originale peccatum, ut Dei offenſam horrere poteſt & deteſtari: etſi illud, ut pote aliena voluntate commiſſum, retractare nequit. Ergo.

Et vero, charitas ex divino motivo peccatum orig. & ſtatum illius odiſſe poteſt. Ergo & juſtitia, cujus pars quædam eſt Pœnitentia, idem ex proprio motivo exhorrere poteſt. Vide Suarem ubi ſtatim, n. 13.

Conclusio III. Imperfectiones, prout a peccato diſtinguuntur, non ſunt proxima virtutis Pœnitentiæ materia: poſſunt eſse remota.

Prob. 1. pars. Pœnitentia nec odit, nec ut offenſam Dei abluere intendit 6
id quod reapſe non eſt offenſa Dei. Atqui imperfectiones.∴ Neque enim offenditur Deus, eo quia propendeat homo in iram, vel luxuriem: imo hinc hominem probat maxime, quod nativæ libidinis impetui omnimode reſiſtit.

Prob. 2. pars. Quod ad Dei offenſionem diſponit, poteſt ſub eo reſ- 7
pectu objectum eſſe odii ac doloris noſtri. Atqui, &c.

Quod de imperfectionibus dictum eſt, idem de peccatis ex ignoran- 8
tia vel inadvertentia invincibili commiſſis dicendum. Hæc enim & proxima non ſunt Pœnitentiæ materia, quia Deum non offendunt; & materia remota dicuntur, quia pravos pariunt habitus, qui ad offendendum Deum ſenſim inclinant.

Quæres an omiſſio actus boni, qui ſit conſilii tantum, puta omiſſio ſacri in die profeſta, Pœnitentiæ materia eſse poſſit.

Reſp. Eſse, non equidem proximam, quia omiſſio rei per legem non 9
præceptæ, ſecluſa ſpeciali quadam ſancti Spiritus inſpiratione, Deum non offendit: eſse tamen remotam, quia ad offenſam Dei diſponit, quatenus privat uberioribus auxiliis, quibus adjutus homo a peccato temperaſset. Hinc *qui Deum timet*, *nihil negligit*, nec eum ulla *particula boni doni* præterit: Eccle. 7. 19. & Eccli. 14. v. eod.

Quæres inſuper an malum pœnæ, ſicut & culpæ ſub Pęnitentiæ materia comprehendatur.

Reſp. Comprehendi, ſed diſpari prorſus ratione. Pęnitentia enim ma- 10
lum culpæ reſpicit, ut omnimode deſtruendum: contra vero ſpectat malum pęnæ ut medium, per quod lubenter & pie ſuſceptum mala culpæ deleri valeant. Et vero, ejuſdem eſt virtutis finem intendere, & media ad obtinendum finem idonea proſequi. Atqui Pęnitentia intendit ruinam peccati, ejuſque expiationem; & hunc finem aſsequitur per malum pęnæ, ſeu ſponte electum, ſeu ab aliena manu pie ſuſceptum. Ergo. Ita Suarez. ibid. n. 14. & 15.

---

## CAPUT QUARTUM.

### *De Pœnitentiæ ſubjecto.*

Duplex eſt Pęnitentiæ ſubjectum, proximum aliud, a quo eliciuntur 1
actus Pęnitentiæ: aliud remotum, quod eſt ipſa perſona Pęnitentiæ actus eliciens.

2 Circa proximum Pœnitentiæ ſubjectum, duplex eſt error; vulgi alter Pœnitentiam in appetitu ſenſitivo conſtituentis; unde niſi ex dolore quodam ſenſibili erumpat in lacrymas, ſe prorſus Pœnitentia deſtitui exiſtimat: Alter Pſeudoreformatorum, qui totam fere Pœnitentiam in eo mentis actu conſtituunt, quo intellectus cognoſcit ac judicat ſibi a malo eſſe reſipiſcendum; de quo jam ſupra: unde pro præſenti.

Dico cum agmine Theologorum, Pœnitentiam a voluntate elici ex prævia intellectus cognitione, cum aliquo, ut plurimum, motu appetitus ſenſitivi.

3 Prob. 1. pars. 1. Ex Scripturis, quæ ad hominis Pœnitentiam exigunt ut is *ex toto corde* convertatur, Joel. 2. Cordis enim nomine intelligitur voluntas, juxta id Matt. 22. *Diliges Dominum ex toto corde tuo*.

4 2. Ex Trid. Seſſ. 6. cap. 6. Ubi ſic reconciliationis cum Deo per Pœnitentiam ineundæ ordo deſcribitur. *Diſponuntur ad juſtitiam.... dum peccatores ſe eſſe intelligentes.... moventur adverſus peccata per odium aliquod & deteſtationem*. Odium vero & deteſtatio peccati, ut & boni amor, ad voluntatem pertinent.

5 3. Quia ex dictis, Pœnitentia quidam eſt juſtitiæ actus. Juſtitia porro, ut pote voluntas jus ſuum unicuique tribuendi, ad voluntatem pertinet.

6 His accedit, quod Pœnitentiæ actus opponitur peccato, quatenus peccatum eſt. Atqui peccatum eſt voluntatis actus: aliunde vero eadem eſt facultas quæ circa contraria verſatur. Ergo Pœnitentiæ actus ad voluntatem referri debet. Hinc Tridentinum cit. Seſſ. can. 4. definit *Liberum hominis arbitrium Deo in peccatoris converſione cooperari*. Ergo.

7 Prob. 2. pars: quia ut homo ad Pœnitentiam moveatur, neceſſe eſt ut prius *ſe peccatorem eſſe intelligat*, prout ſtatim monebat Synodus Tridentina. Ergo indiget Pœnitentia prævio intellectus actu.

8 Prob. 3. pars: quia ſicut voluntas erga bonum vehementer concuſſa inferiorem appetitum commovet, ſecundum id Pſalm. 83. *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum:* ſic & eadem voluntas odio mali & dolore ſaucia inferiores potentias quatit & conturbat. Hinc genuinum Pœnitentiæ exemplar, David: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Defecit vita mea in dolore, & anni mei in gemitibus. Aruit cor meum. Conturbata ſunt oſſa mea.*

9 Sicut tamen lacrymæ æquivoca ſunt doloris indicia; ſic nec oculorum ſiccitas certum eſt impenitentiæ argumentum. Nempe ut in humanis eſſe poteſt dolor mutus, iſque ſæpe gravior eo qui foras erumpit: ſic & in divinis: Idque penſandum a Directoribus, ne pœnitentiam ubi deſit, temere ſuſpicentur; & impœnitentiam redarguant, ubi occurrat ſincera contritio.

Jam dicendum de remoto Pœnitentiæ ſubjecto; quod ut nitide fiat.

10 Not. 1. Cum Yſamberto hic diſp. 4. art. 3. Pœnitentiam poſſe ſpectari, vel ſecundum ſe, ſeu præciſe ut eſt habitus quidam ſpecialis; vel ſecundum actus ſibi proprios. Superſunt enim in Beatis virtutes quædam, puta caſtitatis, temperantiæ, &c. quorum actus exercere jam non poſſunt.

11 Not. 2. Cum eodem, Pœnitentiam in genere, tum actus, tum habitus, poſſe ſpectari, vel ſecundum propriam nominis ſignificationem,

quo

quo ſenſu idem eſt ac odium & dolor de proprio peccato: vel ſecundum efficaciam rei; quo ſenſu nihil aliud eſt quam actus vel habitus tendens ad deſtructionem offenſæ Dei, ſive hæc ex proprio, ſive ex alieno facto procedat.

Jam quæritur in præſenti an ſit vel fuerit Pœnitentia in damnatis, in peccatoribus mortali lue infectis, in Angelis viatoribus, in B. Virgine, ac demum in Chriſto Domino: quæ quia maximam ſui partem haud multum utilitatis habent, breviter expedire nitemur. Sit

Conclusio I. Pœnitentia, nec quoad actum, nec quoad habitum eſt in damnatis. Ita S. Thomas 1. p. q. 64. art. 2. ubi opinionem contrariam *erroris* redarguit.

Prob. 1. pars de actu. Actus Pœnitentiæ nonniſi gratiæ prævenientis auxilio elici poteſt; ut patet ex citato ſupra Canone 3. Concilii Trid. ſeſſ. 6. Atqui in reprobis nullum eſt gratiæ prævenientis auxilium; tum quia auxilium illud, ſicut & meritum ab eo profluens, huic viæ tempori alligatum eſt; tum quia nulla eſt in inferis redemptio, nullum proinde ad ipſam iter; tum quia *Angelos, qui non ſervaverunt ſuum principatum, vinculis æternis ſub caligine reſervavit Deus*, ut traditur Judæ cap. unic. verſ. 6. Ergo. 12

Prob. 2. pars de habitu. Nullus habitus ſupernaturalis per ſe ad agendum ordinatus, remanet in damnatis: unde ab iis fidei & ſpei habitus unanimi calculo excludunt Theologi. Atqui Pœnitentiæ habitus & ſupernaturalis eſt, & ad agendum ordinatur. Ergo. 13

Confirm. Utraque pars concluſionis: Actus & habitus virtutis Pœnitentiæ fidem & ſpem præſupponunt. Atqui neutra occurrit in damnatis. *Credunt* quidem *dæmones*, ut dicitur Jacobi Cap. 2. v. 19. at non credunt ex pio veræ fidei motu; ſed tantum ut qui Dei judicis potentiam experiuntur & ideo *contremiſcunt*. 14

Objic. 1. contra 1. part. Sap. 1. Reprobi exhibentur ut *Pœnitentiam agentes*. Ergo reprobis competit Pœnitentia. 15

Reſp. diſt. ant. agunt reprobi Pœnitentiam, id eſt, infando torquientur dolore propter delicta ſua, C. Id eſt, experiuntur ſancti illius, quin & tranquilli doloris ſenſum, quo flectitur Deus & diluuntur peccata, N. Legatur textus, nihil in eo occurret aliud, quam dolor atra deſperatione conditus. 16

Objic. 2. contra 2. pars. Non minus remanere poteſt virtus Pœnitentiæ in reprobis quam character per Baptiſmi Sacramentum impreſſus. Atqui manet in reprobis character, tametſi hic habitus ſit ſupernaturalis. Ergo. 17

Reſp. neg. maj. Habitus enim ſupernaturalis, qualis eſt habitus Pœnitentiæ, ordinatur ad actiones meritorias, quarum incapaces ſunt reprobi, character vero, ad operationem non tendit, ſaltem per modum principii phyſici; ſed ad id præcipue datur, ut conſignet animam; quæ nota, cum reprobis ad ignominiam cedat, in iis perſeverare debet. 18

Conclusio II. Pœnitentia quoad habitum ſpectata non remanet in viatoribus mortali peccato infectis.

Prob. 1. Habitus qui gratiam ſanctificantem præſupponunt, & moraliter fluunt a charitate, cum qua infunduntur tanquam comites ejus, ea deſtructa deſtrui debent. Atqui habitus Pœnitentiæ gratiam, &c. Vir- 19

tus enim Pœnitentiæ non infimum habet locum eas inter, quas juxta Viennenſis Concilii doctrinam una cum gratia ſanctificante infundi diximus tom. 1. pag. 7. Edit. novis.

20 Prob. 2. Habitus incompoſſibiles in eodem ſubjecto manere non poſſunt: Atqui habitus peccati, quo quis peccato adhæret ſuper omnia, incompatibilis eſt cum habitu Pœnitentiæ, vi cujus deteſtatur homo peccatum ſuper omnia. Ergo.

21 Objic. Non minus in peccatore mortali labe vitiato remanere debet virtus Pœnitentiæ, quam fidei & ſpei. Atqui fidei & ſpei virtutes, licet *per ſe infuſæ*, remanent tamen, &c. Minor diſerte traditur a Trid. ſeſs. 6. Can. 28. Prob. itaque major. Ideo manent in peccatoribus virtutes fidei & ſpei, quia harumce actus neceſsarii ſunt peccatoribus ut ſe ad juſtificationis gratiam diſponant. Atqui non minus eum in finem neceſſaria eſt virtus Pœnitentiæ; ut per ſe liquet. Ergo.

22 Reſp. ad. 1. neg. maj. Ad 2. neg. min. Longa enim eſt fidem inter & Pœnitentiam diſparitas. Namque 1. Fides, ut ſpes, gratiam ſanctificantem præcedit ordine generationis: hæc vero ſaltem natura præcedit Pœnitentiam: cum Pœnitentia ſimul cum aliis virtutibus gratiæ & charitati accedat ut comes, & ad eam veluti cohoneſtandam infundatur. Jam vero quod charitatem præcedit, non pendet ab ea *in fieri* vel *in facto eſſe*. Quod autem ab ea quaſi profluit, eadem deſtructa deſtrui debet. 2. Fides & ſpes ad aſsequendam juſtificationem requiruntur; *ſaltem de via communi, & quoad convenientiam*. At vero habitus Pœnitentiæ non requiritur ad juſtificationem; cum hæc comparari poſſit, ſeu per actum dilectionis, ſecundum id Chriſti apud Lucam 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum;* ſeu per pios doloris & deteſtationis actus, qui non magis habitum Pœnitentiæ ſupponunt, quam fidei habitum ſupponant pii credulitatis actus, per quos homo necdum baptizatus ad regenerationis gratiam ſe ſe diſponit. 3. Demum habitus veræ fidei, licet non vivæ, nihil habet incompatibile cum peccato mortali, niſi ſit iſtud infidelitatis. Pœnitentiæ vero habitus cum habituali ad peccatum affectu cohærere non poteſt.

Tſamb. §. 16.

Conclusio III. Pœnitentia quoad habitum ſpectata, fuit in bonis Angelis viatoribus, in Protoparentibus ante peccatum, in B. Virgine ante mortem.

23 Prob. Pœnitentia quoad habitum reperitur in juſtis omnibus, qui ex conditione ſua capaces ſunt eliciendi actus Pœnitentiæ proprios. Atqui Angeli, & alii de quibus in Concluſione noſtra ſermo eſt, ex natura ſua capaces erant ∴ Minor conſtat de Angelis & protoparentibus: hi enim, abſolute loquendo, venialiter peccare poterant, prout alibi docuimus cum S. Thoma; ergo & proprios pœnitentiæ actus elicere poterant. Idem ferme dicendum de B. Virgine: hæc enim licet ab extrinſeco impeccabilis foret, ob ſingulare maternitatis privilegium; erat tamen ab intrinſeco peccati capax, ut pote liberi ad malum & bonum arbitrii particeps. Ergo.

Tom. 2. pag. 260.

24 Objic. ut in aliquo admittatur habitus pœnitentiæ, non ſufficit ut peccare poſſit, ſed requiritur ut certo ſit peccaturus: Ad quid enim habitus qui nuſquam in actum erumpere debeat? Atqui poſitis rebus ut a Deo erant ordinatæ, nec Angeli, nec Protoparentes venialiter peccaturi erant, uti cum aliis docuimus in loco paulo antea citato: Idemque dicendum de Deipara. Ergo.

De-

Deinde, eſto venialiter deliquiſſent Angeli, annon culpam hanc per ſolos Pœnitentiæ actus, ſine ejuſdem virtutis habitu, reparare potuiſſent?

Reſp. Neg. maj. Si enim virtus a quopiam ſubjecto excludi debeat, quia nuſquam in actum eruptura ſit, negandum erit parvulis poſt Baptiſmum mortuis infundi fidem, ſpem, ceteraſque virtutes: quandoquidem res ſic a Deo diſpoſitæ ſint, ut nullos unquam earum actus ſint elicituri. Atqui doctrina hæc adductæ ſupra Viennenſis Concilii doctrinæ omnino repugnat quantum ad fidem & ſpem; probabiliſſime vero, quantum ad ceteras virtutes. Sicut ergo infantibus infunduntur cum juſtitia virtutes aliæ ad decus & ornamentum; ſic decuit Angelis una cum charitate infundi Pœnitentiam. 25

Atque hinc patet ſolutio ad confirm. Potuit enim Deus, qui amicos ſuos *nimis* honorat, quædam iis largiri ad ornatum, non ad agendi neceſſitatem: ut patet in charactere ſacramentali, quo tam carere poſſint Chriſtiani in Cœlis, quam Angeli vel Patriarchæ. *Pſalm.* 138.

Adde quod inſtructi Pœnitentiæ habitu Angeli multo facilius & connaturalius offenſam Deo per peccatum illatam reparaſſent, quam eodem habitu deſtituti.

Conclusio IV. Manet etiam in Beatis Pœnitentia quoad habitum.

Prob. Manent in Beatis virtutes iiſdem infuſæ, quæ nullam cum beatitudine repugnantiam habent, imo & eam quadantenus perficiunt. Atqui Pœnitentiæ habitus, 1. non repugnat beatitudini. Eſt enim habitus ille ſumma proclivitas ad deteſtandum quidquid *in via* commiſſum eſt mali, aut committi potuit. Nihil porro habet diſpoſitio illa quod beatitudini *patriæ* repugnet; ſicut nec quidquam eidem adverſum habent virtutes aliæ, quarum tamen in Cælis actus elici non poſſunt. Quin & habitus Pœnitentiæ, non ſecus ac alii virtutum infuſarum habitus, beatitudinem ſuo modo adaugent; quia animam exornant, & bonum novo bono cumulant. Ergó. 26

Obj. 1. Pœnitentia eſt dolor: is autem cum Beatorum ſtatu compati nequit. 27

Reſp. diſt. maj. Pœnitentia quoad actum eſt dolor, C. Quoad habitum, N. Sic enim eſt tantum proclivitas ad dolendum. Quæ cum perpetuo ab actu ſeparari debeat, non magis beatitudini repugnat, quam habitus caſtitatis & temperantiæ.

Objic. 2. Non manent fidei & ſpei habitus in Beatis. Ergo nec Pœnitentiæ. 28

Reſp. Neg. conſeq. Fides enim & ſpes habent aliquid ſibi directe contrarium in cœlis, nempe lumen gloriæ, & fruitivam divinæ eſſentiæ poſſeſſionem. At Pœnitentiæ habitus nihil in cœlis habet, quod ſibi e diametro adverſetur. 29

Quin & Beatorum Pœnitentia duo hæc operari poteſt, 1. ut aliorum offenſam, ſi fieri poſſet, expungere cupiant; 2. ut de ejus abolitione per alium facta vehementer exultent, ſecundum id Luc. 7. 20. *Gaudium erit in Cœlis ſuper uno peccatore Penitentiam agente.* 30

Conclusio V. Non fuit in Chriſto Pœnitentia ſecundum nominis ſignificationem: fuit vero quoad efficaciam rei.

Prob. 1. pars. Pœnitentia ſecundum vim nominis eſt dolor actualis vel habitualis de proprio peccato. Atqui hujuſmodi dolor non potuit ineſſe Chriſto, *qui peccatum non fecit*, 1. Petri 2. v. 22. ſed ex natura ſua *ſegregatus* eſt *a peccatoribus*, Hebr. 7. v. 26. 31



BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

32 Prob. 2. pars: In eo fuit Pœnitentia *ſecundum efficaciam rei*, qui de alieno peccato doluit ſincere, & illud efficaciter abolevit. Atqui Chriſtus utrumque præſtitit. Is enim *ipſe* eſt, *qui peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignum*, 1. Petri 2. qui *attritus eſt propter ſcelera noſtra*. Iſai. 53. qui ut Deo *ambos* populos reconciliaret, *per crucem* interfecit *inimicitias in ſemetipſo*. Ergo.

Quin & hactenus perſeverat in Cœlis voluntas Chriſti de abolendis vi meritorum ſuorum peccatis noſtris, quatenus ſunt offenſa Dei; Ergo & eo ſenſu Pœnitentia.

An Pœnitentiam egerint viri quidam in Scripturis celebres, potiſſime vero Salomon, expendam ad calcem capitis ſequentis; ut mentem, tanta Scholaſticarum difficultatum mole quaſi oppreſſam, tantiſper levare ac reficere poſſim.

## CAPUT QUINTUM.

### *De affectionibus Pœnitentiæ.*

TRia hic affectionum loco expendimus, 1. an Pœnitentia ſit prima virtutum; 2. an a timore principium ducat; 3. an ſit neceſſaria. De quibus ſit

Conclusio I. Pœnitentia, nec dignitate, nec natura, prima eſt virtutum.

33 Prob. 1. pars, quia Theologicæ virtutes Pœnitentiam vincunt dignitate.

34 Prob. 2. pars: 1. quia fides & ſpes charitatem præcedunt ordine naturæ, & charitas Pœnitentiam, quæ ab ipſa, ſicut aliæ virtutes infuſæ, moraliter profluit.

2. *Quod eſt per ſe, eſt prius eo quod eſt per accidens*, ut loquitur S. Thomas eadem q. 85. art. 6. Atqui *aliæ virtutes*, ut religio, temperantia, &c, *per ſe videntur eſſe neceſſariæ ad bonum hominis: Pœnitentia autem* tantum per accidens; nempe *ſuppoſito peccato præexiſtenti*. Ergo.

Conclusio II. Multiplex eſt Pœnitentiæ principium.

35 Prob. quia ut hic diſcurrit S. Thomas art. 5. Pœnitentia vel ſpectatur *quantum ad habitum; & ſic immediate a Deo infunditur ſine nobis principaliter operantibus, non tamen ſine nobis diſpoſitive cooperantibus per aliquos actus*: vel ſpectatur *quantum ad actus, quibus Deo operanti in Pœnitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium eſt Dei operatio convertentis cor, ſecundum illud Threnor. Cap. ult.* Converte nos, Domine, ad te, & convertemur. *Secundus actus eſt motus fidei;* Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt; Heb. 11. v. 6. *tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum a peccatis retrahitur,* juxta id Eccli. 1. *Timor Domini expellit peccatum. Quartus eſt motus ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ aſſumit propoſitum emendandi:* ſecundum id Marci 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Quintus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundum ſeipſum, & non jam propter ſupplicia. Sextus eſt motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert*; prout his offerebat verbis Prodigus, Luc. 15. v. 19. *Jam non ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut unum de mercenariis tuis.*

Hanc graduum converſionis ſeriem, ſed ordine paululum immutato admi-

admiſit Tridentina Synodus Seſſ. 7. Cap. 6. ubi nihil habet de poſtremo timoris filialis actu. Sed quia per actum hunc intellexiſſe videtur S. Thomas voluntariam ſatisfactionis debitæ oblationem, quam diſerte magis expreſſit Concilium; conſtat S. Doctorem ſacræ Synodo non adverſari. Vide Suareſii Commentarium. Et vero, Pœnitentia certo actuum ordini alligata non eſt. Alii enim interdum ad converſionem moventur intuitu æternæ felicitatis, ſibi, ſi forte in peccatis moriantur, defuturæ. Alii ex conſideratione divinæ bonitatis, cujus divitias miſere contempſerunt. Sed quia, vix potentius quopiam moventur homines quam ſtagni ardentis metu, hinc *ordinarie* fit, ut a timore initium ſumat peccatoris converſio.

Conclusio III. Actus Pœnitentiæ formaliter, qui ſcilicet ex proprio virtutis Pœnitentiæ motivo eliciatur, non eſt abſolute & pro omni caſu neceſſarius ad ſalutem.

Prob. Actus, qui per alium ſuppleri poteſt, non eſt per ſe & formaliter neceſſarius ad ſalutem. Atqui actus formalis Pœnitentiæ ſuppleri poteſt per actum perfectæ charitatis: qui idcirco dici ſolet actus virtualis Pœnitentiæ: unde præceptum de Pœnitentia per virtualem impleri poteſt. Ergo. Sed de his fuſius ubi de contritione Cap. 1. a. 3. 36

Ex hactenus dictis colligitur tandem vera notio Pœnitentiæ: hæc itaque definiri poteſt: Virtus moralis infuſa, ſeu, habitus ſupernaturalis mentem inclinans ad deteſtandum peccatum, & de eo dolendum quatenus eſt offenſa Dei, cum emendationis ſatisfactioniſque propoſito, & ſpe ac petitione veniæ. Sive, ut habet Catechiſmus Concilii Trident. Sincera hominis ad Deum converſio, peccatorum deteſtationi adjuncta, cum gravi animi dolore, ac firmo non amplius peccandi propoſito, & ſpe miſericordiæ a Deo conſequendæ. Brevior, ſed minus completa videri poteſt hæc Magiſtri ſentent. Lib. 4. diſt. 14. definitio. Pœnitentia eſt gratia & virtus, qua mala commiſſa plangimus & odimus. 37

Pœnitentia vero in genere actus ſpectata, eſt odium actuale, dolor & deteſtatio peccati, prout eſt offenſa Dei, cum actuali emendationis & ſatisfactionis propoſito, &c.

His de Pœnitentia ut virtute paulo diutius immorari oportuit; quia ut habet Cathechiſmus Tridentinus part. 2. hic n. 5. *hujus virtutis actiones tanquam materiam præbent, in qua Pœnitentiæ Sacramentum verſatur: ac niſi prius, quæ ſit Pœnitentiæ virtus recte intelligatur, Sacramenti etiam vim ignorari neceſſe eſt.*

## DISSERTATIO HISTORICA

### *De Pœnitentia Samſon, Heli, & Salomonis.*

Tres illos ſummi nominis homines ſeligimus e multis, quia & celebrior ſit eorum memoria, & ex eorum exitu nemo non colligere poſſit, quo niſu ſibi ſit in bono perſeverandum uſque ad finem.

#### §. I. *De Samſone.*

Conſtat Samſonem multiplici peccato fœdatum eſſe; 1. enim *ingreſſus eſt* in Gaza *ad mulierem meretricem*, Judic. 16. v. 1. Ingredi porro ad mulierem, eſt cum ea miſceri, juxta praxim Scripturæ, ut 2. Reg. 3. v. 8. *Quare ingreſſus es ad concubinam patris mei?* & Cap. 16. v. 22. *Abſalon ingreſſus eſt ad concubinas patris ſui*. Idem habes Geneſ. 15. 38. &c. 1

2 2. Vix dubium eſt, quin vile ſcortum fuerit Dalila hæc, cui tanto amore adhæſit Samſon. Id enim, licet reclament SS. Sulpitius Severus, Chryſoſtomus, & Ephrem, tradit, 1. Joſephus, Lib. 5. Antiq. Cap. 10. ubi Dalilam meretricem nuncupat. 2. Hieronymus in Hiſtoria ſancta verſatiſſimus, qui Epiſt. 126. ad Evangrium: *Samſon quoque amator meretricis & pauperis Dalilæ.* 3. Ambroſius Epiſt. 24. Lib. 3. quæ eſt ad Vigilium, ubi hæc: *Samſon parum fida expertus alienigenæ uxoris prima connubia .... mulieris* tamen *fornicariæ copulam non declinavit*. 4. Idem ſuadet ſacer contextus, in quo meretriciis coloribus depingitur Dalila. Ad eam ventitat Samſon ut ad extraneam: nunquam hæc ad Samſonis domum, ut ſolent uxores. Apud illam ne famulum quidem habet Samſon, licet Iſraelitarum princeps, a quo de ſtructis ſibi inſidiis admoneatur. Imo neſcit domus latebras & diverticula, in quibus abſcondi poſſint milites ipſum impetituri. His accedit vecors illa & effrons impudentia, qua detonſum Samſonem *cœpit abigere & a ſe repellere* ſceleſta mulier. Poſito igitur quod vir *validus & fortis*, *unius ipſe mulieris accenſus igniculo meſſem ſuæ virtutis amiſit*, prout loquitur Ambroſius, ſeu quiſquis eſt Auctor alterius Apologiæ pro David, quæritur an nœvum hunc pari Pęnitentia diluerit. Quode ſit

Conclusio: Samſon, Pęnitentia & morte fortiter ac ſancte oppetita, prioris vitæ maculas deterſit.

3 Prob. 1. Ex Scriptura. Hebr. 11. v. 32. & 33. *Deficiet me tempus*, ait Gentium Doctor, *enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon, Jephte, David, Samuel & Prophetis: Qui per fidem vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones*. Atqui homo in peccato & impęnitentia mortuus, nequaquam iis annumeraretur Sanctis, qui per juſtitiam adepti ſunt repromiſſiones. Ergo.

4 Prob. 2. Ex Patribus; quorum ne unus quidem Pœnitentiam & ſalutem Samſonis vocat in dubium; plures exerte docent vel ſupponunt. Epiphanius hær. 30. quæ eſt Ebionitarum. *Clemens*, inquit, *Eliam, Davidem & Sanſonem, omneſque Prophetas commendat: Ebionitæ deteſtantur*. Atqui non commendaretur Samſon cum Davide, niſi ut is, ſic ille Pęnitententiam egiſſet.

S. Paulinus Epiſt. 23. *Morte Samſonis commori diſco hoſtibus meis, hoc eſt, mortificando carnem meam ſimul interficere peccatum*. Et infra: *Non invocaſſet ille vir Dominum in ſuæ virtutis auxilium, niſi mentis oculos habuiſſet incolumes, quibus lumen eſt Chriſtus in cujus lumine videbimus lumen*. Sed qui præditus incolumi mentis oculo, carnem mortificando ſimul interfecit peccatum, non utique deceſſit adverſus a Deo & impęnitens.

S. Ambroſius Samſonis mortem magnis exornat laudibus Epiſt. 24. Hæc inde nobis ſufficiant. *Virtutis fuit, quod victoriarum numero diem clauſit nec captivum exitum, ſed thriumphalem invenit .... Cadaveribus hoſtium humatus eſt, proprio tectus triumpho, clarum inſigne relinquens poſteris*, &c. Atqui moris non eſt apud Patres, ut hominem in ſtatu peccati mortuum, tot celebrent encomiis, eumque *poſteris* ut *clarum inſigne* exhibeant Ergo.

5 Objic. 1. Qui ſibi mortem deſperate intulit, eo tantum fine ut inimicos ſuos ultioni mactaret, impie, nedum ſancte, occubuit. Atqui Samſon ... Prob. min. Ex aperto Scripturæ textu, Judic. 16. v. 28. Ubi Samſonis

una

Digitized by Google

una eſt hæc & cruenta oratio: *Domine Deus, memento mei, & redde mihi nunc fortitudinem priſtinam, Deus meus, ut ulciſcar me de hoſtibus meis, & pro amiſſione duorum luminum unam ultionem recipiam.* Ergo.

Reſp. neg. maj. Etſi enim Samſon ſibi mortem intulit; at non deſperate: neque eo tantum intuitu ut humanam de Philiſtæis vindictam expeteret; ſed ut, quatenus Dei ac gentis ſanctæ vindex publicus, *laudes idolo Dagon a Philiſtæis ob ſe captum attributas adimeret, & Deo vero reſtitueret:* *Cornel. a Lap.* idque non veriſimile tantum, ſed & certo certius arbitramur; tum quia Samſonem commendat Apoſtolus a fide & fortitudine; tum quia cædem hanc & ruinam juvit Deus inſigni miraculo, quod impiæ orationi gratis tribui non poteſt. 6

Et vero, qui ſeipſum inſpirante Spiritu ſancto peremit, nonniſi pium in finem ſe peremit. Atqui Samſon .·. Ita docet pluribus in locis Auguſtinus, præcipue autem Lib. 1. de Civitat. Dei, cap. 21. ubi hæc: *Nec Samſon aliter excuſatur, quod ſe ipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſerit; niſi quia Spiritus latenter hoc juſſerat, qui per illum miracula faciebat.* Et Lib. 1. contra Gaudent. cap. 31. *Quod cum inimicis occidit ſe ipſum Samſon .·. Non ſua ſponte fecit, ſed hoc Spiritui Dei tribuendum eſt, qui uſus eſt eo ut faceret, quando illi adfuit, quod facere non poterat, quando idem Spiritus defuit. Sicut Abrahæ factum, quando filium voluit immolare, quod Deo jubente fuit obedientia, Deo non jubente quid fuiſſet niſi dementia?* Quo in textu Samſonis mors, non in ſolam S. Spiritus inſpirationem ſed & in mandatum ejus refunditur. Ergo non humano & proprio motu occidit ſe Samſon, ſed ſpeciali Divini Numinis inſtinctu, vel potius imperio. 7

Nec obſtat, ait Mabillonius ubi infra, quod dicit, *ut ulciſcar me de hoſtibus meis*, quaſi privatam injuriam ulciſcendi cupidus. Nam injuria Samſonis injuria erat publica, ut qui Judex eſset populi, & pro ſalute ejus pugnaret. Irriſio quoque ejus irriſio erat Dei Iſrael, cujus in contumeliam Philiſtæi pro Samſone diis ſuis ſolemnes in templo gratias agebant. 8

An autem Samſonis actio, ſi facta ſupponatur citra conſilium Dei, a peccato excuſari valeat: diſputatur. Negat S. Bernardus Lib. de præc. & diſp. cap. 3. his verbis: *Quod utique factum Samſonis ſeipſum una cum hoſtibus opprimentis, ſi defenditur non fuiſſe peccatum, privatum habuiſſe conſilium indubitanter credendum eſt, etſi de Scriptura hoc non habemus.* 9 *T. 1. p. 502. edit. 2. Mab.*

At at Bernardum bis eo loci lapſum eſse contendunt alii plures, 1. quod credit nihil de Scripturis haberi, unde Samſonem divino impulſu ſemetipſum interemiſse deduci poſſit. Longe aliter Auguſtinus Lib. 1. de Civ. Dei, ubi ſanctas feminas, quæ ut *inſectatores ſuæ pudicitiæ devitarent, in flumen ſe projecerunt*, ſic excuſat. *Quid ſi enim hoc fecerunt, non humanitus deceptæ, ſed divinitus juſſæ, nec errantes, ſed obedientes?* Sicut de Samsone aliud nobis fas non est credere, utique ob Scripturæ auctoritatem. 10

2. Quod exiſtimat Samſonis factum ſecluſo ſpeciali Dei conſilio excuſari non poſse. Etſi enim, inquiunt, excuſari non poteſt, qui mortem ſuam directe intendit, excuſari tamen, imo & commendari meretur, qui propter patriæ bonum, hoſtium cædem primario intendens, mortem ſuam certo & ineluctabili eventu inde futuram pati fortiter eligit. Porro *Samſon non interfecit ſe ex intentione, ſed voluit hoſtes opprimere & interficere, ad quod*

*ſecuta*

*ſecuta eſt mors ipſius; cum alioqui optaſſet illos perdere, ſe ſalvo, ſi fieri potuiſſet. Hoc autem ſine nova revelatione habetur licitum.* Ita Franciſcus a Victoria in Relectione de homicidio, quem citat nec redarguit Mabillonius in fuſioribus notis ad ſupra laudatum Bernardi textum. Idipſum docent Lyranus, Dom. Soto, Cajetanus, Leſſius, Cornelius a Lapide, Nat. Alexander Diſſert. 20. in Hiſtor. vet. Teſtam. Et licet ſolutio iſthæc non paucis obnoxia ſit difficultatibus, fieri facile poteſt, ut qui ei practice adhæreret, omni a culpa propter bonam fidem eximeretur.

*T. 1. p. CV. in fine.*

Objic. 2. Revelationes ſanctę Mechtildis Lib. 5. cap. 6. ferunt voluiſſe Deum, ut hominibus ignota foret ſors ęterna Samſonis, Salomonis & Origenis. Ergo dubia eſt ſalus Samſonis.

Reſp. 1. Prędictas revelationes perperam ei affingi, cujus nomen pręferunt; cum abſurda multa & inepta contineant: Quode adi Baronium ad an. 604. tom. 4.

Reſp. 2. Revelationes, quæ cum Scriptura male cohęrent, nullius poſſe eſſe momenti, prout diximus Tom. 2. ubi de ſalute Trajani.

## §. II. *De Heli.*

1 Legenti hiſtoriam ſummi hujus Pontificis excidunt lacrymę vel invito. In Heli nempe reperire tibi videaris virum gravem, plenum pietatis, & eo ſolum infelicem, quod vitioſam prolem ediderit. Evolve, & ſi potes, tempera a ſuſpiriis, evolve, inquam, poſtrema hęc Capitis 4. Lib. 1. Reg. verba, quę luctuoſum cœli ad triginta peditum millia Iſraelis, & captę Dei arcę eventum referunt. *Currens autem vir de Benjamin ex acie, venit in Silo in die illa, ſciſſa veſte, & conſperſus pulvere caput. Cumque ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper ſellam contra viam ſpectans. Erat enim cor ejus pavens pro Arca Dei. Vir autem ille, poſtquam ingreſſus eſt, nuntiavit urbi: & ululavit omnis civitas. Et audivit Heli ſonitum clamoris, dixitque: Quis eſt hic ſonitus tumultus hujus? At ille feſtinavit, & venit, & nuntiavit Heli. Heli autem erat nonaginta & octo annorum, & oculi ejus caligaverant, & videre non poterat. Et dixit ad Heli: Ego ſum qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum eſt, fili mi. Reſpondens autem ille, qui nuntiabat: Fugit, inquit, Iſrael coram Philiſthiim, & ruina magna facta eſt in populo: inſuper & duo filii tui mortui ſunt, Ophni & Phinees, & Arca Dei capta eſt. Cumque ille nominaſſet Arcam Dei, cecidit Heli de ſella retrorſum juxta oſtium, & fractis cervicibus mortuus eſt. Senex enim erat vir & grandævus*, &c. Hic hominem habes, qui ſtragem Iſrael, & utriuſque nati mortem conſtans audierit; quique ad unum captæ Arcæ nomen, doloris impotens egerit animam. Sit tamen

*a v. 12. & ſeq.*

Conclusio. Nihil habet Scriptura, quod Heli Pœnitentiam ſatis adſtruat: Habet Traditio quod ei vehementer adverſetur.

2 Prob. 1. Pars: Quæ grave Heli peccatum exprimit, nullibi vero dignam pro eodem peccato ſatisfactionem exhibet, ea Pœnitentiam Heli non ſatis aſtruit. Atqui Scriptura, 1. grande Heli peccatum graphice exprimit. Cum enim is jam filios ſuos, ut non ea qua decebat ſeveritate, corripuiſſet, miſſus eſt ad eum Propheta, qui ſegniorem ejus indolentiam, Dei nomine, his ad eum verbis exprobraret, 1. Reg. 2. v. 27. *Hæc dicit Dominus....*

*nus* .... *Quare calce abjeciſtis victimam meam, & magis honoraſti filios tuos quam me, ut comederetis primitias omnis ſacrificii Iſrael. Propterea, ait Dominus* ... *Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, brachium domus Patris tui, ut non ſit ſenex in domo tua* ..... *ut deficiant oculi tui, & tabeſcat anima tua, & pars magna domus tuæ morietur* .... *Et ſuſcitabo mihi ſacerdotem fidelem, qui juxta cor meum & animam meam faciet*, &c.

Nec multo poſt gravioribus Cœlum intonuit minis, quia priores otioſe remanſiſſent. Semel & tertio vocavit Dominus puerum Samuelem, *&* dixit ad eum: *Ecce ego faciam verbum in Iſrael quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus. In die illa ſuſcitabo adverſum Heli omnia quæ locutus ſum ſuper domum ejus: incipiam & complebo. Prædixi enim ei quod judicaturus eſſem domum ejus in æternum propter iniquitatem, eo quod noverit indigne agere filios ſuos, & non corripuerit eos. Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis & muneribus uſque in æternum*. En ergo grandis iniquitas domus Heli: Ophni quidem & Phinees, quia victimarum primitias arriperent: Heli vero quia eos non corriperet; imo cum ipſis veſceretur primitiis ſacrificiorum. *Ibid. 3. v. 11.*

Atqui 2. Nullibi tanta hæc iniquitas idonea ſatisfactione redempta videtur. Par enim & idonea tanto ſceleri ſatisfactio in eo fuiſſet, ut & corriperentur iniqui Sacerdotes pari ad facinus ſuum animadverſione, & a ſacris, quæ impia manu temerabant, immiſericorditer abigerentur. Neutrum porro Heli feciſſe legitur. Ergo congrue, & utinam minus, differere videtur, qui patris & filiorum iniquitatem nullis unquam *victimis & muneribus* expiatam fuiſſe conjicit.

Prob. 2. pars de Traditione. Hæc enim multo plus e veterum Patrum, 4
quam e recentioris ævi Theologorum ſcriniis eſt repetenda. Sed antiqui Patres in aſſerendam Heli impœnitentiam calculo pene unanimi conſpirant. Etſi enim plerique hunc propria vita mirabilem eſſe fatentur; at eum ex remiſſius correpta filiorum agendi ratione reprobatum eſſe conjectant, aut expreſſe docent. Sic S. Gregorius Mag. Lib. 2. in Capit. 4. Reg. & part. 2. Paſtor. cap. 6. *Quia*, inquit, *falſa pietate ſuperatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud diſtrictum Judicem ſemetipſum cum filiis crudeli damnatione percuſſit: hinc namque divina voce ei dicitur: Honoraſti filios tuos, plus quam me.*

Sic S. Cæſarius Arelat. homil. 15. *Quia illos non grandi feritate diſtrinxit* .... *nomen ejus de Libro Vitæ deletum eſt.*

Sic S. Eucherius: *Heli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus eſt, quod eos peccantes minus ſevera animadverſione plectebat* .... *Qua ſententia diſcant Sacerdotes quomodo etiam propter filiorum ſcelera puniantur: & quamvis ſancti ſint, culpa tamen ſubditorum eiſdem, ſi non coerceant, imputetur.*

Omitto Baſilium, Hieronymum Lib. 1. contra Jovin. Chryſoſtomum Hom. 59. in Geneſ. B. Petrum Damiani Tom. 3. Epiſtol. 16. Capit. 18. S. Ephrem, Bedam, & alios plures quos dabunt Mendoza & Cornelius a lapide, qui tamen poſterior Auguſtinum perperam citare videtur. Hi porro quam nimium præponderant, & auctoritate vincunt, Liranum, Dionyſium, Carthum, Toſtatum, Serrarium, & alios recentiores quos adducunt & ſequuntur Mendoza & Cornelius a lapide. Sed iſtorum momenta libremus: hæc enim in re ancipiti ſi prægravent, æquum eſt ut aſſenſum rapiant. Itaque

Objic.

5 Objic. 1. Heli filios ſuos corripuit, idque tam acriter ut verba ejus gravem Theologis difficultatem faceſſant. *Dixit* enim *eis*, ibid. cap. 2. v. 23. *quare facitis res hujuſmodi quas ego audio res peſſimas, ab omni populo. Nolite filii mei* .·.·. *Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Ergo.

6 Reſp. Cum. S. Eucherio: *Equidem coercuit* Heli filios, *equidem corripuit, ſed lenitate, & manſuetudine patris, non ſeveritate & auctoritate Pontificis.* Et vero remiſſum iſtud & molle corripiendi genus eo uſque diſplicuit Deo, ut illud primo per Prophetam, deinde per Samuelem redargueri; atque hinc priores minas minis gravioribus cumulaverit.

7 Objic. 2. qui comminatis ſibi a Deo pœnis humiliter acquievit, is utique præteritam mollitiem gravi diluit Pœnitentia. Atqui Heli .·.· Cum enim indicaſſet ei Samuel *univerſos ſermones* Domini, placide & ſubmiſſe reſpondit: *Dominus eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis faciat*, ibid. c. 3. v. 18. Ergo.

8 Reſp. 1. Verba hæc, *Dominus eſt*, &c. alium in ore hominis ſubirati, perpetuiſque comminationibus defatigati; alium in ore hominis ſincere contriti ſenſum habere: uti ea ſecum repetendo facile quiſque intelliget. Incertum porro eſt, quo animi motu, quo, ut ita dicam, vocis ſono ea protulerit Heli. Nec certe hic ſibi conſentiunt Patres. Si qui enim hinc æquanimem ejus divinæ voluntati obſequentiam commendant, ut Theodoretus & Chryſoſtomus; Alii nihil in eis præter fictam humilitatem, aut forte pervicaciam deprehendunt. Idem eſt, ait S. Ephrem in apologia de Heli, quaſi dicat: *Dominus quod bonum eſt in oculis ſuis faciat. Ego vero filiis meis moleſtiam inferre non poſſum, eoſve perpetuo inſequi. Iſta reſponſionis humilitas*, ait hic Gregorius Magnus, *ſi ſubtiliter inſpiciatur, vera humilitas non eſt. Vere eſſet humilis, ſi ſe ad emendationem culpæ, pro qua arguebatur, obtuliſſet. Dum ergo dicit:* Dominus eſt, &c. *Potius elegit minarum Dei cauſas incurrere, quam de perpetratis iniquitatibus filios condemnare.* Eadem eſt Ruperti expoſitio, hæc autem licet prima fronte non nihil offendat, revinci facile non poteſt.

9 Reſp. 2. diſt. maj. qui inferendis ſibi pœnis humiliter acquievit, ſimulque earum cauſam omni niſu ſuſtulit, C. qui acquievit ſteriliter, ita ut quæ hactenus neglexerat, deinceps quoque neglexerit, N. Itaque *vere eſſet humilis* Heli, *ſi ſe ad emendationem culpæ pro qua arguebatur, obtuliſſet:* id autem nec feciſſe, nec tentaſſe probari poteſt. Vix profecto dubitem, quin Heli, vir nativa indole bonus, ubi graves Dei minas audiit a Propheta priori, ſaltem in corde dixerit: *Dominus eſt*, &c. qui enim ei tot & tanta per Samuelem exprobravit Deus, non exprobravit quod priores minas deſpexiſset. Atqui tamen non deſtitit Deus de eo graviter conqueri, *eo quod noverat indigne agere filios ſuos, & non corripuerit eos.* Ergo & poſt viſionem Samuelis perſeveravit eadem divinæ querelæ ratio. Ergo rurſum ex præfata Heli ſubmiſſione, nihil inferri poteſt, quod Pœnitentiam ejus certo vel probabiliter evincat.

10 Objic. 3. ille obiit vere pœnitens, cui potior fuit religio, quam populi ac ipſa filiorum ſuorum vita. Atqui Heli potior fuit religio .·.·. *Erat enim cor ejus pavens*, non pro populo, non pro natis, ſed *pro arca Dei*: unde tunc tantum dolore oppreſsus eſt, *cum* nuntius a prælio adveniens *nominaſſet arcam Dei*. Ergo.

11 Reſp. diſt. maj. Cui potior fuit religio, ex ſumma & ſupernaturali in Deum

chari-

charitate, C. ex naturali quodam affectu, N. Non is eſt ſcopus noſter, ut Heli impœnitentem obiiſse probemus: Id enim in ejus theſauris ſignatum eſt, qui ſolus hominum corda novit, & in eis inſcrutabili judicio quidquid vult operatur. Unum hoc volumus, nimirum Pœnitentiam ejus nulla ſat firma ratione probari. Eam porro quæ ex ipſius in Arcam ſtudio deducitur, levis admodum eſse momenti opinamur. Quare porro? Quia Judæi etiam ſceleſtiores pari urebantur doloris ſenſu, cum ſuus Arcæ ſanctæ ac templo deinceps honos nefarie auferebatur. Cujus quidem rei innumera extant in hiſtoriis exempla. Sic audito Arcæ captæ eventu *ululavit omnis civitas* Silo, quæ tamen non tota conſtabat ex ſanctis. Sic uxor Phinees eodem eventu, ſimul & partus dolore oppreſsa, expiravit dicens: *Translata eſt gloria Iſrael, quia capta eſt Arca Dei;* nec tamen hinc tuto colligi poteſt ejuſdem ſanctitas. Sic Agrippa, qui & apud Lucam Herodes, cum a Caio Caligula didiciſset, mentem ejus eſse ut pro Deo haberetur a Judæis, ideoque ſimulacrum ejus in Jeroſolimitano templo collocaretur, *anxius, & præ metu per ſingula momenta colore mutato, rubicundus, luridus, lividus, a vertice ad calcem horrore correptus eſt; & tremore membra quatiente, ſolutiſque nervis collapſus fuiſſet, ni eum ſuſtentaſſent proximi; qui juſſi domum illum retulerunt nihil ſentientem, & ſubitanea vi mali ſopitum & ſtupidum*, &c. Atqui ex eo tanto dolore, qui dolorem Heli proxime adæquat, haud inferre licet, Aggrippam; mactatorem illum Jacobi, Petri detentorem in vinculis, ab Angelo ob immanem ſuperbiam percuſsum, hominem fuiſse vero Deo pie & ſancte addictum. Sic demum ubique notum eſt, quod & ſcripſit Philo, *Judæos non unam, ſed mille, ſi fieri poſſet, mortes ſubituros citius, quam ſuſtinerent vetitum aliquid facere*, in templo præſertim, quod adeo religioſe colunt, ut *certa mors proponatur ultra ſeptum interius penetrantibus*: & hi tamen Judæi Dominum occiderant, ejuſque Apoſtolos, quocumque confugerent, inſequebantur. Ergo poteſt Heli dolor in affectum mere naturalem refundi. Atque utinam a ſublimiori principio originem duxerit! id equidem optamus enixe: at credimus non ſatis probari.

*Phil. in leg. ad Caium.*

*Philo ibid.*

## §. III. *De Salomone.*

Notior eſt Salomonis hiſtoria, quam ut hic recenſeri; flebilior, quam ut ementitis coloribus pingi debeat. Neſcit nemo Principem illum, cujus *ſapientiam Regina Auſtri a finibus Terræ audire venit*, a Deo turpiter defeciſse; ejuſque, *cum jam eſſet ſenex, cor per mulieres depravatum* eſse, ita *ut ſequeretur Deos alienos*, &c. Quæritur an facinora hæc dignis Pœnitentiæ laboribus diluerit Salomon, adeoque an conclamata ſit ſalus ipſius. Qua de re triplex verſatur eruditorum opinio: alii enim pro ſalute Salomonis certant; quos inter non ſine fructu legeris Joannem de Pineda, Hiſpalenſem Theologum e Societate Jeſu. Alii Salomonem diris devovent: Ita inter alios Philippus Abbas bonæ ſpei, in Opuſculo de damnatione Salomonis; cujus ſententiam veluti probabiliorem ſequitur Bellarminus Lib. 1. de Verbo Dei, Cap. 5. Alii demum rebus diu & mature perpenſis hærent incerti: Ita inter alios Nat. Alexander hic diſsert. 3. ubi partis utriuſque momenta, eorumque ſolutiones proponit. Hunc, ſed non innominatum, quod fecit recentior aliquis, e veſtigio ſequemur. Sit

*Matt. 12. Luc. 11. 3. Reg. 11.*

CONCLUSIO: Incerta eſt Pœnitentia, incerta proinde ſalus Salomonis.

Prob.

2 Prob. illius ſors reſpectu noſtri plane incerta eſt, cujus reprobatio, aut ſalus æterna nullo certo vel Scripturæ textu, vel conſenſu Patrum, vel Eccleſiæ judicio probari poteſt. Atqui reprobatio aut ſalus æterna, &c. Minor probatur per partes.

3 Prob. itaque 1. pars, nimirum, 1. reprobationem Salomonis, nullo, qui aſſenſum vere cogat, Scripturæ textu probari. Qui enim deſperatam eſſe Regis hujus ſalutem volunt, hinc pugnant, 1. quod Scriptura recenſitis quorumdam hominum peccatis, eorumdem Pœnitentiam commemoret, puta Davidis 2. Reg. 11. v. 12. Eccli. 47. potiſſime autem Pſal. 50. Manaſſis Paralip. 2. Cap. 23. Salomonis vero iniquitas diſertim exprimatur, ut 3. Reg. 11. & Eccli. 47. nullibi vero legatur Pœnitentia ejus. Quin & eam ablegare videtur Sirachides his, quibus Salomonem compellat, verbis, ibid. v. 21. & ſeq. *Inclinaſti femora tua mulieribus.... Dediſti maculam in gloria tua, & profanaſti ſemen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos, & incitari ſtultitiam tuam, ut faceres imperium bipartitum*, &c. ubi divina ultio filios Salomonis propter peccata patris, utique non deleta, vexat & inſequitur.

4 Pugnant 2. & maxime, quia ſi Salomonem peccati ſui ſincere pœnituiſſet, is dubio procul aliqua reliquiſſet Pœnitentiæ ſuæ monumenta, & oblatam populis peccandi occaſionem abſtuliſſet. Atqui nihil præter fana & idola reliquit Salomon; eaque, tametſi populo gravis eſſent occaſio peccandi, ad ætatem uſque pii Joſiæ manſerunt, ut patet ex 4. Reg. 23. v. 13. ubi hæc: *Excelſa quoque, quæ erant in Jeruſalem ad dexteram partem montis offenſionis, quæ ædificaverat Salomon Aſtaroth idolo Sidoniorum, & Chamos offenſioni Moab, & Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit Rex* Joſias, *& contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos*, &c.

5 Atqui hæc, licet gravia, imminui tamen poſſunt. Ad 1. enim dici poteſt, 1. Adæ, Lothi & Samſonis Pœnitentiam in Scripturis diſerte non exprimi, nec tamen in dubium vocari poſſe. 2. Non ita reticeri in ſacro textu Pœnitentiam Salomonis, ut inde nullatenus colligi poſſit: Quod infra. 3. Excidiſſe Libros plures, tum Salomonis ipſius, ut puta Librum *verborum dierum Salomonis*, 3. Reg. 11. 41. tum *Prophetæ Natan*, *Abiæ Silonitis, & Addo Videntis contra Jeroboam*, in quibus *reliqua operum Salomonis priorum & noviſſimorum ſcripta* erant, 2. Paral. 9. 29. In his porro libris veriſimiliter apertius deſcriptam fuiſſe Salomonis Pœnitentiam, quæ in Scriptura ſuperſtite obſcurius indicatur.

6 Ad 2. quo Salomonis vindices quaſi obrui ſubindicat Nat. Alexander, non una eſt reſponſio.

1. Enim conjici poteſt, fana hæc & idola a Salomone quidem fuiſſe ſubverſa; ſed vel ab Amon, aliiſve impiis Regibus inſtaurata eſſe in iiſdem fundamentis; unde factum ſit, ut antiquum nomen excelſorum Salomonis ſervaverint, prout forte porticus Salomonis, de qua act. 3. v. 11.

2. Dici poſſit, templa quidem & idola fatis ſubverſa fuiſſe, ut jam ad nefarios idololatriæ uſus inſervire non poſſent; ſed non ita ut nullæ eorum ſupereſſent ruinæ, cum peccati Salomonis, tum etiam illius Pœnitentiæ teſtes. Has itaque ab Ezechia, Rege ſancto, intactas permanſiſſe; quod criminis occaſionem nemini præberent: a Joſia vero ex ſingulari pietatis motu ad radices uſque fuiſſe dirutas.

3. Nec

3. Nec improbabile eſt, Salomonem fanis a ſe erectis pepercisse, quia vel illa clauſiſſet, vel alios in uſus convertiſſet. Et vero, ſi peccavit Salomon ea relinquendo, peccavit & Ezechias ea non ſubvertendo. Idem enim pene eſt, ſi peccandi occaſionem dederis ipſe, aut ab alio datam volens, & multitudini regendæ præpoſitus, conſerves. Porro non arguitur Ezechias ob minime ſubverſa Salomonis delubra: imo pietas illius commendatur 4. Reg. 18. & Eccli. 48. 25.

4. Obiit indubie Manaſſes pie pœnitens, ut fatentur omnes. Atqui Manaſses abſtulerat quidem *Deos alienos, & ſimulacrum de domo Domini, aras quoque quas fecerat in monte domus Domini*, 2. Paralip. 33. 15. At non tamen abſtulit omnia prioris ſuæ impietatis monumenta: Quandoquidem Joſias *altaria, quæ fecerat Manaſſes in duobus atriis templi Domini deſtruxit, & diſperſit cinerem eorum in torrentem Cedron*, 4. Reg. 23. 12. Ergo potuit Salomon & occidere pœnitens, & non omnia idololatriæ ſuæ teſtimonia demoliri. Ergo ſtat 1. reprobationem Salomonis nullo, qui ineluctabilis ſit, Scripturæ textu fulciri.

Sed neque eadem reprobatio a Traditione, aut Eccleſiæ judicio inconcuſse deduci poteſt. Non ab Eccleſiæ judicio; cum nullum ejus ea de re Decretum prodierit. Non a Traditione: Hæc enim ut firma ſit, multo præponderantem Patrum conſenſum requirit. Sed deeſt præponderans illa conſenſio in re præſenti, ubi Patres Patribus, docti æque doctis adeo adverſantur, ut prope temerarius videatur, qui partem alteram alteri prætulerit. 7

Enimvero Salomonis Pœnitentiam aſtruunt, 1. Cyrillus Jeroſolym. Catech. 2. ad illumin. ubi: *Cernis*, inquit, *quod Pœnitentibus datur ſalus. Et Salomon ceciderat: ſed quid inquit? Poſtea ego Pœnitentiam egi.*

2. S. Hilarius in Pſalm. 52. *Et ne*, ait, *per Aaron, David & Salomonem, pluresque iſtiuſmodi, bonitatis Dei exempla percurram, quibus, increpitis demutationum offenſis, ob fidei tamen meritum adfuit Pœnitentia proclivis.* Idem in Pſalm. 126. Salomonem donat *ſancti* nomine.

3. S. Epiphanius hær. 42. Marcionem redarguit eo quia *Abelum, Moyſen, Davidem ac Salomonem*, a Chriſto ad inferos deſcendente, *illic relictos* eſse contenderet. Senſit ergo Epiphanius eamdem eſse Salomonis ſortem, quæ Abelis, Moyſis, Davidis, &c.

S. Ambroſius, ſeu quiſquis eſt Auctor Apologiæ 2. pro Davide: *Si David, Salomon & Paulus erraverunt tanquam homines, peccatum ſuum tanquam juſti agnoverunt.*

S. Hieronymus Epiſt. 9. ad Salvinam: *David & Salomon victi ſunt quaſi homines, ut & ruinæ nobis ad cautionem, & pœnitudinis ad ſalutem exempla præberent.* Ceteros mitto, quos fuſe expendit Pineda.

Non nego e Patribus magni nominis plures ſalutem Salomonis habere deſperatam. Sic, omiſso Chryſoſtomo, qui in partem Salomoni propitiam modo, modo in adverſam propendet: S. Cyprianus Lib. de unit. Eccleſiæ: *Quiſquis ille confeſſor eſt*, inquit, *Salomone major, aut melior, aut Deo carior non eſt, qui tamen.... poſtquam dereliquit viam Domini, perdidit & Domini gratiam..... Et ideo ſcriptum eſt: Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* 8

S. Auguſtinus Lib. 22. contra Fauſtum, Cap. 81. *Salomon ad profundum idololatriæ lapſus atque demerſus, Veritate nullius perſonam acceptante pro-*

*ditus*

Digitized by Google

*ditus eſt*. Cap. 88. *Jam de Salomone quid dicam? Quem vehementer arguit ſancta Scriptura atque condemnat, nihilque de Pœnitentia ejus vel indulgentia Dei commemorat.* Et Enar. in Pſal. 126. *Ipſe Salomon mulierum amator fuit, & reprobatus eſt a Deo.*∴ *Optime igitur etiam hoc egit miſericordia Dei & Spiritus ejus, ut quidquid boni per Salomonem dictum eſt, Deo tribueretur: peccatum autem hominis homini.* Unde obiter inferes decipi eos, qui in animum ſibi inducere nequeunt, fieri potuiſſe ut Canonicorum Librorum Scriptor aliquis periret.

S. Gregorius Magnus Lib. 2. Moral. in Job, Cap. 2. *Salomon*, inquit, *ſapientiam non perſeveraturus accipit*. Ergo circa Salomonis pœnitentiam Patres Patribus adverſantur. Atque licet poſtremorum nonnulli benigne exponi poſſint, non inde plurimum convaleſcunt Salomonis partes; quia ejus inter defenſores multi ſunt, qui de ſalute ipſius bene ominentur ob Sapientiæ Libros: quod an ſolide factum ſit, ut expendamus.

9 Prob. 2. pars Minoris, nempe Pœnitentiam Salomonis, nec ex Scriptura, nec ex Traditione, nec ex Eccleſiæ judicio efficaciter deduci. Et quidem 1. conſtat ex modo dictis, certi nihil erui poſſe ſeu a Traditione, ſeu ab Eccleſiæ judicio: Cum in præſenti materia Patres Patribus adverſentur, & nihil circa hanc ab Eccleſia definitum ſit. Standum igitur Scripturæ: Atqui nihil in ea eſt, quod Salomonis Pœnitentiam ſatis oſtendat.

Prob. min. Quatuor potiſſimum Scripturæ textibus nituntur Salomonis vindices, 1. nempe his Dei verbis ad Davidem, ubi ſic de Salomone: *Ego ero ei in Patrem, & ipſe erit mihi in filium: Qui ſi inique aliquid geſſerit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum: miſericordiam autem meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli a Saul, quem amovi a facie mea*, 2. Reg. 7. 14. Atqui inquiunt, miſericordia quam ſpondet hic Deus Salomoni, multo minus terrenum regnum ſpectat, quam æternum. Et vero, ait Tychonius, *quid prodeſt*, id eſt, quid prodeſſet *Davidi*, *ſi propter eum filius ejus regnum terræ conſequeretur, cœleſte perditurus?*

Nituntur 2. totis Eccleſiaſtæ & Proverbiorum Libris, quorum priorem his orditur verbis Salomon: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*: in poſteriori vero ſic habet, Cap. 24. juxta verſionem Lxx. *Noviſſime ego egi Pœnitentiam, reſpexi ut eligerem diſciplinam.* Et Cap. 30. *ſtultiſſimus ſum virorum, & ſapientia non eſt mecum.* Utrumque porro Opus a Salomone ſub vitæ finem ſcriptum eſt. Utrumque igitur inſigne eſt ejuſdem Pœnitentiæ monumentum. Ita Bacchiarius Auctor Eccleſiaſticus ſæculi v. in Epiſt. ad Januar. de recipiendis lapſis.

Nituntur 3. his verbis 3. Reg. 43. *Dormivit Salomon cum Patribus ſuis, & ſepultus eſt in Civitate David.* Quis porro Regem idololatriæ ad extremos uſque ſpiritus mancipatum, in ſancta Civitate ſepultum eſſe crediderit? Nullibi certe impii Reges cum Patribus ſuis dormiiſſe ac ſepulti fuiſſe dicuntur, ut conſtat de Joram filio Joſaphat, de Ochoſia, de Joas & Achas.

Nituntur 4. & maxime 2. Paralip. 11. v. 17. ubi dicitur *ambulaſſe Roboam in iis David & Salomonis annis tantum tribus*. Atqui, ait Pineda Lib. 8. n. 51. nuſquam fit mentio in bonum *viarum* Regis cujuſpiam, niſi is vitam ſancte clauſerit. Certe priores viæ Aſa ſanctæ & religioſæ fuerunt; nec tamen (quoniam ab iis miſere defecit) ſanctus Joſaphat in viis patris ſui ambulaſſe dicitur.

En

Digitized by Google

En ſummatim quæ facer textus habet Salomonis cauſæ magis faventia. Atqui in his nihil eſt quod probabiliter ſolvi non poſſit. Unde, nec inepte, reſpondent adverſarii Salomonis.

Ad 1. promiſſionem illam Dei de temporali ſolum regno eſſe intelligendam; ita ut ſenſus ſit, Salomonem, ſi futurum ſit aliquando ut a via 10 juſtitiæ deficiat, aliis quidem pœnis, quæ *Virga virorum* hic appellantur, caſtigatum iri; non autem regni privatione, prout Sauli contigit. Atque hæc expoſitio confirmatur ex 1. Paralip. 17. 2. ubi poſt repetitam eamdem promiſſionem continenter ſubjungitur; *Et ſtatuam eum in domo mea & in regno meo uſque in ſempiternum, & thronus ejus erit firmiſſimus in perpetuum;* quia nempe, ſecus ac factum eſt Sauli, habebit e ſanguine ſuo, qui ſibi *in perpetuum* ſuccedant: Ergo Dei promiſſio, non ad Salomonem dumtaxat pertinet, ſed & ad poſteros ejus. Ergo non magis ex ea colligi poteſt æterna ejuſdem ſalus, quam Regum qui ei ſucceſſerunt. Ejuſdem ſolutionis veritas conſtat ex prædictione Ahiæ Silonitis ad Jeroboam, quam vide 3. Reg. 11. 28. & ſeq.

Neque nocet objectio a Tychonii verbis petita. Nec enim hominis eſt præſcribere Deo, ut hoc vel illud ſpondeat, multo minus ut ſpondeat ſalutem, cujus explorata cognitio tumidam ſecuritatem parere poſſit. Ceterum magnum quid ſpondebat Deus, cum pollicebatur Davidi non defuturos e femore ejus principes, qui regnum ejus amodo & uſque in ſempiternum poſſiderent.

Ad 2. Negant libros Eccleſiaſtis & Proverbiorum a Salomone ſene conſcriptos eſſe, 1. quia Cap. 2. Eccleſ. ait Salomon: *Sapientia quoque perſeveravit mecum.* At id de ſe fari non potuit Salomon ſenex, omnis proinde libidinum & idololatriæ cœno diu immerſus. 2. Quia uti notant Bonfrerius, & Bellarminus Lib. 5. de verbo Dei cap. 5. potiſſimum Salomonis facinus fuit idololatria. Porro nec idolorum, nec idololatriæ in toto utroque libro uſpiam meminit; quod tamen facere debuerat, ſi eum illius vere pœnituiſſet. 3. Quia Jeſus filius Sirach Libros Salomonis ante lapſum ejus commemorat. *Eruditus es*, ait cap. 47. *in juventute tua: & impletus es quaſi flumen ſapientia .·.· In Cantilenis, & Proverbiis, & comparationibus, & interpretationibus tuis miratæ ſunt terræ .·.· Et inclinaſti femora tua mulieribus .·.· Dediſti maculam in gloria tua.* 4. Quia quæ ex Eccleſiaſte vel Proverbiis in gratiam Pœnitentiæ Salomonis eruuntur, parum probant. 15

Non illud: *Vanitas vanitatum*, quod vir mundana omnia perſpicaci oculo contemplatus, non minus eloqui potuit, quam homo pœnitens: quodque dubio procul ſancti Reges, ut Ludovicus IX. pluries repetiverunt.

Non illud: *Noviſſime ego egi Pœnitentiam;* Tum quia hæc ex aliena perſona dicere potuit; prout ipſe & alii Scriptores ſolent, qui ſæpius ex perſona peccatorum, pœnitentiumve, aut juſtorum, Chriſti etiam aut Eccleſiæ loquuntur, uti abunde patet ex Cantico Canticorum: Tum quia magis Hebræo textui conſonat Vulgata noſtra, quæ ſolum habet: *Quod cum vidiſſem, poſui in corde meo, & exemplo didici diſciplinam.* Quem ſenſum exhibent Caldaica Paraphraſis & Syriaca Verſio, quemadmodum animadvertit & probat Nat. Alexander.

Non illud: *Stultiſſimus ſum virorum* &c. 1. quia dubium eſt an verba



Digitized by Google

hæc ſint Salomonis. Sic enim Hebraice incipit Caput illud 30. *Verba Aghur filii Jache*, quæ Latinus interpres reddidit: *Verba Congregantis filii Vomentis*. Iraque ait Menochius, *hoc Caput proprie Auctorem habet Aghur, cujus tamen dicta Salomon ſuis adjunxit Parabolis, ut illis conſentientia, & iiſdem plane digna*. 2. Quia etiamſi verba hæc Salomoni adſcribantur, qui myſticum ſibi nomen ſumpſerit, nihil aliud probant, ut ex toto textu liquet, quam errorem & ignorantiam, quibus homo in hoc naturæ corruptæ ſtatu obnoxius eſt, adeoque quam rebus ſupernis explicandis impar ſit, niſi cœlitus illuminetur: at vero nec Salomonis Pœnitentiam, nec humiliter confeſſam perſonalium ejus peccatorum ſtultitiam oſtendunt. Hoc generali ſenſu de ſe ajebat Amos Cap. 7. 14. *Non ſum Propheta, & non ſum filius Prophetæ: ſed armentarius ego ſum vellicans ſycomoros*.

12 Ad 3. Erraſse Bacchiarium, cum credidit Reges impios cum juſtis Regibus ſepeliri non potuiſse. Id enim etſi nonnullis contigit, ut fert objectio; non tamen omnibus. Namque 1. ex Lib. 3. Reg. 14. 31. *Dormivit Roboam cum patribus ſuis, ſepultuſque eſt in Civitate David*. Atqui tamen ex 2. Paralip. 12. 14. *Fecit Roboam malum, & non præparavit cor ſuum ut quæreret Dominum*. 2. ex 3. Reg. 15. 8. *Dormivit Abias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in Civitate David*. Atqui is nihilominus ibidem v. 3. *Ambulavit in omnibus peccatis patris ſui: nec erat cor ejus perfectum coram Domino ſuo*. Idem dixeris de Amaſia ex 2. Paralip. cap. 25. verſ. 28. & 14. Ergo quia Rex quipiam cum Regibus juſtis ſepultus fuerit, nequaquam hinc ſanctitas ejus inferri debet: ſicut nec impœnitentia ejus hinc deduci poteſt, quod cum iiſdem ſanctis Regibus ſepultus non fuerit. Obiit enim Manaſses religioſus & pœnitens: & tamen *in domo ſua* ſepultus eſt, ex 2. Paralip. 33. v. 20.

13 Ad 4. Mentionem hic fieri de prioribus annis Salomonis, eoſque ſolum, non annos poſteriores viis David comparari. Nec vero inſolitum eſse in Scripturis, ut priora vitæ Regis alicujus exempla, vel in bonum, vel in malum proponantur, etſi ab iis poſteriora multum diſcrepaverint. Sic, ut animadvertit Pineda ipſe, 4. Reg. 21. v. 20. dicitur, quod Amon *fecit malum in conſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes pater ejus: & ambulavit in omni via per quam ambulaverat pater ejus*, &c. Id autem de prioribus tantum Manaſse viis accipi oportet. Quidni ergo objectus locus ad priores tantum Salomonis annos referatur?

En præcipua quæ in laudatis Auctoribus occurrerunt in gratiam vel odium Salomonis argumenta. Quod enim objicit Pineda ibid. num. 73. Granatenſes Libros in plumbeis laminis arabice, jam inde a Jacobo Hiſpaniarum Doctore, conſcriptos, in quibus Salomonis Pœnitentia his deſcribitur verbis: *Et flevit fletu vehementi, & condonatum eſt illi: & obiit fidelis & ſecurus*; Id, inquam, nullius eſt momenti, quia nullius eſt certæ fidei. Quin & amare conqueritur Nat. Alexander, quod Hiſpani pſeudepigrapha monumenta genti eruditorum venditare velint; quaſi huic fucus hodieque fieri facile poſſit.

14 Si forte inquiras quam in partem cinis ego & pulvis propendeam: in eam fatebor, quæ Salomonis propitia eſt, Movet me id præcipue quod Eccleſiaſtis Liber hominis a vanitate omninoda reverſi proles eſse videtur. Et id ſuadet 1. conſtans Hebræorum traditio, quæ non nullius pretii

*Calmet præf. in Eccle.*

in

Digitized by Google

in præſenti negotio eſſe debet. 2. Antiquiorum Patrum conſenſus. Cyrilli Hieroſol. præſertim, & Hieronymi, in Judaicis rebus verſatiſſimi. 3. Quod Eccleſiaſtæ Liber ſcriptus videtur ab homine nauſeabundo ad vaniſſimas voluptates, quas ſenſit. 4. Quod multa complectitur, quæ ſignificent hominem omnia pene expertum. *Ego*, inquit Cap. 1. *fui Rex in Jeruſalem*, quaſi jam funeri vicinus, nihil jam ſir. Cap. 7. 16. *Hoc quoque vidi in diebus vanitatis meæ*. Ibid. *Virum de millibus unum reperi, mulierem autem ex omnibus non inveni*. Hæc autem cui conveniant melius, quam homini qui uxores duxerat mille, & ne uni quidem ſe potuiſſet committere.

Quod ajunt Salomonem in prædictis Libris idololatriam non deteſtari, non adeo urget, 1. quia nulla eſt melior idololatriæ deteſtatio, quam unius Dei creatoris, judicis, vota nuncupata exigentis, impios per patientiam ſuſtinentis, tam aperta, totieſque in eodem volumine repetita confeſſio. 2. Quia idola paſſim vocantur vanitates, ut Deuteron. 32. 21. *Irritaverunt me in vanitatibus ſuis*. 4. Reg. 17. 15. Jerem. 42. 19. Porro totus eſt Eccleſiaſtæ liber in vanitatum deteſtatione; & licet vocula hæc alio ſenſu non raro ibidem aſſumatur; poteſt tamen & idola nonnunquam exprimere. 3. Quia qui in Eccleſiaſte ceteros ſuos errores condemnat Salomon, in alio qui excederit Libro idola deteſtari potuit, ut jam diximus. 15 Pineda p. 62.

Illud vero capitis 2. v. 9. *Sapientia quoque perſeveravit mecum*, vel refertur ad tempus, quo Salomon *multa ſapienter didicit*, ibid. cap. 1. verſ. 16. & ſic neceſſe non eſt, ut de toto vitæ ejus curſu intelligatur; vel animalem tantum ſapientiam indigitat, ſeu ſolertiam in excogitandis novis voluptatum generibus, augendiſque deliciis, luxu & opibus. Ita S. Gregor. Nyſſenus, & Hugo a S. Victore.

Quod ſpectat ad cap. 4. Eccli. Sirachides laudat quidem Opera quæ ante lapſum ſuum edidit Salomon (niſi quod in Scriptura frequens eſt, ordinem invertat) at non negat Libros lapſu poſteriores; hos autem prætermiſit, quia totus eſt eo loci ut oſtendat quam funeſtos habuerit exitus Salomonis crimen in poſteris ejus. Et hæc ſufficiant de re quam Deus voluit eſſe intricatiſſimam, ut juſtiores quique ad mortem uſque opera ſua vererentur; & ipſi nos jam ſenes, identidem in hæc erumperemus verba: *Ne projicias me in tempore ſenectutis: cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me*. Pſalm. 70. 9.

## PARS SECUNDA.

### *De Pœnitentia ut Sacramento.*

Secundam hanc Tractatus noſtri partem abſolvent novem capita. Primum erit de exiſtentia Sacramenti Pœnitentiæ. II. de ejus efficacia, ſeu poteſtate. III. de materia in genere. IV. de Contritione. V. de Confeſſione. VI. de Satiſfactione. VII. de forma ejuſdem Sacramenti. VIII. de Miniſtro. IX. de effectibus. His accedet appendix una vel multiplex, ſi per tempus & vires licebit.



Digitized by Google

## CAPUT PRIMUM.

*De exiſtentia Sacramenti Pœnitentiæ.*

POEnitentia, prout ſumitur in præſenti, variis apud Patres donatur nominibus; & quidem 1. identidem vocatur *impoſitio manuum*, a ritu ſcilicet, quo peccatores reconciliari conſueverant. *Manus impoſitio*, ait Auguſtinus Lib. 3. de Bapt. contra Donatiſtas, cap 16. *non, ſicut Baptiſmus, repeti non poteſt*. Ut autem hæc manuum impoſitio ab ea ſecerneretur, quæ in Confirmatione, vel Ordine adhiberi ſolet, paſſim dicta eſt *impoſitio reconciliatoria*.

2. A Græcis Scriptoribus dicta eſt *exomologeſis*, quæ vox licet vi propria nonniſi confeſſionem ſonet, totam nihilominus Pœnitentiam exprimit ex uſu: Unde Tertullianus Lib. de Pœnitentia, cap. 9. *Is*, inquit, *actus qui magis Græco vocabulo uſurpatur & frequentatur, exomologeſis eſt, qua delicta Domino noſtro confitemur, non quidem ut ignaro, ſed quatenus ſatisfactio confeſſione diſponitur, confeſſione Pœnitentia naſcitur, Pœnitentia Deus mitigatur*, &c.

3. Nec infrequenter dicta eſt *ſecunda poſt naufragium tabula*, quia ſicut naufragum, niſi tabulam arripiat, perire neceſſum eſt; ſic & peccatorem, qui a Baptiſmatis navi excidit, niſi confugiat ad Pœnitentiam. Hinc Tertullianus ibid. Cap. 4. *Eam, tu peccator, ita invade, ita amplexare, ut naufragus alicujus tabulæ fidem. Hæc de peccatorum fluctibus perlevabit, & in portum divinæ clementiæ properabit*. Eodem nomine Pœnitentiam deſignarunt PP. Tridenti Seſs. 6. Cap. 14.

4. Vocatur etiam paſſim *Baptiſmus laborioſus*, *Baptiſmus lacrymarum*; quia effectum ejus nonniſi per gemitus, & labores conſequi poteſt homo Pœnitens.

5. Dicitur ab Hieronymo *hoſtia placabilis*; a Chryſoſtomo Hom. 8. de Pœnit. *Medela delictorum*, *conſumptio iniquitatum*, *armatura contra diabolum*, *ſpes ſalutis*, *deſperationis profligatio*; ab aliis vero pluribus, *communio*, *pax*, *& reconciliatio*; His obiter præmiſſis.

Pœnitentia definiri ſolet a Catholicis: *Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, quo, per juridicam Sacerdotis abſolutionem, homini contrito, confeſſo & ſatisfactionem ſpondenti, remittuntur peccata poſt Baptiſmum commiſſa.*

Quoniam vero definitio hæc non admittitur ab iis omnibus, qui Chriſtiano nomine cenſeri volunt; ut ſua eidem veritas aſſeratur, duo nobis præſtanda ſunt; 1. recenſendi ſunt noſtri hujus dogmatis hoſtes præcipui; 2. videndum an non ſtrenue revinci poſſint.

### ARTICULUS PRIMUS.

*Recenſentur hæretici qui Pœnitentiæ Sacramentum expunxerunt.*

HÆRETICOS, qui Pœnitentiæ Sacramentum ſubverterunt, duas in claſſes dividit Doctiſſimus Tournely: quarum prior illud indirecte tantum & quaſi per latus impugnaverit; directe poſterior & aperta fronte.

In

In primo ordine recenſentur, 1. ii omnes, qui ut *Gnoſtici*, id eſt, *Spirituales*, nullum in ſectæ ſuæ perfectis peccatum agnoſcebant, etſi, ait Irenæus. Lib. 1. contra hæreſes, Cap. 6. alias 1. & Cap. 25. alias 24. *Ipſorum perfecti ea intimorate operari auderent, quæ non tantum dicere & audire non eſt fas nobis, ſed ne quidem in mentis conceptionem venire*, adeo turpia ſunt & obſcœna. Unde ſceleſti illi & flagitioſi homines, qui Chriſtianos ceteros contemptim vocabant *Phyſicos, id eſt carnales & animales*, merito ab aliis dicti ſunt *Borboritæ*, quaſi cœnoſi, ob nefariam ſcelerum ingluviem, cui ſe inter ſacra ſua turpiter immergebant. Ita Auguſtinus Lib. de hæreſib. cap. 6. & Theodoretus lib. 1. hæretic. fabular. cap. de Borborianis. 2 *Edit. poſt. p. 30. n. 3. & pag. 104. p. 4.1*

2. Et eadem de cauſa Priſcillianiſtæ; qui circa an. 380. duce potiſſimum Priſcilliano, a ſuis ſubinde ad Abulenſem Epiſcopatum evecto, Gnoſticorum, ceterorumque pene hæreticorum deliria renovarunt. De his agunt SS. Auguſtinus hær. 70. & Leo Epiſt. 93.

3. Pſeudoſpirituales, qui ex Anabaptiſtis egreſſi, *Libertinorum* nomine appellati ſunt, quia libertatem Chriſtianam in eo collocabant, ut nihil non homini regenerato permiſſum eſſet. Contra eos ſcripſit Calvinus Opuſculum, cui titulus: *Adverſus fanaticam & furioſam ſectam Libertinorum, qui ſe ſpirituales vocant, inſtructio*. Horum errores jampridem obſoletos renovarunt Craſſiores Quietiſtæ, duce ac præceptore Michaele de Molinos, ab Innocentio XI. ſolemniter proſcripti die 20. Novemb. an. 1687.

4. In eundem ſcopulum pari de cauſa impegiſſe dicuntur, tum Caiani, a Gnoſticis circa an. 145. exorti, & impenſi Caini ac Judæ Iſchariotis laudatores: hi enim S. Hieronymi ævo redivivi dicebant *eſſe aliqua peccata, quæ Chriſtus non poſſit purgare ſanguine ſuo*, ac multominus Eccleſia vi clavium remittere. Tum Manichæi, & ii qui Mathematici dicuntur a S. Cæſario ſerm. 253. hi enim inducta fatali ex ſyderibus peccandi neceſſitate, & peccatum, & ex conſequenti Pœnitentiam auferebant. Tum & ii, qui cum Feliciſſimo & aliis Sacerdotibus quinque eidem ſociatis, lapſos citra Pœnitentiam ullam reconciliabant, in ruinam ſalutis & everſionem animarum, ut conqueritur Cyprianus. Epiſt. 40. apud Pamelium; 43. vero apud Pearſonium. Tum & ii demum, qui circa an. 466. non Pœnitentia, ſed exacto pretio peccata dimittenda eſſe garriebant, prout refert S. Maximus, Taurinenſis Antiſtes Hom. 10. ex iis quas iuris publici fecit Mabillon. Tom. 1. Muſæi Italici. Hæc ferme Tournelyus, quæ neſcio an prorſus accurata ſint. *Theod. Petr.* *Appen. Aug. T. 5. pag. 415.*

Vel enim dicere vult doctiſ. Scriptor, eos quos recenſet, admiſiſſe quidem Sacramenti Pœnitentiæ ſubſtantiam, ſed & ſimul nonnulla admiſiſſe, quæ cum ea male cohærerent: vel ſignificare intendit, eos ipſam Sacramenti ſubſtantiam rejeciſſe, quia fides ejus cum primoribus ipſorum principiis cohærere non poſſet. Neutrum vero dicitur accurate. Libertini enim Anabaptiſtarum propago, ut & Anabaptiſtæ Pſeudoreformatorum, Sacramentum Pœnitentiæ e medio tollebant. Molinos vero, licet a Confeſſione per annos duodecim abſtinuerit, & in ea nollet a Perfectis ſuis certa quædam deponi peccata, quæ in ſolam dæmonis violentiam refundebat; nuſquam tamen Pœnitentiam ex Sacramentorum albo delevit. Idem dici poſſit de Gnoſticis; hi enim, cum non naſcerentur, ſed ex Phyſchicis fierent Gnoſtici, ſeu ſpirituales, Pœnitentiam admittere poterant, uti medium 3

per quod ab uno ſtatu ad alium fieret tranſitus. An autem eam de facto admiſerint, certo definiri nequit: admiſiſſe præſumi poſſunt; quia qui eos inſecuti fuere Sancti patres, nullibi illos ſublatæ prorſus clavium virtutis coarguiſſe videntur.

4 Ad ſecundam Pœnitentiæ adverſariorum claſſem referuntur Hæretici plures, qui illam non una, ſed diſpari prorſus ratione impugnarunt, ut ex proxime dicendis conſtabit.

5 1. Enim Montaniſtæ, ſic dicti a Montano, e Myſia Phrygiæ Provincia oriundo, unde appellati ſunt *Cataphryges*, ut & *Pepuſiani* a Pepuſa ejuſdem Phrygiæ vico, ubi agebant conventus ſuos, & quem Jeroſolymam vocitabant; circa annum aliis 173. aliis 184. docuerunt 1. ex peccatis alia eſſe remiſſibilia, nimirum *graviora* quædam *& exitioſa*, qualia ſunt *homicidium, idololatria, fraus, negatio, blaſphemia, utique & mœchia & fornicatio, & ſi qua alia violatio templi Dei*. Ita qui ad ſectam hanc miſere defecit Tertullianus Lib. de pudicit. Cap. 1. quod & ſæpius in Operis decurſu repetit, ubi vitia quædam appellat *inconceſſibilia* & *immundibilia*; quædam vero, *donabilia*: de quo vide Capita 9. 20. & 22.

*Th. Pet. Lenglet.*

Verum duo hic emergunt dubia, quæ vix ſolvi poſſint ob ambiguam & incertam Tertulliani locutionem; Primum an Montaniſtæ ea ſolum peccata per Eccleſiæ claves remitti crediderint, quæ ſtricte venialia dicimus; an non etiam mortalia ipſa, modo minus gravia forent quam homicidium, idololatria, &c. Secundum, an ea graviorum peccatorum irremiſſibilitas quoddam eſſet apud Montaniſtas fidei dogma, annon merum diſciplinæ caput.

Quod ad primum attinet, exiſtimat Doctiſ. Tournely, mortalia ipſa, juxta Montaniſtas, ab Eccleſia condonari potuiſſe, dummodo ad certum atrocitatis gradum non aſſurgerent. Nititur ille his Tertulliani verbis ibid. Cap. 19. *Joannes commendavit, quod ſint quædam delicta quotidianæ incurſionis, quibus omnes ſumus ſubjecti. Cui enim non accidit, aut iraſci inique & ultra ſolis occaſum; aut & manum immittere; aut facile maledicere; aut temere jurare; aut fidem pacti deſtruere; aut verecundia aut neceſſitate mentiri? In negotiis, in officiis, in quæſtu, in victu, in auditu quanta tentamur? ut ſi nulla ſit venia iſtorum nemini ſalus competat*. Porro ex ejuſmodi noxis plures ſunt quæ grave peccatum conſtituant; ut *temere jurare*, *manum immittere*, quod, uti obſervat Pamelius, idem eſſe videtur ac percutere, *fidem pacti deſtruere*. Ergo.

Hæc tamen probatio mihi dubia eſt; tum quia nullum eſt ex allegatis in eo textu peccatis, quod ratione materiæ vel ſubreptionis veniale eſſe non poſſit; tum quia de iis loquitur Tertullianus peccatis, quæ *incurſionis ſunt quotidianæ*, *quibus* auſteriores quique, quales ſe fingebant Montaniſtæ, *omnes ſubjecti* ſunt; quorum ſi negetur venia, *nemini* etiam juſtiori *ſalus competat*. Hi porro caracteres nonniſi peccatis venialibus ſtricte ſumptis conveniunt, Jure igitur dubitari poſſit an mortale ullum per Eccleſiæ claves dimitti vellet Tertullianus. Unum conſtat ex Hieronymo Ep. 54. ad Marcellam, nimirum Montaniſtas *ad omne pene delictum Eccleſiæ fores* obſeraſſe.

Utrum vero peccatorum irremiſſibilitas quoddam eſſet Montaniſtis fidei dogma, an merum diſciplinæ caput, dubium faciunt hæc ejuſdem Tertulliani verba Lib. jam citato Cap. 21. *Si & ipſos Beatos Apoſtolos tale aliquid*, id eſt mortalia in Deum peccata, *indulſiſſe conſtaret, cujus venia a Deo non ab homine competeret, non ex diſciplina, ſed ex poteſtate feciſſe*. Et infra: *Sed habet*,

*Pamel. p. 1014.*

habet, inquis, poteſtatem Eccleſia delicta donandi. Hoc ego magis agnoſco & diſpono, qui ipſum Paracletum in Prophetis novis (Montano, Priſcilla & Maximilia) habeo dicentem: Poteſt Eccleſia donare delictum: ſed non faciam, ne & alii delinquant .:. Ergo ſpiritus veritatis poteſt quidem indulgere fornicatoribus veniam, ſed cum plurium malo non vult .:. Et ideo Eccleſia quidem delicta donabit: ſed Eccleſia ſpiritus per ſpiritualem hominem, non Eccleſia numerus Epiſcoporum. Domini enim, non famuli eſt jus & arbitrium, Dei ipſius, non Sacerdotis. Ergo a novis ſuis Prophetis didicerat Tertullianus, poſſe Eccleſiam, (non equidem Catholicam, quæ ex Epiſcopis & Sacerdotibus conſtat, ſed ſpiritalem, quæ in ſpiritali Montaniſtarum grege ſita erat) univerſa delicta donare: at ea poteſtate non uti, ne alii ad delinquendum ſpe veniæ inducerentur. Quanquam novas movent ambages alia hæc ibidem Tertulliani verba: Eccleſia proprie & principaliter eſt ipſe Spiritus, in quo eſt Trinitas unius divinitatis .:.:. Et ideo Eccleſia delicta donabit. Ubi per Eccleſiam quæ peccata condonat, non viſibilis quæpiam ſocietas, ſed ipſa inviſibilis Trinitas ſignificari videtur. Tille n. T. 2. p. 472.

Sed jam plus æquo hæretici ſimul & deliri ſenis commenta expendimus. Unum addere liceat, Montaniſtas, etſi nullam ab Eccleſia graviorum criminum veniam ſperabant, nuſquam negaſſe peragendam eſſe pro iis Pœnitentiam. Unde ibid. Tertullianus Cap. 19. Hæc erit Pœnitentia, quam & nos deberi quidem agnoſcimus .:.:. Sed de venia Deo reſervamus. Unde liquet, leviorum delictorum condonationem Eccleſiæ permiſſam eſſe a Montaniſtis; graviorum ſoli Deo. Hæc de Montano, qui cum, Deo ita permittente, populos annis 40. decepiſſet, laqueo inſtar proditoris Judæ, ab inſano ſpiritu incitatus, ſibi ut fama eſt, vitam ademit; quod & ſuo tempore feciſſe dicitur Maximilla. Vide Euſebium Lib. V. Hiſt. Cap. 16. pag. 147. & Tillemont. Tom. 2. pag. 466.

2. Ejuſdem prope dogmatis artifices fuere Novatiani. Hi pro Anteſignanis habuerunt Novatum & Novatianum; illum Cartaginenſis Eccleſiæ, hunc Eccleſiæ Romanæ Sacerdotem. Horum prior ut imminentem ſibi a Cypriano cenſuram effugeret, Romam contendit; ibique junctis viribus cum Novatiano, eundem potenter adjuvit; tum in ſchiſmate, quo, primus omnium Antipapa factus, contra Cornelium legitimum ac ſanctum Pontificem inſurrexit; tum in hæreſi, quam ambo niſu omni atque opera diſſeminarunt. 6

Hujus porro hæreſeos, quantum ad nos attinet in præſenti, varii gradus extitere; quos tamen ob variam antiquorum locutionem diverſimode aſſignant eruditi. Nimirum cenſent ex iis plures, 1. utrumque Novatorem, antequam omnia erroris ſui capita animo bene præconcepiſſet, iis tantum qui in perſecutione lapſi eſſent, Sacrificatis videlicet & Libellaticis, non autem ceteris cujuſcumque ordinis peccatoribus, indulgentiam denegaſſe. 2. Utrumque deinceps ad omnes cujuſcumque criminis reos id extendiſſe, quod primo de ſolis in perſecutione lapſis ſancitum eſſet. 3. Auſterius iſtud dogma a nonnulliis Novatianis temperatum fuiſſe & emollitum; adeo ut gravioribus quidem delictis, ſed non iis quæ forent leviora, veniam denegarent. Quæ tria critice diſcutienda veniunt.

Et quidem 1. Novatum & Novatianum iis tantum qui in perſecutione lapſi eſſent, reconciliationem ab initio denegaſſe, non obſcure indicat Cyprianus Epiſt. 52. ad Antonianum, ubi hæc: Si ſe cordis & renis ſcrutatorem conſtituit & judicem Novatianus, per omnia æqualiter judicet: & .:. Edit. Pam. 1643. p. 101. col. 2.



Digitized by Google

Pearſon. p. 149. *fraudolenter & mœchos a latere atque comitatu ſuo ſeparet: quando multo & gravior & pejor ſit mœchi quam libellatici cauſa*. Et paulo inferius: *Nec ſibi in hoc novi hæretici blandiantur, quod ſe dicant idololatris communicare; quando ſint apud illos & adulteri & fraudatores, &c.* Cui porro notior eſſe potuit Novatiani hæreſis, quam Cypriano, qui & totius rei ſeriem a Cornelio Papa, ſibi conjunctiſſimo, didicerat; & ad Antonianum teſte Pearſonio, cui prædicta Epiſtola eſt num. 55.) ſcribebat anno Chriſti 252. id eſt quo tempore plenius & avidius indagabantur Novatiani errores, nec certe imminuebantur.

Edit. Valeſ. Græco. Lat. p. 197. * Ibid. p. 42. Idem docet Euſebius Lib. 6. Hiſt. Eccleſ. Cap. 43. his verbis. *Novatus* ( Novatianum intellige, quem veterum multi unum cum Novato hominem fecerunt) *Eccleſiæ Romanæ Presbyter, arrogantia adverſus eos* ( * *qui perſecutionis tempore præ infirmitate animi lapſi erant* ) *elatus, quaſi nulla ſpes ſalutis ipſis poſthac ſupereſſet, tametſi omnia explerent, quæ ad ſinceram converſionem puramque confeſſionem pertinent, propriæ cujuſdam ſectæ eorum qui tumore mentis elati ſe ipſos Catharos*, id eſt puros *cognominarunt*, *author extitit*. Non parcit eo loci Euſebius Novatiano; cui tamen unum id quoad præſens caput objicit, quod lapſis veniam denegaret.

Idem conficere nititur Tournelyus ex Socrate, qui & ipſe Novatiana lue haud parum infectus erat. Verum is adeo ambigue loquitur, ut vix quidpiam certi ex ejus textu colligi poſſit. Sic ille Lib. 4. Hiſt. Cap.

Edit. Valeſ. Græco. Lat. p. 245. 28. *Novatus*, id eſt Novatianus, *Presbyter Eccleſiæ Romanæ, ideo diſſidium fecit, quod Cornelius Epiſcopus Fideles, qui tempore perſecutionis a Decio Imperatore contra Eccleſiam excitatæ, idolis ſacrificaverant, in Communionem ſuſcepiſſet. Hanc igitur ob cauſam cum ſeceſſiſſet, ab Epiſcopis qui idem cum ipſo ſentiebant ad Pontificatum evectus* *, *ſcripſit ad omnes ubique Eccleſias, ne eos qui dæmonibus immolaverant, ad ſacra Myſteria admitterent*. Bene: hactenus Cypriano & Theodoreto conſentit Socrates: at iis pergit verbis, quæ ſenſum longe generaliorem præferunt. *His* Novatiani *Literis ad omnes Provincias perlatis, ſinguli pro moribus ſuis, de bis quæ ſignificabantur, tulere judicium. Quod enim ille ſignificaverat, ad Sacramentorum communionem admittendos non eſſe eos, qui poſt Baptiſmum crimen lethiferum commiſiſſent; aliis quidem acerba & immitis videbatur hujus regulæ promulgatio; alii vero hanc regulam, ut juſtam & ad ſtabiliendam emendationis vitæ diſciplinam inprimis utilem ſuſceperunt. Dum hæc agitur controverſia, ſupervenerunt Literæ Cornelii Romani Pontificis, quæ iis etiam qui poſt Baptiſmum deliquiſſent, indulgentiam ſpondebant. Ita utriſque contraria inter ſe ſcribentibus, & ſacrarum Literarum teſtimonio ſententiam ſuam confirmantibus; unuſquiſque, ut fieri ſolet; ad eam partem ſe contulit, ad quam jam antea ſuopte ingenio erat propenſior. Nam quibus peccare in deliciis erat, hi arrepta occaſione indulgentiæ, quæ tum concedebatur, ea in poſterum ad omne criminum genus abuſi ſunt*. Hæc Socrates, & quidem hæretica pravitate. Atqui textus ille, ſi bene penſetur, duo probat, 1. Novatianum a Cornelio defeciſſe, quia is veniam indulgeret *Sacrificatis*; 2. Eundem longe ultra progreſſum eſſe, & veniam negaſſe, non tantum iis *qui dæmonibus immola-*

* Diſſimulat hic Socrates & corrumpit totam ordinationis Novatiani hiſtoriam. Hanc qui ſinceram volet, adeat Euſebium lib. 6. cap. 43. pag. 198.

Digitized by Google

*molaverant*, ſed & iis etiam omnibus, *qui poſt Baptiſmum crimen lethiferum commiſiſſent*. Hinc ſumma illa quam vendicat Socrates Novatianum inter & Cornelium diſcrepantia; quorum alter vitiis omnibus aditum præcludebat; alter ſuos *ad omne criminum genus* invehebat. Ergo ſtando huic Socratis textui, credi facile poſſit, Novatianum jam ab initio omnibus lethiferorum criminum reis pacem & veniam recuſaſſe.

Atque id aperte docet S. Ambroſius Lib. 1. de Pœnit. Cap. 2. ubi de Novatianis ævi ſui ſic ſcribit: *Sed aiunt ſe, exceptis gravioribus criminibus, relaxare veniam levioribus. Non hoc quidem auctor veſtri erroris Novatus, qui nemini Pœnitentiam dandam putavit . . . In eo igitur Patrem veſtrum pro*ſ*r a damnatis ſententia, qui diſtinationem facitis peccatorum, quæ ſolvenda a nobis putetis, & quæ ſine remedio eſſe arbitremini . . . Ita nec Novatus probatus, qui veniam interclusit omnibus: nec vos imitatores ejuſdem, ſed condemnatores, &c.*

Neque hinc recedit Epiphanius Hær. 59. ubi licet Novatiani erroris primordia repetat a ſeveriori agendi ratione, quam tenebat Novatianus erga eos qui in perſecutione lapſi erant, ſubdit indiſtincte: *Ad eam ſe convertit hæreſim* Novatus, id eſt Novatianus, *ut . . . qui poſt Baptiſmum deliqueret, nullam erga eum miſericordiam adhiberi poſſe* arbitraretur.

Idem, nec minus generaliter, pronuntiat Philaſtrius Lib. de hæreſ. hær. 34. ubi Novatianos ſe *ab Eccleſia Catholica* ſeparaſſe dicit, quia docerent, *non eſſe Fideli poſt Baptiſmum locum aliquem Pœnitentiæ*. Vix ergo e Patribus certo reſciri poteſt, quis prior fuerit Novatianæ hæreſeos gradus.

Mihi tamen, ſi mea ſit optio, adhærendum Cypriano exiſtimem; tum quia in ipſo diſputationis æſtu vixerit; tum quia plurimi ejus intererat Novati, Sacerdotis ſui, errorem, erroriſque gradum cognoviſſe; tum quia a Cornelio rei totius teſte nihil non edocebatur.

His accedit, qui diu ante Ambroſium ſcripſit, Euſebii auctoritas, cui in ſuppetias venire poſſit Socrates ipſe. Is enim, bene an male ſibi cohærens, Atticum Patriarcham C. P. ſic cum Aſclepiade Novatianorum Epiſcopo colloquentem inducit Lib. 7. Cap. 25. *Ego Novatum quidem laudo, quod cum iis qui ſacrificaverant, communicare noluerit: Idem enim & ipſe feciſſem. Novatianos vero minime probo, qui ob levia delicta Laicos a communione excludunt. Ad hæc* vero *Aſclepiades ita reſpondit: Præter ſacrificium idolorum, ſunt & alia multa peccata ad mortem, ut loquuntur Scripturæ; propter quæ vos quidem Clericos, nos vero etiam Laicos a Communione removemus, ſoli Deo poteſtatem condonandi illis relinquentes*. Atqui ex eo textu Novatianus quodam ſaltem tempore ſolis *Sacrificatis* Communionem negabat. *Ejuſd. edit. p. 367.*

Nec eſt quod vim facias in his verbis: *Novatiani vero ob levia delicta*, &c. quaſi Novatianus ob quodcumque grave peccatum veniam reis denegaverit: Novatiani vero Duce ſuo auſteriores eam ob levia etiam peccata recuſaverint. Conſtat enim ea ab Attico levia dici peccata, non quæ abſolute levia forent, ſed quæ levia viderentur comparate ad idololatriam, quæ Novatianis, & ipſi Attico in eorum ſectam propendenti, ſummum nefas videbatur. Namque 1. non potuit Atticus contra notam facti veritatem Novatianos incuſare, quod ob delicta reapſe levia arcerent a Communione: Proh? quicum, precor, communicaſſent? Cum in multis offendamus omnes.

Digitized by Google

omnes. 2. Quod fecerat Novatus, id ſe facturum fuiſſe teſtatur Atticus. Atticus ob noxas idololatria leviores, tametſi reipſa letiferas, veniam non negaſſet. Quandoquidem, ut arguit Aſclepiades, eam pro ceteris peccatis ad mortem, ſi non Clericis, at ſaltem Laicis indulgeret. Ergo Novatus, vel potius Novatianus aliquando ſolis Sacrificatis veniam negavit.

Quod ſpectat ad alterum noſtræ hujus quantulæ diſſertationis caput, nihil in eo eſt quod gravem moram injicere poſſit, uno enim ore fatentur Scriptores, Novatianos utique quia premerentur a Catholicis perpetuo inquirentibus, cur daretur venia adulteris qui ſponte, non libellaticis qui coacte lapſi eſſent; eo ſenſim deveniſſe ut graviorum peccatorum reos a Communione excluderent. Atque id liquet ex adductis modo textibus, 1. Socratis, quo teſte voluit Novatianus ab indulgentia excludi eos, *qui poſt Baptiſmum crimen leth ferum commiſiſſent :* Etſi enim inficiamur id contigiſſe jam ab initio Novatianæ hæreſis, poſtmodo tamen factum inficiari non poſſumus; 2. Aſclepiadis modo citati, qui generaliter ( ſalva Jueniniani commentarii reverentia ) peccata ad mortem a ſolo Deo condonari declarat. 3. Epiphanii & Philaſtrii, qui idem docent indiſtincte.

Secundum hunc, qui diuturnior fuit & præcipuus erroris Novatiani ſtatus, reſpexerunt Tridentini Patres ſeſſ. 1. cap. 1. ubi ſic: *Novatianos, remittendi poteſtatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Eccleſia Catholica tanquam hæreticos exploſit atque condemnavit.*

Demum, non minus conſtat, vel Novatianos eo tandem rediiſſe, ut veniam gravioribus duntaxat delictis, negarent, puta idololatriæ, mœchiæ & homicidio, non autem ceteris, que hiſce criminibus leviora forent vel, ut ſolent hæretici, diverſam iniiſſe agendi rationem; ita ut alii letifero cuique poſt Baptiſmum peccato veniam adimerent; alii vero idololatriæ tantum.

Primum patet ex Ambroſio ſupra: *Sed aiunt ſe exceptis gravioribus criminibus relaxare veniam levioribus. Non hoc quidem auctor veſtri erroris Novatus, &c.*

Secundum conjicio, tum quia ſemper ſtetit, ſtabitque illud Auguſtini: *Qui ſe ab unitate præciderunt, in quot fruſta diviſi ſunt?* Tum quia Atticus ille, ille & Aſclepiades, quorum Dialogus refertur a Socrate, mihi ambo Novatiani fuiſſe videntur. Aſclepiades longe rigidior, mitior Atticus, ſed qui tamen contra Eccleſiæ ſenſum Sacrificatis pacem denegaſſet, quod non feciſſet, vir ſincere Catholicus. Ergo e Novatianis alii univerſis poſt Baptiſmum criminibus, alii contra ſoli idololatriæ pacem & veniam denegabant.

Ceterum Novatiani nuſquam eo uſque delirarunt, ut graviorum criminum reos a Pęnitentiæ actibus eximerent. *Aiunt*, inquit Ambroſius Lib. 1. de Pęnit. Cap. 2. *ſe Domino deferre reverentiam, cui ſoli remittendorum criminum poteſtatem reſervant.* Atqui nuſquam crediderunt a Deo remitti peccata impęnitentibus: quin e contra. Unde ſic contra eos inſurgit Cyprianus Epiſt. 52. *O hæreticæ inſtitutionis inefficax & vana traditio: hortari ad ſatisfactionis pęnitentiam, & ſubtrahere de ſatisfactione medicinam: Dicere fratribus noſtris: Plange & lacrymas funde, & diebus & noctibus ingemiſce: ſed extra Eccleſiam poſt omnia iſta morieris.* Hæc de Novatianis operoſe. utinam recte, dicta ſufficiant.

7 3. Pęnitentiæ Sacramentum extinguere moliti ſunt Maſſaliani, Meletiani, & Apoſtolici.

Apo-

Apoſtolici Catharorum germen, Apotactici etiam dicti ſunt, quia conjugio & bonorum poſſeſſioni renuntiarent. At non in eo ſitus erat eorum error. uti obſervat Baronius ad an. 260. ſed quia *in ſuam Communionem non reciperent utentes conjugibus & res proprias poſſidentes*, ex Aug. Lib. de hær. cap. 40. & *nullam veniæ ſpem lapſis relinquebant*, ex Epiph. hær. 61. *Et ideo*, pergit Auguſtinus, *ſunt hæretici, quoniam ſe ab Eccleſia ſeparantes, nullam ſpem putant eos habere, qui utuntur his rebus, quibus ipſi carent*.

Meletiani a Meletio Lycopolis apud Ægyptios Epiſcopo nomen ſortiti, circa an. 306. *Nolentes orare cum converſis, id eſt, eis qui in perſecutione ceciderunt;* proinde & iis veniam negantes, *ſchiſma fecerunt*, ait Auguſtinus Lib. de hæreſ. cap. 48. Et tamen Meletium hunc non ſolum idolis ſacrificaſſe, ſed & Maximini perſecutionem immaniter adjuviſſe ſcribit Baronius ad an. 306. n. 52. Excuſat quidem Epiphanius hær. 68. Meletium, quaſi is protrahi tantum, non omnino negari voluerit Pœnitentiam iis qui in perſecutione lapſi eſſent. At Epiphanium ex falſa Meletiani alicujus hiſtoria deceptum fuiſſe contendit Petavius, quem conſule. *T. 8. d. 17.*

Maſſaliani, qui & Euchytæ ſeu Precatores ab oratione; aliquando etiam Saccephori a ſacco, quo induti prodibant, nomen habuerunt, circa an. 360 vim precibus tantam tribuebant, ut per eas ſolas ſine Baptiſmo & Pœnitentia homines a peccatis mundari aſſererent. *Illos, qui ad ſe confugiunt*, ait S. Damaſcenus Lib. de hæreſib. *variis licet criminibus obnoxios, nullo Pœnitentiæ edito fructu, nulla Sacerdotum auctoritate muniti, nulla habita ratione graduum, quos Eccleſiaſtici Canones Pœnitentibus præſcribunt, omni ſe ſtatim peccati labe mundaturos pollicentur*, ope præſertim orationis, cujus, quod hodie perpaucis contingit, aſſiduitas nimia iiſdem verterat cerebrum: ita ut & Diabolum, ne noceret, diu & ſuppliciter exorarent. Horum ſortem luget Epiphanius hær. 80. Vide & Theodoret. Lib. 5. hæret. fabul. *Tom. 1. p. 98.*

8 His annumerat Tournelyus Luciferianos, qui duce Lucifero Calaritano in Sardinia Epiſcopo. Præſules & Clericos, Arimini & alibi paſſim lapſos, Pœnitentes licet, ſuis reſtitui Sedibus detrectando, ſchiſma fecerunt an. 362. Verum ipſe ſe refellit vir doctiſſimus. Si enim, quod fatetur, Luciferiani iis qui ab Ariana factione decepti erant, Communionem Laicam indulgebant; indulgebant & præviam huic Communioni veniam. Ut quid ergo inter Pœnitentiæ hoſtes recenſeantur? Probabile eſt, ait recentior quiſpiam, Luciferianos nullam ſchiſmati ſuo hæreſim addidiſſe.

9 Longe melius Pœnitentiæ adverſariis annumeratur Petrus de Oſma, Salmaticenſis Theologus, qui an. 1478. multas inter propoſitiones a Sixto IV. reprobatas, hanc aſſeruit: *Peccata mortalia quoad culpam & pœnam alterius ſeculi, ſola cordis contritione ſine Confeſſione & ordine ad claves remittuntur.*

10 4. Dubia quandoque fuit opinio Waldenſium & Wicleſiaſtarum de Sacramento Pœnitentiæ. At jam eruditioribus probatum eſt quod ſcribit Ill. Meldenſium Præſul Lib. XI. hiſtor. Variat. n. 86. 104. 110. Waldenſes circa ipſam Sacramenti hujus ſubſtantiam nihil innovaſſe, tum quia, ut tradit Petrus Pylicdorf. qui ſectæ illius indolem, errores & progreſſus apprime notavit, ſubvertebant illi quidquid Eccleſia in ædificationem Fidelium inſtituiſſet *exceptis, Sacramentis*; tum quia peccata ſua confiteban-

*Bib. PP.* bantur. Docebant equidem, *quod nullus poſſit abſolvi a malo Sacerdote*; *item*
*T. 25.* *quod bonus laicus poteſtatem habeat abſolvendi*; prout ſcribit Reinerus Cap. 5.
*Ed. Lug.* Verum uterque error Miniſtrum tangit; non rem Sacramenti.

11 Quod ſpectat ad Wiclefum, teſtatur, qui plures ejus Libros legerat Henricus Warthon, ſe in iis doctrinam Purgatorii, invocationis Sanctorum, ac ſeptem Sacramentorum deprehendiſſe; uti videris apud Jacobum Lenfant in Hiſtoria Concilii Conſtantienſis Lib. 2. n. LVIII. Occurrit equidem inter damnatos Wiclefi articulos is num. ſeptimus: *Si homo debite*
*Lab. T.* *fuerit contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis*. Verum aſ-
*12. p.* ſertio hæc confeſſionis neceſſitatem plus tangit quam ſubſtantiam. Nec
*46.* dubium quin Wiclefus in Diæceſi Linconienſi Parochus de Luttlevvort, ad mortem uſque, de more tunc in Anglia & ubique recepto, confeſſiones exceperit.

12 Quod de Wiclefo, idem dicendum de Joanne Hus: Eum enim ſeptem admiſiſſe Sacramenta docet & ex profeſſo probat vir bonæ fidei, neque profecto ſuſpectus, Miniſter la Roque. Vide Boſuetum ubi ſupra n. 165.

13 5. Supereſt ut de Luthero & Calvino dicamus. Lutherus Lib. de captiv. Babylonica ſub initium. *Principio*, inquit, *neganda mihi ſunt ſeptem Sacramenta, & tantum tria pro tempore ponenda, Baptiſmus, Pœnitentia, Panis*. En ergo Pœnitentia Sacramentum eſt, ſed *pro tempore*: unde in fine, non alterius, ſed ejuſdem Libri; *ſi rigide loqui velimus*, ait inconſtans Novator, *tantum duo ſunt in Eccleſia Sacramenta, nempe Baptiſmus & Panis* . . . *Nam Pœnitentiæ Sacramentum, quod ego his duobus accenſui, ſigno viſibili & divinitus inſtituto caret*.

Eadem doctrinæ incertitudo hodieque viget apud Lutheranos; unde horum alii confeſſionem ambigunt, alii retinent & inter hos Suecii, prout ab eorum uno didici. Utique confeſſionem aſtruit Cathechiſmus minor a Luthero exaratus, ubi Miniſter audita confeſſione peccatorum omnium, quæ Pœnitentis memoriæ occurrerunt, cum ſic interrogat: *Num credis remiſſionem quam tibi do, eſſe remiſſionem Dei? Reſpondet Pœnitens: Ita. Tum Miniſter: Et ego ex Chriſti mandato remitto tibi peccata tua, in nomine Patris, &c.* Vide diſtor. Variation. l. 3. n. 47. & ſeq.

Idem docere videtur confeſſio Auguſtana, a Melanchtone an. 1530. Carolo V. exhibita, quæ inter *Articulos fidei*, hunc habet num. 12. *De confeſſione peccatorum docent* Evangelici, *quod abſolutio privata in Eccleſiis retinenda ſit, quanquam in confeſſione non ſit neceſſaria delictorum enumeratio. Eſt enim impoſſibilis enumeratio omnium delictorum, juxta illud: Delicta quis intelligit?*

Idem punctum fuſius infra explicatur inter Articulos de abuſibus mutatis, num. 4. ubi hæc ad rem noſtram: *Confeſſio in Eccleſiis apud nos non eſt abolita. Non enim ſolet porrigi Corpus Domini, niſi antea exploratis & abſolutis* . . . *Sed de confeſſione docent* noſtri, *quod enumeratio delictorum non ſit neceſſaria, nec ſint oneranda conſcientiæ cura enumerandi omnia delicta*, &c. Ita Articulum hunc refert Vitus Pichler ad calcem Theologiæ ſuæ Polemicæ pag. mihi 1563. qui certe longe ab eo diſcrepat quem exhibet *Corpus & ſyntagma Confeſſionum* Genevæ editum an. 1654. part. 2. pag. 29. utique quia, quantum conjicio, errores ſuos emollierint Lutherani in Confeſſione Imperatori oblata, eoſdem vero poſtmodum minus verecunde prodiderint. Ut

ut eſt de confeſſione hæc docet Pridem Bechmanus in Academia Jenenſi Theologiæ profeſſor, 1. eam in Lutheranis Eccleſiis retinendam eſſe *de jure humano & Eccleſiaſtico, non autem ut neceſſariam jure divino;* 2. non tamen damnandas eſſe Eccleſias *in quibus non eſt in uſu, cum ſit eà res per ſe indifferens;* 3. confeſſionem illam auricularem poſſe omitti, *neceſſitate ſic exigente, v. g. ſi appropinquantibus hoſtibus maximus ſit numerus eorum, qui ad ſanctam Cœnam accedere volunt; tunc enim ſi non ſit tempus ſeorſim confitendi, ſufficit confeſſio generalis; & in morbo graviori poteſt omitti*, 4. non hic agi de confeſſione, *quæ in Papatu in uſu eſt, & ſit cum ſpeciali peccatorum enumeratione eorumque circumſtantiis, ſed qualis*, ait Auctor, in *noſtris Eccleſiis uſitata eſt, ubi Pœnitens ſeorſim Eccleſiæ Miniſtro peccata ſua in genere confitetur, aut, ſi conſcientia id poſtulet, nonnunquam etiam unum vel alterum in ſpecie, ſine coactione tamen, revelat*. Hæc Bechman. loco IX. controverſ. 2. pag. mihi 863. & ſeq. quæ ſi a Calviniſtica doctrina plurimum, a Catholica non parum diſcrepant.

At dubium mihi eſt an iis magnopere fidendum ſit: licet enim Lutherani in id omnes conſpirent, ut ſe Auguſtanæ confeſſioni, velut cuidam fidei Symbolo addictos profiteantur, tanta eſt eorum inter ſe diſcordia, *ut nulla Regio, nulla Civitas, nulla Academia, imo nulla prope familia perfecte concordet cum altera in iis, quæ credenda & facienda ſunt:* Ita idem Vitus Pichler, jurgii hujuſce teſtis oculatus; pag. 1333. Et certe, Apologia confeſſionis hæc habet: *Vere igitur ſunt Sacramenta, Baptiſmus, Cœna Domini, abſolutio quæ eſt Sacramentum Pœnitentiæ.* Aliud tamen omnino ſentiunt Nicolaus Selnecetus, Pædagogiæ part. 2. Joannes Wigand. in Methodo Doctrinæ Eccleſiæ Magdeburgenſis, cap. 14. Matthias Flaccus Illiricus in Præfat. Libri, *qui de ſectis & diſſidiis Pontificiorum* inſcribitur.

Quod ad Calvinum pertinet, is Pœnitentiam e Sacramentorum albo 14
diſertim expungit, negatque eam diſtingui a Baptiſmo, cujus memoria, propter apprehenſionem fidei, peccata Baptiſmum ſequentia remittit. Aptiſſime dixeris, ait hæreſiarcha Lib. 4. Inſtit. cap. 19. §. 15. & ſeq. *Si Baptiſmum vocaveris Pœnitentiæ Sacramentum; cum in confirmationem gratiæ, & fiduciæ ſigillum, iis datus ſit qui Pœnitentiam meditantur.*

Hinc duo deducunt Calviniani maxime commoda, I. peccata poſt Baptiſmum eadem qua in Baptiſmo remitti facilitate; II. nullas ſupereſſe pœnas quæ poſt Baptiſmum ſolvi debeant, ut nullæ ſuperſunt, cum peccata in Baptiſmo condonantur. *Tourn. p. 24.*

Marcus Antonius de Dominis e Jeſuita primum Epiſcopus Signiacenſis, ac ſubinde in Dalmatia Archiepiſcopus Spalatenſis, ex Archiepiſcopo Apoſtata, tum de hinc Apoſtaſiæ ejurator, ac demum Relapſus, Lib. 5. de Republica Eccleſiaſtica cap. 7. & 12. docet, *quod actio miniſtrantis Baptiſmum ſit ſacramentalis & verum Sacramentum; actio autem reconciliantis, neque eſt ſacramentalis proprie, nec verum Sacramentum*. Haud tamen negat peccata quædam Eccleſiæ clavibus ſubjicienda eſſe, ſed manifeſta tantum & ſcandaloſa; non occulta, quæ ut Deum tantummodo teſtem habent, ſic & ab eo vi ſolius interioris Pœnitentiæ ſanantur. His hiſtorice præmiſſis, jam firmanda nobis eſt Dogmatis Catholici veritas.

ARTI-

Digitized by Google

## ARTICULUS SECUNDUS.

*Vindicantur ſingulæ dogmatis Catholici partes.*

TRIA docent Catholici, 1. eſſe in Eccleſia medium exterius, quo remittuntur peccata poſt Baptiſmum commiſſa; 2. remedium illud eſſe veri nominis Sacramentum, & a Baptiſmo diſtinctum; 3. nullum eſſe peccatum, quod virtute illius deleri non poſſit. Poſtremum hunc articulum expendam capite ſequenti; de ceteris ſit

CONCLUSIO I. Datur in Eccleſia remedium exterius, quo remittuntur peccata poſt Baptiſmum commiſſa.

15 Prob. 1. Ex Scriptura: Matth. 18. v. eod. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram erunt ligata & in cœlo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cœlo.* & Joan. 20. 22. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Unde ſic: Datur in Eccleſia medium per quod homo hominem ſolvit a peccatis. Atqui medium quo homo hominem ſolvit, neceſſario eſt externum. Tale enim eſſe debet medium illud, ut homini conſtet ſe vel ſolutum eſſe, vel ligatum manere: Ad id autem non minus opus eſt exteriori medio, cum de peccatis actualibus agitur, quam cum de originali in Baptiſmo. Ergo.

16 Prob. 2. Medium, quod qui negaverunt, illico ab univerſa Eccleſia, idque purioribus ejuſdem ſæculis, reprobati fuere, omnino admitti debet. Sed qui medium de quo agimus in præſenti, negare, vel etiam imminuere auſi ſunt, ubique gentium hæretici audiere, & ab Eccleſia continuo reprobati ſunt. Minor patet ex iis, quæ de Montano, Tertulliano, Novato, Novatiano, eorumque aſſeclis diximus, & ſtatim abunde magis dicturi ſumus. Ergo.

Prob. 3. Datur Pœnitentiæ Sacramentum, de quo mox. Atqui eo ipſo datur medium exterius, quo dimitti poſſint peccata.

17 Objic. 1. Ex Apoſtolo Hebr. 10. 26. *Voluntarie peccantibus nobis, poſt acceptam* in Baptiſmo *notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia: terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio*, &c. Atqui ſi extaret in Eccleſia remedium, &c. ſupereſſet hoſtia pro peccatis. Ergo.

18 Reſpondent Theologi plures poſt Chryſoſtomum, Theophylactum, & Auguſtinum in expoſitione inchoata Epiſt. ad Rom. per *hoſtiam* intelligi Baptiſmum ipſum, qui ſemel receptus, denuo recipi non poteſt: ita ut Apoſtoli ſenſus ſit, eos qui accepta ſemel per Baptiſmum juſtificatione a peccatis, in eadem recidunt, nullum deinceps habere remedium in Baptiſmo, ut pote qui pluries recipi non poſſit, Quibus porro deeſt Baptiſmi hoſtia, non ideo ſtatim deeſt hoſtia Pœnitentiæ; cum per eam reconciliatus fuerit inceſtus Corinthius.

19 Verum hæc Apoſtolici textus expoſitio rejicitur a pluribus; 1. quia nullibi Baptiſmum *hoſtiæ* vocabulo exprimitur; 2. quia ex eo quod ii qui poſt Baptiſmum cedunt, denuo baptizari nequeant, non ſequitur iis nihil aliud expectandum eſſe quam terribile Dei judicium, & ignis æmulationem; niſi probetur iis quibus deeſt ſecundum Baptiſma, & aliud quodcumque medium deeſſe. Hinc

20 Reſpondent alii plerique Apoſtolum per *voluntarie peccantes*, eos intelligere, non qui quomodocumque delinquunt, ſed qui in certo genere pec-

Digitized by Google

re peccant; id eſt, qui accepta Evangelicæ veritatis notitia & fide, ab ea per apoſtaſiam deficiunt & ad Judaiſmum regrediuntur. His enim nulla jam ſupereſt pro peccatis hoſtia, ſeu in veteri Lege, ut pote jam mortua, ſeu in nova Lege, quia Chriſtum, unicam Legis hujus hoſtiam, dedignantur & abjiciunt.

Hunc autem eſſe Apoſtoli ſenſum multa evincunt. 1. Namque totus eſt in hac ſua Epiſtola Paulus, ut Hebræos confirmet in fide ſuſcepta, & a Judaiſmo revocet. 2. Quia v. 25. eoſdem adhortatus erat, ut non deſererent *collectionem*, ſeu cœtum Fidelium, *ſicut conſuetudinis* erat *quibuſdam*, quibus deſertio hæc primus erat ad omnimodam deſertionem gradus; 3. quia Apoſtolus voluntarium illud peccatum de quo loquitur, comparat v. 28, cum peccato eorum qui *irritam* faciunt *legem* Moyſi: Atqui attenta vi Græcæ vocis qua uſus eſt Apoſtolus, irritam facere legem Moyſi, eſt eam totam ejurare per apoſtaſiam, quæ *ſine ulla miſeratione*, *du bus vel tribus teſtibus*, morte plectebatur, Deuter. 13. 5. 6. 8. 12. 16. 4. Quia per peccatum quod eo loci inſequitur Apoſtolus, ſanguis Chriſti, *in quo quis ſanctificatus erat*, ab eo ut *pollutum* quid ducebatur, ut liquet ex v. 29. Atqui is ſolus vere & proprie Chriſti ſanguinem ut immundum quid & pollutum habet, qui a Chriſti fide deficiens, eumdem Chriſtum ut ſeductorem, pro crimininibus ſuis cruenta & juſta morte damnatum, reſpicit. Ergo jam nulla ei ſupereſt hoſtia, non ex parte Chriſti quem rejicit; non ex parte Legis ad quam revertitur; quæque jam conferendæ juſtificationi impar eſt, uti fuſe in tota Epiſtola probavit Apoſtolus. Poſteriorem hunc hoſtiæ Moſaicæ defectum a Paulo unice intendi exiſtimat Maldutius Diſſert. 16. in hunc locum. His præmiſſis.

Reſp. In forma, diſt. maj. Voluntarie peccantibus, id eſt apoſtatis a fi- 21
de, non reliquitur hoſtia in veteri Lege, cui tamen ſoli innituntur, quæ proinde ipſis & mortua eſt & mortifera, C. Non relinquitur hoſtia in nova Lege, Subd. Non relinquitur hoſtia ex defectu Apoſtatæ, qui hoſtiam hanc uti pollutam abjicit & execratur, C. Non relinquitur hoſtia ex defectu, ſeu hoſtiæ ipſius, quaſi hæc cuicumque delendo crimini non ſufficiat; ſeu Eccleſiæ, quaſi hæc omni contra certum peccati genus remedio deſtituta ſit, N. Id enim nec dixit, nec ſubindicavit Apoſtolus.

Inſt. Contra primam ſolutionis partem. Pejor indubie erat conditio 22
voluntarie peccantis, de quo loquitur Apoſtolus, quam Judæi alterius Evangelium involuntarie ignorantis. Atqui poſita noſtra, quæ Maldutii eſt, ſolutione, par fuiſſet utriuſque conditio. Neutri enim ſupererat hoſtia in veteri Lege, ut pote jam penitus inutili.

Reſp. ad 1. neg. min. Judæus enim invincibili veritatis notitia labo- 23
rans, etſi vi legis mortuæ juſtificari non poterat, nedum peccaret eam obſervans, ex pio quo eam obſervabat motu, ad fidem certo modo diſponebatur. Ad minus, ex eorum erat numero quibus competeret id Chriſti: *Dimitte illis: neſciunt enim quid faciunt*. Id autem de Judæo criminoſe Apoſtata quis dicere auſit?

Inſt. Contra 2. part. Si voluntarie peccantibus ſupereſſet hoſtia quæ- 24
piam in nova Lege, poſſent hi ad Pœnitentiam renovari. Atqui ex Apoſtolo ibid. cap. 6. v. 4. *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte; & participes facti ſunt Spiritus ſancti, & prolapſi ſunt,*

Digitized by Google

*ſunt, rurſus renovari ad Pœnitentiam: rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei &c.*

25 Reſp. Duplex eſt loci hujus expoſitio apud Patres & Interpretes. Alii per renovationem ad Pœnitentiam, de qua loquitur Apoſtolus, eam intelligunt, quæ poſt Baptiſmum peragi debet, ut quis cum Deo reconcilietur. Sed quia hinc ſtatim colligere eſt, iis igitur qui *prolapſi ſunt*, *impoſſibile* eſſe ut reſipiſcant; per vocem hanc, *impoſſibile*, nihil aliud ſignificari volunt, quam arduum quid & valde difficile. Quoniam vero ægre admodum concipitur, quomodo Pœnitentia, cujus ope quotidie reſurgunt peccatores, eum habere poſſit difficultatis gradum, qui ſolo impoſſibilitatis nomine exprimatur; ideo cenſent plures., Apoſtolum de his ſolum *prolapſis* loqui, qui a fide per apoſtaſiam defecerunt. Hos certe potiſſimum urget & inſequitur Paulus in Epiſt. ad Hebr. uti proxime vidimus.

Solutio hæc multiplici momento firmatur; & 1. auctoritate Veterum, ut Origenis, & Theognoſti apud Athanaſium Epiſt. 4. ad Serapion. quos ſecuti ſunt Anſelmus & recentiores plurimi; 2. ipſa textus evidentia, qui ſenſum hunc adeo præfert, ut Epiſtola ad Hæbreos diu in Canonem Scripturarum a multis recepta non fuerit, quia Montaniſtis ac Novatianis favere videretur: eamque deinceps rejecerit Lutherus, quia peccatoribus converſionis viam præcluderet; 3. ipſa contextus ſerie, & ordine verborum, in quibus poſt Baptiſmi nomen adhibetur nomen Pœnitentiæ; quæ duo in altera expoſitione confunduntur; ut ſtatim liquebit.

26 Is tamen intellectus ſuas habet difficultates: 1. namque juxta eum vox *impoſſibile* idem eſt ac *difficile*. Licet autem ſæpius occurrat promiſcua utriuſque acceptio; at nuſquam in hac Epiſtola, ut videre eſt eodem, Cap. v. 18. Cap. 11. v. 6. Cap. 20. v. 4. 2. Si *impoſſibile* idem ſit Paulo ac *difficile*, vix ulla eſt verſus hujuſce connexio cum præcedentibus. Eſſe tamen debet & maxima, ut patet ex conjunctiva *enim*. Hinc

27 Exiſtimant alii plures, vocem, *impoſſibile*, ſtricte eſſe accipiendam: at *Pœnitentiæ* vocabulo eam intelligi debere, quæ adultorum Baptiſmo præmitti conſuevit. Unde hunc eſſe volunt Apoſtoli ſenſum a v. 1. ad 4. Quoniam ut dixi cap. præced. *Perfectorum eſt ſolidus cibus*, juvat nunc, omiſſis Chriſtianæ doctrinæ rudimentis, ad altiora ejuſdem doctrinæ capita aſſurgere. *Non rurſum* igitur erudiam vos de iis quæ ſunt Chriſtianiſmi fundamenta, qualia ſunt, tum Pœnitentia Baptiſmum præcedens, qua receditur *ab operibus mortuis*; tum ea quæ ſpectant ad doctrinam catechiſticam de Baptiſmo. Quid enim neceſſe eſt vobis initialia hæc & ad Baptiſmum diſponentia refricare? Certe remedia hæc vobis jam applicari non poſſunt; cum ex Dei ordinatione *impoſſibile* ſit, ut qui a gratia exciderunt, eam denuo per baptiſmalem Pœnitentiam, ſeu per Baptiſmum recuperare poſſint, &c.

*Vid. Bern. a Piconio*

Hujus autem expoſitionis multiplex eſt momentum. I. deſumitur a præſtanti Aſſertorum ejus auctoritate. Sunt enim ii Athanaſius, Cyrillus, Epiphanius, Theodoretus, Chryſoſtomus, & qui eum ſequuntur, Theophilactus, & Oecumenicus: e Latinis vero Ambroſius, Auguſtinus, aliique cum iis propemodum innumeri.

II. Cum ait Apoſtolus, impoſſibile eſſe ut qui ſemel illuminati ſunt, per Pœnitentiam renoventur, eam ſane Pœnitentiam exprimit, de qua ſermonem fecerat v. 1. Atqui Pœnitentia cujus meminit Apoſtolus v. 1. & cujus *fundamentum rurſus* jacere non vult, ipſiſſima eſt Pœnitentia baptiſmalis, ſeu

ſeu Baptiſmo prævia: Ea videlicet quæ converſionis fundamentum eſt; quamque prædicabat S. Petrus Act. 2. 38. his verbis: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum, &c.*

III. Loquitur S. Paulus de ea Pœnitentia quæ *illuminatos renovat*. Atqui renovare illuminatos ſolius eſt Pœnitentiæ antebaptiſmalis. Hinc idem Apoſtolus Tit. 3. 5. Baptiſmum vocat *lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti*. Unde hic appoſite S. Chryſoſtomus: *Renovare, ſeu novos facere ſolius eſt Baptiſmi: Pœnitentiæ autem eſt eos, qui poſtquam novi facti ſunt, a peccatis deinde inveteraverunt, a vetuſtate liberare*. Quaſi dicat, renovari hominem baptiſmali Pœnitentia, eumdem vero Pœnitentia Baptiſmum ſubſequente reſarciri.

Poſterior hæc expoſitio, tametſi invicte probata non eſt, eo ſaltem nomine videtur alteri præferenda, quod plurium Eccleſiæ Doctorum ſuffragio munitur. Sed quia ſuos etiam, nec certe imperitos habet vindices prior interpretatio: utramque jungemus in ſolutione. Itaque

Reſp. Diſt. min. impoſſibile eſt eos qui lapſi ſunt, renovari per Pœnitentiam antebaptiſmalem, ſeu per novum Baptiſma, C. Impoſſibile eſt eos renovari per Pœnitentiam quæ Baptiſmum ſequatur, Subd. Impoſſibile eſt, id eſt, admodum difficile, præſertim ſi ſermo ſit vel de apoſtatis, qui Chriſtum rurſus ſpeciali ratione crucifigunt; vel de iis peccatoribus, qui perpetuo relabuntur: imitati videlicet terram, quæ licet *ſæpe venientem ſuper ſe* bibat *imbrem*, indeſinenter *proferi ſpinas ac tribulos*. C. impoſſibile eſt prorſus, N. Solutio conſtabit, tum ex dictis, tum ex Apoſtolici contextus lectione; tum ex agendi ratione Apoſtoli, qui & inceſto Corinthio remiſit facinus, quale *nec inter gentes* audiebatur; & Fideles ubique ad Pœnitentiam invitat. 22

Si cum Eſtio interroges *quorſum Apoſtolus tam ſollicite doceat Hebræos, non poſſe ſemel baptizatos iterum baptizari, cum nulla Hiſtoria teſtetur, aliquos fuiſſe tempore Apoſtolorum, qui Baptiſmi Sacramentum ſemel acceptum repeterent, aut repetendum docerent.* 23

Reponam cum S. Athanaſio Epiſt. 4. ad Serapion. *Quod in Epiſtola ad Hebræos dictum eſt, non excludit a Pœnitentia peccatores: ſed oſtendit, unicum & non duplex eſſe Eccleſiæ Catholicæ Baptiſma. Hebræis enim hæc ſcripſit; & ne illi Pœnitentiæ obtentu exiſtimarent, juxta Legis conſuetudinem multa eſſe & quotidie Baptiſmata, ideo eos ad Pœnitentiam hortatur; unamque eſſe per Baptiſma renovationem, nec ſecundam ſupereſſe affirmat, ut & in alia dicit Epiſtola: Una fides, unum Baptiſma. Neque enim ait: Impoſſibile eſt pœnitere; ſed Impoſſibile eſt obtentu Pœnitentiæ nos renovare. Eſt enim ingens inter hæc dicta diſcrimen. Is enim quem pœnitet, peccare quidem deſinit, retinet tamen vulnerum cicatrices: Qui autem baptizatur, veterem exuit hominem, & renovatur ſuperne genitus Spiritus gratia.* Idem docet Ambroſius Lib. 2. de Pœnit. Cap. 2. Et hæc potiſſimas reſponſionis noſtræ partes egregie confirmant. 24 T. 1. p. 705.

Unum hic addidero, nimirum objectos textus nec a Montaniſtis, nec a Novatianis primi & tertii ſtatus, ad vivum reſecari poſſe: alioqui enim nullum foret grave peccatum, quod poſt Baptiſmum remitti poſſit: & id quidem utrique ſectæ adverſatur. Sup. n. 6.

Alios Scripturæ textus, qui innuere videantur certum eſſe peccati genus, quod nunquam dimitti poſſit, infra expendemus.

25 Objic. 2. Id S. Ambroſii in Pſalm. 118. *Facilitas veniæ incentivum præbet delinquendi*. Unde ſic: non debuit, ideoque nec potuit Deus inſtituere medium delinquendi incentivum Atqui medium quo peccata quotidie dimitterentur, incentivum eſſet delinquendi. Ergo.

26 Reſp. 1. Retorq. argum. Non debuit, ideoque nec potuit Deus, cujus natura bonitas, & omnes viæ miſericordia, conſtituere ordinem deſperationis incentivum. Atqui hunc rerum ordinem conſtituiſſet, ſi omnem Pœnitentiæ aditum præcluſiſſet peccatoribus. *Diceret enim ſibi peccator: Ecce peccavi, ecce ſcelus admiſi, jam mihi veniæ nullus eſt locus, Pœnitentia infructuoſa eſt, damnatus ſum: quare non jam vivo, ut volo*. Ita Auguſt. Hom. 27. Inter 50. nunc Serm. 352. ſub finem. Ergo.

27 Reſp. 2. neg. min. Pœnitentia enim, ſi contritioni veræ ex parte Pœnitentis, & correctioni accuratæ ex parte Miniſtri conjuncta ſit, ut eſſe debet, a peccato efficaciter revocat, nedum ejus incentiva ſit. Quod autem ea plures abutantur, vitium eſt partim Pœnitentis, qui *nequam* eſt, quia *bonus* eſt Dominus ejus; partim Miniſtri, quem in objecto loco redarguit Ambroſius; quia cum duas habeat claves, alteram qua aperiat, alteram qua claudat prudenter; prima tantum utitur crudeliter miſericors, non ſecunda ſagaciter auſterus.

Conclusio II. Remedium illud quo peccata dimittuntur, ſeu Pœnitentia, verum eſt novæ legis Sacramentum.

28 Prob. 1. ex citatis ſupra Scripturæ textibus, Matt. 18. *Quæcumque alligaveritis*, &c. Et Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata*, &c. Unde ſic in forma. Sacramentum eſt ritus exterior annexam habens gratiæ promiſſionem, a Chriſto permanenter inſtitutus, cum præcepto eumdem uſurpandi. Atqui Pœnitentia, &c.

1. Quidem eſt ritus exterior, ſeu ſignum ſenſibile. Ubi enim eſt ex una parte declaratio peccati cum externo dolore conjuncta; ex altera vero parte exterior judicis, ſeu ſolventis, ſeu ligantis ſententia, ibi neceſſario eſt ritus exterior. Atqui poſita utriuſque præcitati textus veritate, neceſſario occurrit ex parte Pœnitentis declaratio peccati, uti videbimus agendo de confeſſione; occurrit & ex parte Miniſtri ſententia, qua juridice ligat aut ſolvit. Ergo.

2. Ritus ille, ſeu exterius ſignum, annexam habet gratiæ promiſſionem: cum peccator ex inimico Dei amicus fieri, & a delictis ſolvi non poſſit niſi per gratiam, eamque primi ordinis, ut pote a mortuis ſuſcitantem.

3. Idem ritus a Chriſto inſtitutus eſt. Ille enim ritum judicialem inſtituit, qui ſolvendi & ligandi poteſtatem dedit: dedit autem Chriſtus, ut ex iiſdem textibus conſtat.

4. Et is ritus permanenter inſtitutus eſt. Tum quia ut verba hæc: *Ite, baptizate* ad ſolos Apoſtolos reſtringi non poſſunt; ſic nec iſthæc: *Ligate, ſolvite*: tum quia voces *Quorum* & *Quæcumque*, generali quem exhibent ſenſu, accipienda ſunt, nec proinde ad homines certi alicujus temporis reſtringi debent: tum quia vi promiſſionis hujus nullum fuit hactenus ſæculum, quo Eccleſiæ Miniſtri non ſolverint aut ligaverint; ut mox patebit. Ergo.

5. Extat divinum ejuſdem ritus exercendi præceptum, Joan. 20. *Sicut miſit me vivens Pater*, ait Chriſtus Apoſtolis, *& ego mitto vos*.

*Accipite Spiritum Sanctum . Quorum remiſeritis peccata , &c.* Ergo ſicut ad opus ſuum miſſus eſt Chriſtus a Patre , ſic & ad peccatorum remiſſionem Apoſtoli . Ergo ad hunc tenentur divina Lege ; ergo & iis in hac parte obſequi debent Pœnitentes ; ergo utrique eodem præcepto adſtricti ſunt , alii quidem ut ſolvant , alii ut accedant ſolvendi .

Confirm. Sacerdotes , ſi alibi uſquam , certe in reconciliationis miniſterio pro Chriſto legatione funguntur , 2. Cor. 5. ſed legati mandatum habent a Domino ſuo . Ergo .

Prob. 2. ex totius Eccleſiæ ſenſu . Conſtat nimirum Montaniſtas ſecundo ſęculo , & Novatianos tertio , ſtatim ut Eccleſiæ denegarunt poteſtatem remittendi peccata , ubique pro hæreticis habitos fuiſſe , Romæ præſertim a S. Cornelio , in Africa a S. Cypriano , ac demum in generali Synodo Nicœna I. Cant. 8. Atqui Montaniſtæ & Novatiani pro hæreticis haberi non potuerunt , quin ſua Pœnitentiæ aſſereretur Sacramenti dignitas . Statim namque ut conſtat peccata per Eccleſiæ claves remitti , conſtat in ea eſſe viſibile miniſterium , quod & a ſolo Chriſto inſtitui potuerit , & gratiam permanenter conferat . Ergo . 29

Confirm. id quod pari conſenſu , ante exortas Lutheri & Calvini novitates , admittebat utraque Eccleſia , Occidentalis videlicet & Orientalis , niſi recenter inductum probetur , primævę Traditionis fœtus cenſeri debet . Atqui utraque Eccleſia Pœnitentiam uti Sacramentum admittebat .'.'. Minor conſtat de Occidentali Eccleſia , tum ex Petro Lombardo Lib. 4. Sent. diſt. 14. & omnibus exinde Theologis ; tum ex Lucio III. Cap. *Ad abolendam 9. de* hęreticis , quod eſt an. 1181. tum ex Decreto Florentino , ubi Pœnitentia Sacramentis annumeratur . 30

Idem conſtat de Eccleſia Gręca , tum ex Simeone Theſſalonicenſi , Jeremia Cp. Patriarcha in reſponſ. ad Germanos , Gabriele Philadelphienſi in Opere de ſeptem Sacramentis ; tum ex Allatio , Arcudio , aliiſque pluribus , quorum extant monumenta Tom. 3. perpetuitatis fidei ad finem . Jam vero , ut toties diximus in Tractatu pręcedenti , varię Gręcorum Communiones nec a ſe invicem , nec a Romana Eccleſia ſuum illud dogma mutari potuerunt : cum ferali odio & a ſe & a nobis dividantur ; & ſchiſma fecerint alię ſęculo V. alię poſterioribus . Ergo fidem hanc jam a quarto ſęculo tenere debuerunt . Id porro quod tota ſęculi quarti tenuit Eccleſia , ab initio teneri debuit , niſi ſupponatur portas inferi adverſus Eccleſiam pene naſcentem prævaluiſſe .

Pars minoris altera , quæ negat ullam huc invectam fuiſſe , aut invehi potuiſſe mutationem , tum ex efferendis modo Patrum textibus , tum ex objectionum ſolutione manifeſta evadet .

Prob. 3. ex Patribus . Origenes Hom. 2. in Levit. ſic habet : *Non erubeſcit* peccator *Sacerdoti Domini indicare peccatum ſuum , & quærere medicinam .* 31

Cyprianus Tract. de lapſis , Cap. 12. *Confiteantur ſinguli .'. dum ſatisfactio & remiſſio facta per Sacerdotes apud Deum valet .*

Idem Epiſt. 57. alias 54. ad Cornelium Papam : *Nec enim fas erat , aut permittebat paterna pietas & divina clementia , Eccleſiam pulſantibus claudi .'.'.. ut de ſeculo recedentes ſine communicatione & pace ad Dominum dimitterentur ; quando permiſerit ipſi qui legem dedit , ut ligata in terris*

*etiam in Cœlis ligata eſſent; ſolvi autem poſſent illic, quæ hic prius in Eccleſia ſolverentur.*

S. Picianus, Barcinonenſis Antiſtes, vir Hieronymo ob caſtitatem & facundiam probatiſſimus, & qui circa an. 390. obiit admodum ſenex, plures adverſus Novatianos Epiſtolas ſcripſit. Hæc porro habet Epiſt. 1. ad Sympronian. verſus finem. *Solus, inquies, Deus poterit ignoſcere Pœnitenti. Verum eſt: ſed & quod per Sacerdotes facit, ipſius poteſtas eſt. Nam quid eſt illud quod Apoſtolis dicit: Quæ ligaveritis in terris, &c. Cur hoc, ſi ligare hominibus ac ſolvere non licebat? An tantum hoc ſolis Apoſtolis licet? Ergo & baptizare ſolis licet, & Spiritum ſanctum dare ſolis, & ſolis gentium peccata purgare: quia totum hoc non aliis quam Apoſtolis imperatum eſt. Quod ſi uno in loco, & reſolutio vinculorum & Sacramenti poteſtas datur; aut totum ad nos, ex Apoſtolorum forma & poteſtate deductum eſt, aut nec illud ex decretis relaxatum eſt.* Et infra: *Si ergo & lavacri & chriſmatis poteſtas ∴ inde deſcendit; & ligandi quoque jus adfuit, atque ſolvendi.*

S. Chryſoſtomus Lib. 3. de Sacerdotio, paulo poſt initium. *Qui terram incolunt ∴ iis datum eſt ut poteſtatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam eſſe voluit. Neque enim ad illos dictum eſt,* Quæcumque alligaveris in terra &c. *Habent quidem & terreſtres Principes vinculi poteſtatem, ſed corporum ſolum. Id autem quod dico Sacerdotum vinculum ipſam etiam animam contingit, atque ad cœlos uſque pervadit: uſque adeo ut quæcumque Sacerdotes inferne confecerint, illa eadem Deus ſuperne rata habeat, ac ſervorum ſententiam Dominus confirmet. Etenim quidni hoc aliud eſſe dicas, niſi omnem rerum cæleſtium poteſtatem illis a Deo conceſſam.* Quorumcumque *enim, ait,* peccata retinueritis, retenta ſunt. *Quænam, obſecro, poteſtas hac una major eſſe queat? Pater omnifariam Filio poteſtatem dedit: ceterum video ipſam eamdem omnifariam poteſtatem a Deo Filio illis traditam.*

Rurſus ibidem: *Corporis lepram purgare, ſeu verius dicam, haud purgare quidem, ſed purgatam probare, Judæorum Sacerdotibus ſolis licebat. At vero noſtris Sacerdotibus, non corporis lepram, verum animæ ſordes, non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus conceſſum eſt.*

S. Ambroſius Lib. 1. de Pœnit. Cap. 2. n. 7. *Dominus par jus & ſolvendi eſſe voluit & ligandi, qui utrumque pari conditione permiſit. Ergo qui ſolvendi jus non habet,* ut ſe non habere dicunt Novatiani, *nec ligandi habet ∴ Eccleſiæ utrumque licet, hæreſi utrumque non licet: jus enim illud ſolis permiſſum eſt Sacerdotibus. Recte hoc igitur Eccleſia vendicat, quæ veros Sacerdotes habet: hæreſis vendicare non poteſt, quæ Sacerdotes Dei non habet.*

Porro jus illud ad occulta etiam delicta extendi, ſecus ac Spalatenſi
T. 2. p. 414. viſum eſt, exerte docet Ambroſius ibid. Lib. 1. Cap. 16. *Si quis igitur occulta crimina habens, propter Chriſtum tamen ſtudioſe Pœnitentiam egerit, quomodo iſta recipit, ſi ei communio non refunditur. Volo veniam reus ſperet: petat eam lacrymis, &c.*

S. Hieronymus Ep. 1. ad Heliodorum, Pœnitentiam comparat cum Baptiſmo & Euchariſtia, his verbis: *Abſit ut de his quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt: per quos & nos Chriſtiani ſumus; qui claves regni cœlorum habentes, quodammodo ante diem judicii judicant.* Et infra: *Non ſolum Sacerdotes, cum regenerant: ſed etiam poſtea, condonandorum peccatorum obtinent poteſtatem.*

S. Au-

Digitized by Google

S. Auguſtinus Ep. 228. alias 180. nu. 8. *An non cogitamus, cum ad iſtorum periculorum pervenitur extrema, nec eſt poteſtas ulla fugiendi, quantus in Eccleſia fieri ſoleat ab utroque ſexu, atque ab omni ætate concurſus, aliis Baptiſmum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam Pœnitentiæ ipſius actionem, omnibus conſolationem, & Sacramentorum confeſſionem & erogationem? Ubi ſi Miniſtri deſint, quantum exitium ſequitur eos, qui de iſto ſeculo vel non regenerati exeunt, vel ligati. Si autem Miniſtri adſint ∴ omnibus ſubvenitur: alii baptizantur, alii reconciliantur.*

Idem Serm. 351. Cap. 4. num. 9. *Quiſquis ergo poſt Baptiſmum aliquorum priſtinorum malorum opere obligatus tenetur, uſque adeone ſibi inimicus eſt, ut adhuc dubitet ∴ confugere ad ipſas claves Eccleſiæ, quibus ſolvatur in terra, ut ſit ſolutus in cœlo ∴ Judicet ergo ſe ipſum homo ∴ veniat ad Antiſtites, per quos illi in Eccleſia claves miniſtrantur: & tanquam bonus jam incipiens eſſe filius, a præpoſitis Sacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum, &c.*

Et Cap. 5. n. 12. in fine: *Eccleſiæ clavibus quodcumque in terra ſolvitur, etiam in Cœlo ſolutum promittitur.*

Serm. 352. Cap. 3. nu. 8. *Jam proceſſerunt a morte* Pęnitentes: *nam non confiterentur, niſi procederent. Ipſum confiteri, ab occulto & tenebroſo procedere. eſt. Sed quid Dominus Eccleſiæ ſuæ.* Quę ſolveritis, *inquit*, in terra, ſoluta erunt & in Cęlo. *Proinde Lazaro procedente, quia implevit Dominus miſericordiæ ſuæ bonum ∴ jam cetera implet Eccleſiæ miniſterium:* Solvite illum & ſinite abire.

Demum S. Doctor Lib. 1. de adulterinis conjugiis, Cap. 28. *Quæ Baptiſmati*, inquit, *eadem reconciliationis eſt cauſa.* T. 6. p. 404.

S. Leo Ep. 83. alias 91. Cap. 2. *Multiplex miſericordia Dei ita lapſibus ſubvenit humanis, ut non ſolum per Baptiſmi gratiam, ſed etiam per Pœnitentiæ medicinam ſpes vitæ reparetur æternæ ∴ Mediator enim Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent; & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.* Ceteros omitto, tum ne tædium aſſerat prolixior doctrina; tum quia horum plures recurrent, ubi de neceſſitate confeſſionis.

Jam ſic in forma. Qui in Eccleſia agnoverunt miniſterium exterius, per quod remittuntur confitentibus peccata etiam occulta, & reconcilientur quicumque peccatores; Miniſterium, quod in ipſis mentibus operatur, & earum ſordes mundat; Miniſterium, ita ſolis concreditum Sacerdotibus, ut ne Angelis quidem, nedum Principibus competat; Miniſterium quod Baptiſmo & Euchariſtiæ comparatur; Miniſterium, cujus eadem eſt cauſa quæ Baptiſmatis; Miniſterium denique, cujus defectu perire poſſunt & reipſa pereunt Chriſtiani complures; hi dubio procul non minus Pœnitentiam habuere pro Sacramento quam Baptiſmum. Neque enim aliud per Pœnitentiæ Sacramentum intelligit Eccleſia Catholica, quam hujuſmodi Miniſterium. Atqui SS. Patres unanimi conſenſu admiſere Miniſterium, &c.

Objic. 1. Per Sacramentum Pœnitentiæ dimitterentur peccata a Sacer- 32
dotibus. Atqui ex Marci 2. 7. Nemo *poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus.* Non ergo Sacerdotes.

33 Reſp. diſt. maj. dimitterentur peccata a Sacerdotibus, tamquam Miniſtris, C. tanquam vi propria & principaliter operantibus, N. Solutio eſt S. Paciani in textu ſupra citato.

34 Objic. 2. Pęnitentia in veteri Lege non fuit verum Sacramentum, ut fatentur omnes. Atqui eadem eſt in nova Lege Pęnitentia, quæ in veteri. Prob. min. ex Act. 10. 43. & alibi paſſim, ubi Apoſtoli profitentur ſe eamdem prædicare Pęnitentiam, quam prædicarunt Prophetæ.

35 Reſp. diſt. min. Eadem eſt in nova & veteri Lege Pęnitentia ſpectata in ratione virtutis, C. ſpectata in ratione Sacramenti, N. Itaque, ait Trid. Seſs. 14. Cap. 1. *Omni tempore ad gratiam & juſtitiam aſſequendam Pœnitentia neceſſaria fuit iis qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent ∴ ſed nec ante adventum Chriſti Pœnitentia erat Sacramentum*, *nec poſt adventum illius cuiquam ante Baptiſmum*.

Neque vero mirum quod Apoſtoli eamdem ſe Pęnitentiam prædicare dixerint, quam Prophetæ annuntiarunt; tum quia Pęnitentiam hanc ut plurimam prædicabant nondum Baptizatis, qui ſolius Pęnitentiæ virtutis capaces erant; tum quia Pęnitentiæ virtus Sacramentum Pęnitentiæ neceſſario præcedit vel comitatur.

36 Inſtab. Atqui vel Pœnitentia quam prædicarunt Apoſtoli, non fuit veri nominis Sacramentum, vel ea quam prædicarunt Prophetæ eodem titulo inſigniri debet. Ergo nulla ſolutio.

Prob. Subſ. Ubi idem plane ritus fuit, eadem & efficacia, ibi vel eadem, vel nulla debet eſſe ratio Sacramenti. Sed in antiqua lege idem fuit ritus, &c. Prob. min. Pęnitentia apud Pontificios exurgit ex contritione, confeſſione, ſatisfactione & abſolutione. Atqui omnia hæc vel in una Davidis Pœnitentia occurrunt. Contritio, eaque tanta ut fidenter diceret: *Cor contritum*, *Deus*, *non deſpicies*, Pſal. 50. Confeſſio: *Dixi*: *confitebor adverſum me juſtitiam meam*, Pſal. 31. Satisfactio: induit cilicium, panem ſuum cum cinere manducavit, lacrymis rigavit ſtratum ſuum. Abſolutio demum, iis a Nathan verbis efficaciter conceſſa: *Dominus tranſtulit peccatum tuum*, 2. Reg. 12. 13. Ergo. Ita Kemnicius.

37 Reſp. ad 1. neg. ſubſ. Ad 2. & 3. neg. min. Etſi enim non ægre ſupponimus, Confeſſionem diſtinctam apud Judęos in uſu fuiſse; prout eruditi plures exiſtimant: quod tamen male probaretur ex objectis Pſalm. 31. verbis, ubi tantum de criminis noti publica ad humilitatem declaratione agitur: Conſtat, nulli umquam Prophetæ dictum eſse: *Tibi dabo claves Regni Cælorum*: *Quodcumque ligaveris*, *&c.* Unde non dixit Nathan: Ego ſolvo te, ſeu, a te, vi mihi conceſsa, transfero peccatum tuum: Bene vero: *Tranſtulit Dominus peccatum tuum*; quibus verbis declarat equidem ſpiritu prophetico ſuum Davidi ſcelus a Deo remiſsum eſse; ſed judiciariam poteſtatem non exercet, qua ipſum vere remittat. Atque eo ſenſu ſubjungit Propheta: *Non morieris*. Neque enim exprimere vult ſibi conceſsas eſse a Deo claves vitæ & mortis; ſed divinam de ſervanda Regi Pęnitenti vita benignitatem aperire.

38 Inſt. cum eodem: Saltem neceſse non fuit ut Pœnitentia ad Sacramenti rationem eveheretur, Cum prout eſt virtus id omne efficeret in antiqua Lege, quod, juxta nos facit in nova quatenus eſt Sacramentum.

39 Reſp. 1. Sacramentorum exiſtentiam, non ex majori vel minori neceſſita-

tis

tis gradu, repetendam eſse, ſed ab uno Dei beneplacito, qui Leviticis Sacerdotibus lepram purgare, ſeu potius purgatam probare; Evangelicis vero animæ ſordes mundare conceſſit; uti ſupra docuit nos Chryſoſtomus.

Reſp. 2. Pœnitentiam ut Sacramentum Pœnitentia ut virtute multo eſse præſtantiorem; tum quia majoris ſit efficaciæ, ut pote quæ ex opere operato effectum ſuum pariat; tum quia remedium præbeat & longe certius, & quidquid ſentiant multi, longe facilius. De quo infra.

Ergo, inquies, Apoſtoli aliam Pœnitentiam ante Baptiſmum, aliam poſt Baptiſmum prædicaverunt; ſicque duplex Evangelium. 40

Reſp. diſt. aliam ante & poſt Baptiſmum Pœnitentiam prædicaverunt quantum ad aliquid, C. quantum ad omnia, N. Prædicarunt Apoſtoli nondum regeneratis Pœnitentiam ut virtutem: Regeneratis vero Pœnitentiam ut virtutem miniſterio clavium adjuvandam. Id enim jam a prioribus ſeculis fecit Eccleſia: Unde vero faciendum accepit niſi ab Apoſtolis? Neque hinc duplex Evangelium: ſed idem proportionata omnibus ſalutis media aperiens. 41

Objic. 3. Sacramentum omne novæ Legis verbis & rebus conſtare debet, juxta tritum id Auguſtini Serm. 80. in Joan. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Atqui Pœnitentia non conſtat rebus & elementis. 42

Confirm. quia S. Doctor ad Sacramentum requirit ſignum *viſibile*. Atqui nihil tale occurrit in Pœnitentia. 43

Reſp. neg. min. quæ perperam fundatur in objecto Auguſtini textu. Vel enim S. Doctor ad Baptiſmum alludit, ut indicant hæc ejus verba: *Detrahe verbum, quid eſt aqua niſi aqua;* & tunc nihil contra nos: Vel elementi nomine materiam intelligit ſenſibilem. Hæc autem Pœnitentiæ non deeſt, ut infra videbimus. 44

Ad confirm. diſt. Auguſtinus ad Sacramentum requirit ſignum viſibile, id eſt, ſignum quod ſenſu percipi poſſit, C. quod neceſsario cadat ſub oculos, N. *Recte dicimus*, ait ipſe S. Doctor Lib. 1. Confeſ. Cap. 35. *Vide quid ſapiat, vide quid ſonet, vide quam durum ſit*. Atqui tamen nec ſapor, nec ſonus aut durities ad oculos pertinent. Ergo viſibile dixit, quidquid ſenſu aliquo percipi poteſt. Quamquam habet & Pœnitentia unde oculos feriat: His enim & actio Pœnitentis peccata confitentis, & dolor externus, & Miniſtri abſolutio percipi poſsunt. 45

Objic. 4. In quolibet Sacramento diſtingui debent tria hæc, *Sacramentum tantum, res Sacramenti, & Sacramentum ſimul & res Sacramenti*. Atqui tria hæc in Pœnitentia diſtingui non poſsunt. 46

Reſp. 1. neg. maj. Hæc enim diſtinctio, nedum neceſsaria ſit, eadem qua admittitur facilitate, rejici poteſt; cum nullum in Scriptura vel Traditione fundamentum habeat, uti ex Card. de Lugo annotavimus Tom. 7. pag. 450. Abſit autem ut ex ejuſmodi tricis nutet aut ſuſpenſa ſit Catholici Dogmatis fides. 47

Reſp. 2. neg. min. Rem enim liberrimam, & Scholæ litigiis maxime permiſsam pene pro nutu quiſque explicare poteſt. Unde Thomiſtæ Confeſſionem & abſolutionem habent pro *Sacramento tantum*, quia gratiam practice ſignificant, & a nulla alia re ſignificantur. Iidem vero gratiam ſeu remiſſionem peccatorum habent pro *re Sacramenti*, quia hæc ſignificatur potiſſimum per abſolutionem, & nihil aliud ſignificat. De- 48

mum in contritione *rem & Sacramentum* ſibi deprehendere videntur. Rem; quia contritio per Confeſſionem ſignificatur & ſic utcumque efficitur ſenſibilis; Sacramentum vero, quia ſignificat atque parturit gratiam. Alter nodum hunc ſecat Lugo, juxta quem pax animæ in Pœnitentia locum habet tum rei, tum & Sacramenti. Hunc conſule, ſi voles, ne diutius nugis immoremur.

49 Objic. 4. Eamdem Apoſtolis tradidit Chriſtus poteſtatem, quam a Patre acceperat; ut liquet ex Joan. 20. ubi: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos .'. Quorum remiſeritis peccata, &c.* Atqui non accepit Chriſtus a Patre poteſtatem remittendi peccata per Sacramentum. Ergo nec eam tradidit Apoſtolis.

50 Reſp. diſt. maj. eamdem tradidit poteſtatem quoad vim & efficaciam, C. quantum ad modum exercitii, N. Inerat enim Chriſto poteſtas excellentiæ, vi cujus & Sacramenta condebat, & ſolo nutu dimittebat peccata. Hanc autem quoad Apoſtolos certis voluit alligare ſignis, tam in Pœnitentia, quam in Baptiſmo; ut utrobique intelligerent Eccleſiæ Miniſtri, ſe Dei Myſteriorum diſpenſatores eſſe; non Dominos.

51 Inſt. Si Chriſtus clavium poteſtatem per aliquod exterius ſignum exerceri voluit, debuit & inſtituere ſignum illud, ſeu ritum aliquem, quo peccata remitterentur. Atqui non inſtituit: Cum de ritu illo altum ſileat Scriptura.

Reſp. ad 1. neg. min. Chriſtus enim inſtituit & doloroſam de pecca-
52 tis Confeſſionem, ut ſuo loco dicemus; & juridicam ex parte Sacerdotis ſententiam, qua peccator Pœnitens & confeſſus a noxis ſuis abſolvatur. Utrumque porro & ſignum eſt ſenſibile, ſeu ritus exterior; & e Scriptura ſatis colligitur.

His adde 1. non deeſſe Theologos graves, qui, ſalva fide credunt; Sacramentorum plurium materias a Deo permiſſas fuiſſe Eccleſiæ diſpoſitioni. Adde 2. non ideo negandam eſſe ſigni alicujus exterioris exiſtentiam, quia de eo ſileat Scriptura: Cum Scripturæ ſilentium in multis ſuppleat Traditio.

Confirm. ſolutio. Sic inſtitutum eſt Pœnitentiæ Sacramentum, ut & Judici conſtare debeat, quandonam ſolvere vel ligare teneatur; & reo, quando ſolutus ſit, vel non. Atqui neutrum ſine exteriori ſigno fieri poteſt. Neque enim per ſe ſolum poteſt homo hominis alterius ſenſa penetrare. Ergo.

Male igitur, inquies, Eccleſiæ Romanæ Miniſtri peregrina lingua ab-
53 ſolvunt: Cum nuſquam hoc pacto intelligere poſſit Pœnitens, an ſolvatur a vinculis ſuis; an iiſdem ligatus remaneat.

Reſp. neg. illat. Nuſquam enim abſolvitur Pœnitens, niſi a Confeſſario præmonitus ſe abſolvi. Certe abſolvi poteſt quis a natura ſurdus: neque is tamen verborum ſenſum in ſpecie aſſequi poteſt; ſed tantum ex aliquibus ſignis generatim intelligere ſe abſolvi.

Objic. 5. Pœnitentiæ Sacramentum a Tridentina Synodo partim proba-
54 tur e veteri Teſtamento, partim ex Matt. 18. & Joan. 20. Atqui utrumque probationis genus omni ex parte vacillat. Primum quidem: ut per ſe liquet; cum Pœnitentia in veteri Lege rationem Sacramenti non habuerit. Secundum vero; quia ſi ex his verbis: *Quæcumque ſolveritis*, inferri queat poteſtatem ſolvendi eſſe Sacramentum; pari jure ex his

vo-

Digitized by Google

vocibus: *Quæcumque ligaveritis*, inferendum erit poteſtatem ligandi eſse
Sacramentum. Atqui id plane abſurdum eſt; cum Sacramentum gratiam
conferat, a qua excludunt qui ligant. Ergo.

Reſp. neg. maj. pro prima parte. Neque enim Tridentini Patres e ve- 55
teri Teſtamento probant Sacramentum Pœnitentiæ, ſed conditiones vir-
tutis Pœnitentiæ, quam oſtendunt non eſse poſitam in ſola vitæ mutatio-
ne, quia Davidis, Manaſses & Ninivitarum Pœnitentia, non nudam vitæ
novitatem, ſed veteris odium ac deteſtationem, cum æqua ſatisfactione
complecteretur. Eaque conſecutio admodum legitima eſt: Si enim eadem
fuerit in utraque lege virtus Pœnitentiæ, eædem debent eſse illius conditiones.

2. Neg. min. pro 2. part. Probationis vero neg. maj. ut quæ falſo ſup- 56
ponat poteſtatem abſolvendi, imo abſolutionem ipſam eſse Sacramen-
tum. Sunt enim hæc tantum partes Sacramenti, vel, ſi mavis, actus Sa-
cramentales. Porro neceſse non eſt ut actus quilibet Sacramentalis gra-
tiam immediate conferat; ut vel ex ipſo Confeſſionis actu liquet; ſed
ſufficit ut ad eam, ubi omnia neceſsaria concurrent, diſponat. Jam ve-
ro is ipſe actus quo ligatur Pœnitens, ad gratiam diſponit. Non enim
ligatur, vel potius ligatus declaratur, niſi ut geminatis conatibus di-
rumpat vincula ſua, & veniam promereri enitatur. Hinc quæ eidem im-
ponitur pœna, ſemper medicinalis eſt, & ad indulgentiam tendit.

Objic. 6. Sacramentum, quo diluerentur peccata, ſummæ peccatoribus 57
neceſſitatis eſse deberet. Atqui Pœnitentiæ Sacramentum nullius eſt ad
diluenda peccata neceſſitatis. Ad id enim neceſsarium non eſt Sacramen-
tum, quod per alia media certe obtineri poteſt, etiam in Lege nova:
Atqui peccatorum remiſſio .˙. Prob. min. quia remiſſio hæc per veram
contritionem, & actus tum charitatis, tum & miſericordiæ ſemper obti-
neri potuit, uti conſtat ex Pſalm. 50. *Cor contritum & humiliatum* Deus
*non deſpicies;* ex Ezechiel. 18. 21. *Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus
peccatis ſuis .˙. vita vivet & non morietur*. Hæc autem quæ in veteri Lege
dicta ſunt, abſit ut in nova non valeant; cum lex gratiæ nihil de virtu-
te contritionis detraxerit. Hinc miſericordia in pauperes, per quam *pec-
cata ſua redimere* poterat Nabuchodonoſor, idem præſtat ſub Evangelio, *Daniel*
ſecundum id Chriſti Luc. 11. 41. *Date eleemoſynam; & ecce omnia munda* 4. 24.
*ſunt vobis*. Hinc 2. in Lege Evangelica remiſsa ſunt Magdalenæ *peccata
multa, quia dilexit multum*, ibid. 7. 47. Neque poſt violatum inſigni pec-
cato Baptiſmum remiſit Petrus Simonem ad Sacerdotes, quaſi alicujus
Pœnitentiæ Sacramenti Miniſtros, ſed ad ſolam Pœnitentiæ virtutem:
*Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum, &c.* Act. 8. 22. Ergo.

Reſp. ad 1. neg. min. Cujus falſitas, etſi prolixe deinceps demonſtrabi- 58
tur ex iis quæ dicam de Confeſſionis neceſſitate; conſtat ex iis quæ jam
dicta ſunt. Si enim Chriſtus Eccleſiæ ſuæ claves dederit ut ſolvat, con-
ſequens eſt, ut ſi munus ei conceſſerit non ſuperfluum, unicuique legem
injunxerit iiſdem ſe clavibus ſubjiciendi. Unde Auguſtinus Serm. 392. *T. 4. p.*
alias 49. inter 50. *Nemo ſibi dicat: Occulte ago* Pœnitentiam; *apud Deum* 1504.
*ago: novit Deus qui mihi ignoſcat, quia in corde ago*. Ergo, regerit S. Do-
ctor, *ſine cauſa dictum eſt*: Quæ ſolveritis in terra, &c. *Ergo ſine cauſa cla-
ves datæ ſunt Eccleſiæ. Fruſtramus Evangelium Dei, fruſtramus verba Chri-
ſti*. Quibus conſonant hæc S. Leonis verba Ep. 82. alias 91. *Multiplex*

*miſeri-*

*miſericordia Dei ita lapſibus ſubvenit humanis, ut non ſolum per Baptiſmi gratiam, ſed etiam per Pœnitentiæ medicinam ſpes vitæ reparetur æternæ* .˙. Sic DIVINÆ BONITATIS PRÆSIDIIS ORDINATIS, UT INDULGENTIA DEI NISI SUPPLICATIONIBUS SACERDOTUM NEQUEAT OBTINERI. Hinc illud Luthero temere irriſum, ſed a tota agnitum Traditione, Pœnitentiam videlicet eſse ſecundam poſt naufragium tabulam, nec lapſis neceſsariam minus, quam nondum regeneratis ipſum Baptiſma.

Ad 2. neg. min. & dico peccatorum veniam nonniſi per ſolum Pœnitentiæ Sacramentum in re vel in voto poſse obtineri; adeo ut tametſi *aliquando contingat contritionem charitate perfectam hominem Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur, ipſa nihilominus reconciliatio ipſi contritioni, ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non ſit adſcribenda*, prout docet Trid. ſeſs. 14. c. 4.

59 Nec nocent objectiones ſupra congeſtæ. Non prima quæ petitur ex primæva virtute contritionis. Neque enim Pœnitentiæ Sacramentum ſuam demit contritioni virtutem, ſed eamdem ſupponit & corroborat. Huic equidem adjicienda eſt in nova Lege poteſtas clavium: ſed nihil inde. Sicut namque nihil detractum eſt a virtute contritionis, quia jam præter ipſam ad regenerationem requiritur Baptiſmus, qui ante Chriſtum non requirebatur: Sic nec ei quidquam deceſſit, quia ad reconciliationem præter ipſam requiritur clavium uſus, qui ante Chriſtum per ſacrificia ſupplebatur.

60 Non ſecunda, quæ deſumitur ex efficacia operum miſericordiæ. Hæc enim, ut olim, ſic & hodie ad juſtificationem diſponunt. At ſine præjudicio mediorum quæ Chriſtus inſtituenda judicavit. Quapropter, ſicut cum Chriſtus præcipiendo eleemoſynam qua mundaremur, non negavit ſtrictam Baptiſmi vel Euchariſtiæ neceſſitatem; ſic nec clavium neceſſitatem in eodem caſu negaſse dicendus eſt. Adde Chriſtum; quo tempore eleemoſynæ meritum commendavit, nec Pœnitentiam, nec forte Baptiſmum inſtituiſse. Adde & eleemoſynam mundandis per ſe peccatis prorſus eſse imparem: cum non opes tantum ſuas, ſed & corpus ſuum flammis tradere quis poſſit, & nihil eſse coram Deo, uti docet Apoſtolus.

61 Non tertia, quæ ex amore Magdalenam juſtificante deducitur. Tum quia necdum inſtitutum erat Sacramentum Pœnitentiæ; tum quia Chriſtus per ſuam excellentiæ poteſtatem independenter a quibuſcumque ſignis peccata remittebat. Certe hic ante Baptiſmum juſtificatur Magdalena, ut & deinceps Cornelius Centurio. Quis autem hinc Baptiſmi exiſtentiam vel neceſſitatem impugnare auſit?

62 Non quarta, quæ ex facto Simonis magi repetitur. Illud enim indubie Simoni præceptum eſt Pœnitentiæ genus, quod tota deinceps ſervavit Eccleſia, nec ſervare potuit, niſi quia ab Apoſtolis acceptum. Ideo autem forte non ſtatim ad Sacerdotes remiſsus eſt infelix magus, quia vir *in felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis* exiſtens, diu ante probare ſe ipſum, & ingemere debuit, quam clavium ope ſolveretur.

63 Objic. 7. Nihil ratum magis ac certum eſse debet, quam quidquid ad Sacramentum pertinet. Atqui nihil e contra magis incertum eſt ac controverſum, quam quæ ad Pœnitentiam ſpectant. Neque enim conveniunt Catholici vel de partibus ejus conſtitutivis, vel de tempore quo inſtituta fuerit, vel de ſenſu textuum unde illa deduci poſſit. Minor patet quoad pri-

primam & ſecundam partem: quoad tertiam vero non minus aperta eſt. Id enim Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata*, &c. Patrum alii de Evangelii prædicatione, alii de politico quodam & exteriori miniſterio, alii de Baptiſmi memoria explicant. Ergo nihil eſt in ea materia quod certum & fixum haberi poſſit.

Reſp. neg. maj. In ſenſu objectionis: ſunt enim innumera, cum in Phyſicis, tum in Metaphyſicis & moralibus certiſſima quoad ſubſtantiam, de quorum conſtitutivo & probationibus controvertitur. Sic Dei, ſic peccati, ſic æſtus maritimi exiſtentiam admittimus omnes, nec tamen de eſſentia conſentimus. Hanc enim, quoad Deum pertinet, alii in aſeitate, alii in omnimoda perfectione conſtituunt. Quoad peccatum, alii in ente poſitivo, alii in nuda privatione: & utrique ex Scriptura pugnando. Ergo rata eſſe poteſt Sacramenti, ut & alterius cujuſcumque rei exiſtentia, licet haud ſatis perſpecta ſit ejuſdem eſſentia. 64

Et vero Baptiſmum pro Sacramento habent Lutherani. Atqui circa materiam ejus & formam tam diſſentiunt a Luthero, quam diſſenſerit Lutherus ab Evangelio; ut alibi probavimus. Ergo.

Ceterum longe minor eſt hac in parte diſſenſio noſtra, quam fingunt adverſarii. Quod ut pateat amplius, & mage ac magis convellantur hæretica eorumdem commenta; ſit

Conclusio III. Pœnitentiæ Sacramentum, nec in Baptiſmo Baptiſmive memoria, nec in Evangelii prædicatione, nec in miniſterio prorſus exteriori conſiſtit.

Prob. 1. pars. Quæ diverſo tempore, diverſa materia, diverſo fine, 65 diverſo Miniſtro inſtituta ſunt, unum & idem cenſeri non debent. Atqui Baptiſmus & Pœnitentia, 1. diverſo tempore, diverſiſque verbis inſtituta ſunt. Baptiſmus quidem, cum Chriſtus antequam pateretur, ſubſtantiam ejus & modum præſcripſit: Pœnitentia vero cum idem Chriſtus omnimodam actu ſolvendi vel ligandi poteſtatem conceſſit; quod præcipue poſt paſſionem factum eſt. 2. Diverſa materia. Baptiſmus enim inſtitutus eſt ut in aqua ſemel tantum adminiſtrandus: poteſtas vero clavium, nec per aquam, nec ſemel dumtaxat exercetur. 3. Diverſo fine. Baptiſmus namque ad regenerationem inſtitutus eſt, & ita ut etiam parvulis applicari poſſit: Pœnitentia e contrario ad eorum renovationem qui a regenerationis gratia exciderunt: ita ut nonniſi adultis peccatoribus applicari valeat. 4. Diverſo Miniſtro: cum baptizare poſſint Laicus, femina etiam, & infidelis: uti vero clavibus non poſſint niſi Sacerdotes, uti ſuo loco dicemus. Ergo ſtat 1. Pœnitentiam, ſeu clavium poteſtatem a Baptiſmo penitus eſſe diſtinctam. Sed nec minus diſtincta eſt a memoria Baptiſmi; unde. *V. Tom. 5. p. 208.*

Prob. 2. pars. Nihil a Pſeudoreformatis admitti poteſt, quod in Scriptura non contineatur: Eſt enim hæc unica & æterna lex ad quam nos indeſinenter revocant. Atqui licet illi, pro mira ſua vel miſera ſagacitate, quidquid volunt, & id unum quod volunt, detegant in Scriptura. Ne textum quidem ab ea depromere valent, qui pœnitentiam idem eſse ac Baptiſmi memoriam ſubindicet. Contra vero ubicumque de obtinenda peccatorum venia ſermo fuit, fuit & altum de Baptiſmi memoria ſilentium. Sic Petrus Act. 8. Simonem non remittit ad memoriam Baptiſmi, ſed tantum 66

ait:

ait: *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua*. Sic & Paulus inceſtum Corinthium ligavit primum, tradendo *Satanæ in interitum carnis*; & poſtea, nihil occinens de Baptiſmo, Pœnitentem abſolvit, 1. Cor. 5. & 2. Cor. 2: Sic Joannes Epiſtol. 1. Capit. 1. peccatorum veniam, non revocata Baptiſmi memoria, ſed humili Confeſſione obtineri declarat. *Si confiteamur peccata noſtra*, inquit, *fidelis eſt & juſtus Deus ut remittat nobis peccata noſtra*. Sic Jacobus Cap. 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini*.

Non equidem nego revocatam in animum Baptiſmi memoriam ad hoc inſervire, ut ſentiat homo quam male ſteterit promiſſis Deo factis; & ſic ad lugendam infidelitatem ſuam diſponatur: At conſtanter nego, memoriam hanc per ſe ſatis eſſe ad reconciliationem. Et certe, ſi Baptiſmi memoria, quia excitat fidem peccatorum diſpoſitive remiſſivam, unum ex Baptiſmo & Pœnitentia Sacramentum efficiat; eadem memoria unum ex Baptiſmo & Euchariſtia Sacramentum efficiet; quia poteſt qui ad Euchariſtiam accedit, in fide & gratia corroborari per Baptiſmi memoriam. Atqui tamen adverſariorum nemo Euchariſtiam cum Baptiſmo confundere auſit. Ergo nec Pœnitentiam.

67 Confirmatur utraque pars. Quæ diſtinxit antiquitas tota, ſeu Catholica, ſeu hæretica, etiamnum diſtingui debent. Neque enim ut Lutherano ſubtrahamus errori, Orbem univerſum ad Lutheranorum uſque tempora erraſse mentiemur. Atqui Pœnitentiam a Baptiſmo diſtinxit tota retro antiquitas.

Diſtinxit antiquitas hæretica. Montaniſtæ enim & Novatiani Baptiſmatis aditum omnibus aperuere: Pœnitentiam vero pauciſſimis.

Diſtinxit antiquitas Catholica. 1. Quia Baptiſmum & Pœnitentiam habuit pro remediis omnino diſparibus. Sic Tertullianus Lib. de Pœnit. Cap. 7. *Hæc*, inquit, peccatorum *venena providens Deus*, *clauſa licet ignoſcentiæ janua*, *& intinctionis ſera obſtructa*, *aliquid adhuc pater fecit. Collocavit in veſtibulo Pœnitentiam ſecundam*, *quæ pulſantibus patefaciat*. Eandem Pœnitentiam Cap. 4. vocat *ſecundam poſt naufragium tabulam*; & Cap. 7. *ſecundam ſpem*. Hic autem Pœnitentia eſt *aliquid* tam diverſum a Baptiſmo, quam domus aperta a domo cujus ſera jam obſtructa ſit; vel ſecunda poſt naufragium tabula a navi, a qua quis per peccatum dejectus ſit.

Sic in adductis ſupra textibus Ambroſius & Pacianus contra Novatianos probant, etiam ſublato Baptiſmi remedio, per quod ſemel tantum renaſci poſsumus, ſupereſse in clavibus Pœnitentiæ remedium.

Sup. p. 93. Sic Auguſtinus citata Epiſt. 228. reconciliationem quæ fit per pœnitentiam aperte diſtinguit a regeneratione quæ fit per Baptiſmum; & ſupponit ad utramque requiri Eccleſiæ Miniſtros: cum tamen in Reformatorum ſyſtemate poſſit ſibi quiſque Pœnitentiam applicare.

T. 2. p. 264. Idem S. Doctor Ep. 98. alias 23. ad Bonifacium num. 2. *Semel*, ait, *perceptam Chriſti gratiam parvulus non amittit*, *niſi propria impietate* . . . *Tunc etiam propria incipiet habere peccata*, quæ non *regeneratione auferantur*, *ſed alia curatione ſanentur*. Et Enchiridii Cap. 46. *Ideo quiſque renaſcitur*, *ut ſolvatur in eo quidquid peccati eſt cum quo naſcitur*. *Nam peccata*, *quæ male agendo poſtea committuntur*, *poſſunt & pœnitendo ſanari*, *ſicut etiam poſt Baptiſmum fieri videmus*.

2. Ea-

2. Eadem Catholica antiquitas conſtanter docuit, peccata poſt Baptiſmum commiſſa longe difficilius dimitti, quam quæ Baptiſmum præcedunt. Unde Auguſtinus Serm. 351. de diverſis Cap. 5. *Non ſufficit* iis qui poſt Baptiſmum lapſi ſunt, *mores in melius commutare, & a factis malis recedere, niſi etiam de his quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo per Pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis*. Atque hinc, ut notat Tridentinum ſeſſ. 14. Cap. 2. Pœnitentia, ut pote per quam *ad novitatem & integritatem vitæ ſine magnis noſtris fletibus & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus, merito laborioſus quidam Baptiſmus a SS. Patribus dicta fuit*. Jam vero unde tantum illud diſcrimen, ſi Pœnitentia idem ſit cum Baptiſmo? certe facilius eſt Baptiſmatis recordari, quam idem recipere. Ridet equidem Lutherus ſummas illas Pœnitentiæ difficultates: at malumus rideri ſimul cum Patribus, quam cum Luthero deridere. T. 5. p. 1362.

3. Antiquitas tota ſolos Sacerdotes habuit pro Pœnitentiæ Miniſtris. Atqui Pœnitentia, ſi ſolam Baptiſmi recordationem importet, non indigebit miniſterio Sacerdotali. Poteſt enim unuſquiſque Baptiſmum ſuum, atque ejus obligationes ſibi in animum revocare.

Confirm. Sacerdotale miniſterium ligare poteſt, ut & ſolvere. Atqui in hypotheſi adverſariorum non poterit ligare. Neque enim impedire poteſt quominus fidelis quiſpiam recepti olim a ſe Baptiſmatis memoriam ſibi revocet. Ergo ſtat 2. Pœnitentiam a Baptiſmo & Baptiſmi memoria diſtingui. Jam itaque.

Prob. 3. pars, Pœnitentiam videlicet aliud omnino eſſe ab Evangelii prædicatione. Quæ enim diverſos Miniſtros, diverſa prorſus ſubjecta, diverſas omnino diſpoſitiones requirunt, a ſe invicem penitus diſtingui neceſſe eſt. Atqui Pœnitentia & Evangelii prædicatio, 1. diverſos exigunt Miniſtros. Pœnitentia enim ſolis a Sacerdotibus adminiſtrari poteſt: poteſt vero Evangelium prædicari a Diaconis; ut olim a Stephano Jeroſolymis, & a Philippo in Samaria. Nec dubium quin ſæpe multo cum fructu ab inferioribus Clericis, quandoque etiam a Laicis annuntiatum fuerit. Quin & Diaconiſſæ de quibus Apoſtolus 1. Timot. 5. rudes mulierculas docebant ex Concilio Carthag. IV. Can. 12. 2. Diverſa exigunt ſubjecta: Siquidem claves Pœnitentiæ eos ſolum ligant vel ſolvunt, qui jam baptizati fuere. Evangelium vero etiam infidelibus prædicatur. Demum & diſpoſitiones longe diverſas requirunt. Pœnitentia enim eos ſolum a peccatis ſolvit, qui ad veniam ſuis ſe gemitibus diſpoſuerunt. Evangelii vero ſemen in omne humi genus cadit, & iis etiam qui corde duri ſunt & incircunciſi non raro prædicatur. Ergo ſtat 3. Pœnitentiam a fidei prædicatione diſtingui. 68

Prob. 4. pars. 1. Quia verba hæc: *Quæcumque ſolveritis, &c.* generaliori quo poſſunt ſenſu intelligi debent; cum ab eo dicta ſint, qui præmonuit ſe Apoſtolos mittere, ſicut & ipſe a vivente Patre miſſus eſt, ſibique datam eſſe poteſtatem omnem in cœlo & in terra. Atqui hæc eadem verba indubie Catholicorum ſenſu atque adeo de interiori miniſterio intelligi poſſunt: Cum non repugnet magis peccata poſt Baptiſmum commiſſa remitti per Pœnitentiam; quam per Baptiſmum remitti, quæ ante ipſum commiſſa fuerint. 69

2. Po-

2. Poteſtas in exteriori tantum miniſterio conſiſtens, nihil aliud foret quam poteſtas ferendi & tollendi cenſuras. Atqui præter poteſtatem ferendi cenſuras aliam ſemper agnovit Eccleſia, & agnoſcere debuit. Qui enim cenſuram aufert, etſi exteriori Eccleſiæ Communioni hominem reſtituat, non tamen vere ſolvit peccatum ejus; quod coram Deo ſæpius permanet, aut ſi non permanet, ante ſolutum eſt in Cęlo, quam in terra; cum e contra juxta Patres in foro conſcientiæ ſententia Petri ſententiam Cęli præcedat.

Confirm. Chriſtus nonniſi eximium quid & ſingulare, cum tanto rerum & verborum apparatu, Eccleſiæ ſuæ largiri potuit. Atqui ſi politicam tantum facultatem tribuiſſet, nimirum indignos ejiciendi a ſacri conventibus, & dignos admittendi, jam nihil tam eximium, tam ſingulare Eccleſiæ ſuæ conceſſiſſet. Judæi enim, imo & quicumque conventus ſibi ſacros habent, ab iiſdem profanos arcere poſſunt.

3. Quia poteſtas peccata ſolvendi vel retinendi ſic ſemper a Patribus intellecta eſt, ut ipſam conſcientiam, ipſam animam afficeret: atqui poteſtas mere exterior animam non tangit; nec proprie ſolvit in Cęlo. Ergo.

70 Objic. 1. contra 1. part. Si Pęnitentia ſit aliquid a Baptiſmo diſtinctum, tota fidelium mundatio non erit Baptiſmo tribuenda, ſed Pęnitentiæ ut plurimum. Atqui tota fidelium ſeu Eccleſiæ mundatio ſoli Baptiſmo tribuitur in Scriptura. Prob. min. ex Epheſ. 5. v. 26. ubi ſic Apoſtolus: *Mundans eam lavacro aquæ*. Atque id ſatis expreſſerat Chriſtus, cum dixit Marci 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit ſalvus erit*. Hic enim ſalus in una Baptiſmi ſuſceptione fundatur. Ergo.

Reſp. diſt. min. Tota Eccleſiæ mundatio tribuitur Baptiſmo, quantum ad peccata quæ Baptiſmum præceſſerunt, C. quantum ad ea etiam peccata quæ Baptiſmum ſubſequuntur, Subd. tribuitur Baptiſmo fundamentaliter, præſuppoſitive & diſpoſitive, C. efficienter, N. Itaque prima illa mundatio ſeu juſtificatio, quam recipiunt qui ab infidelitatis caligine converſi ad fidem, Eccleſiæ membra efficiuntur, a Baptiſmo tota profluit. Quin & eidem Baptiſmo fundamentaliter & præſuppoſitive tribui debet quidquid deinceps recipit homo juſtificationis; quia Baptiſmus eſt omnium Sacramentorum janua, & fons ſanctificationis noſtræ. At non ideo Baptiſmus ſolus hominem deinceps vere & efficienter mundat. Sicut enim ex adverſariis indiget juſtus Euchariſtia ut juſtificetur adhuc: ſic & Pęnitentiæ adminiculo indiget, ut a peccatis reſurgat; prout pluribus a nobis probatum eſt.

Nec obſtat iſtud: *Qui baptizatus fuerit, ſalvus erit*: quandoquidem id ſemper ſub multiplici conditione intellectum fuerit; puta ſi baptizatus in accepta juſtitia perſeveret, lapſuſve peccata ſua diluat, & quidquid ſibi in lege præſcriptum eſt, adimpleat uſque ad finem.

71 Inſt. Atqui Baptiſmus a peccatis ipſo etiam poſterioribus vere & efficienter mundat. Prob. Subſ. ex Auguſtino Lib. 1. de nupt. & concup. Cap. 33. n. 38. ubi hæc habet: *Eodem lavacro regenerationis & verbo ſanctificationis omnia prorſus mala hominum regeneratorum mundantur atque ſanantur: non ſolum peccata quæ nunc remittuntur in Baptiſmo; ſed etiam quæ poſterius humana ignorantia vel infirmitate contrahuntur; non ut Baptiſma, quoties peccatur, toties repetatur; ſed quia ipſo quod ſemel datur, fit ut non ſolum antea, verum etiam poſtea quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur.*

Neque id ſemel & obiter dictum eſt a S. Doctore, ſed pluries & conſtan-

ſtanter. Unde rurſus Ep. 185. alias *Quidquid ab eis qui poſt acceptum Baptiſma hic vivunt, infirmitate humana contrahitur quarumcumque culparum, propter ipſum lavacrum dimittitur*. Idem docet Lib. 2. de Gratia & peccato orig. Cap. 39. & 40. Lib. 3. ad Bonifac. Cap. 3. Lib. 6. contra Julian. Cap. 13. & 14. Atqui hic omnium prorſus peccatorum, eorum etiam *quæ poſt Baptiſmum contrahuntur*, remiſſio refunditur in Baptiſmum. Ergo.

Reſp. diſt. min. ut ſtatim: Refunditur in Baptiſmum ut in radicem ne- 72
ceſſario præſuppoſitam ſubſequentibus ſalutis ſubſidiis, C. ut in cauſam proximam, & ſecluſis aliis quibuſcumque mediis plene ſufficientem, N. Enimvero, ut ſolide obſervat Pariſienſis Magiſter, argumentatur Auguſtinus de ſupernaturali quæ a Baptiſmo dimanat regeneratione, ſicut de naturali vita, quam accipiunt homines generatione carnali. Quemadmodum enim in ordine naturali, quod homo per ætatem creſcat, quod convaleſcat ex morbo, quod hæres inſtituatur, quod demum poſt mortem reſurrecturus ſit; id totum nativitati ſuæ, tanquam primæ radici debet; ſic tamen ut inſuper vere indigeat alimentis ad augmentum, remediis ad reſtituendam ſanitatem, & ſpeciali ad reſurrectionem adjutorio: Ita ſpiritali per Baptiſmum regenerationi adſcribi debet, tanquam primæ radici, quod fidelis per Confirmationem in juſtitia perficiatur, per Euchariſtiam ſpiritaliter vegetetur, per Pœnitentiam ſanetur, & aliquando per lumen gloriæ fruitivæ Dei viſionis hæres efficiatur. Neque magis media hæc in ordine ſupernaturali excludi debent, aut ab Auguſtino excluſa ſunt, quam in ordine naturali alimenta, medicinæ, &c. Sic enim pergit S. Doctor in eodem Capite Lib. 1. de Nupt. & concup. *Quid enim prodeſſet vel ante Baptiſmum Pœnitentia, niſi Baptiſmus ſequeretur, vel poſtea, niſi præcederet? In ipſa quoque Dominica Oratione, quæ quotidiana eſt noſtra mundatio, quo fructu, quo effectu diceretur:* Dimitte nobis debita noſtra, *niſi ab eis qui baptizati ſunt, diceretur. Itemque eleemoſynarum largitas & beneficentia quantalibet, cui tandem ad dimittenda ſua peccata prodeſſet, ſi baptizatus non eſſet? Poſtremo regeneratorum ipſa felicitas ... quorum erit, niſi baptizatorum?* Ergo luce aperta clarius eſt, Baptiſmum, licet Auguſtino ut & nobis prima ſit juſtificationis origo, non magis Pœnitentiam veluti medium ab ipſo Baptiſmo diſtinctum excludere, quam Euchariſtiam, orationem, eleemoſynam, & alia pietatis opera. Et Pœnitentiam a Baptiſmo tam evidenter ſecernit S. Doctor in textibus ſupra adductis, ut plena meridie cęcutiat, qui id non perſpexerit.

Inſt. 2. S. Fulgentius Lib. de fide ad Petrum Cap. 30. Baptiſmum ap- 73
pellat *Sacramentum fidei & Pœnitentiæ*. Ergo ut Baptiſmus plena eſt fidei profeſſio, ſic & plenum eſt Pęnitentiæ exercitium. Et vero Luc. 3. *Venit* Joannes *prædicans Baptiſmum Pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum*. Porro ſi per Joannis Baptiſmum remittebantur peccata, debent hæc a fortiori remitti per Baptiſmum Chriſti.

Reſp. diſt. Ant. Appellat Sacramentum fidei & Pęnitentiæ reſpectu 74
adultorum, qui Eccleſiam non ingrediuntur, niſi fidei & Pęnitentiæ de præteritis peccatis ſigna exhibuerint, ſecundum id Petri Act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*, &c. C. reſpectu eorum qui poſt Baptiſma lapſi ſunt, N.

Nihilo plus urget quod objicitur e Luc. 3. Eſt enim is hujus loci ſen- 75
ſus, totam Baptiſmi Joannis vim fuiſſe, non in ipſo ejus Baptiſmo, ſed

in

in Pœnitentia quam prædicabat: Cum e contra Baptiſma paulo poſt a Chriſto inſtituendum, juſtitiam vi propria, etſi non ſine præviis diſpoſitionibus, collaturum eſſet.

76 Objic. 2. contra 2. part. Ad peccatoris juſtificationem duo ſufficiunt, 1. ut Deus inviolabili lege ſe ſe ad faciendam cum peccatore pacem adſtrinxerit, modo is promiſſiones ſibi a Deo factas in memoriam revocet; 2. ut peccator promiſſiones illas ſibi in animum efficacius revocare non poſſit, quam Baptiſmi ſui recordando. Atqui utrumque conſtat. Et quidem 1. adſtrinxit ſe Deus ad pacem cum peccatore ſanciendam, modo is promiſſiones ſibi a Deo factas in mentem revocaret. Extat enim promiſſio, tum Oſee 2. his verbis: *Sponſabo te mihi in ſempiternum;* tum Hebr. 13. ubi ait Dominus: *Non te deſeram, neque derelinquam*. Extat autem promiſſionis conditio in ſexcentis Scripturæ locis, ubi jubentur Iſraelitæ meminiſſe *pacti quod pepigit Deus cum Patribus* eorum. 2. Non poteſt homo promiſſiones ſibi a Deo factas revocare efficacius, quam per memoriam Baptiſmi, in cujus ſuſceptione promiſſiones ipſas ſuſcepit. Ergo.

77 Reſp. neg. min. pro utraque parte. 1. Enim nuſquam contentus fuit Deus ſterili promiſſionum ſuarum recordatione: Sed quemadmodum ſanxit ut ab eis excideret homo, *ſi avertet ſe a juſtitia;* ſic nec ipſum in eas redintegrari voluit, niſi media quæcumque ſibi præſcripta ſunt, ſedulo adimpleret. Unde ſicut, non obſtante quacumque Baptiſmi memoria, tenetur identidem manducare *carnem Filii hominis, & bibere ſanguinem ejus;* ſic & ad Eccleſiæ claves recurrere tenetur, prout ſibi præceptum eſt.

Ezech. 18. 24.

2. Tunc tantum Fidelis promiſſiones ſibi in Baptiſmo factas vere & efficaciter in animum revocat, quando conditiones, quibus promiſſa hæc alligata ſunt implere ſatagit. Abſit autem ut promiſſionum conditiones adimplere dicatur, qui ſolummodo promiſſionum meminit. Ergo hæc e longe quæſita Novatorum argumentatio omni ex parte caduca eſt.

78 Objic. 3. contra 3. part. Aſſertio quæ Pœnitentiam in Sacramentum tranſmutat, nititur his præcipue verbis Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata*. Atqui verba hæc paſſim interpretantur Patres, non de remiſſione, quæ per modum judicii fiat in tribunali Pœnitentiæ, ſed de remiſſione quæ fiat, partim per Baptiſmum, vi cujus renaſcimur in Chriſto; partim per Evangelii prædicationem, quæ homines retrahit a peccato, & ad virtutem potenter invitat. Sic enim ea explicat S. Cyrillus Lib. in 12. Joan. Cap. 56. ſic & S. Hieronymus in Cap. 44. Iſaiæ, ubi, *Solvunt eos*, inquit, *Apoſtoli ſermone Dei & teſtimoniis Scripturarum, & exhortatione virtutum*. Quin & Auguſtinus Tract. 121. in Joan. docet, *charitatem Eccleſiæ, quæ per Spiritum ſanctum diffunditur in cordibus noſtris, participum peccata dimittere; eorum autem qui non ſunt participes retinere*. Ergo celebris ille Joannis textus nihil aliud importat quam is Matt. 28. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos*, &c.

79 Reſp. neg. min. ut quæ in adverſariorum ſenſu falſo ſupponat, Patres, vel explicationem noſtram excludere, vel ita ſuam adſtruere, ut hæc genuinum, naturalem & non metaphoricum verborum Chriſti ſenſum exhibeat. Utrumque enim inſigniter a vero abhorret. Iidem enim qui objiciuntur nobis Eccleſiæ Doctores, poteſtatem clavium, qualis in Eccleſia Catholica admittitur, & ipſi conſtanter admittunt. Sic Cyrillus Alexandrinus

in eo

in eo ipſo qui objicitur loco : *Duobus modis*, inquit, *Dei Spiritu pleni vel afflati homines peccata remittunt ac retinent, vel cum dignos admittunt ad Baptiſmum, ac indignos excludunt; vel cum Pœnitentibus ignoſcunt*. Sic Auguſtinus & Hieronymus in adductis ſupra utriſque textibus. Cum ergo iidem Patres Joannis verba ad Evangelii prædicationem detorquent, eadem, ut pluries ſolent, metaphorico ſenſu interpretantur; unde nihil contra propriam ipſorum, ceterorumque conſtantem doctrinam extundi poteſt. Ergo Joannis verba diſparem omnino ſenſum habent a verbis Matthæi. Hæc enim Infideles docendos, prohinc necdum baptizatos reſpiciunt: illa jam baptizatos, de quibus ſolis ligando vel ſolvendo Eccleſia judicium ferre poteſt.

Merito igitur ſic ſanxit Trid. Synodus Seſſ. 14. Can. 3. *Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris, Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata*, &c. *non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit: detorſerit autem contra inſtitutionem hujus Sacramenti, ad auctoritatem prædicandi Evangelium: anathema ſit*. Is autem Canon, ut appoſite obſervat poſt Eſtium Tournelyus, *non adverſatur quibuſdam SS. Patrum expoſitionibus, etſi minus propriis*; quia iſtæ Catholicum ſenſum non excluſere, ut ſtatim dicebamus.

Objic. 4. contra 4. part. Apoſtolus, cum inceſtum Corinthium ligavit primo, ac deinceps abſolvit, tota clavium poteſtate uſus eſt. Atqui tamen illud Apoſtoli miniſterium omnino exterius fuit, non autem tetigit illud quod dicimus conſcientiæ forum. Neque enim abſens abſentem interius abſolvere potuit. Ergo clavium poteſtas mere eſt exterior. 80

Confirm. poteſtas, qua Fidelis quiſque erga fratrem ſuum uti poteſt, mere eſt extrinſeca. Atqui poteſtate clavium uti poteſt ∴ Prob. min. Poteſtas clavium præcipue infertur ex his Chriſti verbis apud Matth 18. *Amen dico vobis: Quæcumque alligaveritis ſuper terram*, &c. Atqui poteſtate ibidem conceſſa uti poteſt Fidelis quiſque. Ad id enim ſufficit ut factam ſibi a fratre ſuo injuriam condonet. Ita nempe locum hunc interpretatur Auguſtinus Serm. 16. de verbis Domini: Atque id aperte demonſtrat contextus ſeries. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum: Si te audierit, lucratus es fratrem tuum*, & ſic abſolviſti. *Si non audierit, dic Eccleſiæ*, &c. ubi, ſi ligat Eccleſia excommunicando, ſolvit Fidelis quiſque condonando. 81

Reſp. ad 1. neg. maj. Namque Apoſtolus ligando & ſolvendo uſus quidem eſt clavium poteſtate, ſed non tota; cum ex hypotheſi facinoroſum ſacramentaliter non abſolverit. Ceterum an abſens abſentem ſolvere poſſit, ſuo loco expendemus. 82

Ad 1. confirmationis, neg. min. Ad 2. 1. neg. maj. demptis enim verbis Matt. 18. abunde infertur poteſtas clavium, tum ex Matt. 16. v. 19. ubi eædem claves Petro promittuntur; tum ex Joan. 20. ubi Apoſtolis omnibus traduntur. Neuter porro locus de injuriarum condonatione intelligi poteſt. 83

2. neg. min. Qui enim fratrem charitate ſua lucratur, efficit quidem ut is non mereatur Eccleſiæ denuntiari, atque ideo ne ab ipſa ligetur. At ſicut non ligat eum ipſe, ſed Eccleſia; ſic nec eum, cum ſemel ligari meruit, ſolvere poteſt, ſed Eccleſia ſola. Hunc eſſe textus ſenſum probat



Digitized by Google

vel rapida ejus lectio. *Si non audierit, dic Eccleſiæ: Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*. Eccur porro jam habendus ſit inſtar publicani etiam coram Deo? Quia *quæcunque alligaveritis ſuper terram*, &c.

Ad Auguſtinum quod attinet, extendit is quidem myſtico ſenſu verba Chriſti ad injuriarum condonationem, quatenus hanc Deus ratam habet in Cœlo: Verum alibi & ſæpius eadem verba ad litteram intelligit de ſacerdotali clavium poteſtate; ut conſtat potiſſimum ex Epiſtola ejus 228. ſupra pag. *93*.

84 Ex iis quæ in hoc primo capite hactenus diſputata ſunt, jam pene colligere eſt quam æquum, quam Scripturæ & Traditioni conſentaneum ſit duplex illud Concilii Trid. anathema, Seſſ. 14. Can. 1. *Si quis dixerit in Catholica Eccleſia Pœnitentiam non eſſe vere & proprie Sacramentum pro Fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſis Deo reconciliandis, a Chriſto Domino noſtro inſtitutum: anathema ſit*.

Can. 2. *Si quis Sacramenta confundens, ipſum Baptiſmum Pœnitentiæ Sacramentum eſſe dixerit, quaſi hæc duo Sacramenta diſtincta non ſint; atque ideo Pœnitentiam non recte ſecundam poſt naufragium tabulam appellari; anathema ſit*.

Ut ſolvantur aliæ quædam difficultates ſupra propoſitæ.

85 Quæres 1. an Chriſtus Pœnitentiæ Sacramentum poſt reſurrectionem inſtituerit.

Reſp. affirmat. Tunc enim Pœnitentiam inſtituit Chriſtus, quando ſummo cum apparatu dedit Apoſtolis poteſtatem remittendi vel retinendi peccata. Atqui id fecit, cum redivivus a mortuis *inſufflavit* in Apoſtolos dicens: *Accipite Spiritum ſanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, &c. Ergo.

86 Confirm. ex Synodo Trid. Seſſ. 14. Cap. 1. ubi ſic: *Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue inſtituit, cum a mortuis excitatus inſufflavit in Apoſtolos ſuos dicens*, &c. *Quo tam inſigni facto, & verbis tam perſpicuis poteſtatem remittendi & retinendi peccata ad reconciliandos Fideles poſt Baptiſmum lapſos Apoſtolis & eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe communicatam, univerſorum Patrum conſenſu ſemper intellexit Eccleſia*. Ideo autem voculam *præcipue* adhibuit ſacra Synodus, vel quia jam pluries Apoſtolis promiſſa erat ſumma illa ligandi & ſolvendi poteſtas, puta Matt. 16. & 18. vel quia iis jam conceſſa fuerat poteſtas Ordinis ad Pœnitentiæ adminiſtrationem neceſſaria; vel quia, ut conjiciunt nonnulli, Chriſtus in ultima Cœna inſtitutionem Pœnitentiæ prædixerat, & Apoſtolos docuerat quo ritu & modo eam forent adminiſtraturi.

87 Objic. 1. Vel Chriſtus Pœnitentiam inſtituit, cum ante paſſionem dixit Petro: *Quodcumque ſolveris*, Matt. 16. Ceteris vero Apoſtolis, *Quæcumque alligaveritis*, Matt. 18. Vel male ex iis textibus probat Eccleſia poteſtatem ligandi & ſolvendi Apoſtolis fuiſſe conceſſam. Atqui poſterius dici non poteſt.

Reſp. neg. maj. Ut enim ex utroque Matthæi textu legitime concludat Eccleſia collatam fuiſſe Apoſtolis clavium poteſtatem, ſufficit ut hæc in eodem utroque textu promiſſa fuerit. A promiſſis enim illius qui eſt *Fidelis & verax*, legitime concluditur executio. Atqui dubio procul promiſſa eſt Petro poteſtas clavium Matt. 16. prout demonſtrant verba hæc: *Apocal. 19.*

*Tibi*

*Tibi dabo claves Eccleſiæ.* Nec aliùm pro tempore ſenſum fert id Matt. 18. *Quæcumque alligaveritis*, &c. Tunc enim nulla erat Eccleſia, a qua poſſet quis inconſulto Chriſto ejici. Ergo.

Confirm. 1. Quia perperam Chriſtus tanta cum ſolemnitate id denuo Apoſtolis conceſſiſſet, quod jam receperant. 2. Quia utcumque non decebat ut poteſtas in corpus Chriſti myſticum ante traderetur, quam poteſtas in ejuſdem corpus naturale. Hanc porro in ultima tantum Cœna receperant Apoſtoli, cum iis dictum eſt a Chriſto: *Hoc facite in meam commemorationem*. 88

Objic. 2. Tunc Baptiſmum inſtituit Chriſtus, cum baptizavit ipſe, & ſuos baptizare juſſit. Ergo a pari tunc Pœnitentiam inſtituit, cum Pœnitentiam prædicavit, & peccata dimiſit. Subſumo: Atqui Chriſtus ante paſſionem id prædicavit: *Pœnitentiam agite*. Dimiſit etiam peccata, Paralytico nimirum, mulieri adulteræ, Zachæo, Magdalenæ, &c. 89

Reſp. ad 1. neg. conſeq. Eſt enim in Evangelio unde inferatur Chriſtum Baptiſma inſtituiſſe, cum ſuos juſſit baptizare: Nihil eſt vero unde inferri poſſit eum Pœnitentiam inſtituiſse, cum dixit: *Pœnitentiam agite:* Quin e contra: Cum alioqui antea Pęnitentiam inſtituiſset quam Baptiſmum; quandoquidem miniſterium ſuum a prædicanda Pęnitentia orſus ſit. 90

Ad 2. diſt. Chriſtus ante paſſionem prędicavit Pęnitentiam ut virtutem, & dimiſit peccata propria virtute; C. prędicavit Pęnitentiam ut Sacramentum, & ejus quà talis virtute dimiſit peccata, N. 91

Objic. 3. Poteſtas ligandi & ſolvendi omnibus omnino Apoſtolis conceſsa eſt. Atqui poteſtas data Joan. 20. non omnibus Apoſtolis concedi potuit. Tunc enim aberat Thomas, iſque incredulus erat. 92

Reſp. Chriſtum vel intentionem ſuam ad omnes etiam abſentes direxiſse, ut credit Cyrill. Alexand. Lib. 12. in Joan Cap. 56. vel poſtmodum in Thoma ſuppleviſse quidquid eidem defuiſse potuit. 93

Objic. 4. Eccleſia in eodem Ordinationis ritu Sacerdotibus dat poteſtatem in Corpus Chriſti naturale & myſticum. Ergo cenſet Chriſtum idem feciſse. 94

Reſp. neg. conſeq. Potuit enim Chriſtus diverſis temporibus id facere, quod Eccleſia in unius actionis decurſu efficit. Ut tamen hanc temporum diverſitatem utcumque exprimat, confert primo poteſtatem in corpus Chriſti naturale, tum dein in corpus ejuſdem myſticum. 95

Quæres 2. An & quomodo neceſſarium ſit Pęnitentiæ Sacramentum.

Reſp. 1. Cum Trid. Seſs. 14. Cap 2. *Eſt hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapſis poſt Baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, ut nondum regeneratis ipſe Baptiſmus*. Unde. 96

Reſp. 2. Pęnitentiam eſſe in re vel in voto neceſſariam neceſſitate medii. Eſt enim illud neceſsarium neceſſitate medii, quo etiam inculpabiliter omiſso ſalus obtineri nequit. At omiſsa etiam inculpabiliter Pęnitentia in re vel in voto, nequit obtineri ſalus ab iis qui poſt Baptiſmum lapſi ſunt. Unde qui in ebrietate repentino quopiam caſu oppreſsus fuerit, dubio procul peribit in æternum. 97

Dixi, *in re vel in voto;* quia Pęnitentia in re, id eſt actualis per clavium virtutem reconciliatio, neceſsaria non eſt; cum vicem ejus gerere poſſit contritio. Neque hæc tamen per ſe præciſe, ſed per annexum 98

ſibi Sacramenti votum juſtificat, ex Tridentino ibid. Cap. 4. Non requiritur autem ut votum illud ſit formale; ſed ſufficit virtuale, in hoc poſitum, quod qui conteritur, ſaltem virtualiter intendat omnia ſervare præcepta quæ ſub mortali obligant, quale eſt præceptum gravia quæcumque ſua peccata clavibus ſubjiciendi. Ita M. Grandin. p. 43.

99 Objic. 1. conceſſum quidem fuiſſe Apoſtolis ut ſolverent, non autem id iiſdem præceptum fuiſſe. Qui enim dixit: *Ite baptizate;* non dixit, *Solvite*; ſed, quod hinc plurimum diſcrepat: *Quæcumque ſolveritis*, &c. Ergo ſicut Fideles a venialibus abſolvi quidem poſſunt per claves, nec tamen ad eas recurrere tenentur; ita poſſunt a mortalibus per claves ſolvi, nec tamen clavium adminiculo abſolute indigent. Ergo rurſum neutiquam iis neceſſarium eſt Pœnitentiæ Sacramentum.

100 Reſp. neg. ant. Chriſtus enim, cum dixit: *Quæcumque ſolveritis*, publicum inſtituit tribunal, & ordinarios Judices apud quos peccatorum cauſæ agantur. Atqui ubi eſt publicum tribunal in certo genere, hic cauſas agi & dirimi neceſſe eſt, niſi conſtet de diſpenſatione, de qua profecto in præſenti caſu non conſtat. Ergo non ſolum inſtituti ſunt Apoſtoli, ut ſolvere poſſint Fideles, ſi hi ſolvi voluerint; ſed ut iidem Fideles ſe ſe ſolvendos ſiſtant. Unde Chriſti verba negativum hunc ſenſum habent: *Non ſolvetur, niſi quem ſolveritis: quia ego jam non judico quemquam in hac vita quoad peccatorum remiſſionem*. Atque id ſenſit & belle expreſſit Auguſtinus his verbis Serm. 392. alias Hom. 49. inter 50. *Agite Pœnitentiam qualis agitur in Eccleſia: Nemo ſibi dicat: Occulte ago, apud Deum* T. 5. p. 1504. *ago*. Si enim ſic fieri poteſt Pœnitentia; *ergo ſine cauſa dictum eſt*, *Quæ* ſolveritis in terra, erunt ſoluta & in Cœlo: *Ergo ſine cauſa ſunt datæ claves Eccleſiæ Dei: fruſtramus Evangelium Dei: fruſtramus verba Chriſti: promittimus quod ille negat*. Ergo, inquam ergo, affirmativum iſtud: *Quæcumque ſolveritis*, negativo ac contrario hoc ſenſu intelligendum eſt: Nonniſi per miniſterium veſtrum ſolvam quidquid peccatorem a cœleſtis Regni introitu removere poteſt. Atque hinc ſanctus Bernardus & alii Patres ſummam illam commendant Apoſtolorum potentiam, ex qua fit ut hominis ſententia ſententiam Cœli præcedat.

Confirmatur a priori. Sacerdotes ita habent ex miniſterii ſui virtute poteſtatem ſolvendi, ut & ſimul habeant poteſtatem ligandi, ſeu retinendi peccata. Atqui ſi confeſſio ex parte Fidelium voluntaria foret, jam Sacerdotes peccata retinere non poſſent; quia quantumcumque ea non remitterent, poſſet ſemper peccator abſque ullo ad claves reſpectu eorum veniam, ſive per contritionem, ſive alia via conſequi. Ergo ut Sacerdotes ſuam hanc poteſtatem quoad utrumque actum exercere valeant, oportet ut Fideles non ſolum poſſint, ſed etiam teneantur uti clavium remedio tanquam ad peccatorum remiſſionem neceſsario.

Confirm. iterum: Datæ ſunt Eccleſiæ claves Regni Cœlorum. Atqui vox clavium metaphorica demonſtrat Regnum Cælorum abſque hujuſmodi clavium uſu non patere. Illud enim vere ſub clavi clauſum eſſe dicitur, quod ſine clave aperiri non poteſt. Unde Apocal. 3. poſtquam de Chriſto ſub eadem metaphora dictum eſt: *Qui habet clavem David*, continuo ſubditur: *Qui claudit, & nemo aperit*.

101 Inſt. 1. Poteſt Sacerdos venialia peccata retinere, & ſæpe retinet,

cum

Digitized by Google

cum Pœnitens non eſt rite diſpoſitus ad abſolutionem. Atqui tamen inde colligi non poteſt neceſſariam eſſe venialium confeſſionem. Ergo nec ex eo quod mortalia retinere poſſit Sacerdos, inferri poteſt, &c.

Reſp. diſt. maj. Poteſt Sacerdos venialia retinere ſecundum quid, qua- 102
tenus nempe poteſt ea non dimittere ſacramentaliter, C. poteſt ea retinere ſimpliciter & proprie, N. Tunc enim dumtaxat peccatum proprie & ſimpliciter retinetur, cum retinetur adeo efficaciter, ut vel maneat culpa, ſi clavis non erret, vel ea errante maneat ſemper obligatio accuſandi peccatum in tribunali Pœnitentiæ, ibique ejus abſolutionem obtinendi. Atqui hæc locum habent in peccatis mortalibus, non autem in iis quæ ſolum venialia fuerint. Ergo hæc poſſunt quidem non dimitti a Sacerdote, verum ab eo proprie retineri non poſſunt.

Inſt. 2. Verba hæc Chriſti, *Quæcumque ſolveritis, quæcumque ligaveritis,* 103
cum admodum ſimplicia ſint, & indiſtincte prolata, eodem quantum ad omnia peccata ſenſu intelligi debent. Ergo ſi non ſignificant, peccata venialia ſimpliciter retineri; neque etiam ſignificant, mortalia retineri ſimpliciter. Ergo iterum nec horum confeſſionis, nec prohinc Sacramenti Pœnitentiæ neceſſitatem probant.

Confirm. In hac gemina Chriſti propoſitione: *Quorum remiſeritis pecca-* 104
*ta, remittuntur eis; & quorum retinueritis peccata, retenta ſunt*, nomen *peccata* non debet latius in uno membro ſumi, quam in alio. Atqui per nos ſumeretur multo latius. In priori ſiquidem membro, mortalia & venialia ex æquo complecteretur; quia utraque ex æquo remitti poſſunt: In poſteriori autem mortalia ſolum comprehenderet, non autem venialia; quia hæc retineri proprie non poſſunt. Ergo.

Reſp. ad 1. neg. ant. Cum enim vox *peccata*, qua utitur Chriſtus, ſit 105
analoga reſpectu peccati mortalis & venialis, neceſſario poſtulat diverſimode intelligi, prout mortale vel veniale ſignificat: diverſimode, inquam, quoad actum retinendi, non item quoad actum ſolvendi. Sicut ergo propoſitio iſthæc, *Niſi peccatorum Pœnitentiam in hoc mundo egeritis, eorum veniam non conſequemini*, licet in ſpeciem ſimpliciſſima, duas includit propoſitiones, affirmativam unam: *Si Pœnitentiam egeritis, peccatorum veniam conſequemini*, quæ non minus venialia, quam mortalia complectitur; negativam aliam: *Si non egeritis Pœnitentiam in hoc mundo, veniam non obtinebitis*, quæ non æque comprehendit venialia & mortalia: Sic & in Chriſti propoſitione, licet penes verba ſimplici, duplex includitur ſenſus, alter juxta quem venialia ut & lethalia dimitti poſſunt; alter juxta quem lethalia proprie retineri poſſunt, non item venialia.

Et vero æquum erat, ut poteſtas ſufficiens ad ſolvenda mortalia, quæ in perpetuum arcent a Regno Cœlorum, & gravem Deo irrogant injuriam, ad leviora peccata extenderetur. Haud vero decebat, ut poteſtas ligandi ad leviores injurias extenderetur. Utique ſancita clavium poteſtas non mutavit naturam peccati venialis: Ergo manet, ut erat prius, temporale impedimentum, quod in Purgatorio auferri poterit. Ergo non debuit in perpetuum retineri, ſicut retinetur mortale. Unde.

Ad confirm. neg. maj. Ut enim bene Martinon. hic diſp. 43. num. 4. 106
favor remiſſionis a Deo ſumme bono ampliari debuit ad peccata etiam venialia. Odium vero retentionis ad ea reſtringi debuit peccata, quæ

homines, iræ filios & æternæ damnationi obnoxios conſtituunt. De toto hoc difficili argumento adi Suarem diſp. 17. ſect. 2.

107 Objic. 2. contra 2. part. Non magis juſtificatur homo per contritionem cum voto Pœnitentiæ, quam cum voto reſtituendi, jejunandi, &c. Contritio enim non magis includit propoſitum Pœnitentiæ, quam alterius cujuſcumque præcepti. Ergo.

108 Reſp. neg. ant. Etſi enim in contritione includitur votum ſervandi quæcumque præcepta, merito tamen per eam cum voto Pœnitentiæ, non autem cum voto reſtitutionis jejuniive aut ſimilium, juſtificari dicitur peccator; quia non modo datur præceptum Pœnitentiæ ſicut & reſtitutionis, ſed inſuper inſtituta eſt Pœnitentia ad producendam per ſe Gratiam primam: Reſtitutio autem, licet præcepta ſit, non tamen ad producendam juſtificationem inſtituta eſt.

## CAPUT SECUNDUM.

*De efficacia & effectibus Sacramenti Pœnitentiæ.*

TANTA eſt materiæ hujus Capitis affinitas cum præcedenti, ut utramque continuo ductu pertractandam judicaverimus. Expendendum igitur in præſenti, 1. an nullum ſit adeo grave peccatum, ut per Pœnitentiam remitti non poſſit. 2. An ea ſit Sacramenti efficacia ut mortale unum ſine aliis dimittere valeat. 3. An peccata vere remittat, ſolumve remiſsa declaret. 4. An ut culpam, ſic & omnem pœnæ reatum tollat. 5. An ita tollat peccatum ut nuſquam per novum peccatum reviviſcat. 6. An merita per peccatum mortificata redintegret.

### ARTICULUS PRIMUS.

*An quodcumque peccatum per Eccleſiæ claves remitti poſſit.*

EX iis quæ contra Montaniſtas & Novatianos ſupra diſseruimus, conſtat eſse generatim loquendo in Eccleſia remedium, quo gravia etiam peccata dimitti poſſint. An autem remedium illud ſic ad graviora quæque protendatur, ut ex iis nullum ſit, quod per claves Eccleſiæ remitti nequeat, lis eſt in præſenti dirimenda.

1 Richardus Radulphus, Anglus quibuſdam, ceteris Hibernus, in Oxonienſi Academia Theologiæ profeſsor, dehinc Cancellarius, demumque a Clemente VI. an. 1347. ad Archiepiſcopatum Armachanum in Hibernia promotus, vir cujus opera caute legi vult Bellarminus, Lib. 9. adverſus errores Armenorum Cap. 27. docere videtur eſse peccata quædam adeo gravia nulla ut Pœnitentia dilui poſſint.

*Obiit ann. 1360.*

2 Joannes Morinus Oratorii Presbyter in prolixo ſimul & erudito commentario *de diſciplina in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ*, Lib. 9. Cap. 28. hæc jam a titulo præfatur. *Antiqui Patres plerique crimen unicum adeo execrabile judicarunt, ut illius Reis veniam neque ab Eccleſia, neque a Deo umquam eſſe concedendam dixerint*. Et hæc quæſtio, inquit, *ad Theoriam* per-

*Pag. 687.*

*pertinet, non ad praxim: cum dato tale eſſe poſſe crimen, vix umquam homines illud dignoſcere poſſint.*

Ut autem omnis tollatur æquivocatio, notandum velim, ſenſum quæſtionis non eſſe, an Deus certis quibuſdam peccatoribus deneget media converſionis & Pœnitentiæ, quarum defectu ab Eccleſia ſolvi non poſſint: (conſtat enim cuicumque indiſpoſito abſolutionem prorſus eſſe denegandam) bene vero an aliquod ſit ſupremi ordinis crimen, cujus veniam ſibi ita reſervaverit Deus, ut noluerit illud cuipiam ejuſdem conſcio, legitima etiam Pœnitentiæ argumenta præferenti, per Eccleſiæ claves relaxari. Qua de re ſit 3

Conclusio: Nullum eſt quantumvis grave crimen, quod per Eccleſiæ claves dimitti non poſſit: nec aliter *judicarunt antiqui Patres.*

Prob. aliqui in hunc modum. 1. Non eſt deterior Chriſtianorum conditio conditione Judæorum. Atqui eſſet infinite deterior, ſi quod eſſet in nova Lege peccatum irremiſſibile. Nullum enim tale fuit in Lege antiqua, ubi Prophetæ eos etiam qui in graviora quæque crimina proruiſſent, ad Pœnitentiam, ſimulque ſpem veniæ adhortabantur. Sic Iſaias, Cap. 1. v. 16. *Lavamini*, inquit, *mundi eſtote ∴ quieſcite perverſe agere ∴ & venite & arguite me, dicit Dominus: Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur; & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.* Sic Ezechiel, 18. 21. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, vita vivet; omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Cur vero ad Pœnitentiam illos tam amanter invitet, hanc ſemper valituram rationem ſubjungit, v. 23. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, & non ut convertatur a viis ſuis, & vivat?* 4

Et vero quis umquam ſceleſtior Manaſse, qui 2. Paralip. 33. *in ipſa domo Domini ædificavit altaria cuncto exercitui Cœli, tranſireque fecit filios ſuos per ignem in valle Benennom*, & *ſeduxit Judam & habitatores Jeruſalem.* Quod uſpiam crimen gravius facinore Judæorum, qui *Auctorem vitæ* interemerunt, *ſuſpendentes in ligno*? & tamen pro ipſis oravit Chriſtus, eoſque poſt exprobratum deicidium, ne deſperarent ad reſipiſcentiam hortatus eſt S. Petrus Act. 2. his verbis: *Pœnitentiam agite ∴ in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus ſancti.*

Verum hi textus, nec clavium poteſtatem aſtruunt, nec Montaniſtas percellunt; qui tamen potior eſse debet præſentis controverſiæ ſcopus. Non aſtruunt poteſtatem clavium, cum nec Manaſses, nec ipſi qui Dominum crucifixere Judæi, per claves reconciliati fuerint. Non feriunt Montaniſtas; quia in horum ſyſtemate, ut Judæi per contritionem veniam a Deo conſequi potuere; ſic & hodiedum poſsunt Chriſtiani, graviorum etiam criminum rei, ſecundum id tum Tertulliani, Lib. de pudicitia, Cap. 19. *Nos deberi quidem* ab homine *Pœnitentiam agnoſcimus; ſed de venia Deo reſervamus:* tum Socratis Lib. 4. Hiſtor. Cap 28. *Novatus ſcripſit ad omnes ubique Eccleſias, ut hortarentur quidem* idololatriæ reos *ad Pœnitentiam; indulgentiam autem criminum relinquerent Deo, penes quem jus arbitriumque eſt Crimina remittendi.* Unde nequidem juxta Montaniſtas pejor eſt Chriſtianorum ſors ſorte Judæorum. Quamquam non pejor, ſed difficilior dici poſſit, quod cui plus donatum eſt gratiæ, plus ab eo peti poſſit Pœnitentiæ. 5

Prob. itaque efficacius ex generalibus Chriſti verbis, Matth. 18. *Amen*

*dico vobis : Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlo*; &c. Unde ſic : Verba generaliter prolata, & quæ nec in Scriptura, nec ullibi in Traditione reſtringuntur, ad omnia prorſus peccata extendi debent. Atqui verba quibus peccatorum remiſſionem largitur Chriſtus, & maxime generalia ſunt, ut demonſtrat vox, *Quæcumque ;* & nec in Scriptura reſtringuntur, ut patebit ex ſolutione objectionum; nec in Traditione, ut clarum fiet ex textibus mox afferendis, qui ſolide convelli non poſſunt. Ergo.

Prob. 2. id indubie ſuo modo, id eſt, per claves ſuas poteſt Eccleſia, cujus faciendi exemplum recepit, tum a Chriſto, tum ab Apoſtolis. Atqui Eccleſia, tum a Chriſto, tum & ab Apoſtolis gravia etiam peccata indiſtincte remittendi exemplum accepit. *Quid enim*, ait S. Pacianus, Ep. 1. ad Sempronianum Novatianum, *quid illa tot ſimilitudinum Dominicarum argumenta reſpondent? Quod drachmam invenit mulier, & gratulatur inventam?* T. 4. Bib. PP. p. 306. G. *Quod Paſtor ovem reportat erraticam? Quod filio revertenti poſt prodacta omnia bona, & cum meretricibus & fornicariis epotata, pater blandus occurrit :.. Filius, inquiens, meus hic mortuus fuerat, & revixit. Quid ille in via vulneratus, a Sacerdote & Levita præteritus? Nonne curatur? Revolve quæ Spiritus dicat Eccleſiis. Epheſios deſertæ dilectionis accuſat; ſtuprum Tiathyrenis imputat; Sardos in opere ceſſantes, Pergamenos docentes diverſa reprehendit; & tamen omnes ad Pœnitentiam ſatisfactionis invitat.*

His addo 1. Paulum, qui facinoroſum Corinthium, per ſe quidem ab anathematis vinculo, per Corinthios autem Sacerdotes ab inceſtu abſolvit. Quo preſſus argumento Tertullianus jam Montaniſta; contra totius Eccleſiæ ſenſum negare coactus eſt, Lib. de Pudicit. Cap. 14 unum eumdemque fuiſſe hominem, quem Apoſtolus, 1. Cor. 5. tradiderit Satanæ; & 2. Cor. 2. venia donaverit.

Pag. 74. 2. Joannem Apoſtolum, qui, ut ex Clemente Alexandrino refert Euſebius, Lib. 4. Hiſtor. Cap. 23. juvenem quemdam ſceleribus atque latrociniis famoſum, novaque parantem facinora, quia *jam de ſalute ſua deſperaverat*, ad bonum reduxit; nec *prius abſceſſit*, *quam illum Eccleſiæ reſtituiſſet, magnumque ſinceræ Pœnitentiæ exemplum, & iteratæ regenerationis ingens documentum, & conſpicuæ reſurrectionis trophæum omnibus oſtendiſſet*. Ergo non eadem erat erga graviores lapſus agendi ratio Apoſtolorum, quæ Novatianæ factionis.

7 Prob. 3. ex unanimi Eccleſiæ conſenſu, in hunc modum. Opinio, quæ ſtatim ut caput efferre auſa eſt, ab omni Eccleſia reprobata fuit; quam undecumque impetierunt Sancti adæque & pii Doctores, quæ per ipſam Catholicæ Eccleſiæ praxim conſtanter exploſa eſt : Ea, inquam, opinio cunctos erroris caracteres præfert, nullos veritatis. Atqui Montani & Novatiani fabula.

1. Siquidem hanc ubique terrarum reprobarunt Epiſcopi. Romæ in Concilio Præſulum ſexaginta, quorum judicio poſt ſerium examen acquieverunt diſperſi per totum Orbem Antiſtites, ut refert Euſebius, Lib. 6. Hiſt. Cap. 4. In Africa, ut teſtatur Epiſtola Synodica, quæ eſt inter Cyprianicas, num. 54. In Cappadocia, ut ſcribit ad Cyprianum Firmilianus, hujus Provinciæ Metropolita. Alexandriæ, ut ex Dionyſio ejuſdem urbis Epiſcopo commemorat Euſebius, ibid. Lib. 7. Cap. 8.

2. Eam-

Digitized by Google

2. Eamdem ſcriptis, agendi ratione, & patri ad ſcientiam ſtudio exagitaverunt illius ævi Doctores, aut inſigniores Chriſtiani: & inter alios Apollinaris Hierapolitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, apud Euſebium, Lib.4. Cap. 27. Martyres Lugdunenſes toto Orbe memorati, ibid. Lib. 5. Cap. 2. & 3. Miltiades, Apollonius, Serapio Antiochenus, Africæ & Phrygiæ Epiſcopi, ibid. Cap. 16. & ſeq. uno verbo, Eccleſiæ omnes, prout teſtatur in ſuo contra Montaniſtas Opere idem qui ſupra Apollinaris. Unde extra anguſtam Novatorum ſocietatem nemo erat ubique gentium, qui cum Tertulliano adhuc Catholico non diceret: *Omnibus delictis, ſeu carne, ſeu ſpiritu, ſeu facto, ſeu voluntate commiſſis, qui pœnam per judicium deſtinavit, idem etiam & veniam per pœnitentiam ſpopondit*, Lib. de Pœnit. Cap. 4. 8

Idem cum iſtis docuere ceteri Patres: paucos in re jam non ſemel probata, & ex paſſim dicendis confirmanda, ſeligimus e multis. Cyprianus, Epiſt. 52. ad Antonianum: *Miror*, inquit, *quoſdam ſic obſtinatos eſſe, ut dandam non putent Lapſis Pœnitentiam, aut Pœnitentibus exiſtiment veniam denegandam*. Et longe infra: *Neminem putamus a fructu ſatisfactionis arcendum: cum ſciamus juxta Scripturarum divinarum fidem, auctore & hortatore ipſo Deo, & ad agendam Pœnitentiam peccatores redigi, & veniam atque indulgentiam Pœnitentibus non denegari*. Idem aſtruit S. Doctor toto Libro de Lapſis. 9

S. Pacianus citata toties Epiſtola ad Sempronian. poſt congeſta exempla graviorum peccatorum, quæ a Deo miſericorditer dimiſſa ſunt. *Nemo*, inquit, *ſine fructu veniæ imperat laborem* Pœnitentiæ. *Nunquam Deus non Pœnitenti comminaretur, ſi non ignoſceret Pœnitenti*. Et Epiſt. 3. ad eumdem hæreticum Novatianos eo telo confodit, quo temporum omnium hæreſes confodi poſſint; nimirum ex opinionis novitate, & probandæ miſſionis impotentia. Sic ille: *Novatianus*, inquis, *hoc docuit*. *At vel quando, Frater, vel quibus temporibus?* .·. *Poſt trecentos prope annos Dominicæ Paſſionis. Quid ergo tunc?* .·. *An ipſe tantum auctoritatis accepit? Linguis locutus eſt? Prophetavit? Suſcitare mortuos potuit? Horum enim aliquid habere debuerat, ut Evangelium novi juris induceret*. 10

Et infra: Dominus dicendo: *Quæcumque ſolveritis*, OMNINO NIHIL EXCIPIT. *Quæcumque, inquit, vel magna, vel modica*.

S. Ambroſius, Lib. 1. de Pœnit. Cap. 2. *Sed ajunt* Novatiani, inquit, *ſe Domino deferre reverentiam, cui ſoli remittendorum criminum poteſtatem reſervent. Imo nulli majorem injuriam faciunt, quam ei cujus volunt mandata reſcindere* .·. *Nam cum ipſe in Evangelio ſuo dixerit Dominus Jeſus: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis*, &c. *Quis eſt qui magis honorat, utrum qui mandatis obtemperat, an qui reſiſtit? Eccleſia in utroque ſervat obedientiam, ut peccatum & alliget, & relaxet*. Hic Eccleſiæ totum id tribuitur, quod eidem abnegabant Novatiani. 11

S. Hieronymus Lib. 1. adverſus Pelagianos, Cap. 10. *Redimatur* peccator *ſanguine Salvatoris, aut in domo Baptiſmatis, aut in Pœnitentia, quæ imitatur Baptiſmatis gratiam, per ineffabilem clementiam Salvatoris, qui non vult perire quemquam, nec delectatur mortibus peccatorum; ſed ut convertantur & vivant*. Ergo ſicut Baptiſmatis gratia omnia prorſus peccata delere poteſt, ne quiſquam pereat; ſic & gratia Pœnitentiæ, *quæ Baptiſmi gratiam imitatur*, pari de cauſa ad omnia peccata extenditur. 12

S. Au-

Digitized by Google

13 S. Auguſtinus Lib. de Agone Chriſtiano Cap. 31. his Novatianos verbis perſtringit: *Nec eos audiamus, qui negat Eccleſiam Dei* OMNIA PECCATA *poſſe dimittere, &c.* Ceteros omitto, quos fuſe dabit Nat. Alexander Diſſert. 22. in Hiſtor. ſeculi III.

14 Unum tertio loco addiderim, videlicet Novatianam hæreſim perpetua Eccleſiæ praxi fuiſſe reprobatam. Ubique enim peccatoribus cujuſcumque ordinis, quo etiam tempore ſeverior vigebat diſciplina, pacem & veniam, modo vere converſis indulſit. Ubique per Conciliorum Decreta, Patrum Statuta, Librorum Pœnitentialium Sanctiones, certam Pœnitentiæ menſuram, gradum & tempus pro diverſa ſcelerum gravitate præſcripſit. Ergo *ubique, ſemper & ab omnibus* creditum eſt, nullum eſſe ſceleris genus, quod per claves remitti non poſſit.

15 Objic. 1. Graviora ſunt Chriſtianorum peccata, quam fuerint eorum qui ante Chriſtum vixere; ut docet, tum ratio, tum & Apoſtolus Hebr. 10. Atqui fuere ante Chriſtum peccata, quæ nulla Pœnitentia dilui poſſent.

Prob. min. & exemplis, & variis Scripturæ textibus. Sic 1. Eſau poſt crimen ſuum *cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus eſt: non enim invenit Pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam;* ut docet Paulus Hebr. 12. 17.

Sic 2. de urbe perverſa tremenda hæc ait Dominus Amos 1. v. 3. *Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum.*

Sic 3. de Antiocho pœnitente, & ad omne boni genus parato dicitur 2. Machab. 9. 13. *Orabat hic ſceleſtus Dominum, a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.*

Factis conſentiunt dogmatici textus. 1. Reg. 2. 25. ait ad filios ſuos Heli: *Si peccaverit vir in virum, placari poteſt ei Deus: ſi autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?*

Prov. 1. 25. *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis: Ego quoque in interitu veſtro ridebo & ſubſannabo . . . Tunc invocabunt me, & non exaudiam: mane conſurgent, & non invenient me.*

Jeremiæ 14. 11. *Noli orare pro populo iſto in bonum: cum jejunaverint, non exaudiam preces eorum.* Ergo.

16 Reſp. 1. citata exempla eſſe extra rem. Neque enim cuipiam ante Chriſti tempora dictum erat: *Quæcumque ſolveritis*, &c. nec ſua agendi ratione demonſtraverat Salvator, aut filio turpiter prodigo ſtatim indulgeri, aut pro ipſis Deicidis utiliter orari poſſe. Sint igitur graviora, ceteris paribus, Chriſtianorum peccata, quam fuerint Judaicæ Gentis: at & longe efficaciora ſunt remedia. Ergo a priori ſtatu ad poſteriorem nulla eſt conſecutio.

17 Reſp. 2. nullum eſſe ex objectis textibus, qui ad præſentem controverſiam faciat: in hac enim agitur de Eccleſia, in illis autem ut plurimum ſermo eſt de Deo: nec tamen negabant Novatiani Deum poſſe, aut velle peccatoribus ſincere converſis veniam impertiri.

Ad 1. ſenſus hujus loci non eſt, nequaquam potuiſſe Eſau Deum ſibi per Pœnitentiam propitiare: ſed, penes ipſum non fuiſſe, ut Iſaac patrem ſuum moverit ad pœnitendum benedictionis quam dederat Jacob. Hanc enim nedum revocare voluerit Iſaac, iis confirmavit verbis: *Benedixi ei, & erit benedictus.*

Quod

Quod ſi Apoſtoli textum, male quidem, ſed tamen cum nonnullis, de ipſa Eſau Pœnitentia interpretari volueris; dicendum Eſau non inveniſſe Pœnitentiam, quia amiſſam hæreditatem deflebat, non peccata ſua; cum eo ipſo tempore, quo in lacrymas erumpebat, fratris ſui necem meditaretur, ſecumque diceret Geneſ. 21. 47. *Venient dies luctus patris mei, & occidam fratrem meum* Jacob. Primæ adhærendum ſolutioni, ut quæ ſola genuina ſit. Nec dubium quin, judice alicubi Godello, temerarius habeatur, qui Eſau ab æterna ſalute reprobatum aſſeruerit.

Ad 2. non inquirimus in præſenti, an Deus, poſt certam peccatorum menſuram, ſontes ab omni excludat miſericordia, ſive eoſdem ſubita & inopina morte tollendo e vivis; ſeu vel omnia, vel ſaltem efficacia converſionis auxilia iiſdem denegando; id unum inquirimus an extet aliquod peccati genus, quod qui commiſerint, quantumvis Pœnitentes ab Eccleſiæ indulgentia excludi debeant. Affirmarunt Novatiani: at peſſime ex objectis textibus probaverunt. Imo ſemetipſos perſtringebant; cum a Deo veniam obtineri poſſe contenderent; quod præfati textus ad litteram intellecti negare videntur. Certe, ſi quartum peccatum ſit, ut Hieronymo videtur, impœnitentia finalis, ſeu conjunctio mortis cum ſtatu peccati, nihil mirum ſi Deus *ſuper eo non convertat.*

Ad 3. *dicendum* cum S. Thoma in 4. diſt. 20. q. 1. art. 1. quæſtiunc. 1. ad 1. *quod veniam conſecutus fuiſſet Antiochus, ſi vere pænituiſſet: ſed non habuit veram Pœnitentiam, quia non ex amore juſtitiæ de peccatis commiſſis dolebat, ſed timore pœnæ quam expectabat, vel dolore pœnæ quam ſuſtinebat. Et hoc etiam multis in fine Pœnitentibus contingit, quia non eſt facile ut affectus, quo homo toto tempore vitæ ſuæ inclinavit in aliquid, ſubito ad contrarium retrahatur.* Erat ergo Antiochi peccatum ratione ſui remiſſibile; ſed ratione ſubjecti nunquam remittendum: prout *etiam multis in* ſolo Vitæ *fine Pœnitentibus contingit;* non quod unquam ſera ſit Pœnitentia quæ ſeria; ſed quia raro ſeria ſit, quæ ſera, ut bene Cornelius a lapide.

Ad 4. Refert quidem Scriptura verba Heli, ut Joannes refert hæc cæci nati verba: *Scimus quia peccatores Deus non audit.* Sicut ergo poſtrema hęc auctoritatem fidei non habent; ſic nec neceſſarium videtur ut eam habeant priora. *Joan. 9. 31.*

Neque tamen ſolutionis expers eſt textus Heli. Reſpondent itaque plures cum S. Ambroſio Lib. 1. de Pœnit. Cap. 9. num. 4. contra Novatianos, qui iiſdem abutebantur verbis: *ſcriptum non eſſe:* Nullus orabit pro eo: *Sed,* Quis orabit pro eo? adeoque, ait S. Doctor, *quis ſit ille, qui in tali caſu orare poſſit, quæritur, non excluditur.* Quęritur autem, quia non quivis paſſim, ſed *ſingularis vitæ aliquis debet orare pro eo qui peccavit in Dominum: quo enim major culpa, eo majora ſunt quærenda ſuffragia.* Hoc ſenſu, pergit Ambroſius, dicitur in Pſalmo 14. *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? Non enim nullus, ſed probatus habitabit.* Sicut ergo *non quicumque de vulgo pro Judæorum populo, ſed Moyſes,* eximię ſanctitatis vir, efficaciter *rogavit, quando vituli caput, fidei immemores adoraverunt;* ſic nec pro impiis Sacerdotibus, quorum *peccatum erat grande nimis coram Domino,* efficaciter orare poterat, niſi alius quipiam Moyſes.

Reſpondent alii hic non excludi quamcumque orationem, ſed eam ſolum quę fieret per ſacrificium viſibile ad expianda Sacerdotum peccata deſtinatum: idque non abſolute, ſed hypothetice, & in caſu ſingulari;

Digitized by Google

lari; quatenus ſacrificium a nemine prorſus in gratiam Ophni & Phinees efficaciter offerri poterat. Non ab ipſis, ut pote filiis Belial, qui nullo religionis ſenſu moverentur; non a populo; tum *quia* filii Heli *homines a ſacrificio Domini retrahebant*, ſicque peſſum ibant victimæ propitiationis; tum quia Sacerdotum erat *pro ſua & populi ignorantia ſanguinem* offerre, Hebr. 9. 7.

Utraque ſolutio, tametſi prior poſteriori præferenda videtur, in unam compingi poteſt. Unde diſt. Si vir in Dominum peccaverit, non poteſt orari pro eo per viſibile ſacrificium, ex hypotheſi nempe quod vel offerri deſinat, vel male offeratur, C. non poteſt orari per aliud orationis genus, Subd. non poteſt orari efficaciter a quocumque, C. non poteſt orari a quopiam eximiæ pietatis, ut olim a Moyſe in gratiam populi Judaici, N.

Ad 5. Non deſunt qui hic ſermonem haberi credant de impiis in inſtanti mortem ſubſequente; quales & ii ſunt qui Sap. 5. 3. dicunt *intra ſe Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum, &c.* Qualis etiam fuit dives ille epulo, qui jam cruciatus in flammis auxilium Abrahæ inquiete, ſed perperam ſollicitabat, Luc. 15. Porro nihil mirum ſi jam æternis devoti ſuppliciis, Dei miſericordiam inutiliter flectere conentur.

Quod ſi cum Menochio & aliis pleriſque textum hunc de impiis in inſtanti vitæ exitum præcedente interpretari velis; ſenſus erit eos a Deo rideri, quia ad ipſum non ex ſincera peccatorum deteſtatione, ſed ex ſolo ingruentis calamitatis metu recurrant: Ita ut etiamnum corde & animo adhæreant peccatis, prout ſæpe innotuerat, cum olim a portis mortis ad vitam revocati, nihil Pœnitentiæ, promiſſionumque ſuarum memores, ad vomitum ſuum majori quam antea furore reverſi ſunt. Si enim vel in illo poſtremo inſtanti præterita mala pie & ſancte plangerent, experirentur non inaniter ac fucoſe dictum: *Omnis qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.* Joel 2. 31. & vero, ſevera hæc Eccli. 21. verba: *Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non eſt ſanitas*, miſericordiam omnem non excludunt: unde paulo ſupra dicitur: *De priſtinis deprecare, ut tibi dimittantur.*

Ad 6. Verba hæc: *Noli orare pro populo iſto*, his parallela ſunt Exodi 32. v. 10. *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus.* Iſthæc porro, etſi gravem Dei iram denotant, non tamen omnem miſericordiæ aditum præcludunt. Optat enim Deus & gaudet ſibi ad vindictam accincto ligari manus. Unde Ezech. 22. 30. *Quæſivi*, ait, *de eis virum, qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne diſſiparem eam; & non inveni.* Et vero eadem jam comminatus erat Deus Jerem. Cap. 7. v. 16. & tamen ad Pœnitentiam hortabatur Cap. 8. v. 4. & ſeq.

Quod autem negat ſe illorum preces, cum jejunaverint, auditurum eſſe, ideo negat, quia his peſſimas quaſque diſpoſitiones adjungerent; iiſque, qui, ut Jeremias, reſipiſcentiam prædicabant, immania quæque & ipſam mortem intentarent; uti Jeremiæ prophetiam levioribus oculis perlegenti conſtabit. Quis porro tam male affectos a Deo benigne audiri confidat?

18 Inſt. Atqui jejunia & preces eorum de quibus verba faciunt Jeremias & alii, non ideo rejiciuntur, quia hi male affecti ſint; ſed quia certum admiſerint crimen, quod nulla arte ſanari poſſit, ſeu in veteri Lege, ſeu in nova. Ergo nulla ſolutio,

Prob.

Prob. ſubſ. ex 1. Epiſt. Joannis Cap. 5. verſ. 16. ubi vel ipſe pacis ac dilectionis Apoſtolus ſic loquitur: *Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.* Unde ſic: Peccatum pro quo nequidem orare licet, eſt prorſus irremiſſibile. Atqui pro peccato ad mortem orare vetat S. Joannes. Ergo.

Reſp. Multiplicem eſſe loci hujus apud Patres intellectum; uti obſervat & recenſet doctiſ. Tournelyus. Alii cum Ambroſio Lib. 1. de Pœnit. Cap. 10. cenſent non excludi a Joanne quemcumque pro hujuſmodi peccatore deprecatorem; ſed indicari, quam difficile inveniatur, qui hac in parte apud Deum interceſſoris munus obire poſſit. Coincidit hæc reſponſio cum quarta præcedente. 19 *T. 2. p. 402.*

Alii cum Hieronymo Lib. 2. adverſus Jovinian. exiſtimant eo loci non impoſſibilitatem veniæ, ſed difficultatem exhiberi. *Cernis*, ait S. Doctor, *quod ſi pro peccatis minoribus deprecemur, impetremus veniam; ſi pro majoribus, difficilis impetratio ſit.* *T. 4. part. 2. p. 222.*

Alii cum Auguſtino Lib. de Sermone Domini in monte Cap. 22. pro peccatum ad mortem illud intelligunt, cujus veniam reus ea qua par eſt humilitate numquam deprecatur; pro quo quis proinde fruſtra oraret, cum obduratio & impœnitentia peccatoris irritas faciat ſanctorum pro ejus converſione orationes: ubi ſanctus Præſul in exemplum peccati ad mortem adducit ſcelus Judæ proditoris; in exemplum vero peccati non ad mortem, trinam S. Petri negationem. Et hæc quidem emollivit Auguſtinus Lib. 1. Retract. Cap. 19. n. 7. his verbis: *Addendum fuit, ſi peccator ille in hac tam ſcelerata mentis perverſitate finierit hanc vitam: Quoniam de quocumque peſſimo in hac vita conſtituto, non eſt utique deſperandum; nec pro illo imprudenter oratur, de quo non deſperatur.* *T. 3. part. 2. p. 197.* *T. 1. part. 31. A.*

Alii demum ut S. Pacianus Ep. 3. ad Sympronian. Hieronymus in Cap. 14. Jeremiæ, Auguſtinus ipſe Lib. de corr. & gr. Cap. 12. peccatum ad mortem illud eſſe volunt in quo quis impœnitens decedit; & quod utique, cum nulla ſit in inferis redemptio, poſt hanc vitam dimitti non poteſt. *Ego dico*, ait Auguſtinus ubi ſtatim, *peccatum ad mortem eſſe, fidem, quæ per dilectionem operatur, deſerere uſque ad mortem.* Et Hieronymus citato mox loco: *Jejunia, & preces, & victimæ & holocauſta tunc proficiunt, cum recedimus a vitiis, & flemus antiqua peccata. Sin autem in ſceleribus permanentes, putaverimus votis atque ſacrificiis redimere nos, vehementer erramus.* Conſonat. id Concilii Nicæni II. Can. 5. *Peccatum ad mortem eſt quando quidam peccantes incorrepti perſiſtunt.*

Etſi ſufficere poſſunt ſolutiones iſtæ, quæ non minimam ab Auctoribus ſuis, commendationem habent: clarius tamen, & quantum videtur mihi, appoſite magis ad Apoſtoli mentem, Reſp. diſt. Maj. peccatum, pro cujus venia orare non licet tam peccatori ipſi, quam aliis eſt, irremiſſibile, C. peccatum pro quo non licet aliis orare, Subd. pro quo non licet orare ſimpliciter, C. pro quo non licet orare ſecundum quid, id eſt tam confidenter, quam pro alio levioris peccati genere orarent, N. Atqui ∴ diſt. pariter Min. pro peccato ad mortem orare non licet reo ipſi, N. non licet aliis, id eſt, non poſſunt ea fiducia precari, qua pro peccato minus gravi orarent, C. non poſſunt abſolute, quaſi quæcumque oratio

iis

iis ſit interdicta, N. Tria ſtatuimus, 1. peccatum ad mortem nihil aliud eſſe videri, quam apoſtaſiam a fide Chriſti, ſeu per reditum ad Judaicas ſuperſtitiones, ſeu præcipue per novam idololatriæ profeſſionem. Id auguramur, tum quia vitium hoc præ ceteris inſectati ſint Apoſtoli ut indignum venia, prout liquet ex Hebr. 6. v. 4. 5. & 6. & 2. Petri 2. v. 20. tum quia idem caput concludit Joannes his verbis: *Filioli, cuſtodite vos a ſimulacris;* tum quia coincidit ſenſus hujuſce loci in eum, quem affinximus his Pauli verbis: *Voluntarie peccantibus nobis, non relinquitur pro peccatis hoſtia.*

Statuimus 2. eſſe admodum difficile, ut qui ad hanc vomitus ſpeciem reverſus fuerit, veniam illius conſequatur. Tum quia unam ſalutis victimam, Chriſtum Dominum, abjicit; tum quia ne pii quidem & ſancti confidere poſſunt futurum ut pro hujuſmodi peccatoribus deprecantes exaudiantur.

Statuimus 3. haud tamen prorſus impoſſibile eſſe, ut hujuſmodi peccatores ab impietate ſua regreſſi, veniam ejus conſequantur; tum quia non equidem præcipit, ſed, quod caute notandum, non etiam vetat Apoſtolus, ne pro ipſis oretur; imo nec prohibere potuiſſet; cum oratio quę peccatori non prodeſt, multum proſit oranti; tum quia etiamſi cuipiam ſubtrahatur omnis ſanctorum oratio, poteſt auxiliante identidem gratia ad meliorem frugem reverti: nec deſunt relapſorum exempla quibus id confirmari poſſit. Ergo, uti ſupra ajebat Auguſtinus: *De quocumque peſſimo in hac vita conſtituto non eſt deſperandum, &c.*

20 Objic. 2. Celebrem Matthæi textum Cap. 12. v. 31. ubi ſic loquitur Chriſtus: *Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: Spiritus autem blaſphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum, contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Atqui juxta hunc textum blaſphemia in Spiritum ſanctum omnino irremiſſibilis eſt. Quod enim penes veniam opponitur blaſphemię admodum difficili remiſſu, nullo modo remitti poteſt. Atqui blaſphemia in Spiritum ſanctum opponitur blaſphemię admodum remiſſu difficili. Nimirum blaſphemię in Filium hominis, quę profecto nonniſi difficillime remitti poteſt. Ergo.

21 Reſp. 1. argumentum hoc in eos a quibus opponitur, bifariam militare; 1. quatenus ii vel gravia omnia, vel ſaltem graviora non pauca ſubtrahebant Pœnitentię: hic vero Chriſtus *omne peccatum*, etiam *contra Filium* hominis, uno tantum excepto, remitti poſſe aſſerit. 2. Quia ſoli Eccleſię, non autem ipſi Deo graviora quęque peccata dimittendi poteſtatem abnegabant: hic vero, ſi verba crude reſeces, ne Deus quidem, poſt ſancitam a ſe legem, peccatum contra Spiritum ſanctum dimittere poterit. Ergo quod hic telum Catholicos ferit, idem & gravius forſitan, Novatianos atque Montaniſtas transfigit.

Reſp. 2. Locum hunc, ut in arduis evenit, multipliciter intelligi. Tres vero potiſſimum vel quatuor circumferuntur ejus expoſitiones.

22 Prima eſt Theognoſti & Origenis in hunc locum, qui peccata contra Spiritum ſanctum illa omnia eſſe crediderunt, quę a Chriſtianis poſt Baptiſmum perpetrantur. Id porro ſenſit Origenes, quia, ut ibidem videris, exiſtimavit Patrem eſſe in rebus omnibus etiam ratione deſtitutis, Filium in ſolis rationalibus, etiam Ethnicis; at vero Spiritum ſanctum

in

Digitized by Google

in ſolis regeneratis: unde cum homo in eam peccet perſonam quam in ſe habet, ſequebatur Ethnicorum peccata eſſe in Filium, Chriſtianorum autem in Spiritum ſanctum.

Verum opinionem hanc merito & ſolide confutat S. Athanaſius Tract. in illud: *Qui dixerit verbum in Filium hominis, &c.* 1. Quia alioqui omnia baptizatorum peccata plane irremiſſibilia forent; quod abſolute falſum eſt, ut liquet ex indulgentia inceſto Corinthio conceſſa. 2. Quia redarguit Chriſtus Phariſæos peccati in Spiritum ſanctum; & hi tamen Chriſtiani non erant. 3. Quia falſum eſt, quod principii loco habet Origenes Patrem in pluribus eſſe rebus quam Filium, Filium in pluribus quam Spiritum ſanctum. Etſi enim Spiritus ſanctus ſpecialiter habitat in renatis, in his tamen ſunt Pater & Filius, quibuſcum & in ceteris ineſt Spiritus ſanctus. Ita S. Doctor, & ex ipſo Bellarminus Lib. 2. de Pœnit. c. 16.

Secunda opinio eorum eſt, qui peccatum contra Spiritum ſanctum in impœnitentia finali conſtituunt. Opinionem hanc Auguſtino poſt Bellarminum tribuit Tournelyus. Verum S. Doctor Serm. 71. alias 11. de verbis Domini in quo quæſtionem *enucleatiſſime, quantum potuit*, pertractat, ut ait ipſe Enchir. Cap. 83. non dicit ſimpliciter peccatum contra Spiritum ſanctum eſſe peccatum impœnitentiæ, ſed *impœnitentiæ contra donum reconciliationis, quæ fit in Eccleſia in Spiritu ſancto*, per quam ſcilicet impœnitentiam *homo recuſat in unitate corporis Chriſti, quod vivificat Spiritus ſanctus, remiſſionem accipere peccatorum;* prout loquitur ipſe ſibi interpres S. Doctor, tum eodem Serm. 71. tum Epiſt. 185. alias 50. ad Bonifacium. 23

Ut ut eſt, neutra expoſitio ſatisfacit. Non prior: namque 1. peccatum quod nunquam remittendum eſſe declarat Chriſtus, eſt dubio procul ſpeciale aliquod peccatum, & quidem blaſphemiæ. Atqui finalis impœnitentia, nec blaſphemiæ peccatum eſt, nec ſpeciale peccatum, ſed circumſtantia generalis, quæ peccatum omne concomitari poteſt. Ut enim impœnitens mori poteſt, qui contra Spiritum, ita & qui contra Patrem vel Filium blaſphemaverit, atque ut is, ſic & adulter, fur, ebrioſus, &c. 2. Impœnitentia finalis nonniſi in ipſa morte contingit. Atqui tamen Phariſæi rei erant peccati in Spiritum ſanctum diu antequam iis mors immineret. 3. Impœnitentia finalis nunquam ſanatur. Quis vero aſſerere auſit e Phariſæis neminem unquam reſipuiſſe?

Non poſterior; ſi enim reus ſit peccati contra Spiritum ſanctum, quiſquis peccatorum remiſſionem quærit extra Eccleſiam, quam ſolam vivificat Spiritus ſanctus; nullum erit hæretici vel ſchiſmatici peccatum quod non ſit, aut eſſe poſſit contra Spiritum ſanctum. Id autem a Chriſti mente alienum eſt; cum hic ſingulare aliquod peccatum perſtringat; & quidem quod diu ante mortem committi poſſit: cum dicatur numquam remittendum in hoc ſæculo. Porro impœnitentia finalis nonniſi in morte completur.

Tertia opinio eorum eſt qui peccatum in Spiritum ſanctum illud omne eſſe velint quod ex malitia committitur; ſicut peccatum ex infirmitate dicitur eſſe in Patrem, peccatum vero ex ignorantia contra Filium. Hæc ſententia, ait Bellarminus, præ ceteris videtur placuiſſe Magiſtro Sent. Lib. 2. diſt. 43. & D. Thomæ 2 2. qu. 14. tametſi opiniones alias non abjiciunt. 24

Sed neque opinio hæc nodum omnem ſolvit. Peccatum enim in Spiritum

ſanctum

ſanctum duo habet, 1. quod ſit blaſphemia; 2. quod ſit certa peccati ſpecies. Atqui peccatum ex malitia, nec certa eſt ſpecies peccati, cum nullum ſit peccatum quod ex malitia committi non poſſit: neque neceſſario eſt blaſphemia; cum plures ab iiſdem Theologis aſſignentur ſpecies peccati in Spiritum ſanctum, deſperatio nempe, præſumptio de divinæ miſericordia, impœnitentia, ſeu propoſitum non pœnitendi, fraternæ gratiæ invidentia, &c. quæ blaſphemiam non important.

25 Quarta igitur expoſitio, quæ Chriſti ſenſum rectius attingere videtur, nomine peccati contra Spiritum ſanctum intelligit illam blaſphemiæ ſpeciem, qua quis non ex ignorantia vel infirmitate, ſed ex mera malitia contra veritatem ſibi cognitam, Spiritus ſancti opera diabolo attribuit, & eo animo Spiritus ſancti virtuti detrahit, ne regnum Dei in hominum cordibus diffundatur, & vera fides apud populos germinet. Hoc porro genus peccati dicitur contra Spiritum ſanctum, non quia non etiam ſit contra Patrem & Filium, ſed quia Spiritui ſancto tribuitur miraculorum operatio, & mentium illuſtratio ad cognoſcendam veritatem, Joan. 16. & 1. Cor. 12. Unde ſicut peccatum ex infirmitate dicitur contra Patrem, cui tribuitur potentia; peccatum ex ignorantia, contra Filium, cui tribuitur ſapientia; ita & peccatum de quo nunc, dicitur contra Spiritum; quia huic tribuitur bonitas, & illuminatio, quæ per hanc peccati ſpeciem inſigniter oppugnantur.

Ideo autem præ reliquis placet poſtrema hæc opinio, 1. quia unanimi pene Veterum conſenſu tradita ſit, Athanaſii videlicet, Chryſoſtomi, Baſilii, Hilarii, Ambroſii, & aliorum, quos fuſe recenſent Bellarminus & Cornelius a Lapide; 2. quia Chriſtus eo loci ut reos peccati in Spiritum ſanctum inſequitur Phariſæos, qui ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia clamitabant. Erat autem id manifeſta cognitæ veritatis impugnatio; & operum S. Spiritus refuſio in operationem diaboli. Jam ut ſatiſfiat objectioni propoſitæ.

26 Reſp. 3. ad 1. neg. min. hæc enim verba: *Non remittetur in hoc ſæcu'o, neque in futuro*, etſi magnam remiſſionis difficultatem exprimunt, non tamen impoſſibilitatem omnimodam. Id autem liquet 1. ex auctoritate Patrum. Sic Chryſoſtomus Hom. 42. in Matth. *Spirituſne*, inquies, *blaſphemia non dimittetur Pœnitentibus?* hoc *omnino falſum eſſe pa'et. Nam & hoc peccatum dimiſſum ſcimus, cum multis eorum qui talia in Spiritum ſanctum dixerunt, ignotum eſſe conſtet. Quid igitur eſt hoc quod dicit? Significare voluit, multo minus ceteris hoc eſſe ignoſcibile*, &c. 2. ex ſimilibus hebraiſmis, qui ubi plenam impoſſibilitatem ſonare videntur, ſummam tantum difficultatem exhibent. Sic Matth. 19. ait Chriſtus: *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in Regnum Cœlorum*. Sane qui hæc audierit, ſtatim inclamet cum Apoſtolis verſ. 25. *Quis ergo poterit ſalvus eſſe?* at reponet ipſe Chriſtus: *Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt*. Sic rurſus Iſaiæ 54. *Montes commovebuntur & colles contremiſcent, miſericordia autem mea non recedet a te*. Sic demum, & melius, Jerem. 13. *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, & pardus varietates ſuas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis male*. Ubi non omnimoda rerum impoſſibilitas, ſed difficultas ſumma indicatur.

Ideo

Digitized by Google

Ideo autem tam difficilis eſt peccati illius condonatio, 1. quia nihil eſt quod malitiam ejus imminuat. *In cæteris peccatis*, ait S. Pacianus Ep. 3. *aut errore labimur, aut frangimur metu, aut carnis infirmitate ſuperamur*: Hic tota peccandi ratio eſt facinoroſa veritatis apertæ impugnatio; 2. quia peccatum nonniſi per lumen & calorem Spiritus ſancti ſolvitur. Utrique autem oculos præcludit, & obſtinate præcludit, qui operationes ejus in hoſtem ſalutis refundere audet.

Ad 2. neg. maj. ut enim penes veniam longum intercedat diſcrimen inter peccata duo, quorum aliud ſit contra Filium hominis, aliud contra Spiritum ſanctum, neceſse non eſt ut poſterius ſit remiſſu prorſus impoſſibile; ſed ſufficit ut condonatio hujus longe difficilior ſit remiſſione alterius etiam magnopere difficili. Sic in ſupra citato Chriſti textu, ut camelum inter & divitem ſit oppoſitio, non requiritur ut ſalus plane impoſſibilis ſit diviti; ſatis eſt ut hæc ei difficilior ſit, quam camelo tranſitus per foramen acus. 27

Inſt. Atqui verba Chriſti de omnimoda remiſſionis impoſſibilitate intelligi debent. Ergo. Prob. Subſ. Verba Chriſti eo modo intelligi debent, quo a majori doctiorum Patrum numero intellecta ſunt. Atqui, &c. Minor ex eorumdem Patrum textibus liquebit. Unde

Objic. 2. Hermas Apoſtolorum diſcipulus, quique ante excidium Jeroſolimitanum, proinde ante annum 70. ſcripſiſse videtur; in Libro, cui *Paſtoris* titulum fecit, quia in eo refert mandata duodecim ſibi ab Angelo Cuſtode ſub ſpecie venerandi Paſtoris tradita; quod quidem Opus tanti fuit apud Veteres, ut *etiam* in *Eccleſiis publice* legeretur, teſte Euſebio Lib. 3. Cap. 3. & a S. Irenæo Lib. 7. Cap. 37. ſub nomine Scripturæ citatum fuerit, Hermas, inquam, nec ſemel, nec ambigue docet eſse certum peccati genus, quod remitti non poſſit. Sic Lib. 3. Similitudine 6. n. 2. *iis*, ait, qui poſtquam Domini nomen *nefandis verbis inſectati ſunt*, ſe totos hujus ſæculi deſideriis tradidere, *non eſt per Pœnitentiam regreſſus ad vitam. Hujuſmodi homines morti ſunt deſtinati*. Idem pene de iiſdem repetit Similit. 8. n. 8. quod & Similit. 9. n. 19. ad proditores ſervorum Dei extendit. Ergo. 28 *Cotel. p.* 106.

Reſp. 1. Librum Paſtoris, tametſi ex Hieronymo multa habet utilia, nedum in Canone Scripturarum uſquam fuerit, non pauca habere noxia, ſeu hæc aliena manu aſſuta fuerint, ſeu ſint ipſius Auctoris fœtus. Certe Librum hunc inter Apocryphos, id eſt, caute legendos rejecit Gelaſius Papa in Concilio Epiſcoporum ſeptuaginta, cujus Decretum vide diſt. 15. Hinc porro plurimum elevatur auctoritas Hermæ, in iis potiſſimum in quibus a communi temporis ſui opinatione vel fide receſſit. 29

Reſp. 2. diſt. ant. Docet Hermas quibuſdam peccatoribus non eſſe regreſſum per Pœnitentiam, quia ſemper Spiritui ſancto reſiſtentes, traduntur tandem in reprobum ſenſum, ita ut vix ac ne vix quidem ab inſania ſua reſipiſcant, C. quia nec omnino per gratiam reſipiſcere, nec, etiamſi reſipiſcant, ab Eccleſia ſolvi poſſint, ut volebant Montaniſtæ, N. Sane coincidunt objecta Paſtoris verba cum iis Jeremiæ: *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam*.:. *& vos poteritis benefacere, cum didiceritis male*. Atqui hæc, etſi magnam difficultatem ſonant, non tamen impoſſibilitatem omnimodam. Didicerat enim *male* & peſſime, ſeu latro e Chriſti 30

latere affixus cruci; ſeu juvenis ille furum princeps, quem veluti ovem perditam quæſivit Joannes Apoſtolus. Neutri tamen defuit *regreſſus ad vitam* per Pœnitentiæ lacrymas.

31 Objic. 3. S. Clemens Romanus Conſtit. Apoſt. Lib. 2. Cap. 23. alias 27.
*Cotel.* hæc loquitur: *Gravius delictum idololatria non reperitur: eſt enim in Deum*
*T. 1. p.* *impietas: nihilominus tamen & illud per ſinceram Pœnitentiam condonatum eſt.*
*233.* *Si quis vero inſtructa veluti acie rebellis delinquat, tentans Deum quaſi malos*
*non inſectantem; hujuſmodi venia carebit.* Atqui remitti non poteſt peccatum quod venia caret. Ergo eſt aliquod peccatum irremiſſibile.

32 Reſp. 1. cum doctiſ. Cotelerio, *Conſtitutionum Apoſtolicarum Opus eſſe apo-*
*Ibid.* *cryphum & pſeudepigraphum, ab Apoſtolis non profectum, nec ab Apoſtolico Clemen-*
*p. 194.* *te;* quoniam quidem *prima Eccleſiæ tempora latuit, a ſanctis tot Patribus ignoratum fuit aut neglectum; plurimis ſuſpicionem movit falſitatis, plurimis certitudinem dedit falſitatis;* illud *Eccleſia Catholica a Canone Scripturarum divinarum excludit;* ac *denique ſexcenta complectitur cum veritate, cum veriſimilitudine pugnantia*, &c. Quoniam vero non deſunt quæ in hoc Opere commendentur.

33 Reſp. 2. Qui Deum tentat .·. venia carebit, quia ut plurimum ante rapietur a Deo, quam Pœnitentiam egerit, C. Carebit venia, quaſi vel abſolute Pœnitentiam agere nequeat, vel ſi egerit, ab Eccleſia reconciliari non poſſit, N. Itaque, qui cum Ammone, Manaſſis filio, quem eo loco exagitat Auctor Conſt. Apoſt. dicunt: *Pater meus a puero multa inique egit, & in ſenectute Pœnitentia ductus eſt: & nunc ego ambulabo prout deſiderat anima mea, & poſtea ad Dominum me convertam*, &c. hi profecto, ajebat S. Cyrillus Alexand. Orat. de exitu animæ, &c. *a dæmonibus illuduntur; & quoniam ultro peccant, eis pœnitere non datur, ſed in juventute mortis falce demetuntur, ut Ammon Iſraelitarum Rex*], &c. At non ideo, quamdiu in hac vita conſtituti ſunt, omnimode a venia, ſeu ex parte Dei ipſius, ſeu, quod noſtræ hujus controverſiæ caput eſt, ex defectu poteſtatis clavium excluduntur: quacumque enim die eos vere & ſufficienter pœnituerit, ut pœnituit Manaſsem, reconciliari poterunt. Neque id nobis aliunde, quam ab objecto Auctore probandum eſt. Sic enim
*Ibid.* loquitur Cap. proxime ſeq. *Epiſcopus converſos a peccatis, poſtquam ſanave-*
*p. 234.* *rit, recipiat: Sin vero Pœnitentem immiſericors ipſe non admiſerit, delinquet in Dominum .·.· Hunc ad iram provocant qui pœnitentes excludunt. Ille ſiquidem Matthæum antea publicanum non erubuit; & Petrum, qui eum ter propter metum negaverat; ſimiliter Paulum, etſi initio .·.·. in nomen ſan-*
*Ibid.* *ctum blaſphemaſſet.* Et Cap. 14. *Sin vero Pœnitentem non admiſeris, inſi-*
*p. 221.* *diatoribus dedititium præbes .·.· Ideo Jeremias ad Pœnitentiam incitans, ait:*
*Jerem.* Numquid qui cadit, non reſurget? .·. Quare ergo averſus eſt populus
*8. 4. &* meus averſione impudenti? .·.· revertimini filii rebelles, &c. *Igitur Pœ-*
*3. 22.* *nitentem recipe; nec te ullatenus dubitare faciant, aut a propoſito retrahant; qui immiſericorditer dicunt, non oportere cum hujuſmodi conquinari, neque vel ſermone communicare.* Atqui hic & ſupponit Auctor eos etiam, qui *averſione impudenti* a Deo receſserunt, ad ipſum reverti poſse; & docet eoſdem non ſolum ab Eccleſia recipi poſse, ſed & omnino recipi debere; ita ut *in* ipſum *Dominum delinquat*, qui *Pœnitentem immiſericors ipſe non admiſerit*. Ergo.

34 Objic. 4. Africani Patres certum admiſere peccati genus, quod re-

mitti

mitti non poſset. Tertullianus Lib. de Pœnit. quem ante lapſum conſcripſit, hæc habet Cap 7. *Collocavit in veſtibulo Pœnitentiam ſecundam quæ pulſantibus pateſaciat: ſed jam ſemel, quia ſecundo, ſeu amplius nunquam, quia proxime fruſtra*. Ergo qui *ſemel* reconciliatus eſt, amplius nunquam reconciliari poteſt.

Concinit Magiſtro diſcipulus: Cyprianus nempe Lib. 3. Teſtimon. nu. 28. ex verbis tum Chriſti apud Matth. tum Heli Baſileion 1. *Si delinquendo peccet vir adverſus virum, orabunt pro eo*, &c. colligit eſſe peccata quædam quæ remitti non poſſint. Idem Lib. de Lapſis, quem an. 251. edidit, adductis Moyſis, Jeremiæ, Noe, Danielis, & aliorum qui plus apud Deum poterant, exemplis, probat juſtos ipſos perperam pro certis delictis orare: quo loco utebantur Novatiani. *Edit. Peurſ. p. 54. Ibid. p. 93.*

Eadem fuit mens Firmiliani, Cæſarienſis in Cappadocia, minoris Aſiæ Provincia, Epiſcopi. Sic ille in Ep. apud Cyprian. 75. loquens de Lapſis, quibus impoſita fuerat Pœnitentia: *Non quaſi*, inquit, *a nobis remiſſionem peccatorum conſequantur, ſed ut per nos ad intelligentiam delictorum ſuorum convertantur, & Domino plenius ſatisfacere cogantur*. Ergo Eccleſia remiſſionem peccatorum non confert.

Reſp. ad 1. neg ant. quod ex adductis Patribus male colligitur. Unde ad Tertull. mens ejus eſt ut oſtendat, non ideo peccandum quia Pœnitentia peccati remedium eſſe poſſit, quia quo ſæpius, eo difficilius remittuntur peccata. *Nemo*, ait ibid. *ideo co deterior ſit, quia Deus melior eſt, toties delinquendo, quoties ignoſcitur*. Et poſt objecta verba: *Verum non ſtatim ſuccedendus ac ſubruendus eſt animus deſperatione. Pigeat ſane peccare rurſus, ſed non pigeat pœnitere .·.·. Iteratæ valetudinis iteranda eſt medicina*. 35

Ceterum, etſi teſte Hieronymo Lib. de Script. Eccl. Tertullianus non alios poſt lapſum Libros ſcripſerit, quam *De fuga in perſecutione*, *De exhort. caſtitatis*, *De Monogamia*, *De pudicitia*, & *De jejunio*, duo tamen certa ſunt, 1. ex conſequenti Auctoris errore detractam fuiſſe *Scriptis* etiam *probabilibus* auctoritatem, ut loquitur idem Hieronymus; 2. in ejuſdem Libris adverſus Praxeam, adverſus Hermogenem, De anima, De Carne Chriſti, De Pœnitentia occurrere *propoſitiones non paucas*, quæ *vel erroneæ ſint, vel certe ſuſpectæ*. Ita monet, æquus utique judex, Bellarminus Lib. itidem de Script. Eccl.

Ad Cyprian. mirarer quod auctoritate ejus abuſi ſint Novatiani, quorum immiſericordem ſententiam ad extremos uſque ſpiritus exagitavit; ni compertum haberem, ſolemne id eſſe Novatoribus, ut qui ſibi maxime adverſantur, horum patrocinium ſibi vendictent. Certe in priori loco allegat ſimpliciter S. Martyr verba tum Chriſti juxta Matthæum, tum Heli Lib. 1. Reg. iiſque ne Commentarii quidem voculam annectit.

Quod ad alium textum ſpectat, oſtendit S. Doctor contra lapſos, qui Martyrum precibus ac libellis nimium confiſi, ſtatim & prætermiſſo ſolitæ Pœnitentiæ curſu, pacem ſibi ac veniam indulgeri flagitabant, fieri, nec raro fieri, ut juſtiores quique nihil a Deo per preces ſuas conſequantur in gratiam eorum, qui nec orant ipſi pro ſe, nec Pœnitentiam agere fatagunt, ſecundum id Dei ipſius pronunciatum Ezech. 14. 13. *Si fuerint*

*tres viri hi in medio ejus, Noe, & Daniel, & Job, non liberabunt filios, ne-*
*que filias, ſed ipſi ſoli ſalvi erunt*. Hinc legitima hæc & prorſus Antino-
vatiana S. Doctoris conſecutio: *Confiteantur ſinguli delictum ſuum, dum ad-*
*huc qui deliquit in ſæculo eſt, dum admitti confeſſio ejus poteſt, dum ſatisfa-*
Ibid. *ctio & remiſſio facta per Sacerdotes apud Dominum grata eſt. Convertamur ad*
p. 96. *Dominum mente tota, & Pœnitentiam criminis veris doloribus exprimentes, Dei*
*miſericordiam deprecemur* ipſi, non per alios tantum.

Quod ad Firmilianum attinet, etſi non tantæ ſit auctoritatis Epiſtola
ejus, quæ effuſis contra S. Stephanum Papam conviciis ſcatet; id unum
dixit, Epiſcopos & Sacerdotes non remittere peccata pro nutu & arbi-
trio, ſed juxta ſancitas ſibi a Chriſto leges, quæ veniam nonniſi Pœni-
tentibus tribui præcipiunt. Quod enim plenam admiſerit in Eccleſia pec-
cata ſolvendi poteſtatem, indicant hæc ipſius ibid. verba: *Poteſtas ergo*
*remittendorum peccatorum Apoſtolis data eſt & Eccleſiis, quas illi a Chriſto miſſi*
*conſtituerunt, & Epiſcopis, qui eis ordinatione vicaria ſucceſſerunt.*

36 Objic. 5. Ex S. Athanaſio Ep. 4. ad Serapionem Thmuitanum in Ægypto
T. 1. Epiſcopum, n. 9. *Origenes, erudītiſſimus & laborioſus Scriptor, & Theognoſtus,*
part. 2. *admirandus ille & ſtudioſus homo* ∴ *ajunt illam eſſe in Spiritum ſanctum blaſ-*
p. 201. *phemiam, cum ii, quibus in Baptiſmate donum Spiritus ſancti tribuitur, ad pec-*
*cata recidunt; ideoque illos remiſſionem non conſecuturos ajunt: quemadmodum &*
*Paulus in Epiſt. ad Hebræos* ait: Impoſſibile eſt, &c. *idipſum ambo dicunt*:
Quod quidem adductis eorum teſtimoniis probat S. Doctor. Ergo ſenſe-
runt ab Eccleſiæ initio eruditiores quique, magiſque admirandi Patres,
1. peccatum quodcumque Chriſtianorum eſſe Blaſphemiam in Spiritum
ſanctum; 2. idem peccatum, qua tale, non poſſe dimitti.

37 Reſp. 1. hanc utriuſque Auctoris opinionem, quatenus omnia & ſola
baptizatorum peccata, totidem eſſe in Spiritum ſanctum blaſphemias con-
tendit, ab errore excuſari non poſſe, atque ibidem ſolide impugnari ab
Athanaſio, tum exemplo Corinthi poſt Baptiſmum Pœnitentis; tum &
exemplo Phariſæorum, qui licet ne Joannis quidem Baptiſma accepiſ-
ſent, rei erant blaſphemiæ in Spiritum ſanctum. An autem eo progreſ-
ſus ſit uterque, ut blaſphemiam omnem in Spiritum ſanctum, atque
ideo quæcumque Regeneratorum peccata, dimitti unquam poſſe negave-
rit, ambigi poteſt ob implicatam Athanaſii locutionem. Nobis pars fa-
vorabilior amplectenda videtur, unde

38 Reſp. 2. diſt. textum S. Athan. ajunt baptizatos, ſi recidunt, veniam
non conſequi, id eſt multo difficilius conſequi, quam ante Baptiſmum,
C. id eſt, nullatenus poſſe conſequi, idque defectu poteſtatis in Eccle-
ſia, N. Duo nempe in Scriptis Patrum diligenter obſervanda ſunt, uti
Vo'taſ. ex Albaſpinæo Lib. 2. Obſervat. C. 1. appoſite monet Pariſienſis Theo-
p. 54. logus; unum quod peccata ante Baptiſmum commiſſa adeo extenuent,
ut nulla aut ferme nulla appareant: alterum quod ita exaggerent peccata
poſt Baptiſmum perpetrata, graviora potiſſimum, nulla ut iis ſpes veniæ
ſupereſſe videatur. Neque vero ſoli hunc in modum locuti ſunt Origenes
& Theognoſtus, ſed Clemens Rom. Ep. 2. ad Corint. Irenæus. Lib. 4. Cap.
5. Pacianus in ipſis ad Sympronian. Epiſtolis, Epiphanius hær. 59. num. 5.
Hieronymus Ep. ad Demetriadem cap. 8. his porro, quorum multi de
induſtria Novatianos oppugnarunt, fuiſſe crimen aliquod irremiſſibile, imo

gravi'ı

Digitized by Google

gravia quæcumque Chriſtianorum peccata extra veniam fuiſſe, nemo cordatus exiſtimaverit. Ergo nec idem exiſtimari poteſt de Theognoſto & Origene, qui non aliter locuti ſint, quam prædicti Patres.

Confirm. quia Origenes pluribus in locis contrarium tradit ſic Tomo 15. in Matt. exerte docet, eum qui poſt Baptiſma prolapſus ſit, Pœnitentia reparari poſſe. Sic Lib. 3. contra Celſum Chriſtianis exprobrantem, quod etiam poſt Baptiſmum homines variis inquinatos ſceleribus ſuam in ſocietatem reciperent: *Jam erga peccantes*, inquit, *quam ſevera eſt diſciplina, præcipue contaminatos libidine, quos e ſua Republica ejiciunt noſtri*! Et tamen, *reſipiſcentes, haud ſecus quam redivivos recipiunt tandem poſt longiorem melioris mentis approbationem*; ita ut nihilominus, quoniam lapſi ſunt, ab omni Eccleſiaſtico gradu excludi debeant; prout ibidem oſtendit Adamantius. Ergo nuſquam is credidit horum peccata non poſse omnino dilui. Atqui idem conjicere eſt de Theognoſto, cujus nulla hodie ſuperſunt Opera, & cui non plus tribuit erroris Athanaſius, quam Origeni. Ergo. *Pag. 454.*

Confirmatur iterum, quia neutrius Scriptoris ſyſtema erui certo poteſt ex S. Athanaſio, qui ambigebat ipſe an eorum mentem eſset aſsecutus. *Ego*, ait S. Doctor, *ex his quæ didici, arbitror utriuſque ſententiam mediocri quadam inquiſitione & obſervatione indigere, ne forte profundior quædam in ipſis illorum dictis mens lateat*. In hoc autem dubio reis favendum eſt; præſertim cum alibi perſpicue locuti ſunt.

Inſt. Atqui juxta S. Athanaſium crediderunt Origenes & Theognoſtus omnia baptizatorum peccata, non comparate ſolum, ſed & ſimpliciter eſse irremiſſibilia. Ergo. 39

Prob. ſubſumpt. ex iis ibid. n. 13. Athanaſii verbis: *Si eorum cauſa qui poſt lavacrum peccant, dictum id fuiſſet*, tum a Chriſto, *Blaſphemia in Spiritum non remittetur*; tum a Paulo, *Impoſſibile eſt eos qui ſemel illuminati ſunt*, &c. *& illi veniam peccatorum obtinere non poſſent; cur hominem apud Corinthios Pœnitentem, in charitate confirmat Paulus; Galatas vero retrorſum abeuntes parturit?* ∴ *Cur vero Novatum culpamus Pœnitentiam tollentem, ac dicentem nullam ſupereſſe iis veniam, qui poſt lavacrum peccaverint, ſi hæc verba de illis qui poſt lavacrum peccaverint, dicta fuere*. Atqui abſurda foret & extra rem tota hæc S. Doctoris argumentatio, niſi Origenem & Theognoſtum de omnimoda irremiſſibilitate intellexiſset. Ex eo enim quod Paulus Corinthium Pœnitentem recepit; ex eo item quod Novatum Pœnitentiam tollentem culpat Eccleſia, ſequitur equidem gravia peccata remitti poſse, neutiquam vero quod ſine magna difficultate remitti poſſint. Ergo credidit Athanaſius peccata baptizatorum in Origenis & Theognoſti mente, non ſolum difficillime remitti, ſed nullo prorſus modo remitti poſse. *T. 1. P. 704. D.*

Reſp. ad 1. neg. Subſ. Ad 2. neg. min. ut enim abſurda non ſit Athanaſii ratiocinatio, ſufficit ut in Origene & Theognoſto impugnet ſenſum ad quem ambigua eorum verba trahi poterant. Id enim & nos quotidie facimus, qui obſcura adverſariorum verba in omnem movemus ſenſum, ut vel elabi non poſſint, vel æquivocæ eorum locutionis periculum demonſtremus. Atqui ſaltem quædam utriuſque Scriptoris verba adeo implexa erant, ut ipſi dubium eſset Athanaſio, num *forte profundior quædam in ipſis mens lateret*. Ergo merito ea, in omnem, ut ita loquar, eventum, refellit, ne cui ſint offenſioni & ſcandalo.

Verum ut hæc penitius intelliguntur, inveſtiganda eſt ipſa Athanaſii opinio, quæ non parum faceſſit difficultatis. Itaque

40 Objic. 6. Athanaſius pluribus in locis docet blaſphemiam contra Spiritum ſanctum prorſus eſſe irremiſſibilem. Sic ead. Epiſt. num. 12. *Cum*
Ibid. C. *autem illos*, Phariſæos nempe, *de multis criminibus prius accuſaret Salvator, quod ſcilicet legem de* honorandis *parentibus latam propter pecuniam tranſgrederentur, & Prophetarum dicta reſpuerent, ac domum Dei domum facerent negotiationis; attamen hortabatur eos ut Pœnitentiam agerent. Verum ubi ipſum dicerent* (id eſt, dicere cœperunt) *in Beelzebulem ejicere dæmonia; non hoc ultra, peccatum ſimpliciter, ſed blaſphemiam dixit eſſe tantam, ut qui talia proferre auſi eſſent, nec pœnam effugere, nec veniam obtinere poſſent.*

Ibid. 706. D. Et num. 15. *Poſteaquam, qui videntur habere legis ſcientiam, quales tum erant Phariſæi, in inſaniam verſi fuerint, & . . . divinitatis opera diabolo ejuſque dæmonibus attribuerint, merito pro tali impietate indeprecabili*, (ſeu, ut infra loquitur, *inveniabili*) *ſunt ſupplicio obnoxii, &c.*

Ex iis ſic: Peccatum quod nec pœnam effugere, nec veniam obtinere poteſt, quod eſt *indeprecabile* & *inveniabile*, dubio procul irremiſſibile cenſeri debet. Atqui ex S. Athanaſio blaſphemia in Spiritum ſanctum eſt peccatum, quod nec pœnam effugere poteſt, &c.

41 Reſp. diſt. maj. Peccatum quod veniam obtinere non poteſt abſolute & ſimpliciter, eſt prorſus irremiſſibile, C. peccatum quod veniam obtinere non poteſt, comparate tantum, N. Maj. atqui . . . Pariter diſt. Min. blaſphemia in Spiritum ſanctum veniam obtinere non poteſt, comparate ad blaſphemiam in Filium hominis, id eſt longe difficilius remittitur, C. non poteſt abſolute, quaſi ſimpliciter ſit inexpiabilis, N. Itaque contendit, & merito, Athanaſius, eam eſſe blaſphemiæ in Spiritum ſanctum conditionem, ut longe difficilius remittatur, quam aliud quodcumque peccatum; quia illum ipſum Spiritum, quo peccata remittuntur, directe impetit, & quaſi in dæmonem tranſvertit, quo nihil poteſt immanius fingi, nihil ſceleſtius. At nuſquam docuit Athanaſius peccatum illud omnino veniæ incapax eſſe. 1. Enim peccatum illud iis opponit quæ in Chriſtum ut hominem committuntur; & hæc *cito* ac *facile* remitti declarat. *Magnopere quidem peccant*, ait eodem num. 15. *poſſunt tamen* CELERITER *Pœnitentiam agendo, veniam conſequi, cum habeant pro excuſatione imbecillitatem corporis* Chriſti, *quem vident ſitientem, vel laborantem, vel patientem, &c.* & iterum: *Illis* CITO *reſipiſcentibus veniam Chriſtus donare poteſt.* Ergo ut ſufficiens extet inter utramque peccati ſpeciem oppoſitio, ſufficit ut quod contra Spiritum ſanctum committitur, nec cito, nec celeriter Pœnitentia dilui poſſit.

2. Athanaſius num. 16. peccati contra Spiritum ſanctum reos facit
Ibid. Judæos aurei vituli adoratores in deſerto. Atqui non ignorabat S. Do-
p. 707. ctor Moyſen horum plurimis veniam obtinuiſſe, Exod. 32. Neque etiam
D, E. prorſus aſſerere potuiſset, ex iis qui poſt crimen illud, *initio non pauci, ſed plurimi occiſi ſunt*, ne unum quidem fuiſse, qui, ingruente morte, veniam vel ſupplex a Deo precatus fuerit, vel obtinuerit.

Ibid. 3. S. Doctor Phariſæos & Arianos ex æquo reos facit peccati in Spi-
p. 713. ritum ſanctum, ibid. num. 22. & *tam illis quam iſtis, nullam fore ſupplicii*
D. *huic flagitio debiti remiſſionem* declarat, ibid. num. 23. quod & ad Pneuma-

toma-

Digitized by Google

tomachos extendit Ep. 1. n. 3. & Ep. 3. nu. 7. Atqui non ideo exiſtimavit Arianos vel Pheumatomachos veniæ prorſus eſſe incapaces. Hos enim ead. Ep. 3. n. 7. ad Pœnitentiam hortatur, quia, inquit, *fortaſſe vel ſero tandem reſipiſcentes, ante inſitum errorem abſtergent ab anima ſua*. Illos vero, Ariomanitas dico, admiſit ipſe ad pacem in Synodo Alexandrina an. 362. ſervata etiam priſtina dignitate iis qui hæreſeos Auctores non fuiſſent: Quode adi Benedictinos in Athanaſii via ad an. 362. n. 9.

4. Ipſe ſui interpres Athanaſius in Lib. de communi eſſentia Patris & Filii, &c. hæc loquitur: *Sunt alii, qui in Spiritum ſanctum impingunt, atque ita in Chriſti deitatem blaſphemias dicunt, nimirum quod in principe dæmoniorum ejiceret dæmonia. De iſtis intelligendum eſt quod ait*: Non remittetur neque in præſenti ſæculo, neque in futuro. *Quin & hoc obſervandum eſt, non dixiſſe Chriſtum, blaſphemanti & Pœnitentiam agenti remiſſionem dandam non eſſe; ſed blaſphemanti & in blaſphemia manenti; quandoquidem nullum eſt peccatum irremiſſibile in illis, qui vere & ex animo ut par eſt, Pœnitentiam agunt*. Hunc quidem Librum Athanaſio nonnulli abjudicant. Sed ſimilia habet fragmentum Commentarii in Matth. apud Benedictinos 2. part. pag. 1269. ubi ſic: *Non dicit Chriſtus: Qui blaſphemiam protulerit, egeritque Pœnitentiam, veniam non conſequetur, ſed qui in blaſphemia perſeveraverit. Digna enim Pœnitentia omnia ſolvit peccata*. Et infra pag. 1270. *At Blaſphemiæ adverſus Spiritum (quæ eſt infidelitas, cui nulla conceditur venia, niſi quis fiat fidelis) neque hic, neque in futuro ſæculo impietatis & infidelitatis peccatum dimittetur*. Jam vero peccatum, quod vel infidelibus remitti poteſt, ſi fideles fiunt, vel aliis, ſi Pœnitentiam egerint, non eſt abſolute & ſimpliciter irremiſſibile. Ergo.

Inſt. 1. Atqui Athanaſius expreſſim docet Blaſphemiam in Spiritum omnino eſſe irremiſſibilem. Ergo nulla ſolutio. 42

Prob. ſubſ. Ex citatis ſupra S. Athanaſii verbis: *Si eorum cauſa qui poſt lavacrum peccant id dictum fuiſſet, cur hominem apud Corinthios Pœnitentem in charitate confirmat Paulus, &c.* Unde ſic argumentor. Qui ſupponit blaſphemiam contra Spiritum in ſyſtemate Theognoſti & Origenis prorſus eſſe irremiſſibilem, iiſdemque hoc in puncto conſentit, hoc unum redarguens, quod uterque Scriptor contenderet omnia poſt Baptiſmum peccata illam eſſe contra Spiritum blaſphemiam; is certe blaſphemiam in Spiritum ſanctum non difficile tantum, ſed prorſus irremiſſibilem exiſtimavit. Atqui Athanaſius, 1. ſuppoſuit blaſphemiam contra Spiritum in mente Theognoſti & Origenis eſſe prorſus irremiſſibilem; uti paulo ante fatebamur. 2. Quod capitale eſt, iiſdem in hoc puncto conſenſit. Qui enim e duobus maximi momenti capitibus unum tantummodo negat, in alio autem idem prorſus cum adverſariis ſuis loquitur; ille iiſdem conſentire cenſetur. Atqui id facit, & nihil aliud, Athanaſius in tota ad Serapionem Epiſtola. Probat equidem exemplo Pauli qui Corinthio facinoroſo, & Galatis retrorſum abeuntibus indulſit, non omnia Regeneratorum peccata eſſe blaſphemias in Spiritum: At blaſphemiæ hujus irremiſſibilitatem a Theognoſto & Origene, ut ſibi videbatur aſsertam, nedum impugnet, cum iis ſupponit; quandoquidem propriis eorum verbis hanc ubique dicat *inveniabilem*, *incondonabilem*, &c. Ergo.

43 Reſp. ad 1. neg. Subſ. Ad 2. neg. min. pro utraque parte: Neque enim vel ſupponit Athanaſius Blaſphemiam in Spiritum Theognoſto & Origeni prorſus eſſe irremiſſibilem; vel iiſdem, in hac hypotheſi conſentit. Non ſupponit primum; tum quia ambigebat ipſe de utriuſque Auctoris ſenſu; tum quia aliud eſt ambiguæ & periculoſæ locutionis ſenſus omnes excutere & impugnare; aliud ut certum ſupponere, Auctorem ejus pejorem ſenſum intendiſſe. Sed nec etiam utrique Scriptori, juxta ſenſum hunc intellecto conſentit. Parum enim vel nihil eo loco ſollicitus qua ratione blaſphemia in Spiritum dicatur irremiſſibilis; hoc unum intendit ut probet, non omne baptizatorum crimen æſtimari poſſe blaſphemiam in Spiritum ſanctum. Id autem nulla certiori via poterat aſtruere, quam, quodam argumento ad hominem, blaſphemiæ hujus irremiſſibilitatem exaggerando. Quo enim major fingebatur, eo perſpicue magis apparebat, inceſti Corinthii, & Galatarum qui baptizati fuerant, peccata, non eſſe blaſphemias in Spiritum ſanctum. Hinc.

Ad 3. neg. min. duplici de cauſa, 1. quia poterat Athanaſius in uno capite acceſſorio ex Adverſariorum ſuorum verbis, quaſi ad hominem argumentari, ut eos in alio capite, quod præſentis controverſiæ ſumma erat, potentius revinceret. 2. Quia reipſa non idem loquitur Athanaſius, quod apud eum Theognoſtus & Origenes. Hi enim blaſphemiam contra Spiritum adeo irremiſſibilem facere videntur, ut nonniſi accerſitis aliunde textibus vindicari poſſint. Contra vero Athanaſius ſic phraſim ſuam temperat, ut de quadam tantum, non de omnimoda irremiſſibilitate intelligatur. Opponit enim blaſphemiam in Spiritum peccatis, quæ ſumma cum benignitate ab Apoſtolo condonata fuerant. Ut autem ſtet oppoſitio iſthæc, haud neceſſe eſt, blaſphemiam in Spiritum prorſus irremiſſibilem eſſe; ſufficit ut nonniſi difficillime remittatur.

44 Inſt. 2. Sic proſequitur Athanaſius: *Cur vero Novatum culpant Pænitentiam tollentem, & dicentem, nullam ſupereſſe iis veniam, qui poſt lavacrum peccaverint, ſi hæc verba* (Non dimittetur, neque in hoc, neque in futuro ſæculo) *de illis* omnibus, *qui poſt lavacrum peccaverint, dicta fuere*? Atqui hæc verba manifeſte probant blaſphemiam contra Spiritum Sanctum, in mente Athanaſii omnino eſſe irremiſſibilem.

Prob. min. Qui eamdem blaſphemiæ hujus irremiſſibilitatem admittit, quam quoad cetera peccata admittebant Novatiani, is omnimodam ejus irremiſſibilitatem admittit. Atqui Athanaſius eamdem admittit irremiſſibilitatem blaſphemiæ in Spiritum, quam admittebant Novatiani quoad cetera peccata. Vincebant enim, teſte Athanaſio, Novatiani, ſi omnia baptizatorum peccata, totidem erant blaſphemiæ in Spiritum. Atqui non viciſſent, niſi blaſphemiam in Spiritum prorſus irremiſſibilem ſuppoſuiſset S. Doctor. Id enim plane eſt ac ſi dicat Athanaſius: Si ſapit Origenes, qui omnia poſt Baptiſmum peccata habet uti blaſphemias in Spiritum ſanctum; ſapiunt utique, nec culpandi ſunt Novatiani, qui omnia baptizatorum peccata cenſent prorſus irremiſſibilia eſse. Cur porro ſi ſapit in uno Origenes, ſapiunt in alio Novatiani, niſi quia reapſe blaſphemia omnis in Spiritum ſanctum prorſus irremiſſibilis ſupponitur?

45 Reſp. Ad 1. & 2. neg. min. Ad 3. 1. diſt. vincebant quantum ad aliquid Novatiani, ſi &c. C. Vincebant quantum ad omnia, N. Duplex erat erroris Nova-

Novatiani caput; Primum, quod, ſaltem juxta multos Patres, quos hic ſequitur Athanaſius, omnia baptizatorum peccata illam crederent eſſe blaſphemiam in Spiritum Sanctum, de qua Chriſtus in Evangelio. Secundum, quod Chriſti verba rigidiori ſenſu interpretantes, blaſphemiam illam omnino irremiſſibilem eſſe crederent. Utrumque culpabant Patres, ſimul quandoque, quandoque diviſim. Primum in objecto loco redarguit Athanaſius; & merito: quia cum contenderet Origenes, omnia baptizatorum peccata eſſe illam in Spiritum ſanctum blaſphemiam, idem hac ex parte ſentiebat cum Novatianis. At ſecundum eo loci non attingit S. Doctor. Forte, quia necdum examinaſſet gravitatem peccati contra Spiritum Sanctum; quod utcumque his ſubindicat verbis, quæ ejus ad Serapionem Epiſtolam claudunt: *Hæc paucis tibi, ex iis quæ didiceram, ſcripſi. Tu vero non ut perfectam doctrinam, ſed tantum ut occaſionem a me tibi datam accipe. Reſtat tibi ut accuratiorem ſententiam ex Evangelico dicto & ex Pſalmis decerpens*, &c. Imo, non ita difficile crediderim, S. Doctorem tunc temporis nonnihil in id propendiſſe, ut peccatum in Spiritum irremiſſibile crederet, non equidem ex parte clavium, ſed ratione voluntatis, quæ Chriſti *propitiatione* deſtituta, in malo confirmata ſit. Quamquam, uti diximus, ſuas ſic voces ſemper temperavit, ut & ſemper legitimi ſenſus capaces forent; & ipſe, clarius deinceps loquendo, prout locutum oſtendimus *, varietatis redargui non poſſet. *Ibid. p. 714.* *Ibid. n. 23.* ** Sup. p. 153.*

46 Reſp. 2. aliter diſt. Vincebant, ſeu culpandi non erant Novatiani, quatenus dicebant omnia peccata ex parte Dei eſſe irremiſſibilia, id eſt, difficillime remiſſibilia, C. quatenus dicebant eſſe irremiſſibilia ex parte clavium, N. Huc ergo redire poteſt Athanaſii ratiocinatio. Culpantur Novatiani, dum dicunt, Mœchiam v. g. nonniſi difficillime poſſe remitti; cum eam facile & *cito* remiſerit Apoſtolus inceſto. Atqui in eo culpandi non erunt, ſi valeat Origenis ſententia. Hæc enim ſi valeat, omnia Chriſtianorum peccata ſunt contra Spiritum ſanctum. Atqui peccata omnia, quæ ſunt contra Spiritum ſanctum, ex parte Dei ſunt irremiſſibilia, id eſt, remiſſu difficillima. Id enim & fatentur Novatiani, qui horum miſericordiam a Deo concedi poſſe numquam negaverunt; & Novatianis non illubenter concedunt Catholici. Ergo admiſſa Origenis ſententia culpari non poſſunt Novatiani quantum ad irremiſſibilitatem ex parte Dei. Hanc autem ſolam, non vero eam quæ ſe tenet ex parte clavium, eo loci expendit Athanaſius.

Inſt. 3. contra utramque ſolutionem. Ex Athanaſio, in ſyſtemate Origenis culpari non poſſunt Novatiani, prout *Pœnitentiam tollunt*. Atqui Novatiani prout Pœnitentiam tollunt, tollunt Eccleſiæ claves, & gravis cujuſcumque peccati irremiſſibilitatem adſtruunt. Ergo. 47

Reſp. diſt. min. Novatiani ∴ & hanc dogmatis eorum partem non ſpectat eo loco Athanaſius, C. ſecus, N. Is enim unus erat S. Doctoris ſcopus, ut oſtenderet, admiſſa ſemel Origenis opinione, redargui non poſſe Novatianos, ſeu dum univerſos poſt Baptiſmum peccatores dure tractarent, ut pote reos omnes peccati contra Spiritum ſanctum; ſeu dum cuncta baptizatorum peccata ex parte Dei ipſius certo quodam ſenſu irremiſſibilia profiterentur. Quod vero pertinet ad clavium poteſtatem, non eſt Athanaſii mens circa illud caput in Epiſtolis ad Serapionem inquirenda: cum de illa ne verbum quidem

habeat.

habeat. Quod autem eo loci non docuit, docuit alibi, tum ſcriptis, tum ſua erga Arianos ad unitatem redeuntes agendi ratione. De quo ſupra p. 155.

48 Objic. 7. S. Hilarius Cap. 12. in Matth. num. 17. hæc loquitur: *Cum* Pag. 671. D. *cetera dicta geſtaque liberali venia relaxentur, caret miſericordia, ſi Deus negetur in Chriſto* ∴ *Omnino peccata cujuſcumque generis remittenda, blaſphemiam in Spiritum ſanctum non remittendam eſſe. Quid enim tam extra veniam eſt, quam in Chriſto negare quod ſit?* Atqui peccatum quod miſericordia caret, & quod extra veniam eſt ex parte Dei, irremiſſibile eſt ex parte Eccleſiæ. Ergo.

49 Reſp. 1. neg. min. In præſenti enim Eccleſiæ cum Novatianis controverſia, illud dumtaxat peccatum ex parte Eccleſiæ irremiſſibile diceretur, quod Eccleſia homini licet ſincere contrito relaxare non poſſet: non autem illud quod defectu contritionis & gratiæ non remitteretur.

Reſp. 2. diſt. textum Hilarii: Blaſphemia in Spiritum caret venia illa liberali, quæ ceteris peccatis non ita ægre tribuitur, C. omni prorſus venia, N. infra enim Cap. 18. n. 10. tradit S. Doctor, quod *omnium* OMNINO *peccaminum veniam Deus nobis largiatur*: quam de facto largitus eſt, non iis tantum qui Chriſtum negaverant, ſed & necaverant. Et vero Ariani *Deum negabant in Chriſto*: & tamen Arianos ad unitatem ſincere redeuntes ambabus ulnis ſuſcipiebat Hilarius.

50 Objic. 8. Nemo Catholicum dogma melius intellexit quam S. Pacianus: Atqui is rotunde agnoſcebat cum Novatianis veniæ totius expers eſſe peccatum in Spiritum ſanctum ∴ Scilicet enim reſpondens Sempro- T. 4. Bib. PP. p. 123. niano, qui illud Evangelii ∴ *Non remittetur ei in hoc ſeculo*, &c. ad omnia poſt Baptiſmum peccata extendebat, *Aut ego fallor*, inquit, *aut iſtud exemplum contra te valet. Nam ſi omne peccatum & blaſphemia relaxabitur, video veniam Pœnitentibus non negari. Sed qui in Spiritu ſancto blaſphemaverit, ait, non remittetur ei. Soles totas percurrere lectiones; cur hoc non legiſti, quid ſit iſtud*, in Spiritu ſancto. *Hoc eſt in Spiritum ſanctum deliquiſſe, in ea blaſphemaſſe quæ per Spiritum ſanctum gerebantur* ∴ *Hoc eſt ergo quod non dimittitur: reliqua bonis Pœnitentibus, Semproniane frater, donantur.* Atqui hic unum ſaltem peccatum, Novati ſenſu, irremiſſibile confitetur Pacianus. Ergo.

51 Reſp. ad 1. & 2. neg. min. Ut enim jam ad Athanaſium advertimus, duo erant Novatiani erroris capita; alterum, quod omnia baptizatorum peccata forent contra Spiritum ſanctum; alterum, quod peccatum contra Spiritum ſanctum irremiſſibile foret. Primum ſolide impetit Pacianus in objecto loco; alterum, ut Sempronianum acrius urgeat, permittit, ſed non concedit. Imo jam ante diſertim negaverat his verbis: *Cum enim Chriſtus dixit*: Quæcumque ſolveritis, erunt ſoluta, *nihil excepit, non magna, non modica peccata.*

52 Et vero, idque notatum velim, Pacianus aliique Eccleſiæ Doctores, cum blaſphemiam in Spiritum non remitti dicunt, nihil aliud dicunt, quam quod ipſe Chriſtus. Ergo non magis dicendum eſt ab iis omnimodam blaſphemiæ hujus irremiſſibilitatem admitti, quam a Chriſto admiſſam fuiſſe. Ergo ſicut Chriſtus de ſumma tantum difficultate intelligi debet; ita & Patres. Ergo cum blaſphemiam hanc irremiſſibilem, vel potius, nunquam remittendam ſtatuunt, non de abſoluta, ſed tantum de comparativa irre-

irremiſſibilitate intelligendi ſunt; quia videlicet longe difficilius remittitur illud peccati genus, quam aliud quodcumque. *In ceteris quippe peccatis*, ait ibid. Pacianus, *aut errore labimur, aut metu frangimur, aut carnis infirmitate ſuperamur*. Hic vero ſumma quædam & infanda *cæcitas eſt*, *non videre quod videas*, *& Spiritus ſancti opera diabolo deputare*. Solutio hæc nonnullis aliis Patribus, Ambroſio præſertim accommodari poteſt.

Objic. 8. S. Ambroſius Lib. 2. de Pœnitent. Cap. 4. *His ergo qui hæc lo-* 53 *quuntur*, id eſt, qui Chriſti opera diabolo tribuunt, *negat ad veniam pertinere*. (T. 2. p. 421.) Et paulo infra: *Reſponſum eſt igitur a Domino blaſphemiæ Phariſæorum; & ideo his poteſtatis ſuæ gratiam negat, quæ in remiſſionem peccatorum eſt, qui cœleſtem ejus poteſtatem diabolico fultam ſuffragio vindicarunt*. Sed quia a venia, imo & a gratia, veniæ principio, excluduntur, peccati remiſſam obtinere non poſſunt.

Reſp. diſt. min. qui a venia & gratia excluduntur ſecundum quid, peccati 54 remiſſionem obtinere non poſſunt, N. qui a venia & gratia excluduntur abſolute, Subd. non poſſunt peccati remiſſionem obtinere, ex defectu bonæ diſpoſitionis, C. defectu clavium, N. In præſenti materia occurrunt finitimæ quæſtiones duæ. Prima, num Deus iis a quibus certum uſque ad gradum deſertus eſt, omnem omnino gratiam ſubtrahat. Secunda, num Eccleſiæ prohibitum ſit certum peccati genus dimittere, iis etiam qui congrua Pœnitentiæ indicia dederint. Non deſunt e Theologis, qui omnem certi generis peccatoribus gratiam ſubtrahi contendant: & hi circa textus Patrum objectos nihil habent difficultatis: quia quod Eccleſia impotentium peccata remittere non poſſit, culpa eſt ipſorum, non Eccleſiæ defectus.

Sed quia mitiorem, &, quantum videtur, conſentaneam magis divinæ longanimitati, Scripturæ, & Traditioni ſententiam amplexi ſumus in Tractatu de gratia; credimus idcirco, Ambroſium & alios Patres, docere quidem certa quædam peccata, qualis eſt blaſphemia in Spiritum ſanctum, longe difficilius quam alia remitti ex parte Dei, & conſequenter ex parte clavium: at docere ſimul ea abſolute & ſimpliciter remitti poſſe. Id autem nobis de Ambroſio potiſſimum conſtat. Sic enim ibid. Novatianos compellat: *Revertimini ad Eccleſiam, ſi qui vos ſeparaſtis impie; omnibus enim converſis pollicetur veniam; quia ſcriptum eſt: Omnis qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit*. (*Ibid.* p. 422. B.) En generale principium, cui ne quidpiam deſit, ſic proſequitur Ambroſius: *Denique etiam Judæorum populus, qui dicebat de Domino Jeſu: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia, qui* prohinc blaſphemabat in Spiritum ſanctum, *Petri prædicatione vocatur ad Baptiſmum, ut ſceleris tanti merita deponat*: Ubi blaſphemiæ in Spiritum præparatur ex parte Dei remedium in Baptiſmo. Sed neque idem remedium lapſo ulli deeſt ex parte Eccleſiæ: ſic enim jam ab ejuſdem Operis limine loquitur Ambroſius, Lib. 1. Cap. 2. (*Ibid.* 391. B.) *ſed negant* Novatiani *his oportere reddi communionem, qui prævaricatione lapſi ſunt. Si unum tantum crimen exciperent ſacrilegii, cui veniam negarent, dure quidem, ſed tamen divinis tantum redargui viderentur ſententiis, aſſertionibus tamen ſuis convenirent: Dominus enim crimen nullum excepit, qui peccata donavit omnia*. Ergo ne unum quidem eſt crimen, cujus conſcio, modo Pœnitenti, communionem juxta divinas ſententias reddi non oporteat.

Inſt.

55 Inſt. 1. Hic concedit Ambroſius de blaſphemia in Spiritum, quod negat de ceteris peccatis. Atqui nihilo plus de blaſphemia in Spiritum concederet, quam de ceteris, aut ſaltem de pluribus peccatis, niſi hanc haberet pro omnino irremiſſibili. Neque enim is erat S. Doctor, qui omnia quæcumque præter blaſphemiam hanc peccata, facile remiſſibilia eſſe crederet. Ergo.

56 Reſp. neg. min. Duo generatim Ambroſio, ut & aliis Novatianorum impugnatoribus probanda incumbebant, 1. blaſphemiam in Spiritum eſſe ſpeciale quoddam peccati genus, proinde non omnia baptizatorum peccata eſſe blaſphemiam in Spiritum; 2. nequidem blaſphemiam hanc omnis prorſus veniæ expertem eſſe. Primum ut oſtenderent, utcumque accedentes ad Novatianos argumentabantur ex ipſa peccati in Spiritum ſanctum irremiſſibilitate, quæ cum ei ſpecialiter attribuatur, conſequens eſt, non omne peccatum eſſe in Spiritum ſanctum, & hoc facit Ambroſius in objecto loco: Ut autem aſtruerent ſecundum, varia e Scripturis petebant teſtimonia, ex quibus perſpicuum foret, Dominum *nullum* prorſus a venia *crimen* excluſiſſe, eumque partim in Baptiſmo, partim extra, *peccata omnia* condonaſſe; & id in adductis textibus facit Ambroſius.

57 Inſt. 2. Idem S. Doctor Lib. 1. de Spiritu ſancto, Cap. 3. expendens
*Ibid. 611. C.* hunc ipſum Evangelii textum, *ait*: *Quod ſi quis corporis ſpecie deceptus humani, remiſſius aliquid ſentit de carne Chriſti quam dignum eſt, habet culpam; non tamen excluſus eſt a venia. Si quis vero ſancti Spiritus dignitatem, majeſtatem & poteſtatem abneget; non poteſt ibi eſſe exoratio veniæ, ubi ſacrilegii plenitudo eſt; quia qui Spiritum negavit, Deum Patrem negavit & Filium.* Atqui peccatum quod excluditur a venia, & veniæ exoratione, prorſus eſt irremiſſibile. Ita ferme Morinus. L. 9. de Pœnit. Cap. 28.

58 Reſp. ut ſemper, diſt. eſt irremiſſibile ex parte clavium, N. ex parte ſubjecti, Subd. quatenus admodum difficile eſt, ut tantum crimen pari ſatisfactione eluat, C. quaſi id prorſus impoſſibile ſit, N. itaque longe difficilius remittitur peccatum quod eo loci impugnat Ambroſius, propterea quod illi plus inſit malitiæ ac ſuperbiæ, quam infirmitatis peccato: at non ideo illud omnis indulgentiæ expers facit S. Doctor; tum quia *nullum crimen* a venia exceptum fuiſſe docet; tum quia Macedonianos ab hæreſi redeuntes nuſquam excluſit a venia, & hi tamen ex eorum numero erant, qui *ſancti Spiritus dignitatem, majeſtatem & poteſtatem* immani *ſacrilegio* abnegabant.

59 Inſt. 3. S. Ambroſius Lib. de lapſu Virginis conſecratæ, Cap. 8. num.
*Ibid. p. 8.5. C.* 38. hæc loquitur: *Inhære Pœnitentiæ uſque ad extremum vitæ, nec tibi præſumas ab humana die veniam dari; quia decipit te, qui hoc tibi polliceri voluerit. Quæ enim proprie in Dominum peccaſti, ab ipſo ſolo te convenit in die judicii expectare remedium.* Ergo eſt aliquod crimen, quod a Deo ſolo, non autem ab humano die remitti poſſit.

60 Reſp. 1. Non deſunt qui Librum hunc S. Doctori abjudicent. Certe non negant Benedictini Operis hujus phraſim ab Ambroſiana differre.

61 Reſpondent 2. iidem, *quondam Eccleſiæ morem fuiſſe, ut atrocium quorumdam criminum reis, ne in morte quidem venia & reconciliatio concederetur;* quod equidem quantum ad extremo ſupplicio conficiendos, diu viguit in Gallia. Porro graviora inter crimina recenſeri indubie potuit crimen lapſæ Suſannæ, quæ poſt promiſſam ad aras virginitatem, vitiari ſe ab impu-

impudico adoleſcente ſæpius paſſa, etiam ex eo conceptum infantem necaſſe dicebatur, non ſine magno Judæorum ac Gentilium ſcandalo. Huic ergo, ſi veniam negat Ambroſius, aut quivis alter, non ex clavium defectu, ſed ad terrorem, & ex ſeveritate diſciplinæ. Sed de hoc infra.

62 Reſp. 3. & hunc Ambroſii ſenſum eſſe poſſe, quod lapſa virgo apud Deum longe principalius quam apud Eccleſiam, delicti ſui remiſſionem inquirere debeat: quia ſceleris tanti condonatio, quaſi Deo reſervata ſit; eamque homines timide tantum & incerte polliceri poſſint, licet vere Pœnitentibus dare non prohibeantur; cum nullum a venia crimen excluſerit Salvator, prout alibi docet Ambroſius. Et vero S. Doctor toto virium conatu lapſam virginem hortatur ad Pœnitentiam: *Hæc tu tecum cogitans*, inquit, *proprii facti tu ipſa judex eſto crudelior* ∴ *Talis vita, talis actio Pœnitentiæ, ſi fuerit perſeverans, aud.bit ſperare, etſi non gloriam, certe pœnæ evacuationem*. Atqui ex Ambroſio ipſo Lib. 1. de Pœnit. Cap. 1. *Nemo poteſt bene agere Pœnitentiam, niſi qui* & a Deo & ab Eccleſia *ſperaverit indu'gentiam*. Ergo.

63 Objic. 9. Hieronymus Ep. ad Marcellam, ubi expendit quid ſit blaſphemia in Spiritum ſanctum; poſtquam dixit non eſſe illius reos, *qui tormentis compulſi & variis eviſcerati cruciatibus, Dominum denegaſſent*, ſic pergit: *Probet itaque* Novatianus *aliquem de his qui ſacrificare compulſi ſunt ante tribunal Judicis, reſpondiſſe, omnia quæ in Evangelio ſcripta ſunt, non a Filio Dei, ſed a Beelzebub principe dæmoniorum fuiſſe perfecta: & tunc poterit approbare irremiſſibilem in Spiritum ſanctum eſſe blaſphemiam*. Et infra: *Doceat igitur* Novatianus *aliquem negatorem, Beelzebub vocaſſe Chriſtum, & ultro referam gradum, negatorem non poſſe veniam conſequi poſt ruinam*. Idem docet in Cap. 12. Matthæi. Atqui admittit Hieronymus blaſphemiam ipſo Novatiani ſenſu irremiſſibilem. Et hinc fatetur futurum ut negatores veniam conſequi non poſſent, ſi ante Judicum tribunal Chriſtum vocaſſent Beelzebub. Ergo. T. 4. p. 164.

64 Reſp. neg. min. Nam *permittit* quidem Hieronymus, ſed non concedit blaſphemiam in Spiritum eſſe irremiſſibilem, prout jam de Paciano & Ambroſio diximus. Scilicet enim, ut appoſite tradit Nat. Alexander cit. differt. 22. Novatiani peccata quælibet a Chriſtianis poſt Baptiſmum commiſsa expiari poſse pernegabant, maxime vero Chriſti, Chriſtianique nominis abnegationem, hoc freti argumento: Peccatum blaſphemiæ in Spiritum ſanctum eſt irremiſſibile. Atqui negatio Chriſti, & fidei ejuratio eſt blaſphemia in Spiritum ſanctum. Ergo eſt irremiſſibilis. Hoc impedita argumento Marcella recurrit ad Hieronymum, penes quem erat utramque, aut utram vellet propoſitionem inficiari. Sed quia Major intricata erat, pluſque exigebat examinis, quam tunc impendere poterat S. Doctor, idcirco hanc non equidem concedit, ſed Philoſophorum more permittit, ut Minorem omnino falſam eſse demonſtret, tum exemplo Petri cui ruinæ negationis crimen dimiſsum eſt; tum quia in Novatiano ſyſtemate blaſphemia in Filium hominis eadem foret cum blaſphemia in Spiritum ſanctum. Cur autem Novatiani argumenti partem alteram tunc temporis non expendat Hieronymus, hanc ipſe rationem reddit: *Fuerat quidem*, inquit, *prolixius differendum: ſed quoniam amicis, & qui ad noſtrum hoſpitiolum convenerunt, præſentiam noſtram negare* Ibid. p. 165.

non

*non poſſumus; & tibi non ſtatim reſpondere, viſum eſt arrogantis; latam diſputationem brevi ſermone comprehendimus*. Ceterum alibi idem cum ceteris ſentit S. Doctor, ſup. p. 131.

Quod addit idem in Cap. 12. Matth. ceteris peccatis veniam dari, non autem ſi quis vel *blaſphemaverit in Spiritum ſanctum;* vel de Filio hominis dixerit: *immundum Spiritum habet;* probat magnam utriuſque peccati veniæ difficultatem, præſertim ex parte peccantis, non omnimodam impoſſibilitatem.

65 Objic. 10. S. Anſelmus expendens Matthæi Cap. 12. de iis qui veritatem cognitam impugnant, hæc ait: *Tales in diabolicum peccatum cadunt, & Deus deſerit eos ſicut Judam, ita quod non poſſunt pœnitere, nec humiliare ſe, ſed per obſtinationem detenti ſunt: & illud peccatum eſt irremiſſibile; & hoc vocatur peccare in Spiritum ſanctum*. Ergo.

66 Reſp. diſt. ant. Eſt irremiſſibile ob pravas ſubjecti diſpoſitiones, & voluntatem in malo confirmatam, tuncque nonniſi moraliter eſt irremiſſibile, C. eſt irremiſſibile defectu poteſtatis in Eccleſia, N. itaque certorum criminum reis ſubtrahuntur uberiores gratiæ; quæ autem non negantur, ſuo per obduratam voluntatem fruſtrantur effectu. At nec ideo labaſcit clavium auctoritas, quæ alioqui ne in extremis quidem ob æquivoca converſionis ſigna, hujuſmodi peccatoribus ſuccurrere poſſet; nec ſtatuitur omnimoda ex parte Dei irremiſſibilitas, qui ipſos etiam induratos, etſi ut plurimum inutiliter, viſitat in miſerationibus ſuis. Hinc fatetur in decurſu Anſelmus peccatum in Spiritum abſolute remitti poſſe.

67 Objic. 11. Ex Patribus, facilitas veniæ eſt incentivum peccandi. Atqui non decebat ut Chriſtus Eccleſiæ traderet facultatem, quæ incentivum eſſet peccandi.

68 Reſp. diſt. maj. Eſt incentivum peccandi, ab iis qui ſanctam Evangelii
Ezech. 13. 18. ſeveritatem neſciunt, & *pulvillos conſuunt ſub omni cubito ad capiendas animas*, C. ſecus, N. Hic extrema duo, deſperationis aliud, aliud incendendæ per faciliorem veniam, libidinis. In primum impingunt Novatiani. Si enim, ait Auguſtinus Hom. 27. inter 50. *clauderetur aditus Pœnitentiæ, nonne ille peccator tanto magis adderet peccata peccatis, quanto magis deſperaret ſibi ignoſci. Diceret enim damnatus ſum, quare jam non vivo ut volo?* In ſecundum proruunt, qui levia & gravia peccata paribus æſtimant menſuris. Utrumque declinant, qui ſanctas diſciplinæ leges e veſtigio ſequuntur.

An Eccleſiæ quædam certis criminibus veniam olim denegaverint infra, diſcutiemus. Unum hic monere eſt, id, ſi quandoque factum ſit, non ſenſu Novatianorum, ſeu ex exiſtimata clavium impotentia; ſed ex rigore dumtaxat diſciplinæ.

## ARTICULUS SECUNDUS.

*An mortale unum ſine alio dimitti poſſit.*

QUAM fuſo præcedentem, tam levi quæſtionem præſentem calamo expediemus.

Not. porro difficultatem moveri tantum de remiſſione peccati prout ſecundum viam ordinariam fieri conſuevit, id eſt vel per contritionem per-

Digitized by Google

perfectam, vel per ipſius Sacramenti applicationem. An enim de potentia extraordinaria poſſit Deus per extrinſecam condonationem peccatum unum ſine alio remittere (prout exiſtimat Suarezius ad q. 86. diſp. 10. ſect. 1. n. 3.) parvi admodum intereſt, quia id nuſquam facturus ſit. Quæſtione igitur his concluſa limitibus, ſit cum S. Thoma ead. quæſt. art. 3.

Conclusio. Non poteſt per Pœnitentiam peccatum unum mortale ſine alio remitti.

Prob. 1. Ex Lib. de vera & falſa Pœnitentia, quod Opus etſi perpe- 69
ram Auguſtino affingit S. Thomas, cum auctor adductam quamdam Auguſtini ſententiam impugnet; bonæ tamen notæ eſſe conſtat. Sic autem habet Cap. 6. *Sunt plures quos pœnitet peccaſſe, ſed non omnino; reſervantes ſibi quædam in quibus delectentur, non animadvertentes Dominum ſimul mutum & ſurdum a dæmonio liberaſſe, per hoc docens nos, nunquam niſi de omnibus ſanari*. Ubi Concluſio noſtra expreſſe continetur.

Prob. 2. Peccatum non poteſt remitti ſine vera Pœnitentia. Atqui nul- 70
la eſt de uno peccato mortali vera Pœnitentia, niſi ſimul ſit de ceteris omnibus. Vera enim Pœnitentia peccatum odit, *quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum*, prout ibid. loquitur S. Thomas. Atqui virtus quæ peccatum odit hoc ſenſu, neceſsario peccatum quodcumque mortale odit. Ergo.

Prob. 3. Non remittitur, juxta ſolitas providentiæ leges, mortale pec- 71
catum ſine infuſione gratiæ. Atqui gratia incompoſſibilis eſt cum quocumque mortali peccato. Alioqui idem homo ſimul eſset amicus & inimicus Dei, cœli hæres ſimul & inferi. Ergo.

Objic. 1. Eorum quæ non ſunt connexa, unum poteſt auferri ſine alio. 72
Atqui peccata non ſunt ſecum connexa, ut fatentur omnes.

Reſp. cum S. Thoma ibid. ad 3. Peccata non ſunt connexa quantum 73
ad converſionem ad bonum commutabile: Qui enim pecuniam inhiat, mulieres non raro averſatur, C. Non ſunt connexa, quantum ad averſionem a Deo, N. Jam vero qui a Deo in uno averſus eſt, cum eo in gratiam redire nequit. Ergo manet, ut ante, inimicus Dei. Ergo idem manebit ſemper, niſi quas contraxit labes, ſimul & ſemel abluat.

Objic. 2. Peccata ſunt quædam debita, quæ in Oratione Dominica re- 74
laxari nobis petimus. Atqui unum debitum ſine alio dimitti poteſt.

Reſp. cum eod. ad 4. diſt. *debitum rei exterioris, puta pecuniæ, poteſt dimitti* 75
*ſine alio*, C. *debitum culpæ*, N. Remitti poteſt debitum exterius ſine alio, quia debitum hujuſmodi nec ex parte debitoris, nec ex parte creditoris *contrariatur amicitiæ*, imo hanc ſæpiſſime ſupponit. At vero debitum culpæ ex parte Dei & hominis amicitiam diſsolvit. Hæc autem, niſi tota ſimul redintegrari non poteſt.

Inſt. ex S. Gregorio Hom. 10. in Ezech. ubi alludit ad id Amos 4. 76
*Plui ſuper unam civitatem, & ſuper alteram non plui*: Cum aliquis *ab aliis ſe vitiis corrigit, atque ab aliis emendari contemnit, una eademque civitas & ex parte compluitur, & ex parte arida remanet*. Unde pergit ſanctus Pontifex: *ſunt quidam, qui alia in ſe vitia reſecant, ſed in aliis graviter perdurant*. Sed qui ex cœleſti pluvia vitia quædam reſecant, dum perdurant in aliis, unum peccatum ſine alio auferunt. Ergo.

Reſp. neg. min. *illud* enim *verbum Gregorii non eſt intelligendum quantum* 77
*ad remiſſionem culpæ, ſed quantum ad ceſſationem ab actu; quia interdum ille*

qui

*qui plura peccata conſuevit committere, deſerit unum, non tamen aliud: quod*, etſi *auxilio divino fit, non tamen pertingit uſque ad remiſſionem culpæ*. Unde definit quidem habitus unius vitii, & non alius, integra manente culpa, ait ibid. Suarez in Commentario.

78 Objic. 3. Peccata per Dei dilectionem remittuntur homini. Atqui poteſt Deus hominem diligere quantum ad unum, & ei offenſus eſſe quantum ad aliud. Deus enim peccatorem diligit quantum ad naturam, & odit quantum ad culpam.

79 Reſp. diſt. min. poteſt Deus diligere in ordine naturali & offenſus eſſe, C. poteſt diligere in ordine gratiæ vel gloriæ, ad quem pertinet remiſſio peccatorum, & ſimul odiſſe, N. Sic enim homo & duobus Dominis ſerviret, & a Deo, dum etiam Dei inimico ſerviret, diligeretur. Sed & quidni tunc ab utroque poſt mortem ſuo modo remuneraretur?

Quæres an quantum ad remiſſionem eadem ſit peccati venialis ratio, quæ mortalis.

80 Reſp. neg. Conſtat enim veniale unum ſine alio remitti poſſe, & ſæpius de facto remitti: quia quæ impediunt ne mortale unum remittatur ſine alio, non militant in puris venialibus. Quandoquidem gratia juſtificans, quæ mortalia omnia abigit, vel nullum, venialia compatitur. Deinde mortalia omnia ſecum quoad averſionem a Deo connexa ſunt; non item venialia.

Ceteras quæ hic circa venialium remiſſionem proponi ſolent quæſtiones commodius, meo quidem judicio, expendam ubi de contritione.

## ARTICULUS TERTIUS.

*An Pœnitentia peccata vere dimittat, ſolumve dimiſſa declaret.*

CIRCA præſentem controverſiam triplex eſt potiſſimum ſententia.

81 Prima heterodoxorum, qui ſolvendi poteſtatem Eccleſiæ conceſſam reponunt in exteriori miniſterio, per quod concionatorie declarant Paſtores, ſua reſipiſcentibus peccata remiſſa eſſe. Doctrinam hanc nigro theta perſtrinxit Tridentina Synodus Seſs. 14. Can. 9. his verbis: *Si quis dixerit abſolutionem ſacramentalem Sacerdotis non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronuntiandi & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, modo tantum credat ſe eſſe abſolutum: anathema ſit*. Hujus autem Decreti veritas patet ex iis quæ diximus Cap. 2. Concl. 3. ubi ligandi & ſolvendi poteſtatem ab Evangelii prædicatione omnino diverſam eſſe oſtendimus.

82 Secunda eſt Magiſtri ſententiarum Lib. 4. diſt. 18. qui principii inſtar ſupponens contritionem perfectam in Pœnitentibus prærequiri, ut a Sacerdote abſolvi valide poſſint, hinc deducit, quod Sacerdotes *peccata dimittunt vel retinent, dum dimiſſa a Deo vel retenta judicant & oſtendunt*. Idem cum Magiſtro ſenſere S. Bonaventura, Gabriel, Major, Alenſis, aliique nec pauci, nec infimi nominis.

Hac occaſione dubium emergit duplex, 1. an iſthæc Lombardi opinio ab heterodoxorum opinione reipſa differat. 2. An ſatis differat, ut Tridentino anathemati ſubtrahi poſſit.

83 Quod ad primum attinet, conſtat Novatores, ea Scholaſticorum opinione, quaſi

quaſi errori ſuo conſona foret, immerito prorſus gloriari. Scilicet enim docet cum ſequacibus ſuis Magiſter, 1. Pœnitentiam verum eſse novæ legis Sacramentum, cujus Miniſter non ſolum agat divinæ clementiæ præconem; ſed judicem, qui audita pœnitentis confeſſione juridice declaret peccata eſse remiſsa. 2. Contritionem quantumcumque perfectam non delere peccata niſi in ordine ad claves Eccleſiæ. 3. Abſolutionem producere gratiam ſecundam, ſeu augmentum gratiæ ſanctificantis. Novatoribus vero nec Pœnitentia Sacramentum eſt, nec confeſſio neceſsaria, nec abſolutio actus judicialis, qui animam faciat mundiorem. Unde nulla his clavium poteſtas, niſi vel prædicatio Evangelii, vel exterioris pœnæ impoſitio, aut ejuſdem relaxatio.

Quod vero ſpectat ad ſecundum, negant multi proſcriptam fuiſse in Pſeudoreformatorum opinione opinionem Magiſtri, 1. quia hæc ab illa capitaliter diſcrepat, ut mox vidimus; 2. quia Domin. Soto & Alphonſus Salmeron, qui Tridentino Concilio interfuere, Magiſtri opinionem refellunt, hic quidem Tom. 11. Tract. 18. ille vero in 4. diſt. 20. q. 2. neuter tamen eam a Concilio damnatam fuiſse affirmat. In idem adducit Tournelyus verba hæc Andreæ de Vega Lib. 13. de Juſtificat. Cap. 33. *Exiſtimandum non eſt eos*, vetere Scholaſticos *ſenſiſſe cum illis Novatoribus, qui abſolutionem Sacerdotum inanem credunt. Nam & ad augmentum gratiæ, & ad remiſſionem pœnæ debitæ pro peccatis omnibus, rite ſua peccata confeſſis utilem eam eſſe tradiderunt; & hac ratione tueri eos poſſumus, ne videantur adverſari definitionibus Eccleſiæ*. Mihi tamen dubium eſt an textus iſte Tridentini Theologi mentem exhibeat; tum quia Vega Opus ſuum publici juris fecit an. 1548. proinde tribus circiter annis antequam haberetur ſeſſio decima quarta Concilii Trid. tum & quia nonniſi Seſſionibus Pauli III. interfuit, uti videris in Indice Jacobi Quetif. Ut ut eſt, Pallavicinus, qui in his plurimam meretur fidem, exerte ſcribit Lib. 12. Hiſtor. Cap. 12. *Concilium eorum tantum errorem damnaviſſe, qui dicebant abſolutionem eſſe nudum miniſterium declarandi peccata eſſe remiſſa*. Aliunde vero ſæpius repetit idem Scriptor, ſollicite cautum fuiſſe Tridentinis Patribus, ne opiniones utrimque diſputatas in Scholis ullatenus læderent. Quin & poſt Tridentinum non defuere graves Theologi, qui teſte & referente Launojo in Diſſert. *de mente Concilii Trid. circa contritionem*, &c. part. 2. Cap. 2. & 3. Witaſſio q. 3. p. 193. &c. Magiſtri ſententiam de prærequiſita ad abſolutionem ſacramentalem perfecta charitate propugnaverint: quod dubio procul non feciſſent, ſi hanc a Tridentino reprobatam fuiſſe conſtitiſſet. 84

Fatendum tamen opinionem hanc, etſi a Wiclefi aliorumque Novatorum errore inſigniter diſcrepat, haud ſatis cum Tridentino congruere, qua parte contendit abſolutionem non remittere culpam, ſed remiſſam declarare. Hinc eam plerique ut temerariam atque erroneam rejiciunt cum Vaſque hic q. 84. dub. 2. Suare diſp. 19. ſect. 2. Eſtio in 4. diſt. 18. §. 3. Et hanc partem amplexa eſt Sacra Facultas Pariſienſis, cum an. 1638. notavit doctrinam Claudii Seguenot, Oratoriani Presbyteri. Quod infra. Sit jam 85

Conclusio. Abſolutio ſacramentalis, non tantum declarat remiſsa eſſe peccata, ſed ea vere & proprie coram Deo dimittit.

86 Prob. 1. ex Scriptura. Matt. 16. 19. ait Chriſtus Petro: *Tibi dabo claves Regni Cælorum, &c.: quodcumque ſolveris ſuper terram, &c.* Atqui dantur claves ut vere aperiatur oſtium, non ut jam apertum fuiſſe declaretur.

Joan. 20. 23. *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos.: Accipite Spiritum ſanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.* Unde ſic 1. Chriſtus eadem Apoſtolos ſuos inſtruit poteſtate, quantum ad peccatorum remiſſionem, quam ipſe a Patre ſuo acceperat. Atqui Chriſtus non acceperat a Patre ſolam poteſtatem declarandi peccata eſſe remiſſa, ſed & ea vere remittendi. Hanc illum ſibi vindicare intellexerunt Phariſæi, cum audierunt dicentem Paralytico, Luc. 5. *Remittuntur tibi peccata*, hinc iſthæc eorum querimonia: *Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus Deus?* Neque vero his adeo mirum accidiſſet, quod Chriſtus declaraſſet ſua Paralytico dimiſſa eſse peccata; cum id Davidi a Nathan factum eſse non ignorarent. Nedum autem hunc Phariſæorum intellectum emendaverit Chriſtus, ſtatim & verum eſse, & immerito redargui comprobavit reſtituta per miraculum Paralytico ſanitate: *Ut autem ſciatis*, inquit, *quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata ait Paralytico, Tibi dico ſurge*, &c.

2. Vox *remittere* non aliud ſignificat cum agitur de Pœnitentia, quam cum de Baptiſmo. Utrobique enim eodem ſenſu profertur & accipitur in Scriptura & Traditione; ſecundum id jam adductum Cyrilli Alexand. L. 12. in Joan. *Duobus modis Dei ſpiritu afflati homines peccata remittunt ac retinent, vel cum dignos admittunt ad Baptiſmum, & indignos excludunt; vel cum Pœnitentibus ignoſcunt.* Atqui *remittere*, cum de Baptiſmo agitur, non idem eſt ac remiſsum declarare, ut ipſi ſponte confitentur adverſarii.

3. Si vox *remittere* Joan. 20. metaphorice pro nuda remiſſi peccati declaratione accipi poteſt a Calvinianis, poterit & a Socinianis eadem vox Luc. 5. & alibi paſſim accipi metaphorice: & ſic corruet grave quod hinc adverſum Socinianos urgent Calviniani argumentum ad probandam Chriſti divinitatem: Ubi enim de ſimpliciſſima voce agitur, quod aliis licet, aliis illicitum eſse non poteſt. Atqui tamen graviter ſuccenſent Calviniani Socinianis, quod hi peccatorum remiſſionem quam ſibi vindicat Chriſtus, metaphorice interpretentur.

87 Prob. 2. ex Patribus. Qui enim vel diſertim docent peccata a Sacerdotibus vere & proprie remitti; vel certa conſtituunt principia quæ cum opinione abſolutionis mere declaratoriæ compati non poſsunt; hi profecto ſententiæ noſtræ prorſus ſuffragantur. Atqui ex Patribus alii, &c.

88 Prob. min. pro prima parte, 1. ex Athanaſio in iſtud Evangelii: *In-*
T. 2. p. *venietis pullum alligatum*, ubi ſic habet S. Doctor: *Si nondum ſoluta ſunt*
791. *vincula tua, trade te ipſum Diſcipulis Jeſu: Adſunt enim qui nos ſolvant accepta ea a Salvatore poteſtate: Quodcumque ligaveritis ſuper terram, &c.*

T. 1. p. 2. ex S. Chryſoſtomo Lib. 3. de Sacerd. Cap. 6. cujus verba ſic red-
304. B. didit novus interpres: *Corporis lepram purgare, imo potius nullatenus purgare, ſed purgatos probare tantum, Judæorum Sacerdotibus licebat. Hi vero*, novæ legis Sacerdotes, *non lepram corporis, ſed immunditiam animæ, non purgatam probandi, ſed prorſus purgandi poteſtatem acceperunt.*

T. 2. p. 3. ex S. Ambroſio Lib. 2. de Pœnit. Cap. 2. *Impoſſibile videbatur per Pœ-*
419. A. *nitentiam peccata dimitti: conceſſit hoc Chriſtus Apoſtolis, quod ab Apoſtolis ad*

*Sa-*

*Sacerdotum officia tranſmiſſum eſt*. Idem docent alii plurimi e quibus adi S. Leonem Ep. 82. alias 91. Cap. 3. Atqui hic traditur poteſtas vincula ſolvendi, non tantum ſoluta declarandi; poteſtas purgandi animæ immunditiam, non purgatam probandi; poteſtas demum tanta, ut eam mortalium cuipiam concedi impoſſibile videretur: qualis ſane non eſt poteſtas mere declaratoria. Ergo. Jam.

Prob. ead. min. pro ſecunda parte. Si Sacerdotum poteſtas mere foret 89
declaratoria, non delerentur peccata in terris, niſi prius ſoluta eſsent in cœlo; nec certe ſolverentur per Pœnitentiam ut ſolvuntur per Baptiſmum; nec demum de eorum ſalute metuendum foret, qui ante morerentur, quam a Sacerdotibus ſoluti eſsent; quandoquidem jam prius a Deo ſoluti eſsent, & ex mortuis ſuſcitati. Atqui contra docent Patres, 1. peccata prius ſolvi in terra quam in Cœlo, ita ut Sacerdotis ſententia ſententiam Cœli præcedat. Sic S. Hilarius in Cap. 16. Matth. *O Beatus Cœli janitor, cujus arbitrio claves æterni aditus traduntur, cujus terreſtre judicium præjudicata auctoritas ſit in Cœlo; ut quæ in terris ligata ſint aut ſoluta, ſtatuti ejuſdem conditionem obtineant & in Cœlo*. Sic. S. Chryſoſtomus Hom. 5. de verbis Iſaiæ: *A terra judicandi auctoritatem ſumit Cœlum. Nam judex ſedet in terra; Dominus ſequitur ſervum*. Sic S. Leo Serm. de Transfiguratione: *Nec in ligandis aut ſolvendis quorumcumque cauſis aliud ratum eſſet in Cœlo, quam quod Petri ceſſiſſet arbitrio*. Sic S. Bernardus Serm. 1. de Natalitio Petri & Pauli. *Petro quid potentius; qui claves Cœli tam ſingulariter accepit, ut præcedat ſententia Petri ſententiam Cœli*.

Pag. 690.

T. 6. p. 132.

Docent 2. & conſequenter, ſumme periclitari ſalutem eorum, qui, ſeu intoleranda Paſtorum duritie, ſeu eorumdem in perſecutionis æſtu fugientium inertia, ligati vel minime ſoluti excedunt e vivis. Hinc graves illæ querimoniæ, Cypriani, Paciani, Ambroſii, Cæleſtini item & Leonis, partim adverſus Novatianos, partim adverſus quoſdam Novatianæ ſeveritatis æmulatores. Hinc rurſus illa tum Victoris Vitenſis Lib. 2. de perſecutione Vandalica, tum & ſuperius adducta Auguſtini Ep. 228. expoſtulatio de iis, qui mortis metu fugitivi oves ſuas omni in extremis auxilio ſpiritali deſtitutas relinquebant. Ad quid autem tanti conqueſtus, ſi reapſe Pœnitentia noxas non ſolvit, ſed ſolutas ſupponit?

Supra p. 93.

Docent 3. peccata per claves ſolvi non ſecus ac per Baptiſmum. Ita potiſſimum Pacianus, Ambroſius, & alii qui Novatianos apertiori fronte impugnarunt. *Cur baptizatis*, ajebat Ambroſius Lib. 1. de Pœnit. Cap. 8. alias 7. *ſi per hominem remitti peccata non licet? In Baptiſmo enim utique remiſſio omnium peccatorum eſt: quid intereſt utrum per Pœnitentiam, an per lavacrum, hoc jus ſibi datum Sacerdotes vendicent. Sive baptizamus*, ait Pacianus Ep. 1. ad Sympron. *ſeu veniam* (*per Pœnitentiam*) *relaxamus, Chriſto id auctore tractamus*. Jam vero Baptiſmus non declarat remiſſa, ſed vere remittit peccata, non infantibus modo, ſed & adultis. Ergo a pari.

Docent demum peccatores jacere mortuos, donec Sacerdotum judicio reſurgant. Sic Ambroſius ibid. exemplo Lazari redivivi Novatianos carpit: *Vos*, ait, *indignamini, & contra Eccleſiam congregatis Concilium, quia videtis mortuos in Eccleſia reviviſcere, &c. reſuſcitari*. Idem habent Hilarius in Cap. 18. Matth. Auguſtinus Serm. 351. & alii paſſim. Atqui

abſolutio, veniæ & vitæ tantum declaratoria, non ſuſcitat mortuos, ſed ſuſcitatos præſupponit. Ergo.

90 Prob. 3. eadem veritas ex diverſis Eccleſiæ Decretis. Et quidem 1. huc faciunt Synodi omnes, quæ Montaniſtas & Novatianos percuſſere. Eæ enim utriuſque Sectæ errorem in ſenſu ab Auctoribus intento reprobaverunt. Hi porro negabant peccata, ſaltem graviora, per Pœnitentiam remitti, ut remittuntur in Baptiſmo. Ergo eædem Synodi veram hanc & proprie dictam remiſſionem admiſerunt in Pœnitentia.

*Supra p. 130.*

2. Idem ſuadet Bulla Martini V. in qua qui Wicleſiſmi ſuſpecti ſunt, ſi ad Eccleſiam redire voluerint, interrogari jubentur, *utrum credant quod malus Sacerdos vere abſolvat*. Atqui vere non abſolvit, qui ab alio jam abſolutum dumtaxat declarat.

3. Ex Florentino, *ſicut per Baptiſmum ſpiritualiter renaſcimur, ita per Pœnitentiæ Sacramentum ſpiritualiter ſanamur*. Atqui per Baptiſmum vere, proprie, non declaratorie tantum, mundamur a peccatis. Ergo & per Pœnitentiam.

4. Ex Trid. Seſſ. 14. Cap. 6. *abſolutio Sacerdotis non eſt ſolum nudum miniſterium declarandi eſſe remiſſa peccata*. Imo anathema eſſe jubetur *ſi quis dixerit abſolutionem ſacramentalem Sacerdotis, non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronuntiandi & declarandi remiſſa eſſe peccata*, ibid. Can. 9.

5. Idem Concilium exerte ſupponit ibid. Cap. 4. perfectam illam contritionem, quæ hominem Deo reconciliat, *priuſquam Sacramentum Pœnitentiæ actu percipiat*, ad idem Sacramentum neceſſariam non eſſe. Atqui ſuppoſitio hæc, quam alibi vindicabimus, Petri Lombardi, & Aſſeclarum ejus ſyſtema omnino convellit. Hinc

6. Cum P. Seguenot in notis ad Auguſtini Librum de ſancta virginitate * contendiſſet, abſolutionem nihil aliud eſse, quam juridicam peccati jam condonati remiſſionem, condonati inquam, perfecta illa contritione, quam idem Scriptor ad Sacramenti valorem prærequirebat, Sacra Facultas Pariſienſis ſic ſuum ea de re judicium expreſſit: *Quæ tradit Auctor de attritionis inſufficientia, & contritionis ex perfecta charitate abſoluta neceſſitate ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ; & quæ addit & approbat de abſolutione, quod nihil aliud ſit quam juridica declaratio peccati jam remiſſi, damnavit quoque Facultas, & cenſuit has propoſitiones eſſe quietis animarum perturbativas, communi & omnino tutæ praxi Eccleſiæ contrarias, efficaciæ Sacramenti Pœnitentiæ imminutivas, & inſuper temerarias & erroneas*. Cenſuræ huic acquievit Auctor, ſed ad tempus. Obſequentior Oratorii Congregatio exoſam ſibi Operis hujus doctrinam, Præpoſiti generalis & totius Corporis nomine proteſtata eſt. Eamdem hanc opinionem in Caſtro Vincennenſi ejuravit Vergerius Abbas S. Cigirani, imo &, niſi

* L'abſolution n'eſt qu' une déclaration que les péchés ſont remis. *Liv. de la ſainte virginite*, pag. 129. Opus iſtud ſub Seguenoti nomine ab Abbate Sancyrano vulgatum prodiiſſe, ex fama refert Pintherellus in Libro ſuo de attritionis ſufficientia, ubi alias ejuſdem Abbatis propoſitiones prædictæ omnino ſimiles adducit pag. 3. Narrant, ait P. Davrigni ad an. 1638. aſſertum fuiſſe a R. P. de Gondren, coram Card. Richelio, doctrinam Libri de ſancta virginitate, nedum Oratorii foret, ne quidem doctrinam fuiſſe Seguenoti, cujus in Librum e Sancyrani Scriptis ignota arte tranſlata eſſet, At de his viderint alii.

&, niſi memoria lapſus ſit, perjure aſſeruit ſuam nunquam fuiſſe. De quo vide Librum, at in nonnullis infide editum, cui titulus: *Recueil de pluſieurs pieces pour ſervir a l'Hiſtoire de P. R.* pag. 87. & ſeq.

Prob. 4. Concluſio rationibus Theologicis. Prima deſumitur ex hujus 91
Sacramenti effectu. Is enim ex Decreto Florentino eſt abſolutio a peccatis; ex Tridentino autem Seſſ. 14. Cap. 3. reconciliatio cum Deo. Atqui in opinione noſtræ contraria Pœnitentia nuſquam effectum hunc vere & proprie pareret. Non enim vere abſolvitur per Sacramentum, qui vere jam per contritionem perfectam abſolutus eſt. Nec vere reconciliatur per idem Sacramentum, quem Sacramentum jam omnino reconciliatum eſſe declarat.

Confirm. Sacramentum quodlibet gratiam ſibi propriam producit ex opere operato. Atqui gratia Sacramenti Pœnitentiæ propria, non eſt vel mera peccati condonati declaratio, vel ſimplex gratiæ augmentum, ſed illud gratiæ genus, quo quis, per ſe loquendo, a morte revocatur ad vitam. Unde Pœnitentia, ut & Baptiſmus ubique mortuorum Sacramentum nuncupatur.

II. Eodem modo ſolvit Sacerdos peccata, cum in adminiſtratione Pœnitentiæ dicit, *Ego te abſolvo*, ac eadem ſolvit, cum in Baptiſmo dicit, *Ego te baptizo*: Atqui in Baptiſmo, miniſterialiter quidem, at vere tamen ſolvit peccata, non tantum ſoluta declarat.

Tertiam rationem ex Eſtio proponit Tournelyus, inde petitam, quod 92
ſi Sacerdos confitentem vere non abſolvit, plus habitura ſit oneris confeſſio, quam utilitatis. Ad id enim tantum inſerviet, ut diſcat Pœnitens ſibi ſua jam remiſſa eſſe peccata: hæc autem utilitas non tanti eſſe videtur, ut Præcepti confeſſionis gravitatem compenſet.

Accedit, & hæc eſt nova Eſtii ratio, quod hæc abſolutionis declaratio *vel nullum vel exiguum uſum habet. Non enim fit Deo, qui omnia novit, quique ut opinio illa vult, Pœnitentem jam antea abſolvit: Neque fit Eccl ſiæ, quia non eſt hoc forum exterius: Neque ipſi Sacerdoti, quia declaratio fieri debet ad alterum. At neque etiam Pœnitenti, quia, ceteris paribus, melius videt in corde ſuo veram contritionem, per quam jam ante æſtimatur abſolutus, quam poſſit ex ejus confeſſione & ſignis exterioribus Sacerdos cognoſcere; & proinde hac declaratione Sacerdotis non opus habet.*

At neutra hæc ratio admodum urgere videtur. Non prima: tanti enim 93
eſt gratiæ augmentum; tanti & illa ſui generis certitudo, qua ex prædicta declaratione confidit Pœnitens ſua ſibi remiſſa eſſe peccata, ut hanc confeſſionis pretio non ægre mercetur cordatus quiſquis & vere Pœnitens. Et vero quoti peccata ſibi jam olim dimiſsa confitentur, ut gratiam hinc percipiant uberiorem?

Non ſecunda: quotidiana enim experientia conſtat, eos qui nihil vel minus habent contritionis, pleniorem ſibi ſæpius gratulari: contra vero qui plus habent, ſibi ut plurimum ahenei pectoris conſcios videri. Verbo dicam, conſtat hominem nuſquam flebilius cæcutire, quam in rebus propriis. Quidni igitur totum ſe alieno ſubjiciat examini, ut quadantenus edoceatur, amore utrum an odio dignus ſit. At de his penes te, Lector bone, judicium eſse volo.

Objic. 1. Non facit homo quod ſolius Dei eſt. Atqui ſolius Dei eſt 94
 dimit-

dimittere peccata; prout ipſe docet Iſai. 43. 25. *Ego ſum, ego ſum ipſe; qui deleo iniquitates tuas*. Hinc Luc. 5. 21. *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Ergo.

95 Reſp. diſt. min. Solus Deus ut cauſa princeps & independens dimittit peccata, C. ſolus per excluſionem cauſæ ſecundariæ & miniſterialis, N. Ut enim jam ex S. Paciano animadvertimus, *quod per Sacerdotes facit, ipſius eſt poteſtas*. Atque id Novatiani ipſi admittere cogebantur, tum quoad Baptiſmum, ubi peccata dimittuntur hominum miniſterio; tum quoad leviora delicta, quæ per claves remitti plerique fatebantur.

Quod ajunt Phariſæi Luc 5. vel ſignificat, ſolius eſſe Dei primaria poteſtate dimittere peccata, & tunc nihil ad nos; vel ſignificat non poſſe Deum poteſtatem dimittendi peccata alligare exterioribus ſignis, quæ ab homine applicentur; & tunc merus eſt error, quem aliis pluribus adjecere.

96 Inſt. Actio peccata dimittens, animam attingit. Sed Deus ſolus actione ſua animam attingere poteſt. Ergo.

97 Reſp diſt. min. Solus poteſt vi propria, & ut corda hominum habens in manu ſua, C. ſolus poteſt, quaſi ad id mortalium miniſterio uti non poſſit in Pœnitentia, ut in Lavacro, N.

98 Objic. 2. Potiſſima Concluſionis noſtræ probatio ex his deſumitur verbis, *Quorum remiſeritis*, &c. Atqui verba hæc meram condonati peccati declarationem non raro ſignificant. Sic illud Luc. 7. 48. *Remittuntur tibi peccata tua*, idem eſt ac Declaro remiſſa. Jam enim reapſe dimiſſa erant, cum v. 47. dixerat Chriſtus: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*.

99 Reſp. 1. neg. min. Neque enim quia *remittere*, ſemel idem fuerit ac *remiſſum declarare*, ideo id unum ubique ſignificabit; & multo minus, cum ad proprium & litteralem remiſſionis ſenſum determinabitur. Atqui Matth. 16. & Joan. 20. vox ſolvendi & remittendi ad proprium veræ remiſſionis ſenſum manifeſte determinatur. Siquidem Matth. 16. vult Chriſtus ſemetipſo dignam confeſſioni Petri mercedem rependere: Joannis autem 20. Apoſtolos ea dignatur poteſtate, cum qua a Patre ſuo miſſus eſt; a Patre, inquam, qui omnem in Cœlo & in Terra poteſtatem Filio dedit. Hæc porro exigunt ut Chriſtus aliquid conceſſerit longe præſtantius poteſtate ſimpliciter declaratoria, quæ ipſi Nathan conceſſa fuerat. Unde hanc multo ſublimiori ſenſu tota ſemper intellexit Eccleſia, uti abunde hactenus probatum eſt.

Et vero, ut optime notat Tournelyus, ſi Pſeudoreformatis liceat verbum *remittere* metaphorice interpretari, quia forte ſemel metaphorico ſenſu accipiatur in Scriptura; licebit & Socinianis nomen Dei metaphorice tantum Chriſto attribuere, quia nomen illud non adeo infrequenter accipiatur metaphorice, puta cum Deus ipſe & Judices appellat Deos, & Moiſen Pharaonis Deum conſtituit. Ut quid ergo tam acriter Socinianos impetunt Calviniani, ut eos etiam, quod erga Servetum fecit Calvinus, flammis devoveant?

100 Reſp. 2. neg. min. aliis de cauſis, & 1. quia vox *remittuntur*, ſi de actuali venia intelligatur, eumdem in utroque verſu ſenſum ferre poteſt; quatenus quod Phariſæo declarat Chriſtus v. 47. idem declarat & confirmat

firmat Magdalenæ v. 48. 2. quia textus Græcus pro *remittuntur*, habet *remiſſa ſunt*, unde tollitur omnis difficultas.

Objic. 3. Quod ſupponit Pœnitentem jam vere abſolutum a peccatis, & ſpiritu gratiæ viventem, peccata ejus vere non ſolvit. Atqui abſolutio Sacerdotalis ſupponit ∴ Prob. min. duplici exemplo, quo frequenter utuntur SS. Patres, Leproſi ſcilicet, quem poſtquam mundavit Chriſtus, remiſit ad Sacerdotes, non ut mundaretur, ſed ut mundus declararetur; & Lazari, qui ante ad vitam revocatus erat, quam a Chriſto Diſcipulis traderetur ſolvendus. Ex pluribus quæ ea de re adducit Launojus teſtimoniis, duo ſufficient, Auguſtini unum, qui Serm. 67. de verbis Evan- *Part. 1. c. 8.*
gelii, al. 8. de verbis Domini, ſic loquitur: *Mortuus eſt peccator: maxime* *Part. 2.*
*ille quem moles conſuetudinis premit ∴ Quis eum ſuſcitabit, niſi qui remoto la-* *c. 2.*
*pide clamavit dicens, Lazare, prodi foras? Quid eſt autem foras prodire, niſi* *T. 5. p.*
*quod occultum erat, foras prodere? Qui confitetur, foras prodit: foras prodire* *374.*
*non poſſet, niſi viveret: vivere non poſſet, niſi reſuſcitatus eſſet.* Aliud Gregorii Magni, qui Hom. 25. in Evang. *Tunc*, inquit, *vera eſt abſolutio Præſidentis, cum æternitatis arbitrium ſequitur Judicis. Quod bene quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, quæ videlicet demonſtrat, quia prius mortuum Dominus vocavit & vivificavit, dicens: Lazare, veni foras; & poſtmodum is qui vivens egreſſus fuerat, a Diſcipulis eſt ſolutus ∴ Ecce illum Diſcipuli jam viventem ſolvunt, quem Magiſter reſuſcitavit mortuum.* Unde ſic: Quod ſupponit Pœnitentem, cum ſolvitur a Sacerdotibus, in eo eſſe ſtatu, in quo erat vel Leproſus cum miſſus eſt ad Sacerdotes, vel Lazarus, cum ſolutus eſt a Diſcipulis, ſupponit utique eum jam ſpiritu gratiæ viventem, prohinc jam vere abſolutum a peccatis. Atqui ſacerdotalis abſolutio ſupponit, &c.

Reſp. ad 1. & 2. neg. min. Nam ſupponunt equidem Patres, in pecca- 102
tore, ad hoc ut inſtar Lazari a Diſcipulis ſolvi poſſit, certas ſpiritalis vitæ inchoationes prærequiri, quæ ſi deſint, manet ille in ſepulchro, nec uſquam a vinculis ſuis expediri poteſt. At non docent neceſſum prorſus eſſe ut diſpoſitiones illæ uſque ad plenam vitam, ſeu ad veræ juſtitiæ ſtatum pertingant. Enimvero Auguſtinus, qui argumentum illud fuſe verſat Concione 2. in Pſalm. 101. ſic mentem ſuam evolvit. *Remiſſio peccatorum, ſolutio* *T. 4. p.*
*eſt. Quid enim prodeſſet Lazaro, quia proceſſit de monumento, niſi diceretur, Sol-* *1103. B.*
*vite eum & ſinite abire? ipſe quidem voce de ſepulchro ſuſcitavit, ipſe clamando animam reddidit, ipſe terrenam molem ſepulchro impoſitam vicit, & proceſſit ille vinctus; non ergo pedibus propriis, ſed virtute producentis. Fit hoc in corde Pœnitentis: Cum audis hominem pœnitere peccatorum ſuorum, jam revixit: cum audis hominem confitendo proferre conſcientiam, jam de ſepulchro eductus eſt, ſed nondum ſolutus. Quando ſolvitur? A quibus ſolvitur? Quæ ſolveritis in terra, inquit, erunt ſoluta & in Cœlo. Merito per Eccleſiam dari ſolutio peccatorum poteſt; ſuſcitari autem mortuus, nonniſi intus clamante Domino poteſt: hæc enim Dominus interius agit.* Atqui hæc verba, *jam revixit, jam de ſepulchro eductus eſt*, non exprimunt plenam hanc & omnimodam vitam, qua ſtatus peccati neceſſario excluditur. Alioqui jam non daretur *per Eccleſiam ſolutio peccatorum*; nec tantopere iis metuendum eſſet, qui ex hac vita migrant, antequam a Sacerdotibus ſoluti fuerint; quod repugnat & Auguſtino, tum in textu mox citato, tum in eo quem ſupra produximus.

Non aliam eſſe S. Gregorii mentem, ex ipſo qui objicitur loco manifeſtum eſt. *Cauſæ ergo penſandæ ſunt*, inquit, *& tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda. Videndum eſt quæ culpa præceſſit, aut quæ ſit Pænitentia ſecuta poſt culpam, ut quos omnipotens Deus per gratiam compunctionis viſitat, illos Paſtoris ſententia abſolvat.* Ubi ſic prærequiritur ex parte Dei viſitatio, ut ex parte Paſtoris ſequi debeat abſolutio.

T. 1. p. 1555.

Inſt. 1. Juxta citatos Patres nihilo plus poſſunt Sacerdotes erga peccatorem, quam fecerint diſcipuli erga Lazarum, cum hunc a vinculis ſuis ſolverunt. Atqui Diſcipuli reipſa Lazarum non ſuſcitarunt a morte. Ergo nec peccatorem vere ſolvunt Sacerdotes.

104 Reſp. diſt. maj. Nihil plus poſſunt Sacerdotes erga peccatorem, quantum ad commotionem & converſionem cordis ejus, C. quantum ad abſolutionem peccati, N. Ad juſtificationem peccatoris quædam ex parte Dei neceſſaria ſunt, quæ Sacerdos ſupplere nequit. Quædam &, juxta divinam ordinationem, neceſſaria ſunt, quæ Deus nonniſi per ſacerdotale miniſterium exequi ſolet. Ex parte Dei neceſſum eſt ut peccatoris mentem illuſtret, cor ejus ſalubri timore configat, &c. Hæc autem Sacerdotes non magis præſtare poſſunt, quam potuerint Diſcipuli per ſe ſolos Lazari animam in cadaver ipſius revocare. Verum ſi ex hac parte eadem eſt Sacerdotum conditio erga peccatores, quæ Diſcipulorum fuit erga Lazarum; ex alia non parum differt, ſicut nec parum diſcrepabat conditio Lazari a conditione peccatoris. Scilicet enim in cadavere mortui nec ſenſus ineſt, nec vitalis quipiam motus, cujus ope indicia vitæ exhibere poſſit. Contra vero in homine per peccatum mortuo non pauca occurrere poſſunt vitæ primordia: quia præter fidem & ſpem, quas ut plurimum illæſas ſervat, a Spiritu ſancto illuſtrari poteſt, ſaluhriter terreri, ſicque eos induere ſenſus, qui afflante cœleſti aura tandem in Pœnitentiam adoleſcunt. Senſim itaque foras prodit peccator, vivere incipit, & quadantenus reſuſcitatur. At necdum tunc ſpiritualiter vivus cenſeri poteſt; ſicut nec certo ſenſu vivorum ordinem ingreſſus erat Lazarus, Quamdiu nec loqui, nec gradi, nec ceteras viventium functiones obire poterat: Unde ſicut huic neceſſe fuit, ut a Diſcipulis ſolveretur; ſic & illi neceſſum eſt ut ſolvatur a Sacerdotibus. Id ergo unum trita hac ſua comparatione exprimere voluerunt Patres, quod ſicut Apoſtoli fruſtra Lazari cadaver ſolviſſent, niſi prius Chriſtus voce magna clamando: *Lazare, veni foras*, eidem vitæ ſpiritum reſtituiſſet, quod non erat virtutis Apoſtolicæ, ſed omnipotentiæ divinæ; ita temere & perperam Sacerdotalis manus peccatores ſolvere præſumeret, niſi prius efficaciter audiiſſent Deum interius clamantem: *Convertimini ad me in toto corde veſtro*. Qui plus quidpiam in ea ſimilitudine requiret, contra naturam comparationis, cui familiare eſt ut claudicet, is a Patrum inſtituto prorſus aberrabit. Qui enim alibi docent peccatorem tamdiu mortuum eſſe, donec Sacerdotum miniſterio reſurgat; ita ut eodem ſecluſo miniſterio æterna ejus ſalus ſummopere periclitetur, hi profecto longum inſtituunt diſcrimen inter ſpiritalem ejus vitam, antequam abſolvatur a Sacerdotibus, & naturalem Lazari vitam, antequam is a Diſcipulis ſolveretur. Atqui ex ſupra dictis Patres, &c. Ita Tournely, Habert, &c.

105 Inſt. 2. Atqui Sacerdotes non magis peccatorem ſpiritaliter reſuſcitant ab-

abſolvendo, quam Diſcipuli Lazarum naturaliter ſuſcitaverint, cum inſtitas ejus ſolverunt. Ergo nulla ſolutio.

Prob. ſubſ. ex alia comparatione apud Patres æque ſolemni, quam ſic exponit Hieronymus in Cap. 16. Matthæi. *Locum iſtum* : Tibi dabo claves Regni Cœlorum, *Epiſcopi & Presbyteri non intelligentes, aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio, ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur : cum apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæratur. Legimus in Levitico de leproſis, ubi jubentur ut oſtendant ſe Sacerdotibus, & ſi lepram habuerint, tunc immundi fiant : non quod Sacerdotes leproſos faciant & immundos, ſed quod habeant notitiam leproſi & non leproſi, & poſſint diſcernere qui mundus, quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum Sacerdos mundum vel immundum facit, ſic & hic alligat Epiſcopus & Presbyter, non eos qui inſontes ſunt vel noxii; ſed pro officio ſuo, cum peccatorum audierit varietates, ſcit qui ligandus ſit, quive ſolvendus*. Unde ſic : Chriſtiani Sacerdotes nihil aliud præſtant quoad peccatores quos ſolvunt, quam Sacerdotes Levitici quoad leproſos. Atque Levitici Sacerdotes non mundabant leproſos, ſed mundatos declarabant. Ergo. *T. 4. part. 1. p. 75.*

Reſp. diſt. maj. non aliud præſtant Chriſtiani Sacerdotes, quam præſtabant Levitici quoad leproſos ſpectatos ratione immunditiæ legalis, C. ratione immunditiæ naturalis, Subd. non aliud præſtant quantum ad aliquid, C. quantum ad omnia, N. Itaque, ait idem qui ſupra Theologus. Duplex immunditia in leproſo & in peccatore diſtingui debet. In leproſo quidem alia eſt immunditia naturalis, quæ ex ipſa putidi morbi conditione exurgit, & propter quam ne ceteros inteſtet, ab eorum conſortio arcetur: Alia eſt immunditia legalis, quæ homines ea labe infectos excludebat a ſacris. In peccatore pariter duplex eſt immunditia, alia actualis, per quam & mente cæcus divina obliviſcitur, & durus corde inhiat terrenis. Habitualis alia, quæ eſt ipſa peccati labes ex præteritis delictis reſultans. Tranſacto enim peccati actu manet reatus, ut alibi docuimus cum Auguſtino. 106

Jam vero Levitici & Chriſtiani Sacerdotes in multis conveniunt quantum ad lepram ex una parte, & peccatum ex altera. Ut enim primi naturalem lepram tollere non poterant, ſic nec ſecundi cæcitatem mentis ac cordis duritiam auferre poſſunt. Rurſum, ut primi non ante leproſum quemquam admittebant ad ſacra, quam rite probaſſent an deſiiſſet morbus; ſic nec ſecundi peccatorem illum antea reconciliare debent, quam ſufficienter exploraverint annon etiamnum adhæreat peccato. Demum ut primi legalem immunditiam vere & proprie tollebant, cum hæc tamdiu ſupereſſet, donec declaraſſet Sacerdos eam deſiiſſe; ſic vere & proprie ſecundi habitualem peccati maculam tollunt; cum hæc tamdiu manet, donec per claves, aut per contritionem in ordine ad claves, ſublata fuerit. Invehit tamen tertia hæc Leviticos inter & Evangelicos Sacerdotes ſimilitudo ſummam inter utroſque diſſimilitudinem. Levitici enim Sacerdotes nulla verborum arte in corpus lepra infectum efficaciter agere poterant : noſtri vero Sacerdotes in animam peccati labe ſordidam agunt potenter, eamque virtute ſibi a Chriſto indita ex atra ſuper nivem dealbant. Id porro a ceteris Patribus conſtanter agnitum, nec uſquam negavit, nec in dubium vocavit Hieronymus. Quæ igitur mens ſancti Doctoris? Una hæc, ut eorum temeritatem caſtiget, qui, quaſi pro arbitrio peccatores ſanare poſſint vel enecare, nulla *Pſ. 50.*

meri-

meriti vel demeriti habita ratione abſolutionem negant aut concedunt; cum e contra *pro officio ſuo*, & *peccatorum varietates*, & Pœnitentium affectus dignoſcere debeant, ut ſcire poſſint *quis ligandus ſit*, *quiſve ſolvendus*. Et vero, quod eo loci redarguit Hieronymus in Epiſcopis vel Presbyteris, qui clavium poteſtate abuſi male ligabant aut ſolvebant, hoc utique in iiſdem redarguiſſet, ſi vel indignos admiſiſſent ad Baptiſmum, vel dignos ab eodem removiſſent. Atqui non ideo ſuam Baptiſmo virtutem ademiſſe cenſeretur. Ergo nec ſuam clavibus vim in objecto textu ademiſſe cenſeri debet.

107 Inſt. 3. Ex Hieronymo, apud Deum non quæritur ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita. Atqui ſi Sacerdotes reum vere & proprie ſolverent, non tantum quæreretur vita ejus, ſed & impendio quæri deberet ſententia Sacerdotum. Ergo ex Hieronymo Sacerdotes vere & proprie non ſolvunt.

108 Reſp. diſt. maj. Non quæritur Sacerdotum ſententia, quaſi hæc ſufficiat ſecluſis Pœnitentium diſpoſitionibus, C. quaſi hæc cum piis eorum diſpoſitionibus neceſsaria non ſit, N. Sane apud Deum quæritur reorum vita, quia nemo reus ſolvi poteſt, niſi hunc Deus dignum judicet qui ſolvatur.
T. 1. p. *Tunc enim*, ait Gregorius Magnus Hom. 26. in Evang. *vera eſt abſolutio præ-*
1555. E. *ſidentis, cum æterni arbitrium ſequitur Judicis*. Unde perperam & ſacrilege Presbyteri *vel damnare innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrantur*. At non ideo vel otioſa eſt abſolutio, cum legitime profertur, vel veniæ jam obtentæ mere declaratoria. Si ut enim & præviæ requiruntur diſpoſitiones ad Baptiſmum, & is tamen vere ſolvit peccata; ſic & præviæ ad Pœnitentiam requiruntur, citra diſpendium efficaciæ ejuſdem.

109 Objic. 4. Qui unanimi conſenſu docent poteſtatem ligandi & ſolvendi ſolius Dei eſſe, docent conſequenter hominem per claves vere & proprie non ſolvere aut ligare. Atqui SS. Patres .·. Prob. min. 1. ex Cypriano
Pag. Tract. de lapſis, ubi hæc habet: *Solus Dominus miſereri poteſt. Veniam pec-*
173. *catis quæ in ipſum commiſſa ſunt, ſolus poteſt ille largiri*. 2. ex Ambroſio L. 3.
T. 2. p. de Spir. S. Cap. 18. *Per Spiritum ſanctum peccata donantur; Homines autem*
693. *in remiſſionem peccatorum miniſterium ſuum exhibent, non jus alicujus poteſtatis exercent*. 3. ex S. Chryſoſtomo Homil. 15. in Cap. 5. Matthæi: *Liberare a putredine peccatorum, Chriſti profecto virtutis eſt: ut autem ad illa iterum non revertantur, Apoſtolorum cura eſt ac laboris*. His concinunt ceteri, quorum inſtar ſit Auguſtinus Serm. 99. de verbis Evangelii S. Lucæ,
T. 5. p. alias Hom. 23. ex 50. ubi hæc explicans Chriſti verba: *Si cui dimiſeritis*
525. *peccata, dimittuntur ei*: *Hoc eſt*, inquit, *Spiritus dimittit, non vos*. Unde illi qui tumide dicit, *Ego dimitto, ego mundo, ego ſanctifico*, reſponderi vult S. Doctor: *Non ego, ſed Chriſtus*. Hinc rurſum Tract. 3. in Joan. *Servus*, inquit, *agere ſecundum Legem poteſt; ſolvere a reatu Legis non poteſt*. Ergo.

110 Reſp. neg. maj. Qui enim docent poteſtatem ligandi vel ſolvendi ad Deum pertinere, docent equidem 1. Deum primariam eſse juſtificationis noſtræ cauſam; hominem vero miniſterialem dumtaxat; 2. eumdem hominem quatenus miniſterialiter ligat aut ſolvit, non exercere poteſtatem abſolutam, nulliſque adſtrictam legibus, ſed ita conſtitutis a Chriſto regulis addictum eſse debere, ut qui eas, vel indignos ſolvendo, vel inſontes ligando, violaverit, non diſpenſator fidelis, ſed iniquus diſſipator æſtimari

mari debeat. Verum non ideo docent, hominem vere & proprie non ſolvere, ſeu in Pœnitentia, ſeu in Baptiſmo, cujus eadem eſt in præſenti conditio quæ Pœnitentiæ. Id autem ſi de ullis, certe de objectis Patribus conſtat, qui cum ex profeſſo Montaniſtas & Novatianos oppugnaverint, quam dextra manu Eccleſiæ aſſerebant ligandi & ſolvendi poteſtatem, eidem ſiniſtra abripere noluerunt. Unde ut objectos textus levi calamo perſtringam,

Dico 1. ad Cyprianum, eos tantum ab ipſo impeti Sacerdotes, qui intempeſtiva miſeratione pacem lapſis reſtituebant *ante expiata delicta, ante exomologeſim factam criminis, ante purgatam conſcientiam*. Ecquis cum ſancto Martyre pacem hanc *falſam*, *periculoſam*, imo exitioſam *dantibus*, & *accipientibus nihil profuturam* aſſerere dubitet? Pag. 173.

Dico 2. Ambroſium, eo loci divinitatem ſancti Spiritus hinc probare, quod peccata vi propria dimittat? cum mera creatura, qualis eſt homo, *in remiſſionem peccatorum miniſterium* quidem *ſuum* exhibere valeat; ſed nullum *alicujus poteſtatis*, quale ſcilicet eam exercet Spiritus ſanctus, id eſt ſupremæ & divinæ, *jus exercere* poſſit. Inde autem quid contra nos?

Dico 3. Chryſoſtomi textum eſſe extra rem. Neque enim hic loquitur de poteſtate in Pœnitentiæ Sacramento exercenda, ſed de ea dumtaxat, quam extra Sacramentum exercent Eccleſiæ Paſtores, cum per bona exempla & pias exhortationes jam renatos fovent in pietate, & a priſtinis vitiis deterrent. Ceterum ad ſolam Chriſti virtutem pertinere ut a *putredine peccatorum*, ſeu per ſe immediate, ſeu mediante hominum miniſterio liberet, nemo niſi blaſphemus negaverit.

Dico 4. Auguſtinum Tract. 3. in Joan. hoc unum velle, ut ſervus, quia cauſa tantum miniſterialis & dependens, *ſecundum Legem* agat; cum *a reatu Legis* pro nutu & arbitrio ſolvere, ſit Dei ſolius, non hominis. Citata vero Homilia perſtringit tumorem vel ſtuporem Donatiſtarum, qui Sacramentorum efficaciam ex ſua privata pietate pendere rati, Sacramentum ab hæretico, malove Miniſtro, id eſt, ab eo omni qui Donatiſta non eſſet, collatum, nullius eſſe virtutis palam effutiebant.

Objic. 5. Eadem eſt omni tempore abſolutionis efficacia. Atqui abſolutio quandoque ſaltem eſt mere declaratoria; puta cum invenit peccatum jam ante perfecta contritione deletum. Ergo. 111

Reſp. 1. neg. maj. ad ſenſum objectionis. Ut enim abſolutio non dicatur ſimpliciter declaratoria, haud requiritur ut ſemper peccatorem ſuſcitet a mortuis; ſed ſatis eſt ut ad eum ſuſcitandum inſtituta fuerit, & hunc effectum pariat communiter. Quemadmodum, ut Baptiſmus dicatur Sacramentum Regenerationis, neceſſe non eſt ut eos etiam adultos regeneret, qui per caſtum Dei amorem jam fuerint regenerati; ſed ſatis eſt ut de ſe vim habeat regenerandi, & de facto eos regeneret, qui ex præpotenti & rara Dei miſericordia jam renati non fuerint.

Reſp. 2. neg. min. Sicut enim ſol per ſe & proprie ceram liquefacere dicitur, etſi hanc nonnunquam ex ſuppoſito igne liquefactam inveniat; ſic & abſolutio per ſe & proprie reconciliativa dici debet, etſi hominem quandoque jam reconciliatum inveniat; cum præſertim *reconciliatio ipſi contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non* ſit *adſcribenda*, uti docet Tridentinum Seſſ. 14. Cap. 4. Quapropter, ſi res penitius inſpi- 112

inſpiciantur, ut abſolutio mere declaratoria dici poſſet, neceſsum foret ut peccatum ſemper prævia contritione deletum ſupponeret. Hoc autem licet a Theologis non paucis, præcipue ante Tridentinam Synodum, admiſsum fuerit, procul rejiciendum exiſtimamus.

113 Objic. 6. Ut opinio noſtræ contraria admitti poſſit, ſatis eſt ut *ſolvere* idem plane ſit ac *ſolutum declarare*. Atqui ∴. Namque 1. Judex in exteriori foro injuſte accuſatum abſolvere dicitur, cum eum inſontem eſse declarat. 2. Peccatricem abſolviſse dicitur Chriſtus Luc. 17. licet tantum dimiſsa ipſi fuiſse peccata ſua renuntiaverit. 3. Ei qui peccata jam pluries abſoluta confitetur, non mendaciter dicitur a Sacerdote, *Ego te abſolvo*; & is tamen non abſolvitur vere, ſed abſolutus declaratur. Ergo.

114 Reſp. ad 1. neg. min. Idem enim ſibi vult *abſolvere* in Pœnitentia, quod *abluere* in Baptiſmo: hic porro non idem eſt *abluere*, ac ablutum declarare.

Nec nocent objecta exempla. Non 1. Judex enim injuſte accuſatum ſimul abſolvit a falſis criminationibus, & innocentem declarat. Abſolvit, inquam, extrinſece, prout extrinſece accuſatus erat.

Non 2. Utrumque enim præſtitit Chriſtus: nimirum & Peccatricem abſolvit, cum in ea cœleſtem illam ſuccendit charitatis flammam, quæ vitia omnia conſumit; & ipſam a peccatis liberam eſse declaravit in domo Phariſæi: quode jam ſupra.

Non 3. Cum enim ad eum, quem jam pluries a certis peccatis abſolvit, dicit Sacerdos: *Ego te abſolvo*, non dicit, *Ego declaro tua tibi dimiſſa eſſe peccata*: id enim ſatis inutile foret reſpectu Pœnitentis, qui centies & eo plus iſtud audierit; ſed æquivalenter dicit: Ego do tibi gratiam, de ſe quidem remiſſivam peccati; ſed nunc mage magiſque cum Deo reconciliativam; qua ſcilicet & in ejus amore creſcas; & tibi minuatur aliquid pœnæ, cui, deleta etiam per Pœnitentiæ Sacramentum culpa, obnoxius eſt peccator. Ergo ne in hoc quidem caſu abſolutio ſimpliciter declaratoria dici poteſt. Ut poſtrema poſtremæ hujus reſponſionis pars plenius intelligatur, ſit

## ARTICULUS QUARTUS.

### *An Pœnitentia ut culpam, ſic & pœnæ reatum tollat.*

115 CERTUM eſt apud Pſeudoreformatos ut & apud Catholicos, 1. æternam pœnam lethali cuilibet peccato reſpondere. *Timidis enim, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, &c. pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure*, Apocal. 21. 8. 2. eſſe aliquam temporalem pœnam, mortem ſcilicet & hujus vitæ miſerias, quæ nulla Pœnitentia expungatur; 3. eſſe & aliquam, quæ dilui poſſit, ſeu per Baptiſmum, ſeu per vim Martyrii, ſeu per ardentiſſimam contritionem. At controvertunt iidem inter ſe, an, deleta per Pœnitentiam culpa, deleatur ſemper reatus cujuslibet pœnæ temporalis. Affirmant cum Lutheranis Calviniani, atque hinc inferunt 1. vanam eſſe Purgatorii & Indulgentiarum fidem; 2. peccatorem qui ſemel ab iniquitatis via reſipuit, ad nullam omnino pro præteritis lapſibus ſatisfactionem teneri. Qua de re ſit

CONCLUSIO. Quoties per Pœnitentiam tollitur reatus culpæ, tollitur & reatus

reatus pœnæ æternæ; at non tollitur ſemper, ſed ſæpius manet reatus pœnæ temporalis. Utraque pars eſt de fide.

Prob. 1. pars, 1. ex Apoſtolo Rom. 8. 1. *Nihil damnationis eſt iis qui* 116
*ſunt in Chriſto Jeſu*. Sed quibus dimiſſa eſt per Pœnitentiam culpa, ii ſunt in Chriſto Jeſu per gratiam juſtificationis. Ergo liberi ſunt tum a peccato mortali quod eſt cauſa damnationis, tum ab ipſa damnatione.

2. ex Trid. Seſſ. 6. Cap. 14. ubi declaratur, *Satisfactionem, jejunia*, 117
*eleemoſynas, orationes, & alia ſpiritualis vitæ exercitia præſtari*, NON QUIDEM PRO POENA ÆTERNA, *quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto una cum culpa remittitur, ſed pro pœna temporali, quæ, ut ſacræ Litteræ docent, non tota ſemper, ut in Baptiſmo fit, dimittitur*.

3. quia, ut bene eadem Synodus ibid. Cap. 7. numquam remittitur 118
peccatum mortale citra infuſionem gratiæ ſanctificantis, qua *homo ex injuſto fit juſtus, & ex inimico amicus, ut ſit hæres ſecundum ſpem vitæ æternæ*. Sed qui juſtus eſt, Dei amicus, & vitæ æternæ hæres, is æternæ pœnæ obnoxius eſſe nequit. Ergo.

Prob. 2. pars, quam, ut ſtatim ajebat Tridentinum, *ſacræ Litteræ exer-* 119
*tim docent*, Prob., inquam, pluribus Scripturæ exemplis. Geneſ. 3. Protoparens Adamus in delicti ſui pœnam id audiit a Deo: *Maledicta terra in opere tuo. In ſudore vultus tui veſceris pane, pulvis es, & in pulverem reverteris*. Atqui ærumnas illas toto vitæ decurſu ſenſit Adam, licet *e delicto ſuo* eductus eſſet, ut dicitur Sap. 10. Ergo remiſſa culpa non ſemper remittitur temporalis pœnæ reatus. Unde Irenæus Lib. 3. Cap. 35. *Condemnationem tranſgreſſionis accepit homo, tædia & terrenum laborem, & manducare panem in ſudore vultus ſui, & converti in terram ex qua aſſumptus eſt. Similiter & mulier tædia & labores, & gemitus, triſtitias partus, &c. ut neque maledicti a Deo in totum perirent, neque ſine increpatione perſeverantes Deum contemnerent*.

Num. 12. condonat Deus Mariæ peccatum murmurationis adverſus Moyſem: Atqui nihilominus jubet v. 14. eam *ſeptem diebus extra caſtra* a populo ſeparari.

Num. 20. Excluduntur Moyſes & Aaron a terra promiſſionis, *eo quod increduli fuerint ori* Domini *ad aquas contradictionis*, verſ. 11. & 24. Atqui dubio procul uterque ſuam hanc noxam ſalubri Pœnitentia diluerat. Ergo diluto etiam peccato manet reatus pœnæ.

2. Reg. 12. David ſceleris ſui veniam promeretur, & recipit his Nathan verbis: *Dominus tranſtulit peccatum tuum, non morieris*. Atqui tamen propter idem ſcelus graviſſimis pœnis afficitur. *Verumtamen*, ait Propheta, *quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini propter verbum hoc, filius qui natus eſt tibi, morte morietur*. Neque ob pœnitentis Regis lacrymas retractata eſt ea, quam ante audierat, comminatio: *Non recedet gladius de domo tua, eo quod deſpexeris me, & tuleris uxorem Uriæ*. Atqui hic indicitur pœna Davidi, non ſolum in emendationem ejus, aut aliorum terrorem, uti cum Dallæo reponunt Novatores, ſed in pœnam perpetrati criminis. Nimirum QUONIAM *blaſphemare fecit inimicos Domini*; EO QUOD *contempſerit* Deum, &c. Ergo.

Neque alia eſt novæ Legis ratio, quam fuerit antiquæ. Mors enim & aliæ vitæ hujus ærumnæ totidem ſunt ut plurimum peccati pœnæ.

Atqui

Atqui morti ſubjacent & ærumnis vitæ ii etiam quibus in Baptiſmo dimiſſum eſt peccatum originale. Ergo ſublato peccato manent pœnæ, non ad exercitationem virtutis, uti patet in infantibus, ſed ad ultionem peccati.

Ex iis, ad præoccupandam hæreticorum cavillationem, ſic argumentor cum Gregorio de Valentia Tom. 2. diſp. 6. q. 17. p. 5.

Pag. 524. Si quibuſdam certorum peccatorum reis decreta eſt a Deo poſt remiſſam culpam temporalis pœna, non dubium eſt quin aliis, plus, æque vel minus reis, congrua peccato ſuo pœna decernatur. Atqui conſtat, quibuſdam certorum peccatorum reis temporalem pœnam a Deo conſtitutam eſſe. Minor patet ex dictis. Prob. itaque Major. 1. quia nulla eſt ratio, potiſſimum in Scripturis quæ una ſunt Adverſariorum regula, cur Deus temporali pœna peccatorem hunc plectat, iſtum vero æque vel magis reum impunem dimittat. Eſt vero e contra, cur omnes pari lance metiatur, ut nempe & a peccato deterreantur, & exercendæ virtutis materiam habeant. Hinc Auguſtinus Tract. 124. in Joan. *Productior eſt pœna quam culpa, ne parva putaretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna. Ac per hoc vel ad emendationem labilis vitæ, vel ad exercitationem neceſſariæ patientiæ, temporaliter hominem detinet pœna, etiam quem jam ad damnationem ſempiternam reum non detinet culpa.*

2. Quia Deus inviolata lege *Opus hominis reddet ei; & juxta vias ſingulorum reſtituet eis*, ut dicitur Job. 34. cui conſonat Pſalm. 61. Prov. 24. Rom. 2. Ergo ſi hunc temporaliter plectit, plectit & alium. Atque id quadantenus debet, ut juſta erga peccatores omnes proportione aliqualem acceptionis perſonarum umbram effugiat.

120 Prob. 2. ex Patribus, quorum alii theſim noſtram expreſſe conſtituunt; alii conſequenter, quatenus docent homini etiam a peccatis mundato opus eſſe jejuniis, oratione, eleemoſynis, carnis afflictationibus, ut peccata ſua redimat, compenſet, & tegat, Judicem ſuum placando. Ita

Origenes Hom. 15. in Levit. ubi pia hæc opera vocat *pretium, quo peccata redimuntur.*

Cyprianus Epiſt. 3. & 8. ubi tradit *ſatisfactionibus delicta redimi, & ſordes poſt Baptiſmum contractas eleemoſynis ablui.*

Ambroſius Lib. ad Virginem lapſam, ubi *grande ſcelus grandem neceſſariam habet ſatisfactionem.* Quibus concinit id ejuſdem S. Doctoris Lib. 7. in Luc. *Compenſatione charitatis ∴ vel ſatisfactione quacumque peccati pœna diſſolvitur.*

T. 4. p. 471. Auguſtinus in Pſalm. 50. ubi hæc: *Aliquando Deus, cui ignoſcit in futuro ſæculo, corripit eum de peccato in iſto ſeculo: Nam & ipſi David, cui dictum jam fuerat per Prophetam*, Dimiſſum eſt peccatum tuum, *evenerunt quædam quæ minatus erat Deus* PROPTER *ipſum peccatum.* Et rurſus: *Veritatem dilexiſti, id eſt, Impunita peccata etiam eorum quibus ignoſcis, non reliquiſti ∴ Sic prærogaſti miſericordiam, ut ſervares & veritatem; ignoſcis confitenti, ſed ſeipſum punienti.*

Ibid. p. 468. C.

T. 1. p. 313. S. Gregorius Mag. Lib. 9. Moral. Cap. 34. alias 17. *Delictum ſine ultione non deſerit Deus: aut enim ipſum hoc homo in ſe Pœnitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit ∴ Sic David poſt confeſſionem audire meruit:* Dominus tranſtulit peccatum tuum, *& tamen multis poſt cruciatibus afflictus & fugiens, reatum culpæ quam perpetraverat, exolvit. Sic nos ſalutis unda a*

*cul-*

Digitized by Google

*culpa primi parentis abſolvimur, ſed tamen reatum ejuſdem culpæ diluentes, abſoluti quoque, carnaliter obimus*: ubi concluſio noſtra & traditur, & inviĉte probatur. Quod enim reponit Kemnitius, hæc *Patribus inconſiderate excidiſſe*, eoſque, cum talia ſcripſerunt, *hyperbolice magis* locutos *quam vere*; non tam inconſiderata eſt hyperbole, quam putidum evanidi cerebri delirium. De his multo plura de ſeculo in ſeculum dabit Bellarminus Lib. 4. de Pœnit. Cap. 9.

Prob. 3. Quia etſi Deus, ut æternam, ſic & omnem pœnam cum culpa remittere poſſit, haud tamen decet id ab ipſo fieri. *Sane* enim, ait Trid. Seſſ. 14. Cap. 8. *Divinæ juſtitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerint, aliter vero qui ſemel a peccati & dæmonis ſervitute liberati, & accepto Spiritus ſancti dono, ſcienter templum Dei violare, & Spiritum ſanctum contriſtare non formidaverint: Et divinam clementiam decet, ne ita nobis abſque ulla ſatisfactione peccata dimittantur, ut occaſione accepta, peccata leviora putantes, velut injuri, & contumelioſi Spiritui ſancto, in graviora labamur ∴ Procul dubio enim magnopere a peccato revocant, & quaſi freno quodam coercent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt, medentur quoque peccatorum reliquiis; & vitioſos habitus male vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt*, &c. Ergo debuit utcumque, qui ſuaviter & fortiter omnia diſponit Deus, peccatori etiam converſo Pœnitentiam tot bonorum feracem conſtituere. 121

Objic. 1. cum Kemnitio: Ex allegatis ſupra textibus colligi nequit, dimiſſum peccatum ſatisfactoriis pœnis redimi debere, niſi conſtet eoſdem textus de prædictis pœnis intelligi debere. Atqui non conſtat ∴ Textus enim qui de pœnis ad exercitium patientiæ & peccati fugam inflictis exponi poſſunt, de pœnis ſatisfactoriis perperam intelliguntur. Atqui adducti ſupra a nobis textus exponi poſſunt de pœnis, &c. 122

Reſp. ad 1. & 2. neg. min. 1. quia textus illos noſtro Catholicorum ſenſu intellexit univerſa Traditio; quin & diu Lutherus ipſe, ut alibi Deo dante oſtendemus. Porro boni conſulet humilis modeſtuſque Kemnitius, ſi Scripturam Patrum ſenſu potius quam ipſius interpretemur. 2. Pœnæ, quæ propter peccatum præteritum & dimiſſum infliguntur, in peccati vindictam & ſatisfactionem infligi merito dicuntur, non autem vel ad ſimplex virtutis exercitium, vel ad alterius ſimilis peccati cautelam. Atqui pœnæ quas recenſuimus *propter* peccatum præteritum infligi dicuntur. Et vero quid ſibi vult iſtud Michеæ 7. *Iram Domini portabo*, QUONIAM *peccavi ei*, niſi iſtud: Etſi jam Dei amicus, mala quæcumque mihi a Domino obvenient, patienter feram, quoniam iis peccando, me dignum feci. 3. An mors Moyſis & Aaron in deſerto eos potuit facere exinde cautiores? 123 *Vid. Picaler.*

Objic. 2. id Ezech. 18. *Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus ſuis ∴ omnium iniquitatum ejus non recordabor* ibid. 33. *Omnia peccata ejus quæ peccavit, non imputabuntur ei*. Idem aſtruunt innumeri alii textus, in quibus exhibetur Deus uti poſt tergum vel in profundum peccata ſemel dimiſſa projiciens, eaque non imputans. Atqui in opinione noſtra recordaretur Deus illius etiam iniquitatis, de qua quis Pœnitentiam egiſſet. Ergo. 124

Reſp.

125 Reſp. 1. Hinc ſequi nullum uſquam hominem in hac vita, poſt dimiſſam ſibi culpam, temporali pœna fuiſſe affectum. Id autem falſum eſſe confitentur adverſarii plures, qui ſolum negant hanc dimiſſi ſemel peccati vindictam generali lege a Deo conſtitutam eſſe.

126 Reſp. 2. diſt. maj. Cum impius agit Pœnitentiam, Deus iniquitatum ejus non recordatur, neque ea imputat ad pœnam æternam, ſed eatenus tegit, & projicit in profundum, C. Ad temporalem, Subd. Non recordatur, ſi impius acri & vehementiſſimo Pœnitentiæ ſenſu peccatum omne expungat, prout Magdalenæ, Paulo, & aliis quibuſdam eximiæ charitatis Pœnitentibus contingere potuit, C. ſecus, N. Itaque peccati per ſinceram Pœnitentiam deleti non recordatur Deus in furore ſuo ad æternam pœnam: at illius recordatur in miſeratione ſua ad pœnam temporalem; tum ut majoris meriti anſam præbeat iis quos corripit, ut etiam fatentur adverſarii; tum ut animas ſibi jam dilectas *amplius lavet*, & in iis vel rubiginis umbram peccato adhærentem detergat. Atque id non eſt proprie recordari iniquitatis; quia temporales id genus pœnæ, non modicæ tantum, ſed reipſa nullæ ſunt, ſi comparentur vel ad æternas, quas promeruimus, vel ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.

Confirm. eo modo obliviſcitur Deus iniquitatum peccatoris, qui ad ipſum ex toto corde convertitur, quo obliviſcitur juſtitiarum illius qui ad peccatum deflectit: Æqua enim eſt utriuſque conditio apud Prophetam. Atqui Deus, licet hujuſce juſtitiarum obliviſcatur quoad vitam æternam, non tamen eas temporali aliqua mercede defraudat; ut docent S. Chriſoſt. Hom. 67. Hieronym. in Cap. 29. Ezech. Auguſt. Lib. 15. de Civ. Dei, C. 15. Ergo a contrario, &c. Ita Greg. de Valentia.

127 Objic. 2. Cum Luthero in Lib. de Capt. Babylon. Chriſtus cum adulteram abſolvit Joan. 8. non aliam ab ea ſatisfactionem exegit, niſi ut deinceps bene viveret: *Vade*, inquit, *& noli amplius peccare*. Idipſum contigit cum ſua ſeu paralytico, ſeu Magdalenæ peccata dimiſit Salvator. Ergo.

128 Reſp. neg. conſeq. quæ ex adductis exemplis peſſime deducitur. Quod enim ſpectat ad mulierem adulteram, 1. non conſtat ex Scriptura an Chriſtus illam abſolverit a peccato, an ſolum a lapidatione adulteris indicta liberaverit. Certe, ait Bellarminus ibid. Cap. 11. verba iſthæc: *Nec ego te condemnabo: vade & noli amplius peccare*, id unum ſignificare videntur: Neque ego te lapidari velim: ſed cave ne eodem peccato in idem periculum recidas. 2. Eſto ſuum adulteræ peccatum dimiſerit Chriſtus, ut paralytico & Magdalenæ, annon tantam in iis parere potuit contritionem, ut nulla inſuper ſatisfactione opus eſſe judicaverit. 3. An quia Chriſtus de ſatisfactione ſiluit, nullam exegit deinceps? Annon futuram Magdalenæ Pœnitentiam prænoverat, &c.? 4. Nonne Chriſtus ut ſuam excellentiæ poteſtatem ſimul & manſuetudinem commendaret, potuit ſingulari privilegio pœnam omnem ſimul cum culpa remittere? inde vero quid contra ſolitas providentiæ ipſius leges toties alibi aſſertas?

129 Objic. 3. ex Rom. 8. verſ. 1. *Nihil damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto Jeſu*: atqui in iis foret damnationis non parum, ſi temporali pœnæ obnoxii forent.

130 Reſp. neg. min. abſit enim ut damnationis inſtar habeantur pœnæ, quæ divinam juſtitiam exarmant, quæ quaſi fræno quodam revocant a peccato, quæ

quæ tandem æternum gloriæ pondus operantur in nobis. Atqui pœnæ, quas vel immittit Deus, vel ſponte imponimus nobis, vel ab Eccleſiæ Miniſtris injunctas lubenter ſuſcipimus, divinam juſtitiam exarmant, &c. ergo has pœnas non excludit Apoſtolus a renatis in Chriſto, ſed tantum mortem æternam. Et hoc ſenſu damnationis nomen ſumit, tum eodem Cap. his verbis: *Quorum damnatio juſta eſt;* tum & his Cap. 13. *Ipſi ſibi damnationem acquirunt*. Et vero quod *damnationem* vocat Apoſtolus v. 1. illud *mortem* vocat v. 2. his verbis: *Lex ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu liberavit me a lege peccati & mortis*. Atqui vox *mortis* hic æternam mortem indubie ſignificat; cum ab ea ſola immunes fiant qui renaſcuntur in Chriſto. Ergo & verbo *damnationis* æternam tantum exprimit. Ergo qui nihil niſi in Scriptura vident Pſeudoreformati, Scripturam nequidem intelligunt.

Objic. 4. Eodem modo remittit nobis Deus debita noſtra, quo nos 131 debitoribus noſtris; id enim poſtulari vult & ſpondet in Oratione Dominica. Atqui debita remittimus debitoribus noſtris citra ullam illius pœnæ impoſitionem. Ergo & Deus.

Reſp. diſt. maj. eodem modo remittit Deus, id eſt ſincere, & ex tota 132 cordis propenſione, C. Eodem modo, quaſi dimiſſam culpam numquam plectat, N. quanquam nec ex hac parte diſcrepant homines a Deo. Pater enim eum etiam quem diligit filium, corrigit: Nec redargui poteſt, qui agit ut ablata ſibi reſtituantur famæ vel fortunæ bona.

Inſt. Remiſſio debitorum ex parte Dei plena eſt & perfecta, Atqui 133 talis non erit, niſi omnem prorſus pœnam dimittat.

Reſp. neg. min. Eſt enim plena, quia modicum hoc quod exigit Deus, 134 (modicum dico comparate ad æternam pœnam, quæ a Deo miſericorditer relaxatur) & in plenius noſtri bonum exigit, & abunde præſtat unde ſolvamus. Eſt etiam perfecta, quia debitoris conditioni perfecte proportionata eſt. Is namque, niſi pro delicti menſura menſuram plagarum ſibi imminere crederet, in eadem quæ deflevit vitia, facile relaberetur.

Objic. 5. Satisfactio Chriſti copioſa fuit & cumulata. Atqui ſi teneatur 135 homo pro peccato ſatisfacere, mutila fuit ſatisfactio Chriſti, nedum *copioſa redemptio*. Prob Min. Non offertur ſatisfactio, niſi adhuc ſuperſit debitum aliquod quod perſolutum non fuerit. Atqui ubi ſupereſt debitum, quod perſolutum non fuerit, non potuit præcedere copioſa & abundantiſſima ſatisfactio. Ergo.

Reſp. 1. Ut ſupra, argumentum hoc in ipſos etiam adverſarios reci- 136 dere; cum hi fateantur, e ſanctis per merita Chriſti cum Deo reconciliatis fuiſſe aliquos qui propter injurias antea Deo illatas puniti fuerint.

Reſp. 2. ad 1. neg. min. Quemadmodum enim tametſi copioſa fuit 137 oratio Chriſti, adhuc tamen orare debemus; neque orando, divinæ detrahimus orationi; ſed e contra, tum quia ſic ordinem a Chriſto præſcriptum ſequimur; tum quia totam ſuam vim habet oratio noſtra ab oratione Chriſti: Sic & iiſdem de cauſis ſatisfaciendo, divinam commendamus ſatisfactionem, nedum ei quidpiam deperire velimus.

Ad 2. neg. maj. Offertur enim ſatisfactio pro re jam perſoluta, ſed cu- 138 jus poſſeſſionem certis conditionibus alligavit Chriſtus: ſicut funditur oratio pro re jam in gratiam noſtri obtenta, ſed quam Chriſtus a nobis de

facto obtineri noluit, niſi & hanc nos in ipſius nomine deprecaremur: Quapropter ſolvit Chriſtus in actu primo debiti noſtri pretium ſuperabundans: at debitum illud in actu ſecundo expungi noluit, niſi illud per bona opera, quæ plus ejus ſunt, quam noſtra, redimere conaremur. Unde ſatisfactio noſtra non eſt pretium redemptionis, quod ſuperabunde exolvit Chriſtus, ſed medium quo pretium ſanguinis Chriſti nobis applicatur. Nec magis nocet applicatio hæc infinito valori ſatisfactionis Chriſti, quam Sacramenta & fides, ſine qua fructum paſſionis Chriſti non percipi fatentur Proteſtantes. De his adi Trid. ſeſſ. 14. c. 8.

139 Inſt. Plus nobis profuit obedientia Chriſti, quam nocuerit inobedientia Adæ, Rom. 5. 15. Atqui e contra erit, niſi Deus pœnam omnem & culpam ſimul tollat. Ergo.

140 Reſp. neg. min. Ut enim plus proſit obedientia Chriſti, quam nocuerit Adæ peccatum, haud neceſſe eſt ut ſimul & ſemel omne malum a Protoparente invectum tollat: alioqui & omnes vitæ hujus miſerias & mortem ipſam tollere debuiſſet. Sed ſufficit ut vel hæc tandem tollat, vel in aliquid nobis melius commutet. Atqui pœnam tollit Chriſtus, per pias Pœnitentiæ noſtræ exercitationes, quarum ipſe fons eſt & principium. Miſerias vero & ipſam mortem in aliquid melius commutat; quatenus in iis ſponte ſuſceptis uberiorem Sanctis ſuis meritorum & gloriæ ſegetem conſtituit. Ergo plus in noſtra etiam hypotheſi prodeſt Chriſti obedientia, quam nocuerit Adæ peccatum.

141 Objic. 6. SS. PP. ſatisfactionis noſtræ neceſſitatem excludunt. Sic Am-
*T. 1. p.* broſius Lib. 10. in Luc. n. 88. *Lacrymas Petri lego, ſatisfactionem non lego.* Sic
*1523.* Auguſt. Lib. 2. de peccat. merit. Cap. 34. num. 54. *Reſpondemus* vitæ hujus
*T. 10. p.* labores *ante remiſſionem eſſe ſupplicia peccatorum, poſt remiſſionem autem certa-*
*68.* *mina exercitationeſque juſtorum.* Et in Pſalm. 84. *Operuiſti omnia peccata eorum .·. ut non illa vindicares.* Sic Chryſoſtomus Hom. de Pœnit. &c. *Imponit nobis Deus pœnam, non de peccatis ſupplicium ſumens, ſed ad futura nos corrigens.* Atqui hæc ipſiſſimum ſunt Calvini ſyſtema.

142 Reſp. neg. min. quæ nullum in objectis textibus præſidium habet.

Non in Ambroſio, cujus ea tantum mens eſt S. Petrum crimen ſuum defleviſſe, non autem excuſaviſſe, prout ii faciunt, qui ut ſuam ſibi culpam exprobrantibus ſatisfaciant, eamdem pro virili imminuere ſtudent. Unde apud S. Doctorem ſatisfactio eo loci idem eſt ac excuſatio, apologia quædam ac defenſio. Atque id demonſtrant hæc quæ continuo ſequuntur verba: *Quod defendi non poteſt, ablui poteſt.* Et vero ad quid Pe-
*T. 2. p.* tri lacrymæ, niſi ut ſcelus ſuum dilueret? Certe, ajebat ſupra Ambro-
*315. B.* ſius: *Grande ſcelus grandem habet neceſſariam ſatisfactionem.*

Non in Auguſtino; is enim vult dumtaxat, miſeriis quæ ſunt ſupplicia peccati, hoc etiam poſt condonatum peccatum accedere utilitatis, ut juſtis qui eas patienter ferunt, proſint ad virtutis exercitium; ita ut ii per hoc Deum magis ac magis ſibi devinciant. Quapropter ſic ſtatuit S. Doctor mortem eſſe exercitationem virtutis, ut eamdem non neget eſſe præteriti peccati pœnam. Certe Lib. 13. de Civ. Dei, C. 6. utrumque ſimul conjungit. *Cum*, inquit, *ex primi hominis perpetuata propagine procul dubio ſit mors pœna naſcentis; tamen, ſi pro pietate juſtitiaque pendatur, ſit gloria renaſcentis: & cum ſit mors peccati retributio, aliquando impetrat ut nihil*

*nihil retribuatur peccato*. Et vero an mors infantibus, aut juſtis, qui ſubito caſu rapiuntur, virtutis exercitium eſse poſſit? Ita Tournely, Witaſs. &c. Et altero textu ſequitur equidem Deum ſic operire peccata quę dimittit, ut eadem ęterna pœna non plectat: non autem ut nullam prorſus de iis ultionem ſumat ad tempus. Contrarium luculente probant Auguſtini textus hic paſſim adducti.

Non in Chryſoſtomo, quicum libenter fatemur, Deum in peccati pœna, non tamen, ut terreni Judices ſolent, quęrere vindictam; ſed, quod patris optimi eſt, utilitatem eorum quos plectit: ita ut miſericordia & veritas obvient ſibi, juſtitia & pax ſeſe oſculentur. Quod autem pro peccato ſatisfactionem deberi non neget S. Doctor, hinc liquet quod ibid. aſserat, *peccatores non manere inultos*, his a Deo *conſtitui pœnam, non remitti ſupplicium* &c. Ita idem Witaſ.

Objic. 7. Non exigit Deus ab homine pro offenſa ejus quidquam quod vires ejus omnino ſuperet. Atqui ſi ſatisfactionem exigeret pro offenſa, exigeret quidpiam humanas ſupra vires poſitum. Ad veram enim ſatisfactionem duo requiruntur, 1. ut par ſit offenſę; 2. ut ſit ex alias indebitis. Atqui utraque hęc conditio humanas vires excedit. Prima quidem, quia offenſę infinitę finita hominis ſatisfactio par eſse non poteſt. Secunda vero, quia nihil Deo offerre poteſt mortalis homo quod eidem innumeris titulis non debeat. Ergo. 143

Reſp. 1. diſt. min. ſi ſatisfactionem exigeret rigoroſam, qualis fuit Chriſti, C. ſi ſatisfactionem exigat, veram quidem, ſed minus rigoroſam, N. Satisfactio rigoroſa tranſcendit hominis vires, quia nihil Deo retribuere poteſt, quod non acceperit, nihil quod de ſe & per ſe illatam Deo injuriam adęque compenſet. Verum non ideo cuivis ſatisfactioni impar ęſtimari debet. Si enim vere & proprie mereri poteſt, prout alibi probavimus; quidni vere & proprie ſatisfacere poſſit. Fatemur tamen cum citato mox Theologo, ſatisfactionem noſtram, nedum ſit ad ſtrictos juris apices, multiplici titulo imperfectam eſse; eam enim favor & gratia Dei multiplex præcedit & comitatur. Nam 1. Sponſorem pro nobis accepit, imo & dedit, in quo uno poſſumus quidquid poſſumus. 2. Æternas pœnas, quas jure ſummo a nobis repetere poterat, commutat in temporales. 3. Haſce pœnas, quas & graves & diuturnas eſſe oportebat, brevi & exiguo labore redimi miſericorditer conſentit. 4. Gratiam præbet, unde depromit ſatisfactio noſtra quidquid virium & valoris habet. 5. Satisfactionis inſtar habere dignatur opera quæ ut alio, nec uno, nomine debita exigere poſſet. Hæc idem Pariſienſis Magiſter, qui addit, ab Eccleſia definitum non eſſe, an ea etiam ſatisfactio, quæ ab homine etiam juſto dependitur Deo pro pœna temporali, ſit ex condigno: cum hactenus ea de re varient Scholæ, decertantibus aliis pro condigno, aliis pro congruo; aliis excludentibus utrumque, vel ab utroque præſcindentibus, ita ut rem totam ex ſola Dei benignitate, ac liberali promiſſione pendere velint. 144 *T. 2. ubi de merito. Vvitaſ. T. 2. p. 643.*

Objic. 8. Deus gratis peccata remittit, juxta id Rom. 3. 24. *Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu*. Atqui ubi eſt gratuita remiſſio ex parte Dei, nulla exigi poteſt ſatisfactio ex parte hominis. Nihil enim opponitur magis gratuitæ remiſſioni, quam ſatisfactio; cum hæc ad juſtitiam pertineat, illa ad gratiam. 145

 Reſp.

146 Reſp. 1. retorq. argumentum cum Socinianis ſatisfactionem Chriſti impugnantibus. Deus gratis remittit peccata. Atqui ubi eſt gratuita remiſſio ex parte Dei, nulla poteſt eſſe ex Chriſti parte ſatisfactio. Ergo &c. Quemadmodum igitur, ut argumentum hoc elevent Calviniani, regerunt & Deum gratis remittere peccata, quia gratis Filium ſuum dedit, quo ea redimerentur; & tamen ſatisfeciſſe Chriſtum, quia pro delictis noſtris paſſus eſt: Sic & reponimus nos, Deum gratis ipſam etiam peccati pœnam remittere; quia & æternam commutat in temporalem; & id omne operatur in nobis, quo temporalis hæc pœna redimatur. Unde.

147 Reſp. 2. neg. min. Ut enim Deus & gratis remittat pœnam peccati, & pro ea nonnihil ſatisfactionis exigat, ſufficit ut gratis donet id unde ſatisfaciamus. Atqui donat utique: Cum ab eo bonum omne noſtrum tanquam a Patre luminum deſcendat. Ergo.

148 Inſt. Si peccata noſtra eo gratis remitti dicantur, quod Deus tribuat nobis ſatisfaciendi gratiam, dicendum erit, ea Chriſto etiam, qui hæc in ſe ſuſceperat, gratis condonata fuiſſe. Impium conſequens. Min. patet: Prob. Maj. Qui gratis accepit id, unde ſatisfecit pro nobis, ei gratis condonata ſunt peccata noſtra. Atqui Chriſtus gratis accepit & corpus, & alia dona per quæ ſatisfecit. Ergo ei gratis dimiſſa ſunt quæ in ſe ſuſceperat humani generis peccata.

149 Reſp. Ad 1. & 2. neg. min. Chriſtus enim non tam humanitatem accepit, quam proprio nutu aſſumpſit; & ideo *quia voluit*, *oblatus* fuiſſe dicitur. Idem vero aſſumpta humanitate, non aliena, ſed ſua tantum virtute indiguit, ut infinitum operibus ſuis valorem impenderet. Ergo ex propriis, & ſimul ex indebitis ſatisfecit. Ergo non gratis, ſed *pretio magno* redemit nos. Nos contra & meriti principium, & meritum ipſum a gratia in nobis, non tamen ſine nobis, cooperante recipimus.

150 Objic. 9. Remiſſio peccatorum fit in Pœnitentia per virtutem paſſionis Chriſti. Atqui paſſio Chriſti abunde ſatisfactoria eſt pro pœna, ut & pro culpa. Imo pro pœna magis quam pro culpa. Ergo.

151 Reſp. diſt. maj. Fit per virtutem paſſionis Chriſti, ſed ſecundum aliquam tantum menſuram applicatæ, C. applicatæ ſecundum id omne quod habet efficaciæ & virtutis, N. Atqui ∴, Pariter diſt. min. paſſio Chriſti ſecundum totam ſui virtutem eſt abunde ſatisfactoria, C. paſſio Chriſti, prout hanc Chriſtus applicari voluit; Subd. eſt ſatisfactoria, quatenus eſt principium ſatisfactionis noſtræ, C, per ſe ſimpliciter, & ſecluſa hominis cooperatione, N. Sane non minor eſt ſatisfactionis Chriſti efficacitas in Pœnitentia, quam in Baptiſmo. Ergo ut in Baptiſmo culpam omnem ſimul & pœnam tollit, ſic & in Pœnitentia tollere poterat. In ea autem tolli noluit Chriſtus, ne ingrati, qui poſt acceptam gratiam relapſi ſunt, ea cum indulgentia tractarentur, qua, cum primum renati ſunt in Chriſto, excepti fuere. Id autem non magis vim ſatisfactionis Chriſti enervat, quam vel bona opera, vel Sacramenta, quæ ab adverſariis uſurpantur, Chriſti meritum infirment. Sed jam plura de his, quę ex ſupra dictis ſat intelligi debuerant.

152 Inſt. Pœna temporalis facilius remittitur, quam æterna. Atqui pœna æterna in Pœnitentia remittitur per paſſionem Chriſti. Ergo a fortiori pœna temporalis.

Reſp.

Reſp. diſt. maj. Facilius remittitur, per ſe loquendo, tranſeat, ( *Quid enim eſt facilius* reſpectu Dei *dicere: Dimittuntur tibi peccata tua; an dicere: Surge & ambula?* ) Facilius dimittitur poſita Dei ordinatione, N. Hac enim ordinatione conſtitutum eſt, ut & æterna pœna mutetur in temporalem, & pœna hæc temporalis æquis Pœnitentiæ laboribus redimatur. Quod autem nonniſi laboribus plurimis indiget, difficilius tollitur, quam quod ſola eget Sacerdotis abſolutione. 153

Objic. 10. Remota cauſa removetur effectus. Atqui per Pœnitentiam removetur cauſa pœnæ, nempe culpa. Ergo. 154

Reſp. neg. maj. quæ & in phyſicis falſa eſt, cum remoto igne calor diu perſeveret; & in artificialibus, cum pereunte Architecto, non corruat ædificium; & in moralibus, cum prætereunte Baptiſmo non prætereat juſtitia; & ſublata per ipſum noxa originali ſubſiſtant pœnalitates quæ ab ipſa profluunt. Quidni ergo pariter remota culpa maneat reatus pœnæ, ſicut elapſo peccati actu manet reatus culpæ. De his rurſum aliquid infra, ubi de neceſſitate ſatisfactionis. 155

## ARTICULUS QUINTUS.

*An Pœnitentia ita tollat peccatum ut numquam reviviſcat.*

QUÆRITUR an peccata in Baptiſmo vel in Sacramento Pœnitentiæ deleta, reviviſcant, cum is cui dimiſſa fuere, in novum peccatum prolabitur. Hæc porro peccatorum reviviſcentia multiplici ſenſu, bene, vel male intelligi poteſt, 1. ita ut peccata jam deleta redeant ſecundum genus vel ſpeciem, puta ut qui ante Pœnitentiam furabatur, denuo vel alia vel eadem furari incipiat; 2. ita ut peccata jam deleta proprie redeant vel phyſice & quoad entitatem; vel moraliter, & quoad eamdem numero malitiam, quæ tranſierat; 3. ita ut redeant, non numerice quidem, ſed imputative, tum quoad maculam, tum quoad reatum pœnæ; adeo ut Deus, qui prius peccatum condonando, renuntiaverat juri tum averſandi hoc numero peccatum, tum & illius puniendi, in jus illud regrediatur, & factam a ſe condonationem reſcindat; & hoc aliqui vocant reviviſcere *ſimpliciter*, ſeu quoad omnem effectum; 4. ita ut redeant *improprie & ſecundum quid*, ſi nempe peccatum veniam conſequens, fiat gravius tam quoad maculam, quam quoad reatum: quia plus odii & pœnæ mereatur is cui jam remiſſa fuit iniquitas ſua, quam cui gratia hæc nuſquam conceſſa fuerit. Jam 156

Certum eſt 1. peccata ſemel deleta reviviſcere poſſe ſecundum genus & ſpeciem. Neque enim juſtificatio per Baptiſmum, aut Pœnitentiam collata hominem facit impeccabilem. Hinc monet, nec perperam monet Apoſtolus, ut *qui furabatur, jam non furetur*, Eph. 4. 28. 157

Certum eſt 2. peccatum non redire quoad entitatem phyſicam, ſeu quoad actum: quod enim ſemel deſiit, idem, ſaltem de lege communi, redire non poteſt. 158

Certum eſt 3. nec redire peccatum moraliter quantum ad eamdem numero malitiam; tum quia hic militat ratio mox allata; tum quia malitia hæc, vel a Deo poneretur, vel ab homine. Non a Deo, qui malitiæ 159

auctor eſſe non poſſit. Non ab homine, qui præteritum quid reproducere nequeat. Unde tritum id, a privatione non dari regreſſum ad eamdem numero formam.

160 Tota igitur quæſtio in eo eſt, an peccata ſemel condonata reviviſcant imputative, id eſt, an Deus hæc quaſi numquam condonata, oderit aut puniat, vel ſimpliciter & abſolute, vel ſecundum quid & aliquo tantum ſenſu. Primum affirmant aliqui de omnibus peccatis. Alii tantum de odio fraterno, Apoſtaſia a fide, contemptu confeſſionis, & dolore de facta olim Pœnitentia; quod eo diſticho expreſſum voluere,

*Fratres odit, Apoſtata fit, ſpernitque fateri,*
*Pœnituiſſe piget, priſtina culpa redit.*

Alii demum de omnibus negant: Quibuſcum ſit

Conclusio I. Peccata ſemel per Pœnitentiam vel aliter dimiſſa, non redeunt ſimpliciter & abſolute.

161 Prob. 1. Si peccata ſemel condonata reviviſcerent ſimpliciter & abſolute, vel quoad culpæ reatum, vel quoad reatum pœnæ, vel quoad utrumque ſimul. Atqui nullum ex his certo vel probabiliter dici poteſt; tum quia nullum eſt ex his, quod ex Scriptura vel Traditione deduci poſſit; tum quia contrarium ex utraque colligitur. 1. enim Rom. 11. *ſine Pœnitentia ſunt dona Dei;* ergo quod donavit ſemel, non retractat. 2. Ezech. 18. 30. dicitur pure & ſimpliciter: *Convertimini & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Atqui dubio procul eſſet in ruinam iniquitas, quæ ſicut prius, ad culpam aut pœnam imputaretur. 3. demum ubicumque dimittuntur peccata, nulla apponitur conditio, quæ declaret eadem reditura eſſe, niſi homo in accepta juſtitia perſeveret. Porro rem tanti momenti non prætermiſiſſet Scriptura.

Huc faciunt, tum ea ſacri textus loca, in quibus tribuitur Eccleſię poteſtas remittendi peccata, citra ullam futuri eventus conditionem; tum & ea, quę aſserunt peccatores converſos dealbari ſuper nivem, eorumque peccata aboleri, exinaniri, in profundum maris projici. Sane enim de iis quę prima data occaſione, veluti plantę ad tempus latentes erumperent, merito dicerentur?

Confirm. ex Nahum 1. ubi pro eo quod habet Vulgata: *Non conſurget duplex tribulatio*, legunt LXX. *Deus non puniet bis in idipſum*. Sed ſi ad novi peccati poſitionem redirent antiqua peccata, Deus bis idipſum puniret, novam ſcilicet exigendo Pœnitentiam pro eo quod jam Pœnitentia pari dilutum eſset. Ergo.

162 Prob. 2. ex Patribus, quos in re vix controverſa paucos adduxiſse ſufficiat. S Proſper Reſp. 2. ad object. Gallor. *Qui recedit a Chriſto .˙. non in id quod remiſſum eſt, recidit, nec in originali peccato damnabitur.* Pag. 206. B. C.

Gelaſius Papa apud Gratian. diſt. 4. de Pœnit. cap. 24. final. *Divina clementia dimiſſa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.* An 494.

163 Prob. 3. rationibus Theologicis. I. Si peccata actualia ad poſitionem novi peccati redirent, rediret & ipſum originale peccatum: cum ubi par eſt ratio, par eſse debeat effectus. Atqui non redit peccatum originis .˙. Alioqui enim jam deleri non poſset, ſeu a Baptiſmo, qui non iteratur; ſeu a Pœnitentia, quę ad ejus deletionem inſtituta non eſt; ſeu ab aliis Sacramentis, quę ſunt vivorum; ſeu demum a contritione, cum hęc non juſtificet, niſi cum voto Sacramenti Pœnitentię.

II. Si

Digitized by Google

II. Si reviviſcerent peccata, utique per Pœnitentiæ Sacramentum, quod iis remittendis inſtitutum eſt, deleri deberent, prohincque denuo Eccleſiæ clavibus ſubjici. Atqui conſequens totius Eccleſiæ praxi adverſum eſt. Sane, ait Benedictus XI. Extravag. *Inter cunctas*, 1. de Privileg. *Abſurdum eſt, quod per Pœnitentiam dimiſſa peccata quis confiteri debeat, & quod liberatus debitor adhuc ad ſolvendum remaneat obligatus.*

III. Non poteſt peccatum prius per ſubſequens reverti, niſi per iſtud reſcindatur remiſſio tum culpæ, tum & pœnæ a Deo facta. Hæc autem reſcindi nequit, niſi ſub ea conditione facta fuerit, ut ſi is qui remiſſionem hanc conſecutus eſt, iterum peccet, condonatio prior nulla cenſeatur, & totum jus puniendi reviviſcat. Atqui id licet a Deo ſic conſtitui potuerit, de facto tamen, ex benigniſſima ejus miſeratione conſtitutum non eſt. Ergo. Ita Simonnet Univerſitatis Muſſipontanæ olim Cancellarius, Tom. 9. p. 60.

Objic. 1. Deus ad Moiſis preces Iſraelitis dimittit idololatriæ peccatum. Exod. 32. 14. Atqui tamen peccatum illud ſevere ultus eſt, uti ibidem promiſerat v. 34. Ergo. 164

Reſp. 1. locum hunc eſſe extra rem: neque enim prius illud idololatriæ peccatum puniit Deus ob peccatum ſubſequens. 165

Reſp. 2. diſt. maj. Dimiſit Deus idololatriæ peccatum, quantum ad aliquid, quia nempe non delevit totam gentem, prout v. 10. comminatus erat, & feciſſet, niſi furorem ejus ſedaſſet Moiſes, C. Dimiſit integre, & quoad omnia, N. Hinc v. 35. *Percuſſit ergo Dominus populum pro reatu vituli.* 166

Objic. 2. Conſtat ex pluribus Scripturæ locis peccata etiam dimiſſa redire in memoriam Dei. Hinc 3. Reg. 17. 18. Sarephtana mulier ad Eliam ait: *Quid mihi & tibi, vir Dei? Ingreſſus es ad me ut rememorarentur iniquitates meæ?* Hinc Pſal. 78. 8. *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum.* Et Pſal. 108. 14. *In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conſpectu Domini.* Atqui ſi dimiſſa ſemel peccata non redirent, Deus eorum non recordaretur. 167

Reſp. diſt. maj. peccata quoad culpam tantum dimiſſa, redeunt in memoriam Dei, Eſto. Dimiſſa quoad culpam ſimul & pœnam, N. In objectis textibus, vel agitur de peccatis, quoad culpam dimiſſis, quæ Deus oblitus eſſe videbatur, quia horum differebat pœnam; & quorum tandem videtur meminiſſe, dum novis exacerbatus peccatis, hæc ſimul plectit cum prioribus: Vel agitur de peccatis, quæ potius diſſimulata ſunt, quam condonata, ut Pſal. 108. Nihil autem mirum, ſi Deus, qui hæc quaſi oblitus videbatur, novis, quæ iram ejus inflamment, ſuccedentibus peccatis, ſevere plectat. 168

Objic. 3. Chriſtus Matth. 18. adducta parabola Regis, qui a ſervo in conſervum ſuum immiſericordi repetit illud etiam debitum quod ei dimiſerat, proſequitur in hunc modum v. 35. *Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Ergo peccata prius dimiſſa redeunt ubi deeſt charitas fraterna. Hæc autem tollitur per quodcumque mortale peccatum; cum per iſtud tollatur charitas ſimpliciter. 169

Reſp. neg. conſeq. duplici de cauſa, 1. quia peccatum ſervi illius, etſi ex parte hominis dimiſſum, reipſa dimiſſum non erat ex parte Dei: neque enim qui intuetur cor Deus, hominis in conſervum ſuum ad crudelitatem uſque duri peccatum condonaverat; 2. quia, ut ſcite poſt Chryſo- 170

ſtomum obſervant Suarez, Maldonatus, Tournelyus, & alii, in Parabolis, non ſecus ac in humano corpore duo ſunt partium genera, quædam ad uſum, quædam ad ornamentum: hæc adjectitiæ ſunt, nec ad vivum reſecandæ; illæ neceſsariæ ſunt, & dogmaticæ. In præſenti parabola, Rex, duo ſervi, condonatio decem millium talentorum, debitum centum denariorum quos durius repetit immitis ſervus, partes ſunt neceſsariæ; atque ex his colligendum, quod Chriſtus colligi voluit, nempe a nobis condonandum eſse proximo, quidquid is in nos deliquerit, ut condonet Deus quidquid in ipſum peccaverimus. Cetera vero adjectitia ſunt, nec citra fidei periculum urgeri valent. An enim Deus relatu hominum indiget, ut diſcat quid egerit ſervus cum ſervo? An remittit debitum, antequam fratri dimittamus? &c. Quod ergo ait Auguſtinus Lib. 16. de Civ. Cap. 2. ſub finem, in Propheticis Hiſtoriis, quemadmodum in cytharis, non omnia reſonare, idipſum nos cum doctiſ. Tournelyo de parabolis affirmare poſsumus.

171 Inſt. 1. Auguſtinus Serm. alias 15. de verbis Domini, nunc 83. Cap.
T. 5. p. 451. A. 6. ſic ex adductis Chriſti verbis loquitur: *Dicit Deus, Dimitte & dimittetur tibi . . . . Nam ſi non dimiſeris, revocabo te: & quidquid dimiſeram, replicabo tibi. Non enim . . fallit aut fallitur Chriſtus, qui ſubjecit dicens: Sic & vobis faciet Pater veſter qui in Cælis eſt.* Sed qui docet, dimiſsa eis replicari quibus dimiſsa erant, neceſsario docet eadem reviviſcere. Quod & expreſse tradit S. Gregorius Mag. Lib. 4. Dialog. Cap. ult. ubi hæc: *Ex quibus dictis conſtat, quia ſi hoc quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus; & illud rurſus a nobis exigitur, quod nobis jam per Pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus.*

172 Reſp. neg. min. Fieri enim poteſt, ut quæ ſemel dimiſsa ſunt, non reviviſcant formaliter, & tamen nobis replicentur virtualiter & æquivalenter; 1. quia peccata quę veniam ſequuntur, ingrati animi vitium involvunt, & eo gravius, ac plectendum magis, quo & plura & facilius condonata fuere. 2. Quia qui ad vomitum revertuntur, hos ſępe ultrix Dei juſtitia tot in ſordes proruere patitur, ut nec rei minus, nec minus plectendi evadant, quam ſi nullam antea veniam obtinuiſsent. 3. Quia dimiſso quoad culpę reatum peccato luenda ſupererat pœna temporalis, ſeu in hoc ſęculo, ſeu in purgatorio igne: hęc autem, etſi per novum peccatum proprie non redit, quia extincta non erat, e temporali in æternam commutatur, & in inferis exolvenda eſt. Ergo Auguſtinus & Gregorius alio quam objectionis ſenſu intelligi poſsunt: Si autem poſſunt, debent, ne a trita via receſſiſse dicantur.

173 Inſt. 2. Auguſtinus Lib. 1. de Bapt. Cap. 12. ſolutioni noſtrę aditum
T. 9. p. 90. A. omnem pręcludit: Sic enim loquitur: *Redire dimiſſa peccata, ubi fraterna charitas non eſt, apertiſſime Dominus in Evangelio docet in illo ſervo, a quo dimiſſum debitum Dominus repetit, eo quod ille conſervo ſuo debitum nollet dimittere.* Et infra: *Nec tamen illud quod nondum conſervo dimiſerat, impedivit Dominus ejus, quominus in illo tempore accipiendæ rationis, dimitteret ei omnia quæ debebat. Sed quid profuit? Quandoquidem in caput ejus propter odiorum perſeverantiam rurſus omnia continuo replicata ſunt.* Ergo juxta S. Doctorem redeunt peccata dimiſsa.

174 Reſp. 1. textum hunc ab omnibus qui Chriſtianum nomen profitentur, neceſ-

Digitized by Google

neceſſario emolliri debere: cum naturaliter ſonet, iis etiam dimitti peccata, qui fraterno utuntur odio, & in eo *perſeverant*.

Reſp. 2. diſt. conſeq. redeunt, & quidem improprie, peccata dimiſſa apparenter, C. peccata vere dimiſſa, N. Itaque, ſi loquatur tantum Auguſtinus de peccatis, quæ Baptiſmus delevit equidem quantum de ſe erat, id eſt quæ potuit dimittere, ſed reipſa ob malam ſubjecti diſpoſitionem non delevit, jam ex eo nihil decerpi poteſt contra nos, qui loquimur de peccatis reipſa & in actu ſecundo dimiſſis. Atqui luce meridiana clarius eſt S. Doctorem loqui tantum de peccatis, quæ licet apparenter dimiſſa ſint, reipſa nihilominus dimiſſa non fuere. Loquitur enim de peccatis hominis, qui in odio fraterno perſeverans Baptiſmo tinctus eſt: is autem peccatorum veniam vere obtinere non potuit. Ergo nec huic proprie redeunt peccata, licet improprie redire dici poſſint, quatenus iis, quæ denuo committit, peccatis adjunguntur, & ipſi ſimul in damnum cedunt. 175

Confirm. quia aperte docet Auguſtinus, Lib. 5. Cap. 22. eum, qui male diſpoſitus & fratris ſui oſor ad Baptiſmum accedit, peccatorum veniam non obtinere. *Fieri non poteſt*, inquit, *ut eis peccata dimittantur, qui fratres a quibus diliguntur, oderunt, & in ipſo odio baptizantur*. Idem alibi ſæpius inculcat. *Ibid.* p. 156. C.

Inſt. 3. Auguſtinus eod. Lib. 1. Cap. 13. loquens de homine, qui fraterno æſtuans odio ſuſcipit Baptiſmum, ſic interrogat Donatiſtas: *Quid ergo dicimus? Dimittuntur peccata huic homini, an non dimittuntur? Prorſus quod volunt, eligant. Si enim dimittuntur, continuo redeunt: Evangelium loquitur, Veritas clamat*. Atqui hic ex æquo ſupponit S. Doctor & peccata ei de quo loquitur, dimitti, & dimiſſa continuo redire. Ergo. 176 *Ibid.* p. 90. G.

Reſp. neg. min. aliud eſt enim adverſario quicum diſputas, alternam partem permittere; aliud eamdem habere pro vera. Permittit equidem Auguſtinus, ut homini male diſpoſito peccata pro inſtanti dimitti & ſtatim redire dicantur, prout permittit ut dicatur contrarium: quia utrumlibet *eligant* Donatiſtæ, ſequitur contra quod ſentiebant, non magis *apud nos* quam *apud illos* iterandum eſſe Baptiſma legitima forma, ſed tamen ſine effectu collatum. At reipſa, nec tenet, nec dicit S. Doctor, homini male diſpoſito peccata ad tempus & tranſitorie per Baptiſmum dimitti. Dum enim id ſupponi patitur, totis pedibus in oppoſitam partem feſtinat, ut conſtat tum ex tota verborum ejus ſerie, tum ex textu antea citato. 177 *Ibid.* 91. A.

Inſt. 4. ſic pergit Auguſtinus eod. Cap. 12. n. 19. *Oculi quidem ejus* (*qui fictus* fictione diſpoſitionis ad Baptiſmum *acceſſit*) *in tenebras perpetuo diriguntur, ſed non poteſt lux niſi perfundere tranſeuntem. Si hoc ergo dixerint, hoc etiam in eis intelligant fieri, qui extra Eccleſiæ communionem, ſed tamen Baptiſmate Eccleſiæ baptizantur, quod ubicumque fuerit, ſanctum eſt per ſe ipſum: & ideo non eſt eorum qui ſe ſeparant, ſed ejus unde ſe ſeparant: Valet tamen & apud eos hactenus, ut per ejus lucem tranſeant ad diſſenſionis ſuæ tenebras, continuo redeuntibus peccatis, quæ Baptiſmatis ſanctitas in illo temporis puncto dimiſerat, tanquam redeunte obſcuritate, quam lux in tranſitu excuſſerat*. Unde ſic: Eo modo, juxta Auguſtinum, pelluntur tenebræ peccati ab homine etiam apud ſchiſmaticos baptizato, quomodo pellitur noctis obſcuritas ab homine, qui a tenebris tranſit ad lucem, ſtatimque ad tenebras redit. Atqui ab iſto pellitur obſcuritas, non apparenter tantum, ſed vere, licet ad breve tempus, Ergo, &c. 178

Reſp.

179 Reſp. neg. maj. neque enim id concedit Auguſtinus, quod ab eo conꝰcedi ſupponit objectio; ſed illud permittit Donatiſtis, ut eos, quidquid tandem eligant, urgeat inſtantius. Hi nempe ut veram eſſe Eccleſiam ſuam probarent, ſic argumentabantur. Vel hi qui baptizantur in Eccleſia Donati, peccatorum veniam in Baptiſmo conſequuntur, vel non. Si prius, ergo Spiritus ſanctus, per quem dimittuntur peccata, eſt apud Donatiſtas. Si poſterius, ergo nec valet Baptiſma a ſchiſmaticis collatum, quod tamen valere agnoſcunt Catholici. Ut ab ea difficultate ſe expediat Auguſtinus, probandum ſuſcipit, valere poſſe Baptiſma, abſque eo quod conferat, vel ſaltem ſolide conferat Spiritum ſanctum. Id autem ut probet, ſic ipſe aliud contra Donatiſtas inſtituit dilemma, ibid. C. 13. n. 21. vel homini habenti *inimicum quem iniquiſſime oderit*, & *in ſubito periculo mortis* poſcenti *Baptiſmum*, *dimittuntur peccata*, vel *non dimittuntur*. Atqui utrumlibet dicant Donatiſtæ, ſtat valere, nec iterari poſſe Baptiſma, etiamſi non dimiſerit aut ſaltem inutiliter dimiſerit peccata, proinde vere non dederit Spiritum ſanctum. Si non dimiſit, res extra dubium eſt. Si dimiſit, nonniſi tranſitorie dimiſit, quia juxta Evangelium *continuo redeunt* peccata ei cui dimiſſa ſunt, dum fratrem ſuum odiſſet. Ergo tametſi Baptiſmus ille & valide ſolide collatus fuerit, & idcirco iterari non debeat, vere tamen & ſolide non dedit Spiritum ſanctum. En tota S. Doctoris ratiocinatio, ad quam neceſſe non eſt ut ſecundam dilemmatis ſui partem de peccatis ad momentum in Baptiſmo dimiſſis tenuerit, ſed ſatis eſt ut hanc a Donatiſtis teneri poſſe ſuppoſuerit.

Hinc idem Cap. 12. poſtquam Simonis magi Baptiſmum, eo modo, quo ſtatim Baptiſmum hominis inimicum ſuum iniquo odio proſequentis expendit, ſic proſequitur: *Sicut in illo qui* ad Baptiſmum *fictus acceſſerat*, *ſit ut non denuo baptizetur*, *ſed* ∴ *ut quod ante datum eſt*, TUNC VALERE INCIPIAT AD SALUTEM, *cum illa fictio veraci confeſſione receſſerit: ſic etiam iſte*, *qui Baptiſma Chriſti in aliqua hæreſi aut ſchiſmate accepit*, QUO SACRILEGO SCELERE PECCATA EJUS NON DIMITTEBANTUR; *cum ſe correxerit*, *& ad Eccleſiæ ſocietatem unitatemque venerit*, *non iterum baptizandus eſt*; *quia ipſa ei reconciliatione præſtatur*, UT AD REMISSIONEM PECCATORUM EJUS IN UNITATE JAM PRODESSE INCIPIAT, *quod acceptum in ſchiſmate* PRODESSE NON POTERAT. Atqui hic non obſcure indicatur, peccata reipſa non dimitti in Baptiſmo male recepto, ſed tunc demum ſic baptizato dimitti, cum a fictione ſua *receſſerit*. Ergo.

Ibid. p. 79. C. D.

180 Inſt. 5. Auguſtinus in Pſal. 108. ſic loquitur de Juda: *Si ergo Judas teneret illud ad quod vocatus eſt*, *nullo modo ad eum vel ſua præterita*, *vel parentum iniquitas pertineret: quia ergo non tenuit adoptionem in familia Dei* ∴ *rediit iniquitas Patrum ejus in conſpectu Domini*, *ut in eo etiam ipſa puniretur*, &c. Ergo redeunt in nos, tum noſtra, tum & parentum peccata.

T. 4. p. 1220. E.

181 Reſp. diſt. conſeq. redeunt quoad pœnam, & quidem ſecundum quid, C. redeunt quoad culpam, & ſimpliciter quoad pœnam, N. ſane æquum eſt ut gravius plectantur, qui poſtquam & ſuam, & paternam impietatem ejuraverunt, ad priorem redeunt, & poſteriorem æmulantur. At non ideo proprie reviviſcunt eorum delicta: quia quidquid eorum expunctum eſt, nova pœna non expungitur, ut ex probationibus noſtris compertum eſt. Ut plenius intelligatur reſponſio hæc, ſit

CON-

Digitized by Google

Conclusio II. Peccata etiam deleta per poſteriora reviviſcunt ſecundum quid virtualiter.

Prob. 1. Duplici ſenſu intelligi poſſunt peccata redire virtualiter per ſequens peccatum, 1. ſi redeant in ſimili, quomodo febrim dicimus redire, cum in illam recidit qui ab ea ſanatus erat; 2. cum cauſa ſunt cur poſterius peccatum gravius ſit, & gravius plecti mereatur. Atqui peccata jam dimiſſa per poſteriora redeunt utroque hoc ſenſu: priori quidem, quia poſterius peccatum eamdem inducit ac prius gratiæ privationem, eumdem & æternæ culpæ reatum. Poſteriori vero, tum quia ſicut relapſus in febrim periculoſior eſt, ita quoque poſterius peccatum quodammodo ſit gravius priori; Tum quia gravius eſt ingrati animi vitium in eo, qui miſericordiæ ſibi primum præſtitæ oblitus, denuo relabitur; Tum quia exacerbatus repetito delicto Deus gratias ſubſtrahit uberiores, quarum defectu peccator noxas noxis cumulat; adeo ut teſte Chriſto Matth. 12. *fiant noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Ergo. 182

Objic. ſi res ita ſit, in quolibet relapſus peccato duplex occurret culpa, alia quidem furti v. g. vel adulterii, alia ingratitudinis. Atqui falſum conſequens. Alioqui hæc ingratitudinis circumſtantia in confeſſione neceſſario aperienda foret: quod tamen nemo cogitat. Pro ſolutione. 183

Not. ingratitudo duplex diſtinguitur, materialis alia, alia formalis. Ingratitudo materialis ea eſt, qua inadvertenter fit aliquid contra debitum gratitudinis. Ingratitudo formalis, vel eſt directa & expreſſa, vel indirecta & interpretativa. Directa ea eſt, qua quis accepto remiſſionis beneficio rurſum peccat, non ſolum ſciens id diſplicere Benefactori, ſed eo etiam animo ut diſpliceat, & oſtendat ſe parvi beneficium & Benefactorem facere. Indirecta ea eſt qua quis in eodem caſu peccat, advertens quidem aut advertere valens id Benefactori diſplicere; haud tamen eo animo, ut eidem diſpliceat, & beneficium ejus aſpernari videatur. His poſitis

Reſpondent aliqui neg. maj. quia, inquiunt, fieri poteſt ut in relapſu occurrat tantum ingratitudo materialis, quæ qua talis imputari non poſſit in peccatum. 184

Sed quia pauci admodum intelligent, quo fieri poſſit ut homo mortaliter, proinde ſciens & volens, relabatur; & tamen nec advertat, nec advertere poſſit, id Benefactori ſuo diſplicere. Ideo

Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. dico circumſtantiam ingratitudinis aliquando in confeſſione aperiendam eſſe; aliquando ſatis ex ipſa confeſſione intelligi, ut neceſſario non ſit aperienda. 1. Enim ſi, quod ratum exiſtimo, directa ſit, neceſſario erit aperienda. Erit enim tunc graviſſimum, quin & diabolicum, atque ideo ſpeciale peccatum. 2. Si indirecta ſit, videtur etiam tunc eſſe ſpeciale peccatum. Ubicumque enim agitur contra ſpeciale debitum alicujus virtutis, ibi reperitur malitia propria, ſeu ſpecialis peccandi ratio virtuti illi oppoſita. Sed qui peccat poſt remiſſi peccati beneficium, agit contra ſpeciale debitum gratitudinis: Cum hæc certa & inconcuſſa lege hominem obligat, ne malum pro bono rependat Benefactori ſuo. Ergo ingratitudo hæc ſpecialem habet malitiam, & ſic ſpeciale eſt peccatum. 185

Numquid igitur aperienda erit in Tribunali? Utique, ſi vel graviſſima ſit & extraordinaria; vel, licet tantum gravis, non ſat ex confeſſione in-

intelligatur. Si enim ex confeſſione ſufficienter innoteſcat, ut ſit apud eos, qui vel generalem vitæ totius exomologeſim faciunt; vel eodem, quo prius utuntur Confeſſario, nihil erit cur expreſſim declaretur: quia de ea vel totius vitæ decurſu, vel ex confeſſionibus quæ præceſſerunt, abunde conſtabit.

## ARTICULUS SEXTUS.

*An Pœnitentia merita per peccatum mortificata redintegret.*

186 QUADRUPLEX diſtingui ſolet in homine operum genus. Alia ſunt *viva*, quæ ab homine juſtificato procedunt, eique tribuunt jus ad gloriam. Alia ſunt *mortificata*, quæ ab homine quidem juſto prodierunt, ſed deinceps per mortale ſubſequens peccatum excidunt a jure quod ad vitam æternam tribuebant; prout mortificata corporis humani membra a functionibus ſuis impediuntur. Alia ſunt *mortifera*, quæ gratiam, vitæ animam, perimunt, ut peccata quæcumque lethalia. Alia demum ſunt *mortua*, quæ cum fiant ab homine in ſtatu peccati conſtituto, tametſi quandoque ex gratia eliciantur, jus ad gloriam non tribuunt; quia carent principio ad meritum condignum neceſſario. Neque tamen id operum genus omni mercede privatur, unde vetus id adagium: *Quæ cum mortali bona fiunt, dant bona terræ*, ut patet in Ægyptiis obſtetricibus, quæ Hebræorum mares ſervaverunt. *Cor faciunt humile*, quia peccatorem qui bonis operibus incumbit, illuſtrat Deus, & ad humilem peccati ſui notitiam & confeſſionem impellit; *& minuunt tormenta gehennæ*. Minuunt, inquam, non poſitive, quaſi pro pœna ex parte ſatisfaciant: ſed negative, quatenus certa quædam præcepta implent, quorum violatio graviorem in inferis pœnam induxiſſet.

Jam in præſenti non agitur, 1. de operibus vivis, quæ enim ſemper vixere, reviviſcere non poſtulant. 2. De operibus mortuis, quia, juxta aliud effatum, *vivere non poterunt, quæ nunquam viva fuerunt*; 3. nec a fortiori de operibus mortiferis: abſit enim ut per Pœnitentiam vivant, quæ Pœnitentia deſtruere fatagit. Tota igitur quæſtio eſt de operibus mortificatis; an ſcilicet hæc ita per Pœnitentiam reſurgant, ut iis ſua etiam in cœlo merces reſpondeat, quaſi nuſquam mortificata fuiſſent. ſit

CONCLUSIO. Merita peccato mortificata, redeunte per Pœnitentiam formalem aut virtualem gratia, ſecundum ſe tota reviviſcunt. Propoſitio, licet non de fide, adeo Theologis omnibus probata eſt, ut, juxta Suarem, temerarium ſit & in fide periculoſum, eam inficiari.

187 Prob. 1. ex Scripturis. Ezech. 33. 12. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab iniquitate ſua*. Atqui ſi non reviviſcerent merita per peccatum mortificata, plurimum, & quidem tota æternitate, noceret peccatori impietas ſua: quandoquidem propter eam nonnunquam præſtantioribus gloriæ ſuæ radiis orbaretur.

Joel 2. ubi poſtquam v. 12. dixit Deus: *Convertimini ad me in jejunio, fletu & planctu*, converſionis hujus mercedem ſubjungit v. 25. his verbis: *Reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus & rubigo & eruca*. Id eſt, ait poſt Hieronymum Gloſſa: *Non patiar perire ubertatem, quam peccando amiſiſtis: illa autem ubertas eſt meritum bonorum operum, quod per peccatum fuit perditum*.

Galat.

Digitized by Google

Galat. 3. Galatas ad Judaiſmum deflectentes ſic compellat Apoſtolus v. 3. *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa, ſi tamen ſine cauſa*. Atqui nihil aliud ſibi volunt poſtrema hæc verba, quam reditura Galatis paſſionum ſuarum merita, ſi ad ſaniorem mentem revertuntur.

Hebr. 6. 10. *Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri & dilectionis quam oſtenditis in nomine ipſius*, &c. quæ verba Tridentinum Seſſ. 6. Cap. 16. *juſtificatis hominibus, ſive acceptam gratiam perpetuo conſervaverint, ſive amiſſam recuperaverint*, *proponenda* eſſe declarat, nec immerito. Hic enim alloquitur Apoſtolus Hebræos omnes: Atqui admodum veriſimile eſt ex iis plures lapſos fuiſſe. Id enim, caute licet & urbane propoſita telluris pluries & perperam irrigatæ comparatio ſatis indicat. Ergo exigit quadantenus juſtitia Dei, ut iis præterita ſua merita imputet, qui *amiſſam gratiam recuperaverint*.

Prob. 2. ex Patribus. Ambroſius Lib. 1. in Luc. nu. 33. *Vide*, inquit, T. 1. p
*quam bonus Deus, & facilis indulgere peccatis: Non ſolum ablata reſtituit, ſed* 1292.
*etiam inſperata concedit*. Sed qui ablata reſtituit, merita per Pœnitentiam D. E.
redintegrat.

Hieronym. in citata Cap. 3. ad Galatas verba: *Quicumque ob fidem Chri-* T. 4.
*ſti laboraverit, & poſtea lapſus fuerit in peccatum, ſicut priora dicitur paſſus* part. 1.
*fuiſſe ſine cauſa, dum peccat; ſic rurſus non perdet ea, ſi ad priſtinam fidem &* p. 251.
*antiquum ſtudium revertatur*. Quæ verba theſim noſtram continent.

Chryſoſtomus Hom. 6. in Geneſ. *Per miſericordiam Dei, ſi modo condemnare facta noſtra voluerimus, poterimus ſtatim ad priſtinam abundantiam redire*, idem docet in 3. ad Galat.

Prob. 3. rationibus Theologicis. 1. ex Tridentino ubi ſupra, *Nihil ju-* 188
*ſtificatis amplius deeſſe credendum eſt, quominus plene, illis quidem operibus, quæ in Deo ſunt facta*.:. *vitam æternam ſuo tempore, ſi tamen in gratia deceſſerint, conſequendam promeruiſſe cenſeantur*. Atqui merita per peccatum mortificata, triplici hic deſignata conditione gaudent. 1. Enim *in Deo ſunt facta*, 2. ſunt & opera hominis juſtificati. 3. Demum ſunt opera hominis qui *in gratia*, non quidem conſervata, ſed per Pœnitentiam reparata *decedit*. Ergo *nihil iis deeſſe* videtur, *quominus vitam æternam* promereant.

II. Exigit Dei miſericordia, quæ *judicium ſuperexaltat*, ut opera in ejus 189
gloriam perpetrata, ſua donentur mercede, cum nullus obſiſtit remunerandi obex. Atqui in homine per Pœnitentiam reſtituto nullus jam reſiſtit obex. Ergo. Et vero quis ſub Deo ad remunerandum procliviori, quam ad puniendum, concipiat hominem, qui toto longæ vitæ ſtadio, omni virtutum exercitio incubuit; & obiter lapſus, inſtar Petri culpam ſuam illico deflevit amare, & inde quaſi vegetior exurrexit, nudum omnino coram Dei oculis apparere?

III. Plus virium non habet culpa, quam gratia. Ergo ſi per culpam 190
mortificantur merita, æquum eſt, ut per gratiam, quæ culpas omnes perimit, reviviſcant.

IV. Quæ manent in acceptatione divina, tantumque ex interpoſito 191
obice non imputantur, ea ſublato tandem obice imputari debent. Atqui bona hominis juſti, ſed aliquando lapſi, opera manent in acceptatione divina. Nuſquam enim hæc abjecit Deus, etſi peccatorem abjecerit. Ergo

ſubla-

ſublato per Pœnitentiam obice, debent, ut prius, ad meritum imputari.

192 Objic. 1. Ezech. 18. 24. *Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, omnes juſtitiæ ejus quas fecerat, non recordabuntur:* Sicut nec recordabuntur iniquitates ejus, qui Pœnitentiam egerit, ibid. 30. Atqui nullatenus *recordantur* iniquitates ejus qui Pœnitentiam egerit.

193 Reſp. 1. neg. maj. nam Scriptura dicit equidem Deum nec juſtitiarum juſti cadentis, nec peccatorum impii reſurgentis meminiſſe; ſed non dicit unum fieri *ſicut* aliud: vocula enim *ſicut*, paritatem omnimodam inducit, quam non inducit ſacer textus.

194 Reſp. 2. diſt. Maj. ſi averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, & in illa averſione mortuus fuerit, non recordabuntur juſtitiæ ejus, C. ſi averterit ſe, & deinceps averſionis hujus Pœnitentiam egerit, N. Utrumque ſolutionis membrum ſuppeditat ibid. Propheta. Primum his verbis: *In prævaricatione qua prævaricatus eſt, & in peccato quod peccavit, in ipſis* morietur. Secundum iſtis: *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die converſus fuerit*, &c.

195 Inſt. 1. eo modo per peccatum ſubſequens mortificantur merita priora, quo per Pœnitentiam ſubſequentem delentur peccata præterita. Atqui hæc ita delentur, ut nunquam redeant. Ergo & illa ita mortificantur, ut nunquam reviviſcant.

196 Reſp. neg. maj. 1. quia Scriptura & Traditio contrarium non obſcure indicant, prout liquet ex dictis. 2. Quia miſericordia Dei quæ exigit, ut peccata per ſeriam Pœnitentiam expuncta nunquam redeant; exigere videtur, ut merita mortificata, per eamdem Pœnitentiam reſtituantur; 3. quia peccata ſimpliciter tolluntur per Pœnitentiam: at vero merita mortificantur quidem per peccatum, ſed non extinguuntur ſimpliciter quamdiu manet homo in ſtatu viæ: unde quantum de ſe eſt in acceptatione divina perſeverant, ſemperque, ſi tollatur peccati obex, foras erumpere idonea ſunt. Ita S. Thom. q. 89. a. 5. ad 1.

197 Inſt. 2. æque vel plus valet peccatum ad deſtruenda merita, quam gratia ad deſtruenda peccata. Atqui gratia peccata in perpetuum deſtruit. Minor conſtat. Prob. maj. peccatum malitiæ eſt infinitæ: gratia vero finiti valoris. Atqui, &c.

198 Reſp. diſt. maj. Plus valet peccatum ad deſtruenda merita ſecundum ſe ſpectata, Tranſeat. Plus valet ad deſtruenda merita ſpectata prout ſubſunt divinæ miſericordiæ, quæ ea in perpetuum acceptare voluit, modo vel nullus per peccatum poneretur obex, vel poſitus auferretur per Pœnitentiam, N. Solutio liquet ex probationibus noſtris.

Dixi *tranſeat*, tum quia peccatum non eſt malitiæ intrinſece infinitæ; & aliunde gratia Pœnitentiæ involvit ſecum merita Chriſti infinita; Tum quia peccatum merita non deſtruit præciſe ratione malitiæ ſuæ, ſed ratione ſuæ cum gratia juſtificante incompatibilitatis. Hac autem per Pœnitentiam ſublata nihil eſt cur merita, coram Deo minime extincta, ſed quaſi depreſſa non reviviſcant. Unde comparatio quam inſtituit S. Thomas inter opera mortificata & animalia mortua, aliqualem tantum, non omnimodam inter utraque ſimilitudinem inducit. Mortuum enim animal, non ſolum omni operatione, ſed & omni vitæ principio caret. Contra vero merita mortificata effectu quidem ſuo privantur, quamdiu ſub-

Digitized by Google

ſubſiſtit peccatum; ſed vitalem coram Deo radicem ſervant, vi cujus,
remoto obice, germinare poſſunt & refloreſcere.

Inſt. 3. Ubi merita quaſi radicaliter ſubſiſtunt, ſubſiſtit jus ad gloriam. 199
Atqui jus ad gloriam per peccatum mortale omnino extinguitur. Ergo
per peccatum tollitur funditus radix quæcumque meriti.

Reſp. diſt. maj. Ubi ∴ ſubſiſtit jus ad gloriam radicale & remotum, 200
C. proximum, N. Nihil autem mirum, ſi peccator, cum proximo, ut
ita loquar, ad damnationem jure, jus ad gloriam remotum ſervare di-
catur, vi cujus, Deo ſic miſericorditer indulgente, in priora ſua merita
per Pœnitentiam regredi poſſit.

Objic. 2. ſi merita olim mortificata reviviſcant, melior erit conditio pec- 201
cantis & Pœnitentis, quam ejus qui non peccaverit. Priori enim gemina
debetur merces, nempe antiqui meriti & Pœnitentiæ; poſteriori non item.

Reſp. neg. maj. Etſi enim fieri poteſt, ut S. Petrus negationem ſuam ube- 202
ribus tota vita lacrymis deflendo, plus meruerit, quam qui Chriſtum nuſ-
quam abnegarunt; conſtat tamen, per ſe & ceteris paribus loquendo, plus
mereri qui non peccat, quam qui peccatum Pœnitentia diluit. Tum quia
tanti eſt demeriti peccatum, ut in illud cecidiſſe vel ſemel, ſatis ſit *ad fle-
tus ſempiternos*, prout ajunt Patres; tum quia toto eo tempore, quo quis
ad peccatum abuſus eſt, coronam ſuam ſua & merita duplicare poterat.

Objic. 3. Ex Tridentino ut quis gloriam per bona opera conſequatur, 203
neceſſum eſt ut in gratia ad finem uſque perſeveret. Atqui non perſe-
verat, qui in grave peccatum proruit. Min. liquet: Prob. maj. ex Can.
26. Seſſ. 6. ubi ſic: *Si quis dixerit juſtos non debere pro bonis operibus, quæ in
Deo fuerint facta, expectare & ſperare æternam retributionem a Deo per ejus
miſericordiam, & Jeſu Chriſti meritum, ſi bene agendo, & divina mandata
cuſtodiendo, uſque in finem perſeveraverint: Anathema ſit.* Ergo.

Reſp. 1. neg. maj. nam ait quidem Tridentinum, juſtos debere pro meritis 204
ſuis expectare retributionem æternam, ſi in bono *ad finem uſque perſeverave-
rint;* ſed non ait juſtos, *niſi perſeveraverint*, non poſſe pro bonis meritis,
perditis quidem, ſed aliquando reparatis, æternam mercedem expectare.

Reſp. 2. diſt. maj. Ut quis ∴ neceſſe eſt ut in gratia ad finem uſque 205
perſeveret, id eſt, ut in ſtatu gratiæ decedat, C. id eſt, ut nuſquam a
ſtatu gratiæ exciderit, N. Tridentinum enim citato ſupra Cap. 16. quod
quædam objecti Canonis explicatio eſt, unum id, ut quis ex bonis ope-
ribus coronam gloriæ reportet, exigit, ut in gratia decedat.

Objic. 4. Sententia, quæ meritorum reviviſcentiam adſtruit, innumeras 206
invehit difficultates, quibus ſatisfieri nequit. In ea enim explicari non
poteſt, 1. an merita ex miſericordia, vel juſtitia Dei, vel etiam ex rei
natura reviviſcant. 2. An omnia redeant, vel aliqua tantum. 3. Quo
tempore, an ipſo juſtificationis tempore, an tantum in inſtanti mortis.

Reſp. Non ideo falſam eſſe opinionem, quia pluribus, iiſque graviſ- 207
ſimis difficultatibus obnoxia ſit: & id ex æquo fatentur cum Theologis
Philoſophi. Quamquam ex objectis difficultatibus nulla eſt præter ſecun-
dam, quæ gravem moram injicere poſſit.

Non prima: Etſi enim ex probationibus noſtris quædam ſubindicant, 208
Dei juſtitiam, ipſamque aliquatenus naturam rerum exigere, ut merita
per peccatum mortificata vivificet: multo tamen ſatius eſt id miſerationi

ejus

ejus tribuere. Ei enim ſoli imputandum eſt, 1. quod Deus peccatorem excitet ad Penitentiam, ſine qua non reviviſcerent præterita hominis merita; 2. quod Pœnitentem juſtificet. 3. Quod ad gloriam ſuo tempore propter bona opera in ſtatu gratiæ edita, non requirat perſeverantiam in illo ſtatu minime interruptam. Contrarium enim ſancire potuit, nec ſancire omiſit, niſi quia pius, clemens & infinite miſericors. Et vero, nulla eſt abſoluta & neceſſaria ratio cur ſublato peccato tollatur potius meritorum mortificatio, quam pœna temporalis. Adde quod exigit quidem deletio peccati, ut & talis macula deleatur, & ponatur talis gratia ſanctificans; ſed nullatenus exigit portio gratiæ hujus, hujuſve maculæ deletio, ut bona opera reviviſcant. Ita Grandin pag. 174. & alii plures. Fatendum tamen ex ſuppoſita, quam hic reperiri credimus, Dei promiſſione, exurgere aliquod juſtitiæ debitum, ut bene Suarez ubi infra n. 12. & ſeq.

209 Non tertia: ſat enim probabile eſt, merita per peccatum mortificata in ipſo juſtificationis inſtanti reviviſcere; tum propter illud Luc. 15. *Cito proferte ſtolam primam, & induite illum*, ubi per ſtolam primam prodigo filio confeſtim redditam paſſim intelligunt Patres prioris vitæ merita; tum quia peccator, ſi plene reſurgit, ex divina miſericordia jus habet proximum ad gloriam meritis prioribus correſpondentem; ergo & ad gratiam, cui innititur jus totum ad gloriam.

210 Longe major eſt difficultas circa ſecundam quæſtionem de gradu & quantitate in quibus reviviſcunt merita mortificata. Tot enim ſunt ea de re opiniones, ut vix certi quidpiam in præſenti conſtitui poſſit.

1. Enim cenſent plures merita omnia per Pœnitentiam quamcumque, etiam remiſſam, modo veram, reviviſcere: ita ut Pœnitens ille tot gradus gratiæ, & jus ad tot gloriæ gradus recipiat, quot habuiſſet per præcedentia merita, ſi hæc nuſquam mortificata eſſent. Ita inter alios & fuſe Suarez in ſpeciali de meritorum reviviſcentia Opuſculo.

2. Alii e diametro oppoſiti exiſtimant merita mortificata, per Pœnitentiam quantumvis intenſam nunquam reviviſcere hoc ſenſu, quod Pœnitens priora merita ex toto vel ex parte recuperet, & ex his jus ad certos gloriæ eſſentialis gradus; ſed tantum eo ſenſu, quod & novum ſuum jus ad gloriam eſſentialem duplici mereatur titulo, nempe & ratione præſentis diſpoſitionis, & ratione præcedentium meritorum, & quod jus acquirat ad novum præmium accidentale, nempe gaudium majus de piis quæ ante peccatum perpetraverat operibus. Ita Bannez, Sylvius, Contenſon, &c.

3. Alii docent Pœnitentem ſemper quidem aliquid præcedentium meritorum recuperare, ſed ſecundum menſuram contritionis cum qua reſurgit. Ita ut ſi quis ante lapſum merita habuerit ut viginti, & reſurgat per contritionem ut quatuor, gratiam recipiat ad octo gradus, quatuor ob præſentem contritionem, quatuor ob præcedentia merita. Ita Valentia, & cum aliis non paucis Gonet hic diſp. 6. art. 2.

211 Ex his opinionibus ſecunda, quæ eſt Banneſii, plus a vero diſtare videtur. Siquidem ex dictis admittenda eſt vera & proprie dicta meritorum reviviſcentia. Atqui non ſubſiſtit hæc in Banneſii ſyſtemate: Merita enim reviviſcere, nihil aliud, ſi ſerio loquamur, eſſe poteſt, quam ea priorem homini juſtitiam reddere, atque adeo hunc efficere dignum aliqua ſaltem glo-

gloria, quam ante peccatum promeritus fuerat. Atqui in opinione Banneſii, nec redit homini prior juſtitia, ſed nova tantum datur duplici titulo; nec ille hinc quempiam gloriæ eſſentialis gradum acquirit, ſed dumtaxat gaudium accidentale. Ergo in ea opinione non ſolvitur meritorum reviviſcentia cum proprietate, ſed ſolum penes nomen & titulum.

Et vero, ait ibid. Gonet n. 25. ponantur homines duo, quorum alter per annos 80. vel 100. Deo piiſſime ſervierit, & in mortale crimen lapſus, ab eo per contritionem intenſam ut quatuor ſurrexerit: alter per idem tempus in omni vitiorum cœno immerſus, demum per paris menſuræ contritionem reſurgat. Quid, amabo, conſequetur prior præ poſteriori. Gloriam, inquies, duplici titulo; & inſuper majus gaudium accidentale. Sed 1. an tanti eſt gloriam uno vel duplici titulo conſequi, cum haud majorem conſequeris? An apud te reviviſcere dicentur agricolæ labores, ſi poſtquam diebus totis decem deſudavit in agro tuo, unius tantum diei laborem, ſed decem titulis refundas. 2. Ex Tridentino Seſs. 6. Cap. 16. valent vivificata hominis merita *ad conſequendam ſuo tempore vitam æternam*. Atqui vita æterna gaudium eſt eſſentiale. Ergo gaudium iſtud neceſſario inferunt & priora & nova hominis merita. 212

Supereſt igitur, ut vel omnia prorſus merita per quamcumque Pœnitentiam reviviſcere dicamus cum Suarezio; vel tantum pro gradu & menſura Pœnitentiæ cum Valentia. Utique tota reſurgent ad mentem Suarezii, ſi Pœnitentia ſe ſolum habeat ut removens obicem peccati, per quod merita mortificata fuerant: Sublato enim obice, qui ſolus effectum aliquem impedit, effectum totum reſurgere neceſſe eſt. Contra vero non reſurgent niſi pro menſura Pœnitentiæ, ſi Pœnitentia non ſolum ſe habeat ut removens obicem, ſed etiam ut diſpoſitio in meritorum reviviſcentiam moraliter influens: majori enim diſpoſitioni major meritorum copia, minori minor, reſpondere debet. At unde judicabimus, an contritio tantum removeat obicem, an vero ſit inſuper diſpoſitio in meritorum reviviſcentiam moraliter influens. Hic profecto hæret aqua, cum nihil perſpicui ea de re doceat Scriptura vel Traditio.

Pugnandum igitur utcumque ex conjecturis: at ſuas habet utraque opinio nec prorſus contemnendas. His nempe pugnat Suareſius, vel potius Suareſii aſſeclæ. 213

I. quia ex contraria opinione ſequeretur, Deum non reddere annos quos comedit locuſta; impietatem impii eidem etiam converſo nocere; Deum, contra quod pollicitus eſt, oblviſci operis noſtri: quæ omnia citatis ſupra Scripturæ textibus repugnant.

II. ex Apoſt. Rom. 5. *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia*. Unde juxta Auctorem Libri Hypognoſtic. quem alii Ambroſio, alii aliis affingunt, *Pœnitentia eſt res optima, quæ omnes defectus revocat ad perfectum*. Porro in hypotheſi adverſariorum, nec gratia ſuper delictum abundaret, nec Pœnitentia defectus omnes revocaret ad perfectum.

III. quia ex Tridentino ſeſs. 6. Cap. 16. & Can. 32. ut quis per bona opera vitam æternam, ejuſque augmentum mereatur, ſatis eſt ut qui ea elicuit juſtificatus, in gratia decedat. Id autem in præſenti locum habet.

IV. quia alioqui ex duobus, quorum alter a gratia ut viginti, alter a gratia ut duo excidit; prior majorem non conſequeretur fructum,

quam poſterior, ſi uterque tantum reſurgeret ut duo. Id autem abſurdum eſt: cum apud eum qui *non obliviſcitur operis noſtri*, potior debeat eſſe conditio illius, qui longe plura merita habuit, quam qui pauciora.

V. quia contraria opinio neceſſario ſupponit, Pœnitentiam, ubi de meritorum reviviſcentia agitur, non ſolum ſe habere per modum removentis obicem, ſed & ſimul per modum diſpoſitionis. Atqui id gratis aſſeritur. Vel enim diſpoſitio hæc eſſet neceſſaria ad reviviſcentiam, ut ad gratiam ſimpliciter, vel ut ad talem gratiam. Non 1. Gratia enim ſanctificans nullam ex ſe diſpoſitionem phyſicam prærequirit: quia ipſa eſt velut prima forma hujus ordinis: unde & infantibus per Baptiſmum infunditur ſine diſpoſitione. Non 2. Si enim diſpoſitio hæc ad reviviſcentiam qua talem neceſſaria dicatur, ita ut reviviſcentiam inter & actum per quem illa obtinetur, certa ineſſe debeat proportio rigoroſa; homo nequidem per intenſiores charitatis actus, meriti etiam remiſſi reviviſcentiam obtinebit. His enim actibus reſpondet gratia habitualis, quæ plenam cum ipſis proportionem habet: Sed ubi accurata ſervatur proportio, non debet id quod jam pari gratia compenſatum eſt, aliam præteritam accerſere. Ergo huic homini ſatis erit ut juſtificetur, ſicut alius qui præterita merita non habuit: proinde nec priora ejus merita, quantumvis remiſſa ſupponantur, reviviſcent.

214 Nec dicas, ex Tridentino ſeſs. 6. cap. 7. gratiam hominibus conferri *ſecundum propriam cujuſque diſpoſitionem;* prohinc remiſſam, ſi remiſſæ ſint hominis diſpoſitiones.

215 Reponet enim Suarez ibid. n. 26. eam quidem gratiam, quæ per ſe infunditur ex vi juſtificationis, ſemper eſſe contritioni, ſeu diſpoſitioni commenſuratam: at ſimul contendet neceſſum non eſſe, ut gratia, quæ per accidens ſe habet reſpectu juſtificationis, proportionata ſit diſpoſitioni; quia gratia hæc non eſt a diſpoſitione tanquam a cauſa per ſe, ſed tanquam a cauſa removente obicem peccati. Neque vero, inquit, ad hanc præcedentium meritorum gratiam requiritur nova diſpoſitio per ſe; quia ipſa merita ſunt ſufficiens ejus cauſa, modo tollatur obex, qui impediebat ne eadem merita effectum ſuum parerent.

216 His non obſtantibus cenſent Plures, reviviſcentiam gratiæ, quæ prioribus meritis correſpondet, extendi vel reſtringi ſecundum menſuram diſpoſitionum, ex quibus peccator juſtificationis gratiam conſequitur.

Probant 1. auctoritate Angelici Doctoris hic q. 89. art. 2. in corp. ubi ſic loquitur: *Contingit intenſionem motus Pœnitentis quandoque proportionatam eſſe majori gratiæ, quam illa a qua exciderat per peccatum: quandoque autem æquali; quandoque vero minori. Et ideo Pœnitens quandoque reſurgit in majori gratia, quandoque autem in æquali, quandoque vero in minori.* Et in reſp. ad 2. *Pœnitentia, quantum eſt de ſe, habet virtutem reparandi defectus ad perfectum, & etiam promovendi in ulteriorem ſtatum, ſed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remiſſius movetur in Deum & deteſtationem peccati.* Et art. 5. ad 3. *Qui per Pœnitentiam reſurgit in minore charitate, conſequetur quidem præmium eſſentiale, ſecundum quantitatem charitatis in qua invenitur.* &c. Atqui ſi merita mortificata, per actus etiam remiſſos Pœnitentiæ reviviſcerent ſecundum omnem meriti gradum, quem ante peccatum habuerunt, jam quantum ad hoc eſſet homini indifferens, an *in majori*, vel *minori gratia* reſurgeret; nec quia reſurgeret in minori, im-

impediretur Pœnitentia ne *defectus ad perfectum* repararet : ac demum eſſentiale conſequeretur homo, non *ſecundum*, ſed longe ultra *quantitatem charitatis in qua inveniretur*. Ergo.

Probant 2. ex Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. ubi ſic : *Ad quam novitatem & integritatem* peccato deperditam, *per Sacramentum Pœnitentiæ, ſine magnis noſtris fletibus & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus*. Atqui ſi deperdita vitæ integritas per contritionem etiam remiſſam obtineretur, haud utique tanti fletus, tanti & labores ad eam denuo comparandam neceſſarii forent.

Probant 3. quia in reviviſcentia meritorum, ſic ſua miſericordiæ jura ſervari debent, ut non violentur jura juſtitiæ : Atqui hæc in opinione contraria evaneſcunt. Supponantur enim juſti duo, quorum alter arctiorem vitam profeſſus ſit, alter paulo laxiorem ; uterque per decennium, quo elapſo moriatur poſterior ; prior vero in atrocia quædam ſcelera proruat, donec proximus morti per remiſſam Pœnitentiam ad Deum revertatur. Is in opinione contraria, ſtatim evadit altero longe ſanctior, Deoque acceptior, ob copioſa, quæ lapſum ejus præceſſerunt & integre reviviſcunt, merita ; unde & longe majori quam alter gloria donandus erit : Atqui hic adeo minuuntur ſanctæ Dei ſeveritatis jura, ejuſque juſtitiæ leges, ut vix ejuſmodi hypotheſim patienter ferant Chriſtianæ aures. Cum ergo ajunt Scripturæ peccatori converſo reddi ſtolam priſtinam, majuſque de ipſius reditu, quam de ſtantis juſti perſeverantia, in Cœlo gaudium concipi ; de eo indubie loquuntur, qui, non qualitercumque, ſed plene ad Deum revertitur : *quia* nempe, ait S. Gregorius. Mag. Hom. 34. in Lucam, *Dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reverſus hoſtem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga prebuit, & nunquam aliquid fortiter geſſit. Sic agricola illam amplius terram amat, quæ poſt ſpinas uberes fructus profert, quam eam quæ nunquam ſpinas habuit, & nunquam fertilem meſſem produxit.* Habert.

Probant 4. quia, qui ſancte & ſalubriter omnia diſponit Deus, eum in meritorum reviviſcentia ordinem non elegit, qui Pœnitentium ſocordiam foveret. Atqui ſocordiam hanc inſigniter fovet opinio contraria. An enim mœrore conficietur, an large coram Domino ingemiſcet, an alet jejuniis preces ut in priſtinum ſtatum reſtituatur, cui perſuaſum eſt ſe id quacumque Pœnitentia, etiam remiſſiori, modo non ficta, conſecuturum eſſe ? Non id facile ſuſpicabitur qui ſerio perpenderit, quot & Directores & Pœnitentes parabola filii prodigi in alienam & ſuam perniciem abutantur.

Probant 5. quia ubi reviviſcunt priora merita in priſtino perfectionis ſtatu, reviviſcit non raro magna & intenſa, quæ lapſum præceſſerat, charitas. Atqui quotidiana patet experientia magnam hanc & intenſam charitatem in iis non detegi, qui per Pœnitentiam remiſſam e vitiorum cœno emergunt. Magna enim charitas magna operatur, nedum otioſa languet & ſegnis. Atqui in his qui remiſſe admodum ſurrexerunt, nihil magnum operatur Charitas. Nempe id genus homines videas ægre ad pietatis opera ferri, calcaribus indigere, vix ab aſſuetis vitiis deterreri. *Rara*, ait S. Bernardus, *illorum compunctio, oratio ſine devotione, tepida converſatio, animalis cogitatio*. Contra vero qui per intenſam & vehementem Pœnitentiam reſurrexerunt, tot & tam ſplendida novæ priſtinæque charitatis argumenta

præbent, ut eos quaſi ad oculum animadvertas meliores eſſe pluribus juſtis qui non indigent Pœnitentia. *Ex ipſo ſuo dolore compuncti*, ait citata Hom. S. Gregorius, *inardeſcunt in amorem Dei*, *ſeſeque in magnis virtutibus exercent*, *honores fugiunt*, *acceptis contumeliis lætantur*, *flagrant deſiderio*, *ad cæleſtem patriam anhelant*, concupiſcentiæ, cui habenas laxaverant, impetus fortiter comprimunt, & quos longa conſuetudine induerant vitioſos habitus, quaſi ſementes in anima radicatas contrariis operibus ſollicite & indeſinenter evellunt. Ergo. Ita idem qui ſupra Pariſienſis Magiſter.

Etſi momenta hæc non improbabiliter ſolvi poſſunt, ut videre eſt apud Martinon. diſp. 47. Sect. 3. nobis tamen potior videtur ſecunda iſthæc opinio, tum propter auctoritatem D. Thomæ, quæ in ejuſmodi dubiis haud flocci æſtimanda videtur; tum quia hoc pacto miſericordia & veritas obviant ſibi, & felici nexu cohærent; tum quia nulla eſt ex adverſariorum rationibus, quæ mentem alio rapiat.

217 Non I. quæro enim quibus Deus redderet annos, quos comederat locuſta: an non iis ſolum qui ad ipſum *ex toto corde* & dominanter convertebantur; quæ diſpoſitio in antiqua Lege, non modo ad meritorum reviviſcentiam, ſed & ad ſimplicem juſtitiam neceſſaria erat. Ceterum, penes impium eſt, juvante gratia, efficere, ut nec ei noceat impietas ſua, nec Deus operis ejus obliviſcatur: ad utrumque enim ſufficit ut pro menſura recipiendæ gratiæ menſuram adhibeat diſpoſitionum: alioqui enim æquum eſt ut *qui parce ſeminat, parce & metat*.

Non II. Ubi abundavit delictum ſuperabundat gratia, quantum eſt ex parte Dei, qui non modo vult hominem eſſe juſtum, ſed & juſtum juſtificari amplius. Hæc tamen gratiæ abundantia *ſecundum propriam cujuſque diſpoſitionem tribuitur*. Adde quod Apoſtolus loquatur de gratia Chriſti, quæ ad delenda quæcumque peccata pluſquam ſufficiens eſt.

Ad id quod ex Libro hypognoſt. objicitur, *dicendum quod Pœnitentia quantum eſt de ſe*, *habet virtutem reparandi defectus ad perfectum*, *& etiam promovendi in ulteriorem ſtatum*, *ſed hoc quandoque impeditur ex parte hominis*, *qui remiſſius movetur in Deum*, &c.

Non III. Tridentinum enim per Tridentinum explicari debet: Atqui alibi docet Tridentinum gratiam unicuique dari ſecundum ſuam diſpoſitionem; ergo & id in eo etiam qui objicitur loco ſuppleri debet. Unde, quidquid triumphanter obloquatur Martinon, quaſi pene opinio ſua citra grave fidei diſcrimen in dubium vocari non poſſit, tuto dici poteſt cum Valentia diſp. 7. q. 6. punct. 3. ex eo Concilii loco tantum probari, quod opera mortificata reviviſcant, tum abſolute quoad rationem meriti vitæ æternæ, tum quoad priſtinam meriti quantitatem *indeterminate*; cum quantitas aliqualis nunquam a merito ſeparetur: non autem quod ſemper reviviſcant *determinate* quoad totam meriti quantitatem, id eſt, quoad totum meriti antiqui valorem. Quod autem æqua ſit præſens ſolutio, hinc liquet, quod ut ſæpius ſcripſit Palavicinus, nuſquam intenderit Concilium quæſtiones in Scholis libere agitatas dirimere: quanto autem minus id feciſſe credendum eſt in lite, quæ nec ex verbo Dei dijudicari valet, nec adverſariorum ſenſu, niſi contra expreſſam ſatis D. Thomæ mentem, definiri.

Pag. 1673.

Non IV. 1. quia nihil abſurdum, ſi ex duobus qui ad theſaurum longe diſ-

diſparem jus habent, alter non plus altero opem hinc reportet, quia non plus reportare conatur. Imo æquitati conſonum videtur, ut qui præ quodam animi torpore ditiorem ſuum fundum excolere negligit, minori habeatur pretio, quam qui ex talento ſuo depromit, quidquid hinc depromere poteſt. 2. Quia cum incommoda omnia vitari non poſſunt, ſaltem vitari debent graviora. Gravius porro eſt incommodum, quod ex adverſariorum ſententia ſequi oſtendimus in tertia noſtra probatione, quam quod in præſenti objiciunt. Ergo.

Non V. quod quia Achilleum eſt adverſæ partis telum, peſſiori ſtylo expendimus. Unde

Ad 1. neg. min. non enim gratis aſſeritur, quod gravibus nititur momentis. Atqui ex dictis, &c.

Ad 2. neg. iterum min. ad probat. dico ex ea quidem contra adverſarios ſequi, hominem non habere jus ſtrictum ad merita, a quibus per peccatum excidit; prohinc divinæ miſerationi primario imputandum eſſe, quod ea per Pœnitentiam recuperet. At non ſequi, quod Deus dum ea miſericorditer reviviſcere concedit, ſancire debuerit, ut reviviſcerent ſine ullo ad hominis diſpoſitiones reſpectu. Unde nihil vetat quominus diſpoſitio phyſica ad actualem Pœnitentiæ gratiam, ſit moralis ad reviviſcentiam gratiæ præteritæ.

Agunt eo loci plures de efficacia Pœnitentiæ quantum ad venialium remiſſionem. Verum id in decurſu commodius expendendum opinamur.

---

## CAPUT TERTIUM.

### *De materia Pœnitentiæ.*

UT in toto phyſico vel artificiali, ſic in Sacramentis per analogiam 1
diſtinguuntur materia & forma. Materia porro alia eſt remota, alia proxima. Materia remota Pœnitentiæ eſt id omne circa quod deſtruendum verſatur Pęnitentia. Materia proxima, ſunt partes minus determinatæ ex quibus coaleſcit Sacramentum Pęnitentiæ. Dico, partes *minus determinatæ*, ne forma ipſa, ut pote pars intrinſeca Sacramenti, ad materiam revocetur; quod tamen aliqui non illubenter faciunt. De utraque hac materiæ ſpecie duobus articulis diſſerendum.

## ARTICULUS PRIMUS.

### *De materia remota Pœnitentiæ.*

EX ipſo Pęnitentiæ vocabulo conſtat materiam illius eſſe peccatum, quatenus diluendum. Sed quia peccatum aliud eſt originale, aliud actuale, quod vel mortale eſt, vel veniale tantum, ambigi poteſt quæ in individuo ſit materia Pęnitentiæ.

Id autem ut facilius intelligatur, notandum materiam hujus Sacra- 2
menti aliam eſſe neceſſariam, quæ nonniſi per claves, vel aliquid in ordine ad claves deleri poſſit; aliam ſufficientem, quæ per claves equi-

dem deleri valeat, at iis neceſſario ſubjicienda non ſit, quia per alia media deſtrui queat. His obiter præmiſſis, ſit

Conclusio I. Peccatum originale non eſt materia Sacramenti Pœnitentiæ.

3 Prob. 1. Quia ex inſtitutione Chriſti peccatum originale per Baptiſmum deleri debet. Atqui ex dictis Sacramentum Pœnitentiæ a Baptiſmo plane diſtinguitur.

4 2. Quia peccatum originale, per ſe loquendo, ſupponit hominem nondum Eccleſiæ ſubditum. Atqui Pœnitentia nonniſi in hominem jam Eccleſiæ ſubditum per Baptiſma, exerceri poteſt. Pœnitentia enim ex Tridentino Seſſ. 14. Cap. 6. exercetur per modum judicii. Porro, ait Apoſtolus 1. Corint. 5. 12. *Quid mihi de iis qui foris ſunt, judicare?*

5 3. Quia ex Thoma hic q. 84. art. 2. ad 2. Pœnitentia de iis tantum proprie eſt, quæ voluntate noſtra commiſimus. Atqui *peccatum originale non eſt noſtra voluntate peractum, niſi forte in quantum voluntas Adæ reputatur noſtra*. Si tamen, pergit S. Doctor, *large accipitur Pœnitentia pro quacunque deteſtatione rei præteritæ, poteſt dici Pœnitentia de peccato originali, ſicut loquitur Auguſtinus*, vel quivis alter *in Lib. de Pœnitentia*.

6 Objic. Qui male diſpoſitus Baptiſmum recepit, originalis peccati, quod ſibi dimiſſum non eſt, veniam conſequi poteſt. Atqui hoc nonniſi per Pœnitentiam, Ergo,

7 Reſp. neg. min. tunc enim Pœnitentia tollit obicem; eo autem ſublato reviviſcens Baptiſmus tollit originale peccatum, prout diximus ubi de Sacram. in genere pag. 320. & ſeq.

Conclusio II. Peccatum actuale Baptiſmum conſequens, eſt remota Pœnitentiæ materia, mortale quidem, neceſſaria, quamdiu directe remiſſum non eſt; veniale autem, & mortale jam directe remiſſum, libera & ſufficiens.

8 Prob. 1. pars. 1. quia illud eſt remota Pœnitentiæ materia, circa quod delendum verſatur, tum materia ejuſdem proxima, tum & forma Sacramenti. Atqui circa peccatum actuale, &c. occupantur tum proxima Pœnitentiæ materia, contritio nimirum, confeſſio, &c. tum & abſolutio. Ergo.

9 2. Quia materia Pœnitentiæ eſt illud omne & ſolum quod Eccleſiæ clavibus ſubjici poteſt, vel debet. Atqui omne & ſolum peccatum actuale Baptiſmum conſequens Eccleſiæ clavibus ſubjici poteſt, aut etiam ſubjici debet. Unde

10 Prob. 2. pars. Quæ neceſſario Eccleſiæ clavibus ſubjicienda ſunt, neceſſaria ſunt Sacramenti Pœnitentiæ materia. Atqui peccata mortalia, quamdiu directe remiſſa non ſunt, Eccleſiæ clavibus neceſſario ſubjici debent. Unde non is tantum qui per actum charitatis juſtificatus eſſet a peccatis, eidem tribunali Pœnitentiæ ſubjicere teneretur; ſed & is etiam, qui ab iiſdem in hoc tribunali ſolutus fuiſſet indirecte, puta quia hæc vel in præcedenti confeſſione oblitus eſſet, aut juſta de cauſa non confeſſus: quia præceptum Chriſti, ut pote generale, nullum mortale excipit a lege confeſſionis. Hinc proſcripta fuit an. 1665. ab Alexandro VII. propoſitio iſthæc n[illegible] 1. *Peccata in confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans vitæ periculum, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere;* quæ rurſum an. 1700. a Clero Gallicano declarata eſt *temeraria, erronea, & confeſſionis integritati derogans*.

Con-

11 Confirm. eadem 2. pars ex Trid. Seſſ. 14. Can. 7. ubi hæc legere eſt: *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe jure divino confiteri omnia & ſingula peccata mortalia; anathema ſit.*

12 Prob. 3. pars de venialibus, ex eod. Trid. Seſſ. 14. Cap. 5. ubi ſic: *Venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte & utiliter, citraque omnem præſumptionem in confeſſione dicuntur, quod piorum hominum uſus demonſtrat; taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt.* Unde ſic in forma: Quæ per Pœnitentiam, ſimulque per alia remedia expiari poſſunt, ea merito dicuntur & ſufficiens & libera Pœnitentiæ materia. Atqui venialia & expiari poſſunt per Pœnitentiam; cum generaliter dixerit Chriſtus: *Quæcumque ſolveritis; & per alia remedia*, ut ait Trid. præſertim autem per Orationem Dominicam, quam Auguſtinus Cap. 70. Enchirid. *quotidianam Pœnitentiam & ſatisfactionem* appellat; de quo infra. Ergo.

13 Prob. 4. pars de mortalibus jam remiſſis, 1. ex Benedicto XI. in Decretali *Inter cunctas*, 1. *De privileg.* in Extrav. Commun. ubi ſic: *Licet de neceſſitate non ſit eadem confiteri peccata, tamen propter erubeſcentiam, quæ magna eſt Pœnitentiæ pars, ut eorundem peccatorum reiteretur confeſſio, reputamus ſalubre*, &c. 2. Quia idem adſtruit communis piorum & doctorum uſus, quem nuſquam redarguit Eccleſia, imo commendavit, ut patet ex textu mox citato; 3. quia Chriſtus ſolvendi poteſtatem ad unum remiſſionis actum non reſtrinxit, imo nec reſtringere debuit, tum ut Pęnitentium ſecuritati melius conſuleretur; tum ut major ex Pęnitentia fructus obtineri poſſet. Ergo.

*Lib. 5. Tit. 7.*

14 Objic 1. contra 1. part. peccatum mortale in ipſa Baptiſmi ſuſceptione commiſſum, non committitur poſt Baptiſmum. Atqui tamen peccatum illud per Sacramentum Pęnitentiæ tolli debet. Ergo falſum eſt quod ſolum peccatum Baptiſma conſequens ſit neceſſaria Pęnitentiæ materia.

15 Reſp. neg. maj. hujuſmodi enim peccatum, licet ante actionem Baptiſmi inceperit, perſeverat poſt inſtans ejuſdem actionis terminativum; ergo ex hac parte eſt peccatum hominis baptizati, prohincque ſolo Pęnitentiæ Sacramento deleri poteſt. Et vero noxa per Baptiſmum remiſſibilis, debet poſse retractari ante Baptiſmum completum: quod hic locum non habet. Vide quæ dixi Tom. 4. p. 181.

Objic. 2. Impęnitentia finalis grave eſt peccatum. Neque tamen eſt materia Pęnitentiæ.

16 Reſp. Impęnitentiam finalem eſſe peccatum in quo quis moritur. Nihil porro mirum, ſi peccatum in quo quis moritur, non magis per Pęnitentiam deleri poſſit, quam vulnus ex quo quis actu decedit, per medicinam ſanari.

17 Objic. 3. contra 2. part. Habitus vitioſi ſunt etiam neceſſaria Pęnitentiæ materia. Atqui tamen habitus illi non ſunt per ſe peccata.

18 Reſp. neg. maj. Habitus enim vitioſi, ut & imperfectiones, quæ ad ſummum ſunt peccatorum effectus, non autem peccata, non ſubjacent per ſe Pęnitentiæ Sacramento, ſed tantum ratione culpæ ſibi annexæ. Ita S. Thomas hic q. 83. ar. 2. ad 2.

19 Objic. 4. contra 3. part. Materia Pęnitentiæ, ut ſolvi, ſic & retineri,

ſeu ligari poteſt. Atqui ex conceſſis venialia retineri non poſsunt. Cum ea poſt Tridentinum *multis aliis remediis expiari* poſſe fateamur.

20 Reſp. diſt. min. Non poſſunt retineri quoad Pœnitentem, quaſi is eorum veniam extra Sacramentum obtinere non poſſit, C non poſſunt retineri ex parte Miniſtri, N. poteſt enim iſte, vel abſolutionem differre, vel negare prorſus, cum nulla in Pœnitente detegit ſufficientis emendationis indicia. Ceterum exigebant divina bonitas & hominis juſti conditio, ut quæ abſolute ſine clavibus ſolvi poterant, non ſubjacerent oneroſæ & odioſæ legi abſolutæ retentionis.

21 Inſt. Illud ſolum eſt Pœnitentiæ materia, cujus vitandi homo abſolutum & efficax propoſitum habere poteſt. Atqui non poteſt homo habere propoſitum efficax vitandi omnia venialia; cum id ſibi impoſſibile eſſe ſciat tum experientia, tum ex Trident. Seſſ. 6. Can. 13.

22 Reſp. vel cum S. Thoma hic q. 87. a. 1. ad 1. hominem habere poſſe propoſitum vitandi omnia venialia diſtributive, quomodo occurrunt in praxi; non autem collective, quomodo nunquam in praxi occurunt; Vel cum aliis, poſſe hominem habere propoſitum quantum eſt de ſe efficax omnia prorſus venialia vitandi, quod quidem propoſitum incompatibile eſt cum omni affectu peccandi venialiter, quandiu durat: etſi deinceps propoſitum illud mutaturus ſit præ fragilitate ſua; quæ ipſi abſolute diſplicet.

23 Objic. demum contra 4. part. Sacramentum de novo conferendum novam exigit materiam. Atqui ubi confitetur quis peccata jam remiſſa, novam non præbet materiam. Ergo.

24 Reſp. diſt. maj. novam exigit materiam proximam, C. remotam, N. porro in præſenti diverſa eſt materia proxima, diverſa nimirum contritio, diverſa accuſatio, &c. Id autem ſufficit, prout patet in Baptiſmo, ubi eadem numero aqua poteſt eſſe materia remota multiplicis Baptiſmi, modo repetatur materia proxima, nimirum ablutio.

25 Inſt. 1. ſaltem materia Sacramenti remota debet eſſe aliquid vel phyſicum, vel morale. Atqui peccata remiſſa nihil omnino ſunt, ſeu phyſice, ſeu moraliter.

26 Reſp. neg. min. peccata enim dimiſſa licet nihil ſint phyſice vel moraliter in ratione offenſæ permanentis, non deſinunt eſſe aliquid in ratione offenſæ, quæ ſicut ex parte hominis per uberiores lacrymas indeſinenter defleri poteſt; ſic & ex parte Dei per uberiorem miſericordiam magis & magis condonari poteſt, ſeu ratione pœnæ temporalis, cujus quandoque diu debitor eſt homo; ſeu ratione gratiæ remiſſivæ, quæ major & major donari poteſt, ſecundum id Pſalm. 50. *Amplius lava me ab iniquitate mea.*

27 Inſt. 2. materia Pœnitentiæ remota, non qualitercumque ſubſiſtere debet, ſed ita ut verificari debeat forma quæ circa ipſam profertur. Atqui forma hæc: *Ego te abſolvo*, circa peccata jam *abſoluta* verificari non poteſt. Ergo.

28 Reſp. neg. min. ſenſus enim formæ hujus, *Ego te abſolvo*, iſte eſt: Ego confero tibi gratiam de ſe remiſſivam peccati: Atqui ad hujuſce ſenſus veritatem neceſſe non eſt ut peccatum hactenus dimiſſum non fuerit: quia alioqui falſa eſſet, ſaltem materialiter, forma abſolutionis iis omnibus datæ, qui ad Sacramentum perfecte contriti accedunt. Ergo ad formæ illius veritatem ſatis eſt, ut vel deleat peccatum, ſi ſubſit; vel ſi jam abſit, priorem Pœnitentis gratiam adaugeat.

Inſt.

Digitized by Google

Inſt. 3. ſi res ita ſit, poteſt homo bis in idipſum exterius judicari in eodem tribunali, bis a vinculis corporeis ſolvi, bis eamdem Religionem profiteri, bis cum eadem matrimonium contrahere. Falſum conſequens. Major autem propoſitio non minus quam Minor aperta eſt. Pœnitentia enim per modum judicii exercetur; per eam ſolvitur homo a peccati vinculis, &c. Ergo. 29

Reſp. neg. maj. ideo enim nec bis in idipſum judicatur quis in exteriori foro, nec bis a corporeis vinculis ſolvitur; quia & ſecundum judicium inutile foret; & ſecunda vinculorum diruptio nihil auferre poteſt, quod jam plene ablatum non fuerit. Aliud porro eſt in Sacramento Pœnitentiæ quoad peccata remiſſa. Hic enim poſterius judicium, & pœnæ aliquid auferre, & majorem gratiam impertiri poteſt: proinde ut ſuperfluum haberi nequit. 30

Quod vero nec eamdem Religionem homo ſolemniter vovere, nec cum eadem denuo contrahere valeat; inde fit quod novus ſeu cum Religione, ſeu cum uxore contractus requireret novam utriuſque perſonæ translationem, quæ ſæpius repeti nequit. Contra vero abſolutio non requirit novam peccatorum remiſſionem, ſed dumtaxat ſubjectum in quo ex nova peccati veteris accuſatione nova & major gratia produci poſſit. Ita Henno, Grandin, &c.

Hic tria obiter notanda, 1. iis qui aliquod præteritæ vitæ peccatum ſæpius confitentur, curandum enixe ut aliquo erga ipſum doloris & erubeſcentiæ motu afficiatur. Quid enim præſtare poſſit accuſatio quaſi mechanica & omni devotionis ſenſu deſtituta? Atque id ſedulo monendi ſunt Pœnitentes, ne per ſiccam peccati pluries depoſiti accuſationem, peſſime, quod tamen intendunt, Sacramenti ſecuritati conſulant. 2. Cum peccata jam dimiſſa, libera ſint, non autem neceſſaria Pœnitentiæ materia, licitum eſſe ex his quædam, non ſecus ac certo venialia, pro nutu omittere. 3. Satius eſſe turpia quædam jam ad æquos juris apices depoſita, generali quadam ratione, quam in individuo confiteri; ne diſtinctior rei periculoſæ memoria plus noceat, quam proſit. Quamquam hæc non parum pendent a circumſtantiis, ſeu moventis Spiritus, ſeu humiliationis hic & nunc Pœnitentibus neceſſariæ, ſeu neceſſitatis novo innoteſcendi Confeſſario. 31

### *Solvuntur variæ quæſtiones circa remiſſionem peccati venialis.*

Ut quæ ad venialium materiam pertinent, ſimul & ſemel inveſtigemus, nonnullæ hic cum S. Thoma qu. 87. proponendæ ſunt, & pro virili ſolvendæ difficultates.

Quæres itaque 1. an veniale peccatum citra Pœnitentiam ullam remitti poſſit? 32

Nota: Pœnitentia triplex diſtingui ſolet, *habitualis*, quæ idem eſt ac habitualis diſplicentia peccati cujuſcumque ex charitatis perfectæ habitu proveniens; *formalis*, quæ eſt dolor ac deteſtatio explicita peccati, prout fieri ſolet in Sacramento Pœnitentiæ; & *virtualis*, quæ conſiſtit in pio mentis actu excludente affectum ad venialia, & vi cujus homo ea formaliter deteſtaretur, ſi tunc menti ejus occurreret eorum cogitatio.

Jam

Digitized by Google

Jam triplex eſt de propoſita quæſtione opinio. Alii nempe ad peccati venialis remiſſionem cenſent ſufficere quemcumque actum bonum, qui Deo placeat magis, quam eidem diſpliceat veniale peccatum, etſi actus ille ad hujus peccati remiſſionem non ordinetur. Huic ſententiæ favet Scotus, quem tamen benigne interpretantur eruditi ejus Diſcipuli. Alii formalem Pœnitentiam requirunt: ita Durandus. Alii virtualem tantum cum S. Thoma hic art. 1. His prænotatis,

Reſp. Nullum veniale peccatum ſine omni Pœnitentia remittitur. At nec ſufficit habitualis, nec requiritur formalis: unde requiritur & ſufficit virtualis.

33 Prob. 1. pars, 1. quia Scriptura juſtos etiam hortatur ad Pœnitentiam de venialibus. Siquidem Apocal. 2. Angelo Pergami, qui Chriſti *nomen* tenebat ex v. 13. dicitur v. 16. *Pœnitentiam age*. Ad quid porro Pœnitentia homini, qui peccatum ſuum per quotidiana pietatis opera deleviſſet?

2. Ex Patribus: Auguſtin. Epiſt. 48. ad Vincent. ubi ſic: *Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel a quocumque, ſeu magno, ſeu parvo peccato ad correctionem ſine Pœnitentia poſſe tranſire*. Hieronym. qui Epiſtol. 46. ad Ruſticum Capit. 4 ſic ait: *Septies cadit juſtus & reſurgit: Si cadit, quomodo juſtus? Si juſtus, quomodo cadit? ſed juſti vocabulum non amittit, qui per Pœnitentiam ſemper reſurgit*.

3. Peccatum veniale annexam habet deordinationem voluntatis, quæ contra legem ad bonum creatum convertitur: unde licet non perimat ſubſtantiam, minuit nihilominus fervorem charitatis, quæ tota in Deum fertur. Atqui habitualis hæc deordinatio ſine aliqua Pœnitentia tolli non poteſt. Diſpoſitio enim contraria nonniſi per contrariam tollitur. Atqui diſpoſitio prædictæ deordinationi contraria, nihil aliud eſſe poteſt, quam Pœnitentia quædam; id eſt, diſplicentia vel retractatio peccati. Ergo.

Et vero, ſi per quodlibet opus meritorium ſufficienter retractaretur veniale peccatum, juſti qui opera ſancta quaſi perpetuo exercent, frequenter omni veniali peccato carerent; eoque caruiſſet præ ceteris Apoſtolus Joannes, qui Deum tam impenſe, tamque efficaciter redamabat. Atqui is clamabat tamen: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus*. Adde quod ſatis inutiliter inſtituta eſſent tot remedia pro venialium deletione, ſi hæc per alia quæcumque pietatis opera certo remitterentur. Ita Sylvius hic pag. 440.

34 Prob. 2. pars: ſi habitualis Pœnitentia ad venialium remiſſionem ſufficeret, numquam eſſet peccatum veniale ſimul cum charitate; quia ubi eſt charitas, ibi eſt & Pœnitentiæ infuſæ habitus, & *habitualis diſplicentia* peccati, prout ibid. docet S. Thomas. Atqui falſum conſequens.

35 Prob. 3. pars, 1. ex S. Auguſt. Enchir. cap. 71. ubi ſic: *De quotidianis, brevibus, levibuſque peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatisfacit*. Atqui licet oratio hæc aliquem importet Pœnitentiæ motum, ex quo delicta noſtra nobis generaliter dimitti precamur; nullam tamen importat expreſſam & formalem hujus vel illius deteſtationem; nullam proinde formalem Pœnitentiam. Ergo formalis hæc Pœnitentia non eſt abſolute neceſſaria.

2. Quia, ut ibidem ait S. Thomas, *exigitur ad remiſſionem peccati mortalis*

Digitized by Google

*lis perfectior Pœnitentia*, quam ad remiſſionem venialis: & merito, cum illud fervori tantum & perfectioni charitatis, illud autem charitati ipſi adverſetur. Ergo quæ ad mortale requiritur Pœnitentia formalis, & explicita, non requiritur ad veniale.

3. Quod ad mortalis veniam ſufficere aliquando poteſt, ad venialis remiſſionem ſatis eſse debet. Atqui ad veniam mortalis ſufficit aliquando virtualis Pœnitentia; puta in eo qui tam cito ad martyrium raperetur, ut ipſi nihil aliud liceret per tempus, quam in actum charitatis prorumpere. Ita Gonet diſp. 3. n. 14. Yſambert. diſp. 25. art. 2. &c.

Prob. 4. pars: Illud Pœnitentiæ genus ad deletionem venialium ſufficit, quod iiſdem ſufficienter opponitur. Atqui virtualis Pœnitentia ſufficienter opponitur venialibus. Id enim vitii habent venialia, quod voluntatem ita ferant in creaturam, ut ideo prompte in Deum & ea quæ Dei ſunt, ferri non poſſit. Atqui effectum directe oppoſitum parit Pœnitentia virtualis; cum per eam & recedat homo a creatura, & in iis quæ Dei ſunt promptum ſe & hilarem efficiat. Ergo. 36

Confirm. quia ex dicendis valent Sacramentalia pie & devote ſuſcepta ad venialium remiſſionem. Ergo ad idem valebit a fortiori actus quidpiam charitatis, ut pote qui plus venialibus opponatur, quam Sacramentalia. Atqui charitatis actus virtualem tantum Pœnitentiam importat, non formalem & explicitam. Ergo. De his adi ill. Boſsuetum Lib. 4. de variis orationis ſtatibus num. 4. & ſeq.

Objic. 1. contra 1. part. cum Cajetano. Si quis cum affectu ad veniale decumberet, & dormiens ſubiret pro Chriſto mortem quam ante acceptaſſet, is utique venialium remiſſionem conſequeretur, alioqui enim orari pro eo poſset contra tritum id Auguſtini: *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre*. Atqui tunc ſine Pœnitentia remiſſionem conſequeretur. Ergo Pœnitentia ad venialium remiſſionem generaliter neceſsaria non eſt. 37

Reſp. 1. non immerito conjici eum qui vicinam mortem ex ardenti Chriſti amore acceptat, virtualiter pœnitere omnium quæ uſquam admiſerit peccatorum. Unde Cajetani ſuppoſitio ut fieri, ſic & negari poteſt; multoque melius negari, quam admitti. 38

Reſp. 2. data hypotheſi, diſt. maj. Si quis .·. is venialium remiſſionem conſequeretur in inſtanti ſeparationis animæ a corpore, C. ante mortem, Subd. ſi, quod de divina miſeratione merito præſumitur, erumperet in actum ferventiſſimæ charitatis, aut contritionis, C. ſecus, N. Itaque, vel is cui dormienti caput abſcinditur (quod fortaſſis nulli hactenus Martyrum contigit) ſat ante animæ exceſsum temporis habet, ut in rapidum dilectionis actum erumpat; quod divinæ ſuos in Martyres vigilantiæ plurimum congruit: & tunc nihil mirum ſi ante mortem ab univerſis venialibus ſolvatur. Vel, ut foveantur Theologicæ hypotheſes, nihil monitus, nihil evigilans, pleno ſomno, brevi ictu obruitur, & tunc per ferventem charitatis actum, non equidem per modum meriti, cujus jam effluxit tempus; ſed per modum contrariæ diſpoſitionis, ab omni venialium culpa & pœna ſolvitur. Cur vero potius ſolvatur Martyr, qui cum venialibus decumbit, quam juſti alii, qui in pari caſu tot annos in purgatoriis ignibus languent, mihi duplex ratio afferri poſse videtur; 1. ingens Martyrii prærogativa, illo empta genere charitatis, qua *nemo majorem* habere 39

bere poteſt; 2. quia alioqui pejor eſſet conditio Martyris, quam juſti alterius; cum pro iſto oret Eccleſia, pro illo orare non auſit.

Neque vero hinc inferas, eum qui ſchiſmati, aliive gravi peccato addictus, ab inimicis fidei necaretur, ab iis mortalibus ſolutum iri. 1. Quia ſi exigit miſericordia Dei ut benigne agatur cum amicis, exigit & juſtitia ut dure excipiantur inimici. 2. Quia poſt vitam hanc mutari poteſt accidentaliter conditio hominis, qui quadantenus eſt in via ad terminum ſimpliciter; alioqui juſtis qui venialibus obſtricti moriuntur, nullius eſſet Purgatorii finis: Contra vero mutari eſſentialiter nequit conditio, ſeu juſti perfecti, ſeu peccatoris; quia uterque eſt in termino ſimpliciter: utrique prohinc competit id Eccle. 11. 3. *Si ceciderit lignum ad auſtrum, aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*.

40 Inſt. ex S. Thoma q. 87. a. 1. ad 2. *Paſſio pro Chriſto ſuſcepta obtinet vim Baptiſmi: & ideo purgat ab omni culpa & veniali & mortali, niſi actualiter voluntatem peccato invenerit adhærentem*: ergo ex S. Doctore ad venialium remiſſionem non neceſſario requiritur Pœnitentia.

Reſp. neg. conſeq. Imo Pœnitentiam exigit S. Doctor, cum exigit ut voluntas non adhæreat peccato. Ei enim tandiu inhærere cenſetur, donec illud per actum contrarium retractaverit: is autem actus Pœnitentię eſt ſaltem virtualis. Et vero eodem modo loquitur Angelicus Præceptor de mortalibus, quo de venialibus peccatis. Atqui nemo crediderit mortalia per Baptiſmum, martyriumve ſine ullo doloris motu remitti. Quod ergo in objecto loco preſſius dicit S. Thomas, explicandum eſt per id quod docet in corpore Articuli. Ibi porro *utrumque peccatum*, mortale & veniale *per Pœnitentiam remitti* tradit.

41 Objic. 2. actus qui gloriam æternam meretur, meretur a fortiori venialium remiſſionem: Qui enim plus meretur, minus a fortiori meretur. Atqui actus omnis dilectionis Dei, licet nequidem ſit Pœnitentia virtualis, gloriam æternam meretur. Ergo.

42 Reſp. 1. neg. maj. Stat enim & actum charitatis vitam æternam mereri, quia per ſe ad ejus meritum ordinatur; & eum venialium remiſſionem per ſe præciſe non mereri, niſi horum diſplicentiam importet. Unde vetus iſtud axioma: *Qui plus poteſt, poteſt & minus*, in iis duntaxat locum habet, quæ vel ejuſdem ſunt rationis, vel ſibi invicem ſubordinata: qualia non ſunt venialium remiſſio, & meritum vitæ æternæ. Ita Gonet diſp. 4. n. 15. Sylvius hic art. 1. Concl. 2. &c.

43 Reſp. 2. neg. min. qui enim veræ charitatis actum elicit, Deum omnibus præfert; & a fortiori iis quæ divinam ejus majeſtatem offendunt. Sed qui Deum omnibus hoc ſenſu anteponit, virtualem habere pœnitentiam videtur. Annon enim in exceſſu charitatis ſuæ iis renuntiaret, quę Patrem & amicum ſuum lædunt, ſi de iis hic & nunc cogitaret?

44 Inſt. contra 1. ſolut. Qui meretur finem, meretur tolli impedimenta ad finem. Atqui venialia ſunt impedimenta ad gloriam. Ergo qui gloriam meretur, meretur tolli venialia.

45 Reſp. Cum eodem ibid. n. 17. diſt. Qui meretur finem, meretur tolli impedimenta eſſentialia ad finem, C. accidentalia, ut ſunt culpæ veniales, quæ tantum retardant a fine, N. Alioqui enim qui gloriam meretur,

Digitized by Google

retur, ſimul & ſemper mereretur remiſſionem totius pœnæ temporalis: quandoquidem hæc ſit etiam obex gloriam retardans.

Objic. 3. macula peccati venialis conſiſtit in reatu, ſeu debito pœnæ temporalis. Atqui pœnæ temporalis debitum citra Pœnitentiam dimitti poteſt. 46

Reſp. neg. maj. Debitum enim pœnæ temporalis profluit a macula peccati, quam proinde ſupponit, non conſtituit. In quo autem ſita ſit hujus maculæ ratio, colligi poteſt ex iis quæ diximus in Tract. de peccatis, part. 1. Cap. 5. art. 1. & part. 2. Cap. 2. ſub finem. 47

Objic. 4. contra 3. & 4. part. nullum peccatum aliter tolli poteſt, quam per oppoſitum ſuum. Atqui ſola formalis Pœnitentia, non item virtualis, veniali peccato opponitur. Devotio enim & charitas quæ a nobis pro virtuali Pœnitentia habentur, nullam ver. gr. cum mendacio jocoſo oppoſitionem habent: cum mendacium divinæ veritati repugnet, non autem devotioni, vel charitati: unde utraque cum peccato veniali ſubſiſtere poteſt. Ergo. 48

Reſp. ad 1. neg. min. virtualis enim Pœnitentia, virtualis eſt retractatio peccati. Hęc autem ſatis venialibus opponitur, ut eorum veniam mereri poſſit. 49

Ad 2. fatetur Sylvius, ubi ſupra, venialia non remitti quovis opere bono, tametſi meritorio; quia id genus opera exiſtere poſſunt cum affectu venialis peccati, & conſequenter ſine virtuali Pœnitentia illius. At negat opera, quæ virtualem peccati diſplicentiam important, ad venialium remiſſionem haud ſufficere. Etſi enim opera hæc, puta devotio, non opponantur mendacio, v. g. ſecundum rationem ejus ſpecificam; at ei tamen opponuntur ſecundum rationem genericam peccati: *Cum enim*, ait Gonet, *prompte tendat in Deum, opponitur retardationi tendentiæ in ipſum, quam retardationem peccatum veniale ſecundum rationem genericam importat.*

Hæc ſolutio modicam ſane aliis, multam mihi difficultatem faceſſit. Quæro enim, 1. an devotio de qua ſtatim, virtualem peccati diſplicentiam ſemper importet. 2. An ſi ſic, cur eam non æque importet *actus fervidus charitatis*, quod expreſſe negat Gonetus. 3. Quando actus meritorius virtualem Pœnitentiam involvat, quando non; 4. an actus ille, qui elicitur ab homine nullum peccatum expreſſim retractante, omnia venialia ſimul extinguat, num aliqua tantum; & cur hæc præ aliis. Optandum profecto ut qui tot alia explicuere D. Thomæ interpretes, capita hæc, tertium præcipue, elucidaſſent. Interim hæc vel ex ipſis, vel ex D. Thoma colligo. 50

De 1. hæc habet ibid. Sylvius: *Non quælibet devotio eſt Pœnitentia virtualis, ſed ea demum, qua quis ſic in Deum afficitur, ut vellet* hic & nunc (neque enim agitur de conditione contingenter in poſterum futura, quia ex ea non pendet præſens peccati remiſſio ut docet hic Suarez in Comment. pag. mihi 124.) *peccata ſua venialia deteſtari, ſi occurrerent memoriæ.* 51

De 2. idem quoad charitatem etiam fervidam docet Gonet quod ſtatim de devotione Sylvius. Hi ſcilicet in charitate geminam diſtinguunt perfectionem, *intenſivam* quę oritur ex conatu potentię; quę *extenſivam*, quę voluntatem ad Deum convertens, eamdem ab uno vel multiplici peccato formaliter vel virtualiter avertit. In iſta non autem in illa, virtualem Pœnitentiam agnoſcunt, qua, propter virtualem ejus cum pluribus pau-

ciori-

Digitized by Google

cioribuſve peccatis oppoſitionem, peccata hæc deleantur. *Veri tamen ſimile eſt*, ait ibid. Suarezius diſp. XI. n. 10. *eum, qui tali fervore amat Deum, deteſtaturum fuiſſe peccatum veniale, ſi ei occurreret*, proinde in ipſo admitti poſſe virtualem Pœnitentiam, vi cujus Deus ipſi remittat *vel omnia, vel aliqua peccata venialia, juxta diſpoſitionem ſuæ ſapientiæ*. Et hæc opinio nobis ſapit plurimum.

Ad 3. ſunt qui Pœnitentiam virtualem in iis tantum meritoriis actibus involvi velint, qui ex generali obtinendæ remiſſionis intentione eliciuntur. Opinio hæc & difficultatem prorſus elevat; cum in hujuſmodi intentione manifeſte occurrat Pęnitentia virtualis, ſeu diſplicentia *in univerſali tantum*, ut loquitur S. Thomas ibid. ad 3. & in praxi ad tutius inſervire poteſt. Quidni enim in bonis ſuis operibus curet homo generaliter intendere venialium ſuorum remiſſionem? Quod enim exigit Sylvius, ut intentionem hanc neceſſario ſtipet vera, ſaltem virtualis, diſplicentia; gratis peti videtur: Implicat enim, ait Henno pag. 57. ut quis per actum intendat venialis peccati deletionem, & in illo ſibi complacere pergat: *alias nollet peccatum, cum intendat ejus remiſſionem; & ſimul vellet illud, cum complacentia in peccato ſit ipſum peccatum.*

Qui autem D. Thomæ ſtrictius adhærent, virtualem Pœnitentiam in actu meritorio imbibi dicent, quoties actus ille ita elicitur, ut pro tunc certam habeat incompatibilitatem ſeu cum omni peccato veniali, ſeu cum hoc vel illo peccati venialis genere. (Id autem partim ex actuum natura, partim & magis ex modo, quo, afflante Spiritu ſancto, producuntur, diſcerni utcumque poteſt.) Hoc ſenſu loqui videtur S. Thomas q. 7. de malo, art. 12. ad 4. ubi ſic: *Fervor charitatis non æqualiter ſemper ſe habet ad omnia, ſed quandoque aliqua reſpicit in ſpeciali, & contra ea efficacius operatur: Et, ſi in generali reſpiciat ea, poteſt contingere quod non habeat eumdem effectum in omnibus, eo quod affectus hominis aliquando habitualiter eſt inclinatus ad aliqua peccata venialia committenda, ita ſcilicet quod ſi in memoria haberentur, non diſplicerent; vel forte, ſi opportunitas adeſſet, committerentur.* Unde non illubens crediderim, Pęnitentiam virtualem quandoque interiori ſenſu percipi poſse, raro autem ſufficienter explicari.

Ad 4. ſequitur e præcedenti reſponſione efficaciam Pœnitentiæ virtualis eo nonnunquam progredi, ut venialia omnia deleat ad tempus; aliquando autem & ſæpius, eo ſolum ut quædam tantum dimittat: quia frequenter in intimis animæ penetralibus latitant multa, quæ *ſi in memoria haberentur, non diſplicerent.*

Nec primæ reſponſionis hujus parti de venialium omnium remiſſione obeſt id 1. Joan. 1. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus.* Ut enim ſcite obſervat, qui nihil non ſcite obſervat S. Thomas q. 79. art. 4. ad 2. *Illud* Joannis *verbum non eſt intelligendum quin aliqua hora poſſit homo eſſe abſque omni reatu peccati venialis; ſed quia vitam iſtam ſancti non ducunt ſine peccatis venialibus:* Imo nec aſſerere uſquam poſſunt, ſe hic & nunc eſſe a peccato immunes; quia ſæpe labuntur, nec uſquam certi ſunt de ſufficienti diſpoſitione ad omnium venialium remiſſionem neceſſaria. Ita Sylvius ead. q. 87. a. 1. p. 441.

Quæres 2. an venialia remitti poſſint per actum contrarium ſolis naturæ viribus elicitum, prout ſenſerunt Gabriel, Major & alii quidam.

Reſp.

Reſp. negat. cum S. Thoma hic art. 2. ad 3. & art. 4. ad 2. Ratio 52
eſt 1. quia *ſanguis Chriſti emundat nos ab omni peccato*, 1. Joan. 1. Hinc juſti ipſi ſua ſibi dimitti peccata precantur in Oratione Dominica. Fruſtra autem orat quis, & quotidie orat id, quod penes ſe habet, uti ſæpe inculcat Auguſtinus.

2. Quia ex Can. 14. Concilii Arauſicani 2. *Nullus miſer de quantacumque miſeria liberatur, niſi qui miſericordia Dei prævenitur.*

3. Quia peccatum veniale eſt malum, quod ratione effectus pertinet ad ordinem gratiæ; cum impediat ne anima in Deum ut finem ſupernaturalem prompte feratur. Atqui malum hujus generis nonniſi per divinæ gratiæ auxilium tolli poteſt: cum unumquodque contrarium a contrario ſuo tolli debeat. Ergo.

Objic. contrarium contrario tolli poteſt. Atqui veniale eſt actus & na- 53
turalis, & virtuti naturali contrarius. Ergo.

Et vero tolli potuiſſet veniale in ſtatu naturæ puræ. Atqui ſolum per actus naturales.

Reſp. ad 1. diſt. min. eſt actus naturalis .·.·. & ſimul in hoc ſtatu 54
contrarius perfectioni ſupernaturali, C. ſecus, N. opponitur enim & charitatis fervori, & ſanctæ cum Deo familiaritati: ut ſic autem nonniſi per aliquid ſupernaturale auferri poteſt.

Ad confirm. nihil mirum ſi venialia in ſtatu naturæ puræ, ut pote nec fervori ſupernaturali, nec ſupernaturali cum Deo familiaritati oppoſita, per naturale quidpiam tolli potuiſſent. At vel hinc elucet ea in præſenti ſtatu mediis longe diſparibus tolli debere.

Quæres 3. an ad venialium remiſſionem requiratur gratia habitualis; vel *antecedenter*, quaſi venialia ſola nemini unquam niſi juſto dimitti poſſint, vel *concomitanter*, quaſi opus omne quod venialium remiſſionem obtinet, ſimul gratiæ habitualis augmentum mereri debeat; vel *formaliter*, quaſi veniale expelli non poſſit niſi per habitualem gratiam, ut per formam oppoſitam.

Reſp ad 1. Ut venialia dimittantur, neceſſaria eſt antecedenter gra- 55
tia habitualis: ſeu, quod idem eſt, homini mortalium reo nullum unquam dimittitur veniale, donec mortalia ipſa dimittantur. Ita S. Thomas hic art. 4.

Prob. 1. Si venialia homini mortaliter reo dimitti poſſent, de via communi ſcilicet, daretur caſus in quo quis peccati ſui veniam haberet, etſi necdum ipſe fratri ſuo peccatum ſuum dimiſiſſet. Atqui illud eſt contra expreſſam hanc Chriſti ſententiam Matth. 6. §. 15. *Si non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.*

Prob. 2. Non tollitur offenſa niſi per ſatisfactionem perſonæ læſæ factam. Atqui hominis gratia ſanctificante deſtituti, ſeu mortaliter rei, nulla poteſt eſſe ad Deum ſatisfactio. Hominis enim ad Deum ſatisfactio, ob infinitam utriuſque diſtantiam, non in juſtitia fundatur, ſed in amica & gratuita Dei acceptatione. Atqui nihil habet opus inimici unde amice in ſatisfactionem acceptari mereatur.

Prob. 3. Venialium remiſſio familiaritatem Dei redintegrat, animamque & Deo gratiorem reddit, & quoad ſe nitidiorem facit. Atqui nec in familiaritatem Dei reſtitui poteſt, qui nequidem Dei amicus ſit;

nec

nec eidem fieri acceptior, qui ne ſimpliciter quidem acceptus eſt, ſed exoſus; nec in ſe nitidior, qui ſquallore immunda quęque ſuperat. Ergo.

56 Reſp. ad 2. Incertum eſt an venialium remiſſio ſemper habeat adjunctam novę gratię habitualis infuſionem; nec proinde conſtat hanc ad illam concomitanter requiri.

Prob. 1. Quia ſi graves Theologi exiſtimant nullius unquam venialis remiſſionem obtineri, quin nova homini infundatur gratia ſanctificans; id ex adverſo negant graves Theologi, pręcipue vero horum princeps S. Thomas hic art. 2. ſic ille: *Ad hoc quod peccatum veniale tollatur, non requiritur quod infundatur aliqua habitualis gratia; ſed ſufficit aliquis motus gratiæ vel charitatis ad ejus remiſſionem.*

Prob. 2. Si ad venialium remiſſionem novus requiratur gratię habitualis gradus, vel ex natura rei, vel ex Dei inſtituto. Atqui neutrum. Non 1. ſiquidem poſt hanc vitam remittuntur juſtis venialia citra ullam novę gratię infuſionem: alioqui poſt mortem augeri poſſet gratia & gloria eſſentialis, quod falſum eſt. Non 2. hęc enim Dei conſtitutio, qua facilitate ſupponitur, eadem rejici poteſt.

Prob. 3. Ideo juxta Suarem & alios, non poteſt remitti veniale ſine novo juſtificationis gradu, quia actus qui remiſſionem hanc merentur, ſimul & ſemper merentur novum glorię gradum, adeoque augmentum gratię, quę eſt glorię ſemen. Atqui probatio hęc admodum dubia eſt. 1. Quia dubium eſt, an actus formalis vel virtualis Pœnitentię, quia ad venialium remiſſionem ſufficiet, ſufficiat ad meritum glorię; cum hanc, juxta plurimos, ii ſolum actus mereantur, quos elicit charitas, vel imperat; prout dixi in Tract. de Actib. humanis Cap. 4. Art. 3. Sect. 2. Concl. III. pag. nunc 695. 2. Quia docet pene unanimis Thomiſtarum Schola gratiam & charitatem per actus, ejuſdem gratiæ habitu remiſſiores, non augeri quantum ad phyſicam realitatem, id eſt, in eſſe habitus & qualitatis; ſed tantum in eſſe gratiæ, quatenus juſtus, quo inſtanti bene agit, acceptatur ad majorem gratiam, ſed ſolum ſuo tempore conferendam, id eſt, vel cum homo actus eliciet ſuæ charitatis habitu intenſiores; vel in ipſo vitæ æternæ ingreſſu: de quibus, ſi obſcura, inamœna, parum utilia legere voles, adi Gonetum Lib. 4. de Virtut. Theolog. diſp. 10. n. 141. & ſeq. ubi quidquid materiam hanc ſpectat, methodice congeſtum eſt.

57 Reſp. ad 3. gratiam habitualem non requiri formaliter ad remiſſionem peccati venialis.

Prob. Peccatum veniale conſiſtit, non quidem in privatione gratię habitualis, quam in juſtis compatitur, ſed in privatione fervoris, aliove quopiam, quod inſtar luti & pulveris, animæ juſtæ nitorem impedit. Atqui & ea fervoris privatio, & illud nitoris ſpiritualis impedimentum, tolli poſſunt formaliter ſine nova infuſione gratiæ, nimirum per actus a gratia procedentes, ut ait S. Thomas eod. art. 2. ad 3. Ergo.

58 Objic. 1. contra 1. part. Si ad venialium remiſſionem prærequiratur gratia habitualis, nunquam peccatori graviter reo dimittetur peccatum veniale ſine mortali. Falſum conſequens, 1. quia alioqui veniale peccatum quandoque æterna pœna plecteretur, in eo nempe qui cum mortali & veniali ſimul moreretur. Id autem merito negant Scotiſtæ, e quibus vide Henno

Digitized by Google

Henno tom. 2. pag. 95. 2. Quia puer, qui cum veniali & originali de-
cederet, propter veniale illud pœnam ignis ferret in æternum. 3. Quia
peccatum veniale neceſſariam cum mortali connexionem non habet; er-
go ſine illo deleri poteſt. Et quidni tollatur per aliquod opus ex tranſ-
euntis gratiæ auxilio perpetratum? cum ſua his operibus reſpondeat
merces de congruo. 4. Quia habitus infidelitatis tolli poteſt per fidem
ab homine ceteroqui in pluribus facinoroſo. Ergo a fortiori, quod lon-
ge minus eſt, peccatum veniale.

Reſp. neg. 1. min. cujus ſingulæ probaticnes non admodum urgent. Unde

Ad 1. Dico cum S. Thoma q. 7. de malo, art. 10. peccatum veniale 59
*per accidens* æterna pœna plecti; cum ex conditione peccatoris in impœ-
nitentia defuncti remitti non poſſit. Diſcrepat tamen veniale a mortali,
quia iſtud *per ſe* æternam pœnam meretur.

Ad 2. Nihil eſt abſurdi, ſi culpa actualis in æternum perſeverans, per 60
accidens in æternum puniatur. Neque tunc punitur ultra condignum,
ratione ſubjecti, in quo perſeverat formalis vel virtualis ad culpam af-
fectus. Ceterum negat S. Thomas fieri poſſe ut primum hominis necdum
regenerati peccatum, ſit dumtaxat veniale. Vide quæ dixi Tract. de Pec-
catis, Part. 1. Cap. 2. Art. 1. Sect. 1. pag. nunc 431.

Ad 3. neg. conſeq. Non enim ideo veniale ſolum remitti nequit, quia 61
connexum ſit per ſe cum mortali; ſed quia amica ſatisfactio, quæ ad cu-
juſcumque peccati veniam requiritur, in inimicis Dei locum non habet.

Nec obeſt quod ii bona quædam opera per gratiam elicere poſſint:
hæc enim ad aliud quidem valere poſſunt, ſed non ad ſatisfactionem,
quæ niſi ab amicis profluat, a Deo non acceptatur.

Ad 4. 1. neg. ant. Sola enim vera fidei virtus habitum infidelitatis 62
deſtruere poteſt. Vera autem fidei virtus, etſi cum ſemel infuſa eſt,
*amiſſa* etiam *charitate* perſeverare poſſit, haud tamen ſine charitate in- *Trid.*
funditur, ut colligere eſt ex S. Thoma 1. 2. q. 65. art. 1. *Seſſ.* 6.

2. neg. conſeq. Ideo nimirum tolleretur habitus infidelitatis per fidem
ſupervenientem, quia hæc illius contrarium foret: imo etſi tunc tollere-
tur habitualis infidelitas, non tamen reatus culpæ. Jam vero in anima
quæ vel unum mortale retinet, non poteſt poni contrarium culpæ ve-
nialis, ſaltem de lege ordinaria. Sane quidquid afferri poterit ad proban-
dum illam ſine peccato mortali deleri poſſe, probabit & mortale unum
alio poſſe dimitti. Ita partim Sylvius hic a. 4. Gonet ead. diſp. 4. n. 43.
& ſeq. &c.

Objic. 2. contra 2. part. Nunquam infunditur gratia habitualis, quin 63
fiat quorumdam venialium remiſſio. Ergo a contrario nunquam fit ve-
nialium remiſſio, quin infundatur nova gratia habitualis.

Reſp. 1. male id nobis objici, qui in hac ſatis incerta materia hære- 64
mus ſuſpenſi. Etſi in opinionem D. Thomæ, præciſe quia D. Thomæ ſit,
propendemus.

Reſp. 2. neg. conſeq. cum eodem S. Thoma, ſic ille ibid. art. 2. 65
*Ad hoc quod peccatum veniale tollatur, non requiritur quod* ſtatim *infunda-
tur aliqua habitualis gratia, ſed ſufficit aliquis motus gratiæ & charitatis
ad ejus remiſſionem. Quia tamen in habentibus uſum liberi arbitrii, in qui-
bus ſolis poſſunt eſſe venialia peccata, non contingit eſſe infuſionem gratiæ ſine*

*actuali motu liberi arbitrii in Deum & in peccatum ; ideo quandoque de novo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur ;* ſi nempe nihil obſtet ex parte ſubjecti : *Et* enim, qui *mente diſtractus, aut cum affectu ad veniale peccatum, accedit ad aliquod Sacramentum, infunditur quidem gratia habitualis, vel ejus augmentum, ſed non remittuntur venialia ; quia tali remiſſioni ponit impedimentum :* ut notat idem Gonet ibid. n. 53.

66 Objic. 3. contra 3. part. Per illud remittitur veniale, quod per ſe incompatibile eſt cum omni peccato. Atqui gratia habitualis per ſe, &c. Eſt enim gratia hæc naturæ divinæ participatio. Ergo ut natura divina peccatum omne excludit, ſic & illa.

67 Confirm. gratia habitualis in patria veniale quodcumque formaliter expellit. Ergo & in via ; cum ſit eadem in utroque ſtatu.

68 Reſp. Cum eod. ibid. n. 49. ad 1. neg. min. Ad 2. neg. conſeq. Gratia enim noſtra non eſt niſi accidentalis & admodum diminuta divinæ naturæ participatio. Unde licet divina ſanctitas vel umbram levioris peccati excludat, non tamen humana, quæcumque ea ſit, niſi accedat ſpeciale Dei privilegium.

69 Ad confirm. dico excludi quidem veniale in patria, ſed formaliter per amorem beatificum ; non vero præciſe per gratiam ſanctificantem, quæ in via major eſſe poſſet quam in patria, nec tamen venialia omnia expellere.

70 Quæres 3. an venialia per Sacramenta & Sacramentalia remittantur. Horum definitiones repete ex Tom. IV.

71 Reſp. 1. veniale per Sacramenta & Sacramentalia remittitur ; modo adſint legitimæ ſubjecti diſpoſitiones. Tres ſunt partes, prima de Sacramentis, ſecunda de Sacramentalibus, tertia de diſpoſitionibus ſubjecti.

72 Prob. 1. pars, 1. ex S. Thoma, ſecundum quem hic a 3. *per omnia Sacramenta novæ Legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur.* Et vero juxta S. Doctorem, *quandoque de novo gratia infunditur*, ſi nihil obſit, *peccata venialia remittuntur*. Nullum porro eſt Sacramentum per quod non infundatur gratia prima vel ſecunda.

2. Quia ut ſileam Pœnitentiæ Sacramentum, quod etiam in venialium remiſſionem inſtitutum eſt ; Baptiſmum item, qui cum mortalia deleat, venialia a fortiori delere poteſt ; conſtat Euchariſtiam ex Trid. Seſs. 13. Cap. 2. antidotum eſſe, quo liberamur a culpis quotidianis ; prout Tom. 5. oſtendimus. Conſtat quoque verba hæc Sacerdotis Extremam-Unctionem conferentis, *Dimittat tibi Deus quidquid deliquiſti*, de venialibus potiſſimum intelligenda eſſe.

Major eſt de ceteris Sacramentis difficultas. Sed nec ea gravis eſt quoad Confirmationem ; quæ cum ad animæ robur, & ſpiritalis vitæ incrementum inſtituta ſit, venialia, quę robur illud, illud & incrementum minuunt, propellere debet.

Quod ad Ordinem & Matrimonium ſpectat, duo ſunt quæ quadantenus exigant ut per ea Sacramenta deleantur veniales culpæ ; primum, quod Sacramenta etiam vivorum delicta etiam mortalia ſecundario delere valeant, prout dixi Tom. 5. Cap. 8. Concl. 2. & dicam in Operis decurſu. Secundum, quod Sacramenta, ut pote ad animarum ſanctificationem inſtituta, eos tollere debeant obices, qui prohibere poſſint, quominus finis ille obtineatur, & is præcipue qui cujuſque Sacramenti proprius eſt, ut

ſum-

Digitized by Google

ſumma pietas in Ordine, caſtitas conjugalis in Matrimonio. Jam vero venialia totidem ſunt obices qui Sacramentorum finem impediunt. Ergo decuit ut per eadem Sacramenta tollerentur.

Prob. 2. pars de Sacramentalibus. Venialium remiſſio obtinetur per Pœnitentiam formalem aut virtualem. Atqui e Sacramentalibus alia formalem Pœnitentiam important, ut confeſſio generalis, pectoris percuſſio, Oratio Dominica, qua a debitis noſtris ſolvi poſtulamus. Alia vero involvunt pium in Deum & res divinas reverentiæ motum; adeoque in his ſaltem, quos nulla *boni doni particula præterit*, virtualem eorum omnium quibus offenditur Deus, diſplicentiam. Ergo utraque venialium remiſſionem obtinere poſſunt. Atque hinc. 73 *Eccli. 14. v. 14.*

Prob. 3. pars. Ad venialium remiſſionem prævia opus eſt pœnitentia ſaltem virtualis. Ergo ubi ea deerit prorſus, ne ipſa quidem Sacramenta, quorum amplior vis eſt & certior, remiſſionem hanc producent. 74

Objic. 1. contra 1. part. Qui veniale unum confitetur, alia vero de induſtria reticet, horum veniam non conſequitur, licet ſibi in iſtis non complaceat: Alioqui ſuperfluum foret plura confiteri, cum unius confeſſio ad omnium veniam ſufficeret. Ergo nulla fit per alia Sacramenta remiſſio venialium. Prob. conſeq. Sacramenta cetera, ut pote in quibus nulla fiat venialium confeſſio, & ad omnia venialia ſe habent, ſicut ſe habet Pœnitentia ad ea quæ reticet Pœnitens. Atqui hæc non dimittuntur. Ergo nec illa. 75

Reſpondet Nugno apud Gonetum diſp. 4. n. 62. eum qui venialia quædam reticet, eo ipſo quemdam ad ipſa affectum ſervare: annon enim ea ut cetera confiteretur, ſi ut cetera odiſſet?

Verum ſolutio hæc, quæ eidem Goneto haud improbabilis eſt, mihi admodum falſa videtur. Novi certe pias Communitates, quibus in uſu ſit venialia ſolum præcipua, tria vel quatuor confiteri, ne anxietati nimiæ aut ſcrupulis locus detur, quæ autem tunc quis reticet, non utique quia his adhæreat, reticet. 76

Reſpondet 2. idem Theologus num. 64. neg. conſeq. ſcilicet, ait, confeſſio ſive mortalium, ſive venialium eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ, non autem aliorum Sacramentorum; unde licet in Sacramento Pœnitentiæ non remittantur venialia, quæ ex intentione reticentur, poſſunt tamen hæc, tametſi non confeſſa, in aliis Sacramentis remitti. 77

Reſp. 3. neg. ant. & dico eum, qui venialia quædam deponit, quædam æque ſibi exoſa ſupprimit, puta ne vel ſcrupulum injiciat ſibi, vel Confeſſarium fatiget, utrorumque veniam conſequi. Ad id enim ſufficit virtualis diſplicentia: hic autem occurrere poteſt etiam formalis. 78

Neque tamen ſuperfluum eſt ea confiteri. Superfluum enim eſt id quod prodeſſe nequit. Prodeſſe autem poteſt diſtincta hujus vel illius peccati confeſſio, tum ad depreſſionem Pœnitentis, tum ad doloris augmentum, tum ne venialia quædam parvi facere aſſueſcat.

Objic. 2. Quæ nihil in homine pariunt cum venialibus incompatibile, venialium remiſſionem operari non valent. Atqui Sacramenta. ∴ Hæc enim nihil in homine pariunt præter gratiam aut gratiæ augmentum. Atqui neutrum incompatibile eſt cum venialibus: quandoquidem eorum nonnullis adhærere poſſit homo etiam intenſæ charitatis. Ergo. 79

Reſp. ad 1. neg. min. Ad. 2. diſt. min. Neutrum cum venialibus incompati- 80

bile eſt ratione ſui præciſe, ut probat objectio, C. Neutrum incompatibile eſt ratione fervoris, quem pariunt Sacramenta pie ſuſcepta, quique facile habet annexam virtualem peccati diſplicentiam, N. merito igitur & ponderoſe S. Thomas: *Quia non contingit* bene diſpoſitis *eſſe infuſionem gratiæ ſine actuali motu liberi arbitrii in Deum & in peccatum: ideo quandocumque gratia* ſanctificans *de novo infunditur, peccata venialia remittuntur.*

81 Inſt. Si Sacramenta ratione illius, quem pariunt, fervoris, venialia dimitterent, vel omnia tantum vel aliqua. Neutrum. Non omnia. Neque enim venialibus omnibus repugnat fervor per Sacramenta Ordinis vel Matrimonii productus. Non aliqua: cur enim hoc præ iſto; præſertim cum is qui Sacramentum recipit, de omnibus æque, non autem de uno magis quam de alio, plerumque doleat.

82 Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. dico quodlibet Sacramentum pie & cum juſto de peccatis dolore ſuſceptum ea præſertim peccata remittere, quæ ſpeciali ejus fini opponuntur: ceterum nihil abſurdi eſſe, ſi pro gradu fervoris quem in homine parit, cetera etiam omnia dimittat. Id tamen raro fieri crediderim; quia, ut docet S Thomas q.7. de malo, art.12. ad 4. *raro contingit homines in hac mortali vita viventes, ab hujuſmodi affectibus liberos eſſe.*

83 Quæres 4. quomodo Sacramenta & Sacramentalia remiſſionem pariunt venialium.

Reſp. eam per Sacramenta produci ex opere operato; per Sacramentalia, tantum ex opere operantis. Utraque pars probata manet ex iis quæ diximus ubi de Sacramentis in genere, tum Cap.3. art.1. ſect.3. Concl.1. tum & Cap. 2.1.§.2.

84 An autem Sacramenta & Sacramentalia venialium remiſſionem obtineant immediate, ſeu proximo ſuo actu; an mediate tantum, quatenus ex Chriſti meritis, vel Eccleſię precibus, quędam a Deo obtinent auxilia ad eliciendos ſupernaturales Pœnitentię formalis vel virtualis actus; nova eſt quęſtio, a qua nobis credimus temperandum. Mediatam tantum efficaciam admittit Gonet hic n.60. Immediatam ego non ęgre admiſerim, tum in Baptiſmo, Pœnitentia, & Extrema-Unctione; quia hęc per ſe & actu proprio ad peccati remiſſionem tendant; tum in iis Sacramentalibus, quę proxime peccati remiſſionem poſtulant; qualis eſt Oratio Dominica. Quidni enim precatio hęc pie & ferventer emiſſa: *Dimitte nobis debita noſtra*, per ſe obtineat, id quod per ſe petit? Sed de his penes alios eſto judicium.

85 Quęres 5. an & quatenus venialia poſt hanc vitam remitti poſſint.

86 Reſp. ad 1. multiplicem eſſe ea de re ſententiam. 1. Enim Hugo Victorinus & alii quidam apud S. Bonavent. in 4. diſt. 21, qu. 2. ſenſerunt fieri non poſſe ut quis cum ſolis venialibus decederet, ſubindeque quod venialia poſt hanc vitam quoad culpam delerentur. Horum ratio erat, quod juſtus, vel facit ante mortem quidquid poteſt, ut eorum veniam conſequatur: vel non. Si 1. de facto eorum remiſſionem quoad culpam obtinet. Si 2. graviter peccat; prohinc juſtus eſſe deſinit: quia ſalutem ſuam aſpernatur, qui, cum poteſt, beatitudinis ſuę impedimenta removere non ſatagit.

2. Alii [illegible] Alenſis part. 4. q. 57. memb. 8. aliquantum a fine, cenſent venialia citra ullum animę ſeparatę actum remitti per ſolam gratiam finalem, quę ex vi termini redditur potentior quam antea ad venialium deletionem; aut ſaltem efficaciam hanc a totius vitę meritis depromit.

3. Exi-

3. Exiſtimant alii nullam a veniali peccato produci maculam, quæ deleri debet; ſed tantummodo reatum pœnæ. Hanc porro pœnam expungi volunt per rigidam ſatisfactionem, quam ſponte in Purgatorio ſubeunt animæ ſeparatæ. Has & plurimas id genus opinationes legeris apud Martinon. diſp. 45. n. 36. & ſeq. & Gonet. diſp. 4. n. 80. &c. quorum in hac materia, nec in ea tantum, alter alteri plurimum debet, niſi uterque communi Magiſtro. His poſitis

Reſp. 2. Peccatum veniale in altera vita quocumque tandem modo quoad culpam remittitur.

Prob. Si veniale peccatum quoad culpam in altera vita remitti non poſſet, vel quia nullam pareret maculam, quæ deleri debeat, ut vult tertia opinio; vel quia macula hæc ante mortem ſemper deleretur in juſtis, ut docet prima; vel quia Deus nullum conſtituiſſet locum in quo venialia dimitti poſſint, uti volunt Pſeudoreformati. Atqui nullum ex his dici poteſt.

Non 1. Licet enim peccatum veniale non ad letiferi modum animam inquinet, conſtat tamen per illud produci maculam tamdiu inhærentem donec purgata fuerit. Nimirum 1. docet id S. Thomas * cum longe majori Theologorum parte. * Q. 4 de malo art. 11.

2. Id ante D. Thomam tradidere Patres. Sic Gregorius Mag. Lib. 4. Dialog. Cap 39. expendens iſtud Chriſti apud Matth. 12. *Non remittetur, neque in hoc ſęculo, neque in futuro: In* hac, inquit, *Sententia datur intelligi, quaſdam culpas in hoc ſæculo, quaſdam vero in futuro poſſe laxari. Quod enim de uno negatur ∴ patet quia de quibuſdam conceditur*. Porro culpæ, quæ in futuro ſæculo laxantur, poſt mortem ſuperſunt. Sic S. Bernardus Serm. 66. in Cantic. *Cur hoc dixit, ſi nulla manet in futuro remiſſio, purgatiove peccati*. Hæc autem & alia id genus, quæ repereris apud Auguſtinum Lib. 21. de Civ. cap. 24. Iſidorum Lib. 1. de Offic. Cap. 18. Bedam in Cap. 3. Marci, haud intelligi poſſunt de remiſſione venialium quoad pœnam; tum quia textus aliud ſonant; tum quia alioqui loquendum non fuiſſet de venialibus ſolis, ſed etiam de gravioribus; cum pœnæ iis debitæ poſt mortem in Purgatorio expientur. Et vero, ut bene Sylvius q. 87. ar. 1. Purgatorium dicitur a purgando; nihil autem proprie purgatur niſi a ſordibus. Pœnæ porro non ſunt ſordes, ſed miſeriæ, quæ cruciant quidem, ſed non coinquinant. Ergo juſtorum animæ in alia vita purgantur a peccato quantum ad aliquid a pœna diverſum. Unde Eccleſia non ſolum orat pro defunctis, *ut a cunctis reatibus abſolvantur*, quod de pœna intelligendum: ſed *ut ſacrificiis purgati, & a peccatis expediti, indulgentiam pariter & requiem capiant ſempiternam*. Item *ut quæ per fragilitatem carnis commiſerunt, Deus venia pietatis abſtergat*. Atqui *purgandi* & *abſtergendi* voces ſolis peccatorum maculis conveniunt. Huc uſque Clariſſ. Sylvius.

3. Idipſum probant rationes neutiquam ſpernendæ. Macula enim peccati nihil eſt aliud quam irrectitudo ex peccato præterito moraliter perſeverans, & vi cujus Deus rationabiliter indignatur homini, quamdiu placatus non eſt. Atqui irrectitudo hæc peccatum quodcumque conſequitur; mortale ſimpliciter & abſolute; veniale autem ſecundum quid. Deus enim jus habet odii magni vel modici in peccatum, quamdiu retractatum non eſt: & jus illud a jure puniendi prorſus diſcrepat: cum ſublato jure odii, maneat frequenter jus infligendæ pœnæ, ſeu in præſenti, ſeu in futuro

ſæculo. Ergo inprimis dici non poteſt nullam per veniale peccatum produci maculam, quæ poſt mortem elui debeat.

88 Sed nec dici poteſt 2. maculam hanc ſemper in juſtis ante mortem deleri, 1. quia id gratis prorſus aſſeritur: nec gratis tantum, ſed & contra Patres mox adductos, qui venialia quoad culpam in futuro ſæculo remitti & purgari docent. 2. Quia plures ſunt caſus, in quibus non poſſit homo venialium ſuarum culpas eluere ante mortem, ut cum vel phræneſi corripitur, vel repentino caſu obruitur; vel ad graviora vitæ ſuę peccata converſus, obliviſcitur leviora, &c. 3. Quia perperam eo quis ſalutem ſuam contemnere dicitur, quod non tollit obices omnes, quibus æterna ſua felicitas retardari poſſit. Alioqui ſalutem contemnere cenſeretur, qui pro venialium pœnis in hac vita non ſatisfaceret; cum per eas neceſſario retardetur ejus felicitas. Sicut ergo, Deo ſic indulgente, non eſt omnino neceſſarium ut ante mortem pro venialium pœnis ſatisfaciat homo; quoniam id & poſt mortem fieri poteſt: ſic nec omnino neceſſarium eſt, ut ante mortem diluantur culpæ, quæ poſt obitum dilui poſſunt. Utique ſi neceſſaria foret ea venialium quoad culpam remiſſio, neceſſaria videtur eorum confeſſio, ſaltem in extremis: quia eſſet hæc medium longe tutius, quod, ubi de ſalute agitur, minus tuto poſtponi non poteſt. Ergo.

89 At neque 3. Dici poteſt, nullum eſſe in altera vita locum ſatisfactioni pro venialibus. Id nimirum & Scripturæ, & toti Traditioni adverſum eſſe, ſi Deus dederit, in ſpeciali de Purgatorio tractatu demonſtrabimus.

90 Objiciuntur nonnulla, & 1. quod peccatum dimitti non poſſit ſine Pœnitentia, vel merito: Hæc autem in altera vita locum non habent.

91 2. Quod gratia finalis par ſit omni concupiſcentiæ extinguendæ, atque ideo pariendę venialium omnium remiſſioni.

92 3. Quod juxta B. Gregorium Lib. 4. Dialog. Cap. 24. *culpæ juſtorum in morte reſecentur*. Et vero quis hominem charitatis habitu donatum neget in Deum per charitatem moveri, cum extrema ſibi imminere videt.

93 4. Quod ad veniam peccati neceſſaria ſit voluntatis immutatio: hęc autem non magis homini poſt vitam hanc poſſibilis videatur, quam Angelo poſt lapſum. Verum hęc admodum levia ſunt. Unde cum Sylvio.

94 Reſp. ad 1. non eſſe quidem poſt hanc vitam locum vel merito, vel Pœnitentię, qua ſtatus mutetur eſſentialiter, ſeu de malo in bonum: ſed eſſe locum Pœnitentię, ſeu diſplicentię, quę licet non habeat locum meriti, locum habet diſpoſitionis contrarię peccato, & qua talis idem expellere valet.

95 Reſp. ad 2. Gratia finalis nihil ad gratiam toto vitę decurſu habitam adjicit pręter durationem uſque ad interitum; adeoque nihil amplius contra concupiſcentiam operatur, quam ante operata ſit.

96 Reſp. ad 3. Fatemur in morte reſecari culpas juſtorum, qui extremi morbi dolores lubenti animo & ex intenſo charitatis ardore acceptant. Id autem licet eximie Sancti frequenter pręſtent, haud tamen juſti omnes; quorum non pauci eo uſque vi ac diuturnitate dolorum defatigantur, ut vix ab omni peccato abſtineant.

97 Reſp. ad 4. Licet voluntas poſt mortem eſſentialiter mutari non poſſit, ſcilicet *quantum ad finem, vel quantum ad charitatem aut gratiam: poteſt tamen accidentaliter mutari*, nempe *per remotionem impedimenti*,

*menti*, ut tradit Sanctus Thomas citat. quæſt. 7. de malo, art. 11. ad 2.
Supereſt ut expendamus quomodo venialia quoad culpam remittantur poſt mortem, qua de re paucis.

Dico 1. venialia non deleri per ſolam finalem juſtitiam, quæ vi termini reddatur efficacior ad cujuſcumque culpæ deletionem. 98

Ratio eſt 1. quia gratia necdum per viſionem beatificam conſummata, qualis ea eſt de qua loquimur, incompoſſibilis non eſt cum peccato veniali, niſi quoad gradum vel efficaciam creviſſe ſupponatur, quo inſtanti anima a corpore ſeparata eſt. Id autem gratis & citra fundamentum ſupponitur. Et vero, ſi in Angelis non minus a mortalitate ſolutis quam animæ ſeparatæ, non ea fuit efficacia gratiæ, ut eos adverſus mortalia firmaret; qui fieri poſſit ut gratia hæc animas ſeparatas, non tantum muniat adverſus venialia, quode non agitur in præſenti; ſed, quod longe diverſum eſt, abluat a venialibus.

2. Quia generatim docent Concilia & Patres, actuale peccatum nunquam remitti ſine Pœnitentia, vel actuali ad Deum converſione iiſdem peccatis oppoſita. Hæc autem tam generalis aſſertio ad hujus vitæ ſtatum temere reſtringi non debet, uti animadvertit Martinon eadem diſp. 45. num. 37.

Dico 2. neque etiam deleri venialia vi præcedentium meritorum, quaſi ea huc uſque ex intentione Dei reſervata ſint. 99

Ratio eſt 1. quia reſervatio hæc plane commentitia eſt. 2. quia fieri poteſt ut adultus paulo poſt ſuam in Baptiſmate juſtificationem venialis culpæ reus decedat, antequam meritorii quidpiam peregerit. 3. quia etſi meritorii quidpiam feciſſe ſupponatur, ſua huic merito reſpondit adæquata merces in augmento gratiæ & gloriæ.

Dico 3. non etiam remitti venialia in Purgatorio per condignam pœnæ ſolutionem, ſeu, ut ajunt, per rigidam ſatiſpaſſionem, quæ illatam Deo injuriam reparet & auferat. 100

Ratio eſt quia ſi per ſatiſpaſſionem venialia remittantur, vel quia hæc ſolum inducunt pœnæ reatum, qui perſoluta pœna tolli debet; vel quia ſoluta pœna remanere non poteſt reatus culpæ. Atqui neutrum dici poteſt. Non 1. conſtat enim ex dictis aliud eſſe culpam, aliud pœnæ reatum; cum hic ex illa ſequatur: & aliunde culpa mundari dicatur, non pœna. Non 2. ut enim omittam exiſtimare Theologos plures, tam intra, quam extra Scholam Doctoris ſubtilis, venialium pœnam in terris dimitti, non item culpam, duo obſtant ne allata opinio teneatur. Primum, quod in ea culpa conditionem pœnæ ſequi debeat, proinde ſæpius ad longiſſimum tempus perdurare: id autem creditu difficile eſt, & communi Theologorum doctrinæ repugnat. Secundum, quod nulla venialis culpa citra aliquam peccati deteſtationem condonetur. Hanc porro deteſtationem non importat prædicta ſatiſpaſſio, niſi amplius declaretur. Unde

Dico 4. *Venialia remittuntur poſt hanc vitam quantum ad culpam, eo modo quo remittuntur in hac vita: ſcilicet per actum charitatis in Deum, repugnantem venialibus in hac vita commiſſis*. Ita S. Thomas citata toties qu. 7. de malo art. 11. qui & in Reſp. ad 9. *Remittitur*, ait, *in Purgatorio peccatum veniale quantum ad culpam, virtute gratiæ prout exit in actum charitatis deteſtantis peccatum*. 101

Ratio eſt 1. quia noſtra hæc opinio ceteris præſtat. 2. quia veniale in alia vita nonniſi per formam ipſi repugnantem dimitti poteſt. Hæc autem forma (ſaltem poſita divina acceptatione, de qua paulo poſt) vel ipſe eſt contritionis aut charitatis actus, per quem anima peccatum illud deteſtatur & retractat; vel aliquid ex eo actu reſultans. 3. Quia quod generatim docuere Patres & Concilia, peccatum ſine aliquo Pœnitentiæ actu non dimitti, ad ſtatum viæ reſtringi non debent, niſi id ratio quæpiam gravis exigat. Atqui nullam hujuſmodi proponunt Adverſarii. Quod ut innoteſcat.

102 Objic. 1. Actus qui venialis culpæ remiſſionem pareret, deberet eſſe meritorius vel ſatisfactorius. Atqui nullus hominis juſti actus poſt vitam hanc poteſt eſſe, &c. Meritum enim vel ſatisfactio ad ſtatum, non termini, ſed viæ pertinent. Ergo.

103 Reſpondent aliqui neg. min. Quia, ut ait S. Thomas in 4. diſt. 21. q. 1. art. 3. ad 4. etſi *poſt hanc vitam non poteſt eſſe meritum reſpectu præmii eſſentialis, poteſt eſſe reſpectu alicujus accidentalis, quamdiu manet homo in ſtatu viæ aliquo modo; & ideo in Purgatorio poteſt eſſe actus meritorius quantum ad remiſſionem culpæ venialis*. Sed quia gratis fingi videtur meritum poſt mortem.

104 Reſp. 2. neg. maj. Fieri enim poteſt ut venialia quoad culpam deleantur per actus diſplicentiæ, qui nec vere meritorii ſint, nec proprie ſatisfactorii, ut in præſenti vita, ſed quandam habeant cum peccato repugnantiam; & qui proinde, ſaltem Deo ſic acceptante, illud removeant ut prohibens.

105 Objic. 2. Si actus, quos eliciunt animæ ſeparatæ, valeant ad culpæ remiſſionem, valebunt & ad remiſſionem pœnæ. Atqui non valent. Alioqui animæ illæ, quæ tanto impetu feruntur in Deum, quæ tam enixe deteſtantur quidquid felicitati ſuæ moram ciet, ab omni pœna quam citiſſime liberarentur. Unde vix pro ipſis una hebdomade orandum eſſet: quod Eccleſiæ praxi adverſatur.

106 Reſp. neg. maj. Remiſſio enim pœnæ remiſſionem culpæ venialis neceſſario non comitatur. Cum hac deleta illam adhuc ſolvi neceſſe ſit: atque licet charitas, cum intenſa eſt, pœnam omnem in hac vita tollere poſſit; quia vere & proprie meritoria vel ſatisfactoria eſſe poteſt; non tamen in alia, ubi nec vere meretur, nec proprie ſatisfacit, nec ullam cum pœna incompatibilitatem habet.

Et vero, ſi dimiſſa culpa remitteretur pœna, qui a mortalibus plurimis in ipſo vitæ exitu, & ante omnem ſatisfactionem abſolutus eſſet, nulli in altera vita pœnæ obnoxius foret. Quod impendio falſum eſt.

107 Quæres 6. quando animæ ſeparatæ illum eliciant contritionis actum, quo venialia dimittuntur.

Reſpondent aliqui actum hunc ab anima elici eo ipſo inſtanti quo a corpore ſeparatur; quia tunc quidquid in peccato ſuo mali eſt, ſentit & exhorret. Alii actum hunc ad Purgatorii ingreſſum uſque differunt, nec idcirco, quantum opinor, multum differunt. An autem illico effectum ſuum pariat actus ille, an ſucceſſione temporis, diſputant Theologi. Nec deſunt, qui effectum hunc non tam in ipſam vim contritionis, quam in Dei acceptationem, ſemper juſtam, ſed & forte hominibus imperviam, refundendum eſſe judicent. Si enim charitatis fervor vel in ipſo charitatis

Apo-

Apoſtolo Joanne, venialia ex ſe compatiebatur: annon ea compati poſſit in tot juſtorum myriadibus, qui per vitam in infimo tantum gradu juſti fuere, & poſt mortem eſſe perguntꝭ quia poſt mortem non creſcit juſtitia? Deinde an actus, qui nec meretur, nec ſatisfacit, per ſe & ex natura rei, proinde in ictu oculi peccatum expellit? Aliud ſane ſupponere videntur preces, quas pro defunctis fundit Eccleſia: aliud Patres, quos vide apud Pignatelli Lib. 5. *Montis propitiatorii*, q. 7. n. 18. & ſeq.

De venialium remiſſione in Pęnitentię Sacramento dicam ubi de Contritione.

## ARTICULUS SECUNDUS.

### *De materia proxima Pœnitentiæ.*

MATERIA Pęnitentiæ proxima debet eſſe quidpiam quod circa peccata verſetur, eo fere modo quo medicina circa morbos. Cum autem in Pęnitentia nihil circa peccata verſetur, quam vel actus ipſius Pęnitentis, contritio ſcilicet, confeſſio & ſatisfactio; vel actus Miniſtri, abſolutio nimirum & manus impoſitio; neceſſum eſt ut in horum quopiam, niſi forte in omnibus ſimul, reponatur materia Pęnitentiæ. Verum quodnam ex iis præ alio eligendum ſit, non convenit inter Theologos.

1. Enim Scotiſtæ poſt Ducem ſuum in 4. diſt. 16. q. 1. totam Sacramenti Pęnitentiæ rationem in una reponunt Sacerdotis abſolutione, quam ſub diverſo reſpectu formam ſimul & materiam eſſe volunt. Hi proinde tres Pęnitentis actus, non ut partes intrinſecas Sacramenti habent, ſed ut diſpoſitiones inſupplebiliter requiſitas. Opinionem hanc amplexus eſt Maldonatus part 3. de Pęnit. Theſi VII. 108

2. Ex adverſo Thomiſtæ actus Pœnitentis pro Sacramenti materia aſſignant; ita ut contritio & confeſſio partes ſint ad ipſum eſſentialiter requiſitæ; ſatisfactio, tantum ut pars integrans. 109

3. Cenſent alii unum dumtaxat e prædictis actibus eſſe eſſentialem Pœnitentiæ materiam: & hunc Durandus in confeſſione ſtatuit; neque hinc admodum recedit Melchior Canus, qui contritionem pro parte tantum integrante computat. 110

4. Paludanus actus tres prædictos ex æquo intrinſecas Sacramenti partes facit. In idem coincidit Petrus de Oſma, qui idcirco nullam eſſe voluit abſolutionem ſine prævia ſatisfactione conceſſam. 111

5. Demum nonnulli manuum impoſitionem inſtar proximæ Sacramenti noſtri materiæ aſſignarunt. Ita Marianus Victorius. 112

Ab iis omnibus pari, licet abſimili, menſura receſſerunt Lutherus & Calvinus: prior quidem, cum duas tantum admiſit Pœnitentiæ ſuæ partes, nimirum *terrores conſcientiis agnito peccato incuſſos, & fidem ex Evangelio vel abſolutione conceptam, qua credit quis ſibi per Chriſtum remiſſa eſſe peccata;* poſterior, cum totam Pœnitentiæ rem collocavit in vitiorum mortificatione, & pio bene deinceps vivendi ſtudio. Ab utriuſque Novatoris opinionibus exordium ducam. Sit itaque 113

*Pallav. Liv. 12. Hiſtor. Trid. c. 10.*

CONCLUSIO I. Nec terrores aut fides Lutheri ſenſu, nec mortificatio aut vivificatio Calviniana partes ſunt intrinſecæ Pœnitentiæ.

Prob. 1. pars de terroribus. Quæ Pœnitentiam præcedunt, neque neceſſa- 114

ceſſario præcedunt, neque vere pariunt, ea partes intrinſecæ Pœnitentiæ neutiquam dici debent. Partes enim non præcedunt totum, & aliunde eidem neceſſario & efficienter inexiſtunt. Atqui terrores conſcientiæ incuſſi 1. Pœnitentiam præcedunt. Ad eam enim movent & excitant; cum ideo plures ad Pœnitentiam confugiant, quia pœnas ſceleribus ſuis debitas timent; ut patet in Ninivitis, qui tremore concuſſi, non per ipſum hunc tremorem, ſed per pia virtutis exercitia Pœnitentiam egerunt. 2. Nec præcedunt neceſſario; cum poſſit quis ſolo Dei & juſtitiæ amore impulſus Pœnitentiam amplecti, prout illi contingere potuit, cui dimiſſa ſunt
Luc. 7. *peccata multa, quoniam dilexit multum*. 3. Nec pariunt efficaciter: cum terroribus multi quatiantur inſtar dæmonum, qui *credunt, contremiſcunt*, nec umquam reſipiunt a peccatis, prout frequens docuit experientia, potiſſime autem de Baltaſſar Rege, Danielis 5. de Antiocho 2. Machab. 9. de Felice, qui *diſputante* Paulo *de juſtitia & caſtitate, & de judicio futuro, tremefactus* eſt, nec converſus, Act. 24. 25. Ergo.

115 Idem prope dicendum de Lutheri fide. Hæc enim vel eſt Theologica virtus, per quam revelatis aſſentimur; eaque Pœnitentiam præcedit: hinc Jonæ 3. *Crediderunt Ninivitæ in Deum, & prædicaverunt jejunium, & induti ſunt ſaccis*. Vel eſt certa fiducia, qua confidit homo ſua ſibi dimiſsa eſse peccata; & hæc præterquam chimerica eſt, uti docent Theologi in Tract. de juſtificatione, factam peccatorum remiſſionem, atque adeo Pœnitentiam præſupponit. Ergo.

116 Confirm. utraque pars aſsertionis noſtræ. Terrores Lutherani ut & Lutherana fides ad minus abſtrahunt a confeſſione & abſolutione ſacramentali, & contritionem, ſeu dolorem de peccatis, atque ſatisfactionis propoſitum excludunt. Atqui eo ipſo non ſunt idoneæ partes Pœnitentiæ; quæ vel omnia hæc, vel horum ſaltem aliqua eſsentialiter exigit. Merito igitur Tridentinum Seſs. 14. Can. 4. hæc loquitur: *Si quis dixerit duas tantum eſſe Pœnitentiæ partes, terrores ſcilicet incuſſos conſcientiæ agnito peccato, & fidem conceptam ex Evangelio vel abſolutione, qua credit quis ſibi per Chriſtum remiſſa peccata; Anathema ſit*.

117 Prob. 2. pars: 1. quia mortificatio & vivificatio Calviniana, non ſecus, imo magis quam Lutherani terrores, confeſſionem, alioſque tum Pœnitentis, tum Miniſtri actus excludunt.

2. Quia, ut ſolide Bellarminus Lib. 1. de Pœnit. Cap. 19. Pœnitentia ex Scripturis via eſt ad juſtificationem, proinde prior ipſa juſtificatione. Patet id ex Ezech. 18. *Si Pœnitentiam egerit impius, iniquitatum ejus non recordabor*. Act. 2. *Pœnitentiam agite ∴ in remiſſionem peccatorum*. Ibid. 3. *Pœnitemini ∴ ut deleantur peccata veſtra*. Act. 8. *Pœnitentiam age ∴ ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui*, &c. Jam vero mortificatio & vivificatio Calvini non ſunt juſtificatione priores. Utraque enim juxta Calvinum & Bezam fructus eſt fidei, quam juſtificantem dicunt. Sed quod fidei juſtificantis fructus eſt, juſtificationem ſequitur. Ergo ſicut errant Lutherani, quia Pœnitentiam in his motibus collocant, qui veram Pœnitentiam præcedunt; ita & errant Calviniſtæ, quia Pœnitentiam in his actibus conſtituunt, qui veram Pœnitentiam ſequuntur.

3. Quia juſti non egent Pœnitentia Luc. 15. atqui juſti mortificatione etiam & vivificatione indigent. Prior enim in vitioſarum affectionum refræ-

Digitized by Google

refrænatione, poſterior in pio bene & conſtanter operandi ſtudio poſita eſt. Atqui utriuſque neceſſitas juſtis incumbit, qui & corpus ſuum in ſervitutem redigere, & ad menſuram plenitudinis Chriſti exurgere pro virili debent. Ergo.

Conclusio II. Manus impoſitio non eſt proxima Sacramenti Pęnitentiæ materia.

118 . Prob. non debet aſſignari Pęnitentiæ ea materiæ ſpecies, quæ nec ex Scriptura, nec ex Traditione, nec ex antiqua Eccleſiæ praxi colligi poteſt. Atqui 1. nullatenus ex Scriptura colligi poteſt, manus impoſitionem eſse Pœnitentiæ materiam. Cum ubicumque de Pœnitentia ſermo eſt, puta Matth. 16. & 18. & Joan. 20. altum ſit de ea impoſitione ſilentium. 2. Nec ex Traditione; cum hæc nihilo plus quam Scriptura impoſitionem hanc ut partem Pœnitentiæ intrinſecam exhibeat. 3. Neque ex antiqua Eccleſiæ praxi. Namque ex ea inferre quidem eſt, impoſitionem manus ritum fuiſſe erga Pęnitentes adhiberi ſolitum, prout nunc etiam a Sacerdote manum verſus eos elevatam tenente, utcumque obſervatur. At nihil eſt unde inferri poſſit ritum hunc partem fuiſſe Sacramenti eſſentialem: Imo eſt unde contrarium deducatur. Ritus enim qui & pluries repetebatur, & ab aliis fiebat quam a Sacerdotibus, & extra Pœnitentiam uſurpabatur, haud utique eſſentialis erat Pœnitentiæ. Atqui manus impoſitio & pluries iterabatur in ejuſdem Pœnitentiæ decurſu, ut pluribus demonſtrat exemplis Morinus Lib. 6. de Pœnit. Cap. 8. unde & diu fiebat ante abſolutionem: & teſte Cypriano Epiſt. 10. fiebat etiam ab inferioribus Clericis, qui profecto Pœnitentiæ Miniſtri non erant: & poſt ipſam Euchariſtiæ receptionem uſurpabatur, ut liquet ex Concilio Carthag. IV. Cap. 78. & Arauſicano 2. Cap. 3. Nihil ergo mirum, ſi Tridentina Synodus, quæ tam ſolerter ſingulas Pœnitentiæ partes indagavit, ne voculam quidem habeat de manus impoſitione. *Pag. 24.*

An & quomodo rejecta hac opinione abſolvi poſſit moribundus, qui nec peccata confiteri, nec ullo ſigno dolorem ſuum exhibere queat, infra diſcutiemus.

Conclusio III. Tres Pœnitentis actus, contritio nimirum, confeſſio & ſatisfactio ſunt proxima Pœnitentiæ materia, ſeu partes materiales ex quibus intrinſece componitur Sacramentum Pœnitentiæ. Ita pars Theologorum longe maxima contra Scotum, qui *iſta tria*, contritionem, &c. *nullo modo* Sacramenti *partes* eſſe diſertim aſſeverat.

119 Prob. 1. in quacumque materia Theologica ea præferri debet opinio; quæ Conciliorum decretis magis congruit. Atqui talis eſt opinio noſtra. Sic enim loquitur Florentinum in Decreto: *Quartum Sacramentum eſt Pœnitentia, cujus quaſi materia ſunt actus Pœnitentis, qui in tres partes diſtinguuntur, quarum prima eſt cordis contritio, ad quam pertinet ut doleat de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cetero; ſecunda eſt oris confeſſio, ad quam pertinet ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo Sacerdoti confiteatur integraliter; tertia ſatisfactio pro peccato, ſecundum arbitrium Sacerdotis*, &c. Sic rurſum habet Tridentina Synodus Seſs. 14. Cap. 3. *Sunt quaſi materia hujus Sacramenti ipſius Pœnitentis actus, nempe contritio*, &c. *qui quatenus, in Pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione partes Pœnitentiæ dicuntur*. Ibid. Can. 4. *Si quis* *Tom. 13. Conc. p. 538. A.*

*quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remiſſionem requiri tres actus in Pœnitente, quaſi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur ∴ Anathema ſit.* Atqui opinio noſtra longe plus hiſce Decretis conſonat, quam Scotiſtica. Scilicet enim 1. actus Pœnitentis ita dicuntur quaſi materia Pœnitentiæ, ut nullam aliam aſſignent Florentini & Tridentini Patres. 2. Iidem actus vocantur partes Sacramenti; partes porro totum componunt. 3. Prædicti actus eo modo partes Sacramenti dicuntur, quo verba abſolutionis dicuntur forma: hæc autem verba ideo forma nuncupantur, quia veram formæ rationem habent. 4. Quia Scotiſtæ ſubtilius quam aliter ab eo nodo ſe ſe extrincant, ut infra patebit.

120 Prob. 2. Pœnitentia ex omnium Catholicorum conſenſu inſtituta eſt per modum proceſſus judicialis, in quo peccator uti reus cum Deo a Sacerdote tanquam judice reconciliari intendit. Atqui ad judicialem hujuſmodi actum pertinent eſſentialiter tria; nempe rei confeſſio, dolor de admiſſo peccato, & propoſitum ſatisfaciendi, quibus compertis, vel abeſſe exiſtimatis, Miniſter ſententiam ferat, qua vel reconciliet, vel ad tempus reconciliationem differat.

Dixi, *propoſitum ſatisfaciendi*, ſeu ſatisfactio quatenus connotata. An enim ſatisfactio in actu exercito ſit pars intrinſeca Sacramenti paulo poſt expendam.

121 Objic. 1. Potior aſſertionis noſtræ probatio ex Conciliis Florentino & Tridentino deſumitur. Atqui nihil inde. Hæc enim Concilia docent quidem Pœnitentis actus eſſe *quaſi* materiam Sacramenti, at vere eſſe materiam ne indicant quidem.

122 Nec eſt quod cum Catechiſmo Romano reponas id factum, *non quia prædicti actus veræ materiæ rationem non habeant; ſed quia ejus generis materia non ſit, quæ extrinſecus adhibeatur, ſicut aqua in Baptiſmo, chriſma in Confirmatione*. Si enim ita foret, regerit Henno d. 2. q. 3. Concl. 2. pag. 28. debuiſſet ipſa etiam abſolutio vocari *quaſi forma*, cum neque etiam ea ſit ſubſtantia: & tamen abſolutio vocatur ſimpliciter forma.

123 Perperam quoque inſtiteris in eo quod Tridentinum eoſdem actus vocet *partes* Pœnitentiæ. Neque enim illos vocat *partes* intrinſecas, ſed partes, *quæ ad integritatem Sacramenti ex Dei inſtitutione requiruntur*. Porro aliud ſane eſt pertinere ad integritatem rei, aliud ad ejus eſſentiam: pes enim, manus, oculi ad hominis integritatem, non ad ſubſtantiam ejus pertinent. Ergo.

124 Reſp. ad 1. neg. min. ad 2. neg. ant. tum propter rationes modo allatas, tum propter adductam Catechiſmi Romani auctoritatem, quam nemo facile & æque aſpernabitur; cum ei allaboraverint infulati Theologi plures paris ad pietatem ſcientiæ, & genuini teſtes ſenſus Concilii cui interfuerant; & aliunde totum Opus ſuffragio ſuo comprobaverint, non modo Synodi plurimæ, ſed & Romani Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. quibus pro more ſuo adhæſit Clerus Gallicanus in Conventu Melodunenſi. Tum denique quia Florentini Decreti verba ex ipſo S. Thoma Opuſc. 5. deprompta ſunt. Nemo autem inficiabitur Pœnitentis actus Doctori Angelico veram eſſe Pœnitentiæ materiam.

Neque tamen negaverim, voculam *quaſi*, eo etiam fine a Florentinis & Tri-

Tridentinis Patribus adhibitam fuiſſe, ne perſtricta videretur Scoti ſententia, prout exertim tradit Pallavicinus Lib. 12. Hiſt. Trid. Cap. 12. Etſi enim ſcopum hunc non expreſſere Catechiſmi Tridentini Editores; at nec eum negaverunt. Abſit, ut dum Catechiſmum Rom. debita proſequimur veneratione, Pallavicinæ hiſtoriæ veritatem in dubium revocare videamur; quam ille ex ipſis Concilii Actis, & fontibus Vaticanis depromſit. Et vero conſtat, hodieque illæſa fide Scotiſticam opinionem teneri: id autem quæſo, an fieret, ſi Concilium iiſdem nude verbis, quæ e Catechiſmo objecta ſunt, ſenſum ſuum aperuiſſet? Dico, *quæ objecta ſunt:* Eſt enim in alio ejuſdem Operis textu, unde nonnihil reſpirent Scotiſtæ, ut videris apud Fraſſen Tom. 4. pag. 260. T. 2. p. 339. n. 1.

Nec ullius eſt ponderis quod urget Henno de forma. Cum enim hæc 125 in nullo Sacramento ſit ſubſtantia, neceſſe non erat ut in Sacramento Pœnitentiæ *quaſi forma* nuncuparetur. Aliud erat de materia, quæ ſi non in omnibus, ſaltem in præcipuis Sacramentis ſubſtantia eſt.

Nihilo plus urget, quod addit idem, actus Pœnitentis non dici partes 126 intrinſecas, ſed tantum *pa tes ad integritatem* Sacramenti requiſitas; quod, inquit, argumento eſt eoſdem actus ad Sacramentum neceſsario quidem & inſupplebiliter requiri, ſed ad eſsentiam ejus non pertinere.

Namque 1. Conſtat quaſdam eſse partes, quæ ſic totum unum integrant, ut ad ejus ſubſtantiam ſpectent. Sic in homine cor & caput; ſic in Confirmatione quæ quoddam eſt totum heterogeneum, balſamum & oleum, ita hominem totum, totamque Sacramenti materiam integrant, ut iis ſublatis hominis ut & Sacramenti ſubſtantiam perimi neceſse ſit. Ceterum ut in humano corpore pes & oculus partes ſunt citra quas homo ſubſiſtere poteſt, ſic & in Sacramento Pœnitentiæ ſatisfactio pars eſt minus præcipua, citra quam ſubſtantialis ejuſdem Sacramenti materia ſubſiſtit.

2. Cum alibi diſserit Concilium de diſpoſitionibus ad alia Sacramenta neceſsario requiſitis, nuſquam eas quaſi materiam, parteſve ad eorum integritatem requiſitas appellat; & multo minus partes *ex inſtitutione Dei requiſitas*. Ergo cum partium nomine utitur ubi de Pœnitentia, intrinſecum quid deſignare intendit; ſubobſcure tamen, ne Scholarum libertati noceat.

3. Si contritio & alii Pœnitentis actus ideo partes vocantur, quia ad Pœnitentiam neceſsario & inſupplebiliter requiruntur, pari jure fides, ſpes aliique pietatis motus, tum Baptiſmi, tum & Pœnitentię partes dici poterunt. Id autem quis tentet, niſi qui nova & inaudita tentare volet?

4. Demum ſi Pœnitentis actus non ſint materia Pœnitentiæ intrinſeca, nulla erit materia ejus. Quod enim ait Maldonatus hac in parte Scotiſta, abſolutionem prout exterius profertur, materiam eſse, prout vero gratiam ſignificat, eſse formam, non ſatisfacit. Ut enim ſcite animadvertit Tournelyus hic pag. 113. in Sacramentis tam forma debet eſse ſenſibilis, quam materia. Hæc autem formæ ſignificatio ſenſibilis non eſt: aut ſi ſenſibilis eſt, nihil aliud dicit quam eadem abſolutio in genere materiæ ſpectata.

Inſt. 1. Concilia Florentinum & Trident. eodem modo ſatisfactionem 127 dicunt eſse partem Pœnitentiæ, quo contritionem & confeſſionem. Atqui eadem Concilia nuſquam ſatisfactionem habuerunt pro parte eſsentiali. Ergo nec contritionem & confeſſionem.

Reſp.

128 Reſp. neg. min. Satisfactio enim, non quidem in re, ſed per modum connotati eſt Pœnitentiæ eſſentialis; unde ſine explicito vel implicito ejus voto ſalvari nequit Sacramenti ſubſtantia. Potuerunt ergo Concilia generatim loqui de ſatisfactione, ſicut & de confeſſione, quæ nec ipſa, ſi rigoroſe ſumatur, eſſentialis eſt Sacramento.

Conet p. 341.

Quod ſi ſatisfactionem ſumas ſecundum ſe totam, nihilo plus proficies. Tunc enim verba Concilii utriuſque intelligenda erunt pro ſubjecta materia, ita ut tres Pœnitentis actus dicantur partes Pœnitentiæ materiales eo modo quo eſſe poſſunt: conſtat porro ſatisfactionem in re, non eodem modo ad Pœnitentiam concurrere, quo confeſſio & contritio; cum ſatisfactio Sacramentum eſſentialiter conſtitutum ſupponat, ſecus de contritione, &c.

129 Inſt. 2. ex Trid. Seſs. 14. Cap. 4. Contritio hominem *præparat & diſponit ad Sacramentum cum fructu recipiendum*. Atqui quod eſt diſpoſitio ad Sacramentum præparans, non eſt pars ejus intrinſeca. Ergo.

130 Reſp. diſt. maj. Contritio hominem præparat ad Sacramentum inadæquate ſumptum pro abſolutione, C. ad Sacramentum adæquate ſumptum pro compoſito ex materia & forma, N. Poteſt autem, ait hic Tournelyus, idem eſſe in Sacramento Pœnitentiæ ſimul & diſpoſitio & materia. Dici etiam poſſit Pœnitentis actus eſse quidem diſpoſitiones ad effectum Sacramenti, non autem ad ipſum Sacramentum, cum illud componunt.

131 Objic. 2. ex Trid. ibid. Cap. 6. Sacerdos & is quidem ſolus, Miniſter eſt Pœnitentiæ. Atqui ſi Pœnitentis actus ſint ejuſdem Pœnitentiæ materia, jam Sacerdos ſolus non erit ejus Miniſter. Et is enim Miniſter eſt, qui materiam Sacramenti ſuppeditat. Atqui Pœnitens materiam ſuppeditat.

132 Reſp. ad 1. neg. min. ad 2. neg. maj. Is enim ſolus eſt Sacramenti Miniſter, qui formam applicat materiæ, ſeu hæc ab ipſo ponatur, vel ab alio quocumque, ut patet in Baptiſmo, Confirmatione, Euchariſtia, &c. Neque id in Sacramentis dumtaxat locum habet, ſed & in phyſicis, ubi agens dicitur compoſiti cauſa & artifex, licet vel formam ſolam inducat, ut ignis ignem generans, vel materiam ſolam præſtet, ut homo generans hominem. Unde Pœnitentis actus ſunt quidem ſigna gratiæ efficacia, ſed quatenus cum abſolutione conjunguntur; ſub quo reſpectu ad ſignificandam juſtitiam a Chriſto inſtituti fuere. Sicut aqua, non equidem ſimpliciter, ſed prout forma baptiſmali unita, ad ſignificandam Regenerationis gratiam inſtituta eſt.

133 Inſt. cum Henno, vel materia ponitur a Sacerdote, vel non. Si 1. ergo Sacerdos conteritur, confitetur; quod eſt ridiculum. Si 2. ergo non eſt Sacramenti totius, ſed partis tantum Miniſter.

Reſp. ut ſtatim, materiam poni a Pœnitente, ſicut morbi declaratio ab ægroto ponitur; materiæ huic jungi formam, ſicut morbo applicatur medicina; Sacerdotem proinde tam eſse Sacramenti Miniſtrum, quam medicus ſit artis ſuæ miniſter.

134 Objic. 3. cum eodem pag. 30. Illud eſt totum Sacramentum, quod ponit totum Sacramenti effectum. Atqui abſolutio ſola ponit ∴ Sacramenta enim id producunt quod ſignificant. Atqui abſolutio ſignificat remiſſionem peccatorum. Ergo prærequiruntur equidem contritio & confeſſio, ſed ut diſpoſitiones quæ præparant, non ut concauſæ quæ effe-

Digitized by Google

effectum ſignificent: alias Pęnitens ſe ipſum abſolvere diceretur, ſibi peccata remittere, quod non eſt rei, ſed Judicis.

Reſp. ad 1. neg. min. Si enim, ut docet Tridentinum Seſſ. 14 Cap 3. vis hujus Sacramenti præcipue ſita eſt in abſolutione, conſequens eſſe videtur, ut in ipſis etiam Pęnitentis actibus, licet minus præcipue, ſita ſit. 135

Ad 2. diſt. min. Abſolutio ſignificat magis præcipue, C. ſignificat per ſe ſolam ad excluſionem actuum Pęnitentis, N. Confeſſio enim ſacramentalis contritioni mixta ſignificat peccata a corde excludi. Utraque autem abſolutioni conjuncta *ex inſtitutione Dei*, ad eſſe ſacramentale elevatur. Ergo qua talis debet etiam ſignificare peccatorum remiſſionem, licet minus aperte quam forma.

Ad 3. neg. maj. Is enim ſolum abſolvere, atque ideo peccata remittere proprie & ſimpliciter dici poteſt, qui per modum Judicis cooperatur productioni gratiæ, non autem qui ad id tantum concurrit per modum inſtrumenti, tantumque materiam præbet, quæ nunquam per ſe ad eſſe ſacramentale attolli poteſt. Atqui Sacerdos ſolus per modum Judicis cooperatur &c.

Et vero docet idem Theologus ubi de Ordine pag. 394. materiam Presbyteratus, prout dat poteſtatem in Corpus Chriſti verum, eſſe contactum Calicis cum vino, & patenæ cum Hoſtia: quæro an qui hæc tangit Ordinandus ſibi gratiam tribuat, an vi formæ ab Epiſcopo prolatæ accipiat. Quidquid hic reſponſi dederit Henno, adverſus ſe datum exiſtimet.

Inſt. 1. Sacramenta non tantum ratione formæ, ſed & ratione materiæ gratiam producunt. Ergo ſi Pęnitens actus præbendo, præbeat materiam, ipſe ſibi gratiam conferre, ſibimet peccata dimittere dicendus erit. Conſeq. patet. Prob. ant. a ſimili. Sic enim in Baptiſmate ablutio, in Confirmatione unctio gratiam pariunt. Ergo. 136

Reſp. diſt. conſequens: Pœnitens ſibi gratiam conferre dicetur, id eſt inſtar inſtrumenti concurrere ad gratiam ſibi conferendam, C. id eſt, operari in ſe gratiam inſtar Miniſtri & Judicis, N. Sicut ergo juxta Adverſarii opinionem is qui Presbyter conſecratur, dum vaſa ſacra tangit, concurrit quidem ad hoc ut ſibi conferatur gratia, nec tamen gratiæ Miniſter aut cauſa præcipua dici poteſt: ſic & in præſenti quæſtione concurrit per actus ſuo Pœnitens ad gratiam peccati remiſſivam, ſed inſtrumentaliter & ſecundario. Remiſſio culpæ, ait hic S. Thomas, q. 86. a. 6. *eſt effectus Pœnitentiæ, principalibus quidem ex virtute clavium quas habent Miniſtri, ex quorum parte accipitur id quod eſt formaliter in hoc Sacramento: ſecundario autem ex vi actuum Pœnitentis pertinentium ad virtutem Pœnitentiæ, tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad claves Eccleſiæ.* 137

Neque tamen quia Pęnitens *ſecundario* ad reconciliationem ſuam concurrit, eum a ſe ligari vel abſolvi dicemus: quia eæ voces ad ſignificandam principalis cauſæ, ſeu Miniſtri operationem deſtinatæ ſunt.

Ceterum perperam argumentantur adverſarii ex ablutione vel chryſmatione; tum quia in Sacramentis non valet ratiocinatio a pari; tum quia reipſa ablutio cauſa eſt minus principalis gratiæ; tum quia formæ Miniſter, eſt etiam ablutionis Miniſter. In Pęnitentia autem Miniſter abſolutionis, non eſt actuum productor; ſicut in Ordinatione, qui tangit inſtrumenta non is utique eſt qui formam pronuntiat.

Hinc

Hinc corruit, quod objiciunt alii, materiam proximam debere eſſe proprium Miniſtri actum. An enim qui rem ita conſtituit Deus in Baptiſmo, &c. aliter in Pœnitentia conſtituere non potuit.

138 Inſt. 2. Chriſtus totum Pœnitentiæ Sacramentum inſtituit. Atqui ſolam inſtituit abſolutionem, non vero actus Pœnitentis. Hi enim ante adventum ejus peccatores mundabant, ſecundum id Pſal. 50. *Cor contritum & humiliatum, Deus, non deſpicies.*

139 Reſp. diſt. min. non inſtituit actus Pœnitentis, quantum ad vim quam ex opere operantis habent, diſponendi ad juſtificationem, C. non inſtituit quantum ad vim efficaciter ſignificandi gratiam, eamque ex opere operato producendi, N. Sic Chriſtus aquam non inſtituit quoad ſubſtantiam: at eam tamen inſtituit quoad vim regenerandi, modo formæ Baptiſmi uniatur.

140 Objic. 4. cum eodem: Abſolutio juxta Trident. Seſſ. 14. Cap. 6. Eſt *ad inſtar actus judicialis, quo ab ipſo*, Sacerdote, *velut a judice ſententia pronuntiatur*. Atqui judicium non importat principaliter niſi ſententiam Judicis, cetera vero tantum connotat uti ad juſtam Pœnitentiam prærequiſita. Ergo abſolutio connotat quidem & præſupponit confeſſionem peccatorum, at illam non importat magis quam peccata ipſa, quæ nemo dixerit eſſe de eſſentia hujus Sacramenti.

141 Reſp. 1. Conc. totum. Neque enim dicimus abſolutionem, de qua ſola in objecto textu loquitur Tridentinum, conſtare partialiter ex actibus Pœnitentis: Dicimus Pœnitentiæ Sacramentum conſtare tum ex iiſdem actibus, tum ex abſolutione Sacerdotis. Contrarium autem non evincit objectio.

Quod ſi dicas, ut revera dicit Henno, Sacramentum Pœnitentiæ inſtitutum eſſe per modum judicii, id eſt, per modum ſententiæ judicialis; tunc extra rem erit textus a Tridentino adductus, quia in eo non de toto Sacramento agitur, ſed de abſolutione ſola. Unde hoc ſenſu.

142 Reſp. 2. neg. maj. Sacramentum enim Pœnitentiæ adæquate ſumptum, non inſtitutum eſt ſimpliciter per modum judicii, id eſt ſententiæ a Judice proferendæ, ſed per modum proceſſus judiciarii: is autem non ſolam Judicis ſententiam, ſed & inſuper accuſationem rei, dolorem ejus, & ſatisfactionem in re vel in voto importat.

Neque vero id gratis fictum, ſed e profundo Angelici Doctoris penu erutum. Sic ille hic q. 90. art. 2. *Alio modo fit recompenſatio offenſæ in Pœnitentia, & in vindicativa* hominum *juſtitia. Nam in vindicativa juſtitia fit recompenſatio ſecundum arbitrium Judicis, non ſecundum voluntatem offendentis vel offenſi. Sed in Pœnitentia fit recompenſatio offenſæ ſecundum voluntatem peccantis, & ſecundum arbitrium Dei in quem peccatur: quia hic non quæritur ſola redintegratio æqualitatis juſtitiæ, ſicut in juſtitia vindicativa; ſed magis reconciliatio amicitiæ: quod fit dum offendens recompenſat ſecundum voluntatem ejus quem offendit. Sic igitur requiritur ex parte Pœnitentis, 1. quidem voluntas recompenſandi, quod fit per contritionem: 2. quod ſe ſubjiciat arbitrio Sacerdotis loco Dei, quod fit in confeſſione; 3. quod recompenſet ſecundum arbitrium Miniſtri Dei, quod fit in ſatisfactione*. Ergo, licet forenſia judicia, quæ pro Magiſtratuum arbitrio offenſas plectunt, ex ſola eorum ſententia coaleſcant: non idem eſt de Pœnitentiæ Sacramento; cum ei eſſentialis ſit voluntaria Pœnitentis re-

com-

compenſatio. Ergo iterum *contritio*, *confeſſio* & *ſatisfactio* merito *ponuntur partes Pœnitentiæ*.

Inſt. ſic inſtitutum eſt Pœnitentiæ Sacramentum, ut *ipſius vis præcipue* 143
ſita ſit in forma, uti docet Trident. Seſſ. 14. Cap. 3. Atqui ſi actus Pœnitentis Sacramento eſſentiales forent, jam vis ejus non in forma præcipue, ſed æque in materia ſita eſſet: Cum efficacia perinde habeatur ab eſſentialibus, nec ulla pars magis ſit eſſentialis quam altera.

Confirm. quia quod dicit ſacra Synodus de præcipua formæ pœnitentialis vi, non dicit de Baptiſmo, Confirmatione, Ordine, &c. id vero cur? niſi quia in illis materia & forma ex æquo ad ſubſtantiam pertinent: hic autem ſola forma.

Reſp. 1. retorq. arg. ex Trid. *vis* Pœnitentiæ *præcipue ſita eſt* in forma: 144
atqui 1. ubi eſt forma, ibi eſt materia a forma diſtincta. Nulla enim eſt forma ſine materia diſtincta, ut in aliis Sacramentis & ceteris omnibus patet. 2. Ubi vis præcipue in uno ſita eſt, eſt aliud in quo etiam ſita ſit, licet minus præcipue. Porro iſtud aliud nihil eſſe poteſt præter actus Pœnitentis. Illud quidem reponit Henno in ſatisfactione, quæ peccata quoad pœnam temporalem tollit. Sed num vis Sacramenti præcipua in eo ſita eſt, quod Sacramentum conſtitutum ſupponit, quod ipſum diu poſt ſequitur, & ſæpe non ſequitur, ut in moribundis? Præterea, cur Concilium, quod immediate poſt de tribus Pœnitentis actibus loquitur, ſolam ſatisfactionem indigitaſſe cenſeamus?

Reſp. 2. ad 1. neg. min. Major enim eſt in omnibus, præſertim autem 145
in Sacramentis formæ efficacia, quam materiæ, quæ per formam ad eſſe Sacramentale elevari indiget, ut effectum ſuum ſortiatur. Notum eſt & tritum id Auguſtini. *Quid eſt aqua, niſi aqua: accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.*

Quod autem ſacra Synodus perinde non dixerit præcipuam Baptiſmi vim in forma poſitam eſſe, nihil concludit. Nec enim quidquid verum erat dixere Tridentini PP. nec quidquid reticuerunt, illico verum eſſe deſinit. Certe in Baptiſmo præcipuas eſſe formæ partes demonſtrat locus Auguſtini mox adductus.

Objic. 5. materia Sacramenti debet & ſenſibilis eſſe, & formæ præſupponi, aut ſaltem coexiſtere. Atqui hæc locum non habent in actibus Pœnitentis. Namque 1. contritio ſenſibus percipi nequit. 2. Confeſſio ſæpius non coexiſtit abſolutioni, ſed eam diu præcedit. 3. Multominus formam præcedit ſatisfactio, quæ poſt abſolutionem perficitur. Ergo. 146

Reſp. ad 1. neg. min. & dico 1. contritionem haud equidem per ſe, 147
ſed per aliud ſenſibilem eſſe, nempe per confeſſionem, & alia quæ edit Pœnitens doloris ſigna.

Dico 2. confeſſionem formæ præſupponi aut coexiſtere quantum neceſſe eſt in toto, non phyſico, ſed morali, quodque ita conſtitutum eſt, ut ex partibus ſucceſſivis neceſſario coaleſcat: quandoquidem in eo fontis accuſationem ſequi debeat judicis ſententia, & ſententiam executio Pœnitentiæ, ſeu ſatisfactio.

Dico 3. nihil mirum ſi ſatisfactio in actu exercito, nec præcedat formam, nec eidem coexiſtat, cum ea pars ſit Sacramenti integrans tantum, non eſſentialis: de quo ſtatim.



Digitized by Google

148 Inſt. contra primam ſolutionis partem. Quod nonniſi per aliud ſenſibile eſt, non per ſe, & proinde per accidens eſt pars Pœnitentiæ. Atqui contritio per aliud tantum ſenſibilis eſt. Minor liquet ex conceſſis. Prob. Maj. Non alio modo poteſt quid eſſe pars Sacramenti, id eſt, ſigni ſenſibilis, quam quo ſenſibile eſt. Ergo ſi contritio per accidens tantum ſenſibilis eſt, &c.

149 Reſp. ad 1. neg. maj. In matrimonio enim per Procuratorem conſenſus tum viri, tum feminæ principis, nonniſi per internuncium ſenſibilis eſt; imo nec uſquam per ſe cadit ſub ſenſus. Atqui tamen per ſe, non autem per accidens, eſt Matrimonii materia: unde eo intus ſublato tollitur contractus, & exinde Sacramentum. Ergo quod per aliud ſenſibile eſt, per ſe, non tamen ſine alterius adminiculo, eſt materia Sacramenti. Dici quidem poteſt contritio eſſe Pœnitentiæ materia per accidens, eo ſenſu quod neceſſe non ſit ut contritionis actus ſemper in Sacramento eliciantur: poteſt enim quis ut intra, ſic & extra Sacramentum ingemere. At non eo ſenſu quod Sacramentum ſine contritione, velut parte ſui intrinſeca, ſubſiſtere valeat.

Ad 2. 1. neg. ant. Stat enim id quod per aliud, ſeu, ſi minus proprie loqui velis, per accidens eſt ſenſibile, eſſe materiam per ſe, ut patet allato matrimonialis conſenſus exemplo.

2. diſt. Non alio modo poteſt quid eſſe pars Sacramenti, quam quo ſenſibile eſt, ſeu per ſe, ſeu per aliud, aut per accidens, C. quam quo ſenſibile eſt per ſe, N. Solutio ex præcedentibus reſponſis conſtat.

150 Quæres an nihil cenſuræ mereatur hactenus confutata Scoti opinio.

151 Reſp. non deeſſe apud Lugo diſp. 12. n. 58. qui opinionem hanc redarguerint, alii cum Cajetano, ut erroneam, alii ut temerariam, & plus quam temerariam. Abſit vero ut Scholæ admodum Catholicæ, & de Eccleſia in multo gravioribus, per famam & ignominiam conſtanter bene meritæ, ea labes inuratur. Liquet profecto ex dictis ſua eſſe ſententiæ illi momenta, ſuos & primi ſubſellii vindices, quos, dum artifici verborum temperamento intactos relinquit Concilium Generale, a privatis hominibus non decet offendi. Et hanc, aſpirante Deo, cum iis omnibus qui in Eccleſiæ Catholicæ ſinu degunt, methodum ſervare enitemur.

Conclusio IV. Satisfactio in actu exercito pars eſt integrans, non eſſentialis Sacramenti Pœnitentiæ.

152 Prob. Ideo contritio & confeſſio partes ſunt Pœnitentiæ eſſentiales, quia ſine iis tanquam primario conſtitutivis ſtare non poteſt Pœnitentia. Atqui e contrario ſtare poteſt, & ſtat quotidie Pœnitentia ſine ſatisfactione actu exercita: cum hæc abſolutionem valide datam, ideoque Sacramentum eſſentialiter conſtitutum, ſequatur. Ergo.

153 Objic. 1. Ex Trid. Seſſ. 14. Cap. 3. *contritio, confeſſio & ſatisfactio, Pœnitentiæ partes dicuntur, quatenus in Pœnitente ad integritatem Sacramenti requiruntur.* Ergo non minus eſſentialis eſt ſatisfactio, quam contritio.

154 Reſp. neg. conſeq. tum quia, ut jam monuimus, Concilii verba pro ſubjecta materia intelligi debent; tum quia, ut bene Tournelyus, Concilium de induſtria generale *integritatis* nomen adhibere ſtuduit ad ſignificanda ea omnia quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ concurrunt, ne quæſtionem inter Scholæ Theologos diſputatam dirimeret, relicta unicuique liber-

Digitized by Google

libertate per illam integritatem, vel eſſentiam, vel aliquid, ut Philoſophi ſolent, ab eſſentia diverſum intelligendi.

Objic. 2. Si ſatisfactio ſit pars tantum Sacramenti integrans, otioſa erit, nec quidpiam producet. Abſurdum conſequens. 155

Reſp. neg. maj. tum quia quod neceſſario connotatur ab aliquo eſſentiali non poteſt inutile eſſe: ſatisfactio autem a voto ſui, quod Pœnitentiæ eſſentiale eſt, connotatur; tum quia ſatisfactio opere completa non utilis tantum, ſed & neceſſaria eſt ad remiſſionem temporalis pœnæ, quæ poſt condonatam culpam & pœnam æternam, luenda ſupereſt. De quo infra. 156

An olim Eccleſia ſatisfactionem abſolutioni neceſſario præmittendam judicaverit: an proinde merito Sixtus IV. Petrum de Oſma Salmanticenſem Theologum damnaverit, quia ita ſentiret, expendemus in decurſu.

---

## CAPUT QUARTUM.

### *De Contritione.*

TANTÆ molis eſt præſens diſceptatio; tot hinc & inde ſcopulis obſita, tot, tamque averſis ſecta ſemitis, quas alii ad metam ducere feliciter, alii ad præcipitium trahere, bono, ut videtur, utrique animo conclamant; hæreat ut vel a limite incertus viator, ſatiuſque judicet, eos e portu intueri, qui fragilem audentiores truci committunt pelago ratem, quam iiſdem ſe itineris procelloſi ſocium adjungere. Lugendum ſane, quod qui naucleri principis partes ageret Præceptor Angelicus, opem inpræſentia ferre non poſſit. Sublatus nempe e vivis, quo tempore contritionis argumentum verſabat animo, luctuoſum ſui, at inutile deſiderium reliquit. Etſi enim ſupplemento, quod ex ejus in 4. Sentent. Scriptis concinnarunt Diſcipuli ipſius, ſua ſit auctoritas; minor tamen quam *Summæ*, quia illic partes agebat interpretis, hic Doctoris omnimode conſummati. Ejus tamen confiſi patrocinio, quod, ſacrum ejus caput Toloſæ amplexi, ſupplices efflagitavimus; difficilem materiam, non equidem nova, quod nec fieri debeat, nec fieri jam poſſit; at qua clariori methodo potis erit, pertractabimus. Dicendum igitur 1. de contritione generatim ſpectata; 2. de contritione perfecta; 3. de contritione imperfecta, quæ in Scholis attritio nuncupatur.

## ARTICULUS PRIMUS.

### *De Contritione generatim ſumpta.*

CONTRITIONIS nomen profanis Scriptoribus vix cognitum, frequentiſſime vero uſurpatum in Eccleſia, deducitur a verbo *contero*, ſicut & a verbo *attero* nomen attritionis. Utrumque autem a corporeis ad ſpiritualia per metaphoram translatum eſt. Sicut enim corpus durum atteri diximus, cum multas in partes, non adeo minutas dividitur; conteri vero, cum ablata duritie, & tumore depoſito, ſolvitur in pulverem; 157

ſic cor peccatoris, e duro, & adverſus divinam legem tumide contumaci, plus, minuſve per gratiam emollitur; atque ita comminuitur, ut tandem eo ſe flectat, quo gratia vocaverit. Et illud eſt mutationis genus, quod Deus ſpondet homini, & ab homine exigit: ſpondet quidem Ezech. 11. 19. *Auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum;* Exigit vero, ut Joel 2. 13. *Scindite corda veſtra.*

Jam ut præcipua, quæ ad contritionem in genere ſpectant, capita expendamus, videndum 1. quid ſit contritio, 2. quæ ejus affectiones, 3. quæ ejus obligatio incumbat, 4. cujus ſit illa meriti.

## SECTIO PRIMA.

### *De natura Contritionis.*

158 UT contritionis natura penitius intelligatur, præmittere juvat quæ de ea tradidit Lutherus, & quæ contra oppoſuere Tridentini Patres. Primum quam breviter fieri poterit, expediemus; quia uti obſervat Bellarminus hic Lib. 2. in Præfat. Lutherani jam pene receſſerunt ab erroribus, quos initio de contritione Lutherus docuerat. Secundum grandem moram non afferet, & aliunde plurimum proderit in decurſu.

Docuit itaque Lutherus, 1. contritionem, nihil aliud eſſe quam terrorem quemdam conceptum ex conſideratione tum peccati, tum & ſuppliciorum, quæ divina lex peccatoribus comminatur. Quo e principio tria hæc paradoxa deducit, nempe contritionem liberam non eſſe, ſed coactam, imo paſſionem meram, non actionem; eamdem pertinere ad legem quæ terret, non ad Evangelium, quod conſolatur; illam demum, non modo non eſſe opus bonum, ſed hominem omni bono ſpoliare.

2. Docuit in homine Pœnitente neceſſarium non eſse odium veteris vitæ; ſat eſse novæ vitæ propoſitum.

3. Docuit, contritione, quantacumque ea ſit, nunquam reconciliari Pœnitentes; quia id ſolius fidei proprium ſit.

4. Docuit gehennæ timorem, nedum ad juſtificationem proſit, hominem facere hypocritam & magis peccatorem. De his, necnon & de Lutheranorum circa hæc diſsenſionibus adi Bellarminum Lib. 2. Cap. 1. 4. 6. &c.

159 Longe diverſa ſunt quæ ea de re profert Synodus Tridentina Seſs. 14. Cap. 4. ſic illa Catholicam doctrinam ſeptem capitibus comprehendit. *Contritio, quæ primum locum inter dictos Pœnitentis actus habet, animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cetero. Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarius, & in homine poſt Baptiſmum lapſo ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia divinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua conjunctus ſit, quæ ad rite ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiruntur. Declarat igitur ſancta Synodus, hanc contritionem, non ſolum ceſſationem a peccato, & vitæ novæ propoſitum & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere, juxta illud:* Projicite a vobis omnes iniquitates veſtras, & facite vobis cor novum & ſpiritum novum. *Et certe qui illos Sanctorum clamores conſideraverit:* Tibi ſoli peccavi, & malum coram

te

Digitized by Google

te feci. Laboravi in gemitu meo: Lavabo per ſingulas noctes lectum meum: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ; *facile intelliget eos ex vehementi quodam anteactæ vitæ odio, & ingenti peccatorum deteſtatione manaſſe. Docet præterea, etſi contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur; ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni, ſine Sacramenti voto quod in illa includitur, non eſſe aſcribendam. Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione naſcitur, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, declarat non ſolum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem; verum etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo Pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat: Et quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit. Hoc enim timore utiliter concuſſi Ninivitæ ad Jonæ prædicationem, plenam terroribus Pœnitentiam egerunt, & miſericordiam a Domino impetrarunt. Quamobrem falſo quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quaſi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ, abſque bono motu ſuſcipientium, gratiam conferre; quod nunquam Eccleſia Dei docuit, nec ſenſit. Sed & falſo docent contritionem eſſe extortam & coactam, non liberam & voluntariam.*

Præcipua quarti hujus Capitis dogmata complexi ſunt Patres Can. 5. 160
ejuſdem Seſſionis: *Si quis*, ajunt, *dixerit eam contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam; ſed facere hominem hypocritam & magis peccatorem; demum illum eſſe dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium; Anathema ſit.* Hæc, quod & alii fecerunt, duximus præmittenda, tum ut conſuli facilius poſſint; tum quia pedes noſtros in ea, qua gradiendum ſit, via dirigent.

Jam ergo legitime definitur contritio ut ſic: *Animi dolor ac deteſtatio de* 161
*peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cetero*: quibus ſi addideris, *Et voto præſtandi reliqua, quæ ad rite ſuſcipiendum Pœnitentiæ Sacramentum requiruntur*, plena exurget tibi definitio contritionis prout ad præſentem Evangelii ſtatum pertinet; quæque reipſa non differt ab iſta veterum Scholaſticorum, quam refert & adoptat S. Thomas in Suppl. 3. part. q. 1. art. 1. *Contritio eſt dolor de peccatis aſſumptus cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi.*

Dicitur autem 1. *dolor*, id eſt Triſtitia, ac veluti *tritura cordis*, qua, *T. 4.*
*qui ſe conterit, iraſcitur ſibi;* & *ſe habet iratum, ut Deum habeat propitium*, *p. 784. A. B.*
prout loquitur Auguſtinus Enarr. in Pſalm. 74. Hinc Gregorius Mag. Hom. 34. in Evang. *Pœnitentiam agere, eſt & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.* Serium hunc dolorem graviter exprimunt illi ſanctorum gemitus, quos ſupra retulit Tridentina Synodus: *Laboravi in gemitu meo*, &c.

Dicitur 2. dolor *animi*, ſeu ab intimo corde profluens, quia quod

 pecca-

peccati principium fuit, gemituum ejus principium eſſe oportet: neque partem, ut vocant, ſenſitivam moveri ſatis eſt, aut neceſſarium; quia penes hominem non eſt quod ſenſibiliter commoveatur. Unde etſi ſæpe contingit, ut ex temporali damno, puta Unigeniti morte, magis concutiantur ſenſus, quam ex graviori peccato; male inferas, te, vel alium, plus animo dolere de jactura temporali, quam de perdita Dei amicitia.

Dicitur 3. *deteſtatio*, id eſt odium efficax, & abſoluta peccati retractatio, omnem voluntatis ad illud affectum excludens. Etſi autem ubi eſt dolor, occurrat ſimul & odium ac deteſtatio, non tamen ubicumque occurrit odium, reperitur dolor, ut patet in Beatis, qui citra dolorem peccata deteſtantur.

Dicitur 4. *de peccato*, id eſt, de eo omni quod veræ legi adverſatur, per commiſſionem vel omiſſionem.

Dicitur 5. *de* peccato jam *commiſſo*, propria ſcilicet, non aliena voluntate. Cor enim conteritur, quatenus durum fuit, ut docet S. Thomas Suppl. q. 1. art. 2. Cor autem, nec ex alienis, nec ex iis quæ poſtmodo committere poterit, peccatis induruit. Si tamen deteſtatio & dolor latius ſumantur, nihil eſt cur & originale peccatum, & aliena etiam peccata odiſſe & deteſtari negemur. Odit certe Deus iniquitatem. Dolebat & enixe dolebat Thereſia de infidelium tenebris, eaſque lacrymis perpetuis deflebat.

Dicitur 6. *cum propoſito non peccandi de cetero*, id eſt, firma & ſincera voluntate a peccatis abſtinendi, & divina obſervandi mandata. Et vero contritio ſincera omnem ad peccata affectum excludere debet: porro affectum hunc non deponit peccator, niſi habeat firmum deinceps a peccato abſtinendi propoſitum. *Quid prodeſt*, ait ubi ſupra S. Gregorius, *ſi*
T. 1. *f.* *peccata luxuriæ quis defleat, & tamen adhuc avaritiæ æſtibus anhelet? Quid*
1609. C. *prodeſt, ſi iræ culpas jam lugeat, & tamen adhuc invidiæ facibus tabeſcat?* De fictis hujuſmodi Pœnitentibus amare conqueritur Deus apud Jeremiam 3. 10. *Non eſt reverſa ad me prævaricatrix ſoror ejus Juda in toto corde ſuo, ſed in mendacio*.

Dicitur 7. *cum voto præſtandi omnia, quæ requiruntur ad rite percipiendum Pœnitentiæ Sacramentum*, id eſt, *confitendi ac ſatisfaciendi*. Illud enim votum, ſeu deſiderium negligi ſcienter non poteſt; cum confeſſio & ſatisfactio ex inſtitutione divina ad Pœnitentiam Evangelicam, ſuo quæque modo, requirantur, uti ex dicendis patebit.

Ut Tridentinam hanc definitionem a temeraria Novatorum inſultatione vindicemus, ſimul & quæſtiones aliquot ſalva fide in Scholis agitatas ſolvamus pro modulo, varias contritionis affectiones indagare conabimur.

## SECTIO SECUNDA.

### *De affectionibus Contritionis.*

162 NE dicta repetam, aut levioribus nimium immorer, ſuppono 1. contra rigidiores Lutheranos, contritionem illam, quæ Pœnitentiæ pars eſt præcipua, ſitam non eſſe tantum in terroribus conſcientiæ incuſſis. Licet enim admitti poſſit aliqua contritio, quæ actio ſit Dei ſolius conterentis

*terentis petram*, id eſt, duriora quæque corda frangentis; conſtat eam, pro- *Jerem. 33. 29.*
ut merum eſt Dei opus, eſſe quidem principium noſtræ ad Deum conversionis, at noſtram ipſam converſionem non eſſe. Atqui tamen ſola noſtra converſio, Pœnitentiæ noſtræ pars eſt. Tunc enim tantummodo locum habet Pœnitentia noſtra, cum ſolemne hoc præceptum adimplemus: *Convertimini ad me in toto corde veſtro.* Id autem non per ſolam Dei operationem, ſed per actum, qui Dei ſimul ſit & noſtri, exequimur. Sed de his jam ſupra pag. 277.

Suppono 2. & ſequitur ex mox dictis, contritionem prout eſt pars 163
ejuſdem Sacramenti, actum eſſe hominis, non paſſionem meram. Et enim actio noſtra quod a nobis fieri exigit Deus: exigit porro contritionem ut noſtram, his verbis Joel 2. 13. *Scindite corda veſtra.*

Suppono 3. & rurſum ex præcedentibus ſequitur, contritionem eſſe 164
actionem & liberam & bonam. Liberum eſt enim id a quo nimio plures abſtinent; bonum id ad quod hortatur Deus. Atqui creberrime hortatur Deus ad contritionem, Joel 2. *Scindite corda veſtra.* Act. 3. 19. *Pœnitemini..: ut deleantur peccata veſtra.* Aliunde nimio plures ab eadem ſincera contritione abſtinent: vocantur, & renuunt, &c.

Suppono 4. nullam eſſe veram contritionem ſine vitæ veteris odio. 165
Iſtud enim important omnes pene Scripturæ vel Traditionis textus, qui ad Pœnitentiam ſpectant. Sic Iſai. 38. 15. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Ezech. 18. 31. *Projicite a vobis iniquitates veſtras.* Sic Baſilius in Regulis Brevior. cap. 10. *Primum*, inquit, *male anteactam vitam ſuam odiſſe debet* anima, *ejuſque memoriam abhorrere & deteſtari.* Sic Hieronymus Epiſt. ad Ruſticum: *Niſi oderimus malum, bonum amare non poſſumus.* Sic Auguſtinus, ſeu quivis alius Serm. 117. in Append. *Pœnitentiam certam non facit, niſi odium peccati & amor Dei.* Ceteros mitto, qui odium vitæ veteris primum ad novam vitam gradum eſſe aſſeverant. Hinc a Luthero, quatenus in nova tantum vita Pœnitentiam conſtituebat, receſſere non Calviniſtæ tantum, ſed & Lutherani: quode adi Kemnitium 2. part. Examinis Conc. Trid.

His ergo ſepoſitis jam diſcutiendum; 1. an contritio neceſſario debeat eſſe vera; 2. an interior; 3. an ſupernaturalis; 4. an ſuprema; 5. an & quomodo univerſalis; 6. an cum explicito deinceps non peccandi propoſito.

### §. 1. *An contritio debeat eſſe vera.*

Vera eſt contritio, cui nihil eorum deeſt, quæ ad eſſentiam ipſius pertinent: Falſa, quæ ab iis deficit. Hæc autem vel cognoſcitur ut deficiens, vel per errorem habetur pro genuina. Quæritur an exiſtimata hæc contritio eumdem, quem vera, effectum parere poſſit. Aſſeruerunt nonnulli cum Filiucio, & per iſtam graviora crimina deleri ſenſerunt. Sit contra

Conclusio. Contritio, ut deleat peccata, vera eſſe debet.

Prob. 1. ex Scripturis, quæ ut ſcite advertit Pariſienſis Theologus, ad di- 166
miſſionem peccati requirunt, ut peccator malum deteſtetur, ut avertatur *VVitaſ.*
ab impietate ſua, ut ad Deum ex toto corde ſuo convertatur. Atqui nihil *p. 109.*
horum præſtare poteſt fallax & fucata contritio. Hæc enim nihil immutat in corde, nec affectum ejus alio trahit, quam quo ferebatur antea. Ergo.

167 Prob. 2. quia contritio a Tridentino definita Seſſ. 14. Cap. 4. *Fuit ex* eodem Concilio. *Quovis tempore ad impetrandum veniam peccatorum* neceſſaria. Atqui dubio procul vera eſt, non in opinione tantum, ſed a parte rei, contritio definita a Tridentino. Ergo.

168 Prob. 3. non magis debitum hominis ad Deum per contritionem falſo habitam pro vera expungi poteſt, quam debitum hominis ad hominem adulterina moneta, quæ pro genuina a debitore habeatur. Atqui, &c.

169 Prob. 4. Si ad veniam peccati valeret hujuſmodi contritio, vel per vim Sacramenti, vel ob certam ea de re Dei promiſſionem, vel propter bonam Pœnitentis fidem, vel propter laudabilem ejus affectum. Atqui nihil horum dici poteſt.

Non 1. quia Sacramentum operari non poteſt niſi in legitima materia, aut cum diſpoſitionibus inſupplebiliter requiſitis.

Non 2. nedum enim certa ad id lege ſe obligaverit Deus, imo declaravit aperte & ſæpius, ſe non rerum ſuperficiem, ſed fundum intueri. *Non juxta intuitum hominis ego judico*, ait ipſe 1. Reg. 16. 7. *homo enim videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* Hinc Pſ. 7. 10. *Scrutans corda & renes Deus.*

Non 3. tum quia *eſt via quæ videtur homini juſta, noviſſima autem ejus ducunt ad mortem*, Proverb. 14. Tum quia poteſt quidem bona fides excuſare a peccato, non autem rei eſſentialis vel omnino requiſitæ defectum ſupplere.

Non 4. 1. propter rationes modo propoſitas. 2. Quia quod in ordine tantum naturali laudabile eſt, nullam cum ordine ſupernaturali, qualis eſt peccatoris reconciliatio, proportionem habet. 3. Quia dubium videri poſſit, an laudabilis reipſa ſit affectus de quo agitur. Vel enim fucatus ille Pœnitens hæret in naturalibus defectu gratiæ, vel quia præſenti gratia non utitur, ut poteſt & debet. Primum non dicent ii quibuſcum congredimur. Si autem ſecundum admiſerint, quæro an a peccato excuſari facile poſſit, qui in naturalibus eo ſiſtit, quia gratiæ ad ſupernaturalia ſollicitanti reſiſtit, quo præſertim tempore urgebat graviſſimi momenti præceptum. Ergo ad juſtificationem actu vel diſpoſitive requiritur vera & ſincera contritio.

170 Hæc autem non ex Pœnitentium verbis, qui ſibi, quod & juſtis aliquando contingit, de bono opere ſæpius blandiuntur: ſed ex operibus maxime, ex occaſionum fuga, ex veteris hominis depoſitione, ex virtutum praxi, metienda eſt: unde, quoties præſertim de inveteratis peccatoribus agitur, iſtud Chriſti præ oculis habere debent Confeſſarii: *A fructibus eorum cognoſcetis eos?*

### §. 2. *An contritio debeat eſſe interior.*

Conclusio: Contritio interior eſſe debet.

171 Prob. Interior dicitur contritio, quæ non ab ore tantum, ſed ex intimo cordis affectu profluit. Atqui talis eſſe debet contritio.

1. quia hinc prodire debet contritio, unde prodeunt peccata omnia. Atqui *de corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta*, &c. Matth. 15. 19. & Marci 7. 21.

2. quia contritio eſſentialiter eſt *dolor animi;* ergo & motus interior.

3. Quia ubicumque in Scripturis agitur contritio, requiritur converſio cor-

cordis ipſius: *Convertimini ad me in toto* CORDE *veſtro*. Joel. 2. *Scindite* CORDA *veſtra*. Ezech. 18. *Facite vobis* COR *novum*, Iſai. 46. *Redite, prævaricatores, ad* COR, ibid. 31.

4. Quia idipſum ore uno docent Patres. Cyprianus Lib. de lapſis circa finem: *Convertamur ad Dominum mente tota, & Pœnitentiam criminis veris doloribus exprimentes, Dei miſericordiam deprecemur. Illi ſe anima proſternat, illi mæſtitia ſatisfaciat, illi ſpes omnis incumbat .·.·. Ad Dominum toto corde redeamus .·. Agite Pœnitentiam plenam: dolentis ac lamentantis animi probate mæſtitiam.* Pag. 95.

Chryſoſtom. Lib. 1. de compunct. cordis: *Non requirit Deus ciliciorum pondus, neque concludi inter anguſtias cellulæ, neque in obſcuris antris & tenebroſis ſedere jubet: hoc ſolum eſt quod expoſcitur a nobis, ut ſemper recordemur, & ad animam revocemus mala noſtra*, &c. Et Lib. 2. circa medium: *Propheta ergo hæc intuens, & ex his omnibus corde compunctus, ac judicii futuri intra ſe memoriam retexens, diem quoque illum ſemper in oculis habens, nunquam a tribulatione animi & compunctione cordis vacabat .·.·. Hæc ergo peccatorem facere non eſt magnum*, &c.

Ambroſius Lib. 2. de Pœnit. Cap. 6. n. 46. *Audiant qui agunt Pœnitentiam, quomodo agere debeant, quo ſtudio, quo affectu, qua mentis intentione, qua intimorum concuſſione viſcerum, qua cordis converſione: Vide, inquit, Domine, quia tribulor, venter meus turbatus eſt a fletu meo, converſum eſt cor meum in me.*

### §. 3. *An contritio ſupernaturalis eſſe debeat.*

Ad contritionem latius ſumptam duo concurrunt, principium videlicet, & motivum. Utrumque autem vel naturale eſt, ſi a natura ſola, ſolave objecti naturalis conſideratione oriatur; vel ſupernaturale; principium quidem, ſi ſit a gratia intus operante; motivum vero, ſi ſit quidpiam propoſitum a fide, & per fidem apprehenſum. Dolet v. g. fur in vinculis, & plurimum dolet de peccato, propter infamiam & pœnas, quas mox hominum judicio daturus eſt; en & motivum naturale, & motum, qui naturæ vires neutiquam tranſcendit. Dolet e contra fur ne quidem ſuſpectus, quia per facinora ſua Deum offendit, aditum cœli ſibi præcluſit, & æternam meretur pœnam: en & motivum ſupernaturale, & actum qui a Spiritu ſancto movente oriri merito præſumitur. Jam 172

Multiplex fuit ea de re opinio. Alii nempe attritionem naturalem, modo honeſtam, ſufficere crediderunt, tum ad valorem, tum ad fructum Sacramenti Pœnitentiæ; ita Soto, & Canus apud Dianam, Filiucius & alii apud Witaſſium. Alii attritionem eamdem ſatis quidem eſſe crediderunt, ſed eo tantum caſu, quo pro ſupernaturali haberetur: ita apud eumdem Fagundez, Tamburinus, &c. Alii attritionem mere naturalem voluerunt ſufficere, ad valorem, non autem ad fructum Sacramenti: unde ea poſita Sacramentum informe quidem, ſed nihilominus validum eſſe docuerunt, adeo ut nulla ſupereſſet obligatio eadem peccata clavibus denuo ſubjiciendi: ita Capreolus, Cajetanus, Victoria, & alii apud Vivam ad Propoſ. 57. Innoc. XI. Alii demum, ſi minus ad Sacramenti fructum, ſaltem ad valorem illius, attritione quoad ſubſtantiam naturali 173

conten-

contenti fuere, dummodo hæc ſupernaturalis foret quoad modum: ut puta, ſi quis de admiſſo peccato doleat ob morbum, dedecus, egeſtatem, aut ſimilia, quæ ſibi a Deo tanquam criminum ultore immiſſa exiſtimet. Sit

Conclusio: Contritio, prout ad juſtificationem intra vel extra Sacramentum diſponit, debet eſſe ſupernaturalis, tum ratione principii, tum ratione motivi.

174 Prob. 1. pars. Contritio vera, plus, minus pro gradu ſuo diſponit ad gratiam ex Trident. ubi ſupra. Atqui ad gratiam diſponere ſe nemo poteſt ſolis naturæ viribus, uti aperte definierunt Concilia duo, Arauſicanum 2. cujus Canone 6. adverſus Semipelagianos decernitur, *Pœnitentiam, ſicut & ceteras virtutes, per inſpirationem Spiritus ſancti infundi*: Tridentinum Seſſ. 6. Can. 3. ubi anathemate percellitur, qui *dixerit, ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur*: ubi Pœnitentia pari quoad *ſupernaturalitatem* gradu habetur cum virtutibus Theologicis.

Idem docent Patres, ii vero potiſſimum, qui Pelagianam hæreſim potentius oppreſſerunt. Sic Auguſtinus ſexcentis in locis, præcipue autem Lib. 2. de peccat. merit. Cap. 18. n. 31. ubi hæc: *Quod a Deo nos avertimus, noſtrum eſt: quod vero ad Deum nos convertimus, niſi ipſos nos excitante & juvante non poſſumus*. Et Lib. de Gr. & lib. arb. Cap. 5. n. 10. *Niſi donum Dei eſſet etiam ipſa ad Deum noſtra converſio, non ei diceretur*: Deus virtutum, converte nos. Verum de his quæ ad gratiæ materiam pertinent, plus ſatis.

175 Prob. 2. pars, 1. quia actiones a motivis præcipue ſpeciem ſumunt; ergo ſi contritio ſupernaturalis eſſe debeat, debet & ſupernaturale eſſe motivum ipſius.

2. Quia quod hominem ad gratiam diſponit, aliquem Dei cultum importare debet. Atqui ubi dolor de peccato ex motivo pure naturali profluit, nullus eſt hujuſcemodi cultus. *Qui enim*, ait Auguſtinus in Pſalm. 77. *propter beneficia terrena Deum quærunt, non utique Deum, ſed illa quærunt. Eo modo timore ſervili, non liberali dilectione Deus colitur: ſic ergo Deus non colitur. Hoc enim colitur quod diligitur*. 2. Mach. 9.

3. Contritio quæcumque ad juſtificationem diſponit, peccandi voluntatem excludere debet. Atqui dolor e naturalibus motivis profluens voluntatem hanc non excludit. Utque enim, ut demum agnoſcere coacti ſunt adverſarii, excluderet, quia in eo quidam ſit reſpectus ad Deum, a quo mala, doloris noſtri motiva, in nos tanquam a ſcelerum ultore derivari credimus. Atqui nihil in ea conſideratione præciſe ſumpta occurrit, quod voluntatem peccandi propellat: nihil cujus apertum ſpecimen non exhibeat Antiochus. Senſit ille ultricem manum Dei Iſrael *divina admonitus plaga, & manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans*, recordatus eſt malorum quæ fecerat in Jeruſalem, &c. & is tamen celebre eſt Orbe toto fictæ Pœnitentiæ exemplum. Et vero quis aleator, aut qualitercumque perditus, ſi rem domeſticam, ſanitatemve amiſſam doleat, id citra Dei nutum & providentiam ſibi contigiſſe inficietur? Atqui nihilominus, nec a ſenſato quopiam, nec a ſeipſo Pœnitens reputabitur. Ergo.

4. quia generaliter & indiſtincte protrita eſt ab Innocentio XI. theſis hæc

hæc n. 57. *Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam;* eique notam hæreſeos affixit Clerus Gallic. an. 1700.

Objic. 1. vera fuit Ninivitarum Pœnitentia. Atqui fuit hæc admodum 176
naturalis ratione motivi. Hujus enim motivum fuerunt vicinæ mortis tremor, & proxima urbis ſuæ ſubverſio.

Reſp. neg. min. mors enim & civitatis ruina fuerunt equidem Ninivi- 177
tis occaſio pœnitendi; at, quod valde diverſum eſt, non fuerunt Pœnitentiæ ipſorum motivum. Sane, dum aures percellebat vox Jonæ, auferebat Deus cor lapideum: Ecquis Pœnitentiam cum tanto doloris apparatu in cinere & cilicio peractam a Rege, a Potentatibus, ab infinita plebe, idque ad ignoti hominis vocem, inter celebriora gratiæ miracula non computare auſit? Neque vero id ſoli Ninivæ contingit: multi enim quotidie, ſeu morbi, ſeu amiſſi parentis occaſione, Deo jam pridem ad meliora vocanti, tandem obtemperant.

Objic. 2. attritio quæ ex conſideratione turpitudinis peccati procedit, 178
mere eſt naturalis, cum ex motivo naturaliter cognito procedat. Atqui attritio hæc ad juſtificationem diſponit ex Trid. ſupra.

Nec eſt, quod dicas, attritionem hanc ex Trid. eſſe Dei donum. Non enim id dicit ſancta Synodus de attritione ſola, ſed de attritione quæ ſit *cum ſpe veniæ*: Atque adeo ſufficit ut veniæ ſpes ſit ſupernaturalis, quidquid tandem ſit de ipſa attritionis ſubſtantia.

Reſp. neg. maj. ſicut enim ſupernaturalis eſt charitas Theologica, etſi 179
naturali luce cognoſci poteſt Deum eſſe amabilem: ſic & ſupernaturalis eſſe poteſt attritio, quia peccati turpitudinem per lumen fidei attingere poteſt. Quod autem eo modo hanc debeat attingere, ut ad juſtificationem diſponat, patet 1. quia diſpoſitio debet proportionem habere cum forma introducenda: naturalis autem dolor, ut pote ordinis inferioris, nullam cum gratia proportionem habet. 2. Quia ex Trid. contritio generatim ſub qua continetur attritio, ut ſpecies ſub genere, ad juſtificationem diſponit tanquam pars Sacramenti. Porro pars Sacramenti, non ratione alterius tantum, ſed & ratione ſui, debet eſſe ſupernaturalis. 3. Quia Tridentinum cit. Can. 3. Seſſ. 6. poſt Arauſicanum definit, non tantum actus fidei, ſpei & charitatis, ſed eum etiam Pœnitentiæ actum, qui ad juſtificationem diſponit, eſſe *a præveniente Spiritus ſancti adjutorio*. Ergo cum attritionem, quatenus ad Sacramenti gratiam diſponit, donum Dei eſse docet, de eadem in ſe, non autem ſolum ratione ſpei loquitur. Et ſic ſoluta manet tota difficultas.

Objic. 3. Ex Trid. Seſs. 7. Can. 8. *Sacramenta novæ Legis gratiam* conferunt 180
*non ponentibus obicem*. Sed qui dolet de peccatis ex motivo naturali, non ponit obicem gratiæ, ſaltem ſi exiſtimet ſe bene eſse diſpoſitum. Ergo.

Reſp. 1. diſt. maj. Sacramenta gratiam conferunt non ponentibus obi- 181
cem, modo ponatur materia cum forma, C. Si ſubtrahatur materia Sacramenti, N. Porro ſubtrahit materiam Pœnitentiæ, qui bona vel mala fide attritionem naturalem loco ſupernaturalis exhibet.

Reſp. 2. neg. min. Qui enim culpa ſua actum naturalem præbet, cum 182
adjuvante gratia ſupernaturalem præbere poſset, vere ponit obicem gratiæ. Atqui poſset is de quo loquimur, juvante gratia, quæ in neceſsariis non deeſt, actum præbere ſupernaturalem.

Objic.

183 Objic. 4. conſtans eſt veterum Scholæ Doctorum opinio, dari poſſe Sacramentum Pœnitentiæ, validum ſimul & informe: Nec cuipiam venerit in mentem, ſententiam hanc quam diſerte tradit Angelicus in 4. diſt. 17. qu. 3. art. 4. ab Apoſtolica Sede fuiſſe reprobatam. Atqui ſi attritio naturalis nunquam ſufficiat in Sacramento, peſſum ibit opinio prædicta. Ergo attritio hæc quandoque ſufficere debet, & ad minus cum bona fide æſtimatur ſupernaturalis.

*Viva p. mihi 318.* Reſp. cum Viva ibid. *Conſtat ex definitionibus Tridentini, non poſſe jam ſuſtineri poſſibilitatem Sacramenti Pœnitentiæ validi & informis, juxta varias vias olim ab Auctoribus excogitatas: puta, Si quis non doleat, & cognoſcat ſe non dolere, confiteatur tamen talem indiſpoſitionem: Si quis careat dolore in ea intenſione, quæ requiritur ad fructum Sacramenti: vel ſi habeat attritionem putatam: & ſimiles. Ex hac theſi damnata infertur etiam, non ſubſiſtere opinionem admittentium poſſibilitatem hujus Sacramenti validi & informis, ex hoc quod ponatur ſolum attritio naturalis. Hinc tamen non ſequitur, opinionem de iſto Sacramento valido & informi omnino damnari: probabiliter enim eſt hujuſmodi juxta viam Suaris & Lugo; videlicet, Si quis habens verbi gratia duo peccata, furti & homicidii, doleat ſolum de homicidio dolore ſupernaturali concepto ex motivo turpitudinis propriæ talis peccati, & invincibiliter oblitus de peccato furti ſuſcipiat Sacramentum Pœnitentiæ: in quo caſu dantur omnia conſtitutiva Sacramenti, unde eſt validum: ſed datur obex gratiæ ob peccatum invincibiliter oblitum & non retractatum, unde Sacramentum eſt informe: Et in hoc ſenſu interpretandus eſt Angelicus loco laudato, ubi dicit quod Sacramentum ſit validum, quando quis non accedit contritus: non enim poteſt ſignificare, quod ſit validum, ſi abſque ullo prorſus dolore ſuſcipiatur. Quare dicendum eſt, juxta mentem Angelici, Sacramentum eſſe validum, ſi quis habeat dolorem ſupernaturalem de uno peccato, & non ſit contritus de alio invincibiliter oblito: & idcirco ſolum tenetur deinceps confiteri hoc peccatum oblitum*, &c. Hæc ille, quæ pro poſtrema parte infra expendemus.

184 Quæres an deteſtatio peccati prout turpitudinem habet oppoſitam Deo tanquam Auctori naturæ, poſſit eſſe ſupernaturalis, & ut ſic ad Sacramenti gratiam diſponere.

Negat Gonet hic diſp. 7. n. 74. quia ad contritionem, prout diſponit ad gratiam, non ſufficit quilibet motus peccato contrarius, ſed requiritur motus, qui in Deum ut finem ſupernaturalem convertat, ſaltem imperfecte. Atqui dolor de peccato propter Deum naturæ auctorem elicitus, non is eſt qui in Deum ut finem ſupernaturalem convertat.

Aliter cenſet Vaſquez p. 2. diſp. 194. Cap. 4. n. 35. & cenſet attritionem hanc poſſe eſſe donum gratiæ per Chriſtum, adeoque ad juſtificationem diſponere, etiamſi ſubſtantialiter ſit ordinis naturalis. Certe, ait idem Theologus, deteſtatio peccati *quatenus* Deo tanquam naturæ Auctori opponitur, Deo gratior eſt, quam quæ ex pœnarum motivo concipitur.

*Equidem*, ait ibid. Viva n. 18. *cum Scoto, Ripalda, Lugo, cenſeo actus naturales non differre a ſupernaturalibus ex objecto formali, ſed* præcipue *ratione principiorum unde promanant: quare ſicut attritio ex pœnarum temporalium metu eſt ſupernaturalis, ſi lumine fidei illæ pœnæ attingantur ut a Deo vindice infligendæ; ita attritio ex turpitudine peccati quatenus eſt contra Deum aucto-*

*auctorem naturæ, poterit eſſe ſupernaturalis, ſi hoc ipſum cognoſcatur lumine fidei. Poteſt enim lumine fidei cognoſci illud ipſum quod poteſt lumine naturali cognoſci: & de facto in Symbolo credimus Deum creatorem Cœli & Terræ, quod poteſt etiam lumen naturale manifeſtare.*·. *In praxi tamen ſemper curandum, ut attritio procedat ex motivo ſupernaturali.* Hæc ille.

### §. IV. *An Contritio ſumma eſſe debeat.*

Senſus quæſtionis eſt, num in contritione ut ad juſtificationem diſponat, includi debeat certus doloris gradus, ſeu quoad menſuram doloris ipſius, ſeu quoad ejus durationem. Unde

Dolor poteſt eſſe aut fingi ſummus vel intenſive, vel appretiative, vel etiam, ut aliqui volunt, extenſive.

185 Dolor intenſive ſummus, quem plures obſcure ſatis explicant, vel is eſt, quo nullus vehementior in ullo Pœnitente reperiri poſſit; & is *ſimpliciter* intenſus dici poteſt: vel is eſt, quo Pœnitens vehementiorem concipere nequit; & is a Polmano dicitur ſummus *abſolute:* vel is demum eſt, quo Pœnitens de peccato vehementius dolet, quam de alio quocumque malo, etſi plus doleret, ſi ſecundum totam gratiæ ſuæ latitudinem doleret; & is dicitur ſummus *comparative*.

186 Dolor appretiative ſummus ille eſt, quo quis peccatum magis averſatur quam aliud quodcumque malum deteſtabile, ita ut malum quodvis ſubire malit, quam peccare; licet id faciat averſione remiſſa & conatu debiliore. Ita idem Polman, Sylvius in Suppl. q. 3. a. 1.

187 Dolor demum extenſive ſummus is dici ſolet, qui multum durat. Melius tamen dixerint, qui ſemper durat, quantum moraliter fieri poteſt. Sicut enim quod in intenſione ſummum eſt, gradus habet omnes intenſionis, quos habere poſſit; ſic quod ſummum eſt in extenſione, gradus diuturnitatis omnes exigit, quos habere valeat: alioqui erunt duo *ſummi* diſparis omnino menſuræ. Summus erit dolor hebdomadæ, ſummus menſis, ſummus totius vitæ. Alii dolorem extenſive ſummum eum nuncupant, qui ad plura vel omnia peccata extenditur: adeo ut quemadmodum *intenſio* ſpectat ſubjectum, in quo augetur per gradus; *appretiatio* objectum, quod ceteris omnibus præfertur, etſi id toto animi conatu non fiat; ſic *extenſio* peccatorum multitudinem reſpiciat.

Mens erat tritam hanc *ſummi* intenſive & *ſummi* appretiative diſtinctionem cum Soto ut nihil perſpicui, *nihil aliud quam nomina* habentem inſectari. Aſt ab eo temperandum duxi, tum ne contritionis materiem de ſe jam arduam ſatis, novis implicarem ambagibus; tum quia eſt unde jam verear, ne periculoſa ex ejuſdem diſtinctionis ſubverſione eruantur conſectaria, quæ procul a lectionibus meis eſſe velim. Qui paucula quædam ea de re volet, adeat Tractatum noſtrum de Charitate, Tom. 3. pag 321. & ſeq. Sit igitur

Conclusio I. Optanda quidem eſt contritionis intenſio quoad gradus, non tamen eſt abſolute neceſſaria.

188 Prob. 1. pars: Optandum ſane ut quod ſumme odibile eſt, & bono ſumme diligibili adverſatur, odio, quoad fieri poſſit, maximo habeatur. Atqui peccatum, &c. Unde Cyprianus Tract. de Lapſis: *Quam magna deli-*

*deliquimus, tam granditer defleamus. Alto vulneri diligens & longa medicina non deſit: Pœnitentia crimine minor non ſit.*

189 Prob. 2. pars, 1. ex communi Theologorum ſenſu, qui temere contemni poteſt. 2. Quia ſummæ hujus intenſionis neceſſitas, nec in Scriptura, nec in Traditione fundamentum habet. Quæ enim ſequenti Concluſione proferemus, de dolore appretiative ſummo intelligi debent; ſeu, ut loquitur Melch. Canus part. 3. de Pœnit. *de totalitate integritatis & perfectionis, non vero de totalitate gradualis intenſionis*. Hinc paſſim alibi Deus pro ſua in homines benignitate id ab eis tantum exigit, ut a viis ſuis convertantur, & ad ipſum redeant ſincere. *Quieſcite*, ait Iſai. 1. 16. *agere perverſe, diſcite benefacere .·.·. ſi fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur*. Et Ezech. 18. 30. *Convertimini & agite Pœnitentiam .·.·. & non erit vobis in ruinam iniquitas*. Hinc Chryſoſtomus Ep. 5. ad Theodorum lapſum, & refertur Cap. *Talis* 28. *de Pœnitent.* diſt. 3. *Talis, mihi crede, talis eſt erga homines pietas Dei: Nunquam ſpernit Pœnitentiam, ſi ei ſincere & ſimpliciter offeratur .·.·. quantulamcumque, & quamlibet brevi tempore geſtam non reſpuit Pœnitentiam: Suſcipit etiam ipſam, nec patitur quamvis exiguæ converſionis perdere mercedem*, &c.

3. Quia ſi ad contritionem requiratur dolor intenſive ſummus, vel is qui ſummus eſt ſimpliciter, & quo nullus major ubicumque eſſe poſſit; vel is qui ſummus dicitur abſolute, & quem conciperet homo, ſi omni gratiæ ſuæ menſura uteretur; vel alius quivis hujuſmodi. Atqui nec opus eſt dolore ſimpliciter intenſive ſummo; tum quia is plerumque homini, ſecundum eas quas habet gratiæ vires, impoſſibilis eſt; tum quia vix famoſi quique Pœnitentes, ut Thais, Maria Ægyptiaca, &c. vere & certo contriti fuiſſe dicerentur; quandoquidem iis alii plures intenſiorem doloris gradum habere potuerint.

Neque etiam opus dolore abſolute ſummo: 1. quia ut peccatum amicitiam Dei diſſolvat, haud neceſſaria eſt ſumma in actu intenſio. Ergo nec ut dolor cum Deo reconciliet, ſumma requiritur ejus intenſio. 2. Quia eadem eſt menſura doloris de peccato, quæ amoris Dei: Porro ex amore juſtificatur, qui Deum rebus omnibus præpoſuerit, etſi, quod paucorum eſt, omni in eum conatu non tendat. 3. Quia unum id in Pœnitentibus ſpectat Eccleſia, an peccatum plus oderint quam aliud quodcumque malum. 4. Quia contraria opinio perpetuis mentem ſcrupulis defatigaret. Cui enim conſtare poſſit, ſe, quidquid tandem penes ſe erat, præſtitiſſe. Sane, ne ipſis quidem Apoſtolis; qui ſi *in multis* offendebant, & hic quoque interdum poterant deficere.

Sed neque requiritur dolor quocumque alio dolore vehementior. Alioqui enim, ait Sylvius, e duobus qui æque dolerent de adulterio, juſtificaretur unus qui vehementius de ſcelere illo doleret quam de morte patris; non alter, qui vehementius patris morte commoveretur, quam crimine ſuo. Id autem quam ſit abſurdum nemo eſt qui non intelligat.

Ratio a priori eſt, quia actus intenſio procedit a modo quo voluntas per objectum movetur. Atqui voluntas quaſi ſenſibus illigata in iſto naturæ corruptæ ſtatu longe plus a ſenſibilibus movetur, quam ab iis quæ ſenſus non intime pervadunt, qualis eſt offenſa Dei. Priora enim quaſi directo impetu mentem concutiunt & exagitant; poſteriora vero per ſo-

lius

lius fidei medium apprehenſa, mentem ictu longe debiliori attingunt: Ita quoad ſubſtantiam S. Thomas.

Objic. 1. Scriptura Joel 2. Micheæ 4. Iſai. 40. & alibi paſſim, ad veram Pœnitentiam requirit converſionem *ex toto corde*. Atqui hæc dolorem exigit intenſive ſummum. 190

Reſp neg. min. Sicut enim præceptum de diligendo Deo ex toto corde ſubſtantialiter impletur per totalitatem appretiationis, *ita ut diligens nihil cogitet, nihil velit, quod divinæ dilectioni ſit contrarium*, prout loquitur S. Thomas; non autem requirit intenſionis totalitatem, quæ ſemper ignota perpetuis mentem cruciaret ſcrupulis: ita & contritionis præceptum id tantum exigit ut Pœnitens nullo quantumvis allicienti objecto ad peccatum jam flecti paratus ſit. 191 2. 2. q. 24. a. 8.

Objic. 2. Patres ad Pœnitentiam dolorem ſumme intenſum requirunt, ſic Cyprianus in textu jam allato: *Quam magna deliquimus*, &c. Sic Ambroſius ad Virginem lapſam: *Fortius eſt dolendum, quia fortius eſt peccatum*. Ergo. 192

Reſp. neg. ant. Hortantur equidem Patres ad dolorem, quantum fieri poteſt vehementiorem: at non ideo reſpuunt illud doloris genus, quo quis licet in minori gradu percitus de peccato, quam de filii morte, malit tamen filii jacturam centies ferre, quam ab amicitia Dei excidere. Exigunt inſuper ut quo graviora deliquimus, eo graviori dolore moveamur: & id nos etiam exigimus; nec ideo tamen ſummum in dolore gradum intentionis requiri arbitramur. 193

Objic. 3. Exigit rerum natura ut unumquodque ſecundum conditionem ſuam vel diligamus, vel deteſtemur. Atqui hinc Deus ſumme diligibilis eſt, inde vero peccatum ſumme deteſtandum. Ergo. 194

Reſp. 1. in objectione eſſe tranſitum a dolore ad deteſtationem; quæ, etſi in hac materia ſatis promiſcue ſumuntur, longe tamen ab invicem diſcrepant. Plerumque enim plus ineſt doloris, ubi minus eſt odii, ut in eo patet qui dentium malo, ſimul & lenta febri correptus, plus dolet dentes quam febrim, & una plus odit febrim, quam dentium dolorem. Idem nec raro videre eſt in amico, qui amici mortem vehementius luget quam patris, etſi hanc præ illa oderit, & patris jacturam jactura amici, ſi pateretur Deus, centies redimere paratus ſit.

Reſp. 2. diſt. exigit ordo ut unumquodque ſecundum conditionem ſuam, ſimul & noſtram diligamus, &c. C. ſecus, N. Ea eſt porro miſeriæ noſtræ conditio ut ſenſibilibus longe magis afficiamur, quam ſpiritalibus: & id qui figmentum noſtrum cognovit Deus, benigne indulget, cum ceteroqui corda noſtra ſibi dominanter adhærere conſpicit. 195

Ex his colliges 1. non ideo ſuſpectam videri debere contritionem Pœnitentis, eo quia patris, conjugis, amici mortem aut infamiam doleat vehementius, non ſenſu ſolum, ſed & interna mentis amaritudine, quam peccatum. Id enim, uti præmonuimus, ex ſtatu naturæ ſequitur: & in praxi quaſi emendatur a gratia. Sic Blanca, quæ audito filii peccato forte non expalluiſſet, audita vero illius morte potuiſset dolore commori, eum tamen *vita & regno privatum* maluiſset, *quam lethalis peccati reum*. Id tamen curandum, ut quam altiſſimum fieri poteſt de peccato dolorem concipiamus, cum ex eo fiat, ut peccatum magis etiam appretiative deteſtemur. 196

Colliges 2. certum figi non poſse doloris gradum, qui ad contritionem 197

neceſ-

neceſſarius ſit; tum quia, ut bene Witaſſ. Tom. I. p. 114. Scripturæ, prætermiſſis hujuſmodi gradibus, id unum præcipiunt ut peccator ad Deum ſincere revertatur, ſecundum id Iſai. 30. 15. *Si revertimini & quieſcatis, ſalvi eritis*; tum quia ſi quis eo fiat inimicus Dei, quod ab ipſo præciſe avertitur; quanto plus ad ejus gratiam ſe diſponet, qui ad ipſum ſerio redibit; cum ad miſericordiam longe ſit quam ad iram propenſior; tum quia gradus ille ne ipſis quidem pœnitentibus, & minus multo Confeſſariis notus, æterna foret ſcrupulorum ſeges. Unde ſapientiores quique Pœnitentiæ Miniſtri unum id a ſuis exigunt, ut peccatum ſuper omnia deteſtentur.

Conclusio II. Ad contritionem requiritur dolor appretiative ſummus, quo Pœnitens doleat & deteſtetur peccatum, ſuper omnia deteſtabilia quæ peccatum non ſunt.

198 Prob. 1. ex Scriptura. Deuter. 4. 29. *Cum quæſieris Dominum Deum tuum, invenies eum, ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ*. Joel 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu, & in planctu, & ſcindite corda veſtra*, &c. Matth. 10. 37. *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non eſt me dignus*. Luc. 14. 26. *Qui non odit patrem ſuum & matrem*, id eſt, qui comparatione mei non minus diligit .·. *non poteſt meus eſſe Diſcipulus*. Atqui hi textus ſenſu ſaltem appretiativo intelligi debent, ita ut teneatur homo plus odiſſe Dei offenſam, quam malum quodcumque; vel, quod in idem recidit, ita Deum diligere, ut plus jacturam ejus, quam boni cujuſcumque pertimeſcat: adeo ut divinæ innixus miserationi exclamet cum Apoſtolo Rom. 8. 35. *Quis ergo nos ſeparabit a charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas*, &c.

199 Prob. 2. ex Trid. ſupra, contritio quæcumque ea ſit, omnem peccandi voluntatem, omnem proinde peccati affectum excludere debet. Atqui id præſtare nequit, niſi ut appretiative ſumma. Id enim ut præſtet, debet Pœnitens ſic animo paratus eſſe, ut potius in omni caſu poſſibili malum quodcumque eligat, quam offenſam Dei. Hæc autem diſpoſitio involvit dolorem illum æſtimative ſummum, quem indagamus. Ergo.

200 Prob. 3. Eadem debet eſſe menſura doloris de peccato, quæ amoris boni eidem peccato oppoſiti. Atqui bonum peccato oppoſitum, Deus nempe, quatenus ultimus finis, ſuper omnia amari debet. Ergo, &c.

201 Dixi, *Super omnia deteſtabilia quæ peccatum non ſunt*. Neque enim ſi de proximo detraxi, teneor, aut ordinate poſſum, detractionem hanc plus deteſtari quam aliud quodcumque poſſibile peccatum, a me, vel ab aliis commiſſum.

202 Sed neque etiam neceſſum eſt ad veram peccati deteſtationem, ut magis paratus ſim perpeti id quod juxta divinam ordinationem perpeti non debeo, quam a Deo per peccatum recedere. Quapropter non requiritur ut Pœnitens vi contritionis malit inferni pœnas ferre quam peccare lethaliter: quia in rei veritate, & juxta ordinem a Deo conſtitutum, neceſſum eſſe non poteſt, ut quis, quo peccatum vitet, inferni pœnas ſuſtineat. Ita Simonet. p.92.

203 Ceterum, tametſi peccator ita affectus eſſe debet, ut in generali quamlibet pœnam pati malit, quam redire ad vomitum, non tamen per ſingulas pœnarum ſpecies excurrere debet, ut exploret an hoc illudve opprobrii, aut mortis atrociſſimæ genus eligat præ peccato. *Quinimo*, ait Sylvius, *interdum*, & pluſquam interdum, *ſtulte ageret is qui ſe vel alios* in tribunali

ſollici-

*ſollicitaret, an mallet v. gr. perdere omnia ſua, omneſque parentes, potius quam peccare*. Utique, animadvertit S. Thomas Quod 1. art. 9. *Sicut delectabilia plus movent in particulari conſiderata, quam in communi, ita terribilia plus terrent ſi in particulari conſiderentur .·. Et ideo deſcendere in talibus ad ſingula, eſt inducere hominem in tentationem, & præbere occaſionem peccandi*. Unde quod ſubdit Sylvius, *cum qui ita firmus eſt, ut ſic apud ſe ſtatuat, non male agere*, ſed contritionis ſuæ perfectionem oſtendere: reipſa nonniſi in admodum firmis locum habere poteſt.

Objic. contra Concluſ. Dolor in contritione nimius eſſe poteſt. Atqui nimius eſſe nequit, ſi appretiative ſummus eſſe debet. Minor conſtat. prob. maj. Dolor eſt a Pœnitentia, quæ prout virtus moralis conſiſtit in medio. Sed virtus in medio poſita, ut defectum, ſic & exceſſum habet ſibi adverſantem. Ergo. 204

Reſp. ad 1. diſt. maj. Dolor ſenſibilis poteſt eſſe nimius, ut ſi cui caligent oculi a fletu, vel corpus languore tabeſcat, C. dolor, qui vere contritio eſt, & in ratione *ſubjectatur*, N. hujus enim doloris principium eſt amor Dei, cujus cum modus ſit eſſe ſine modo; ita & doloris. 205

Ad 2. diſt. min. Virtus in medio poſita habet exceſſum, qui ab ipſa virtute non profluit, ſed a potentiis in quibus eadem virtus reſidet, C. ſecus, N. *Ut virtus aliqua dicatur eſſe in medio, non oportet quod ab ea elici poſſit actus exceſſivus: ſed ſatis eſt quod potentia poſſit eum elicere circa materiam talis virtutis*: & hoc ſenſu *poteſt voluntas deteſtari peccatum tanquam irremiſſibile, ut fecit Cain Geneſ. 4. & ita per accidens excedere in dolore partis rationalis:* Ita Sylvius. Ibid. art. 2.

Objic. 2. non poteſt dolor eſſe ſummus appretiative, quin ſit intenſive ſummus. Atqui non requiritur ad contritionem dolor ſummus intenſive. Minor conſtat ex Concl. 1. Prob itaque Maj. Qui dolet de peccato appretiative, dolet de peccato ſuper omnia. Sed qui dolet de peccato ſuper omnia, de eodem dolet in gradu intenſive ſummo. 206

Reſp. ad 1. neg. maj. intenſio enim & æſtimatio a diſparibus omnino principiis prodeunt. Intenſio videlicet, ſi ſumma ſit, ab enixo conatu voluntatis: æſtimatio autem a judicio, quo unum alteri præferendum eſſe decernitur. Illud autem judicium certa aut ſaltem maxima voluntatis intenſione non indiget. 207

Ad 2. diſt. min. Qui dolet de peccato ſuper omnia intenſive, dolet, &c. C. qui dolet appretiative tantum, N. Hæc autem appretiativi doloris menſura ad juſtificationem quantum ſatis eſt, diſponit: quia per eam a peccato efficacius, quam ab alio quocumque malo retrahimur.

Inſt. Fieri non poteſt, ut qui remiſſe tantum dolet ex parte intenſionis, ſumme doleat, non autem remiſſe dumtaxat, ex parte æſtimationis. Ergo. 208

Reſp. neg. ant. Poteſt enim eſſe intenſio ſine magna æſtimatione, ſicut & æſtimatio ſine intenſione. Sic nec raro amor matris erga filium natu minorem, dum is parvulus eſt, magnus eſt intenſive, & æſtimative minor. Contra ejuſdem amor in filium jam adoleſcentem, minor eſt intenſive, & appretiative major, quia filium grandiorem præfert alteri adhuc infanti, quem tamen intenſius diligit. 209

Pari modo dolor de peccato, quandoque magnus eſt intenſive, & æſtimative parvus; ut cum quis vehementer dolet de peccato propter incommodum aliquod temporale: qui dolor, qua naturalis, parvus eſt æſti-

mative, nec voluntatem peccandi excludens pro quocumque caſu: Quandoque vero magnus eſt æſtimative, & intenſive parvus; ut cum quis ita de peccato dolet, ut vere paratus ſit malum aliud quodlibet perpeti, potius quam in peccatum recidere; quamvis circa idem peccatum non verſetur cum applicatione vehementi & enixo potentiæ conatu. Ita idem Simonnet.

CONCLUSIO III. Neque etiam neceſſum eſt ut contritio ſit ſumma extenſive. Id tamen prudenter intelligendum.

210 Prob. Contritio bifariam intelligitur ſumma extenſive, nimirum ratione temporis, quaſi perdiu durare debeat; & ratione objecti, quaſi peccata ſingula ſigillatim deteſtari teneatur. Atqui contritionem alterutro ſenſu ſummam eſſe neceſſum non eſt.

Non priori. 1. quia teſtantur Scripturæ Deum peccatoribus reconciliatum iri, ſtatim ut ad eum ſincere reverſi fuerint. *Impietas impii*, ait Ezech. 33. 12. *non nocebit ei in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.* 2. Quia in idem conſpirant Patres: ſic Cyprian Ep. ad Demetr. *In iſto mundo Pœnitentia nulla ſera eſt .·. Licet ſub ipſo exitu & vitæ temporalis occaſu, pro delictis roges, & Eeum fide implores, venia confitenti datur*. Sic Chryſoſtomus, cit. Ep. 5. ſeu, ut inſcribunt alii, Lib. 1. de reparat. lapſi, Cap. 4. *Talis eſt erga homines pietas Dei; numquam ſpernit Pœnitentiam, ſi ei ſincere & ſimpliciter offeratur .·.· & quamlibet brevi tempore geſtam ſuſcipit.* Sic Auguſtinus Enchir. Cap. 65. *In actione Pœnitentiæ non tam conſideranda eſt menſura temporis, quam doloris*. Sic S. Leo Ep. 82. ad Theodorum: *Miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera converſio, dicente Spiritu Dei per Prophetam*: Cum converſus ingemueris, ſalvus eris. 3. Idem aſtruunt nota Davidis & pii latronis exempla. Horum enim alter ad hanc vocem, *Peccavi*, confeſtim id audiit: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*, 2. Reg. 12. 13. Alter ad paucula hæc: *Domine, memento mei, cum veneris in Regnum tuum*, iſtud meruit audire: *Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiſo*, Luc. 23. 42. & 43. De his adi Chryſoſt. Homil. 27. in Geneſim. 4. Idipſum probat praxis Eccleſiæ, quæ purioribus ſæculis peccatores in extremo diſcrimine poſitos, ſi qua darent Pœnitentiæ indicia ad veniam admiſit; & *ſemper* voluit, *ut nulla ſit* caſuum *reſervatio in articulo mortis, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat;* ut habet Trid. Seſſ. 14. Cap. 7. Ergo, ait Nat. Alexander hic Cap. 4. art. 6. prop. 2. momentanea contritio, modo vera ſit & ſincera, ſufficit ad veniam peccatorum quovis tempore obtinendam.

211 Sed nec poſteriori ſenſu contritionem ſummam eſſe neceſſum eſt. 1. Quia ſæpius impoſſibile eſt, ut ii præſertim peccatores, quorum iniquitates numerum capillorum capitis ſupergreſſæ ſunt, quique ſæpius in uno crimine crimen habent multiplex, & omnia ac ſingula peccata recenſeant ſub ipſum abſolutionis tempus; & ſuum unicuique actum contritionis adjungant. 2. Quia quandoque vereri plurimum eſſet, ne noxæ quædam tunc temporis in ſpecie atoma revocatæ, doloris loco ſenſum excitarent voluptatis, & quod in luxuriæ materia pronum eſt, retraherent ad crimen, prout contigiſſe didici: certe *ſpiritus promptus eſt, caro autem infirma*. 3. Quia formale contritionis motivum, dolor nempe de offen-

Matt. 26. 41.

Digitized by Google

offenſa Dei, ad omnia peccata ſe ſe penitus extendit; imo, quæ ſola eſſe poſſet diſtinctæ quoad actus contritionis ratio, ad ſingula pro gradu & ordine ſuo, ita ut de minoribus minor, gravior de gravioribus dolor habeatur: Quemadmodum, ait ibid. Sylvius art. 3. quando quis diligit unam Communitatem vel aliud totum, virtute plus diligit has aut illas partes, ſecundum ordinem quem in toto illo aut illa Communitate habent. Ergo abſolute ſufficit unus contritionis actus, qui ad omnia peccata referatur. *Supp. pag. 11.*

212 Utraque tamen Concluſionis hujus pars prudenter intelligenda eſt, prior potiſſimum. Etſi enim fieri poteſt ut quis e profundiori graviorum peccatorum cœno ſemel & ſimul emergat, prout Davidi turpiter adultero, & turpius homicidæ contigit; certo tamen conſtat iis qui longa peccandi conſuetudine tenentur, multo, ut plurimum, tempore opus eſſe, ut ad certam, & idoneam abſolutioni contritionem deveniant. Atque id unanimi concentu tradunt Scriptura & Patres.

Scriptura quidem Eccle. 1. 15. *Perverſi difficile corriguntur*. Prov. 22. 6. *Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea*. Jerem. 13. 23. *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis benefacere, cum didiceritis male.*

Patres vero: ſic Cyprianus de Lapſis: *Deus*, inquit, *Quantum Patris pietate indulgens ſemper & bonus eſt, tantum majeſtate Judicis metuendus eſt. Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus .·.·. Putaſne tu Dominum cito placari poſſe, cujus templum violaſti?*

Chryſoſtomus Hom. 12. in Ep. ad Hebr. *Melius eſt immundo luto pollui, quam peccatis. Nam qui illo eſt inquinatus, brevi tempore abluitur .·.·. Qui autem cecidit in barathrum peccati, accipit inquinamentum, quod aqua non mundatur, ſed multo tempore, perfectaque Pœnitentia, lacrymiſque ac planctibus, majorique ac vehementiori lamentatione, quam quæ propter chariſſimos oſtenditur.*

Auguſtinus in Pſalm. 6. *Dum nos convertimus, durum ſentimus & laborioſum a terrenarum cupiditatum caligine retorqueri .·.· & ideo poſtquam dixit:* Convertere, Domine, *addit*, & erue animam meam, *tanquam inhærentem perplexitatibus hujus ſæculi, & ſpinas quaſdam dilacerantium deſideriorum in ipſa converſione patientem.*

Senſerat id & propria experientia didicerat S. Doctor: qui quam pœnoſum ſibi ad Pœnitentiam iter ineundum fuerit, quoties cum hoſte, potiſſimum interiori, dimicandum, graphice pingit in Libris Confeſſionum. Sic Lib. 8. Cap. 5. *Suſpirabam ligatus, non ferro alieno, ſed ferrea mea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me: quippe ex voluntate perverſa facta eſt libido; & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo; & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas .·. Voluntas autem nova, quæ mihi eſſe cœperat, nondum erat idonea ad ſuperandam priorem vetuſtate roboratam. Ita duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova; illa carnalis, iſta ſpiritalis, confligebant inter ſe, atque diſcordando diſſipabant animam meam.* Et Cap. 8. n. 19. *Fremebam ſpiritu indignans turbulentiſſima indignatione, quod non irem in placitum & pactum tuum, Deus meus.* At præſtat totum caput & ſequens perlegere, quam fragmenta, quæ non poſſunt perinde carptim ut contexta vim ſuam ſervare.

M 2 His

113 His accedit ratio multiplex, & 1. experientia frequens. *Si bene memini*, ait Bernardus Serm. 75. de diverſis, *in toto Canone Scripturarum unum latronem invenies ſic ſalvatum*. Unde Auguſtinus nervoſe & breviter: *Unus eſt, ne deſperes: unus eſt, ne concidas*.

2. Natura voluntatis, quæ cum, diu præſertim, caducis rebus affixa eſt, iis amore veluti viſco adhæreſcit, vix ut inde poſſit divelli. Hinc S. Thomas in 4. diſt. 20. q. 1. *Facile non eſt, ut affectus, quem homo toto tempore vitæ ſuæ inclinavit in aliquid, ſubito ad contrarium retrahat*.

3. Vis ipſa peccati. *Omnis* enim *qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*, Joan. 8. 34. proinde diaboli, *a quo captivus tenetur ad ipſius voluntatem*, 2. Timoth. 2. 26. Unde, ait S. Bernardus, Serm. de triplici miſericordia, *Difficilis prorſus res, & ſoli divinæ virtuti poſſibilis, ſuſceptum ſemel peccati jugum a cervicibus ſuis excutere*. Quod & diu ante vivaci calamo monuerat S. Gregorius Magnus Lib. 4. in 1. Reg. his verbis: *Quibus peccata dominantur, ab eorum jugo per ſe liberari nequeunt: nam ſæpe ad Dominum cum precibus veniunt, liberari petunt, ſed exaudiri non poſſunt. Divino ſiquidem judecio cum eis agitur, ut qui noluerunt mala vitare cum poſſent, non poſſint vitare cum volunt*.

4. Vulnus a peccato illatum animæ, & ex vulnere infirmitas, quæ nonniſi longa temporis mora curantur. Hinc Cyrillus Alexandrinus Homil. 5. Jerem. *Tempore opus eſt, ſicut in vulneribus ad curationem, ſic in converſione ad plene & pure convertendum ſe ad Deum*. Inde eſt quod Clerus Romanus Ep. ad Cyprian. eos redarguens qui præproperam ſpiritali morbo medicinam afferebant: *Ubi*, ajebat, *poterit indulgentiæ medicina procedere, ſi etiam ipſe medicus intercepta Pœnitentia indulget periculis, ſi tantummodo operit vulnus, nec ſinit neceſſaria temporis remedia obducere cicatricem?*

5. Nec vulnus dumtaxat, ſed & mors per peccatum illata animæ: porro, monet appoſite S. Laurentius Juſtinian. *Quantis clamoribus ruſtrorſus, quantiſve exhortationibus ſacris excitatur peccator, antequam de morte, ſeu ſomno deliciorum evigilet. Sed & vigil effectus, o quot blanditiis, quot rationibus, quot promiſſionibus, quot pulſatur terroribus ac flagellis, priuſquam voluntatem peccandi abjiciat*, & *ſincero animo ac deliberatione conſtanti totus divino mancipetur obſequio! Nec immerito: tot quippe funibus tenetur aſtrictus, quot ſceleribus prægravatur; tantuſque ſpiritualibus eſt compeditus vinculis, quantis rebus caducis immoderate inhæret affectu*, &c.

6. Demum ipſa divinæ gratiæ œconomia, quæ quaſi pedetentim & per gradus reſtituitur iis qui contemptim ab ea defecerunt. *Paulatim*, ait Auguſtinus Serm. 34. de diverſ. *recipitur quod ſemel amiſſum eſt: ſi enim cito rediret homo ad priſtinam beatitudinem, ludus illi eſſet peccando cadere in mortem*. Sane, inquit in Pſalm. 6. S. Doctor, *quod facile ſanatur, non multum cavetur*.

Ex his quæ a Confeſſariorum oculis excidere non debent, jam intelligere eſt quam caute ſibi cum iis agendum ſit, qui in habitu peccandi verſantur. Verum de his ſuo loco.

Addit S. Thomas in 4. diſt. 17. quæſt. 2. artic. 4. *Contritionis tempus eſſe totum præſentis vitæ ſtatum*. Concinit S. Thomas a Villa-nova Serm. in

in Dom. Paſſion. his verbis: *Quarta conditio doloris* eſt *quod ſit perpetuus; nam Pœnitentia cum vita finienda eſt .·. Non tamen ſic eſt intelligendum quod dolor ille continuatus duret per totam vitam: hoc enim quis poſſet? Sed quod quoties peccatum tibi occurrit in memoriam, teneris odio habere, & deteſtari, ut te pœniteat feciſſe illud. Quidam dicunt quod ſufficit, ut non placeat; ſed tutius eſt ut etiam diſpliceat. Unde Pſalmus*: Peccatum meum contra me eſt ſemper.· *Et iterum*: Tota die, *id eſt*, *tota vita*, contriſtatus ingrediebar. Huc pertinet illud Eccli. 5. *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu.*

Circa ſecundam Concluſionis partem animadvertendum, ſingula peccata in examine confeſſioni prævio, quantum moraliter fieri poteſt, recogitanda eſſe; tuncque ut occurratur periculo pravæ voluptatis, quæ diſtinctam hanc recenſionem pervertere valeat, mentem ad Deum, qui timore ſuo configat carnes noſtras, convertendam eſſe. Poſtmodo autem, qui in ſacro tribunali elicietur contritionis actus, cum in omnia ſigillatim recogitata cadat, ita cadet in ſingula, ut hac ratione non immerito ſpecialis dicatur: Ad ea vero quæ e memoria exciderint, generali eaque ſufficienti ratione ſe ſe extendet. His reſpective ſenſibus intelligenda veniunt Catechiſmi Trid. verba part. 2. n. 39. *Maxime hortandi & monendi ſunt Fideles, ut ad ſingula mortalia crimina proprium contritionis dolorem adhibere ſtudeant: ita enim Ezechias contritionem deſcribit, cum ait: Recogitabo tibi omnes annos meos*, &c. .·.·. *Atque in hanc ſententiam S. Auguſt.* Lib. de vera & falſa Relig. C. 14. *inquit: Conſideret peccator qualitatem criminis in loco, in tempore, in veritate, in perſona.* 214

CONCLUSIO. IV. Augenda eſt pro vario peccatorum gradu contritio.

Prob. 1. Quia ubi major eſt doloris ratio, videlicet offenſa, ibi plus doloris eſſe debet. 2. Quia idem in dolore ordo eſſe debet, qui in amore, cum ex ipſo ortum ducat: Ordinata autem dilectio majus bonum præfert minori. 3. Quia id inculcant Patres: Cyprianus de Lapſis; *Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus*, &c. Ambroſius Lib. 1. de Pœnit. *Majora crimina majoribus abluuntur fletibus .·.·. Graviora peccata majoribus ſuſtentanda fulcris docuit miſericordia Chriſti*. Hieronymus Ep. ad Euſtochium de Paula: *Ita levia peccata plangebat, ut illam graviſſimorum criminum crederes ream.* 215

Nec obeſt, ait hic art. 3. Sylvius, quod omne peccatum mortale, ſit maxime & ſuper omnia mala dolendum. Quamvis enim ſuper quævis alia mala quæ peccata non ſunt, deteſtandum ſit; unum tamen peccatum cum altero peccato comparatum, ſicut majorem invehit offenſam, ſic odio habendum eſt graviori. 216

De alienis autem, etſi maximis peccatis, minus dolendum eſt quam de propriis minoribus; partim quia de his ſolis eſt proprie contritio; partim quia peccatum proprium etiam veniale, magis vitandum eſt quam alienum: *Non ſunt enim facienda mala, ut eveniant bona*, Rom. 3. ita idem Duacenſis Theologus.

### §. V. *An Contritio debeat eſſe univerſalis.*

Contritio duplici ſenſu dici poteſt univerſalis, vel quatenus peccatum quodcumque mortiferum inſequitur, vel quatenus ne ulli quidem venialium parcit. Sit

CONCLUSIO I. Contritio in omnia prorſus lethalia, nullo excepto, ferri debet.

217 Prob. 1. quia univerſalitatem hanc exigunt Scripturæ. Ezech. 18. 30. *Convertimini & agite Pœnitentiam ab* OMNIBUS *iniquitatibus veſtris, & non erit in vobis in ruinam iniquitas*. Et verſ. 31. *Projicite a vobis* OMNES *prævaricationes veſtras .·. & facite vobis cor novum .·. & quare moriemini domus Iſrael?* Hic autem de lethalibus peccatis, de iis videlicet quæ mortem animæ inferunt, ſermonem eſſe textus ipſi aperte clamant.

218 Prob. 2. ex Patribus, quorum in re aperta vices geret Chryſoſtomus. Sic ille Lib 2. de compunct. cordis, paulo ante finem: *Oportebat nos non ſolum ſcire & confiteri, quia multa in nobis delicta ſunt: verum &* UNUMQUODQUE PECCATUM *& majus & minus quaſi in libro, ita in corde noſtro habere deſcriptum; idque frequentius recenſere, atque ante oculos ponere, & tanquam hæc nuper admiſſa lugere*. Hæc autem univerſim dicta diſtinctius evolvit S. Doctor Homil. 42. in Matth. ubi hæc: *Nec fornicationes ſolum & adulteria, atque illa quæ omnes perhorreſcunt, collegeris; verum etiam occulta inſidiarum conſilia, & calumnias, obtrectationes arcanas, inanem gloriam, invidiam, ceteraque hujuſmodi omnia collige .·. Multo melius eſt a nobis iſta conſcribi, ut a Deo deleantur, quam horum nobis omnium oblitis præ oculis noſtris in die judicii hæc a Deo proponi*.

219 Prob. 3. ratione Theologica. Contritio non ſolum eſt dolor de offenſa Dei, ſed & dolor ad ejuſdem offenſæ veniam diſponens. Atqui dolor ad veniam offenſæ diſponere non poteſt, niſi ad omnia lethalia feratur. Non enim vere dolet de offenſa Dei, qui ex aliqua parte in eadem quatenus graviter tali ſibi complacet; nec ad veniam ſe præparat, qui cum ab uno ſine ceteris ſolvi nequeat, uni huic adhærere pergit. Ergo.

CONCLUSIO II. Ad contritionem prout ad juſtitiam præparat, non requiritur dolor qui in venialia ſingula cadat.

220 Prob. ideo dolor ad omnia prorſus mortifera extendi debet, quia unum ſine alio dimitti nequit. Atqui ratio hæc in venialibus locum non habet. Ergo.

221 Saltem, inquies, peccat lethaliter, qui quæ clavibus ſubjicit, venialia omnia non dolet. Is enim in Sacramenti materiam aliquid proponit quod ejuſdem materia eſſe non poſſit. Ergo ſicut mortaliter peccat, qui cum triticeis panibus hordeaceum offert ad conſecrationem; ita & a pari.

Sunt qui id fateantur. Verum opinionem hanc merito carpit Gonetus diſp. 7. nu. 77. ut rigidam nimis. Sicut enim venialia inter confitendum reticere poſſumus, ſic & ea ſine debito dolore poſſumus confiteri, modo alia ſimul cum juſto dolore confiteamur. Ea autem quæ necdum dolemus ſatis, non in ordine ad abſolutionem deponimus, ſed partim ut ex Confeſſarii monitis ab iis ſenſim deinceps revocemur; partim ut ille quidquid in nobis eſt mali plenius & uberius intueatur: qua etiam de cauſa vitioſos habitus, nativas in malum propenſiones, occaſiones delinquendi, eaſque quibus refragamus tentationes, aperimus interdum.

Hinc liquet aliam eſſe Pœnitentiæ, aliam Euchariſtiæ conditionem. In hac quidquid materiæ inſtar offertur, de ſe tendit ad conſecrationem. In illa quædam & multa confiteri licet, quæ ad infirmitatum medelam, Pœnitentis regimen, ſalubre conſilium, novæ vitæ cuſtodiam, non ad abſolutionem ordinentur.

*Trid. ſeſſ.* 14. *c.* 8.

Inſt.

Inſt. qui de ſingulis venialibus non dolet, ut par eſt, Sacramentum 222
ex parte irritum reddit, ideoque & falſam ejus formam. Atqui id citra grave piaculum fieri non poteſt.

Reſp. neg. maj. Is enim impedit quidem ne Sacramentum toto ſuo do- 223
netur effectu; at illud non reddit vere irritum: ſicut nec Euchariſtiam reddit irritam, qui ad eam paulo tepidius accedit. Ratio eſt quia in utroque caſu ſuus eſt quoad ſubſtantiam valor Sacramenti.

Sed neque idem Pœnitens falſam efficit formam: cum is ejus ſit ſenſus: Abſolvo te, quantum in me eſt, & ſecundum Chriſti inſtitutionem, a peccatis quæ rite & idonee depoſuiſti. Aliud foret, ſi quidquid ſubjicitur abſolutioni, ſine vero dolore ſubjiceretur. Sic enim periret Sacramentum, quod nuſquam ſine omni materia Chriſtus adminiſtrari voluit.

An qui bona fide venialia ſola quæ non ſatis dolet, deponit, excidat a gratia, quæſtio eſt ſuo loco expendenda.

### §. 6. *An & quale deinceps non peccandi propoſitum includere debeat contritio.*

Propoſitum deinceps non peccandi aliud eſt formale & explicitum, quod 224
expreſſe & diſtincte concipitur animo: aliud virtuale, quod etſi diſtincte non efformatur, in vera & ſincera peccati deteſtatione includitur. Quod enim quis vere & ſincere factum abhorret, id certe non faciendum intendit.

Rurſus propoſitum aliud eſt efficax, quo Pœnitens ſic affectus eſt, ut nihil non pati malit, quam peccare. Aliud inefficax, quo quis ſtatuit ab hoc vel illo peccati genere abſtinere, niſi aliud exigat fortunæ ſuæ, ſuæve valetudinis periculum, aut aliæ id genus conſiderationes.

Denique aliud eſt abſolutum, quod ad omnia peccata, nullo dempto, protenditur: aliud reſtrictum, quo Pœnitens certa peccata quoad ſe & quoad occaſiones proximas fugere intendit, non omnia quæcumque.

Ex his quæſtionibus una tantum eſt quæ moram ciere poſſit, an videlicet propoſitum formale ad contritionem eſſentialiter pertineat. Aſſerunt multi, quos inter Witaſſius pag. 128. opinionem contrariam majori, ſaniori, & antiquiori Theologorum parti adverſam eſſe contendit. Pro ea tamen pugnant non pauci multæ famæ Doctores, ut Joannes Major, Jacobus Almaicus, And. Vega L. 13. in Conc. Trid. Sylvius Suppl. q. 1. a. 1. Concl. 2. De his omnibus nobis hæc videntur ſtatuenda.

CONCLUSIO I. Fide certum eſt ad contritionem requiri propoſitum non peccandi de cetero, lethaliter videlicet. Ita Sylvius ib. Concl. 1.

Prob. 1. Ex Scripturis. Iſai. 1. 16. *Lavamini .˙.˙. quieſcite agere perverſe, diſcite benefacere*. Ezech. 18. *Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus* 225
*peccatis ſuis .˙.˙. & cuſtodierit omnia præcepta mea*, &c. *vita vivet*. Et iterum: *Projicite a vobis omnes prævaricationes veſtras, & facite vobis cor novum*. Amos 5. *Odite malum, & diligite bonum*. Atqui in his textibus non tantum exigitur ceſſatio & odium peccati, ſed novæ vitæ peccatis contrariæ inſtitutio. Jam vero nova hæc vita non abſolute exigitur quoad actum; cum ex iis qui ad Deum redeunt, potiſſimum in extremis, plures ſint qui jam nequeant *omnia* Dei *præcepta* implere. Ergo nova hæc vita quoad propoſitum exigitur.

Prob. 2. ex Patribus. Ambroſius apud Gratian. diſt. 3. de Pœnit. Cap. 1. 226

*Pœnitentia eſt mala præterita plangere, & plangenda non admittere.* Idem repetunt Gregorius Mag. Hom. 34. in Evang. Bernardus Ep. 142. ad Henricum Senon. Arch. Chryſoſtomus Orat. de S. Phylog. ubi: *Diſcede a malo, deſiſte ab iniquitate, pollicere poſthac iſta non commiſſurum.*

227 Prob. 3. ex Conciliis: Florentinum in Decreto: *Prima* pars Pœnitentiæ, inquit, *eſt cordis contritio, ad quam pertinet ut doleat de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cetero.* Et Tridentinum Seſs. 14. Cap. 4. *Declarat Sancta Synodus hanc contritionem, non ſolum ceſſationem a peccato, & vitæ novæ propoſitum & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere.* Et infra ad attritionem, quo ad gratiam in Sacramento percipiendam diſponat, requirit ut excludat *voluntatem non peccandi*: hæc autem ipſum eſt deinceps non peccandi propoſitum.

228 Prob. 4. ratione. Ad contritionem uti probavimus, requiritur vera cordis ad Deum converſio. Atqui hæc nec eſſe, nec intelligi poteſt ſine vera idem placendi & obſequendi voluntate. Ubi autem occurrit voluntas illa, occurrit neceſſario & ſimul propoſitum ab iis abſtinendi quæ Deo diſplicere poſſint. Ergo.

Conclusio II. Per ſe & moraliter loquendo neceſſarium eſt formale deinceps non peccandi propoſitum: haud tamen eſt de eſſentia contritionis. Ita Sylvius ibid. Concl. 2. & 3.

229 Prob. 1. pars. Per ſe & ordinarie loquendo elici debet novæ vitæ propoſitum eo modo quo ab Eccleſia præſcribitur. Atqui Eccleſia formale novæ vitæ propoſitum præſcribit. Alioqui fruſtra definitioni contritionis has addidiſſet voces: *Cum Propoſito non peccandi de cetero:* cum in priori iſta definitionis parte, *dolor de peccato commiſſo*, implicitum contineatur ejuſdem novæ vitæ, ſeu quod idem importat, deinceps non peccandi propoſitum. Ergo.

Confirm. 1. quia Tridentinum Seſs. 6. Cap. 6. ubi diſpoſitiones ad juſtificationem neceſſarias enumerat, recenſet novæ vitæ propoſitum, ut aliquid ab amore Dei, atque peccati odio & deteſtatione diſtinctum. Quis autem conditioni tam crebro commendatæ, tam facili, tam idoneæ quæ illatam Deo injuriam compenſet, ſciens & volens deeſſe auſit?

Confirm. 2. qui a fide vel ſpe, per actus iiſdem oppoſitos miſere defecit, per formales fidei & ſpei actus ad Deum, moraliter loquendo, redire tenentur, prout paſſim docent Theologi ubi de juſtificatione. Quidni ergo, qui a Deo, vitæ ſanctioris propoſitum violando, receſſit, ad eum reverti teneatur, idem propoſitum renovando?

230 Prob. 2. pars: ſi novæ vitæ propoſitum ad eſſentiam contritionis pertineat, eo etiam inculpate omiſso, deficiet ſubſtantia contritionis; ſicque conclamat, erit ſalus Pœnitentis, qui peccato ſuper omnia deteſtando intentus, de futuro non cogitaverit. Atqui hoc, mihi quidem abſurdum, aliis vero doctioribus ridiculum videtur. Peribit ergo qui intus & medullitus dixerit, ſeu cum Prodiguo, Luc. 15. *Peccavi in cælum & coram te,* &c. ſeu cum Publicano, ibid. 18. *Deus, propitius eſto mihi peccatori;* nec ultra formaliter & explicite progreſsus fuerit. Id autem durum eſt & difficile creditu.

Confirm. quia David, ſtatim ut in eam irrupit vocem: *Peccavi*, facinoris ſui veniam conſecutus eſt. Atqui vox illa nonniſi virtuale novæ

vitæ

Digitized by Google

vitæ propoſitum involvit. Idem de pio dicendum latrone, qui peccata ſua equidem agnovit, confeſſus eſt, doluit ſincere, & plus quidpiam efſeciſſe probari non poteſt.

Quapropter, ait Sylvius, dicendum cum Navarro, ad contritionem per 231
ſe requiri formale non amplius peccandi propoſitum, cum vel de vita deinceps agenda, vel de peccatis iiſdem aut aliis aliquando occurſuris mentem ſubit cogitatio; (quæ quidem cogitatio haberi debet quantum poteſt:) per accidens tamen ſufficere implicitum; *modo*, ait Navarrus, *peccatorem ita peccatorum ſuorum pœniteat, quod ſi adverteret ad futura, proponeret de nunquam iterando ea*. Unde, pergit Sylvius, *ſi quis occupatus, vel in examinanda ſua conſcientia, vel in deteſtanda vita præterita, vel in imploranda Dei miſericordia & petenda venia; vel in excitando ſe ad amorem Dei & dolorem de ipſius offenſa, non cogitet actu dicens intra ſeipſum*. Volo emendare vitam, volo abſtinere a peccatis: *ſed bona fide eat, ad confeſſionem, ibique ſe accuſans, veniam petat, is vere eſt contritus, taliſque ejus confeſſio eſt bona; quia in illo peccatorum ad faciendam confeſſionem examine & deteſtatione, veniæque a Deo petitione, ſufficiens includitur propoſitum non peccandi de cetero*.

Objic. 1. contra 1. part. Quod ſufficit aliquando in materia contritio- 232
nis, ſemper ſufficit. Atqui ex nobis virtuale propoſitum aliquando ſufficit; nempe cum mens alio intentior, de eo non cogitat.

Reſp. neg. maj. Sicut enim confeſſio implicita, ſi ſic loqui fas eſt, 233
quandoque, puta in extremis, ſufficit, nec tamen ſemper ſufficit; ſic & propoſitum implicitum in caſibus mox recenſitis ſatis eſt, quia ad contritionis eſſentiam non pertinet; nec tamen in omni caſu ſufficit, quia & requiritur ex præcepto admodum rationi conſentaneo, &, dempto bonæ fidei caſu, vix citra contemptum omitti poſſe videtur.

Objic. 2. Si quis impleto Paſchatis præcepto, & poſt menſem in pec- 234
catum relapſus, de eodem peccato perfecte conteratur, is dubio procul juſtificationis gratiam obtinebit. Atqui obtinebit, vel obtinere poterit, citra propoſitum formale. Præceptum enim formalis propoſiti, cum, ut pote affirmativum, non obliget pro ſemper, tunc temporis non obligabit. Ergo.

Reſp. ad 1. 1. hinc ad ſummum ſequi, ultra caſus a nobis cum Syl- 235
vio aſſignatos quoſdam ſupereſſe, in quibus formale propoſitum non requiratur.

Reſp. 2. ſublato inadvertentiæ invincibilis caſu, neg. min. 236

Ad 2. diſt. ant. præceptum formalis propoſiti non obligabit pro tunc abſolute loquendo, C. non obligabit ex hypotheſi quod peccator cum Deo in gratiam regredi velit, N. Itaque, ſi tunc temporis non teneatur peccator formale emendationis propoſitum emittere, non id erit, quia in hoc caſu ſufficiat virtuale, ſed quia, juxta Theologos plures, non tenetur tunc ad Deum per contritionem reverti; de quo ſeq. art. At ex hypotheſi, quod debeat, aut etiam citra debitum, contritionem in ſe parere velit, formale propoſitum, moraliter loquendo, elicere tenebitur.

Objic. 3. Saltem non obligat lex propoſiti formalis in ultima vitæ 237
periodo. Ad quid enim propoſitum vitæ melioris, ubi nihil remanet vitæ? Ita Suarez pro peculiari illo caſu.

Reſp.

238 Reſp. neg. ant. Ut enim bene Henno, poteſt infirmus etiam ad mortem vergens, peccare; ergo & peccati fugiendi propoſitum emittere debet. Præterea, quoti jam pene agentes animam, e portis leti ad auras revocantur ab eo qui pro nutu mortificat & vivificat. Ergo tunc conditionale ſaltem novæ vitæ propoſitum elici debet, *ſi vita ſuperſit*.

239 Objic. 4. contra 2. part. Formalis propoſiti neceſſitas potiſſimum fundatur in Tridentino, ubi ſit mentio ejus diſerta. Atqui ratio hæc non probat, 1. quia Tridentinum propoſiti formaliter meminiſse potuit, non quia vere neceſsarii, ſed quia ſic uberius explicetur totum id quod in contritione occurrere conſuevit. 2. Quia idem Concilium ad contritionem exigit *fiduciam divinæ miſericordiæ*, ad attritionem vero *ſpem veniæ*: & tamen neutrum explicite requiritur in actu contritionis: unde nulla alterutrius mentio in Catechiſmis. Ergo.

240 Reſp. hinc quidem confirmari theſim noſtram, quatenus formale propoſitum ad eſsentiam contritionis pertinere negat; non autem labefactari, quatenus idem propoſitum aliunde requiri contendit. Atque id ex ipſa quæ proponitur objectione pateſcit. Eccleſia enim, quæ ut ſupponitur, actum ſpei expreſse non poſtulat, actum propoſiti expreſse requirit. Ergo judicavit majorem eſse unius explicite ſpectati neceſſitatem, quam alterius.

241 Objic. 5. Quod per ſe neceſsarium eſt ad contritionem, ad eam neceſsarium eſt eſsentialiter. Atqui ex conceſſis propoſitum formale *per ſe*, &c.

242 Reſp. 1. Non dixi, propoſitum *per ſe ſimpliciter*, ſed *per ſe moraliter* & ordinarie neceſsarium eſse.

Reſp. 2. neg. maj. Baptiſmus enim per ſe ad infantis ſalutem neceſſarius dici poteſt, & ſolet; nec tamen ad eam eſsentialiter neceſsarius eſt: cum vicem ejus ſupplere poſſit martyrium, uti diximus Tom. 7.

CONCLUSIO III. Propoſitum non peccandi de cetero debet eſse efficax affective: debet & eſse abſolutum quoad mortalia omnia: imo & quantum ad venialia quædam, ſi hæc dumtaxat clavibus ſubjiciantur.

243 Prob. 1. pars: propoſitum affective efficax nihil aliud eſt quam ſincera diſpoſitio, vi cujus Pœnitens vel bono quocumque naturali privari, vel quolibet ejuſdem ordinis damno affligi malit, quam rurſus peccare. Atqui ſincera hæc diſpoſitio ad veram contritionem neceſsaria eſt. Contritio enim peccandi voluntatem vere excludere debet. Atqui ut excludat, neceſsum eſt, &c.

Dixi, *affective*: neque enim requiritur ut propoſitum illud ſit efficax *effective*, quaſi vi illius fieri debeat, ut Pœnitens nuſquam peccatum quod doluit, aliudve perpetret. Alioqui quælibet gravioris noxæ iteratio inſufficientiam doloris & propoſiti ſemper argueret: quod etſi non raro verum eſt, ſed nec raro falſum. At de his infra.

244 Prob. 2. pars: propoſitum abſolutum illud eſt, quo ſtatuit Pœnitens ita ſingulis ſuis greſſibus invigilare, ut nullo umquam tempore excidat ab amicitia Dei. Atqui diſpoſitio hæc ad contritionem neceſsaria: eſt cum iſthæc aliter nequeat involvere ſinceram nunquam graviter peccandi voluntatem. Ergo propoſitum de quo agimus, abſolutum eſse debet, tum ex parte objecti, tum ex parte temporis.

245 Prob. 3. pars: Contritio talis eſse debet ut Sacramenti nullitatem impediat.

Digitized by Google

diat. Atqui ut impediat Sacramenti nullitatem, debet complecti propoſitum vitandi ſaltem quædam e venialibus, quæ Pœnitentiæ foro ſubjiciuntur. Qui enim horum nulli renuntiare vellet, materiam culpabiliter auferendo, Sacramentum culpabiliter irritum efficeret. Ergo.

Objic. contra 1. part. Propoſitum efficax non peccandi de cetero, importat propoſitum efficax divina mandata ſervandi, proinde peccata debito tempore confitendi. Atqui propoſitum tempore debito confitendi non pertinet eſsentialiter ad contritionem. Eadem enim eſt quoad ſubſtantiam contritio novæ Legis, quæ Moſaicæ. Atqui in iſta haud requirebatur votum confitendi: cum ſine ipſo veram contritionem habuerit Rex Propheta. Ergo. 246

Reſp. ad 1. diſt. min. Non pertinet ad contritionem ut ſic, prout ab utraque Lege abſtrahit, C. ad contritionem prout a Chriſto præcepta eſt iis qui poſt Baptiſmum lapſi ſunt, N. tum quia declarat Tridentina Synodus Sacramenti votum in contritione includi; tum quia Sixtus IV. hanc an. 1478. damnavit propoſitionem Petri Oxomenſis: *Peccata mortalia delentur per ſolam cordis contritionem, ſine ordine ad claves*. Hinc S. Thomas Opuſc. 17. alias 22. Cap. 2. *Nullus reputatur contritus, niſi habeat propoſitum ſubjiciendi ſe clavibus Eccleſiæ.* 247

Ad 2. dico cum Sylvio, contritionem in utraque Lege eamdem eſse ſecundum genus, ſed diverſam ſecundum ſpeciem, quia in nova Lege aliquid omnino exigit, quod non exigebat in antiqua.

Objic. contra 2. part. Propoſitum abſolutum peccandi, non ad peccata tantum, ſed & ad peccati occaſiones extendi deberet. Atqui penes hominem non eſt ut occaſiones peccandi univerſas fugiat. *Alioqui* enim debuerat *de hoc mundo exiiſſe*, 1. Cor. 5. 10. 248

Reſp. diſt. maj. ad peccati occaſiones proximas, C. remotas, N. Qui vult efficaciter finem, debet & media ad finis conſecutionem neceſsaria velle, proinde fugam occaſionis proximæ, quæ & de ſe inducit ad peccatum, & quæſita de ſe peccatum eſt. At non ideo occaſiones etiam remotas fugere tenetur; quia, ut probat Objectio, id ad minus moraliter impoſſibile eſt.

## SECTIO TERTIA.

### *De neceſſitate & præcepto Contritionis.*

DUo hic inquiruntur, 1. an contritio peccatori neceſsaria ſit; 2. an ſtatim a peccato neceſsaria ſit.

Circa primum nulla eſt difficultas, ut ſtatim patebit: at ſeriam invehit quæſtionem caput ſecundum: unde hic, ut in arduis ſolent, mirum, quantum ſcinduntur Theologi.

Alii videlicet peccatorem *ſtatim ut culpam ſuam animadvertit*, in contritionis actum erumpere debere contendunt. Ita præ ceteris Franciſcus Lami e Congregatione S. Mauri, in Opere cui titulus: *Lettres Theologiques & morales ſur quelques ſujets importans*, Paris. 1708. Idem prædocuerat S. Antoninus 3. p. Tit. 14. Cap. 18. ubi ſic ſcribit: *Quantum ad peccata mortalia, de quibus quis nondum habuit contritionem, videtur quod ſemper teneatur, quando peccatum menti occurrit, ad actu odiendum & deteſtandum peccatum, alias peccat mortaliter peccato omiſſionis, quouſque conteratur: nec enim* 249

per

*per momentum licet ſtare in peccato; imminet enim maximum damnationis æternæ periculum.*

Alii ex adverſo contritionem citra novi peccati periculum ad tempus differri poſſe crediderunt. Ita S. Thomas ad 4. diſt. 17. q. 8. art. 1. quæſtiunc. 4. ad 2. his verbis: *Non eſt de neceſſitate ſalutis corporalis, quod ſtatim medicina quæratur, niſi quando neceſſitas curationis incumbit; & ſimiliter eſt de morbo ſpirituali.* Aliud tamen demum ſenſiſſe videtur S. Doctor, in Summa Operum ſuorum poſtremo, ubi ſic 2. 2. q. 62. art. 8. *Manifeſtum eſt, quod nec per modicum tempus licet in peccato morari: ſed quilibet tenetur ſtatim peccatum deſerere*: quem locum, ne priori contrarius dicatur, exponunt multi de peccato quoad affectum, in quo nec uno inſtanti morari licitum eſt.

Quotum autem in tempus differri poſſit contritio, nova eſt quæ Doctores dividit controverſia. Quidam nimirum ſenſerunt hominem ad eam nonniſi in articulo mortis teneri per ſe. *Per ſe* dico: & hi enim cum aliis fatebantur, contritionis præceptum ſæpius obligare *per accidens*, puta, cum vel implendum eſt præceptum aliud, quod juſtitiæ ſtatum exigit, vel vincenda gravis tentatio, &c. Alii contra contritionis legem quotannis urgere judicarunt. Alii hanc ultra quatuor aut quinque menſes differri non poſſe opinati ſunt. Alii vero, Scotiſtæ præſertim, ſed non omnes, cenſent eum, quem necdum admiſſi peccati lethalis pœnituit, teneri feſtis diebus actum contritionis elicere; quia ut in Cap. 1. Iſai. ſcribit Hieronymus: *Omnis Conventus, qui non affert hoſtias ſpirituales, nec audit quod in 50. Pſalmo canitur*: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, &c. *abominabilis eſt Deo.* Unde Gregorius Mag. Lib. 4. Dialog. Cap. 59. *Neceſſe eſt, ut cum hæc agimus, noſmetipſos Deo in cordis contritione mactemus.*

Paulo aliam init viam Pariſienſis Theologus, & docuit hominem, ſtatim ut peccata memoriæ occurrunt, debere conteri *ſaltem imperfecte*: ceterum, ſi defectu attentionis ad offenſam Dei non pœniteat, certo definiri non poſſe, quanta debeat eſſe procraſtinatio, ut ejus negligentia grave peccatum cenſeatur.

Habert c. 1. §. 2.

Ab his omnibus differt S. Bonaventura in 4. diſt. 17. part. 2. Is enim promptæ contritionis legi Religioſos ſubjicit, quia his *tempus vitæ eſt tempus Pœnitentiæ.* Laicos vero ut confeſſionem, ſic & contritionem ad quadrageſimale tempus differre non improbat. Aſt hæret anceps ubi de Clericis, quia medius ſit eorum ſtatus Religioſum inter & Secularem. *Quæ doctrina*, inquit Henno pag. 67. *ſi non omnino tenenda, non eſt tamen contemnenda.*

Etſi vix certi quidpiam in tanta opinionum varietate ſtatui poteſt; id tamen nunc conjicere liceat, quod uno ante mortem inſtanti feciſſe, & alios edocuiſſe velimus. Sit

Conclusio I. Contritio lapſis per ſe & regulariter, neceſſaria eſt, tum neceſſitate præcepti, ſeu naturalis, ſeu divini, ſeu Eccleſiaſtici; tum & neceſſitate medii.

250 Prob. 1. pars. Jure naturali tenetur quiſque injuriam alteri illatam compenſare, patri potiſſimum, amico, benefactori. Atqui per peccatum illata eſt Deo injuria; Deo, inquam, quo nemo magis pater, &c.

251 Prob. 2. pars ex Scriptura, qui codex eſt divini juris. Ezech. 18. 30. *Conver-*

*vertimini & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris*, Luc. 13. 3. *Niſi Pœnitentiam habueritis, omnes peribitis*. Idem aſtruunt ceteri textus paſſim citati. Accedit, quod contritio neceſſaria ſit neceſſitate medii: quod autem in eo gradu neceſſarium eſt, a provido Legiſlatore imperari debuit.

Prob. 3. pars; ex præcepto Eccleſiaſtico annuæ confeſſionis, quæ utique valida eſſe debet, & ſine contritione valida eſſe non poteſt. 252

Prob. 4. pars. Contritio pars eſt Pœnitentiæ potiſſima. Atqui Pœnitentia lapſis omnino neceſſaria eſt, ut, ſaltem de potentia ordinaria, in Dei gratiam reſtituantur: In hanc enim reſtitui non poſſunt, quamdiu cor manebit averſum a Deo: manebit autem donec ad eum ſeria Pœnitentia revertantur. Unde Auguſtinus Lib. de duabus animab. Cap. 14. *Poteſt aliquis dicere ſe non peccare: at nulla eſt barbaries quæ dicere audeat, non eſſe pœnitendum, ſi peccaverit*. Merito igitur Trid. ſupra Cap. 4. *Fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarius*. 253 *T. 8. p. 90. C.*

Dixi cum Sylvio ad q. 87. a. 2. *per ſe & regulariter*, quia per accidens poteſt interdum ſufficere Pœnitentia, proinde & contritio virtualis, qualis in amore Dei ſuper omnia continetur: Ut ſi quis peccati commiſſi oblitus invincibiliter, in perfectum divinæ dilectionis actum erumpat, nihil cogitans, nihilque adeo de peccato dolens. Item ſi quis ad martyrium raptus repente, ita circa charitatis aut fortitudinis actus occupetur, ut peccata memoriæ ipſius non occurrant. Etſi enim & ipſis qui deliquerint Martyribus incumbit per ſe obligatio Pœnitentiæ in Scripturis generaliter præſcripta, certum videtur eum qui pro Domino Jeſu ad mortem feſtinat, nec peccati dolorem omittit, niſi quia ſancta patiendi voluntate ſaginatus, inculpate peccati obliviſcitur, id experturum Chriſti: *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* 254 *Sylvius p. 434.*

Et vero, qui generatim dixit: *Niſi Pœnitentiam habueritis*, &c. dixit etiam Prov. 8. *Ego diligentes me diligo*. Joan. 14. *Qui diligit me, diligetur a Patre meo*. 1. Petri 1. *Charitas operit multitudinem peccatorum*. 1. Joan. 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt*, &c. Atqui hæ aſſertiones nullam in caſu inadvertentiæ vel oblivionis inculpatæ exceptionem habere merentur. Hinc Auguſtinus Tract. 9. in Epiſt. Joan. *Timor medicamentum: charitas ſanitas*, & rurſus: *Anima noſtra fœda eſt per iniquitatem; amando Deum pulchra efficitur.*

Confirm. 1. quia perfecta charitas perfecta eſt cordis ad Deum converſio: hæc autem ejuſdem eſt dignitatis cum contritione, cujus votum includit.

Confirm. 2. ex cenſura trium Baii propoſitionum, quarum prima, quæ eſt inter reprobatas n. 31. ſic habet: *Charitas perfecta & ſincera, quæ eſt ex corde puro, & conſcientia bona & fide non ficta, tam in Catechumenis quam in Pœnitentibus poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum*. Secunda, quæ eſt n. 32. *Charitas illa, quæ eſt plenitudo Legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum*. Tertia demum, n. 70. *Homo exiſtens in peccato mortali, ſive in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram charitatem: & charitas etiam perfecta poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis*.

Confirm. 3. ex S. Thoma 3. p. q. 87. art. 1. ubi ſic: *Virtualis diſplicentia non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis, niſi quantum ad peccata*

*oblita*

*oblita poſt diligentem inquiſitionem*. Ergo ad hæc ſaltem ſufficit. Atqui ubi eſt perfecta charitas, eſt & virtualis diſplicentia peccati. Quo enim actu in bonum fertur voluntas, eodem malum bono huic adverſum implicite reprobat & averſatur. Ergo.

255 Objic. 1. contra Concluſionem. Marci ult. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit*. Atqui hæc verba dubio procul ad peccatores extenduntur. Ergo his ſufficit fides cum Baptiſmo.

Confirm. Baptiſmus non minoris eſt efficaciæ quoad adultos, quam quoad infantes. Atqui Baptiſmus citra contritionem peccata delet in infantibus. Ergo & in adultis.

256 Reſp. ad 1. diſt. maj. Qui crediderit ea fide quæ ſervat *omnia quæcumque mandavit* Chriſtus, ut dicitur Matth. 28. 20. C. Qui crediderit fide ſterili & otioſa, N. Porro fides, quæ omnia Chriſti præcepta ſervare nititur, ut per dilectionem operari, ſic peccata digne deflere debet, licet neutrum in objecto Marci textu expreſſim contineatur.

Ad confirm. diſt. maj. Non minoris eſt efficaciæ, ſed majores in adulto peccatore & poſitive impœnitenti reperit obices, nimirum ex actuali peccato, quod ut voluntarie commiſſum eſt, voluntarie perſeverat, C. ſecus, N. Solutio vel minimum attendenti patet.

257 Objic. 2. Scriptura remiſſionem peccatorum orationi & eleemoſynæ tribuit ut & contritioni. Sic Marci 11. 24. *Omnia quæcumque orantes petitis*... *accipietis*. Et Luc. 11. 41. *Date eleemoſynam; & ecce omnia munda ſunt vobis*. Idem de charitate conſtat ex textibus paulo ante adductis. Atqui tamen nec eleemoſyna, nec oratio aut charitas ad peccati mortalis remiſſionem neceſſaria ſunt neceſſitate medii. Ergo.

258 Reſp. 1. Non probamus ex Scriptura contritionem neceſſariam eſſe neceſſitate medii: ſed ex natura rei, quia ſcilicet ad deletionem peccati neceſſaria ſunt, odium veteris vitæ, vitæ novæ propoſitum, & ante omnia converſio ad Deum, & injuriæ eidem illatæ reparatio; quæ quidem ſine contritione haberi non poſſunt.

Reſp. 2. diſt. maj. Scriptura remiſſionem peccatorum tribuit orationi, &c. ſed modo prorſus diſpari, C. eadem ratione, N. Scriptura enim conſtanti Traditionis & ſanæ Theologiæ ſenſu intellecta juſtificationem tribuit charitati tanquam contritionis vicario, orationi vero & eleemoſynæ, tanquam mediis idoneis, non tamen, ut in converſione S. Pauli emicuit, ſemper abſolute neceſſariis ad obtinenda gratiæ convertentis auxilia. At remiſſionem peccati tribuit contritioni, tanquam medio, per ſe, vel per ſui votum, corda a Deo averſa Deum ad revocanti. Ceterum orationem medii neceſſitate, communiter loquendo, neceſſariam eſſe diximus Tom. 1. p. 2. de Relig. Cap. 2. a. 2.

259 Inſt. Nuſquam diſertius contritionis vim commendant Scriptura & Patres, quam cum per eam peccata deleri & operiri aſſerunt. Atqui pariter Scriptura & Patres per charitatem dicunt operiri multitudinem peccatorum. Ergo eadem plane eſt utriuſque efficacia. Ergo altera alterius vicem ſupplere poteſt: proinde neutra, vel utraque neceſſaria eſt neceſſitate medii.

260 Reſp. diſt. min. per charitatem operiri multitudinem peccatorum mediate, C. immediate & formaliter, N. Sincerus Dei amor ad odium peccati,

cati, quatenus Dei malum eſt, movet & excitat: & ſic mediante contritione hominem reconciliat cum Deo. At id non præſtat per ſe ſolum: quia charitas præciſe ſumpta abſtrahit ab odio & dolore formali peccati. Utrumque autem ad peccati mortalis veniam neceſſarium eſt per ſe & moraliter; prout ſupra probatum eſt.

Objic. 3. Speciali præcepto opponitur ſpeciale peccatum. Atqui nullum eſt ſpeciale peccatum quod opponatur contritioni ſeu Pœnitentiæ. Hoc enim peccatum dubio procul foret impœnitentia. Iſthæc porro non eſt peccatum ſpeciale, ſed generalis circumſtantia peccati in quo quis decedit. 261

Reſp. ad 1. neg. min. & dico Pœnitentiæ opponi impœnitentiam, non præciſe finalem hanc, quæ eſt conjunctio mortis cum ſtatu peccati; quamque amens vel delirus, qui jam nullo Pœnitentiæ præcepto tenentur, incurrere poſſunt: ſed eam, quæ vel eſt formale non pœnitendi propoſitum, vel omiſſio contritionis, quo tempore urget ejus præceptum. Hæc autem adeo peccatum eſt ſpeciale, ut in confeſſione aperiri debeat. Sic charitatis defectus eſt tantum circumſtantia peccati in quo quis perſeverat, quando non urget charitatis præceptum: ſi vero urgeat, eſt ſpeciale peccatum, & qua tale accuſandum; niſi e ceteris peccatis ſat intelligatur. Hinc patet ſolutio ad 2. eaque tota eſt S. Thomæ in 2. diſt. 43. q. 1. art. 3. ad 3. ubi ſic: *Impœnitentia, ſecundum quod dicit propoſitum non pœnitendi, eſt ſpecies peccati in Spiritum ſanctum: ſecundum autem quod dicit permanentiam in peccato uſque ad mortem ∴ ſic eſt accidens & circumſtantia aliorum peccatorum.* 262

Inſt. nullum extat ſpeciale præceptum de conſervanda gratia. Ergo nec de eadem recuperanda, N. 263

Reſp. neg. conſeq. Ideo ſcilicet nullum eſt ſpeciale gratiam conſervandi præceptum, quia ſingula quæque præcepta, quæ mortale hoc vel illud prohibent, ſatis prohibent ne amittatur gratia. At recuperatio gratiæ, ſeu quod in idem recidit, injuriæ Deo illatæ reparatio, ſpeciali lege imperari decuit, quia & propriam habet honeſtatem & nulla alia lege diſtincte ſatis præcipitur. 264

At, inquies, contritio ſufficienter imperatur præcepto charitatis. Ergo non debuit alio præcepto juberi. 265

Reſp. neg. ant. charitas enim inſequitur peccatum ut eſt bono Dei adverſum. Contritio vero idem impugnat prout jus divinum lædit. Unde charitas indirecte dumtaxat, & ſub aliquo tantum reſpectu contritionem attingit. Debent porro actus virtualem per ſe & directe præcipi. 266

Inſt. omnia naturæ præcepta continentur in Decalogo. Ergo & in eo continetur præceptum contritionis. Atqui in nullo alio quam in primo Decalogi præcepto contineri poteſt. Ergo in eo continetur. Ergo rurſus præceptum charitatis contritionem imperat. 267

Reſp. ad 1. diſt. ant. Continetur in Decalogo formaliter vel virtualiter, directe, vel indirecte, C. Continentur omnia formaliter & directe, N. Itaque qui præcipit ut Deum ſuper omnia diligamus; præcipit ex conſequenti ut quidquid eidem diſplicet, deteſtemur. At decuit ut generali huic præcepto, quod præſens tempus ſpectat, accederet aliud quo præterita mala practice expungeremus: & illud eſt de quo loquimur ſpeciale contritionis præceptum. 268

Objic.

269 Objic. 4. Saltem adultus in Baptiſmo a mortalibus abluitur, modo iis ex affectu non adhæreat, etiamſi contritus non ſit: prout docet Ambroſiaſter in Commentario ad Epiſtolas S. Pauli. Ergo.

270 Reſp. neg. ant. quod & Scripturæ adverſatur, ubi Act. 2. ait Petrus: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*; & Tridentino Seſs. 6. Cap. 6. ubi ſtatuitur *Pœnitentiam ante Baptiſmum agi debere*.

Nec nocet auctoritas Pſeudo-Ambroſii, qui hic ut in pluribus aliis cœcutiit. Vide Bellarminum de Scriptorib. Eccleſ.

271 Objic. 5. contra limitationem Concluſionis. Ut charitas per ſe ſolam aliquando juſtificet, ad minus neceſſum eſt ut includat votum contritionis. Atqui id gratis ſupponitur: & aliunde votum illud non ſufficeret. 1. Quia Tridentinum, multis quidem locis contritionem exigit, at nullibi ſubindicat votum ejus ſufficere. 2. Quia alioqui dici poſſit ſufficere votum fidei. 3. Quia ſicubi contritionis votum ſufficiat, certe in Pœnitentia, vel ſaltem in Baptiſmo: in utroque autem requiritur contritio a Patribus Tridentini.

272 Reſp. ad 1. neg. mag. pro utraque parte: Et quidem 1. qui perfectæ charitatis actum elicit, Deum ſuum intus & profunde diligit ſuper omnia. Ergo in ſenſu compoſito hujuſce actus, non poſſet ſua, ſi memoriæ tunc occurrerent, peccata non deteſtari, cum firmo ab iis deinceps abſtinendi propoſito. Ergo tunc virtualem eorum diſplicentiam, atque ideo diſplicentiæ formalis propoſitum, ſeu votum, habere dicendus eſt.

2. Idem votum ſufficit coram eo, qui ſola, modo ſincera, cordis præparatione contentus eſt: neque exigit ut nihil e labili mortalium memoria excidat. Nec nocent quæ contra objiciuntur.

Non 1. quod enim expreſſe non declaravit Tridentinum, cui poſſibile non fuit univerſas Theologiæ difficultates rimari, hoc ſatis aperuit Scriptura, ſatis Patres, ſatis Eccleſiæ Romanæ Decreta.

Non 2. tum quia nihil eſt in Scriptura, Patribus, Pontificumque Decretis unde colligi poſſit ſufficere votum fidei; tum quia fide, ut pote prima juſtificationis radice, nihil eſt prius, in quo votum ejus contineri poſſit. Quamquam non repugnat certum implicitæ fidei genus, in quo votum fidei magis explicitæ contineri poſſit.

Non 3. nihil enim eſt vi cujus Pœnitens, qui peccata ſua deponit, excuſetur a contritione, quam novit partem eſſe Sacramenti præcipuam: eſt vero cur ab ea excuſetur, qui peccatorum ſuorum nec meminit, nec meminiſſe poteſt.

Quod ad Baptiſmum ſpectat, reponit Simonnet. p. 84. in eo non ſufficere votum contritionis; quia licet Baptiſmus poſſit eſſe ſine contritione formali, non tamen effectus ejus, qui eſt mortalium remiſſio. Cum contritio formalis ſit conditio ad eum divinitus prærequiſita, ex Scriptura, Patribus, Conciliis & univerſæ Eccleſiæ ſenſu: quæ e contrario docent extra Baptiſmum & Pœnitentiam ſufficere poſſe votum contritionis. Hæc ille.

Verum paucis ſciſcitari liceat, an qui lethalis culpæ invincibiliter oblitus, jamque ſacræ proximus ablutioni, perfectæ charitatis actum emittit juſtificari poſſit, annon. Si poteſt: corruit igitur reſponſio præcedens. Si non poteſt: cur minor eſt charitatis Baptiſmo junctæ efficacia, quam illius quæ a Baptiſmo ſecluſa ſit?

Fa-

Fatendum tamen animadverſionem hanc, ſi cujus, modici profecto uſus fore in praxi : quia adultus nemo ad Baptiſmum accedens caret peccatis, quæ ſaltem confuſe deteſtari poſſit : debet autem qui poteſt.

CONCLUSIO II. Præceptum contritionis per ſe ſaltem aliquando obligat : aliquando per accidens.

Prob. 1. pars ; quia præceptum illud obligat per ſe in evidenti aut probabili mortis, vel amentiæ continuæ periculo : qui enim tunc Pœnitentiam omittit, exponitur periculo nunquam pœnitendi, adeoque moriendi in peccato. 273

Dixi *in periculo evidenti vel probabili ;* quia ubi æterna ſalus agitur, nihil temere negligendum eſt : unde ad contritionem tenentur, non ii ſolum qui periculoſe ægrotant, ſed & milites ante pugnam, nautici viatores ante procelloſam navigationem, prægnantes ante puerperium ſaltem difficile, &c.

Prob. 2. pars ; quia præceptum illud per accidens ſeu ratione alterius obligare dicitur, quod niſi impleatur, aliud debite impleri nequit. Sed multi ſunt caſus, in quibus qui contritioni defuerit, præceptum aliud rite implere non poſſit; puta cum quis in peccato exiſtens Sacramentum aliquod miniſtrare, conficere, perficere, vel ſuſcipere debet. Idem eſt, ait Henno, cum gravis urget tentatio vel occaſio peccandi, quæ per eas ſolum ſpeciales gratias vincatur, quæ ſolis amicis dari conſueverunt. Idem demum erit, ſi contritio neceſſaria judicetur ad avertendam a populo manum Domini : quia poſtulat legalis juſtitia ut Communitatis membra malum totius avertere enitantur. 274

CONCLUSIO III. Urget etiam contritionis aliqualis præceptum, quando menti occurrit peccatum prout eſt offenſa Dei. Ita Habertus.

Prob. Vel enim, cum animo recurrit peccatum ut offenſa Dei, in eo ſibi complacet peccator, ut ii faciunt, *qui lætantur, cum male fecerint :* vel illud indifferenti oculo reſpicit ; vel ad illud non reflectit ſine aliquo doloris & diſplicentiæ ſenſu. Atqui *dubio procul* peccat in prima & ſecunda hypotheſi. In prima quidem, quia hujuſmodi delectatio, nova quædam eſt præteriti mali approbatio, novum proinde ſcelus in eo genere, cui corde applauditur, mœchiæ v. g. ſi gaudeat quod mulierem ſeduxerit; vindictæ, ſi exultet quod graves de inimico pœnas ſumpſerit, &c. In ſecunda vero, quia patrem contemnit filius, creatorem & omnimode benefactorem creatura, eo ipſo quo injuriam ejus, quaſi extraneo, neſcio cui, factam patienter ſuffert. Ergo ut mala hæc devitet peccator, ſaltem imperfecte conteri debet, ſtatim atque meminit ſe in Deum peccaſſe. Et id ut minimum docet Seraphicus, cum in 4. diſt. 16. q. 2. ſcribit peccatorem *pro loco & tempore* debere conteri, *videlicet cum recogitat mala ſua in quibus offendit Deum.* 275 *Prov. 2. 14.*

CONCLUSIO IV. Quiſquis ſtudioſus eſt ſalutis ſuæ, eam in futurum ſententiam ſequi practice & aliis conſulere debet, quæ contritionis præceptum urgere cenſet, ſtatim ut actus ejus exeri poteſt.

Prob. In re admodum controverſa præſtat eam opinionem ſequi, quæ hinc quidem nihil habet periculi, inde autem abſque multiplici periculo, magis, minuſve certo negligi non poteſt. Atqui talis eſt opinio noſtra. 1. quidem nihil in futurum habet periculi. Procul eſt ſane ab umbra periculi, qui ſtatuit, culpam, ſi quæ ſibi excidat, præſertim gravem, mox 276

ut animadverterit, coram Domino deflere. 2. Habet periculi plurimum adverſa opinio, quæ ad dies aliquot, ad menſem, menſes quatuor aut quinque, imo ad annuæ confeſſionis tempus contritionem protrahi permittit.

1. Enim vix aut parum conſonat huic Spiritus ſancti monito, quod præcepti ſpeciem præfert: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.* Eccli. 5. 8. quod pertinet id Apocal. 3. v. eod. *Pœnitentiam age: ſi ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & neſcies qua hora veniam ad te.* Quæro autem an his obtemperet, an comminationes illas timeat & revereatur, qui de die in diem ad menſes tres, quatuor, & eo plus, Pœnitentiam differt.

2. Neque conſonat Patribus, qui in illam contritionis procraſtinationem uno impetu inſurrexerunt; monentes alii cum Auguſtino, Deum, qui veniam pollicitus eſt Pœnitenti, craſtinum non promiſiſſe peccatori: alii cum Chryſoſtomo 14. in Matth. Quod *non dolere quia peccaveris, magis iraſci facit Deum, quam illud ipſum quod ante peccaveras.* Hinc antiqui Doctores, nec pauci, nec infimi nominis opinionem illam abjecere, præſertim vero S. Antoninus, S. Thomas, etſi aliquando ſubobſcure, Guillelmus Pariſienſis, qui non ad contritionem tantum, ſed & ad confeſſionem graviter lapſos obligat.

3. Nec congruit ſanæ rationi, ſed ab ea multipliciter impugnatur, tum qua parte Deum reſpicit impœnitentia hæc, tum & qua parte reſpicit peccatorem.

Et quidem quod ad Deum pertinet, conſtat eum ſine nova culpa nec irrideri poſſe, nec contemni, nec honore ſibi debito ſpoliari; honore inquam, quem, licet ejus non egeret, Filii ſui ſanguine acquiſivit. Atqui Deum irridet peccator contritionem ſuam differens. Quis enim demum Dei irriſor cenſebitur, niſi qui audita illa comminatione: *Non tardes converti;* alioqui *veniam ad te tanqum fur*, obfirmato contra minas & minantem animo, nocte & die in rebellione ſua perſeverat; nec timet, miſere ſecurus, incidere in manus Dei viventis. Sed & idem Deum contemnit. In eum enim quadrat id Apoſtoli Rom. 2. 4. *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad Pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ*, &c. Denique Deum honore debito ſpoliat. Exigit enim honor Dei, ut nunquam ab eo ad vilem creaturam transferatur ratio ultimi finis. Porro ſuam illam finis ultimi rationem Deo ſubripit peccator, & quamdiu in peccato complacet, ſubripere pergit. Sicut ergo peccata geminat, qui ereptam vicino ſuo domum, non reſtituit, cum poteſt: ita & verendum ne peccata multiplicet qui quod Deo furatus eſt, reddere non ſatagit. Nec obſtat quod homo e privatione domus detrimentum capiat, non item Deus ex illata ſibi injuria. Id enim ad rem non facit; quia peccator quantum in ſe eſt Deum lædit, & jura ejus violat; nec proinde minus reus eſt, quam ſi eum re ipſa ſpoliaret. Sic vere reus eſt, qui hominis probi & omnibus noti famam, irrito licet conatu temerare pertentat.

Neque vero minus rationi adverſatur eadem opinio qua parte reſpicit peccatorem. Sibi profecto peſſime conſulit, qui ſe ſe exponit periculo tum jacturæ temporis, tum e peccato in aliud peccatum proruendi, tum & æternæ damnationis. Atqui triplex illud periculum incurrit, qui in habitu peccati tranquillus remanet.

Pri-

Primum quidem, quia etſi peccator non peccat in omni opere, conſtat tamen eum in via ſalutis non progredi, nec quicquam ex operis ſuis percipere lucri, quod æternæ vitæ condignum ſit, juxta id 1. Cor. 13. *Si charitatem non habuero, nihil ſum, nihil mihi prodeſt*. Annon vero otioſi id genus homines Evangelicum illud formidare debent: *Quare pecuniam meam non dediſtis ad menſam* & ex talento fidei ac ſpei quod credideram vobis, nullum lucrum feciſtis? *Inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores*.

Secundum vero, quia ut docet S. Gregorius Hom. 11. in Ezech. & melius docet quotidiana rerum experientia, *peccatum quod per Pœnitentiam non deletur, ſuo pondere in aliud trahit*.

Tertium denique, quia is eſt impœnitens omnis, *diſtrictus enſis qui ſuper impia cervice pendet*. Omnibus quidem dictum eſt Vigilate. At peccatori præcipue dictum videtur: *qua hora non putatis, veniam*. Hinc in peccatores irruere dicitur *repentina calamitas*, & ingruere *interius quaſi tempeſtas, quaſi dolores parientis*. Et vero quam multi quotidie lectum petunt vegeti, qui uno poſt inſtanti illud audiunt: *Stulte hac nocte animam tuam repetent a te*; ita ut primo mane nuntiet mortem publicus rumor, qui nec morbum indicaverat. Merito igitur idem S. Gregorius Hom. 12. in Evang. *Si ſciret quiſque de præſenti ſæculo quo tempore exiret, aliud tempus voluptatibus, atque aliud Pœnitentiæ aptare potuiſſet. Sed qui Pœnitenti veniam ſpopondit, peccanti diem craſtinum non promiſit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquam poſſumus prævidere. Ecce hunc ipſum diem ad inducias converſionis accepimus, & tamen mala quæ fecimus, flere recuſamus*. Breviter & nervoſe Sapiens Eccli. 3. 27. *Cor durum male habebit in noviſſimo & qui amat periculum, in illo peribit*.

Momenta hæc magna ex parte contraxit Lamicus in Opere antea citato, unde paucula hæc decerpere non pigeat. *Demander ſi un homme tombè en pechè mortel eſt obligè, dès qu' il s'en apperçoit, de s'exciter à la contrition; il me ſemble pour moi, que c' eſt demander ſi aprés avoir commis un crime de leze Majeſte Divine, on peut ſe voir dans l'eloignement & la diſgrace de Dieu, & y demeurer de gayetè de cœur. C' eſt demander ſi un homme, qui ſe voit dans un ètat de haine & d' averſion rèciproque avec Dieu, peut s'y repoſer tranquillement. C' eſt demander ſi un homme, qui ſe connoit ennemi de Dieu, & l'objet de ſon mèpris, de ſon vomiſſement & de ſon indignation, peut en ſuretè de conſcience ne pas penſer à changer de diſpoſition, & à l'appaiſer. C' eſt enfin demander ſi un homme qui vient d' attenter ſur la vie du Prince, peut demeurer de ſang froid en ſa prèſence, ſans penſer à le ſatisfaire, & ſans donner la moindre marque de repentir*. 277 Pag. 2.

Et infra: *Croyez-vous que ce ſuit faire un bon compliment à Dieu, que de lui dire: Mon Dieu, je travaillerai tot ou tard à ma converſion: mais en attendant, mon Dieu, permettez-moi de vous hair de tout mon cœur: ſouffrez que juſques-là je demeure dans l' idolatrie: permettez-moi, mon Dieu, de vous outrager encore quelque tems, en vous prèferant la crèature. Agrèez, mon Dieu, que je lui dèfere encore l'eſpace de quelques mois, l' honneur de la fin que je vous ai ravi. Je ſçais, mon Dieu, que de droit mon cœur vous appartient: mais diſpenſezmoi, mon Dieu, de vous le rendre ſitot: je l'ai donnè à votre eſclave encore pour quelques jours; ne me preſſez pas tant, mon Dieu, trouvez bon que je demeure encore un jour dans la revolte: Permettez-* Pag. 153.

*moi du moins, mon Dieu, de vous mépriſer à mon aiſe, encore un demi-jour; encore une heure, encore quelques momens, mon Dieu.: Qu'on ſe flate tant qu'on voudra: ce retardement déliberé & de ſang froid, renferme tacitement tout cela.*

278 Confirmatur aſſertio noſtra. Conſtat ex dictis Tom. 3. ubi de charitate, teneri hominem frequenter elicere actus amoris Dei ſuper omnia. Sed præceptum illud in quo pendent univerſa Lex & Prophetæ, ab eo impleri non poteſt, qui peccati ſui contritionem differt. Cum Deus ſuper omnia diligi non poſſit, niſi ab eo cui diſplicet peccatum. Ergo

279 An autem ut *in futurum* ſibi ſalubriter proſpicit, qui ſtatuit peccatum, ſi quod ſibi exciderit, ſincero dolore expungere; ſic & ſibi quoad præteritum conſulere debeat, qui praxi huic defuit; an proinde omiſſionem hanc, ut unum vel multiplex peccatum confiteri debeat, nova, ſi tamen nova, eſt quæſtio, quæ ex jactis mox principiis haud difficulter reſolvi poſſit. Etſi autem pars affirmans, ut tutior, ſic & probabilior videtur, praxim ejus arbitror parum habere difficultatis; quia omiſſio Pœnitentiæ ut & actuum charitatis ex confeſſionis ſerie ſat vulgo intelligitur: nec ceteroqui difficile eſt ſciſcitari a Pœnitente, an iis actibus perdiu defuerit. Unum addo, nimirum momenta alterius opinionis nihil habere ſolidi, nihil quod chriſtianum pectus potenter movere poſſit. Quod ut innoteſcat,

280 Objic. 1. Præceptum contritionis, *Pœnitentiam agite*, eſt affirmativum. Atqui ea eſt præcepti affirmativi natura, ut non obliget ſtatim & pro ſemper; ſed determinato tempore, & poſitis certis circumſtantiis, quæ in præſenti materia locum non habent. Ergo.

281 Reſp. 1. Reverenter interrogare liceat eos, qui argumentum iſtud proponunt, an e viginti peccatorum millibus, qui ex eodem argumento contrariam noſtræ opinionem ſecuti, ad unum duoſve menſes contritionem diſtulerunt, ne unus quidem in æternum perierit, hac præſertim ætate, qua nihil crebrius auditur quam ſubitaneæ mortes. Magnine porro erit argumentum, quod vel unum hominem damnat.

282 Reſp. 2. Argumentum idem ab iis pene totum ſolvi debere a quibus proponitur. Ii nempe novo ſubjiciunt peccato eos qui Pœnitentiam ad tres aut quatuor menſes differunt: Nec tamen deſinit affirmativum eſſe Pœnitentiæ præceptum. Ajunt quidem id exigere rationem periculi quod creſcit in dies. At meminiſſe debuerant tritum illud, una interdum die contingere, quod toto anno nec ſemel contigerit.

283 Reſp. 3. In affirmativo Pœnitentiæ præcepto involvi præceptum charitatis; illud autem, cum ex toto corde, totiſque viribus impleri debeat, per tres quatuorve menſes omitti non poſſe.

284 Reſp. 4. Diſt. maj. eſt affirmativum ſimul & negativum, C. Affirmativum ſimpliciter, N. Ita enim præcipit amorem Dei, ut præcipiat ne Dei inimici ſimus, & tranquille maneamus. Id enim ſi terrenus pater in filio abhorret, quanto plus Deus in nobis? Hinc aliud iſtud præceptum: *Non tardes converti ad Dominum*, &c.

285 Inſt. Non dicitur tardare, qui non facit quam cito poteſt, ſed qui non facit, quando faciendum eſt. Sic non dicitur tardare quoad Sacrum, qui graditur cum oportet, etſi citius ire poterat. Sic. 2. Petri 3. *Non tar-*

*dat*

*dat Deus promiſſionem ſuam*, licet eam non ſtatim ac poteſt, ſed ſuo tempore adimpleat. Ergo ut peccator moræ in Pœnitentia redargui nequeat, ſatis eſt ut debito tempore convertatur, licet non ſtatim ut moraliter poteſt.

Reſp. Neg. conſeq. Sicut enim non concipiunt adverſarii, quomodo non ultra debitum tempus contritionem protrahere dicatur, qui per quatuor menſes placide in odio & ira Dei, æternæque damnationis alea perſeverat, ſic nec capimus nos quomodo fieri poſſit ut qui vel una die in eo ſtatu frigide permanet, ex hac ipſa mora redargui non mereatur. Nec quidquam in contrarium probant objecta ab adverſariis exempla, ſeu Dei promiſſionem ſuam non tardantis, ſeu Chriſtiani templum, Miſſæ cauſa, paulo ſerius adeuntis. Neuter enim ulla lege opus ſuum mature præcipitur. At præcipit vel ipſe pietatis clamor, ut qui Chriſti ſanguinem conculcavit, & cujus vita ſingulis momentis *velut a texente* præcidi poteſt, nihil non tentet, ut e miſerrimo illo ſtatu quam primum erumpat. 286

Inſt. 2. Ideo peccator e ſtatu ſuo, quam primum moraliter poteſt, prodire teneretur, quia in ipſo voluntarie permanens, eumdem velle cenſeretur. Atqui non ideo ſtatum hunc ſuum velle & approbare cenſetur, quod nefarium foret; ſed tantum permittere, quod a volitione poſitiva multum diſcrepat. Poſſum enim permittere furi ut occidat me, nec tamen id velle poſſum. 287

Reſp. 1. Ergo ſtando in jure naturali peccator, non ad quatuor aut quinque menſes, ſed ad annum, ad biennium & ultra, contritionem ſuam, citra novi ſceleris periculum, differre poterit: quia erit id quidem funeſti ſtatus continuata permiſſio; volitio nequaquam. 288

Reſp. 2. Neg. min. etſi enim permittere & velle a ſe invicem multis in caſibus diſcrepant, idem nihilominus reputantur, cum quis id permittit quod tanquam graviſſimum malum avertere debet & poteſt. Sic virginis aut vineæ ruinam velle cenſetur, qui eam non avertit, cum poteſt, & ex officio tenetur. Pari ratione, qui rem alienam invito rationabiliter domino ſciens & advertens detinet, prius ejuſdem furtum ratum habere judicatur. Jam vero peccator Deo furtum fecit cordis ſui, gravem prohinc injuriam intulit Creatori. Ergo quamdiu hæc non retractat, velle & approbare cenſetur, & quidem inſultatorie magis, quam cum primum peccavit: tunc enim paſſionis impetus deliberationem minuendo, culpam imminuere potuit: hic autem ſedatior animus excuſationem tollit. Nec dubium quin apud ſenſatos omnes reus magis habeatur, qui impacta Regi præpropere alapa, placide ſtat coram eo, quaſi nihil conſcius, quam cum abreptus furore, eo primum inſolentiæ devenit. His adde periculum quod ſubit, capitis iſte, peccator vero æternæ damnationis. 289

At, inquiunt, periculum illud dumtaxat remotum eſt erga peccatorem. 290
Sed contra, 1. ergo melius ratiocinantur, qui contritionem ad annum & eo plus, differri poſſe cenſent. Neque enim juvenibus præſertim vegetis adeo creſcit periculum, ut rerum conditionem tantopere immutet.

Contra 2. Si collectis in unum hominibus univerſis moneat Deus, ſe ex iis, qui primum in quod deciderint peccatum, non ſtatim defleverint, quatuor pro arbitrio æternis pœnis immiſericorditer damnaturum; nemo unus eſt, qui in eo caſu poſitus, ſe remoto dumtaxat periculo obnoxium judicet. Atqui Deus, rebus ut a nobis videntur, conſtitutis, minas 291

intonuit longe graviores: cum experientia conſtet, non quatuor tantum in Orbe, ſed multo plures eſſe, qui ob dilatam vel una die converſionem, æternum pereant. Ergo pro remoto haberi non poteſt periculum, cui ſe ſe objectat peccator; nihilque verius, quam quod a crepundiis audivimus, gerere Viperam in ſinu, qui corde peccatum gerit. Unde Eccli. 21. *Tanquam a facie colubri fuge peccatum.*

292 Imo, inquiunt, multa hic occurrit diſparitas: Vipera enim ſemper mordet, non ita peccatum habituale, cujus voluntatem interruptam ſupponimus.

293 Sed contra iterum: Nocet, & multo plus quam inferni ignes nocet, quod *magis facit iraſci Deum*, quam ipſa præcedens culpa, quod hominem coram Deo dæmonibus habitualiter pejorem facit; quod eumdem e numero filiorum expungit; ita ut quocumque gradum flectat, Deum habeat ſibi infenſum. Utique enim, ajebat Chryſoſtomus, *Si quis eſt qui mente ac ſenſu præditus ſit, is certe gehennæ pœnam tolerare malit, quam adverſo Deo ſtare.*

Chryſ. Sup. p. 349.

Nec adverſarios juvat ea quam venditant, interruptio peccati, quæ mera eſt ceſſatio ab actu. Quid enim tanti eſt, ſi adulter non ſemper vacet libidini, eamve non perpetuo revolvat animis. An ideo mutatur voluntas ejus? an deſinit cor habere Deo capitaliter infenſum? annon graviter *iraſci facit Deum*, cum dormiturus lectum tranquille petit, unde *hac* ipſa *nocte* ad tribunal Dei viventis rapi poteſt? Apage nugas in negotio ſalutis æternæ.

294 Addo ſuſpenſionem hanc, qua peccator juxta adverſarios ita noxam ſuam recogitat, ut eam nec improbet nec approbet, meram eſſe chimæram, & vix alibi quam in ſtudentium muſæo occurrere. Nimirum filii hujus ſæculi his præcipue vitiis indulgent, avaritiæ, gulæ liberiori, & ei quæ mundum totum perdit, impudicitiæ. Ubi porro gentium invenietur vel avarus, vel deditior ventri, vel impudica labe affectus, qui libidinis ſuæ objecta, librato pariter aſſenſum inter & diſſenſum pondere, animo revolvat. Multum dubito eumne novæ fabricæ hominem cognoverit Auguſtinus. *Mirum*, ait S. Doctor Lib. 2. de peccat. meritis, &c. Cap. 18. *ſi voluntas poteſt in medio quodam ita conſiſtere, ut nec bona, nec mala ſit. Aut enim juſtitiam diligimus, & bona eſt ∴ Aut ſi omnino non diligimus, non bona eſt, ſed mala & peſſima.* Quæro autem an juſtitiam diligat, qui injuſtitiam ſuam, non deteſtatur, cum poteſt.

295 Objic. 2. Si præceptum contritionis obligaret ſtatim ut poſt peccatum impleri moraliter poteſt, peccaret homo quoties illud negligeret; centies proinde in hora, ſi centies in memoriam redeat peccatum. Atqui hæc ſunt nimis dura, & contra ſenſum Fidelium, qui de iis peccatis non ſe accuſant, nec de iis a Confeſſariis interrogantur. Ergo.

296 Reſp. Et hujus quoque difficultatis ſolutionem præſtolamur ab adverſariis. Ii nempe fatentur, 1. hominem in probabili mortis periculo, prohinc ab initio periculoſæ navigationis, teneri ad contritionem; 2. & id quoque indulgenter concedunt, eum qui ad quatuor, vel quinque menſes contritionem differt, novi tandem peccati reum fieri. Dicant ergo quot admittat peccata, qui per longum procelloſæ navigationis tempus, ne ſemel quidem ingemuit quod Dei hoſtis eſſet, etſi quotidie præſentem ſibi intentarent omnia mortem. Dicant quoties peccata geminet,

qui

Digitized by Google

qui funeſtum attigit tempus, quo tandem urgere incipit ſerii doloris præceptum. Quod reſponſum dabunt, id a nobis datum putent.

Quod addunt, Confeſſarios non ſciſcitari a Pœnitentibus quoto tempore officii hujus neglectum protraxerint; ſicut, inquiunt, *nec interrogare ſolent* eos qui ab anno non ſunt confeſſi, *an per id tempus actus fidei, ſpei & charitatis elicuerint;* ad ſummum probat, e Confeſſariis eſſe non paucos, qui muneri ſuo deſint. Novimus certe, qui de his interrogent cum opus eſt. Erit autem opus, niſi defectus ille e confeſſionis ſerie ſatis intelligatur: ut in iis ſtatim intelligitur, qui in habitu ſcelerum, & plena Dei oblivione degentes, nihil præter terrena ſapiunt. 297

Objic. 3. Auctoritatem S. Thomæ, qui in 4. diſt. 17. q. 3. a. 1. q. 4. & habetur in Supplem. q. 6. a. 5. ut probet non teneri peccatores ad confeſſionem ſtatim poſt peccatum, quamvis periculoſum ſit differre, ſic loquitur: *Non eſt de neceſſitate ſalutis corporalis, ut ſtatim medicus quæratur, niſi quando curationis neceſſitas incumbit; & ſimiliter eſt de morbo ſpirituali.* Atqui id licet de confeſſione dictum, pariter militat de præcepto contritionis. 298

Reſp. Quidquid ſit de illa animæ inter & corporis curationem comparatione, magnam profecto eſſe in moralibus S. Thomæ auctoritatem, ſed cum de mente ejus ſatis conſtat, ut in varias partes diſcerpi non poſſit. Porro in præſenti materia, qui longe diverſa cogitant, S. Doctorem quoque ad ſe trahunt. Et vero ibid. S. Thomas hæc habet: *Dicendum, quod cum propoſitum confitendi ſit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propoſitum, quando ad contritionem tenetur;* SCILICET QUANDO PECCATA MEMORIÆ OCCURRUNT; *præcipue cum in periculo mortis exiſtit*: vox enim *præcipue* generale Angelici principium non reſtringit, ſed tantum pro certo caſu gravius confirmat: unde dixerunt aliqui, D. Thomam, ſi ultimam Summæ ſuæ manum appoſuiſſet, auſteriorem hanc juvenilis ævi ſententiam temperaturum fuiſſe. Aſt id divinando, & male divinando conjectum videtur. Sic enim in ipſa Summa loquitur S. Doctor 2. 2. q 62. a. 8. *Manifeſtum eſt, quod nec per modicum tempus licet in peccato morari, ſed quilibet tenetur peccatum ſtatim deſerere, ſecundum illud Eccl. 21.* Quaſi a facie colubri fuge peccatum: *& ideo quilibet tenetur ſtatim reſtituere, ſi poteſt.* Et in Reſp. ad 1. ſic opinionis contrariæ fundamentum diſſipat: *Dicendum, quod præceptum de reſtitutione facienda, quamvis ſecundum formam ſit affirmativum, implicat tamen præceptum negativum, quo prohibemur rem alterius detinere.* Non ergo, ait Contenſon, retractaſſet in Summa S. Thomas ſententiam olim traditam, ſed in ea perſtitiſſet Concluſione, Suppl. cit. q. 6. a. 5. *Quamquam* STATIM OMNES DE SUIS PECCATIS DOLERE TENEANTUR, *& confeſſionem differre periculo non careat; de neceſſitate tamen ſalutis non eſt, ut ſtatim quis peccata ſua confiteatur, ſed habita copia Confeſſoris, & ſtatutis pro Pœnitentia temporibus.* Ubi illud confeſſionis inter & contritionis præcepta diſcrimen ſtatuit S. Doctor, quod prius aliquid patiatur moræ, poſterius *ſtatim* & *ab omnibus* impleri debeat. 299

*Lib. 11. p. 3. diſt. unic. c. 1 p. 329. Ed. fol.*

Inſtant: S. Thomas in loco e 2. 2. objecto loquitur de homine, qui in peccato manet quoad affectum, quatenus non reſtituit, cum poteſt. Atqui nihil inde adverſus contritionis dilatores inferri poteſt. Siquidem, ait eorum quiſpiam, *Concluſio noſtra procedit de homine, qui in peccato remanet quoad reatum, ſeu habitualiter tantum, ſine affectu ad ipſum.* 300

301 Reſp. 1. a S. Thoma generale iſtud principium ſtatui, non licere PER MODICUM TEMPUS *morari in peccato*, ſed *manifeſte* teneri quemlibet *peccatum* STATIM *deſerere*. Porro principium illud non limitatur per exemplum detentionis alienæ rei, ſive enim alienum ex affectu ipſius detineatur, ut ſæpe fit, ſive ex inertia tantum aut habituali odio, ut etiam, nec infrequenter contingit, ſtat ſemper inconcuſſa hujus propoſitionis veritas: *Manifeſtum eſt, quod nec per modicum tempus licet in peccato morari.*

302 Reſp. 2. illam actus ſuſpenſionem, qua peccator crimen ſuum ſpectat, nec approbando, nec improbando, futile eſſe commentum, uti jam diximus. Neque vero a crimine immunis foret frigida hæc indifferentia, quo caſu tanti intereſt illatam Deo injuriam reſarcire. Mirum profecto, quod qui Regi nummum ſubripiendo, Deum & Regem uno ſcelere offendit, dum de Rege cogitat, affectum ad noxam ſuam ſervare ſupponatur; cum de Deo, in utramque partem anceps & ſuſpenſus hærere poſſe exiſtimetur.

303 Reſp. 3. hinc ad ſummum ſequi dubiam eſſe Angelici ſententiam. Quis porro ob dubiam Auguſtini ipſius auctoritatem, ab opinione longe tutiori, longe magis chriſtianam pietatem ſpirante, ab opinione demum, quæ neminem damnat, & indubie plurimos in praxi ab æterna damnatione liberaſſet, recedere auſit?

## S E C T I O  Q U A R T A.

### *De merito Contritionis.*

QUÆRITUR in præſenti an contritio dici poſſit cauſa remiſſionis peccatorum, eaque meritoria.

Negant quoad primum Lutherus in aſſert. art. 12. Calvinus Lib. 4. Inſtit. cap. 4. num. 3. Kemnitius part. 2. Exam. Horum ratio eſt, quod peccatorum remiſſio ſoli fidei ſit adſcribenda.

Quod ad 2. ſpectat, non defuere Theologi, qui licet contritionem cauſam remiſſionis peccatorum lubenter faterentur, eamdem hujus cauſam eſſe meritoriam negaverint, quia nullum hominis niſi juſti meritum agnoſcebant. Unde meriti vocabulo diſpoſitionis nomen ſubſtituendum eſſe rebantur. Sit

CONCLUSIO: Contritio cauſa eſt remiſſionis peccatorum, eamque meretur, non quidem ſimpliciter & de condigno, ſed de congruo.

304 Prob. 1. pars: Ideo ſolam fidem juſtificationis cauſam eſſe contendunt Lutherani, quia ex ipſa ſola juſtificationem ſecundum Scripturas profluere imaginantur. Atqui Scripturæ juſtificationem peccatoris a contritione profluere declarant. Sic Pſal. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum, Deus, non deſpicies*: Sacrificium porro cauſa eſt cur placetur Deus, ejuſque miſericordiam allicit. Sic Ezech. 18. 27. *Cum averterit ſe impius ab impietate ſua .:. ipſe animam ſuam vivificabit*. Sua porro juſtificationis cauſa certo ſenſu dici poteſt, qui animam ſuam vivificat. Sic Luc. 7. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*: ubi penſanda cauſalis particula, *Quoniam*.

305 Prob. 2. quod ad gratiam diſponit, & peccatorum veniam impetrat, vero & genuino ſenſu dici poteſt cauſa juſtificationis: Atqui utrumque præſtat contritio ex Synodo Trid. Seſſ. 6. Cap. 6. & Seſſ. 14. Cap. 4. Neque

in eo

in eo a Patrum doctrina vel unguem abſceſſit ſacra Synodus, ut ex alterius partis probationibus liquebit.

Prob. itaque 2. pars ex Patribus, qui eam conſtanter tradidere. Tertullianus Lib. 4. in Marcion. ſcribit Achab Regem *veniam meruiſſe Pœnitentiæ nomine*. Origenes Hom. 11. in Cap. 20. Levit. *Pœnitentiam*, inquit, *digne gerat* peccator, *ita ut mereri pro ea veniam poſſit*. Cyprianus de lapſis ſub finem: *Qui* ſet vide *Deo ſatisfecerit* .·.· *lætam faciet Eccleſiam; nec ſolum Dei veniam merebitur, ſed coronam*. Ambroſius in cap. 22. Lucæ: *Lacrymæ veniam non poſtulant, ſed merentur*. Auguſtinus in Pſalm. 50. *Ninivitæ Pœnitentiam egerunt, & certam miſericordiam meruerunt*. Idem ſcribit Gregorius Mag. Lib. 3. in 1. Reg. Cap. 4. Atqui vocem tota retro antiquitate admiſſam nemo prudens faſtidire aut rejicere auſit. 306

Prob. 3. pars: Contritio prout ad juſtificationem primam diſponit, actus eſt hominis adhuc in peccati ſtatu conſtituti. Atqui nullum peccatoris opus de condigno quidpiam mereri poteſt. Ergo ſi juſtificationem quadantenus meretur homo, ut mereri aſſeverant Patres, neceſſum eſt ut mereatur de congruo. Qui plura de iſtis volet, conſulat Tractatum noſtrum de actibus humanis Cap. 4. ubi & quæ hic refricari poſſint objectiones, ſolvuntur. 307

## ARTICULUS SECUNDUS.

### *De Contritione perfecta.*

JAM e Tridentino ſupra didicimus contritionem aliam eſſe *perfectam*, quam contingit hominem Deo reconciliare, priuſquam Sacramentum actu ſuſcipiatur; & hæc contritionis nomen retinet; *imperfectam* aliam, quæ peccatorem ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit; & hæc attritio vocitatur. Exigit nunc rerum ordo ut utriuſque naturam, proprietates, effectus, de quibus tanto cum fragore decertatur in Scholis, quam mature fieri poterit, inveſtigemus. A contritione ut nobiliori auſpicabimur. De ea porro inquiruntur præcipue quatuor, 1. quæ ſit ratio ejus ſpecifice conſtitutiva, & per quam ab attritione diſcrepet. 2. An ſemper, an in aliquo tantum caſu, puta neceſſitatis, hominem juſtificet, priuſquam actu percipiatur Sacramentum. 3. An diſpoſitio ſit neceſſario requiſita ad Sacramentum Pœnitentiæ. 4. An ad ipſam requiratur formale Sacramenti votum, quando extra confeſſionem juſtificat, an ſufficiat tantum virtuale. De his, ait Doct. Tournelyus, cum nihil expreſſe a Tridentina Synodo definitum ſit, *ſalva fide diſſentiunt Theologi*: ſed non omnino ſalva temeritate, ut ex jam dictis conſtat, & ex dicendis conſtabit.

## SECTIO PRIMA.

### *Opiniones variæ de ratione Contritionis ſpecifice conſtitutiva.*

QUANDOQUIDEM contritio & attritio verum & ſupernaturalem de peccatis dolorem important, palam eſt aliam ab alia non penes objectum, ſed penes motivum diſtingui.

Omiſſis autem motivis naturalibus, quæ ex dictis ad finem ſuper naturalem impa-

imparia ſunt, poteſt Pœnitens peccatum multiplici de cauſa lugere & deteſtari, potiſſimum autem timore pœnæ ſenſus & damni, & amore Dei.

Quoniam vero ſumme ambiguum eſt nomen amoris Dei, imo & quod preſſius videri poſſit, nomen charitatis, præcipuas ejus ſpecies referre juvat, ne nova materiæ mirabiliter intricatæ offundatur caligo.

308 1. Itaque amor idem eſt aliquando ac proſecutio boni & recti, quo
T. 10. ſenſu intelligunt plures id Auguſtini Lib. de Gr. Chr. Cap. 21. *Quaſi vero*
p. 239. *aliud ſit bona voluntas, quam charitas.* Illud item ejuſdem S. Doctoris Lib. de morib. Eccleſiæ Cap. 15. apud D. Thomam 1. 2. q. 62. a. 3. ad. 3. *Qualibet virtus eſt ordo amoris*, in quæ verba ſic ſcribit cit. loco Angelicus: *Licet charitas ſit amor, non tamen omnis amor eſt charitas* ſtricte ſumpta. *Cum ergo dicitur: quod omnis virtus eſt ordo amoris, poteſt intelligi vel de amore communiter dicto, vel de amore charitatis. Si de amore communiter dicto; ſic dicitur qualibet virtus eſſe ordo amoris, in quantum ad quamlibet cardinalium virtutum requiritur ordinata affectio: omnis autem affectionis radix & principium eſt amor. Si autem intelligatur de amore charitatis, non datur per hoc intelligi quod qualibet alia virtus eſſentialiter ſit charitas; ſed quod omnes aliæ virtutes aliqualiter a charitate dependeant.* Idem tradit S. Doctor 2. 2. q. 17. art. 8. & q. 19. art. 6. Ex his liquet eum qui peccatum odit ex motivo amoris hujus late ſumpti, idem odiſſe, quia ordini adverſetur.

309 2. Eſt amor quidam concupiſcentiæ quo Deum diligimus tanquam ſummum bonum, & ultimam noſtri felicitatem. Amorem hunc quidam malunt dicere ſpei, quam concupiſcentiæ: quidam vero amoris ſpei nomen habent pro *barbariſmo*; quia ſpes non ſit amor, ſed bene fida boni futuri expectatio, quæ amorem concupiſcentiæ ſupponit, & ex eo dimanat: Quoniam tamen ſpes inter motus appetitivos recenſeri videtur a S. Thoma 2. 2. q. 17. a. 8. appetitus autem rationalis quidam eſt amor; haud ita barbare loquitur, qui in ſpe amorem admittit, quem in ipſa fide admiſit Auguſtinus. Is autem ſpei amor ab amore concupiſcentiæ a quo ut plurimum profluit, non uno nomine diſtinctus videri queat. Fieri enim poſſet, rebus metaphyſice ſpectatis, ut multum concupiſcat, qui parum ſperet, prout iis contingit qui vix a deſperationis præcipitio cohibentur. Rurſum fieri identidem poteſt, ut multum ſperet ſanctiſſimus quiſpiam, non ex *intereſſato*, ut loquuntur, concupiſcentiæ motu; ſed vi amoris Dei propter ſe, cui bonum quoddam vult, qui vult illius eſſe in æternum.

Dicendum igitur 1. in motu ſpei, ut pote qui ſit certa quædam boni ſperati proſecutio, vel in idem bonum tendentia, eſſe aliquid amoris; 2. amorem hunc amore concupiſcentiæ & difficiliorem eſſe & nobiliorem. Difficiliorem, quia facilius eſt concupiſcere, quam ſperare; nobiliorem, quia ſperare poſſis, non quidem ſine commodo tuo, ſed non formaliter & præciſe ex commodi tui motivo. Ex his ſequitur eum qui ex motivo amoris concupiſcentiæ vel ſpei odit peccatum, idem odiſſe ut adverſum bono quod vel ſibi concupiſcit, vel a ſe poſſidendum ſperat.

310 3. Eſt amor benevolentiæ: is autem, ajunt Thomiſtæ plures, vel eſt benevolentiæ ſimplicis, vel benevolentiæ *amicabilis*; ſive, ut brevius loquamur, vel eſt benevolentiæ, vel amicitiæ ſeu charitatis. Amor benevolentiæ eſt ſimplex actus, quo volumus alicui bonum ſine redamatione ex parte ejus: talis ille eſt, ait S. Thomas 2. 2. q. 27. a. 2. quo quis duos

in

in prælio videns pugiles, ſibi pariter ignotos, vult alterum vincere. Amor amicitiæ ſeu charitatis eſt actus, quo bonum alicui volumus, ſed redamanti. Rem ſic explicat S. Thomas ibid. q. 23 art. 1. *Dicendum* cum Philoſopho, *quod non quilibet amor habet rationem amicitiæ, ſed amor qui eſt benevolentia, quando ſcilicet amamus aliquem ut ei bonum velimus .·. ſed nec benevolentia ſufficit ad rationem amicitiæ, ſed requiritur quædam mutua amatio, quia amicus eſt amico amicus. Talis autem mutua benevolentia fundatur ſuper aliqua* inter amicos *communicatione. Cum ergo ſit aliqua communicatio hominis ad Deum, ſecundum quod nobis ſuam beatitudinem communicat* ( hic quidem in ſpe per gratiam, in patria autem per gloriam ) *ſuper hanc communicationem oportet aliquam amicitiam fundari; de qua quidem communicatione dicitur ad Cor.* 1. Fidelis Deus per quem vocati eſtis in ſocietatem Filii ejus. *Amor autem ſuper hanc communicationem fundatus, eſt charitas; Unde manifeſtum eſt quod charitas amicitia quædam eſt hominis ad Deum.*

Ex quibus ſequitur tria ad amicitiam ſeu charitatem requiri, 1. quod ſit amor benevolentiæ, non concupiſcentiæ; 2. quod ſit mutua; 3. quod fundetur in aliqua communicatione, puta bonorum, ſecretorum, &c. inter amicos.

Quoniam vero hinc primo intuitu colligi poſse videtur, puriorem eſſe amorem ſimplicis benevolentiæ, quam charitatis, monent iidem Theologi, unionem illam ſeu redamationem, quæ in charitate reperitur, non eſse rationem diligendi Deum, ipſique bonum volendi, ſed conditionem ſeu modificationem, ſine qua is benevolentiæ actus, quo bonum volumus Deo, ſolo ejus intuitu, non noſtri, nec poteſt eſse actus amicitiæ ſeu charitatis, nec Deus veræ amicitię objectum. Sic, inquiunt, Deus *non viſus* & nobis veritates revelans, eſt fidei noſtrę objectum; non quia *eſſe non viſum* ſit ratio Deo per fidem aſſentiendi; ſed quia ſit conditio, ſine qua aſſenſus noſter non eſset fidei, nec Deus revelans objectum fidei. Sic rurſus bonum niſi apprehenſum non diligitur, nec comburit ignis, niſi applicatus: nec tamen vel apprehenſio eſt bono ratio formalis & motiva ut diligatur, vel applicatio igni vim tribuit comburendi. Hæc illi, quæ ipſorum terminis referenda duximus, quia monent a limine, *magna hallucinatione laborare* eos, qui benevolentiam cum amicitia ſeu charitate confundunt. Et ex his ſequitur eum qui vel ex ſimplici benevolentia, vel ex charitate peccatum deteſtatur, idem deteſtari, vel quia ſimpliciter adverſatur bono Dei, vel quia bono ejuſdem Dei ut redamantis adverſetur.

4. Amor charitatis eſt vel fingitur multiplex, alius qui ſive in remiſ- 311
ſo, ſive in intenſiori gradu ſit ſuper omnia; Alius, qui in remiſso gradu non ſit ſuper omnia per ſe ſolum, ſed ad id adminiculo quodam indigeat, puta timore pœnarum, ſaltem cum homo in occaſione periculoſa cohibendus eſt a malo. Alius, qui junctus dolori de peccato, tunc tantum contritionis nomen mereatur, cum a gratia ſanctificante procedit, & habituali charitate informatur; Alius qui, ut dicatur contritio, ſolo initialis charitatis actu contentus ſit, nedum habitualem requirat.

Ex his jam percipit quiſquis oculos habet, non eamdem ab omnibus 312
aſſignari rationem diſtinctivam contritionis & attritionis, prout hæc ad juſtificationem in Sacramento ſufficit, illa extra Sacramentum. Et reipſa, ut eorum opinionem prætercam, qui ad contritionis eſsentiam requirentes influxum charitatis, ad attritionem nihil aliud exegere quam motivum natu-

naturale, modo honeſtum; vel in aliud lapſi extremum, eam dumtaxat contritionem habuere pro vera, quę a gratia ſanctificante proflueret; & ideo attritionis nomine eum omnem cordis motum donari voluerunt, qui charitatis habitu informatus non eſſet; ut, inquam, obſoletas id genus conjectationes prętermittam, quinque, ut intueri poſſum, celebrantur in Scholis de re pręſenti opiniones.

Prima eorum eſt, qui attritionem ex ſolo pœnarum metu in Sacramento ſufficere rati, nullum ad eam amorem exigunt, quem e contra ad contritionem poſtulant & quidem charitatis propter Tridentini auctoritatem. Sane enim ea ratione motivi ab invicem diſtingui conſtat, quorum aliud amorem charitatis requirit, aliud timorem ſolum. Brevis at longa differentia, timor & amor.

Secunda eorum eſt, qui uno vel gemino paſſu ultra progreſſi, ad attritionem requirunt amorem concupiſcentiæ vel ſpei, ad contritionem vero eumdem quem alii charitatis impulſum. Et hi quoque contritionis & attritionis diſcrimen nullo negotio aſſignant. Palam eſt enim procul ea differre, quorum aliud charitatem involvit, aliud motivum motivo charitatis longe inferius.

Tertia eorum eſt, qui poſtremos etiam prætergreſſi, ad attritionem requirunt amorem benevolentiæ ſimplicis, ad contritionem vero amorem charitatis ſeu amicitiæ. Neque hi etiam in aſſignando contritionis & attritionis diſcrimine plurimum laborant; quia amorem ſimplicem & amorem mutuum uti duo inſigniter diſtincta apprehendunt.

Quarta eorum eſt, qui rati charitatem aliam eſſe ſuper omnia, aliam non; primam requirunt ad contritionem; ſecundam in attritione, cui, ut peccatum ſuper omnia deteſtetur, adminiculi inſtar jungunt pœnarum timorem, qui ſaltem cum illo charitatis motu efficiat, id quod imperfecta ea charitas per ſe ſolam præſtare non poſſit. Juxta hanc dicendi rationem facile diſtinguitur attritio a contritione; quia hæc profluat a charitate quæ ſit ſuper omnia, illa minime. Opinionem hanc alii paulo aliter exponunt, quode infra.

Quinta eorum eſt, qui cum charitatem omnem ſuper omnia eſſe exiſtiment, totam contritionis quæ juſtificat, & attritionis quæ juſtificando impar eſt, diſtinctionem repetunt ex intenſione vel remiſſione graduum charitatis, quibus eæ informantur. Unde ea demum eſt & dicitur vera contritio, quæ acri & intenſa charitate perficitur; attritio autem quæ initiali tantum & remiſſa movetur.

Ut ex his opinionibus una ſeligatur præ ceteris, quædam neceſſario præmittenda ſunt, potiſſimum de attritione. Itaque patientiam habe, Lector, & omnia reddam tibi, pro viribus ſcilicet meis, non pro argumenti dignitate. Interim cetera quæ ad contritionem ſpectant, indagare juvabit.

## SECTIO SECUNDA.

*An Contritio perfecta ſemper juſtificet ante Sacramentum.*

DUÆ ſunt ea de re opiniones: docet prima per contritionem ſtatim ut perfecta eſt, deleri peccata. Cenſet ſecunda per eam deleri quidem peccata, cum perfectiſſima eſt, prout fuit in Davide, cum a Nathan audire

dire meruit: *Dominus tranſtulit peccatum tuum*: ceteroqui autem non delere *ordinarie*, aut *frequenter*, ac *multo minus ſemper*, *ſed raro*, extra caſus neceſſitatis, quales ſunt articulus mortis, timor ſcandali, aut alterius peccati incurrendi, ſi abſolutio petatur. Item quando quis omnino non poteſt, aut certe difficillime poteſt opportuno tempore adire Sacerdotem a quo abſolvatur, puta ſi habitet inter infideles, aut teneatur in vinculis. Ita Eſtius in 4. diſt. 17. §. 2. ubi ſic pergit: *An ſit certus aliquis gradus intenſionis, ad quem cum pertigerit contritio, vel dilectio Dei in Cathecumeno vel Pœnitente, perpetua lege conjunctam habeat remiſſionem peccatorum, incertum eſt, imo non apparet*. Infra tamen fatetur Davidem ex ardenti contritionis motu veniam peccati continuo impetrasse. Sit

Conclusio: Contritio perfecta non tantum in caſu neceſſitatis, ſed ſemper hominem Deo reconciliat, antequam Sacramentum actu percipiatur.

Probant plures, quia contritio perfecta elicitur ex motivo charitatis, quę quantulocumque ſit in gradu ſemper juſtificat. Aſt ab illa probatione, ut pote deinceps fuſius perpendenda, in preſenti abſtinemus. 313

Prob. itaque 1. ex Scriptura. Ezech. 18. 21. *Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis .·. omnium iniquitatum ejus non recordabor*. Ibid. 33. 12. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit*: ubi *dies* pro hora & momento accipitur Hebraica phraſi, ut Geneſ. 2. 17. *In quacumque die comederis ex eo morte morieris*. Atqui iis in locis generatim promittitur cuicumque vere & perfecte converſo remiſſio peccatorum, eaque ſtatim concedenda. Ergo. 314

Nec valet quod reponit Eſtius §. 2. ad 4. nempe ex vera converſione certam fieri ſpem remiſſionis Peccatorum per Sacramentum conſequendę; quo etiam ſenſu intelligitur id Geneſ. 2. *In quacumque die ex eo comederis morte morieris*, id eſt pro certo eris pœnę mortis obnoxius, quamvis mors ipſa multo poſt ſecuta fuerit.

Non valet, inquam, 1. quia Deus in allatis locis non ſolum venię ſpem injicit, ſed veniam ipſam promittit, ſicut ibidem cadenti juſto, non futuram, ſed actualem juſtitiarum ejus oblivionem ſpondet. 2. Quia nullum erat Ezechielis tempore Pœnitentię Sacramentum, per quod deinceps ſuppleri poſset contritionis defectus; neque enim hunc ſupplere poterant antiquę legis Sacramenta, quę, licet in diverſum propendeat Eſtius, ex ſolo operantis opere effectum ſuum preſtabant.

Nec obeſt id quod e Cap. 2. Geneſ. objicitur: id enim: *morte morieris*, intelligitur de morte animę quatenus mortem corporis certe inductura. Unde ſenſus eſt: *Quacumque die ex eo comederis*, mortis certę ſententiam & neceſſitatem ex ea tua inobedientia incurres. Unde Symmachus vertit: *Mortalis eris*. Ita Hieronymus, Auguſtinus, & Theodoretus apud Cornelium a Lapide.

Prob. 2. ex Patribus paſſim ſupra adductis, e quibus ſufficiat revocaſse, tum illud Chryſoſtomi Lib. 1. de reparat. lapſi, Cap. 4. *Pietas Dei nunquam ſpernit Pœnitentiam, ſi ei ſincere & ſimpliciter offeratur; & quamlibet brevi tempore geſtam ſuſcipit*; tum & id S. Leonis Epiſt. 84. *Apud Deum nullas patitur veniæ moras vera converſio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: Cum converſus ingemueris, ſalvus eris*. Atqui hęc generaliter & 315

indi-

indiſtinćte prolata nullam habent aut ferunt reſtrictionem, qua ſolis neceſſitatis caſibus competere dicantur.

316 Prob. 3. ex Tridentino Seſſ. 14. Cap. 4. ubi hæc: *Etſi contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur; ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni, ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam*, &c. Atqui verba hæc in obvio & naturali ſenſu intellecta, docent contritionem, quando perfectam hanc eſſe contingit, hominem reconciliare ante uſum Sacramenti, non autem aliquando reconciliare, aliquando non. Ita certe univerſis ſanctæ Synodi Patribus perſuaſum erat, nullam eſſe perfectam contritionem, quæ non ante Sacramentum reconciliet, ut paratum eſſet Canonis anathema adverſus eos qui contra ſentirent, uti ſcribit Pallavicinus Lib. 12. Hiſt. ſuæ. Cap. 10. Ab eo quidem abſtinuere Patres, quia monuit Baltazar Eredia Calaritanus Archiepiſcopus, opinionem hanc ab Adriano & Cajetano propugnatam fuiſſe: At inde ſaltem conjicere eſt quæ fuerit totius Synodi propenſio; imo quæ ſententia, licet hanc in Canone definire noluerit.

T. 1. p. 322.

317 Prob. 4. Contritio perfecta ea eſt quæ ex perfecta charitate elicitur, ſive hæc ratione ſui, ſeu tantum ratione gradus perfecta ſit, quod in præſenti non attingimus. Atqui perfecta charitas peccatum mortale abigit, nec illud vel uno inſtanti ſecum compati poteſt. Prob. min. ex cenſura quarumdam Baii propoſitionum. Erat hæc num. 31. *Charitas perfecta & ſincera, quæ eſt ex corde puro & conſcientia bona & fide non ficta, tam in Cathecumenis, quam in Pœnitentibus poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.* Hæc autem n. 68. *Per contritionem etiam cum charitate perfecta & voto ſuſcipiendi Sacramentum conjuncta, non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut martyrii, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.* Atqui hic reprobatur ipſiſſima Eſtii opinio: eamque jam ante Pium V. cujus conſtitutio data eſt die Novemb. 1. an. 1566. damnaverat Facultas Pariſienſis eo judicio, quod die Junii 17. an. 1560. flagitantibus aliquot Belgii Theologis, adverſus plures propoſitiones tulit e quibus erat iſthæc: *Per contritionem, non adhibito realiter Sacramento Baptiſmi aut Pœnitentiæ, non dimittitur peccatum extra caſum martyrii aut neceſſitatis*: hæc autem propoſitio a Pariſienſibus Magiſtris declarata eſt *hæretica & ſchiſmatica*.

318 Prob. 5. e Synodo Lateranenſi Romæ habita ſub Benedicto XIII. an. 1725. cujus in appendice, ejuſdem Concilii juſſu edita, ſic legere eſt pag. 404. *Chi fa un atto di contrizione, in cui anco s' include la volontà di confeſſarſi, il peccato è perdonato ſubito da Dio.* Id eſt, qui contritionis actum emittit cum propoſito confitendi, huic peccatum a Deo ſtatim & ſubito condonatur: quæ cum in vulgari fidelium Catechiſmo tradantur, Eccleſiæ Romanæ ſenſum indubie exhibent.

319 Prob. 6. ratione Theologica multiplici: Et quidem 1. Conſtans eſt doctorum & indoctorum opinio, ad veniam peccatorum ſufficere veram & ſinceram hominis ad Deum converſionem; quia hæc tollit averſionem cordis a Deo, qua ſublata ſuam is homini miſericordiam ſpondet. Atqui ubi eſt perfecta contritio, ibi & neceſſario eſt vera & ſincera converſio.

2. Quia, fatente Eſtio, contritio perfecta in articulo mortis juſtificat. Id autem

Digitized by Google

autem utique non habet a mortis articulo, qui vim ejus non adauget, ſed identidem imminnere poteſt. Ergo id habet ex natura ſua.

3. Contritio in veteri Lege juſtificabat, ſtatim ut erat perfecta; neque qui id in dubium vocat Eſtius, niſi negat, dubium hoc ratione ulla e verbo Dei, quod tamen in re tanti momenti haud ſuperfluum foret, comprobare poteſt. Atqui Lex nova vim contritioni ſuam non ademit, ſed tantum præcepit Sacramenti ſuſceptionem, idque in ſuppetias infirmitatis noſtræ, ut dicemus art. 3. Ergo.

Objic. 1. Indubie perfecta fuit contritio Peccatricis de qua Luc. 7. ait 320
Chriſtus: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum;* atqui tamen Peccatrix non ſtatim perfecta illa ſua contritione juſtificata eſt; ſed tunc tantum, cum ad Salvatorem acceſſit. Unde nec in præterito dictum eſt ei: *Remiſſa ſunt*, nec in præſenti, *quoniam diligit*, ſed *quoniam dilexit*. Ergo contritio etiam perfecta, nec ordinarie nec frequenter peccata dimittit. Ita Eſtius cit. §. 2.

Argumentum idem proponunt ex iis plures, qui quoddam charitatis initium ad juſtificationem in Sacramento exigunt, ut charitatis actum cum peccato mortali compati poſſe oſtendant. Ita inter alios R.P. Lambertus Gaud, in Diſſertatione quam infra pluries laudabimus. At eruditi viri pace dixero, nolim tantæ litis definitionem ab hujuſmodi momentis, quæ ad minus probabiliter ſolvuntur, eſſe ſuſpenſam. Itaque.

Reſp. ad 1. neg. min. & dico Peccatricem vi ſuæ ex multa dilectione 321
contritionis illico fuiſſe juſtificatam, ita ut dolor ardenti ſuccenſus charitate, cujus eâ mulier tot ſpecimina dedit, peccatorum veniam ſola, ut ajunt, prioritate naturæ, non autem temporis, præceſſerit.

Nec nocet verbum id præſentis temporis, *remittuntur*, tum quia Græci, Syri & Arabici Codices habent, *remiſſa ſunt:* tum quia vult Chriſtus abſolutionem jam datam coram hominibus declarare & confirmare: ſic Marci 5. mulieri ait v. 34. *Eſto ſana a plaga tua*, & hæc tamen jam *ſanata* erat a profluvio ſanguinis, ibid. v. 29.

Multo minus favet eadem objectio iis, qui initialem in Sacramento cha- 322
ritatem exigunt. Sic enim docere debent, peccata extra Sacramentum, ne multa quidem charitate deleri; cum Peccatrix ante audita Chriſti verba *multum* diligeret, & necdum, ut volunt, reconciliata eſſet.

Reponunt illi equidem, mulierem hanc, etſi antea multum diligeret, multumque doleret de peccatis, nondum tamen eum amoris doloriſque gradum attigiſſe, qui cum magnitudine ſcelerum æquari conferrique poſſet.

Verum ſolutio hæc aliis ad nutum ficta videbitur. Et unde habent ejus auctores, mulierem quæ Chriſti amore publicum opprobrium generoſe perpesſa eſt, cujus inſignis pietas a Chriſto commendata eſt & vindicata, quam Patres uti Pœnitentiæ exemplar propoſuerunt; minus de peccatis doluiſse, quam David de ſuis, quem nihilominus ab iis plerique continuo abſolutum fuiſse conſentiunt? Quis, ubi ſine partium ſtudio & ſyſtematis neceſſitate Evangelium legerit, eam in Magdalena non percipiat charitatem *ex corde puro, & conſcientia* certe *non ficta*, quam cum peccato compati non poſse declaravit Apoſtolica Sedes? Quis demum Confesſarii expers, vel Sacrum in neceſſitatis caſu facere auſit, vel in articulo mortis a deſperatione retrahi poſſit, ſi tanto cum amore ſubſit

gra-

grave peccatum, ſeu potius certa exiſtimatio diaboli intus inhabitantis? Eximent forte cum Eſtio a lege generali caſum neceſſitatis. At unde, rurſus precor, id habebunt: Non a Scriptura vel a Traditione. Confugient ergo ad divinam miſericordiam. Hanc equidem commendant Scriptura & Traditio, ſed ubique, ſed ſemper, ſed non in ſolo caſu neceſſitatis.

323 Inſt. Auguſtinus Serm. 99. de verbis Evang. alias Hom. 23. inter 50. cap. 2. de Peccatrice hæc loquitur: *Acceſſit immunda, ut rediret munda*. S. Gregorius Mag. Hom. 33. in Evang. *Ecce quæ ad Medicum venerat ægra, ſanata eſt*. Et rurſus: Nondum lota, ſed *lavanda ad fontem miſericordiæ cucurrit*. S. Bernardus Serm. de S. Magdalena: *Tangit pedes mundi atque mundantis immunda, & veſtigiis Creatoris mulier criminoſa procumbit*. Atqui his verbis docent SS. PP. mulierem, etſi multum contritam, multum diligentem, non ante juſtificatam fuiſſe, quam ipſi dictum fuerit a Chriſto: *Remittuntur tibi peccata*. Ergo.

T. 5. p. 521.

324 Reſp. neg. min. 1. quia Patres citra vim ullam intelligi poſſunt de toto mulieris acceſſu adæquate ſumpto, prout & veniendi propoſitum, & alia quæ exſcribit Lucas, pietatis officia exercendi, votum complectitur. 2. Quia aliud eſt mulierem, cum ad pedes Jeſu procubuit, hactenus immundam fuiſſe, aliud fuiſſe immundam, donec id audierit: *Dimittuntur tibi peccata:* inter utrumque enim multum fluxit temporis, ut ex Evangelio compertum eſt. Porro ne unum quidem Patrem dabunt adverſarii, qui Peccatricem non ante juſtificatam fuiſſe dicat, quam verba hæc protulerit Chriſtus. Dabimus nos qui contrarium exerte doceant, & rebus intime diſcuſſis doceant. Audiatur Bernardus Serm. 4. in Dedicat. Eccleſiæ, qui, non ut alius quipiam de Magdalena, genuinus eſt, num. 3. *Errabat ſiquidem* Phariſæus, *qui tanquam adhuc peccatricem horrebat, quæ divinis inhærens veſtigiis, rigabat fletibus, tergebat crinibus, oſculo premebat, ungebat unguento. Quis enim .·. eam peccatricem cenſeat, quæ dum commiſſa deplorat, odit iniquitatem .·. Numquid poſſibilis eſt regnare peccatum in animo contrito & ſpiritu ingemiſcenti, aut non multa charitas operit multitudinem peccatorum? Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: merito proinde jam non peccatrix*, &c. Hic, dicere liceat, non pugnat ſola, & multo minus ambigua auctoritas, ſed ratio, quæ infirmiores oculos percellat.

Edit. 2. Mabill. p. 1076.

325 Inſt. 2. Verba hæc Chriſti: *Remittuntur tibi peccata tua*, eo debent intelligi ſenſu, quem præ ſe ferunt. Atqui veram præ ſe ferunt & actualem peccatorum remiſſionem; atque eo modo intellecta ſunt a convivis, qui ex iis offenſi dixerunt: *Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* quique haud profecto læſi eſſent, ſi Chriſtus declaraſſet tantum ſua jam a Deo Magdalenæ dimiſſa eſſe peccata; cum id Nathan Davidi declaraſſet 2. Reg. 12. 13. Ergo.

326 Reſp. 1. Eſto totum. Annon potuit Chriſtus ſemel & iterum eadem peccata condonare, quomodo Chriſti Miniſter eum qui jam perfectiſſima contritione juſtificatus eſt, iterum his abſolvit verbis: *Ego te abſolvo?* annon jam, in adverſariorum ſaltem plurimum ſententia, juſtificata eſt Magdalena, cum dixit Chriſtus verſ. 48. *Remittuntur ei peccata multa;* & tamen eamdem iterat veniam Salvator v. 48. ubi ait: *Remittuntur tibi peccata*. Sic autem ſtat Phariſæorum offenſio. Quamquam poſſet quis ex eorum intellectu argumentari a contrario; quandoquidem conſtet

iis

iis in uſu fuiſſe, ut dicta & facta Chriſti, male intelligerent & pejus interpretarentur.

Reſp. 2. neg. min. hæc enim verba : *Remittuntur tibi peccata*, ex quibus 327
offenſi fuere Phariſæi, ab eo prolata, qui jam declaraverat remitti Magdalenæ peccata multa, quoniam multum dilexerat: eam potuerunt intelligi ſenſu declarativo & confirmativo remiſſionis jam factæ, quam alia hæc Chriſti verba ad mulierem a ſanguinis fluxu liberatam: *Eſto ſana a plaga tua*, ſenſu ejuſdem curationis declarativo & confirmativo intelligi potuerint ab iis qui miraculum in ea jam operatum reſciiſſent. Atqui, &c.

Quod ſpectat ad Phariſaicam offenſionem, 1. iniqua videri ea poſſit, vel in ſacrilega ipſorum Chriſti hominis puri exiſtimatione. Nec enim dixit Chriſtus: *Remittuntur tibi a me*, ſed ſimpliciter, *Remittuntur tibi peccata tua*, 2. Quod Chriſtus vel primum vel ſecundo remitteret peccata Magdalenæ, idem omnino erat Phariſæis, qui ſciebant eum, non ut Nathan aliena virtute, ſed propria id operari; quique jam illum audierant pure & ſimpliciter dicentem Paralytico, Luc. 5. 20: *Homo, remittuntur tibi peccata tua*, hincque indignati dixerant: *Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias?* Ergo infirmior eſt iſthæc adverſariorum objectio, quam ut ex ea ſolidum quid & *cogens* deduci poſſit.

Objic. 2. Nihil eſt dubii quin Paulus pleniſſime contritus fuerit, cum 328
in via Damaſci divina voce proſtratus eſt. Atqui tamen vel tunc temporis juſtificatus non eſt, ut docet S. Auguſtinus Serm. 1. & 25. de Sanctis, ubi hæc: *Ananias baptizavit Lupum, & fecit agnum*; vel ſaltem qui de contritione ejus dubitare non poterat Ananias, ad minus de ejuſdem juſtificatione dubitavit, ut ex his illius verbis patet: *Quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua*. Act. 22.

Reſp. 1. frivola ſane eſſe argumenta, quæ ab omnium partium Theologis 329
proponuntur: eo autem quod expendimus, & meo quidem judicio utcumque ceteris felicius utuntur Eſtii ſequaces, ut probent ne perfecta quidem & intenſa charitate peccata frequenter deleri. Idem urgent, qui ab Eſtio diſſident charitatis initialis vindices, ut probent poſſe hanc ſtare cum peccato mortali. Denique idipſum adhibent, quibus perſuaſum eſt per charitatem ſemper expelli mortale peccatum, non autem per eum benevolentiæ ſimplicis amorem, quem ſolum in Sacramento requirunt. Quę porro eſſe queat vis argumenti, quod omnibus cauſis inſervit?

Reſp. 2. neg. min. & dico cum S. Thoma 1. 2. q. 112. a. 2. ad 2. Paulum, 330
quo inſtanti divina voce percuſſus, ſe ad omnia paratum his exhibuit verbis: *Domine, quid me vis facere?* juſtificationis gratiam eſſe conſecutum.
*Ita paſſim Interpretes, ac nominatim S. Gregorius Lib. 11.* Moral. *cap. 7.* quibus *Cornel.*
placet addi iſtud D. Bernardi, Serm. 1. de converſ. S. Pauli: *Hæc plane, a Lapide.*
*Fratres*, PERFECTÆ *converſionis eſt forma ∴ Domine, quid me vis facere?*
*O verbum breve, ſed plenum, ſed vivum*, SED EFFICAX, SED DIGNUM OMNI *T. 1.*
ACCEPTATIONE. *Quam pauci inveniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui p.957.C.*
*ſuam ita abjecerint voluntatem, ut ne ipſum quidem cor proprium habeant*, &c.
Et Serm. 3. in Feſto SS. Petri & Pauli: *Ibat* Paulus *dirum toto corpore vi- Ibid.*
*rus exhalans, &* SUBITO *in electionis vas*, non deſtinatione, quæ *ex utero p.993.L.*
*matris* facta erat Gal. 10. 15. ſed opere *mutatus eſt*.

Nec nocet 1. id Ananiæ: *Baptizare & ablue peccata tua*: tum quia 331

iſtud Pauli: *Quid me vis facere*, includebat propoſitum Baptiſmi, quo neglecto non ſtetiſſet Pauli juſtificatio; tum quia Baptiſmus, venialia ſi quæ ſupererant in Paulo abluebat, omnemque tam iis quam lethalibus, jam ex contritione remiſſis debitam pœnam expungebat; tum quia monitus quidem erat Ananias, Paulum a Deo ad grandia, ſeu facienda, ſeu perpetienda deſtinatum eſſe; at quæ forent Pauli diſpoſitiones, quantus jam in eo vigeret charitatis ardor, non didicerat: id autem nos ex Act. 9. & communi Patrum ſenſu didicimus.

332 Nec nocet 2. Auguſtinus. Namque 1. ſi errare potuit S. Doctor, Pauli juſtificationem ad Ananiæ adventum differendo, uti eum erraſſe docet R. P. Gaud: Quidni in alio capite errare potuit? Errat forte, cum quoquo modo nocet; non errat, cum prodeſt? 2. Quia reapſe neutro modo erravit S. Doctor: unde quod ait Ananiam de lupo agnum feciſſe, non eo intelligendum eſt ſenſu, quaſi Paulus uſque ad Baptiſmum lupus eſſe perrexerit: id enim velut blaſphemum quid formidant chriſtianæ aures: ſed quia Baptiſmus neceſſarium erat juſtificationis Pauli ſigillum, ſeu conditio ejuſdem neceſſario confirmativa. Atque id, quod licet ab Auguſtino non dictum crederemus tamen, reapſe docet Auguſtinus. Sic ille Serm. 175. alias 9. de verbis Apoſtoli: *Ananias ovis interpretatur .˙. loquebatur ovis Paſtor Chriſtus .˙. Reſpondit paſtori ovis*, Ananias: *Quo me mittis, ovem ad lupum? Sed ille non audivit hanc excuſationem .˙. Si miſſæ ſunt oves in medio luporum, quare trepidas ire, Anania, ad eum qui* JAM NON EST LUPUS? *Lupum timebas: ſed reſpondet tibi Dominus Deus tuus*, DE LUPO OVEM FECI.

*Gaud. p. 259. alias 165.*

*T. 5. p. 838. E.*

333 Objic. 3. Certus erat moraliter Auguſtinus de ſuo in Deum amore, cum ajebat Lib. 9. Confeſſ. Cap. 2. *Sagittaveras tu cor noſtrum charitate tua*: Atqui tamen non ideo de ſua juſtificatione ante Baptiſmum certus erat. Sic enim ibid. loquitur Cap. 4. *Gaudens in fide laudavi nomen tuum, & ea fides me ſecurum eſſe non ſinebat de præteritis peccatis meis, quæ mihi per Baptiſmum tuum nondum remiſſa erant.* Et Cap. 6. *Baptizati ſumus, & fugit a nobis ſollicitudo vitæ præteritæ.* Ergo.

334 Reſp. 1. Et iſtud quoque argumentum a Thomiſtis duobus proponi, quorum alter charitatis amorem rejicit, ut per ſe juſtificativum; admittit alter ut cum lethali peccato compatibilem. Mirum autem ſi tam diverſa iiſdem momentis ſolide probentur.

335 Reſp. 2. neg. maj. Si enim adverſariorum aliis cum Eſtio dicere liceat, Auguſtinum moraliter certum fuiſſe de charitate perfecta; aliis cum Lamb. Gaud, eumdem moraliter certum fuiſſe de initiali charitate; aliis demum cum recentiori, S. Doctorem nec de iſta, nec de illa certum fuiſſe, ſed tantum de amore benevolo; Quis vitio vertat, ſi dicat alius Auguſtinum vividos quidem in ſe erga Deum motus expertum fuiſſe, quibus veluti ſagittis percuteretur; interim tamen veritum eſſe, ne, quod frequenter evenire docet S. Gregorius, de bono opere ſibi nimium blandiretur, & quod palea foret, illud haberet pro tritico. Hunc certe ſtatum juſtiſſimi quique experiuntur. Timeat pius Sacerdos ne forte aut virginem liberiori intuitus ſit oculo, aut incauta voce famam proximi graviter imminuerit. Teneatur is ob Confeſſarii defectum confeſſione omiſſa celebrare, contritioni quam licebit vehementiſſimæ incumbet; nec ante tamen cordis

pacem recuperabit, quam Pœnitentiæ Sacramento abluerit conſcientiam. Et huic nihilominus poterit eſſe perſuaſum vel una veræ charitatis ſcintilla deleri peccatum. Unde igitur trepidabit: quia verebitur ſemper, ne charitatis imaginem pro ipſa charitate ſumat?

Hæc autem ſolutio eo plus in Auguſtinum quadrare videri poſſit, quod eo ipſo tempore, quo ſagittabatur cor ejus amore, quædam cum illo amore minus conſona ſibi facere videretur, ut indicat contextus ejuſdem Capitis 2. quod his concludit verbis Sanctus & humilis Doctor: *Peccaſſe me in hoc quiſquam ſervorum tuorum, fratrum meorum dixerit, quod jam pleno corde militia tua, paſſus me fueris una hora ſedere in cathedra mendacii* (*unde pueri meditantes non legem tuam* . . . *ſed inſanias mendaces, & bella forenſia, mercarentur ex ore meo arma furori ſuo*, ibid. num. 2.) *Sed tu, Domine miſericordiſſime, nonne & hoc peccatum cum ceteris horrendis & funereis, in aqua ſancta ignovisti & remiſiſti mihi?*

Objic. 4. cum eodem Eſtio: Si perfecta contritio hominem ordinarie vel frequenter vi propria reconciliaret, utique ante Baptiſmum, ut & ante Pœnitentiam: imo magis, quia Catechumeni relapſis ferventiores eſſe conſueverunt. Atqui contritio hominem ante Baptiſmum nec ordinarie, nec frequenter juſtificat. Prob. min. ex Patribus, qui Baptiſmi neceſſitatem adeo commendant, ut, regulariter loquendo, neminem ſine ipſo juſtificari aſſerant. Sic Auguſtinus Tract. 13. in Joan. *Quantumcumque Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis portat: non ei dimittitur, niſi cum venerit ad Baptiſmum.* Et Tract. 4. *Omnia peccata ſuper illum ſunt, & niſi venerit ad ſalutarem Baptiſmum, ubi peccata ſolvuntur, cum omni ſua excellentia non poteſt intrare in regnum Cœlorum.* Et Tract. 11. in id Evangelii: *Jeſus non ſe credebat eis: Tales*, inquit, *ſunt omnes Cathecumeni: Ipſi jam credunt in nomine Chriſti, ſed Jeſus non ſe credit illis.* Et Lib. de unit. Eccleſ. Cap. 23. *Utrumque neceſſarium eſt ad regnum Dei adipiſcendum, & Baptiſmus & juſtitia. Utrum ſine altero parum eſt*, ait L. 4. de Bapt. C. 22. *Utrumque perficit æternæ poſſeſſionis hæredem.* Atqui hæc multam ſui partem falſa & abſurda forent, ſi perfecta contritio per ſe ſolam juſtificaret. Quot enim, Auguſtini ævo, videre erat fervidæ charitatis Cathecumenos, quibus ſola hæc cum Baptiſmi voto ad ſalutem ſatis fuiſset?

336 *Ibid. p. mihi* 219.

*T. 3. Part. 2. p.* 304. *C. Ibid.* 318. *B.*

Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. neg. ant. in quo a dicto ſecundum quid arguitur ad dictum ſimpliciter. Neque enim loquitur Auguſtinus de omnibus univerſim Cathecumenis, ſed de certa ſpecie, quæ, uti corporeis morbis contingit, tunc temporis dominabatur, quantum ex Auguſtini Scriptis conjicere eſt: de iis nimirum loquitur, qui ſua contenti ſanctitate, quam plurium baptizatorum ſanctitate majorem ſibi gratulabantur, Baptiſmi receptionem ex faſtidioſa negligentia omittebant. Et hos jure ac merito ait, quantumcumque oculis ſuis proficiant, ſarcinam iniquitatis ſuæ portare, donec abjecta perverſa ſua ſentiendi ratione, humiliter Baptiſmum ſuſcipiant. Hanc eſse S. Præſulis mentem conſtat ex ipſis quę objiciuntur locis. *Quare*, inquit ipſo Tract. 13. in Joan. *oportebat ut Dominus baptizaretur? quia multi contempturi erant Baptiſmum, eo quod jam majore gratia præditi viderentur, quam viderant alios Fideles. V. g. jam continenter vivens Cathecumenus contemneret conjugatum, & diceret ſe meliorem eſſe quam ille ſit Fidelis. Ille Cathecumenus poſſet dicere in corde ſuo, Quid mihi opus eſt* 337

*Baptiſmum accipere, ut hoc habeam quod & iſte, quo jam melior ſum?* Hujuſmodi homines qui in ſe confidebant tanquam juſti, quique fictitia gloriabantur excellentia, merito redarguit Auguſtinus: *Neque enim*, ait ipſo Lib. 4. de Bapt. C. 25. *ullo modo dicenda eſt converſio cordis ad Deum, cum Dei Sacramentum contemnitur.*

338 Neque gravem injiceret moram Auguſtinus, ſi generalius locutus eſset: Qui enim credimus veram ac ſinceram converſionem ad juſtificationem hominis ſufficere, nec credere tenemur, nec reapſe credimus, illam aut adeo facilem aut adeo communem eſse, ut ex ea quivis ſecurum ſe arbitrari debeat; & multo minus æterni illi Baptiſmatis dilatores, quos quarti & quinti ſæculi Doctores conſtanter inſecuti ſunt. Certe, ait Chryſoſtomus Hom. 13. in Ep. ad Hebr. *Multos novi ∴ qui ſpe Baptiſmatis multa peccabant: circa diem autem mortis diſceſſerunt vacui.*

Unde ad Auguſtini textum in forma, diſt. Cathecumenus, quantumcumque proficiat, id eſt, ſibi proficere videatur, ſarcinam iniquitatis portat, ſi vel contemnat, vel ex gravi negligentia Baptiſmum omittat, vel pro viribus non curet in ſe accendere perfectam charitatem, C. portat ſarcinam iniquitatis, etiamſi vera & plena charitate informetur, ut cenſet Eſtius, N.

339 Inſt. 1. Qui ſupponit Catechumenum, divina flagrantem charitate, imo & quadantenus ſanctificatum, a Regno cœleſti extorrem eſse, niſi per Baptiſmum regeneretur, neceſsario ſupponit charitatem perfectam cum peccato compati poſse. Atqui Auguſtinus ∴ Prob. min. ex Lib. 4. de Bapt.

T. 6. p. 89. C. Cap. 21. ubi hæc: *Nec ego dubito Catechumenum Catholicum divina charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere*: quæ comparatio ſatis indicat quid

T. 10. p. 63. de Cathecumeno necdum tincto ſentiret Auguſtinus. Et preſſius Lib. 2. de peccat. mentis &c. Cap. 26. *Sanctificatio Cathecumeni, ſi non fuerit baptizatus, ei non valet ad intrandum regnum Cœlorum.* Ergo.

340 Reſp. 1. hinc ſequi, ne in caſu quidem neceſſitatis ſalvum fore Cathecumenum vi perfectæ charitatis, quod vel ipſi Bajo adverſatur, ut patet ex propoſitione ejus 68.

341 Reſp. 2. neg. min. quæ ex neutro textu ſequitur. Non ex priori; ubi Cathecumenum ſeu hæretico baptizato, ſeu Catholico ad Baptiſmum ficte accedenti præponit quidem Auguſtinus: ſed an Cathecumenus ille vi charitatis ſuæ juſtitiam obtinuerit, vel non, minime expendit. Non ex poſteriori, ubi non agitur de interna ſanctificatione, ſed de exteriori, nempe Crucis ſigno, impoſitione manuum, ſalis deguſtatione, aliiſque ceremoniis, quibus ad Baptiſmum præparabantur, & quaſi ſanctificabantur Cathecumeni: atque merito ait S. Doctor, hujuſmodi umbraticam ſanctificationem nihil ipſis profuturam, niſi ad Baptiſmum accedant. Quamquam & ſi de interna ſanctitate loqueretur Auguſtinus, jure diceret eam inutilem fore, ſeu potius fictitiam, ſi Cathecumenus ex gravi negligentia, vel ex contemptu Sacramentum non perciperet.

342 Inſt. 2. qui Cathecumeni charitatem comparat cum charitate Cornelii Centurionis, & hunc charitate ſua, tametſi perfecta non juſtificatum fuiſſe docet, ille ſupponit charitatem ſtare cum peccato uſque ad tempus Baptiſmi. Atqui Auguſtinus comparat ∴ Sic enim loquitur Lib. 1. de diverſis

T. 9. p. 138. quæſtionib. ad Simplicianum q. 2. num. 2. *In quibuſdam tanta eſt gratia fidei, quanta non ſufficit ad obtinendum regnum Cœlorum, ſicut in Catechumenis, ſicut*

in

*In ipſo Cornelio, antequam Sacramentorum participatione incorporaretur Eccleſiæ: In quibuſdam vero tanta eſt, ut jam Corpori Chriſti & ſancto Dei templo deputentur .·.· Fiunt ergo inchoationes quædam fidei, conceptionibus ſimiles: non tamen ſolum concipi, ſed etiam naſci opus eſt, ut ad vitam perveniatur æternam*. Ergo.

Reſp. 1. variare Patrum ſententias de juſtitia Cornelii, antequam fidei 343
myſteria a Petro edoctus eſset. Alii eum in via gratiæ, ſed necdum in gratia fuiſse exiſtimant: Ita Chryſoſtomus, Oecumenius, Baſilius in Regulis breviorib. Reg. 224. Favet præter objectum locum, id Auguſtini Lib. de præd. SS. cap. 7. n. 12. *Si poſſet* Cornelius *ſine fide Chriſti ſalvus eſſe, non ad eum ædificandum mitteretur architectus Apoſtolus Petrus*. Alii hominem, qui *Act. 10.*
dicitur *religioſus, timens Deum, faciens eleemoſynas multas, & deprecans Deum ſemper*, peccati & dæmonis mancipium fuiſse ſibi in animum inducere non poſsunt, eumque pro juſto habent: Ita S. Gregorius Homil. 9. & 19. Beda, Albertus, Bonaventura, Thomas 3. p. q. 69. art. 4. ad 2. & favet Hieronymus in Cap. 5. Ep. ad Gal. Cum ergo incertum ſit utri adhæſerit ſententiæ Auguſtinus, forſanque diverſis temporibus utramque tenuerit, vix certo ſolvi poteſt difficultas ex ejus textu petita. Unde

Reſp 2. neg. min. nihil enim eſt in objecto Auguſtini textu unde colligi 344
poſſit ejuſdem judicio Cornelium ante adventum Petri perfecta donatum fuiſse charitate. Imo in eo, ut in iis pleriſque qui Cathecumeni fieri incipiunt, quaſdam tantum *fidei inchoationes conceptionibus ſimiles* admittere videtur. Eæ porro ad juſtitiam diſponunt, ſed non ſufficiunt. Videtur quidem Auguſtinus illas fidei inchoationes in Cornelio continuare uſque ad tempus, quo is per Sacramentorum participationem Eccleſiæ incorporatus eſt: verum id de participatione in voto proximo intelligendum eſt, ne Auguſtinus & Scripturæ Act. 10. 44. & ſibimet in textu mox citando palam contradicat.

Quod ſi cum doctiſſ. Tournelyo dicere malis, & Cornelium & Cathe- 345
cumenos eidem Cornelio pares, vera charitate præditos ſupponi ab Auguſtino; dicendum erit utroſque ad hanc charitatem diſponi per quaſdam fidei inchoationes; at ea jam in corde radicata hominem nihilominus egere Baptiſmo, quem ſi contra Chriſti mandatum culpabiliter omittat, ſalvus eſſe non poterit, quia qui Chriſti mandatum aſpernatur, a gratia, ſibi ſub conditione implendi hujuſce mandati conceſſa, excidit. *Si* *T. 9.*
*Cornelius*, ait S. Doctor Lib. 4. de Bapt. Cap. 21. *etiam Spiritu ſancto jam* *p. 138.*
*accepto, baptizari noluiſſet, contempti tanti Sacramenti reus fieret*. Similia tra- *E.*
dit Auguſtinus ibid. Cap. 22. & Lib. 3. qq. in Levitic. q. 84.

Ego quidem primæ ſolutioni adhærerem: cum enim in textu mox ci- *T. 8.*
tato docet Auguſtinus Cornelium Spiritu ſancto plenum fuiſse, quando *part. 1.*
ad Baptiſmum acceſſit, loquitur de plenitudine poſt adventum Petri *p. 514. E.*
collata Act. 10. 44. Quærimus porro nos an ante illud tempus charitatem habuerit Cornelius una cum peccato mortali. Eſto autem docuerit Auguſtinus Cornelium in peccato fuiſſe uſque ad Petri adventum, &, quæ adventum hunc proxime ſecuta eſt, Spiritus ſancti deſcenſionem: at probari nequit ex eodem Auguſtino Cornelium hactenus perfectam charitatem cum ſtatu peccati conjunxiſse; prout tueri debent Eſtii ſequaces, ſi quid probare velint.

Inſt. 3. Ex Auguſtino; charitas nihil aliud eſt quam bona voluntas. *Qua-* 346 *T. 10.*
*ſi vero*, ait S. Doctor Lib. de Gr. Chr. c. 21. & alibi paſſim, *aliud ſit bona* *p. 239.*

*voluntas, quam charitas, quam Scriptura nobis eſſe clamat ex Deo, & a Patre datam, ut filii ejus eſſemus.* Atqui tam in Cathecumenis quam in Pœnitentibus ſtare poteſt bona voluntas cum peccato mortali. Hinc Luc. 2. 14. promittitur *pax* ſeu juſtificatio *hominibus bonæ voluntatis*, qui prohinc ex hac ſua bona voluntate necdum juſtificati erant.

347 Reſp. diſt. maj. Charitas eſt bona voluntas plena, efficax, perfecta, C. eſt quævis bona voluntas, Subd. Charitas latius ſumpta, pro quolibet pio in Deum affectu, C. charitas ſimpliciter dicta, de qua in objecto loco differit Auguſtinus, N. Pariter diſt. min. ſtare poteſt bona voluntas quædam cum peccato mortali, C. voluntas perfecta, &c. N. Itaque ſi loquatur Auguſtinus de illa charitate quæ eſt plenitudo Legis, quæque nemini niſi juſto ineſſe poteſt, indubie conſtabit bonam illam voluntatem, quam charitati ſynonimam facit, neutiquam cum mortali peccato compati poſſe. Atqui dubio procul loquitur S. Doctor de charitate quæ eſt ipſa Legis plenitudo, &c. Nimirum de ea charitatis ſpecie loquitur, *Ibid. c. 10. & 11.* *quæ virtus eſt*, quam qui habet, *ex Deo natus* eſt, & ideo *non peccat; quæ radix eſt bonorum;* qua fit homo *arbor bona*: iſtud autem charitatis genus, quis vel cum quacumque bona voluntate confundere auſit, vel in peccatoribus reperiri contendat?

Hinc ruit objectio e Luc. 2. contorte petita. Vel enim *bonæ voluntatis* ad Deum refertur, vel ad homines. Si 1. ſenſus eſt; Pax ſit hominibus, quibus Deus tam impenſe bene-vult, ut ſuum ad eos Filium mittere dignatus ſit. Si 2. ſenſus eſt; Pax ſit hominibus, qui miſſum Redemptorem grato & docili corde ſuſcipient, Neutro autem ſenſu bona voluntas perfectam in homine charitatem ſupponit.

348 Objic. 5. Auguſtinus Epiſt. 228. alias 180. ad Honoratum loquens de populo Sacramenta flagitante tempore irruptionis hoſtilis, *Si Miniſtri* *Eſtius ibid.* *deſint*, inquit, *quantum exitium ſequitur eos, qui de iſto ſæculo, vel non regenerati exeunt, vel ligati.* Atqui, ait Eſtius, deploratio hæc non videtur locum habere, ſi etiam extra neceſſitatis caſum ordinarie ſufficit votum Sacramenti. Ergo.

349 Reſp. 1. argumentum hoc male proponi ab Eſtio. Is enim fatetur contritionem perfectam ſine Sacramento actu percepto ſufficere in caſu neceſſitatis. Atqui de illo neceſſitatis caſu loquitur Auguſtinus: de caſu nimirum, quo Paſtores perſecutionis metu creditas ſibi oves, aufugiendo, derelinquunt.

350 Reſp. 2. neg. min. quæ Eſtio, ſi cuipiam, falſa videri debet. Fatetur enim ille ibid. §. 3. ad 8. contritionem perfectam adeo raram eſſe in Pœnitentibus, ut *pauci admodum ad hunc gradum* perveniant. Atqui ubi pauci admodum ex contritione perfecta juſtificari poſſunt, magna eſt utique & ſumma neceſſitas Sacramentorum, quæ defectum hunc ſupplcant. Ergo jure culpantur Paſtores, qui perſecutionis tempore ovibus ſuis deſunt: quantum enim inde ſequitur exitium?

Hinc ſolvitur quod objicit idem Eſtius, videlicet in opinione noſtra ſententiam Petri non præcedere ſententiam Cœli, ſecus ac docet S. Bernardus. Ut enim id appoſite dixerit mellifluus Pater, haud neceſſe eſt ut perfecta contritio nunquam extra Sacramentum reconciliet; alioqui enim ne in extraordinariis quidem Eſtii caſibus reconciliaret: ſed ſuffi-

cit

Digitized by Google

rit ut raro reconciliet, quia rara eſt, & non reconciliet niſi cum voto ſententiæ Petri.

Objic. 6. cum eodem: Tridentina Synodus Seſſ. 13. Cap. 7. & Can. 11. *ſtatuit atque declarat, illis quos conſcientia peccati mortalis gravat*, QUANTUMCUMQUE ETIAM SE CONTRITOS EXISTIMENT; *habita copia Confeſſoris, neceſſario præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem*, ne Euchariſtia *indigne, atque ideo in mortem ſumatur*. Atqui ſi perfecta contritio ordinarie reconciliaret, nihil eſſet ei timendum, qui *magnum contritionis dolorem ſentiens*, abſque prævia confeſſione, non tamen ſine voto ejus, ad Euchariſtiam accederet. 351

Reſp. neg. min. tum quia contritio perfecta etſi ordinarie imo ſemper reconciliet, non eſt ordinaria, ſed, juxta Eſtium, rariſſima, ſæpeque in iis minima eſt, qui maximam ſibi ineſſe confidunt; tum quia timere eſt ut verum habeat confeſſionis votum, qui, cum hic & nunc facile poſſet, confiteri non vult; tum quia ſub imaginariæ contritionis prætextu ipſi etiam *recidivi* ſacris operari, non ſemel, ſed pluries auderent. 352

Inſt. Idem Concilium Seſſ. 6. Cap. 6. inter alias baptizandorum diſpoſitiones hanc requirit, *ut Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiant*. Unde ſic: Dilectio Dei tanquam fontis juſtitiæ eſt perfecta charitas. Atqui tamen charitas illa non juſtificat. Neque enim ad Baptiſmum requirit ſancta Synodus diſpoſitionem, qua homo ante Baptiſmum juſtificetur. Ergo. 353

Reſp. neg. maj. Quid porro per hanc Dei dilectionem intelligat aut intelligi patiatur ſacra Synodus, infra expendere conabimur. 354

Jam monuimus in Tract. de Baptiſmo, ubi quæſtionem hanc fuſe ſatis verſavimus, viſum fuiſſe Gregorio Nazianz. & Proſpero, neminem extra caſum Martyrii ſine Baptiſmo *in re* ſalutem conſequi. At monuimus ſimul opinionem hanc, quæ ceterum Eſtio ipſi adverſatur, ab Eccleſia non admitti.

## SECTIO TERTIA.

### *An perfecta Contritio ad Pœnitentiæ Sacramentum neceſſaria ſit.*

SCRIBIT Morinus Lib. 9. de Pœnit. Cap. XI. n. 8. Theologos plurimos doctrinam de contritione confeſſioni neceſſario prævia, ante Tridentinum fuiſſe amplexos; nec poſt Tridentinum defuiſſe viros *graves & celebres*, qui eamdem doctrinam tenuerint. Utriuſque claſſis Scriptorum longam ſeriem tenuit Auctor Libri cui Titulus: *De la Contrition néceſſaire pour obtenir la remiſſion des péchés dans le Sacrement de la Pénitence*, Lovanii 1676. Quod & ex parte præſtitit Joannes Launoius in Opuſculo *de mente Concilii Tridentini circa contritionem & attritionem*, Cap. 2. & 3. & poſt utrumque Witaſſius qu. 4. art. 5. Sect. 1. Horum quidem aliquot ſuas in partes attrahere tentavit Franciſcus Pinthereau Lib. *de attritionis ſufficientia*. Pariſiis 1654. Quo ſucceſſu ſuperfluum fuerit indagare: jam enim quoad præſens Caput ſedata videntur Theologorum diſſidia: atque utinam & in aliis æque, aliquando tandem conquieſcant! Sit Pag. 645. & 646.

CONCLUSIO. Contritio perfecta non eſt conditio ad Sacramentum Pœnitentiæ neceſſario prærequiſita.

355 Prob. 1. Contritio perfecta ſemper juſtificat etiam extra Sacramentum; ut probavimus Sect. præced. Atqui contritio per ſe juſtificans, non eſt conditio ad Sacramentum Pœnitentiæ prærequiſita. 1. Quia Eccleſia veram a Chriſto recepit poteſtatem dimittendi peccata, non autem tantum declarandi ea eſse dimiſsa, ut probavimus Cap. 2. a. 3. Atqui ſi ad Pœnitentiam prærequiratur contritio juſtificans, Eccleſia vere non dimitteret peccata, ſed jam dimiſsa declararet. 2. Quia pœnitentia eo Sacramentum mortuorum dicitur, quod per ſe inſtituta ſit ad ſuſcitandos homines a morte peccati. Atqui id nec præſtaret, nec præſtare poſset, ſi ſemper homines inveniret jam a peccati morte per contritionem ſuſcitatos.

356 Nec eſt quod reponant, in hac etiam opinione ſuam ſervari virtutem Sacramento, tum quia contritio non reconciliet hominem ſine Sacramenti voto quod in ea includitur; tum quia Sacramentum & gratiam adauget, & pœnam peccatis debitam relaxat.

357 Neutrum enim ſatisfacit. Non 1. tum quia, ut ſolide obſervat Tournelyus, præcipua hujuſce Sacramenti vis juxta Tridentinum poſita eſt in verbis formæ; hæc autem in hypotheſi quam impugnamus, nihil operabitur quantum ad Pœnitentis reconciliationem; tum quia contritio, etſi in nova Lege votum Sacramenti includere debet, non tamen vi propria Sacramenti, & virtute clavium, ſed tantum ex opere operantis juſtificat, prout in antiqua Lege ante Sacramenti hujus inſtitutionem. Unde ſequitur peccatum, juxta adverſarios, nunquam dimitti per claves & ex opere operato: quod Eccleſiæ doctrinæ repugnat. Quapropter & merito ſacra Facultas Pariſienſis opinionem illam uti Sacramenti Pœnitentiæ imminutivam reprobavit. De quo ſtatim.

358 Non 2. licet enim opinio quam impugnamus, a Pſeudoreformatorum errore non parum diſtet, prout, nec ægre agnovimus citat. art. 3. haud tamen totam Eccleſiæ Catholicæ doctrinam ſpirat & reddit. Juxta hanc enim non in eo tantum ſita eſt vis Pœnitentiæ, ut jam viventem vita donet uberiori, ſed ut mortuum ſuſcitet; neque ut temporalem pœnam dimittat, quem in ſcopum primario inſtituta non eſt, ſed ut culpam auferendo, æternæ quæ ipſi debebatur pœnæ reatum commutet in temporalem.

359 Prob. 2. ex Trid. quod Seſs. 14. Cap. 4. declarat *contingere aliquando contritionem eſſe charitate perfectam, & hominem Deo reconciliare priuſquam Sacramentum Pœnitentiæ actu ſuſcipiatur*. Unde ſic: Diſpoſitio ad Sacramentum neceſsaria, non aliquando tantum, ſed ordinarie, ſed ſemper reperiri debet. Atqui ex Trid. non ſemper, ſed aliquando tantum contingit ut contritio ſit charitate perfecta. Ergo contritio non eſt ordinaria ad Sacramentum Pœnitentiæ diſpoſitio.

360 Confirm. Facilior eſt in nova Lege, quantum ad contritionem attinet, peccatorum remiſſio, quam fuerit in antiqua; licet alioqui multam invehat difficultatem ex parte confeſſionis. Atqui nihilo facilior eſset, ſi perfecta nunc, ut olim, prærequireretur contritio. Minor patet. Major, qua plures abutuntur, ſenſu noſtro traditur a Catechiſmo Romano part. 2. n. 46. ubi hæc: *Quoniam pauci admodum ad hunc* perfectæ contritionis *gradum pervenirent, fiebat etiam ut a pauciſſimis hæc vis peccatorum venia ſperanda eſſet. Quare neceſſe fuit ut clementiſſimus Dominus* FACILIORI RATIO-

RATIONE communi hominum ſaluti proſpiceret; quod quidem admirabili conſilio effecit, cum claves regni Cœlorum Eccleſiæ tradidit.

Prob. 3. ex Catechiſmo vulgari Italiæ, in citata jam Appendice ad 361
Concilium Romanum Benedicti XIII. ubi ſic habetur pag. 404. *Il ſentimento Oggi commune è, che il dolore, o contrizione perfetta è buona, ma non neceſſaria per la confeſſione; baſtando il dolore imperfetto, cioè l' attrizione*, &c. id eſt, Fert hodie communis ſententia, bonam quidem eſſe, at minime neceſſariam in confeſſione contritionem perfectam; ſed ſufficere dolorem imperfectum, attritionem videlicet, &c.

Prob. 4. auctoritate Cleri Gallicani in generalibus Comitiis an. 1700. 362
ubi duo *ex ſancta Synodo Trid.* doceri vult & moneri, *primum, ne quis putet in utroque* Baptiſmi & Pœnitentiæ *Sacramento requiri, ut præviam, contritionem illam quæ ſit charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti antequam actu ſuſcipiatur, hominem Deo reconciliat. Alterum*, &c. His accedit cenſura Facultatis Pariſienſis in Seguenoti theſim noſtræ adverſam; de qua ſupra pag. 180.

Duo hic objiciuntur præter ea quæ cit. art. 3. ſolvimus; primum, quod 363
nemo cor vere contritum & humiliatum habet niſi in charitate. Porro qui charitatem habet, dignus eſt vita: nemo autem vita ſimul & morte dignus eſſe poteſt; ita Magiſter apud Eſtium in 4. diſt. 18. §. 4. Secundum, quod ea etiam opinio, quæ perfectam in Pœnitentia contritionem requirit, totam Sacramento vim ſuam conſervet; quia qui ad Sacramentum acceſſit tantum attritus, vis ejuſdem adeo immutatur, ut contritus evadat: ita ut attritio ſit diſpoſitio ad contritionem.

De priori difficultate dicemus art. ſeq. Poſterior tota ludit in ambiguo. 364
Nimirum vel mutatio illa hominis de attritio in contritum ſit virtute *Tournelyus p. 219.*
Sacramenti actu & formaliter percepti; vel tempore aut ſaltem natura præcedit actualem illius ſuſceptionem. Si 1. mutatio illa effectus eſt Sacramenti, non autem diſpoſitio ad ipſum prærequiſita; ideoque prodeſt Sacramentum ei etiam qui ad ipſum ſine perfecta contritione acceſſerit. Si 2. remanet tota difficultas, nimirum Pœnitentem ſemper ante juſtificari, quam a Sacerdote abſolvatur, proinde abſolutionem mere eſſe declarativam. Ceterum, dixit quidem Trid. Synodus attritionem diſponere ad gratiam in Sacramento percipiendam, non vero dixit eam diſponere ad contritionem.

## SECTIO QUARTA.

### *An & quale Sacramenti votum ad perfectam Contritionem requiratur.*

VOTUM nihil aliud eſt quam deſiderium, voluntas, propoſitum recipiendi ſuo tempore Sacramenti.

Votum duplex, formale aliud ſeu explicitum, quod rei cognitionem 365
ſupponit, & expreſſam ejus voluntatem importat. Aliud implicitum & generale, quo quis vult rem, non quidem in ſe, ſeu quia hanc ignorat, ſeu quia ad ipſam non attendit; ſed in alio, quod vere & perfecte velle non poteſt, niſi neceſſaria ejus conſectaria velit. Jam quæritur, an, & quomodo votum Sacramenti Pœnitentiæ, ſeu confeſſionis neceſſarium ſit, ut quis veram & perfectam contritionem habere cenſeatur. Sit

Con-

CONCLUSIO. Votum Sacramenti Pœnitentiæ ad perfectam contritionem requiritur.

366 Prob. 1. pars: Ad perfectam contritionem requiritur propoſitum ea omnia implendi ſine quibus ſtare non poteſt peccatoris juſtificatio. Atqui poſitis rebus ut ſunt, ſtare non poteſt juſtificatio peccatoris ſine Sacramento Pœnitentiæ. Quia etſi peccatorum remiſſionem actu & de facto obtinet quiſquis vere & ſincere contritus eſt, ea tamen ſolum lege obtinet, ut peccata ſua clavibus ſubjiciat. Atque hinc Tridentinum citato toties Cap. 4. Seſſ. 14. docet, *reconciliationem*, quæ a contritione oritur, *ipſi contritioni, ſine Sacramenti voto quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam*.

367 Objic. Ex dictis ſupra, peccata ſemel dimiſſa non reviviſcunt. Atqui reviviſcerent in hypotheſi noſtra.

368 Reſp. neg. min. nam deſinit equidem juxta nos juſtificatio peccatoris, cum debito tempore legem ſibi impoſitam non adimplet. Sed non reviviſcunt peccata per contritionem expuncta: unde ſubeſt neceſſitas ea clavibus ſubjiciendi, non quia remaneant, ſed quia ſic a Chriſto conſtitutum eſt. Vi autem clavium quodammodo completur & ſigillatur eorum condonatio.

369 An autem votum illud formale eſſe debeat, an ſufficiat implicitum, ambigunt Theologi. Pro explicito certat Tournelyus, ſiquidem de iis ſermo ſit, quibus lex Baptiſmi & Pœnitentiæ promulgata eſt. Rationes ejus eæ ſunt, 1. quod Tridentinum de contritione loquens, diſtincte loquitur de Sacramenti voto quod in eadem contritione includitur. Atqui ſuperfluum fuiſſet tam diſtincte loqui de Sacramenti voto, ſi ſufficeret virtuale & implicitum; cum certo conſtet hocce impliciti voti genus in contritione ſemper reperiri; quæ niſi ficta eſt, omnium Dei mandatorum obſervantiam ſibi indubie, ſaltem generaliter, proponit.

370 2. Quia votum medii ad ſalutem ex ordinatione divina abſolute neceſſarii, debet diverſum eſſe a voto rei ex præcepto tantum neceſſariæ, Euchariſtiæ puta vel Extremæ-Unctionis reſpectu moribundi. Atqui rei ex præcepto tantum neceſſariæ votum ad minus debet eſſe implicitum: Ergo votum Pœnitentiæ debet eſſe explicitum. Alioqui non magis neceſſarium eſſet Baptiſmi vel Pœnitentiæ votum, quam alterius cujuſcumque mandati Chriſti.

Ratio eſt, pergit vir clariſſimus, quia cum Sacramentum re perceptum neceſſarium eſt neceſſitate medii, votum illius, Deo ita indulgente, ſupplet in neceſſitatis caſu vices Sacramenti. Ergo Sacramenti hujus votum ſpecialius eſſe debet quam votum obſervandi cetera Dei mandata. Cum autem votum hæc obſervandi debeat eſſe implicitum, conſequens eſt ut illud de quo loquimur, formale ſit & explicitum.

371 Contrarium ſupponit Suares diſp. 4. ſect. 3. n. 2. At, ſaltem quantum detegere potuerim, non probat, forte quia indubium crediderit. Eaque opinio mihi fundatior apparet. 1. Enim nec ipſe, quantum opinor, Tournelyus damnabit hominem, qui, pene ut Jonas, e mari medio in quod demerſus eſt, præſtantem elicit contritionis actum, omiſſo voto confeſſionis, quam videt impoſſibilem. 2. Nec, opinor, juſtificationem illius, qui dolore tactus profundiſſimo, centies repetet iſtud Publicani: *Deus propitius eſto*, &c. ſuſpen-

Digitized by Google

ſuſpendet donec is addiderit: *Confitebor quam primum*: Idem de iis dicendum, qui deteſtandis peccatis acriter intenti, de Sacramento non cogitarent. 3. Actio humana in genere ſuo eſſentialiter completa effectum ſuum ſtatim parere debet, niſi prava quapiam circumſtantia vitietur. Atqui contritio ante votum Sacramenti eſſentialiter completa eſt in genere ſuo; cum juxta Theologos pleroſque in ſolo peccati dolore; vel ad ſummum in dolore & odio conſiſtat. Aliunde vero nulla prava vitiatur circumſtantia in eo qui confeſſionis voluntatem ex inadvertentia invincibili omittit. 4. Magis neceſſarium eſt in contritione propoſitum non peccandi de cetero, quam confitendi: prius enim ex natura rei requiritur; unde & in antiqua Lege neceſſarium fuit; poſterius vero ex poſitiva tantum Chriſti inſtitutione neceſſarium eſt. Atqui ad contritionem ſufficit propoſitum virtuale non peccandi de cetero. Ergo a fortiori & virtuale ſacramenti propoſitum.

* *Vid. Gonet diſp. 7. n. 4. Suarem diſp. 4. ſect. 1.*

Nec multum movent quæ ſupra in contrarium objecta ſunt.

Non 1. quod e contra pro nobis facit. Non enim dicit ſacra Synodus, ad contritionem requiri formale Sacramenti votum, ſed votum illud in contritione includi. Ergo quiſquis actum contritionis elicit, eo ipſo Sacramenti votum ſufficienter elicit 2. Concilium in ſua contritionis definitione, vel *potius deſcriptione* diſertim etiam exprimit propoſitum non peccandi de cetero, quod tamen implicitum eſſe ſufficit. 372

*Gonet ibid. n. 12.*

Non 2. quod ex falſa *neceſſarii* definitione naſcitur. Nempe, juxta Polmanum qui definire noverat, neceſſarium neceſſitate medii eſt illud quo etiam inculpabiliter omiſſo, finis obtineri non poteſt: hujuſmodi ſunt, tum Baptiſmus vel martyrium reſpectu infantis; tum contritio reſpectu adulti graviter rei: is enim ſi a crimine recens inſaniat, defectu contritionis, licet jam ejus incapax ſit, ſalutem aſſequi non poteſt. Subſumo: Atqui omiſſo inculpabiliter Pœnitentiæ Sacramento poteſt obtineri ſalus. Ergo, &c. 373

Haud tamen nego, Pœnitentiæ votum præcipua quadam ratione eſſe neceſſarium. Unde enitendum magis non ſolum ut habeatur, ſed etiam ne ab eo præſcindatur. Qui enim illud, ſicut & propoſitum non peccandi, ſciens & volens excluderet, imo & elicere negligeret, peſſime conſuleret ſaluti ſuæ. Verum id non agitur, ſed utrum reconciliationis expers ſit, qui peccatum ex ſummo Dei amore deteſtatus, de confeſſionis voto non cogitaret. 374

Sed de his ſatis jam & ultra: Sic enim Chriſtianorum quiſque a puero didicit, contritionis actum a Sacramenti voto finire, ut nemo hic umquam aberret.

## ARTICULUS TERTIUS.

### *De Attritione.*

ATTRITIO, ut ex dictis conſequitur, eſt proprii peccati deteſtatio, & dolor ex ſupernaturali motivo, ei tamen inferiori quod contritionem perficit, conceptus, cum propoſito non peccandi de cetero, & ſpe ac petitione veniæ. Motivum illud a charitatis motivo diverſum, eidemque inferius, vel eſt peccati turpido, vel gehennæ & pœnarum metus, vel amor virtutis, beatitudinis æternæ, &c.

De attritione quæruntur duo potiſſimum, 1. an bona ſit & utilis: atque

iſtud pertinet ad dogma. 2. An ſola ſufficiat in Sacramento Pœnitentiæ? atque hoc pertinet ad clamoſam, ſi quæ uſquam extiterit, Scholæ diſceptationem. De utroque dicendum.

## SECTIO PRIMA.

*Utrum Attritio ex gehennæ & pœnarum metu bona ſit & honeſta.*

375 ETsi attritio, juxta Tridentinum°, ex turpitudine peccati, ut & ex gehennæ metu concipitur, de eo tamen turpitudinis motivo parum diſputant Theologi; ſed ad ſummum animadvertunt, 1. eo nomine non intelligi illam ſolum conſiderationem, qua quis peccatum abjicit, quia ex ipſo quandam in hominum opinione infamiam contrahit; 2. Nec eum dumtaxat voluntatis motum, quo quis peccatum deteſtatur, prout rectæ rationi naturali repugnat. 3. Proinde ad attritionem, qualis a Tridentino deſcribitur, requiri ut Pœnitens peccati fœditatem deteſtetur, prout hæc rationi ſeu divinæ voluntati per fidem apprehenſæ adverſatur, vel ad Deum aliquo modo pertinet. Scilicet enim omnis vera & ſalutaris Pœnitentia debet eſſe aliqua perfecta vel imperfecta ad Deum converſio & averſio a peccato: ſicut peccatum aliqua fuit converſio ad creaturam, & averſio a Deo. Quemadmodum igitur peccator ad creaturam convertitur, propter aliquam perfectionem, ſeu veram, ſeu potius imaginariam: ſic Pœnitens ad Deum converti debet propter aliquam ejus perfectionem; puta vel quia Superior ſit, cui obtemperari æquum eſt; vel Legiſlator ſupremus, cujus auctoritas per peccatum & peccatorem vilipenditur, &c. Hinc alias inter proſcripta eſt an. 1700. a Gallicano Clero propoſitio iſthæc: *Attritio ex gehennæ metu ſufficit etiam ſine ulla Dei dilectione, ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu, quia talis honeſta & ſupernaturalis eſt*, ſub hac cenſura: *Hæc propoſitio, qua a diſpoſitionibus neceſſariis ad abſolutionem excluditur quilibet ad Deum offenſum reſpectus, temeraria eſt, ſcandaloſa, pernicioſa & in hæreſim inducens.*

Potiſſimam igitur hujuſce articuli difficultas circa attritionem ex gehennæ metu conceptam verſatur: quam ut pro modulo ſolvamus, videndum in primis quid & quotuplex ſit timor.

376 Timor in genere definitur, Motus animi malum aliquod imminens refugientis. Timoris ſpecies quatuor enumerantur a S. Thoma 2. 2. q. 19. ar. 2. nimirum timor vel eſt mundanus, vel ſervilis, vel filialis, vel qui inter utrumque medius eſt initialis.

377 Timor *mundanus* ille eſt, ait Angelicus Doctor, quo quis *ſic malum timet, ut recedat a Deo*, ſeu quo quis Deum offendit, ne temporale malum ſibi alioqui a creaturis inferendum incurrat; prout ii faciebant, qui Joan. 12. 42. *propter Phariſæos* Chriſtum *non confitebantur, ut a Synagoga non ejicerentur*. Prout & fecit Petrus, cum Chriſtum negavit. De iſto metus genere non agitur in præſenti: hunc certe reprobavit Scriptura Matt. 10. 28. ubi: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere* Et Iſai. 51. *Quis tu ut timeres ab homine mortali?*

378 Timor *ſervilis* ille eſt, quo quis peccatum fugit, quia ſervorum more pœnam peccato præparatam veretur. Id autem cum dupliciter fieri poſſit, du-

duplex diſtinguitur timor ſervilis ; alter ſimpliciter ſervilis , ſeu , ut loquuntur nonnulli ſervilis abſque ſervilitate : alter ſerviliter ſervilis; ſeu ſervilis cum ſervilitate. *Servilitas* enim *non pertinet ad ſpeciem timoris ſervilis; ſicut nec informitas ad ſpeciem fidei informis* , ait S. Thomas ibid. art. 4. unde vitium eſt timentis, non ipſius timoris. Polm.

Timor ſerviliter ſervilis ille eſt quo quis abſtinet quidem exterius a peccato, quia pœnam metuit, ſed ita eſt ſaltem implicite affectus, ut ſi abeſſet pœna, illud committeret.

Timor ſimpliciter ſervilis ille eſt, quo quis abſtinet quidem a peccato tanquam inductivo pœnæ, ſed ſine affectu illius committendi, ſi hæc abeſſet; vel * ſaltem abſtrahit ab eo quod ageret, ſi pœna peccatoribus non eſſet intentata. *Si aliquis*, ait S. Thomas eadem q. 19. a. 2. *convertatur ad Deum & ei inhæreat propter timorem pœnæ, erit timor ſervilis.* * Tournelyus.

Timor filialis ille eſt quo quis culpam timet, non ut inductivam pœnæ, ſed ut Dei, patris optimi, offenſivam : *nam filiorum eſt timere offenſam patris;* ait ibid. Angelicus. 379 S. Thomas ib.

Timor initialis , *qui eſt medius inter utrumque timorem*, is eſt quo quis peccatum fugit, tum quia inductivum pœnæ, tum quia offenſivum Dei: ita tamen ut, juxta S. Thomam ibid. ad 4. ſecundario pœnam , primario autem offenſam timeat. 380

Quæſtio hic nulla eſt de timore filiali aut etiam initiali . Quamvis enim Lutherus in aſſertione art. 6. docuerit illud omne eſſe peccatum, quod fit ab homine nondum juſtificato ; at non id conſtanter docuit. Aliunde vero non eſt quod errori huic , cujus principia alibi & pluries excuſſimus, debellando in præſenti immoremur : cum præſertim ſervilis metus bonitate vindicata, a fortiori vindicetur bonitas metus initialis. Certe, ut docet ibid. S. Thomas a. 8. *timor initialis & filialis non differunt niſi ſecundum perfectionem charitatis*: quis porro actum ex charitate necdum perfecta elicitum neget bonum eſſe & laudabilem?

Neque etiam quæſtio eſt de timore ſerviliter ſervili, qui peccandi voluntatem non excudit . Ut enim reus eſt adulterii , qui ab eodem non abſtinet, niſi quia mariti furorem metuit; ſic & qui ita affectus eſt , ut illud committeret, ſi nulla a Deo pœna plecteretur.

Sed neque etiam quæſtio eſt an gehennæ timor penes ſubſtantiam & ratione officii bonus ſit : cum enim per eum timeat homo id quod vere timendum eſt, non eſt quod hac ex parte culpari poſſit.

Summa itaque litis in eo eſt , an timor ſervilis quo quis abſtinet a peccato ex gehennæ metu, quem ad Deum propter ſe dilectum non refert, vel in ſe malus ſit & inordinatus, vel ſaltem verum includat peccatum omiſſionis, quatenus ad Deum ex charitate dilectum non refertur. De hoc autem non una eſt omnium ſententia. Janſeniani enim timorem ſervilem vitioſum eſse contendunt, non equidem penes ſubſtantiam, ſed defectu finis, quem quamdiu ab ipſo charitatis fine diverſus eſt, ſemper pro vitioſo habent. Ne autem id iiſdem perperam imponere credamur; hanc facti quæſtionem ante quæſtionem juris expendemus. Sit igitur

CONCLUSIO I. Actus timoris ſine charitate ſaltem initiali proprie dicta elicitus, neque ſupernaturalis eſt, neque ſine peccato elicitur, juxta Janſenium, Quenellum, & utriuſque Diſcipulos.

Prob.

381 Prob. 1. ex luculentis ea de re Janſenii & aliorum textibus. Et quidem 1. Janſenius Lib. 5. de Gr. cap. 26. ſic vel a titulo præfatur: *Uberius oſtenditur ex Auguſtino, timorem pœnæ, & opus ex iſto timore factum, non eſſe ex gratia Chriſti, ſed naturæ viribus ſuppoſita fide*. Et illico ſub initium Capitis: *Timor pœnæ limites naturalis providentiæ quantum ad ſubſtantiam non excedit: cujuſmodi gratiam etiam Pelagiani multis modis agnoverunt. Ex quo fit ut Auguſtinus iis qui ex timore operantur, gratiam diſertis verbis dari neget*.

*Pag. 236. Edit. Par.*

Capitis 27. is eſt titulus: *Ex puro timore pœnæ non poteſt ita fugi peccatum, ut nullum aliunde peccatum incurratur*. Et in textu Capitis: *Doctores Scholaſtici plerique docent, omnino nos poſſe in aliquo actu ex ſolo timore pœnæ omne peccatum fugere ac deteſtari .:. Sed omnino ſtatuendum eſt impoſſibile ut ille qui in peccandi propoſito conſtitutus eſt, ſola pœnæ formidine ita mutet voluntatem, peccatumque deteſtetur ut non peccet*.

Ibid. Cap. 28. circa finem poſt relatum & peſſime intellectum Auguſtini textum: *Ecce* inquit: *perſpicue aſſertum, quod ille qui non concupiſcit rem proximi, non ſolum timore hominum, ſed etiam timore Dei, revera adhuc concupiſcit rem proximi ſui .:. quod iſte nefariis ac ſceleratis, ac latronibus par ſit, qui cum nequiſſimam habeant voluntatem, timore compreſſi nihil exterius nocent*. Et Cap. 30. *Timor enim .:. continet manum, non animum, qui eodem modo ac ſi non timeret, peccato alicui affixus manet*.

*Ibid. p. 239.*

2. Idem aſtruunt damnatæ Quenelli propoſitiones a 6a. uſque ad 68am. 61a. quæ iiſdem prope verbis a Janſenio deprompta eſt, ſic habet: *Timor nonniſi manum cohibet: cor autem tandiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*. 62a. *Qui a malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. 67a. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*.

3. Idem nec minus evidenter docet Scriptor Operis male inſcripti: *Réponſe au premier avertiſſement de M. l'Eveque de Soiſſons*. Is quippe, poſtquam pro factionis more, timorem dixit bonum eſſe & ſalutarem; ita ut adverſarium ſuum quaſi qui bonitatem hanc neget, Lutheraniſmi reum faciat, ſic loquitur Tom. 1. part. 2. Cap. 6. n. 18. *Dans les propoſitions du P. Q. il n'eſt parlè que de la crainte ſeule, par conſequent d'une crainte ſans amour. Il y eſt parlè d'une crainte toute Judaique .:. d'un ſentiment de crainte qui rend un homme ſemblable aux betes. Il eſt donc certain que le P. Q. ne parle point de la crainte en gènèral; mais ſeulement de la crainte ſervile & naturelle; de cette crainte, Mgr. que vous oſez appeller mauvaiſe; ce que le P. Q. n'a jamais ni dit, ni penſè*. Hæc ſecum conciliabit qui volet: quomodo enim bonus erit timor, qui hominem facit beſtiis inſipientibus ſimilem?

Idem n. 19. *Quoique la crainte naturelle ſoit toujours dèfectueuſes à raiſon du dèfaut d'un bon motif & d'une bonne fin; elle eſt quelquefois bonne à raiſon du devoir, quand on craint ce qu'on doit craindre*.

Num. 23. *Une crainte purement ſervile, qui ſeroit ſans amour, pouroit etre appellèe un don de Dieu, & comptèe entre les graces extèrieures de providence, que Dieu nous accorde par notre Seigneur Jeſus-Chriſt*.

Et jam ab initio n. 3. *Comme il n'y a en gènèral que deux amours, on ne doit auſſi diſtinguer en gènèral que deux ſortes de crainte*. Num. 4. *La crainte de perdre des biens temporels, & la crainte des peines de l'enfer ètant l'une & l'autre*

*l'autre ſans amour, l'une & l'autre ſe rapportent à la crainte ſervile.* Et nu. 6. *Les Jéſuites ∴ ont imaginé un milieu entre la crainte ſervile & la crainte filiale, ſuos le mon de crainte ſurnaturelle de l'enfer ; & ils font propoſer cette nouveauté par des Eveques.*

Ex iis omnibus ſic argumentor pro prima parte. Ille timor mere naturalis eſt, qui ad gratiam Chriſti proprie dictam non pertinet; ſed ex viribus naturæ elicitur; qui naturalis providentiæ limites non excedit; qui eſt gratia mere Pelagiana; qui idem æſtimari debet ac timor naturalis, qui proinde propter defectum boni ſeu ultimi finis ſemper eſt vitioſus; qui demum eſt amor diſtinctus charitate ſupernaturali, extra quam amor quilibet eſt mere naturalis. Atqui talis eſt timor ſervilis ex Janſenio, & Diſcipulis ejus. Ergo timor ille non eſt ſupernaturalis.

2. Actus ex eodem timore elicitus ſemper eſt peccatum. Actus enim qui peccandi voluntatem ſemper includit; Actus quem qui elicit, interius committit malum a quo exterius abſtinet, ita ut nefariis ac ſceleratis latronibus par ſit; Actus qui ad Deum non refertur, ſed eſt ipſe ſui amor hærens in creatura; Actus, quem qui elicit, Deum non aliter repræſentat ſibi quam ut Dominum durum & intractabilem, Actus, inquam, hujuſmodi bonus eſſe non poteſt. Actus enim bonus moraliter non dicitur talis a ſubſtantia, ſed potiſſimum a fine. Atqui talis eſt actus hominis ex timore ſine charitate ſaltem initiali operantis. Ergo.

Prob. 2. ex ipſis Baii Janſenii & utriuſque Aſſeclarum principiis, inter 382
quæ primam ſibi vindicant ſedem hæ propoſitiones. Prima, quæ eſt Baii 27. *Liberum arbitrium ſine gratiæ Dei adjutorio nonniſi ad peccandum valet.* Secunda, quæ eſt Janſenii Lib. 4. de ſtatu naturæ lapſæ Cap. 8. *Ante gratiam proprie dictam non eſt liberum à peccato abſtinere.* Tertia, inter Quenellianas num. 39. *Voluntas, quam gratia (Liberatoris,* ex propoſ. 38.) *non prævenit, nihil habet virium niſi ad ſe vulnerandum, eſt capax omnis mali, & incapax ad omne malum.* Quarta ibid. num. 40. *Sine gratia nihil amare poſſumus niſi ad noſtram condemnationem.* Quinta ibid. rurſus num. 44. *Non ſunt niſi duo amores ∴ amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque remuneratur* : (& qui ideo amor eſt charitatis, quia ex propoſ. 56. *Deus non remunerat niſi charitatem* ; & ex propoſ. 54. *Sola charitas Chriſtiano modo facit actiones Chriſtianas, per relationem ad Deum & J. C.*) *& amor quo nos ipſos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter ipſum fit malus.*

Atqui ſtantibus hiſce principiis, plane impoſſibile eſt, ut qui agit ex timore ſimpliciter ſervili, deſtituto proinde charitate initiali, ſeu amore Dei propter ſe, in eo ſuo actu non peccet. Siquidem timor ille, juxta Quenellianos, mere eſt naturalis, non eſt a gratia Dei proprie dicta, & ex hypotheſi expers eſt charitatis. Atqui actus hujuſmodi ſine peccato elici non poteſt. Nimirum quatenus naturalis, eſt a libero arbitrio, quod ſe ſolo nonniſi ad peccandum valet. Quatenus profluit a voluntate ſine gratia, adnihil quam ad eam vulnerandam inſervire poteſt. Quatenus expers charitatis, ab eo amore procedit, quo nos ipſos ac mundum diligimus; quique cum ad Deum non referat quæ ad ipſum referenda ſunt, propterea fit malus. Ergo.

Objic. Janſenius Lib. 5. Cap. 20. & 21. ac Quenellus paſſim, timorem 383
eſſe bonum & ſalutarem plenis faucibus eructant. *Timor gehennæ*, ait

Jan-

Janſenius vel in ipſo titulo Cap. 21. *ſecundum ſe conſideratus, licitus, bonus; rectus eſt*. Imo Confutator Sueſſionenſis admonitionis Epiſcopum Sueſſionenſem, nunc Senonenſem Archiepiſcopum, Lutheraniſmi poſtulat, eo quia hanc timoris bonitatem inficietur. Ergo.

384 Reſp. diſt. ant. Ex Janſenio timor gehennæ bonus eſt ratione finis, N. ſecundum ſe & quoad ſubſtantiam, Subd. bonus & ſimul inordinatus, adeoque nonniſi per nominum abuſionem bonus dicitur, C. bonus eſt proprie & in genere moris, N. Itaque juxta Janſenianos timor ab aliquo charitatis initialis motu præciſus, ſemper vitioſus eſt defectu debitæ ad Deum relationis, uti modo probatum eſt. Nihilominus timorem hunc *bonum* dicunt *ſecundum ſe*, dum etiam eum inordinatum eſſe fatentur: quod iis qui Sectæ illius Dictionarium neſciunt, mirum videri poſſit. *Timor gehennæ*, ait Janſenius ſub finem Capitis 21. *ſecundum ſe ipſum bonus eſt, ſive dicatur ordinatus, ſive inordinatus. Ordinatum dicunt, quando plus culpa timetur quam pœna: inordinatum, quando plus pœna quam culpa, quam etiam ſervilem dicere ſolent*. Egregiam porro bonitatem, quæ reperitur in actu inordinato, & per inordinationem hanc peccaminoſo; in actu qui cum non ſit a charitate, neceſſario eſt a cupiditate, quæ ubicumque regnat, *omnes* hominis *actiones corrumpit*, teſte Quenello propoſ. 45. *Accipe nunc Danaum inſidias*, &c.

385 Objic. 2. Theologi graves & de Eccleſia bene meriti idem quoad præſens Caput docent cum Janſenio. Sic 1. Sylvius 2. 2. q. 19. art. 4. ubi ſic pag. 107. *Tertio conſiderari poteſt timor ſervilis, quatenus per eum ſic metuitur pœna, ut propter illam abſtineatur quidem ab opere externo peccati, ſed tamen retineatur voluntas peccandi, ſi peccari poſſit impune. Hac ratione conſideratus timor ſervilis poteſt quidem ipſe nullum eſſe peccatum: ſed tamen quicumque ſic timet, vel actu vel habitu peccat, quia adhuc gerit voluntatem legi Dei contrariam.*

Sic 2. Bellarminus Lib. 2. de Pœnit. Cap. 17. *Quartus timor*, inquit, *eſt proprie ſervilis, quo videlicet ita peccator Deum punientem timet, ut ſolius pœnæ fugiendæ cauſa a peccatis perpetrandis caveat, & de perpetratis doleat: quem timorem ita explicat Auguſtinus Conc. 25. in Pſalm.* 118. Timor quo non amatur juſtitia, ſed timetur pœna, ſervilis eſt, quia carnalis eſt, & ideo non crucifigit carnem: vivit enim peccandi voluntas, &c. Et Cap. 18. *Sciendum eſt duos quaſi gradus diſtingui poſſe in timore ſervili. Primus eſt, quando impedit opus peccati externum, ſed non voluntatem: & hic timor eſt bonus ∴ ſed quia conjunctus eſt cum mala voluntate, non gignit contritionem neque attritionem.*

Idem videtur docere S. Thomas 2. 2. q. 19. art. 9. ubi ait: *Timor ſervilis non eſt numerandus inter ſeptem dona Spiritus ſancti, licet ſit a Spiritu ſancto; quia, ut Auguſtinus dicit Lib. de Nat. & Gr. cap. 57. poteſt habere annexam voluntatem peccandi*. Cum enim, ait Lambertus Gaud, de voluntate peccandi generatim ſumpta intelligenda ſint illius verba, quod ſcilicet de eadem voluntate loquatur Auguſtinus quem citat; aliunde vero certum ſit timorem qui eſt a Spiritu ſancto, eſſe bonum; ſequitur bonum eſſe timorem pœnæ, quamvis habitualem aut etiam actualem peccandi voluntatem ſecum annexam habeat. Neque, pergit Doctor mox citatus, id mirum videri debet; in eo namque qui gehennam ita timet, ut actua-

*Diſſert. p. 34. Edit. 1.*

Digitized by Google

actualem peccandi voluntatem retineat, ſi peccari poſſet impune, qualis certe ille eſt in quo timor, licet a Spiritu ſancto, non tamen omnino efficax eſt; actus duplex diſtingui debet, timoris alter, alter bonæ voluntatis, nil porro implicat quin prior bonus ſit, malus vero poſterior. Hæc ille. Jam vero quæ in iſtis Theologis redargui non poſſunt, cur in Janſenio culpentur?

Reſp. neg. ant. imo vel ex eo quod objicitur capite inſigniter differunt prædicti Theologi a Janſenianis; a quibus etiam in eadem materia multiplici alio nomine diſcrepant. 1. Enim objecti mox Theologi docent timorem ſervilem eſſe a Spiritu ſancto, licet negent eum eſſe proprie unum e ſeptem donis Spiritus ſancti; ut videre eſt apud Sylvium eadem q. 19. art. 9. Contra vero Janſenius timorem hunc negat a gratia Chriſti profluere, & in ſolas naturæ vires refundit. 2. Iidem Theologi actum timoris quandoque bonum eſſe, quandoque malum agnoſcunt, prout ab eo ſeparatur, vel non ſeparatur mala ſervilitas, ut apud eumdem Sylvium ibid. videre eſt. Contra autem Janſenius docet, nullum ex ſolo timore fugi poſſe peccatum, niſi per aliud peccatum. 3. Iidem Theologi pro certo habent actum timoris a charitate præciſum, poſſe virtualiter referri in Deum; prout expreſſe tradit Sylvius ibid. art. 4. ad 2. contra Janſenius ſtatuit actum timoris, niſi a charitate dimanet, manare a cupiditate, quæ omnia hominis opera inficit. 386

Non deſunt tamen Theologi, qui metum ſervilem vel potius actum ejus moraliter malum eſſe velint, non tantum cum per eum timetur pœna tanquam ſummum & principale malum; quod & Sylvius agnoſcit cum aliis: ſed & quando ita per eum timetur pœna, ut licet propter eam abſtineatur ab externo peccati opere, intus tamen retineatur peccandi voluntas: quia ſicut in prima hypotheſi peccator plus timet pœnam quam offenſam: quod inordinatum eſt; cum majus malum plus timeri debeat, *Sylvius hic a. 4.* quam minus: ſic & in hypotheſi ſecunda, ubi dicit peccator: *Non deteſtarer peccatum, imo illud actu committerem, niſi ei conſtituta eſſet gehennæ pœna*, plus reapſe timetur pœna quam offenſa. Ita idem Galdus pag. 36.

Utra dicendi ratio prævaleat, indagare longum fuerit & ſuperfluum. Utramque tamen referendam eſſe duximus, ut ſentiret unuſquiſque quam timido gradu in his materiis ſit progrediendum. Quoti enim ſubſtantiam cum accidente confundentes, metum ſervilem in ſe malum eſſe judicant, niſi peccandi voluntatem excludat. Ceterum nova hæc quæſtio ad vindicandam Tridentini Concilii definitionem neceſſaria non eſt. Quod ut pateat, ſit

Conclusio II. Attritio ex ſolo gehennæ metu concepta, id eſt attritio qua Pœnitens præciſe dolet de peccatis commiſſis, & admittendis abſtinere proponit, ad vitandam, quam timet, damnationem æternam, bona eſt & utilis.

Prob. 1. ex Scriptura. Exodi 2. 20. *Ut probaret vos venit Dominus, & ut terror illius eſſet in vobis, & non peccetis.* 387

Proverb. 1. 7. *Timor Domini principium ſapientiæ*, & Cap. 14. 27. *Timor Domini fons vitæ, ut declinans a ruina mortis.*

Eccli. 1. 20. *Radix ſapientiæ eſt timere Dominum.* 27. *Timor Domini expellit peccatum: nam qui ſine timore eſt, non poteſt juſtificari.* Ibid. Cap. 2. v. 19. & ſeq.



Digitized by Google

& ſeq. *Qui timent Dominum inquirent quæ placita ſunt ei ∴ Qui timent Dominum præparabunt corda ſua, & conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas ∴ & patientiam habebunt uſque ad inſpectionem ejus, dicentes: Si Pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum.*

Hunc æternæ pœnæ timorem veluti frænum peccatoribus objiciunt Prophetæ, & ipſe Chriſtus. Iſajas Cap. 32. 14. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis.*

Matth. 10. 28. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere; ſed potius timete eum qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.*

Ex quibus omnibus ſic diſputo: Actio, cujus motivum bonum eſt & ſalutare, nonniſi bona & utilis eſſe poteſt. Atqui attritionis vel ex uno gehennæ metu motivum, bonum eſt & ſalutare. Motivum enim quod & juſtis proponitur, & peccatoribus univerſis iis proinde qui necdum ullo veræ charitatis ſenſu moventur, bonum eſt & ſalutare. Atqui attritionis motivum, ipſe videlicet gehennæ metus, & juſtis proponitur, & peccatoribus: e quibus multi ſemper fuere præſertim apud Judæos, duræ cervicis gentes, qui vix graviorum ſuppliciorum formidini cederent, nedum teneræ charitatis impulſu traherentur. Ergo.

Confirm. quia id Pſalm. 110. *Initium ſapientiæ timor Domini*, de ſervili metu intelligit Auguſtinus in Pſalm. 149. ubi, *Niſi*, inquit, *timore incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem: initium* enim *ſapientiæ timor Domini.* Idem eſt, ſenſus D. Thomæ 2. 2. q. 19. a. 7. O. *Timor ſervilis*, inquit, *eſt ſicut principium extra, diſponens ad ſapientiam; in quantum aliquis timore pœnæ diſcedit a peccato.* Ergo.

388 Prob. 2. ex Patribus, quos plures refert Auctor Tractatus Theologici ad propoſ. 60. & ſeq. Quenelli. & e quibus unum tantum aut alterum referam extra Auguſtinum. Hoc enim velut uno judice pugnant adverſarii, quaſi in eo ſolo tota ſtet Eccleſiæ traditio & fortuna.

Pag. 536. S. Clemens Alexandrinus Lib. 7. Stromat. *Juſtitia eſt duplex: una quidem propter charitatem, alia vero propter metum. Jam vere abſtinentiam a malis operatur is qui timet.*

Pag. 273. Idem Lib. 2. *Timor & Spes & Pœnitentia cum tolerantia proficientes nos ducunt ad charitatem. Qui timorem autem accuſant, Legem inſectantur: quod ſi Legem, clarum eſt quod illum quoque qui Legem dedit.*

Unde ſic: Timor de quo hic loquitur S. Clemens, eſt ſervilis: Atqui timor ille ſupernaturalis eſt & omnimode bonus. Ergo. Major conſtat. Timor enim qui a charitate ſeparatur, qui ipſam præcedit, qui eſt timor Legis, utique ſervilis eſt. Prob. itaque Minor. Ille timor ſupernaturalis eſt & omnimode bonus, qui abſtinentiam a peccatis operatur, qui ad charitatem conducit ſicut & ipſa ſpes, qui certam habet juſtitiam ſibi annexam, qui accuſari non poteſt, niſi & ipſa Lex accuſetur; ut eam manifeſtum eſt accuſari, tum a Lutheranis, tum a Janſenio, juxta quem lex vetus fomentum pravæ cupiditati ex profeſſo impendebat. Atqui timor, de quo S. Clemens, nedum cor peccato actu addictum relinquat, abſtinentiam a malis operatur, ad charitatem conducit, ad quam nullus actus naturalis, potiſſimum vitioſus, conducere poteſt. Ergo.

Ter-

Digitized by Google

Tertullianus Lib. de Pœnit. *Ubi metus nullus, emendatio proinde nulla: ubi emendatio nulla, Pœnitentia neceſſario vana*. Et Cap. 5. *Si idcirco te deliquiſſe pœnituerat, quia Dominum cœperas timere: cur quod geſſiſti, reſcindere maluiſti, niſi quia metuere deſiiſti*. Sed actus qui ad emendationem ita diſponit, ut eo poſito hæc ſequatur, & ſublato tollatur, undecumque bonus eſt. Ergo.

S. Baſilius in Reg. fuſiorib. ad interrog. 4. *iis*, inquit, *qui ab initio rudes, modo ad pietatis veræ cultum inducantur, ea quæ per timorem fit informatio utilior eſt. Sicut ſapientiſſimus vir Salomon admonet, cum ait: Initium ſapientiæ timor Domini*. Atqui nedum utilior, ſed peſſima foret informatio a timore ducta, ſi timoris hujus actus vel hominem faceret magis hypocritam, ut Luthero placet, vel manum ſolam a malo cohiberet, uti Quenello viſum eſt.

Ceteros omitto deventurus ad Auguſtinum, quem ſuum eſſe impendio 389
confidit Janſenius. Is autem ut S. Doctoris ſuffragio condemnetur; pene *Janſ.*
ſufficiat eos, quos ipſe producit Auguſtini textus, allegaſſe. Itaque S. *Lib. 5.*
Præſul in Pſalm. 27. num. 7. tres ſecernit timoris ſpecies, quarum prima *c. 22. & alibi.*
conſtituit timorem caſtum: ſecunda metum ſervilem, quo quis timet ne *paſſim.*
quid in terra patiatur mali, ne illi ægritudo accidat, &c. tertia quid- *Rèponſe*
quid dicat prætenſus Admonitionis Sueſſionenſis confutator, his deſcribit *au 1.*
verbis: *Adhuc audi: Alius non in hac terra pati timet, ſed gehennam timet,* *Avert.*
*unde terruit & Dominus. Audiſtis, cum Evangelium legeretur: Ubi vermis* *p. 152.*
*eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Audiunt hæc homines... timent,* *T. 4. p.*
*& continent ſe a peccato. Habent timorem, & per timorem continent ſe a pec-* *1435.*
*cato. Timent equidem, ſed non amant juſtitiam: cum autem per timorem con-* *F.*
*tinent ſe a peccato, fit conſuetudo juſtitiæ; & incipit quod durum erat, amari,* *Pag.*
textum hunc repetit S. Bernardus Serm. 4. de timore. *1244.*

Et num. 8. *Ille timor nondum caſtus præſentiam Domini & pœnas timet:* *1441. A.*
*timore facit quidquid boni facit; non timore amittendi bonum illud, ſed timore patiendi illud malum. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi ſponſi, ſed timet ne mittatur in gehennam: bonus eſt iſte timor, utilis eſt, ſed nondum eſt iſte caſtus permanens in ſæculum ſæculi*.

Unde ſic: Timor, de quo hic loquitur Auguſtinus, eſt ſimpliciter ſervilis, uti Janſenius fatetur. Atqui timoris hujuſce actus hominem coram Deo reum non facit. Actus enim quo quis abſtinet a peccato, atque tam utiliter timet, ut contrahat juſtitiæ conſuetudinem, ex qua ſenſim aſſurgit ad dulcedinem amoris; is, inquam, actus hominem peccati coram Deo reum non facit. Imo nec actus ille mere naturalis dici poteſt. Ecquis vero ex actu mere naturali exurgere dicat juſtitiæ conſuetudinem, in eo potiſſimum ſyſtemate, in quo omnis liberi arbitrii per gratiam non adjuti actus verum eſt peccatum. Atqui per timorem de quo loquitur Auguſtinus, continet ſe homo a peccato, & tam ſalubriter timet, ut habitum juſtitiæ & amoris ſenſim comparet. Ergo.

Idem S. Doctor, Serm. 13. nunc 156. de verbis Apoſt. n. 14. QUI ADHUC IDEO BENE AGIT, *quia pœnam timet, Deum non amat, nondum eſt inter filios: Utinam tamen vel pœnam timeat! Timor ſervus eſt, charitas libera eſt; & ut ſic dicamus, timor eſt ſervus charitatis. Ne poſſideat diabolus cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo, & ſervet dominæ venturæ locum*. FAC FAC *T. 5. p. 756. D. E.*

VEL TIMORE POENÆ, *ſed nondum potes amore juſtitiæ. Veniet domina, & ſervus abſcedet: quia conſummata charitas foras mittit timorem.*

Ibid. p. 778. E. Et Serm. alias 18. nunc 161. de verbis Apoſt. cap. 8. num. eod. S. Doctor utrumque temporalis & æterni damni timorem prolixe diſcutit: & quærit ab homine in adulterium propenſo, cur, quod facile poſſet, crimen non committat. *Reſpondebis*, inquit, *quia timeo gehennam, timeo ſupplicium ignis æterni, timeo judicium Chriſti, timeo ſocietatem diaboli, ne puniar ab illo, & cum illo ardeam ∴ Quid dicturus ſum? Male times? vane times? Non audeo, quando quidem ipſe Dominus ablato timore* hominum *ſubjecit timorem* gehennæ, *ubi dixit*: „ Nolite timere eos qui occidunt corpus ∴ „ Sed eum timete, qui habet poteſtatem & corpus & animam occi„ dere in gehennam ignis: ita dico vobis hunc timete“. *Cum ergo Dominus timorem incuſſerit, & vehementer incuſſerit, & repetendo verbum comminationem geminaverit, dicturus ego ſum, male times? Iſtud non dicam. Plane time, nihil melius times; nihil eſt quod magis timere debeas. Sed interrogo te: Si non te videret Deus, quando facis, nec quiſquam te convinceret in judicio illius, faceres? Tu te vide ∴ Si faceres, ergo pœnam times, caſtitatem nondum amas, charitatem nondum habes: ſerviliter times;* Ibid. p. 779. *formido eſt mali, nondum dilectio boni. Sed time tamen, ut iſta formido cuſtodiat te, ut perducat te ad dilectionem. Timor enim iſte quo gehennam times, & ideo mala non facis, continet te; & ſic volentem peccare animum interiorem non finit. Eſt enim quidam cuſtos timor, quaſi pædagogus legis; littera eſt minans, nondum gratia juvans. Cuſtodiat tamen te timor iſte, dum non facis timendo, & veniet charitas ∴ Quantum illa intrat, tantum timor exit. Timor enim id agebat ne faceres: charitas id agit, ut nolis facere, etiamſi impune poſſis admittere.*

Atqui hi S. Doctoris textus Quenellianum ſyſtema funditus ſubvertunt. Ibi quippe agitur de timore ſervili, per quem videlicet ſolum homo a peccato abſtinet, ita ut in alia hypotheſi, in qua timore illo fuiſſet deſtitutus, reipſa peccaſſet: cum e contra homo charitate motus, nequidem malum operari vellet in ea hypoteſi in qua nihil haberet metuendum pœnæ. Atqui quæcumque de hoc timore docet Auguſtinus, e diametro adverſantur iis quæ de eodem timore docet Quenellus.

1. Enim docet Auguſtinus eum qui ex hoc timore agit, nec male agere, nec in vanum. Atqui quantumcumque timoris ſervilis bonitatem venditare videantur Janſeniani, docent tamen eum qui ex eodem timore operatur, & in vanum & male operari. In vanum quidem, quia ex propoſ. 53. Quenelli, *qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo* quam charitatis, *in vanum currit;* male vero, quia ex propoſ. 45. ubi non regnat amor Dei, regnat mala cupiditas, quæ *omnes* cordis *actiones corrumpit.*

2. Loquitur Auguſtinus de eo timoris actu, quem Chriſtus *incuſſit, & vehementer incuſſit.* Atqui Chriſtus nec vehementer nec parum præcepit eum timoris actum, qui Chriſtum *non ſibi repræſentat niſi ut Dominum durum & intractabilem;* quique ratione finis ſemper eſt perverſus, adeoque veri nominis peccatum.

3. Loquitur Auguſtinus de timore, qui timentem cuſtodit, qui ad dilectionem perducit, qui charitati locum præparat, & ita præparat, ut juxta S. Doctorem Tract. 9. in Ep. Joan. *Si non eſt timor, non ſit qua*

*intret*

*intret charitas*. Atqui metus ſervilis, qui juxta Janſenianos mere naturalis eſt, & gratia pure exterior, hos effectus parere non poteſt, niſi in Pelagii ſyſtemate.

4. Loquitur Auguſtinus de timore qui efficit ne diabolus cor hominis poſſideat, quique *animum* etiam *interiorem* jam *peccare* volentem, jam feſtinantem ad ſcelus continet, & peccare non ſinit. Atqui hæc conciliari non valent cum ſyſtemate Quenelliano, juxta quod timor manum quidem cohibet, cor vero & animum cohibere non poteſt.

5. Loquitur Auguſtinus de timore qui differt a mortis naturalis timore, ut bonum differt a malo. Ergo loquitur de timore, qui non tantum penes ſubſtantiam & ratione officii, ſed & undecumque bonus eſt. Ipſe enim mortis timor ratione officii bonus eſt & neceſſarius. Ergo.

Quod autem ſervilis ille timor, non gratiæ juvanti, ſed minanti litteræ tribuatur a S. Doctore, neminem movere debet. Id enim eo dictum eſt ſenſu, quod gratia terrens ad antiquum potius quam ad novum Teſtamentum pertineat; licet & in novo debeat reperiri, ſecundum id S. Doctoris in Pſalm. 77. *Initium eſt vetus Teſtamentum, finis novum: Timor enim prævalet in Lege, ſed* & in nova *initium ſapientiæ timor Domini*. *Niſi* enim, ait S. Præſul in Pſalm. 149. *timore incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem*.

Idem Lib. de Catechiſ. rudibus Cap. 17. num. 26. & 27. *Sunt*, ait, *qui propterea volunt eſſe Chriſtiani, ut aut promereantur homines a quibus temporalia commoda expectant, aut quia offendere nolunt quos timent. Sed iſti reprobi ſunt* .:. *Qui autem propter beatitudinem ſempiternam & perpetuam requiem, quæ poſt hanc vitam ſanctis futura promittitur, vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo, ſed in regnum æternum intret cum Chriſto*, VERE IPSE CHRISTIANUS EST; *cautus in omni tentatione, ne proſperis rebus corrumpatur, & ne frangatur adverſis* .:. *Qui etiam proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Deum, quam timet gehennam*, &c. 390 *T. 6. p. 281. D.*

Et Hom. 23. inter 50. Cap. 6. nunc Serm. 99. num. 6. *Adulter non fuiſti in illa tua præterita vita, nondum illuminatus, nondum bonum malumque diſcernens, nondum credens in illum qui te neſcientem regebat. Hoc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, ſervabam te mihi. Ut adulterium non committeres ſuaſor defuit; ut ſuaſor deeſſet ego feci. Locus & tempus defuit: & ut hæc deeſſent ego feci. Affuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus;* UT NON CONSENTIRES EGO TERRUI. *Agnoſce ergo* GRATIAM *ejus cui debes & quod non admiſiſti*. *Tom. 5. p. 523.*

Ex iis, quæ quaſi prophetico inſtinctu adverſus Quenellianas novitates dicta videntur, ſic diſputo in forma. Ille timor vere bonus eſt & ſanctus, qui eſt effectus gratiæ, qui impedit ne homo crimini conſentiat, qui eum ſuo modo facit vere Chriſtianum, qui eumdem munit contra tentationes, qui demum mentem ejus ita præparat, ut plus Deum amet, quam timeat gehennam. Atqui hæc præſtat timor gehennæ ex Auguſtino.

Prob. 3. ex S. Thoma pluribus in locis. Et quidem 1. quærit S. Doctor 3. p. q. 85. art. 5. *utrum principium Pœnitentiæ ſit a timore*, & affirmative concludit, ſecundum illud Iſai. 26. *A timore tuo, Domine, concepimus, & quaſi parturivimus & peperimus ſpiritum ſalutis, id eſt Pœnitentiæ ſalutaris*. Atqui aliud concludere debuerat, ſi Pſeudo-Auguſtinianorum 391

principiis nixus eſſet. Principium enim Pęnitentiæ ſalutaris cor ipſum a peccato cohibere debet. Atqui timor ex Quenello nonniſi manum cohibet. Ergo.

Et in corp. art. *primum principium* (Pœnitentiæ, *quantum ad actus quibus Deo operanti in Pœnitentia cooperamur*) *eſt Dei operatio convertentis cor* ∴ *Secundus actus eſt motus fidei. Tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum a peccatis retrahitur. Quartus*, &c. Atqui actus per quem Deo cor noſtrum convertenti cooperamur, quiſque inſtar fidei, & poſt fidem ad Pœnitentiam diſponit, omnimodis bonus eſſe debet, nec ab exteriori tantum peccato retrahere. Ergo.

Ibid. ad 3. *Dicendum*, ait S. Doctor, *quod ipſe etiam motus timoris procedit ex actu Dei convertentis cor: unde dicitur Deuteron.* 5. *Quis det eos talem habere mentem ut timeant me?* Atqui, iterum dicam, quod procedit ex actu Dei convertentis cor, nec naturalis eſt inſtinctus, nec includit actuale peccati deſiderium, ſed ejus diſplicentiam, ut docet ibid. Angelicus Doctor ad 1. Ergo.

392 Idem luculenter confirmat S. Thomas 2. 2. q. 19. quæ tota eſt de timore. Sic autem loquitur a. 2. O. *Quandoque homo propter mala quæ timet, ad Deum convertitur & ei inhæret: quod quidem malum eſt duplex, ſcilicet malum pœnæ, & malum culpæ: ſi ergo aliquis convertatur ad Deum ut ei inhæreat propter timorem pœnæ, erit timor ſervilis; ſi autem propter timorem culpæ, erit timor filialis* ∴ *Si autem propter utrumque, erit timor initialis.* Atqui ſi timor ſervilis ſemper includeret tacitam peccandi voluntatem, uti adverſariis placet, per eum non converteretur homo ad Deum, eique inhæreret. Ergo.

Idem ibid. art. 7. *Timor ſervilis eſt ſicut principium extra diſponens ad ſapientiam: in quantum aliquis timore pœnæ diſcedit a peccato, & habilitatur per hoc ad ſapientiæ effectum, ſecundum illud Eccli.* 1. Timor Domini expellit peccatum; quis porro dixerit hominem per actum peccati ita diſcedere a peccato, ut per hoc ad ſapientiam diſponatur?

393 Dices cum Auctore Hexaplorum: S. Thomas ibid. art. 4. O. ſic loquitur: *Timor ſervilis ex parte ſervilitatis habet quod ſit malus.* Atqui timor ſervilis non ſubſiſtit ſine ſervilitate. Si quidem ex S. Thoma ibid. ad 1. ille operatur ex *timore ſervili, in quantum eſt ſervilis, qui non amat juſtitiam, ſed ſolum pœnam timet.* Sed quiſquis ex timore ſervili operatur, non operatur quia juſtitiam amet, bene vero quia pœnam timeat. Ergo.

394 Reſp. ad 1. neg. min. Ut enim jam a limine obſervavimus, eſt timor ſervilis cum ſervilitate, ſeu ſerviliter ſerviens; eſt & timor ſervilis ſimpliciter, ſeu ſervilis ſine ſervilitate. Timor ſimpliciter ſervilis pœnam timet, ut malum ingens, non tamen ut ſummum, ita ut nedum ad fugiendam pęnam peccare velit, e contra ut eam fugiat, declinet a peccato; quamvis ad iſtud vitandum nondum feratur amore ſimplici juſtitiæ, ſed metu vindictæ. Timor vero ſervilis cum ſervilitate, vel pęnam timet tanquam ſummum ac principale malum, proinde magis, quam Dei offenſam; vel ita pœnam metuit, ut dum propter eam ab externo peccati opere temperat, intus fervet voluntatem peccandi, ſi peccáre impune poſſet. Primus timor, ait hic Sylvius, bonus eſt, & bonum eſſe eſt de fide. Secundus malus eſt, ut pote inordinatus. *Tertius poteſt quidem nullum eſſe peccatum: ſed tamen quicunque ſic timet, vel actu vel habitu peccat;* quia adhuc gerit *voluntatem*

*lun-*

Digitized by Google

*luntatem legi Dei contrariam.* Jam vero in doctrina S. Thomæ fieri poteſt, ut timor ſervilis ea mala ſervilitate careat, quæ vel pœnam plus timet quam offenſam, vel implicitam nutrit peccandi voluntatem. Atque id expreſſe tradit S. Doctor ibid. his verbis: *Si ſervilitas*, inordinata nimirum, *eſſet de ratione timoris ſervilis, oporteret quod timor ſervilis eſſet ſimpliciter malus.* Ergo timor ſervilis ſine mala ſervilitate ſubſiſtere poteſt. Idem fuſius evolvit S. Thomas ibid. art 6. quem cum Sylvio perlege.

Ad 2. diſt. maj. ille operatur ex timore ſervili ut ſervili, qui non amat 395
juſtitiam amore etiam latius ſumpto, adeoque qui ſolum timet pœnam, vel ut principale malum, vel cum vero & actuali ad peccatum affectu, C. ille, operatur ex timore ſervili, qui non amat juſtitiam ex amore caſto, quique adeo indiget metus auxilio, ut a peccato deterreatur, N. Itaque, qui a peccato temperat ſine ullo prorſus amore juſtitiæ, imo per actum amori illi contrarium, quo vel pœnam ut principale malum veretur, vel actu interius nutrit deſiderium peccandi, is non tam ex metu ſervili quam ex mala metus ſervilitate agit, & ideo male agit. Sed non ideo quiſquis a peccato ſimpliciter abſtinet ob gehennæ metum, nondum autem ex caſto illo juſtitiæ amore, qui ad Deum propter ſe dilectum tendit, ex metu ſervili in quantum ſervili agere dicendus eſt. Neque id, ſed contrarium diſerte tradit S. Thomas, qui ibid. in argumento *ſed contra*, ſic loquitur: *Nullum malum eſt a Spiritu ſancto: Sed timor ſervilis eſt a Spiritu ſancto: quia ſuper illud Rom.* 8. Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis, *dicit Gloſſa: Unus eſt Spiritus qui facit duos timores, ſcilicet ſervilem & caſtum. Ergo timor ſervilis non eſt malus;* licet, ut ait S. Doctor ibid. O *ſervilitas ejus* ſit *mala*: ſervilitas, inquam, quæ, ut male & contra S. Thomam ſupponit objectio, *non eſt de ratione timoris ſervilis*: quia *timor ſervilis ſecundum ſuam ſubſtantiam non importat niſi timorem pœnæ, ſive timeatur ut principale malum*, quod ſervilitatem proprie dictam & ideo malam conſtituit; *ſive non timeatur ut principale malum;* ibidem O. & ad 3.

Prob 4. ex Tridentina Synodo, quæ doctrinam hanc tam frequenter 396
inculcat, ut pene ſatius ſit cum Sancyrano Concilium illud in Scholaſticorum conventum transformare, quam futilibus reſponſis textum ejus obſcurare velle. Sic porro adverſus Lutherum loquitur Can. 7. *Si quis dixerit opera omnia quæ ante juſtificationem fiunt, quacumque ratione facta ſint, vera eſſe peccata, vel odium Dei mereri; aut quanto quis vehementius nititur ſe diſponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare; anathema ſit.* Et Can. 8. *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere; anathema ſit.*

Et Seſſ. 14. ubi Patres idem ex profeſſo verſant argumentum, *Si quis*, ajunt Can. 5. *dixerit, eam contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fœditatem*, amiſſionem æternæ beatitudinis, *& æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam & magis peccatorem; demum illum eſſe dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium; anathema ſit.*

Ibidem Cap. 4. declarat ſancta Synodus, *illam contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur ∴ ſi voluntatem peccandi excludat, donum Dei eſſe & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo Pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat.*

Ex iis ſic contra recentiores nonnullos diſputo. Si attritio aliunde vitioſa ſit, vel quia eſt ab homine peccatore; vel quia eſt a ſolis naturæ viribus, vel quia licet ſit a gratia, non tamen a charitate ſaltem initiali, vel quia non excludit voluntatem peccandi. Atqui ſtante Tridentini doctrina nullum ex his dici poteſt.

Non 1. cum ex citato Can. 7. conſtet, quod aliunde indubium eſt, non omnia quæ ante juſtificationem fiunt opera eſſe peccata, ideoque cupiditatem, dum etiam in hominis corde dominatur, non *omnes ejus actiones corrumpere.*

Non 2. quod enim ad gratiam diſponit, quod viam ad juſtitiam parat, quod eſt ex impulſu Spiritus ſancti, in ſolas naturæ vires refundi nequit, ut rurſum conſtat ex Trid. Seſſ. 5. Can. 3. Atqui ex eodem Tridentino citatis Cap. 4. & Can. 5. attritio ad gratiam diſponit, &c.

Non 3. 1. enim ſi attritio vitioſa ſit quatenus initiali charitate deſtituta, vitioſum erit opus quodcumque non profluet a radice charitatis. Id autem inſigniter aberrare a vero probavimus in Tract. de Actib. human. Capit. 4. art. 1. Sect. 2. 2. Bona eſt ex omni parte attritio, quam in prædictis textibus commendat Tridentinum, ut ex adverſariis quidam fatentur. Sed, quidquid reclament, attritio hæc bona non eſt ex præſentia charitatis initialis. Jam enim non per metum, ſed per charitatem metui huic annexam a peccando abſtineremus: Atqui tamen ex Concilio Seſſ. 6. Can. 7. *per* metum a *peccando abſtinemus*. Et vero, attritio quam Patres docent ad juſtificationem in Sacramento diſponere, eo uſque præſcindit ab amore, ut voluerint eradi dilectionis nomen a Decreto, quale primo conceptum erat. Cum enim, uti refert Pallavicinus Lib. 12. Cap. 10. prius Decretum ſtatueret attritionem ex timore ſervili natam ſufficere ad Pœnitentiæ Sacramentum, quia *ſine aliquo dilectionis in Deum motu vix eſſe queat;* monuit Tudetanus Epiſcopus, falſo ſupponi attritionem vix umquam *ſine amore eſſe: Quamobrem*, ait Pallavicinus, *Decretum ſicut nunc extat, reformatum eſt*. Ergo attritio Tridentina per ſe ſolam, non autem ex charitatis conſortio bona eſt: idque conſtat ex cenſura geminæ hujus propoſitionis ab Alexandro VIII. an. 1690. die 7. Decembris proſcriptæ, nu. 14. & 15. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis. Attritio, quæ gehennæ & pœnarum metu concipitur ſine dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus ac ſupernaturalis.*

Non 4. hæc enim verba, *Si voluntatem peccandi excludat*, manifeſte ſupponunt dari attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat: alioqui Concilium pro diſpoſitione ad juſtificationem ridicule proponeret attritionem, quæ in rerum natura non extat; & Lutheri doctrinam damnaret ſolum in caſu impoſſibili, in eo ſcilicet quo attritio excluderet peccandi voluntatem, quam de facto nunquam excluderet.

397 Confirm. vel attritio de qua loquitur Concilium, per ſe excludi voluntatem peccandi, vel per aliud, nempe initium aliquod amoris benevoli, prout adverſariis pluribus videtur. Atqui poſterius iſtud dici non poteſt.

1. Quia

1. Quia Concilium contritionem generatim dividit in eam quæ charitate formata eſt, & in eam quæ cum charitate formata non ſit, attritio nuncupatur: ergo poſterius membrum opponit priori quantum ad motivum utriuſque ſpecifice diſtinctivum: non ſtaret autem oppoſitio hæc, ſi in mente Concilii idem quoad ſubſtantiam eſſet contritionis & attritionis motivum, ſcilicet motivum charitatis.

2. Quia mens Concilii eſt ut definiat attritionem tunc ſaltem eſſe donum Spiritus ſancti, cum ab ipſa excluditur peccandi voluntas. Atqui non ſtat definitio hæc, niſi attritio per ſe excludat peccandi voluntatem. An enim de fide vel ſpe ſapienter in genere dixerim eas eſſe dona Spiritus ſancti, ſi ope charitatis excludant deſiderium peccati?

3. Quia quod eo loci ſtatuit Synodus Trid. id dubio procul ſtatuit contra Lutherum. Atqui nihil revera ſtatuit contra Lutherum, niſi ſtatuat attritionem per ſe ſolam excludere poſſe voluntatem peccandi. Fatebatur enim Novator per contritionem initiali charitate ſtipatam, peccati voluntatem excludi; idque patet tum ex theſibus Lypſicis, tum ex Aſſertione Articulorum per Bullam Leonis X. proſcriptorum, ubi ſic ille: *Donec ab amore legis incipiant pænitere, ſe ſe hypocritas eſſe* ſciant. Unde Kemnicius Novatoris Novator diſcipulus in Examine Concilii Trid. non alium reprobat timorem, quam qui non oritur ex dilectione Dei: *Contritio*, inquit, *expaveſcens conſideratione iræ & judicii Dei, ſi non oriatur ex dilectione Dei, etiamſi accedat fides petens . . . remitti nobis peccata propter Chriſtum, tamen non eſt ſalutaris, ſed Judæ Pænitentia*. Ergo ea ſolum contritio Luthero diſplicebat, quæ non concipitur ex amore juſtitiæ & dilectione Dei. Ergo contritio, quæ a PP. Tridentinis, quibus nec Lypſicæ theſes, nec Apologia Lutheri, ignotæ erant, ſtatuitur bona & ſupernaturalis, voluntatem peccandi per ſe ſolam, & independenter ab amore excludit. Non nego, quod tamen diſerte in citata Apologia negat Lutherus, eum olim ultra progreſſum, pro malo habuiſſe, quidquid a charitate habituali non oriretur: Aſt potuit Eccleſia varias erronei ſyſtematis partes reprobare; & de facto reprobavit Canonibus VII. & VIII. Seſſ. 6. Certe doctrina de attritione, quam damnat Trident. Synodus Seſſ. 14. totidem verbis deſumpta eſt ex ſermone 2. Lutheri de Pœnitentia. Hic vero ne obiter quidem inſinuat ille, ſibi vitioſum eſſe metum omnem, qui a charitate habituali non profluat. *Hæc contritio*, inquit, *facit hominem hypocritam & magis peccatorem; quia ſolum timore præcepti, & dolore damni id facit*, &c.

*T. 2. Ed. Ihenæ an. 1557. fol. 316.*

4. Quia Tridentini Patres ſanxerunt eo ipſo timore excludi peccandi voluntatem, quem Tudetanus Epiſcopus monuit poſſe ſine amore concipi. Ergo ſenſerunt voluntatem peccandi ſolo metu & independenter ab influxu charitatis excludi poſſe. Et vero ſi Patribus, cum Decretum ſuum reformarunt, perſuaſum fuiſſet hujuſmodi metum charitate aliqua fulciri, non dixiſſent, *Si voluntatem peccandi excludat*, ſed dixiſſent abſolute: *Voluntatem peccandi excludens*. Qui enim jam prope definituri erant attritionem ſatis eſſe in Sacramento, quia eam vix ſine aliquo dilectionis motu eſſe exiſtimabant, ii profecto per hunc dilectionis motum peccandi voluntatem coerceri, non inficiabantur.

Reponit Henricus a S. Ignatio num. 1910. non magis ex eo quod dicat Triden-

Tridentinum: *Si voluntatem peccandi excludat*, colligi poſſe voluntatem hanc per ſolum metum excludi; quam colligi poſſit, ſpem veniæ concipi poſſe ſolo metu, ex eo quod idem Tridentinum dicat, *cum ſpe veniæ*. Atqui poſterius nemo colliget. Ergo Tridentinum eo loci non loquitur de attritione ex ſolo metu concepta, ſed de attritione quæ charitatis aliquid involvat.

399 Confirm. 1. quia peccandi voluntas ſolo amore excluditur. 2. Quia attritio Tridentina importat propoſitum vitæ melioris, adeoque propoſitum ſervandi mandata divina, inter quæ primas tenet præceptum Dei ſuper omnia diligendi. Atqui propoſitum illud ſine inchoata quadam charitate haberi non poteſt. Ergo.

Reſp. ad 1. neg. maj. Nulla enim eſt a prima conditione ad ſecundam illatio. 1. Quia facile adeo intelligitur ſpem actualem veniæ ab ipſa ſpei virtute, non autem aliunde oriri, ut nemo hic decipi poſſit: contra vero tam difficile intelligitur, voluntatem peccandi per ipſum gehennæ metum non excludi, ſed per aliud, de quo nulla ibi fit mentio, imo quod de induſtria ſublatum eſt a priori Decreto, puta per initialem charitatem; ut omnes pene, poſita Objectoris ſententia, decepti fuerint.

2. Quia Concilium loquitur de ſpe in obliquo, ita ut manifeſte videatur ſolam ejus præſentiam exigere. Contra vero loquitur idem Concilium de excluſione voluntatis peccandi, tanquam de effectu per attritionem producto; *ſi excludat*, inquit. Ergo excluſio hæc ipſi tribuenda eſt attritioni, niſi verborum ſenſus & ordo plane immutetur.

3. Quia idem luculente tradit Alexander VII. in Decreto dato an. 1667. die Maii 5. ubi ait, Scholaſticos inter ſe contendere, an illa attritio, *quæ concipitur ex metu gehennæ excludens voluntatem peccandi, cum ſpe veniæ*, requirat inſuper aliquem actum dilectionis Dei. Regerit quidem idem Henricus, Pontificem id dicere *in narrativa* quę ſua non eſt, ſed defenſorum attritionis formidoloſæ. Sed 1. unde, precor, id habet prædictus Theologus? 2. quomodo permiſiſſet Pontifex, ut defenderetur attritio tanquam ad Sacramentum ſufficiens, ſi dubium fuiſſet, num ei annexa foret peccandi voluntas? etſi enim tolerari aliquando poteſt materia, de qua dubitatur an ſufficiat; at non ea permitti poteſt de qua dubitatur an peccatum ſit, necne.

Ad 1. confirm. neg. ant. peccandi enim voluntas non tantum ſolo gehennæ metu excludi poteſt, ſed & neceſſario excludi debet: cum alioqui metus ille aſſequi non poſſit finem a Spiritu ſancto intentum, videlicet fugam gehennæ.

Ad 2. confirm. 1. ſi ubicumque eſt vera attritio, ibi ſit inchoata charitas, ut quid tantopere de charitatis initialis neceſſitate digladiamur? 2. neg. min. ſicut enim propoſitum jejunandi non eſt jejunium, ſic nec diligendi Dei propoſitum eſt dilectio formalis, ſed tantum diſpoſitiva. Alioqui propoſitum illud non tantum eſſet dilectio initialis, ſed & perfecta, cum non initialis dumtaxat, ſed & perfectæ charitatis propoſitum ſit.

400 Reponit 2. idem Henricus damnatum fuiſſe a Tridentino Lutherum, non quia in attritione charitatem inchoatam exigeret; in eo nimirum conſentientes habebat Catholicos; ſed quia vitioſum æſtimaret opus quodcumque ſine charitate habituali elicitum; adeo ut in Art. 4 ex iis quos

Leo.

Digitized by Google

Leo. X. reprobavit, doceret imperfectam charitatem impedimento eſse ad introitum cœleſtis Regni, propter vitium imperfectionis hujus.

Verum objectio hæc ex dictis confutata manet. Conſtat ſiquidem Tridentinum, non eos ſolum damnaſſe, qui ſentiebant omnia hominis ante juſtificationem ſuam opera totidem eſſe peccata; ſed & eos, qui contendebant gehennæ metum, *per quem a peccato abſtinemus*, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere. Ergo ne Concilium bis idem damnaſſe dicatur, certum eſſe debet, perculſum ab eo fuiſſe Lutherum, tum quia aliquando gratiam habitualem operi bono prærequirere viſus eſſet; tum quia timoris actum in ſe ſumptum peccandi voluntatem excludere inficiabatur. 401 *eſſ. VI. Can. 6. Ibid. Can. 7.*

Et vero ſi ſemel ſteterit hæc Henrici objectio, jam ex Tridentino colligi non poterit gehennæ metum, ſi ſolitarie & quoad ſubſtantiam ſumatur, eſſe ſupernaturalem. Dicam enim ſupernaturalem eſſe eum dumtaxat metum de quo loquitur Trid. Synodus: porro, addam, non loquitur Synodus de metu ſolitarie & ſecundum ſe ſumpto; ſed de metu, qui per charitatem initialem excludat voluntatem peccandi. Ergo, pergam, ex Tridentino colligi nequit metum eſſe in ſe ſupernaturalem. Et id tamen negat Henricus ipſe, juxta quem merito proſcriptæ ſunt ab Alexandro VII. propoſitiones *iſtæ*: *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis. Attritio, quæ ex gehennæ metu concipitur ſine dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus metus & ſupernaturalis.* Fixum ergo ſit per gehennæ metum excludi voluntatem peccandi, prout alio Decreto longe celebriori ſanxit Clemens XI. cum hanc proſcripſit Quenelli aſſertionem num. 61. *Timor nonniſi manum cohibet*, &c.

Reponunt 3 alii Tridentinum loqui de timore *per quem ad Dei miſericordiam confugimus*: porro, ajunt, timor nonniſi ab initiali charitate habet, quod ad Dei miſericordiam confugiat. Ergo timor, de quo Tridentinum, initialem charitatem importat. Et vero ſi per ſe ſolum, non vero per charitatis ſubſidium, & ad Dei miſericordiam confugeret, & peccandi voluntatem excluderet, fruſtra conditionalem hanc adjeciſſet Concilium: *Si voluntatem peccandi excludat;* quandoquidem attritio omnis voluntatem hanc excludere ſtatim intelligeretur. 402

Sed non pluris eſt nova hæc objectio, quam quæ mox propoſitæ ſunt. Unde ad 1. neg. min. poteſt enim peccator ad Dei miſericordiam confugere ex eodem amore, ex quo vitare vult gehennæ malum quod ſibi timet, ideoque ex amore concupiſcentiæ vel ſpei. Non ergo facit gehennæ timor ut ad Dei miſericordiam recurramus, quia procedat a charitate filiali vel initiali; ſed quia, juxta Tridentini ipſius declarationem, metus ille, ut ſit diſpoſitio ad gratiam, debet eſſe conjunctus cum ſpe veniæ, ſpes autem & in miſericordia fundatur, & ab amore concupiſcentiæ originem ducit. 403

Ad 2. neg. maj. attritio enim generatim ſpectata ſequitur conditionem metus cui innititur. Metus autem alius eſt naturalis, alius ſupernaturalis; alius ſervilis ſerviliter, alius tantum ſervilis; alius proinde excludens, alius ſervans peccandi voluntatem. Ergo ne ſubeſſet errori locus, merito declaravit Tridentinum, ſe de ea tantum attritione loqui, quæ peccandi voluntatem excludat.

Prob. 4. Concluſio ratione Theologica. Ea actio undequaque bona eſt: quæ bonum habet objectum, quæ in illud per medium legitimum tendit; 404

dit;

dit; quæque ex parte finis ultimi culpari non poteſt. Atqui talis eſt ea de qua diſceptamus attritio.

1. Quidem bonum habet objectum, & rationi congruum maxime. Scilicet enim objectum ſeu finis proximus attritionis eſt fuga pœnæ omnium maximæ. Hanc porro pœnam vereri & fugere, juxta legem Chriſti, bonum eſt & optimum. Unde ſupra Auguſtinus Serm. 161. *Time; nihil eſt quod magis timere debeas.* Utique, ſi rationi conſentaneum ſit, ut hanc, qua omni potero via, avertam a proximo: qui fiat ut eam omnimodis a me avertere non enitar? Et vero, Timor mali alicujus ſpeciem, proinde honeſtatem, ſumit ex bono cui malum illud opponitur. Atqui bonum, cujus poſſeſſioni opponitur malum gehennæ, per ſe maxime honeſtum eſt, & omni acceptione digniſſimum. Ergo & per ſe maxime honeſta eſt fuga mali contrarii.

2. Attritio in illum finem tendit per medium legitimum. Medium enim quod illa aſſumit, eſt emendatio vitæ, deteſtatio peccati, firmum ab eo deinceps abſtinendi propoſitum, idque juxta motum Spiritus ſancti, nondum quidem inhabitantis, ſed tamen efficaciter impellentis. Atqui nihil eſt in hoc medio quod illegitimum cenſeri valeat. Sane, ſi quid hic redargui poſſit, maxime implicita quædam & latitans peccandi voluntas. Atqui hoc non. Verum enim & ab ipſis Scripturis propoſitum fugiendæ gehennæ medium id omne excludere debet, quod gehennam mereri poteſt. Atqui ipſa peccandi voluntas gehennam mereretur. Ergo attritio voluntatem hanc excludere debet; & ſi non excludat, haud erit veri nominis attritio; cum hæc ſincerum melioris vitæ propoſitum includere debeat: & aliunde actio, quæ eſt a Spiritu ſupernaturaliter operante, cum actualis criminis amore compati non poſset.

3. Demum attritio ex parte finis ultimi culpari non poteſt. Eatenus enim ex illa parte redargui poſset, quatenus vitioſa diceretur actio omnis, quæ ad Deum propter ſe dilectum, ſeu, quæ ad Deum ex motivo charitatis ſaltem inchoatæ non refertur. Atqui principium illud ſolide confutavimus in Tract. de Actibus humanis.

Et vero, ut ibid. & alibi paſſim diximus: actus ſpei ex omni parte bonus eſt & utilis. Sed actus timoris, atque ideo attritio ex eodem elicita, a virtute ſpei naſcitur. Ejuſdem enim eſt principii bonum aliquod amare, & contrarium eidem bonum odio proſequi; ſecundum id Auguſtini Lib.83. 99. q.33. *Nulli dubium eſt, nullam aliam eſſe metuendi cauſam, niſi id quod amamus.* Atqui principium amoris, quo beatitudinem, bonum malo gehennæ contrarium, diligimus, eſt ipſa ſpes. Ergo actus quo gehennam odimus, proinde attritio inde nata, non inepte ad ſpem revocatur.

405 Objic. 1. Quod opponitur charitati, bonum eſse non poteſt. Atqui metus, ideoque & attritio inde nata, opponitur charitati. Quod enim expellit charitas, charitati opponitur. Atqui ∴. Prob. min. ex 1. Joan. 4. 18. ubi *Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem.*

406 Confirm Male fit, quidquid fit ex alio quam Evangelii ſpiritu. Sed quod fit ex timore ∴ Prob. min. ex Rom. 8. *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum.* Et 2. Timot. 1. *Non dedit Deus nobis ſpiritum timoris, ſed virtutis & dilectionis.* Ergo.

407 Reſp. ad 1, neg. min. Ad 2. diſt. Charitas expellit timorem, ſicut magis perfectum

fectum excludit minus perfectum; Quo ſenſu viſio beatifica fidem & ſpem excludit, C. Expellit timorem, ut contrarium ſibi in genere mali, Subd. expellit timorem mundanum vel ſerviliter ſervilem, C. ſervilem ſimpliciter, N. ſi enim charitas gehennæ timorem ut malum ſibi contrarium propelleret, ubicumque eſſet vera charitas, hic & ſtatim deſineret timor. Id autem falſum eſſe conſtat, tum ex Auguſtino, juxta quem Martyres ipſi mortis timorem timore inferi vicerunt; unde ſic apud ipſum loquuntur Conc. 1. in Pſalm. 68. *Majore timore minorem contemnimus* .·. *Quis non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens ignem gehennarum.* Tum ex S. Thoma, quo auctore 2. 2. q. 19. art. 6. & 10. charitas niſi ad perfectum gradum devenerit, timorem totum non propulſat. Equidem ex Auguſtino Tract. 9. in 1. Joan. *Major charitas, minor timor, quantum illa creſcit, tantum ille decreſcit.* At inde ſequitur ad minus timorem diu cum charitate conſiſtere: imo timoris auxilium vel ipſis Martyribus prodeſſe declarat S. Doctor in textu ante citato. T. 4. p. 691.

408 Ad confirm. diſt. male fit quod fit ex alio, id eſt, ex ſpiritu poſitive contrario ſpiritui Evangelii, C. quod fit ex alio, id eſt, ex ſpiritu qui in Evangelio non dominatur, nec tamen ab eo excluditur, N. Etſi porro ſpiritus timoris in lege Evangelii dominari non debet, nec jam deceat ut Chriſtiani, Judæorum inſtar, timore potiſſimum moveantur; conſtat tamen eos utiliter timore concuti, idque ab ipſo Chriſto præceptum eſſe Matth. 10. Unde timor & amor non adeo ſunt tota utriuſque Teſtamenti differentia, ut vel nullus in antiquo fuerit amor, vel nullus in novo ſit timor: ſed quia in antiquo prævalebat timor, amor autem in novo. *Utrumque in utroque* eſt, ait Auguſtinus Lib. 1. de morib. Eccl. *Prævalet tamen in vetere timor, amor in novo.* Et vero, ut ait Chryſoſtomus Hom. 15. *Niſi bonus eſſet timor* etiam in Evangelica lege, *non multos impendiſſet Chriſtus ſermones de illa pœna & de ſupplicio loquens.*

409 Inſt. charitas uti malum expellit quidquid inordinatum eſt. Atqui timor gehennæ .·. Ille enim timor inordinatus eſt, quo quis ſua quærit non autem quæ Dei ſunt. Atqui timor ſervilis ſua quærit, nimirum ne ardeat: non autem quærit quæ Dei ſunt: neque enim offenſam Dei quia offenſam vitat, ſed quia inductivam pœnæ. Unde pœnæ fugam ſpectat velut finem ſuum ultimum, & ita carentiam peccati, quæ majus eſt bonum, refert ad carentiam pœnæ, quæ bonum eſt longe minus. Id autem quam ab ordine devium ſit, nemo non videt.

410 Reſp. ad 1. & 2 neg. min. in actione enim hominis qui a peccando propter gehennæ metum abſtinet, hæc neceſſario occurrunt, 1. quod timeat detrimentum animæ ſuæ, ejuſque ſaluti conſulat; 2. quod Deo gehennam æternam revelanti credat; 3. quod eidem gehennæ hujus metum præcipienti obſequatur; eo quod ſuam hanc actionem ex impulſu Spiritus ſancti, nondum quidem inhabitantis, ſed tamen vere moventis, proinde ex charitate latius ſumpta, ad Deum referat. Atqui in his quatuor nihil eſt niſi ſanctum & ſalutare, nedum quid ſit inordinati. Conſulit homo ſaluti animæ ſuæ, ejuſque miſeretur: At ſecundum Scripturæ & pietatis legem. Credit gehennam: At quoti pereunt, quia non credunt? Deo gehennæ metum præcipienti obſequitur: At non ea de cauſa culpabis, quam ante oppoſita de cauſa culpaveras. Refert ad Deum actionem ſuam

ſuam ex amore latius ſumpto. Sed tunc amplius quidquam ab eo exiges, quem Spiritus, qui ubi vult & quomodo vult, ſpirat, ſolo pro tunc timoris impulſu movet? Certe, ſi merito proſcripta ſit theſis iſthæc: *Attritio, quæ gehennæ & pœnarum metu concipitur ſine dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus ac ſupernaturalis*; conſequens eſt fieri aliquando ut bene operetur, qui ſolum ex charitate latius ſumpta operatur. Stet ergo peccatorem qui ex gehennæ metu declinat a malo, ſua pie & ordinate quærere, nec omittere quæ Dei ſunt.

411 Ad 1. confirm. neg. ant. imo quia timet peccator offenſam ut inductivam pœnæ, timet ut offenſivam Dei, quia nonniſi ut offenſiva Dei eſt inductiva pœnæ. Equidem needum timet ut offenſivam Dei propter ſe ſumme dilecti: timet tamen ut offenſivam Dei, in cujus manus incidere horrendum ſit. Hoc autem motivum, quo ſolo interdum moventur juſti, quidni peccatores utiliter concutiat?

412 Ad 2. confirm. nego eum qui pœnæ metu abſtinet a peccato, fugam pœnæ intueri ut finem ſuum ultimum: eam enim tamen habet pro fine proximo, qui ſane bonus eſt & laudabilis; & ad Deum ut finem ultimum refertur, tum ex ipſa actus natura, quod ad bonitatem ſufficit juxta conſtantem S. Thomæ doctrinam; tum ex propria intentione, non quidem mota per charitatem ſtricte ſumptam, ſed per eam amoris generalis ſpeciem, ſine qua actio quæ eſt a Spiritu ſancto vix ac ne vix quidem intelligi poteſt. Et vero ſi quiſquis ex gehennæ metu agit, fugam pœnæ haberet pro ultimo fine, haberet etiam pro ultimo fine *bonum cui contrariatur pœna*. Atqui id prorſus falſum eſt. Alioqui *timor ſervilis ſimpliciter eſſet malus*, quod citra errorem dici non poteſt. Ita S. Thomas 2. 2. q. 19. art. 4.

Confirm. Ille fugam pœnæ, & proinde proprium ſuum commodum, cui eadem pœna contrariatur, pro ultimo fine non habet, qui dum peccatum fugit propter pœnam, intendit ad perfectius aliquid paulatim aſſurgere. Atqui dum homo a Spiritu ſancto motus peccatum fugit, dubio procul ad perfectius aliquid aſſurgere intendit. Vult enim reconciliari cum Deo, novam vitæ rationem inſtituere, mandata omnia, & primum præſertim, adimplere. Hæc autem qui, licet adhuc tenuiter & imperfecte meditatur, ultimum ſuum finem in ſe ipſo non conſtituit; ſed in Deo, nondum quidem perfecte, quod ſola charitas facit, ſed remote, diſpoſitive & per deſiderium, quod amor late ſumptus facere poteſt.

413 Ad 3. confirm. inordinatum quidem eſt majus bonum referre ad minus, tanquam ad finem ultimum: at majus bonum ad minus tanquam ad finem proximum ordinate referri nihil vetat. Sic enim Incarnationem Filii ſui, quæ bonum eſt infinite majus, ordinavit Deus ad hominum ſalutem, quæ bonum eſt longe inferius. Ideo autem in hac Dei ordinatione nihil eſt inordinatum; quia & Incarnatio, & ipſa hominum ſalus ulterius ad Dei gloriam referebantur. Porro qui ex ſupernaturali gehennæ metu carere vult peccato, ut careat gehenna, ſuum hunc etiam actum ad Deum refert, quatenus ad ipſam veram cum Deo reconciliationem, qua ſola gehenna efficaciter vitari poteſt, aſſurgere ſibi proponit. Qui autem Deum ſibi placatum habere vult, utique propter Deum operatur.

Præterea, ſi ſcholaſticam futilitatem ſeponere velimus, qui peccatum fugit, ut fugiat gehennam, majus bonum non refert proprie ad minus; ſed

ſed majus bonum amplectitur ex motivo minoris: Atqui in hoc nulla eſt inordinatio. Qui enim aliquod amplectitur bonum, non tenetur ſemper illud ex perfectiſſimo omnium medio amplecti; & multo minus, cum tantum hic & hunc ex perfectiſſimo operari non poteſt. Alioqui non tantum reus eſſet, qui ex timore ſimplici fugeret peccatum, ſed & qui illud fugeret ex charitate tantum initiali, & multo magis qui ex ſimplici illo amore benevolentiæ, de quo ſupra.

Et vero eatenus redargui poſſet qui majus bonum quærit per minus, quatenus, vel bonum majus vitioſe compararet cum minori, vel etiam excluderet. Atqui neutrum fecit qui peccatum vitat ex metu gehennæ. Neque enim vel gehennæ motivum comparat aut præfert motivis dignioribus, qualia ſunt ratio offenſæ Dei tanquam ſumme boni, injuriæ Patri optimo illatæ, inobedientiæ, &c. vel motiva illa formaliter aut virtualiter excludit, ſed ab iis præſcindit, & unam, quæ ſibi offertur a ſancto Spiritu, timoris impreſſionem ſequitur. Ubi obiter nota, cum agitur de attritione ex *ſolo* metu concepta, voculam *ſolo*, præciſive ſumi, non comparative vel excluſive.

Inſt. 2. Ille timor vere inordinatus eſt, quo quis plus timet peccati pœnam, quam culpam peccati. Sed qui movetur timore ſervili, plus timet peccati pœnam, &c. 414

Reſp. 1. id inordinate habere objectionem hanc, aliaſque ejuſdem furfuris, quæ hic catervatim proponuntur, quod & a Luthero potiſſimum adinventæ ſint; & in idem pene omnes, diverſis licet verbis, recidant. 415

Reſp. 2. diſt. maj. Qui movetur timore ſerviliter ſervili, plus timet pœnam, C. qui movetur timore ſervili ſine ſervilitate, Subd. plus timet, id eſt, magis intenſive, C. plus timet appretiative, N. Fateor itaque quod plus timet pœnam, quam culpam, qui ſolo ſerviliter ſervili metu movetur, quia humanus ejuſdem timor nihil in perverſo corde operatur. Fateor rurſus, aut ſaltem non nego, quod qui timore ſimpliciter ſervili movetur, plus, id eſt, intenſive magis, pœna moveatur quam culpa. At nego & conſtanter nego, quod pœnam magis appretiative & æſtimative timeat quam culpam. Ille enim non timet pœnam æſtimative magis quam culpam, qui practice judicat culpam eſſe pejorem pœna, ut pote pœnæ cauſam. Sed qui ex metu agit, practice judicat ∴. Prob. min. 1. quia eo modo judicat, quo judicare debet homo a Sancto Spiritu efficaciter motus. Atqui homo a Spiritu ſancto efficaciter motus, &c. 2. Quia homo ille ita judicat, ut ad finis ſui conſecutionem ſe ſe diſponere poſſit, ſcilicet ad immunitatem a gehenna: hæc enim eſt Spiritus ſancti voluntas. Atqui nequaquam ad hujuſce finis conſecutionem ſe ſe diſponere poſset, ſi inordinate judicaret pœnam eſse quid culpa gravius. Ergo. 416

Inſt. 3. ille magis æſtimative timet & deteſtatur pœnam, quam culpam cui pœna totum eſt motivum, tota ratio timendi & deteſtandi culpam. Siquidem ex trito axiomate: *Propter quod unum quodque tale, & illud magis:* Sic qui medicinam vult propter ſanitatem, aut ſanitatem unice amat, aut plus ſanitatem, quam medicinam. Atqui peccatum timenti & deteſtanti propter gehennam, gehenna totum eſt motivum, &c. Sublato enim metu gehennæ non timeretur culpa, quæ propter ſolam gehennam vitari ſupponitur. 417

Con-

417 Confirm. ex S. Thoma ead. q. 19. art. 4. ubi timor ſervilis ille dicitur, quo *pœna timetur tanquam principale malum: quod*, ait S. Doctor, *contingit in non habentem charitatem*.

419 Reſpondit aliquis olim Toloſæ Profeſsor, dici poſse hominem ſimpliciter attritum magis pœnam deteſtari quam culpam, eo ſenſu quod pœnam magis independenter deteſtetur; quatenus ad gehennæ deteſtationem non aliud adhibet medium, quam conſiderationem ipſius gehennæ: ad deteſtationem vero peccati, aliud adhibet medium quam peccati conſiderationem, videlicet conſiderationem gehennæ. Nihil autem vitioſi facit, qui hoc modo plus pœnam quam peccatum deteſtatur. Hæc ille, quæ objectionem ſerio perpenſam ſatis ſolvere videntur.

420 Reſp. 2. conſequenter ad dicta, neg. Maj. Sicut enim non valet illatio hæc: Deus Incarnationem voluit propter homines; ergo plus amat homines quam Incarnationem; nec iſthæc quoque: Servus diligit Dominum propter cibum; ergo plus cibum diligit, quam Dominum; nec iſta demum: David ſerviebat Deo propter retributionem; ergo plus retributionem amabat quam Deum: ſic nec valet illatio quæ objicitur. Ratio ulterior eſt, 1. quia actus ſupernaturalis & a Spiritu ſancto directus, nonniſi convenienti ordine in objectum ſuum tendere poteſt: adeoque magis æſtimative id deteſtari debet, quod majus eſt malum. 2. Quia e duobus quæ ad eumdem actum concurrunt, tunc demum unum pluris quam aliud æſtimatur, cum vel in eo ultimate conquieſcit homo, ut in ſanitate, qui medicinam ſumit; vel unum cum altero comparat. Atqui nec conquieſcit homo attritus in ſola gehennæ fuga, ſed ad melius quid anhelare incipit, uti jam diximus; nec gehennam comparat cum culpa; ſed tantum culpam odit propter gehennam: quo fere modo vir juſtus qui furem ſuſpendi videt, furtum odit propter ſupplicium; nec tamen plus odit ſuſpendium quam furtum.

421 Ad probationem ex axiomate Ariſtotelico petitam, diſt. propter quod unum quodque tale, & illud eſt magis, vel prioritate, vel intenſione, idque in naturalibus quæ ſola notat Philoſophus, C. & illud magis æſtimative ſemper, N. Quando enim id quod eſt majus, ordinatur tanquam medium ad aliquid minus tanquam proximum finem, non ideo *magis* æſtimatur minus bonum, ſi amor ſit rectus & ordinatus, ut patet ex allato Incarnationis exemplo. Ita Martinon diſp. 47. n. 111.

422 Reſp. 2. Aliter diſt. propter quod unum quodque tale eſt, & illud magis, quando magis eſse poteſt, C. Si non poſſit magis eſse, N. Itaque, generaliter loquendo, plus habet cauſa quam effectus, quia plus habere poteſt. At ſi repugnet ut cauſa vel medium plus habeat quam effectus vel finis, aliter ſtatuendum erit. Repugnat porro ut pœna, quæ ex impulſu gratiæ timetur, plus timeatur quam culpa. Pœna enim efficaciter timetur, cum ad hoc timorem ejus inſpiret Deus, ut tandem vitetur. Atqui non timeretur efficaciter, ſi plus timeretur quam culpa; quia vane & inordinate timeretur. Ergo licet pœna non tantum occaſio, ſed & motivum timoris ſtatuatur, quia tamen vitari nequit, niſi culpa magis timeatur, efficit Spiritus ſanctus ut magis culpa timeatur. Et vero cur timet homo, utique quia amat beatitudinem ſuam, cujus aſsecutionem intendit. Hanc porro ut aſſequatur, plus culpam timere debet quam pœnam & quæcumque mala.

At,

At, inquies, qui culpam deteſtatur ſupra omnia, culpam deteſtatur 423
ſupra gehennam. Atqui attritus non deteſtatur culpam ſupra gehennam. Implicat enim ut qui ex metu gehennæ culpam fugit, malit gehennam amplecti quam culpam. Alioqui gehennam eodem amplecteretur actu, quo ipſam fugit.

Reſp. 1. ex chimericis ſuppoſitionibus nihil ſolidi deduci poſſe: por- 424
ro chimerica eſt ſuppoſitio, quod quis ut culpam fugiat, gehennam, quæ nonniſi per culpam inducitur, amplecti debeat.

Reſp. 2. ad 1. neg. min. Ad 2. neg. ant. Ea enim mentis diſpoſitio vi 425
cujus homo paratus ſit gehennam ſubire potius, quam culpam, ſi gehennæ perpeſſio medium foret ad culpam vitandam neceſſarium, adeo parum incompoſſibilis eſt cum efficaci odio gehennæ, ut ex his actibus alter alterum trahat: quia efficax gehennæ odium neceſſario imperare debet actum quemcumque alium, qui ad vitandam gehennam neceſſarius ſupponitur. Quapropter homo ille per hunc actum non amplecteretur pœnas gehennæ, quaſi eas amando vel cupiendo abſolute, ſed offerendo ſe & quidem ſincere ad eas ſubeundas, ut ipſas per oblationem hanc effugiat: quo fere modo ſe quis Judici offerret ad mortem, ſciens ſe mortem evaſurum, ſi ad hanc ſe offerat. Quemadmodum igitur homo iſte non vult abſolute mortem, cum ſe ad eam ſubeundam non offerat, niſi ut ipſam vitet: ſic Pœnitens gehennæ pœnas vult abſolute non pati, idque vult per eum actum quo ſe offert ad eas ſubeundas: cum actum eo eliciat fine ut ipſas vitet. Verum abſit ut ſpeculativa hæc Pœnitentibus, non dico, ſolo metu percuſſis, ſed multo etiam amore flagrantibus, proponantur. His plane ſufficit ut parati ſint omnia ferre mala, quorum perpeſſio in hoc rerum ordine ad peccatum vitandum neceſſaria eſſe poſſit: imo cavendum ne ſibi aſperiora quæque, quæ miſerante Deo non occurrent, proponant. Sat fuerit, ſi innixi gratiæ, pro cunctis viribus a peccato recedere ſemper parati ſint.

Ad S. Thom. reſpondet Sylvius ibid. pag. 107. non omnem timorem ſer- 426
vilem eſſe de pœna ut ſummo & principali malo: quandoquidem ipſemet B. Thomas art. præſenti in corp. & ad 3. doceat objectum timoris ſervilis eſſe pœnam, ſive illa timeatur tanquam principale malum, ſive timeatur cum ordine ad Deum ſicut in finem; per accidens autem eſſe timori ſervili ſecundum habitum vel ſubſtantiam conſiderato, utrer illorum modorum pœnam reſpiciat. Unde art. 7. dicit timorem ſervilem diſponere ad ſapientiam, in quantum aliquis timore pœnæ diſcedit a peccato: quod de timore ſervili accipiendum eſt. Cum ergo dicit art. 6. timorem pœnæ non dici ſervilem, niſi quando pœna formidatur ſicut principale malum; loquitur de timore ſecundum illum actum qui ſit ſtrictiſſime ſervilis, tam ex parte objecti, quam ex parte ſubjecti. Hæc Duacenſis Doctor, in quibus ob materiæ gravitatem nihil immutatum volui.

Objic. 2. cum Auctore * Triumphi Thomiſtatum, & aliis pluribus: Dolor ad 427



* Erat is, juxta Macarium Havermans, in Libro inſcripto, *Examen Pentalogi Diaphorici*, R. P. Carolus ab aſſumptione Ord. Carmel. Diſcalc. Provinciæ Gallo-Belgicæ Provincialis; utebar, cum hæc an. 1727. ſcriberem, ſecunda ejuſdem Libri Editione, Duaci 1673.

T. 2. p. 273. gratiam per Sacramentum Pœnitentiæ obtinendam diſponens, excludit voluntatem peccandi: *Si voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ;* ait Tridentinum. Atqui dolor ex ſolo metu conceptus non excludit voluntatem peccandi. Dolor enim ille per ſe ſolum non excludit, id quod ſolus amor juſtitiæ excludere poteſt. Atqui peccandi voluntatem ∴ Prob. min. tripliciter, 1. ex Auguſtino, 2. ex S. Thoma, 3. ratione.

Et quidem 1. S. Auguſtinus aperte id docet ſexcentis in locis, Lib. 2. contra adverſarium Legis & Proph. Cap. 7. *Deſiderium peccandi non extinguitur niſi contrario deſiderio recte faciendi, ubi fides per dilectionem operatur.* T. 2. p. 470. Epiſt. 145. alias 144. num. 4. *Inaniter ille putat victorem ſe eſſe peccati, qui pœnæ timore non peccat; quia etſi foris non impletur negotium malæ cupiditatis, ipſa tamen mala cupiditas intus eſt hoſtis;* quæ, ut addit S. Doctor, *quantum in ſe eſt, mallet non eſſe juſtitiam peccata prohibentem ∴ Inimicus ergo juſtitiæ eſt, qui timore pœnæ non peccat: amicus autem erit, ſi ejus amore non peccet; tunc enim vere timebit peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipſum ſicut gehennas odit. Tantum porro quiſque peccatum odit, quantum juſtitiam diligit, quod non poterit Lege terrente per litteram, ſed Spiritu ſanante per gratiam:* ita ut, addit Auguſtinus, *ſicut nullus vos ad peccandum cogebat timor, ſed libido voluptaſque peccandi; ſic ad juſte vivendum non vos ſupplicii metus urgeat, ſed ducat delectatio charitaſque juſtitiæ.* Idem docet Enchir. Cap. 121.

Lib. de Spirit. & Lit. *Timore pœnæ faciebant, non amore juſtitiæ, ac per hoc coram Deo non erat in voluntate, quod coram hominibus apparebat in opere.*

Lib. de Nat. & Gr. cap. 57. *Qui timore ſupplicii quod Lex minatur, non amore juſtitiæ, ſe ſentit abſtinere ab opere peccati, nondum liber eſt, nec alienus a voluntate peccandi. In ipſa enim voluntate reus eſt, qua mallet, ſi fieri poſſet, non eſſe quod timeat, ut libere faciat quod occulte deſiderat.*

Conc. 25. in Pſalm. 118. *Timor, quo non amatur juſtitia, ſed timetur pœna, ſervilis eſt, quia carnalis eſt, & ideo non crucifigit carnem. Vivit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando ſperatur impunitas.* Et iterum: *Qui timore pœnæ, non amore juſtitiæ, opus Legis facit, profecto invitus facit.* Plura id genus dabit Iprenſis Lit. 5. de Gr. Chr. cap. 27. 28. & 29.

In eumdem ſenſum loquuntur SS. Proſper, Gregorius Magnus, Iſidorus, Anſelmus & Bernardus, qui poſtremus ſic habet Ep. 11. *Sola charitas eſt, quæ ab amore ſui & mundi avertere poſſit animum, & in Deum dirigere. Nec timor quippe, nec amor privatus convertit animam. Mutat interdum vultum, vel actum, affectum nunquam.*

Neque vero hæc ſolius eſt Auguſtini doctrina. Hanc ſcilicet ante & poſt ipſum docuere ceteri Patres. Sic Chryſoſtomus Hom. 4. in 2. Cor. *Cum peccaveris, ingemiſce, non quod pœnam laturus ſis, nihil enim hoc eſt, ſed quod Deum tam benignum, tamque te amantem offenderis.* Sic S. Proſper Serm. 172. *Nemo bene facit, etiamſi bonum eſt quod facit, quia nihil prodeſt ſpiritus timoris ubi non eſt ſpiritus charitatis.* Sic S. Gregor. Lib. 1. Moral. *Cum timore a malo penitus non receditur.* Et in Paſtorali Cap. 17. *Qui propterea bona facit, quod tormentorum mala metuit, vult non eſſe quod metuat, ut audacter illicita committat.* Sic demum, ne multus ſim, S. Bernardus

nardus Epiſt. 87. *Eſt timor inutilis, triſtis*, &c. Eſt Lib. de diligendo Deo Cap. 12. *Sola eſt charitas, quæ ab amore ſui & mundi convertere poteſt animam: nec timor quippe, nec amor privatus convertit animam.*

Ex his textibus multiplex conficitur argumentum. 1. Enim, voluntas peccandi non extinguitur niſi per deſiderium recte faciendi, ex S. Auguſtino. Atqui ex eodem S. Doctore, deſiderium recte faciendi non habetur per ſolum timorem. Non enim habetur deſiderium illud, niſi ubi eſt amor juſtitiæ & fides quæ per dilectionem operatur. Atqui ubi eſt ſolus timor, nec eſt, nec eſſe poteſt fides per dilectionem operans. Alioqui jam timor ſolus non eſſet. Ergo.

2. Actus qui internam peccati voluntatem excluderet, hominem efficeret utiliter victorem peccati. Atqui ex Aug. timor non facit hominem .·. Ille enim non eſt utiliter victor peccati, qui quod exterius non facit peccatum, intus actu non odit, proinde intus actu amat. Atqui ex Aug. qui ex ſolo agit timore, intus non odit .·. Non enim odit peccatum, qui peccatum ipſum non metuit, ſed tantum gehennam. Sed qui ex timore ſolo agit, is ex Aug. citata Ep. 145. gehennam metuit, & quidem ſolam.

3. Ex Aug. ibid. ille ſolus peccatum odit, qui peccatum ſicut gehennam timet. Sed qui ex ſolo timore agit, non timet peccatum ſicut gehennam. Ut enim quis peccatum timeat ſicut gehennam, debet ex Aug. ad bene vivendum duci, non ſupplicii metu, ſed delectatione & charitate juſtitiæ. Atqui implicat utrumque reperiri, ubi ſolus eſt timor.

4. Qui actu in ipſa voluntate reus eſt, actu peccat. Sed, juxta Auguſtinum, qui ex metu ſervili agit, actu reus eſt in ipſa voluntate. Ille enim actu reus eſt in voluntate, qui ita affectus eſt ut peccare mallet, quam abſtinere a peccando, ſi pœnam non timeret. Atqui ſic ſe habet ex Auguſtino, qui agit ex ſolo metu. Hanc enim perverſam ejus intentionem ſolus excludere poteſt juſtitiæ amor, quo deſtitui ſupponitur, qui ex metu ſolo agere ſupponitur.

Nec eſt quod metus vindices ad recoctam toties cramben recurrant, & Auguſtinum de timore mundano, aut ſerviliter ſerviente, non autem de ſimpliciter ſervili interpretentur. Namque loquitur S. Doctor de timore, cujus ſpiritum acceperant Judæi, de timore dato per Litteram, prout opponitur ſpiritui novæ Legis, de timore qui eſt a Spiritu ſancto. Sic enim Auguſtinum intelligit D. Thomas 2. 2. q. 19. art. 9. cujus verba ſubinde referemus.

Probanda eſſet 2. ead. min. auctoritate S. Thomæ. At id paulo differendum credimus, ne geminatæ ac denſatæ probationes, confuſionem pariant, & nimium diſtent a ſolutionibus. Unde jam

Reſp. 1. generatim cum Pariſienſi Theologo, Patres ita paſſim præ timore commendare charitatem, quaſi timor omnis vitioſus eſſet; *vel quia metu pœnæ non peccare, Legis veteris ſervitutem ſapit, vel ad majorem charitatis commendationem; vel quia timor aliquis conjunctus eſſe poteſt cum affectu peccandi; & qui nunquam niſi metu vel bonum faceret, vel ab opere malo declinaret, affectum illum peccandi retinere merito putaretur.* Sic Chryſoſtomus Hom. 4. in 2. Corinth. quaſi nihili timorem facit, quem utilem eſſe docet Hom. 15. ad popul. Antioch. Idem de S. Bernardo & aliis dicendum, qui metum alternis laudant & deprimunt. 428 *Grand. p. 72.*

Q 2 Reſp. 2.

429 Reſp. 2: e ceteris præter Auguſtinum (de quo ſtatim) Patribus multos eſſe qui perperam objiciuntur.

Sic Chryſoſtomus, qui etſi objecto loco hortatur, & merito, ut peccatum ex nobiliori quam gehennæ motivo defleamus, alibi tamen ſuam nec modicam timori utilitatem adſcribit. Nimirum hæc habet Homil. 15. ad popul. Antioch. *Gehennæ metu nihil utilius ∴ Metu illo animas noſtras detinente, illiberalium nulla perturbationum nobis facile ſubrepit: ſed omnes fugiunt & pelluntur timoris imperio ∴ Nec hoc ſolum eſt quod ex timore lucramur; verum & aliud hoc multo majus: non enim improbas tantum noſtras expellit paſſiones, ſed & omnem cum multa facilitate virtutem inducit.* Quod ergo doleamus de peccato propter metum, 1. nihil eſt comparate ad motivum charitatis, ex quo præcipue conandum ut dolor noſter hauriatur: ſed multum eſt & magnum abſolute. 2. Et forte melius ad ſenſum Chryſoſtomi, nihil eſt abſolute in ordine ad ſalutem, ſi peccatum doleamus ob pœnam ab hominibus prodeuntem. Hunc eſſe S. Doctoris ſenſum hinc conjici poſſit, quod in tota Homilia nihil de gehenna, ſed ſolum de malis aliis loquatur.

Sic S. Proſper poſt Auguſt. in Pſal. 93. n. 1. de metu ſerviliter ſervili loquitur; de eo nimirum ex quo homo homini alteri non nocet, quia hominum juſtitiam veretur. Ceterum charitatis nomen latius ſumit S. Proſper ad normam Auguſtini pro bona & pia voluntate, qua non caret qui metu divinitus incuſſo movetur.

Sic S. Gregorius, vel loquitur de timore, qui licet undecumque bonus, per ſe ad juſtificationem non ſufficit; vel de timore omnino ſervili, unde paulo poſt ſubjungit: *Sancta electorum Eccleſia ſimplicitatis & rectitudinis vias timore inchoat, ſed charitate conſummat.*

Quod autem objicitur ex Paſtorali, de temporalium pœnarum metu intelligendum eſt. Sane ſupplicii æterni metum paulo poſt inſpirat S. Gregorius, non ut in eo ſiſtatur, ſed ut ex ipſo *ad amoris gratiam* deveniatur.

Sic demum S. Bernardus timorem, ab eo quem inutilem & triſtem vocat, longe diverſum his admittit verbis: *Eſt ſiquidem timor pius, humilis, fructuoſus, qui cuilibet, quantumlibet peccatori, facile miſericordiam promeretur.* In Libro autem de dilig. Deo loquitur de timore hominum, non autem de timore Dei: & is quidem licet malam hominis voluntatem cohibere poſſit, eam tamen de mala juſtam & ſanctam facere non poteſt, niſi per auxilium charitatis quam introducit, ut ſervus dominum, teſte Auguſtino, & ut *ſeta linum*, ex D. Thom. 2. 2. q. 19. art. 8. ad 1. His jam ſepoſitis facilius ſolvetur objectio præcipua, quod ut fiat per partes.

430 Reſp. ad 1. & 2. neg. min. intellectam eo ſenſu quo ab adverſariis intelligi debet, nimirum quod timor gehennæ vel excludat amorem juſtitiæ latius ſumptum, vel nihil boni operari poſſit, niſi ſubſidio veræ charitatis, ſaltem inchoatæ. Latet igitur vel a limine ambigui quidpiam in eo, quo utitur Triumphator Thomiſticus, juſtitiæ vocabulo. Si enim per aliquem juſtitiæ amorem intelligat charitatem ſenſu latiori ſumptam, pro quocumque boni amore, amorem hunc vel in ipſo metu reperiri facile concedemus. Omnis enim voluntatis actus, prout eſt tendentia in objectum, amor dici poteſt: *Quid eſt amare, niſi velle*, ait Auctor Lib. de

vo-

vocat. Gent. Lib. 1. Cap. 6. & Auguſtinus Lib. 83. qq. q. 36. *Amor motus eſt quidam ad aliquid;* adeoque in actu, quo peccatum nolo, quia pœnam eidem a Deo, juſto vindice, intentatam vereor, eſt amor quidam quo in Deum feror; nondum quidem quia in ſe bonus eſt, quod eſt motivum charitatis, ſed quia eum timeri præcepit, qui corpus & animam perdere poteſt in gehennam. At ſi enixe velit Auctor, citra eum juſtitiæ amorem, qui ſit ſtricte & rigoroſe charitas, nihil in ordine naturæ vel gratiæ elici poſſe, quod bonum ſit: haud veremur eum erroris pluries protriti redarguere: & hortaremur, ſi ſuperſtes eſſet, ut quemadmodum manu pie crudeli Librum ſuum cui titulus erat: *Pentalogus diaphoricus, ſive quinque differentiarum rationes*, igne comburere ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna juſſus eſt an. 1679. a Definitorio Ordinis ſui generali; ita & peſſimam illam de qua nunc opinionem revocaret.

Confirm. Timor, qui eſt a Spiritu ſancto, & ſaltem remote ad juſtificationem diſponit, id omne excludere debet, ſine quo actus ejus, non modo, utique contra intentum Spiritus moventis, finem ſuum aſſequi non poſſet, ſed etiam novum eſſet peccatum defectu legitimi finis; adeoque hominem faceret magis peccatorem. Atqui, ſi timor ille actualem peccandi voluntatem non excludat, jam ejuſdem actus, non modo finem ſuum conſequi non poterit, &c.

Ad 1. Reſp. 1. neg. min. deſiderium enim novam ineundi vitam, & 431
jam nunc abſtinendi a peccato, eſt deſiderium recte faciendi. Atqui attritio, ut pote quæ ſub contritione, ut ſpecies ſub genere contineatur, importat novæ vitæ deſiderium, &c. Ergo.

Reſp. 2. ad 1. & 2. diſt. maj. Voluntas peccandi non extinguitur ex Aug. 432
niſi per deſiderium recte faciendi, non extinguitur, inquam, id eſt, non tollitur quoad habitum, C. non extinguitur quoad actum, Subd. non extinguitur, ubi deeſt fides operans per dilectionem late vel ſtricte ſumptam, C. ſumptam ſtrictiori ſenſu, N. Ut indubia ſit hæc ſolutio pro ſecunda parte, quæ ſola difficultatem faceſſit, duo ſufficiunt, 1. ut Auguſtinus expreſſe agnoverit in eo qui ex metu operatur, ad præſens perimi deſiderium peccandi; 2. ut dum etiam dilectionem, imo & charitatem ad bonum hominis opus requirit, non requirat eam charitatis ſpeciem, quæ Deo propter ſe dilecto inhæret, ſed illud tantum piæ affectionis genus, quod in eo qui ex metu ſupernaturali agit, non deeſt. Atqui utrumque conſtat. Primum quidem: ſi enim crediſſet S. Doctor, vigere in homine qui ex metu agit, deſiderium male faciendi, neceſſario exiſtimaſſet hominem hunc actu peccare interius, dum ab exteriori peccato abſtinet. Atqui contrarium directe docet Auguſtinus cit. Serm. 161. *Quid*, ait, *dicturus ſum* homini a crimine abſtinenti ne cum diabolo ardeat. Num ei dicam: *Male times, vane times .·. iſta non dicam .·. Time; ut iſta formido perducat te ad dilectionem*, &c. Porro actus quo quis intus reus foret adulterii, a quo ex metu abſtinet exterius, ut pote annexum habens grave peccatum, haud utique eum ad dilectionem perduceret. Secundum non minus conſtat. Si enim Auguſtinus in affectu etiam naturali charitatem licitam & rectam admiſerit, dubio procul admiſit in actione quæ producitur ex impulſu Spiritus ſancti. Atqui charitatem licitam & rectam vel in ipſo naturali affectu admiſit Auguſtinus. Notum eſt id S. Doctoris Serm. 349. alias 52.

de tempore: *Charitas alia eſt divina, alia eſt humana: alia humana licita, alia illicita .·. Licita eſt humana charitas, qua uxor diligitur, illicita, qua meretrix vel uxor aliena. Licitam ergo charitatem habere: humana eſt, ſed, ut dixi, licita eſt. Non ſolum autem ita licita eſt ut concedatur, ſed ita licita, ut ſi defuerit, reprehendatur*. Et vero quæ in textibus ſupra allegatis docuit S. Præſul de ſumma timoris adhuc ſervilis utilitate, neceſſario ſupponunt, in mente ipſius actuale peccandi deſiderium alio quam charitatis propriæ motivo extingui poſſe.

433 Ad 2. neg. 1. & 2. Min. Ille enim utiliter eſt victor peccati, qui vincendo ex metu peccatum, pervenit ad dilectionem. Atqui ex Aug .·.· *Niſi*, ait S. Doctor in Pſal. 149. *timore incipiat bono* Deum colere, *non perveniet ad dilectionem*. Et vero, ſi timor nullatenus hominem faciat victorem peccati; ergo peccator vel *male timet*, vel ad minus *vane*. Atqui contrarium docet Auguſtinus Serm. 161.

434 Ad 3. diſt. 1. min. qui agit ex timore ſerviliter ſerviente gehennam metuit, non peccatum, C. qui agit ex timore ſimpliciter ſervili, N. Solutio eſt S. Thomæ, qui cum ſibi objeciſſet id Auguſtini apud Gloſſam, *Qui timore aliquid facit, etſi bonum ſit quod facit, non tamen bene facit*, ſic reſpondet *Ad 1. dicendum, quod verbum illud Auguſtini intelligendum eſt de eo, qui facit aliquid timore ſervili in quantum eſt ſervilis*; ita ut furis inſtar, qui ſolam crucem timet, ſolam is inferni pœnam timeat, nec ullo juſtitiæ ſtudio moveatur. Hominem porro qui a Spiritu ſancto ad converſionem ex metu diſponitur, nullo juſtitiæ amore tangi nemo pius concipiet.

435 Ad id quod additur, diſt. ut quis peccatum timeat, debet duci, non metu ſupplicii ſed amore juſtitiæ, ſumpto pro ſupernaturali, quiſquis ille ſit, boni amore, C. amore juſtitiæ, qui ſit vera & proprie dicta charitas, N. Si enim ſtricte dicta charitate opus eſſet, vel ad actionem Chriſtianam in genere, vel ad hanc ſpeciem actionis, puta attritionis. Neutrum porro dici poteſt. Non 1. quod multiplici titulo hæreticum eſſe demonſtravimus in Tract. de Actib. hum. Cap. 4. Non 2. quod nulla nititur ratione, tantumque ex venenato duorum amorum fonte deducitur.

436 Ad 3. neg. 1. min. Ad 2. diſt. qui ex metu agit, mallet peccare, ſed extra hypotheſim in qua verſatur, & in ſenſu diviſo timoris, C. mallet, id eſt, actu mavult in ſenſu compoſito timoris, Subd. mavult cum humano tantum & naturali timore movetur, C. cum etiam movetur metu ſupernaturali, N. itaque qui ab adulterio facili abſtinet ex metu gehennæ, in illud forte, ſecluſo eodem metu, prorueret: ſicut qui ex charitate initiali ab eodem adulterio abſtinet, forte libidini necdum extinctæ cederet, ſi vel cedendum eſſet, vel atrox mortis genus ſubeundum. Quemadmodum igitur bene & pie agit qui a ſcelere ex charitate initiali abſtinet, quia etſi haud forte ab eo abſtineret in omni hypotheſi, revera tamen actu abſtinet; nec periculoſe & futiliter indagare tenetur, an mallet vivus comburi, quam amaſiæ precibus cedere: Sic & qui ab eodem nefario crimine temperat ex metu, bene & pie agit; etſi in alia, quæ, juvante Deo, jam ſibi extranea eſt, hypotheſi poſitus foret, eſſet futurum, ut libidine vinceretur. Certe, ut apud Galdum ſapienter obſervat Marcus a Serra in 2. 2. q. 19. a. 4. *Diſpoſitiones habituales non inducunt peccatum, nec homo judicandus eſt*

de

*de his quæ ageret occurrente occaſione*, *ſed de his quæ agit actu*, *voluntate aut opere*. Quapropter ut attritio vitioſa foret ex eo quod objicitur capite, neceſſum foret ut explicite vel implicite pravum hunc affectum includeret: *Peccata non deteſtarer*, *ſi nulla eis impoſita eſſet pœna:* Atqui licet attritio mere humana affectum hunc includere poſſit, non tamen ea quæ ſupernaturalis eſt & efficax. Hæc enim, ut toties cecinimus, donum eſt Spiritus ſancti peccatorem ab iniquitatis via ad viam juſtitiæ revocare ſtudentis; prout Ninivitis contigit. Implicat porro ut malo laboret affectu opus quod eſt ab efficaci S. Spiritus impulſu. Neque hic falluntur adverſarii, niſi quia metum ex gratia prodeuntem cum metu pure naturali, qualis eſt in ſervo vel in fure, comparant; aliumque ex alio metiuntur. Equidem Auguſtinus quædam utriuſque timoris propria ita connectit, ut niſi extrema cum extremis ſedulo conferantur, facile irrepat error. Aſt cum ipſe Serm. 161. alias 18. de verbis Apoſtoli, moneat ſe loqui de metu *ſerviliter* ſervili, & alibi nec raro metum, bonamque ejus affectionem commendet; æquum eſt ut quæ minus favorabilia dixit de timore, in eum qui cum ſervilitate ſervilis eſt, refundantur; cetera vero in quibus Tridentino præludit, de timore ſimpliciter ſervili.

Aſt, inquiunt, loquitur Auguſtinus, de timore cujus ſpiritum acceperunt Judæi, de timore dato per Litteram. Atqui timor ille, quem toties redarguit Auguſtinus, debuit nihilominus eſſe ſupernaturalis. 437

Reſp. diſt. loquitur de timore cujus ſpiritum acceperant Judæi, id eſt, 438 gens duræ cervicis, & cordis incircumciſi, quæ Spiritui ſemper reſiſtebat, quæque ideo vel donum Dei corrumpebat, vel eo non utebatur, C. Loquitur de timore, qui ex natura ſua talis ſit, ut nemo eo bene uti poſſit, aut de facto bene utatur, N. Fuere profecto e carnalibus Judæis plures qui non ex eo timore cujus ſpiritum acceperant; ſed ex metu naturali mortis prævaricatoribus inferendæ, legem Moſaicam implerent: Nec dubium quin e Chriſtianis plures paribus motivis a peccato abſtineant. Verum & hi & illi extra theſim noſtram ſunt. Non inquirimus an ſupernaturalis metus locum occupet aliquando timor pure humanus. Quærimus an per timorem movere poſſit Spiritus ſanctus ſupernaturaliter operans, prout definiit Tridentinum; & an poſito quod ſic, bene & utiliter operetur, qui motui huic obtemperat. Aſſerimus, & cum Auguſtino aſſerere credimus. Ad quid enim toties S. Doctor exemplo Chriſti ad timorem hortatus eſſet, ſi *male*, ſi *vane*, ſi tantum judaice timeri poſſe arbitratus eſſet?

Veniendum nunc ad alteram partem objectionis, quæ ex S. Thoma petitur. Hanc autem deſumit Auctor antea laudatus ex 1. 2. q. 6. a. 7. ad 2. ubi ſic loquitur Sol Angelicus: *Quod per metum agitur*, *quodammodo eſt involuntarium:* quia *timidus agit contra id quod etiam nunc ſecundum ſe vult*. Ex iis ſic paucis conficitur argumentum, quod ille fuſe ad tædium proponit. In eo remanet peccandi voluntas ſaltem implicita & hypothetica, ut loquitur Witaſſius, qui vult peccatum ſecundum ſe, licet illud explicite non velit ob circumſtantias. Sed qui ex metu agit, vult peccatum ſecundum ſe. Timor enim ſervilis habet naturam timoris ut ſic: atqui natura timoris ut ſic hæc eſt, ut cum eo velimus ſecundum ſe & antecedenter, id a quo conſequenter propter circumſtantias abſtinemus. Sic qui naufragii metu 439 *Triumphator Thomiſt. p. 236. & 274.*

merces ſuas projicere vult in mare, actu, & quantum eſt de ſe, retinet voluntatem eas ſervandi, ſi poſſet. Ergo a pari, qui metu inferni non peccat, &c.

440 Reſp. 1. neg. min. ut enim monent eruditi S. Thomæ diſcipuli, verba ejus moraliter loquendo intelligi debent, non autem quaſi in omni caſu prorſus neceſſe ſit, ut qui ex metu operatur, ſecundum quid invo-

*Gaud p.* 49. luntarie agat. Si enim, ait Galdus, alicui ad potandum paratiſſimo incutiatur metus ut bibat, tunc potatio ejus ex voluntario & involuntario miſta non erit. Id vero ſi in humanis locum habeat, quanto magis in ſupernaturalibus?

441 Reſp. 2. diſt. min. qui ex metu agit, vult peccatum ſecundum ſe radicaliter & in potentia, C. actu & formaliter, Subd. vult, ſi ex metu naturali, puta infamiæ ſolius agat, C. ſi ex metu chriſtiano, N. Itaque, qui ex metu agit, vult radicaliter & remote peccatum, quia necdum peccati habitum dimiſit: ea eſt autem habituum conditio ut in actus ſuos inclinent: Atque eo etiam modo peccatum vult, juxta adverſarios, qui ex initiali tantum charitate ab illo abſtinet. Rurſus, qui ex humano ſolum timore ab externo peccati opere ceſſat, idem in corde perficit. Aſt aliter dicendum de eo qui ex ſupernaturali metu abſtinet a delicto. Efficit enim Spiritus ſanctus, qui converſionem ejus vult & præparat, ut in peccato detegat rationes idipſum in ſe & ſimpliciter deteſtandi, puta vel quia nos arcet a beatitudine, vel quia ſumme malum judicamus, id cui pœnæ tam graves a juſto judice decernuntur. Unde quod minus perfectum eſt in timore ut ſic, corrigitur a gratia; quomodo perficit & quaſi emendat charitas, id quod fides ut ſic minus habet perfecti. Et ſic patet ſolutio ad 2.

His adde, principium illud, quo quæ fiunt ex metu, parum involuntaria dicuntur, de his tantum intelligi quibus etiamnum ex affectu adhæremus, prout mercibus ſuis adhærere ſupponitur, qui eas projicit in mare. Porro haud neceſſe eſt ut in eo omni qui ex metu agit, reperiatur affectus ad id quod dimittit. Sic non is ſolum qui iræ impotens amicum ſuum occidit, nullum ad hoc facinus, quod ex metu inferni dolet, ſervat, tranſacto furore, affectum; ſed & bene multi, qui mundi perfidiam diu experti ſunt, tandemque rationis oculos aperiunt, nedum affectu, quin horrore mundum proſequuntur. Hi ergo, cum gehennam meditari incipiunt, ita lapſus ſuos deteſtantur ex metu, ut nihil in hac deteſtatione ſubſit involuntarii. Nec dubium quin erga iſtos longe efficacior ſit infernorum metus, quam erga alios: quanquam & ex his non pauci plenam terroribus Pœnitentiam faciant.

442 Quod affertur mercatoris exemplum, juvat, non nocet. Vult enim merces ſuas ſecundum ſe, quia & voluntas iſthæc licita eſt, & nihil adverſatur fini quem ſibi proponit mercator. Verum actualis amor peccati ſecundum ſe, & malus eſt, & nocet efficaci vitandæ gehennæ intentioni, quam habet homo motus a Spiritu ſancto: unde etſi huic non diſpliceat peccatum niſi occaſione gehennæ, diſplicet reipſa ſecundum ſe.

443 Atque hinc ſolvi poteſt id Auguſtini Conc. II. in Pſalm. 118. *Qui timo-*

*Ibid. p.* 49. *re pœnæ, non amore juſtitiæ opus Legis facit, perfecto invitus facit.* Vel enim, ait idem celeber Thomiſta, loquitur S. Doctor de timore, qualis ut plurimum contingit, ſcilicet de timore, qui cum efficax non ſit, ſecum habet annexam conditionatam ſaltem peccandi voluntatem: vel loqui-

loquitur de timore pœnæ a Deo quidem intentatæ, ſed ab hominibus infligendæ, cum enim ad hanc vitandam ſatis ſit ut exterius ponatur actio Lege præcepta; & hæc VULGO ita ponatur ab improbis, ut dum exterius obtemperant Legi, intus renitantur; merito dicuntur morali Concionum ſtylo, inviti opus Legis adimplere.

Neque hæc quæ admodum commoda eſt ſolutio, prædicti tantum Auctoris eſt; ſed & Bernardi Van-Roy, non uno nomine Auguſtiniani; is enim expendens id Auguſtini: *Deſiderium peccandi non extinguitur niſi contrario deſiderio recte faciendi, ubi fides per dilectionem operatur;* Reſpondet & quod *S. Pater ſolum intendat, plerumque, ſeu ordinarie, peccandi deſiderium nonniſi charitate extingui: quamvis ſubinde hic effectus ſolo timore queat obtineri.* Et antea: *Non minus probabile eſt, quod affectus particularis erga hoc vel iſtud peccatum vi timoris penitus extirpari queat. Clavus enim clavo & affectus affectu pellitur .·. Sane ſi mercator certus eſſet ſe naufragii ruinam evadere non poſſe, niſi cum mercibus affectum ad eas abjiciendo; quod etiam amori mercium renuntiaret, putem.* Docet is quidem alia eodem loco quæ cum præcedentibus male ſatis cohærent: ſed forte quia clavus clavo pellitur. Legatur vel Theologia ejus Tom. 2. p. 120. & 118. vel *praxis* ejus *fori pœnitentialis* p. 117. & 115.

Inſt. cum eodem: S. Thomas 2. 2. q. 19. art. 9. hæc habet: *Timor ſervilis non eſt numerandus inter ſeptem dona Spiritus ſancti, licet ſit a Spiritu ſancto, quia ut Auguſtinus dicit in Lib. de Nat. & Gr. poteſt habere annexam voluntatem peccandi; dona autem Spiritus ſancti non poſſunt eſſe cum voluntate peccandi, quia non ſunt ſine charitate.* Auguſtini locus ad quam hic alludit D. Thomas, habetur Cap. 57. de Nat. & Gr. & is eſt: *Sub lege eſt qui timore ſupplicii quod lex minatur, non amore juſtitiæ ſe ſentit abſtinere a peccato, nondum liber eſt, nec alienus a voluntate peccandi.* 444

Unde ſic: Ex adverſariis, quos inter Suarez 3. p. diſp. 10. ſect. 4. actus excludens voluntatem peccandi, debet cum ipſa incompoſſibilis eſſe. Atqui ille etiam timor qui eſt a Spiritu ſancto, non eſt incompoſſibilis cum voluntate peccandi. Cum ex Aug. & Thoma annexam habere poſſit voluntatem peccandi.

Reſp. ad 1. neg. min. vel diſt. ut ſtatim. Ad 2. diſt. timor prout eſt a Spiritu ſancto, poteſt annexam habere voluntatem peccandi habitualem, C. actualem, Subd. poteſt in eo qui timore illo vel non utitur, vel male utitur, C. poteſt & de facto habet in eo qui vi ejuſdem timoris ad juſtificationem ſe diſponit, N. itaque quemadmodum dixit Auguſtinus Tract. 7. in Ep. Joan. n. 6. *Habere Baptiſmum .·. & malus poteſt; habere charitatem & malus non poteſt;* ſic & dicere licet: Habere timorem & malus poteſt. Sed ſicut ex eo quod habere Baptiſmum & malus poteſt, peſſime quis colligat, neminem Baptiſmo pie & ſalubriter uti; ſic & ex eo quod timor generaliter ſpectatus annexam habere poſſit peccandi voluntatem, peſſime quis colligat; manere actu voluntatem hanc in eo omni qui ex metu ab externo peccati opere abſtinet. Hinc non dixit Angelicus quod timor annexam habeat, ſed quod annexam habere poſſit peccandi voluntatem: quæ loquendi ratio ſubindicat voluntatem hanc rarius adeſſe quam abeſſe. 445

Co-

Ceterum an Auguſtini locus quo utitur S. Thomas, de timore ſimpliciter ſervili intelligi debeat: an item & quomodo ſit a Spiritu ſancto timor qui peccandi voluntatem includere poteſt, prout exiſtimat poſt S. Thomam Bellarminus loco ſupra citato: duplex eſt quæſtio a cujus examine abſtinendum judicamus, prout a Galdo inſigni Thomiſta utcumque factum eſt.

*Supra p. 404.*

446 Inſt. 2. idem S. Thomas 1. 2. q. 107. art. 1. ad 2. *Lex vetus*, inquit, *dicitur cohibere manum non animum; quia qui timore pœnæ ab aliquo peccato abſtinet, non ſimpliciter ejus voluntas a peccato recedit, ſicut recedit voluntas ejus qui amore juſtitiæ abſtinet a peccato; & propter hoc Lex nova, quæ eſt Lex amoris, dicitur animum cohibere*. Unde ſic: ille timor voluntatem peccandi non excludit, qui non cohibet animum ſed manum; nec facit ut voluntas a peccato recedat ſimpliciter. Atqui ex Angelico ſole ſic ſe habet metus.

447 Reſp. Noſtrum eſſe hunc D. Thomæ locum, non enim negat S. Doctor, timorem cohibere animum, ſed negat cohibere ſicut cohibetur per charitatem, quæ propria dos eſt, proprius & novæ Legis caracter. Id autem ſponte confitemur. At negamus animum nullo vero ſenſu a timore cohiberi. Sic enim loquitur S. Doctor in 3. diſt. 40. q. 1. a. 2. *Æterna pœna* NON TANTUM MANUM, *ſed etiam animum cohibet*. Vide, ut Quenello conſentit Angelicus.

448 Objic. 3. Quod procedit a vitioſa cupiditate, vitioſum eſſe debet. Atqui attritio eo ipſo quo non procedit a charitate, procedit a vitioſa cupiditate. Prob. min. quia inter utramque non detur medium, ut luculenter docet Auguſtinus Enchir. cap. 117. his verbis: *Regnat carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei charitas*.

449 Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. diſt. nullum eſt inter utramque medium ratione ſubjecti, C. ratione actus vel motivi ex quo operatur homo, N. Itaque nullum eſt medium cupiditatem inter & charitatem, ratione ſubjecti, ſeu hominis; quia homo vel Dei amicus eſt per habitum charitatis, vel inimicus per habitum vitioſæ cupiditatis, ut in objecto textu docet Auguſtinus, & ante Auguſtinum ratio. At nemo niſi hæretice aberrans deducere hinc poteſt cum Quenello prop. 45. actum omnem qui a vera & ſtricte dicta charitate non profluit, illico profluere a vitioſa cupiditate, & ideo verum eſſe peccatum. 1. quia alioqui omnia, non infidelium modo, ſed & fidelium in ſtatu peccati conſtitutorum opera, totidem forent peccata, ne exceptis quidem fidei & ſpei actibus, qui ex propriis harumce virtutum motivis elicerentur. 2. Quia hanc Baii propoſitionem n. 4. tota cum Pio V. proſcripſit Eccleſia: *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*. 3. Quia non magis neceſſum eſt ut cupiditas in cordis homine regnans omnes ejus actiones corrumpat, quam neceſſe ſit ut charitas in juſti corde dominans, omnes ejuſdem actus ſanctificet. Poſterius autem iſtud nedum neceſſe ſit, error eſt in fide; cum certo conſtet juſtum ſepties venialiter cadere. Ergo.

450 Inſt. ex S. Leone Serm. 5. menſis ſeptimi: *Duo amores ſunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diverſæ qualitatibus, ſicut dividuntur auctoribus. Rationalis enim animus, qui ſine dilectione eſſe non poteſt, aut Dei amator eſt, aut mundi. In dilectione* autem *mundi cuncta ſunt noxia*, prout ibidem ait

ſan-

Digitized by Google

ſanctus Pontifex. Unde ſic: Attritio, quædam utique eſt hominis voluntas, ſeu quidam humanæ voluntatis Actus. Atqui juxta S. Leonem, actus omnis qui non eſt ab amore Dei, eſt ab amore mundi. Ergo attritio eſt ab amore mundi. Ergo iterum charitatem inter & cupiditatem nullum eſt medium ratione actus.

Reſp. 1. S. Leonem in objecto textu per amorem Dei non eum dumtaxat intelligere, qui ſit ſtricte & proprie charitas, ſed motum omnem, quo pie in Deum ferimur. Addo, quod jam ſupra in pari caſu non ex me, ſed poſt graves Thomiſtas admonui, propoſitionem ejus, ſi de charitate ſtricte ſumpta intelligatur, non poſſe intelligi ſenſu metaphyſice generali, ſed morali, qui ad hujuſmodi aſſertiones ſufficit, niſi preſſiorem & prorſus univerſalem requirat materia. Primum patet; tum quia S. Leo ex relato textu concludit, *inhærendum* ergo *æternis bonis*, quod ſpei vel concupiſcentiæ amorem denotat; tum quia juxta S. Doctorem Serm. 7. de Quadrag. Cap. 3. *Humanitas, quæ propter ipſam naturæ communionem juvando homini ab homine præbetur, laude ſua fraudanda non eſt*. Humanitas autem illa cui ſua debetur merces, cum *propter ipſam naturæ communionem* præbeatur, nequidem a charitate ſupernaturali, nedum a charitate ſtrictius ſumpta profluit. Secundum non minus evidens eſt: ſi enim in eo qui Dei amator eſt, volitio omnis ab amore Dei prodiret, & in eo qui amator eſt mundi, volitio omnis ab amore mundi; nec juſtus venialiter umquam delinquere; nec peccator boni quid uſpiam elicere poſſet: neutrum autem catholice admitti poteſt. Hinc Card. Noaillius in Paſtorali contra Pſeudo-Myſticos documento an. 1697. hæc loquitur: *Il eſt vrai, comme l'a dit S. Auguſtin, que la cupiditè regne toujours où la charitè ne regne pas; Mais il n'eſt pas vrai pour cela que tout ce qui ne vient pas de la charitè, vienne de la cupiditè.* CETTE ERREUR *eſt très contraire aux principes de S. Auguſtin: elle eſt condamnèe par le Concile de Trente, & par le Saint Siège*, &c. 451

Neque vero mirum eſt Patrum dicta morali tantum ſenſu intelligi: cum multæ ſacri textus locutiones eo tantum ſenſu contentæ ſint, imo nec alium ferant. Sic propoſitiones iſtę: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua*, &c. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. *Omnis homo mendax*. *Non eſt homo qui non peccet*. &c. ſuas habent exceptiones. Prima in caſu martyrii etiam infantium. Secunda in caſu neceſſitatis. Tertia in B. Virgine, &c.

Reſp. 2. neg. min. quatenus falſo ſupponit vel attritionem ſine omni prorſus Dei & juſtitiæ amore etiam latius ſumpto concipi; vel eo ipſo quo concipitur ſine vero & ſtricte dicto charitatis amore, concipi ex amore mundi, ſeu vitioſa cupiditate. Et vero attritio, cum contritionis naturam participet, ut ſpecies participat naturam generis, ſincerum peccati odium, veramque ejus deteſtationem importat. Quis porro crediderit ex cupiditate, fœcunda peccati radice, exurgere deteſtationem peccati; niſi qui credet in Beelzebub ejici dæmonia. 452

Confirm. Quia ipſa hæc adverſariorum objectio in ipſos quoad charitatem initialem retorqueri poteſt. Quod ut fiat, ſuppono, amores duos de quibus loquitur S. Leo, dubio procul eſſe amores intenſos, & in corde hominis prædominantes: amor enim a quo *omnes* profluunt amores, utique is eſt qui in corde potenter dominatur, Hoc autem præſuppoſito

ſic argumentabor cum iis qui omnia peccatoris opera pro peccatis habent. Malum eſt quidquid profluit ab amore mundi, ſeu a vitioſa cupiditate. Atqui actus remiſſæ tantumque initialis charitatis a vitioſa cupiditate profluit. Omnes enim amores ab eo dimanant qui in corde dominantur. Atqui in corde illius qui Deum diligere incipit, vel incipere ſibi videtur, indubie dominatur vitioſa cupiditas. Cum is, juxta adverſarios, non obſtante tenui ſua charitatis ſcintilla etiamnum adhæreat peccato. Ergo.

453 Objic. 4. Si attritio ex ſolo timore bona ſit, erit actus virtutis. Atqui non eſt: cum procedat ex amore proprio.

454 Reſpondent communiter Thomiſtæ, neg. maj. Nimirum, inquiunt, ut actio quædam bona ſit, neceſſe non eſt, ut ab habitu bono, ſeu a virtute procedat; ſed ſatis eſt ut ab auxilio Dei oriatur. Porro attritionem ex divino auxilio oriri probant quæ hactenus dicta ſunt. Ita cum Guillelmo Pariſienſi Tract. de Pœnit. & Salmerone in Cap. 8. Epiſt. ad Rom. cenſent Sylvius 2. 2. q. 19. a. 4. Concl. 2. Philippus a S. Trinitate, juxta quem *timor ſervilis non eſt virtus ſimpliciter, ſed quid minus virtute, ad inſtar continentiæ*, quam non eſſe virtutem, docet D. Thomas 1. 2. q. 58. ar. 3. ad 2. & cum pluribus aliis. Galdus pag. 49. quem, ſi vacat, conſule, &c. alii vero, quos inter M. grandin pag 73. attritionem a Pœnitentia imperari volunt; a diverſis autem virtutibus pro motivorum diverſitate elici. Quæſtionem hanc fuſiori calamo non proſequemur, quia nec jucundam, nec utilem, pauca hæc tamen referenda duximus, ne quis, quod jam incaute factum eſt, eos de attritione male opinari credat, qui eam virtutis alicujus actum eſſe negaverint.

455 Quod additur, attritionem procedere ab amore proprio, verum & falſum eſſe poteſt. Verum, ſi de amore illo intelligatur, quo pie & juſte in nos affecti, æterna quæ improbis imminent ſupplicia metuimus. Falſum, ſi de illo vitioſo amore intelligatur, qui ſuum in ſe ipſo finem ultimum conſtituit. Nedum enim id faciat qui timet, quin ideo timet, ut juvante gratia ad charitatem & ſapientiam aſſurgat. Rem ſolide, ut aſſuevit, explicat S. Thomas 2. 2. q. 19. a. 6. O. *Dicendum*, inquit, *quod timor ſervilis ex amore ſui cauſatur; quia eſt timor pœnæ, quæ eſt detrimentum proprii boni .:. Amor autem ſui tripliciter ſe poteſt habere ad charitatem. Uno enim modo contrariatur charitati, ſecundum quod aliquis in amore proprii boni finem conſtituit. Alio vero modo in charitate includitur, ſecundum quod homo ſe propter Deum & in Deo diligit. Tertio modo a charitate quidem diſtinguitur, ſed charitati non contrariatur; puta, cum aliquis diligit ſe ipſum ſecundum rationem proprii boni, ita tamen quod in hoc proprio bono non conſtituat finem.* Ergo datur aliquis ſui amor, aliquis & timor ex ſui amore procedens, qui charitati nullatenus adverſetur.

456 Quæres an attritio ut futuram, juxta nos, ſic & præteritam peccandi voluntatem tollat.

Negant Van-Roi, Henricus a S. Ignatio, Havermans, & alii, quibus attritionem deprimere curæ eſt. Affirmant alii e contra cum Henno pag. 109. Hærent alii ancipites quam in partem ſe ferant; quia quæſtio nihil perſpicui offert animo. 1. Enim concipitur quidem voluntas peccandi, relative ad præſens vel ad futurum. Voluntas autem peccandi præterita vix, ſi vix tamen, intelligitur. 2. Quæro quid illa ſit voluntas peccandi præ-

præterita, an ſuperſtes e peccato macula? an deordinatio quædam habitualis? an actualis ad præteritum peccatum affectus? Si primum & ſecundum, nihil ſtupendi eſt, ſi neutrum attritione ſola tolli dicatur: quandoquidem neutrum ſola initiali charitate tollatur juxta adverſarios: imo nec per ſe cum charitate perfecta repugnet, in eorum opinione, qui charitatem pro ultima tantum ad juſtificationem diſpoſitione habent. Si ſecundum, aſſerimus conſtanter eo ſenſu tolli ex attritione voluntatem peccandi præteritam. 1. Enim timor efficax gehennæ, etſi, quemadmodum initialis charitas juxta adverſarios, per ſe ſolum nequeat cor reformare, debet ſaltem id omne ab actu abigere quod gehennæ inductivum foret: Talis autem foret actualis ad præteritum peccatum affectus. 2. In eo qui peccatum commiſſum deteſtatur ex metu gehennæ, nihil remanet, unde dici poſſit velle peccare. Quidquid enim remanet, eſt ipſa macula, vel habitus peccati: inde autem homo non denominatur volens peccare. Alioqui, ut dictum eſt, diceretur etiam peccare velle, qui charitatem habet parum intenſam; quod negant adverſarii. Quod ſi dixerint in hujuſmodi homine remanere actualem quemdam ad præteritam culpam affectum: Dicam ego eum qui ſemel furatus eſt, continuo furari affectu; etſi ex inferorum metu furtum deteſtetur, jamque ex eodem metu ablata reſtituerit. Id autem quis, vel ſomniando, cogitavit? hactenus citatus Theologus.

Dices: attritio, per nos, tollere debet id omne quod gehennam inducit. Atqui macula & habitus peccati gehennam dubio procul inducunt. 457

Reſp. diſt. debet tollere ſecundum ſuas vires, & diſpoſitive, C. debet tollere formaliter, N. attritio in intentione Spiritus ſancti quaſi primus eſt ad converſionem peccatoris gradus. Non decet autem ut qui viæ primum ſe dat, *ſtatim* terminum attingat: idque ut & alii admittere debent charitatis initialis defenſores. 458

Sed quidni, inquies, pari jure dicatur, attritionem diſpoſitive quidem tollere actualem peccandi affectum, ſed non formaliter, ut pote tanto effectui imparem? 459

Quidni, ais? 1. quia in eo ſyſtemate agens ex metu, intus & animo peccabit: prohincque magis fiet peccator: quod Lutheranum eſt. 2. Quia idem agens ex metu, aget ex cupiditate, quatenus non aget ex charitate: quod Janſenianum eſt. 3. Quia idem agens ex metu, Deum non repræſentabit ſibi, niſi ut judicem furis, id eſt, tanquam Dominum durum & intractabilem: quod Quenellianum eſt. 4. Quia de timore, magna & efficaci Dei gratia, idem quoad effectum opinari licebit, quod de naturali metu: quod impium eſt.

Et hæc in ſpeciem fuſiora, in rei veritate breviora de timoris ac præcipui ejuſdem actus honeſtate ſufficiant. Neſcient ſane, quibus hæc nimia videbuntur, quam potenter catholicum iſtud dogma hodiedum impugnetur.

## SECTIO SECUNDA.

### *An Attritio ſola ſufficiat in Sacramento Pœnitentiæ.*

ET hæc illa tandem eſt famoſa diſceptatio, quæ tot omnimodæ molis peperit volumina; tot male ſonantibus dicteriis Libros Theologorum opple-

opplevit; tot in utriuſque partis exceſſus accivit Sedis Apoſtolicæ fulmina; tot in materiem de ſe caliginoſam, nubes ſparſit, ſpargendo lumen, ut præ fulgore nihil videas. Hanc ut ſaltem clara methodo pertractemus, videndum 1. an aliquo, præſertim Tridentinæ Synodi, Decreto conſtet, attritionem ex ſolo gehennæ metu conceptam, ad reconciliationem ſatis eſſe in Pœnitentiæ Sacramento; 2. annon ſufficientia hæc aliunde conſtet; 3. an practice ſecura ſit opinio, quæ attritione cognita qua tali contenta eſt; 4. quo tandem adminiculo attritionem fulciri neceſſe ſit, ſi per ſe ſolam proxima ad hominis juſtificationem diſpoſitio eſſe non poſſit.

## PUNCTUM PRIMUM.

*An definierit Tridentinum Attritionem ſolam ſufficere cum Sacramento.*

ASSERUERE non pauci: negant hodie multo plures cum Launojo in Opere cui titulus: *De mente Concilii Tridentini circa contritionem & attritionem*, Pariſiis edito an. 1653. ſit cum iſtis

CONCLUSIO. Tridentinum nullibi definiit attritionem ſufficere in Sacramento Pœnitentiæ.

460 Prob. 1. ex Card. Pallavicino Lib. 4. Hiſtor. Trid. Cap. 10. ubi ſubindicat ſemper a Concilio cautum eſſe, ne quid præjudicii inferret liberis Scholæ opinionibus. *Nec enim*, inquit, *collecta fuerat Synodus ad decidendas opiniones, ſed ad errores reſcindendos*. Atqui Synodus, definiendo attritionis ſufficientiam, puram putam Scholæ opinionem pari ad minimum hinc & inde contendentium numero agitatam, definiiſſet. Ergo.

461 Prob. 2. ex eodem Cardinali qui preſſius noſtram in rem hæc ſcribit Lib. 12. Cap. 10. *Quantum ex Actis conjicio, Theologorum mens erat ut hæreticorum error damnaretur, tanquam inhoneſtum improbantium pœnæ timorem; non item ut ferrent ſententiam de ſcholaſtica quæſtione, an hujuſmodi timor, non ſolum abſque animi contritione perfecta (de quo controverſia vix fuerat, ſicut patebit) ſed etiam abſque eo quod ullus excitetur amor imperfectus, ſufficiat ad peccatorum remiſſionem. In Patrum conventu id pauci attigerunt. Aliquod dumtaxat veſtigium comperio opinionis negantis neceſſitatem amoris in iis quæ Granatenſis diſputavit: At vero Joannes Æmilianus, Hiſpanienſis Tudetanus Antiſtes extremum oppoſitæ ſententiæ tenuit; hoc eſt, opus eſſe contritione perfecta.* Et iis præter ſuperius quod huc redit argumentum, ſic diſputo: Si præſentem litem dirimere voluiſſent Patres, eam dubio procul in præviis conſultationibus pro more ſuo ventilaſſent. Atqui nullum diſcuſſionis hujus, quæ ob ſummam materiæ difficultatem ſumma eſſe debuerat, extat monumentum, ſeu in Actis Concilii, quæ ſedulo perlegerat Pallavicinus; ſeu in ſcriptoribus qui Concilio ſuppares fuerunt; vixque una circa iſtud caput in utramque partem excidit vocula, ſeu Granatenſi, ſeu Tudetano Epiſcopo. Ergo.

T. 2. p. 321.

462 Prob. 3. ſi quæ a Trid. Patribus prodiiſſet ea de re definitio, huic, non ſecus ac ceteris indubie adhæſiſſent Theologi, ſeu potiſſimum qui Concilio interfuerant, ſeu qui eidem coævi aut prope coævi vixerunt. Atqui ex iis nec pauci, nec infimæ notæ, attritionem ut juſtificando per ſe

Digitized by Google

ſe imparem explóſere; ceteri vero nulla eos cenſura tunc temporis affecere. Sic 1. Didacus Lainez, alter poſt S. Ignatium Societatis Præpoſitus, & Pontificis in Concilio Theologus, teſte Pallavicino ubi ſtatim, *dixit, Sacramento eſſe neceſſaria, Pœnitentiam, timorem, dilectionem, contritionem, abſolutionem*. Sic 2. Claudius Jajus, qui eaſdem ſane ad Pœnitentiam exegiſſet diſpoſitiones, quas ad Baptiſmum, ad hunc dilectionem prærequirebat; cum enim, ut ſcribit Pallavicinus. *Seſſ. 6. Cap. 6. ubi agitur de diſpoſitionibus ad Baptiſmum neceſſariis, per tenorem Decreti prius delineati, nulla fieret dilectionis mentio, Salvator Aleppius Archiepiſcopus Turritanus, Claudius Jajus Societatis Jeſu, Lippomanus Veronenſis Adjutor, & Pius Franciſcanorum Præſes admonuerunt, ut aliquis charitatis actus insereretur*. Sic 3. Salmeron, qui & ipſe interfuit Tridentino, Tom. 3. Tract. 22. de Cantico Zachariæ: *Non immutat*, ait, *cor ipſum timor ſervilis, ſed opera dumtaxat: coercet quidem iniquitatem, ſed non juſtificat voluntatem*. Idem docuere Caniſius in Catechiſmo, Edmundus Angerius, vir Apoſtolicus in Opere ſuo de Pœnitentia, Cardin. Toletus Lib. 3. de inſtruct. Sacerd. Cap. 4. num. 8. edit. Romæ, Antuerpiæ & Coloniæ, ann. 1599. 1600. & 1601. (alias enim editiones poſtmodum turpiter adulteratas eſſe, nemo eruditus ignorat) ac præ ceteris Cardin. Pallavicinus in Epiſt. ad Paſtores Gand. ubi hæc loquitur: *Equidem in hac quæſtione ſuper qua me compellare vobis placuit, an ad gratiam juſtificationis, aſſequendam in Sacramento Pœnitentiæ, aliquis actus charitatis erga Deum, non quidem perfectus, ſed imperfectus & per ſe ad juſtificationem inſufficiens, ſit neceſſarius? affirmanti ſententiæ ſemper adhæſi, eamque in Academia Romana S. J. publice docui: adeoque in quadam tradita a me doctrinæ de Pœnitentia Breviario, typis evulgavi. Quam opinionem aliqui ex eadem Societate Præceptores amplexi erant, & ante, & poſt me*, &c. Plures extra Societatem qui idipſum a Tridentinis temporibus ſenſerint, dabit Launojus in Opere præcitato, part. 2. Cap. 2. & ſeq. Pallav. L. 8. c. 13.

Nec minus conſtat Theologos, qui attritionem ſervilem tuiti ſunt, nullam his qui aliter ſentirent, notam inuſſiſſe. Hos inter ſcilicet primas tenent Andreas Vega & Domin. Soto, uterque concilii Theologus. Uterque porro nedum eam reprobaret opinionem, quæ in attritione, ut in Sacramento proſit, aliquod charitatis initium requirit; ne eam quidem cenſura notari voluit, quæ perfectam requirit in eodem Sacramento charitatem. Adi Vegam Lib. 13. Comment. in Concil. Cap. 33. & Sotum in 4. Sent. diſt. 20. q. 2. art. 1. aut ſaltem Launojum ibid. Cap. 1. pag. 77. & ſeq.

Prob. 4. ſi attritionis puræ ſufficientia in Tridentino definita fuerit, 463
nulli ſane notior eſſe potuit definitio hæc, quam Sedi Apoſtolicæ. Atqui Apoſtolica Sedes & definitionem hanc ignorat; & qui eam ſupponendo, attritionis impugnatoribus nigrum theta inurant, anathemate percellit.

Primum patet ex Concilio Romano an. 1725. ubi ſic & admodum temperanter legitur in Appendice, ejuſdem Concilii juſſu edita, pag. 404. edit. Bruxell. *Il ſentimento oggi commune è, che il dolore, ò contrizione perfetta è buona, ma non neceſſaria per la confeſſione; baſtando il dolore imperfetto, cioè l' attrizione, ò pura, ò al più quella che è congiunta con quel-*

*qualche principio di amor benevolo verſo Dio* : IL CHE RIMANO SINORA INDECISO DALLA SANTA SEDE. Id eſt : *Communis hodie eſt ſententia , bonam eſſe in confeſſione , non tamen neceſſariam contritionem perfectam ; quandoquidem ſufficiat attritio, ſeu pura , ſeu ad ſummum juncta cum aliquo benevoli erga Deum amoris principio* : QUOD HACTENUS MANET A SANCTA SEDE INDECISUM.

Secundum liquet ex celebri Decreto Alexandri VII. dato die quinta Maii an. 1667. quod, quia multi ſit in fragoſa hac quæſtione momenti, totum exſcribere lubet . Sic illud : *Sanctiſſimus D. N. Alexander Papa VII. cum acceperit non ſine gravi animi mœrore Scholaſticos quoſdam acrius, nec abſque Fidelium ſcandalo inter ſe contendere , an illa attritio, quæ concipitur ex metu gehennæ excludens voluntatem peccandi cum ſpe veniæ, ad impetrandam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ requirat inſuper aliquem actum dilectionis Dei ; aſſerentibus quibuſdam , negantibus aliis , & invicem adverſam ſententiam cenſurantibus .·. Sanctitas ſua enixe cupiens pacis vinculum inter Fideles ſervari, omnemque ſciſſuræ fomitem extinguere , auditis votis Em. ac RR. DD. Cardinalium adverſus hæreticam pravitatem Generalium Inquiſitorum, necnon Dom. Conſultorum, & Qualificatorum ſacræ Congregationis , hoc præſenti Decreto in virtute ſanctæ obedientiæ , & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ huic ſanctæ Sedi reſervatæ aliiſque pœnis ejuſdem S. Sedis arbitrio taxandis , præcipit cunctis & ſingulis Fidelibus , quocumque gradu ac dignitate, etiam Epiſcopali, & majori , imo & Cardinalitia fulgentibus, ut ſi deinceps de materia attritionis præfatæ ſcribent , vel libros aut ſcripturas edent, vel docebunt , vel prædicabunt , vel alio quovis modo Pœnitentes , aut Scholares, ceteroſve erudient, non audeant alicujus Theologicæ cenſuræ, alteriuſve injuriæ aut contumeliæ nota taxare alteram ſententiam, ſive negantem neceſſitatem aliqualis dilectionis Dei in præfata attritione ex gehennæ metu concepta, quæ hodie inter Scholaſticos communior videtur , ſive aſſerentem dictæ dilectionis neceſſitatem , donec ab hac ſancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum .* Ubi haud extra rem fuerit obſervaſſe ; attritionis formidoloſæ ſententiam eo Alexandri VII. tempore fuiſſe communiorem ; quia tunc floreret tam numeroſa Caſuiſtarum laxiorum cohors , ut fere tunc nihil non probabile haberetur ; peneque Bajani audirent, qui minus tuto tutius in Sacramentis præferendum eſſe cenſerent.

464 Prob. 5. auctoritate Cleri Gallicani , qui in generalibus an. 1700. Comitiis propoſitionem hanc : *Concilium Tridentinum adeo expreſſe ſtatuit , attritionem quæ non vivificat animam , quæque ſupponitur eſſe ſine amore Dei , ſufficere ad abſolutionem , ut anathema pronuntiaverit adverſus negantes* ; reprobavit ut *falſam , temerariam, Concilio Trid. contrariam, & inducentem in errorem.*

*Mem. du Clergè T. 1. p. 733.*

465 Præiverant centum & duo Pariſienſis Scholæ Magiſtri , qui in cauſa Epiſcopi Pontiſpoleos, nonnullas propoſitiones, quibus aſſerta ab eodem Præſule attritionis ſervilis inſufficientia, ut Tridentino adverſa redarguebatur , tanquam *falſas , temerarias , ſcandaloſas , Synodo Tridentinæ injurioſas , & in praxi periculoſas* condemnaverunt 12. Februar. anno 1698.

466 Prob. 6. Non definiit Tridentina Synodus id quod definire non potuit . Atqui attritionis cum Sacramento ſufficientiam definire non potuit.

Non

Digitized by Google

Non enim definiunt Concilia niſi id quod in Scriptura vel Traditione deprehendunt. At quod ſufficiat attritio nec ex Scriptura conſtat, nec ex Traditione. Unde adverſarii varios quidem congerunt textus, qui timoris honeſtatem & ſupernaturalitatem probent; ne unum autem qui eam ad reconciliandum cum Deo peccatorem ſatis eſſe ſubindicet. Recurrunt illi quidem cum Pintherello ad veteres Theologós: verum & ex hac parte tam ſplendide vapularunt, ut nulla inde ſpes ſalutis affulgeat. Ceterum in hac poſtrema probatione humanum loquor. Abſit enim ut Eccleſiæ ſagacitatem ex tenuitate mea dimetiar, vel putem ab ea non videri poſſe, quod privati oculi aciem fugiat.

Objic. 1. Tridentinum Seſs. 14. Cap. 4. hæc loquitur: *Quamvis* attritio 467 *ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit*. Unde ſic: Loquitur eo loci Tridentinum de attritione mere ſervili. Atqui docet idem Concilium attritionem hanc in Sacramento ſufficere. Major & minor una ſerie probandæ veniunt, quo facilius percipiatur tota difficultas. Unde

Prob. maj. Quia vel loquitur Concilium de attritione pure ſervili, 468 vel (uti volunt Lupus & Farvaquius, qui tamen aliquando ſententiam mutavit, Ethica amoris, &c.) loquitur de attritione, quæ aliquem charitatis initialis actum includat. Atqui non loquitur Concilium de attritione quæ aliquod amoris Dei propter ſe initium includat. 1. Quia Concilii mens eſt ut probet contra Lutherum certam eſſe attritionis ſpeciem, quæ ſit ab impulſu Spiritus ſancti, eam nimirum quæ peccandi voluntatem excludit. Atqui id peſſime probaſſet, ſi de attritione non ſola, ſed charitati neceſſario conjuncta ſermonem feciſſet. Quis enim locutionis hujuſce ſenſus? Attritio donum eſt Dei, ſi actus charitatis peccandi voluntatem excludat. 2. Si Concilium de ea tantum attritione diſſerat, quam charitati ſupponat conjunctam, cur conditionate dixit: *Si voluntatem peccandi excludat*: An ſacræ Synodo dubium erat, num peccandi voluntatem ſemper excluderet charitas? Sed de his ſat ſupra pag. 419. Unde

Prob. min. Concilium docet eam de qua loquitur attritionem ad gra- 469 tiam in Sacramento diſponere. Atqui verbum *diſponere*, nonniſi de proxima, adeoque de ſufficienti diſpoſitione intelligi poteſt. Prob. min. 1. Quia verbum illud eumdem in poſteriori Decreto ſenſum habere debet, quem in priori. Atqui in priori intelligebatur de proxima & ſufficienti diſpoſitione, ut liquet ex textu Pallavicini. 2. Quia Concilium certam vim tribuit attritioni in Sacramento, qua omnino caret extra Sacramentum. Atqui extra Sacramentum remota eſt ad gratiam diſpoſitio. Ergo in Sacramento proxima eſt & ſufficiens diſpoſitio. 3. Quia qui dicit tunicam hanc leviorem hiemali tempore non ſufficere, ſtatim intelligitur dicere, eam ſatis eſſe æſtivo. Ergo a pari. 4. Quia is eſſe debet in hypotheſi noſtra ſenſus Concilii, quo vix ineptior quiſpiam fingi poſſit: *Et quamvis attritio extra Sacramentum per ſe ad juſtificationem perducere nequeat; tamen in Sacramento per ſe ad eam non perducit*.

Reſp. ad 1. & 2. neg. min. Non enim ſupponi poteſt Synodum aliud 470 locutam fuiſſe, aliud loqui voluiſſe. Atqui Synodus verbo *diſponit* conſulto uſa eſt, ne definiret attritionem in Sacramento ſufficere. Prob.

min. teſtimonio Scriptoris, qui omnium maxime acta & mentem Concilii aſsecutus eſt; Pallavicini nimirum: ſic ille Lib. 12. Cap. 10. nu. 25. *Præſto erat Decretum a nonnullis adornatum in hæc verba:* „ Illam contritionem, „ quam Theologi attritionem vocant, quod imperfecta ſit & ſolum vel „ ex turpitudinis peccati conſideratione, vel gehennæ & pœnarum me„ tu, qui ſervilis timor dicitur, concipiatur, ſi voluntatem peccandi „ excludat, & dolorem qualemcumque de commiſſis delictis exprimat, „ ſtatuit ſancta Synodus & declarat, non ſolum non facere hominem „ hypocritam & magis peccatorem (ut quidam blaſphemare non veren„ tur) verum etiam ſufficere ad Sacramenti hujus conſtitutionem, & „ donum Dei eſse, & Spiritus ſancti impulſum veriſſimum, non adhuc „ quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo Pœnitens adjutus „ (cum ſine aliquo dilectionis in Deum motu vix eſse queat) viam ſibi „ ad juſtitiam munit, & per eam ad Dei gratiam facilius impetrandam „ diſponitur“. *Cum autem monuiſſet Joannes Æmilianus Tudetanus Præſul, qui ſtabat pro contritionis perfectæ neceſſitate, falſo dici hujuſmodi dolorem ſine amore vix umquam concipi poſſe: quod autem hæc attritio ſatis eſſet Sacramento conſtituendo, ita ut homini attrito deleantur peccata vi ſupervenientis abſolutionis, variare Auctorum ſententias; atque adeo id eſſe tollendum; Decretum ſicut nunc extat, reformatum eſt*. Sane non definivit Concilium id quod ſolemniter declaravit ſe definire nolle. Atqui declaravit Concilium ſe definire nolle ſufficientiam attritionis; dum ex priori Decreto expunxit vocem *ſufficere*, quia circa ſufficientiam hanc variabant Theologorum ſententiæ. Ergo.

Confirm. Ideo in priori Decreto ſtatuebant Theologi attritionem in Sacramento ſufficere, quia exiſtimabant dolorem ex gehennæ metu *vix ſine amore eſſe poſſe*, quod falſum eſse monuit Æmilianus. Ergo ideo tantum attritionem ſufficere judicabant, quia amoris aliquid involveret; quod attritionariæ opinionis jugulum directe petit. Ergo iterum ſtatim ut ſuppoſuerunt cum Æmiliano, attritionem ſine amore concipi poſse, judicare debuerunt eam in Sacramento non ſufficere. Jam vero non declararunt ſufficiens id quod inſufficiens judicabant.

Ad 1. part. argumenti tertii neg. maj. In priori enim Decreto vox *diſponere* ex adjunctis determinabatur ad ſignificationem diſpoſitionis proximæ: nimirum attritio ibid. dicebatur *ſufficere ad conſtitutionem hujus Sacramenti*: quod autem ad Sacramenti conſtitutionem ſufficit, proxima eſt ad ipſum diſpoſitio. Præterea Compilatores prioris Decreti, cum ſupponerent attritionem ſine amore Dei non eſse, clarius indicabant eam ſufficere in Sacramento. Cum vero eam a charitate ſeparari poſse audierunt, jam nec illius ſufficientiam credere debuerunt, nec cenſeri eamdem docere. Sublato enim docendi fundamento, tolli debuit id quod ante docebatur.

Ad 2. part. neg. iterum maj. Neque enim, ut conſtanter & male ſupponunt adverſarii, Tridentini Patres attritionem extra Sacramentum comparant vel opponunt attritioni intra Sacramentum; nec proinde eidem in Sacramento aſſignant vim qua careat extra Sacramentum, id eſt, vim diſpoſitionis proximæ. 1. Quia non faciunt Patres id, quod ne facerent, Decretum ſuum reformari voluerunt. 2. Quia alioqui ore rotundo dicere de-

debuiſſent, attritionem, etſi, contritionis perfectæ inſtar, hominem ad juſtitiam per ſe deducere non poſſit extra Sacramentum, eum tamen ad juſtitiam per ſe perducere in Sacramento. Spectat ergo ſacra Synodus attritionem ut in ſe eſt, non vero quatenus in Sacramento aut extra Sacramentum; de ea autem ſic ſpectata affirmat, quod licet per ſe ad juſtitiam peccatorem perducere nequeat, *eum tamen ad gratiam in Pœnitentiæ Sacramento*, ubi ſolum juſtitia peccatoribus vulgo conferri ſolet, *impetrandam diſponit*. Atque hic caute notandum a ſancta Synodo non dici, quod *attritio in Sacramento ad impetrandam Dei gratiam diſponat*; ſic enim de attritione in Sacramento ſpectata loqui videretur; ſed tantum quod attritio *ad Dei gratian in Sacramento impetrandam diſponit*: quæ duo longe diſcrepant. Id ergo ſibi tantum Synodus voluit, quod licet attritio per ſe non poſſit reconciliare hominem extra Sacramentum, ut contritio perfecta, non ſit tamen inutilis & mala, ut Lutherus pronuntiabat, ſed peccatorem diſponat ad gratiam in Sacramento poſtea obtinendam. Ita Vitaſſius & qui eum exſcripſit Galdus.

Cur ergo, inquies, Concilium mentionem fecit Sacramenti? Sat enim fuerat dixiſſe: *Eum tamen ad gratiam diſponit*. 471

Reſp. cum iiſdem, omitti quidem potuiſſe Sacramenti mentionem; factam tamen, tum quia tunc de Sacramento & de diſpoſitionibus quæ ad converſionem conducunt, ageretur; tum quia reconciliatio peccatoris in Sacramento fieri conſuevit. Proinde unum & idem moraliter ſonant: *Ad gratiam Dei diſponere*, & *diſponere ad gratiam Dei in Sacramento impetrandam*: quia extra rarum perfectæ contritionis caſum gratia nonniſi in Sacramento impetratur.

Ad 3. part. neg. conſeq. Ideo enim veſtis quæ hiemali tempore incongrua dicitur, æſtivo ſufficere intelligitur, quia ita fert communis uſus, nec ullæ obſunt circumſtantiæ. Aliud enim intelligi poſſet, ſi dixeris, hanc, quam per hiemem induere non licet, tunicam, diſpoſituram ad veſtiendum æſtate. At vero non fert communis uſus ut quod ſimpliciter diſponere dicitur, ad gratiam, ad eam ſufficere concipiatur; præſertim cum ſublatum eſt ſufficientiæ vocabulum, ne id exprimeretur.

Atque ex his patet, quam diſtet Tridentini ſenſus a ridiculo ſenſu de quo ſupra in objectione. Is enim reapſe eſt: Etſi attritio per ſe hominem extra Sacramentum, uti contritio perfecta, reconciliare non poſſit: utilis tamen & bona eſt, cum eum diſponat ad reconciliationem Sacramenti ope aliquando recipiendam. Hic autem, quid quæſo, nugatorii.

Inſt. 1. Concilium attritioni in Sacramento tribuit, quod ſtatim tribuerat contritioni extra Sacramentum. Atqui ex Concilio contritio extra Sacramentum ultima eſt ad juſtificationem diſpoſitio. Ergo & attritio in Sacramento. Ergo rurſus Concilium attritionem extra Sacramentum opponit attritioni in Sacramento. 472

Reſp. neg. maj. Tota enim comparatio quam contritionem inter & attritionem inſtituunt Patres, in eo ſtat quod contritio extra Sacramentum hominem Deo reconciliet; attritio autem id præſtare non poſſit, ſed tantum diſponat ad gratiam in Sacramento recipiendam. Certe in toto Cap. 4. Seſſ. 14. ne una quidem eſt vocula, unde colligi poſſit attritionem eodem modo operari in Sacramento, quo contritio extra Sacramentum. 473

R 2 Unde

Unde Patrum ſcopus is unicus fuit, ut attritionis ſervilis honeſtatem vindicarent, non autem ut aſtruerent ſufficientiam ejus, idque, uti citato loco notat Pallavicinus, liquet exemplo Ninivitarum quo Patres utuntur. *Certum* enim eſt *eo tempore, quo Pœnitentiæ Sacramentum non extabat, eam formidoloſam Pœnitentiam minime ſuffeciſſe per ſe ad peccatum delendum, ſed vim tantum habuiſſe ad impetrandam novam gratiam, cujus ope adjiceretur charitatis affectus, quam omnes neceſſarium fuiſſe fatentur ante novam Legem ad juſtitiam recipiendam.*

474 Inſt. 2. Tridentinum ſic intelligi neceſſario debet, 1. ut errorem Lutheri proſcribat; 2. ut determinet quæ ſit materia Sacramenti Pœnitentiæ. Atqui neutrum præſtare potuit, niſi definiendo attritionem in Sacramento ſufficere. Primum patet: Arguebat enim Catholicos Lutherus eo quod attritionem meram ad gratiam in Sacramento recipiendam proxime diſponere aſſererent. Ergo ut eum revincerent Patres, definire debuerunt veriſſimum eſſe id quod ille reprehendebat. Secundum æque conſtat. Vel enim Concilium in Sacramenti materiam aſſignat contritionem, vel attritionem. Non primum, ut fatentur omnes: ergo aut ſecundum aſſignat, aut nullum prorſus: Hoc autem poſtremum dici nequit. Alioqui Concilium defuiſſet promiſſioni, qua in Proemio ſeſs. 14. ſpondet *exactiorem & pleniorem* eorum quæ ad Pœnitentiam pertinent *definitionem.*

475 Reſp. ad 1. neg. min. & ad 1. 2. dico Lutheri errorem proſcribi debuiſſe, & reipſa proſcriptum fuiſſe, abſque eo quod definiretur attritionem ſufficere in Sacramento. Nimirum plura Catholicis objiciebat Lutherus, quædam Catholicis omnibus communia, puta quod timorem gehennæ bonum & ſalutarem eſſe docerent; quædam a quibuſdam tantum Catholicis bene vel male admiſsa, puta quod timor cum Sacramento ſufficeret ad juſtificationem; imo, ut volebant nonnulli, etiam mere naturalis, ſaltem ſi ſupernaturalis æſtimaretur. Primum proſcripſit ſacra Synodus. At ſecundum licet reprehenſum a Luthero non magis approbare debuit, quam tertium; quia ſi tertium hoc, quo ſtatuitur naturalis metus ſufficientia, fidei diſerte repugnat; ſecundum quo ſtatuitur metus ſupernaturalis ſufficientia in Sacramento, cum tota retro antiquitate, & ſtabilitis paſſim ab ipſo Concilio principiis non admodum cohæret.

476 Ad 2. 2. dico 1. neceſsum non fuiſse ut Concilium in ſpecie atoma determinaret quæ ſit eſsentialis Pœnitentiæ materia; ſicut neceſse non fuit ut determinaret quæ ſit eſsentialis materia, ſive Confirmationis, an chryſma, an manuum impoſitio, an utrumque ſimul; ſive Presbyteratus, an impoſitio manuum, an inſtrumentorum contactus. Sic haud etiam determinavit an Sacerdos ſit Matrimonii Miniſter, necne.

Dico 2. ſeu attritio ſervilis ſufficiat in Sacramento, ſeu non ſufficiat, non ideo determinatam eſse ejuſdem Sacramenti materiam: cum ne hodie quidem certum ſit tres Pœnitentis actus eſse materiam Pœnitentiæ: quandoquidem id Scotiſtæ omnes & palam & catholice negent.

Dico 3. Concilium, juxta Thomiſtas, contritionem aſſignaſse pro materia, ejuſdem vero motivum non aſſignaſse: unde promiſſis ſuis ſtetit; quia id omne definiit quod & intactis Catholicorum opinionibus definire potuit; & contra *diverſorum*, qui tunc graſsabantur, *errorum* multitudinem definire debuit. Et vero ſacra Synodus intactum reliquit an con-

Digitized by Google

confiteri oporteat circumſtantias intra eamdem ſpeciem aggravantes, an formali non peccandi propoſito opus ſit, &c.

Inſt. 3. Tridentinum his verbis caput quartum concludit : *Quamobrem falſo quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quaſi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ abſque bono motu ſuſcipientium gratiam conferre; quod nunquam Eccleſia Dei docuit & ſenſit*. Unde ſic cum Gonet & Martinon argumentari licet. Tridentina Synodus his verbis approbat, imo & ſupponit opinionem Scriptorum quos calumniabatur Lutherus. Atqui Scriptores illi tuebantur opinionem de ſufficientia attritionis formidoloſæ. Ergo approbat & ſupponit Concilium ſufficientiam attritionis formidoloſæ. Major & minor eodem argumento probantur. 477

Concilium probat, Sacramentum non recipi ſine bono ſuſcipientium motu, quia attritio cum qua recipitur, nuſquam ipſa eſt ſine bono motu. Atqui probatio hæc nulla foret, vel admodum diſtorta, niſi Concilium ſupponeret, attritionem per ſe ſolam ſufficere in Sacramento. *Certe*, ait poſt Anti-Janſenium Gonetus diſp. 7. n. 44. *ſi ultra attritionem requireretur contritio ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam, neceſſe non erat quod Concilium probaret attritionem eſſe actum bonum, ut inde inferret Sacramentum Pœnitentiæ non conferre gratiam ſine bono motu ſuſcipientis : ſufficit enim ad hoc inferendum, quod contritio perfecta ſit actus bonus, poſito quod Sacramentum Pœnitentiæ non poſſit ſine illa gratiam conferre.*

Reſp. ad 1. neg. maj. Namque Concilium removet quidem ab Attritionariis calumniam Lutheri eos generatim incuſantis, quod Pœnitentiæ Sacramentum ſine bono animi motu conferri docerent: a qua profecto impietate procul diſtant, qui tuentur ſufficientiam attritionis ſervilis; cum hanc Spiritus ſancti impulſum eſſe conſtanter aſſeveraverint, qui Eccleſiæ Catholicæ doctrinam aſſecuti ſunt. At non ideo doctrinam hanc in ſe ſumptam probat; cum nulli Scholæ præjudicium inferre voluerit: quod tamen & multum feciſſet, ſi novam hanc unius partis opinionem, ſuam feciſſet approbando. 478

Ad 2. neg. min. legitima enim & naturalis eſt Tridentini ratiocinatio, hiſque paucis concluditur. *Theologi Catholici, qui minimum in Sacramento requirunt, & ideo ſola contenti ſunt attritione, eamdem ſupernaturale S. Spiritus donum eſſe contendunt*. Ergo *nonniſi per calumniam dici poteſt, eos docere quod Pœnitentiæ Sacramentum ſine bono ſuſcipientium motu conferatur*. Quapropter neceſſum erat ut Tridentinum probaret attritionem eſſe actum bonum, non modo quia id falſo & hæretice negabat Lutherus, ſed etiam quia oſtendendum erat, eos etiam e Catholicis, qui ſolius attritionis ſufficientiam admittebant, non ideo admiſiſſe, quod Pœnitentia ſine bono & ſupernaturali Pœnitentis actu gratiam conferret.

Inſt. 4. Si ſacra Synodus non ſenſiſſet attritionem ſolam ſufficere, ſed neceſſarium eſſe initium aliquod dilectionis, vocem *dilectionis* non expunxiſſet a priori Decreto. Atqui vocem illam expunxit, ut ex relato Pallavicini textu conſtat. Ergo attritionem ſufficere judicavit. 479

Reſp. 1. neg. maj. quatenus innuit Tridentinum ita non declaraſse ſufficientiam attritionis, ut amoris neceſſitatem declaraverit. Id utique non dicimus, perſuaſi ſanctam Synodum ſuas voces ita temperaſse, ut nec amoris neceſſitatem, nec attritionis ſufficientiam expreſſim ſtabiliret. 480

Fatemur tamen ex principiis ejus multo magis ſubverti quam aſtrui ſufficientiam attritionis: Quode infra.

481 Reſp. 2. diſt. min. Vocem dilectionis expunxit, ut declararet dilectionem non ſemper aut fere ſemper conjunctam eſſe cum attritione ex metu gehennæ concepta, prout ferebat prius Decretum his verbis, *Cum ſine aliquo dilectionis in Deum motu eſſe non poſſit*, C. ut ſtatueret attritionem ſufficere, non vero requiri amorem, N. Solutio liquet ex Pallavicini textu.

482 Atque hinc patet quam falſo dicant Attritionarii, rejectam non fuiſſe a Tridentino nudam hanc aſſertionem: *Attritio ex metu ſervili ſufficit in Sacramento*, ſed cauſalem hanc: *Attritio ſufficit, quia ſine aliquo dilectionis motu eſſe non poteſt*.

Siquidem rejecta fuit inſeparabilitas, aut vix inſeparabilitas amoris ab attritione, tanquam falſo aſſerta: Rejecta vero fuit attritionis ipſius ſufficientia, quia circa quæſtionem hanc variabant Auctorum ſententiæ. Ergo fucum faciunt, qui ſufficientiam attritionis a Concilio definitam eſſe exiſtimant. Et vero Decretum prius reformatum eſt ad inſtantiam Æmiliani. An ergo petiiſſet ille ut ſupprimeretur amoris neceſſitas, pro qua pugnabat ipſe cum Didaco Lainez, Jacobo Ferraſio & aliis?

483 Objic. 2. præcipua Concluſionis noſtræ ratio petitur ex Hiſtoria Pallavicini, quatenus is ſcribit Decretum prius editum ad inſtantiam Æmiliani Tudetani Antiſtitis reformatum fuiſſe. Atqui Pallavicini Hiſtoria nullam hac in parte fidem meretur; ſeu decipere voluerit, ut ſuam de inſufficienti attritione opinionem adjuvaret; ſeu, quod malim, deceptus fuerit ex Actis, quæ dum ad ipſum ex Archivio Apoſtolico deferebantur, *in media communicationis via*, fraudem paſſa ſint.

Prob. min. Ea Hiſtoria nihil meretur fidei, quæ exhibet ut multa de contritione & attritione in Concilio diſſerentes, Epiſcopos qui Concilio non interfuere, nec forte uſquam in rerum natura extiterunt. Atqui talis eſt Hiſtoria Pallavicini. Nimirum ſi audiatur Hiſtoriographus ille, multa in Concilio præclare locuti ſunt de præſenti materia Balthaſar Eredia Calaritanus Archiepiſcopus, & Joannes Æmilianus, Tudetanus Antiſtes. Uterque porro vel abſuit a Concilio, vel forte nuſquam fuit. Scilicet enim Concilii tempore Calaritanam Sedem tenebat, non quiſpiam Eredia, ſed Antonius Parrages de Caſtilegio Hiſpanus; prout ex ipſo Præſulum Catalogo liquet. Cum ergo eadem Sedes a duobus ſimul teneri non potuerit, conſtat Erediam nihil aliud eſſe quam fictum hominem. Atqui idem de Æmiliano conſtat. Nimirum, ait R. D. Auguſtinus Michel, Canonicus Regularis, S. T. & J. V. Doctor, in *diſcuſſione Theologica* adverſus Lambertum Le Drou Porphyrienſem Epiſcopum, *conquiſivi ſucceſſive ſeptemdecim exemplaria diverſæ impreſſionis Concilii Tridentini, quorum quodlibet exhibebat integrum catalogum Epiſcoporum*, qui Tridentino interfuerant, *ſed nullum ex omnibus habebat inſcripta nomina Balthaſaris Eredia Arch. Calaritani, aut Joannis Æmiliani Epiſcopi Tudetani*.: *Scripſi inſuper ad Almam Urbem, a qua tale Reſcriptum obtinui: Nomen J. Æmiliani Epiſcopi Tudetani non reperitur in antiquiſſima Concilii Trid. editione an. 1563. neque in Tomo 35. Conciliorum editionis Pariſinæ an. 1644. neque in editione Romana, ſub an. 1615. facta a Barthol. Zanetto*, &c. Ergo.

Reſp.

Reſp. ad 1. 2. & 3. neg. min. Vix certe ſine ſtomacho audiri poſſit, 484
Pallavicini Hiſtoriam *ex intimis Archivii Apoſtolici Scriptis*, aliiſque quæ ſuppeditarat Alexander VII. monumentis adornatam, atque Orbis Catholici ſuffragiis inſignem, in uno capite, proinde in ceteris omnibus, falſi ſuſpicionem incurrere.

Nec Michelium juvant argumenta quæ petit ille ex variis Tridentini Indicibus, 1. quia Indices illi a privatis hominibus, non autem Apoſtolicæ Sedis juſſu editi, non modo Abbates, Regularium Generales, Theologos, & abſentium Procuratores plurimos prætermittunt, ſed Epiſcopos centum & eo plus, ut conſtat ex Catalogis longe accuratioribus, quos in Romana ſua Concilii Trid. editione publici juris fecit an. 1673. Abbas Michael Juſtinianus. 2. Quia in Indicibus ab eodem Abbate editis occurrunt & *Joan. Æmilianus Epiſcopus Tudenſis 1. Junii 1547. Deinde Epiſcopus Legionenſis die Julii 28. 1564. Præſul Doctus, magnus Eleemoſynarius*, fato functus an. 1578. & pluries *Balthaſar de Eredia Sardus, Ordinis Prædicatorum, Epiſcopus primum Boſſenſis* vel *Boſſanenſis, deinde die 31. Auguſti an. 1548. Calaritanus Archiepiſcopus*, cui, dum ad Concilium rediret, Genuæ demortuo ſucceſſit *die 4. Novemb. 1558. Antonius Parragues, antea Tregeſtinus Epiſcopus*, & inter Archiepiſcopos Pauli IV. qua talis recenſitus: unde ſolvitur quæ tot Michelio ſcrupulos ciebat, gemini ſimul in eadem Sede Archiepiſcopi difficultas. 3. Quia idem docet atteſtatio eam in rem e Calari ad Porphyrienſem Epiſcopum miſsa ab Ignatio Mazones, ejuſdem Sedis Vicario generali; quæque fidem facit *in calce effigiei* ejuſdem Balthaſaris, *quæ aſſervatur, in Aula Archiepiſcopali*, hæc *de verbo ad verbum legi: D. Fr. Balthaſar de Eredia Hiſpanus Epiſcopus Boſanenſis translatus ad Sedem Calaritanam in Concilio Trid. an. 1548. ibique interfuit uſque ad 1552. ad ſuam Eccleſiam reverſus, indeque Romam aliens obiit Genuæ 26. Mart. anni 1558.* 4. Demum quia Dominicus Rivera Archivii Apoſtolici Molis Adrianæ Præfectus, inſpectis juſſu Clementis XI. Actis Tridentini Concilii, Balthaſaris de Eredia, & Æmiliani Tudetani nomina reperit *in Seſſionibus ſub Julio IV. celebratis, ſignanter in quarta, quæ in ordine Seſſionum ejuſdem Concilii eſt decima quarta*. Ergo conſtat ſua Hiſtoriæ Tridentinæ veritas.

Saltem, inquies, potuit Pallavicinus, ut humanum eſt, hiſtorica multa quæ in Actis legerat, reticere, ne attritionis puræ vindicibus arma, miniſtraret adverſum ſe amoris initialis defenſorem. 485

Verum abſit ut miſera hæc artificia, homine modicæ probitatis indigna, viro pio, docto, de Eccleſia inſigniter merito, ab ea tandem purpureis honoribus donato, gratis & temere affingantur. Veritati cognitæ obniti, quædam eſt ſpecies peccati in Spiritum ſanctum: iſtud autem, quod vix de perdito quopiam ſuſpicari licebit, an de intactæ famæ Religioſo, Sacerdote, Cardinali demum ſuſpicari liceat? præterea, an quæ eidem aperta fuere Apoſtolici Archivii Scripta, eo uſque ceteris omnibus occluſa ſunt, ut nemo fraudem detegere potuerit, aut detectam revelare?

Inſt. cum Henno pag. 117. Saltem non potuit Pallavicinus ex Actis 486
mortuis poſt annos 100. a Tridentino, ſacræ Synodi mentem verius ac melius eruere, quam Theologi qui Tridentino interfuerunt, materiam

diſcuſſerunt, ventilarunt, reſolverunt. Atqui ex his alii ſufficientiam attritionis a Concilio definitam ſuſtinuere: alii non reclamarunt, tametſi id viderent a variis Theologis propugnari. Hoc enim palam docuere Paulus a Palacio circa an. 1564. Michael frater ejus circa an. 1579. Molina deinceps, &c. Quis porro crediderit ſuperſtites Concilii Patres adeo obmutuiſſe a bonis, ut cum doctrinam hanc per omnes Europæ Academias, quaſi *a Tridentino definitam* ſerpere viderent, ne verbo quidem moliti ſint temeritatem hanc veluti Trid. Synodo injuriam coercere? Profecto ſi forte Patres illi non crediderint doctrinam hanc a Concilio deciſam fuiſſe, *ſciebant tamen fuiſſe in Concilio ita communem, ita receptam, ut non crederent fere univerſali Scriptorum multitudini eſſe contradicendum: alias prorſus fuiſſent inexcuſabiles*, conticendo *in materia ubi de tot hominum ſalute agitur*.

487 Reſp. 1. perperam pugnari conjecturis, cum de facto evidenti agitur. Conſtat porro ex Hiſtoria Pallavicini, ex Alexandri VII. Decreto, ex judicio Cleri Gallicani, ex longe communiori hodiernorum Theologorum conſenſu Tridentinum procul fuiſſe a definienda ſervilis metus ſufficientia. Idque tam apertum eſt ut Henno ipſe art. 9. ſeq. opinionem hanc reſpectu attritionis cognitæ ut talis in praxi minime tutam fateatur.

488 Reſp. 2. neg. maj. ſi minor de quibuſdam tantum Concilii Theologis intelligatur, ut debet. Potuit enim vir ingenii plurimi Acta Concilii mature perpendendo, Concilii mentem plenius aſſequi, quam eam retinuerint Patres nonnulli, qui ipſimet Concilio interfuerant. Quoti propriorum Scriptorum immemores ex his ipſis aliquando revincuntur? quanto magis quæ in Concilio leguntur, iis qui quotidie nova legunt & audiunt, excidere poſſunt?

489 Reſp. 3. neg. min. ut quæ falſo ſupponat attritionis ſufficientiam in Concilio diſcuſſam fuiſſe, ventilatam, reſolutam. Contrarium liquet ex Pallavicino.

490 Quod additur, Patrum alios doctrinam hanc uti a Concilio definitam tradidiſſe; alios non reclamaſſe, cum eam a variis Theologis uti Concilii definitionem propugnari viderunt, falſum eſt pro prima parte; dubium & nihil probans pro ſecunda.

Quod falſum ſit pro prima parte hinc liquet 1. quod ne unus quidem adducatur Concilii Epiſcopus, qui attritionem veluti a Tridentino definitam tuitus ſit. 2. quod Canus & Dom. Soto, qui Tridentino interfuere, opinionem quæ pro eadem attritione decertat, pro dubia, atque adeo pro minime deciſa habuerint; 3. quod primis a Tridentino temporibus potior eſſet & frequentior inſufficientis attritionis opinio, quam contraria. Illam enim præter ſupra memoratos Patres Societatis, quorum alii Concilio adfuerant; alii his qui adfuiſſent, convixerant; tuiti ſunt 1. Fredericus Nauſea, Viennenſis Epiſcopus in Catechiſmo, quem Coloniæ edidit, uno poſt Seſſ. 14. cui ſubſcripſit, anno. 2. Franciſcus Richardot Atrebatenſis Epiſcopus in inſtructione pro Paſtoribus Provinciæ Cameracenſis, quæ an. 1567. prodiit, & an. 1593. a Synodo Audomarenſi commendata eſt. 3. Simon Vigor Narbonenſis Archiepiſcopus in Serm. Dominicæ 14. poſt Trinitatem. 4. Gentianus Hervetus in Catech. Gallico. 5. Joan. Anton. Pantuſa Litterenſis Epiſcopus Tom. 3. Opuſc.

Cap.

Digitized by Google

Cap. 11. & alii plures quos dabit Launoius part. 2. cap. 2. Atqui hi omnes Tridentino interfuerant. Quid porro ad iſtos uterque Palacio, Molina, &c.

Hinc 1. non erat quod paulo poſt Tridentinam Synodum multum reclamarent pauci illi Præſules qui Seſſioni 14. interfuerant: quia necdum Patronos plures nacta erat ſervilis attritio. 2. reclamabant ſatis qui ſeu e ſuggeſto, ſeu in Catechiſmis aliud docebant, quam Attritionarii. 3. Multa ſunt quæ ad tempus tolerantur, ne mali minoris compreſſio malum gravius inducat: quot nefariæ propoſitiones diu intactæ, debita tandem cenſura, ſeu a Romana Sede, ſeu a Gallicanis aliiſve Præſulibus percuſſæ ſunt! 4. Eo facilius permitti potuit attritionis doctrina, quod eam nemo ſequitur in praxi: cum & Miniſtri & Pœnitentes iis ſe vel alios motivis ad Pœnitentiam diſponant, quæ a teneris unguibus didicere in Catechiſmis; & multo plus iis quæ a Spiritu ſancto edocentur.

Objic. 3. Ex Tridentino, Seſſ. 14. Cap. 4. contritio in genere eſt pars, 491
utique ſufficiens, hujus Sacramenti. Ergo & attritio. Prob. conſeq. Quod convenit generi convenit & ſpeciei. Ergo.

Reſp. ad 1. diſt. ant. Eſt pars hujus Sacramenti, quando id omne habet 492
quod ex Traditione & Tridentino ipſo requiritur ut ſit pars Sacramenti, C. ſemper & in quocumque caſu, N. Sicut enim ad Sacramentum poteſt non requiri, & de facto non requiritur contritio perfecta; ſic ad Sacramentum poteſt non ſufficere quæcumque attritio. Hanc autem credimus reipſa non ſufficere, cum ex ſolo gehennæ metu concipitur; quia plus quidpiam requirit Concilium, aut extra Concilium Traditio.

Ad 2. eadem redit ſolutio, vel aliter Diſt. Quod convenit generi, 493
convenit ſpeciei, quando ſpecies in genere ſuo completa eſt, C. ſecus, N. attritio autem, cum aliquando ex ſolo gehennæ metu, aliquando ex ſuperiori motivo concipiatur, aliquando incompleta eſt, aliquando completa; & ideo quandoque ſufficit, quandoque non.

Quod dicimus, Attritionem aliquando ex digniori quam metus moti- 494
vo concipi; his innititur Tridentini verbis: *Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu* COMMUNITER *concipitur*, &c. id enim *communiter*, ſubindicat attritionem ex alio eoque præſtantiori quam gehennæ motivo poſſe oriri. Unde e priori Decreto, ubi attritio *ſolum vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu* concipi dicebatur, vox *ſolum*, a Patribus deleri juſſa eſt. Quapropter cavendum, ne, quod jam pluries evenit, in Catechiſmis nude & ſimpliciter definiatur attritio, *Dolor ex gehennæ metu conceptus:* ſic enim reſtringitur Concilii definitio, quæ latiorem ſenſum patitur, ſi non prorſus exigit.

Inſt. atqui attritio pura totum id habet quod contritioni, quæ eſt 495
ipſius genus, competit. Prob. Subſ. Contritio in genere ibid. a Concilio definitur: *Animi dolor ac deteſtatio de peccato, cum propoſito non peccandi de cetero*. Atqui tota hæc definitio, in qua nulla ſit dilectionis Dei mentio, competit attritioni. Ergo ſi contritio ut ſic ad Sacramentum ſufficit, debet & ad ipſum ſatis eſſe attritio.

Reſp. ad 1. diſt. Subſ. Attritio totum id habet quod convenit contri- 496
tioni generice ſumptæ, C. ſumptæ prout eſt pars Sacramenti, N. Itaque ſicut contritio ſpectata prout eſt genus reſpectu contritionis perfectæ & imper-

fectæ,

fectæ, eſt *dolor animi*, &c. ita & attritio eſt animi dolor. Verum nihil inde adverſum nos decerpi poteſt, niſi probetur omnem & quemcumque animi dolorem de peccato, &c. ſufficere ad obtinendam in Sacramento gratiam. Et vero, ſi ex principiis adverſariorum diſputando, dixerim: Attritio totum id habet quod habet contritio: Atqui contritio juſtificabat in antiqua Lege. Ergo & in eadem juſtificabat attritio: Reclamabunt confeſtim orationi meæ, & dicent, Judæos juſtificatos non fuiſſe per contritionem logice ſpectatam, ſed per eam demum quæ in certo gradu moraliter perfecta foret: Quidni ergo pari jure liceat nobis dicere, contritionem eſſe quidem partem Sacramenti, ſed tunc dumtaxat, cum aliquid generica ſua definitione præſtantius complectitur; id eſt aliquam Dei dilectionem.

497 Eccur, inquies, Concilium dilectionis hujus in ſua definitione non meminit?

Reſp. id factum, 1. quia quædam de contritione etiam amoris experte contra Lutherum utiliter ſtatuenda erant. 2. Quia nihil præjudicii inferendum erat receptis Catholicorum opinionibus. 3. Quia quis eſſet Concilii ſenſus de contritione in ordine ad Sacramenta ſatis colligebatur ex iis quæ Seſſ. 6. diſputata erant. Sic etſi fides omnino requiritur ad gratiam in Sacramento recipiendam, nulla ejus ſit mentio in tota Seſſ. 14. At ſilentium hoc abunde ſupplent quæ de ea dicta ſunt cit. Seſs. 6. Cap. 6. 8. & 9.

498 Objic. 4. ex Trid. Seſſ. 6. Can. 6. Sacramenta gratiam *non ponentibus obicem* conferunt. Sed non ponit obicem qui ſolum attritus ad Pœnitentiam accedit. Neque enim attritio, donum Spiritus ſancti, obex dici poteſt. Ergo.

499 Reſp. 1. pari ratione dicendum erit eum qui ſola inſtructus fide accedit ad Sacramentum, gratiam recipere: Neque enim fides, Theologica virtus, obex juſtificationi eſſe poterit.

500 Reſp. 2. diſt. min. Non ponit obicem ex parte attritionis, C. ex parte defectus diſpoſitionis ulterioris, N. unde attritus, ſi poſitivum obicem non habet, habet negativum; quia caret aliquo neceſſario.

Dixi, *ſi poſitivum obicem non habet*: hunc enim reperiunt multi in habituali peccandi voluntate, quam timor ſolus non propulſat. Sed ineſt ſua huic reſponſioni difficultas.

501 Inſt. Vel ulterior illa diſpoſitio, quam attrito deeſſe credimus; eidem vi attritionis ſuæ infallibiliter confertur; vel non. Si 1. quid de attritionis ſufficientia digladiamur; cum quiſquis eam habet, vi ejus jus habeat certum ad quæcumque ſibi neceſſaria. Si 2. ſubvertitur Tridentina Synodus. Hæc enim cum definiit attritionem diſponere ad gratiam in Sacramento, locuta eſt indubie de diſpoſitione ſacramentali. Atqui diſpoſitio ſacramentalis gratiam infallibiliter parit.

Reſp. attritum qui conceſſa ſibi ſancti timoris gratia bene utitur, mereri de congruo ulteriorem gratiam, & hujus ope novam qua vel in Sacramento, vel etiam extra Sacramentum juſtificetur. Ceterum perperam ſupponit objectio, attritionem de qua loquitur Tridentinum, diſpoſitionem eſſe ſacramentalem: namque, ut obſervavimus, diſponit ea, non in Sacramento ad gratiam: ſed ad gratiam in Sacramento, quæ duo valde diſcrepant.

PUN-

## PUNCTUM SECUNDUM.

*An aliunde vera ſit opinio quæ docet attritionem ſufficere in Sacramento.*

TAMETSI Tridentinum non definierit attritionem ſufficere in Sacramento, poſſet hæc illius ſufficientia aliunde colligi: neque enim verum non eſt quidquid a ſacra Synodo definitum non fuerit. Videndum igitur an qui imparibus armis ex Tridentino decertant Attritionarii, paribus aliunde non pugnent. Sit

CONCLUSIO. Nulla firma ratione probatur attritionem ſolam ſufficere in Sacramento Pœnitentiæ.

Prob. 1. quia Attritionarii vix aliunde pugnant quam ex Tridentino, ut 501
eorum Scripturas legenti conſtabit. Atqui ex hac parte infeliciter pugnant, telumque torquent imbelle & ſine ictu, ut modo probatum eſt.

Prob. 2. quia attritionis ſufficientia ex Scriptura, vel Traditione, vel 502
ad minus ex conſtanti Theologorum ſenſu probari deberet. Atqui nihil hinc decerpere poſſunt Adverſarii quod partes ſuas invicte adjuvet. Non ex Scriptura vel Traditione, quæ licet timorem commendent, nullibi declarant eum etiam in Sacramento ad juſtificationem ſufficere. Non ex Theologorum ſenſu; cum hi varias abeant in partes, aliis præviam requirentibus contritionem quæ charitate perfecta ſit; aliis minori quidem contentis diſpoſitione, ſed quæ tamen nobilior ſit ſolo metu; aliis quidem ſtantibus pro metu, ſed iis ante Tridentinum tam paucis numero ut vix numerari mereantur. Stant enim ex adverſo Hugo Victorinus, mortuus an. 1140. * Robertus Pullus Cardinalis & Eccleſiæ Romanæ Cancellarius poſt an. 1150. Petrus Lombardus m. an. 1164. Ricardus Victorinus m. an. 1173. Petrus Bleſenſis m. circa an. 1200. Petrus Cantor Eccleſiæ Pariſienſis, Radulphus ardens, uterque circa an. etiam 1200. Renatus Petrus Pictavienſis, Pariſienſis Eccleſiæ Cancellarius, m. circa an. 1205. præpoſitivus non procul hinc Univerſitatis Pariſ. Cancellarius, Guillelmus, Antiſſiodorenſis primum, deinde Pariſienſis Epiſcopus, m. an. 1213. vel 1219. Innocentius III. m. an. 1216. Alenſis m. an. 1245. Joan. de Friburgo m. circa an. 1254. S. Thomas m. an. 1274. S. Bonaventura m. eodem an. 1274. S. Raimundus Pennafortius m. circa an. 1275. & alii quos una cum textibus continua ſerie dabit Auctor Operis in præcedenti nota citati. Ex his quidem aliquos ſibi vindicat, & aliis nec paucis tuetur ſe Pintherellus, in eo quem *adverſus Bajanos* edidit Libro *de ſufficientia attritionis*: At quibus illam facti quæſtionem, quanta eſt, ſequi non licet, licebit ſaltem unum aut alterum e præcipuis repetere. Quamquam eſt id actum agere; cum ſponte hoc confiteantur potiores adverſarii. Sic Dom. Soto in 4. diſt. 18. q. 3. art. 2. *Doctrina hæc de attritione, quæ in Sacramento fit contritio, quamvis ſit vera, non eſt tamen ita multum vetus. Patres enim antiqui ſolam contritionem agnoſcebant neceſſa-*

* In iſta chronologia ſecutus ſum Auctorem Libri cui titulus: *De la contrition néceſſaire pour obtenir la remiſſion des péchés dans le Sacrement de Pénitence*, Lovanii 1676. quem tamen quoad Pariſienſes Epiſcopos deprehendi diſſonum a Calendario Hiſtorico Pariſ. Eccleſiæ edito an. 1747.

*neceſſariam eſſe ad confeſſionem*. Et diſt. 19. qu. 2. art. 6. *Non eſt Evangelica aſſertio, aut Eccleſiaſtica definitio; neque apud Auguſtinum, aliumve iſtius claſſis Auctorem reperitur*. Idem docet qui præcipuus fuit opinionis hujus parens Andreas Vega Lib. 6. in Conc. Trident. capit. 28. *Et quidam*, inquit, *dilectionem Dei eſſe diſpoſitionem ad juſtitiam, doctrina eſt Chriſti, Apoſtolorum & SS. Eccleſiæ Doctorum*. Quibus ergo fundamentis nititur oppoſita?

504 Prob. 3. Si nequidem ſufficiat ad Sacramentum amor concupiſcentiæ vel ſpei, non ſufficiet attritio ſervilis, quam ex defenſoribus ejus multi amore omni deſtitutam cenſent. Atqui ex infra dicendis, &c.

505 Objic. 1. Ad juſtificationem ſatis eſt ut homo ad Deum convertatur. Atqui per attritionem ex metu ſervili homo ad Deum convertitur. Major conſtat ex citato Ezechielis textu Cap. 3. *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die converſus fuerit*. Min. prob. 1. ex S. Bernardo Serm. 8. de diverſ. ubi ait: *Jam incipit eſſe ſub Domino, qui tanquam ſervus carcerem timet, & metuit ne ſubigatur pœnis: in quo ſane ſtatu* CONVERSIO EST *exitusque a ſæculo*. 2. Ex S. Thoma, qui 2. 2. q. 19. art. 2. hæc tradit: *Si ergo aliquis convertatur ad Deum eique inhæreat propter timorem pœnæ, erit timor ſervilis*. Ergo ex metu ſolo convertitur peccator ad Deum.

506 Reſp. 1. hinc ſequi metum ſolum ad juſtificationem ſatis eſſe etiam extra Sacramentum, neque enim ad Sacramentum attendebant ſeu Ezechiel, ut per ſe liquet, ſeu mellifluus & Angelicus Doctores, qui in objectis textibus generaliter loquuntur.

507 Reſp. 2. diſt. maj Satis eſt ut homo convertatur quantum præſcribit Deus, C. ut convertatur quomodocumque, id eſt, ut ad Deum redire incipiat, N. Porro qui ſolo timoris, plerumque etiam naſcentis motu agitur, quamvis ad Deum redire incipiat, procul, & diu ſæpiſſime diſtat ab eo converſionis gradu, quem extra & intra Sacramentum exigit Deus. Hinc S. Thomas cit. art. *de timore nunc agimus ſecundum quod per ipſum aliquo modo ad Deum convertimur*. Abſit autem ut ad reconciliationem cum Deo, quam tot lacrymis emit Magdalena, tot annorum labore Auguſtinus, ſufficiat aliqualis converſio. Certe longe plura ad ipſam requirit Synodus Trid. ut ex dicendis conſtabit.

508 Inſt. 1. ex S. Thoma in 4. diſt. 6. q. 1. art. 3. ad 5. *Ad hoc ut homo ſe præparet ad gratiam in Baptiſmo percipiendam, præexigitur fides, ſed non charitas, quia ſufficit attritio præcedens, etſi non ſit contritio*: Unde ſic Henno pag. 119. Ideo aliquid charitatis exigimus ad Pœnitentiam, quia juxta nos eam exigit Tridentina Synodus ad Baptiſmum. Atqui Tridentina Synodus non exegit id quod non exigebat S. Thomas: Cum probabile non ſit ſacram Synodum S. Doctori contrariam fuiſſe.

509 Confirm. 1. quia juxta Auguſtinum Lib. de adulter. conjug. Cap. ult. *Quæ Baptiſmatis, eadem eſt reconciliationis cauſa*. Ergo ſi attritio ſine charitate ad Baptiſmum ſufficit, ſufficit & ad Pœnitentiam; quæ non ſecus ac Baptiſma Sacramentum eſt mortuorum.

510 Confirm. 2. Minor requiritur diſpoſitio ad Sacramenta vivorum, quam ad Sacramenta mortuorum. Atqui juxta S. Thomam 3. p. q. 72. art. 7. ad 2. q. 79. art. 3. attritio putata contritio ſufficit ad recipiendam gratiam in Confirmatione & Euchariſtia. *Si adultus*, inquit S. Doctor cit.

q. 72.

q. 72. *etiam non perfecte contritus accedat ad Confirmationem, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc Sacramento conſequetur remiſſionem peccatorum.* Ergo ad recipiendam gratiam in Baptiſmo & Pœnitentia ſufficit attritio ut talis cognita.

Reſp. ad 1. neg. min. quatenus ſupponit S. Thomam per attritionem nihil aliud intellexiſſe quam quod eo nomine hodie intelligimus, id eſt, dolorem ex ſolo gehennæ metu conceptum: ab eo utique ſenſu procul diſtabant veteres Theologi, prout ſupra ex Vivaldo, Viguerio, & Molano diximus: nec quidquam eſt ex S. Doctoris textu unde id deduci poſſit. Dum enim ait in 4. diſt. 6. non præexigi charitatem in eo qui ad Baptiſmum ſe præparat, manifeſtum eſt eum, non modo de charitate intenſa loqui, quæ ſolutio prorſus nobis ſufficeret; ſed de charitate etiam habituali. En textum ipſius. *Recta intentio requiritur ad conſequendam rem Sacramenti. Fides autem intentionem dirigit; & ſine ea non poteſt eſſe, præcipue in* Neophytis', *recta intentio; ſed charitas ulterius facit intentionem meritoriam: & ideo ad hoc ut homo præparet ſe ad gratiam in Baptiſmo percipiendam, præexigitur fides, ſed non charitas*, non, inquam, ea charitas, cujus eſt ſufficere ut intentio ſit vitæ æternæ meritoria, ac proinde habitualis. Et hinc patet reſponſio ad 1. confirmat. 511

Ad 2. neg. conſeq. in ſenſu adverſariorum. Loquitur enim pro more ſuo S. Doctor de attritione, vel potius de contritione ad juſtificationem inſufficienti: prout tunc temporis intelligebatur: ea vero non conſtabat ex metu pure ſervili, ſed participabat naturam veræ contritionis. Id autem ex ipſis probandum locis quæ objiciuntur, aut plane ſimilibus. Sic ergo loquitur D. Thomas cit. q. 79. art. 3. O. Qui *non fuit ſufficienter contritus, devote & reverenter accedens, conſequetur per hoc* Euchariſtiæ *Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet*. Atqui charitas metum ſervilem non perficit, ſed potius foras mittit: contra vero charitas dolorem ex amore Dei conceptum perficit & adauget. Ergo. Idem colligi poteſt ex q. 80. art. 4. ad 5. ubi Angelicus idem verſans argumentum, *Poteſt*, inquit, *contingere ſine culpa*, ut quis in peccato mortali ad Euchariſtiam accedat; *puta dum doluit de peccato, ſed non eſt ſufficienter contritus; & in tali caſu non peccat ſumendo corpus Chriſti, quia homo per certitudinem ſcire non poteſt, utrum ſit vere contritus*. Atqui ambigere quidem poteſt homo an in eo contritus ſit gradu, qui ad delendum peccatum ſufficiat; non autem an ſolum ex metu gehennæ deteſtetur peccatum, cum ſentit ſe eo ſolum motivo tangi: & id præcipue verum eſt apud adverſarios, qui de attritione cognita qua tali tot & tanta diſputant. Ergo. Ita Auctor diſſertationis de contritione ad mentem S. Thomæ, veterumque Thomiſtarum, pag. 9. & 10. 512

Inſt. 2. Nemo mentem S. Thomæ plenius aſſequi debuit, quam Diſcipuli ejus, Catechiſmi Romani ſeu Tridentini editores. Atqui hi ſervilis attritionis ſufficientiam aperte docent. Sic enim habent part. 2. §. 47. de Confeſſione: *Ex fidei doctrina omnibus credendum & conſtanter affirmandum eſt, ſi quis ita animo affectus ſit, ut peccata admiſſa doleat, ſimulque in poſterum non peccare conſtituat, etſi hujuſmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam ſatis eſſe poſſit, ei tamen, cum peccata Sacerdoti rite confeſſus fuerit, vi clavium ſcelera omnia remitti ac condonari,* 513

*ut*

*ut merito a Patribus celebratum ſit, Eccleſiæ clavibus aditum in cælum aperiri*. Unde ſic: Ex fidei doctrina conſtat ſcelera vi clavium iis omnibus remitti, qui peccata admiſſa dolent, ſimulque in poſterum non peccare conſtituunt, &c. Sed per attritionem etiam amore deſtitutam dolet homo peccata ſua, ſerioque conſtituit non peccare in poſterum. Ergo.

514 Reſp. ad 1. prætermiſſa majore, quæ præſentis inſtituti non eſt, neg. min. ad 2. diſt. ex fidei doctrina conſtat iis remitti ſcelera, qui hæc dolent debito modo, proinde ut ſunt offenſiva Dei, C. qui ea dolent tantum quatenus pœnarum inductiva, N. Alioqui de fide foret attritionem ſufficere in Sacramento, quod & a Pariſienſi Facultate, & a Clero Gallicano damnatum eſt. Ceterum hic pro æterno ſuo more Catechiſmi Rom. ſenſum adulterant adverſarii. Licet enim Editores hujus nuſquam id ſibi aſſumpſerint ut dirimerent litem, cujus a judicio Tridentinum abſtinuiſſe noverant, reipſa tamen contrariæ opinionis, non ſecus ac Tridentinum ipſum, fundamenta jecerunt. Sic enim ibid. loquuntur §. 41. *Natura quoque ipſa & ratio plene oſtendunt, illa ad contritionem eſſe imprimis neceſſaria: dolorem ſcilicet peccati admiſſi, & propoſitum cautionemque, ne quid hujuſmodi in poſterum committatur. Nam qui amico reconciliari velit, quem injuria aliqua affecerit, & doleat oportet quod in eum injurioſus & contumelioſus fuerit; & diligenter reliquo tempore provideat, ne qua in re amicitiam læſiſſe videatur.* Ergo requirit Catechiſmus ut quis de peccatis doleat quatenus ſunt injuria ſeu offenſa Dei. Subſumo: Atqui *deteſtatio peccati ut eſt offenſa Dei, eſt actus charitatis, ut omnes concedunt*, ait ex adverſariis Beccanus hic cap. 30. q. 3. Ergo.

515 Objic. 2. Servus, de quo Matt. 18. omni in dominum ſuum benevolo affectu deſtitutus erat, tantumque ad pedes ejus procidit, quia timebat ne venundaretur cum uxore & filiis. Atqui tamen is obtinuit talentorum decem millium condonationem. Ergo attritio ſola ſufficit. Pariter prodigus filius de quo Luc. 15. non amore motus, ſed preſſus fame, rediit ad patrem. Atqui tamen & ſtatim ſtola prima donatus eſt.

516 Reſp. 1. argumenta hæc nimium probare; hinc enim ſequeretur ad juſtificationem ſufficere naturalem metum, imo metum, quo dubium ſit an excludatur voluntas omnis peccandi. Quidquid enim ſit de filio prodigo, conſtat ſervum debitorem ex ſolo corporeæ pœnæ metu ad Domini ſui pedes procidiſſe. Nec minus ſuſpicari licet eum peſſime intus affectum fuiſse, cum vix *egreſſus, unum de conſervis ſuis, qui debebat ei centum denarios, tenens* ſuffocaret, quem *& miſit in carcerem, donec redderet debitum*. Et id indicat is parabolæ epilogus: *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.*

517 Reſp. 2. ad argumentum a Matthæo petitum, neg. conſeq. quia concluſio in qua de foro Dei agitur, non continetur in præmiſſis, quæ, ut obſervat Cornelius a lapide, in ſenſu litterali de foro tantum humano loquuntur, ubi & dominus malum ſervi affectum ignorans, eidem debitum condonat; & veniam ſemel conceſſam, ob ingrati animi vitium retractat, quod Deus non facit. Non ergo ſpectari debent parabolæ contextus, aut appendices, ſed concluſio inde a Chriſto deducta: hæc autem ſolummodo docet, eum qui fratri ſuo quidquid ab eo paſſus eſt injuriæ, ex intimo cordis affectu non dimittit, judicium ſine miſericordia exper-

perturum eſſe. Hinc bene S. Thomas, quod & pluries in hujus Theologiæ decurſu obſervatum fuit: *Non recte arguitur ex metaphoricis locutionibus* extra ſcopum ſcilicet, *prout Dionyſius & Auguſtinus dicunt*: Opuſc. 23. alias 22. cap. 2. ad 2.

Quod ſpectat ad parabolam de filio prodigo, valet hæc ut & præcedens, quantum exigit ſcopus Chriſti: porro Chriſti ſcopus eſt ut oſtendat, minime indignandum, ſed exultandum e contra, quoties peccatorem ad Deum reverti contingit: non autem ut ſingulos veræ Pœnitentiæ gradus ad amuſſim deſcribat. Quanquam dici poteſt prodigum e miſeriæ ſuæ ſenſu ad ſenſus meliores facile & brevi aſſurrexiſſe: ita ut 1. crimina ſua velut calamitatis ſuæ fontes deteſtatus ſit; 2. paternum quem indigne læſerat amorem revolverit animo; 3. præteritam ſuam agendi rationem, ut optimo patri injurioſam tunc ſaltem exhorruerit, cum dolore tactus intimo, in hæc flebiliter erupit: *Pater, peccavi in cœlum & coram te;* prout docet Auguſtinus Lib. 2. qq. in Evang. q. 23. Porro qui peccatum ut ſuperni & terreni Patris offenſivum deflet, non utique veri erga utrumque amoris expers cenſeri valet. Ergo & hæc filii prodigi parabola nobis in probationem cedit. 518

Objic. 3. Act. 19. 17. hæc leguntur: *Cecidit timor ſuper omnes illos*. Judæos atque Gentiles, qui Scevæ filios a dæmone peſſimo, in nomine Chriſti temere adjurato, pene diſcerpi viderunt: *multique credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus ſuos*. Unde ſic: Credentes illi ſolo tunc timore movebantur. Atqui tamen *actus ſuos* confeſſi dubio procul abſolvebantur. Ergo. 519

Reſp. neg. maj. 1. quia hinc pari jure colligi poſſit ſufficere metum naturalem: neque enim naturæ vires ſuperat metus de quo agitur. 2. Quia metus vices facile excipere potuit dilectio imprimis *credentibus*, aut ſaltem ei ſe ſocium facere. Id quidem non exprimit ſacer Textus: ſed nec in Eunucho, qui a S. Philippo baptizatus eſt, Act. 8. aliam exprimit diſpoſitionem, quam quod crediderit *Filium Dei eſſe Chriſtum Jeſum*, ibid. 37. nec tamen, ut opinor, ſola fides ad Baptiſmum ſufficit. 3. Quia negant multi cit. Cap. 19. Act. agi de Confeſſione ſacramentali. 520

Objic. 4. Id Apoſtoli Rom. 5. verſ. 8. & 10 *Commendat charitatem ſuam Deum in nobis, quoniam cum adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt .·. Cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo*, &c. Atqui, ait Riccius, ſi ultra metum requireretur charitas, jam non reconciliarentur peccatores & inimici. Neutrum enim ſunt qui charitatem habent. 521

Reſp. 1. Necdum diximus charitatem requiri in attritione ad Sacramentum: unde quæ forte contra alios valere poteſt objectio, necdum ſaltem valet contra nos. 522

Reſp. 2. ex objectione ſequi metum ſervilem tam in veteri quam in nova Lege, & in hac extra non ſecus ac intra Sacramentum valere ad juſtificationem. Univerſe enim de omnibus dixit Apoſtolus: *Cum inimici eſſemus*, &c. 523

Reſp. 3. Reconciliationis nomine illic non intelligi formalem juſtificationem a peccato, ſed ſatisfactionem pro nobis adhuc inimicis & peccatoribus a Chriſto oblatam Patri, prout hunc in locum exponit D. Thomas. Quod ſi locus ille de formali juſtificatione intelligatur, nihil inde contra eos, quibus ſervilis metus non ſufficit; poſſunt enim iſti ultra metum 524

tum

tum aliquid requirere, quod juſtificando impar ſit: atque ita ſe rem habere manifeſtum fiet ex dicendis.

525 Objic. 5. Ex Apoſtolo Rom. 3. verſ. 28. juſtificatur homo *per fidem ſine operibus legis ;* ſeu *non ex operibus juſtitiæ*, ad Titum 3. v. 5. Atqui ſi non ex metu, ſed ex charitate juſtificaretur, nec juſtificaretur ſine operibus legis; cum charitas ſit *opus legis*, imo *plenitudo legis ;* nec juſtificaretur ſine operibus juſtitiæ ; cum eadem charitas vel ſit opus juſtitiæ, vel ſaltem ex natura trahat gratiam juſtificationis, tanquam ultima diſpoſitio. Ergo. Ita Riccius.

526 Reſp. 1. hinc quoque ſequi, ut ex pleriſque adverſariorum objectionibus, hominem extra Sacramentum ſolo metu juſtificari. Verum eſt enim ubicumque hominem juſtificari ſine operibus legis, & gratuita Dei miſeratione, uti docet Trident. Seſſ. 6. Cap. 5. & 8. & Can. 1. ac 3.

527 Reſp. 2. neg. min. Siquidem Apoſtolus per opera legis, ſeu juſtitiæ, *quæ fecimus nos*, vel intelligit legales cęremonias, Circumciſionem, Neomeniam, Sabbatum; vel ut Bellarmino * placet, opera ſolis naturæ viribus, & per ſolam Legis litteram abſque adjutorio fidei in Chriſtum elicita. Ergo ridiculum eſt charitatem, eo quia ſit plenitudo legis, inter opera legis, aut humanæ juſtitiæ recenſere : proinde nec præſentem controverſiam attingit Apoſtolus. Quapropter futilia hæc argumenta, quæ ſolidi nihil habent, miſſa conſulto facimus. Qui iſthæc obtrita videre volet, adeat, ſed ſagaciter, diſſertationes quatuor Lamberti le Drou, ex Eremitis S. Auguſtini ad Porphyrienſem. Epiſcopatum evecti.

* *Lib.* 1. *de juſtif. c.* 19.

528 Objic. 6. SS. Patres conſtanter docent gehennæ metum eſſe bonum ac laudabilem, & per eum tolli peccandi voluntatem. Atqui hæc ſufficiunt ut idem metus ad juſtificationem proxime in Sacramento perducat. Major conſtat ex Patrum textibus ſupra citatis ; quibus duos adjungere liceat; unum Auguſtini in Pſalm. 68. ubi hæc. *Majore timore minora contemnimus, & majore æternitatis cupiditate omnia temporalia faſtidimus.* Alterum Gregorii Mag. Lib. 5. Moral. Cap. 16. alias 13. *Mens*, inquit, *in timore Domini conſtituta non invenit extra quod metuat : quia dum recto metu Conditori omnium jungitur, poteſta'e quadam ſupra omnia ſublevatur.* Minor videtur certa. Num enim, quæſo, juſtificationi impar erit ea mentis diſpoſitio, quæ tam ſublimis eſt ut temporalia omnia faſtidiat; tam efficax, ut Conditori juncta ſupra omnia ſublevetur?

529 Reſp. neg. min. Si enim timor ad juſtificationem proxime diſponat, vel quia bonus eſt & ſalutaris, vel quia peccandi voluntatem excludit. Non 1. Patres enim actus fidei & ſpei bonos & laudabiles duxerunt : nec tamen auſit quiſpiam eos inſtar proximæ ad gratiam diſpoſitionis aſſignare. Non 2. Si enim excluſio voluntatis peccandi, proxima foret ad gratiam diſpoſitio, Tridentina Synodus, quæ, præſertim juxta adverſarios, definiit, per metum excludi poſſe voluntatem hanc, neceſſario definiiſſet, attritionem in Sacramento ſufficere. Id autem negant hodie plures ex attritionis ſervilis vindicibus, & ex dictis merito negant. Neceſſum eſt igitur ut ſicut fidei, ſic & attritioni veniat aliquid in ſuppetias. Iſtud vero quid tandem ſit, ſubinde rimabimur.

530 Nec nocent objecti Patres, 1. quia cum generatim loquantur, de attritione etiam extra Sacramentum intelligi poſſunt. Attritionem porro extra Sacra-

Sacramentum juſtificationi parem eſſe vel ipſi adverſarii negant. 2. Quia ut plurimum loquuntur de metu, non qualis occurrit in peccatoribus, qui vix a peccato retrahi incipiunt; ſed prout eſt in juſtis, qui, cum gravior imminet tentationis æſtus, in ardentiorem gehennæ æſtum deſcendunt animo, ne ſuccumbant: nec alio ſenſu intelligi poteſt S. Gregorius, cum de iis verba faciat, quibus ineſt fiducia fortitudinis, & quorum mens ſuper omnia elevatur. 3. Quia iidem Patres paſſim alibi ad juſtificationem motivum motivo timoris perfectius exigunt; præcipue vero Auguſtinus, de quo infra.

Inſtant 1. & quia Auguſtinum appellavimus, mittunt nos ad Auguſtinum. Is porro, poſtquam Lib. de catechiſand. rudibus Cap. 17. aſſeruit eos qui fidem amplectuntur, ſeu cupidine hominibus placendi, ſeu terrenæ felicitatis intuitu, vere Chriſtianos non eſſe, tertium aſſignat genus eorum qui pœnæ æternæ metu Chriſti nomen obligant: De his porro iſthæc pronuntiat jam ſuperius a nobis commemorata: *Qui propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuam requiem quæ poſt hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo, ſed intret in regnum æternum cum Chriſto, vere ipſe Chriſtianus eſt, cautus in omni tentatione ne proſperis rebus corrumpatur, & ne frangatur adverſis .'.'.' in tribulationibus fortis & patiens: qui etiam proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Deum quam timeat gehennam: ut etiamſi dicat illi Deus: Utere deliciis carnalibus ſempiternis & quantum potes, pecca: nec morieris, nec in gehennam mitteris, ſed tantummodo mecum non eris, exhorreſcat & omnino non peccet, non jam ut in illud quod timebat non incidat; ſed ne illum quem ſic amat, offendat*: Ex quibus ſic cum Riccio. Qui vere Chriſtianus eſt, is ſaltem in Sacramento habilis eſt ad veniam peccatorum. Atqui Auguſtinus hominem, qui, & quatenus ſolo timore movetur, docet vere eſse Chriſtianum. Eum enim ſolo adhuc timore moveri ſupponit Auguſtinus, quem ſupponit deinceps ex eo timore perventurum ad amorem: Nemo enim ad id proficere dicitur quod ante habebat. Atqui ſupponit Auguſtinus, &c. 531

Reſp. 1. loqui Auguſtinum de Cathecumeno in ordine ad Baptiſmum: 532 pauciora porro ad Baptiſmum requiri, quam ad Pœnitentiam, ut docent Patres: unde etſi profundus atque efficax timor quem ibi pingit & ſupponit Auguſtinus, ſupponatur proxima in Baptiſmate ad juſtificationem diſpoſitio, non ſtatim ſequetur, eundem in Pœnitentia ſufficere.

Reſp. 2. diſt. min. Auguſtinus docet eum qui ſolo metu agitur, vere eſ- 533 ſe Chriſtianum, id eſt, ad fidem momento vere Chriſtiano inclinari, C. id eſt, inclinari ad fidem momento, quod ultima ſit diſpoſitio ad reconciliationem cum Deo, ſaltem ſi de iis ſermo ſit qui actualia peccata commiſerunt, N. Itaque qui Chriſto nomen dant, ſeu ut homines ſibi demereantur, ſeu ut caduca bona obtineant, ii cum nulla moveantur religione, vere Chriſtiani non ſunt; ſed potius eſse fingunt, ut docet Auguſtinus ibid. Cap. 5. At qui fidem amplectuntur ut gehennam vitent, & beatam vitam obtineant, ii & Chriſtianæ fidei lumen ſequuntur, & vere laudandi ſunt; quamvis enim necdum ita ſint affecti ut vere Chriſtianos decet, dubio procul fiet ut brevi a timore ad amorem aſsurgant, nec Deum timeant dumtaxat vindicem, ſed Patrem ament. Et id cit. Cap. 5. docet Auguſtinus, dum ait, *de ipſa*

*ſeveritate Dei, qua corda mortalium ſaluberrimo terrore quatiuntur, ædificandam charitatem, ut ab eo quem timet, amari ſe gaudeat, eum redamare audeat.* Eſt igitur timor optima ad melius aliquid diſpoſitio: at melius illud ad juſtificationem requiri non negat S. Doctor, ſed contra: unde Cap. 4. poſtquam admonuit, *totam Legem & Prophetas in illis duobus pendere præceptis, dilectionis Dei & proximi*, ſic Catechiſtam alloquitur: *Hac ergo dilectione tibi tanquam fine propoſito, quo referas omnia quæ dicis, ita narra, ut ille*, Cathecumenus, *cui loqueris, audiendo credat, credendo ſperet, ſperando amet.*

534 Inſt. 2. Juxta SS. PP. a quibus non receſſit Auguſtinus, *Triplex eſt claſſis eorum qui ſalutem conſequuntur, quemadmodum ex Evangelicis ſermonibus diſcimus, & ut magnus hic vir* Gregorius Nazianz. *illinc mutuatus in Orat. 3. de Baptiſmo dicit, nimirum ſervorum, qui pœnarum metu ad bonum excitantur: mercenariorum, qui ob mercedem, quam Dominus iis præbet qui probis operibus ſtudent: & filiorum, qui non ob quidquam horum, virtutis officio fungi velint, ſed quia in lucro putant patri gratum facere*: ita Elias Creten ſis in cit. Gregorii Naz. Orationem. Ita & Clemens Alexand. Lib. 4. Stromat. Baſilius Proemio in Reg. fuſius diſput. Gregorius Niſſen. Hom. 1. Bernardus Epiſt. 11. Cap. 8. Serm. 3. de diverſ. n. 9. S. Thomas 2. 2. q. 24. art. 9. &c. Atqui hæc trium claſſium diſtinctio abſona eſt, niſi attritio ſervilis ſaltem in Sacramento ad juſtificationem ſufficiat.

535 Reſp. 1. citatos Patres generatim, non autem pro ſolo Sacramenti recipiendi caſu locutos eſſe: ergo textus eorum vel nimis probant, nempe eos qui in ſolo metus gradu mortem oppeterent, ſalvari ſine Sacramento; vel ad rem non faciunt. Hos autem extra rem eſſe conſtat, quia SS. Doctores de vario vitæ Chriſtianæ ſtatu loquuntur, non autem de præviis ad Sacramentum diſpoſitionibus.

536 Reſp. 2. neg. min. Duplici de cauſa, 1. quia triplex illa claſſis in ipſo Juſtorum ordine reperiri poteſt. Ex his enim alii debiliores metus ac ſpei incitamentis adeo indigent, ut niſi his muniantur, grave ſubeant periculum ruinæ, quam & aliquando, tot licet adjuti præſidiis, non effugiunt: Alii, iique ſtrictius filii, Deo tam profunde adhærent, ut ſublatis gehenna & Paradiſo, nec morte, nec vita, nec creatura ulla ab ejus obſequio ſeparari poſſint. Et hi omnes dubio procul, ut pote Deo grati, ad æternæ ſalutis portum devenire poſſunt: at hinc nihil eſt quod ad præſentem controverſiam inferatur: nec enim ea eſt de juſtis qui ex metu agunt, ſed de injuſtis, qui ſolo metu a malo temperant. 2 Quia ut triplex ea claſſis ſubſiſtat, haud neceſſum eſt ut unaquæque ad ſalutem ſufficiat per ſe, ſed ſatis eſt ut unaquæque ad eam diſponat magis vel minus proxime. Atqui timor remote, ſpes paulo propinquius, charitas demum magis proxime diſponit ad ſalutem. Ergo cum in ſalutis negotio potiſſimum conſiderentur ſeu principia converſionis, ſeu motiva quæ frequentius hominem retraxerunt a malo, non immerito dicitur tres eſſe ſalvandorum claſſes, quarum una timori, altera ſanctæ concupiſcentię, tertia charitati felicitatem ſuam debeat. Hęc ex Witaſſio Galdus: nos partim ex utroque.

537 Objic. 7. id Hieronymi in cap. 1. Malach. *Vult primum Deus ut filii ejus ſimus: & bonum voluntate faciamus: ſi hoc conſequi nolumus, ut ſaltem nos ſervos habeat, & a malis per ſuppliciorum formidinem recedamus.* Unde ſic:

Qui

Digitized by Google

Qui in eo eſt ſtatu in quo vult Deus ipſum eſſe, habilis eſt ad juſtificationem. Sed qui a malis ex ſupplicii formidine recedit, &c.

Reſp. 1. ut ſemper, hinc ſequi hominem ſolo extra Sacramentum timore juſtificari: hic enim a Sacramentis præſcindit Hieronymus, ut per ſe liquet.

Reſp. 2. neg. min. qui a malo abſtinet ex metu, facit equidem quod Deus vult, quantum ad fugam peccati; quia vult Deus ut qui a peccato non recedit ex amore filiali, ab eo ſaltem recedat ex timore ſervili. At non idcirco in eo eſt ſtatu in quo ipſum eſſe vult Deus: ſed tantum ad eum ſibi viam parat. 538

Objic. 8. ex conſtanti veterum Theologorum axiomate *Pœnitens in Sacramento, ex attrito fit contritus*. Atqui eo ipſo conſtans eſt veterum Theologorum ſententia, attritionem ſolam ſufficere in Sacramento. Si enim ultra attritionem requireretur charitas, jam Pœnitens ex attrito non fieret contritus, ſed ex remiſſe contrito contritus magis: quia ubicumque eſt dolor de peccato ex motivo charitatis, ibi ut vera eſt charitas, ſic & vera contritio. 539

Reſp. 1. axioma illud perperam tribui antiquis omnibus Theologis; cum eorum pars major illud omnino neſcierit; uti monet Auctor Libri cui titulus: *Ecdlairciſſement de cette célèbre & importante queſtion, ſi le Concile de Trente a decidè ou dèclarè que l'attrition concue par la ſeule crainte des peines de l'enfer, & ſans aucun amour de Dieu, ſoit une diſpoſition ſuffiſcante pour recevoir la grace de la juſtification au Sacrement de Pènitence;* quem adi part. 1. cap. 6. pag. 54. 540

Reſp. 2. neg. min. Ut enim ex illo quorumdam veterum axiomate inferri poſſit attritionem puram ſufficere in Sacramento, neceſſum eſt ut attritio quam docuerunt fieri contritionem, ſit in eorum mente attritio pura, & omnis amoris expers. Atqui contra attritio de qua loquebantur, amori initiali juncta erat, & ideo ab eorum nonnullis attritio perfecta nuncupabatur. Res conſtat ex tribus magni nominis Theologis, quos ibidem adducit Gallicus Scriptor ſtatim citatus. Ii vero ſunt, 1. Alphonſus Vivaldus in Candelabro aureo tit. de attrit. q. 2. & præcipue 9. ubi hæc: QUOTIESCUMQUE *invenitur in Doctoribus quod attritio fit contritio, vel attritus fit contritus, eſt intelligendum de attritione perfecta, id eſt de ea qua propter Deum pure dolemus de peccatis, ſed non ita fervide & ſuper omnia ut par erat*. Neque id ab eo temere aſſertum, ſed celebriorum, quos magno numero appellat, ſuffragio roboratum. 541

2. Viguerius qui in ſuis de Sacramento Pœnitentiæ Inſtitutionibus, a tota Pariſienſi Facultate ſolemniter approbatis an. 1549. ſic loquitur Cap. 16. v. 10. *Sciendum eſt quod ſi attritio dicatur dolor de peccatis voluntarie aſſumptus propter timorem ſervilem, ſic quod principium ejus ſit timor ſervilis, ut ſcilicet ſit deteſtatio peccatorum propter metum pœnæ, tunc attritio nunquam fit contritio, nec ex attrito aliquis fit contritus, niſi ad hunc ſenſum quod poſt attritionem venit contritio, ſicut dicimus, ex mane fit meridies, & ex injuſto fit juſtus conſecutive .". Si vero attritio dicatur dolor voluntarie aſſumptus propter Deum ſumme dilectum, ſed non cum ſufficienti & requiſita intenſione ſive gradu, puta quia non ex toto corde & ex tota mente ſic attritio per continuationem, vel applicationem abſolutionis, fit contritio: & ſic intelligitur id quod a Doctoribus communiter dicitur, quod virtute clavium ex attritio fit contritus.*

3. Joanne Molanus, Lovanienſis Doctor (vir judice Baronio, *de Eccleſia Dei & veritate Catholica optime meritus*, & cujus *nec brevem ſcedulam deperire* 542 Biblioth. Belg. T. 2. p. 695.

*æquanimiter* patiebatur idem Cardinalis) in Compendio Theologiæ practicæ edito an. 1585. de contrit. num. 40. *ſaniores Scholaſtici*, inquit, *cum aſſerunt virtutem Sacramenti* Pœnitentiæ *ex attritio contritum hominem facere, loquuntur de attritione quæ adjunctum habet affectum, quo Pœnitens incipiat diligere Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem*.

Ex iis ſic: Eatenus ſufficeret attritio ad juſtificationem, quatenus vi clavium fieret contritio. Atqui juxta veteres Theologos attritio mere ſervilis nunquam fit contritio. Ergo. Et hæc nobis quarta erit probatio præcedentibus utiliter adjungenda.

543 Objic. 9. Rituale Romanum præcipit, & quidem non temere, ut abſolvatur moribundus confiteri non valens, quando per teſtes conſtat, eum dediſse ſigna doloris. Atqui erit id temere præceptum, ſi timor ſervilis non ſufficiat. Is enim facile habetur, non autem ipſa Dei propter ſe dilectio.

544 Reſp. 1. argumentationem hanc, ut alias pene omnes in principium trahere. Sic enim, nec omnium primus, diſputabit quiſpiam. Rituale Rom... Atqui erit id temere præceptum, ſi non ſufficiat metus naturalis. Is enim facile habetur, quia penes hominem eſt; non autem ſupernaturalis, qui a gratia, eaque efficaci, pendet. Ergo.

545 Reſp. 2. neg. min. Sicut enim confertur Baptiſmus in liquore, de quo ambigitur num aqua ſit, quia in extremis extrema tentari oportet: ſic & pari de cauſa debet abſolvi moribundus, de quo dubium ſit an ſolo metu, an alio nobiliori motivo afficiatur.

546 Objic. 10. Si quid obſtet quominus attritio pura ſufficiat in Sacramento, id ſane quod peccandi voluntatem non excludat. Si enim excludat, jam nullus manet in corde obex ad gratiam: unde cum ex Trid. Seſs. 6. Can. 6. & 7. Sacramenta gratiam conferant non ponentibus obicem, nihil erit cur ſimpliciter attritus non juſtificetur. Atqui attritio ex toties dictis peccandi voluntatem abigit.

547 Reſpondet plerique charitatis initialis vindices etiam Anti-Quenelliani, diſt. min. Attritio excludit voluntatem peccandi actualem, C. habitualem, Subd. Excludit occaſionaliter, & ratione dilectionis, quam introducit, *ſicut ſita introducit linum*, ait Auguſt. Tract. 9. in 1. Ep. Joan. C. formaliter & ratione ſui, N. Utique legitimam eſse oportet ſolutionem a tot eximiæ notæ Doctoribus traditam. At, quod mihi uni vertendum eſt vitio, fateor me illam non ſatis aſsequi. Vel enim, ut jam dixi, habitualis iſthæc voluntas, eſt fundus quidam adhæſionis peccato, vi cujus extra veritæ gehennæ hypotheſim peccaret homo; vel ſuperſtes præteriti peccati macula, vel actualis ad peccatum affectus, vel aliud neſcio quid. Non 1. tum quia, juxta eoſdem, habitualis hæc adhęſio locum non habet quoad omnia peccata: nec enim qui ex gravi metu peccavit, radicitus adhæret peccato ſuo; nec qui amicum ex iræ impetu occidit, idem faceret ſublato gehennæ metu: tum quia nec ipſa quædam initialis charitatis ſcintilla, quæ habitualem a Deo averſionem tollere non poteſt, prædictum peccato adhæſionis fundum tollit: tum quia, ut olim poſt Serram adnotavimus, non judicat Deus hominem ex iis quę in hac vel illa occaſione facturus eſset: alioqui reum jam ab ultimę Cœnę momento habuiſset Petrum, a quo, minore quam mortis metu, abnegandus erat. Non 2. quia peccati macula, ſi ſit quidpiam ab habituali illa peccandi volun-

voluntate diverſum, ne ipſa quidem initiali charitate aufertur. Non 3. quia implicat ut actuali ad peccatum affectu fœdatus ſit, qui ex gratiæ impulſu peccatum ſuper omnia deteſtari ſupponitur. Si 4. quid illud ſit, aſſignare ne dedignentur ſolutionis hujus Auctores: vel potius ſolutionem ipſam reddant incudi, &, quod ſane poſſunt, circumfuſam his omnibus caliginem excutiant. Interim

Reſp. neg. maj. Neque enim inſufficiens videtur attritio, quia peccandi voluntatem non excludat, ſed quia excludat ex motivo imperfectiori, eo nempe vi cujus deteſtatur quidem homo peccatum, ut malum ſui, non autem ut malum Dei, ſeu ut averſionem a Deo tanquam a fine ultimo. 548

Objic. 11. Qui ſinceram habet ineundæ cum Deo reconciliationis voluntatem, ad obtinendam in Sacramento gratiam videtur idoneus. Nihil enim exigit Deus ad peccatoris juſtificationem, quam ut is in gratiam ſecum regredi ſincere velit. Atqui ſinceram hanc voluntatem habet, qui vere attritus accedit ad Sacramentum. Quare enim accedit, niſi ut Dei animum ſibi reconciliet? 549

Reſp. neg. min. 1. quia rebus propius inſpectis & attenta ſola timoris natura, qui ex puro gehennæ metu peccata dolet, non tam Dei amicitiam inquirit, quam ne eum ſibi iratum habeat, & ab ipſo mali quid patiatur. Iſtud autem motivum, quo ne terrenus quidem pater vere contentus ſit, an plenam gratiam inveniet coram eo, cui ſi cor dederis, totum dediſti, ſi negaveris, vel dare non ſatagas, nihil ferme, aut nihil ſaltem ipſo dignum dediſti? 2. Et conſequenter, quia is ſolum ſinceram habet ineundæ cum Deo amicitiæ voluntatem, qui ad id media idonea adhibet. Non adhibet autem qui ſolo metu tangitur: Petat enim & enixe petat ſanctæ dilectionis primordia; & ab eo dabuntur, qui venit ignem mittere in terram, nec quidquam vult magis quam ut accendatur. 550

Inſt. 1. Ille ſinceram habet ineundæ cum Deo gratiæ voluntatem, qui firmum habet divina mandata ſervandi propoſitum; quique mori malit quam vel tantillum aliquid peragere, quod divinæ amicitiæ adverſetur. Atqui attritus firmum habet, &c. 551

Reſp. diſt. maj. Qui firmum habet .·. propoſitum, intuitu Dei, C. intuitu ſui ipſius, bono quidem, & laudabili, ſed imperfecto, & qui plus Judæum deceat, quam Chriſtianum, N. Solutio ex dictis conſtat, & amplius conſtabit ex dicendis. 552

Inſt. 2. Atqui propoſitum mandata deinceps ſervandi, licet ab imperfecto motivo exoriatur, ſufficere debet cum Sacramento. Ergo. 553

Prob. Subſ. Ut motivum illud ſufficiat, ſatis eſt ut Chriſtus a digniori motivo, quia difficiliori nos liberaverit. Atqui liberavit. Fecit enim ſi debuit: Debuit autem, quia impoſuit novum confeſſionis onus, e re autem erat, ut qui hinc gravabat, inde ab onere levaret.

Reſp. ad 1. neg. Subſ. Ad 2. & 3. neg. min. Abſit enim, ut qui antiquata timoris Lege, igneam amoris Legem e Cœlis in terras attulit, ab amoris jugo, quo dulceſcit quidquid in Evangelio acerbum eſt, Fideles ſuos levaverit. His quidem uberiores & potentiores gratias confert, ſed præcipue amoris. Non nego eos minori indigere diſpoſitione cum Sacramento, quam indiguerint Judæi Sacramento deſtituti: ſed id factum eſt, non tam ut compenſaretur onus confeſſionis, quam eruditi multi apud Judæos in 554

in uſu fuiſſe volunt, quam in gratiam amoris ipſius: videlicet ut ocius juſtificarentur Fideles, celeriuſque habituali charitate inſtructi, dignos Evangelio fructus in operibus ſingulis ex charitatis motivo vel ſaltem influxu elicerent.

555 Inſt. 3. Conſtat Legem novam eſſe Legem gratiæ. Atqui Lex gratiæ non erit, ſed potius rigoris, ſi ultra timoris motum aliquid exigat. Iſtud enim, quidquid tandem ſit, difficilius habetur quam timor.

556 Reſp. 1. hinc a Pelagianiſante quopiam deductum iri, metum naturalem in Sacramento ſufficere: is enim cum naturæ vires non ſuperet, facilius habebitur, quam timor ſupernaturalis.

557 Reſp. 2. neg. min. Præterquam enim nova Lex Lex gratiæ non dicitur, quaſi nihil ea ad finem ſuum exigat laboris, cum ex Chriſto ipſo apud Matth. 7. *arcta ſit via quæ ducit ad vitam*, & Chriſtianus quiſque *cum metu & tremore ſalutem* ſuam operari debeat; certum eſt Evangelicam Legem multiplici titulo dici Legem gratiæ, & quidem 1. quia præcepta longe pauciora complectitur; 2. quia Chriſtum ipſum habet, quem tantum præfigurabat Lex Moſaica; 3. quia gratias largitur uberiores, eaſque potiſſimum ſanctæ dilectionis: unde tam facile eſt Chriſtiano amare, quam olim Judæo timere. Non ergo querendum eſt de difficultate amoris, ſed querendum quod inter tot amandi motiva & auxilia diabolico quodam miraculo frigeſcimus.

558 Atque hinc ſolvitur quod objiciunt alii, videlicet jugum Chriſti eſſe ſuave, & onus ejus leve. Qui enim hæc dixit Chriſtus, & confeſſionem præcepit, & amorem Dei *ex toto corde*, *ex tota anima*, *ex totis viribus*; atque in eo mandato *Legem* & *Prophetas* conſtituit: Unde ſeu ſufficiat attritio in Sacramento, ſeu ultra ipſam aliud quid requiratur; redit ſemper commentitia Legis difficultas; vel, ut verius dicam, hinc corruit unde repeti

T. 5. p. 511. A. 6. videtur. Ut enim ait S. Doctor gratiæ & charitatis: *Durum videtur quod Dominus imperavit, ut ſi quis vult eum ſequi, abneget ſemetipſum. Sed non eſt durum nec grave quod ille imperat, qui adjuvat ut fiat quod imperat. Nam & illud verum eſt quod ei dicitur in Pſalmo 16.* Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras. *Et illud verum eſt quod ipſe dixit*, Jugum meum leve eſt, & onus meum leve eſt: QUIDQUID ENIM DURUM EST IN PRÆCEPTIS, UT SIT LENE CHARITAS FACIT, .'. *Conſiderate quantum laborent omnes amatores, nec ſentiunt quod laborant: & tunc plus ab eis laboratur, quando a labore quiſque prohibetur.* Aug. Serm. 96. alias 47. de diverſ. Cap. 1. & Lib. de Nat. & Gr. c. 69. *Chriſti ſarcina* UNI *charitati levis eſt. Duræ ſunt timori* viæ Domini, *leves amori*. Ergo nedum grave ſit jugum Chriſti, quia dilectionem exigit, hinc lene eſt, quod & dilectionem requirit, & dat diligendi vires.

Alias id genus objectiones plures qui reperire volet cum ſolutionibus, adeat citatum jam Opus Porphyrienſis Epiſcopi Diſſert. 3. Cap. 12.

## PUNCTUM TERTIUM.

*An ſuppoſita probabilitate opinionis, quæ attritionem ſervilem ſufficere docet, eadem opinio ſit practice tuta.*

REVOCANDUM in mentem quod diximus in Tract. de Conſcientia Cap. 5. nimirum opinionem etiam contraria probabiliorem practice tene-

Digitized by Google

teneri non poſſe, niſi ea multo probabilior ſit. Id autem, ſi quacumque in materia verum eſt; at in iis præcipue quæ juſtitiam proximo debitam & Sacramenta ſpectant. Jam ergo expendendum, an etiamſi ſervilis attritionis ſufficientia iis niteretur motivis, quæ difficultatem haud contemnendam faceſcerent, poſſet hæc ut certum quid & extra omnem aleam poſitum teneri in praxi. Supponit hæc quæſtio rem agi cum Pœnitente, quem certo conſtet, non alio quam timoris motivo deterreri a peccato, idque extra caſum mortis. An autem Pœnitens ipſe facile ac certo ſcrutari poſſit, quo moveatur ſpiritu, metuſne ſolum an etiam amoris, quæſtio eſt nova, quam in præſenti non expendimus. Sit

Conclusio. Opinio quæ attritionis puræ ſufficientiam docet, vel eo rejicienda eſt, quod in praxi tuta non ſit.

Prob. 1. Opinio, qua, etiamſi ſpeculative ſupponatur probabilis, pra- 559
ctice uti non licet, eſt opinio in ordine ad mores prorſus rejicienda. Atqui opinione, quæ attritionis ſervilis ſufficientiam adſtruit, uti non licet, etiamſi, &c. Ut enim opinio iſta nullum practice uſum habere poſſit, ſufficiunt duo hæc, 1. ut eadem opinio tametſi probabilis, imo & oppoſita nonnihil probabilior (quod utique negamus) dubia tamen ſit & incerta; 2. ut, extra neceſſitatis caſum, illicitum ſit in Sacramentis conferendis ſequi opinionem incertam & dubiam, etſi probabilem, relicta tutiori; qualem eſſe oppoſitam fatentur omnes. Atqui utrumque conſtat.

Primo enim opinio quæ pro attritione pugnat, incerta eſt & dubia. Illa ſiquidem opinio incerta eſt & dubia, cujus oppoſita non improbabilibus fulcitur momentis, & teneri poteſt ut probabilis. Ratio eſt, quia ut opinio opinioni veræ oppoſita, vera eſſe nequit, ſic nec opinio opinioni indubiæ oppoſita, moraliter probabilis eſse poteſt. Atqui opinio opinioni de ſufficientia formidoloſæ attritionis oppoſita, eſt ad minus probabilis. *Quis* enim, ait Henno ipſe, poſtquam omnes intendit nervos, ut attritionem puram vindicaret; *quis dicere auſit moraliter improbabilem eſſe opinionem, quam hoc tempore tot ſuſtinent Epiſcopi, Academiæ & Theologi, ut exiſtimem tot eſſe pro, quot contra. Sane, ait Steiaert, Epiſcopi Epiſcopis, Academiæ Academiis, Scholæ Scholis hac in parte adverſantur.* Huc facit, pergit idem Henno, quod opinio quæ formidoloſam attritionem rejicit, 1. rationes afferat *non ſpernendas tum ex Auguſtino, tum ex aliis Patribus, tum ex antiquis Theologis, tum etiam ex Tridentino depromptas; 2. quod auctoritati, quam ex Tridentino deſumpſerat opinio* pro ſervili attritione decertans, *non parum detraxit Tridentina Pallavicini Hiſtoria, ubi aſſerit* & probat a Patribus ſublatam fuiſse vocem, *ſufficere*, quia *nihil circa materiam hic agitatam decidere* voluerint; 3. *quod ante Tridentinum vix reperire ſit Auctores, qui dixerint ſufficere attritionem ſine aliquo Dei amore benevolo. Unde Suarez ſcribens poſt Tridentinum de noſtra ſententia dicebat part. 3. quæſt. 90. art. 4. diſp. 15. Sect. 4. num. 17.* Illa opinio nec valde antiqua eſt, nec multum communis. *Et Dominicus Soto, qui Tridentino interfuerat* :: *ſic ait diſt. 18. in 4. quæſt. 2. art. 6.* Doctrina hæc de attritione, quæ in Sacramento fit contritio, licet ſit vera, non eſt tamen multum vetus: *& ſic concludit*: Revera cum qui mihi diceret ſe non pœnitere propter Deum, abſolvere non auderem. *Si non audeat ille, qui circa hoc mentem Concilii penetraverat, an prudenter audebimus*

*nos*? Deterret me, *proſequitur Soto*, non eſſe articulum fidei .·. Non enim eſt expreſſa Evangelica aſſertio. Imo neque apud Auguſtinum, aliumve iſtius claſſis Auctorem reperitur, ſed eſt Scholaſticorum collectio (*id eſt*, concluſio) quæ quanquam ſit vera, non eſt tamen digna, cui bilances perpetuæ noſtræ ſalutis aut damnationis confidamus. 4. *Quod etiam præcipui ſententiæ* hujus *Patroni nolunt eam, ſaltem in articulo mortis, eſſe practicandam*, ob grave, *ut ajunt*, damnationis periculum: *Si grave periculum ergo non tanta certitudo*. Hæc ille.

Secundo, in Sacramentis conferendis non licet practice ſequi opinionem dubiam & incertam, etſi probabilem, relicta alia tutiore. 1. Quia damnata eſt ab Innocentio XI. an. 1679. & a Clero Gallic. an. 1700. hæc juniorum Caſuiſtarum aſſertio: *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore*. 20. Quia reipſa non licet ſequi opinionem, quæ æternæ ruinæ periculo eum exponit a quo practice tenetur. Atqui opinio, cui ſufficiens eſt attritio formidoloſa, ut pote nec indubia nec certa, æternæ damnationis periculo eum exponeret, a quo practice teneretur, ut docet Suarez, vel ſaltem *valde probabiliter* ab aliis doceri tradit: imo exponeret adhuc, ſi, quod utique diffitemur, oppoſita probabilior ſupponeretur. Ut enim in hac etiam hypotheſi exponat æternæ damnationis periculo, ſatis eſt ut qui eam ſequitur, materiam dubiam & incertam adhibeat pro certa ſine neceſſitate: id enim nefas eſſe jam confitentur omnes. Sed qui ſola contentus eſſet attritione ſervili, materiam dubiam adhiberet pro certa, adeoque Sacramentum exponeret nullitati, citra neceſſitatem. Neque enim negabunt adverſarii Deum, qui impoſſibilia non jubet, eas, urgente præcepto, gratias largiri, quæ ad deteſtandum ex perfectiori quam attritionis motivo requiruntur. Quemadmodum igitur licet ſpeculative probabilis ſit, aut etiam oppoſita probabilior ſupponatur opinio D. Thomæ de ſufficientia panis ſiliginei in Euchariſtia, peccaret tamen qui extra extremæ, ſi quæ ſubeſſe poſſit, neceſſitatis caſum ſiligineo pane uteretur. Quemadmodum rurſus peſſime audiret medicus, qui omiſſa citra cauſam medicina indubie profutura, aliam probabiliter tantum profuturam daret ægroto. Sic a pari in præſenti materia.

560 Nec dicas, teſte Eſparza S. J. Romanæ Inquiſitionis qualificatore, qui præſens aderat, quando reprobata eſt propoſitio, *Non eſt illicitum*, &c. intactam penitus fuiſſe opinionem de ſufficientia attritionis ſervilis, licet tunc examini ſubjecta fuerit: imo hanc ex unanimi Cenſorum ſuffragio remanſiſſe incolumem.

Aliud eſt enim opinionem non improbari, aliud eamdem judicari moraliter certam. Utique intacta remanſit hactenus opinio D. Thomæ, quæ panem ſiligineum ad Euchariſtiæ materiam ſatis eſſe contendit. Cedo quis eam in praxi tenere auſit? Adde, quod ſicut bona fides illius, qui propter D. Thomæ auctoritatem ſiligineo pane uteretur, eum quidem a peccato eximere poſſet, nec tamen Sacramentum verum efficeret, ſi forte falſa ſit, ut a multis eſſe conjicitur, opinio ipſius: Sic a peccato immunis quidem eſſe poſſet, qui ad Pœnitentiam accederet cum attritione ſola: at non ideo ſalutem conſequeretur in hypotheſi probabiliter vera, quod ſervilis attritio per ſe ſolam in Sacramento non ſufficiat.

Objic.

Digitized by Google

Objic. 1. Tuta eſt practice opinio, cujus praxim approbat Eccleſia. 561
Atqui ∴ Illius enim opinionis praxim approbat Eccleſiæ, quam ſcit & permittit doceri ut veram & practice tutam. An enim pia mater opinionem ex qua tot ſcaturirent ſacrilegia, tot hominum damnatio, uti veram & tutam doceri ſineret, niſi ejus praxim omnis expertem periculi judicaret. Atqui ſcit Eccleſia & permittit doceri opinionem attritionis formidoloſæ, ut veram & tutam; vetatque ne ulla hæc notetur cenſura, ut patet ex Decreto Alexandri VII. Ergo.

Reſp. ad 1. neg. min. ad 2. 1. retorqueo argumentum. Illius opinionis 562
praxim improbat Eccleſia, quam ſcit & ad minus permittit rejici ut falſam & nullatenus ſecuram in praxi. Atqui ſcit Eccleſia ∴ Neque vero ignorat Apoſtolica Sedes, quæ ſit ea de re ſententia ſeu Cleri Gallicani, cum is eam publicis monumentis inſcripſerit; ſeu innumerabilium toto Orbe Theologorum; cum ex his alii ſuos ea de re Libros Rom. Pontifici, ut Clementi XI. Porphyrienſis Epiſcopus; alii Miniſtris ejus, ut non ita pridem Prolegato Avenionenſi Galdus, nuncupatoriis Epiſtolis dedicaverint.

Reſp. 2. neg. maj. 1. Quia Theſis iſta ∴ *Debet opinio cenſeri probabilis, dum* 563
*non conſtet rejectam eſſe a Sede Apoſtolica tanquam improbabilem*, quæ eſt num. 27. inter damnatas ab Alexandro VII. an. 1665. *quatenus ſilentium & tolerantiam pro Eccleſiæ vel Sedis Apoſtolicæ approbatione ſtatuit*, *falſa* declarata eſt a Clero Gallic. an. 1700. *ſcandaloſa*, *ſaluti animarum noxia*, &c. 2. Quia ſi quis attritionis ſufficientiam approbaſſet, maxime Clemens X. dum hanc, non ſecus ac propoſitam ſententiam ulla cenſura notari vetuit. Porro Clemens X. Lovanienſibus deputatis, teſte Fervacquio, renuntiavit, *ſe in ea eſſe ſententia quod requiratur aliquis Dei amor propter ſe in Sacramento*. 3. Non magis Eccleſia ſervilis attritionis ſufficientiam probare cenſenda eſt, quia illam doceri ſinat, quam approbaſſe cenſenda ſit tot Ethicæ Chriſtianæ corruptelas, quarum aliquot tandem proſcripſit, alias, Deo dante, proſcribet deinceps. Imo erat cur iſtas magis quam illam proſcriberet deinceps. Hæ ſiquidem, puta quod intentio interior in Officii recitatione neceſſaria non ſit, &c. frequenter nocere poſſunt: illa vix umquam ultra rarum attritionis qua talis cognitæ caſum: cum ne unus quidem vel Pœnitens reperiri poſſit, qui peccatum ſuum quo meliori poteſt motivo non deteſtetur; vel Confeſſarius, qui ad deteſtationem hanc pro virili non accendat. Sane, ait, laudatus ſupra Theologus, *a viginti quinque annis ſatis aſſidue confeſſiones excipio, & ne unum reperi, qui ſola attritione fuerit contentus, licet ab omnibus mihi incognitis actum doloris exegerim verbis expreſſum. Quod mihi accidit, ſane accidit & aliis. Hac de re certior Eccleſia, aliiſque rationibus mota, nihil circa hoc decidit*. Et vero, quot heu! turbarum origo eſſe poteſt definitio etiam æquiſſima.

Objic. 2. Non tenemur in materia ſalutis viam ſemper eligere tutiorem. Alioqui nequidem ſufficeret charitas initialis, cum tutior ſit contritio perfecta. Ergo. 564

Reſp. diſt. ant. Non tenemur viam eligere tutiorem, cum præſto eſt 565
alia vere tuta, C. ſi hæc deficiat, ut in præſenti fatentur vel ipſi præcipui contrariæ opinationis aſſertores, N. Non requiritur contritio perfecta, quia hanc non requiri pene aſſeruit Sedes Apoſtolica in textu ad calcem Concilii Romani appoſito; & expreſſe definiit Gallicana Eccleſia, nulla in *Infra p. 516.*
con-

contrarium dictis vel factis reclamante. Aliquid vero ultra metus ſervilis impulſum probabiliſſime ad ſecuritatem requiri conſtat ex infinitis prope monumentis, quorum aliquot deinceps excutiemus. Unde qui adeo attritione nituntur, ut, ſaltem ore tenus & inter Scholæ clamores, in ea ſpem conſtituere ſuam videantur, hac retundendi ſunt Auguſtini voce, T. 5. p. 204. B. Serm. 40. alias Hom. 11. inter 50. *Ecce dat tibi ſecuritatem Procurator: quid tibi prodeſt, ſi Pater-familias non acceptet.* Cogitare meum nihil ponit in re, ajebat Scotus: unde, ſi contra quod ſentiunt Attritionarii, invalida ſit confeſſio coram ſupremo Judice, nec ex ſenſu, nec ex dictis illorum valida efficietur.

566 Objic. 3. Non ea fuit umquam Facultas Pariſienſis, quæ opinionem minime tutam approbaret. Atqui Facultas illa, ceterarum omnium parens, ſervilis attritionis doctrinam comprobavit, cum an. 1638. propoſitiones a Seguenoto traditas *de attritionis inſufficientia cenſuit eſſe quietis animarum perturbativas, communi & omnino tutæ praxi Eccleſiæ contrarias*, &c.

567 Idem an. 1715. præſtiterunt primariæ Germaniæ Univerſitates, Viennenſis, Pragenſis, Ingolſtadienſis, Dilingana, & Saliſburgenſis, quæ Diſcuſſionem Theologicam Auguſtini Michel exaratam adverſus quatuor Diſſertationes Lamberti Le Drou, non ſine encomio approbavere. Ergo.

568 Reſp. ad 1. neg. min. Aliud enim eſt approbare ſufficientiam *attritionis*, quam & admittunt omnes, quibus non ſecus ac Clero Gallicano perſuaſum eſt, non requiri in Sacramento contritionem perfectam, prout exiſtimabat Seguenotus, aut pro eo alius quiſpiam: Aliud ſervilis attritionis ſufficientiam tueri. Primum fecit ſacra Facultas Pariſienſis, cujus doctrinam lubenter amplectimur: de ſecundo ne cogitavit quidem: & id invicto duplici momento conſtat; 1. quia ſacra Facultas, quæ non omni doctrinæ vento circumfertur, oppoſitam ſententiam qua data occaſione amplexa eſt, puta cum decies ad minus tota approbavit Libros in quibus ſervilis attritio palam & rotunde explodebatur, ut an. 1549. *Inſtitutiones ad naturalem Philoſophiam* Joannis Viguerii e Prædicatorum Familia, Doctoris ac Profeſſoris Toloſani: an. 1552. *Inſtitutionem Chriſtiani hominis adverſus hujus temporis hæreſes*, auctore Stephano Pariſio, Avellano Antiſtite: an. 1589. inſerta Bibliothecæ Patrum Opera, quæ inter non infimo loco ſedet *iter Paradiſi*, ubi ſic Robertus ille a quo nomen ſuum habet Sorbona: *Quantumcumque de peccato doleas finaliter propter hoc quod ſcis te damnandum, & conſecuturum mortem inferni per peccatum tuum, & ſi rogaveris Dominum ut tui miſereatur, non exaudiet te, licet bona infinita propter hoc facias*, &c. 2. Quia ſervilis attritionis ſufficientia a Sacra Facultate poſt cenſuram, ut ante, tum a Profeſſoribus, tum a Librorum Cenſoribus, tum a Scholaſticis inter publicas diſputationes profligata fuit. Sic, ut Sambovium prætermittam, doctiſſimus D. Pereiret in Regia Navarra Profeſſor, quem ſenſus latæ an. 1638. cenſuræ latere non potuit, cum is unus fuiſſet a Deputatis a Facultate ad examinandum Seguenoti Librum, in *dictatis*, an. 1647. opinionem, qua ad Sacramentum requiritur *amor Dei etiam ſuper omnia, ut prudentiorem & tutiorem* amplectitur. Sic approbatus fuit an. 1651. a Doctoribus quatuor Morini Liber, quem ſuum non eſſe norunt Attritionarii. Sic demum publicis in Theſibus, quarum extant plures ab an. 1640. frequentiſſime propugnarum

tum eſt, *multum detrahere veritati, qui ſine actu amoris Dei hominem juſti-* *Theſis*
*ficari poſſe affirmat, & qui ſibi ſuadere conatur definiiſſe Tridentinum attritio-* *an.1647.*
*nem puram cum abſolutione ſacramentali ad juſtificationem ſufficere*. De his adi geminum Opus, aliud quod jam citavimus, inſcriptum, *Eclairciſſement*, &c. part. 4. Cap. 8. aliud cui titulus: *de la Contrition néceſſaire*, &c. in ipſo fine, & pag. 327.

Quod ſpectat ad Germaniæ Univerſitates, quæ Michelii Opus appro- 569
barunt, reponit Porphyrienſis Epiſcopus in *Confutatione Diſcuſſionis Theologicæ*. 1. ex adverſo ponendo *Univerſitatem Pariſienſem omnium matrem, ac rurſus Colonienſem*, (ubi Michelius triſtem paſſus eſt repulſam) *cum utriuſque filia Lovanienſi & Duacenſi*. 2. Viennenſem & alias, dempta Salisburgenſi, quem PP. Benedictini in Theologicis moderantur, Patribus Societatis in diſciplinam traditas eſſe: hos porro, cum teſte Francolino
Lib. 2. Operis *de dolore ad Sacramentum Pœnitentiæ :·: neceſſario*, c. 6. §. 2. *Le Drou*
num. 17. pro ſervili attritione ita pugnent, ut opinio hæc fere haberi *p. 12.*
poſſit *tanquam ſententiam Societatis*, pro ſe ipſis, non ut judices, ſed ut partes ſuffragium tuliſſe. Erunt vero fortaſſis, qui Auctorem hunc non
tam ut *Theologum affectu vacuum*, quam *ut partem*, hic ſuffragium ferre *Ibid.*
putent. Ut ut eſt, fatente ipſo, (an. 1716.) *non ita pridem in opinionem* *p. 13.*
*illam conceſſit Societas*. Atqui fatente alio Lamberto (an. 1741.) *plures ex* *Gaud.*
*eadem Societate variis in Collegiis Profeſſores opinionem de attritionis ſervilis* *p. 82.*
*ſufficientia* hodie ſpernunt. Ergo his id pene contingit quod celebrioribus *edit. 2.*
Scholis, quæ circa quæſtiones necdum ab Eccleſia definitas contraria in ſtudia ſcinduntur; & editos hinc & inde Libros approbant, modo in iis nihil Fidei adverſum contineatur.

## PUNCTUM QUARTUM.

*Conſectaria e præcedentibus.*

CONCLUSIO. Ad juſtificationem in Sacramento requiritur aliquid ultra motivum timoris.

Prob. 1. Ex dictis opinio quæ ſola attritione contenta eſt, nec certa 570
eſt ſpeculative, nec practice tuta. Ergo ultra attritionem requiritur aliquid in Sacramento.

Prob. 2. auctoritate Cleri Gallicani, qui an. 1700. hæc ſtatuit: *De dilectione Dei, ſicut ad Sacramentum Baptiſmi in adultis; ita ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ eſt laborioſus Baptiſmus, neceſſaria, hæc duo imprimis ex ſacro-ſancta Synodo Tridentina monenda & docenda eſſe duximus: Primum, ne* *Trid.*
*quis putet in utroque Sacramento requiri ut præviam contritionem eam quæ ſit* *Seſſ. 14.*
*charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actu ſuſcipiatur,* *c. 4.*
*hominem Deo reconciliet. Alterum, ne quis putet in utroque Sacramento ſecurum ſe eſſe, ſi præter fidei & ſpei actus non incipiat diligere Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem.*

Et infra: *Placet etiam caveri a Sacramenti Pœnitentiæ Adminiſtris, ne* *Prop. 1.*
*in hoc Pœnitentiæ Sacramento, aliiſque Sacramentis conferendis, ſequantur opi-* *Innoc. X.*
*nionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore; neve Pœnitentes ipſorum fidei animam ſuam committentes admonere ceſſent, ut in pœnitendo in-*

*choa-*

*choatæ ſaltem dilectionis Dei ineant viam, quæ ſola ſecura ſit; graviter peccaturi in hoc ſalutis diſcrimine, vel eo ſolo quod certis incerta præponant.* Atqui in his evidenter requiritur aliquid non modo ultra metum gehennæ, ſed & ultra ſpei actus; ſi tamen gehennæ timor ab actu ſpei divelli poſſit, ut adverſariis videtur. Ergo.

## PUNCTUM QUINTUM.

*Quid tandem ultra motivum timoris requirat attritio.*

EX dictis Sectione prima Articuli ſecundi præſentis hujus Capitis, ſequitur, quæſitam hanc tanto labore gemmam, qua attritio perfici debet ut gratiam in Sacramento pariat, eſſe vel amorem concupiſcentiæ aut ſpei, vel amorem ſimplicis benevolentiæ, vel amorem charitatis, remiſſum quidem, ſed qui tamen de ſe ſit ſuper omnia; vel demum amorem charitatis, qui per ſe ſolum non ſit ſuper omnia, ſed a conſortio timoris, alteriuſve id genus motivi, habeat quod omnia ſalutis obſtacula ſuperet.

Ex his opinionibus nulla eſt quæ ſuos vindices nacta non fuerit; ſed ita parti quam ſemel amplexi ſint addictos, ut quicumque in aliam vel propenderit, gravem is apud ceteros notam ſuſtineat, & ſibilo explodatur. Tantæne animis cœleſtibus iræ? tantiſne inſultationibus vindicantur charitatis jura?

Illud ut effugerem infortunium, ſi tamen vitari poteſt, e re mea decrevi eſſe, ut uniuſcujuſque opinionis præcipua commoda & incommoda, qua maxima potis eſſet fide, Lectorum oculis ſubjicerem, ut quiſque rebus coram Deo penſatis id arripiat quod ſatius eſſe judicaverit.

Quod antequam facio, paucis expendere liceat, an tanti ſit præſens quæſtio, ut tanto cum tumultu agitari mereatur.

Affirmant equidem plures; jamque ab Operum ſuorum exordio præfantur, quæſtionem præſenti nullam eſſe graviorem; cum ab ea pendeat æterna Pœnitentium ſalus. Age vero exploremus an ita ſit.

571 Noſtra hæc de attritione controverſia vel a Janſenianis contra Antijanſenianos, vel ab Antijanſenianis inter ſe agitatur. Si primum; inutiliter movetur. Nimirum id omnibus Janſenii Diſcipulis ſolemne eſt, ut omnem Chriſti gratiam, gratiam eſſe charitatis tueantur. Vel ergo qui ad Pœnitentiæ Sacramentum accedit, gratia aliqua movetur, vel nulla. Si nulla, nullo in ſyſtemate juſtificabitur; nec certo eam qua indiget gratiam habebit a Novauguſtinianis. Si aliqua; ut quid fragor tantus, cum gratia hæc, eo ipſo quo gratia eſt, ſit vera charitas, ſaltem initialis. Mihi audire videor medicum, qui coram Iſraelitis in deſerto vagantibus, longa argumentorum ſerie probare vetit, perituros ex ipſis quotquot diverſum quid a manna deguſtaverint. Papæ! dixiſſet horum quiſpiam, quorſum tua hæc oratio? neſcis vel hic pereundum fame, vel manna veſcendum; quia iſtic eſca vel nulla eſt, vel manna eſt.

Si regerunt ſibi curæ eſſe ut pro viribus Pœnitentem hortentur ad efflagitandam Spiritus ſancti opem, gratulabor, quandoquidem ſic profiteantur orationem peccatoris novum non eſſe peccatum. Interim tamen

ſciant,

ſciant, id quod in gratiam Pœnitentium faciunt, ab aliis æque ad minus fieri. Utramque junior Directorum ſpeciem expertus ſum: nec me fugit quos ſenſerim omni ex parte accuratiores.

Quod ſi res inter Catholicos agatur, non multo utilior videtur tota hæc 572
diſceptatio. 1. quia qui attritionem puram ſufficere judicant, digniori motivo Pœnitentes ſuos conſtanter inſtruunt; ſicque quod ſpeculative docent, abjiciunt in praxi. 2. quia Pœnitentes ipſi eam in ſe contritionem efformare ſtudent, cujus normam pueruli a Cathechiſmis hauſerunt: ea vero ne quidem loquitur de pœnis gehennæ. 3. & id præcipuum; quia ne ipſi quidem Pœnitentes diſcernere ſatis poſſunt, quo agantur ſpiritu, metus an amoris. Erunt qui ſibi Seraphim ardentiores videantur, quique nihilominus vix ſupernaturali moveantur impulſu. Erunt qui ſe ſilice duriores æſtiment, jamque pene reprobos, qui tamen Dei legem plus diligant, quam millia auri & argenti. Caducum igitur eſt quodcumque motivi eos afficientis examen: unaque certa hic regula conſtitui poteſt, ut ex fructibus dignoſcatur arbor, ſeu Pœnitens ex conſtanti mandatorum Dei obſervatione judicetur.

Neque hæc, noſtra tantum, ſed & aliorum plurium eſt opinatio. Sic 573
Meldenſis ille Boſsuetus Tom. 2. Liter. & Opuſcul. pag. 59. *Ceux qui font tant de belles thèſes pour l'amour ſans rapport à nous, ſe donnent un ſoin inutile d'amuſer le monde;* & ſup. pag. 57. *Celui-là eſt le plus parfait qui abſolument aime le plus* PAR QUELQUE MOTIF QUE CE SOIT. Sic & qui unus apud quoſdam pro millibus computatur, celebris Abbas S. Cigirani, trito jam nomine Sanciranus, interrogatus in Caſtro Vincennarum an. 1639. a Jacobo Leſcot, Doctore & Profeſsore Pariſienſi, poſtmodum autem Carnutenſium Epiſcopo, annon veram contritionem in Sacramento requiri aliquando docuiſset; his expreſſim verbis reſpondit num. 85. *A dit n'avoir jamais parlè à qui que ce ſoit, ſi l'attrition ou contrition ètoit nèceſſaire au Sacrament de Pènitence pour obtenir le remiſſion de ſes* Recueil
*pèchès, ſçachant bien que le diſcernement de ces mouvemens, a ſçavoir attrition* p. 68.
*& contrition, eſt impoſſible à celui meme qui prètend les avoir, à plus forte raiſon aux autres.* Hæc ille quæ vero conſona videntur: Nec dubitem, quin, ut ſæpe haud credendum eſt Pœnitenti contritionem ſuam prædicanti; ſic quandoque haud credendum ſit Pœnitenti, qui lacrymis ora ſuffuſus, pene juret ſe nullo tangi amoris ſenſu. Id tamen D. Bernardi meminiſſem: *Non eſt omnibus credendum, ſed nec decredendum.* His præmiſſis, quæ ſi parum proficient, parum nocebunt, jam delibandæ ſigillatim opiniones ſuperius recenſitæ.

*Opinio eorum qui ſolo ſpei amore contenti ſunt.*

Amorem ſpei ad juſtificationem in Sacramento ſufficere, una tantum Tourn.
ratione probat claſ. Tournelyus, quæ ſic inſtitui poteſt. p. 278.

Ut amor ſpei ſatis ſit in Sacramento Pœnitentiæ, duo ſufficiunt, 1. 574
ut amor ille, licet comparate ad amorem charitatis minus perfectus, ſit tamen in ſe caſtus, gratuitus & honeſtus. 2. Ut qui præter eum a non nullis requiritur amor charitatis, per ſe ſemper, adeoque & extra Sacramentum juſtificet. Conſtat enim ex Clero Gallicano non requiri,

ſeu

ſeu Baptiſmo, ſeu in Pœnitentia, eam contritionis ſpeciem, quæ *antequam* Sacramenta hæc *actu ſuſcipiantur, hominem Deo reconciliet.*

575 Atqui 1. amor ſpei caſtus eſt, gratuitus, &c. cum eum proponat Scriptura, commendent Patres, & in Conciliis ſuis vindicet Eccleſia. Hunc proponit Scriptura Deuter. 6. 3. *Audi, Iſrael, & obſerva ut facias quæ præcipit tibi Dominus, & bene ſit tibi.* Matth. 19. 29. *Omnis qui reliquerit domum vel fratres aut ſorores .˙. vitam æternam poſſidebit.* 2. Timot. 4. 7. *Bonum certamen certavi .˙. in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*, &c. Eundem celebrant Patres uti bonum & caſtum, Auguſtinus Serm. 334. T. 5. p. 1296. C. alias 48. de Sanctis. *Hoc eſt Deum gratis amare; de Deo Deum ſperare, de Deo properare impleri.* Serm. 118. alias 19. de verb. Apoſt. *Aliud eſt time-* ibid. p. 853. *re pœnam, aliud eſt amare juſtitiam. Amor caſtus in te eſſe debet, quo ama-* E. F. *re deſideres videre non cælum & terram, &c. ſed deſidera videre Deum* T. 4. p. 766. G. *tuum .˙. Ecce propter quam viſionem fac bonum &c.* Enarrat. in Pſalm. 72. *Factum eſt cor caſtum, gratis jam amatur Deus, non ab illo petitur aliud præmium .˙. Præmium Dei ipſe Deus eſt .˙. ſi aliud dilexerit* homo, *non erit caſtus amor.*

Demum amorem hunc vindicat Eccleſia: *Si quis dixerit*, aït Trid. Seſs. 6. Can. 31. *juſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis operatur; anathema ſit.* Lege ejuſdem Seſs. Cap. 11. & 16. a pluribus enim tempero, quia honeſtatem ſpei contra Quietiſtas vindicavi Tom. 5.

576 2. Amor charitatis qui ſolus ultra ſpei amorem requiri poſſit, per ſe ſolum juſtificat quocumque ſit in gradu. Si enim charitatis perfectio non ex intenſione graduum, ſed ex formali ac ſpecifico ejus motivo ducitur, jam neceſſum eſt ut charitas eſsentialiter & ratione motivi, in quocumque gradu ea ſit, hominem Deo reconciliet. Atqui charitatis perfectio non pendet ex intenſione graduum, ſed tota ducitur ex formali ejus motivo.

Tourn. p. 162. Prob. min. multiplici argumento, & quidem 1. quia ſi ad charitatis perfectionem requireretur certa graduum quantitas, vel ſumma in ſe, qua major haberi non poſset: vel ſumma comparate ad alia amoris noſtri objecta.

577 Non 1. tum quia ſummi hujus conatus vix capax eſt homo in hac vita. Unde ex Auguſtino Lib. de Perfect. Juſt. c. 8. *Cum adhuc eſt aliquid carnalis concupiſcentiæ, quod vel continendo frænetur:* Eſt autem ſemper in hac vita; *non omni modo ex tota anima diligitur Deus.* Tum quia, juxta D. Thomam 2. 2. quæſt. 24. O. ad veram eſsentialiter charitatem ſatis eſt, *quod homo habitualiter totum cor ſuum ponat in Deo, ita ſcilicet quod nihil cogitet aut velit quod divinæ dilectioni ſit contrarium: quæ charitatis perfectio communis eſt omnibus charitatem habentibus.* Tum quia intenſior erat in Petro amor Chriſti, quam in ceteris Diſcipulis, ut liquet ex Joan. 21. 15. *Simon Joannis diligis me plus his*: & in his tamen vera erat charitas, eaque ad juſtificationem abunde ſufficiens.

578 Non 2. quia vix intelligi poteſt quomodo fieri debeat hæc comparatio. Vel enim fieri deberet cum quolibet amore poſſibili; & tunc nullus aſſignari poterit hujus intenſionis terminus; ſicque recidit expoſitio hæc in abſurditatem prioris ſententiæ. Vel facienda erit ea comparatio cum amore quem aliquando habuerit homo: id autem præterquam admo-

dum

Google

dum difficile eſt, nullatenus eſt neceſsarium: quia ſæpe contingit ut voluntas intenſius in objectum etiam malum feratur, & tamen levius peccet ratione materiæ levioris, quam dum minus intenſe objectum aliud proſecuta eſt, ſed cujus gravior foret materia. Atque etiam fieri poteſt ut dolor de temporali damno intenſior ſit dolore de damno ſpiritali, abſque eo quod temporale ſpiritali præferatur; ut ſupra diximus. Vel demum comparato facienda eſt cum amore quem actu habet homo: & id non minus abſurdum eſt; tum quia eſset hæc comparatio ejuſdem cum ſeipſo; tum quia dum conteritur homo, nihil neceſsum eſt ut diſtractam e comparationibus voluntatem gerat.

2. Quia Scriptura & Traditio charitatem exhibent ut aliquid quocumque in gradu etiam remiſso eſsentialiter perfectum, adeoque ſemper par homini juſtificando. Id autem 579

Prob. 1. negative: Scriptura enim nullibi certum gradum aſſignat tanquam ad eſsentiam charitatis neceſsariam. Requirit ea quidem Joel 2. 22. & Matth. 22. 38. ut homo Deum *ex toto corde* diligat. Verum teſtimonia hæc, ad rigorem litteræ ſumpta, non aliquem tantum, ſed ſummum deſignarent intenſionis gradum, quem ne ii quidem exigunt quibuſcum congredimur. Unde ſufficit ut ii ſimileſque textus de charitate appretiative ſumma intelligantur. 580

Prob. 2. poſitive: quia Scriptura, ad id ut homo Deo gratus ſit & acceptus, unam Dei dilectionem exigit, nulla facta graduum & intenſionis mentione. Prov. 8. 17. *Ego diligentes me diligo*. 1. Petri 4. 8. *Charitas operit multitudinem peccatorum*. Joan. 14. 23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit; & Pater meus diliget eum*, &c. 581

Idem docent SS. PP. Auguſtinus Serm. 35. alias 2. de diverſis: *Deus nobis de compendio ſe offert: clamat nobis, Amate me, & habebitis me; quia nec poteſtis amare me, niſi habueritis me.* T. 5. p. 172. C.

Tract. 5. in Ep. Joan. Cap. 3. *Non diſcernuntur filii Dei a filiis diaboli, niſi charitate. Qui habent charitatem, nati ſunt ex Deo; qui non habent, non ſunt nati ex Deo. Nemo interroget hominem, redeat quiſque ad cor ſuum: ſi ibi invenerit charitatem, ſecurus ſit, quia de morte tranſiit ad vitam.* Ibid. p. 860. C.

Tract. 9. in Joan. *Quam* charitatem CUM HABERE COEPERIT HOMO, *Spiritum ſanctum habebit: quam ſi non habuerit, ſine Spiritu ſancto erit.* T. 3. part. 2. p. 364. A.

Lib. de Nat. & Gr. c. 70. *Charitas inchoata, inchoata juſtitia eſt: charitas provecta, provecta juſtitia eſt: charitas magna, magna juſtitia eſt.* Hic autem charitas etiam inchoata hominem juſtum efficere ſupponitur. T. 10. p. 164. D.

Ibid. c. 38. *Si in Abel juſto charitas Dei, qua una vere juſtus eſt quicumque juſtus eſt, adhuc erat quo poſſet & deberet augeri, quidquid minus erat, ex vitio erat.* Ubi homo ea etiam charitate juſtus eſt, quæ ejuſdem hominis vitio minus intenſa eſt.

Eadem eſt S. Thomæ doctrina 3. p. q. 70. a. 4. O. ubi: *Minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & vitare omne peccatum mortale.:. minima enim charitas plus diligit Deum quam cupiditas millia auri & argenti.* Et 2. 2. q. 24. a. 5. O. *Minima charitas ſe extendit ad omnia illa quæ ſunt ex charitate diligenda.* Si minima charitas; ergo ea etiam quæ eſt in gradu remiſso, dummodo vera ſit charitas.

Id-

Idipſum confirmat Tournelyus ratione quintuplici.

582 I. Non poteſt aſſignari quis requiratur gradus ut charitas eſſentialiter parique ad juſtificationem modo ſit completa; unde gradum hunc ſoli Deo notum eſſe fatentur adverſarii poſt Alenſem in 4. q. 17. Hinc porro, ut apprime notat Canus, ſequitur hominem perpetuo ignorare invincibiliter, an habendæ contritionis præcepto ſatisfecerit. Inde vero quanta animæ fideli anxietas: quæ ſcrupulorum ſeges? Adde quod de ignotis non dentur præcepta, ne dentur de impoſſibili. Ergo ſi prorſus neſciat homo quo indigeat gradu ad juſtificationem; non eſt cur ad hunc vel illum gradum teneatur.

583 II. Fides & ſpes quocumque ſint in gradu, veræ ſunt eſſentialiter & perfectæ virtutes. Ergo & charitas.

584 III. Charitas habitualis independenter a gradibus eſſentialiter completa eſt. Ergo & actualis.

585 IV. Averſio quæcumque, etiam remiſſa, a Deo tanquam ab ultimo fine gratiam ſanctificantem perimit. Ergo quæcumque ad Deum tanquam ad finem ultimum converſio eandem gratiam renovat: Deus quippe longe propenſior eſt ad veniam quam ad vindictam.

586 V. Charitas peccatum non deſtruit ratione gradus & intenſionis, ſed ratione ſubſtantiæ; prout nempe eſt amor Dei propter ſe ſuper omnia dilecti, qui cum peccato mortali compati non poteſt. Et vero quid in homine Deum ſuper omnia ex motivo charitatis diligente, licet actu nondum intenſo, deſiderari queat ut Deo reconcilietur. Deteſtatur is peccatum; firmum habet ab eo deinceps abſtinendi propoſitum; voluntas ejus in Deum quo perfectiori poteſt motivo convertitur. Ergo.

587 His adde, ex iis qui amoris neceſſitatem majori, ſi ita loqui fas eſt, impetu tuentur, quoſdam eſſe, qui amorem Dei ut nobis ad ipſum charitatis præceptum pertinere & ſufficere velint: Ita Henricus a S. Ignatio Lib. 3. Cap. 2. nu. 9. qui hac ratione exiſtimat conciliari facile poſſe Theologos *ſuper divini amoris neceſſitate ad juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ: Cum*, inquit, *exceptis paucis rigidis Molmiſtis, ceteri fere conveniant, ſaltem amorem ſpei, ſive Dei quatenus ſummi boni & ultimi finis noſtri ad eam neceſſarium eſſe*. Quibus denuo adjungere liceat, inter ſtrenuos illos charitatis aſſertores non deeſſe (viſa & audita loquor) qui amorem Dei purum, & ſine ullo ad *intereſſe* noſtrum reſpectu, judicent impoſſibilem.

En præcipua momenta opinionis hujus, quæ, ut evidens eſt, facile ſpecificam contritionis & attritionis diſtinctionem aſſignat; quatenus hanc a motivis plane diſparibus repetit, charitatis ſcilicet in contritione, concupiſcentiæ vero vel ſpei in attritione.

*Momenta contraria.*

588 I. Probationes modo allatæ eos tantum impetunt, qui effectum charitatis ex gradibus ejuſdem metiuntur, ut Juenin. Witaſſius, &c. Eſt porro ſyſtema inter hæc medium, idque ad minus duplex; quod nempe nec ſolo amore ſpei contentum eſt, nec tamen veræ & proprie dictæ charitatis motivum exigit in attritione: de quo infra.

589 II. Valent quidem probationes quibus evincit Tournelyus, ſpei amorem bo-

bonum eſſe & laudabilem. At non omne dubium tollunt ex quibus efficere nititur, charitatis etiam remiſſæ actum ſemper eſſe parem homini juſtificando: hæ ſiquidem ſolvi probabiliter poſſunt, ut videbimus in expoſitione ſecundæ opinionis. Atqui in materia ſacramentali dubiam & incertam opinionem tenere non licet, cum ſupereſt alia & indubie tuta, & quæ probabilitatis expers cenſeri non poſſit. Unde & præcipue

III. Citata Cleri Gallicani declaratio aliquid ultra ſpei amorem exigit. 590
Amor enim ſpei nihil aliud eſſe poteſt, quam actus aliquis ſpei. Atqui vetat Clerus Gallic. *ne quis putet in utroque* Baptiſmi & Pœnitentiæ *Sacramento ſecurum ſe eſſe, ſi præter fidei & ſpei actus non incipiat Deum diligere tanquam omnis juſtitiæ fontem.*

Confirm. 1. Jubet idem Clerus a Confeſſariis indeſinenter admoneri 591
Pœnitentes, *ut in pœnitendo inchoatæ ſaltem dilectionis Dei ineant viam, quæ ſola ſecura ſit.* Unde ſic: Amor quem requirunt PP. Gallicani, ſolus materiam Sacramenti tutam efficit, amor vero quem excludunt materiam facit ſolum probabilem. Atqui dici non poteſt ſpei amorem materiam eſſe quæ ſola tuta ſit, amorem vero vel benevolentiæ, vel inchoatæ charitatis, materiam eſſe ſolum probabilem. Ergo amor quem requirunt, non eſt amor ſolius ſpei.

Confirm. 2. Duo faciunt Gallicani Præſules, 1. cavent ne Presbyteri in 592
Sacramento Pœnitentiæ conferendo ſequantur opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore; 2. declarant opinionem, quæ in attritione inchoatam ſaltem Dei dilectionem requirit, ſolam eſſe quæ ſecura ſit. Ergo opinionem hanc non ſolum probabilem, ſed & ſecuram opponunt opinioni alteri, probabili quidem, ſed non ſecuræ. Quæro autem, *Habet p. 185.*
ait Pariſienſis Theologus, quæ ſit illa de attritione probabilis opinio in eorum mente. An opinio quæ attritionem naturalem ſufficere docet? at illam damnant ut hæreticam. An opinio quæ ſtatuit gehennæ motum ſufficere etiam ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu, & ideo ſine ulla Dei dilectione? at hanc declarant eſſe temerariam, ſcandaloſam, pernicioſam, & inducentem in hæreſim. Ergo ſupereſt, ut ſolam opinionem de attritione ex gehennæ metu & amore ſpei concepta agnoſcant ut probabilem, ſed minime ſecuram. Ergo eam ſolam pro ſecura habent, quæ aliquam Dei dilectionem dilectione ſpei nobiliorem admittit.

Nodum hunc ab iis ſolvi non poſſe exiſtimo, qui ſolum ſpei amorem poſtulant. An inde ſequatur requiri charitatis actum ad juſtificationem, paulo poſt expendam.

*Opinio eorum qui initialem charitatem ſuper omnia exigunt.*

Omitto probationem a multis inde petitam, quod ſolus gehennæ timor nonniſi manum cohibeat; quodve vitioſum ſit defectu legitimi finis quidquid a charitate non dimanat. Hæc enim non ſunt argumenta, ſed errores. His ergo, quæ paſſim confutavimus, ſepoſitis, non omnia quidem, quæ in nimiæ molis volumina excreverunt, ſed præcipua hujus partis momenta breviter proponam.

I. Ad obtinendam, etiam in Pœnitentiæ Sacramento, juſtificationis 593
gratiam, requiritur vera & quæ ex toto ſit corde ad Deum converſio,

juxta id tum Moſis Deuter. 4. 29. *Cum quæſieris ∴ Dominum Deum tuum invenies eum, ſi tamen toto corde quæſieris;* tum Salomonis 3. Reg. 8. 48. & 50. *Si reverſi fuerint ad te in univerſo corde ſuo, & tota anima ſua ∴ propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi & omnibus iniquitatibus eorum*. Quibus concinunt Ezechias 2. Paralip. 30. v. 18. & 19. Ezechiel 18. v. 30. & 31. Joel 2. 12. Atqui vera hæc totius cordis converſio & ipſos novæ Legis Fideles ſpectat; & ſine amore charitatis ſuper omnia haberi non poteſt.

1. Spectat etiam novæ Legis Fideles: cum his etiam textus adducti applicentur a Patribus; ſic Cyprianus Tract. de Lapſis; *Convertamur ad Dominum mente tota ∴ ad Dominum toto corde redeamus*: ubi S. Martyr eos quoque compellat, qui ſe ad Pœnitentiæ Sacramentum diſponunt, ut demonſtrant hæc quæ præcedunt verba: *Confiteantur ſinguli delictum ſuum, dum adhuc qui deliquit in ſæculo eſt, dum admitti confeſſio ejus poteſt, dum ſatisfactio & remiſſio facta per Sacerdotes apud Deum grata eſt*. Sic S. Eligius Hom. 4. in Cœna Domini, a Pœnitentibus, quo abſolvi poſſint, exigit *ut ad Deum ex toto corde convertantur*. Sic demum PP. Tridentini laudatos Scripturæ textus adducunt Seſs. 6. Cap. 6. & Seſs. 14. c. 4. ut veram & germanam contritionem, utique Chriſtianis, de quibus præcipue ſolliciti erant, neceſſariam delineent.

2. Vera hæc & ex toto corde ad Deum converſio ſine charitate quæ ſuper omnia ſit, haberi non poteſt. 1. Quia ſicut vera ad Deum converſio verum Dei amorem includit, ſecundum id D. Bernardi Epiſt. 11. *Sola charitas convertit animas;* ſic converſio ad Deum ex toto corde, Dei amorem qui ſit ſuper omnia; neceſſario requirit. 2. Quia amor concupiſcentiæ reipſa non præfert Deum omnibus; quandoquidem eum non præferat proprio commodo, & ut bene ait S. Thomas 1. 2. q. 27. art. 3. *ex amore concupiſcentiæ amans proprie amet ſe ipſum;* quia ut ait Auguſtinus Lib. 1. Soliloq. *Quod non propter ſe amatur, non amatur*. Atque ex his labitur quod ait Tournelyus, amorem concupiſcentiæ eſſe non ſimpliciter; ſed in aliquo genere ſuper omnia. Quod enim non eſt ſupra proprium commodum, niſi verbis ludatur, ſuper omnia dici non poteſt. Ita partim Witaſſ. T. 1. p. 315. partim Galdus p. 151. & ſeq.

594 II. Arguunt e multis novi Teſtamenti locis. Joan. 14. 23. *Si quis diligit me, diligetur a Patre meo, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*. Hic dilectio ponitur tanquam conditio abſolute, in ipſo proinde etiam Sacramento, ad juſtificationem neceſſaria. Atqui dilectio illa non poteſt eſſe amor vel benevolentiæ ſimplicis, vel concupiſcentiæ. Non benevolentiæ: is enim cum nec ſuper omnia ſit, nec cordi dominetur, ſed peccati affectum ſecum non raro compatiatur, non ſufficit, ut eo etiam intra Sacramentum poſito Pater & Filius ad hominem veniant, manſionem apud ipſum facturi. Non etiam eſt amor concupiſcentiæ: hunc enim locum de charitate exponit S. Thomas. Solus porro Dei propter ſe amor nomine charitatis inſignitur.

1. Corinth. 16. *Si quis non amat Dominum J. C. anathema ſit*. Porro qui anathema eſt, aut eſſe meretur, ad juſtificationem non eſt diſpoſitus.

2. Corinth. 7. *Quæ ſecundum Deum triſtitia eſt, Pœnitentiam in ſalu-*

*tem*

Digitized by Google

*tem ſtabilem operatur* : id eſt, interprete hunc in locum D. Thomâ, *triſtitia quæ ex amore Dei cauſatur*, quæque *facit nos libenter ſervire Deo*, *ſcilicet quærere honorem Dei & vacare Deo dulciter* : Atqui amor quo Dei honorem ſollicite quærimus, & Deo vacamus dulciter, nec eſt, nec poteſt eſſe amor concupiſcentiæ : cum is Deum præcipue quærat ut bonum ſibi.

1. Joan. 3. *Qui non diligit*, *manet in morte*. Unde ſic : Qui manet in morte non eſt capax ſpiritualis medicinæ. Sed qui non diligit amore charitatis, manet in morte. De eo enim amore loquitur hic Apoſtolus charitatis. Unde monet Auguſtinus *in Joannis Epiſtola nihil nobis magis commendari quam charitatem*.

1. Cor. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum facultates meas*, *& ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam*, *charitatem autem non habuero*, *nihil mihi prodeſt*. Unde ſic : Sine eo non proſunt Sacramenta, ſine quo nec prodeſt martyrium, quod Sacramentorum vices gerit in caſu neceſſitatis. Atqui ſine charitate nec ipſum prodeſt martyrium ex Apoſtolo.

Nec dicas Apoſtolum loqui de habituali charitate. Quandoquidem textum ejus de actuali etiam, quæ martyrium & Sacramenta præcedat, intelligant Patres. Sic S. Chryſoſtomus Hom. 31. in 1. ad Cor. illam de qua loquitur Apoſtolus, charitatem expendens : *Præclaram hanc*, inquit, ACTIONEM *laudare aggreſſurus*. Sic Auguſtinus ſerm. 53. de tempore, n. 4. *In omnibus præceptis Dei*, *charitas obtinet principatum*, *ſine cujus perfectione Deo nihil placere poſſe Paulus Apoſtolus teſtatur*, *quia nec martyrium*, *nec ſæculi contemptum*, *nec eleemoſynarum largitionem ſine charitatis officio quidquam proficere poſſe oſtendit*. Ubi ponderat Galdus, tum id *ſine charitatis officio*, quod actum ſonat, non habitum; tum & id, *in omnibus præceptis Dei*; quod rurſus actionem denotat; cum de actibus tantum, non autem de habitibus dentur præcepta. Verum & id quoque ponderare debuerat, nempe 1. Sermonem hunc non eſſe Auguſtini, unde in Appendicem num. 108. rejectus eſt. 2. Auctorem non ſolum de charitate loqui, ſed de charitatis *perfectione*, a qua plurimum diſtant qui ſola ejus habent initia. Ut ut eſt, ſic S. Thomas 1. 2. q. 114. a. 4. ad 3. *Actus Pœnitentiæ & fortitudinis non eſt meritorius*, *niſi aliquis ex charitate hoc operetur*, *ſecundum illud* : *Si tradidero corpus meum*, &c. ubi S. Doctor textum Apoſtoli de actuali charitate interpretatur.

T. 5. p. 198.

T. 5. p. 198.

Confirm. rurſus ex Auguſt. Lib. 15. de Trinit. Cap. 18. *Niſi tantum impertiatur cuique Spiritus ſanctus*, *ut eum Dei & proximi faciat amatorem*, *a ſiniſtra non transfertur ad dexteram* : *nec Spiritus proprie dicitur donum niſi propter dilectionem*, *quam qui non habuerit*, *ſi linguis hominum loquatur* ∴ *& ſcierit omnia Sacramenta*, *nihil eſt*. Ergo ſine actuali charitate de qua loquitur S. Doctor, qui *omnia ſcierit*, id eſt, habuerit *Sacramenta*, a ſiniſtra ad dextram non transfertur, adeoque nec ſolvitur a peccato. Ita idem Galdus. At textum hunc fruſtra quæſivi in loco unde citatur : etſi Indices etiam conſuluerim, ut viderem an *ſcire Sacramenta*, idem ſit ac recipere Sacramenta, annon potius intelligere myſteria.

III. Eamdem ſententiam firmant ex Patribus, quorum ne obruat multitudo, præcipuos referre ſatis ſit. Hilarius Lib. 8. in Matth. cap. 4. 595
*Noviſſimum pene quadrantem ſolvemus*, *niſi pretio* charitatis *aliquantorum cri-*

*minum culpa redimatur*. Atqui falſum id eſſet, ſi ſolo concupiſcentiæ amore, qui certe charitas non eſt, criminum culpa, ſaltem in Sacramento redimi poſſet.

Auguſtinus Lib. 2. contra Petilianum Cap. 77. *Teneamus charitatem, ſine qua & cum Sacramentis & cum fide nihil ſumus*. Ergo ne cum Sacramentis quidem ſufficit amor quivis a charitate diverſus.

S. Proſper in Sentent. Cap. 172. *Nihil ſpiritus timoris, ubi non eſt ſpiritus charitatis*.

S. Chryſologus Serm. 94. *Abſolvi vis, ama. Charitas cooperiet multitudinem peccatorum*. Ubi de abſolutione generatim ſumpta ſermo eſt. Ergo etiam intra Sacramentum a peccatis abſolvi nemo poteſt ſine charitatis amore.

Quod autem is charitatis amor ſuper omnia eſſe debeat, conſtat ex apertis eorumdem vel aliorum Patrum textibus. Sic S. Juſtinus Dialogo cum Triphone: *Quicumque diligit Dominum Deum ex toto corde ∴ is demum verus juſtus fuerit*. Porro ſimplicis benevolentiæ amor Deum ſuper omnia diligere non poteſt.

Cyprianus Lib. de Lapſ. *Convertamur ad Deum mente tota, & Pœnitentiam criminis veris doloribus exprimentes, Dei miſericordiam conſequamur*. Loquitur eo loci S. Martyr de Pœnitentia Anteſacramentali, & ad eam requirit converſionem ex tota mente. Atqui converſio ex tota mente haberi nequit ſine amore qui ſit ſuper omnia.

S. Gregorius Mag. in Cap. 3. Lib. 1. Reg. *Nihil homini prodeſt quod pœnitendo compungitur, nec quod flendo confitetur, ſi inemendata & incorrecta interius pulchritudine bonæ voluntatis, luce Dei imaginis nequaquam radiare cognoſcitur: imago enim & ſimilitudo Dei eſt inclito odio malum odire, & amore perfecto Deum diligere*. Ergo ut interior homo in ipſo etiam Sacramento renovetur, neceſſum eſt ut moveatur amore Dei ſaltem eſſentialirer perfecto, qualis ille ſolus eſt, quo Deus propter ſe & ſuper omnia diligitur.

Accedit quod ex conſtanti Patrum Doctrina, ad obtinendam ubicumque peccati veniam, verum requiritur peccati odium, ſecundum id Auguſtini, vel potius alterius, viri tamen pii & gravis, Serm. 117.
T. 5. App. p. 113. A. alias 7. de diverſis: *Pœnitentiam certam non facit, niſi odium peccati & amor Dei*. Jam vero illud peccati odium ſine amore juſtitiæ haberi non poteſt, juxta iſtud Auguſtini Epiſt. 145. alias 144 *Tantum quiſque peccatum odit, quantum juſtitiam diligit*. Atqui is juſtitiæ amor, ſine quo peccati odium haberi nequit, vel eſt ſaltem inchoatæ charitatis amor, vel illum includit. Prob. min. ex Auguſtino ead. Epiſt. ubi quam vocavit dilectionem juſtitiæ, vocat deinceps *charitatem juſtitiæ, charitatem qua fortiſſimus ille juſtitiæ dilector exclamat: Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti; charitatem Dei quæ eſt in Chriſto Jeſu, charitatem qua Chriſto cohæremus*. Quæ certe omnia ei ſoli competere poſſunt charitati quæ ſit Dei amor ſuper omnia.

Neque alia mens eſt Angelici ſolis, qui 2. 2. q. 19. art. 8. ad 2. de timore initiali hæc ſcribit: *Actus ejus manet cum charitate imperfecta in eo qui non ſolum movetur ad bene agendum ex amore juſtitiæ, ſed etiam ex timore pœnæ*. Ubi juſtitiæ amor vel idem eſt cum charitate ſaltem imperfecta, vel illam annexam habet.

IV.

Digitized by Google

IV. Pugnant, & meo quidem judicio, longe validius & clarius ex Tridentino, Seſſ. 6. Cap. 6. ubi diſpoſitiones ad juſtificationem his exprimit verbis ſacra Synodus: *Diſponuntur autem ad juſtitiam, dum excitati a divina gratia .·. a divinæ juſtitiæ timore quo utiliter concutiuntur .·. in ſpem eriguntur, fidentes ſibi Deum propter Chriſtum propitium fore; illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet*. Ubi cum Pallavicino Lib. 8. Cap. 13. *Advertendum eſt, per tenorem Decreti prius delineati nullam fieri dilectionis mentionem, ſed Salvatorem Alepium* Archiepiſcopum Turritanum, *Claudium Jajum Societatis Jeſu, Lippomanum Veronenſis Adjutorem, & Pium Franciſcanorum Præſidem, monuiſſe, ut aliquis charitatis actus insereretur: cumque id ad omnium Patrum judicium relatum eſſet, viginti tres illud approbaſſe, adeoque inſertum Decreto; ſed poſtea aliis haud probatum: verum a Theologis ſtrenue propugnatum, & per hæc verba retentum:* „ Non eſt ſermo eo loco de habitu charitatis; ſed cum in particula quæ loquitur de Pœnitentia, nulla fiat mentio amoris, viſum eſt cum fide & ſpe jungere aliquem dilectionis actum; quia ſi Pœnitentia tota eſſet ex timore, ſine amore juſtitiæ, & dolor eſſet propter pœnam tantum, & non propter Dei offenſam, infructuoſa eſſet. 696

*T. 2. p. 772. ad an. 1546.*

Ex iis ſic in forma: Eadem ad minus in Sacramento Pœnitentiæ requiritur diſpoſitio, quæ in Baptiſmo, uti docebat an. 1700. Clerus Gallicanus; & merito, cum nec major ſit efficacia Pœnitentiæ, quam Baptiſmi, ſed minor; nec minora peccata poſt Baptiſmum quam ante, ſed majora: unde Pœnitentia Baptiſmus eſt laborioſus. Atqui ex Trid. requiritur in Baptiſmo aliquis Dei propter ſe amor. Namque ex Trid. requiritur ad Baptiſmum amor quo Deus diligi incipiat tanquam fons omnis juſtitiæ. Atqui amor ille in mente Concilii eſt amor Dei propter ſe.

Prob. min. 1. quia amor a Concilio requiſitus, is ipſe eſt quem inſeri poſtulaverunt Alepius & Jajus. Sed hi poſtulaverunt ut *aliquis charitatis actus insereretur;* nomine vero charitatis ſimpliciter dictæ intelligitur amor Dei propter ſe; neque aliud intelligi poteſt, cum amor ille actibus fidei & ſpei ſuperadditur. Ergo.

2. Pœnitentia ibidem a Tridentino requiſita debet eſſe *propter offenſam*, non autem *propter pœnam tantum*, quia alioqui *eſſet infructuoſa*. Atqui Pœnitentia quæ de peccato dolet propter offenſam Dei, ſine actu charitatis eſſe non poteſt. Siquidem ex D. Thoma 1. 2. q. 113. art. 5. ad 1. ad eandem virtutem pertinet proſequi unum oppoſitorum, & refugere aliud. Atqui gaudere de bono Dei, quia Dei bonum eſt, pertinet ad charitatem; ergo ad charitatem pertinet dolere de peccato, quia eſt malum ſeu offenſa Dei. Idque diſertim docet Angelicus 3. p. q. 85. art. 5. ad 1. his verbis: *Peccatum homini diſplicere .·. propter Dei offenſam .·. pertinet ad charitatem*: unde Becanus hic q. 3. Cap. 30. *Deteſtatio peccati, ut offenſa Dei, eſt actus charitatis, ut omnes concedunt*. Vaſquez in 3. p. q. 85. art. 2. num. 41. *Omnes fatentur, præter Alexandrum, quod impoſſibile ſit ut actus odii peccati, prout eſt offenſa Dei, ſit alterius virtutis quam charitatis*. Mœrat. diſp. 5. Sect. 4. *Gaudere de bono Dei, quia bonum ipſius eſt, eſt actus charitatis. Ergo dolere de malo, quia malum ejuſdem eſt ſeu offenſa, eſt actus charita-*

*tis : cum ejuſdem ſit ferri amore & gaudio in bonum ſibi proprium, & odio ac dolore in malum illi bono contrarium.* Et vero, qui peccatum deteſtatur quia ſit offenſa Dei non propter commodum ſuum, ſed propter ipſum Dei *intereſſe* agit, adeoque ex charitate movetur. Unde quod reponunt quidam hic agi de offenſione Dei, non ut in ſe boni, ſed ut vindicis, falſi manifeſte arguitur: cum ad deteſtandum peccatum, quatenus offenſivum Dei, ut irati, ſufficiat dolor *propter pœnam tantum;* qui tamen ex Tridentini mente non ſufficit.

3. Dilectio quam requirit Tridentinum eſt dilectio Dei ut fontis juſtitiæ, ſeu quia ſit fons juſtitiæ omnis. Sed Deus ſecundum ſe, Deus ut Deus, eſt fons omnis juſtitiæ. Unde juſtitia de qua loquitur Tridentinum, ea eſt non quæ hominem, ſed quæ Deum ipſum perficit; 1. quia alioqui Deus ante ſæcula non fuiſſet fons juſtitiæ; 2. quia hanc eſſe Tridentini mentem agnoſcunt acerrimi attritionis vindices. Sic Suarez Tom. 1. in 3. p. diſp. 4. ſect. 8. *Diligere Deum ut omnis juſtitiæ fontem, non eſt diligere amore concupiſcentiæ, ſed eſt diligere Deum ut auctorem gratiæ, quomodo charitas diligit illum:* ſecundum id S. Thomæ 2. 2. q. 26. a. 4. *Deus diligitur ut principium omnis boni, ſuper quo fundatur dilectio charitatis.* Sic Tannerus Tom. 4. diſp. 6. q. 4. dub. 2. n. 74. *Certum eſt in his Tridentini verbis: tanquam omnis juſtitiæ fontem, ſermonem eſſe de amore charitatis; tum quia conſtat S. Thomam, cujus veſtigia ſequi voluit Concilium, de hoc amore locutum; tum quia amor concupiſcentiæ erga Deum natura ſua prior eſt ſpe, non poſterior; qui proinde ex ſpe non oritur, ſed ſpem antecedit: Eademque eſt communis mens & ſententia Doctorum.* 3. Quia, ut ibidem ſtatim ajebat Tannerus, & agnoſcit Domin. Soto, Concilii Theologus, Tridentini Patres, dum prævias ad juſtificationem diſpoſitiones recenſuere, D. Thomæ mentem & veſtigia ſequi voluerunt. Atqui D. Thomas per eum amoris actum, qui in juſtificationis negotio fidem & ſpem ſubſequitur, amorem charitatis ſuper omnia, non autem benevolentiæ ſimplicis vel concupiſcentiæ intelligit. Sic enim loquitur S. Doctor 3. p. q. 85. a. 5. O. *Alio modo poſſumus loqui de Pœnitentia, quantum ad actus, quibus Deo operanti in Pœnitentia cooperamur: quorum primum principium eſt Dei operatio convertentis cor .·. Secundus actus eſt motus fidei. Tertius eſt motus timoris ſervilis .·. Quartus eſt motus ſpei .·. Quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſpliceat ſecundum ſe ipſum, & non jam propter ſupplicia.* Ergo. De his plura videris apud Henricum a S. Ignatio Tom. 3. pag. 52. & 485. Galdum pag. 168. &c.

597 Confirm. Privatus nemo Tridentini ſenſum melius aſſequi præſumet, quam Gallicana Eccleſia, tot conſtans Epiſcopis pietate pariter & doctrina inſignibus. Atqui Gallicana Eccleſia in generali an. 1700. Conventu, unum hoc a Pœnitentibus exegit, ut Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere inciperent: nec tamen dubitavit quin veræ charitatis initium exigeret: atque hanc fuiſſe Cœtus mentem viva voce declaraverunt Ludovicus Antonius Card. Noallius, Pariſienſis, & Carolus Mauritius Le Tellier, Remenſis Archiepiſcopus; prout teſtatur Habert. Scio equidem Actis credi, non privatis hujuſmodi Declarationibus: At iis ſuum honorem deberi quis neget, præſertim cum nullo contrario momento imminui poſſunt?

598 V. Plures proferunt S. Thomæ textus, quorum inſtar ſit is 3. p. q. 86. a. 3.

2. 3. *Ad rationem veræ Pœnitentiæ requiritur ut peccatum diſpliceat, quia eſt con-
tra Deum ſuper omnia dilectum*. Unde ſic: Amor, cui diſplicet peccatum
quatenus eſt contra Deum ſuper omnia dilectum, verus eſt amor chari-
tatis ſuper omnia. Atqui ad rationem veræ Pœnitentiæ, ſine qua pecca-
tum ne in Sacramento quidem dimittitur, requiritur amor cui diſplicet
peccatum quatenus, &c. Neque id gratis aſſertum a S. Thoma. Virtus
enim Pœnitentiæ, ut pote quædam juſtitiæ ſpecies, Deo læſo ſatisfacere
nititur, eidemque revera ſatisfacit. Atqui ſine amore ſuper omnia Deo
ſatisfacere non poteſt. Non enim ſatisfacit, niſi qui pro virili reſtituit
quod abſtulit. Atqui ut peccator quam Deo per affectum abſtulit finis
ultimi rationem, eidem reſtituat affectu, neceſſum eſt ut ad eum ſe con-
vertat per ejus tanquam finis ultimi amorem ſuper omnia: proinde nec
per amorem concupiſcentiæ, qui non eſt ſupra proprium commodum,
nec per amorem ſimplicis benevolentiæ, qui non eſt ſuper dominantem
cupiditatem. Ergo per amorem qui ſit actus inchoatæ charitatis.

VI. Longam edunt aciem Theologorum cujuſvis tribus, linguæ, & Or- 599
dinis, quibus ſemper fuit perſuaſum neminem ſine inchoata charitate
cum Deo poſſe reconciliari. Jam vero pene unanimis illa tot Doctorum,
qui in aliis pluribus ſibi invicem ſponte adverſantur, in aſſerendam hanc
charitatis neceſſitatem conſpiratio, cum in ceteris materiis tanti fiat,
num in præſenti pro nihilo computari poſſit? At de his adi Launojum,
Witaſſium, Galdum, &c.

VII. Pugnant rationibus haud certe contemnendis: quoniam vero non
omnes pari facilitate intelliguntur, e pluribus eas ſeligam quæ plus me
movent & obviæ magis videntur.

Prima ſic habet: Non minus requiritur ut quis Dei læſi gratiam recu- 600
peret, quam ut hominis. Sed ut quis offenſi hominis gratiam recuperet,
culpam quam in eum admiſit, ratione illius, non ratione ſui tantum
dolere debet. Si enim, ait Card. Clemens Dolera in Inſtitutionibus a
Card. Michaele Gislerio, ſubinde ſummo Pontifice approbatis, *Si ſervus
domino quem offendit, diceret: Doleo equidem vehementer quod te offenderim:
non tamen propter te, ſed propter me doleo; quia* nimirum *ob tuam offenſam
merito cædor, vinculis conſtringor, bonis, quibus tibi obſequente ſuaviter per-
fruuntur, ego miſere careo: Numquid Pœnitentia hujuſmodi impetraret veniam.*
Atqui hæc, crude quidem minus, ſed vere tamen & virtualiter loquitur,
qui peccatum, vel ut gehennæ inductivum, vel ut ſummæ ſuæ felicita-
tis privativum odit: Secus de eo qui idem peccatum odit ex motivo cha-
ritatis: cum is ita ſit affectus ut peccatum odiſſet, etſi nec pœnam, nec
beatitudinis privationem induceret. Ergo.

Secunda ſic inſtitui poteſt. Magnum Dei ſuper omnia propter ſe diligen- 601
di mandatum aliquando urget, ut probavimus Tom. 5. ubi de charitate.
Atqui nullum eſt tempus quo urgeat magis, quam cum homo in gra-
tiam cum Deo regredi ſatagit. Dicant nempe adverſarii, qui poſt In-
nocentii XI. cenſuram, amandi Dei legem ad quinquennium differre non
auſint; dicant, quo potius tempore incumbat ſuavis Deum diligendi
neceſſitas, quam cum majoribus rebelles filios beneficiis cumulat; cum
ſuam erga inimicos charitatem commendat; cum infidelem ſponſam ea *Jerem.*
ſuſcipit benignitate, qua ſuas non ſuſcipiant miſeri mortales; cum *3. 1.*

collata homini dona, & ab eo ſacrilege conculcata, eidem revocat in memoriam, non tam exprobrando, quam, ut olim Davidi Nathan, majora pollicendo. Qui igitur fieri poſſit ut tunc ab immani ingrati animi vitio immunis cenſeatur, ſi non amet? An dicent deeſſe tunc charitatis gratiam? non puto. An eidem citra periculum tunc etiam reſiſti poſſe? At cui tandem certioris viæ ſtudioſo perſuadebunt?

602 Tertia ſic proponi ſolet. Ea opinio admitti non poteſt, qua poſita hæres Dei & Chriſti cohæres fieri poſſit homo, qui ne unum quidem tota vita charitatis actum elicuerit. Atqui in adverſariorum opinione ∴ Sit enim qui plures in omni flagitiorum ſcelere annos tranſegerit, & ſolo actus gehennæ metu peccata omnia confiteatur, probabiliter judicans futurum ut ex morbo convaleſcat; proinde ſuo & adverſariorum judicio immunis a lege quæ in extremis ad charitatis actum obligat. Atqui is in oppoſita opinione ſalutem conſequetur; ſicque tota æternitate amabit Deum, qui nec ſemel in vita eum amaverit. Id autem quam ægre ferant Chriſtianæ aures, quam primo & maximo mandato repugnet, nemo eſt qui primo intuitu non animadvertat.

Aſt, inquiunt, attritus in ipſa Sacramenti ſuſceptione ſpecialiter juvatur ad eliciendum charitatis actum: ſicque actus, qui primum erat attritionis, opitulante abſolutionis gratia, fit actus contritionis.

Ergo, reponit Galdus p.226. habemus intentum, quod ſcilicet abſque dilectione, quæ ſit ſaltem inchoatæ charitatis actus, juſtificationis gratiam in ipſo etiam Sacramento nemo obtineat.

Verum reſponſio hæc videtur extra rem. Non enim inquiritur an vi Sacramenti homo elevetur ad charitatem; ſed utrum ſine ullo prævio charitatis actu ſat diſpoſitus ſit, ut in Sacramento ad charitatem elevari utcumque mereatur.

Ego quidem tranſitum hunc ab uno ſtatu ad alium, vel negarem, vel haberem ſuſpectum. Quare porro: quia qui ſine ullo amoris ſenſu acceſſit ad Sacramentum, non fecit quod in ſe erat: cum Deus tempore & loco gratiam amoris non deneget. Quid mirum autem, ſi is qui culpa ſua indiſpoſitus accedit ad Sacramentum, vi ejus non immutetur?

603 Quarta ratio potiſſimum adverſæ opinionis momentum directe impetit. Hic enim qui amorem negant vel aſtruunt, eodem pene motivo ducuntur. Timent illi, ne, ſi abſque initiali ſaltem charitate accedas, male diſpoſitus, & ideo ſacrilege accedas. Verentur hi ne, ſi charitatem exigant, eam exigant diſpoſitionem, quæ vim minuat Sacramenti, & abſolutionem reddat mere declaratoriam. Itaque ſic diſputant charitatis Aſſertores.

Ideo juxta Adverſarios non requiritur in Sacramento charitas etiam initialis, quia hæc quantulocumque ſit in gradu ſemper juſtificat. Atqui id falſum eſt. Minorem, quia res multi ſit momenti multiplici argumento probant.

604 Et 1. ex Tridentino. Siquidem, ut jam obſervatum eſt, ſacra Synodus inter diſpoſitiones Baptiſmo prævias aliquem charitatis motum requirit. Ergo vel perſuaſum erat Synodo Baptiſmum nunquam juſtificare adultos, quod nemo dixerit; vel eidem perſuaſum erat, charitatem, quæ, ut pote diſpoſitio, Baptiſmum tempore præcedere ſolet, non ſemper per ſe ſolam juſtificare. Atque id evidenter indicant quæ ſcribit Pallavicinus, Lib.8. Cap.14. Cum enim animadvertiſſent Theologi quidam, *charitatem re-*

*recenſeri Capite 6. inter ea* QUÆ PRÆPARANT ANIMUM AD JUSTITIAM SUSCIPIENDAM; *poſtea vero*, nimirum, Cap. 7. *tanquam ipſius juſtitiæ formam poni*. Quod nonnihil contradictorium videbatur: *Reſponderunt Decreti formatores, in primo loco*, id eſt Cap. 6. *ſermonem eſſe de quodam charitatis actu, cum ſit aliqua dilectio in homine, non quidem obtinente, ſed exoptante juſtitiam: at in ſecundo*, hoc eſt Cap. 7. *ſignificari habitum charitatis*. Ergo ſenſere Tridentini Patres dari aliquem charitatis actum, qui diſponat quidem ad juſtitiam, ſed juſtitiam nonniſi in Sacramento conferat.

Probant 2. ex Patribus. Hi enim paſſim docent rariſſime fieri ut ante 605
actualem Baptiſmi vel Pœnitentiæ ſuſceptionem venia peccatorum obtineatur. Atqui id non ita raro, ſed ſatis frequenter contingeret, ſi omnis de peccato dolor ex amore Dei ſuper omnia conceptus, ad juſtificationem extra Sacramentum ſufficeret. Minor conſtat. Neque enim rariſſimum eſt, ſed ſatis frequens, ut ii ſaltem qui peccatis addicti ſunt, tantumque ex fragilitate deliquerunt, ad Deum ſtatim ex aliquo charitatis motu revertantur. Nec dubium quin eodem agerentur impulſu Cathecumeni plures, quales fuere tum Auguſtinus, tum & ii quos ipſe deſcribit Lib. de fide & operibus, & Tract. 4. in Joan. unde tota difficultas eſt in Majore.

Hanc autem probant 1. ex Cypriano, qui Epiſt. 20. ad Chalcedonium vult ut ſacramentaliter abſolvantur ii e lapſis, qui deinde converſi, cum Chriſto, utique per verum aliquem charitatis amorem, ſtare cœperant; *quia*, inquit, *jacere ultra ſub diabolo proſtrati non debent, qui extorres facti, & bonis ſuis omnibus ſpoliati, erexerunt ſe ſe, & cum Chriſto ſtare cœperunt*. Ergo ſuppoſuit S. Martyr fieri poſſe ut *ſub diabolo proſtratus jaceret*, qui ad Deum ex charitate etiam efficaci converſus eſſet. Hac enim deſtitui homines qui exilium & bonorum jacturam pro Chriſto paſſi eſſent, vix concipi poteſt.

2. ex S. Cyrillo Jeroſolymitano, qui Catech. 3. Myſtagog. ſic habet: *Iſte impudens dæmon ad ipſas uſque ſalutares undas te ſequebatur; Pharao in mari ſubmerſus eſt; iſte in aquas ſaliens ſuffocatur*. Ergo cenſet S. Doctor Cathecumenum, moraliter loquendo, nonniſi in ipſo Baptiſmate juſtificari. An porro cenſebat Cathecumenos, moraliter loquendo, nullo charitatis motu donari ante Baptiſmum?

3. Ex noto illo Auguſtini textu Tract. 13. in Joan. *Quantumcumque Cathecumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat: non ei*, ordinarie *Pag.*
ſcilicet, *dimittitur peccatum, niſi venerit ad Baptiſmum*. Neque enim, *241.*
ait Galdus, verba hæc de eo ſolum Cathecumeno intelligi debent, qui *edit. 2.*
Baptiſmum contemnit, proinde attritionis expers eſt; ſed de illo potius, qui licet multum proficiat, ordinario tamen profectu dumtaxat proficit, qualis extra Sacramentum contingere ſolet. Poſtquam enim S. Doctor aſſeruit Chriſtum Baptiſma ſuſcepiſſe, quia multi ſe baptizatis ipſis meliores rati, Baptiſmum contempturi erant; poſtea ut generatim probet Baptiſmum a Cathecumeno nemine eſſe contemnendum, ſubdit de quocumque Cathecumeno, proinde de eo etiam, qui nedum Baptiſma contemnat, proficit, profectu licet ordinario: *Quantumcumque Cathecumenus proficiat*, &c. Ergo juxta Patrum ſententiam ſtare poteſt charitas remiſſa cum peccato.

Probant 3. ex S. Thoma pluribus in locis, e quibus duos ſeligo, ſic 606
illo

illo 1. 2. q. 123. art. 10. *Eſt iſte communis & conſuetus curſus juſtificationis ; ut . . . homo convertatur ad Deum , primo quidem converſione imperfecta , ut poſtmodum ad perfectam deveniat ; qui charitas inchoata meretur augeri , ut aucta mereatur perfici , ſicut Auguſtinus dicit*. Ergo juxta D. Thomam, in communi & conſueto juſtificationis curſu datur aliqua charitas , per quam homo ad Deum convertitur imperfecte : alioqui extra rem foret textus quem ex Auguſtino adducit S. Doctor . Atqui in communi & conſueto juſtificationis curſu , non ſolent homines ad Deum converti converſione quæ ante Sacramentum juſtificet : neque imperfecta, ſed admodum perfecta foret converſio per ſe ſolam reconcilians . Ergo datur actus charitatis, qui ante Sacramentum non juſtificet.

Idem S. Doctor 3. p. q. 85. art. 5. expendens an *Sacramentum* Pœnitentiæ *ſit de neceſſitate ſalutis*, ſic loquitur ad 2. *Ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides & miſericordia , non liberant hominem a peccato ſine Pœnitentia*. Atqui ſi charitas omnis per ſe Pœnitentem reconciliaret, hunc liberaret a peccato ſine Pœnitentiæ Sacramento actu ſuſcepto. Ergo charitas, qualis in communi juſtificationis curſu adeſſe ſolet, nimirum imperfecta, hominem non juſtificat. Sed de his plura apud Galdum pag. 244. & Auctorem Diſſertationis *de contritione in Sacramento Pœnitentiæ neceſſaria ad mentem S. Thomæ* Cap. 6. pag. 148. &c.

607 Probant 4. ex Catechiſmo Romano part. 2. de Sacram. Pœnit. ubi hæc num. 46. leguntur . *Ut enim hoc concedamus , contritione peccata deleri* extra Sacramentum : *Quis ignorat , illam adeo vehementem , acrem , incenſam eſſe oportere , ut doloris acerbitas cum ſcelerum magnitudine æquari conferrique poſſit : Sed quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent , fiebat etiam ut a pauciſſimis hac via peccatorum venia ſperanda eſſet. Quare neceſſe fuit , ut clementiſſimus Dominus faciliori ratione communi hominum ſaluti conſuleret : Quod quidem admirabili conſilio effecit, cum claves Regni Cœlorum Eccleſiæ tradidit* . Ergo contritio licet appretiative ſumma, non juſtificat , niſi certum attigerit intenſionis gradum , & eum quidem qui cum magnitudine ſcelerum conferri poſſit. Jam vero *patet* ex Catechiſmo ibid. nu. 35. *eumdem charitatis & contritionis modum ſtatuendum eſſe ;* utique quia charitatis amor ſit principium contritionis extra vel intra Sacramentum juſtificantis. Ergo nec ipſe charitatis amor extra Sacramentum juſtificat , niſi ſit in gradu intenſo.

608 Reponunt equidem Tournelyus & alii, *non eſſe tantam* prædicti Catechiſmi *auctoritatem, ut in rebus inter Theologos ſalva fide controverſis , neceſſe ſit ad ſententiam Auctoruſſi illius accedere*. Verum hic altum reclamant alii : & licet fateantur, hujus Operis verba non habere vim definitionis fidei ; contendunt in iis ſanam contineri doctrinam, quæ in praxi tenenda ſit. Hæc & nos monuimus ab initio hujuſce Tractatus . Dolendum tamen quod Catechiſmo, qui a Scholæ tricis liber eſſe debet, tantumque fidei dogmata vel proponere, vel evolvere quædam inſerta ſint, quæ palam improbari valeant ; puta quod aqua Calicis Euchariſtici prius in vinum quam in Chriſti ſanguinem convertatur ; quod balſami admiſtio ad Sacramentum Confirmationis eſſentialiter requiratur, &c.

Tourn. T. 1. p. 181.

609 Probant 5. e communi ſententia veterum Theologorum, quibus plures addunt e Societate Jeſu. Hi nimirum uno ore docuerunt, in attritione,

quæ

quæ homini juſtificando par foret, aliquem charitatis motum requiri: & tamen ex iis plures non ante de ſolito curſu juſtificari Pœnitentem crediderunt, quam clavium virtute ſolveretur. Ergo his perſuaſum fuit dari charitatem quæ ſe ſola non juſtificet. Argumentum hoc non urgemus, quia multas involvat facti quæſtiones, quæ nos in longum ducerent.

Probant 6. variis eorum exemplis, quos ſuam ante juſtificationem aliqua charitate motos fuiſſe negari vix poteſt: quales fuere Peccatrix, priuſquam Phariſæi domum ingrederetur; Paulus, cum, afflante gratiæ aura, exclamavit: *Domine, quid me vis facere;* Auguſtinus ante Baptiſmum. Verum jam diu monuimus exempla hæc, ſi minus invicte, probabiliter ſaltem elidi poſſe. Ut quid porro dubiis armis pugnent, quibus certiora non deſunt. 610

*Momenta contraria.*

Opinionem mox expoſitam duplici via impetunt adverſarii, 1. fundamenta ejus ſubvertendo; 2. probationibus directe oppoſitis. 611

Et 1. contendunt certi nihil & ſolidi erui poſſe, ſeu ex veteri, ſeu recentiori Teſtamento, ſeu ex Patrum Traditione.

Non ex veteri Teſtamento; quia tunc temporis ad juſtificationem requirebatur vehemens illa, acris & incenſa contritio, quam ſupra commemorabat Catechiſmus Romanus. Hanc porro hodie non requiri, quia Chriſtus, *claves regni Cœlorum Eccleſiæ ſuæ* tradendo, *faciliori ratione communi hominum ſaluti* conſuluerit, fatentur omnes cum eodem Catechiſmo. Ergo præcitati textus, aliique ejuſdem generis, quos operoſe congerunt adverſarii, extra rem ſunt, nec quidquam probant in præſenti.

Numquid igitur, dices, deſiit in nova Lege præceptum amandi Dei? An placide audientur, qui cum Goneto cenſent Deum ab hac primaria Lege diſpenſaſſe Chriſtianos? Quis vel Mahumetanus non exhorreat, ſi noſtris in Scholis audierit, Chriſtum natum ac paſſum eſſe, ut Diſcipulos ſuos ab amoris lege eximeret?

Grandia ſunt hæc, & facunda quæſtio, eſt annon in æquivocuo ludant. Amandus eſt Deus, amandus eſt amore charitatis, amandus ſuper omnia, amandus non initiali tantum ſed & perfecta charitate, ea ſcilicet quæ ſit ex tota anima, ex totis viribus, *ex tota valentia*. Quis id præter impuros quoſdam Caſuiſtas negaverit? Non hæc eſt quæ inter nos movetur controverſia: tota lis eſt an hæc media ſint ad obtinendam in Sacramento juſtificationem neceſſario prærequiſita? annon potius ſacramentalis hæc juſtificatio medium ſit ad iſta perfecte adimplenda? Jam fatentur adverſarii juſtificari poſſe hominem ſine charitate perfecta; etſi Lex vetus perfectam in objectis textibus requirat. Fateantur inſuper ſufficere aliquid minus charitate proprie & rigoroſe ſumpta, vel ſaltem charitate quæ per ſe ſolam ſit ſuper omnia; & pax pene ſancita erit. Interim ſtabit eos male e veteri Teſtamento; male pariter e Patribus, qui ejuſdem veteris Teſtamenti loca explicant, argumentari: quia qui nimis probat, nihil probat. 612

Non ex novo Teſtamento: quotquot enim ex eo depromuntur textus, charitatem indicant perfectam, quam ad juſtificationem in Sacramento conſequendam exigere non audent initialis charitatis aſſertores. Eo vero an, juxta ipſos, Pater & Filius apud eum manſionem facient, qui charitate tantum 613

tum

tum inchoata præditus erit? Annon manebit in morte, qui charitatem habuerit minime intenſam? an naſcens charitatis ſcintilla *omnia credit, omnia*
1. Cor. 13. *ſuffert, omnia ſuſtinet*? Cum autem anathema eſſe dicitur qui Chriſtum non amat, vel id accipiendum eſt contrarie, ut ſenſus ſit: Qui odit Chriſtum, ut oderunt Judæi &c. Infideles; anathema ſit: vel de dilectione qualicumque; prẹſertim cum Chriſtus uti Redemptor & Benefactor diligi ſoleat. Et vero num anathema erit, qui Chriſtum diligit amore concupiſcentiæ?

614 Non ex Patribus, 1. quia Patres nihil aliud volunt quam objecti Scripturæ textus, e quibus dicta ſua comprobant: Atqui, ut mox dictum eſt, præcitati Scripturæ textus, docent equidem id unum homini ſatagendum eſſe, ut ad perfectiorem quam potuerit Dei dilectionem tendat: ſed nullatenus expendunt, an dilectio hæc medium ſit ad juſtificationem in Sacramento pro mortuis inſtituto aſſequendam neceſſarium. 2. Quia Patres charitatis nomine plerumque intelligunt quemcumque caſtum Dei amorem, qualem eſſe amorem concupiſcentiæ agnoſcunt, uti ſupra oſtenſum eſt. 3. Quia fieri potuit ut nonnulli Patres contritionem charitate perfectam & intra & extra Sacramentum neceſſariam judicarent, prout ſenſere quidam veteris Scholæ Magiſtri; qui ſane id in Patribus deprehendere ſibi viſi ſunt. Hiſne autem neceſſario aſſentiendum erit? ita ferme qui charitatis amorem ſuper omnia rejiciunt.

615 Nec multo plus eos movent argumenta cetera. Non quæ a Tridentino petuntur. Ex eo enim colligitur quidem ad juſtificationem in Sacramento ſatis non eſſe gehennæ metum, vel ſpei amorem; at neutiquam colligi poteſt, requiri amorem charitatis ſuper omnia, ut infra patebit.

616 Non quæ a S. Thoma depromuntur: Tum quia de mente ipſius hodiedum diſputant inſigniores ejus Diſcipuli: Tum quia ubi Scholæ Duces ſibi invicem adverſantur, non tam auctoritate pugnandum, quam rationibus. An ſi S. Doctor phyſicam præmotionem ad omnes omnis ſtatus actiones admiſerit; incumbet omnimoda eidem adhærendi neceſſitas?

617 Non quæ deſumuntur e rationibus Theologicis: hæ enim tantum probant ad juſtificationem prærequiri, ut Pœnitens peccatum tanquam Dei offenſivum deteſtetur, & ut magnum novæ Legis mandatum implere incipiat. Hæc autem ſtare poſſunt abſque eo quod neceſsarius ſit amor charitatis ſuper omnia; ut liquebit ex triplici quod poſtmodum evolvemus ſyſtemate.

618 Ad argumentationem inde deductam quod charitas ſuper omnia cum peccati ſtatu cohærere poſſit; Reponunt iidem nihil eſse quod Scripturæ & Patribus magis adverſetur; prout compertum eſt ex probationibus ſupra pag. 516. adductis. Nec nocent objecta momenta.

619 Non 1. quod petitur e Tridentino; cum etſi ſancta Synodus amorem Dei propter ſe requirere ſupponatur, non ideo ſupponenda ſit requirere amorem ſuper omnia ſenſu adverſariorum.

Non 2. quod petitur e Patribus: hoc enim ſi preſſius urgeatur, probabit quod nolunt adverſarii, ſed ab Eſtio propugnatum eſt, hominem ne perfecta quidem charitate ante Sacramentum reconciliari. Et vero an-
620 non intenſo flagrabant amore, qui libertatis & bonorum jacturam patiebantur, & ipſi mortis periculos ſe ſe objectabant, ut lapſum ſuum repararent? An non generatim ſupponit Cyrillus Jeroſolymit. Cathecumenos tam-

Digitized by Google

tamdiu ſubjacere diabolo, donec regenerati ſint: & tamen eo tempore, quam acris ut plurimum, quam incenſus fervor Cathecumenorum! Quanquam dici poteſt dæmonem Cathecumenos etiam ex amore juſtificatos inſequi uſque ad Baptiſmum; quia his potentius inſidiatur & vividius, præſertim cum ſacram abſolutionem non ex gravi quidem, ſed ex aliquali negligentia differunt. Annon denique Auguſtinus univerſaliter dicit, Cathecumenum, *quantumcumque proficiat*, adhuc ſarcinam iniquitatis portare? Quo autem jure de *profectu ordinario*, imo initiali exponit Galdus, quæ de quantocumque profectu dicuntur ab Auguſtino. Nihil ergo certi quantum ad præſens Caput e Patribus extundi poteſt: præſertim cum hi paſſim ſupponant, & eum qui non diligit manere in morte, & eum qui diligit, non inchoata tantum, ſed & perfecta vita vivere; uti ex allatis eorum textibus ſup. pag. 536. & ſeq. conſtat.

Ceteræ probationes in materia liberæ Theologorum diſputationi permiſſa, non tanti ſunt, ut animum rapiant: eæque ut plurimum attritionis ſervilis defenſores, non alios feriunt.

Neque vero ſatis eſt Doctoribus, quorum nunc mentem exhibere nitimur, aliena ſpicula retundere: vibrant etiam propria, ſed, meo quidem judicio quædam minus feliciter.

Arguunt itaque 1. quia ſi requiratur in Sacramento vero charitas, pejor erit quoad reconciliationis facilitatem conditio Chriſtianorum quam Judeorum. Illis enim præter charitatis actum, cujus ad ſubſtantiam, non ſecus ac Judæi tenebuntur, incumbit grave confeſſionis onus, a quo immunes erunt Judei. 621

Verum probatio hæc duplici ex Capite frangitur, vel ſaltem imminuitur ab adverſariis; Reponunt ſiquidem 1. confeſſionem in ſpecie apud Judæos ut nunc apud Chriſtianos in uſu fuiſſe, prout id docent plures, qui rem penitius expenderunt, ut Waldenſis Lib. 2. de Sacram. Cap. 137. ubi ait ſe id a Judæis ipſis accepiſſe; Galatinus Lib. 10. de Arcanis, Cap. 3. quod Opus Judæi ipſi ſuis encomiis donavere; Genebrardus in Pſalm. 31. v. 6. Monachius de Republica Judæorum Lib. 2. Cap. 12. Buſtorfius, tametſi Lutheranus, Lib. de Synagog. Judæor. Cap. 20. a quo vix recedunt Anglicani Critici in Synopſi ad Cap. 5. Lib. Num. Bonfrerius in Cap. 6. Levit. ubi punctum iſtud ſolide verſat; Cornelius a Lapide in Cap. 16. Levit. verſ. 5. ubi hæc ſcribit: *Hebræi etiamnum hanc ſpecialem peccatorum confeſſionem faciunt in die Expiationis; & loco ſatisfactionis ſibi plagas infligunt, uti ex ipſiſmet audivi. Vide ergo quam particularis fuerit Judæorum confeſſio, quam Heretici apud Chriſtianos generalem eſſe volunt.* Morinus Lib. 2. Cap. 20. 21. & 22. ubi ex antiquiſſimis Judæorum Libris, pluribuſque veterum ac recentiorum Rabinorum teſtimoniis oſtendit, quod Cap. 1. num. 12. dixerat, nempe quod *Judæi omnes antiquiſſimi & recentiores perpetuo conſenſu tradiderunt, peccata ſine ſpeciali confeſſione, duraque etiam ſatisfactione, a Deo ſibi non remitti, quodque confeſſio iſta, non in genere dumtaxat, ſed in ſpecie facienda eſſet, quoties offerendum erat pro peccato ſacrificium.* Ac demum Ric. Simon in Opuſculo cui titulus: *Difficultès propoſees au P. Bouhours*, pag. 43. & ſeq. ubi R. Moiſis auctoritate nititur, &c. Et hæc adverſus Calvinianos confeſſionis objurgatores annotanda. 622

Reponunt 2. multo faciliorem eſſe ſub Evangelio viam juſtificationis, 623
quam

quam fuerit ſub Lege; quia tunc acris & incenſa requirebatur contritio; ad quam pauci admodum deveniebant; nunc autem minus intenſa ſufficit; & ob uberiorem hujuſce ſtatus gratiam facilius habetur. Ceterum, qui obtrudunt id Chriſti: *Jugum meum ſuave eſt*, meminiſſe debent iſtud optimi Salvatoris, Matth. 7. *Quam arcta via eſt, quæ ducit ad vitam*. Imo ex amore potiſſimum mitigatur viæ cœleſtis aſperitas. Hinc teſte D. Thoma in 3. diſt. 40. q. 1. a. 4. jugum ſuum non dixit Dominus ſuave, quia ſecundum ſe non ſit laborioſum, ſed quia *Lex Evangelica ad mandata implenda inducit ex amore; juxta illud Auguſtini jam citatum: omnia fiunt facilia charitati, cui uni Chriſti ſarcina levis eſt*.

624 Arguunt 2. quia ad juſtificationem in Sacramento non requiritur actus, qui ante Sacramenti ſuſceptionem infallibiliter juſtificet. Atqui, inquiunt, actus charitatis, quantumvis remiſſus, ſemper juſtificat ante ſuſceptionem Sacramenti.

Probant min. 1. quia actus charitatis eſt actus amicitiæ erga Deum; ideoque eſt actus omnes amicitiæ proprietates importans; eæ vero ſunt ut feratur in Deum ut amicum, ut redamantem, ut nobis unitum per beatitudinem in re, vel in ſpe. Atqui ubi eſt actus ſupponens ex parte Dei redamationem & unionem ejus tanquam amici cum amico, ibi neceſſario eſt actus involvens hominis juſtificationem. Minor per ſe aperta eſt. Major ipſiſſima eſt D. Thomæ doctrina. Sic enim loquitur S. Doctor 2. 2. q. 23. a. 1. O. *Dicendum quod ſecundum Philoſophum non quilibet amor habet rationem amicitiæ, ſed amor qui eſt benevolentiæ, quando ſcilicet amamus aliquem, ut ei bonum velimus .·.· Sed nec benevolentia ſufficit ad rationem amicitiæ, ſed requiritur quædam mutua amatio, quia amicus eſt amico amicus. Talis autem mutua benevolentia fundatur ſuper aliqua communicatione .·.· Amor autem ſuper hanc communicationem fundatus, eſt charitas*. Ex quibus liquet omnem charitatis proprie dictæ actum ſupponere Deum redamantem & unitum; quod ſine juſtificatione hominis contingere non poteſt. Ita vulgo ii e Thomiſtis, qui rejecto charitatis amore, ſolius benevolentiæ amorem poſtulant.

625 2. Quia proſcripta eſt hæc Baii Theſis num. 31. *Charitas perfecta & ſincera, quæ eſt ex corde puro*, &c. *poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum*. Porro charitas etiam non intenſa, eo ſenſu perfecta eſt & ſincera, quod ſit ex corde puro. Ergo hujuſmodi charitas nunquam eſt ſine remiſſione peccatorum.

626 Sed neque his momentis cedunt adverſarii. Non primo, quod meram de nomine quæſtionem invehere videtur. Eo enim ipſo quod exigunt amore benevolentiæ Patroni amorem qui ad Deum propter ſe dilectum tendat, & quo, ut ipſi volunt, præceptum dilectionis, adeoque magnum novæ Legis mandatum, ſufficienter adimpleatur; parvi refert an amor ille ſimplicis benevolentiæ dicatur, an charitatis. Hoc enim tantum & nihil ultra poſtulant, qui charitatis initialis amorem poſtulant; niſi quod eorum aliqui per amorem ſimplicis benevolentiæ habitualem peccandi voluntatem excludi negant: quod quidem nec clarum eſt, quia vix intelligitur, quid ſit habitualis illa peccandi voluntas; nec verum videtur de amore efficaci benevolentiæ. Quidni enim is peccandi voluntatem excludat, quantum ſatis eſt ut homo recipiendæ in Sacramento gratiæ maturus ſit?

627 Non ſecundo: Baiana ſiquidem propoſitio ſemper eo ſenſu proſcripta fuiſſe intellecta eſt, quod perfectam ſeu intenſam charitatem cum peccato com-

compati doceret; non autem eo quod id de quantulacumque charitatis veræ ſcintilla opinaretur. Et vero, ſi res ita foret, Apoſtolica Sede, quę Decreta ſua coram violari non patitur tranquille, dubio procul inchoatæ charitatis vindices, qua data occaſione, perſtrinxiſſet. Hanc autem viam nedum ſecuta ſit, ſecuta eſt adverſam. Sic Clemens XI. Moralem, ut vocant, Gratianopolitanam, a Franciſco Genetto Vaſionenſium Epiſcopo exaratam, in Italia typis mandari voluit, prout referunt Chriſtophorus a S. Joſepho, Generalis Carmelitarum Hiſpaniæ Procurator, & Ill. Matt. Petitdidier Macrenſis Epiſcopus. Sic amoris neceſſitatem Romæ in publicis ſcriptis tuiti ſunt Cardinalis de Lauréa, Fridericus Nicolaus Gavardi, Franciſcus Maria Campion. Sic Lambertus le Drou, Porphyrienſis Antiſtes, quadripartitam ſuam Diſſertationem Clementi XI. nuncupavit. Sic Benedictus XIII. Summam Alexandrinam ex Morali Theologia Nat. Alexandri digeſtam vulgari præcepit. Demum cum an. 1677. graviſſimæ contra Lovanienſem Academiam motæ eſſent querelæ; quaſi ea doceret varias opiniones Apoſtolicis Decretis contrarias: collegit illa doctrinæ ſuæ articulos, eoſdemque, per Deputatos ſuos Innocentii XI. tunc ſummi Pontificis judicio reverenter ſubmiſit: in his porro aperte tradebatur, Attritionem, bonam licet & utilem, non ſufficere in Sacramento ſine Dei propter ſe dilectione. Hæc autem doctrina, etſi ſæpius coram Emin. Sacræ Congregationis Cardinalibus ad examen revocata; & diſcuſſa, intacta evaſit. Ergo nihil habet cum Baii opinionibus commune.

Nec obſunt vulgati ii Scripturæ textus, quos libenter citat Tournely: 628 *Ego diligentes me diligo*, Prov. 8. *Qui diligit me, diligetur a Patre meo*, Joan. 14. 21. & alii id genus, in quibus gratia & amicitia Dei omni diligenti promittitur.

Quemadmodum enim alii iſti textus: *Qui crediderit in eum, non confundetur*, 1. Petri 2. *Quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit*, Joel 2. 629 *Omnis qui petit, accipit*, Matth. 7. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*, & alii ſimiles, intelliguntur ſervatis ſervandis; adeoque de iis qui credunt, qui invocant, qui petunt, quantum & quomodo oportet: ſic & textus qui Dei amorem ſpondent homini Deum amanti, intelligi debent de homine Deum amante quantum & quomodo oportet.

Confirmant 1. quia vere diligit, qui diligit ſuper omnia ex amore 630 concupiſcentiæ. Nec dubium quin ad hanc etiam amoris ſpeciem invitetur homo ab eo qui ſe exhibet ut hominis mercedem magnam nimis. Atqui tamen nemo ex ſolo concupiſcentiæ amore juſtificatur. Ergo Scriptura dum hominis amorem amore divino rependi docet, cum reſtrictione intelligi debet.

Confirmant 2. quia aliud eſt Deum redamare diligentes ſe, aliud Deum 631 iis ſtatim juſtificationis gratiam largiri. Sane amat pater filium, quem paulatim e libidinis cœno emergere conſpicit: ſed amat pro emerſionis hujus gradu: neque ſi duos habeat filios, quorum alter inſtar Prodigi Evangelici in ſe plene revertatur; alter depoſito quo antea in patrem furebat æſtu, paterni amoris ſcintillam tantum concipere incipiat, utrumque eodem oculo intuebitur. Unde applicari hic poſſit quod ait Bellarminus Lib. de juſtificat. Cap. 7. *Deus prior diligit nos, & diligendo facit juſtos, ſed paulatim & per certa media. Quos enim diligit, primum vocat*

*ad*

*ad fidem, tum ſpem & timorem & dilectionem inchoatam inſpirat; poſtremo juſtificat, & charitatem perfectam infundit*. Favet vel ipſe qui objicitur textus ex Prov. 8. ubi Hebraice habetur: *Diligentes me diligam*.

Pari facilitate diluunt, aut diluere credunt præcipua Scripturæ & Patrum loca, ex quibus ſupra evincere nitebatur Tournelyus, nullam eſſe veram charitatem, quæ per ſe non juſtificet. Præcipua perſtringam, quia ſolvit omnia, qui unum ſolverit.

632 Ad id quod dicitur 1. Joan. 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt;* obſervant 1. argumentum hoc nimis probare; videlicet ex Deo natum eſſe eum etiam qui ex ſolo concupiſcentiæ vel benevolentiæ amore diligeret: cum ibi generatim loqui videatur Apoſtolus.

Obſervant 2. (eaque reſponſio cum præcedenti non admodum congruit) Apoſtolum loqui de dilectione permanente, & habituali: cum charitatis habitum deſignent hæc, quæ ſequuntur verba: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Ceterum ſi textum hunc de actuali amore intelligere juvet, nihil eſſe cur de perfecto & intenſo non accipiatur.

633 Quod dicit idem Joannes, eum *qui non diligit, manere in morte*, probat quidem a contrario ſenſu, eum qui diligit, jam vivere, vel vita perfecta, ſi diligat charitate habituali aut actuali perfecta; vel vita inchoata, ſi initiali ſolum charitate diligat: ſed non magis probat, eum, ſi ex quacumque charitate diligat, plene vivere; quam id Marci 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit*, probet quamcumque fidem ad ſalutem ſufficere cum Baptiſmo.

634 Id Petri: *Charitas operit multitudinem peccatorum*, quod ex Prov. 10. deſumptum eſt, ubi Hebraice legitur: *Univerſa delicta operit charitas;* id, inquam, non de propriis ejus qui charitatem habet, peccatis intelligitur, ſed de alienis, quæ charitas diſſimulat, quibuſque, parcit quantum poteſt. Quod ſi utrumque textum de proprii peccati dilectione interpretari velis, dicendum erit univerſa delicta operiri per charitatem vel habitualem vel intenſam. Atque id liquet ex præcedentibus verbis, ubi ait Apoſtolorum Princeps: *Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam*, ſeu, ut legunt alii, *vehementem, habentes:* vox enim *continuam*, habitum charitatis; vox vero *vehementem*, ejuſdem charitatis intenſionem deſignat. Ideo autem neque Apoſtolus, neque alii Scriptores ſacri, varios dilectionis gradus diſtinguunt; quia ad Sacramentorum circumſtantiam non ſpectant; nec melior ac tutior eſt via, qua ad perfectam charitatem, totius Evangelii ſcopum, perveniatur, quam frequens charitatis, nunc inchoatæ, nunc & provectæ exercitium.

635 At, inquiunt, ex Apoſtolo Rom. 13. *Plenitudo legis eſt dilectio;* proinde, qui ſaltem ſuper omnia diligit Deum, legem implet. Atqui legis totius impletio ab amicitia Dei, & ſic a juſtificatione ſeparari nequit, juxta iſtud Chriſti oraculum Joan. 15. *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ præcipio vobis*.

636 At facile reſpondetur, vel hujuſce loci ſenſum eſſe, quod legis ſcopus ſit dilectio, & ea quidem quæ ad complendam Deum inter & hominem amicitiam ſufficiat; uti belle docet Angelicus 1. 2. q. 99. art. 1. ad 2. his verbis: *Sicut Apoſtolus dicit 1. ad Timoth. 1. Finis præcepti eſt charitas: ad hanc enim omnis lex tendit, ut amicitiam conſtituat, vel hominum*

ad

*ad invicem, vel hominis ad Deum;* Vel eum qui diligit, legem implere eo modo quo diligit, atque adeo perfecte, ſi perfecte diligat; imperfecte vero, tantumque in præparatione animi, ſi tenuem tantum charitatis ſcintillam gerat in corde. Et vero quis a quopiam legem totam impleri credat, ſtatim ut eum, ſi ita loqui fas eſt, teporis gradum attigit, in quem ſi a primævo ſuo fervore deſcendat juſtus, vereri debeat ne ex ore Dei evomatur?

En ut extricant ſe Contritionarii a Scripturæ textibus: neque quia eos limitant, ullam ſibi affingi volunt temeritatis labem: ſicut nec ulla iis inuri poteſt, qui generalia hæc reſtringunt: *Qui credit in me hab.t vitam æternam*, Joan. 6. *Arbitramur juſtificari hominem per fidem*, Rom. 3. &c.

Neque plus moventur auctoritate Patrum, qui a Tournelyo objiciebantur ſupra num. 581.

637 Quod dicit Auguſtinus Serm. 35. eum qui amat, habere Deum, explicant non de amore tantum imperfecto, ſed de eo qui ſit ex toto corde, & ex totis viribus, adeoque intenſus. Hanc autem interpretationem non minus ſibi licitam eſſe contendunt, quam Tournelyo licitum ſit eundem textum de ſolo charitatis, non autem de concupiſcentiæ amore interpretari.

Quod addit idem S. Doctor Tract. 5. in Cap. 3. Epiſt. 1. Joan. *ſola charitate diſcerni filios Dei a filiis diaboli*, &c. intelligunt vel de charitate habituali, quam quis, utique tanquam bonum permanens *invenit in corde ſuo*; vel de charitate actuali, ſeu intenſa extra Sacramentum, ſeu initiali cum Sacramento. Quanquam & charitas quælibet filios Dei in re vel in voto diſcernit a filiis diaboli, non equidem diſcretione perfecta, ſed tamen inchoata; cum juxta Auguſtinum Serm. 53. de temp. *In ipſa*, ſeu per ipſam fide Catholicam *diſtinguantur filii Dei a filiis diaboli*. Neutra reſponſionis hujus pars probabilitate caret: prima tamen veri magis ſimilis videtur; præſertim ob iſtud S. Doctoris Lib. 15. de Trin. Cap. 18. *Nullum eſt iſto dono charitatis excellentius: ſolum eſt quod dividit inter filios Regni æterni, & inter filios damnationis æternæ*: ubi Auguſtinus idipſum docet quod cit. Tract. 5. in Joan. & manifeſte loquitur de habituali charitate, cui ſoli nomen *doni excellentis* competit.

Iſtud vero S. Doctoris Tract. 9. in Joan. *Quam charitatem habere cum cœperit homo, Spiritum ſanctum habebit;* pari ratione intelligunt vel de charitate habituali, vel de actuali quæ vehemens ſit; vel de actuali imperfecta, quæ habeat Spiritum ſanctum, non ſtatim inhabitantem, ſed in nobis operantem; quia charitas omnis etiam remiſſa a Deo eſt, non a viribus naturæ, ut mentiebantur Pelagiani, quos ubique vexat Auguſtinus. Conſonat id Tract. 74. in Joan. *Niſi habeamus Spiritum ſanctum, nec Deum diligere poſſumus, nec ejus mandata ſervare*. Poteſt enim cui necdum inhabitat Spiritus ſanctus, & Deum aliquo modo diligere, & mandata ejus quædam exequi: alias peccatum eſſet quidquid facit peccator; quod erroneum eſt.

Ad iſtud e Lib. de Nat. & Gr. *Charitas inchoata, inchoata juſtitia eſt*, &c. Fatentur principiis ſemel poſitis adhærentes, juſtitiam creſcere prout creſcit charitas habitualis; illam prohinc inchoari, cum inchoatur habitus charitatis, provehi cum is provehitur &c. Quod ſi Auguſtini verba de actuali charitate intelligere malueris, non abnuent; modo per inchoa-

tam juſtitiam non eam intelligas qua homo plene Dei amicus conſtituitur; ſed inferioris ſpeciei aliam qua ad hanc Dei amicitiam diſponimur. Ne autem fictum id gratis exiſtimes, revocabimt tibi in animum protritam fuiſſe hanc Baii aſſertionem, num. 63. *Illa diſtinctio duplicis juſtitiæ; alterius; quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem; alterius, quæ fit ex inſpiratione quidem Spiritus ſancti, cor ad Pœnitentiam excitantis, ſed nondum inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, qua divinæ legis juſtificatio impleatur, ſimiliter eſt rejicienda.*

638 Plures Patrum textus expendere ſuperfluum fuerit, cum ex dictis pateat portas omnes eadem clavi reſerari. Sic iſtud Chryſoſtomi Hom. 7. in 2. ad Timoth. *Ubi charitas eſt, omnia ſublata ſunt mala*, de charitate vehementi accipiendum eſſe probant hæc quæ præcedunt verba: *Charitatis fervor, quocumque inciderit, omnia perimit*. Id vero ejuſdem Ep. 5. ad Theodorum: *Dei pietas, quantumcumque & quamlibet brevi tempore geſtam non reſpuit Pœnitentiam;* de Pœnitentia quidem ex charitate remiſſa intelligendum videtur: Aſt ex eo quod Deus imperfectam Pœnitentiam non reſpuat, ſequitur quidem quod eam acceptet tanquam diſpoſitionem cum Sacramento ſufficientem; ſed non ſequitur quod propter eam ſtatim dimittat peccata, & gratiam juſtificantem largiatur.

639 Inſtant: ex Auguſt. Lib. de Gr. & lib. arbit. Inerat Petro *parva* tantum *& imperfecta* charitas, *quando dicebat Domino: Animam meam pro te ponam*. Atqui charitas illa ad Petri juſtificationem ſatis erat: Cum teſte Chriſto Joan. 13. mundi eſſent Apoſtoli omnes, dempto Juda. Ergo charitas parva licet & imperfecta ſufficit ad juſtificationem.

640 Reſpondent diſt. maj. Inerat Petro charitas imperfecta, ſed habitualis, vel actualis ab habituali procedens, C. ſecus, N.

Reſponderi etiam poſſit, charitatem quæ ſufficit ut homo a juſtitia non decidat, non ſufficere ut homo e peccato reſurgat ad vitam gratię. Certe perſeverat in juſtitia qui ex ſolo ſpei amore hoc vel illud peccatum fugit: An dicent adverſarii ſatis eſſe amorem ſpei ut homo ad juſtitiam revertatur? Quamquam charitas Petri, licet aliquo ſenſu parva, longe vegetior erat initiali illa charitate, quam ad juſtificationem requirunt Contritionarii. Atque idem dicendum de charitate Abel de qua Auguſtinus in textu a Tournely allegato.

641 Inſtant iterum ex D. Thoma 3. p. q. 70. a. 4. *Minima charitas plus diligit Deum, quam cupiditas millia auri & argenti*. Ergo minima charitas veram Deum inter & hominem amicitiam conſtituit.

642 Reſpondent 1, neg. conſeq. Quamvis enim, inquiunt, minima charitas plus Deum diligat, quam cupiditas millia auri & argenti; cum charitas Deum proprio ſuo commodo præferat, ſupra quod cupiditas non amat aurum & argentum: non tamen ſufficit ad conſtituendam per ſe veram Deum inter & hominem amicitiam, niſi vel habitualis ſit, vel actualis quidem, ſed intenſa. Et vero amor ſpei, cum ſummus eſt appretiative, plus Deum diligit quam cupiditas millia auri & argenti; cum eum vitæ propriæ anteponat, cui aurum non anteponit cupiditas. An ergo amor ſpei per ſe ſolum par erit homini juſtificando?

643 Reponunt 2. textum D. Thomæ eſſe extra rem, quia in eo agitur de charitate habituali, ut patet legenti quæ præcedunt; hæc nempe, quod

quod iſta gratia *faciat dignum vita æterna*, qui ſane effectus eſt gratiæ habitualis: quod & indicat iſte Articuli titulus: *Utrum circumciſio conferebat gratiam juſtificantem*. Addunt, duo hæc toto Cœlo differre: *Minima gratia poteſt cuilibet concupiſcentiæ reſiſtere*, &c. &, *Minima gratia eſt amicitia cum Deo*, Ita Porphyrienſis Epiſcopus Diſſert. 4. ad object. 26. pag. mihi 381.

Eadem eſt ſolutio ad textum petitum e 2. 2. q. 24. Qui enim vel obiter 644
legerit art. 4. & 5. illico deprehendet S. Thomam loqui de charitate ut *virtute*, ut *habitu*, ut *forma* quæ augeri poteſt.

Arguit nihilominus 3. doctiſſimus Tournely, & urget quod aſſignari 645
nequeat ille charitatis gradus, qui ad juſtificationem ſufficiat, &c. ut ſupra num. 582. & ſeq.

Reſpondent porro nihil in quintuplici clariſſimi Doctoris argumento eſſe, quod charitatis neceſſitatem ſubruat.

Non in 1. quod enim adeo mirum videtur Tournelyo, totidem ver- 646
bis docetur a S. Thoma in qq. diſp. q. 24. art. 15. & in 4. diſt. 17. q. 2. art. 5. ubi ſic: *Non qualiſcumque motus voluntatis eſt ſufficiens præparatio ad gratiam, ſicut nec qualiſcumque dolor ſufficit ad remiſſionem peccati: ſed oportet eſſe aliquem modum determinatum*, QUI QUIDEM HOMINI NOTUS ESSE NON POTEST. Concinit Rom. Catechiſmus, dum ad contritionem perfectam, ut extra Sacramentum juſtificet, requirit, quod *vehemens adeo, acris & incenſa ſit, ut doloris acerbitas cum magnitudine ſcelerum æquari, conferrique poſſit*: cui autem facile innoteſcet gradus hujuſce intenſio?

Neque hinc oritur ſcrupulorum ſeges, aut ideo de impoſſibilibus dantur præcepta. Quemadmodnm enim citra juſtum ſcrupulum accedit homo ad Euchariſtiam, etſi *neſcit* abſoluta certitudine, *utrum amore an odio dignus ſit*, Eccl. 9. Sic & poſtquam penſata coram Deo ſcelerum ſuorum magnitudine, omni qua tenetur via conatus eſt ſpiritum doloris & amoris attrahere; confidere moraliter poteſt, eum qui non vult mortem peccatoris, qui cor contritum & humiliatum nunquam deſpexit, qui jam largitus eſt gratiam, vi cujus peccator proprium, quo ſcandalizabatur oculum eruerit, ſibi in neceſſariis minime defuturum.

Non in 2. ibid. n. 583. Eſto enim charitas actualis quocumque in gradu 647
ſit vera eſſentialiter charitas: at non quæcumque charitas eſſentialiter talis, eandem cum charitate perfecta virtutem habet. Eſt infans eſſentialiter homo, & ſcintilla eſſentialiter ignis; nec tamen vel infans vel ſcintilla idem præſtare poſſunt, quod vel homo vegetus, vel incendium.

Non in 3. ibid. n. 584. Ratio eſt eadem, quia eadem eſt difficultas. 648

Non in 4. ibid. n. 585. Tum quia non ſatis intelligitur quid adverſarii 649
intelligant nomine averſionis remiſſæ a Deo; cum per quodcumque mortale peccatum homo a Deo totaliter avertatur: Tum quia ut quis Dei inimicum ſe conſtituat, ſatis eſt ut actu creaturam Deo præferat, quod ſine gravi ejus injuria fieri non poteſt: at vero ut quis amicitiam Dei recuperet, non ſufficit ut creaturam Deo poſtponere incipiat; ſed ut eam in certo quodam perfectionis gradu poſtponat. Et vero, qui ad crimen potenter illectus, ab eodem ex pœnæ metu abſtinet, Deum creaturæ præfert; nec tamen juſtificationi proxime idoneus cenſetur.

Non in 5. ibid. n. 586. Nam verum quidem eſt quod charitas habitua- 650

 lis,

lis, utpote vera cum Deo amicitia, peccatum, per quod homo inimicus Dei efficitur, deſtruit ratione ſubſtantiæ ſuæ. Aſt certo probari nequit, charitatem actualem etiam in gradu remiſſo id per ſe ſolam præſtare. Sicut enim ignis, niſi certo ſit in gradu, non deſtruit formam ligni, & multo minus humidi ac gelidi: ſic nec naſcens charitatis ſcintilla deſtruendæ peccati formæ par videtur. Atque id ſupponit Tridenr. Synodus, cum ad juſtificationem in Sacramento recipiendam, præter fidei ac ſpei actus nonnihil charitatis exegit.

651 Ergo, inquies, Dei inimicus eſt, qui Deum ſuper omnia diligit: id autem quis capiat?

652 Reſp. eum qui diligit, non eſſe inimicum Dei, ideſt, infenſum, quaſi mandatis ejus reniti pergat. Eſſe tamen exoſum Deo, propter remanentem peccati maculam; donec hanc proportionata diſpoſitione eluerit. Sicut autem hanc per ſolum concupiſcentiæ amorem non abſtergit, ſic nec per charitatem tantum imperfectam abſtergere videtur.

653 Arguunt 4. alii. Deus non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat. Ergo ei media ſalutis, quæ omnibus proportionata eſſent, præſcribere debuit, non autem paſſim humanis viribus majora. Atqui pura Dei dilectio, quæ a proprio diligentis commodo præſcindit, non eſt medium multitudini, plebejæ præſertim & rudi proportionatum. Ecquis agricolas, pecuarios, ruſticos utriuſque ſexus adoleſcentes, alioſque ejuſdem generis tantum non belluas, hujus amoris capaces exiſtimet, quem eruditi plures miſeris mortalibus impervium judicarunt.

654 Confirm. 1. quia debuit Deus (*humanum loquor*) eam amoris ſpeciem præcipere, quæ potentius ad obſervantiam Legis ſuæ movet, non eam, quæ ad nihil magnum, nil arduum ſollicitat. Atqui amor ſpei ad divinæ Legis obſervationem potenter trahit; amor vero purus, & ſine ullo ad bonum noſtrum reſpectu, languet & pene frigeſcit. Vicerint Martyres equuleos, candentes laminas, lentos ignes, tartareos carnificum cruciatus, & in una morte mortes geminatas; id concipient, qui ſciverint

Heb. 11. v. 26. eos aſpexiſſe *in remunerationem*. At tali, tantoque motivo ſuſtentandi erant, & reipſa ſuſtentati fuere. *Quid mihi prosit* martyrem occumbere, *ego ſcio*, ajebat S. Ignatius, *ut Jeſum Chriſtum inveniam. Ignis, crux, beſtiæ .... & tota tormenta diaboli in me veniant; tantum Chriſto fruar*. An vero tam alacris ad patiendum fuiſſet S. Martyr, ſi ſpeculativa tantum Dei bonitate motus fuiſſet.

655 Confirm. 2. Admitti non debet opinio falſa, vel admodum incerta ſpeculative; practice vero ſummopere periculoſa. Atqui talis eſt opinio quæ aliquod puri amoris motivum, uti neceſſariam ad Sacramentum diſpoſitionem exigit. Opinio enim, qua poſita nemo fere abſolutionis beneficio donabitur, ſummopere eſt periculoſa. Atqui.... Ecquis vero in rudibus, in mulierculis certo deprehendat puræ charitatis veſtigia? Reſpondebunt quidem interrogati, peccatum ſibi, ut Dei in ſe ſumme boni offenſivum, ſuper omnia diſplicere. At in his erunt verba & voces, nihil preterea. Contra, ſi queſieris annon ſincere eternam damni ac ſenſus pœnam effugere velint; qui actus concupiſcentię amorem neceſſario involvit; prompti & alacres repondent id unum ſe optare vehementer. Ergo.

656 Reſp. 1. argumentum multo nimis probat, videlicet plebejos a lege Dei pro-

propter ſe amandi prorſus eſſe immunes. Si enim hanc implere non valent, dum ad Pœnitentiæ Sacramentum accedunt, an alio tempore facilius implebunt? Quod ſi quis eo uſque hebes foret, ut hinc Dei propter ſe diligendi plane incapax efficeretur; non dubitem quin eum Deus alia quacumque via juſtificaret. Sed nihil inde contra theſim, quæ homines ſpectat ut moraliter eſſe conſueverunt.

Reſp. 2. ad 1. neg. min. neque enim charitatis amor opus eſt humanæ induſtriæ; ſed gratiæ cœleſtis; hæc autem parvulis abunde revelat, quæ ſapientibus abſcondit: hinc vel ipſæ ruſticæ mulieres, cum Dei obſequio intus mancipatæ ſunt, tam alte de divinis, quandoque etiam de abſtruſioribus fidei myſteriis diſſerunt, ut *admirentur tabeſcentes omnes ſapientes terræ*. Atque id unum e fratribus ſuis, laicis, ſi memini, docebat S. Bonaventura; aſſerens fieri non raro, ut dum litterati, qui omnia norunt, aut noſſe credunt, in rebus Dei hoſpites ſunt, & oculos læſi, homines idiotæ & ſine litteris omnia ſcrutentur, peneque profunda Dei. Et vero quid non, agente Spiritu ſancto, ſenſerunt, locuti ſunt, perpeſſi ſunt tot infimæ ſortis Confeſſores, Virgines, Martyres? Aberrant ergo qui purum amorem ab humanis viribus ſuſpendunt & metiuntur. 657 *Auguſt. Solil.*

Ad 1. confirm. neg. maj. quatenus falſo & abſurde ſupponit, Deum ita purum ſui amorem præcipere, ut proprii commodi, ſeu amoris ſpei motiva excludat. Certe ut ait cit. Epiſt. 159. illuſt. Boſſuetus, charitas ſubſidiaria ſpei motiva feliciter adhibet: nec dubium eſt quin a ſpe ad charitatem facile avoletur. Optat ſibi anima Deum tanquam bonum, tanquam miſericordem, tanquam omnis perfectionis fontem: an ſi attributa hæc paululum oculis fidei contempletur, ita arduum eſt in eorum propter ipſa amorem rapi. Amat hodieque Trajanum, Conſtantinum magnum, Theodoſium, Henricum magnum, qui eorum hiſtoriam ſedulus verſat; etſi nihil ab eis ſperet aut timeat. Annon potiori jure Deum amabit, qui pictam Orbe toto majeſtatis ejus ac benignitatis hiſtoriam qualicumque attentione perlegerit? 658

Ad 2. confirmat. neg. 1. & 2. min. quæ meræ ſunt declamationes. Nimirum conſtat Theologos Tridentino Concilio antiquiores, nullam nimiæ aſperitatis in adminiſtranda Pœnitentia notam ſuſtinuiſſe. Atqui tamen ex iis multi pro charitatis alicujus in Sacramento neceſſitate; imo non pauci pro neceſſitate perfectæ contritionis decertabant. Ergo Scholæ ſyſtemata vix ac ne vix quidem in diſpenſationem abſolutionis influunt. Vidimus rigidiores, qui amorem purum haberent pro impoſſibili. Numquid ii ob initialis charitatis defectum Pœnitentes arcebant a Sacramentis? Numquid qui totos annos ſacra communione privant purioris vitæ Sanctimoniales, eas initiali amore deſtitui ſupponunt? Eſt ergo aliud inclementiæ hujus principium, de quo judicet Deus. Unum conſtat, ſibi ſuiſque Pœnitentibus pie conſulere eos, qui non ex foliis, floribuſve, ſed ex fructibus de arbore judicant. 659

Arguunt. 5. Ea opinio admitti non debet, quæ Eccleſiæ praxi contradicit Atqui .˙. Prob. min. Permittit Eccleſia in Trid. Seſſ. 13. cap. 7. ut Sacerdotes, deficiente Confeſſario celebrent abſque prævia confeſſione, tantumque requirit ut contriti ſint. Atqui non ſupponit Eccleſia eos per- 660

perfecte contritos eſſe, cum teſte Catechiſmo Trid. *pauci admodum ad perfectam contritionem perveniant*. Aliunde vero non permittit eadem Eccleſia ut celebrent in ſtatu peccati mortalis. Ergo ſupponit eos quacumque, etiam initiali, charitate extra Sacramentum juſtificari.

661 Reſpondent ad 1. neg. min. ad 2. dicunt cum Sylvio in Supplem. q. 5. art. 1. concl. 2. ad object. 12. & 13. vel in hoc caſu Deum inviſibiliter miniſtrare effectum Sacramenti, quod ſola excludit neceſſitas, ut docent Auguſtinus & Innocentius III. proxime referendi; vel permitti ut Sacerdos celebret, non quia ſua qualicumque contritione juſtificatus ſupponatur; ſed quia id ſine peccato in caſu neceſſitatis præſtare poſſit. Addit Sylvius veriſimile eſſe, quod qui in hoc ſtatu celebrant, aut Euchariſtiam recipiunt, peccati remiſſionem in devota communione impetrent. Favet toti ſolutioni iſtud S. Thomæ 3. p. q. 80. art. 4. ad 5. *Quod non habet aliquis conſcientiam peccati ſui, poteſt contingere dupliciter: uno modo per culpam ſuam .·.·. alio modo ſine culpa ipſius, puta cum doluit de peccato, ſed non eſt ſufficienter contritus, & in tali caſu non peccat ſumendo corpus Chriſti; quia homo per certitudinem ſcire non poteſt an ſit vere contritus: unde etiam per accidens primam gratiam recipit.*

*Sylv. p. 31.*

662 Arguunt 6. Si vera charitas extra Sacramentum non juſtificet, Pœnitens vel Cathecumenus, qui cum ea morietur abſque Sacramento invincibiliter omiſſo, peribit in æternum. Abſurdum & horrendum conſequens. 1. Quia fieri non poteſt ut ſub Deo, cujus miſerationes omnia ejuſdem opera prætergrediuntur, in æternum pereat, qui Deum tenere diligendo mortuus eſt; iiſque immiſericorditer privetur bonis, *quæ Deus præparavit diligentibus ſe*. 2. Quia cum anima in eo ſtatu æternum manſura ſit, in quo reperietur, cum e corpore emigravit, futurum eſſe debet, ut quem in ultima vitæ periodo ſuper omnia dilexit Deum perpetuo amet. Atqui fieri nequit ut detruſa in tartarum anima, ubi nihil niſi horror, deſperatio, ſtridor dentium, Deum amet perpetuo; eique confiteatur in inferno, ubi nemo ei confitetur ex Pſalm. 6. Ergo.

663 Reſpondent 1. argumentum hoc ab iis eſſe ſolvendum, qui quem ad Sacramentum requirunt ſpei amorem ſupet omnia, per ſe tamen juſtificationi ſufficere inficiantur. Nam & in hac opinione damnabitur quis etiam ſuper omnia Deum & quidem intenſe diligens. Quin & eamdem difficultatem de timore Dei ſuper omnia proponi poſſe exiſtimat Tournelyus q. 4. Art. 1. Concl. 1. ubi circa finem hæc habet: *Metaphyſicæ illæ ſuppoſitiones in rebus practicis & moralibus non ita moroſe urgeri debent; atque divino judicio relinquendum, quid fiat de homine in dicta hypotheſi conſtituto: ſive Deus nunquam permittat ex infinita ſua miſericordia, hominem ſic bene affectum mori ſine vera contritione & charitate; ſive bonam ejus voluntatem, quamquam imperfectam, acceptet; ſive quocumque alio modo hujus hominis ſaluti provideat.*

664 Reſpondent 2. neg. ſeq. maj. neque enim dubitant, quin Deus in his anguſtiarum caſibus, vel per ſe ſuppleat viſibile Sacerdotis miniſterium; vel, ut alii volunt, remiſſam Pœnitentis charitatem ad eum gradum provehat, qui obtinendæ juſtificationi ſit idoneus.

Quoniam vero ſtatim interrogant curioſi quidam ac difficile credentes, unde id habeatur, numque id Angelus quiſpiam revelaverit; reponunt

nunt id ſe a deceſſoribus ſuis accepiſſe. *Si forte peccator pœniteat*, ait Hugo a S. Victore part. 14. de Sacram. cap. 18. *ſed interveniente articulo neceſſitatis ad confeſſionem pervenire non poſſit: confidenter credere debemus, quod ſummus Sacerdos complet in eo, quod mortalis non potuit .˙. quia confeſſionem non contemptus excluſit, ſed impedivit neceſſitas.*

Idem docent PP. de eo, qui ad recipiendam in Baptiſmo gratiam diſpoſitus, ante Sacramenti hujus ſuſceptionem e vivis exceſſit. *Invenio*, ait Auguſtinus Lib. 4. de Bapt. cap. 22. *non tantum paſſionem pro nomine Chriſti, id quod Baptiſmo deerat poſſe ſupplere; ſed etiam fidem converſionemque cordis, ſi forte ad celebrandum Myſterium Baptiſmi, non contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit.*

Conſonat id Bernardi Epiſt. 77. *Si quis voluerit & petierit baptizari, ſed mortis præoccupatus articulo, forte obtinere nequiverit: dum non deſit fides recta, ſpes pia, charitas ſincera*, quæ talis eſſe poteſt, etiamſi non ſit perfecta; *huic ego ob ſolam aquam, ſi defuerit, nequaquam omnino poſſum deſperare ſalutem*, &c.

Addi poſſint, tum Ambroſius in orat. de obitu Valentiniani, ubi S. Præſul, qui de intenſa Principis hujus charitate dubitare poterat, de æterna ejus ſalute nihil habet dubii; tum Innocentius III. qui cap. 2. *De Presbytero non baptizato*, ſic ſtatuit: *Presbyterum, quem ſine unda Baptiſmatis extremum diem clauſiſſe ſignificaſti; quia in ſanctæ Matris Eccleſiæ fide, & Chriſti nominis confeſſione perſeveraverit, ab originali peccato ſolutum, & cœleſtis patriæ gaudia adeptum aſſerimus incunctanter.*

Idem tradunt Concilia, Carthaginenſe IV. an. 398. Can. 79. Vaſenſe ſub an. 442. Can. 2. Arelatenſe II. an. 442. Can. 12. Toletanum XI. cujus verba, licet timida magis exhibere juvat. Sic ergo habet: *De his qui accepta Pœnitentia, antequam reconcilientur, ab hac vita receſſerunt; quanquam diverſitas præceptorum de hoc capitulo habeatur; illorum tamen nobis ſententia placuit, qui .˙.˙. decreverunt, ut & memoria talium in Eccleſiis commendetur, & oblatio pro eorum delictis a Presbyteris recipiatur.* Ergo a longe pluribus contra paucos pro certo tunc temporis habebatur, eos qui ſine Pœnitentiæ Sacramento e vivis abeunt, & qui ut plurimum non vehementi illa & incenſa, ſed ordinaria & communi charitate prædíti ſunt, a cœleſti Regno non excludi.

Idipſum & aliquid eo plus docet Angelicus Præceptor: cenſet enim a Deo, etiam extra caſum neceſſitatis, ſuppleri legitimæ diſpoſitionis defectum, in eo qui bona fide ad Confirmationis & Euchariſtiæ Sacramenta accedit. Sic ille 3. p. q. 72. art. 7. ad 2. *Si aliquis adultus in peccato exiſtens, cujus conſcientiam non habet, vel ſi etiam non perfecte contritus accedat: per gratiam collatam in hoc* Confirmationis *Sacramento conſequetur peccatorum*. Idem de Euchariſtia docet ibid. q. 79. art. 3.

Ceterum perperam ſupponit objectio, tranſitorium inchoatæ charitatis 665 motum, haberi debere pro vero animæ ſtatu, in quo, quia actum hunc in extremis elicuerit, æternum permanere debeat. Status enim conditio eſt fixa & permanens, quæ proinde non ab actu, ſed ab habitu æſtimanda eſt. Quapropter peccator inchoatæ charitatis actum eliciens extremis vitæ temporibus, non in amoris, ſed potius in reatus, maculæ & peccati ſtatu mori dicendus foret: atque is ille charitatis actus, non ſecus ac,

juxta adverſarios, actus timoris ſupernaturalis, ſtatim evaneſcerent; niſi vel a ſummo Sacerdote acceptaretur, qualis eſt; vel, ut volunt alii, ad eum proveheretur intenſionis gradû, qui homini extra Sacramentum juſtificando idoneus eſt.

666 Hæc illi, quæ pro prima parte non omnibus probantur. Cenſent enim plures cum Haberto, Sacramenti defectum aliquando quidem ſuppleri, ut in latrone ad Chriſti latus crucifixo, cujus exemplum affert Auguſtinus; at negant id ſemper fieri, quia nulla extet in Scriptura vel Traditione promiſſio Dei perficiendæ charitatis in hujuſmodi caſibus. Certe, ait Doctor mox laudatus, concludi id non poteſt ex ſuffragiis Eccleſiæ; cum ea non deneget, niſi iis quos impœnitentes obiiſſe conſtat. Et vero ex iis qui decedunt, plures jam vi morbi non ſunt rationis compotes, ut qui in eis remiſſus erat amor intendi ac perfici poſſit: unde ſi amor ille per ſe ad juſtificationem non ſufficiat, ut Contritionarii volunt, Pœnitentes illi cum charitate ſuper omnia damnabuntur, quia hæc nondum perfecta ſit, quod longe abſurdiſſimum videtur. Jam ceteras attritionis vindicum objectiones proſequor.

667 Inſtant itaque: Paſſim docent Patres non raro fieri ut homo æternum pereat defectu Sacramenti. Atqui, poſita præcedentis reſponſi veritate, nemo homo periret defectu Sacramenti. Major conſtat ex his Auguſtini Epiſt. 80. ad Honoratum: *Si Miniſtri deſunt, quantum exitium ſequitur eos, qui de iſto ſæculo vel non regenerati exeunt, vel ligati*. Quod idem docent ſummi Pontifices Julius & Cœleſtinus Cap. *Si Presbyter*, & Cap. *Agnovimus*, XXVI. q. 6. Minor non minus perſpicua eſt. Vel enim qui ſine Sacramento moritur, inchoatam Dei ſuper omnia dilectionem habet; vel attritionem ex metu pure ſervili. Si 1. non perit, Dei id ſupplente quod deeſt. Si 2. perit quidem, ſed defectu diſpoſitionis, non Sacramenti, quo etiam poſito periret. Ergo.

668 Reſp. ad 1. neg. min. Ut enim multi pereant defectu Sacramenti ad ſenſum Patrum, ſufficit ut pereant quia *Miniſtri deſunt*, uti loquitur Auguſtinus. Conſtat porro multos defectu miniſterii ſacerdotalis perire. Quia Miniſtri, ſi adforent, animam plerumque fatiſcenti corpori unice intentam revocarent ad Deum; deſperationem, cujus grave iis præſertim qui in vitio conſenuerint, periculum imminet, abigerent; Sacramenta, quæ contra poſtremi hujus temporis tentationes roborant, & muniunt, porrigerent. Eſto igitur Sacramenti & Miniſtri defectus non perdat per ſe hominem, at perdit per accidens adeo lugendum, ut merito dixerit Cœleſtinus: *Quid hoc, rogo, aliud eſt, quam morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere?*

Atque hinc merito ſanxit Eccleſia in Trid. Seſſ. 14. Cap. 7. *ut nulla ſit reſervatio in mortis articulo, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat*. Quia ut reſervatio hæc tolleretur, ſatis erat ut per accidens nocere poſſet.

669 Inſtant. In vita S. Martini legitur, ipſum ejuſque Monachos inſolabiliter luxiſſe mortem Catechumeni ſine Baptiſmo defuncti; & merito quidem, cum anima ejus, ſtatim ut avulſa eſt a corpore, ſteterit ante tribunal ſummi Judicis, a quo ſeveram paſſa ſententiam in tenebroſum carcerem amandata eſt. Atqui nec tot fudiſſet lacrymas Martinus cum ſuis, ſi crediidiſſent Deum in extremis ſupplere id quod charitati deeſt; nec tam ſeverum tuliſſet Deus judicium, ſi revera id ſuppleret. Ergo.

Reſpon-

Reſpondent Martinum ejuſque Monachos inopinam Cathecumeni ejus 670
mortem defleviſſe, vel quia certi non erant an in ea occubuiſſet diſpoſitione, quæ intra Sacramentum neceſſaria eſt, & ad quam ipſum, ſi diutius vixiſſet, paulatim informaſſent; vel quia tunc temporis non ita certa foret aſſertionis hujus ſuæ veritas, ac nunc eſt.

Reſpondent 2. neceſſum non fuiſſe ut in eo caſu suppleret Dei benignitas Baptiſmi defectum: quandoquidem decreviſſet Deus Cathecumenum hunc ad preces S. Martini ſuſcitare. De ceteris, quæ omittere cogor, quia ceteroqui volumen iſto majus datura: legantur Lambertus Le Drou, & Lambertus Gaud.

*Opinio eorum qui ſolo ſimplicis benevolentiæ amore contenti ſunt.*

Supponunt hujus opinionis Auctores, 1. nullum eſse charitatis amorem, qui per ſe non juſtificet, quia charitas eſsentialiter ſit amor mutuus. 2. Dari amorem Dei propter ipſum & ſuper omnia, qui mutuus non ſit: uti dari poteſt duos inter homines, quorum alter alteri bene vult, etſi ab eo non redametur. His poſitis

671 Probant aſsertionem ſuam 1. ex Tridentino, quod aliquam in utroque Baptiſmi & Pœnitentiæ Sacramento dilectionem requirit; ut ſupra oſtenſum eſt. Atqui non hanc vel charitatis; cum charitas amorem mutuum importet; vel concupiſcentiæ; cum amor ſpei neceſsario fundetur in amore concupiſcentiæ, ſecundum id S. Thomæ 1. 2. q. 40. art. 7. *Nec eſt ſpes niſi de bono deſiderato & amato*: Concilium autem aliquid ultra ſpei & concupiſcentiæ actus requirat, uti toties hactenus diximus.

672 Probant 2. quia nulla attritio ad juſtificationem in Sacramento conſequendam ſufficere poteſt, niſi ſit odium peccati, ut eſt malum & offenſa Dei. Atqui non poteſt eſse odium peccati ut eſt malum Dei ſine amore benevolo. Minor conſtat, quia, ut ait S. Thomas 2. 2. q. 25. a. 6. ad 1. *Ejuſdem eſt rationis odire malum alicujus & diligere bonum ejus*. Majorem vero probant, 1. ex S. Thoma, qui 3. p. q. 85. art. 2. & 3. diſerte docet ad rationem veræ Pœnitentiæ requiri ut ſit de peccato, ut eſt *contra Deum ſuper omnia dilectum*, & *ejus offenſa*. 2. Quia peccatum formaliter ut peccatum, eſt malum & offenſa Dei, ut colligere eſt ex S. Thoma 1. 2. q. 71. a. 6. ad 5. Atqui nulla attritio ad juſtificationem ſufficere poteſt, niſi ſit de peccato formaliter ut peccato. Namque vera Pœnitentia ſeu contritio ut ſic, prout eſt genus commune ad contritionem perfectam & imperfectam, definitur a Trid. *Animi dolor & deteſtatio de peccato commiſſo*, quod proinde convenit contritioni imperfectæ, quia ſpecies participat rationem generis. Atqui definitio hæc debet intelligi de peccato ut formaliter peccatum eſt. Alioqui definitio hæc non eſſet formalis & propria, ſed materialis & per accidens, ut ſi quis dicat, ſapidum videtur, & coloratum guſtatur. Ergo attritio ad juſtificationem ſufficiens debet eſſe de peccato ut formaliter tali.

673 Confirm. ex eo S. Thomæ principio ſupplem. q. 3. a. 1. ad 4. *Quia homo debet magis Deum quam ſe ipſum diligere, ideo debet plus odire culpam in quantum eſt offenſa Dei, quam in quantum eſt ipſi nociva*. Unde ſic: Ut quis ſatis de peccato doleat ad juſtificationem in Sacramento conſequendam,

dam, debet dolere conformiter ad rectam rationem; magis proinde de majori malo, quale eſt peccatum ut offenſa Dei; minus de minori, quale eſt idem peccatum ut homini nocivum. Atqui niſi homo amore ſaltem benevolo moveatur, non ſolum non magis dolet de peccato ut eſt offenſa Dei, ſed de eo qua tali non dolet ullatenus. Ergo.

674 Probant 3. tum quia, juxta doctrinam Patrum, rariſſima ſit vera Pœnitentia, quæ uſque ad finem vitæ differtur; quod non eſſet, ſi ad eam ſufficeret timor ſine ullo amore Dei benevolo; cum in articulo mortis maxime urgeat metus gehennæ. Tum quia falſum ſit palmarium contrariæ opinionis fundamentum, videlicet hominem ante Sacramentum per quemcumque Dei amorem benevolum juſtificari. At probationes illas omittimus, quia ex dictis præcedentibus ſatis intelliguntur.

*Momenta contraria.*

675 Contra propoſitionem hanc argui præcipue poſſit quod amor ſimpliciter benevolus habitualem peccandi voluntatem, quin & aliquando actualem ſecum compatitur.

676 At ſciendum eſt amorem benevolum ſecerni duplicem, alium qui nec ſit ſuper omnia, nec cordi dominetur; alium qui ſit ſuper omnia. Primum ſatis eſſe docent aliqui de quibus ſtatim loquemur: & hos impetit objectio apud Galdum frequens: bene an male, mox expendemus. Secundum exigunt ii quorum mox opinionem expoſuimus: & in hos objectio non cadit: cum implicet, ut qui peccatum prout malum Dei ſuper omnia dilecti deteſtatur, ejus committendi voluntatem ſervet.

677 Argui melius poſſit contra probationem, qua ex Tridentino demonſtrare volunt, ad attritionem requiri ut hæc importet odium peccati formaliter ut talis, ſeu prout eſt malum Dei. Quod enim ajunt definitionem hanc: *Contritio eſt deteſtatio peccati*, &c. attritioni ipſi competere, quia ſpecies participat rationem generis, indubie verum eſt. Sed quod addunt, in hac definitione peccatum ſumi formaliter ut eſt malum Dei, falſum videtur ex proprio ipſorum confeſſo. Sic enim adverſus ipſos differi poteſt. Datur attritio ex ſolo gehennæ metu concepta, quandoquidem ex hoc motivo concipi ſoleat juxta Tridentinum. Atqui attritio ex ſolo gehennæ metu concepta non importat odium peccati prout eſt malum Dei. Alioqui peſſime probaretis eam non ſufficere in Sacramento, quia in Sacramento requiratur odium peccati prout eſt malum Dei. Ergo.

678 Arguitur 3. quia opinio hæc eo tantum a præcedenti diſcrepat, quod per amorem ſimplicis benevolentiæ id intelligat, quod alii nomine inchoatæ charitatis. Quid enim, quæſo, ſi initialem charitatem admiſerim, plus admiſero quam qui ſolo benevolentiæ ſimplicis amore contenti ſunt? Utrobique eſt amor Dei propter ſe & ſuper omnia, impar tamen juſtificationi extra Sacramentum alliciendæ. Eo igitur tantum a benevolentiæ aſſertoribus differam, quod charitatem dixero, quod illi charitatis nomine donandum eſſe negant.

At, inquiunt, charitas eſt amor mutuus, non item benevolentia.

Sane fatebor hominis erga hominem benevolentiam non ſemper eſſe mutuam; ut cum quis ignotum ſibi pugilem ex arena victorem prodire

dire exoptat. Sed qui revinci poſſim, ſi contendam, Deum qui intima quæque ſcrutatur, quique ſolum hominis cor ab homine expetit, eidem cor ſuum mutuo præbere; ita ut invariata lege diligentes ſe diligat. Annon cordatus quiſque eum ſtatim redamat, quem didicit ſibi etiam ignoto ſuper omnia faviſſe? Utique, quo liberior eſt ab omni propriæ utilitatis ſtudio noſtra in aliquem benevolentia, eo plus illum nobis devincit. Præterea, ſit charitas acris & intenſa amor mutuus; an ideo mutuum amorem invehet charitas tantum initialis? Reſpondebitur quidem hanc male charitatem vocari: At palam erit controverſiam hanc ad meram de nomine quæſtionem reduci.

Quia tamen in opinione hac, quæ ceteroqui commoda foret, latere aliquid poteſt, quod non ſatis intelligam: opto, & eruditos ejus defenſores enixe precor, ut rem totam amplius exponant, atque confirment.

*Opinio eorum qui aliquam Dei charitatem, non tamen ſuper omnia exigunt.*

Supponunt illi cum Haberto Cap. 8. §. 1. amorem charitatis non ſecus ac timorem Dei, alium eſſe filialem, alium initialem: quia in illo utroque timore includatur amor charitatis, inchoatus quidem & imperfectus in initiali, robuſtus vero & perfectus in filiali. 679

Timor perfecte filialis, ait mox citatus Doctor, ſolo motivo infinitæ Dei bonitatis mentes accendit ad illum amandum, mandata ejus obſervanda, & offenſam propulſandam. Æternæ quidem felicitatis promiſſa, & intentatæ pœnarum minæ occaſionem illi præbent; ſed inde vires non accipit: per ſe fortis eſt ac prævalidus ad frangendos nodos omnes, quibus animi vinciuntur ac retardantur: *Fortis eſt ut mors dilectio .:. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem*, Cant. 8.

Timor initialis, in quo intelligitur charitas inchoata, ex duobus motivis coaleſcit, ſcilicet ex motivo divinæ bonitatis, quæ voluntatem ſuaviter allicit ad diligendam juſtitiam, ac præſertim totius juſtitiæ fontem, Deum nempe, ejuſque offenſam deteſtandam; & ex motivo ſpei, quæ injicit timorem gehennæ & amorem concupiſcentiæ in beatitudinem.

Initialis timor efficit ratione inchoatæ charitatis quam includit, ut Deus & mandata ejus ſuaviter diligantur, ſed nondum fortiter, niſi ratione ſpei adjunctæ, quæ timore gehennæ & deſiderio felicitatis æternæ mentem erigit & corroborat, alioqui facile gravibus præſertim tentationibus ceſſuram, niſi utroque hoc motivo ſuſtentaretur. Contra vero timor filialis ita per ſe ſolum firmat hominem, ut obvias quaſque tentationes prætervolet ſola Deo diſplicendi formidine; ita tamen ſecreta & latente, ut interdum ſe ſe non ſuccubuiſſe demiretur, quia illos quibus ardet cor ſuum, divini amoris ignes ſenſu non percipit.

His poſitis, duo docent, 1. amorem perfecte filialem *in quovis gradu* hominem Deo reconciliare extra Sacramentum; 2. idem non præſtare initialem, niſi in Sacramento.

Pars prima nihil habet difficultatis: ſi enim detur amor juſtificans, ut dari fatentur omnes, is certe qui fortis eſt ut mors, quique ex ſe valet ad infringendos omnes dæmonis impetus. Quod autem ait Habertus, amorem illum in quovis gradu eſſe ex toto corde, ſuper omnia, fortem, 680

præ-

prævalidum; idem eſt ac ſi diceret, amorem qui ratione graduum vehemens eſt, & incenſus, in quovis gradu eſſe vehementer, &c.

681 Secunda pars probatur; quia ſi amor initialis eſſet ultima ad juſtificationem diſpoſitio, extra Sacramentum, vel ratione ſui præciſe, vel ratione actuum ſpei, ſcilicet intenſi timoris gehennæ, & fervidi deſiderii beatitudinis, quibus admixtus roboratur. Neutrum porro dici poteſt. Non 2. hactenus enim in Scholis inauditum fuit, quempiam extra Sacramentum ſolo gehennæ metu, aut ſolo concupiſcentiæ amore juſtificari. Non 1. tum quia initialis amor per ſe debilior eſt quam ut voluntatem ab illicitis affectibus prorſus avellat: unde non magis gratiam ſanctificantem parere poteſt, quam primus caloris gradus in ligno humido flammam ciere poſſit; tum quia Deus dona ſua conferre non ſolet, ſtatim ac expetuntur, ſed differt, donec ruptis repagulis in ea toto corde feramur. *Petendo & quærendo creſcis ut capias*, ait Auguſtinus Serm. 61. alias 5. de verbis Dom. *Servat tibi Deus quod non vult cito dare, ut & tu diſcas magna magne deſiderare.* Et Chryſoſt. Hom. 30. in Geneſ. *Non renitens noſtras preces differt Deus, ſed hac arte nos ſedulos efficiens ad ſemetipſum attrahere vult.* Placebat Auguſtino caſtitas *incomparabili affectu*, neque tamen ad eam pervenit, quandiu, ut loquitur ipſe Confeſ 3. ſemiſauciam & debilem habuit ejus conſequendæ voluntatem. Et ſic quotidie ſuſpirant alii pro humilitate, alii pro patientia; & tamen data occaſione, ſuperbiæ & impatientiæ motibus perſæpe abripiuntur; quia necdum integre ac fortiter amant virtutes quas habere velint. Porro ſi initialis donorum inferiorum dilectio non ſtatim eadem dona obtinet, an debilis & naſcens amor illico conſequitur gratiam ſanctificantem, eamque perfectam charitatem, quæ eſt juſtitiæ plenitudo?

682 Si objicias, quemcumque charitatis amorem neceſſario eſſe ex toto corde, proinde fortem per ſe & appretiative ſummum: quia eo a moralibus diſcrepent Theologicæ virtutes, quod iſtæ cum Deum habeant pro objecto, in illud motivo infinito ferantur; puta fides divina veritate, ſpes miſericordia omnipotenti, charitas infinita bonitate, &c.

683 Reponet idem Theologus, primum cujuſque finis effectum eſſe volitionem ejus. Porro, inquit, volitio hæc ſeu ſimplex amor præcedit ſaltem natura, (quin & communiter tempore) efficax ejuſdem finis deſiderium, ex quo procedit mediorum electio & uſus. Quemadmodum igitur humilitas ſpectata in ratione finis movet primo ad ſui amorem, qui, ut docet S. Franciſcus Saleſius, eſt humilitas inchoata; ſic affectus credendi in homine necdum plene Catholico, eſt quoddam fidei initium; & initialis Dei ac mandatorum ejus dilectio eſt inchoata quædam charitas. Et vero cur Semipelagiani attributæ libero arbitrio fidei accuſati ſunt, niſi quia primas credendi radices naturæ viribus adſcripſere?

Supereſt ergo ut initialis amor, non quidem per ſe ſolum, cum ſuper omnia non eſſe ſupponatur, ſed ratione metus dominantis quo fulcitur, juſtificet in Sacramento. Et id demum docet Habertus §. 4.

684 Unum video quod ſpeciatim contra opinionem iſtam proponi poſſit, id nempe. Conſtat juſtificationem in Sacramento præcipue tribuendam eſſe amori, quicumque ille ſit. Atqui in opinione Haberti juſtificatio non erit præcipue tribuenda amori, ſed timori. Nimirum cum juſtificatio pendeat

a de,

a deteſtatione peccati, id præcipuas in juſtificatione partes habere debet; quod facit ut peccatum ſuper omnia odio habeatur. Atqui id non facit initialis Haberti charitas; cum ea adeo infirmam eſſe ſupponat, ut non ſit ſuper omnia. Ergo id facit ſolus timor, cui proinde potiſſimæ juſtificationis partes adſcribendæ erunt. Jam vero qui fieri poſſit ut timor præcipuas in juſtificatione partes habeat; cum juxta Habertum utentem vel abutentem Auguſtini doctrina, qui timore pœnæ non concupiſcit, reipſa non concupiſcat, *quia*, ait Habertus, pag. mihi 183. *timor cupiditatem comprimit, ne in actum erumpat, ſed eam non tollit:* id eſt, ut fere liquet, manum coercet, non animum. Quo tendunt alii nonnulli textus, qui cum aliis Theologis in objectiones ſint, Haberto ſunt in argumenta.

Reſponderi tamen poſſit, 1. parvi intereſſe an hoc vel illud motivum præcipuas in juſtificatione partes habeat, modo ex hoc & illo coaleſcat totum ad juſtificationem ſufficiens. 685

2. Potiſſimas in eo etiam ſyſtemate eſſe charitatis partes, quia hæc Pœnitentis cor ferit, qua in parte feriendum eſt; quia inſuper magnum novæ legis mandatum implet, ut protunc impleri poteſt; quia demum eam timori & beatitudinis deſiderio dignitatem impertit, ſine qua ad juſtificationem provehere non poſſunt. Cetera quæ ex Haberto objiciuntur, Auctoris caute legendi vitium eſſe poſſunt, non ſyſtematis.

*Opinio eorum qui influxum, non tamen actum proprie dictum charitatis exigunt.*

Ad hujus opinionis intelligentiam quædam cum ejus aſſertoribus ſunt prænotanda.

1. Etſi unaquæque virtus proprium habeat motivum, fieri tamen facile poteſt ut actio bona e pluribus diverſis motivis procedat, quæ ſuo unumquodque modo in actionem illam influant. Idque ſicubi verum eſt, certe in præſenti materia; cum juxta Scripturas & Eccleſiæ doctrinam ſumma peccati deteſtatio a propriis metus, ſpei, & charitatis motivis oriatur: unde omnia hæc motiva proponit Tridentinum, ut vel diviſim, vel ſimul hominem retrahant a peccato. 686

2. Motivum virtutis alicujus in actum cum aliis pluribus motivis influens, vel in eum influit dominanter, ita ut ad actum per ſe ſolum, ceteriſque præciſis determinaret; vel influit prorſus dependenter ab aliis, ita ut vi ejus ſolius, ſi cetera deforent, non poneretur actio. 687

3. Actus, cujus in exercitium non influit dominanter proprium alicujus virtutis motivum, ejuſdem virtutis nomine inſigniri non poteſt. Sic charitatis actus non dicetur actus ille, quem motivum charitatis per ſe ſolum non produceret; ſicut nec vinum dicitur liquor ille qui æque vel magis aqua conſtat, quam vino. Sicut tamen in illo liquore vere eſt aliquid vini, ſic in actu qui partialiter ex charitatis motivo elicitur, negari non poteſt quin aliquid occurrat charitatis. 688

4. Aliud eſt exigere ut homo ad juſtificationem ſe diſponens habeat aliquid dilectionis; aliud, exigere ut habeat charitatem. Primum requirit Tridentina Synodus ex Pallavicino: ſecundum non ita. Aliunde Attritionarii puræ attritionis nomine eam intelligunt, quæ ex gehennæ metu & boni contrarii amore concipitur: cum qui agente gratia malum aliquod declinare cupit, bonum eidem adverſum neceſſario diligat; &, ut obſervat Tournelyus 689

lyus ipſe, gehenna adæquate ſumpta pœnam damni & ſenſus complectatur; quam proinde Pœnitens effugere velle ſerio non poteſt, niſi ſupernam beatitudinem amet. Ergo qui ſolum concupiſcentiæ vel ſpei amorem exigunt in Sacramento, revera Attritionarii ſunt, minuſque exigunt quam Synodus Tridentina: ut e contrario plus quam ipſa exegerit, exigere videntur, qui charitatem dominantem & ſuper omnia exigunt. Ergo iterum habet poſtrema hæc opinio unde placere poſſit, quia debitum inter extrema medium ſervat. Quæris ad juſtificationem ut Pœnitens ad Deum ex toto corde convertatur: Habes. Quæris ut converſionem hanc ingrediatur initium dilectionis Dei propter ſe; & id quoque habes. Quæris ut nihilominus Pœnitentia ſit Sacramentum mortuos per ſe ſuſcitans: Nec iſtud etiam tibi deerit.

690 At, inquis, juxta me cuilibet charitatis actui reſpondet juſtificatio. Atqui in hac etiam opinione requiritur actus charitatis.

691 Reſp. neg. min. requiritur quidem influxus charitatis; ſed quia charitas illa nec per ſe ſolam, nec dominanter in actum illum influit, ſed tantum dependenter a pluribus quæ ad eum concurrunt motivis, idcirco actus inde reſultans non poteſt dici actus charitatis: ſicut reſultans ex balſamo & oleo pari quantitate commixtis, nec balſamum, nec oleum dici poteſt.

692 En quæ potioris momenti circa tumultuoſam de attritionis ſufficientia quæſtionem detegere potui. Ex quibus colliges 1. certum eſſe attritionis genus quod a Catholicis omnibus rejiciatur. Rejicitur enim attritio quæcumque vel naturalis, vel ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu; vel quæ voluntatem peccandi non excluderet, vel quæ conjuncta non eſſet cum ſpe veniæ, vel quæ omni prorſus dilectione deſtituta foret.

Colliges 2. In omni vera attritione, qualis in Catholicis Scholis admittitur, aliquem Dei amorem includi. 1. Enim quatenus eſt dolor de peccato ex gehennæ metu conceptus, & ex deſiderio illius beatitudinis quæ in Dei poſſeſſione ſita eſt, aliquem Dei amorem importat. Deum enim amat qui Deum deſiderat, ut ajunt Auguſtinus & Gregorius Magnus. 2. Quatenus dolor ille includit propoſitum non peccandi de cetero & ſervandi omnia Dei mandata, includit conſequenter voluntatem eliciendi ſuo tempore actus perfectæ charitatis, hæc autem voluntas dici etiam poteſt aliqualis Dei amor. 3. Quatenus dolor ille cum ſpe veniæ conjunctus eſt, conjunctam quoque habet aliquam Dei dilectionem. Spes enim veniæ eſſentialiter involvit deſiderium aliquod reconciliationis cum Deo & ejuſdem amicitiæ: hoc autem deſiderium vere eſt aliqualis Dei dilectio.

693 Colliges 3. Jure ac merito ambigi an amores illi, quos ſimplex quiſque Attritionarius admittere tenetur, ſufficienter ad juſtificationem diſponant. Unde

694 Colliges 4. requiri in attritione aliquam Dei tanquam finis ultimi, ſeu ut nunc intelligimus, propter ſe amati dilectionem. An autem dilectio hæc ratione ſui dominans eſſe debeat; annon ſufficiat ut ratione alterius, puta timoris, ſit ſuper omnia; imo annon ſufficiat ejuſdem influxus cum aliorum motivorum influxu ex præcedentibus dijudicabunt qui ea meditari volent. Erunt certe plures, qui Pœnitenti de ſalute ſua ſollicito tranſitum a timore ad initium aliquod charitatis non adeo difficilem exiſtiment. Dicat is ſecum: Merui, & centies merui gehennam. Si præ-

ciſa

ciſa eſſet vita mea, uti decem & octo illorum ſuper quos cecidit turris Siloe, jam dudum agerem apud inferos: Miſericordiæ igitur Domini, quia non ſumus conſumpti: de nobis actum erat, ſi defeciſſent miſerationes ejus. Quid retribuam Domino tam clementi? Confitebor ei, non quia mihi bonus fuerit, ſed quia qui mihi omnium nequiſſimo bonus fuerit, ſumme in ſe bonus, ſumme amabilis ſit &c.

Hi porro ſenſus non tam ex confeſſione oris, quam ex tota peccatoris agendi ratione æſtimabuntur. Licebit in eo amorem ſupponere, qui olim avarus, diſpergit nunc pauperi; qui impudicitiæ deditus, pactum jam cum oculis ſuis pepigit tam auſterum, ut ne de virgine quidem cogitet; qui libentius audit dicentes de Deo, quam olim audierit iniquorum fabulationes. Dicat is & inclamet ſe ſolo agi metu gehennæ; abſolvam intrepidus; non quia ſolum pœnæ timorem ſatis eſſe credam; ſed quia ei contra ſe teſtimonium ferenti non credam; ſicut nec Bernardo, ſe Monachi nomine indignum profitenti, aliiſve Sanctis ſe dæmonibus pejores eſſe ingementibus credidero.

*Solvuntur difficultates quædam practicæ.*

Quæres 1. quo tempore debeat elici contritionis actus, ut ad juſtificationem in Sacramento recipiendam ſufficiat; num ante confeſſionem, num ipſo confeſſionis tempore, num ad minus ante abſolutionem.

Reſp. 1. contritionis actum ad minus elici debere ante abſolutionem. 695
Ratio eſt 1. quia peccator ſine dolore non eſt Pœnitens, nec diſpoſitus ad peccati remiſſionem. Ergo ſubſequens abſolutio, ex defectu materiæ ſuo fruſtraretur effectu. Quia voluit Chriſtus ut Sacerdos tanquam Judex, ad largiendam abſolutionem moveretur per accuſationem & dolorem Pœnitentis. Ergo debet utraque præcedere. 3. Quia per abſolutionem debet homo fieri de inimico inimicus: talis autem fieri non poteſt, qui peccatum ſuum congruo dolore non retractaverit.

Cenſent quidem Tamburinus & alii nonnulli, ſatis eſſe ut dolor eliciatur ſub abſolutione, dummodo ante finem illius: quo fere modo ad comparandum libri dominium non requiritur ut ab initio locutionis conſentias donatori, ſed ſatis eſt ut donationem acceptes, cum is verba abſolvit.

Aſt cavendum ab opinione iſta, quæ cum ſatis tuta non ſit, Sacramentum nullitati exponere poteſt, uti cum aliis monet La Croix hic part. 2. n. 697. Neque vero de Sacramentis ſentiendum ut de contractibus. In his ſufficit acceptatio ſub finem, quia perſeverat moraliter voluntas donantis: in illis vero non ſufficit, quia eorum effectus ſuſpendi non poteſt, ſed operari debent dum fiunt vel applicantur. Unde, ait Lugo diſp. 14. n. 48. non ſufficit conſenſus ſuſcipientis Sacramentum poſt verborum finem, quia jam deſiit Sacramentum: neque etiam ſufficit conſenſus poſt prolatam mediam partem formæ vel applicatam materiam; quia illa pars non operatur, ut nunc moraliter perſeverat, ſed ut fuit, quando phyſice fuit. Hæc ille.

Ceterum cum abſolutionis forma in his eſſentialiter verbis conſiſtat: *Abſolvo te a cenſuris & peccatis tuis*, ſatis abſolutionem præcedit contritio elicita, dum a Sacerdote proferuntur verba quæ eidem abſolutioni præmitti ſolent. Hinc contritionis actus a Pœnitente continuatur per totum tempus quo loquitur Sacramenti Miniſter.

Reſp.

696 Reſp. 2. neceſſum non eſſe ut actualis dolor confeſſionem comitetur. Ratio eſt quia impoſſibile ſit, ut qui totus ad peccatorum ſuorum accuſationem, ad Confeſſarii interrogationes, ad reſponſa iiſdem facienda intendit, contritionis actus interim eliciat.

697 Reſp. 3. ambigere Theologos an contritio confeſſionem præcedere debeat, an ſufficiat ut ſequatur. Sunt qui eam præcedere velint, ita Coninch, & alii perpauci, 1. quia confeſſio eſſe debet accuſatio doloroſa, non nuda & hiſtorica narratio, qualis foret, ſi nullo informaretur dolore. 2. Quia contritio reddi debet ſenſibilis; non efficitur autem ſenſibilis niſi per confeſſionem, quam proinde præceſſiſſe, & in qua moraliter perſeverare debet. 3. Quia confeſſio ſine dolore vel prævio, vel comitante, non magis reconciliativa ſit, quam abſolutio ſine eodem dolore impenſa.

Cenſent tamen alii communiter ſatis eſſe ut contritio confeſſionem ſequatur. Atque id probant ex trita Confeſſariorum praxi, qui contritionem a Pœnitentibus poſt confeſſionem ipſorum ſollicite exigunt, non antea. Ita Navarrus, Tolet, Suarez, Ethica amoris Cap. 180.

Neque movet eos triplex objectio quæ in contrarium movetur.

698 Non 1. quia ut confeſſio dicatur doloroſa, neceſſe non eſt ut eam præcedat dolor, ſed ſufficit ut illa ad dolorem ſecuturum referatur. Quamquam, ajunt, curandum eſt ut confeſſionem comitetur aliqua diſplicentia, ne hiſtoricæ potius quam accuſatoriæ peccatorum expoſitionis ratione habere videatur.

699 Non 2. 1. quia cum Henno dici poſſit, contritionem reddi ſenſibilem ex confeſſione, quia hæc indicat dolorem aut eſſe, aut fuiſſe, aut futurum eſſe; 2. quia quandiu Pœnitens flexo poplite humiliter Judicis ſententiam expectat, cenſetur moraliter in facta confeſſione perſeverare, & hæc implicite loqui: *Ita eſt, Pater, horum omnium reus ſum, atque abſolutionem & pœnitentiam ſupplex deprecor*. Sic autem jungitur contritio confeſſioni.

700 Non 3. quia confeſſio non eſt reconciliativa pro tempore quo emittitur, ſed pro tempore abſolutionis ſecuturæ: abſolutio autem reconciliationem proxime parit.

701 Monent tamen qui ſic ſentiunt, Pœnitentibus curandum ut contritionem præmittant confeſſioni; tum quia fieri poſſit ut deinceps diſtracti, vel abſolutione præventi Sacramentum non recipiant defectu contritionis; tum quia, ait P. Antonius, ubi de Sacramentis agitur, tenenda eſt pars tutior, tametſi minus probabilis. Unde, inquit, Pœnitens, qui ſine prævia contritione depoſuiſſet peccata, deberet poſt elicitum ejuſdem contritionis actum dicere: *Accuſo me de peccatis jam declaratis;* vel Confeſſario quærenti annon denuo ea accuſet, reſpondere: *Ita*. Verum, propitio Deo, modici eſt uſus præſens hæc diſceptatio. Quis enim confeſſionem ſerio meditans, Philoſophi inſtar ad conſcientiæ examen, citra invocatam ſancti Spiritus opem, & abſque ullo doloris ſenſu, accedat? Quis non multa prece totum illud quo indiget dolorem accerſere conetur? Quis confidat, futurum ut brevi eo temporis ſpatio, quod accuſationem inter & abſolutionem medium eſſe ſolet, quodque totum pene audiendis Confeſſarii monitis deſtinatum eſt, irruat in ſe ea diſpoſitionum congeries, quæ ad recipiendum utiliter Sacramentum requiritur?

Quæres 2. an ad Sacramenti valorem ſufficiat contritio, quæ confeſſionem diu ante præceſſerit, ſed tamen in ordine ad ipſam.

Reſp.

Reſp. variare ea de re Caſuiſtarum opiniones, ita ut aliqui velint ſufficere dolorem etiam ante plures annos habitum, modo retractatus non fuerit: alii, quibus merito diſplicet laxior hæc & infundata opinio, admittant dolorem qui uno tantum menſe confeſſionem præceſſerit: alii dolorem qui quatuor aut quinque diebus: alii eum qui una die: alii, qui tribus aut quatuor horis anteceſſerit. Nobis hæc veri magis ſimilia videntur. 702

1. Neceſſum eſt ut contritionis actus ſacramentali confeſſioni uniatur, 703 non quidem phyſice, ſed moraliter, ea nimirum *ſimultate*, quæ ad actum judicialem ſufficit & requiritur. Ratio eſt, quia compoſitum conſtare debet ex partibus ſecundum ejus naturam conjunctis: Atqui Sacramentum eſt compoſitum morale, non phyſicum. Ergo coaleſcere debet ex partibus, quæ ſibi, non phyſice quidem, ſed moraliter coexiſtant.

2. Contritio abſolutionem aliquanto præcedere poteſt. Scilicet Sacra- 704 mentum Pœnitentiæ ad normam forenſis judicii inſtitutum eſt. Atqui in forenſibus judiciis poteſt materia certo quodam intervallo præcedere ſententiam. Ergo idem dicendum de Pœnitentia, cum Chriſtus nihil circa ipſam hac ex parte immutaſſe videtur. Ita non plures, qui tamen caute intelligendi ſunt: quia cum Pœnitentia non judicii tantum, ſed & Sacramenti rationem habeat; Sacramentum vero certam materiæ ac formæ unionem exigat, minus in eo disjungi poſſunt contritio & abſolutio, quam in judiciis forenſibus materia & ſententia.

3. Si dolor virtualiter perſeveret in aliquo ſuo effectu, puta cum quis 705 conſcientiam examinat, aut in tribunali poſitus Confeſſarium expectat, hujuſmodi dolor, etſi aliquot horis abſolutionem præcedat, modo per peccatum ſuperveniens non fuerit retractatus, ad abſolutionem ſufficere creditur a non paucis; quia ſatis cum ea uniri atque connecti videtur.

4. Si quis elicito doloris actu mentem ad alia, puta ad ſtudium, ad 706 epiſtolæ ſcriptionem averterit, aut voluntaria diſtractione ad alia ſit dilapſus; etſi Sacramenti ſuſcipiendi voluntatem non abjecerit; curandum in praxi ut dolorem breviter renovet, ſaltem in fine confeſſionis: quia in materia tanti momenti dimiſſo incerto adhærendum eſt certiori. Ita ad minus ſuadet La Croix nu. 706. cujus prudentior & tutior videtur opinio, quam Henrici a S. Ignatio. Verum & hæc quoque diſcuſſio haud magnæ eſt utilitatis; cum Pœnitentis contritio abſolutionem Sacerdotis ex ipſo Sacerdotis monito concomitetur. Quamquam interdum fieri poteſt ut ſcrupuloſi, dum anxie ſecum inquirunt, annon hoc vel illud peccatum omiſerint, contritionis actum omittant.

Quæres 3. an dolor de peccatis conceptus ſine ordine ad Sacramentum, in eodem Sacramento inſervire poſſit.

Affirmant plures cum Lugo, Ethica amoris ibid. n. 1256. &c. 1. quia qui 707 de peccatis dolet ſincere, ſinceram habet voluntatem faciendi quæ neceſſaria ſunt ad ſuam cum Deo reconciliationem: in hac porro voluntate includitur virtualis intentio confitendi data occaſione. 2. Quia nihil tunc deeſt eorum quæ ad juſtificationem a Tridentino requiruntur, non dolor ex hypotheſi, non ejuſdem doloris cum confeſſione unio, quæ fit per actum ſequentem, quo is ad illam ordinatur, non confeſſio, &c.

Aliter ſentiunt Bonacina, Henno, Antonius, 1. quia pars negans eſt 708 tutior, nec improbabilis; cum in toto morali, quod ex intentione

agentis pendet, pars ad compartem referri debeat. 2. Quia ideo v. g. in Baptiſmate ablutio ut ſit materia Sacramenti, exigit intentionem conficiendi ejuſdem Sacramenti, quia ablutio de ſe indifferens eſt ad hunc vel illum effectum. Atqui pariter contritio de ſe indifferens eſt ad juſtificationem in Sacramento, aut extra. Ergo ſecluſa ipſius ad Sacramentum relatione non erit actio ſacramentalis.

Hæc momenta non equidem invicta ſunt; quia tamen dubii quid generant, poſtremæ huic opinio practice adhærendum. Quæ Dei gratia eſt, non ita difficilis eſt contritio, ut iterum & tertio elici nequeat.

Quæres 4. an novo opus ſit dolore, quoties nova recipitur abſolutio: puta cum quis oblitus peccati paulo poſt impenſam ſibi abſolutionem redit ad Confeſſarium denuo ab eo abſolvendus.

709 Negant Ledeſma, Henricus a S. Ignatio, & alii communiter, 1. quia ad novam abſolutionem ſufficit nova confeſſio cum dolore moraliter perſeveranti: quæ duo in præſenti caſu concurrunt. 2. Quia alioqui infirmus, qui peccati oblitus revocaret Confeſſarium, ab eo non poſſet abſolvi, ſi antequam novum concepiſſet dolorem, excidiſſet ab uſu rationis. 3. Quia in his caſibus neque novum eliciunt Fideles, neque novum ab ipſis exigunt Confeſſarii doloris ſenſum.

Hæc opinio admodum probabilis videtur: ab ea tamen in praxi recedi vult P. Antonius, tum quod omnino certa non ſit; tum quia nova forma novam materiam proximam exigat. Quaſi vero dolor perſeverans cum confeſſione ad materiam proximam non ſufficiat. Ut ut eſt, parvo nec operoſe elicitur novus contritionis actus: parvo nec operoſe a Confeſſario monetur eliciendus.

Quæres 5. an dolor ſemel conceptus per ſubſequens peccatum retractetur.

710 Reſp. 1. retractari per peccatum letale; quia per illud retractatur & peccati deteſtatio, & annexa veræ contritioni voluntas non peccandi amplius.

711 Reſp. 2. cum Lugo diſp. 14. nu. 146. Ethica nu. 1258. non retractari per lapſum in veniale aliquod, dolorem de aliis ſeu venialibus ſeu letiferis. Ratio eſt quia cum ſincero de mortalibus, aut venialibus plurimis dolore ſtare poteſt affectus ad aliquod veniale, ut patet in juſtis. Unde dolor de uno vel multis venialibus permanere ſaltem habitualiter cenſetur, quamdiu revocatus non fuerit per lapſum in eadem peccata. Quia tamen deciſio hæc non caret difficultate, ut monet La Croix num. 715. *Pro majori ſecuritate expediet elicere alium actum doloris circa mortalia, aut reſumpto univerſali motivo innovare priorem actum circa omnia.*

Quæres 6. an ad venialium in Sacramento remiſſionem requiratur contritio vel attritio.

712 Reſp. affirm. Ita enim neceſſaria eſt ſaltem attritio, ut qui venialia ſola ſine ullo dolore, & ullo emendationis propoſito culpabiliter confitetur, mortali ſe peccato obſtringat. Ratio eſt, quia Sacramento materiam omnino neceſſariam ſubtrahit; quod ſine gravi piaculo fieri non poteſt.

713 Aliud eſſet ſi quis plura venialia confitens, quædam ſerio doleat, ſervato ad alia quædam affectu. Tunc enim, quia ſubjicit materiam, ſupra quam abſolutio valide & legitime cadat, Sacramentum non omnino irritum efficitur. Unde diſcrepat ab eo, qui plures inter formulas triticeas hordeaceam unam offert Sacerdoti, is enim totaliter irritum reddit unum

to-

totale Sacramentum : cum totuplex ſit ſaltem in ratione convivii ſpiritualis Sacramentum, quotuplex panis qui conſecratur : Quod in peccatorum abſolutione minime contingit. Neque enim totuplex eſt Sacramentum, quotuplex abſolvitur peccatum.

At, inquies, nemo ſerium habere poteſt propoſitum vitandi venialia omnia; cum nemo intendere ſerio poſſit id quod judicat impoſſibile. 714

Reſp. ſatis eſſe ut proponat ſibi Pœnitens vitare venialia, quomodo vitari poſſunt. Poſſunt vero diſtributive, ſeu ſingula; non collective, ſeu omnia. Huic autem venialia ſingula vitandi propoſito addi debet propoſitum aliud majori ſtudio vigilandi ad eorum diminutionem. Hujus porro vigilantiæ debitum, etſi Chriſtianis omnibus incumbit, at præcipue Religioſis, quibus, cum ex officio eniti debeant ad profectum in via ſalutis, in qua juxta SS. PP. non progredi, regredi eſt; omnimode ſatagendum, ut abſtergant veniales culpas, veluti ſordes quæ ſpiritalem profectum retardant. 715

Neque tamen quia quis denuo in venialia lapſus fuerit; aut animis cadere, aut male de præterita contritione augurari debet. *Quod enim in confeſſa venialia frequenter quis relabatur, provenit ex impoſſibilitate vitandi omnia;* inquit Henricus a S. Ignat. nu. 2262. *Ipſi Apoſtoli, arietes Dominici gregis*, ait Epiſcopus Caſtorienſis in Opere cui titulus, *Amor pœnitens*, Lib. 2. cap. 22. *de his peccatis animitus quotidie dolebant, & tamen ab illis ſe ipſos non omnino continebant : Unde quotidie eis uſurpanda erat hæc oratio :* Dimitte nobis debita noſtra. 716

Quæres 7. an qui legitima deſtitutus contritione ad Sacramentum venialia ſola confeſſurus accedit, ſemper gravis noxæ reatum incurrat.

Reſp. 1. incurrere, quoties venialia ſola ſine formali & efficaci contritione de aliquo confitetur : quia grave eſt ſacrilegium quod Sacramentum defectu eſſentialis materiæ voluntarie nullum reddatur. 717

Dixi, *ſine contritione de aliquo*, qui enim de aliquo vere conteritur, etſi non de aliis, cum validam Sacramento materiam præbeat, gravem eidem injuriam non infert. Eſt tamen irreverentia aliqua & mendacium, confiteri veniale aliquod de quo non doleas : Ut enim ex Suare notat Antonius, confitens peccatum, eo ipſo exercite dicit, ſe illud dolere & ab eo velle abſolvi. Unde cum ſatius ſit ſilere quam mentiri, ſatius fuerit peccatum illud reticere, quam irriſorie quadantenus confiteri; niſi illud confitearis quaſi conſilium & monita ſalutaria rogaturus, aut ejuſdem naturam edocendus.

Reſp. 2. Non peccat letaliter, qui bona fide, ſed falſo contritum ſe exiſtimans, venialia confitetur. Ita idem Caſtorienſis Epiſcopus in eodem Opere, Lib. 1. Cap. 22. cui cum aliis pluribus concinere videtur Duguetus Tom. 2. Epiſt. 9. Ratio eſt 1. quia ſi ſemper in eo caſu occurreret letalis noxa, utique quia magnum Sacramentum ſuo privaretur effectu. Atqui fieri poteſt ut Sacramentum effectu ſuo privetur ſine gravi noxa; cum ſcilicet credit Pœnitens ſe ut par eſt contritum eſse, aut alias ſufficienter diſpoſitum. Et vero fructus Euchariſtiæ primarius eſt, ut animam ſpirituali dulcedine paſcat, ejuſque vires ex lucta cum concupiſcentiis nonnihil læſas inſtauret. Atqui tamen ab hoc fructu poteſt quis citra letale crimen excidere propter diſtractiones quibus mens abripitur. Ergo a pari. 718 *Pag.* 292. *edit.* 2.

2. Ille unus mortaliter delinquit, cujus ex anima expellitur Dei amor: is autem niſi majori creaturarum amore non expellitur. Atqui in homine pio, qui ad Sacramentum, minus quidem diſpoſitus, ſed bona fide accedit, nullus fingi poteſt amor perverſus creaturæ, qui amorem Dei propulſet.

3. Conſtat ſanctam eſse & juſtioribus quibuſque familiarem crebræ confeſſionis praxim, quam quotidie frequentarunt Petrus a Luxemburgo, Carolus Borrom. Xaverius, cum penes ſe erat, Clemens XI. & ad minimum ſemel in hebdomada piæ quæque Sodalitates. Atqui nulla erit praxis quæ plus habeat periculi, plus invehat damni, ſi nullum ſit medium fructuoſam inter & ſacrilegam confeſſionem. Quoti enim eo peribunt, quo plus proficere conabantur?

4. Si obtineat contraria aſsertio, juſtus, qui imminente morte, ut leviores eluat maculas, confitetur ſed vel adſtantium lacrymis, vel vi dolorum, vel teſtamenti difficilis inſtitutione diſtractus, haud ſatis veniale, cui fortiter adhærebat, peccatum deteſtatur, ideo duntaxat in æternum peribit, quia enixius voluerit coram Deo mundus comparere. Si enim peccata hæc ſua non confiteatur, non utique peribit. Ergo hinc præciſe perit, quia Deo probationem ſe facere enititur. Id autem quis ferat?

5. Demum, ſi juſtus in his circumſtantiis mortifere peccet, vel quia impedit effectum Sacramenti, vel quia debitam eidem materiam ſubtrahit: neutrum dici poteſt. Non 1. quia ſua Sacramento utilitas citra gravem noxam ſubtrahi poteſt, tum ob rationem primo loco allatam; tum quia Sacramenta ſunt veluti cibus & medicina animæ. Ut ergo medicamenta ſic accipi poſsunt, ut nec proſint, nec letifere officiant; ſic & Sacramenta. Non 2. qui enim ex diſtractione tantillum culpabili aquam loco vini funderet in Calicem, irritum faceret Sacramentum, nec tamen graviter reus judicaretur. Neque enim culpa ex ſubreptione, & admodum venialis culpam letalem parit.

Cenſet quidem recentior ille de quo Ethica amoris toto cap. 183. mortaliter peccare eum quem ante mortem non pœnitet culpæ venialis: quia hoc ipſo ſalutem ſuam contemnit. Unde ſequitur nunquam contingere ut homo e vivis cum ſolo veniali excedat. Verum opinio hæc quam Nugnus vocat *errorem in fide*, & quæ reipſa male cohæret cum fide Purgatorii; hæc, inquam, opinio vel eo ſolo rejicienda eſt, quod nulla nititur auctoritate vel ratione. Quod enim ait Auctor ejus, non cadere ſub præſentem providentiam, ut juſtus improviſa morte ſtatim ab admiſso veniali e vivis rapiatur, quotidianum ſine ulla neceſſitate miraculum inducit. Dicendum igitur cum S. Greg. Mag. Lib. 4. Dialog. c. 39. *quaſdam culpas in hoc ſæculo, quaſdam vero in altero ſæculo poſſe relaxari*. Legatur S. Thomas q. 7. de malo, Art. II.

719 Dices, ſi juſtus, quem ſupponimus bona fide ſe contritum ſatis arbitrari, ad obtinendam contritionem fecisſet quod in ſe erat, eam dubio procul fuiſset conſecutus. Ergo Sacramenti nullitatem ſibi imputare debet.

720 Reſp. eſto verum ſit quod hic ſupponitur, & quod tamen innumeris in caſibus ex ſolo corporis torpore, aut involuntaria mentis evagatione falſum eſse poteſt. Eſto, inquam, nonnihil liberæ negligentiæ irrepſerit: an

an perdet Deus amicum ſuum ob levem negligentiam, quam is ob humanæ mentis fragilitatem nequaquam adverterit? *Si ſic iniquitates obſervaveris, Domine, quis ſuſtinebit?* Quis ſalvus erit?

Ceterum merito animadvertunt Theologi, inſtanter monendos eſse eos 721 qui ſola ſæpius venialia confitentur, ut nuſquam ad Sacerdotem accedant, quin contritionis donum a Deo fuerint deprecati oratione fervida, ſenſuum mortificatione, eleemoſynis, aliiſque pietatis operibus; & depoſito pro viribus affectu eorum quæ ſibi ſunt frequentioris lapſus occaſio, expreſsos contritionis actus elicuerint. Nimirum vereri eſt, ne qui vix ullam ſibi vim inferunt, determinata voluntate adhæreant peccatis quæ confitentur, adeoque ut minimum tepide vivendo, tremendam illam, quæ Laodiceno Epiſcopo in Apocalypſi facta eſt, comminationem in ſe acceſſant: *Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus ∴ ſed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo: quia dicis quod dives ſum & locupletatus, & nullius indigeo: & neſcis quia tu es miſer & miſerabilis, & pauper, & cæcus & nudus.* Duo igitur præſtet ſagax Director: Erigat animos, ne ſcrupulo vel deſperatione concidant. Terreat, ne mentem invadat ſocordia. Interim ne Pœnitens ſatis forte non doleat de venialibus, in quæ non infrequenter labitur, curet grave anteactæ vitæ peccatum, generaliter tamen ut plurimum, confiteri; ſed ita ut illud vere & ex animo deteſtetur.

Quæres 8. an confeſſio ſine contritione facta poſſit ſimul eſse valida & informis; id eſt habere partes omnes ad valorem ſuum requiſitas, & tamen effectum gratiæ non parere propter indiſpoſitionem ſubjecti. Credit v. g. Petrus ſe contritum, licet non ſit: Cenſet Joannes ſe ſolius furti reum eſse, & ideo furtum ſolum deteſtatur, non autem perjurium, cujus invincibiliter oblitus eſt. Neuter ſane reconciliationis gratiam conſequitur, quia caret alter vera, alter univerſali contritione: at nunquid ideo invalida erit confeſſio utriuſque, & ideo, comperto defectu, repetenda? annon potius valida, & ſublata poſtmodum fictione effectum ſuum paritura?

Duplex eſt ea de re Theologorum pari pene numero & pondere ſententia. Affirmat prima Sacramentum ſimul aliquando validum eſse & informe ratione doloris. Ita præcipue Suarez, Tolet, Lugo, & Thomiſtæ plures cum Goneto Diſp. 10. art. 1.

Probant 1. ex S. Thoma, Supplem. quæſt. 9. art. 1: ubi ſic loquitur O. *Confeſſio poteſt eſſe in eo qui non eſt contritus ∴ Et quamvis tunc non percipiat abſolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet; unde non tenetur poſtmodum niſi ſuam fictionem confiteri.* Atqui hic admittitur confeſſio & informis & ſimul valida. Informis quidem, quia *tunc non percipit* Pœnitens *fructum* ejus: Valida vero, tum quia nemo præteritæ abſolutionis fructum deinceps percipere poteſt, niſi hæc ante valida fuerit; tum quia ſi Sacramentum prorſus invalidum fuiſset, non ſufficeret confiteri fictionem, ſed repetenda eſset confeſſio: quod tamen fieri debere negat S. Doctor, dum fictionem ſolam confiteri jubet. Et ita ſenſerant ceteri pene omnes uſque ad Vaſquem, quem alii ſecuti ſunt. 722

Probant 2. quia cum effectus ſit extra eſsentiam cauſæ, poteſt ille ab 723

ea ſeparari, ut patet in igne, qui ob indiſpoſitionem ſubjecti non ſemper in eo calorem parit. Atqui confeſſionem validam eſſe ſimul & informem, nihil eſt aliud quam ipſam ab effectu ſuo ſeparari, licet de ſe ad ejus productionem tendat.

Prob. 3. quia in hypotheſi juxta quam Pœnitens mortale unum ſincere dolet, non autem aliud quod ſibi invincibiliter exciderit, confeſſio neceſſario eſt informis: cum letale unum ſine alio remitti non poſſit. Atqui tamen eadem confeſſio prorſus valida eſſe videtur. Nulla enim deeſt ipſi pars eſſentialis. Non confeſſio, cum integre confeſſus fuerit quidquid occurrebat memoriæ. Non abſolutio, uti ſupponitur. Non demum dolor de furto, v. g. cum illud deteſtetur ex hypotheſi.

724 At, inquies, qui furtum deteſtatur, ut gehennæ inductivum, vel ut offenſam Dei, ſimul perjurium ſi quod commiſerit deteſtatur. Eſto, reponunt: quid tum? Sane, non quivis dolor, ſed is tantum qui per confeſſionem ſenſibilis ſit, pars eſt hujus Sacramenti. Atqui dolor de perjurio non eſt ſenſibilis per eam de qua loquimur confeſſionem. Is enim tantum dolor per confeſſionem ſenſibilis efficitur, qui confeſſionem imperat: adeo ut hæc prout effectus doloris eumdem dolorem prout cauſam ſuam manifeſtet. Atqui dolor de peccato, a quo quis ſe invincibiliter liberum credit, non imperat hanc confeſſionem. Ergo etiamſi dolor ille adeſſe ſupponatur, quod gratis ſupponitur, non erit pars hujus Sacramenti: Sicut nec eſſet pars hujus Sacramenti, dolor quem quis conciperet de perjurio ante Baptiſmum in ſtatu peccati receptum commiſſo, etſi dolor ille neceſſarius foret ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ, quod poſtea ad delendum aliud peccatum a Baptiſmi tempore perpetratum reciperetur. Unde liquet aliud eſſe quod dolor ad effectum Sacramenti requiratur; aliud quod ſit pars Sacramenti. De his adi La Croix n. 672.

Secunda ſententia quam tenent Adrianus, Major, Medina, Vaſques tom. 4. in 3. p. q. 92. art. 2. n. 13. Gamachius cap. 21. & alii quibus ſubſcribit Sylvius in Supplem. q. 9. a. 1. negant confeſſionem validam ſimul & informem fieri poſſe.

725 Probant 1. quia ex S. Thoma q. 29. art. 8. contritio *eſt de eſſentia Sacramenti Pœnitentiæ*; atque id docent Concilia Florentinum & Trid. quæ cum hujus Sacramenti partes aſſignant, ſemper contritionem primo loco reponunt, Atqui ubi deficit pars eſſentialis, ſeu ex ignorantia, ſeu aliter, totum ſubſiſtere non poteſt: ut patet in eo qui ex inculpata fide baptizat in vino.

726 Probant 2. quia Trident. Seſſ. 14. cap. 5. docet, *nihil aliud in Eccleſia a Pœnitentibus exigi, quam ut poſtquam quis diligentius ſe excuſſerit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum mortaliter offendiſſe meminerit: reliqua autem peccata quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me*, &c. Atqui peccata oblita non poſſunt eadem confeſſione includi, niſi per dolorem eidem confeſſioni annexum retractentur. Ergo dolor ille in omnia prorſus peccata cadit.

727 Reponunt prioris ſententiæ vindices, Tridentinum loqui de rebus ut ſe ordinarie habent, non autem ut per accidens & raro contingunt.

Sed 1. cur generalia Concilii verba gratis & periculoſe reſtringunt?

Gra-

Gratis, quia ſine cauſa cogente, quin & ſine fundamento. Periculoſe, quia pro valida, & ideo pro minime repetenda, habent confeſſionem, cujus validitas cum dubia ſit, & ſumme controverſa, mentem in materia Sacramenti tranquillare non poteſt.

2. Vel is qui furti ſimul & obliti perjurii reus, furtum ſolum dolere ſupponitur, excludit perjurium a dolore, vel non. Si excludit; ergo vel ſupina laborat ignorantia, dum neſcit cum pueris dolorem ad omnia quorum reus eſſe poſſit homo, peccata extendi debere; vel profunda ſuperbia, dum credit fieri non poſſe ut aliquid ſibi exciderit a memoria: & in utroque caſu difficile eſt ut abſolutionis capax judicetur. Vel non excludit; & tunc difficilius eſt ut dolor a Spiritu ſancto procedens ad omnia prorſus non extendatur.

Probant 3. ut valida ſit furti confeſſio debet ea includere 1. efficax divinæ reconciliationis deſiderium; 2. ſincerum vitandi omnia mortalia propoſitum. Atqui neutrum haberi poteſt, quin dolor de uno peccato, ad alia quæcumque oblita eſſe poſſunt, diffundatur. Hujus enim extenſionis negatio & divinæ reconciliationi contraria foret; & veram denuo peccandi voluntatem, vel potius actuale novi peccati exercitium includeret. 728

Reponit La Croix nu. 674. propoſitum non peccandi extendere ſe ad omne peccatum mortale tanquam fugam pro futuro, non tanquam retractationem præteriti. *Et ratio eſt*, inquit, *quia poſſet quis proponere nunquam pejerare in poſterum, & tamen non dolere de perjurio præterito, quod ſibi ſpecialiter fuiſſet utile.* 729

Verum etſi propoſitum mere naturale ad futurum dumtaxat, intacto præterito, ſpectare poſſit; quis idem cenſeat de propoſito, quod a ſpeciali S. Spiritus inſpiratione oriatur; quale illud eſſe debet, quod ad validam confeſſionem ſufficere ſupponitur.

Nodum hunc, meo quidem judicio, felicius diſſolvit Henricus a S. Ignat. Hic cap. 192. quicum 730

Dico 1. confeſſionem poſſe eſſe ſimul validam & informem; cum nempe quis omnia quæ ſibi poſt debitum examen occurrunt peccata confitetur; at ſine ſufficienti contritione: quia contritionis defectus impedit quidem effectum confeſſionis, ſed non valorem ejus: unde nec apud eundem Confeſſarium repetenda erit; ſed ei ſolum declaranda fictio ſeu defectus contritionis, poſtquam innotuerit, ut abſolutionem repetat. Et id unum, addit idem Theologus, intendit S. Thomas in textu pro prima opinione adducto.

Dico 2. Sacramentum nuſquam informe eſſe & ſimul validum: quia vel recipitur cum diſpoſitionibus neceſsariis, & tunc non modo validum eſt, ſed & formatum: cum diſpoſitiones quæ valorem ejus pariunt, pariant & ejus effectum: vel ſine iiſdem diſpoſitionibus recipitur, & tunc invalidum eſt & informe. Unde

Dico 3. in allata hypotheſi informe & nullum eſse Sacramentum ab eo ſuſceptum, qui perperam credidit ſe ſufficienti dolore inſtructum eſse. Unde comperta deinceps rei veritate, & confeſſiones ſic factas iterare, ſiquidem Confeſsarium mutaverit, & per novam præcepto Eccleſiaſtico ſatisfacere tenebitur. Nec me movebit auctoritas D. Thomæ;

 cum

cum is, vel juxta Henricum a S. Ignatio aliud intenderit: vel teſte Silvio cit. qu. 29. ar. 8. tacite retractaverit, quod dixerat diſt. 17. unde deſumptus eſt art. 1. qu. 9. Supplementi.

Dico 4. formatam ſimul & validam eſſe confeſſionem illius, qui oblitus perjurii, de ſolo quod accuſavit furto ſibi utrumque viſus eſt doluiſſe: quia reipſa dolor ille cetera quę memorię exciderant peccata, ſaltem implicite affecit. Quandoquidem contrarium ſine expreſſa & directa intentione contingere nequit: hęc autem intentio ſi in amente quopiam, at non in homine ſui compote ſupponi poteſt.

Ceterum prima noſtrę hujus reſponſionis pars nullam fidelibus anxietatem parere poteſt: neque ideo de repetendis ſuis confeſſionibus ſolliciti eſſe debent; *quia non requiritur ab eis certitudo, ſed ſufficit probabilis exiſtimatio, quod omnia ad bonam confeſſionem neceſſaria adfuerint. Si vero fortaſſis in illa ſua exiſtimatione fallantur, quamdiu ſincere agunt & defectum non advertunt, excuſantur; & omnium remiſſionem conſequentur per proximam confeſſionem debito modo factam.* Ita Silvius ibid. p. 55. & hęc ponderanda.

731 Sed quid juris, inquies, ſi quis furtum doluerit ut grave peccatum, perjurium vero, puta in gratiam innocentis factum, vel nullatenus doleat, vel ad ſummum ex Purgatorii metu doleat: quia a viro docto, ſed mendaci audierit, illud in hac occaſione, vel non eſſe peccatum, vel eſſe peccatum dumtaxat veniale.

Reſp. eſſe qui confeſſionem tunc temporis & validam & informem eſſe credant. At melius dixeris eam vel validam eſſe & formatam, vel informem & nullam, pro gradu ignorantię ex qua perjurus peccatum ſuum vel nullum vel leve judicaverit: ita ut valida ſit, ſi invincibiliter perjurii gravitatem ignoraverit; invalida, ſi vincibiliter. Ratio eſt quia in ſecunda hypotheſi neceſſario dolore culpabiliter caruit. In prima, vel a dolore ſimpliciter, vel ſaltem a doloris gradu ex bona ſua fide excuſatus eſt. Et id ſi minus in perjurio; cujus gravitatem vix ignorant aggreſtiores; in aliis prope innumeris caſibus, ipſis etiam eruditis quotidie contingit. Quanquam, ut vitetur æquivocatio in hac materia frequens, ſatius ſit dixiſſe confeſſionem in utroque caſu validam eſſe, Sacramentum vero in uno tantum caſu validum.

Quæres 9. an ſatis ſit ſi Pęnitens doleat ſe non dolere.

732 R. neg. Si illud *non dolere*, omnem de peccatis dolorem excluderet; quia requiritur dolor de peccatis, non de doloris defectu. Secus, ſi ut ſæpe, potiſſimum ſcrupuloſis evenit, non dolorem, ſed certam doloris qualitatem excludat; puta vehementiam, aut ſenſibilitatem. Porro de intenſione doloris non tam ex Pęnitentis ore, quam ex agendi ejus ratione judicandum.

Quæres 10. quibus ſignis dignoſcere poſſit Confeſſarius contritionem Pęnitentis: conſtat enim eum in re tanti momenti aberrare non poſſe, quin gravi ſeſe exponat indignum abſolvendi periculo. Conſtat rurſus e centum confeſſionibus invalidis nonaginta novem defectu contritionis irritas eſſe.

733 R. certam hic pro omnibus legem conſtitui non poſſe. Unde, ne inferius dicenda præoccupemus, triplex ſecerni præcipue debet claſſis eorum qui ſe ſacro Tribunali ſiſtunt. Alii Deum timent, & pie vivunt; etſi interim pro humana fragilitate in aliqua labantur, quorum rei in manus ſupremi Judicis incidere formident. Alii nihil de ſalute ſua ſolliciti vix

boni

boni quidquam, multum vero mali qua data occaſione perpetrant: hi vero quantum alii ab aliis diſcrepant! Alii media pene inter utroſque via gradiuntur, non boni prorſus, non impendio mali.

In primis ea ipſa quam agunt vitæ ratio, ſufficiens eſse ſolet contritionis argumentum. Rarum eſt ut graviter peccent; & ſi quid ab eis ſolito majus extorſerit tranſiens quidam oculorum aut linguæ pruritus, continuo ad Petri normam flent vel ingemunt amare, veniam enixe precantur & ſupplices a Patre miſericordiarum, properant ad medicum, ſententię ejus quęcumque ea fuerit, humiliter ſubſcripturi; peneque id unum timent ne indulgentiorem experiantur. Hi ergo vix quidquam faceſsunt difficultatis.

Secundis non ſufficiet, vel deſiderium aliquod veræ contritionis, & pia aliqua ad eam excitandam conſideratio: vel quod ex contritionis motivo quidquam perpenderint; vel quod neque neceſſitate, neque conſuetudine, ſed pio motivo ad ſacrum Tribunal accedant; vel quod peccata humiliter & exaggeranter, non autem minuendo, vel excuſando confiteantur; vel quod Pœnitentiam quamvis difficilem & monita ſalutis prompto animo acceptent. Vidimus enim qui hæc & multo plura fecerint, qui pene ſuis nos lacrymis obruerint, qui inſtar Eſaii irrugierint clamoribus magnis; & tamen conſtanter vitiis ſuis adhæſerint. Hæc igitur bona licet & optima, nec raro idonea quæ Confeſſarium moveant; ſæpe etiam haud ſufficiunt, non tantum erga eos qui inimicitias gerunt veteres, qui alienam rem vel famam injuſte retinent, qui in proxima peccandi occaſione verſantur, qui pravæ conſuetudinis nodo irretiti ſunt; ſed & erga eos quoque, qui mira facilitate e bono ad malum, e malo ad bonum fluxu perpetuo tranſeunt; qui ſi peccato non adhæreſcunt conſtanter, non etiam diu in virtutum exercitio perſeverant; qui per tempus ſeu Miſſionis, ſeu ſeceſſus annui vivunt angelice; poſt hebdomades aliquot, non in flagitia, quæ naturaliter horrent, ſed in ea tamen quæ vere gravia ſunt peccata, totis pedibus reverſuri. Hi ergo cognoſcendi primum a Confeſſario, deinde ex præteritis judicandi, probandi demum diutius, ut videatur, non dico an impeccantes futuri ſint; neque enim id ab homine expectandum; ſed an ab iis immineat idem qui ante boni & mali circulus.

Tertia peccatorum claſſis, quæ miſerrimis hiſce temporibus, quibus *maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum & adulterium inundaverunt*, Paſtorum gaudium & corona eſſe videtur; cum ipſa ſit tepidorum claſſis, aut ad hanc proxime accedat; ex ea Scripturæ regula ponderanda eſt: *Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: Utinam frigidus eſſes, aut calidus: ſed quia tepidus es . . . incipiam te evomere ex ore meo*, Apoc. 3. 15. Quid porro non vereri ſit de eo ſtatu, qui judice Deo, ipſo mortalis peccati ſtatu utcumque deterior ſit. Hic ergo conatu plurimo indiget Pœnitens, præſertim quia exeundum ſit ex via, quæ cum æquitatis & juſtitiæ ſpeciem præ ſe ferat, nihil offerre videtur, quod multo dilui dolore indigeat. His porro conatibus ſi deſint Pœnitentes, ut ferme ſolent, conſtat eorum partes a Confeſſario eſſe ſupplendas. Cum enim curare debeat ne Sacramentum potioris materiæ defectu irritum fiat, neceſſum eſt ut quaſi induat Pœnitentium perſonas, iiſque, non rudibus tantum, ſed etiam ſpeculative eruditis, nervoſa, & (meo quidem judicio, niſi aliud exigat retuſa pęnitentis imbecillitas) Oſee 4. 2.

brevi

brevi oratione aperiat, quam periculoſum ſit opus Dei facere negligenter, quam facile proruant in graviora, qui levibus ſine ſcrupulo aſſueſiunt; quam ſæpe gravia ſint, quæ habentur ut modica; quam fluxa ſit quæ e peccato prodit voluptas, quam magnis privet bonis, quanta in hoc & futuro ſæculo invehat mala, quam lædat Patrem patrum optimum, &c. Unde

Quæres 11. quibus mediis agere debeat Director ut in corde Pœnitentis contritionem generet.

734 Reſp. ſatagendum Confeſſario 1. ut e pietatis Libris, potiſſimum autem, ut e meditatione, & intimo cordis penu eruat ea motiva, quæ pro conditione & ſtatu Pœnitentis, animam ejus concutiant. 2. ut cum eo actus odii, ſeriique de peccato doloris efformet. 3. ut eum his per ſe ſolum eliciendis aſſuefaciat; dato aliquo, prout indiguerit, temporis intervallo, breviori, vel longiori, ut in his, non ore tenus, ſed ex corde toto ſeſe exerceat.

Cum autem humana mens duobus præcipúe moveatur, timore videlicet & amore: alterutro utendum erit pro genio & indole Pœnitentis.

Rudiores, aut qui in peccato tandem induruere, metu in primis configi debent. Eorum igitur oculis aperiendum illud ignis ac ſulphuris ſtagnum, in quod Angeli rebelles, civitatum male famoſarum incolæ, Core cum Datan & Abyron, ipſi forte Pœnitentium amici, eo plerumque quod amici, vivi miſſi ſunt, nocte ac die in ſæcula ſæculorum cruciandi. Inde ut ad Deum ſenſim adducantur, ſubjicienda erunt bona quibus ſe peccando privavere, theſauri gratiæ, pretium ſanguinis Chriſti, Filiatio Dei & hæreditas ſuperna, æternum illud gloriæ pondus, quod oculus non vidit, & auris non audivit. Proponetur ſubinde ſpes damna præterita reſarciendi, obtinendæ denuo ſtolæ qua ſe ipſos miſerabiliter ſpoliaverunt; primæva jura recuperandi. Demum ad Dei amorem, ſine quo nutat vel concidit Pœnitentia omnis, paulatim flectentur. Inſpectis oculo fidei, ſeu ſuppliciis quæ promeruere, ſeu bonis, quæ adhuc comparare poſſunt, paulatim fiet ut confiteantur Domino, quoniam ſumme bonus, & in ſæculum miſericordia ejus.

Etſi vero motiva hæc ſobrie propoſita pene omnibus proficere poſſunt; iis tamen qui animam a natura ſortiti ſunt meliorem, quique multo plus in virtutem quam in vitium propendent, alia digniora proponi decet. His ergo, ſed gradatim, ſubjiciatur, 1. ſumma Dei majeſtas, quæ a vili creatura contemnitur, infinita bonitas, quæ a propriis filiis, enutritis tenerrime, effuſe in ordine naturæ & gratiæ dilectis, miſericorditer exaltatis, petulanter offenditur. 2. Immenſa charitas Chriſti, qui e Cœlis deſcendit ovem perditam quæſiturus, qui quærens ſedit laſſus, qui non invenit niſi crucem paſſus; qui dum ab ea mutuum amorem pro jure ſuo expectaret, odium pro dilectione, novam crucem pro gratiarum actionibus, novos dolores, novum Calvariæ genus, & nihil ultra conſecutus eſt. 3. Stupenda peccatoris cæcitas, qui Deo, patri, amico, fideli in promiſſis, munifico remuneratori, dæmonem prefert, quo nihil homini infenſius, nihil crudelius, nihil fallacius, nihil quod hominis exitium magis ſitiat, fingi aut animo concipi poteſt.

Verum abſit, ut quidquid ſui muneris eſt, implevifſe ſe credat Sacramenti

Mini-

Miniſter, quia hæc & alia id genus iu aurem Pœnitentium inſuſurraverit. *Admonere* poterit *per ſtrepitum vocis: ſi non ſit intus qui moneat*, *inanis* erit *ſtrepitus* ejus. Hunc autem Spiritum, qui intus movet, ſola oratio, ſoli, iique diuturni inter veſtibulum & altare gemitus eliciunt. Totis igitur viribus incumbat Director, ut exemplo Chriſti ſanctificet ſe pro Pœnitentibus ſuis. Eo pietatis afflatu ſi deſtitutus ſit, timendum, ne, licet forte Tullium facundia ſuperet, ſit æs ſonans, & cymbalum tinniens. Eo contra ſi plenus ſit, licet, ut Moyſes, tardioris linguæ, mira operabitur. Is ille nimirum eſt Dei Spiritus, qui Ambroſiis dat lacrymas, quibus duriores ad flendum compellant: qui Xaveriis præbet flagella, quibus proprii ſanguinis diſpendio, ſanguinem e venis alienis eliciant: qui demum voci caſſæ etiam & infirmæ dat vocem virtutis. *Auguſt.*

Ceterum, ait P. Antonius in praxi ſemper, quantum poteſt, adducendi ſunt Pœnitentes ad eliciendam contritionem perfectam; Tum quia actus ejus Deo gratior eſt, utilior Pœnitenti, & idoneus qui ſuppleat defectus qui ex parte Miniſtri, vel Pœnitentis ipſius occurrere poſſunt; ut ſi alteruter non eſſet vere baptizatus. Tum quia actus charitatis ſæpiſſime in vita eliciendus eſt ex præcepto.

## CAPUT QUINTUM.

### *De Confeſſione.*

De Confeſſione nobis hæc veniunt expendenda, 1. quid ſit, 2. an Divino & Eccleſieſtico jure præcepta; 3. quæ ejus materia; 4. quæ conditiones; 5. quod ſubjectum.

### ARTICULUS PRIMUS.

#### *De nomine & eſſentia Confeſſionis.*

Confessio in Scriptura triplex diſtinguitur, alia laudis, qua Dei magnitudinem & beneficia prædicamus, ſecundum id Pſalm. 34. 18. *Confitebor tibi in Eccleſia magna*, *in populo gravi laudabo te*. Alia fidei qua fidem noſtram exterius profitemur; juxta id Rom. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Alia denique peccatorum, quæ vel Deo fit; ut Pſal. 31. *Dixi, confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino;* vel homini ſive qua tali, ſive ut Miniſtro Dei; & hæc nec Judæis ignota fuit, ut vidimus Cap. præced. nec ipſis Ethnicis; cum teſte Plutarcho in Apopthegmatis, ſeu ſcite dictis, Antalcida quidam priuſquam initiaretur, a Sacerdote interrogatus fuerit, cujus maximi ſceleris ſibi conſcius eſſet; nec certe Chriſtianis eſſe debet, ut paulo poſt oſtendemus. 1

Confeſſio hominis ad hominem alia eſt civilis, qua reus crimen ſuam coram Judice confitetur, ut plurimum exinde condemnandus: alia Sacramentalis, qua peccator delictum ſuum accuſat coram Eccleſiæ Miniſtro, ut ab eo abſolvatur: & hæc præſentis eſt inſtituti. 2

Con-

3 Confeſſio hoc ſenſu ſumpta definitur, Accuſatio peccatorum propriorum poſt Baptiſma commiſſorum a Pœnitente legitime facta coram Miniſtro competente ad illorum abſolutionem virtute clavium obtinendam.

4 Dicitur 1. accuſatio, proinde non ſimplex declaratio, non hiſtorica narratio, multo minus diſſimulatio, excuſatio, vel oſtentatio. Ut enim advertit Catechiſmus Trident. part. 2. n. 51. *Peccata ita commemoranda non ſunt, quaſi ſcelera noſtra oſtentemus, ut ii faciunt qui lætantur cum male fecerint; aut ſic enarranda, ut ſi rem aliquam geſtam otioſis auditoribus delectandi cauſa exponamus: Verum accuſatorio animo ita ſunt enumeranda, ut ea etiam in nobis vindicare cupiamus.*

5 Dicitur 2. *peccatorum propriorum;* iſthæc enim confeſſionis noſtræ ſola ſunt materia, non defectus & tentationes prorſus involuntariæ, non aliena delicta qua talia: ſecus ſi ratione omiſſionis vel commiſſionis noſtræ fiant.

6 Dicitur 3. *poſt Baptiſma commiſſorum*, quæ enim ante ipſum commiſſa ſunt, virtute ejus, ſi pie ſuſceptum ſit, deleta fuere. An autem ſi male receptum fuerit, deleri debeant per claves gravis eſt difficultas quam expendimus in Tract. de Sacram. in genere, Cap. 2. Art. 3. Sect. 3.

7 Dicitur 4. *a Pœnitente facta:* vera enim ante Deum confeſſio procedit ex dolore, ſine quo nemo eſt ſincere pœnitens. Utique cui non diſplicent peccata, ſæpius incidit in illud quod a ſe amovere nitebatur Rex Propheta Pſalm. 140. *Ne declines cor meum in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis,*

8 Dicitur 5. *legitime*, ideſt, cum conditionibus univerſis, quæ a nobis deinceps exponentur: Quod quia ſatis importat illud, *a Pœnitente*, poterit is vel præcedens Articulus a definitione noſtra expungi.

9 Dicitur 6. *Miniſtro competenti*, proinde non Laico, non Clerico inferiori, imo nec Sacerdoti cuilibet, ſed tantum juriſdictionem neceſſariam habenti, de quo infra.

10 Dicitur 7. *ad obtinendam virtute clavium abſolutionem:* quæ verba confeſſionis finem ejuſque efficaciam exhibent: *ac per hoc*, ait Catechiſmus Trid. *diſtinguitur* confeſſio ſacramentalis *a confeſſione quæ fit in judicio civili ac forenſi, ubi pœna & ſupplicium, non culpæ venia conſtituta eſt confitentibus.*

Idem porro eſt apud Græcos exomologeſis, quod Latinis confeſſio, niſi quod confeſſio unam tantum Pœnitentiæ partem exprimit: exomologeſis vero quandoque totam Pœnitentiæ actionem, ſecundum id Tertulliani Lib. de Pœnit. Cap. 9. *Exomologeſis proſternendi & humilificandi hominis diſciplina eſt .:. de ipſo quoque habitu & victu mandat, ſacco & cineri incubare, corpus ſordidis obſcurare, animum mœroribus dejicere.*

## ARTICULUS SECUNDUS.

*An & quo jure præcepta ſit Confeſſio.*

CONFESSIO vel juris divini eſſe poteſt, ſi a Chriſto inſtituta ſit & præcepta, ut Baptiſmus; vel juris tantum Eccleſiaſtici, ut jejunium quadrageſimale. Utrumque an alterutrum dici debeat expendimus in præſenti.

SE-

Digitized by Google

# SECTIO PRIMA.

## *De divino Confeſſionis præcepto.*

QUOD ceteris Eccleſiæ dogmatibus contigit, ut nempe ab hæreticis impeterentur, & non ſemper iiſdem omnino rationibus vindicarentur a Catholicis; id ipſi etiam confeſſioni accidiſſe debuit, & reapſe accidit.

Divinam confeſſionis inſtitutionem, ejuſque adeo neceſſitatem de jure divino, negaverunt, non equidem ut Bellarmino viſum eſt, Montaniſtæ & Novatiani ſecundo ſæculo; cum hi gravioribus tantum peccatis veniam negarent. Non quarto ſæculo Audiani; qui licet laborioſa poſt confeſſionem opera ſupprimerent, confeſſionem ipſam imperabant. Non vergente ſæculo XII. Waldenſes, qui admiſſa confeſſionis ſubſtantia, dumtaxat errabant circa Miniſtrum, quem omnem & ſolum probum hominem eſſe opinati ſunt, donec agente Farello Calvinianum gregem an. 1536. adauxere. Non demum Huſſitæ, ut ſcite probat Ill. Boſſuet. Lib. XI. Variat. n. 161. 11

At negarunt 1. juxta plures Wicleſus circa an. 1370. Is enim, inquiunt, tametſi confeſſionis uſum non abrogabat, haud tamen eam a Chriſto ſancitam eſſe, aut ſemper neceſſariam opinabatur. Unde is ejuſdem articulus num. VIII. quem Synodus Conſtantienſis an. 1415. Seſſ. 8. proſcripſit: *Si homo fuerit debite contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſuperflua & inutilis*. Verum hæc non parum habent dubii; ut conſtat ex dictis p. 2. Cap. 1. n. XI. 12

2. Petrus de Oſma, Salmanticenſis Doctor, qui docuit, *confeſſionem in ſpecie ex Eccleſiæ univerſalis Statuto, non divino jure* ſancitam eſſe; *& peccata mortalia quoad culpam, & pœnam alterius ſæculi, abſque confeſſione, ſola cordis contritione: pravas vero cogitationes ſola diſplicentia deleri*. Errorem hunc attrivit Sixtus IV. an. 1478. 13

3. Et præcipue Lutherani, Calviniſtæ, & qui ab utriſque ſecerni debent Anglicani.

Lutherus confeſſionis uſum & utilem & retinendum tradidit Lib. de Captivit. Babylon. Cap. de Pœnitent. ubi, *occulta confeſſio*, inquit, *quo modo celebratur, miro modo mihi placet, & utilis, imo neceſſaria eſt, nec vellem eam non eſſe, cum ſit afflictis conſcientiis remedium*. Hinc in minori Sectæ Lutheranæ Catechiſmo, docetur, *Miniſtris confitenda eſſe peccata*, eademque pene quæ apud Catholicos præſcribitur forma abſolutionis, uti diximus eod. Cap. 1. n. 13. 14

At, ſeu nobiſcum aliquando ſenſerit Lutherus, ut videtur Boſſueto Lib. 3. Variat. n. 46. ſeu nuſquam crediderit confeſſionis tametſi utiliſſimæ legem a Chriſto oriri, ut exiſtimat Tournelyus; conſtat uſum confeſſionis, qualis ſaltem in Eccleſia Catholica viget, ab ipſo ejuſdemque Aſſeclis, nec ſemel, nec moderate carptum. Ipſe enim in Aſſertione Articuli IX. eos inter quos damnavit Leo X. confeſſionem *cruentam carnificinam vocat*. Mitior Melanchton, *conſcientiarum laqueum*. Auguſtana Confeſſio an. 1530. *plane impoſſibilem*. Inter oblatos Tridentinæ cenſuræ Articulos Lutheri, quos refert Pallavicinus Lib. 12. Hiſt. Trid. Cap. 10. occurrebat iſte: *Confeſſio ſecreta ſacramentalis juris divini non eſt*, &c. Is quoque: *Confeſſio peccatorum, quam Eccleſia faciendam præcipit, eſt impoſſibilis, & traditio humana a piis abolenda*, &c.

Cal-

15 Calvinus etſi Lib. 3. Inſtit. Cap. 4. §. 13. confeſſionis utilitatem plurimum commendat; eam ibid. paſſim ut *tyrannidem*, *rem peſtilentem*, *multiſque nominibus Eccleſiæ noxiam* deprimit. Addit in Antidoto, *nullum fuiſſe per annos mille in Eccleſia confeſſionis uſum*, *donec Innocentius* III. in Laterananenſi Concilio *laqueum hunc populo Chriſtiano induxit*. Eaque, ut Joannæ Papiſſæ, fabula apud Calvinianos adeo increvit, ut ii confeſſionem *Tormentum Innocentianum* nuncupare conſueverint.

16 Confeſſionem prout antiquitus obſervabatur, retinuit Anglicana Eccleſia ſub novo ſuo Capite Henrico VIII. ut notat Boſſuetus Lib. 7. Variat. n. 37. Verum hæc, ut alia ſinceræ Religionis dogmata, ſub alio ejuſdem Eccleſiæ Capite obſolevit. Atque id qui ſanius ſentiebant, uti malum ingens luxere. Audiatur ea de re Scriptor * Operis an. 1710. typis Amſtelodamenſibus editi, cui titulus: *Hiſtoire de l'Egliſe Grecque*, ſic ille pag. 19. *La confeſſion auriculaire eſt encore un des grands appuis de l'Egliſe d'Orient .·. Je ne ſçais pas bien à quel point l'Egliſe Romeine peut avoir abusè de cette louable* INSTITUTION EVANGELIQUE, *de cette excellente partie de la Pènitence, de cet admirable moyen d'enflammer la dèvotion, & de conduire par les differens degrès de la piètè. Il n'y a que trop d'apparence, que les premiers Rèformateurs en rejetterent l'uſage, quand ils en curent reconnu l'abus. L'Egliſe Anglicane inſpirèe de l'eſprit de Dieu .·. prit le parti moderè de ſuſpendre pour quelque tems la diſcipline de la Pènitence: mais dans l'intention de la retablir, des que les tems le permettroient, ou que les hommes ſe ſeroient rendus plus dignes d'une inſtitution ſi ſalutaire .·.·. C'eſt ce que porte l'Office de la Commination marquè pour le premier jour de Careme. Auſſi les Thèologiens de kette Egliſe recommandent dans leurs Sermons & dans leurs Ecrits la confeſſion dont nous parlons; & la Liturgie elle-meme ſemble en ètablir la nèceſſitè*, &c. Hic plura habes quæ ponderari mereantur: Confeſſio inſtitutionis eſt Evangelicæ, & mirum accendendæ pietatis inſtrumentum. Male igitur hanc ſuſtulere Pſeudoreformatores? Nequaquam prorſus; irrepſerunt hac ex parte graves Romanæ Eccleſiæ abuſus. Qui porro. Neſcit Roſemundus: at fuiſſe ſuſpicatur; quia niſi peccatum ſit a nobis, Anglicanam Eccleſiam peccaſſe fatendum erit, &c. Apage futiles nænias, & rotundè dicito, quod, teſte Grotio, viri probi & in Pſeudoreformationem bene affecti jam pridem adverterunt, videlicet Reformationis Patriarchas, in omnibus *pene* articulis, in quibus ab Eccleſiæ fide diſceſſerunt, aberraſſe. Sublato hoc *pene*, nihil non loqueris veri: quod de præſenti quæſtione ſtatim liquebit.

* De Roſemund.

17 Ante vero quam id præſtamus, duo breviter notanda, 1. ſtare poſſe aliquod fidei dogma, etſi quæ in gratiam ejus proferuntur argumenta, non omnia omnibus ejuſdem efficaciæ videantur. Stat ver. gr. inconcuſſum SS. Trinitatis dogma apud Reformatos; neque tamen fidem ejus pari robore aſtrui dicent per momenta omnia quæ ea de re ſolerter & erudite congeſſit Joſue Placeus. 2. Subſtantiam confeſſionis ab ipſius modo ſecerni debere. Sicut enim Chriſtus legem Baptiſmi indicere potuit, non præcipiendo ut immerſione potius quam infuſione conferretur; ſic confeſſionem potuit inſtituere, permittendo ut ad Eccleſiæ nutum vel publica quandoque foret, vel ſecreta, ſeu auricularis. Unde quod in quadripartita adverſus confeſſionem Diſſertatione, ad obje-

objecta ſibi Patrum teſtimonia reponere ſolet Dallæus, in his agi de confeſſione publica; etſi tam vere reponeretur, quam falſo, nihil omnino ejus cauſam juvat. Publica enim ſit confeſſio, vel ſecreta, quid tum, dummodo & vera confeſſio ſit, & ad obtinendam vi clavium peccati condonationem neceſſaria? His quæ deinceps inſerviens præmiſſis, ſit

Conclusio I. Neceſſitas confeſſionis ſacramentalis efficaciter probatur ex Scriptura.

Prob. ex gemino Evangelii textu, alio apud Matth. 18. ubi concedenda peccatorum remittendorum poteſtas Apoſtolis promittitur. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque ſolveritis, erunt ſoluta & in cœlo.* Alio Cap. 20. Joannis, ubi eadem poteſtas de facto traditur his verbis: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Atqui, ait Tridentinum Seſs. 14. Cap. 5. ex iis verbis *univerſa Eccleſia ſemper* & merito *intellexit inſtitutam eſſe a Domino integram peccatorum confeſſionem*. Quod *ſemper* intellexerit, demonſtrabitur Concluſione ſequenti. Quod *merito*, jam probandum. 18

Ut ex iis verbis jure ac merito colligatur integram peccatorum confeſſionem a Chriſto inſtitutam eſse, tria ſufficiunt, 1. ut Chriſtus Apoſtolos eorumque ſucceſsores inſtituerit tanquam judices eorum qui poſt Baptiſmum lapſi ſunt. 2. Ut eoſdem ſimul conſtituerit peccatorum medicos. 3. Ut neutrum munus ſine integra peccatorum declaratione exerceri poſſit. Atqui Chriſtus . . . . Et quidem 1. eo loci Apoſtolos inſtituit judices. Qui enim Apoſtolis ſtupendam illam poteſtatem conceſſit, vi cujus dum unum abſolvunt in cœlo & in terra, alterum in terra & in cœlo ligant, ille profecto Apoſtolos vere conſtituit judices: ſicut Princeps eos vere facit, ſed in gradu ſumme inferiori, judices, quibus plenam dat vitæ & mortis poteſtatem. 2. Eoſdem conſtituit medicos Peccatorum. Qui enim Apoſtolos miſit, ſicut ipſe a Patre miſsus erat, adeoque cum eadem poteſtate ſimul & voluntate, non intendit ut ligarent ſimpliciter, ſed ut ligarent in ordine ad abſolutionem, quia in ordine ad ſalutem; qui unicus fuit divinæ Chriſti miſſionis ſcopus. Atqui ut ligarent in ordine ad ſalutem, non judicum modo ſed & medicorum partes agere debuerunt; nimirum congrua præbendo Fidelibus remedia, quibus a morte peccati ad vitam gratiæ reſurgerent. 3. Neutrum munus ſine integra peccatorum confeſſione exerceri uſquam potuit. Judex enim in ſtatuendis pœnis æquitatem, medicus vero in deſignandis remediis aptitudinem ſervare debent. Atqui nec æquæ reo pœnę decerni poſsunt, nec idonea infirmo remedia pręſcribi, niſi reus & ęger, non in genere tantum, ſed & in ſpecie delicta & vulnera ſua aperiant. Ergo. Hinc patet quam temere, quam falſo dicat Calvinus Lib. 3. Inſtitut. cap. 4. 8. 18. Sacerdotes noſtros, *a ſe ipſis judices creari*. Numquid enim proprio marte, & quaſi conſpirando, alii aliis ligandi & ſolvendi poteſtatem impertierunt? Annon eam a Chriſto Domino recepere? Annon qui circumciſionis onus, quia grave excuſſerunt, onus confeſſionis gravius, ſaltem magna ex parte excuſſiſsent, niſi id Chriſti ipſius auctoritate inductum eſset & firmatum?

Objic. 1. ex Joan. 20. nihil in confeſſionis gratiam extundi poteſt, ſi col- 19

ſi collata ibidem ligandi & ſolvendi poteſtas per Baptiſmi vel prædicationis miniſterium exerceri debeat. Atqui .·. Vere enim ſolvit, qui dignum baptizat: ut vere ligat, qui indignum ejicit.

20 Reſp. neg. min. & dico Joannis 20. nec de Baptiſmo agi, nec de prædicatione. Non de Baptiſmo. Vel enim de Baptiſmo ſuſcipiendo ageretur, vel de ejus jam ſuſcepti memoria. Non. 1. 1. quia Baptiſmus ſemel tantum confertur. Atqui abſolutio de qua Matth. 18. & Joan. 20. non ſemel ſed pluries conferri poteſt; ut indicant tum voces *quorum* & *quæcumque*, quæ generales ſunt & indefinitæ; tum & magis humana conditio, quæ cum frequenter infirma ſit, frequenti eget medicina. 2. Quia poteſtas clavium ibidem a Chriſto conceſſa, eſt poteſtas veræ ac propriæ juriſdictionis; cum etiam exterius e tribunali per cenſuras exerceri poſſit, uti ex eo loco inferunt ipſi Proteſtantes. Atqui poteſtas juriſdictionis propriæ in eos tantum exerceri poteſt, qui jam ſunt in Eccleſia per Baptiſmum. Ergo. Non 2. tum quia alioqui non poſſent Sacerdotes peccata retinere, cum impedire non poſſint ne Fideles Baptiſmi olim a ſe ſuſcepti recordentur. Tum quia cum facilior ſit Baptiſmi recordatio, quam ſuſceptio, quæ Sacerdotum examen ſupponit; facilior eſſet reconciliatio poſt Baptiſmum, quam ante: quod hactenus in Eccleſia fuit inauditum.

Non de miniſterio prædicationis quatenus fidem de remiſſione peccatorum excitare poteſt. 1. Quia vel excitatur fides de remiſſione jam obtenta, vel de obtinenda: neutro autem ſenſu vere ſolvitur peccatum, ſed vel ſolutum ab alio, vel ſolvendum declaratur. 2. Quia non tantum ſolvere poſſunt Sacerdotes ſed & ligare. Atqui in hypotheſi adverſariorum ligare non poſſent; quia prohibere non poſſunt ne quis in ſe fidem illam excitet. 3. Quia ſolvere & ligare ſolis Sacerdotibus competit, ut tota ab initio docuit Eccleſia: Atqui fidem in aliis excitare poſſunt etiam Laici, & plerumque utiliter excitarunt. Quin & idem jus ſibi in Anglia vindicant mulieres cujuſdam Sectæ, ut norunt omnes. Ergo.

21 Objic. 2. ſi Chriſtus confeſſionem ſancire voluiſſet, disertam ejus mentionem fecisset, non ſecus ac Baptiſmi & Euchariſtiæ. Atqui non fecit Joan. 20. unde ne Romani quidem Doctores inter ſe conſentiunt an ex illo Capite inferri poſſit confeſſionis inſtitutio. Ergo.

*Dallæus L. 1. c. 3.*

22 Reſp. diſt. maj. diſertam fecisset confeſſionis mentionem, id eſt, ſic locutus fuisset, ut ex ejus verbis invicte deducatur neceſſitas confeſſionis, C. id eſt, ipſum confesſionis vocabulum uſurpasset, N. Porro ex concesſa ſolvendi & ligandi poteſtate tam perſpicue colligitur necesſitas confitendi, ut hac ſublata illam tolli necesse ſit. Ergo non alia expresſiori opus fuit mentione confesſionis; ſicut nec opus fuit diſtincta contritionis & ſatisfactionis mentione; licet abſque contritione & ſatiſfaciendi propoſito non dimittantur peccata, prout ex dictis liquet pro priori, & ex dicendis pro poſteriori conſtabit.

Nec nocet quod Catholici quidam Doctores diſputent de robore argumenti ex citato textu petiti: tum quia pauculi Doctores Eccleſiam non faciunt: tum quia iidem Doctores ceteris conſentiunt quantum ad ſubſtantiam dogmatis: tum quia Proteſtantes in eodem caſu & longe flebilius verſantur; cum ex his alii argumenta petant ex certis Scripturæ Libris,

Libris, quos alii poſt Lutherum uti ſtramineos, & divino Spiritu prorſus indignos rejiciunt.

Objic. 3. confeſſionis dogma in eo totum fundatur, quod Sacerdotes in Pœnitentiæ negotio judices ſint proprie dicti, vel *Pœnitentes prætoria poteſtate abſolvant*. Atqui judicialis illa & prætoria poteſtas, merum eſt commentum. 1. Quia totum novæ Legis Sacerdotum munus eſt, ut pro Chriſto legatione fungantur, hominesſque obſecrent ut reconcilient ſe Deo, 2. Cor. 5. 20. atque hinc ſe Fidelium *ſervos* prædicant, ibidem 4. 5. nuſquam autem *fando auditum eſt*, *Prætorem reorum de quibus judicat*, *ſervum dici*. 2. Quia crimen confeſſum ſonti remittere, illius ſolius eſt qui ſupra leges conſtitutus eſt, nimirum Monarchæ: unde ſi *ſacrificuli* noſtri peccata dimittant, ſupremi erunt Chriſtianorum Principes. 3. Quia non magis judices dici debent Presbyteri, dum peccata dimittunt, quam ſalvatores, dum ſalvant, prout de ſe dicebat Paulus Rom. XI. 14. *Si quomodo . . . ſalvos faciam aliquos ex illis*. Atqui &c. Hæc Dallæus, quibus ſi emphaſim, improperia & aſpernandi modum ſuſtuleris, omnia ſuſtuliſti. Itaque 23 *Ibid. c. 7. p. 36.*

Reſp. ad 1. neg. min. & dico Sacerdotes judicum munus poteſtate ſibi a Chriſto conceſſa obire; poteſtate, inquam, non prætoria, quam uti temporaneam abjecere SS. Patres, ſed mere ſpirituali. Nec obſunt quæ contra proponuntur. 24

Non 1. nihil enim vetat quominus Sacerdotes, ut Dei legati mandata ejus deferant, ut Apoſtoli ad reſipiſcentiam hortentur, ut judices, non ſua, ſed Chriſti auctoritate, peccata dimittant; quod indubie faciunt in Baptiſmo. Nec moram facit nomen *ſervi*, quod ſi civilem Prætorem dedecet, iis placet ſupra modum, qui vel in ipſo Pœnitentiæ tribunali, ubi diu noctuque pro nutu populorum aſſidere tenentur, ſervi ſunt Chriſtianæ plebis.

Non 2. quæ recocta eſt veterum hæreticorum crambe: Etſi enim vi propria remittere peccatum, ſolius ſit ſupremi ac primarii Judicis, Dei nimirum: potuit is tamen vices ſuas Miniſtris ſuis committere. Sane, unus eſt Deus qui ſolo verbo mortificet & vivificet: Et id tamen Petro & Eliſeo conceſſit. His adde quod Presbyteri, non pro nutu peccata dimittant, ſed juxta leges ſibi a ſummo Judice conſtitutas, a quibus ſi receſſerint, peccatum ſibi ſtruunt, non ſolvunt alienum. *Cauſæ ergo penſandæ ſunt*, ait belle S. Gregorius Magnus Hom. 26. in Evang. *& tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda. Videndum eſt quæ culpa præceſſit, & quæ Pœnitentia ſecuta eſt poſt culpam: ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos Paſtoris ſententia abſolvat.* *T. 1. p. 1555. D.*

Non 3. tum quia Salvatoris nomen ei ſoli proprie reſervatum eſt, qui ſalutis noſtræ auctor & conſummator, *dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus*, 1. Timoth. 2. minuſque competit iis qui mera ſunt ejus inſtrumenta: Nomen vero Judicum per ſe denotat homines a ſummo Principe ad ferendam ſententiam conſtitutos, adeoque dependentes. Tum quia ſi Joſeph Ægypti Salvator dici potuit, & Judices Deorum nomine inſigniri; poteſt *ſervatorum* nomen, ſed bene expoſitum, & in ſenſu ſumme inferiori, Eccleſiæ Miniſtris utcumque attribui.

Objic. 3. Eſto Sacerdotes a Chriſto conſtituti ſint Judices; certe non magis hinc colligi poteſt neceſſitas confeſſionis, quam quia conſtituti 25

ſint a Rege Magiſtratus, colligi poſſit non alio quam ipſorum miniſterio lites componi poſſe. Atqui colligi iſtud non poteſt. Poſſunt enim litigantes vel negotium componere, vel recta tendere ad Regem. Ergo a pari, cum agitur de peccatorum remiſſione. Neque enim dixit Chriſtus: *Quæcumque non ſolveritis, ſoluta non erunt*: ſed quod hinc longe differt: *Quæcumque ſolveritis*, &c. Ergo.

26 Confirm. tum quia juxta nos poſſunt Sacerdotes venialia peccata dimittere; & tamen neceſſaria non eſt eorum confeſſio. Tum quia in Baptiſmo exercent judicium, quo dignos admittunt rejectis indignis: & tamen nullam in ſpecie confeſſionem exigunt, ſed generalem tantum, qua Cathecumenus agnoſcit ſe peccatorem eſſe, & priſtinam deteſtatus vitam, ſpondet meliorem. Ergo pariter ut Sacerdos officium judicis in Tribunali Pœnitentiæ adimpleat, neceſſe non eſt ut in ſpecie, ſed ſufficit ut generaliter ſe peccatorem agnoſcat Pœnitens, & abſolvi ſupplex efflagitet.

27 Reſp. ad 1. neg. maj. diſparitas temporaneos inter Judices & Chriſti Miniſtros, triplex potiſſimum occurrit. Prima quod iſtis claves dederit Regni cœlorum, nec utique perperam. Atqui perperam dediſſet, moraliter loquendo, ſi alia longe faciliori via pateret introitus ad idem Regnum. Ecquis, generaliter loquendo, non malit cum Calviniſtis ſoli Deo confiteri, quam omnes fœdati cordis receſſus pandere homini? Secunda, quod Sacerdotibus datum ſit non tantum ſolvere, ſed & ligare. Atqui in adverſariorum hypotheſi poſſent quidem eos ſolvere, quibus ipſorum opera uti placere; ſed vere ligare non poſſent. Quomodo enim eos ligarent efficaciter, qui ſolo ſuo ad Deum acceſſu, vel ſolverent ſe, vel ſe ſe ſolviſſe imaginarentur? 3. Quia etſi privatus quiſque litem quam cum privato alio habet, ſine publici Judicis ſententia componere poſſit; eam tamen quam cum ipſo Rege habet, quamque Rex nonniſi per Judices a ſe conſtitutos dirimi vult, horum dumtaxat miniſterio finire valet. Atqui peccata noſtra quædam ſunt noſtri lites cum Deo. Ergo ea nonniſi per Judices a Deo conſtitutos finiri poſſunt. Licet quidem ad Deum ſincera cordis contritione accedere: nec dubium quin is ante Miniſtri ſententiam abſolvere poſſit. Verum abſolutio hæc, quam multi falſo præſumerent, a Chriſti Miniſtris, dijudicanda eſt, ut olim a Judæorum Sacerdotibus mundatio lepræ. Idque eo verum eſt magis quod nulla ſit vera contritio ſine voluntate totum id præſtandi quod injunxit Chriſtus: injunxit porro ut ſe ſiſterent Sacerdotibus. Unde licet expreſſim non dixerit: *Quæ non ſolveritis, non erunt ſoluta*, ſat utique his dixit verbis: *Quæ ligaveritis, erunt ligata*, &c. Cum autem nihil tale ſanxerit Princeps quoad terrenos Magiſtratus, perſpicuum eſt, longum eos inter & Sacerdotes eſſe diſcrimen.

28 Ad 1. confirm. neg. conſeq. Ea enim ſolum peccata clavibus neceſſario ſubjici voluit Chriſtus, quæ hominem vere ligant, quæque adeo omnimodis retineri poſſunt. Atqui non hujuſmodi ſunt venialia, quæ nec charitatem perimunt, nec a cœlorum introitu excludunt abſolute.

29 Ad 2. confirm. neg. ant. Etſi enim Cathecumeni diſpoſitiones explora-
1. Cor. re debet Baptiſmi Miniſter, haud tamen veram in ipſum juriſdictionem,
5. 12. verumque adeo, quod ſine juriſdictione ferri non poteſt, judicium exercet. 1. Quia veram in eos *qui foris ſunt*, juriſdictionem habere nequit. 2. Quia Laici ipſi, ipſæ & mulieres, Baptiſmum adminiſtrare poſſunt, uti

uti olim probavimus; neutri tamen capaces ſunt juriſdictionis Eccleſiaſticæ. 3. quia qui judicio de quo loquitur Chriſtus, ſubjacent, ita ligari poſſunt, ut etiam Canonicis pœnis coerceantur: quod in baptizandis locum non habet. Sed de his jam Cap. 1. n. 100.

Objic. 4. Non debet Fidelibus imponi jugum grave, quod neque Scri- 30
ptura, neque Apoſtoli iiſdem impoſuere. Atqui nec Scriptura confeſſionis jugum impoſuit; cum ubique veniam ſpondeat iis qui vere & ex animo Pœnitentes fuerint. Nec Apoſtoli; cum nullibi legantur confeſſionem ſacramentalem exegiſſe a Fidelibus.

Reſp. neg. min. cujus falſitas ex probatione noſtra, utique ex ſcriptu- 31
ris petita, liquido conſtat.

Nec nocet 1 quod Scriptura pluribus in locis veniam ſpondet Pœnitentibus, citra mentionem confeſſionis, cum in adductis a Dallæo textibus, nulla etiam fiat mentio Baptiſmi, quem tamen neceſſarium eſſe fatebitur Dallæus, vel contra Dallæum Orbis Chriſtianus. Requirit itaque & commendat Scriptura veram cordis converſionem. At, ut vera non eſt cordis converſio ſine voluntate recipiendi Baptiſmatis, cum de iis agitur, qui necdum ſunt baptizati; ſic nec vera eſt, cum de baptizatis agitur, ſine confeſſione aut ejus voto: quia utrumque a Chriſto æque præſcriptum eſt.

Nec nocet 2. quod Apoſtoli confeſſionem exegiſſe non legantur: quia negativæ hujuſmodi probationes probationibus poſitivis prævalere non poſſunt. Et vero utilem eſſe confeſſionem fatentur adverſarii: ſed dicant ipſi, quandoquidem quidquid vident, in Scriptura vident, ubinam Apoſtoli utilitatem illam commendaverint? Dicant, ubi ſcriptum ſit legitimum ac validum eſſe Pſeudobaptiſmum.

Objic. 5. Ex Oratione Dominica: Deus eo modo peccatum dimittit 32
homini, quo homo fratri ſuo. Atqui homo homini ſic dimittit peccatum, ut nullam ejus, ſaltem in ſpecie confeſſionem exigat.

Reſp. neg. maj. Vox enim, *ſicut dimittimus*, dimiſſionis ſubſtantiam 33
ſpectat, non modum. Et vero, ut appoſite Tournelyus, Deus peccata homini dimittit per infuſionem gratiæ: homo autem in eo cui dimittit peccatum, nihil operatur. Deus nonniſi diligentibus ſe dimittit, homo autem etiam inimico dimittere tenetur, &c. Quapropter in Oratione Dominica precamur, ut, quia proximo miſericorditer indulgemus, Deus nobis etiam indulgere dignetur: perſuaſi futurum ut non indulgeat, niſi ſancitam ab eo confeſſionis legem adimpleamus.

Conclusio II. Confeſſionis uſus & neceſſitas antiqua & conſtanti Eccleſiæ Traditione nititur.

Veritatem hanc toto uno volumine * contra Calviniſtas, & præcipue Dallæum diligenter & erudite aſſeruit Dionyſius Sanmarthanus e Congregatione S. Mauri. Hunc ita ſequemur, ut paucos tantum ex unoquoque ſæculo Auctores adducamus; quia ſingulos adduci non patitur ratio inſtituti noſtri, quæ brevitatem inter & prolixitatem media eſſe debet.



* Traité de la Confeſſion contre les erreurs des Calviniſtes . . par Dom Denis de Saint-Marthe. Paris. Roulland 1685.

*E primo ſæculo.*

Pauca admodum ſuperſunt hujus ſæculi monumenta: in his tamen quædam deteguntur veſtigia confeſſionis.

34 Barnabas in Epiſt. quam genuinam habent plures cum G. Cave, ſic loquitur num. 16. *Confitemini peccata veſtra.*

35 Clemens Epiſt. 2. ad Cor. cujus ſupereſt fragmentum: *Quamdiu*, inquit, *ſumus in hoc mundo, de malis quæ in carne geſſimus, ex toto corde reſipiſcamus, ut a Domino ſalvemur, dum habemus tempus Pœnitentiæ. Poſtquam enim e mundo exivimus, non amplius poſſumus ibi confiteri, aut Pœnitentiam adhuc agere.*

Cotel. T. 1. p. 123. E.

36 Auctor Epiſt. ad Jacobum, quæ licet Clementi abnegetur, tantæ eſt antiquitatis, ut e Græco latine verſa ſit a Rufino, ſæculo IV. ſic juxta ejuſdem Rufini verſionem loquimur num. 11. *Si forte in alicujus cor, vel livor, vel infidelitas, vel aliquod malum latenter irrepſerit, non erubeſcat, qui animæ ſuæ curam gerit, confiteri hæc ei qui præeſt .·. quo poſſit fide integra & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere.*

Ex his quæ mutuam ſibi lucem præbent, & dubia explicant perſpicuis, ſic diſputo. Confeſſio nihil eſt aliud quam declaratio neceſſaria peccatorum etiam ſecretorum facta Sacerdoti ad obtinendam a Deo remiſſionem. Atqui in prædictis textibus habetur 1. declaratio peccatorum: *Confitemini peccata veſtra*. 2. Etiam ſecretorum, qualia ſunt *livor, infidelitas*, vel quodcumque aliud *malum latenter in cor* irrepens. 3. Declaratio *neceſſaria*; ut pote facienda *dum tempus habemus Pœnitentiæ*. Quid enim, ſi neceſſaria non ſit, intereſt, quod *poſtquam e mundo exivimus, non amplius poſſumus confiteri*? 4. Facienda Sacerdoti, nimirum *ei qui præeſt*. 5. In ordine ad obtinendam a Deo remiſſionem; ut nempe poſſit Pœnitens *pœnas æterni ignis effugere*. Ergo.

*E ſecundo ſæculo.*

37 Irenæus auditor S. Polycarpi, qui & ipſe S. Joannis auditor fuerat, Lib. 1. contra hæreſes Cap. 9. de mulierculis pluribus a Marco quodam hæretico ſimul & præſtigiatore corruptis, ſic loquitur: *Hæ ſæpiſſime converſæ ad Eccleſiam Dei, confeſſæ ſunt, & ſecundum corpus exterminatas ſe ab eo, & velut cupidine inflammatas valde illum ſe dilexiſſe.* Atqui hic occurrit confeſſio, non tantum publicis ſceleris, quale fortaſſis fuerat malum cum Marco commercium, ſed & occulti, qualis fuit inflammatus ille amor, quo eædem mulieres Marcum hunc deperibant.

38 Reponit. Dallæus Lib. 3. c. 3. p. 202. textum hunc eſſe extra rem, quia confeſſio de qua Irenæus, facta videatur coram omni Eccleſia, adeoque & coram Laicis, qui juxta nos confeſſionis Miniſtri non ſunt.

Verum hæc quid ad rem? Annon ſacramentalis eſſe poteſt confeſſio, quæ coram tota Eccleſia fiat? An vetuit Chriſtus ne palam deponerentur peccata? An negat Irenæus peractam fuiſſe illam hanc confeſſionem coram aliquot ſaltem Sacerdotibus? Imo an in ipſo Dallæi ſyſtemate, mulieres facinoroſæ, per alios quam per Eccleſiæ Miniſtros, Eccleſiaſticæ communioni reſtitui poterant?

Idem

Idem S. Doctor loquens de Cerdone Lib. 3. Cap. 4. *Modo*, inquit, 39
*erat latenter docens* errores ſuos, *modo exomologeſim faciens*. Atqui, quan- Pag.
tumvis clamet Dallæus *inepte* hic & *inſcite* per exomologeſim intelligi 203.
confeſſionem, tria non paucis Dallæo facile eruditioribus conſtant, 1. exomologeſim nonniſi paulo poſt Irenæi tempus totam Pœnitentiæ actionem ſignificaſſe. 2. Totam hanc actionem, a confeſſione, quæ ſemper pars fuit Pœnitentiæ ſpectatiſſima, exomologeſis nomen mutuatam eſſe. 3. Proinde, ante Irenæum & Irenæi ævo, exomologeſim idem prorſus eſſe ac delicti confeſſionem, quæcumque tandem ea eſſe poſsit. Vid. Sanmarthan. Cap. 3. pag. 25.

Tertullianus, qui ſecundo ac tertio ſæculo vixit, Lib. de Pœnit. poſt- 40
quam dixit Cap. 4. *omnibus delictis, ſeu carne ſeu ſpiritu, ſeu facto ſeu* Pag.
*voluntate commiſſis, pœnam per judicium* deſtinari a Deo, & veniam ſimul 122.
*per Pœnitentiam* ſponderi; Cap. 9. de confeſsione hæc ſcribit; *Tantum* Pag.
*relaxat confeſſio delictorum, quantum diſſimulatio exaggerat. Confeſſio enim* 127.
*ſatisfactionis conſilium eſt, diſſimulatio contumaciæ. Hujus igitur Pœnitentiæ ſecundæ & unius quanto in arcto negotium eſt, tanto operoſior probatio eſt; ut non ſola conſcientia præferatur, ſed aliquo etiam actu adminiſtretur. Is actus, qui magis Græco vocabulo exprimitur & frequentatur, Exomologeſis eſt, qua delictum Domino noſtrum confitemur, non quidem ut ignaro, ſed quatenus ſatisfactio confeſſione diſponitur, confeſſione Pœnitentia naſcitur, Pœnitentia Deus mitigatur*. Ergo confeſsio de qua Tertullianus, non *in ſola conſcientia* emittitur, ſed fit per actum exteriorem. Ergo iterum *Domino* fieri dicitur, non quia ſoli Deo fiat; huic enim ſufficeret conſcientia; ſed quia fit Sacerdoti qui Dei vices gerit. Unde

Idem Cap. 10. *Pleroſque tamen hoc* confeſsionis *opus ut publicationem ſui* 41
*aut ſuffugere, aut de die in diem differre præſumo, pudoris magis memores* Ibid.
*quam ſalutis: velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione, conſcientiam medentium vitant, & ita cum vereſcentia ſua pereunt* .·. *Grande plane emolumentum verecundiæ, occultatio delicti pollicetur! Videlicet, ſi* QUID HUMANÆ NOTITIÆ SUBDUXERIMUS, PROINDE ET DEUM CELABIMUS? ADEOQUE EXISTIMATIO HOMINUM ET CONSCIENTIA DEI COMPARANTUR? AN MELIUS EST DAMNATUM LATERE, QUAM PALAM ABSOLVI?

Et Cap. 12. *Si de exomologeſi retractas*, id eſt, ſi durum tibi videa- 42
tur peccata confiteri, *gehennam in corde conſidera, quam tibi exomologeſis extinguet* .·.·. *Igitur, cum ſcias adverſus gehennam, poſt prima illa intinctionis Dominicæ munimenta, eſſe adhuc in exomologeſi ſecunda ſubſidia, cur ſalutem tuam deſeris?*

Atqui ex his omnibus conſtat, non modo antiquam eſſe confeſsionem, quod, premente horumce textuum evidentia, fateri coactus eſt Beatus Rhenanus, ſed & omnino eſſe neceſſariam: 1. quia ea ſublata perit peccator penes animam, quemadmodum ſublata medico occulti & verecundioris morbi cognitione, perit æger ſecundum corpus. 2. Quia ex ejuſdem omiſsione efficitur, ut damnatus lateat, ſeu ut latens, ac peccata reticens damnetur, qui peccata ſua confitens, abſolutus eſſet. 3. Quia eadem confeſsio quoad peccata Intinctionem ſeu Baptiſmum conſecuta, idem facit quod Intinctio quoad peccata ipſam præcedentia. Ergo con-

feſsio non antiqua tantum, ſed & prorſus neceſſaria eſt. Jam vero eadem confeſsio, *de omnibus delictis, ſeu carne ſeu ſpiritu, ſeu facto ſeu voluntate commiſſis*, uno verbo, de iis criminibus, quæ hominum oculos, ut arcanæ quædam infirmitates, oculos medicorum fugiunt, fieri debet juxta Tertullianum. Ergo.

43 Eadem veritas indubie conſtat ex nata tunc Montaniſtarum hæreſi. 1. Quia, ut diximus 2. p. c. 2. n. 7. hæc ubique gentium protrita eſt, eo quod certis criminibus veniam per claves negaret. 2. Quia Montaniſtæ ſic leviora delicta ſolvebant, ut non iis tantum, ſed & gravioribus indicerent Pœnitentiam, etſi horum abſolutionem a Deo ſolo poſſe obtineri contenderent. Atqui nec levia ſolvere, nec gravibus congruam Pœnitentiam decernere poterant, niſi utraque cognoſcerent, quod ſine confeſsionis ſubſidio fieri non poterat. Ergo.

*E tertio ſæculo.*

Tertii ſæculi fidem aperient Origenes & Cyprianus.

44 Origenes Hom. 2. in Pſalm. 37. *Vide*, inquit, *quod edocet nos Scriptura, quia oportet peccatum non celare intrinſecus. Fortaſſe enim ſicut ii qui habent intus incluſam eſcam indigeſtam .·.·.· ſi vomuerint, relevantur, ita ii qui peccaverunt, ſi quidem occultant & retinent intra ſe peccatum, intrinſecus urgentur, & propemodum ſuffocantur a phlegmate & humore peccati: ſi autem ſui accuſator fiat, dum accuſat ſemetipſum & confitetur, ſimul evomit & delictum, atque omnem morbi digerit cauſam. Tantummodo circumſpice diligentius cui debeas peccatum confiteri; proba prius medicum, cui debeas cauſam languoris exponere .·.· Si intellexerit talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat & curari, ex quo fortaſſis & ceteri ædificari poterunt, & tu ipſe facile ſanari; multa hac deliberatione & ſatis perito medici illius conſilio procurandum eſt.*

45 Idem Hom. 2. in Levit. *Eſt adhuc ſeptima, licet dura & laborioſa, per Pœnitentiam remiſſio peccatorum*, CUM PECCATOR NON ERUBESCIT SACERDOTI DOMINI *indicare peccatum ſuum .·. in quo impletur & illud quod Apoſtolus dicit:* Si quis infirmatur, vocet Presbyteros, &c. Et Homil.

46 3. *Omni genere pronuntianda ſunt, & in publicum proferenda, ſi quod in occulto gerimus, ſi quod in ſermone ſolo, vel etiam intra cogitationum ſecreta commiſimus; cuncta neceſſe eſt publicari, cuncta proferri; proferri autem ab illo, qui & accuſator eſt peccati, & incentor, ipſe enim nos, ut peccemus inſtigat: ipſe etiam cum peccaverimus, accuſat. Si ergo in vita præveniamus eum, & ipſi noſtri accuſatores ſimus; nequitiam diaboli inimici noſtri & accuſatoris effugimus.*

Atqui in hiſce textibus duo aperte continentur, 1. Plena peccatorum occultiorum declaratio; eorum videlicet, quæ *etiam intra cogitationem ſecreto commiſimus*; & quæ in animæ noſtræ perniciem nobis a diabolo, niſi *eum* humili confeſsione *præveniamus*, exprobrabuntur. 2. Confeſsio non utilis tantum, ſed & neceſſaria, tum quia ſe habet quoad peccata, ſicut vomitus quoad *eſcam indigeſtam*, quæ niſi ejiciatur, hominem ſuffocat: Tum quia ſine ea vitari nequit efficax diaboli exprobatio: Tum quia deducitur ex Scripturis: Tum denique, quia ſolus novæ Legis Artifex potuit imponere jugum, vi cujus peccator juxta prudens Miniſtri arbi-

arbitrium ſcelera ſua *in conventu totius Eccleſiæ* exponere teneretur; prout
ferebat diſciplina Origeniani temporis.

Reponit Dallæus, 1. tantam eſse *ineptiam* Homiliæ in Pſalm. 37. ut 47
merito abnegetur Origeni, quod & ſuſpicatus eſt Eraſmus. 2. Non lo-
qui Origenem de confeſsione omnium in individuo peccatorum, qualem
admittunt Romani. 3. Nihil eſse in citata Homilia, unde inferri poſ-
ſit confeſsionem hanc Sacerdoti faciendam eſse. 4. Confeſsionem ab Ori-
gene numero ſeptimam recenſeri varia inter media, quibus peccatorum
remiſsio poſsit obtineri. Sed qui peccata tot viis deleri poſse judicavit;
confeſsionem non habuit pro neceſsaria.

Verum, ut cum Dallæo contra Dallæum loquar, *hæc inania ſunt homi-* *Dal. L. 3. c. 7. p. 225.*
*nis cauſæ ſtudio excæcati figmenta.* Unde

Ad 1. Si tot ſcatet ineptiis Homilia 27. quid non eas recenſet Dal- 48
læus? An uſque adeo extra omnem *ineptiæ* ſuſpicionem poſitum ſe cre-
dit, ut ſibi, ſupremo velut boni & mali oraculo, indubiam fidem
haberi velit? Nihil certe habet tota hæc Homilia, quod Auctorem
pium & gravem non redoleat, uti obſervavit Sanmarthanus in inveſti- *Eclairciſ. p. 1.*
gationibus ad Libri ſui calcem appoſitis: Nihil quod ab Origeniana do-
ctrina diſſonet, ea præſertim quam tradit Hom. 32. in Levit. & 17. in
Lucam, ubi: *Si revelaverimus*, inquit, *peccata noſtra, non ſolum Deo;
ſed & his qui poſſunt mederi vulneribus noſtris atque peccatis, delebuntur pec-
cata noſtra.*

Deinde, eſto, quod innuere videtur Eraſmus, vir, juxta Dallęum, de
confeſsionis neceſsitate aliud ſentiens a Catholicis: Eſto, inquam, Ho-
milia hęc fœtus ſit Rufini; ejuſdem pene in gratiam noſtri erit ponde-
ris: cum & altero poſt Origenem ſeculo vicerit Rufinus; & nullius un-
quam circa confeſsionem erroris poſtulatus fuerit.

Ad 2. Loquitur Origenes prout & nos loquimur, cum ad accuratam 49
confeſsionem omnia prorſus peccata aperienda eſse dicimus. An nuta-
bit fides noſtra, quia unoquoque paſsu non meminerimus diſtincte nu-
meri & circumſtantiarum? faceſsant *ineptiæ*.

Ad 3. Neque nos etiam continuo, dum ad Exomologeſim hortamur, 50
hanc Sacerdoti faciendam eſse dicimus; quia ſupponimus id notum eſ-
ſe. Aſt patientiam habeat Dallęus, & dante Deo, non aliis quam Ec-
cleſię Miniſtris detegenda eſse peccata, ex conſtanti Eccleſię ſenſu de-
monſtrabimus: & ex ipſo potiſsimum Origene, non ubique quidem,
quod neceſse non eſt, ſed citata Hom. 2. in Levit.

Ad 4. Dolendum, uti a Sanmarthano obſervatum eſt, quod Dallęus 51
Burdalęum de delendi peccati mediis concionantem non audierit: nam
& is quoque eleemoſynam, amorem Dei, confeſsionem, veniam inju-
riarum hęc inter media uno contextu recenſuiſset. An ideo ratus eſset
unumquodque horum ſatis eſse? nequaquam profecto. Ut quid ergo cre-
diderimus, ſingula quę recenſet Origenes venię a Deo impetrandę me-
dia, per ſe ſola ad id ſufficere? Interim conſtat ſaltem confeſsionis uſus
ex eo Origenis loco: ejus vero neceſsitatem, quam omnibus in locis
aſtrui neceſse non fuit, alibi docet. Nec magis, quia amorem Dei enu-
merat inter media venię, colligi poteſt charitatem abſque confeſsione
ſufficere; quam quia inter eadem media eleemoſynam & amorem divi-

 ſim

ſim reponit, colligi queat eleemoſynam ſine amoris auxilio veniam promereri.

52 Jam de Cypriano, præcipuo ſæculi III. Auctore. Is Lib. *de lapſis* in eos inſurgens, qui ethnicis ſacrificiis fœdati, ſolemnis Pœnitentiæ ſtadium ingredi recuſabant: *Quanto*, inquit, *& fide majores, & timore meliores ſunt, qui quamvis nullo ſacrificii aut libelli facinore conſtricti*, QUONIAM TAMEN DE HOC VEL COGITAVERUNT, HOC IPSUM APUD SACERDOTES DEI DOLENTER ET SIMPLICITER CONFITENTES, *exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt ∴ ſcientes ſcriptum eſſe:* Deus non deridetur. *Derideri & circumveniri Deus non poteſt ∴ Plus imo delinquit, qui ſecundum hominem Deum cogitans, evadere ſe pœnam criminis credit, ſi non palam crimen admiſit ∴ Confiteantur ſinguli ∴ delictum ſuum, dum adhuc qui deliquit in ſæculo eſt, dum admitti confeſſio ejus poteſt, dum ſatisfactio & remiſſio facta per Sacerdotes, apud Dominum grata eſt.* Atqui hic confeſſio & fieri jubetur, & fieri Sacerdoti, & demum fieri de peccatis ſecretioribus. 1. Fieri jubetur; tum quia alioqui *deridetur Deus*, quaſi hominis inſtar ignoret crimen quod *non palam* admiſſum eſt; tum quia qui *dum adhuc in ſæculo eſt, delictum ſuum confiteri* omiſit, gratam deinceps Deo ſatisfactionem exhibere nequit, quia hæc nonniſi *per Sacerdotes* apud Deum grata eſt: Unde 2. confeſſio *apud Sacerdotes dolenter & ſimpliciter* fieri præcipitur. 3. Demum facienda præcipitur de peccatis ſecretioribus: nimirum de his etiam quæ *non palam*, imo, quæ ſola *cogitatione* commiſſa ſunt. Ergo confeſſio, non tantum ſcandaloſa, quæ publicæ Pœnitentiæ ſubjicienda erant, peccata, ſed & occulta ſpectat, teſte Cypriano; eo nimirum homine, qui omnium Africæ Epiſcoporum organum & quaſi calamus æſtimari merito poſſit.

*E quarto ſæculo.*

53 Primus omnium hic occurrit, Lucius Cœcilius Firmianus Lactantius, qui Criſpi Cæſaris Principis optimi quondam Præceptor, ſub initium ſæculi IV. ſenex admodum, & ſponte pauperrimus diem clauſit extremam. Is porro Lib. 4. Inſtit. Cap. 17. hæc ſcribit: *Ob hanc cauſam* *T. 1. Ed. nov. f. 319.* *Deus* circumciſionem Judæis præcipiendo, *nudari* pudendam corporis partem *juſſit, ut hoc argumento nos admoneret, ne involutum pectus haberemus, id eſt, ne quod pudendum facinus intra conſcientiæ ſecreta velemus. Hæc eſt cordis circumciſio, de qua Prophetæ loquuntur, quam Deus a carne mortali ad animam tranſtulit; quæ ſola manſura eſt. Volens enim vitæ ac ſaluti noſtræ pro æterna ſua pietate conſulere, Pœnitentiam nobis in illa circumciſione propoſuit*, UT SI COR NUDAVERIMUS, ID EST, SI PECCATA CONFESSI *ſatis Deo fecerimus, veniam conſequamur, quæ contumacibus* ET ADMISSA SUA CELANTIBUS DENEGATUR *ab eo, qui non faciem ſicut homo, ſed intima & arcana pectoris intuetur.*

54 Et Cap. 30. ejuſdem Libri, ubi totus eſt Lactantius, ut certis notis Eccleſiam diſtinguat ab hæreticorum, præcipue autem a Montaniſtarum & Novatianorum Sectis, ſic loquitur: *Sola igitur Catholica Ec-* *Ibid. 354.* *cleſia eſt, quæ verum cultum retinet ∴ Sed quia ſinguli quique cœtus hæreticorum, ſe potiſſimum eſſe Chriſtianos, & ſuam eſſe Catholicam Eccleſiam putant, ſcien-*

*ſciendum eſt illam eſſe veram, in qua eſt confeſſio & Pœnitentia, quæ peccata & vulnera, quibus ſubjecta eſt imbecillitas carnis, ſalubriter curat.*

Atqui iis in locis agitur de confeſſione occultioris cujuſque delicti, quod nempe præ pudore *intra conſcientiæ ſecreta* velari poſſit. Agitur de confeſſione efficaciter ſalubri, per quam, juncta ſatisfactione, *veniam conſequimur*. Agitur de confeſſione prorſus neceſſaria, tum quia per eam non minus nudari debet anima ad ſalutem, quam apud Judæos caro ad circumciſionem: Tum quia res vel indifferens, vel, ut blaſphemant Pſeudoreformati, exitialis, veræ Eccleſiæ nota eſſe non poſſit.

Atque e poſtremis illis Lactantii verbis mihi colligere videor, frequentem tunc fuiſſe confeſſionis uſum in Eccleſia Catholica: cum hæc per confeſſionem ſecerneretur ab Eccleſia Novatiana, quæ non omnem confeſſionis praxim ſuſtulerat, uti pluries diximus, & probat Morinus Lib. 3. Cap. 8. Quamquam opinari quis poſſit, populos Novatianæ parti addictos, quorum graviora peccata, forteque omnia illa quæ contra Deum commiſiſſent, non amplius a Novatianis ſolvebantur; ab oneroſo inutiliter confitendi more ſenſim ut plurimum defeciſſe. Certe, cum Catholici Epiſcopi Pœnitentiarios inſtituere, nullos inſtituerunt Novatiani, ut diſertim animadvertunt Socrates & Sozomenus. Unde vel admodum rara, vel forte nulla apud Novatianos, pluribus ſaltem in locis, confeſſio evaſiſſe videtur.

S. Hilarius Comment. in Cap. 18. Matth. num. 8. *Ad terrorem metus* 55
*maximi*, inquit, *quo in præſens omnes continentur*, *immobile ſeveritatis* Pag.
*Apoſtolicæ judicium præmiſit; ut quos in terris ligaverint, id eſt, peccatorum* 700. C.
*nodis innexos reliquerint; & quos ſolverint, confeſſione videlicet veniæ receperint in ſalutem; hi Apoſtolicæ conditione ſententiæ in Cœlis quoque aut ſoluti ſint, aut ligati.*

Reclamat equidem Dallæus Lib. 3. Cap. 9. & pro vocibus *confeſſione ve-* 56
*niæ*, quæ ſenſum omnino obſcurum faciunt, * legi vult, *conceſſione* veniæ. Sed 1. huic, quæ reipſa clarior videtur, Dallæi lectioni obſtant Codices ad unum omnes, ſeu Mſſ. ſeu editi, ut obſervant, qui omnes ſumma cura perlegerunt, Benedictini, in poſtrema Hilarii editione. 2. Quo obſcurior eſt lectio communis, eo minus mutationis ſuſpecta eſt: quæ enim perſpicua ſunt, ab omnibus in obſcura mutari non ſolent. 3. quia tritæ lectioni inſiſtendum eſſe ſuadent hæc quæ paulo poſt ſequuntur S. Doctoris verba: *Ergo venia omnis ex eo eſt, cum etiam ea quæ in ſe* Pag.
*ſint peccata, poſt reditum confeſſionis indulgeat*. 4. Quia etſi ſua Dallæo in- 701. B.
dulgeatur correctio, non ideo plus profecerit: ſi enim *omnes* qui peccaverunt, *in præſens* Apoſtolica ſententia ſolvi debeant, conſtat iis indictam eſſe confeſſionis legem: cum nec ignota peccata ſolvi poſſint; nec occulta, niſi per confeſſionem cognoſci.

Idem & pluries adſtruit Baſilius. Sic (ut tres ejus ad Amphilochium 57
Canonicas Epiſtolas omittam, quæ ſuam ſingulis peccatis Pœnitentiam indicunt: quod ſine diſtinctiori eorum notitia, adeoque ſine prævia confeſſione, fieri non poterat) in Regulis brevioribus interrogat. 110. quærit,

* Mihi *confeſſio veniæ* nihil aliud eſſe videtur, quam confeſſio quæ fit ad veniam: ſicut apud Bedam infra num. 84. *Confeſſio emendationis* ea eſt quæ fit ad emendationem.

rit, *Numquid veniat*, DUM SOROR PRESBYTERO CONFITETUR, *etiam Antiſtitam ipſam adeſſe*. Et interrog. 288. NECESSARIO, inquit, *iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpenſatio Myſteriorum Dei*. Atqui hic
57 habemus confeſſionem 1. ſecretam, cum vixadeſſe permittatur Antiſtita, *dum ſoror confitetur*; 2. *neceſſario* faciendam; 3. faciendam Sacerdotibus, iis nempe *quibus credita eſt diſpenſatio Myſteriorum Dei*; 4. omnium, quæ animam gravare poſſunt, peccatorum: cum juxta S. Doctorem interrog. 229. *Omnino in peccatorum confeſſione eadem ratio ſit, quæ in apertione vitiorum*, ſeu infirmitatum *corporis*.

58 His addi poſſint 1. Baſilii frater Gregorius Nyſſenus, qui Serm. adverſus eos qui alios acerbius judicant, *Audacter*, inquit, *oſtendi* Sacerdoti *quæ ſunt recondita: Animi arcana tanquam occulta vulnera medico detege*.

59 2. S. Pacianus in Parænefi ad Pœnitentiam, ubi his Fideles ad confeſſionem peccatorum hortatur verbis, quæ Catholicis Paſtoribus hodiedum plene ſufficiant. *Rogo ergo vos fratres*, ait, *etiam pro periculo meo, per illum Dominum quem occulta non fallunt, deſinite* VULNERATAM TEGERE CONSCIENTIAM. *Prudentes ægri medicos non verentur, ne* IN OCCULTIS *quidem corporum partibus ſecaturos, etiam perufturos. Et peccator* ERUBESCET *perpetuam vitam præteriti pudore mercari*.·. AN SIC ILLI MELIUS EST PERIRE. Ergo perit, qui malo pudore occulta ſpiritali medico aperire formidat.

60 3. Ambroſius, qui non ſcriptis modo, ſed & factis, confeſſionis uſum atque neceſſitatem docuit. Sic enim ſummam ejus in Pœnitentes benignitatem commemorat Paulinus, ejuſdem Diaconus, in illius vita ad S. Auguſtinum n. 39. *Erat gaudens cum gaudentibus, flens cum flentibus. Siquidem quotieſcumque illi aliquis ad perc:piendam Pœnitentiam lapſus ſuos confeſſus eſſet, ita flebat, ut & illum flere compelleret*.·.· CAUSAS AUTEM CRIMINUM QUAS ILLI CONFITEBANTUR, NULLI NISI DOMINO SOLI, APUD QUEM INTERCEDEBAT, *loquebatur*. En ſane confeſſionem admodum ſecretam. Atqui confeſſio hæc Ambroſii tempore neceſſaria judicabatur. Sic enim de ejuſmodi Pœnitente pergit Paulinus: *Ipſe ſui accuſator eſt, nec expectat accuſatorem, ſed prævenit, ut accuſando ſuum allevet delictum, ne habeat quod adverſarius criminetur*.·.· *dans honorem Deo*.·.· *qui vult vitam magis peccatoris, quam mortem*. Ergo per confeſſionem allevatur delictum, prævenitur alioqui futura diaboli accuſatio, & vita ſecundum Dei voluntatem eligitur præ morte.

*E ſæculo quinto.*

Primas hic ſibi partes vindicat Chryſoſtomus, qui ubique totus in eo deſudat, ut & Sacerdotum in remittendis peccatis poteſtatem commendet, & neceſſitatem iis ſua quoad numerum delicta aperiendi; imo & tempus, quo id præcipue fieri debeat.

61 Lib. 3. de Sacerd. Cap. 5. *Qui terram incolunt, datum eſt ut poteſtatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam eſſe voluit. Neque enim ad illos dictum eſt*: Quæcumque alligaveritis, &c. *Habent quidem & terreſtres Principes vinculi poteſtatem, verum corporum ſolum. Id autem quod d co Sacerdotum vinculum ipſam etiam animam contingit*. Neque hi vero ſua illa poteſtate, juxta S. Doctorem, præditi ſunt tan-

tum

Digitized by Google

tum cum baptizant, ſed poſtea etiam, *cum nobis peccata condonant*. Unde eos comparat cum Levitis, qui corporis lepram purgabant, vel potius purgatam probabant; cum e contra novæ Legis Sacerdotes *immunditiam* ipſam *animæ*, *non purgatam probandi*, *ſed prorſus purgandi poteſtatem acceperint*, ibid. Cap. 6.

Ne quis autem ſibi fingat poſſe quidem Fideles ſolvi a Sacerdotibus, at id neceſſum non eſſe; duo addit ſumme notanda, 1. *omnem rerum cœleſtium poteſtatem* Sacerdotibus *a Deo conceſſam eſſe*; quia *Pater omne judicium Filio dedit: ipſum* vero *judicium a Deo Filio illis traditum eſt*: 2. *manifeſta* teneri *inſania*, qui deſpiciunt *tantum principatum*, videlicet Sacerdotalem, *ſine quo nec ſalutis, nec promiſſorum bonorum compotes eſſe poſſumus*.

Homil. de muliere Samarit. *Imitemur & nos*, inquit, *hanc mulierem Samaritanam, & ob propria peccata non erubeſcamus*.·. *jam vero contrarium fieri video: nam eum qui nos judicaturus eſt, non reformidamus; eos* vero *qui nullatenus nos lædunt, perhorreſcimus*, *& ignominiam ab ipſis inurendam reformidamus*.·. QUI HOMINI DETEGERE PECCATA ERUBESCIT, NEQUE CONFITERI VULT, NEQUE POENITENTIAM AGERE, IN DIE ILLA Judicii NON CORAM UNO VEL DUOBUS, SED UNIVERSO TERRARUM ORBE SPECTANTE TRADUCETUR. 62

Et Hom. 9. in Epiſt. ad Hebr. *Cujuſmodi ergo*, inquit, *eſt medicamentum Pœnitentiæ, & quomodo conficitur? Primo ex peccatorum ſuorum condemnatione & declaratione*. Quod autem declaratio hæc non Deo, cui nihil ignotum eſt, fieri debeat, ſed Dei Miniſtro, probant quæ ſubjicit, S. Præſul, nempe 1. quod *oporteat ſe in Sacerdotes, ut convenit, gerere*; 2. quod peccata ſigillatim ei diſtincte enuntiari debeant. Sic enim proſequitur: *Sin autem dicit* Pœnitens qui confitetur: *Sum peccator; ea autem per ſpecies non cogitat & ſupputat, & non dicit: Hoc & illud peccatum admiſi, nunquam ceſſabit, ſemper quidem confitens, curam autem nullam gerens correctionis*. 63

Demum, ne quid deſit, opportunum confitendi tempus deſignat S. Doctor. Siquidem Hom. 30. in Geneſ. quam habuit in Majori Hebdomada. *Quia*, inquit, *in magnam hanc Hebdomadam pervenimus Dei gratia, nunc maxime & jejunii curſus intendendus, & magis continuandæ ſunt preces, faciendaque diligens & pura peccatorum confeſſio*. Atqui hic, ſicut quantum ad obſervantiam jejunii, ſic quoad confeſſionis legem profligantur Calviniſtæ. Quod enim pro more ſuo reponit Dallæus, agere eo loci Chryſoſtomum de confeſſione Deo facienda, revincunt hæc quæ ſequuntur S. Doctoris verba: *Scit enim inimicus noſter quod per tempus illud poſſumus de iis quæ ad ſalutem noſtram attinent, loqui, & peccata declarare ſeu aperire, & detegere vulnera medico, & ſanitatem conſequi*. Ubi agitur 1. de confeſſione certo præſertim tempore facienda; cum confeſſio omni tempore Deo fieri poſſit. 2. De confeſſione quæ fit loquendo; cum confeſſio apud Deum non indigeat verborum adminiculo. 3. De confeſſione facienda medico; quo nomine a Patribus conſtanter deſignantur Sacerdotes. Hæc in præſenti de Chryſoſtomo, quem nullibi Dallæo favere oſtendemus in reſp. ad object. num. 146. & ſeq. 64

Hieronymus in Cap. 7. Eccl. *Si quem ſerpens diabolus momorderit, & nul-* 65

*nullo conſcio, eum peccati veneno infecerit; ſi tacuerit qui percuſſus eſt, & non egerit Pœnitentiam, nec vulnus ſuum fratri & Magiſtro voluerit confiteri, Magiſter qui linguam habet ad curandum, facile ei prodeſſe non poterit. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicina, non curat.* Atqui hic ſermo eſt de peccatis *nullo conſcio* admiſſis, proinde ſecretis: de peccatis *Magiſtro* aperiendis, proinde *Sacerdoti*: de peccatis neceſſario aperiendis; quia *quod ignorat medicina, non curat*. Ergo.

66 S. Auguſtinus Serm. 353. alias Hom. 27. inter 50. num. 8. *Elevatus eſt* T. 5. p. 1371. A. B. *Lazarus, proceſſit de tumulo: & ligatus erat, ſicut ſunt homines in confeſſione peccati agentes Pœnitentiam. Jam proceſſerunt a morte: nam non confiterentur, niſi procederent. Ipſum confiteri, ab occulto & a tenebroſo procedere eſt. Sed quid Dominus Eccleſiæ ſuæ?* Quæ ſolveritis, *inquit*, in terra, ſoluta erunt & in cœlo. *Proinde Lazaro procedente, quia implevit Dominus miſericordiæ ſuæ bonum, perducere ad confeſſionem mortuum latentem, putentem: jam cetera implet Eccleſiæ miniſterium.* Et num. 9. *Solent inde etiam Pagani quaſi inſultare nobis ∴ Vos, inquiunt, facitis ut peccent homines, cum illis promittitis veniam, ſi egerint Pœnitentiam*, &c. Idem iiſdem pene
T. 4. p. 1103. B. verbis repetit S. Doctor Conc. 2. in Pſalm. 101. Jam vero hic habetur per confeſſionem iis factam quibus datum eſt ut ſolverent, peccatorum etiam latentium remiſſio; eaque ita omnibus nota, ut inde *Pagani* Eccleſiæ inſultandi anſam arriperent. Cum autem ſenes obierint Hieronymus an. 420. & Auguſtinus an. 430. teſtes ſunt fidei quarto & quinto ſæculo in Eccleſia vigentis.

67 Eamdem non minus confirmant SS. Innocentius I. & Leo Magnus. Prior Epiſt. ad Decentium ſcripta an. 416. *De pondere æſtimando delictorum*, inquit, *Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem Pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tunc jubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem.*

68 Poſterior Epiſt. 82. *Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri confeſſione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.*

His adjungi in præſens poſſent Socrates & Sozomenus: at recurrent ambo, cum ventum erit ad objectiones.

### *E ſexto ſæculo.*

69 Fulgentius formulam generalis peccatorum omnium confeſſionis condidit, quam quiſque ſuos ad uſus accommodaret. In hac porro formula, quam Menardus Sacramentario S. Gregorii attexuit, Pœnitens ait: *Confiteor tibi, Pater Domine cœli & terræ;* & tamen quod penſandum, *Confeſſio* fieri dicitur *coram homine Sacerdote;* pergit autem in hunc modum Pœnitens: *Multa mala cogitavi ∴ Ego corpus Domini & ſanguinem ejus polluto corde & corpore, ſine confeſſione & Pœnitentia ſciens indignus accepi.* Atqui hic ſtatuitur confeſſio de iis etiam peccatis quæ *cogitatione* commiſſa ſunt. Eadem confeſſio fit homini, ſic tamen ut Deo, cujus vices gerit Sacerdos, fieri videatur. Demum confeſſio hæc adeo neceſſaria eſt, ut

qui

qui eam omiſit ante Euchariſtiæ ſumptionem, reus fit corporis & ſanguinis Domini. Ergo tunc ubique confeſsio in ſpecie neceſſaria judicabatur Et vero ad quid formula confeſsionis, peccata omnia ſingulatim recenſens; ſi moris fuiſſet uni Deo confiteri?

Ceterum parvi refert ſitne formula hæc Fulgentii, Ruſpenſis Epiſcopi, inter Auguſtini Diſcipulos primarii: an Fulgentii alterius, Aſtigitani in Hiſpania Præſulis, fratris S. Iſidori. Is enim & exeunte hoc ſæculo vixit, & Eccleſiæ fidem ex æquo potuit teſtari.

Joannes, cui nomen Climaco, a Libro *triginta graduum*, quibus ad perfectionem aſcenditur, *Scalæ* hujus *gradus* 4. ubi diſſerit de contritione: *Ante omnia*, inquit, *culpas noſtro venerabili Judici confiteamur, vel ſoli, vel coram omnibus, ſi ita ille juſſerit*. Refert ſubinde hiſtoriam latronis, qui omnia ſua facinora palam confiteri juſſus eſt ab Abbate: is porro a Joanne Climaco interrogatus cur ita egiſſet, Reſpondit, quoſdam in domo ſua eſſe Monachos, qui necdum peccata ſua confeſsi eſſent. *Quocirca*, inquit, *jam & illos ad confeſſionem hoc exemplo provoco*, SINE QUA NULLUS REMISSIONE PECCATORUM POTIETUR. Tum ſubdit, in confeſsione *ſimpliciter eſſe medico ſpirituali aperienda vulnera, tanquam ipſi Deo*. 70

Ad hæc quid Dallæus? hic ſermonem eſſe de diſciplina Monachorum propria, quæ ad reliquos Fideles non pertineret. Sed contra, 1. quæ hic loquitur Joannes Climacus ab aliis Patribus generatim, adeoque pro Fidelibus omnibus dicta fuere; 2. voces ex, *ſine qua nullus*, &c. nullam ferunt reſtrictionem. 3. Reſtrictionis vel umbram abigunt notæ quas in Librum *Scalæ* ſcripſit Joannes Abbas Raitha, cujus hortatu Librum de *Scala* compoſuit Joannes Climacus. Ad hæc enim iſtius verba: *Sine qua nullus remiſſione peccatorum potietur*, ſic ſcribit: *Quod enim confiteri ſimpliciter peccata teneamur ex neceſſitate divini mandati, patet ex Traditionibus Apoſtolicis, ac regulis ab eis propoſitis Eccleſiæ Catholicæ per Spiritum ſanctum; quorum Canones & Inſtituta tenentes, Dei Sacerdotibus juxta eorum præceptum peccata confitentes, indulgentiam & remiſſionem peccatorum accipere efficimur digni*. Atqui hic in æternum opprimitur Dallæus. Ibi enim datur divinum peccata omnia confitendi mandatum. Atqui mandatum illud pro Monachis qui necdum erant, conditum non fuit. Ergo mandatum illud omnes omnino Chriſtianos tangit. 71

Joannes CP. Patriarcha, qui ab abſtinentia ſua, *jejunatoris*, ab Eleemoſynis, *eleemoſynarii*, a virtutibus, *Sancti* nomen apud Græcos obtinuit; etſi Gregorio Magno diſplicuit, quia *Epiſcopi œcumenici* titulum arriperet; idem nihilominus conſtanter ſenſit de confeſsione quod Eccleſia Romana, ut patet ex Libro ejus pœnitentiali, quem ad Operis ſui calcem an. 1651. edidit Morinus ex Codice annorum circiter 500. In eo autem Rituali, quod Eccleſiæ CP. tot aliarum Eccleſiarum matris fidem & diſciplinam exhibet, deductum coram Altari Pœnitentem, ſic alloquitur Sacerdos: *Spiritualis fili, ego confeſſionem tuam primario & præcipue non recipio, nec tibi abſolutionem concedo, ſed per me Deus peccatorum tuorum confeſſionem ſuſcipit, & per noſtram vocem horum remiſſionem diſpenſat & largitur, ſicut per propriam vocem ipſe declaravit, cum ita dixit*: Quæcumque ligaveritis, &c. *Revela igitur & declara coram SS. Angelis,* 72

*Mor. p. 77. & ſeq.*
*Ibid. p. 78.*

gelis, NIHILQUE ME CELA EORUM QUÆ A TE CLAM FACTA
Ibid. T. SUNT, *velut ſi Deo occulta cordium cognoſcenti confitereris* ∴ *Licet enim hoc pudendum & probroſum tibi videatur, opera probris & pudori obnoxia relevare, attamen eximie & accurate tibi perſuaſum eſto per præſentem pudorem te a futuro liberari*, ET MANDATIS OBEDIENDO, *non modo indulgentia, ſed etiam coronis te dignum fieri*.

Ne quis vero Dallæus hæc rurſum ad Monachos detorqueret, ſic pergit: *Poſtea, ſi vir eſt qui confitetur, monet eum ut caput aperiat, licet diadema geſtet: Non autem ſi mulier. Si vero Abbas, cucullum, qui ſuper caput ejus eſt, deponere jubeat; deinde procidere ante Altare, & dicere: Confiteor tibi, Pater, ſic Domine factor cœli & terræ.*

At forte confeſſio hæc genere tantum fiebat, non in ſpecie imo adeo in ſpecie, ut nihil diſtinctius in infimi ævi Caſuiſtis occurrat. Vult enim
Mor. p. 79. 1. interrogari an *corrupta* ſit Pœnitentis *virginitas per fornicationem, vel per mollitiem, aut aliquid eorum quæ ſunt contra naturam*; rurſumque *in quot mulieres inciderit, antequam uxorem duceret: num aliquæ ipſarum eſſent ancillæ, quot viduæ, & quot nuptæ; num aliquæ Monachæ & quot. Similiter* inquit, *& de maſculorum concubitu interrogare oportet* ∴ *interrogandus præterea an bruta inierit*; an *in duas ſorores inciderit*. Eat nunc Dallæus & diſtinctam peccatorum exomologeſim ab Innocentio III. *Innocentianam* nuncupet. Afferat illam Conſtantinopoli ignotam, dum ea in urbe ſederet Chryſoſtomus. Suis fucum facere poterit, quia decipi amant: ſed nemini ſenſato illudet.

### *E ſæculo ſeptimo.*

73 Agmen ducet Gregorius Magnus, an. 590. electus in Rom. Pontificem, at viam univerſæ carnis ingreſſus an. 604. Is porro eam in Occidente tradebat fidem, quam ſervabant Eccleſiæ Orientales. E pluri-
T. 1. p. 1555. B. bus locis duo ſeligimus. Hom. 26. in Cap. 20. Joan. *Ecce*, inquit, *principatum ſuperni judicii ſortiuntur* Diſcipuli, *ut vice Dei quibuſdam peccata retineant, quibuſdam relaxent. Horum profecto nunc in Eccleſia Epiſcopi locum tenent* ∴ *Grandis honor, ſed grave pondus* ∴ *Cauſæ penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda. Videndum eſt quæ culpa præceſſit, aut quæ ſit Pœnitentia ſecuta poſt culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos Paſtoris ſententia abſolvat*. Et infra: *Omnis peccator, dum culpam ſuam intra conſcientiam abſcondit, introrſum latet, in ſuis penetralibus occultatur; ſed mortuus venit foras, cum peccator nequitias ſuas ſponte confitetur. Lazaro ergo dicitur:* Veni foras: *ac ſi aperte cuilibet mortuo in culpa diceretur: Cur reatum tuum intra conſcientiam abſcondis? Foras jam per confeſſionem egredere, qui apud te interius per negationem* confeſſionis *lates. Veniat itaque foras mortuus, id eſt, culpam confiteatur peccator: venientem vero foras ſolvant Diſcipuli, ut Paſtores Eccleſiæ ei debeant pœnam amovere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.*

74 Hom. 40. *Quid eſt peccatorum confeſſio, niſi quædam vulnerum ruptio? quia peccati virus ſalubriter aperitur in confeſſione, quod peſtifere latebat in mente* ∴ *Confitendo peccata, quid aliud agimus, niſi malum quod in nobis latebat aperimus?* ∴ *Doctores ſancti dum in confeſſione peccati noſtri nos inſtruunt, quaſi vulnus men-*

*mentis per linguam tangunt : & quia nos, loquendo, a peccatis eripiunt, quaſi tangendo vulnera ad ſalutem reducunt.*

Atqui in his locis ſermo eſt 1. de omnibus prorſus peccatis, iis etiam quæ *peſtifere latent in mente & intra conſcientiam* abſconduntur. 2. De omni delinquentium ſpecie, nimirum de iis omnibus qui ſunt *in culpa*. 3. De confeſſione facienda Eccleſiæ Doctoribus, Paſtoribus, iis demum qui *vice Dei* peccata retinere aut relaxare debent. 4. De confeſſione tam neceſſaria peccatori ut reſurgat, quam neceſſum fuerit Lazaro venire foras, ut reviviſceret. Ergo. 75

Sonnatius Remenſis Archiepiſcopus in Statutis Can. 8. *Nemo*, inquit, *tempore Quadrageſimæ Pœnitentium confeſſiones audiat præter Paſtorem : hujus enim eſt ovem recognoſcere, pro qua animam ſuam fœnerat Domino*. Hæc ille ſub an. 630. ubi pluribus ante ſæculis præſcribit, quod in Lateranenſi Concilio ſancitum eſt. *T. 5. Concil.*

S. Eligius, Noviomenſis Antiſtes, & facto & verbis confeſſionis uſum edocuit : facto, quia ut ſcribit in ejus vita S. Audoenus ipſi admodum familiaris, *omnia ab adoleſcentia ſua coram Sacerdote confeſſus eſt ;* verbis autem quia in prolixo Sermone * ſic loquitur : *Quotieſcumque peccatis, nolite expectare mortifera ſecuritate ut vulnera veſtra putreſcant, ſed continuo per Pœnitentiæ confeſſionem remedium vobis adhibere feſtinate. Nec enim*, ait Serm. 11. *poterit indulgentia tribui, niſi ira Dei poſſit confeſſione placari*. Recurrat hic, ſi poteſt, ad publicam ſuam Pœnitentiam Dallæus, eique & Eligium, & Pœnitentes, *quotieſcumque* peccaſſent, obnoxios fuiſſe contendat : Rideri merebitur, an confutari? 76 *T. 5. Spicil. p. 159. * Ibid. p. 224.*

Plura eodem ſæculo exempla confeſſionum dabit Sanmarthanus cap. 15. & quia curioſe ac contemptim quærit Dallæus, ut ſibi hujus temporis Principum Confeſſarii aſſignentur, prout noſtrorum aſſignari poſſint; indicabit idem Scriptor Anſbertum Audoeni in Rothomagenſi Archiepiſcopatu ſucceſſorem ut Theodorici I. *confeſſorem ;* S. Wironem, ut eodem fungentem munere erga Pipinum, Caroli Martelli Patrem, qui *nec dedignatus eſt eum, VVironem, gratia confeſſionis diſcalceatus adire, ejuſque oris imperio prompte parere*, &c. 77 *Bolland 7. Maii*

Synodus Quiniſexta, ſeu Trullana, cui an. 692. interfuere Epiſcopi 200. & eo plus, cum omnibus Orientalis Eccleſiæ Patriarchis, ſic ſtatuit Canon. 102. *Oportet eos, qui ſolvendi & ligandi poteſtatem a Deo accepere, peccati qualitatem conſiderare, & ejus qui peccavit ad converſionem promptum ſtudium ; & ſic morbo convenientem afferre medicinam .:. Non enim ſimplex eſt morbus peccati, ſed varius & multiformis*. Atqui Sacerdos nec variam morbi ſeu peccati qualitatem conſiderare, nec convenientem unicuique medicinam afferre poteſt, niſi ope confeſſionis : cum peccata maximam partem lateant in corde. Ergo ſæculo VII. in tota Orientali Eccleſia rata erat & admiſſa confeſſionis diſtinctæ neceſſitas. Jam vero non alia erat mens Eccleſiæ Latinæ, cum etſi in varios Quiniſextæ Synodi Canones inſurrexit, eum de quo agitur, ne tetigerit quidem. Ergo. 78

*E ſe-*

*E ſæculo octavo.*

79 In antiqua Eccleſiæ Gallicanæ Miſſa, quam edidit Mathias Flaccus Illiricus, Magdeburgenſium Centuriatorum facile princeps, ſexies ad minus Deum precatur Sacerdos, ut meminerit *cunctorum*, inquit, *ſua mihi peccata confitentium* ∴ *qui ſua mihi delicta confeſſi ſunt*. Hinc autem facile colligitur, quam communis foret confeſſio, ineunte ſæculo vel ſeptimo, ſi Miſſa hæc hujus ſit ſæculi, ut volunt Illiricus & Cointius ad an. 601. vel octavo, ſi eadem Miſſa uno minus ſæculo antiqua ſit, ut exiſtimant alii cum Sammarthano, Cap. 18.

80 Crodogangus Metenſis in Regula quam ampliorem edidit Lucas Acherius Tom. 1. Spicilegii, Necesse est, inquit Cap. 31. *ut qui, ſuadente diabolo, multa contra voluntatem & præceptum Dei commiſimus, per veram humilitatem & confeſſionem emendemus*. Et Cap. 32. in tribus Quadrageſimis (1. ante Paſcha, 2. ante Feſtum Joannis Baptiſtæ, 3. ante Nativitatem Domini) *populus fidelis ſuam confeſſionem ſuo Sacerdoti faciat*. Addit pius Præſul, melius facturum qui ſæpius confitebitur; hortaturque Pœnitentes, ne quid ex pudore conticeant, quia sine confessione non est indulgentia.

81 Idem omnino tradit Egbertus Eboracenſis in Anglia Archiepiſcopus. Sic ille in Pœnitentiali Libello, poſtquam capitalia octo peccata confeſſioni ſubjicienda expreſſit: *Quando*, inquit, *volueris confeſſionem facere peccatorum tuorum, viriliter age, & noli erubeſcere* ∴ *quia ſine confeſſione non eſt indulgentia*. Tum plures confitendi formulas, quæ variis Pœnitentibus inſervire poſsint, proponit. Sic in ſecunda: *Confiteor quia peccavi nimis in ſermonibus vanis & immundis & turpibus, & otioſis ac nocivis. Confiteor odia cordis mei, & doloſitates, & invidias, detractiones*, &c. In tertia: *In ſanctâ Eccleſia dum ad opus Dei aſſui, multa mala cogitavi, & perpetravi & locutus ſum*, &c. In quarta: *Conſecrata Dei miniſteria & ſanctas reliquias, & ſanctos Codices, & ſancta vaſa indignus & pollutus tetigi* ∴ *Corpus & ſanguinem Domini polluto corde & corpore ſine confeſſione & Pœnitentia ſcienter indigne accepi*. Atqui in his exhibetur confeſsio ſecta adeo & diſtincta, ut eam vix noſtræ attingant.

App. Morin. p. 12.

Ibid. p. 13.

82 Prima Germaniæ Synodus, agente S. Bonifacio, Moguntino Archiepiſcopo celebrata, prohibet ne Eccleſiaſtici viri in exercitibus commorentur, iis Can. 2. exceptis, *qui hominibus peccata confitentibus judicare, & indicare Pœnitentiam poſſint*. Erant ergo tunc temporis, ut noſtro eſſe ſolent, ſpiritales Legionum Præfecti, qui confeſsiones exciperent. Quis porro militares viros, vel ex mera devotione, vel ad Pœnitentiam publicam peccata depoſuiſſe credat?

Lab. T. 6.

83 Idem Bonifacius Epiſt. 19. ad Ethebaldum Merciorum Regem ſcribens, ait Ceolredum Regem *ſine Pœnitentia & confeſſione de hac luce ad tormenta inferni migraſſe*. Ergo Pœnitentia & confeſsio æquæ ad ſalutem neceſsitatis eſſe judicabantur.

84 Venerabilis Beda, vir tanti in Eccleſia nominis, ut in ea vel ante ipſius mortem legerentur Homiliæ ejus, confeſsionis praxim & neceſsitatem diſerte tradit in Cap. 5. Epiſt. Jacobi, ad illud hujus Apoſtoli de Extrema-Unctione dictum: *Et ſi in peccatis fuerit, remittentur ei*. Sic ergo Beda:

*Mul-*

Digitized by Google

*Multi propter peccata in anima facta, infirmitate aut etiam morte plectuntur corporis .·. Si ergo infirmi in peccatis ſint, & hæc* PRESBYTERIS ECCLESIÆ CONFESSI FUERINT, *ac perfecto corde ea relinquere atque emendare ſtategerint, dimittentur eis.* NEQUE ENIM SINE CONFESSIONE EMENDATIONIS PECCATA QUEUNT DIMITTI. *Unde recte ſubjungitur:* Confitemini alterutrum peccata veſtra. *In hac autem ſententia illa debet eſſe diſcretio, ut quotidiana leviaque peccata alterutrum coæqualibus confiteamur .·.* PORRO GRAVIORIS LEPRÆ IMMUNDITIAM JUXTA LEGEM SACERDOTI PANDAMUS; *atque ad ejus arbitrium, qualiter & quanto tempore juſſerit, juſtificari curemus.* Atqui in eo textu traduntur luculenter extenſio, modus & neceſſitas confeſſionis. Ei ſubjiciuntur *peccata* etiam *in anima facta*. Levia non equidem neceſſario confitenda ſunt *Sacerdotibus*, ſecus de iis quæ *gravioris lepræ immunditiam* habent: idque *juxta legem;* adeo ut ſublata hac confeſſione *peccata nequeant dimitti*. Ergo.

At, inquit Dallæus, per graviorem lepram nihil aliud intelligit Beda, 85
quam certa quædam peccata, quæ ſolemni Pœnitentiæ obnoxia erant. Idque patet evidenter ex Lib. 5. in Luc. Cap. 17. ubi in hæc verba: *Occurerunt ei decem viri leproſi*, ſic loquitur: *Leproſi non abſurde intelligi poſſunt, qui ſcientiam veræ fidei non habentes, varias doctrinas profitentur erroris.* Et infra: *Nullum Dominus eorum, quibus hæc corporalia beneficia præſtitit, invenitur miſiſſe ad Sacerdotes, niſi leproſos; quia videlicet Sacerdotium Judæorum figura erat futuri Sacerdotii regalis quod eſt in Eccleſia, quo conſecrantur omnes pertinentes ad Corpus Chriſti .·. Et quiſquis vel hæretica pravitate, vel ſuperſtitione gentili, vel Judaica perfidia, vel etiam ſchiſmate fraterno, quaſi vario* leproſorum *colore per Domini gratiam caruerit, neceſſe eſt ad Eccleſiam veniat, coloremque fidei verum, quem acceperit, oſtendat.* CETERA VERO VITIA *tanquam valetudinis & quaſi membrorum animæ atque ſenſuum*, PER SEIPSUM INTERIUS IN CONSCIENTIA ET INTELLECTU DOMINUS SANAT.

Unde ſic: Ea ſolum peccata confeſſionis materia ſunt, quæ Dominus ad Sacerdotes deferri voluit. Atqui, juxta Bedam, ſola tantum hæreſis, ſuperſtitionis ethnicæ, Judaiſmi & Schiſmatis peccata ad Sacerdotes deferri voluit Dominus, prout lepram ſolam in antiqua Lege. Unde *cetera per ſe ipſum interius ſanat in conſcientia*. Ergo ſola hæc quatuor peccata ſunt; juxta Bedam, materia confeſſionis, idque tantum in ordine ad Pœnitentiam publicam.

Reſp. 1. Dallæum, dum hic alios carpit, inſigniter hallucinari. 1. Quia 86
ſupponit peccata de quibus loquitur Beda a Fidelibus in Eccleſiæ ſinu commiſſa fuiſſe: cum tamen evidens ſit hæreſim, Judaiſmum, ethnicam ſuperſtitionem, imo & Schiſma proprie ſumptum extra Eccleſiam committi. 2. Quia Dallæus crimina quæcumque publica publicæ Pœnitentiæ obnoxia fuiſſe exiſtimat. Atqui opinio hæc cum Bedæ textu, prout a Dallæo exponitur, ſtare non poteſt. Beda enim quatuor tantum recenſet crimina ob quæ Sacerdotes adiri oporteat. Ergo cum, juxta Dallæum, nonniſi Pœnitentiæ publicæ cauſa adirentur Sacerdotes, juxta eumdem Dallæum non crimina quæcumque publica, ſed horum quatuor dumtaxat publicæ ſubjacuiſſent Pœnitentiæ.

Reſp. 2. diſt. min. hæreſis, ethnica ſuperſtitio, &c. ſola ſunt peccata quæ

Dominus ad Sacerdotes deferri voluit, pro obtinendo in Eccleſiam ingreſſu, C. pro obtinenda ſacramentali abſolutione, N. Itaque ſicut leproſus, ut ſacræ ac politicæ Judæorum ſocietati reſtitueretur, antea a Sacerdotali collegio probandus erat: ſic, juxta Bedam, hæretici, Gentiles, Judæi ac Schiſmatici, ſi in Eccleſiæ ſanctæ gremium recipi voluerint, ante omnia ſiſtere ſe debent Collegio Sacerdotum, ibique priorem ſuum ſtatum confiteri & ejurare; ut ſerio probati vel admittantur, vel excludantur ſaltem ad tempus. At quid inde contra Fidelium qui in alia peccata prolapſi ſunt, confeſsionem? Nihil profecto. Legitimam porro eſſe noſtram hanc Bedæ interpretationem, patet 1. quia ſic hunc ejus textum explicuerit Goffridus ſeu Godefridus, Abbas Vindocinenſis, qui jam undecimo ſæculo clarebat. 2. Quia hoc pacto poſterior is Bedæ textus, cum eo quem inter probationes attulimus, mire conciliatur. 3. Quia Bedam præter recenſita quatuor hæreſis, judaiſmi, &c. crimina, alia ſeu publica, ſeu occulta, Eccleſiæ clavibus ſubjeciſſe, conſtat ex inſigni Catholici cujuſdam militis exemplo, quem, quia etiam in extremis confeſsionem neglexiſſet, ad inferos cruciatus raptum fuiſſe ſcribit idem venerabilis Auctor, Lib. 5. Hiſtor. Cap. 14.

87 Alcuinus vir ſummi nominis, & olim Caroli Magni Magiſter, graviſſimis verbis aliquem impetit, qui in Gothorum Provincia neceſsitatem confeſsionis elevare moliebatur. Sic ille Epiſt. 7. alias 26. *Spernis Apoſtolicum præceptum dicentis*: Confitemini alterutrum peccata veſtra: *homo homini, ægrotus medico, reus judici ∴ ab homine poſſumus abſcondere quæ agimus, at non Deo ∴ Nonne in Baptiſmate Sacerdotibus Chriſti noſtræ fidei confeſſionem dare debemus? Cur etiam & in ſecundo Pœnitentiæ Baptiſmate per confeſſionem humilitatis noſtræ* AB OMNIBUS *poſt primum Baptiſma peractis ∴ Sacerdotali ſimiliter auxilio non debemus abſolvi peccatis? Hæc cogitate, ſequimini veſtigia Patrum, & nolite in Catholicæ fidei religionem novas inducere ſectas*. Atqui (& hæc optima eſt cum hæreticis diſputandi methodus) nihil eſt in hoc textu, quod in Eccleſia Catholica e ſacro ſuggeſtu recitatum, cuipiam ſit offenſioni. Idem vero textus, ſi a Geneveſi Prædicante recitaretur in Templo, graviſsimam in eum tempeſtatem, &, quod probri apex fuerit, tetrum Papicolæ nomen accerſeret. Ergo ſequimur *Patrum veſtigia*, a quibus *novas* inducendo *Sectas*, averſo pede receſſerunt Pſeudoreformati.

*E ſæculo nono.*

88 Ceteris præibit Carolus Magnus qui in Capitulari an. 801. nu. 21. *præcipit, ut cuncti Sacerdotes omnibus illis confitentibus eorum crimina, dignam Pœnitentiam cum ſumma vigilantia* imponant. Unde perſpicue ſequitur confeſsionis accuratæ praxim tunc temporis admodum viguiſſe.

89 Synodus Turonenſis III. anno 813. Canon. 22. *Epiſcopis ac Presbyteris diligenti cautela pertractandum eſt, qualiter hominibus ſua ſibi delicta confitentibus tempus abſtinendi adſcribant, ut juxta modum peccati Pœnitentibus abſtinentia indicatur: quoniam varie ab aliquibus Sacerdotibus & indiſcrete hæc judicia proferuntur. Ideo neceſſarium videbatur nobis, cum omnes Epiſcopi ad ſacrum Palatium congregati fuerint, ab eis edoceri, cujus antiquorum Liber*

*ber Pœnitentialis ſit potiſſimum ſequendus*. Ergo tunc paſsim Presbyteri confeſsiones excipiebant. Ergo in his confeſsionibus & peccatum & peccati *modus* a Pœnitente explicabantur. Ergo multi tunc, iique *antiquorum*, circumferebantur Libri Pœnitentiales, in eum finem editi, ut a Pœnitentibus delictorum omnium etiam in animo latitantium confeſsio eliceretur. Quamquam, quia ex hiſce Libris nonnulli laxioris erant diſciplinæ, non omnibus ex æquo credendum foret: unde expendi volunt Patres *qui potiſſimum ſit ſequendus*.

Synodus Cabillonenſis II. ejuſdem anni Can. 32. *Sed & hoc*, inquit, *emendatione indigere perſpeximus, quod quidam dum confitentur peccata ſua Sacerdotibus*, NON PLENE ID FACIUNT. *Quia ergo conſtat hominem ex duabus eſſe ſubſtantiis, anima videlicet & corpore; & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur, ſolerti indagatione debent inquiri ipſa peccata, ut ex utriſque plena ſit confeſſio: ſcilicet ut & ea confiteantur quæ per corpus geſta ſunt, & ea in quibus* SOLA COGITATIONE DELINQUITUR. *Inſtruendus eſt itaque peccatorum ſuorum Confeſſor, ut de octo principalibus vitiis, ſine quibus in hac vita difficile vivitur, faciat confeſſionem, quia aut* COGITATIONE, *aut, quod gravius eſt, opere, eorum inſtinctu, peccavit. Odium etenim, invidia, ſuperbia, vel ceteræ hujuſmodi animi peſtes tanto periculoſius lædunt, quanto ſubtilius ſerpunt*. Eo in textu ſermo eſt de confeſſione *plena*, quæ corporis & animi, cogitationis & facti peccata complectatur. Atqui quantumvis reclamet Dallæus, confeſsio hæc erat in præcepto. Si enim libera fuiſſet, ut eſt confeſsio venialium, ut quid tanti conqueſtus de iis qui integre non confitebantur? Ut quid tanta tum in Pœnitente, tum in Confeſſario neceſsitas omnia peccatorum genera cognoſcendi? Ut quid tam impenſe hortandi, ſecundum antiqua Ritualia, ii qui confeſſuri ſunt, ne quid ex pudore celent, alioqui palam in judicio extremo manifeſtandum? Annon ex iis ſat colligitur neceſsitas confitendi? An hæc ſingulis in textibus renovanda erat, ut vellet Dallæus? An ubicumque apud Antiquos & juniores de Baptiſmo aut Communione tractatur, utriuſque neceſsitas ad uniuſcujuſque periodi calcem recenſeri ſolet. Apage. 90

At, inquit Dallæus, ſi tunc temporis admiſſum fuiſset confeſsionis ut ad ſalutem neceſsariæ dogma, neceſsitatem hanc nemo in dubium vocare potuiſset, citra periculum anathematis. Atqui falſum conſequens. Tunc enim licitum erat opinari confeſsionem Deo factam ſufficere; nec plenam requiri quæ fieret Eccleſiæ Miniſtro. Utrumque patet ex Concilio Cabillonenſi. Primum quidem ex Can. 33. ubi ſic legere eſt. *Quidam Deo ſolummodo confiteri debere dicunt peccata, quidam vero Sacerdotibus confitenda eſſe percenſent; quod utrumque non ſine magno fructu intra ſanctam ſit Eccleſiam: ita dumtaxat, ut & Deo qui remiſſor eſt peccatorum confiteamur peccata noſtra* ∴ *Et ſecundum inſtitutionem Apoſtoli*, confiteamur alterutrum peccata noſtra ∴ *Confeſſio itaque quæ Deo fit, purgat peccata; ea vero quæ Sacerdoti fit, docet qualiter ipſa purgentur peccata. Deus namque ſalutis & ſanitatis auctor & largitor plerumque hanc præbet ſuæ potentiæ inviſibili adminiſtratione, plerumque medicorum operatione*. Ubi traditur nec improbatur eorum Catholicorum opinio, qui confeſsionem Deo factam ſufficere exiſtimabant. 91

*Tom. 7. Conc. p. 1279. A.*

Z 2 Quod

Quod autem ſufficeret dimidiatam Sacerdoti confeſſionem fieri, patet ex præcedenti Canone, ubi octo tantum recenſentur vitia, de quibus Pœnitentes oporteat interrogari.

92 Reſp. I. non aliud dubio procul ſenſiſſe Patres Concilii Cabillonenſis, quam quod ſentirent ejuſdem ævi Catholici Doctores. Atqui Alcuinus veluti *Sectæ novæ* auctores habebat eos, qui confeſſionem hominibus faciendam negatent. Idem porro apud Alcuinum ſibi vult nomen *ſectæ* quod *hæreſis*, ut patet tum ex ejus contentu, tum ex iis quæ contra Elipandum ſcripſit. Ergo non aliud ſenſiſſe æſtimandi ſunt Patres hujus Concilii, qui alioqui Can. 33. ſubvertiſſent id quod mox Can. 32. firma manu ædificaverant.

Quis ergo obſcuri hujus Canonis ſenſus? Duplex: alter, quod peccata non tantum Deo confitenda ſint, ut *quidam dicunt;* ſed & Sacerdotibus, prout *utrumque non ſine magno fructu fit in Eccleſiam:* adeo ut ſicut facta Sacerdoti confeſſio non ſufficit, niſi ſimul fiat Deo per veram contritionem; ſic nec facta Deo ſolo ſufficiat, niſi adjunctam habeat demiſſam ſui apud Presbyterum accuſationem. Alter, quod ſtabilita Can. 31. neceſſitate confeſſionis, attingat Synodus Can. 33. quæſtionem quæ tunc temporis movebatur; quæque deinceps multo æſtu Theologos inter agitata fuit, an ſola contritione, non tamen ſine ordine ad claves, deleantur peccata: ſeu an Deus *ſalutem ac ſanitatem animæ, inviſibili* operatione ante Sacramentum præſtet; an in Sacramento dumtaxat *medicorum operatione*. Porro alteruter ſenſus admitti debet, ne alioqui Can. 33. & trigeſimo ſecundo, & conſtanti hujus temporis fidei adverſetur.

93 Unum eſt quod contra priorem ſenſum objici poſſit, nempe moderata hæc verba, *quidam dicunt*, &c. opinionem licitam potius exprimere quam errorem: error enim anathemate plectendus fuiſſet, non ſimpliciter referendus.

Sed I. non percutitur error cenſura, niſi præceſſerit errantium contumacia. Veri autem ſimillimum eſt, eos qui ſic ſentirent, non fuiſſe contumaces. 2. Fieri potuit ut Patres Concilii caute admodum & prudenter cum hujus opinionis auctoribus agere deberent, ne, ut ſæpe fit, duriori ac præcipiti cenſura darent errori vires. Quapropter ſatius judicarunt, opinioni huic totius Eccleſiæ praxim opponere: perſuaſi ſcilicet futurum ut viri minime hebetes intelligerent, abjiciendam opinionem, quæ Eccleſiæ praxi adverſaretur. Et vero non deerant tempore S. Caroli Bor. Sacerdotes, qui quoniam aliorum confeſſiones exciperent, liberos ſe crederent a lege confeſſionis: neque in eos tamen ulla animadverſum eſt cenſura, quia leniori modo ad Eccleſiæ fidem ac praxim revocari potuere.

Ut ut eſt, conſtat Synodum hoc ipſo Can. 33. neceſſitatem confeſſionis aſtruere; cum ſententiam eorum qui *Deo confiteri debere dicunt peccata*, ita DUNTAXAT approbet aut toleret, *ut* ET *Deo confiteamur*, ET *ſecundum inſtitutionem Apoſtoli, confiteamur alterutrum peccata noſtra*.

94 Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus, hymni *Gloria laus & honor*, parens, & circa an. 821. fato functus, eamdem in Capitulari ſuo doctrinam conſignavit. Poſtquam enim Cap. 30. diſſeruit de confeſſione Deo ſingulis diebus facienda, de ſacramentali confeſſione ſic loquitur Cap. 31. *Confeſſiones dandæ ſunt de omnibus peccatis quæ* SIVE IN OPERE, SIVE IN COGITA-

TIO-

TIONE PERPETRANTUR. Et Cap. 36. confitendi tempus deſignat: *Hebdomada una*, inquit, *ante initium Quadrageſimæ confeſſiones Sacerdotibus dandæ ſunt, Pœnitentia accipienda, & ſic per Pœnitentiam ſe renovent, quæ eſt ſecundus Baptiſmus. Sicut enim Baptiſmus peccata, ita Pœnitentia purgat: & quia poſt Baptiſmum peccator denuo non poteſt baptizari, hoc medicamentum a Domino Pœnitentiæ datum eſt, ut per eam vice Baptiſmi peccata poſt Baptiſmum diluantur*. Ubi eadem eſt Pœnitentiæ vis & neceſſitas quoad peccata poſt Baptiſmum, quæ Baptiſmi quoad peccata ante ipſum perpetrata.

At dices cum Dallæo, ſubdit ibidem Theodulphus multiplicem viam, qua dimittantur peccata, Baptiſma, videlicet, martyrium, Pœnitentiam, charitatem, eleemoſynas, injuriarum veniam. Sed qui docet peccata tot mediis deleri poſſe, confeſſionem abſolute neceſſariam non credit. Ergo. 95

Subſumo contra Dallæum: Sed qui docet peccata tot mediis deleri poſſe, Baptiſmum pro abſolute neceſſario non habet. Ergo nec Baptiſmi neceſſitatem admiſit Theodulphus. Id quidem forte concedet Calviniſta Dallæus; at reclamabit Chriſtianus Orbis. Quemadmodum ergo quiſquis de Baptiſmo catholice ſentit, ad argumentum iſtud reponet, multa quidem a Theodulpho admitti veniæ obtinendæ media, ſed quorum alia per ſe ſufficiant, alia minime: (neque enim eleemoſyna, imo martyrium ipſum ſufficit ſine charitate) adeoque ab erudito Præſule non excludi Baptiſmum, ſed tantum aſſignari diſpoſitiones, quæ ad effectum ejus plus vel minus requirantur: ſic & ad miſeram Dallæi cavillationem reſpondemus, a Theodulpho non excludi Pœnitentiam, ſed tantum aſſignari media, ſine quibus vel inanis eſt, vel minus efficax Pœnitentia.

Jonas Theodulphi ſucceſſor, qui an. 841. diem clauſit, idem ſenſit cum deceſſore ſuo, ſeu potius cum Eccleſia tota. Siquidem Lib. 1. de Inſtruct. Laicali Cap. 9. docet, quod *quia Baptiſmus iterari non poteſt, neceſſario Pœnitentia ſit ſecundus Baptiſmus*. Cap. 15. *Quod præter confeſſionem, quæ Sacerdotibus abſque cunctatione fieri debet, alia ſit inſuper confeſſio neceſſario apud Deum inſtituenda*. Demum Cap. 16. ex peccatis *alia* eſſe *majora*, quæ *Sacerdotibus confitenda ſint;* alia levia, venialia ac quotidiana, *quæ ceteris:* quod & probat ex Beda in Epiſt. Jacobi. Hæc admittat Dallæus cum ſuis, hæc exequatur, & a Gregalibus ſuis executioni mandari curet: nec dubium quin ex eo ſaltem capite pax brevi nos inter & ipſum ſit reſtituenda. 96

Fatetur is equidem, tum temporis occulta peccata ſubjacuiſſe confeſſioni: at in eo mutatam veterem diſciplinam conqueritur, atque inductam novitatem, quæ principium fuerit myſterii iniquitatis ab Innocentio III. demum conſummati. 97

Sed hæc quam frivola ſint facile percipiet, qui animadverterit, 1. frequentatam fuiſſe a prioribus ſæculis occultorum etiam criminum confeſſionem, uti probavimus. 2. Auctores Sæculi XI. in Antiquos refundere id quod de confeſſione ſanciunt: unde & eorum Pœnitentialibus Libris utuntur, in id unum intenti ut accuratiores aliis præferant. 3. Nullam in re trita, uſuali, quotidiana, Sacerdotes, Epiſcopos, ſummos Pontifices, viros & feminas Principes pariter ſpectante, potuiſſe fieri mutationem, quin undecumque erumperet ea vox: *Ab initio non fuit ſic*. Sed de eo infra. 98

At, urget Dallæus, confeſsio nono ſæculo frequentata inſigniter & mul- 99

multifariam ab ea diſcrepabat, quæ nunc apud Latinos viget. 1. Enim nono ſæculo ſuperſtes erat publicæ Pœnitentiæ diſciplina, quæ nunc obſolevit. 2. Necdum tunc ubique in uſu erat ſecreta confeſsio, cum, teſtibus Alcuino & Haimone Alberſtadenſi, eſſent qui peccata ſoli Deo confitenda eſſe contenderent. 3. Quia tunc confeſsio *ſpontanea* erat, uti tradit Rabanus Lib. 2. de inſtitutione Cleric. Cap. 30. nunc autem coacta eſt & per legem præcepta. 4. Quia nunc plura accuſantur peccata, quam tunc temporis, ubi octo dumtaxat capitalium peccatorum confeſsio præcepta erat. 5. Quia nunc confeſsio ad abſolutionem ordinatur: tunc vero ad ſolam Pœnitentis inſtructionem, qua eidem certum vitæ ſanctioris genus præſcribebatur. 6. Quia nunc ſoli Sacerdotes habentur ut confeſsionis Miniſtri: tunc vero Diaconis abſente Presbytero confiteri licebat. Hæc perſpicax ille & acutus antiquitatis indagator: vir ille eximius, quem futura ſæcula ut potiſsimum, qui ſæculo 17. floruerit, Eccleſiæ Doctorem venerabuntur: ſi ſaltem habeatur fides Pſeudoreformatis: e quibus eum adi qui in confutanda *Catholicæ fidei expoſitione* inaniter deſudavit. At debuit ſaltem a ſuis laudari, qui tantum meruit a Catholicis vapulare. Jam ut contradicta diſſolvantur, quod levi admodum negotio fiet.

100 Reſp. ad 1. Pœnitentiæ publicæ uſum vel abrogationem nihil facere contra ſubſtantiam confeſsionis. Ceterum præcipi a Tridentino Seſſ. 24. Cap. 8. de reformat. ut qui *publice & in multorum conſpectu crimen* commiſerint, his *condigna pro modo culpæ Pœnitentia publice* injungatur: quod hodieque fit in certis Eccleſiis. Si autem praxim hanc nimium negligi contingat, non hinc mutatio in fide, ſed ad ſummum exoleſcens & mollior diſciplina inferri poteſt.

101 Ad. 2. Fuere quidem nono ſæculo qui confeſsionis neceſsitatem negarent, ut fuere ſingulis ſæculis qui aliquod fidei dogma impetierint: ſed ut iſtos, ſic & illos impugnavit Eccleſia. Nimirum ex dictis liquet eos qui ſoli Deo confitendum vellent, ab Alcuino pro ſectariis, id eſt, pro hæreticis habitos fuiſſe.

102 Ad 3. Nihil eſt ſpontaneum magis quam charitatis actus: iſne igitur ſub præceptum non cadit? Idem dic de confeſsione, quæ ſi, quod in præſenti non perpendimus, Eccleſiaſtica lege tunc præcepta non erat, divina imperabatur, uti toties probavimus.

103 Ad 4. Antiqui capitalium octo peccatorum confeſsionem præcipiebant; at ſub iis cetera, quæ inde ut a ſtipitibus rami promanant, delicta complectebantur: Unde ſub impudicitiæ titulo ſex ad minus venerei criminis ſpecies indicant, ut ex citatis eorum Pœnitentialibus conſtat. Nos hodie ſeptem tantum capitalia peccata numeramus, quia vanam gloriam, prout tunc moris erat, non diſtinguimus a ſuperbia. Aſt ad ea ſeptem facile cetera omnia reducimus.

104 Ad 5. Delirat Dallæus, ſeu dum antiquos ad inſtructionem, non ad abſolutionem, ſeu dum nos ad abſolutionem non ad inſtructionem peccata confeſſos fuiſſe, aut confiteri exiſtimat. Utrumque perinde abit a vero. Confitebantur Veteres, quia data ſit Sacerdotibus abſolvendi poteſtas: idem facimus. Confitemur, quia Sacerdotes pro amicis, pro patribus, pro medicis veneremur: idem faciebant antiqui.

De

De ſexto verba faciemus ubi de Pœnitentiæ Miniſtro: & Dallæum hic 105
pro invariato ſuo more cœcutire oſtendemus.

*E ſæculo decimo.*

106 Regino Prumienſis Abbas in Diœceſi Trevirenſi, vir qui, teſte Trithemio in Lib. de Scriptor. Eccleſ. *inter Doctores Germaniæ ſuo tempore facile obtinuit principatum*, & obiit circa an. 908. ſeu potius an. 910. in Opere quod inſcripſit *De Eccleſiaſt. Diſciplinis*, &c. multa tradit quæ confeſſionis uſum, tempus & neceſſitatem probent. Vult enim Lib. 1. num. 57. ut Epiſcopus *Parrœcias ſuæ Diœceſeos* viſitans, a Presbytero inquirat, *ſi feria quarta ante Quadrageſimam plebem ſibi commiſſam ad confeſſionem invitet, & ei juxta qualitatem delicti Pœnitentiam injungat, non ex corde ſuo, ſeu pro nutu, ſed ſicut in Pœnitentiali ſcriptum eſt*. Ergo tunc ut adhortatio ad confeſſionem unum erat e præcipuis Parochi, ſic & confeſſio unum erat e præcipuis Fidelium muneribus. Edit. Baluz. p. 26.

Num. 95. eumdem interrogari vult, *ſi habeat Pœnitentiale Romanum, vel a Theodoro Epiſcopo, aut a venerabili Presbytero Beda editum, ut ſecundum quod ibi ſcriptum eſt, interroget confitentem, aut confeſſo modum Pœnitentiæ imponat*. Hæc porro Pœnitentialia de iis etiam quæ ſola cogitatione admiſſa eſſent, Pœnitentem interrogari præcipiebant. Ibid. p. 30.

Et in Capitulis, Cap. CV. *Cum Sacerdos audierit aliquem infirmari in ſua plebe, quam citius ad eum pergat, & ingreſſus ∴ omnes jubeat extra cubiculum ſecedere; & appropinquans lecto, quo infirmus decumbit, eum blande leniterque alloquatur, ut ∴ peccata ſua confiteatur, ut emendationem promittat, ſi Dominus vitam conceſſerit.* Ibid. p. 70. & 71.

Cap. CVI. *Infirmus, qui neceſſitate mortis urgente confitetur peccata ſua, ſub ea conditione a Sacerdote* RECONCILIETUR, *ut ſi ei Dominus ∴ ſanitatem reddiderit, ſecundum qualitatem delicti omnimodis pœniteat*. Ergo non ad inſtructionem tantum, ut fingit Dallæus, ſed ad reconciliationem, ſeu abſolutionem, ordinabatur confeſſio. Ubi nota utrumque hunc articulum depromptum eſſe ex Concilio Nannetenſi II. quod Cointius ad an. 656. refert, ſed nulla quæ indubia ſit auctoritate. Ibid.

Cap. CCLXXXVIII. *Presbyteri debent admonere plebem ſibi ſubjectam, ut omnis qui ſe ſentit mortifero peccati vulnere ſauciatum, feria quarta ante Quadrageſimam ∴ cum omni humilitate & contritione cordis ſimpliciter confeſſus ſuſcipiat remedia Pœnitentiæ ſecundum modum Canonicis auctoritatibus præfixum, tradaturque ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die* Domini. *Non ſolum autem ille qui mortale aliquid admiſit; ſed etiam omnis homo quicumque recognoſcit ſe immaculatam* Chriſti *tunicam, quam in Baptiſmo accepit, peccati macula polluiſſe, ad proprium Sacerdotem venire feſtinet, & cum purificatione mentis omnes tranſgreſſiones, omniaque peccata, quibus* Dei *offenſam ſe incurriſſe meminit, humiliter confiteatur; & quidquid ei a Sacerdote fuerit injunctum, ac ſi ab ipſo omnipotentis* Dei *ore eſſet prolatum, ita diligenter intendat, & cautiſſime obſervet?* Ubi duplex expreſſe diſtinguitur confeſſio, alia in ordine ad Pœnitentiam publicam, qua homo a ſacris per tempus Quadrageſimæ exulans, utcumque ſatanæ tradebatur in interitum carnis. Alia qua quiſquis imma- Ibid. p. 134.

culatam Baptiſmi tunicam polluerat, omnes tranſgreſſiones ſecreto confitebatur.

Pag. 213. Idem Lib. 2. inter alia vult n. 65. Laicos interrogari, an *ad confeſſionem veniant vel una vice in anno, id eſt in capite Quadrageſimæ, & Pœnitentiam pro peccatis ſuis ſuſcipiant*. Ergo quæ nunc in Eccleſia obtinet lex de tempore confeſſionis, eadem quoque Reginonis ævo obtinebat. Ergo rurſus non *ſpontanea* ad mentem Dallæi, ſed neceſſaria judicabatur confeſſio; cum in eam adeo ſollicite inquirere juberentur Parochi.

107 T. 2. Spicil. p. 277. Ratherius Veronenſis Antiſtes, qui an. 973. vel ſeq. deceſſit, duo habet quæ ad rem præſentem maxime faciunt, 1. enim in Synodica ad Presbyteros Diœceſis ſuæ, idem iiſdemque pene verbis præfigit tempus confeſſioni quod Regino: *Feria IV. ante Quadrageſimam*, inquit, *plebem ad confeſſionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti Pœnitentiam injungite, non ex corde veſtro, ſed ſicut in Pœnitentiali ſcriptum eſt*. 2. Ne quis id meri conſilii loco habeat, in *itinerario confeſſionis*, ſic in Sacerdotes luxuriæ addictos intonat. *Vide quanta hic continetur adverſitas. Oblata enim*, juxta Neocæſarienſis Synodi Decretum, *non permitteris conſecrare, ſi te peccaſſe confiteris*: SALUTEM NON CONSEQUERIS juxta Apoſtolum, SI TE PECCASSE NON CONFITEARIS. Itane vero libera eſt confeſſio, quam qui omiſerit, ſalutem conſequi non poteſt?

108 T. 9. Conc. Lab. p. 687. In Canonibus Edgari Angliæ Regis an. 967. editis, plures occurrunt qui ad confeſſionem ſpectant. Duos referre ſufficiat: Primus ſic habet: *Quando aliquis voluerit confeſſionem facere ſuorum peccatorum, viriliter agat, & non erubeſcat confiteri ſcelera ſua, ſe accuſando*: QUIA SINE CONFESSIONE NULLA EST VENIA: *confeſſio enim ſanat, confeſſio juſtificat*. Canone autem 5. Pœnitens ſic confeſſionem inſtituere præcipitur: *Confiteor Deo omnipotenti, & Confeſſario meo ſpirituali medico, omnia peccata quæ unquam perpetravi, ſive in facto, ſive in cogitatione*, &c. Hic & neceſſaria eſt confeſſio, cum ſine ea *nulla* ſit *venia*; & ad *omnia* prorſus *peccata* extenditur, cum nec facti, nec cogitationis delicta excipiat.

Plura confeſſionis & Confeſſariorum exempla in idem hoc ſæculum dabit Sanmarthanus Cap. 24. pag. 302. Hinc nos quædam depromemus in decurſu.

*E ſæculo undecimo.*

109 Burchardus e Monacho Lobienſi Wormatienſis Epiſcopus, inſignis antiquorum Canonum collector, & qui ann. 1026. vitam cum morte commutavit, Lib. 19. de Pœniten. multa e Veteribus deprompſit, quæ ad rem noſtram conducunt. Can. 2. laudat Canonem 288. Reginonis ſupra adductum. Cap. 4. ut excutiat pudorem qui multos a confeſſione deterret, adducto Origenis textu demonſtrat, crimina noſtra, a diabolo in ultima judicii die in noſtrum dedecus propalanda, niſi hunc, dum ſumus in vivis, ſpontanea confeſſione antevertamus. Cap. 34. Concilii Cabillonenſis Decretum de plena peccatorum ſola etiam cogitatione admiſſorum confeſſione commemorat. Idem ergo de confeſſione ſentiebat vir pius & eruditus, quod Origenes, quod Regino, quod Cabillonenſes Epiſcopi. His porro fixa erat & rara neceſſitas confeſſionis.

S. Pe-

S. Petrus Damiani Cardinalis qui an. 1073. fatis conceſſit, multa diſſerit de confeſſione Serm. 58. qui ſecundus eſt de B. Andrea. *Quoniam*, inquit, jam a limine, *occaſio confeſſionis ſe obtulit, reddendum nunc eſt quod alibi promiſimus, totumque proferendum quod de confeſſione ſentimus:* VIA ENIM EST, SINE QUA NEMO VENIT AD PATREM; *quam qui perdidit, perdidit Deum*. Et infra poſt diſtinctos plures Pœnitentiæ gradus: *Quartus gradus*, inquit, *eſt confeſſio oris: hæc pure facienda eſt, quia non eſt pars peccatorum dicenda & altera retinenda; neque levia confitenda & gravia diſſitenda . . . ut enim confiteamur ratio monet*, DEUS COGIT. Demum, poſtquam monuit Sacerdotem; ne quid uſquam revelet eorum quæ SUB SIGNACULO CONFESSIONIS accepit, ita concludit Sermonem: *Ecce quantum potui, de confeſſionis diſſerui Sacramento*. Atqui hic apertis characteribus habetur confeſsionis neceſsitas ex lege Dei cogentis profecta; ejuſdem integritas & ſigillum, dignitas ſacramentalis: nec deeſt Miniſter, his expreſſus verbis: *Cum de vitiorum abyſſo diſponis emergere, ad illum præcipue ſit refugium tuum, cui anima tua commiſſa eſt*. Ergo. 110

S. Anſelmus D. Lanfranci Diſcipulus, ejuſque in Sede Cantuarienſi ſucceſſor qui hoc & ſeq. ſæculo floruit, cum migraverit ad patriam an. 1109. annos natus 76. Hom. 13. quæ eſt de decem leproſis, ad illud Chriſti: *Ite, oſtendite vos Sacerdotibus; id eſt*, inquit, *per humilem oris confeſſionem veraciter manifeſtate* OMNES INTERIORIS LEPRÆ VESTRÆ MACULAS, *ut mundari poſſitis*. 111

Lib. 1. Epiſt. 56. *De lapſis ſacros Ordines habentibus, & ſpontanea humilitate ſecrete quibus debent confitentibus, nequaquam eſt aſſerendum, quod eiſdem Ordinibus amplius uti nullatenus poſſint . ·. ·. Ille cui confitetur, magni criminis reus eſſe videtur, ſi cogit. Nam ſatis patet quam minus malum ſit cuilibet peccatori ad Altare cum amore confeſſionis peractæ & ſpe miſericordiæ accedere, quam ſe cum odio confeſſionis & deſperatione veniæ indurato corde* ad Altaris miniſterium *ingerere*. Hic qui odio confeſsionem habet, *deſperat veniam*, & indurati cordis periculum incurrit. Atqui non ita res ſe haberent, ſi confeſsio vel exitialis foret, vel omnino libera. Ergo.

Idem in *Elucidario: Sicut in Baptiſmo originalia, ita in confeſſione remittuntur peccata actualia*. Ergo par utriuſque Sacramenti conditio, par & neceſsitas. Atque hinc S. Præſul maritum ſororis ſuæ Jeroſolymam transſmigraturum ſic admonebat Lib. 3. Epiſt. 66. *Facite confeſſionem omnium peccatorum veſtrorum nominatim ab infantia veſtra, quantum recordari poteſtis*.

B. Ivo, Carnotenſis Epiſcopus, vir integritate morum, animi conſtantia, eruditione non mediocri commendandus, quique an. 1115. ætatis ſuæ 80. deceſsit, de confeſsione pluribus in locis, prout nunc & ſemper Eccleſia Catholica, loquitur. Ut enim ea prætereamus, quæ hanc in rem ex profeſſo congeſsit tota parte 15. Decreti, ſic habet Serm. 13. in Capite jejunii, quod potiſsimum fuiſſe confitendi tempus liquet ex pluries dictis: *Scindite corda veſtra, ut intus* NIHIL *clauſum remaneat, quod compunctio cordis non expellat, & oris confeſſio non aperiat*. ·. *Effundite coram illo corda veſtra; id eſt, omnem immunditiam cordis veſtri per confeſſionem evomite* . ·. *Quæcumque a vobis vel occulta ſuggeſtione, vel aliena perſuaſione* 112

*commiſ-*

*commiſſa ſunt, ſic in confeſſione aperiantur, ut etiam de corde pellantur, quia tali confeſſione cuncta lavantur.*

Plura confeſſionis Confeſſariorumque exempla eo ſæculo recenſet Sammarthanus ibid. Cap. 26. ſic laudantur & S. Hugo Gratianopolitanus, quod excipiendis confeſſionibus ſtudioſe incumberet; & a Guillelmo Malmesbur. Lib. 3. de geſtis Anglorum Cap. 15. Normanni, quod ante prelium *tota nocte confeſſioni peccatorum* vacarent.

*E ſæculo duodecimo.*

113 Goffridus, ſeu Godefridus Abbas Vindocinenſis, idemque S.R.E. Cardinalis meritiſſimus, qui diem clauſit poſt an. 1129. confeſſionis materiam ex profeſſo tractat Lib. 3. Epiſt. 16. ubi Guillelmum, quem olim Magiſtrum audierat; quique non omnia, ſed quatuor tantum crimina Confeſſariis aperienda eſse opinabatur, ſic compellat. *Propoſuiſti quod ſolummodo quatuor peccata confeſſione indigebant, cetera autem a Domino ſine confeſſione ſanabantur; quod te inveniſſe aſſeris in expoſitione Bedæ de Evangelio, ubi decem leproſi ſanati a Domino memorantur. Sed hoc ita intelligendum minime cenſemus: &* JUXTA FIDEM CHRISTIANAM *ſic intelligere nec poſſumus, nec debemus. Determinanda eſt enim iſta ſententia ſapienter, ut .·.· illa quatuor peccata, non jam ſoli Sacerdoti, ſicut in ceteris agitur; ſed univerſæ Eccleſiæ confiteantur: cetera vero vitia, ſicut dicis, per ſe ipſum Dominus ſanat .·.· videlicet quæ ſibi privata in confeſſione revelantur. Sibi dico; quia illi qui in ejus loco eſſe dignoſcitur,* CERTUM EST, NIHIL HOC CERTIUS, OMNIA PECCATA VEL CRIMINA CONFESSIONE INDIGERE ET POENITENTIA. Ubi duo maxime annotanda, 1. Veteres, cum aliquando dixere confeſſionem ſoli Deo fieri, id unum voluiſſe, quod fieret Miniſtro qui locum ejus tenet. 2. Quod omnium prorſus ſeu criminum, ſeu peccatorum confeſſio, ſit Catholicæ Fidei dogma nulli violabile; non autem, ut comminiſcitur Dallæus, opinio tunc temporis dominans, necdum autem definita.

114 Radulphus Ardens, Guillelmi IV. Aquitaniæ Ducis Eccleſiaſtes ſeu Concionator, Serm. in Litania majori, quærit, *cui debeat fieri confeſſio.* Subjungit vero: *Confeſſio criminalium debet fieri Sacerdoti, qui ſolus habet poteſtatem ligandi & ſolvendi.* Addit licitum eſſe venialia cui volueris, etiam inferiori confiteri: *Unde*, inquit, cum iſtorum confeſſionem excipimus, *non dicimus, Ego dimitto tibi peccata tua, ſed dicimus orando, Miſereatur tui omnipotens Deus.* Ubi & ſtatuitur neceſsitas gravia peccata Sacerdotibus aperiendi, &, ut conjicit Sanmarthanus, * forma abſolutionis tunc, quibuſdam ſaltem in locis, uſurpatæ.

* Pag. 335.

115 Petrus Cluniacenſis, vir natalium ſplendore ingenii præſtantia, gravitate morum, unde *venerabilis* nomen habuit, Eccleſiaſtica ſcientia conſpicuus; quique necdum annos natus 30. in Abbatem Cluniacenſem * eligi promeritus eſt; multa refert miracula, quæ ſi Proteſtantibus fabulæ videbantur, nihilominus confeſsionis fidem indubie aſſerunt. Primum ſpectat juvenem adulterii reum, cujus cum vita gravi ex morbo periclitaretur, *invitatus eſt ad eum more Eccleſiaſtico Presbyter, ut ejus confeſſionem ſuſciperet.* At is, cum immani ſacrilegio ſcelus ſuum negaſſet, Viaticum deglu-

* An. 1121. ob. an. 1156.

deglutire non potuit, ( etſi alimenta cetera trajiceret facile, ) donec plenam confeſſionem inſtituiſſet, Lib. 1. de miraculis, Cap. 3.

Secundum eſt de Sacerdote, qui Monaſticum habitum induerat, & ab agonia præter omnium ſpem reverſus, narravit ſe in viſu verba hæc audiſſe: *Scias nullatenus te poſſe ſalvari, niſi quod pernicioſe celaveras, ſalubriter ſtudeas confitendo manifeſtare*, ibid. Cap. 4.

Tertium eſt de quodam, qui a militari profeſſione ad Religioſam converſus, cum in extremis a dæmone immaniter angeretur, tunc demum animi pacem nactus eſt, cum quidquid deliquerat, aperuit in Confeſſione. *Eum* ait Petrus Vener. *ut ſtudioſe præteritam vitam ſuam perſcrutaretur, & ſi quid noxium maxime de gravioribus, in ea recognoverit, confiteretur, hortatus ſum .·.· Vicit certe Deus nequam hoſtem. Perfectam* infirmo *purgationem per plenam confeſſionis ſatisfactionem ei largitus eſt;* ibid. Cap. 6.

S. Bernardus, qui, etſi juxta Hofman. in Lexico, *nullos habuit præceptores præter quercus & fagos*, fuit, teſte Eraſmo in Cap. 1. Ep. ad Rom. *vir & chriſtiane doctus, & ſancte facundus, & pie feſtivus;* teſte itidem Gul. Cave, *ſcientia Theologica inſtructiſſimus*, adeo ut eum Lutherus *omnibus Patribus* anteponere non dubitaret: uno verbo vir ille juxta Proteſtantes, *melleæ eloquentiæ, admirandæ doctrinæ, piique & ſani ſenſus Scriptor*, confeſſionis neceſſitatem & verbis & exemplis confirmavit. Serm. 1. in Feſto omnium SS. *Contra peccati conſcientiam*, inquit, *remedium confeſſionis eſt inſtitutum, & omnia in confeſſione videbuntur*. In Exhortat ad Milites Templi Cap. 12. *Verbum in ore noxiam tollit confeſſionem, ne impediat* NECESSARIAM CONFESSIONEM .·. *Quod ſi quiſpiam confiteri confunditur .·. talis pudor peccatum adducit*, &c. 116 *Obiit an.1153.*

Id vero memorabile eſt, quod Bernardus prodigiorum ferax, primum ſuum in confeſſionis gratiam miraculum ediderit. Cum enim vir nobilis Joſbertus de Firmitate, * Eccleſiarum vexator, atque oppreſſor pauperum, gravi morbo ab omni ſenſuum uſu excidiſſet; *filius ejus .·.·. & omnes ſimul amici affligebantur dolore, quod ſine confeſſione & Viatico vir magnificus obiret;* Bernardus indicta Joſberti filio reſtitutionis Eccleſiis ac pauperibus facienda conditione, obtinuit, quod & ſpoponderat, ut ſua muto vox rediret; quo factum eſt ut multis cum lacrymis peccata confiteretur. Ita refert in vita Bernardi Guillelmus S. Theodorici Cap. 9. Videat nunc Dallæus an confeſſio vel ad Monachos ſolos pertineret, vel pro re indifferenti ac mere libera haberetur.

* *De la Ferté.*

Idem unanimi conſenſu docent ejuſdem ſæculi Scriptores, puta Petrus Cellenſis, Robertus Pullus, Hugo & Ricardus Victorinus, & qui an. 1164. dellatus eſt Petrus Lombardus, Theologiæ Scholaſticæ Princeps. Sic ille Lib. 4. ſent. diſt. 17. *Sicut præcepta eſt nobis interior Pænitentia; ita & oris confeſſio, & exterior ſatisfactio, ſi adſit facultas. Unde nec vere Pænitens eſt, qui confeſſionis votum non habet.* 117

Ex illa conſtanti Traditionis ſerie colliges, quam inverecunde aſſertum ſit a Novatoribus, confeſſionem ſecretam in Concilio Lateranenſi IV. ſub Innocentio III. an. 1215. primum imperatam fuiſſe. Imo celebri illo Canone: *Omnis utriuſque ſexus fidelis*, non tam præcepta eſt confeſſio, quam determinatum generali lege illius faciendæ tempus. Unde Trid. Patres Seſs. 14. Cap. 5. *Neque enim*, inquiunt, *per Lateranenſe Concilium* 118

*lium Eccleſia ſtatuit, ut Chriſti Fideles confiterentur, quod jure divino neceſſarium & inſtitutum eſſe intellexerat; ſed ut præceptum confeſſionis, ſaltem ſemel in anno, ab omnibus & ſingulis, cum ad annos diſcretionis perveniſſent, impleretur.*

Et vero non magis Lateranenſe Concilium, dici poteſt confeſſionem inſtituiſse, quia ejuſdem inſtituendæ tempus fixit, quam cenſeri poſſit Euchariſtiam inſtituiſse, & ejus ſuſcipiendę neceſſitatem, quia eodem Canone decrevit eam ab unoquoque Fideli *in Paſcha* eſse recipiendam. Atqui poſterius nemo dixerit. Ergo nec prius citra ridiculum dici poteſt.

Itaque Concilii ſanctio ſpectat, non ad fidem, quæ ubique recepta erat, neque nova in re tanti momenti, tantæque difficultatis, abſque ingenti tumultu potuiſset induci; ſed ad diſciplinam, quæ confeſſionis tempus, ejuſdemque pro eo tempore Miniſtrum determinat.

Quanquam nec utrumque hoc diſciplinæ Caput in Eccleſia novum erat & inauditum. Annuam enim confeſſionem urgent vel indicant Chryſoſtomus Serm. in majore hebdomada; Sonnatius Remenſis in Statutis, Theodulphus Aurelianenſis, Regino, Burchardus, Ratherius, Ordo Pariſienſis, quorum alii confeſſionem ultra annum differri vetant; alii eamdem in Capite jejunii fieri præcipiunt. Quin & aliqui, ut Chrodegangus Metenſis populum fidelem ter uno quoque anno confiteri juſserunt.

Quod attinet ad ejuſdem confeſſionis Miniſtrum, hunc proprium eſse Sacerdotem decreverunt Sonatius idem in Remenſi Concilio an. *639*. Chrodegangus Hayto, ſeu Hatto ex Abbate Majoris Augiæ Baſileenſis Epiſcopus, qui an. *836*. deceſſit, Regino, Petrus Damiani.

Prob. 2. Concluſio noſtra ab exemplis eorum qui peccata ſua depoſuiſse leguntur. Sic enim ſatisfiet & curioſitati Dallæi, qui confeſſionis hujus exempla ſollicite requirit, & negativum, quod ſingulis ferme paginis recoquit, argumentum ejus ſolvetur.

119 S. Irenæus Lib. 1. Cap. 13. alias *9*. ſcribit vitiatas ab hæreſiatcha Matco
*Pag. 63.* feminas, ad Eccleſiam tandem reduces, ſuum illud corporis & animi ſce-
*n. 5.* lus confeſsas fuiſse. Hæc autem confeſſio, ſeu occulta fuerit, ſeu ordinata ad publicam Pœnitentiam, uti vult Dallæus, nihil ad rem. Modus enim confitendi ad ſubſtantiam confeſſionis non pertinet. Unum ſcire refert in præſenti, an ſcilicet qui peccata palam vel ſecreto confitebantur, eo tenderent, ut dilutis pari Pœnitentia criminibus, horum veniam per Eccleſiæ claves reciperent. Eo autem intuitu & Pœnitentes delicta ſua confeſsos fuiſse, & iis indictam a Sacerdotibus ſatisfactionem, nemo negavetit, niſi qui Eccleſiæ adverſus Novatianos & Montaniſtas prælia ignoraverit.

*Pag. 176.* S. Cyprianus ſup. n. 52. eos ut *fide majores & timore meliores* laudat, qui vel ipſam *ſacrificii aut libelli* cogitationem, *apud Sacerdotes* dolenter & ſimpliciter confitebantur.

Euſebius Lib. *6*. Hiſt. Cap. 34. ſcribit, Philippum Cæſarem non ante in
*Pag. 189.* Eccleſiam *cum reliquo populo* admiſsum fuiſse ab Epiſcopo, *quam confeſſionem*
*Ed. Gr.* *ſcelerum feciſſet*, & iis qui Pœnitentiæ ſtadium decurrebant, *ſe adjunxiſſet*.
*Lat.* Hi porro omnes eo tendebant ut tandem Deo & Eccleſiæ reconciliarentur.

Socrates Lib. 5. Hiſt. Cap. 19. & Sozomen. Lib. 7. Cap. 16. famoſam illam nobilis matronæ confeſſionem referunt, quę tantum in Eccleſia ſcandalum peperit. De ea nos inferius.

S. Am-

S. Ambroſius ſup. num. 60. *Pœnitentium confeſſiones* ſecreto *excipiebat*, teſte Paulino.

S. Eleutherius Tornacenſis Antiſtes, revelante Deo Secretum Clodovæi Regis peccatum cognovit, quod celabat Princeps male verecundus, & cujus confitendi eidem auctor fuit. Vide Cointium Annal. Francor. Tom. 1. ad an. 499. p. 210.

S. Iſidorus Hiſpalenſis morti vicinus an. 636. palam & generatim confeſſus eſt in Æde S. Vincentii, teſte Redempto ejus Clerico.

Idem fecit S. Eligius ſupra n. 76. Idem & S. Tillo Abbas, apud Bollandum die 7. Januarii. Idem demum narrant de S. Richario Alcuinus, de S. Platone Theodorus Studites, de Adamano Beda.

Sed quia, ut jam advertimus, identidem poſtulant Calviniani, ut ſibi aſſignentur Confeſſarii Principum, prout aſſignari nunc poſſent, obſecramus ut Sanmarthanum conſulant: hic nempe Confeſſarios Imperatorum tum Græcorum, tum Occidentalium, Regum & Reginarum Franciæ, Angliæ & Hiſpaniæ, atque etiam exercituum ſat ſuperque reperient.

Prob. 3. argumento præſcriptionis, quod ſi in ulla, certe in præſenti 120
materia telum eſt ineluctabile. Sic igitur progredior: Ut confeſſionis prout ad ſalutem neceſsariæ fides a Chriſto & Apoſtolis profluere dicatur, duo ſufficiunt, 1. ut fides illa ſit Græcæ pariter & Latinæ Eccleſiæ fides; 2. ut nulla circa punctum hoc in utramque Eccleſiam irrepſerit aut irrepere potuerit mutatio. Atqui confeſſionis neceſſitas Græcæ pariter & Latinæ Eccleſiæ fides cenſeri debet. Aliunde nulla hac ex parte irrepſit, aut irrepere potuit in utramque Eccleſiam mutatio.

Et quidem 1. quod Eccleſia Græca, non ſecus ac Latina, neceſſitatem confeſſionis ut fidei punctum admittat, res eſt plane indubia, 1. ex ejus Libris Pœnitentialibus, qui perinde ac noſtri confeſſionem præcipiunt. 2. Ex Cabaſila, qui licet ſchiſmaticus, Capite 19. expoſitionis Liturgiæ, quam circa medium ſæculi XIV. tradidit, Sacramentalis confeſsionis neceſsitatem docet. 3. Ex Jeremia CP. Patriarcha, qui Auguſtanam Confeſsionem ad ſe miſsam a Lutheranis, quia negaret peccata omnia per ſpecies in Pœnitentiæ Tribunali enumeranda eſse, cenſura perſtrinxit. 4. Ex Concilio CP. quod an. 1642. convocavit Parthenius *Lab. To. ult.* PP. CC. ut reſcinderet quæ prædeceſsor ipſius, Cyrillus Lucar. vir nequam, & Calviniano auro corruptus, adverſus fidem, *confeſſionem* præſertim ac *Pœnitentiam* ediderat. 5. Ex Synodo apud Bethleem habita an. 1672. ubi eadem aſtruitur Græcorum fides. 6. Ex Auctoribus, qui Orientalium dogmata melius norunt, & noſse debuerunt, puta Leone Allatio Lib. 3. de perpetua utriuſque Eccleſiæ conſenſione; Goario, qui in Euchologio ritum uſitatæ apud Græcos confeſsionis exhibet; Nicolao Tom. 3. perpetuitatis fidei ad finem, &c.

2. Nec ulla hic ſuborta eſt mutatio. Ea enim, vel contigiſset in Concilio Lateranenſi, ut abſurde fingunt Dallæani, vel ante.

Non in Concilio: huic enim intererant per ſe vel per Procuratores ſuos Patriarchę Orientales: quidquid autem in Synodo latine dictum erat, illico verſum eſt gręce. Qui porro fieri poſsit ut Gręci, qui in Latinis minima quęque vellicabant, puta modum barbę ac tonſurę Clericalis, ex compacto obmutuerint, cum inauditum in Eccleſia ſua confeſsionis

accu-

accuratæ onus, ſibi & aliis omnibus imponi, quin & in magnum novæ Legis Sacramentum transformari viderunt?

Tert. L. 1. de præſc. c. 28. Sed neque ante Concilium ſtupenda hæc mutatio utramque Eccleſiam invaſit. Niſi enim *tot ac tantæ* Eccleſiæ *in unam fidem* ſimul *erraverint*; quod nemini ſenſato veniet in mentem; neceſſum eſt ut vel Latini a Græcis, vel a Latinis Græci novum hoc dogma hauſerint. Id autem poſt Photianum ſchiſma nono ſæculo exortum fieri non potuit. Cum ex tunc Latini Græcos ut perduelles hæreticos conſtanter inſectati ſint; Græci vero odio tam capitali furerent adverſus Latinos, ut & ab iiſdem baptizatos denuo tingerent, & Altaria in quibus celebraſſent Latini, velut polluta injectis aquis mundarent. Ergo utrobique ante ſchiſma vigebat fides confeſſionis, quæ proinde ad Innocentii III. ætatem differri nequit.

Sed nec ſub ipſum Photiani Schiſmatis tempus ſuborta eſt mutatio. Jam enim a quarto ſæculo ſcindebantur Orientales Eccleſiæ in ſectas ſibi invicem capitaliter infenſas, Melchitarum præſertim & Jacobitarum, e quibus quod una præter morem induxiſſet, ſtatim & indignanter reprobaſſet altera. Atqui tamen ſectæ illæ omnes in aſtruenda confeſſionis neceſſitate conſentiunt. Ergo neceſſum eſt ut dogma iſtud ab altiori fonte, id eſt a primævo & unanimi omnium Eccleſiarum conſenſu, non ſecus ac Euchariſtiæ fidem repetiverint.

3. Demum non modo nulla hic ſuborta eſt mutatio, ſed nec ulla ſuboriri potuit. Si enim, ut ſuperiori Tomo oſtendimus, nulla circa realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam oriri potuit mutatio; etſi hæc ſolam mentis adhæſionem requirit; quanto minus induci potuit novitas in materia confeſſionis, quæ homini ſibi relicto pondus videtur intolerandum? Qua animorum converſione factum eſt, ut Imperatores, viri ac feminæ Principes, rudes & periti, Monachi & Sacerdotes, id jam ſenes facere voluerint, quod juniores ne audiiſſent quidem eſſe faciendum. Ubique nunc perſuaſum eſt Catholicis neceſſariam eſſe confeſſionem; & hanc nihilominus non pauci refugiunt: Quid igitur, ſi noſſent eam ſæculo uno minus antiquam eſſe? Ergo invecta hujus toto Orbe novitas fabula eſt anilis, riſu & ſibilo dignior, quam confutatione.

121 Merito igitur Trid. Synodus Seſſ. 14. hæc decernit. Can. 6. *Si quis negaverit confeſſionem ſacramentalem, vel inſtitutam, vel ad ſalutem neceſſariam eſſe jure divino; aut dixerit modum ſecrete confitendi ſoli Sacerdoti, quem Eccleſia Catholica ab initio ſemper obſervavit & obſervat, alienum eſſe ab inſtitutione & mandato Chriſti, & inventum eſſe humanum; anathema ſit.*

Can. 7. *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum, neceſſarium non eſſe jure divino confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ ſunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumſtantias quæ ſpeciem peccati mutant: ſed eam confeſſionem tantum eſſe utilem ad erudiendum & conſolandum Pœnitentem, & olim obſervatam fuiſſe tantum ad ſatisfactionem canonicam imponendam; aut dixerit eos, qui omnia peccata confiteri ſtudent, nihil relinquere velle divinæ miſericordiæ ignoſcendum; aut demum non licere confiteri peccata venialia; anathema ſit.*

Can. 8. *Si quis dixerit, confeſſionem omnium peccatorum, qualem Eccleſia ſervat, eſſe impoſſibilem, & traditionem humanam a piis abolendam:*

*aüt ad eam non teneri omnes & ſingulos utriuſque ſexus Fideles, juxta magni Concilii Lateran. Conſtitutionem, ſemel in anno: & ob id ſuadendum eſſe Fidelibus, ut non confiteantur tempore Quadrageſimæ; anathema ſit.*

*Solvuntur Objectiones.*

Obj. 1. Celebre Nectarii Patriarchæ CP. factum, quod his verbis refert 122
Socrates Lib. 5. Hiſt. Cap. 19. *Sub idem tempus Presbyteros Eccleſiarum, qui Pœnitentiæ præerant, placuit aboleri, idque ob hujuſmodi cauſam. Poſtquam Novatiani ſe ab Eccleſia ſejunxiſſent, eo quod cum illis qui perſecutione Deciana lapſi fuerant, communicare noluiſſent; ex illo tempore Epiſcopi Pœnitentiarium Presbyterum albo Eccleſiaſtico adjecerunt, ut qui poſt Baptiſmum lapſi eſſent, coram Presbytero ad eam rem conſtituto delicta ſua confiterentur: & apud alias quidem ſectas hæc regula etiamnum perſeverat. Soli vero Homouſiani, & qui cum illis in fide conſentiunt Novatiani, Presbyterum Pœnitentiæ præpoſitum rejecerunt. Nam Novatiani ne initio quidem ſupplementum hoc admiſerunt; Homouſiani vero qui nunc Eccleſias obtinent, cum hoc inſtitutum diu retinuiſſent, tandem Nectarii Epiſcopi temporibus abrogarunt, ob facinus quoddam quod in Eccleſia commiſſum fuerat. Mulier quædam nobilis ad Pœnitentiarium Presbyterum accedens, delicta poſt Baptiſmum a ſe perpetrata ſigillatim confeſſa erat: Presbyter vero præcepit mulieri ut jejuniis & orationibus vacaret; quo ſcilicet una cum delictorum confeſſione opus etiam Pœnitentiæ conveniens oſtenderet. Progreſſu temporis mulier*, (ſeu, ut vertit Chriſtophorſonus, *mulier in confitendo longius progreſſa*) *aliud facinus confeſſa eſt, Eccleſiæ videlicet Diaconum cum ipſa ſtupri conſuetudinem habuiſſe. Id cum dixiſſet, Diaconus quidem Eccleſia ejectus eſt; populus vero graviter commoveri cœpit. Neque enim ſolum ob ſcelus quod patratum fuerat, indignabatur: verum etiam eo quod labes haud mediocris atque infamia hoc facto aſperſa videbatur Eccleſiæ. Cum igitur eam ob cauſam Eccleſiaſtici homines dicteriis appeterentur, Eudæmon quidam Eccleſiæ Presbyter, Alexandria oriundus, Epiſcopo Nectario ſuaſit, ut Pœnitentiarium quidem Presbyterum expungeret; unumquemque vero pro arbitrio & pro animi ſui conſcientia ad Sacramentorum communionem ſineret accedere, neque enim aliter fieri poſſe ut Eccleſia ab omni probro libera eſſet. Hæc ego cum ab ipſo Eudæmone acceperim, Hiſtoriæ huic inſerere non dubitavi. . . . Et initio quidem Eudæmoni iſta dixi: Conſilium tuum, o Presbyter, utrum Eccleſiæ profuerit, annon, Deus viderit. Ceterum anſam ex eo ſingulis datam eſſe video, ut delicta ſua invicem amplius non coarguant, nec obſervent præceptum illud Apoſtoli*: Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, ſed potius redarguite. *Verum de his ſatis.*

Idem ſic narrat Sozomenus Lib. 7. Cap. 16. *Per idem tempus Nectarius* 123
*CP. Epiſcopus Presbyterum illum qui præpoſitus erat Pœnitentibus, primus ex Eccleſia ſuſtulit: cujus exemplum omnes fere Epiſcopi poſtea ſunt ſecuti. . . . . Quam* autem *ob cauſam ſublatus ſit, alii quidem aliter fortaſſe narrant: ego vero ea dicam quæ ſentio. Cum in nullo peccare divinioris cujuſdam naturæ ſit & humana præſtantioris, Pœnitentibus vero, etiamſi ſæpius deliquerint, veniam dare Deus præceperit, cumque in petenda venia peccatum neceſſario confiteri oporteat; grave & moleſtum ab initio jure & merito viſum*

*eſt,*

*eſt, Sacerdotibus tanquam in theatro, circumſtante totius Eccleſiæ multitudine, crimina ſua evulgare. Itaque ex Presbyteris aliquem, qui vitæ integritate ſpectatiſſimus eſſet, & taciturnitate & prudentia polleret, huic officio præfecerunt: ad quem accedentes ii qui deliquerant, actus ſuos confiterentur. Ille vero pro cujuſque delicto, quid aut facere ſingulos, aut luere oporteret pœnæ loco indicens, abſolvebat confitentes, a ſe ipſis pœnas criminum exacturos. Verum Novatianis quidem, qui nullam rationem habent Pœnitentiæ, nihil hac re opus fuit. Apud reliquas autem ſectas hic mos etiamnum perſeverat, & in Occidentalibus Eccleſiis, ac præcipue in Eccleſia Romana, ſtudioſe obſervatur. Illuc enim in propatulo eſt Pœnitentium locus, in quo ſtant mœſti ac veluti lugentes .·.·. In Conſtantinopolitana autem Eccleſia certus Presbyter conſtitutus erat, qui Pœnitentibus præeſſet, donec matrona quædam nobilis, ob peccata quæ confeſſa fuerat, juſſa ab hoc Presbytero jejunare, ac Deum ſuppliciter orare, dum hujus rei cauſa in Eccleſia moraretur, a Diacono ſe ſtupratam eſſe prodidit: quo cognito plebs omnis vehementer ſuccenſuit .·.·. Nectarius vero eum qui ſtuprum admiſerat, Diaconatu exuit. Cumque nonnulli conſilium ei dediſſent, ut unicuique, prout ſibi conſcius eſſet ac fiduciam ſui haberet, ad ſacrorum myſteriorum communionem accedendi liberam faceret poteſtatem: Presbyterum, qui agendæ Pœnitentiæ præpoſitus erat, abolevit. Atque ex eo tempore id firmum ac ſtabile permanſit; vetuſtate eique adjuncta gravitate ac ſeveritate, jam tum, ut opinor, in laxam ac diſſolutam vivendi rationem paulatim delapſa. Nam antea, ut equidem exiſtimo, minora erant peccata, tum ob verecundiam eorum qui ſua ipſi delicta enuntiabant; tum ob ſeveritatem Judicum qui ad id erant conſtituti.*

Ex iis ſic: Quod ab Eccleſia inſtitutum eſt Novatianorum occaſione, ac deinceps ab eadem ſublatum occaſione gravis ſcandali, inſtitutionis eſt tantum humanę: Divina enim inſtitutio & Novatiana hęreſi antiquior eſt, & ob ſcandalum aliquod non abrumpitur. Atqui peccatorum confeſsio ab Eccleſia inſtituta eſt, &c.

Antequam argumentum illud ſolvamus, videndum quid ex Nectarii facto inferant Calviniſtę, quid de eo ſentiant Catholici.

124 Et quidem Calvinus, cui plures e ſuis adſtipulantur, Muſculus pręſertim ac Molinęus, vult ſublatam a Nectario confeſsionem auricularem, quam prohinc, ut pote ejuſdem cum Novatianiſmo ęvi, fatetur antiquam eſse; ſed negat divinitus inſtitutam. Unde ſui impos ſic Catholicos compellat Lib. 3. Inſtit. Cap. 4. §. 7. *Hic hic aures aſini iſti arrigant. Si lex Dei erat auricularis confeſſio, qui auſus eſſet Nectarius eam refigere ac convellere?* At Calvino ante ceteros arrigendas eſse aures contendit Calviniſta Dallęus: *Nihil*, ait Lib. 4. Cap. 24. *refigitur, niſi quod ante fixum ſit*. Quomodo autem ante Nectarii tempus fixa eſse potuerit confeſsio, quę nonniſi octingentis exinde annis ſub Innocentio III. adinventa eſt?

125 Sed neque vel publicam confeſsionem, juxta Dallęum, abolevit Nectarius, quia hęc nunquam in uſu fuerit; vel Pœnitentiam publicam, quia vix credi poſsit, *in tanta tamque celebri Eccleſia tam lethalem plagam Eccleſiaſticæ diſciplinæ inflictam fuiſſe*. Unde Pœnitentię hujus praxim poſt Nectarium Conſtantinopoli & ubique perſeveraſse probat ex profeſso ibid.

Digitized by Google

ib. l. Cap. 32. Quid ergo demum extinxit Nectarius? Hæret hic Novator: & poſt multa hanc in rem diſputata, incertus ubi figat pedem, eo redit cum Baronio & Bellarmino, ut Pœnitentiarii officium a Nectario ſublatum aſserat. Dum autem ſic accedit ad Catholicos, ſententiam ſuam prodit, ut ſagaciter obſervat Witaſſius. Jam enim nihil ſupereſt, quod non magis in Pœnitentiam publicam ab eo admiſſam, quam in confeſſionem ab eo negatam militet.

Catholici vero alia alii ea de re opinati ſunt. 126

1. Enim Latinus Latinius, vir teſte Lipſio, *probiſſimus ſenum* *, *&* *omni litteratura inſtructus*, totam hanc hiſtoriam, ut fabulam a Socrate & Sozomeno in gratiam Novatianæ factionis adinventam, ab aliis vero e bona fide admiſsam explodit. Sane conſtat ex S. Gregorio Lib. 6. Epiſt. 31. Sozomenum in Hiſtoria multa eſse mentitum. Nec deſunt hodie plures, qui *Libellum Pœnitentiæ* Euſebio & Theognidi a Socrate & Sozomeno aſsertum, & quidem ſine ullo, ut notat Tillemontius, partium ſtudio, conſtanter rejiciant.

* *Obiit an. 1593. æt. 70.*

Verum reclamant Bellarminus, Vaſquez, & alii plerique, 1. quia hi- 127
ſtoriam ſuam conſcribere cœpit Socrates an. 440. adeoque quo tempore ſupererant plures qui rem vidiſse debuerant; quandoquidem anno tantum 397. deceſsit Nectarius. Quis porro exiſtimet Socratem, uti factum toti urbi ampliſsimæ cognitum narraſse id quod nemo uſquam audiiſſet? 2. Quia ſcribit Socrates id quod a Nectario factum erat Conſtantinopoli, ab aliis pene omnibus Eccleſiis ejuſdem exemplo factum eſſe. Atqui undecumque in iis Eccleſiis adverſus infidum Scriptorem reclamatum eſset, ſi hæ vel nullum unquam Pœnitentiarium habuiſsent, vel hactenus retinuiſsent. 3. Quia idem factum referunt Epiphanius; Nicephorus & Caſsiodorus, ſine ulla reprehenſione, proinde ut extra controverſiam omnem poſitum. Annon porro concidet tota hiſtoriæ fides, ſi eventus nemini unquam ſuſpectos, quia incommodi ſint, in dubium vocare liceat?

At ſuſpicari tamen licebit cum Doctiſ. Petavio in notis ad Epiphan. pag. 244. Socratem eo loci tecte ac callide Novatianæ aſperitatis virus inſtillare, cum fingit *Pœnitentiarium Presbyterum* excipiendis lapſorum peccatis inſtitutum tantummodo fuiſse *poſtquam Novatiani ſe ab Eccleſia ſejunxiſſent:* quaſi antea Novatianorum crudelitatem ſequeretur Eccleſia. Longe æquior Sozomenus, qui Presbyteri hujus originem hinc repetit, quod *in petenda venia*, ſeu ad obtinendam peccati remiſsionem *peccatum neceſſario confiteri oporteat.*

2. Alii exiſtimant ſublatam a Nectario Confeſsionis etiam ſecretæ 128
legem; atque ab eo graviter ea in re fuiſse peccatum. Ita Thomas Netterus, a natali in Anglia ſolo Waldenſis nuncupatus, & Carmelita, Tomo 2. Cap. 141. & Melchior Canus part. 5. de Pœnitentia ad argumentum 6. quorum prior obiit an. 1430. poſterior an. 1560. Verum ſi ferri poteſt ſolutio hęc quoad Nectarium, modicę vel nullius ſcientię hominem, non certe quoad Antiſtites alios, quos Nectarii exemplum ſecutos fuiſse tradit Socrates.

3. Petavius in notis ad Epiphan. hæreſ. 59. & ante cum Bellarminus 129
Lib. 3. de Pœnit. Cap. 14. non confeſsionem, ſed Pœnitentiam publicam

a Nectario ſublatam fuiſse contendunt; tum quia id ſuadet Hiſtoriæ contextus: tum quia id Conſtantinopoli ſublatum eſt, quod Romæ & alibi paſſim perſeveravit. Sed neque conjectura hæc veri admodum ſimilis videtur; tum quia, ut ſolide, contra morem ſuum, obſervat Dallæus, vix credere fit, *in tanta tamque celebri Eccleſia, Pœnitentiam publicam tot Canonibus ſancitam, inque univerſali uſu poſitam, & Apoſtolica auctoritate non obſcure ſubnixam*, ſimul & ſemel concidiſse; Tum quia cum Nectarii exemplum ſecuti ſint Epiſcopi complures, non Conſtantinopoli tantum, ſed & in toto paſſim Oriente intercidiſset Pœnitentiæ publicæ uſus. Id autem falſum eſse liquet vel ex ipſo Chryſoſtomo, immediato Nectarii ſucceſsore, qui pluribus in locis publicæ Pœnitentiæ meminit, maxime autem Homil. 3. in Epiſtola ad Ephef. ubi: *Audis*, inquit, *præconem ſtantem & dicentem: Quicumque eſtis in Pœnitentia abite*. Legatur ea de re Gallicus ſcriptor vitæ S. Chryſoſtomi Lib. 11. Cap. 17.

130 4. Alii ſublatam tantum confeſſionem publicam occultorum peccatorum contendunt. Ita Morinus Lib. 2. de Pœnit. Cap. 9. num. 5. & ſeq. His præmiſſis jam ad objectionem.

131 Reſp. neg. min. & dico 1. tolli potuiſse Pœnitentiarium Presbyterum, de quo Socrates & Sozomenus (ſicut nunc tolli poſset major Pœnitentiarius Cathedralium) abſque eo quod tolleretur confeſſio ſacramentalis; 2. hanc de facto non fuiſse ſublatam.

132 Et quidem quod Pœnitentiarius ille citra confeſſionis diſpendium tolli potuerit, patet 1. quia ab Eccleſiæ initio inſtitutus non fuerat, ſed tantum ſub Decianæ perſecutionis tempus, & occaſione Novatianorum, *ne* ſcilicet, ut notat Bellarminus ibidem, *hæretici illi Catholicos reprehendere poſſent, quod lapſos ad communionem nimis facile admitterent*. Ergo eodem ſublato res in eo erant ſtatu quo fuerant ante Decii tempora: Tunc autem & antea viguiſse confeſſionem ſupra probavimus. 2. Quia præter Pœnitentiarium hunc erant alii qui confeſſiones exciperent; Tum quia is ſolus in numeroſiſſima civitate, qualis erat Conſtantinopolis, excipiendis, ſeu ad inſtructionem, ut Dallæo placet, ſeu ad veniam, ut volumus, omnium Fidelium confeſſionibus par eſſe non potuiſset; Tum quia Serapion, teſte apud Euſebium Lib. 6. Cap. 44. Dionyſio Alexand. ut a crimine quod ſacrificando commiſerat, abſolveretur, *unum ex Presbyteris*, accerſiri precatus eſt; Tum quia

T. 1. p. 253. ex Origene cit. Homil. 2. in Pſalm. 37. *Circumſpiciendum eſt diligentius cui peccata* ſua *confiteatur* Pœnitens: ſi autem uni tantum confiteri licuiſset, quis conſilio & delectui locus? 3. Quia Pœnitentiarium hunc, non pro omnibus qui peccaſsent, ſed pro his tantum, qui in certo genere, publicæ Pœnitentiæ obnoxio, deliquiſsent, inſtitutum fuiſse evincit ipſa Socratis & Sozomeni narratio. Ex ea enim conſtat, 1. Pœnitentiarum hunc inſtitutum fuiſse adverſus illos qui in Deciana perſecutione ſacrificando lapſi erant; quod delictum ſolemni & gravi pœnitentia multari ſolebat. 2. Eumdem ſublatum fuiſse occaſione ſacrilegæ conſtuprationis, quæ in notitiam populi venit, ſeu ex confeſſione criminis palam & imprudenter facta, ſeu ex Pœnitentia publica quæ ſcelus manifeſtaverit. 3. Denique ejuſdem Presbyteri munus fuiſse ut *Pœnitentibus præeſſet*.

Atqui

Digitized by Google

Atqui Pœnitentium nomine apud veteres ſic deſignabantur, qui Pœnitentiæ publicæ ſtadium decurrebant. *Eum Pœnitentem dicimus*, ait Concilium Toletanum 1. *qui poſt Baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis publicam Pœnitentiam gerens, ſub cilicio, divino fuerit reconciliatus altari*. Et vero Pœnitentiarius ille id in Eccleſia CP. fieri curabat, quod *ſtudioſe* obſervabatur *Romæ*, ubi in *Propatulo erat Pœnitentium* publicorum *locus* &c. Unde liquet officium ejus ſpectaſſe illos qui crimina quædam Pœnitentiæ ſolemni ſubjecta perpetraſſent. Jam vero tolli poteſt qui certo peccantium generi operam navat, abſque eo quod abjiciatur ceterorum cura. Ergo, erigat vel demittat aures Calvinus, ſtat 1. contra ipſum, Pœnitentiarium a Nectario tolli potuiſſe, abſque eo quod tolleretur confeſſio ſecreta. *Sozom. T. 1. Conc. p. 1223. E.*

Neque minus conſtat, reipſa ſublatam non fuiſſe a Nectario confeſſionem. 1. Enim hanc ad ſalutem omnino neceſſariam eſse ſtatuerunt Patres antiqui; idemque fecit Chryſoſtomus Nectarii ſucceſſor, ut ex dictis conſtat, & ex dicendis firmabitur: Fecit & Joannes Jejunator, qui utriuſque Sedem ann. 585. occupavit. Fecit demum Trullana Synodus ſupra n. 78. 2. Non graviora tantum, ac Pœnitentiæ publicæ ſubjecta; ſed & vulgaria etiam confeſſioni ſubjacuiſſe ex Sozomeno aperte conficitur. Is enim ſcribit 1. in eo Pœnitentiario requiſitum imprimis fuiſse, ut *prudentia* & TACITURNITATE polleret. Ad quid autem taciturnitas iſthæc, ſi vel publica fuiſſet confeſſio, vel tantum de criminibus publicis? 2. Mulierem illam *ſua* Pœnitentiario *delicta poſt Baptiſmum perpetrata* SIGILLATIM detexiſſe. Eane vero nihil cogitatione deliquerat? nihil admiſerat quod ſolemnis Pœnitentiæ ſtadio non indigeret? 3. Ideo id factum, quia ad obtinendam veniam, *peccatum* NECESSARIO *confiteri oporteat*. Idne porro ſuſtulerit Nectarius, quod fieri *neceſſario* deberet. Ergo ſtat 2. contra Dallæum confeſſionem ſublatam non fuiſſe. 133

Inſt. 1. Abolitio Pœnitentiarii gravem intulit Eccleſiaſticæ diſciplinæ plagam, ut apud Eudæmonem ipſum conqueſtus eſt Socrates. Atqui non ita ſe res habuiſsent, ſi ſuperfuiſset aliquis confeſſionis uſus. An enim hodie conclamata eſset Fidelium ſalus, ſi in una vel multiplici Eccleſia tolleretur Major Pœnitentiarius? Nequaquam ſane, quia eodem amoto non deficerent alii. Ergo. 134

Confirm. quia ſi ſuperſtes manſiſset uſus confeſſionis, Eudæmon Socratis querelam facile eluſiſset, regerendo, id quod a Pœnitentiario fiebat, pari ſucceſsu præſtandum ab aliis Presbyteris, qui Fidelium confeſſiones excepturi erant. Atqui nihil tale oppoſuit Eudæmon. Ergo. 135

Reſp. neg. min. Id enim vi officii ſui faciebat Major Pœnitentiarius, quod a nullo alio æque præſtari poterat. 1. Enim morum ſanctitati cenſoria quadam & publica auctoritate invigilabat: cumque in id unum eſset intentus, jugiter & ſerio invigilabat. 2. Non ea tantum, quæ ſibi ultro a Pœnitentibus deferebantur peccata excipiebat; ſed auditis, ut perſpicue tradit Socrates, teſtium delationibus, urgebat reos, ut ſuo ſe Tribunali offerent, ibidem congruæ Pœnitentiæ addicendos; quod indicare videtur Origenes, cum Lib. 5. adverſus Celſum ait, *apud Chriſtianos quoſdam conſtitui ad inquirendum in vitam & mores eorum qui ad Sacra accedunt; ut ii qui turpia perpetrant facinora, a publicis conventibus arceantur*. 3. Poſt accepta ſecre- 136 *T. 1. p. 451.*

to Pœnitentium flagitia, quędam deſignabat ab iis, prout Eccleſiæ intererat, in ſolemni Fidelium conventu expianda. 4. Publicis hujuſmodi Pœnitentibus præerat, & ſcrutabatur diligenter, an & quatenus impoſito ſibi penſo ſatisfacerent. Atqui extincto Pœnitentiarii officio, nullus fuit qui tanta hęc bona promovere poſset. Non alii Presbyteri, quia nullam ad id muneris habebant juriſdictionem: Non Epiſcopi, qui aliis diſtenti negotiis huic tanto vacare non poterant. Ergo ſuperſtite etiam privata confeſſione diſciplinam Eccleſiaſticam graviter labefactavit Nectarius. Extunc enim Pœnitentiæ non alii ferme ſubjacuerunt, quam qui vel eam expeterent ſponte, vel ſcandaloſum aliquid perpetraſsent. *Non amplius delicta ſua invicem coarguerunt* Fideles. Labente in dies Pœnitentia publica, quæ quoddam erat excommunicationis genus, communicatum eſt operibus tenebrarum. Demum decrevit inſigniter publicæ confeſſionis conſuetudo.

Socrat. Sup.

Ex his patet, magnum occurrere diſcrimen inter Pœnitentiarios, quales erant Nectarii tempore, & nunc ſunt. Unde non ita noceret eorumdem hodie ſuppreſſio; quam tum nocuerit. Noceret tamen plurimum: quoti nempe vel uno majoris Pœnitentiarii nomine deterrentur a peccato!

137 Ad confirm. patet ex dictis ſolutio: conſtat enim a nullo alio prœſtari potuiſse, id quod a Pœnitentiario prœſtabatur. Ceterum, & id obſervari velim, non objiciebat Socrates, abolito jam Pœnitentiario neminem fore qui peccata ſua confiteretur, ſed neminem fore qui alterius peccata coargueret.

138 Inſt. 2. Sublato Pœnitentiarii illius officio, ſublatum eſt illud omne quod præſtabat Pœnitentiarius. Atqui Pœnitentiarius non publica tantum ſed & occulta peccata excipiebat. Ergo ſublato ejuſdem officio ſublata eſt etiam occulti cujuſque peccati confeſsio.

139 R. neg. maj. nam ſublata fuit quidem obligatio confitendi illi Pœnitentiario, adeoque publicam illam quam vel invitis imponebat Pœnitentiam ſubeundi: at non magis ſublata eſt obligatio alii cuipiam confitendi, quam nunc tolleretur obligatio abſolute & ſimpliciter confitendi, ſi tolleretur major Pœnitentiarius. Et vero, tametſi Pœnitentiarius ille peccatorum etiam occultorum confeſsionem exciperet, quia erat id neceſsum ad integritatem confeſsionis; non tamen ſolus excipiendis Fidelium confeſsionibus vacabat: cum ad id ne centum quidem in Urbe CP. ſatis fuiſsent. Hinc eo ſublato permanſiſse uſum confeſsionis teſtantur Pœnitentiales Libri Orientalium, præcipue Joannis Jejunatoris, Joannis Monachi, Nicephori Cartophilacis, Simeonis Archiepiſcopi Theſsalonicenſis, Gabrielis Philadelphiæ Metropolitani, ut videris apud Arcudium, Goarium, &c.

140 Inſt. 3. Si ſublato Pœnitentiario permanſiſset obligatio confeſsionis, non magis quam antea liberum fuiſset ad Sacramenta pro nutu & arbitrio accedere. Atqui falſum conſequens: Cum ex Socrate Nectarius *unicuique permiſerit pro arbitrio & pro animi ſui conſcientia ad Sacramentorum communionem accedere.*

141 R. neg. maj & dico 1. abrogato ſemel Pœnitentiario multo liberiorem quam antea fuiſse communionis uſum. 2. Non ita tamen liberum fuiſse ut nulla ſupereſset obligatio confeſsionis: proinde quod ait Socrates, unicuique fuiſse permiſsum ad Sacramenta accedere pro arbitrio, non intelligendum eſse abſolute, ſed comparate ad tempus prœcedens.

Et

Et quidem 1. quod poſt abrogationem Pœnitentiarii multo liberior fuerit acceſsus ad Sacramenta, res eſt meridiana luce clarior. Cum enim is anxie & ſollicite inquireret in mores Fidelium, delationes acciperet, de diffidiis, de compotationibus, de ceteris quæ ſcandalo & offenſioni fuiſſent, admoneretur; nemo erat publice flagitioſus (quoti autem id genus occurrunt in Urbibus populoſis) qui niſi per eum ad Sacramenta accedere poſset. Quin neque ſatis erat eumdem adiiſse; niſi præſcripta ab eo Pœnitentia impleretur ad unguem. Hæc autem omnia ſimul cum ipſo pene corruerunt; adeo ut præter certi ordinis facinoroſos vix quiſquam a ſacra Menſa palam excluderetur. At conſtat nihilominus 2. ſemper remanſiſse confeſſionis obligationem, quæ tametſi ab hypocritis eludi facilius poterat, ut nunc poteſt, vere tamen ligabat conſcientiam. Unde ſumma illa ad communionem accedendi libertas, de qua conqueritur Socrates, non abſolute, ſed comparate ad præcedens tempus intelligenda eſt. Si enim ex tunc omnimoda unicuique fuiſset libertas ad ſacra pro arbitrio accedendi, nulla a fortiori remanſiſset Pœnitentia publica: cum hæc, & ſæpe ad longum tempus, arceret a ſacra Communione. Atqui tamen negat Dallæus ſublatam una cum Pœnitentiario fuiſse publicam Pœnitentiam. Cur porro? quia ejus deinceps ſuperſunt monumenta. Atqui ſuperſunt & confeſſionis ut ſæpius probatum eſt. Ergo.

Inſt. 4. Socrates de dato ab Eudæmone Pœnitentiarii abrogandi conſi- 142
lio quæritur, quia, inquit, *antea minora erant peccata, tum ob verecundiam eorum, qui ſua ipſi delicta enuntiabant; tum ob ſeveritatem judicum qui ad id erant conſtituti*. Atqui ſi ſuperſtes manſiſset confeſſionis privatæ uſus, incommoda hæc locum non habuiſsent. Manſiſset enim, ut & nunc eſt, verecundia confitendi, & judicum ſeveritas.

Reſp. neg. min. 1. enim plura ſublato Pœnitentiario debuerunt eſse pec- 143
cata, quia nemo jam timebat ne coram eo citaretur, ne peccati convinceretur a fratribus ſuis, ne publicæ Pœnitentiæ ſtadium ad amuſſim perſolvere teneretur, aut, ſi renueret, percuteretur anathemate: Hæc enim jam nonniſi inſigniter & notorie facinoroſis imminebant. 2. Major erat verecundia confitendi cui nolles, cui aliquando notus eſses, quique ad publicam confeſſionem poſset te adigere, ſaltem juxta plures; de quo infra. 3. Major erat ſeveritas hominis mille inter alios electi ut ſeverior eſset, quam aliorum communiter, ut probat cujuſque temporis experientia. Ergo fieri nequit ut Pœnitentiarii abrogatio ſanctam Eccleſiæ ſeveritatem graviter non imminuerit.

Ceterum non abs re fuerit animadvertiſse facile potuiſse decipi Socratem in his in quibus a Sozomeno circa Nectarii factum diſsentit. Si enim Dallæus, etſi medio in Galliæ ſinu degens, tot aperte falſa ſcripſerit, puta, Eccleſiaſtica jejunii lege, qualis apud nos viget, ſolam a carnibus abſtinentiam præcipi, non autem prohiberi abundantem cœnam; obligari nos ad jejunium Feria VI. & Sabbato; in Gallia vigere Adventus jejunium, non ſecus ac Quadrageſimæ: * quis miretur ſi Socrates, ceteroqui Novatianæ fuliginis ſuſpectus, vero minus & caute de Nectarii facto ſcripſerit?



* Dallæus de Jejunio & Quadrag. Lib. 1. Cap. XI. & XIV. & Lib. 4. Cap. V.

144 Inſt. 5. & quæres quid ergo abrogaverit Nectarius. Juxta nos enim non abrogavit Pœnitentiam publicam, quę ubique deinceps in uſu fuit. Non abrogavit confeſsionem publicam occultorum peccatorum, quam plures nuſquam in uſu fuiſse volunt. Ergo vel nihil prorſus, vel confeſsionem privatam ſuſtulit.

145 Reſp. mirum eſse quod hęc interrogemur, quaſi ex dictis non appareat, abrogatum eſse munus Pœnitentiarii, id eſt inquiſitoris morum, & judicis auſteri, qui peccantes ad tribunal ſuum ſiſteret invitos, eorum delicta ſedulo ſcrutaretur, Pœnitentiam condignam indiceret, & adimpleri curaret. Certe qui hęc demit, etſi nec confeſsionem lege divina pręceptam, nec Pœnitentiam publicam uſu communi obſervatam demat, magna tamen & gravia ſuſtuliſse merito dicitur.

Sed quis ergo deinceps Pœnitentię publicę prǫfuit? Sane ad eum reverſa eſt, qui eidem ante inſtitutionem, Pœnitentiarii prǫerat, id eſt ad Epiſcopum, qui aliis diſtentus negotiis, eidem quantum opus erat, invigilare non potuit: & inde nova mali labes.

146 Objic. 2. S. Chryſoſtomus confeſsionis privatę legem pluribus in locis ſubvertit; pręcipue autem Hom. 21. ad populum Antioch. nunc Catecheſi 2. ad Illuminandos, ubi ſic: *Neque hoc tantum eſt admirabile, quod Deus nobis peccata dimittat; verum & quod ipſa non revelet, nec manifeſta faciat, nec accedentes cogat in medio patrata edicere, ſed* SIBI SOLI *rationem reddere jubeat, & ſibi confiteri*. Sed qui tantum jubet hominem, ſibi ſoli ſua confiteri peccata, eidem non indixit legem homini confitendi. Ergo Deus, &c.

147 Reſp. diſt. maj. Deus non cogit accedentes ad Baptiſmum peccata ſua revelare, C. non cogit Fideles jam baptizatos, qui ad Pœnitentiam accedunt, N. Itaque ſi Chryſoſtomus eo loci Cathecumenos ſolos alloquatur, nihil ex eo contra baptizatorum confeſſionem extundi poteſt. Atqui reipſa ſolos Cathecumenos alloquitur eo loci S. Doctor. Minor patet, tum ex ipſo Homiliæ hujus titulo, qui ſic habet: *Catecheſis ad illuminandos:* tum ex Sermonis contextu, ubi hæc: *Prius dixi, & nunc dico, & dicere non deſiſtam: Si quis morum vitia non correxit .·. ne baptizetur*. Porro Cathecumenos a confeſſionis lege immunes eſſe vel ipſis pueris notum eſt. Sed nedum hinc inferri poſſit ceteros Fideles eadem lege non teneri, imo contrarium quadantenus colligi poteſt. Quæ enim tanta ratio gratulandi Cathecumenis quod citra confeſſionem a peccatis abluantur, ſi pari modo ceteri Fideles veniam obtinuiſſent peccatorum?

148 Inſt. 1. Indubie de baptizatis loquitur Chryſoſtomus Hom. 30. quæ eſt 5. de incomprehenſibili Dei natura, & alibi paſſim. Atqui iis in locis exerte declarat, ſatis eſſe ut iidem Deo peccata ſua confiteantur. Sic ille: *Rogo & oro, Fratres chariſſimi, crebrius Deo immortali confitemini, & enumeratis veſtris delictis veniam petatis .·.·. Non enim te in theatrum conſervorum tuorum duco: non hominibus peccata tua detegere cogo: conſcientiam tuam expande coram Deo: oſtende ipſi vulnera, & ab eo medicamenta poſtula. Licet enim taceas, cuncta illa optime novit. Dic igitur, ut id lucro tibi ſit: dic, ut illis hic depoſitis illinc abeas purus & a delictis vacuus, & ab intoleranda promulgatione illa libereris.*

Hom. 56. quæ erat 8. nunc 6. de Pœnitentia, ad id Pauli: *Probet autem ſe ipſum homo*, &c. ſic loquitur; *Non revelavit ulcus, non in commune thea-*

*theatrum accuſationum produxit, non delictorum teſtes ſtatuit, intus in conſcientia*, ASTANTE NEMINE PRÆTER EUM QUI CUNCTA VIDET.

Hom. 57. nunc 3. de Pœnit. *Deo ſoli dic peccatum tuum .˙. & dimittitur tibi.*

Hom. 2. in Pſalm. 50. nunc inter ſpurias rejecta: *Peccata tua ipſe commemora ut ea deleas. At pudet te peccata confiteri? Dic ea quotidie in oratione. Num dico ut ea conſervo exponas qui te probris impetat? Dic Deo qui iis medetur.*

Demum Hom. 4. in Lazarum: *Cur te, quæſo, pudet & erubeſcis dicere peccata tua. Num enim homini dicis, ut te probro afficiat? Num enim conſervo confiteris ut in publicum proferat? Imo vero ei qui Dominus eſt, ei qui tui curam gerit, ei qui humanus eſt, ei qui medicus eſt, oſtendis vulnera.* Ergo.

Reſp. 1. His ego teſtimoniis, ſi, quod infortunium miſericors Deus avertit, Calviniſta natus eſſem, ad verum revocarer. Nempe dicerem mecum: Urget iis in locis ac præcipit Chryſoſtomus aliquid arduum valde, 149
& a quo plures pudore & verecundia deterreantur. Ergo urget & præcipit confeſſionem, quæ ſoli Deo fieri dicatur, quia fiat Miniſtro vices Dei gerenti. Prob. ſequela: quia confeſſio ſoli Deo facienda *qui cuncta videt*, doloris quidem multum parere debet, ſed nihil pudoris illius, qui nonniſi per crebras exhortationes vinci poſſit. Pudeat peccatorem deliquiſſe, nihil mirum; ſed quod pudeat ipſum delicta ſua ei confiteri qui omnia melius norit, quam peccator ipſe; imo qui ea ut plurimum revelat peccatori, alioqui eadem vel minime, vel non ſatis intellecturo: id utique conceptum ſuperat. Neque hic aliud quam Pſeudoreformatæ gentis teſtimonium requiro. Sane fatebuntur ſinguli, non id ſibi arduum eſſe ut ſcelera ſua Deo confiteantur, ſed ut ab iis ſerio & gemebunde reſipiſcant.

Reſp. 2. diſt. min. Docet Chryſoſtomus ſatis eſſe ut Fideles peccata ſua 150
confiteantur Deo ſoli, ſatis, inquam, ad delenda peccata, C. ſatis eſſe ad implendam Chriſti legem, Subd. & tunc vox *ſoli* excludit confeſſionem palam & coram omnibus faciendam, C. & excludit Sacerdotem, qui gerat vices Dei, N. Itaque ſi tantum doceat Chryſoſtomus, 1. peccata humili coram Deo confeſſione, id eſt, vera & genuina contritione deleri; 2. eadem peccata ſoli Deo aperienda eſſe, hoc ſenſu, quod palam & coram fratribus noſtris aperienda non ſint; nihil inde contra nos, qui utrumque fatemur, poterit concludi; & multo minus, ſi S. Doctor, præter confeſſionem hanc multa alia ad ſalutem neceſſaria eſse agnoverit. Atqui hæc omnia conſtant.

Primum patet ex cit. Hom. 2. in Pſalm. 50. ubi ſic Chryſoſtomus: *Peccata tua ipſe commemora ut ea deleas .˙. Dic ea quotidie in oratione .˙. Dic & lacrymas funde. Peccata tua in libro ſcripta ſunt: ſpongiæ inſtar ſunt lacrymæ tuæ. Lacrymas mitte & obliterantur .˙. Cum autem in lectum, hoc eſt, ad tranquillum portum te conjeciſti, nec ullus eſt qui tibi moleſtiam exhibeat, dic cordi tuo & animæ tuæ: Exegimus hodiernam diem, o anima: quid boni fecimus, aut quid mali admiſimus? ac gehennæ recordare, ut metu affectus bonum augeas, malum autem de medio tollas. Si in lecto ſis, atque ibi peccata tua in memoriam venerint, collacryma, atque hac ratione in lecto delere potes. Deum tuum roga atque obſecra; ſicque corpus tuum ſomno trade, poſtea quam prius peccata confeſſus fueris*, &c. In his & aliis ſimilibus, quę ad tædium urgentur a Dallæo, id unum vult Chryſoſtomus, ut Fide-

les quotidie ante ſomnum examen ineant conſcientiæ ſuæ ; quidquid per diem fecerint mali, ſincere deteſtentur ; & in eo ſe conſtituant ſtatu, in quo ſupremo Judici, ſi forte hac nocte vocet, reſpondere poſſint, ejuſque miſericordiam experiri. Et hoc ſollicite adimplent qui pietatem profitentur : At ſicut non excludunt propoſitum ea deinceps præſtandi quæ neceſſaria eſſe poſſint ; ſic nec excluſiſſe cenſendus eſt Chryſoſtomus.

Secundum non minus conſtat ex ipſis quæ objiciuntur locis, *Non cogit Deus*, ait S. Doctor, *in medio procedentes quæ peccavimus annuntiare. Non dico tibi ut ea dicas conſervo tuo qui te probris impetat. Non confiteris conſervo tuo ut in publicum proferat.* Atqui hæc excludunt quidem confeſſionem, vel publicam, ſeu, ut loquitur Sozomenus, *tanquam in theatro, circumſtante totius Eccleſiæ multitudine;* vel faciendam conſervo alicui, ſeu paris conditionis homini, qui audita crimina vel exprobret, vel evulget : ſed nullatenus excludunt confeſſionem Miniſtro Dei faciendam. Quare porro? quia apud omnes, potiſſime vero apud Græcos, confeſſio facta Sacerdoti, ſoli Deo fieri dicitur. Hinc, ut notat Jacobus Goar * in Euchol. Græcium, Græcus Sacerdos confeſſionem excepturus, ait Pœnitenti : *Ne, quæſo, erubeſcas ; non enim mihi peccata enuntias, ſed Deo apud quem conſiſtis.* Hinc Joannes Jejunator ſupra laudatus in Pœnitentiali : *Nec ego*, ait ad Pœnitentem, *tibi abſolutionem concedo, ſed per me Deus.* Hinc demum Chryſoſtomus ipſe Hom. 50. in Matth. docet hominem non operari Euchariſtiam ; quia non a ſe, ſed ut Chriſti Miniſter operatur.

* *Obiit an. 1653.*

151 Confirm. 1. Vel Chryſoſtomus, dum ait : *Confitere Deo peccata tua & ea delebis*, ſola hac confeſſione ad juſtificationem contentus eſt, vel non. Si non; ergo intelligi debet *poſitis ponendis :* hæc autem quæ ſint ex aliis ejuſdem textibus dijudicandum eſt. Si ſic; ergo, juxta Chryſoſtomum, nihil opus fuit, ut fur ablata reſtitueret, ut calumniator læſam proximi famam repararet; & multo minus ut qui ſcandaloſe deliquerat, ſcelus ſuum ſolemni Pœnitentia expungeret. Hæc autem quam abſurda ſint, nemo non intelligit. Atque hinc

152 Confirm. 2. Non magis, dum factam ſoli Deo confeſſionem celebravit Chryſoſtomus, Sacramentalem excluſit, quam Pœnitentiam publicam; imo multo minus, cum hæc illa longe ſit difficilior. Atqui hanc tamen non excluſit, fatente & probante Dallæo : ergo nec illam.

153 Inſt. 1. Qui negat homini confitendum, quamcumque homini factam confeſſionem excludit. Atqui Chryſoſtomus ∴ Sic enim habet Serm. 58. *At verecundaris & erubeſcis enuntiare peccata ? Sane quidem ſi coram hominibus ea dicenda eſſent & evulganda ; non tamen ita pudere te oporteret ∴ Jam vero neque neceſſarium eſt teſtibus præſentibus confiteri ∴ Deus te confitentem ſolus audiat, Deus qui peccata non exprobrat, ſed confeſſione delet.* Ergo.

154 Reſp. diſt. min. Negat homini confitendum palam & *præſentibus teſtibus*, qui confeſſum crimen exprobrent aut evulgent, C. ſecreto & privatim, N. Totus eſt iis in locis Chryſoſtomus, ut commendet benignitatem Dei, qui cum peccatores ad publicam delictorum ſuorum confeſſionem adigere potuiſset, eum Pœnitentiæ ordinem conſtituit, in quo citra ullum famæ diſpendium veniam conſequi poſſint. *Si quis*, ait Homil. 21. ad

21. ad populum Antioch. *ex ſæcularibus Judicibus alicui captorum latronum; vel eorum qui ſepulchra effodiunt, diceret ut peccata confiteretur & dimitteretur; omni certe promptitudine hæc ſuſciperet, ſalutis cupiditate pudorem contemnens. Hic vero ∴ peccata dimittit, nec cogit præſentibus quibuſdam ea palam confiteri. Cum ergo apud homines rei & publice notentur, & poſt publicam peccatorum agnitionem vitam amittant, contra apud Deum ( tanta ejus benignitas eſt ) & nullus infamiæ timor eſt, & ſimplici ac nuda, eaque ſecreta, peccatorum confeſſione ſalus illico comparatur.* Ubi publicam tantum confeſſionem rejici ipſe S. Doctoris ſcopus demonſtrat; vixque dubium quin tantopere confeſſionis ſecreto inſiſtat, ut tacite condemnet indiſcretam matronæ illius confeſſionem, quæ tantum Nectarii tempore ſcandalum dedit; & ſubinſinuet nihil jam tale timendum eſſe. Quod autem non ideo confeſſionis ſacramentalis neceſſitatem inficiatus ſit, patet 1. quia ſi confeſſio Deo facienda ad confeſſionem homini faciendam ordinata non fuiſſet, nihil erat cur tot in Homiliis omnes facundiæ ſuæ nervos intenderet Chryſoſtomus, ut probaret excutiendam eſſe ab ea confeſſione verecundiam omnem: an enim tantus pudor ea cuipiam confitendi quæ longe plenius norit, quam noverimus nos! 2. Quia reipſa Chryſoſtomus alibi pluries docet confitendum etiam Dei Miniſtro. Sic Hom. de Samaritana: *Qui homini detegere peccata erubeſcit neque confiteri vult ∴ in die illa judicii, non coram uno vel duobus, ſed univerſo terrarum orbe ſpectante traducetur.*

Inſt. 2. Ille negat quamcumque confeſſionis homini faciendæ neceſſitatem; qui nullam agnoſcit confeſſionem mediam inter ſecretam quæ ſoli Deo fit, & publicam. Atqui Chryſoſtomus, &c. Qui enim confeſſionem *ſoli Deo* factam in ſecreto conſcientiæ, ſemper opponit publicæ, citra ullam mediæ alterius mentionem; ille nullam aliam agnoſcit confeſsionem quæ inter utramque media ſit. Atqui &c∴ 155

Reſp. 1. neg. maj. tum quia ſecundum Eccleſiæ, præſertim Græcæ, phraſim, confeſsio ſacramentalis, non homini, ſed Deo fieri dicitur, ut jam obſervavimus: tum quia Sacerdos vices gerit Dei, nec tam abſolvit quam Deus; tum quia confeſsio Sacerdoti facta perinde quoad ſecretum ſe habet, ac ſi fieret uni Deo: porro ſecretum hoc præcipue attendebat Chryſoſtomus, ut ex ſola Orationum ejus lectione conſtat. 156

Reſp. 2. neg. min. etſi enim quibuſdam in locis diſſerat Chryſoſtomus de confeſsione ſoli Deo immediate facienda; in aliis tamen, nec raro, faciendam Sacerdoti confeſsionem meminit. Qui enim docet collatam a Chriſto fuiſſe Sacerdotibus poteſtatem retinendi & remittendi peccata; qui quæ in terris ligantur ab iiſdem, in Cœlo ligari declarat; qui fideles munit contra pudorem ex confeſsione homini facta ſubſequi conſuetum; ille profecto confeſsionem agnovit, quæ in ſenſu objectionis media foret inter eam quæ Deo fit ſoli, & publicam. Atqui conſtat ex probationibus Chryſoſtomum, &c. Unde id quod objicit Dallæus, peccatores ab omni verecundia eximi per Chryſoſtomum; omnino falſum eſt, ſi, ut debet, ſumatur generaliter. Etſi enim pudorem illum excutit, qui confeſsioni publicæ inhæret: at non eum qui arcanam confeſsionem utcumque comitatur. Patet id ex textu paulo ante repetito. 157

Inſt. 3. Chryſoſtomus Hom. 56. quæ eſt 8. de Pœnitentia, evolvens 158

illud

illud Pauli mandatum : *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat*, ſic loquitur : *Non revelavit ulcus, non in commune theatrum accuſationem producit, non delictorum teſtes habuit : intus in conſcientia*, ASTANTE NEMINE *præter eum qui cuncta videt Deum, inſtitue judicium & peccatorum examen atque inquiſitionem*. Et Hom. 28. in 1. Corinth. hæc in eumdem ſenſum habet ; *propterea dicit* Apoſtolus, Probet ſe unuſquiſque & tunc accedat : *Neque juſſit alteri alterum probare; ſed ſibi ſe ipſum, faciens judicium ad quod populo non pateat aditus, & probationem quæ careat teſtibus*. Ut autem pateat quantopere hæc ſancti Chryſoſtomi doctrina doctrinæ Tridentinæ adverſetur, ſufficiet iſthæc Seſs. 13. Cap. 7. verba referre : *Communicare volenti revocandum eſt in memoria* Apoſtoli *præceptum* : Probet ſe ipſum homo. *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat*.

Ex hac, qua nulla poſſit eſſe apertior, oppoſitione ſic diſputo. Si quando urgeret neceſſitas confeſſionis ſacramentalis, tunc certe cum probare ſe ipſum debet homo, ut ad Euchariſtiam accedat. Res patet ex Trid. Atqui ne tunc quidem temporis neceſſaria eſt confeſſio, juxta Chryſoſtomum. Confeſſio enim ad eam probationem neceſſaria non eſt, quæ per ipſum Pœnitentem, *intus & nemine præter Deum aſtante* fieri debet. Atqui ex Chryſoſtomo, &c.

159 Reſp. 1. ad ſummum ex iis Chryſoſtomi textibus ſequi S. Doctorem exiſtimaſſe confeſſionem Euchariſticæ communioni non eſſe neceſſario præmittendam; non autem ab eo negatam abſolute hujuſmodi confeſſionis neceſſitatem. Sicut enim hodieque inter Catholicos diſputatur, an mortaliter reus ante debeat confiteri quam Sacramenta adminiſtret, nec tamen dubitatur an aliquando ſit confitendum : ſic Chryſoſtomo videri potuiſſet, hominem vere contritum ad communionem accedere poſſe ; & poſtmodum confiteri. Sane aliud eſt inquirere an confeſſio ſit neceſsaria ; aliud quo tempore urgeat ejuſdem obligatio. Ergo ſtricte & preſſim loquendo nihil contra ſubſtantiam confeſſionis ex Chryſoſtomo deduci poteſt.

160 Reſp. 2. neg. maj. non enim urget neceſsitas confeſsionis, cum homo ſe probat, ſed poſtquam probavit ſe, & hac probatione, quæ merum eſt conſcientiæ examen, intus & coram Deo, ſe ſe graviter peccaſse detexit. Nimirum probatio de qua eo loci diſserit Chryſoſtomus, ea eſt qua homo ſui *judicium inſtituit, & peccata ſua inquirit atque examinat*. Hæc autem probatio & ſine confeſsione ſacramentali fit, & ad eam neceſsario ex natura rei non ordinatur : quia fieri poteſt ut quis ſe nullo gravi peccato teneri animadvertat. Hanc equidem probationem in graviter reis ſequitur alia probatio per ſacerdotem facienda : verum hanc non excluſit S. Chryſoſtomus, quia de ipſa ſiluerit. Alioqui eum omnem qui conſcientiam vere ſemel coram Deo diſcuſsit, ſacræ Menſæ omnino idoneum judicaſse dicendus eſt. Abſit porro ut tanta tanto Doctori injuria irrogetur. Num enim ſi quis ex illa prævia probatione cognoverit, ſe adverſus fratrem aliquid habere, boni alieni eſse detentorem, calumniam, ut poterat, non reparaſse, hunc ante Cœnam eximet ab obligatione reconciliationis fraternæ, reſtitutionis &c. Non dicet Dallæus,

læus, ut opinor. Ergo ſicut cogitur fateri hæc a Chryſoſtomo ſubintellecta fuiſse, vel ut omnibus nota, vel ut alibi pluries commendata; ſic & bonus concedet, ut confeſsionem paribus de cauſis a S. Doctore in objecto loco prætermiſsam eſse dicamus.

Confirm. 1. Qui poſt probationem prædictam, certos peccatores Pœnitentiæ publicæ ſubjiciebat; etſi de Pœnitentia hac non loquatur in allatis textibus; multo minus eoſdem ſecretæ confeſſioni ſubtrahere debuit: atqui, fatente Dallæo, Chryſoſtomus, &c. 161

Confirm. 2. ei non ſufficiebat prima illa probatio, quæ in ſolo conſcientiæ examine ſita eſt, qui plebem ſuam urgebat ut in majori hebdomada *diligenter & pure* ſpirituali medico, ſeu Sacerdoti peccata aperiret. Atqui Chryſoſt. Hom. 30. in Geneſ. ſupra num. 64. 162

Confirm. 3. quia Patres Chryſoſtomo coævi, quique opera ejus norant, geminam ſecernunt probationem, aliam quaſi remotam, quæ coram ſolo Deo fiat; aliam quæ, ſi opus ſit, ad Sacerdotes deferatur. Sic Auguſtinus Serm. 351. alias ult. inter 50. num. 7. *Aſcendat homo adverſum ſe tribunal mentis ſuæ ∴ atque ita conſtituto in corde judicio adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, carnifex timor. Inde quidem ſanguis animi confitentis per lacrymas profluat.* En probatio prima, primum judicium, quæ nullum, præter *Deum*, teſtem habent. At ſequitur probatio alia, proxima magis. *Cum in ſe*, pergit num. 9. S. Doctor, *protulerit ſeveriſſimæ medicinæ, ſed tamen medicinæ ſententiam, veniat ad Antiſtites, per quos illi in Eccleſia claves miniſtrantur, & tanquam bonus jam incipiens eſſe filius, maternorum membrorum ordine cuſtodito, a præpoſitis Sacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum ∴ Ut ſi peccatum ejus, non ſolum in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo aliorum eſt, atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere Pœnitentiam non recuſet*, &c. En totam præparationis ante Euchariſtiam neceſſariæ methodum. Confitetur primo & agnoſcit Pœnitens delicta ſua coram Deo. Secundo ſiſtit ſe Sacerdoti, qui judicet num peccata ejus ſecreta Pœnitentia, num etiam publica dilui debeant. Tertio Pœnitentiam hanc *non recuſat, ne lethali & mortiferæ plagæ per pudorem addat tumorem*. Hujus porro probationis partem ſecundam attigere Patres Tridentini, non excluſa prima: partem primam Chryſoſtomus, non excluſa ſecunda: utramque Auguſtinus: & ſic dum omnia diſrumpit Dallæus, omnia conciliantur a nobis. 163

Inſt. 4. Chryſoſtomus Serm. 57. de peccatis fratrum non evulgandis, publicarum concionum utilitatem ſic commendat. *Neque enim in medium adductis peccatoribus, eorum peccata ſic divulgamus; ſed communi omnibus doctrina propoſita, conſcientiæ relinquimus auditorum, ut convenientem ſuo vulneri ex iis quæ dicta ſunt eliciant medicinam ∴ Prodit enim ab oratoris lingua ſermo, qui vituperationem vitii continet, laudem virtutis, reprehenſionem luxuriæ, commendationemque caſtitatis ∴ Procedit igitur aperte ſermo, & cujuſque conſcientiæ inſidens, latenter ſuam adhibet medicinam, & priuſquam ægritudo publicetur, ſæpe reſtituit ſanitatem.* Atqui hic ſacra concio, utique citra confeſſionem, ſanat vulnera. Ergo. 164

Reſp. ſoli Dallæo datum eſſe, ut in ejuſmodi textibus, & aliis quos hinc & inde exultanter corradit, ſubverſam confeſſionis legem deprehendat. 165

Sane

Sane qui confeſſionis neceſſitatem admittimus Catholici, de verbo Dei idem dicimus quod S. Doctor. Unde in forma: Sacra concio ſanat vulnera diſpoſitive, quatenus parit contritionem, cui, ut genuina ſit, ineſſe debet votum præſtandi omnia, quæ divina vel naturali lege imperata ſunt, C. Sanat vulnera per ſe & abſque ulterioris oneris propoſito, N. Quidquid hic & alibi pluries objicit Dallæus vel ex ſola, quam admittit, publicæ Pœnitentiæ neceſſitate convellitur. Si enim hæc præter ſacras conciones neceſſaria fuerit, quidni & confeſſio ſacramentalis?

166 Objic. 3. S. Gregorius Nyſſenus Epiſt. Canon. ad Letojum ſcribit *peccata avaritiæ*, quæ ab Apoſtolo *omnium malorum radix* vocatur, *inconſiderata & abſque cura prætermiſſa eſſe a Patribus*, ſeu, ut interpretatur Balſamo, relicta eſſe *impunita & incaſtigata*. Atqui, ait Dallæus Lib. 4. Cap. 23. *locus is palmarius totum confeſſionis Innocentianæ myſterium* ſubvertit. An enim *ſine cura* prætermiſſum eſſet crimen, quod neceſſario fuiſſet confitendum, ut abſolutio ejus, debitaque Pœnitentia acciperetur a Miniſtro Chriſti?

167 Reſp. diſt. maj. ſcribit avaritiæ peccata *ſine cura*, ſeu *impunita* relicta eſſe a Patribus, quia nullæ adverſus ea canonicæ pœnæ decretæ erant, C. quia libera eſſent ab onere confeſſionis, N. Porro Gregorium in ea Epiſtola de pœnis publicis & canonicis loqui, vel ex currenti ejus lectione conſtat. Neque alio intelligi poſſunt ſenſu verba Gregorii, 1. quia præpter Dallæum nemo credet, avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus, ſine omni prorſus cura, quaſi vel nulla indigeret, vel omnino inſanabilis judicaretur, relictam fuiſſe; quo tamen ducit Gregorii textus, ſi crude & ad apicem intelligatur. 2. Quia ibid. S. Doctor de avaro alienæ rei detentore, hæc ſtatuit Can. 6. *Qui clam aliquid uſurpat, ſi per confeſſionem peccatum Sacerdoti aperuerit, vitii ſtudio in contrarium mutato, ægritudinem curabit*. 3. Quia idem S. Antiſtes, *In Eccleſiæ ritibus*, inquit, *eſt ſigillum, deprecatio, Baptiſma, peccatorum confeſſio*. Si confeſſio peccatorum; ergo ipſius etiam avaritiæ confeſſio.

168 Objic. 4. Patres plerique docent peccata ſola contritione deleri. Ita SS. Hilarius in Pſalm. 51. Baſilius in Pſalm. 57. Ambroſius Lib. 10. in Luc. Auguſtinus in Pſalm. 31. alii vero emendationem aut confeſſionem ita commendant, ut ſufficiat alterutra. Sic Julianus Pomerius Lib. 2. de vita contemplat. ubi hæc: *Porro illi quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipſis confeſſa, nec ab aliis publicata, ſi ea confiteri* AUT *emendare noluerint, Deum quem habent teſtem, habituri ſunt & ultorem*. Alii quodcumque exterius veniæ medium excludendo, confeſſionem neceſſario excludunt. Sic Origenes Hom. 2. in Levitic. quoſdam ſic loquentes inducit, nec redarguit: *Melius agebatur cum antiquis, quam nobiſcum; ubi oblatis diverſo ritu ſacrificiis, peccantibus venia præſtabatur. Apud nos* UNO TANTUM MODO *venia eſt peccatorum, quæ per lavacri gratiam in initiis datur. Nulla poſt hæc peccati miſericordia, nec venia ulla conceditur*. Ergo.

169 Reſp. ad 1. Juxta nos etiam deleri peccata per ſolam, modo veram, contritionem, ſed non ſine voto præſtandi cetera neceſſaria. Id autem, quod prædictis in locis non expreſſerint Patres, duplex fuit ratio, 1. quia importunus ſit, qui dum boni aliquid extollit, ea omnia recenſeat, quæ eidem adjungi debent. Unde iidem Patres reſtitutionem, eleemoſy-

nam,

nam, aliaque id genus, aliquando ſiluerunt, etſi cum contritione neceſſaria. 2. Quia in objectis textibus loquuntur Patres de Davidis & S. Petri contritione: quo autem pacto eidem attexuiſſent confeſſionem, quæ, cum deliquit uterque, necdum erat inſtituta.

Ad 2. ſenſus Pomerii eſt, peccata, quæ vel reticentur in confeſſione, 170
vel declarata non emendantur, punitum iri. Unde in ejus textu particula *aut* conjunctim & copulative accipitur, quod apud Scriptores tam ſacros quam profanos non raro evenit, ut alibi probavimus. Et vero ſi disjunctim ſumeretur eo loci, dicendum eſſet confeſſionem ſine emendatione ſufficere ad veniam, non ſecus ac emendationem ſine confeſſione. Id autem nullus dubito quin Dallæo improbetur. Et vero exertim tradit ibid. Pomerius, *nobis quoslibet peccata ſua, tanquam medicis vulnera quibus urgentur, aperire*.

Ad 3. errant ii quos loquentes inducit Adamantius, e deſperato & 171
deſperanti Montaniſtarum grege. Longe autem eſt a vero, quod in objectione ſupponitur, eos ab Origene non redargui. Cum ibid. varios inter veniæ obtinendæ modos hunc aſſignet: *Eſt adhuc ſeptima, licet dura & laborioſa per Pœnitentiam remiſſio peccatorum ∴ cum non erubeſcit peccator Sacerdoti Domini indicare peccatum ſuum*.

Objic. 5. id Auguſtini Lib. 10. Confeſs. Cap. 3. *Quid mihi ergo eſt cum* 172
*hominibus ut audiant confeſſiones meas, quaſi ſanaturi ſint languores meos?* Ergo ex ſancto Doctore inutilis eſt confeſſio, nedum ſit neceſſaria.

Reſp. neg. conſeq. Neque enim hic loquitur Auguſtinus de ſacramen- 173
tali confeſſione, ſed de publica quam ſcriptis vulgaverat ipſe peccatorum confeſſione; non ut ab hominibus ſanitatem acciperet; quia, ut continenter ſubdit, *curioſum* eſt id hominum *genus ad cognoſcendam vitam alienam, deſidioſum ad corrigendam ſuam;* ſed ut a Deo, qui humiles exaudit, medelam conſequeretur.

Objic. 6. Gratianus qui circa an. 1151. Decretum edidit, de confeſſio- 174
ne diſputat, quaſi nihil hactenus ſuper eo capite in Eccleſia fixum eſſet & definitum. Scilicet enim cauſa 33. diſt. 1. de Pœnit. fuſe quæſtionem hanc examinat, *Utrum ſola cordis contritione & ſecreta ſatisfactione abſque* Pag.
*oris confeſſione quiſque poſſit Deo ſatisfacere. Sunt enim.*, inquit, *qui dicunt* 1012.
*quemlibet criminis veniam ſine confeſſione facta Eccleſiæ & Sacerdotali judicio poſſe promereri*.

Ut autem primam hanc firmet opinionem, qua funditus ſubvertitur neceſſitas confeſſionis, plures congerit Patrum & Scripturæ textus, puta Grat.
id Ambroſii: *Non invenio quid dixerit* Petrus, *invenio quod fleverit ∴ La-* c. 1.
*crymæ lavent delictum, quod voce pudor eſt confiteri*. Id Auguſtini: *Nondum* Ib. c. 2.
*pronuntiat ore* Pœnitens, *& tamen Deus jam audit in corde* iſtud Pſalm. 50. Ib. c. 5.
*Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*, &c. Ex his porro, ait Gratianus Cap. Ib. c. 7.
36. *evidentiſſime apparet, quod ſola cordis contritione ſine confeſſione oris peccatum remittitur*. Et Cap. 37. *Non ergo in confeſſione peccatum remittitur, quod jam remiſſum eſſe probatur. Fit itaque confeſſio ad oſtenſionem Pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ. Et ſicut circumciſio data eſt Abrahæ in ſignum juſtitiæ, non in cauſam juſtificationis: ſic confeſſio Sacerdoti offertur in ſignum veniæ acceptæ, non in cauſam remiſſionis accipiendæ*.

His ita in favorem prioris ſententiæ diſputatis, alteram ſic exponit ante

Ca-

Caput 38. *Alii e contrario teſtantur: dicentes ſine confeſſione oris & ſatisfactione operis, neminem a peccato poſſe mundari, ſi tempus ſatisfaciendi habuerit.*

Ib. c. 37. Ib. c. 38. Hanc porro opinionem fulcit variis teſtimoniis, & 1. Iſaiæ 43. apud quem Dominus: *Dic iniquitates tuas, ut juſtificeris.* 2. Ambroſii, juxta quem, *Non poteſt quiſquam juſtificari a peccato, niſi ante fuerit peccatum confeſſus*, &c. His autem fuse adductis ſic contra part. 1. diſputat Cap. 60.

Pag. 1016. *Ex his itaque apparet, quod ſine confeſſione oris & ſatisfactione operis peccatum non remittitur. Nam ſi neceſſe eſt*, prout dicunt citati textus, *ut iniquitates noſtras dicamus, ut poſtea juſtificemur: Si nemo poteſt juſtificari a peccato, niſi antea fuerit confeſſus peccatum: Si confeſſio Paradiſum aperit ∴ concluditur ergo, quod nullus ante confeſſionem oris & ſatisfactionem operis, peccati abolet culpam.*

Subinde vero libratis partis utriuſque momentis, ſic demum concludit Cap. 89. *Quibus auctoritatibus, vel quibus rationum firmamentis utraque ſententia ∴ innitatur, breviter expoſuimus. Cui autem harum potius adhærendum ſit, Lectoris judicio reſervatur: utraque enim fautores habet ſapientes, & religioſos viros.* * *Unde Theodorus Cantuarienſis Epiſcopus ait in Pœnitentiali ſuo:*

* Ib. c. 50. „ Quidam Deo ſolummodo confiteri debere peccata dicunt, (ut Græci.) Quidam vero Sacerdotibus confitenda eſſe percenſent, (ut tota „ fere ſancta Eccleſia:) quod utrumque non ſine magno fructu fit intra ſanctam Eccleſiam, ita dumtaxat ut Deo qui remiſſor eſt peccatorum peccata „ noſtra confiteamur; (& hoc perfectorum eſt) ut cum David dicamus: „ *Delictum meum cognitum tibi feci*, &c. Sed tamen Apoſtoli inſtitutio „ nobis ſequenda eſt, ut confiteamur alterutrum peccata noſtra ∴ Confeſſio itaque quæ ſoli Deo fit, (quod eſt Juſtorum) purgat peccata: „ ea vero quæ Sacerdoti fit, docet qualiter ipſa purgantur peccata. „ Deus namque ſalutis & ſanctitatis auctor & largitor, plerumque hanc „ præbet ſuæ Pœnitentiæ medicinam inviſibili adminiſtratione, plerumque medicorum operatione.

Ex iis, quæ Dallæi, licet jam ab an. 1670. denati, aures recreant, ſic in forma. Non pertinet ad fidem id quod illæſa fide ſapientes inter & religioſos viros utramque in partem controvertitur. Atqui confeſſionis neceſſitas ſęculo XII. illæſa fide controvertebatur. Ergo necdum pertinebat ad fidem. Ergo novum illud dogma in Innocentium III. merito rejicitur.

175 Quin & poſt Innocentii tempora non defuere qui confeſſionem impeterent. Sic Seneca Gratiani Gloſſator in tit. de Pœnit. diſt. 1. ſcribit, *melius dici confeſſionem inſtitutam fuiſſe a quadam univerſali Eccleſiæ traditione, potius quam ex novi & veteris Teſtamenti auctoritate.* Ulterius progreditur Michael Bononienſis, Generalis Carmelitarum Miniſter, qui circa ann. 1378. ſub Urbano VI. floruit. Is enim in Pſal. 29. docet *confeſſionem ad obtinendam veniam peccatorum non eſſe neceſſariam.* Quod & ſenſiſſe Petrum de Oſma pluries jam confeſſi ſumus. Ergo.

176 Reſpondent 1. nonnulli auctoritatem Gratiani tantam non eſſe, certum ut ex ea argumentum depromi valeat; 1. quia cum plures habeat nævos, ut ſolide oſtendit Antonius Auguſtinus Lib. *de emendatione Gratiani*, & in hac etiam materia labi potuit: lapſum autem de facto hinc ſuaderi ajunt, quod multa identidem ultro citroque Patrum teſtimonia ſine delectu proferat: adeo ut Ambroſium pro & contra confeſſionis neceſſi-

ceſſitatem adducat, qui tamen contrariam utramque opinionem tenere non potuit. 2. Quia *ſapientes illi ac religioſi viri*, quos confeſſionis neceſſitatem rejeciſſe innuit Gratianus, vel ii ipſi ſunt Patres, quorum textus aliquot profert: vel, quod verba ejus ſonant, ætatis ſuæ Scriptores. Si priores intellexit, aberravit graviter, nec mentem eorum ſatis aſſecutus eſt. Quamquam ex mendoſis Codicibus decipi potuit, uti ſæpe alios ex ſpuriis decepit, quos dabat pro genuinis. Certe in Pœnitentiali Theodori Cantuarienſis, ubi legit Gratianus: *Quidam Deo ſolummodo confiteri debere peccata dicunt*, UT GRÆCI, deſunt poſtremæ eæ voces *ut Græci*, ſicut & aliæ quas uncinis incluſimus.

Si vero per *ſapientes* illos intellexerit Gratianus coævos ſibi Scriptores; non minus a vero deviavit. Si enim obſcuri, nulliuſque reipſa nominis Scriptitatores quoſdam tollas, qualis fuit Guillelmus ille adverſus quem ſtylum ſuum acuit Godefridus Vindocinenſis; certo certius eſt præcipuos Gratianei ſeculi Auctores neceſſitatem confeſſionis admiſiſſe. Neque id gratis dictum. Gratiani enim coætanei vel ſuppares fuere Bernardus, Godefridus Vindoc. Theobaldus Stampenſis, Petrus Cellenſis, Robertus Pullus, Petrus Bleſenſis, Petrus Lombardus, Petrus Pictavienſis. Atqui horum nullus eſt qui neceſſitatem confeſſionis veluti dogma extra controverſiam poſitum non admiſerit. Sic ut Bernardum & Godefridum ſupra jam adductos prætermittam, Theobaldus Stampenſis in Epiſt. ad Lincolnienſem Epiſcopum, fatetur neceſſariam eſſe confeſſionem, ita nihilominus ut *ſi aliquo evehtu confeſſio oris impediatur, non idcirco confeſſio cordis infructuoſa reprobetur*. Sic Petrus Cellenſis Lib. de Diſciplina Clauſtrali Cap. 20. *Maledictus* OMNIS *qui prohibet gladium ſuum a ſanguine: id eſt, qui non amputat per confeſſionem peccata quæ ſunt ex carne & ſanguine*. Sic Robertus Pullus part. 6. Sententiarum Cap. 51. *Quiſquis facinora ſua Sacerdoti pandere noluerit, aut timore mundi perterritus, aut inhoneſtate rei verecundatus, is nulla ratione veniam impetrat*. Ceteros brevitatis cauſa mitto, quos dabit Sanmarthanus.

*T. 3. Spicil.* — *Ibid.*

Reſpondent 2. alii cum S. Thoma, Bonaventura & Antonino, potuiſſe quoſdam Gratiani ævo neceſſitatem confeſsionis inficiari, quia hæc nondum expreſſo & ſolemni Decreto ſancita eſſet. 177

Reſp. 3. cum aliis pleriſque aptius & melius neg. min. argumenti ſupra propoſiti, & dico Gratianum nuſquam dubitaſſe de confeſsionis præcepto, ſed de ejus effectu, an ſcilicet peccata dimitteret, an eadem ſupponeret per contritionem jam dimiſſa. Nimirum duplex eſt quæſtio circa confeſsionem: prima Catholicos inter & Hæreticos, an confeſsio omnibus in gravia peccata poſt Baptiſmum lapſis neceſsaria ſit. Secunda, Gratiani ævo a Theologis vehementer agitata, an confeſsio peccata dimittat, vel ea jam per contritionem dimiſsa inveniat: quia enim tunc temporis contendebant plures perfectam contritionem ad Sacramentum neceſsario prærequiri, conſequens erat ut hominem ante juſtificari crederent, quam peccata ſua confiteretur. Porro poſtremam hanc quæſtionem, nullatenus autem primam a Gratiano expendi contendimus; & quia nobis fidem negarent Dallæani, multiplici modo probamus invicte. 178

Et quidem 1. ex ipſo quæſtionis titulo, qui ſic habet: *Utrum ſola cordis contritione quiſque poſſit Deo ſatisfacere*, ſeu, ut infra ait, *peccatum delere*.

2. Quia

2. Quia in textu Gratiani locutio hæc ambigua, An contritione SINE CONFESSIONE peccatum deleatur, idem eſt ac iſthæc, An contritione *ante confeſſionem* deleatur peccatum: cum utramque promiſcue uſurpet. Porro qui inquirit an contritione *ante confeſſionem* deleatur peccatum, non negat confeſſionis neceſsitatem.

3. Quia eamdem confeſsionis ac ſatisfactionis rationem habet Gratianus. *Alii*, inquit, *e contrario* dicunt, *ſine confeſſione oris* ET SATISFACTIONE OPERIS, *neminem a peccato poſſe mundari*. Atqui nemo unus Gratiani ævo deprehendetur, qui hominem ſola contritione mundari crediderit ſine ſatisfaciendi propoſito. Ergo nec cenſendi ſunt fuiſſe, qui hominem ſola contritione ſine confeſsionis propoſito juſtificari crediderint.

4. Quia ſemper loquitur Gratianus de peccatorum remiſsione, nuſquam autem de ſalute. Ergo tunc quidem dubitabatur, an venia ſine confeſſione actu obtineri poſſet; non autem an confeſsio ex Chriſti lege ad ſalutem foret neceſſaria.

5. Quia eo collimant textus omnes ex Scriptura, Patribus & Jure Cæſareo per Gratianum congeſti: Quid enim ſibi vult id Auguſtini: *Nondum pronuntiat ore, & tamen Deus jam audit in corde*. Quid illud petitum e Jure, *Voluntatem pro facto reputari*. An confitendi voluntatem habet, cui perſuaſum eſt ſuperfluam eſſe confeſsionem, malam, exitialem, &c. ut blaſphemant Calviniani?

6. Quia idem probant adducta a Gratiano Capite 34. & 37. exempla, tum leproſorum qui ante mundati ſunt, quam ſiſterent ſe Sacerdotibus, tum Lazari, qui ad vitam revocatus eſt, priuſquam ſolveretur ab Apoſtolis; tum & Abrahæ, qui ante circumciſionem juſtus erat, Ex his enim ſequitur equidem peccatores ante confeſsionem mundari: at non ſequitur magis eoſdem deinceps Sacerdotali opera non indigere, quam vel leproſos miniſterio Sacerdotum, vel Lazarum auxilio Diſcipulorum, vel Abraham, poſt Dei mandatum, circumciſione.

7. Quia idipſum ad oculum demonſtrat conſecutio quam e jactis principiis eruit Gratianus Cap. 37. *Non ergo*, inquit, *in confeſſione peccatum remittitur, quod jam remiſſum eſſe probatur. Fit itaque confeſſio ad oſtenſionem Pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ*. Et rurſus: *Ex quo datur intelligi, quod antequam Sacerdotibus peccata noſtra confiteamur, a lepra peccati mundamur*. Unde ſic: Si qui uſquam confeſsionem abſtuliſſent, ii profecto quibus perſuaſum erat peccata ſola contritione dimitti. Atqui ii tamen, ut ex ſingulis textibus modo allatis liquet, confeſsionem frequentabant *ad oſtenſionem Pœnitentiæ*, & licet perſuaſi *quod antequam* QUISQUE *confiteatur*, jam abſolutus eſt a peccato. Ergo.

8. Quia, ut diximus, quæſtio a Gratiano hic mota, ejus tempore in utramque partem agitabatur, pari opinantium numero & auctoritatis gradu: unde utriuſque partis Scriptores a Gratiano *ſapientes* vocantur & *religioſi*. Sed qui circa hoc tempus pauculi confeſsionem impugnarunt, homines fuere nullius nominis, quos Pullus vocat *nimis audaces & præſumptuoſos*, Hugo Victorinus *perverſos* ac Scripturæ perverſores, Goffridus poſt Alcuinum, *hæreticos*, *ſectarios*, *& Catholicæ Fidei corruptores*. Hoſne amabo, Gratianus *ſapientes* dixerit *ac religioſos*?

Neque vero quia circa hoc Caput erravit Godefridi Magiſter, dubia ma-

magis videri poſſit confeſſionis fides; quam hæc Dallæo poſt Lateranenſe Concilium dubia videatur, quia hic ex parte vel in totum erraverint Gratiani Gloſſator, Petrus de Oſma, & alii id genus nonnulli; quos vel damnavit Eccleſia, vel ſuo tantum contemptu refutavit.

Inſt. 1. Gratianus adulteram mulierem inducit, quæ crimen ſuum ſoli Deo confeſſa erat. Ergo loquitur de confeſſione cordis quæ Sacerdotale miniſterium excludit. 179

Reſp. neg. conſeq. Fictitia enim illa mulier inducta eſt in occaſionem inſtituendæ quæſtionis, an ſtatim ut quis Deo per contritionem ſincere confitetur, illico veniam obtineat. Ceterum mulierem hanc Sacerdoti etiam, ſaltem *ad Pœnitentiæ oſtenſionem*, ſcelus ſuum confiteri debuiſſe liquet ex tota Gratiani diſputatione. 180

Inſt. 2. In Canone e Pœnitentiali Theodori Cantuarienſis petito, qualem eum exhibet Gratianus, dicuntur Græci confeſſionem non admittere. Atqui Canonem hunc non improbat Gratianus. Ergo non tantum efficaciam, ſed & neceſſitatem confeſſionis impugnat. 181

Reſp. diſt. min. Non improbat, ſed neque quoad hanc partem approbat, C. ſecus, N. Itaque in hoc Canone ſic interpolato duo ſunt, primum ex ipſo fonte petitum, quo ſignificari videtur eam eſſe vim contritionis ſeu confeſſionis Deo factæ, ut hominem mundet a peccatis. Alterum, infida aſſutum manu, quod innuere poſſit confeſſionis neceſſitatem a Græcis non agnoſci. Primum ſpectavit Gratianus: alterum vero quia ad propoſitum ſuum non eſſet, prætermiſit. Si enim confeſſionem haud eſſe neceſſariam admiſiſſet, quia in Canone ſuo Græci ita ſentire videantur; ſimul admiſiſſet eam eſſe neceſſariam, quia in eodem Canone *tota fere Eccleſia* aliud a Græcis ea de re ſentire dicatur. Quæ autem Gratiano fides, ſi utramque contradictionis partem admiſiſſet? 182

Eadem ſolutione diluitur quod ajunt, Gratianum illud proferre Ambroſii: *Lacrymæ lavent delictum, quod voce pudor eſt confiteri*. Hæc enim ſecunda pars quæ a vitiligatore in confeſſionis detrimentum trahi poſſit, a Gratiano negligitur. Ei ſufficit pars prima, quæ contritionis efficaciam commendat. 183

At, inquies, SS. Thomas, Bonaventura & Antoninus teſtantur confeſſionis neceſſitatem ante Lateranenſe Concilium in fidei dogma receptam non fuiſſe. 184

Reſp. in hac SS. Doctorum opinione duo eſſe, unum quod confeſſionis neceſſitas a Concilio Lateranenſi definita fuerit, alterum quod ante Concilium illud, ut pote nondum definita, ultro citroque ſalva fide agitari poſſet. Neutrum adamuſſim verum eſt. Non 1. quia Lateranenſis Synodus, non ipſam confeſſionis ſubſtantiam definivit, ſed tempus. Non 2. (quod excogitatum eſt in favorem Gratiani & nonnullorum, qui de neceſſitate confeſſionis minus accurate locuti videbantur) cum ex dictis liquido conſtet, iſtud fieri noſtræ caput ante Synodi Lateran. definitionem adeo ratum fuiſſe, ut qui diu antea floruerant Pullus * Godefridus, Alcuinus, ejuſdem 185



* Obiit Rob. Pullus circa an. 1150. Godefridus circa an. 1129. Alcuinus an. 804. B. Thomas & Bonaventura an. 1274. B. Antoninus an. 1459.

dem impugnatores ut *perverſores fidei*, *ſectarios*, atque *hæreticos*, nullo Catholicorum reclamante habuerint. Ceterum aliud eſt in mente D. Thomæ & aliorum, dogma aliquod definiri ab Eccleſia; aliud: dogma illud fabricari. Definire poteſt Eccleſia quædam quæ hactenus utrinque agitari potuerant; puta valere Baptiſma collatum ab hæreticis: ſed eo ipſo quo hæc definit, ſupponit eadem ab ipſo Chriſti fonte per Apoſtolorum ac Patrum canales, perpetuo, licet identidem latenti, curſu ad nos dimanaſſe.

186 Objic. 7. Si confeſſio a primævis temporibus fuiſſet in uſu, de ea olim locuti fuiſſent Patres, ut nunc Romani. Falſum conſequens.

187 Minor multiplici momento patet, 1. enim hodie laudantur Epiſcopi, qui audiendis Fidelium confeſſionibus vacant; & ad id muneris potiſſime informantur Sacerdotes. Contra nec laudantur Cypriani, Ambroſii, Martini, &c. quia confeſſiones exciperent: neque artem hanc Sacerdotes ſuos edocuiſſe leguntur.

188 2. Hodie moris eſt ut ante diuturnum iter, ante prælia, ante præcipuas Feſtivitates, ante communionem, præſertim vero ante mortem deponantur peccata. Nullum autem diſciplinæ hujus veſtigium reperire eſt in antiquis.

189 3. Circa confeſſionem graviter inter ſe ab annis quingentis diſſident Pontificii. Nulla vero fuere priori ævo id genus diſſidia. Quin & hodie pro hæreticis habentur, qui de confeſſione liberius ſentiunt: contra vero tempore Concilii Cabillonenſis II. an. 813. nulla nota afficiebantur, qui confeſſionem ſoli Deo factam ſufficere opinabantur, ut videre eſt in ejuſdem Concilii Can. 33. qui ex Pœnitentiali Theodori Cantuarienſis deſumptus eſt, niſi hunc Theodorus depromſerit e Concilio; vel Concilium & Theodorus e communi fonte.

190 4. Ubi viguiſſet ſacramentalis confeſſio, viguiſſet & hæc quæ apud nos trita eſt forma, *Ego te abſolvo*, &c. Non vigebat autem, ſed tantum oratio quædam, qua Sacerdos Pœnitenti veniam deprecabatur. Ergo.

His adde cum Dallæo confeſsionem & Fidelium & Directorum pudicitiæ infenſam eſſe: (quod certe parum pudice probat Novator;) eamdem quoque ſaluti Principum adverſari, &c.

Reſp. neg. major. & minor. ut quæ ſub diverſis conſiderationibus vero repugnent, quod ex brevi Dallæanarum rationum examine liquebit.

191 Ad 1. Fieri non potuit ut primævi Antiſtites ac Presbyteri eamdem ac hodierni excipiendis confeſsionibus operam impenderent; tum quia veriti ſanctam Eccleſiæ ſeveritatem Cathecumeni plures ſuſceptionem Baptiſmi protrahebant; ſæpeque tantum abluebantur in extremis, prout notum eſt de Conſtantino; tum quia baptizati pene intuitu martyrii Fideles innocentiam ſervabant majori ſtudio, quod etiam adaugebat Pœnitentiæ publicæ formido; tum quia qui obtenta pluries venia denuo lapſi eſſent, difficile admodum recipiebantur, *ne*, ait Auguſtinus Epiſt. 153. alias 54. *medicina vilis minus utilis eſſet ægrotis*.

Sed ſi, ut Dallæo placet, non vacabant Epiſcopi excipiendis confeſsionibus;

bus; quid ergo ſibi vult id Paulini in Ambroſii vita : *Quotieſcumque illi aliquis ob percipiendam Pœnitentiam lapſus confeſſus eſſet, ita flebat, ut & illum flere compelleret*. Quid illud Bedæ in vita S. Eutberti, Lindisfarnienſis Epiſcopi : *Nonnunquam confitentibus peccata ſua, his qui deliquerant prior .:. lacrymas fundebat*. An perperam & citra rei experimentum aſſerebat Cyprianus eos qui cogitatione ſola deliquiſſent, lapſum hunc Sacerdotibus confeſſos fuiſſe? niſi forte credit Dallæus Epiſcopos non eſſe primarios Sacerdotes. Nutat ergo & ex omni parte labaſcit Carentonenſis Miniſtri objectio ; & riſum movet, cum quærit an S. Ephrem confeſſiones audiret : quaſi vero is in Diaconi gradu non ſteterit uſque ad mortem? *Sec. Bened. p. 893.*

Nihilo felicior eſt, cum negat Sacerdotes ad confeſſionis miniſterium olim, ut nunc, informatos fuiſſe. Annon enim Concilia quæ prærequiſitas in Pœnitentibus ad veniam diſpoſitiones deſignant, ſimul Sacerdotes monent quam caute progredi debeant? Annon ubique exigitur a Presbyteris ut in eo miniſterio firmi ſint, diſcreti, pleni charitate? Annon Pœnitentiæ Ritualia quæ in Oriente & Occidente jam a ſęculo VI. reperiuntur, nec certe una eademque die prodierunt, ut Pœnitentium, ſic & Confeſſariorum documenta erant? ſed de his quæ jucundum foret, niſi longum, proſequi, vide Sanmarthanum pag. 516. & ſeq.

Ad 2. 1. recurrit multam partem ſolutio præcedens : Neque enim confiteri vel poterant Cathecumeni, vel abſolute indigebant Chriſtiani ad omne mortis genus quotidie parati. 2. Si nulla erat confeſſio, quorſum illæ Auguſtini querelæ de Paſtoribus, qui ingruente periculo deſerebant oves, & deſerendo damnationi exponebant. Cur, teſte Victore Uticenſi Lib. 2. de perſecut. Vandalica, Fideles ſic Presbyteros ſuos in exilium ab Hunnerico miſſos compellabant : Qui jam vobis abſentibus, *Pœnitentiæ munus nobis collaturi ſunt, & reconciliationis indulgentia, obſtrictos vinculis peccatorum ſoluturi? Vobis enim dictum eſt : Quodcumque ſolveritis ſuper terram*, &c. 3. Nec certe deſunt exempla confeſſionum & Confeſſariorum in caſibus a Dallæo memoratis. Sic, ut ſupra ex primo Germaniæ Concilio probavimus, *unuſquiſque* cohortis *Præfectus unum Preſbyterum* habebat, *qui hominibus peccata confitentibus indicaret Pœnitentiam*. Sic Haito Baſileenſis Epiſcopus, Capit. 18. præcipit ut qui Romam peregrinaturi ſunt, antequam ſe dedant itineri, *domi peccata ſua confiteantur : quia a proprio Epiſcopo aut Sacerdote ligandi aut exolvendi ſunt, non ab extraneo*. Sic Cyprianus eorum crimen exaggerat, qui Chriſti corpus tangere auderent, necdum debita Pœnitentia mundati : hujus autem Pœnitentiæ pars erat confeſſio. Chryſoſtomus vero Hom. 30. in Geneſ. ad confeſſionem in magna ſeu ſancta Hebdomada faciendam hortatur. Sic S. Eybertus Eboracenſis Epiſcopus, ait jam a Vitaliani Papæ temporibus *, invaluiſſe morem hunc in Anglia, ut non ſolum *Clerici in Monaſteriis, ſed etiam Laici cum uxoribus*, &c. *ad Confeſſores ſuos ante Domini Nativitatem pervenirent*. Sic Clemens Romanus Epiſt. 2. *Dum vivimus, ex toto corde noſtro convertamur ad Dominum .:. Poſtquam enim ex hoc mundo egreſſi fuerimus, peccata confiteri non poterimus*. Cyprianus vero : *Confiteantur ſinguli delictum ſuum, dum adhuc qui deliquit, in ſæculo eſt*. Et Augu-

192 (margin, beside "Ad 2. 1.")

*Aug. T. 2. p. 833. C.*

* *Obiit an. 673.*

ſtinus Epiſt. 128. *Quantum exitium ſequitur eos qui de iſto ſæculo vel non regenerati exeunt vel ligati*: quæ dubio procul ante mortem confitendum eſſe demonſtrant.

193 Ad 3. 1. Nulla ante Pelagium fuere jurgia de Gratia, de Prædeſtinatione, de Peccato originali. An idcirco nulla erat horumce dogmatum in Eccleſia fides? 2. E jurgiis quæ circa confeſſionem a quinque ſæculis nata ſunt, nulla confeſſionis ſubſtantiam impetunt: pleraque ſpectant poteſtatem Regularium, & confeſſionis praxim, quam alii ultra metas aſperare, alii ad ſcandalum lenire incuſantur. An velit Dallæus ut de Mendicantium poteſtate diſputatum fuerit, antequam ii exorti fuiſſent? An quo tempore ſanctioribus regulis inhærebant Confeſſarii omnes, vigere debebat nimiæ ſeveritatis vel indulgentiæ accuſatio? Ceterum confeſſionem omni ævo anxietatis materiam Sacerdotibus præſtitiſſe liquet ex textibus paſſim citatis. Sed & liquet ex Concilio Ticinenſi *, an. 850. ubi Confeſſarius, *qui forſan in aliquo* circa *ſecretiora* Pœnitentis *vulnera dubitaverit*, ad Epiſcopum; Epiſcopus ipſe, ſi hæreat, ad vicinos Antiſtites, iidem vero ad Metropolitam, aut Provincialem Synodum, tacito delinquentis nomine, recurrere jubentur. Mirum, ſi in re libera tot adhibitæ fuiſſent cautiones. Promptius fuiſſet & multo facilius ſoli Deo, Calviniano more, confiteri.

* *Pavie.*

Cur nulla a Concilio Cabillonenſi II. nota gravi affecti fuerint qui minus accurate de confeſſione loqui videbantur, cauſam dedimus ſupra num. 93.

194 Ad 4. An abſolutio *indicative*, vel *deprecatorie* tribui debeat, ex dicendis conſtabit.

195 Ad 5. Nocere quidem poteſt confeſſio Sacerdotis pudicitiæ, ſi hanc a Deo ſupplex non efflagitet, aut inordinata curioſitate inutilia multa perſcrutetur. Sed an tolluntur nuptiæ, quia inhoneſta multa pariunt? an chirurgia, quia fœdiores morbos ſollicite examinat?

Quod de Principum ſalute comminiſcitur Dallæus, nihil quam deſpici meretur. Nulla certe efficaciori quam confeſſionis via a ſceleſto propoſito revocabitur, qui Principis perniciem meditatus fuerit. Id unum curat dæmon, dum nefaria hæc inſpirat, ne hæc cuipiam, potiſſime autem Confeſſario revelentur. Ceterum, qui audet Dallæus hæc loqui: cum ex eo ſit grege, qui Europam totam lacrymis & ſanguine aſperſit?

De ceteris minoris momenti objectionibus adi Sanmarthanum part. 2. quem in eo toto articulo pene unum ſecuti ſumus.

An & quæ peccata publicæ confeſſioni olim ſubjacuerint, expendemus ubi de Pœnitentia publica.

### *Solvuntur variæ quæſtiones circa neceſſitatem confitendi ex jure divino.*

196 Quæres 1. quinam divina confeſſionis lege teneantur.

Reſp. teneri adultos omnes & ſolos qui poſt Baptiſmum lethaliter deliquerint. Quod teneantur ſoli baptizati patet, quia nemo extra Eccleſiam poſitus ab Eccleſia ſolvi aut ligari poteſt. Necdum autem eſt

intra

intra Eccleſiam, qui in eam per Baptiſmi oſtium ingreſſus non fuerit. Unde quæ quandoque a Cathecumenis facta legitur ante Baptiſmi ſuſceptionem confeſſio peccatorum, generalis erat non diſtincta, humilitatis non Sacramenti.

Quod teneantur ſoli qui in lethale aliquod prolapſi ſunt, non minus evidens eſt; quia mortale ſolum neceſſaria eſt confeſſionis materia.

Quod autem teneantur qui graviter deliquerint, conſtat ex præcedenti concluſione. Si enim quibuſdam neceſſaria ſit confeſſio, iis certe qui graviter corruerint; prout definit Tridentinum Seſſ. 14. Cap. 5.

Objic. contra 2. part. Colligimus Fideles ad mortalium confeſſionem teneri, quia Apoſtoli Joan. 20. receperint poteſtatem ſolvendi mortalia. Atqui pariter ibid. accepere poteſtatem venialia ſolvendi. Ergo parium ratione colligere debemus Fideles ad venialium confeſſionem teneri. 197

Reſp. neg. maj. non neceſſitatem confeſſionis mortalium ex eo præciſe aſtruimus, quod Apoſtoli eadem ſolvere poſſint; ſed 1. quia ſolvere poſſunt, & vere ac proprie retinere; 2. quia ex tota traditionis ſerie conſtat, ſolam in re vel in voto confeſſionem medium eſſe quo lethalia deleantur. Neutrum autem valet, ubi de venialibus ſermo eſt. Repete quæ diximus cap. 1. num. 101. &c. 198

Inſt. Verba hæc, *Quorum remiſeritis*, &c. juxta nos adſtruunt poteſtatem remittendi etiam venialia. Ergo & hæc, *Quorum retinueritis*, &c. adſtruunt ipſa etiam venialia retinendi poteſtatem. Ergo iterum venialia nonniſi per claves remitti poſſunt. 199

Reſp. ut jam non ſemel, neg. conſeq. obſtat enim tum traditio, & conſtans Eccleſiæ documentum; tum ipſa rerum natura: Ex eo quod delegatus majus vinculum ſolvere poſſit, legitime quidem infertur quod minus in eodem genere ſolvere valeat: ſed quia majus vinculum retinere poterit, non ideo idem poterit quoad minus; niſi de ſuprema delegantis voluntate conſtet; quod in præſenti locum non habet.

Quæres 2. quo tempore obliget divinum gravia confitendi præceptum. 200

Reſp. 1. obligat per accidens, id eſt ratione alterius præcepti, quod citra præviam confeſſionem digne impleri non poſſit, 1. cum recipienda eſt Euchariſtia, & adeſt copia Confeſſarii, idque quantumvis Pœnitens ſe contritum exiſtimet: ita Trident. Seſſ. 13. Can. 11. 2. cum ſacra quædam functio imminet, quæ ſtatum gratiæ requirat, prout dixi Tom. VII. 3. quoties confeſſio medium eſt neceſſarium, ut vel a novo gravi peccato abſtineas, vel gravem tentationem ſuperes.

Reſp. 2. obligat per ſe, 1. non ſolum in articulo, ſed & in quovis probabili mortis periculo, puta gravi morbo, partu certo difficili, vel de quo legitime dubitari poſſit an futurus ſit difficilis, qualis prior eſſe conſuevit, navigatione periculoſa, inſtante conflictu, vel opere unde mors evenire ſolet: ita pene Synodus V. Mediolanenſis ſub S. Carolo. Idem dicendum ſi quis vereri debeat ne deinceps confiteri non poſſit, puta quia immineat ſibi periculum amentiæ, captivitas a barbaris, vel ab hæreticis, &c. Ratio eſt quia in periculo mortis adhiberi debent me-

media ad ſalutem neceſſaria: ex his autem eſt confeſſio poſt lapſum in culpam mortalem. Hinc præceptum Medicis ab Innocentio III. Cap. 13. *De Pœn't. & remiſ.* ut ægrorum qui graviter decumbunt curationem non aggrediantur, niſi eos ante monuerint confeſſionis faciendæ.

2. Sæpe per vitam extra periculum mortis; Tum quia qui legem indicit, nec indicit tempus quo hæc debeat adimpleri, non vult ad extremum uſque, imo nec diu, executionem ejus protrahi: Tum quia peccator per ſe & independenter a mortis periculo tenetur ad Pœnitentiam ſecundum leges a Chriſto inſtitutas; tenetur & ad reconciliationem cum Deo; cum non mori tantum, ſed & vivere in ejus amore & obſequio debeat; Tum quia Pœnitentiæ Sacramentum a Deo inſtitutum eſt, non modo ad remittenda peccata commiſſa, ſed etiam ad præcavendum futura: Tum denique quia frequentiori experientia compertum eſt, eos qui confeſſionis penſum protrahunt de die in diem, ante rapi quam confiteri potuerint. Hæc renuntiat dies unaquæque, & triplex continenter uno minus ſemeſtri exemplum dedit eadem familia.

201 An autem urgeat præceptum confeſſionis ſtatim moraliter poſt admiſſum lethale, practica eſt & gravis difficultas.

Negant plures, 1. propter auctoritatem D. Thomæ; qui Quodlib. 1. art. 11. *Differre*, inquit, *confeſſionem uſque ad tempus* Paſchæ, *per ſe loquendo licitum eſt: ſed per accidens poteſt fieri illicitum, puta ſi immineat aliquis articulus in quo confeſſio requiratur*. 2. quia, ut notat Sylvius in Supplem. quæſt. 6. art. 5. Cathecumeni non tenentur ad ſtatim ſuſcipiendum Baptiſmum: imo olim vetuit Eccleſia, ne ſecluſo urgentis neceſſitatis caſu extra pervigiliam Paſchæ, & Pentecoſtes baptizarentur. 3. Quia ceteroqui Eccleſia, quæ divinum confitendi præceptum ad annuam tantum confeſſionem determinavit, occaſionem dediſſet tranſgrediendæ divinæ legis. 4. Quia confeſſionis præceptum eſt affirmativum. Hæc autem præcepta pro omni tempore non obligant. Addit Tournelyus p. 380. non majorem eſſe confeſſionis obligationem, quam contritionis; hanc autem non ſtatim a peccato obligare. At principium iſtud rejecimus ſupra.

202 Alii neque numero pauci, pauciores tamen, docent eum qui lethaliter peccaverit, ſtatim, id eſt, data prima loci, temporis & Confeſſarii opportunitate, ad confitendum teneri. Ita quantum ad Religioſos S. Bonaventura in 4. diſt. 17. part. 2. art. 2. ubi hæc: *Religioſo totum tempus vitæ eſt tempus Pœnitentiæ, & ideo habita copia Sacerdotis, ſi peccaverit mortaliter, credo quod tenetur ſine mora confiteri ∴ Laicus vero poteſt rationabiliter expectare tempus Quadrageſimale, quod eſt tempus Pœnitentiæ*. Idem ad omnes extendiſſe dicitur Guillelmus Pariſienſis; mihique opinio hæc, ut animarum ſaluti longe tutius conſulens, omnino amplectenda videtur. 1. Quia ex probatis cap. 4. num. 276. non licet diu contritionem poſt peccatum differre, ob innumera quæ dilationem hanc ſequuntur pericula. Atqui eadem fere pericula confeſſionis dilationem ſequuntur: quia difficilis & admodum rara eſt contritio quæ extra Sacramentum juſtificet. 2. Quia vel ipſa luminis naturalis prudentia dictat remedia quæ aliquando neceſſaria ſunt, adhibenda eſſe cum nequeunt opportunius adhiberi. 3. Quia opinio quæ uni tantum unoquoque ſæculo ruinæ occaſio

fo-

foret, vel hoc ipſo mereretur abjici. Atqui vix dubitare liceat annis ſingulis perire plures qui confeſſionem diſtulerint, quia ad Paſcha uſque citra piaculum differri poſſe crediderint. Ergo ab eadem opinione, caute quidem & prudenter, ut in quæſtionibus admodum controverſis; ſerio tamen & efficaciter recedendum eſt in praxi.

203 Nec multum movent quæ contra objiciuntur. Non prima, quæ hic unica eſt, ratio Sylvii. 1. Quia ipſi ſaltem Cathecumeni ab omni moræ culpa immunes erant; cum penes eos non eſſet Baptiſmum ante fixum ab Eccleſia tempus recipere: contra vero qui confeſſionem differt, ſua culpa differt. 2. Quia is vulgo erat Cathecumenorum fervor, qui luſtralis aquæ vices ſupplere poſſet; quod optime norat Eccleſia. An porro idem fervor præſumi poſſit de tot Chriſtianorum myriadibus, qui confeſſionem ad annum differunt? 3. Quia graves cauſæ propter quas Baptiſmi collationem differebat Eccleſia, in negotio confeſſionis locum non habent.

204 Non 2. neque enim ea fuit Eccleſiæ mens, ut adæquate determinaret tempus, quo divinum confitendi præceptum obligat per ſe, aut tribueret differendi licentiam; ſed ſolum ut negligentiam & dilationem ultra annum prohiberet: atque ideo addidit *ſaltem* ſemel in anno. Et vero an quia vetat Eccleſia ne quis ultra annum in excommunicatione ſordeſcat, ideo licentiam præbet anno toto in eadem remanendi?

205 Non 3. quæ fœcunda fuit laxiorum opinionum origo, ita ut quia præcepta affirmativa non obligant pro ſemper, dubitatum ſit num intra quinque annos teneretur vir Chriſtianus actum elicere charitatis. Utique, præceptum non permanendi in eo ſtatu in quo Dei inimicus ſis, & iræ filius, negativum eſt: Illud vero certius quam per confeſſionem adimpleri nequit.

206 Haud tamen credo vexandos eſſe ut novi ac ſpecialis peccati reos, qui huic defuerint officio; tum quia facile hic excuſare poſſit bona fides, ob ſummam contradicentium auctoritatem; tum quia peccatum illud ex annua confeſsione ſatis intelligitur. Adde quod interrogandi ſint Pœnitentes quo primum tempore poſt receptam abſolutionis gratiam relapſi ſint, ut intelligatur annon confeſſiones antea factas iterare teneantur.

Multominus redarguendus erit, qui confeſsionem ad aliquot dies differt, ut interim peccatum quoddam ſolito gravius defleat, & uberiori oratione veniam ejus conſequatur. Utique non peccat qui ad antiquam Eccleſiæ praxim tantillum accedit.

Diſputant hic Theologi an quis eo præciſe teneatur quamprimum peccata ſua confiteri, quod differendo incurrat periculum eadem oblivifcendi. Etſi quæſtio hæc nobis, qui confeſsionem differri nolumus, nullius pene ſit momenti, ei tamen nonnihil immorandum arbitramur.

207 Negat prima opinio quam tenent Navarrus, Victoria, Petrus Soto, Sylvius, & alii plures. Nimirum, inquiunt, obligatio confitendi propter oblivionis alicujus periculum, nec Scriptura nititur, nec Traditione, ut evidens eſt; nec natura præcepti. Si enim obligatio hæc in ipſa præcepti natura fundaretur, vel quia Sacramentum Pœnitentiæ ordinatur ad remittenda per confeſsionem peccata, ut volunt Dom. Soto & Nugnus; vel quia, ut Tournelyo placet, debet Fidelis quantum in ſe eſt efficere ut inte-

integra ſit confeſſio. Atqui, pergunt, neutra ratio ſufficit. Non prima; quia ut peccata omnia per Sacramentum Pœnitentiæ remittantur, non requiritur abſolute omnium confeſſio, ſed omnium quæ poſt diligens conſcientiæ examen occurrunt memoriæ, ut docet Trident. Seſſ. 14. Cap. 5. Non ſecunda; quia tenentur quidem Fideles confeſſionis integritati conſulere per examen moraliter & ordinarie accuratum, non vero per ſummam & extraordinariam diligentiam, qualis eſt indilata confeſſio. Alioqui plures eſſent labilis memoriæ, qui vel ſingulis hebdomadibus peccata confiteri tenerentur, vel eadem ſcribere, aut alio quopiam ſigno retinere; *quæ & duriora eſſe & abſurda, & contra univerſalem Fidelium praxim nemo non videt*. Hæc illi.

208 Mihi, fateor, multo plus ſaperet opinio contraria; 1. quia longe tutior ſit: porro illicitum eſt in materia ſacramentaria *ſequi opinionem* tantum *probabilem relicta tutiore*, prout ab Innocentio XI. & a Clero Gallicano definitum eſt. 2. Quia Navarri & Sylvii opinio congruit quidem Pœnitentium ſocordiæ, ſed nullo, quod piam mentem tranquillare poſſit, fundamento nititur. An enim ita arduum eſt peccata quædam graviora vel ſcribere, vel paulo poſt, ne excidant a memoria, confiteri? Annon id quotidie, quod multo plus temporis requirit, in rebus commercii ſui præſtant mercatores? An uſque adeo abſurdum eſt in rebus quæ ad æternam ſalutem ſpectant, exigere centeſimam partem eorum quæ pro caducis ſæculi rebus ſponte & alacriter executioni mandantur?

209 Reclamat, inquiunt, univerſa Fidelium praxis. Grande argumentum, & apud molliores Caſuiſtas undecumque inſonans. At non reclamabunt veri nominis Fideles, ſi inſtituantur ut decet; & ſolide didicerint impotentiam in cauſa voluntariam ad culpam deputari. Interim non deſunt hodieque innumeri utriuſque ſexus, qui grave quod exciderit peccatum, veluti colubrum ore evomant; vel ſi deſit copia Confeſſarii, omni opera curent ne obliviſcantur.

210 Quæres 3. an vi divinæ Legis ad confeſſionem teneatur moribundus, qui venialium dumtaxat reus ſit.

Reſp. negat. cum Tournelyo, quia peccata venialia quocumque tempore libera ſunt confeſſionis materia, & in extremis, ut alias, per alia remedia deleri poſſunt. Teneri tamen poteſt quis per accidens ad eorum confeſſionem, 1. ratione ſcandali quod hinc ſuboriri poſſet. 2. Ad vitandum præſumptionis periculum. 3. Ne nimium ſibi blandiendo, gravia habeat pro levioribus. 4. Quia per Sacramentum Pœnitentiæ uberiora impetranrur gratiæ auxilia.

An jure divino teneatur Pœnitens mortalium numerum, ſpecies & circumſtantias confiteri, expendam ubi de confeſſionis integritate.

## SECTIO SECUNDA.

### *De præcepto Eccleſiaſtico Confeſſionis.*

211 QUÆSTIONUM in præſenti Sectione expendendarum normam dabit celebre Decretum, quod an. 1215. emiſit Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. cujus hæc ſunt verba Can. 21. *Omnis utriuſque*

T. XI. Conc. p. 172. E.

*que ſexus Fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua peccata confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno, proprio Sacerdoti, & injunctam ſibi Pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum: niſi forte de conſilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & vivens ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura . . . Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet & obtineat a proprio Sacerdote, cum aliter ille ipſum non poſſit abſolvere vel ligare.*

Jam ergo quæritur 1. quis ille ſit proprius Sacerdos cui ſemel in anno confeſſio fieri debeat. 2. Quinam hujus confeſſionis lege teneantur; 3. quo hæc anni tempore facienda ſit.

### §. 1. *Quis ſit proprius Lateranenſis Concilii Sacerdos.*

Triplex hic emergit dubium, 1. an proprii Sacerdotis nomine intelligatur Parochus, is nimirum Sacerdos qui ratione tituli ſui Fidelibus ſibi ſubditis Sacramenta diſpenſare conſuevit. 2. An poſito quod Parochus ſit indubie proprius Concilii Sacerdos, talis ſit ad excluſionem Epiſcopi ſui, aut etiam Romani Pontificis. 3. An ſaltem talis ſit per excluſionem ſeu Regularium, ſeu cujuſvis alterius Presbyteri etiam ab Epiſcopo approbati: adeo ut nec hi, nec illi abſque Parochi licentia confeſſionem ſubditorum illius valide recipiant.

Multiplex olim fuit ea de re opinio. 1. Enim ſenſere nonnulli, Parochum tam ſtricte & rigoroſe proprium eſſe Lateranenſis Concilii Sacerdotem, ut nec Epiſcopi, nec ipſe ſummus Pontifex per ſe etiam, multoque minus per alios a ſe delegatos, Fidelium confeſſiones excipere valeant. Ita Joannes de Poliaco Theologus Pariſienſis. Præiverant alii cum Guillelmo de S. Amore: ſed & alii ſecuti ſunt, quos inter Anonymus quem perſtrinxit Clerus Gallicanus in generalibus an. 1655. Comitiis.

Ex his tamen nonnulli aliter de Epiſcopis, aliter de Papa ſtatuerunt; hunc ſcilicet ratione poteſtatis ſuæ in Decreto generalis Concilii diſpenſare poſſe, adeoque cui vellet, poteſtatem largiri annuæ confeſſionis recipiendæ: illos vero non ita, ut qui legem a Concilio generali latam ſolvere non poſſint. Alii & Papam & Epiſcopos generalibus Conciliis æque ſubditos rati, nullam undecumque ſit diſpenſationem hac in parte valere judicarunt: Et eo tendere videtur Launoius in ſpeciali Diſſertatione circa Canonem *Omnis utriuſque ſexus*.

2. Fuere plures qui in extremum aliud prolapſi, docuerint, 1. Regulares, jure ſibi quaſi innato proprios eſſe Sacerdotes, imo proprios magis quam ipſi ſint Parochi. Ita Joannes Gorellus Minorita, & Claudius Cuſinus Prædicator; quorum doctrinam, prioris quidem an. 1408. poſterioris vero an. 1516. notavit Sacra Facultas Pariſienſis. 2. Eoſdem Regulares, qui ſua habent a SS. Pontificibus privilegia, poſſe, etiam non obtenta Epiſcoporum licentia, Fidelium confeſſiones quolibet anni tempore excipere. Ita circa medium ſæculi XVII. propugnarunt Religioſi quidam Andegavenſes, quos an. 1656. gravi cenſura perſtrinxit Clerus Gallicanus, & ſubinde notavit an. 1659. Alexander VII.

Pro-

Propitio Deo compoſitæ ſunt pene hujuſmodi lites, unde ubique ferme viget media inter utramque opinionem recenſitam ſententia ; quam ut cum ceteris tueamur, ſit

CONCLUSIO. Proprius, de quo Concilium Lateranenſe, Sacerdos eſt Parochus, ſalvo tamen R. Pontificis & Epiſcoporum jure.

212 Prob. 1. pars: 1. quia proprius Sacerdos neceſſario eſt perſona quædam ab aliis diſtincta, & cui ſpecialior certi alicujus gregis cura incumbat: cum ſine ejus *licentia* ceteri gregem regere ac moderari non poſſint. Atqui notio hæc Parocho apprime convenit, ut ex terminis patet.

213 Prob. 2. quia proprius Sacerdos idem ſane eſt Can. 21. qui Can. 32. Atqui Can. 32. proprius Sacerdos ipſe eſt Parochus. Poſtquam enim Patres cuilibet Parochiali Presbytero idoneam ex Eccleſiæ proventibus aſſignavere portionem, ſic pergunt: *Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem, de proventibus Eccleſiæ quæ curam* PROPRII SACERDOTIS *debet habere, penſionem alii quaſi pro beneficio conferre præſumat.* Hic porro proprius Sacerdos ille eſt, cujus unaquæque Eccleſia curam habere debet; & a quo decimæ aliaque jura in alium, quaſi penſionis beneficiariæ titulo, citra *fraudem* transferri non poſſunt. Scilicet enim cum Parochiani iis decimas ſolverent a quibus Sacramenta recipiebant, potiſſimum tempore Paſchali, Parochi quidam extra territorii ſui metas, lucri ſtudio, excurrentes, alienos Parochianos, & cum iis decimas ad ſe pertrahebant: Quem abuſum jam ab an. 797. comprimere niſus erat Theodulphus Aurelianenſis *. Jam vero abuſus ipſe & abuſus compreſſio maniſeſte docent proprium Sacerdotem eumdem eſſe cum Parocho, qui & Sacramenta diſpenſare teneatur, & decimas exigere poſſit.

214 Prob. 3. ex SS. Pontificibus, qui in executionem Lateranenſis Decreti jubent Fideles unoquoque anno ſemel proprio Parocho confiteri, vetantque ne obligationem hanc impugnent Regulares. Sic Martinus IV. an. 1281. in Conſtitutione *Ad Uberes: Volumus*, inquit, *ut qui Fratribus confitebuntur, ſuis Presbyteris Parochialibus confiteri ſaltem ſemel in anno, prout generale Concilium ſtatuit, teneantur.* Idem ante & poſtea decrevere Innocentius IV. Conſtitutione data Neapoli anno 1281. Benedictus XI. anno 1304. Extravag. *Inter cunctas*. Sixtus IV. anno 1478. Conſtit. *Vice illius*, &c.

215 Prob. 4. ex pluribus Conciliorum particularium Decretis, quæ Lateranenſe Decretum de proprio Parocho intellexerunt. Ita Synodus Toloſana an. 1228. Cap. 13. Biterrenſis an. 1256. Cap. 46. Arelatenſis an. 1260. Cap. 16. Senonenſis an. 1269. Cap. 4. &c.

Idem ſanciunt Rituales Libri pene omnes; quod & expreſſim docuit Clerus Gallicanus in Comitiis an. 1579. 1625. 35. 46. & 56.

His accedit multiplex judicium ſacræ Facultatis Pariſienſis, quæ contrariam nonnullorum Regularium opinionem reprobavit, an. 1408. in Joanne Gorello; an. 1482. in Joanne Angelo Minorita, cujus hæc aſſertio: *Parochianus confeſſus* Mendicantibus *ſatisfecit Decretali*, Omnis utriuſque ſexus,

* Nullus Presbyter Fidelibus de alterius Presbyteri Parochia perſuadeat, ut ad ſuam Eccleſiam concurrat, relicta propria Eccleſia, & ſuas decimas ſibi dent. *Theodulph. Cap. 14. Capitularis.*

Digitized by Google

ſexus, *nec tenetur confiteri proprio ſuo Curato ſemel in anno, nec ab eo petere licentiam*, confixa eſt ut *ſcandoloſa & juri communi contraria; & pro ſubditorum ad Prælatos debitæ obedientiæ & reverentiæ obſervantia, publice revocanda*, demum an. 1516. in Cuſino. Ergo.

Prob. 1. pars; 1. ex ipſo Canonis contextu ubi hæc: *Si quis autem alie-* 216
*no Sacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet & obtineat a proprio Sacerdote, cum aliter ille ipſe ſolvere non poſſit vel ligare*. Hic proprius Sacerdos opponitur alieno, qui nonniſi de illius licentia ſolvere poteſt vel ligare. Atqui dixerit quidem fanaticus quiſpiam, at ſanus nemo dicet, S. Pontificem in tota Eccleſia, & Epiſcopos in ſua quemque Diœceſi, alienos eſſe Sacerdotes, qui ab inferioribus Parochis licentiam petere & obtinere debeant, ut Pœnitentiæ Sacramentum valide adminiſtrent. Hanc enim poteſtatem ab ipſo Chriſto habent; & virtute ordinationis ſuæ quidquid inferioribus Sacerdotibus ineſt auctoritatis, eminentiori ratione continent. *Unde olim*, ait Nicephorus Cartophilax * qui circa an. 801. floruiſſe videtur, *oportebat ad ipſos Pontifices accedere, ſuaque illis occulta prodere*, & vero Fidelium confeſſiones excipiebat Ambroſius; quis autem id de eorum, qui tunc Parochorum vices gerebant, licentia ab ipſo præſtitum credat?

Prob. 2. Lateranenſis Canon a Summo Pontifice & Epiſcopis ſimul col- 217
lectis conditus eſt. Atqui nec S. Pontifex, nec Epiſcopi voluerunt, aut etiam potuerunt Jus Ordini ſuo indivulſe a Deo connexum adimere. Id ergo fecerunt quod facit Princeps, cum in Provinciis conſtituit Judices, apud quos incolæ jura ſua proſequi tenentur: neque enim adimit ſibi poteſtatem quas voluerit lites ad ſupremum ſuum Tribunal evocandi.

Confirm. Jus illud ſibi adimere noluerunt Epiſcopi, quod in ipſo Concilio Lateranenſi ac deinceps conſtanter exercuerunt. Atqui & in Concilio & poſt Concilium exercuerunt Epiſcopi jus alios a Parochis conſtituendi, qui confeſſiones exciperent. Siquidem Can. 10. ſtatuunt, *tam in Cathedralibus, quam in aliis Conventualibus Eccleſiis viros idoneos ordinari, quos Epiſcopi poſſint coadjutores & cooperatores habere .·. etiam in audiendis confeſſionibus .·. ac ceteris quæ ad ſalutem pertinent animarum*. Quin & teſte D. Antonino part. 3. Chron. ad an. 1215. data eſt in eodem Concilio Epiſcopis, aliiſque Prælatis inferioribus facultas, *ut præter Superioris licentiam ſibi deligere poſſint Confeſſorem*. Poſt Concilium vero, ut ante, inſtituerunt Epiſcopi in Oppidis & Urbibus Confeſſarios, quibus ipſi Parochi, Decani rurales, ceterique Presbyteri peccata ſua confiteri poſſent. Ita ſanxit an. 1222. id eſt ſeptem a Concilio Lateranenſi annis, Oxonienſis Synodus ſub Stephano Cantuarienſi Archiepiſcopo celebrata. Idem ferunt Statuta Petri de Collemedio * Rothomagenſis Archiepiſcopi, an. 1236. * *De*
Concilium Londinenſe an. 1237. Bajocenſe an. 1300. &c. Ergo. *Colmi-*

Prob. 3. ex variis Conciliis, quæ per proprium Sacerdotem ita Paro- *eu: obiit*
chum intelligunt, ut nec ſummum Pontificem, nec Epiſcopos, nec ab *an. 1253.*
ipſis delegatos excludant. Claromontanum an. 1263. *Proprium Sacerdotem* 218
*dicimus duobus modis*: nempe vel *ex officio, ut pote Papam, Epiſcopum &*
*Cura-*

* In excerpto de poteſtate ligandi & ſolvendi Tom. 3. alias 12. Bibl. PP.

*Curatos; vel ex commiſſione, ſicut Fratres Prædicatores & Minores, quibus Epiſcopus commiſerit vices ſuas.*

Lingonenſe an. 1452. *Ne remaneat aliqua hæſitatio quis proprius dicatur Sacerdos, declaramus, prout Doctores & Jura declarant, quod proprius Sacerdos eſt Papa, ejus Legatus, Epiſcopus, & Pœnitentiarius Diœceſanus, & ejus Vicarius generalis; & ille cui cura Parochialis Eccleſiæ commiſſa eſt, ſive Rector, ſive Vicarius.*

Atrebatenſe an. 1490. tit. de Pœnit. poſtquam Canonem Lateran. retulit, ſic proſequitur: *Per hoc tamen præjudicare non intendimus illis, quibus a Sede Apoſtolica eſt indultum, quod confeſſiones audiant, vel audire valeant ſibi confiteri volentium*, &c. Ergo proprii etiam Sacerdotis titulo gaudet S. Pontifex, ut qui ubicumque ad audiendas confeſſiones delegare poſſit: quode infra paulo fuſius.

Idem ferme videris in Conciliis, Toloſano an. 1530. Rothomagenſi an. 1581. Cap. 37. Trecenſi. an. 1582.

219 Hinc cum Anonymus Scriptor Libri cui titulus: *Défenſe du droit Epiſcopal*, circa medium ſæculi proxime elapſi, varias inter propoſitiones hanc emiſiſſet: *S. Pontifex & Epiſcopi proprii non ſunt Sacerdotes, niſi quoad Sacramenta Confirmationis & Ordinis, & quoad caſus quos ſibi reſervant;* adverſus doctrinam hanc in generalibus Cleri Comitiis inſurrexere Gallicani Præſules an. 1655. & ſcriptis ad ceteros Epiſcopos Litteris die Aprilis 25. hæc ſtatuere, 1. *Quod etſi Fideles Curatis ſuis peccata confiteri debeant, hoc tamen Chriſtianæ Religionis officio apud omnes Sacerdotes, etiam Regulares fungi poſſint, modo ſint ab Epiſcopis approbati.* 2. *Annuæ confeſſionis legem a Lateran. Concilio latam implere, qui apud Regulares ab Epiſcopis approbatos, iiſdem permittentibus, tempore Paſchatis peccata deponunt.* 3. *Parochos eſſe proprios Sacerdotes, quantum ad annuæ confeſſionis præceptum, ſed proprii Sacerdotis officium in proprii Epiſcopi dignitate contineri.* 4. *Fideles, qui Paſchalis communionis intuitu confitentur, non ſolum ſuis Epiſcopis, & eorum Vicariis generalibus & Pœnitentiariis, verum etiam quibuslibet Sacerdotibus Sæcularibus vel Regularibus ab Epiſcopis ad id officii approbatis, ejuſdem Concilii præceptum de annua confeſſione implere: hancque clauſulam,* De conſenſu Parochorum, *quam ſolent Epiſcopi apponere in Litteris, quibus eos approbant, quos excipiendis Diœceſanorum ſuorum confeſſionibus præficiunt, condeſcenſus eſſe, non neceſſitatis.*

Mem. du Clergé T. 1. p. 673.

220 Quam vero ab Anonymi prædicti temeraria opinione diſcreparent Parochi Pariſienſes, notum fecerunt publica Declaratione, quam eod. an. 1656. Gallicano Clero ceterorum nomine obtulit Paſtor S. Rochi, *. idemque ſacræ Facultatis Syndicus: in ea nimirum, *agnoverunt illi Epiſcopos proprios eſſe Sacerdotes, qui jure divino, & quidem ſuperiori & immediato poſſunt Fidelibus verbum Dei annuntiare, Sacramenta adminiſtrare, & quibus voluerint, ea adminiſtrandi facultatem concedere.*

* D. Rouſſe.

221 Prob. 4. auctoritate & judicio Facultatis Pariſienſis, quæ medio ſemper extremum inter utrumque progreſſa gradu, ſicut eos perſtrinxit, qui Regularium partes tuebantur ultra metas, ſic & iis obſtitit enixe, qui Parochorum jura latius protendebant. Sic 1. Cum Guillelmus, cui ab originis loco cognomen *De ſancto Amore*, tum in Libro quem inſcripſerat *De periculis mundi*, tum in publicis Concionibus, omnimodam

Regu-

Regularibus ſeu prædicandi, ſeu confeſſiones excipiendi poteſtatem abſtuliſſet; iique apud Sedem Apoſtolicam & Epiſcopos de Pariſienſibus Magiſtris conqueſti eſsent, quaſi S. Pontificis & Epiſcoporum auctoritatem imminuerent, S. Facultas, quo ab omni ſe purgaret ſuſpicione erroris, hoc evulgavit judicium an. 1252. *Omnibus præſentes Litteras inſpecturis, M. Haimerius, Cancellarius Pariſienſis, ceterique ſacræ Scripturæ Pariſienſes Doctores, quorum ſigilla præſentibus Litteris ſunt appenſa, ſalutem in Domino. Univerſitati veſtræ volumus eſſe notum, quod conſulti fuimus a quibuſdam, utrum Sacerdote Parochiali contradicente vel invito, Parochianus ejus Domino Papæ, ſeu Pœnitentiariis ejus, vel ſuo Epiſcopo, aut Pœnitentiariis ipſius, cum voluerint, peccata ſua univerſaliter valeant confiteri, atque ab eiſdem Pœnitentiam pro commiſſis recipere ſalutarem. Cui conſultationi reſpondentes diximus, & dicimus in hoc* UNANIMITER *conſentientes, prædicta licite poſſe fieri & debere. Si qui autem dicant aut dixerint contrarium, quantum in nobis eſt, reprobamus, erroneum reputantes.* Decretum iſtud quod apud Bouleum videris Tom. 3. Hiſtor. Univerſitatis Pariſ. ſuum quodammodo fecit Alexander IV. dum an. 1255. Guillelmi a S. Amore doctrinam proſcripſit. Idem quoad Joannem de Poliaco fecit Joannes XXII. an. 1321. Idem rurſus eadem quæ ſupra Facultas an. 1484. cum hanc Joannis Lallerii Theſim improbavit: *Confeſſi Religioſis Mendicantibus præſentatis & acceptatis, ſecundum formam Decretalis*, Dudum, *non ſunt abſoluti, & tenentur eadem peccata confiteri Curato.*

*Solvuntur objectiones.*

222 Objic. 1. Sacerdos proprius opponitur in Lateranenſi Synodo Sacerdoti communi. Atqui S. Pontifex eſt tantum Sacerdos communis; idemque de Epiſcopis dicendum, qui communem tantum & generalem in totam Diœceſim juriſdictionem habent. Ergo.

223 Reſp. neg. maj. Sacerdos enim proprius non communi opponitur, ſed extraneo; ei nimirum, qui vel nullam prorſus in tota Diœceſi juriſdictionem habet, vel ſaltem non habet in hanc vel illam Diœceſis partem: quales ii erant quorum occaſione conditus eſt Canon Lateranenſis, qui nempe alterius loci Parochos ad ſe accerſebant, ut eis Sacramenta adminiſtrantes, decimas ab ipſis perciperent.

224 Inſt. 1. Si Sacerdos proprius non opponatur communi, jam & otioſus eſt Canon Lateranenſis; & Parochos jugulat, dum iiſdem favere videtur. Atqui abſurdum conſequens. Minor certa eſt: Major non minus conſtat. Et quidem 1. patet ſuperfluum eſse Canonem de quo agitur. Quid enim decernit novi? neceſsariam eſse juriſdictionem ut quis confeſſiones excipiat? id porro quis vocet in dubium? 2. Idem Canon reapſe Parochos jugulat. Id enim unum vereri habent Curati, ne Regulares præter licentiam ſuam Parochianos ſuos audiant in confeſſione. Atqui ſi in Canone Lateranenſi proprius Sacerdos extraneo dumtaxat opponatur, non communi, jam invitis etiam Parochis poterunt Regulares Fidelium confeſsiones excipere. Ad id enim ſatis erit ut generaliter approbentur a Sacerdote communi, ſeu is Papa ſit, ſeu Epiſcopus. Unde noſtra hæc opinio in ſecundam reipſa coincidit.

Reſp.

225 Reſp. ad 1. neg. maj. & dico præcitatum Canonem nec ſuperfluum eſſe, nec Parochorum juri adverſum, 1. non eſt ſuperfluus, quia duo decernit multi momenti, 1. Sacerdotes vi Ordinis ſui excipiendis Fidelium confeſſionibus idoneos non eſſe, etiamſi morum ſanctitate fulgerent; prout, teſte D. Thoma Opuſc. 19. finxerant Monachi quidam, *qui de ſua ſanctitate præſumentes, Miniſtrorum Eccleſiæ officia proprio arbitrio uſurpabant, abſolvendo ſcilicet peccatores, & prædicando abſque alicujus auctoritate Epiſcopi, quod nullatenus eis licebat*. 2. Illicitum eſſe Parochis extra territorii ſui fines vagari, ut alienis ovibus Sacramentorum pabula conferant: cujus abuſionis repreſſionem potiſſime intendit Concilium, uti jam obſervavimus.

2. Neque idem Canon ſenſu etiam noſtro intellectus juri Parochorum adverſatur. Jus enim Parochi præcipuum eſt ut in gregis ſui bonum una cum Epiſcopo, primario totius gregis Paſtore, pro virili conſpiret. Atqui profecto in bonum illud conſpirat, quando tremendum confeſſionis onus cum piis æque ac doctis Regularibus dividit. Quoti enim, ut cetera omittam, malint nuſquam confiteri, quam proprio quem oderunt Parocho confiteri? Quoti, qui ab eo pendent, aut verentur ne a ſua apud ipſum fama excidant, turpem lapſum eidem detegere non auſint? Quoti a Deo, Thereſiæ inſtar, per ſingulares vias deducti, ſenili indigent experientia, quam in juniori Parocho non habeant. Ergo temere injicitur ſumma illa Regularium formido, de qua in objectione.

226 Confirm. quia ut ſolide D. Thomas Suppl. q. 8. a. 5. ad 1. ubi difficultatem ſub his verbis propoſitam expendit: *Videtur quod non poſſit aliquis alteri quam proprio Sacerdoti confiteri, etiam ex privilegio & mandato Superioris; quia . . . hoc eſſet in præjudicium proprii Sacerdotis* &c. *Dicendum*, inquit, *quod præjudicium non fit alicui, niſi ei ſubtrahatur quod eſt in favorem ejus indultum. Juriſdictionis autem poteſtas non eſt commiſſa homini alicui in favorem ſuum, ſed in utilitatem plebis & honorem Dei. Et ideo ſi Superioribus Prælatis expedire videatur ad ſalutem plebis, & honorem Dei promovendum, quod aliis quæ ſunt juriſdictionis committant; in nullo fit præjudicium inferioribus Prælatis, niſi illis qui quærunt quæ ſua ſunt, non quæ Chriſti Jeſu; & qui gregi præſunt, non ut eum paſcant, ſed ut ab eo paſcantur*. Idem vero S. Doctor in reſp. ad 4. ſubdit. 1. quod *propter ſtatutum Eccleſiæ de confeſſione facienda proprio Sacerdoti ſemel in anno*, is qui *Pœnitentiario Epiſcopi, vel alteri ab Epiſcopo commiſſionem habenti confeſſus fuerit, eodem modo ſe debet habere, ſicut ille qui habet ſolum venialia;* & ideo vel *ſolum confiteri venialia, ut quidam dicunt; vel profiteri ſe a peccato mortali immunem eſſe; & Sacerdos* proprius ei *in foro conſcientiæ credere tenetur. 2. Bonum eſſe quod ille qui auctoritate Epiſcopi confeſſionem audit, inducat confitentem ad hoc quod confiteatur proprio Sacerdoti: quod ſi noluerit, nihilominus eum abſolvere debet*. Idem docet S. Bonaventura in Tractatu qui inſcribitur, *Quare Minores prædicent & confeſſiones audiant*.

227 Ad id quod additur in opinione noſtra ſatis eſſe ut Regulares generaliter approbentur; Neg. ant. Si enim, ut contendimus, Parochus ſit ſpeciali quadam ratione proprius Sacerdos, jam Regulares ex generali ſeu R. Pontificis ſive Epiſcopi delegatione, annuas Fidelium confeſſiones

reni-

renitente Parocho excipere non poterunt: quia juxta hanc noſtram expoſitionem, Fideles, non ſimpliciter jubentur ſemel in anno confiteri, ſed ſpeciatim confiteri Parocho ſuo, vel Sacerdoti alteri de illius conſenſu. Ergo cum iſta confeſſio ſit Parocho reſervata, non poſſunt Regulares eam recipere ex generali Papæ vel Epiſcopi approbatione; quia ex Regula 81. Juriſ. in 6. *In generali conceſſione non veniunt ea quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus*. Porro veriſimile non eſt Papam aut Epiſcopum a lege per Concilium generale lata, ſine ſpeciali eaque gravi cauſa recedere. Ergo cum uterque vel alteruter Regulares generatim approbat, non ideo ad annuam confeſſionem approbare cenſetur. Et vero, cum Epiſcopus Sacerdoti generatim concedit facultatem per totam ſuam Diœceſim ſacramentaliter abſolvendi, non ideo cenſetur tribuere licentiam, vel audiendi Moniales, vel a caſibus ſibi reſervatis abſolvendi. Ergo nec pari jure tribuere cenſetur facultatem excipiendi confeſſiones Parochis reſervatas: gratia enim non præſumitur facta contra legem ſpecialem, niſi Superior expreſſe declaret velle ſe eidem legi derogare. *Habert p. 290.*

Atque hinc patet ſecundam & tertiam opinionem magno ab invicem diſcrepare intervallo. In ſecunda enim quæ proprium Sacerdotem extraneo tantum opponit, proprius eſt Sacerdos, quiſquis vel ordinariam habet poteſtatem, ut Papa & Epiſcopus, vel poteſtatem habet ab iis generaliter delegatam; unde ſic approbati non magis quacumque anni tempeſtate indigent conſenſu Parochi, quam ipſorum conſenſu indigeat Parochus. In tertia vero, quæ noſtra eſt, opinione, eo uſque annua confeſſio Parocho reſervata eſt, ut a Regularibus & aliis generaliter tantum approbatis ſine piaculo excipi non poſſit. 228

Inſt. 2. Si Epiſcopi poſſint delegare ad audiendas, invitis Parochis, Fidelium confeſſiones, id indubie poterit Rom. Pontifex, cum ampliorem habeat poteſtatem, quam Epiſcopi. Atqui eo ipſo concidit jus Parochis aſſertum a Concilio Lateranenſi. Reipſa enim facultatem hanc pluries conceſſere Regularibus ſummi Pontifices; nimirum Alexander IV. an. 1256. Clemens IV. an. 1265. Bonifacius VIII. an. 1295. Benedictus XI. an. 1304. Eugenius IV. an. 1446. & alii plures ante Tridentinum. Exinde vero Clemens VIII. an. 1592. Innocentius X. in Brevi ad Archiepiſcopum Burdigalenſem an. 1645. ubi hæc: *Non poteſt Archiepiſcopus Burdigalenſis prohibere Regularibus habentibus privilegia Apoſtolica, ne a Dominica Palmarum uſque ad Dominicam in Albis incluſive adminiſtrare valeant perſonis ſæcularibus Sacramentum confeſſionis; poteſt tamen iiſdem prohibere, ut perſonis ſæcularibus in die Paſchatis non adminiſtrent SS. Euchariſtiæ Sacramentum, etiamſi dictæ perſonæ ſæculares in alia die ſatisfecerint præcepto Eccleſiæ hac de re edito*; quod Breve executioni mandari juſſit Ludovicus XIV. die 11. Martii ejuſdem anni. Demum Clemens X. conſtit. *Superna* anno 1670. definiit. *Regulares ſimpliciter ab Ordinariis approbatos, quovis anni tempore etiam paſcali, & quorumcumque, etiam infirmorum, confeſſiones audire, abſque ulla Parochorum vel ipſius Epiſcopi licentia . . . & eos, qui dictis Religioſis ſimpliciter approbatis Paſchali tempore confeſſi fuerint, Conſtitutioni quæ incipit*, Omnis utriuſque ſexus, *quoad confeſſionem dumtaxat ſatisfeciſſe cenſendos*. Et vero jam ab anno 1669. Cardinalis Antonius Barberinus in Synodo ſua ſic ſtatuit: 229

*Les*

Mem. chronol. T. 3. p. 300. *Les ſaints Canons ont condamnè l' opinion de ceux qui aſſuroient, que les confeſſions ſont nulles de ceux-là, que les Pretres ſéculiers & les Religieux approuvès auroient confeſsès, meme des malades, auxquels par conſéquent les Cures ne peuvent & ne doivent pas refuſer le Viatique. Nous diſons le meme de la confeſſion Paſchale, vu qu' il ne nous appartient pas d' abroger ce que tant de ſouverains Pontiſes ont, il y a déja long-tems, & ſi ſouvent depuis confirmè*, &c. Ab eo quidem Decreto ad Pariſienſem Curiam appellarunt Parochi quidam Remenſes; ab eaque ſancitum eſt, ut Remenſe Concilium anno 1583. in hac parte executioni mandaretur. Verum, ait Commentariorum Hiſtoricorum Auctor ad diem 22. Martii, 1687. ſæculares Curiæ diſciplinam politicam tangunt, non ipſam rerum ſubſtantiam.

230 Reſp. diſt. maj. Poterit ſummus Pontifex delegare, prout in Decretis ſummi momenti diſpenſare poteſt, id eſt, ſecundum Canonicas leges, & citra ullam ordinis debite conſtituti ſubverſionem, C. ſecus, N. Non movetur hic nobis quæſtio, ait optime Pariſienſis Magiſter, de poteſtate S. Pontificis, *quam agnoſcimus jure divino ſuperiorem & ampliorem eſſe in ipſo, quam in Epiſcopis;* ſed de competente ejuſdem poteſtatis uſu; quam utique Chriſti Vicarius in ædificationem tantum a Chriſto accepit. Porro, ſi quandoque exigere poteſt rerum conditio, ut Papa quoſdam ex utroque vel alterutro Clero deleget, qui confeſsiones excipiant; puta cum inferiores Prælati vel ovium curam omnino negligunt, vel iiſdem adminiſtros ſchiſma & hæreſim ſpirantes præficiunt, prout alicubi in Europa & extra Europam fieri compertum eſt: exigit plerumque debitus ordo, ut concreditam a Spiritu ſancto ſingulis Epiſcopis gregis portionem uni eorum curæ dimittat. Et vero an affixus uni loco R. Pontifex, & generalibus Eccleſiæ negotiis diſtentus, uniuſcujuſque Religioſi mores, doctrinam, bonum vel malum nomen appendere poteſt in ſtatera Sanctuarii? An qui in Italia bonus ſunt Chriſti odor, alibi quoad molliorem vitæ diſciplinam, quandoque etiam quoad fidei integritatem ſuſpecti eſse non poſsunt? Sicut ergo, pergit idem qui ſupra Theologus, non tam ex poteſtatis quam ex notitiæ defectu, ſua in cauſis Matrimonialibus ac Beneficiariis Reſcripta dirigit S. Pontifex ad Epiſcopos, qui factorum veritatem penitus indagare valent; ita nec Tridentinum Epiſcopos ſupra Papam erexit, dum ſanxit Seſs. 23. C. 15. *nullum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum audire, niſi aut Parochiale Beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, aut alias idoneus judicetur;* etiamſi Sedis Apoſtolicæ *privilegiis & conſuetudine etiam immemorabili* gaudeat: Sed unum id Decreto illo ſignificavit, e re eſse ut Epiſcopi, qui propioribus oculis omnia intueri poſsunt, bonas aut malas Sacerdotum, quos in ſollicitudinis ſuæ partem vocant, qualitates perpendant.

231 Quod ſpectat ad privilegia Regularibus ab Alexandro IV. &c. conceſſa, liquet ea quæ Tridentinum præceſsere, nullius jam eſse roboris, ut pote ab eo Concilio revocata. Quæ vero Tridentinum ſubſecuta ſunt, vim in Gallia non habent. Sic contra Innocentii X. Decretum, regia licet auctoritate munitum, inſurrexere an. 1645. Gallicani Præſules, ac vetuere ne quis Regularium Paſchali tempore confeſsiones ſine Epiſcopi, vel generalis Vicarii, vel Parochi licentia exciperet; idque Rex, & deinde

Papa,

Papa, ſcribente Alphonſo Richeleo, Lugdunenſi Archipræſule, gratum habere rogati ſunt.

Neque minus reclamatum eſt adverſus Conſtitutionem Clementis X. quia hæc moribus noſtris adverſa ſtatueret, 1. *Regulares prævio examine & indefinite approbatos, non teneri aliud examen ſubire, licet ad illud vocentur ab Epiſcopis; 2. eoſdem Regulares non poſſe ab audiendis confeſſionibus ſuſpendi, niſi nova ſuperveniente cauſa, quæ ad ipſas confeſſiones pertineat; 3. Epiſcopum inconſulta Sede Apoſtolica non poſſe negare omnibus alicujus Monaſterii Religioſis facultatem audiendi ſæcularium confeſſiones*. Eapropter Decretum illud efflagitante Clero ſuppreſſit Pariſienſis Senatus die 17. Septemb. an. 1670. ſibique, ut antea, licitum credidere Præſules noſtri, vel approbationem negare, vel limitare, prout judicaverint.

An vero deceat ut paſſim & ordinarie dentur reſtrictæ id genus approbationes, aut in iis excipiatur Paſchalis Quindena, noſtrum non eſt indagare, ſed eorum quos uti Patres veneramur. *Omnia mihi licent*, ajebat Apoſtolus, *ſed non omnia expediunt*. Sane exceptio temporis Paſchalis quamdam præfert Interdicti ſpeciem, qua pietas ipſa nonnihil commoveatur: & iſtud probri genus a Religioſis arcere voluiſſe videtur Innocentius X. Ut ut eſt apte, niſi fallor, P. D'Avrigny Tom. 1. p. 367. *Je dirai ſeulement, que comme les Evêques qui aiment la paix, ne penſent guères à uſer de ces reſtrictions qui offenſent les Réguliers; ceux-ci ne s'en formaliſent pas non plus aiſément, lorſqu'ils n'ont en vue que Dieu & les interets de ſon Egliſe: la charité ſeule animant leur zèle, ils le font céder en toute occaſion au reſpect du aux Puiſſances établies immédiatement ſur eux; & cela avec d'autant moins de peine, que le miniſtere n'a rien qui ne les effraie*, &c.

Objic. 2. Parochi juris ſunt divini. Ergo medii ſunt Epiſcopum inter & plebem, ſicut Epiſcopi Papam inter & Parochos. Ergo ſicut teſtante Clero Gallicano in Comitiis an. 1653. a Concilii Trid. temporibus vetuit conſtanter Apoſtolica Sedes, ne Religioſi abſque prævia Epiſcoporum approbatione, confeſſiones audirent *; ſic & velle debent Epiſcopi, ne Regulares inconſulto Parocho excipiendis Fidelium confeſſionibus vacent. 232

Reſp. dato antecedente de quo alibi, nego utramque conſeq. Parochi enim eodem divino jure quo inſtituti eſſe aſſeruntur, Epiſcopis adeo ſubordinati ſunt, ut iis ordinaria & immediata auctoritate, non ſecus ac populo præſint Epiſcopi: unde Fideles omiſſo proprio Parocho recurrere poſſunt immediate ad Epiſcopum, non vero ad S. Pontificem, omiſso Epiſcopo, niſi in caſibus Apoſtolicæ Sedi reſervatis. Et vero Chriſtus in Eccleſia poſuit Epiſcopos, qui ſervata debita ad R. Pontificem ſubjectione, non tantum plebem, ſed & Sacerdotes quoſcumque, non ut medios inter ſe & populum, ſed ut cooperatores curæ ſuæ immediate ſubditos regerent. Atque id agnoverunt, tum, qui melius jura ſua norant, Pariſienſes Parochi in Declaratione an. 1656. Clero Gallicano oblata, de qua ſupra num. 220. tum Pariſienſes Magiſtri in cenſura, qua die Maii 26. an. 1664. per- 233



* Depuis le Concile de Trente, il n'y a point d'occaſion où le Pape ne renvoie tous les Réguliers aux Eveques pour recevoir d'eux le pouvoir de confeſſer; & ils ne l'ont point, s'ils n'obtiennent effectivement leur approbation.

ſtrinxere Librum Jacobi de Vernant Carmelitæ **. In ea ſiquidem judicat ſacra Facultas, Curatorum juriſdictionem eſſe quidem a Deo immediate quantum ad primariam inſtitutionem; ſed *ſalva ſemper* IMMEDIATA *Epiſcoporum in Prælatos minores ſeu Curatos & plebem ſubditam auctoritate*. Idem edocuit Clerus Gallicanus, cum an. 1655. contra citatum Anonymi Librum declaravit, *clauſulam*, De Parochorum conſenſu *quam in* approbatoris *Litteris ſolent Epiſcopi apponere, ex condeſcenſu, non ex neceſſitate apponi*.

Quæ cum ita ſint, pergit Habertus, non mirum ſi S. Pontifex Sacerdotes etiam Regulares ad Epiſcoporum examen ſemper remittat, ut eos in Domino vel admittant, vel excludant: Epiſcopi vero eoſdem, inconſultis quandoque Parochis deputent, ubi vel neceſſe eſt, puta cum Parochus injuſte cuipiam e ſuis negat facultatem extra Parochiam confitendi; vel ſaltem expedit propter rationes eidem compertas.

234 Inſt. 1. Epiſcopi, licet Parochis ſuperiores, eorum tamen jura ſervare debent; & multominus eadem contra Concilii generalis Statutum infringere poſſunt. Atqui infringunt, nedum ſervent, cum inconſultis, quandoque etiam renitentibus Parochis, Regulares deputant, &c.

235 Confirm. Irrita vel ſaltem illicita eſſe debet approbatio, qua divinum mandatum infringitur. Atqui iſtud Dei ad Parochos mandatum, Prov. 7. *Diligenter agnoſce vultum pecoris tui*, per hujuſmodi approbationes infringitur. An enim pecoris ſui vultum agnoſcet, qui eum ne intuebitur quidem ſemel in anno?

236 Reſp. neg. min. Non enim alienum jus infringit, qui ſuum ſervat; porro Epiſcopi, dum aliquos e Clero ſeu Sæculari, ſeu Regulari excipiendis Fidelium confeſſionibus præficiunt, ſervant jus ſibi a Chriſto aſſertum, & quo nec a ſe ipſis, nec a Concilio ſpoliari potuere.

Pag. 413. & 391. Quia tamen, uti ſapienter poſt Gerſonem monet Tournelyus, præſens controverſia non tam ſupremo partium jure, quam prudentiæ & charitatis legibus ſolvi debet; *optimum iſtud perpetuæ* Parochos inter & Regulares *concordiæ vinculum futurum nobis videtur, ſi Epiſcopi ex una parte in Litteris ſuis approbationis clauſulam iſtam ſemper inſerant*, De conſenſu Parochorum; *& Parochi ex altera, quaſi ex publico condicto, eo ipſo conſenſum ſuum dediſſe cenſeantur Regularibus ad excipiendam Paſchalem ſuorum Parochianorum confeſſionem, quo approbati illi ſunt ſine ulla limitatione ab Epiſcopis;* niſi contrarium certa & gravis cauſa exigat. Et hæc praxis, Deo duce, jam pene ubique viget.

237 Ad confirm. neg. min. Ut enim ſolide S. Thomas Suppl. qu. 8. art. 5. ad 2. *Rector Eccleſiæ debet vultum ſui pecoris agnoſcere dupliciter: Uno modo per ſollicitam exterioris converſationis conſiderationem, qua invigilare debet ſuper gregem ſibi commiſſum; & in hac cognitione non oportet quod credat ſubdito, ſed certitudinem facti, in quantum poteſt, inquirat. Alio modo, per confeſſionis manifeſtationem: & quantum ad hanc cognitionem, non poteſt majorem certitudinem accipere, quam ut ſubdito credat; quia hoc eſt*

ad

** Erat is Operis titulus: *La Dèfenſe de l'autorité de N.S.P. le Pape, de Noſſeigneurs les Cardinaux .'. & de l'emploi des Religieux Mendians, contre les erreurs de ce temps:* Prodierat Metis an. 1658. Facultatis cenſuram cenſura ſua notavit Alexander VII. die Junii 26. an. 1665. at Bullam ejus ſuppreſſit Pariſienſis Curia die 29. ejuſdem anni.

*ad ſubveniendum conſcientiæ ipſius. Unde in foro conſcientiæ creditur homini & pro ſe & contra ſe; non autem in foro exterioris judicii. Et ideo ad hanc cognitionem ſufficit, quod credat ſubdito dicenti, ſe alteri abſolvere valenti fuiſſe confeſſum: Et ſic patet quod talis cognitio pecoris per privilegium alteri indultum de confeſſione audienda non impeditur.* Adde quod alioqui non poſſet Parochus alios adſciſcere Sacerdotes qui ſibi in annuæ confeſſionis negotio opem ferrent. Adde rurſus quod plerumque e ſuis multos peſſime cognoſceret; cum ex iis nonnulli gravia malint reticere peccata, quam ea Parocho aperire.

Inſt. 2. Eorum certe jura infringuntur, qui jam non poſſunt, quod vi Lateranenſis Decreti olim poterant. Atqui Parochi jam, &c. Qui enim per ſe ipſos approbabant Sacerdotes, ſibi pro annua confeſſione opem latnros, nec id jam facere auſint, hi profecto hodie non poſſunt, quod olim potuere, &c. 238

R. ad 1. neg. min. Si enim Parochi aliquando comminiſtros approbaverint, non utique vi Decreti Lateranenſis; cum Decretum illud etiamnum ſubſiſtat, nec tamen, ut fatetur objectio, jus approbandi hodie competat Parochis: ſed quia permitterent tunc temporis Epiſcopi, ut Parochi ex iis qui ab Epiſcopo approbati fuerant, quoſdam pro arbitrio eligerent, quibus largirentur neceſſariam ad excipiendas confeſſiones juriſdictionem. Unde non approbabant Parochi, ſed jam approbatis conferebant juriſdictionem, qua ſecluſa approbatio mere conditionaliter data, in praxim redigi non poſſet, niſi accedente nova & expreſſa Epiſcopi facultate. Neque enim plena inerat Parochis libertas pro nutu & temere quos vellent excludendi. Unde, ut omnia debite & ſecundum ordinem fierent, ſic ſtatuit Arelatenſe Concilium an. 1275. Can. 21. *Quoniam Parochialibus Presbyteris curam animarum habentibus ſpecialiter & præcipue cura commiſſa eſt animarum: ſtatuimus inhibentes, quod infirmantium confeſſiones, nonniſi per ipſos Parochiales Presbyteros, ſi haberi potuerint, vel per alios Presbyteros Seculares vel Religioſos de ipſorum licentia, audiantur.* QUAM LICENTIAM DARI VOLUMUS ET PRÆCIPIMUS AB EISDEM Parochis *liberaliter & libenter, cum fuerint requiſiti.* 239 T. XI. Conc. p. 1374. D.

Ceterum juxta hodiernam diſciplinam dari ſolet juriſdictio cum approbatione; niſi Parochorum conſenſus, quem aliquando Epiſcopi in Litteris ſuis approbationi ſuæ accedere volunt, juriſdictionis vices gerere dicatur, ut reipſa gerit pluribus in Diœceſibus, ubi ſtricte urgetur executio Canonis, *Omnis utriuſque*, &c. quales ſunt Remenſis, Catalaunenſis, Virdunenſis, & ut a ſcientibus audivi, Tullenſis, Noviodunenſis, & Senonenſis, in quibus annua confeſſio, ſine petito & obtento Parochi conſenſu facta, irrita & iteranda declaratur. Idem eſt Senonibus de confeſſione in articulo mortis, unde quædam hujuſmodi citra Parochi licentiam excepta, juſſa eſt iterari; in aliis vero Diœceſibus, quæ prædicti Canonis executionem non urgent, valet confeſſio ſine Parochi conſenſu extra Parochiam facta Sacerdoti cuilibet generaliter tantum approbato, modo adſit tacitus Epiſcopi conſenſus, qualis in re præſenti adeſſe merito præſumitur, cum vel ita receptum eſt conſuetudine, vel videt Epiſcopus, nec, quod facile poſſet, contradicit. 240

Ut omnem hac in parte anxietatem tollant Parochi, ſuis e ſuggeſtu 241

ante Paſchalis Quindenæ initia, licentiam dare ſolent, vel ad ordinarios ſuos Directores, vel ſaltem ad unum e vicinis pluribus quos aſſignant, recurrendi. Quod ultimum caute fieri debet, ſi poteſt, ne dum tres nominas, quartum excludendo offendere videaris.

242 Duo hic ſummi momenti animadvertenda, 1. Parochis curandum, ut ſuis licentiam extra Parochiæ fines confitendi facile indulgeant. Tum quia id præſcribunt Concilia, ut Burdigalenſe ann. 1624. & Synodale XI. ſub S. Carolo Borromeo. Tum quia multiplici experimento compertum eſt, eos e Parochis, qui temere ſibi blandiuntur, quod tandem Parochianos omnes eo adduxerint ut apud ſe peccata deponant, in cauſa eſſe cur plura committantur ſacrilegia; quia, nec raro, pudor confitentium, præſertim juniorum, eorumve qui plus a Parocho dependent; ora, etiam in morte, obſtruit. Unde S. Thomas in 4. diſtin. 17. q. 3. art. 5. & q. 8. Supplem. art. 4. *Peccaret Sacerdos, ſi non eſſet facilis ad præbendam licentiam confitendi alteri: quia multi ſunt adeo infirmi, quod potius ſine confeſſione*, ſaltem integra, *morerentur, quam tali Sacerdoti confiterentur. Unde illi qui ſunt nimis ſolliciti, ut conſcientias ſubditorum per confeſſionem ſciant,* MULTIS LAQUEUM DAMNATIONIS INJICIUNT, ET PER CONSEQUENS SIBI IPSIS. Atque hinc ſanxit Urbanus VIII. Bulla 28. *ut ſi Regularium Confeſſariis, caſus alicujus reſervati facultatem petentibus, Superior dare noluerit, poſſint nihilominus Confeſſarii, illa vice Pœnitentes Regulares,*
2. 194. *etiam non obtenta a Superiore facultate, abſolvere*. Ita Pontas V. *Cure* caſ. 8. & Habert, ubi ſupra, qui & id ſapienter adjicit, operæ pretium eſſe, ut Parochus, maxime ſi ſolus in Eccleſia ſua confeſſiones excipiat, identidem extraneos vocet Sacerdotes, horteturque atque etiam urgeat Parochianos, ut illis ſe ſiſtant. Si enim levamen illud Monialibus ter in anno indulſit Tridentina Synodus, quantominus ruſticis & rudioribus erit denegandum?

243 2. Et id etiam cum utroque mox appellato Doctore animadvertendum, in concedenda Parochiano licentia ſua apud extraneum Sacerdotem peccata confitendi, habendam eſſe rationem tum Parochiani, tum & Confeſsarii. *Si ergo*, ait Paludanus in 4. diſt. 17. q 4. ar. 3. *ſi Parochianus petit licentiam alteri confitendi indeterminate, non det, niſi ſit veriſimile quod petens non eliget niſi æque bonum vel meliorem. Si autem nominet ſibi aliquem de quo veriſimile eſt quod ſit æque bonus vel melior ad confeſſionem audiendam, non neget; quia forte habet peccatum quod erubeſcit confiteri. Si vero apparet quod non eſt æque bonus aut per famam aut per viſum ſuæ perſonæ, aut per converſationem perſonarum ſibi confitentium, quia hæc minus religioſe converſantur; tunc ſimpliciter debet denegare.˙.˙.˙. & licet aliquis debeat ſemper reputare alium meliorem ſe ſimpliciter, non tamen quantum ad omnia, puta quantum ad officium hoc vel illud.*

244 Neque eſt quod objicias, ſeu cum Paſtoribus, qui Potentatuum menſam amant, aut odium verentur, ſeu cum fictis Pœnitentibus, qui animæ ſuæ vulnera fovere malunt quam curare; non agi imprudenter ab iis, qui ſe, ſuoſve committunt Miniſtris, quos peritos & idoneos judicavit primarius gregis cuſtos, Epiſcopus. Conſtat enim eos inter qui ab Epiſcopo approbantur, eſse alios identidem circa quos ipſe falſo aliorum teſtimonio decipiatur; alios, qui nugis dediti, a mediocri, quam labore improbo com-

comparaverant, ſcientia paucos intra annos omnino excidant; alios; qui, periti licet & peritiſsimi, opiniones ſequantur in praxi pernicioſas, ſeu rigore nimio mundum pene univerſum damnent; ſeu nimia mollitie, omni carni puvillos conſuant ad peccandum; ſeu certis addicti vitiis, puta ebrietati, quod ſibi ut *peccatillum* indulgent, in aliis redarguere non auſint. Quis autem talibus obreptitie vel ſubreptitie approbatis oves ſuas committere auſit?

Deinde, *eſto*, inquit Habertus, *extranei Confeſſarii ſint omnes peritiſſimi, ſanæ doctrinæ, & acerrimi legis tum divinæ cum Eccleſiaſticæ vindices, adhuc timendum eſt ex parte ficti Pœnitentis; niſi mittatur ad probatos Confeſſarios, qui ex publica fama*, vel per ſecretam Parochi admonitionem, *illum noverint. Is quippe, cum religio illi non ſit uſuras exercere, contractus injuſtos inire, officio ſuo etiam in gravioribus deeſſe, certo certius prudentiſſimo etiam Confeſſario* benedictionem immeritam ſuffurabitur.

§. 2. *Solvuntur dubia ab initio propoſita.*

Quæres 1. an in textu Lateranenſi vox, *Omnis Fidelis*, omnes omnino baptizatos comprehendat.

Videtur quod non. 1. Enim non videtur proprium ipſum Sacerdotem complecti. Cum ei quidem, vel alii de licentia ipſius, ceteri confiteri debeant; nemo autem aſsignetur cui confiteri ipſe teneatur. Ad ſummum enim Epiſcopo confiteri poſset. Ad quem porro recurreret Epiſcopus? num Romam ad S. Pontificem? 2. Quia neque ceteros Sacerdotes ſpectare videtur Decretum Lateranenſe; tum quia Sacerdotes ſub ſimplici Fidelium nomine venire non ſolent; tum quia Fideles, de quibus loquitur Canon, *Omnis utriuſque* &c. hi ipſi ſunt, qui *Euchariſtiæ Sacramentum* in Paſcha *ſuſcipere* debent; quod proprie Sacerdotibus non competit; tum quia jam conſtituerat Synodus Lateranenſis Can. 17. id quod Sacerdotes tangit; nimirum, ut ad minus *quater in anno* celebrarent. Ergo non erat cur aliud conderet Decretum, cui idem obnoxii forent. 245

Cenſent tamen vulgo Theologi cum Suare diſp. 36. ſect. 2. num. 5. vel ipſum R. Pontificem, alioſque ideo a fortiori Sacerdotes hac lege teneri; tum quia ea ſit quædam determinatio juris divini, cui ſubjacet Papa; tum quia poſtulat naturalis æquitas, ut Caput membris conſonet: cum veluti ſub hac conditione legislativam poteſtatem acceperit; tum denique, quia conſuetudo, optima legum interpres, ipſaque vim habens legis, ſic Decretum de quo agimus, interpretata ſit. Eſto igitur Sacerdotes lege illa directe non aſtringantur: At eos ipſa indirecte & occaſionaliter ad minus adſtringi nemo negaverit. Quid tum autem, modo vere teneantur? Paſsim tamen, in his ſaltem partibus receptum eſt, ut Sacerdotes approbato cuilibet in Diœceſi, citra Parochi licentiam confiteantur.

Quæres 2. an pueri eadem lege teneantur.

Negavit Sa V. *confeſſio* de pueris, qui necdum pubertatem attigiſsent; 246 alii, ut Diana de pueris ante ſeptennium. Utrique male: Concilium enim legem ſuam non refert ad ætatem, ſed ad *annos diſcretionis*, id eſt ad illud tempus, quo malum a bono morali diſcerni poteſt. Ergo ſi malitia ætatem ſuperet, ut ſæpius contingit, puer qui mortaliter deliquerit, confiteri tenebitur.

In dubio an puer pleno rationis uſu gaudeat, præcipiendus eſt confiteri; tum quia pars iſthæc tutior ſit; tum quia non ſolum mortalia certa, ſed & dubia etiam confiteri jubemur.

Eximuntur tamen pueri a pœnis quas comminatur Decretum Lateranenſe: quia ex Cap. 2. *De delictis puerorum*, Lib. 5. Tit. 23. *In pueris relinqui ſolet inultum*, *quod in aliis provectioris ætatis humanæ leges ducunt ſeverius corrigendum*. Ceterum nec inconſulto Epiſcopo quiſquam, quia Paſchali officio defuerit, Eccleſiaſtica privandus eſt ſepultura. Hujuſmodi enim pœnæ Superioris ſententiam prærequirunt.

247 Quæres 3. an qui interna tantum peccata habet, eadem clavibus annuis ſubjicere teneatur.

Reſp. affirmat. cum Suare ibid. n. 2. ubi oppoſitam alicujus opinionem vocat plus quam temerariam, & jure; 1. quia Canon Lateranenſis ſimpliciter jubet *peccata omnia* confiteri; ſub his autem continentur etiam interna; 2. quia hoc generali ſenſu conſtanter intellectum eſt Concilii Decretum; 3. quia præceptum annuæ confeſſionis mera eſt divini præcepti quoad temporis circumſtantiam declaratio: ex divina autem Lege debet homo etiam interna confiteri; 4. quia præceptum Lateran. eſt de actu externo, confeſſione nimirum, licet materia ejus remota ſit actus interior. Adde non adeo certum eſſe, quod ſupponunt adverſarii, actus internos ab Eccleſia non præcipi; prout dixi in Tract. de legibus.

248 Quæres 4. an qui ſola habet venialia, teneatur eadem confiteri.

Negant plures, 1. quia ex Lateranenſi *omnia peccata* confiteri tenemur. Atqui non omnia venialia, cum ex his aliqua reticeri poſſint. 2. Quia ex Trid. Seſſ. 14. Cap. 5. Concilium Lateran. divinum confeſſionis præceptum ſemel in anno impleri voluit. Atqui ex eodem Trid. ibid. divinum confeſſionis præceptum ea tantum ſpectat peccata, quibus *Dominum mortaliter* offendimus. Ergo.

Opinionem contrariam ut longe tutiorem ſimul & æque ad minus probabilem amplexi ſumus in Tract. de præceptis Eccleſiæ, Tom. 3. p. 658.

Ceterum, ait Suarez ead. diſp. 36. ſect. 2. n. 9. quæſtio hæc non multum utilis eſt in praxi; tum quia vix invenietur, qui toto anno abſtineat a mortali, ſaltem dubio, niſi ſæpius confiteatur; tum quia qui a mortali prorſus abſtinuiſſet, teneretur ſaltem proprium ſuum Sacerdotem adire, propter Euchariſtiam: quin & per ſe debet qui non confitetur intra annum rationem reddere cur id non faciat; quod moraliter loquendo, nullus facit, ſed confitetur ut poteſt. Interim dicenti in foro Pœnitentiæ, ſe ab omni peccato gravi liberum eſſe, fides habenda foret, *niſi contrarium evidenter conſtaret;* vel, ut loquitur Simonnet, juſtas haberet Parochus rationes aliter judicandi.

249 Quæres 5. quæ ab implendo annuæ confeſſionis præcepto excuſent.

Reſp. excuſat, 1. impoſſibilitas phyſica, neque enim Deus vel Eccleſia impoſſibilia jubent. 2. Incommodum grave, quod ab extrinſeco & præter inſtitutionem Sacramenti prudenter timetur; ut ſi juſte verearis ne unus qui præſto eſt Sacerdos, vel peccatum tuum revelet, vel apertum tibi in confeſſione peccatum alterius intelligat. Aliud eſt, ſi incommodum confeſſioni intrinſece annexum ſit, puta quod a ſancti & pii fama, quam apud Confeſſarium obtinueras, ſit tibi excidendum. Eſt enim

onus

onus illud confeſſioni prout a Chriſto inſtituta eſt, moraliter loquendo annexum; cum fieri vix poſſit, ut ignoto ſemper confiteamur. An idem dicendum eſſet, ſi Sacerdos parta per confeſſionem ſcientia, tacite quidem, ſed tamen vere uſurus prævideretur, intelligi poterit ex dicendis ubi de confeſſionis ſecreto.

Duo hic moventur dubia, I. an gravi laboret impedimento, qui niſi per interpretem confiteri non poteſt. II. An idem de eo dicendum ſit, qui niſi in ſcriptis confiteri nequit, ut ſi ſurdus ſit Sacerdos, vel mutus Pœnitens.

Circa primum, cenſent Cajetanus, uterque Soto, Ledeſma, Victoria, 250
Toletus Lib. 3. Cap. 6. Suarez diſp. 36. ſect. 6. Sylvius Suppl. q. 11. art. 3. & alii paſſim, ab annua confeſſione immunem eſſe, qui niſi per Interpretem confiteri nequit; tum quia præcepta Eccleſiaſtica non obligant cum tanto onere: tum quia Canon Lateranenſis, dum præcipit tantum, ut omnis Fidelis *ſolus* peccata ſua confiteatur, eximit a publica eorum confeſſione.

Exiſtimant tamen nonnulli, ut Sylveſter V. *Confeſſio* I. n. 15. Canus & alii quorum in mentem valde propendet Suarez ibid. n. 5. hominem in mortis articulo, vi præcepti divini de confeſſione, quod dubio procul urget tunc temporis, per interpretem confiteri debere, ſi aliter non poſſit: Idque prorſus neceſſarium exiſtimat idem Suarez, cum Pœnitens probabiliter timet, vel dubius eſt de contritione ſua, quia ſine Sacramento exponit ſe periculo damnationis æternæ, quæ præ omnibus aliis incommodis vitanda eſt. *Poſſet autem*, ait, *in hujuſmodi caſu confiteri ea peccata, quæ cum minori infamia explicare poſſet, nec teneretur ad confeſſionem materialiter integram: eſt enim hæc cauſa ſufficiens ad excuſandum illum; & ita hoc ſatis eſſet ad recipiendum hoc Sacramentum, & conſequenter ad ſubveniendum ſaluti ſuæ: poſſet enim tunc ex attrito fieri contritus.*

Supponit hæc clariſſimi Doctoris reſolutio non poſſe hominem ignotæ linguæ abſolvi, niſi aliqua per interpretem peccata confiteatur. Id autem falſum eſse conſtat; cum poſsit homo nutibus aliqua ſaltem peccata aperire, iis etiam quandoque graviora, quæ per interpretem exponi permittit Suareſius: unde alii ſatis eſse volunt ut extraneus ille per nutus, quo meliori modo poterit, ſignificet ſe reum eſse & velle abſolvi. Quo facto, inquiunt, Sacerdos poteſt & debet eum abſolvere.

Hæc ego ſequerer, quæ aliorum judicio ſubjecta eſse volo, 1. non redarguerem peccati eum qui annuæ confeſsioni deeſt, quia niſi per interpretem confiteri nequit. 2. Si per interpretem ſignificaret, ſe vehementer dolere quidquid peccavit, ſeque panem fortium eſurire, aut eo ad vincendam tentationem indigere, non negarem, explorata prius per me & per alios ejuſdem agendi ratione, & data poſt ſigna & nutus abſolutione. 3. Plus aliquid ſuaderem in extremis, hortarerque ad utendum interprete, modo is notæ foret probitatis ac religionis. 4. Si quod feminis facilius contingit, invictam ad id repugnantiam in eo detegerem, hærerem incertus. Non deſunt certe qui cum Lugo diſp. 15. ſect. 5. exiſtiment eum qui in periculo mortis nonniſi per interpretem confiteri poteſt, teneri omnia per ipſum mortalia accuſare: quia manifeſtatio peccati apud duos graves ſigillo obſtrictos, eſt quidem in- 251

commodum, ſed non grave adeo, ut propter illud divino mortalia omnia confitendi præcepto deeſſe liceat. Neque talis confeſſio publica cenſeri poteſt, ſicut nec ea qua idem peccatum reſervatum, ſuperiori & inferiori manifeſtetur. Et vero quoti, ut certam abſolutioni materiam præbeant, quæ aliis pluries confeſſi ſunt, denuo confitentur? Favet, niſi plus docet S. Thomas in 4. diſt. 17. qu. 3. art. 4. q. 3. ubi poſtquam dixit: *In eo qui uſum linguæ non habet, ſicut mutus, vel qui eſt alterius linguæ, ſufficit quod per ſcriptum aut nutum, aut interpretem confiteatur*, ſubdit generatim: *Quando non poſſumus uno modo, debemus ſecundum quod poſſumus confiteri*.

At, inquit Coninch diſp. 5. Dub. 10. n. 77. qui ſciret peccatum ſuum vel uni revelandum a Confeſſario, non teneretur ei confiteri. Ergo nec ad id tenetur, ſi alius præter Confeſſarium debeat peccatum ejus audire.

Reſpondet Lugo ibid. num. 74. neg. ant. nec enim, inquit, excuſatur Pœnitens in articulo mortis, propter ſolum illud periculum, ſi nullum aliud timeatur malum, quam notitia alterius, qui ea in nullius præjudicium uti poſſit. *Et hæc*, ait quoad utramque hanc deciſionem P. Antoine, *puto ſervandum in praxi*. Mihi tamen magnum videtur eſſe diſcrimen inter confeſſionem faciendam per interpretem ſolide pium, & faciendam Confeſſario eamdem uni perſonæ revelaturo: is enim ſi uni poteſt revelare, poterit duabus: ſecus de interprete, qualem ſupponimus. Ut ut eſt, idem cum Lugo ſentit Boudart Tom. 5. pag. 407. ubi & hæc ſubdit: *Similis eſt ratio tempore peſtis vel naufragii, quando non poteſt fieri confeſſio, niſi præſentibus audientibus: Tunc enim ad abſolutionem non ſufficit generalia contritionis ſigna edere, ſed jure divino debet exprimi aliquod peccatum mortale in ſpeciali*. Aliud foret de militibus ante prælium: hi enim perperam exprimerent quod a Confeſſario audiri non poſſet.

Quod ad eum ſpectat, qui nonniſi per ſcriptum confiteri poteſt, hunc quidem a confeſſione eximunt Navarrus, Medina, & alii quidam. Verum opinionem hanc merito rejiciunt Sylveſter. V. *Confeſſio* I. q. 15. Paludanus, Major, aliique communius cum Suare ibid. nu. 7. 1. Quia ſuam hanc eſſe mentem ſubindicat S. Thomas cit. diſt. 17. qu. 3. art. 4. quæſtiunc. 3. ad 2. 2. Quia Eccleſiaſticum & a fortiori divinum confeſſionis præceptum obligat, quando commode & citra grave quodpiam inconveniens adimpleri poteſt. Quod autem homo confiteatur in ſcriptis nullum habet inconveniens, quod præcaveri facile non poſſit. Peccati enim manifeſtatio, quæ Navarrum & alios in oppoſitam ſententiam deduxit, vitabitur a Pœnitente, ſi vel litteram mutet; vel in una cartha ſcribat omnes peccatorum ſpecies cum numeris, in alia vero numeros ſolum, poſtea autem in confeſſione peccatum & numerum ſigno oſtendat; vel demum non antea ſcribat, ſed coram ſacerdote, & ſtatim rumpat; quod in brevioris moræ confeſsionibus fieri non ægre poſsit.

152 Quæres 6. quæ confeſsio neceſſaria ſit ut Eccleſiæ præcepto ſatisfiat.

Reſp. 1. non ſatisferi per confeſsionem ſacrilegam, qualis ea eſt quæ fit vel ſine dolore idoneo, vel abſque prævio examine ſufficienti. Patet

id

id 1. ex cenſura hujus propoſitionis inter reprobatas ab Alexandro VII. num. 14. *Qui facit confeſſionem voluntarie nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.* 2. Quia Eccleſiæ præceptum certa quædam eſt juris divini determinatio. Divino autem juri non ſatisfit per ſacrilegium.

Reſp. 2. neque etiam ſatisfieri per confeſſionem rite factam nondum ſecuta abſolutione. Ratio eſt, quia, ut bene Lugo cit. diſp. 15. nu. 136. Eccleſia id præcepit quod ex Chriſti præcepto debitum erat, prout docet Tridentinum Seſſ. 14. Cap. 5. Porro Chriſtus non præcepit confeſſionem utcumque, ſed confeſſionem quæ per judicis ſententiam terminetur.

Reſp. 3. neque etiam per Sacramentum validum & informe, ſi daretur, ſatisfieret præcepto Eccleſiæ. Ratio eſt, quia, quidquid contradicat Lugo ibid. n. 137. præceptum Chriſti, atque ideo Eccleſiæ, non eſt tantum de Sacramento ſuſcipiendo, ſed de fructu Sacramenti; ac prohinc de confeſſione reconciliativa. Quod addit Lugo *per communionem, aut auditionem Miſſæ abſque fructu poſitam propter ſtatum peccati, aut malum finem quo Miſſa auditur, adhuc impleri præcepta communionis vel Sacri audiendi;* nobis a contrario in probationem cedit: cum damnata fuerit ab Innocentio XI. hæc propoſitio num. 55. *Præcepto communis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Corporis Domini manducationem.*

Quæres 7. an qui hoc anno confiteri omiſit, plura, differendo, peccata committat, an unum. 253

Reſp. eum unius eſſe reum peccati, ſed pluribus æquivalentis, ſi permaneat idem non confitendi propoſitum: plura vero ab eo committi peccata, ſi propoſitum ſit moraliter interruptum, & pluries renovatum, puta quoties novæ occurrunt confitendi occaſiones.

Etſi autem in Tract. de præceptis Eccleſiæ docuimus, per unam hujus confeſſionem ſatisfieri præcepto tum anni præteriti, tum & currentis: non deſunt tamen, qui tanquam menti Eccleſiæ conformius, atque in praxi tutius conſulant, ut is ſemel & iterum, eodem anno currente, confiteatur. Non quod vigeſies confiteri teneatur, qui per annos viginti confeſſionem omiſit: ſed quia debet quis implere præceptum, dum currit adhuc ejuſdem implendi tempus. Idque plures tunc præcipue verum exiſtimant, cum prior confeſſio facta eſt ſub initium anni; quia confeſſio hæc cenſetur facta pro anno præterito, cujus necdum ſublata erat obligatio: nova vero per novum peccatum obligatio rediret.

Quæres 8. an præceptum impleverit, cui rite confeſſo abſolutionem injuſte denegavit Sacerdos. 254

Reſp. negat. quia per confeſſionem a Lateranenſi præceptam intelligitur Pœnitentiæ Sacramentum, ſeu ea confeſſionis ſpecies quam ſequatur abſolutio valida. Si tamen ſubſit ſpes obtinendæ poſtmodum abſolutionis, licebit expectare ad tempus, ne eadem pluribus iteranda ſit confeſſio, quod ſæpius grave ac moleſtum eſt.

Quæres 9. an qui poſt confeſſionem mortalium, quæ eo uſque commiſerat, eodem anno in novum lethale incidit, ad novam ejus confeſſionem teneatur. 255

1. Affirmant Sotus, Medina, & alii nonnulli, quia præcipit Lateranenſe

ut

ut Fideles omnia mortalia hoc anno commiſſa confiteantur. At longe probabilius negat cum aliis pluribus Lugo n. 164. quia Eccleſiæ lex unam tantum præcipit confeſsionem peccatorum quæ a poſtrema confeſsione memoriæ occurrunt: hæc autem reapſe facta eſt.

256 Quæres 10. quibus ſubjaceant pœnis qui annuæ confeſsioni deſunt.

Reſp. cum Suare diſp. 36. ſect. 8. n. 2. nullam jure communi præcepti hujuſce tranſgreſſoribus imponi pœnam, quæ ipſo facto incurratur. Lateranenſis enim Canon tantum decernit, ut vivi *ab ingreſſu Eccleſiæ arceantur*, poſt mortem vero chriſtiana ſepultura priventur. Utrumque autem requirit Judicis ſententiam, ut ex verbo *arceantur*, conſtat. Atque hinc, ut notat Cano, pœna hæc incurri non poteſt, niſi cum manifeſta eſt confeſsionis omiſsio.

In multis tamen Diœceſibus plectuntur excommunicatione ipſo facto, qui confeſsioni annuæ defuerint: hæc autem cenſura, cum probationem non requirat, incurritur, quantumcumque crimen ſit occultum; ut patet in hæreſi occulta, modo externa.

Neque vero his pœnis ſubjacent ii tantum qui utrique confeſsionis & communionis præcepto defuerint, ſed qui alterutri. Etſi enim verba hæc Canonis: *Qui aliter fecerit*, &c. poſt utrumque præceptum appoſita ſint, disjunctivo tamen ſenſu accipienda veniunt, ut conſtat ex communi Doctorum intellectu, qui legitimus eſt Canonum interpres.

Qualiter gerere ſe debeat Parochus erga eos e ſuis, qui ſanctam hanc Eccleſiæ legem aſpernati, excedunt e vivis, dixi in Tract. de præceptis Eccleſiæ, pag. 627. Vide & dicta ubi de quarto Eccleſiæ præcepto.

## ARTICULUS TERTIUS.

### *De materia Confeſſionis.*

ETSI eadem primo intuitu videtur eſſe confeſsionis materia, quæ Pœnitentiæ, conſtat tamen re propius inſpecta, nonnihil inter utramque eſſe diſcriminis. Ipſum enim originale peccatum ſuo modo materia eſſe poteſt Pœnitentiæ, non tamen confeſsionis.

Dicendum itaque ſolum actuale peccatum, prout ſcilicet opponitur originali, materiam eſſe confeſsionis: mortale quidem *neceſſariam*, quia nonniſi per claves, vel in ordine ad ipſas, remitti valet, ut ſupra probavimus: veniale autem *liberam*, quia licet pie & utiliter clavibus ſubjici poſsit, aliis tamen mediis deletur.

257 Aſt hic emergit dubium, an nempe poſsit Eccleſia venalium confeſſionem præcipere.

Negant Eſtius, Sylvius, Gonet Tom. 5. pag. 411. & alii plures: quod quidem verum crediderim, ſi de venialium omnium confeſsione ſermo

Go et. ſit; *quia moraliter impoſſibile eſt, nedum illa omnia confiteri, verum etiam propter eorum multitudinem in memoriam reducere.*

At certius nobis videtur cum Sylvio hic q. 6. art. 3. poſſe Eccleſiam vi poteſtatis ſibi a Chriſto traditæ, venalium quorumdam, puta eorum qui-

quibus ex habitu adhæremus, vel quæ ad mortale facilius inclinant. confeſſionem præcipere. Atque id ſentit S. Bonaventura in 4. diſt. 17. part. 2. art. 1. q. 2. Hæſit quidem ea in re Doctor Angelicus, ſed non negat, qui hæret. D. Bonaventuræ ſuffragatur, tum Regula Canonica S. Crodagangi, Metenſis Epiſcopi, cujus hæc ſunt verba: *Monachi in unoquoque ſabbato confeſſionem faciant cum bona voluntate Epiſcopo aut Priori ſuo;* tum Clementina *In agro Domini*, 1. *De ſtatu Monachorum*, ubi *Monachi ſinguli ſemel* in menſe confiteri jubentur: abſit autem ut ſemper mortalia. Sed de his jam dixi Tom. 3. p. 658.

## ARTICULUS QUARTUS.

*De conditionibus Confeſſionis.*

SEXDECIM numerantur confeſſionis conditiones, quæ licet, ut notat Suarez diſp. 21. ſect. 1. *ſine methodo & vulgari modo poſitæ*, a Paſtoribus ſedulo explicandæ ſunt & his continentur verſibus.

*Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,*
*Necnon nuda, frequens, diſcreta, libens, verecunda,*
*Integra, ſecreta, & lacrymabilis, accelerata,*
*Fortis & accuſans, & ſit parere parata.*

1. *Sit ſimplex*, id eſt, ut loquitur Catechiſmus Trid. part. 2. n. 67. *non artificioſe compoſita*, vel hiſtoricam narrationem ſapiens, *ut a nonnullis fit, qui potius vitæ ſuæ rationem exponere videntur, quam peccata confiteri. Ea enim confeſſio eſſe debet, quæ nos tales Sacerdoti aperiat, quales nos ipſos novimus, certaque pro certis, ac dubia pro dubiis demonſtret.* 258

Contra hanc legem peccant, qui, vel potius, quæ ſæpius monitæ, a ſuperfluis & extraneis abſtinere nolunt; glorianturque quod Confeſſarium bis in hebdomada per horam occupent. Sed & peccant Confeſſarii, qui novum nacti Pœnitentem, nomen ejus, familiam, & ſimilia interrogant. Doceat Sacerdos modum confitendi accuratum, ſed brevem, &c.

2. *Humilis*, qualis eſſe debet rei veniam ſuppliciter deprecantis accuſatio; proinde cum intimo propriæ indignitatis ſenſu, depoſito faſtu ſæculari, oculis in terram demiſsis, exemplo Publicani, qui eos ad cœlum levare non audebat, flexo genu, &c. 259

Peccant & contra hanc legem 1. qui gravia ſua deferunt ad ignotum, levia vero ad ordinarium Directorem: quamquam ita fieri melius eſt, quam ſacrilegium committi: modo a gravium confeſsione incipiatur. 2. Qui ad excuſandas excuſationes in peccatis, ſuis eadem in conjugem, fratrem, domeſticos convertunt: Et his id Auguſtini inculcandum: *Si te accuſas, Deus te excuſat. Si te excuſas, Deus te accuſat.*

3. *Pura*; & ideo nec, *alieni a re quam tractamus, ſermones inſerantur;* nec alius intendatur finis quam divinæ gratiæ recuperatio: ſecus ac ii faciunt, qui ementita pietate vel eleemoſynam corradere, vel Confeſſarii apud Epiſcopum potentis favorem aucupari moliuntur. 260 *Catech. Trid.*

4. Fi-

261 4. *Fidelis*, id eſt vera & ſincera, quæ Pœnitentis ſtatum aperte & ſine mendacio declaret, & peccata nec adaugeat, nec minuat. De hac conditione dicemus infra.

262 5. *Nuda*, non inani verborum circuitu, aut circumſtantiis ad rem minime pertinentibus implexa: ut in iis eſt, qui ut iræ vel gulæ peccatum accuſent, longam texunt hiſtoriam occaſionum, quibus ad utrumque protracti fuerint. Quod ſi quis ambages quærat, ut peccatum, vel gravem ejus circumſtantiam occultet, erit confeſſio ſacrilega.

263 6. *Frequens*. Cum enim *aliquis mortifero ſcelere urgetur, nihil ei magis ſalutare eſſe poteſt, ob multa quæ impendent vitæ pericula, quam ſtatim peccata ſua confiteri.∴ Turpe profectò eſt, cum in eluendis corporis aut veſtium ſordibus tam diligentes ſimus, non eadem ſaltem diligentia curare, ne animæ ſplendor turpiſſimis peccati maculis obſoleſcat*: præſertim cum inde contrahatur habitus peccandi, cordis induratio, ac demum finalis impœnitentia. Catech. Trid. n. 70. De hac conditione infra.

264 7. *Diſcreta*, quoad locum, tempus, electionem Confeſſoris, ac confitendi modum, adeo ut nec aliena citra neceſſitatem, nec propria temere & abſque juſto examine enuntientur. Sed & diſcreta eſſe debet confeſſio ex parte Miniſtri, ut malitiam eradicet, non edoceat, præſertim in materia luxuriæ, ut ſeveritatem lenitate, vinum oleo temperet.

265 8. *Libens*, tum ante aditum tribunalis, ne ſolo parentis vel heri metu ad Sacramentum adigi videamur; tum præcipue in tribunali, ubi cavendum ne Confeſſarius peccata induſtrie & quaſi per artem extorquere cogatur. Certe qui crimen nonniſi coactus aperit, reticere voluerat; proinde indignus eſt qui ſtatim abſolvatur.

266 9. *Verecunda*: obſcœna enim & turpia, non obſcœnis, ſed pudicis & cautis verbis efferenda ſunt; eaque *oratione*, *quæ* pudorem & *modeſtiam conjuncta habeat*. Id. ibid. n. 68. Sed & cavendum Sacerdoti ne verecundos deterreat, ſed alliciat potius dilata ad finem correctione.

267 10. *Integra*, quæ videlicet peccatum, peccati ſpeciem, numerum & circumſtantias, quantum ſatis eſt, evolvat. De hoc inferius.

268 11. *Secreta*, quia *tum confitenti, tum Sacerdoti maxime laborandum eſt, ut eorum ſermo in confeſſione ſecreto habeatur*. Idem Catechiſm. num. 69. Unde uterque demiſſa voce, alter in alterius aurem, loqui debet, ſi qui circumſtare poſſint.

269 12. *Lacrymabilis*, non quia externos fletus requirat, ſed quia jungi debeat cum intimo, qui præcedat, ac præcipue qui accuſationem ſequatur, animi dolore. Debet enim confeſſio doloris indicium eſſe ſenſibile.

270 13. *Accelerata*, non remittenda de die in diem, multoque minus ad Octavam Paſchatis; ut ſegnes efficere norunt.

271 14. *Fortis*, quæ non timide & molliter, ſed generoſe & propter Deum ac propriæ pacis intuitu, graviores animæ plagas exhibeat.

272 15. *Accuſans*, id eſt, quæ peccata nec imminuat, nec excuſet diſpendio veritatis; ſed ea candide, qualia noſcuntur, aperiat.

273 16. *Parere parata*, talis nempe, ut Pœnitens, quæ piæ & bonæ indolis filiorum dos eſſe ſolet, non contradicat Sacerdoti, & adverſus eum diſputet: quod ſæpe faciunt rudes & ſemi-devoti; raro qui vere docti ſunt, & quandoque ipſis Confeſſariis doctiores.

Has

Has conditiones, quia nonnullæ in alias recidunt, multi ad quatuor conſtrictas uno hoc verſu complectuntur:

*Integra ſit, ſimplex, humilis, parere parata.*

Hic quatuor expendimus, 1. an confeſſio omnimode vera eſſe debeat; 2. an frequens; 3. an & quatenus integra; 4. an neceſſario facienda ſit & voce & præſentia.

## SECTIO PRIMA.

### *De Confeſſionis veritate.*

NON inquiritur an confeſſio vera eſſe debeat: ſi enim in ceteris omnibus *quæcumque vera* loqui jubet Doctor gentium; a fortiori erit id in re præſenti neceſſarium: ſenſus ergo quæſtionis eſt, an quiſquis in confeſſione mentitur, eo ipſo delinquat graviter, proinde Sacramentum omnino nullum efficiat. Quod ut melius intelligatur,

Not. poſſe aliquem in confeſſione mentiri duplici modo: 1. nempe 274 in materia confeſſioni propriæ extranea; quod ſæpe contingit mulierculis, quæ ſive ad ſolamen ſuum, ſive ad proprii peccati imminutionem, graviſſima de proximo effutiunt, ſeu mentiendo ſimpliciter, ſeu e levioribus monſtra compingendo. 2. In materia ipſius confeſſionis, quod quintupliciter evenire poteſt. 1. Si neget quis ſe veniale quodpiam feciſſe quod fecit. 2. Si neget ſe mortale quid perpetraſſe, quod fecit quidem, ſed hic & nunc confiteri non tenetur, puta vel quia jam confeſſus ſit, vel juſtam habeat ejus hic & nunc reticendi cauſam. 3. Si neget reum ſe mortalis, quod & admiſit, & hic & nunc confiteri tenetur. 4. Si confiteatur veniale quod non fecit. 5. Si confiteatur mortale, quod non commiſit. Hic porro ſupponimus hujuſmodi deceptorem mentiri ſcienter vel ex ignorantia culpabili, non materialiter tantum. Sit jam

CONCLUSIO. Mendacium in materia confeſſionis commiſſum, quandoque lethale eſt, & tunc confeſſionem, vel potius Sacramentum irritat: Quandoque veniale tantum; & tunc non obeſt valori Sacramenti.

Prob. caſuum mox recenſitorum enumeratione. Et quidem 1. qui ve- 275 niale aliquod quod non fecit, confitetur, vel ſimul aliquod veniale aut mortale quod fecit, confitetur, vel non. Si I. venialiter tantum peccat, uti adverſus Cajetanum docent Sylveſter V. *Confeſſio* I. q. 8. uterque Soto, Angelus, & alii quos ſequitur Sylvius Suppl. q. 6. art. 4. *quæritur* 1. quia hujuſmodi peccatum, ut pote in materia levi ac minime neceſſaria, nec Confeſſario, nec Sacramento gravem injuriam facere videtur: *ſive Pœnitens intendat veniale falſo affirmatum, facere materiam abſolutionis*, quod vix fieri poſſe crediderim; *ſive non*. Si II. peccat mortaliter, quia nullam veram Sacramento materiam præbet; & ſic Sacramentum irritum facit. *Sylvius p. 39.*

2. Qui mortale quod non fecit, confitetur, peccat mortaliter: quia 276 in materia gravi ac neceſſaria Confeſſarium decipit, ejuſque judicium pervertit: cum errans Confeſſarius in re tam gravi prudens judicium ferre nequeat.

Idem

Idem de iis dicendum, qui vel in numero mortalium excedunt, vel ut certa accuſant quæ dubia ſunt, aut viciſſim ut dubia, quæ certo ſibi conſtant. Quia & hi Judicem in gravi quæ ad judicium pertinet, materia fallunt.

Sæpe tamen ratione bonæ fidei excuſantur, ſaltem a mortali, tum ſimplices & rudes, qui fallunt, pene ne fallant; quique ex anxietate potius quam ex ignorantia, ſibi tutiorem videntur eligere ſemitam, certa exponendo pro dubiis, & numerum adaugendo. His adjungendi ſunt ſcrupuloſi, qui peccata vix dubia habent pro indubiis.

277 3. Qui negat reum ſe mortalis, quod & fecit, & hic & nunc confiteri tenetur, dubio procul lethaliter peccat: ob rationem n. 276. propoſitam.

278 4. Qui negat ſe feciſſe veniale quod fecit, aut mortale quod admiſit quidem, ſed hic & nunc confiteri non tenetur; venialiter tantum peccat, modo tamen aliunde ſufficientem abſolutioni materiam ſubminiſtret. Ratio eſt quia nec videtur gravem irrogare injuriam Confeſſario, cui ſuum illud peccatum aperire non tenetur; nec formam Sacramenti inutilem facit; nec impedit quominus Director prudens de illo judicium ferat, quod hic & nunc ferre debet.

279 Hæc tamen deciſio pro utraque parte temperanda eſt. Pro prima quidem. Sit enim puella, quæ mendacio conſtanter addicta, ideo a ſacra communione pluries excluſa ſit, uti fieri poſſe & debere tradidimus Tom. V. Hæc utique mendaciter negando ſe rurſum mentitam eſſe, communionem quaſi ſurripiet; neque id ſemel, ſed iterum & tertio efficere poterit. Id autem quam ſit periculoſum ex iis liquet quæ de frequenti communione diſputavimus. Ergo quod generaliter docent Scriptores, eum qui negat ſe hoc vel illud veniale peccatum admiſiſſe, a gravi culpa eſſe immunem, cum grano ſalis intelligendum videtur. Mihi quidem tutius fuerit ejuſmodi confeſſiones, atque etiam communiones ſubſecutas, veluti dubias iterare.

280 Quod ſpectat ad alteram partem, de eo qui negat ſe reum lethalis peccati, quia vel ipſum jam confeſſus fuerit, vel juſtis de cauſis hic & nunc non teneatur confiteri; conſtat & hanc etiam reſtricto ſenſu intelligendam eſſe. Poteſt enim peccatum jam confeſſum cauſa eſſe cur in ſequenti confeſſione denegetur, vel alio modo impendatur abſolutio; ut ſi injungenda ſit reſtitutio, vel ſatisfactio, aut præſcribenda contra relapſus proximaſve occaſiones remedia. Et in id conſentiunt omnes.

281 5. Qui inter confitendum mentitur in re propriæ confeſſioni extranea, graviter vel leviter peccat pro ratione materiæ; gravius tamen quam extra Sacramentum, ob irrogatam eidem injuriam. Et id caute obſervandum; Tum a Pœnitentibus, qui ſua v. g. gravi detractione novum committunt ſcelus, nedum priorum abſolutionem recipiant; unde & totam hanc confeſſionem cum novo ſacrilegæ detractionis peccato repetere tenentur: Tum a Confeſſariis, ne garrulas plerumque mulieres, quæ vivorum ac defunctorum hiſtoriam texunt, contra debitum auſcultent. Quid ergo de iis dicendum qui curioſis interrogationibus nativæ loquacitati pabulum & vires ſufficiunt?

282 Objic. cum Cajetano: Nullum in Confeſſione mendacium a gravi culpa vacare poteſt. 1. Enim mendacium illud ratione loci eſt ſacrilegium, Atqui

Atqui ſacrilegium illud a gravi excuſari nequit propter levitatem materiæ: ſicut nec perjurium, quod in leviori etiam objecto propter gravem quam Deo irrogat injuriam, grave eſſe peccatum probavimus in Tract. de Religione. 2. Qui panem hordaceum cum triticeo ſupponeret conſecrationis formæ, peccaret mortaliter. Ergo & qui veniale non commiſſum cum commiſſo ſupponit abſolutioni. 3. Forma in hoc poſtremo caſu redditur falſa; cum abſolutio materiam omnem a Pœnitente propoſitam attingat. Atqui nullius Sacramenti forma citra grave piaculum falſa reddi poteſt.

Reſp. neg. ant. nec invictę urgent probationes quibus nititur, etſi ad 283
id inſervire debent, tum ut Pœnitentes ab omni mendacio retrahant, in re quæ omnium plus exigit candoris; tum ut Confeſſarios in interrogando cautos ac circumſpectos reddant. Sunt enim nec pauci, qui hic peccent. Itaque

Ad. 1. neg. min. Datur enim ſacrilegium veniale ob materiæ levitatem, ut patet in furto rei levis in Eccleſia.

Nec obeſt quod perjurium in re etiam levi grave ſit. Perjurii enim deformitas tota & immediate refunditur in Deum, qui adhibetur tanquam falſus teſtis, & auctor ac confirmator falſitatis. Deformitas autem 284
mendacii non item; ſed partim in confitentem, partim in Confeſſarium, qui, ut plurimum ex metu & verecundia, decipitur in re ad judicium ſuum, non abſolute neceſſaria. Inde quidem nonnulla fit injuria Sacramento, ſed levior, quam ut ad mortale pertingat.

Ad 2. neg. conſeq. Multum enim eſt diſcriminis inter formam Eucha- 285
riſtiæ & Pœnitentiæ. Prior per ſe effectum ſuum deſignat circa materiam, quam ſtatuit eſſe corpus Chriſti; proinde falſa evadit, prout falſa eidem ſubjicitur materia. Poſterior vero per ſe dirigitur ad perſonam, & ſignificat remiſſionem peccatorum: hic autem effectus haberi poteſt, etiamſi peccatum aliquod, vel leve mendaciter accuſatum aut negatum fuerit; vel grave, quod hic & nunc clavibus ſubjiciendum non eſt, mendaciter ſuppreſſum fuerit. Et vero, ſi de Pœnitentiæ forma judicandum plane foret uti de forma Euchariſtiæ, qui venialia quatuor accuſando, tria tantum ſincere dolet, non minus reus eſſet, quam qui hordaceum panem cum tribus triticeis conſecrandum offert. Atqui abſurdum & ubique rejectum conſequens. Unde

Ad 3. neg. ant. Forma enim ſic Pœnitentem afficit, ut in ea tantum 286
ejus peccata cadat, quæ hic & nunc remitti poſſunt directe vel indirecte: unde licet mortale unum abſque aliis nunquam remittatur, poteſt tamen veniale unum ſine aliis condonari. Ita ferme Sylvius ubi ſupra. Quibus omnibus etſi nihil derogatum volo, fateor tamen cum Haberto timendum eſse ne Pœnitens qui in ipſa confeſſione mentitur, debita contritione careat. *Difficile enim intelligitur, eum gerere cor contritum & humiliatum, divinam juſtitiam placare, & ad veniam impetrandam eſſe diſpoſitum, qui actu Deum offendit, voluntati ejus contradicit, & novum peccati reatum incurrit;* niſi culpam minuat perturbatio quædam animi, & quandoque intempeſtiva admodum Confeſsarii interrogatio.

Quæres an graviter peccet qui in confeſſione generali miſcet peccata 287
nondum confeſsa cum jam confeſſis.

Reſp. 1. curandum Pœnitenti generalem confeſſionem peracturo, ut

pec-

peccata poſt ultimam abſolutionem commiſsa declaret: quia id neceſse ſit ut præſens ejuſdem ſtatus intelligatur.

Reſp. 2. eum qui novam omnium delictorum confeſſionem inſtituit, quia præteritas omnes, ſuo, vel novi Confeſſarii judicio, habet pro ſacrilegis & nullis, poſſe omnia ejuſdem ſpeciei peccata, ſeu confeſſa, ſeu non, uno contextu aperire: quia quidquid hactenus deliquit, habetur pro non confeſſo, & uti tale puniendum venit, una cum ipſis confeſſionibus. Suppono actualem Pœnitentis ſtatum ſatis hac via innoteſcere Confeſſario.

Reſp. 3. eum qui in confeſſione generali, quaſi animo pietatis aut ad majorem cautelam facta, mendaciter vel doloſe peccata necdum depoſita miſceret cum jam confeſſis; ita ut omnia jam confeſſa fuiſſe intelligerentur; graviter peccaturum eſſe, Quia in re gravi & neceſſaria deciperet Sacerdotem; qui & citius abſolvit eum quem jam rite abſolutum eſſe conjicit, & leviorem ei decernit Pœnitentiam: unde per doloſam id genus novi ac veteris commixtionem inſigniter variaretur judicium Miniſtri. Atque hinc Pœnitens non modo exordium ducere debet a peccatis poſt ultimam abſolutionem commiſſis; ſed & ea quæ ante ipſam oblitus erat, tanquam non confeſſa declarare.

288 Quæres 2. an qui mala fide peccatum aliquod reticuit in confeſſione, confeſſiones omnes exinde iterare teneatur.

Reſp. huic iterandam eſſe cum ſacrilegii ſui accuſatione primam illam confeſſionem, & quas exinde fecit cum peccati hujus inique ſuppreſſi memoria: quia hæc totidem fuerint, veræ integritatis defectu, ſacrilegia. Quod ſi & peccatum ſacrilegii cauſam, & ſacrilegium ipſum deinceps inculpate oblitus ſit, confeſſiones extunc bona fide peractas repetere non tenetur; quia formaliter integræ fuerunt, & aliis, ut ſupponitur, conditionibus informatæ. Vide dicta Tom. III. hujus Operis pag. 60. ubi & probavimus non ei ſemper iterandas eſſe ſubſequas confeſſiones, qui prævias iterare debet.

289 Quæres 3. quid agendum ei, qui advertit Sacerdotem tempore confeſſionis dormire, aut dormiiſſe.

Reſp. Si id advertat confitendo, debet eum ſuſcitare, & poſtrema repetere, ut intelligat num audierit. Si poſt confeſſionem advertat, debet oblatam etiam abſolutionem recuſare, donec in eadem vel ſequenti confeſſione defectum ſuppleverit. Si vero neſcire poſſit quæ audita vel non audita fuerint, dolendum quidem, ſed neceſſum ut denuo totum confiteatur. Hinc curare debent Confeſſarii, ne eo tempore tribunali vacent, quo ſomno obrui conſueverunt.

## SECTIO SECUNDA.

### *De frequentia Confeſſionis.*

CONFESSIONIS frequentiam alii laudant impenſe, alii redarguunt impenſius, utique quia ſub diverſo intuetur reſpectu. Alii peccatorem, niſi jam a vitio continuerit ſe per longum tempus, ab eadem excludunt: ita Van-Roy, quem graviter perſtringit Henno diſp. 5. q. 4. pag.

pag. 155. Alii hominem, vere modo averſum a crimine, ſed non anteà quam ſic averſus ſit, ad ipſam admittunt. Ita idem Henno, qui duplicem hanc ſtatuit regulam, velut hujus Sacramenti inſtitutioni, ac SS. Patrum doctrinæ conſonam: *Nulli ad Sacramentum Pœnitentiæ accedendum, quando omnibus attentis, & in ſtatera Domini libratis, non videt ſe ſufficienter a peccato averſum.* E contra: *Cuilibet accedendum, ubi bona fide credit ſe converſum, & a peccato, peccatique occaſione remotum.*

Etſi vero in materia, quæ pro infinita circumſtantiarum varietate varie definienda eſt, nihil certa ac generali lege definiri poteſt, juvat nihilominus duplicem hic ſtatuere regulam, quæ ſi forte fallit in multis, prodeſſe poterit in pluribus.

REGULA I. Frequens confeſſio, generaliter loquendo, laudanda eſt, nedum redarguenda. 290

Ratio eſt 1. quia hanc ſuis conſulere piiſſimi quique Ordinum vel Congregationum utriuſque ſexus Inſtitutores; idque approbantibus, ſeu per ſe, ſeu per notæ pietatis deputatos, Epiſcopis. Atqui vix ac ne vix quidem credi poſſit, homines divino afflatu conſtanter motos, in re tam gravi cœcutiiſſe.

2. Quia negari nequit, Communitates, quæ pium & frequentem habent uſum confeſſionis, a vitiis pluribus, nec raro ab ipſa mali ſpecie coerceri: etſi harum non paucæ, ut puellæ Crucis, Providentiæ potiſſime vero Charitatis, in ipſo pene ſæculi æſtu verſentur.

3. Quia praxim hanc exemplo ſuo comprobarunt Sanctiſſimi quique poſterioris ævi Sacerdotes. Sic quotidie, cum penes ſe erat, leviora ac leviſſima confitebantur Indiarum Apoſtolus, & S. Carolus Borromæus, qui, ut ſcribit vitæ ipſius Auctor, ſummam illam hac via conſecutus eſt cordis puritatem, quam in ipſo hodieque demiramur. Eadem erat Clementis XI. integerrimi Pontificis conſuetudo. Mitto alios, e quibus multiplici compertum eſt experimento, rarius peccare, qui crebrius confitentur.

At, inquies, confeſſio rarior erat prioribus Eccleſiæ ſæculis, nec tam, ut hodie, virtutis exercitium, quam opus neceſſitatis. Atqui dubio procul eo melior eſt praxis aliqua, quo plus ad veteris Eccleſiæ uſum accedit. 291

Reſp. Multa olim omiſſa fuiſſe, quæ nunc ſalubriter fiunt. Deo nova identidem inſpirante, quæ vel ipſa ſancta novitate, vel probato uſu pietatem nutrire poſſint. Sic nec publice circumferebatur corpus Chriſti in Proceſſionibus; nec ea, qua nunc ſolemnitate deferebatur ad ægrotos, nec palam exponebatur in Altari. Hæc autem, licet iis abutantur impii, pluribus parum etiam devotis proſunt. Quoti, ut cetera taceam, per publicam, ut loquimur, *ſalutem*, vel ipſo baccanalium tempore, a peccato, aliiſque temporis hujus deliriis retrahuntur! Doleat igitur Eccleſia, quod filii ſui ab ea prioris ævi innocentia receſſerint, cui vix neceſſaria erat confeſſio: at exultet ſimul, quod Deus, ut lapſum fervorem in ea ſuſcitaret, varia inſtaurandæ pietatis media ſuppeditaverit. Sic ante Gerſonem pene ignota erat devotio erga Virginis Sponſum, quam renovavit Thereſia. Sic pietatem erga Angelos reduxit Ebroicenſis Archidiaconus, Henricus Maria Boudon. Sic paucis ab annis incaluit ſacer quidam ardor in Cor ſacratiſſimum Jeſu, qui hinc, temporum lapſu, in ipſum Mariæ cor profluet. Non ergo in hujuſmodi rebus opponenda 292

antiquæ Eccleſiæ praxis, ceteroqui ſæpe parum nota, praxi hodiernę: ſed ex utraque decerpendum quidquid fovendæ pietati noſtræ idoneum magis & accomodatum prudenter exiſtimabitur.

293 Dico, *prudenter*. Nec enim temere & paſſim omnibus ſuadenda eſt frequens confeſſio: cum hæc periculoſa eſſe poſſit, 1. iis qui in ſcrupulum vergunt; quique, niſi Directori vel ſacram Synaxim, vel Miſſæ celebrationem jubenti parere aſſueſiant, eo tandem, ajebat quiſpiam, devenient, ut pendulum e cingulo Confeſſorem gerere teneantur. 2. Feminis, atque etiam Sanctimonialibus illis, quæ humano quodam affectu Directoribus ſuis inhærent; minuſque conſcientiæ pacem & munditiam in confeſſione inquirunt, quam vel naturale quodpiam ſolatium, vel exercendæ loquacitatis occaſionem. 3. & iis, quæ cum vix peneque nihil in pietate proficiant, vix aliud in frequenti confeſſione, quam immeritum pietatis nomen ambiunt.

294 REGULA II. Frequens confeſſio iis etiam utiliter ſuadetur, quin & præcipitur, qui necdum ſe vident ſufficienter a peccato averſos, & a peccandi occaſione ſejunctos.

Ratio eſt, quia licet id genus homines omnino indigni ſint abſolutione, plurimum tamen ex confeſſione iterata capere poſſunt utilitatis. Utique enim piis ac potentibus egent conſiliis, qui crimen, v. g. toto corde meditantur, necdum tamen ipſum exequi potuerunt; qui jam pluries lapſi in continua denuo labendi occaſione poſiti ſunt; qui hactenus peccatum ut aquam biberunt, quia ſibi miſere dimiſſi, vix umquam peccati gravitatem ac triſtes effectus intellexerunt. Atqui ſicubi pia & efficacia conſilia vigent, certe in ſacro Tribunali, ubi tenera a Confeſſario exhibetur charitas; ubi præſto eſt unctio Spiritus ſancti; ubi Ambroſiorum lacrymæ lacrymas cient Pœnitentium; ubi lenia primum injunguntur pietatis officia, quæ contritionem cordis, vigilantiam, Sanctorumque, præcipue vero cuſtodis Angeli, ac Dei-paræ magis opem alliciant. Ergo nuſquam arceatur quis a confeſſione, quia etiamnum vitio adhæreat. Novimus certe virum, qui milites omnium ſcelerum luto immerſos, non tam invitet, quam rapiat & trahat ad ſacrum Tribunal: quot autem ad Deum reduxerit; quot qui conſpectum ejus, velut diaboli, effugiebant, in novos homines, opitulante gratia, transformarit, nec is ipſe quidem enumerare valeat.

295 Satagendum autem Confeſſario, ut quos ſolvere nequit, ad ſe poſt duas circiter hebdomades revocet, iiſque aliquod emendationis initium gratuletur; novos lapſus carpat, ſed citra verborum amaritudinem; hortetur, ut identidem, ſi fieri poteſt, ſoli in infimo templi angulo exclament: *Deus, Deus, propitius eſto mihi peccatori*. Tum aliquo jam Pœnitentiæ uſu, occaſionum fuga, divini verbi auditione roboratos, in auſteriorem Pœnitentiæ viam paulatim inducet; donec quantum ſatis erit probatos, ad abſolutionem primo, & poſt aliquot doloris, gemituum, novæque pietatis dies, ad Agni convivium admittat.

296 Sunt qui Pœnitentes in turpium habitibus poſitos ſummatim tantum audiant in prima confeſſionem; iiſque certa pietatis officia præſcribant, experturi num obtemperent, num vincula ſua dirumpere incipiant, &c. Id autem efficiunt, quia durum ſit, & ſæpius inutile, longam & totam hujuſmodi

modi peccatorum confeſſionem audire; cum eorum multi nunquam revertantur.

Praxim hanc, quam a viris piis adæque & prudentibus teneri ſcio, nec redarguere auſim, nec commendare multum valeam. Qui plenam egit vitæ totius exomologeſin, quaſi ab immani pondere levatus, libentius, ut mihi videtur, præſcriptam a Confeſſario viam ingreditur; & ne in vanum laboraverit, longam & arduam texendo confeſſionem; paſſibus ſuis invigilat, ut tandem veniam obtinere poſſit. Contra vero timendum, ne qui generatim tantum aperuit, ſe ebrietati, vel luxuriæ mancipatum eſſe; nihil ultra agat, quia jam nihil vere & proprie egerit. Satius ego crediderim, ſaltem ſi liceat per tempus, potiorem confeſſionis partem excipere; tum oſtendere Pœnitenti jam præſtitum ab ipſo id quod erat pœnoſum magis; hortari ut ceteros lapſus ſedulo examine perpendat; demum a leviori Pœnitentia ſenſim deducere ad graviorem, ut ſupra.

Aliud fuerit, ſi vereri eſt ne Pœnitens obedire renuat: puta ne Sacerdos crimini deditus, a celebrando per aliquot menſes abſtinere nolit; ne judex officium, cui plane impar eſt, dimittere recuſet; ne uſurarius reprobo commercio nuntium remittere abneget. Hi enim jam ab ipſo limine interrogandi ſunt, an Confeſſario, quidquid is tandem, rebus mature expenſis, ſtatuerit, obedire parati ſint. Si ſic quidem, laudetur Deus: ſi ſecus, ne quidem audiendi. Ut quid enim audias, quos abſolvere non poſſis?

## SECTIO TERTIA.

### *De Confeſſionis integritate.*

UT hæc multi momenti materia adæquate pertractetur, expendendum 1. an & quatenus confeſſio integra eſſe debeat; 2. an ſubſint aliquando cauſæ ab integritate, ceteroqui debita excuſantes; 3. an abſolvi quandoque poſſit, qui integre non confitetur; 4. quali indigeat examine, qui ab omni circa confeſſionis integritatem culpa immunis eſſe ſtudet. A poſtremo hoc capite, ut quod in executione ceteris præeat, initium faciemus.

### §. I. *De examine confeſſioni præmittendo.*

Nemini dubium eſt, quin ad inſtituendam debite confeſſionem opus ſit examine conſcientiæ. Id nempe docet, tum Tridentina Synodus in textu mox citando; tum & ratio ipſa. Si enim Chriſtus integram peccatorum confeſſionem præceperit; & id præcepit indubie, ſine quo integra confeſſio fieri nequit: cum qui finem jubet, jubeat & media ad aſſequendum finem neceſſaria. Porro fieri citra miraculum non poteſt, ut quis citra examen ſibi in memoriam revocet quidquid verbo, cogitatione & opere per longum tempus deliquit. Tota igitur quæſtio eſt de conditionibus & modo hujus examinis; qua de re ſit

CONCLUSIO I. Prævium confeſſioni examen ea cura & ſollicitudine inſtituendum eſt, quam exigit res magni momenti.

297 Prob. 1. ex Trid. Seſſ. 14. Can. 7. ubi hæc: *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ neceſſarium non eſſe jure divino confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, quorum memoria* CUM DEBITA AC DILIGENTI PRÆMEDITATIONE HABEATUR, *& circumſtantias quæ ſpeciem peccati mutant: anathema ſit*. Ergo confeſſio prærequirit *diligens* illud examen, quod rebus multi momenti impendi ſolet.

298 Prob. 2. quia, ut ſolide Catechiſmus Trid. 2. part. n. 66. qui *nimis remiſſe conſcientiam* ſuam ſcrutantur, *adeoque negligenter peccata admiſſa memoria repetere* ſtudent; *ea ne recordari quidem voluiſſe merito videri* poſſunt: cum, ut ſupra monebamus, finem nolle cenſeatur, qui non vult media ad finem. *Id* autem, pergit Catechiſmus, *ſi factum fuerit confeſſionem iterare omnino oportebit*, aut ſaltem defectu ejus apud eumdem Confeſſarium reparare.

299 Erit vero debitum & ſufficiens examen, licet non in omnibus æquale. Alii enim majori indigent, alii longe minori, puta qui extra peccati occaſiones verſantur, qui gravibus negotiis non vacant; qui crebro peccata deponunt, qui cum juſti ſint & timorati, ſtant ſuper vias ſuas. Horum enim oculos noxæ etiam leves ſtatim offendunt, ita ut eas memoria retineant facile, nec differant, ſi præter morem gravius quid commiſerint, recurrere ad Pœnitentiæ remedium. Aliud ſane eſt de iis qui citra conſilium & reflexionem in obvium quodcumque peccatum proruunt; & oculos habent plenos inceſſabilis delicti; unde non annos tantum, menſeſve aut hebdomadas, ſed & dies, dierumque momenta in amaritudine animæ ſuæ recogitare debent.

300 Hi autem etſi graviori indigent examine, non eo tamen quod omnino ſummum ſit; tum quia curandum ut confeſſio utilis ſit, non oneroſa nimium, & inſtar carnificinæ crucians; tum quia ſic providendum eſt Sacramento, ut non periclitetur corporis ſanitas, aut cerebri conſtitutio. Et ita docent bonæ notæ Theologi.

301 Hinc colliges 1. cum qui ex gravi negligentia grave quid omiſit, mortaliter peccare; eique iterandam eſse confeſsionem; ut paulo ante diximus. Quin & Confeſsarius, quos ad ſe imparatos accedere animadvertit, remittere debet, donec idoneam conſcientiæ indagandæ operam adhibuerint: quia fieri nequit, ut rebus non ante recogitatis, ad interrogata rite reſpondeant. Nunquam tamen crude & acerbe objurgandi ſunt, ſed blande & humaniter, ne territi in perpetuum recedant. Imo erit paucis præbenda iiſdem debiti examinis methodus; ac indicandum, ſi licebit, commodum tempus, quo redire poſſint. Lenius quoque agendum cum rudibus, & hebetis ingenii, a quibus vix quidquam, niſi ut parvulos interroges, extundere valeas. A fortiori differri non debet, cui imminet rationis vel mortis periculum. Idem eſſe poſſit, ſi conjicere liceat Pœnitentem per interrogata & induſtriam Confeſſarii ſufficienter diſpoſitum iri: quod raro iis qui parum Sacramenta frequentant, continget.

302 Colliges 2. iis qui ſedulum examen parant, fatagendum, ut juxta Tridentinam admonitionem *conſcientiæ ſuæ ſinus omnes & latebras* revolvant:
*Seſſ.* 14. *c.* 5.
his proinde decurrendas eſſe varias claſses peccatorum, quæ ad ſe pertinent. Unde præter capitalia peccata ſigillatim percurrant Dei &

Ec-

Eccleſiæ mandata, negotia quæ tractarunt, aut contra debitum tractare omiſerunt, loca, ſibi præſertim periculoſa, in quibus verſati fuere, prout ſunt omnibus ſpectacula, pluribus cauponæ; perſonas quibuſcum egerunt; peccata in quæ frequentius propendent; generalia ſtatus ſui munia, quæ inter non infimam ſedem tenent chriſtiana prolis educatio, cura domeſticorum, quam qui negligit, infideli eſt deterior: & alia quæ ex divino lumine, ſi aſſidue & humiliter poſtuletur, dubio procul innoteſcent.

Quid hac in parte a Confeſſario præſtandum ſit deinceps ſubjiciemus.

## §. 2. *An & quæ in confeſſione requiratur integritas.*

Integritas duplex ſecernitur in præſenti; *materialis*, quæ eſt adæquata omnium plane quæ quis commiſit peccatorum accuſatio; & *formalis*, quæ eſt accuſatio vel eorum dumtaxat, quæ poſt diligens conſcientiæ examen redeunt in memoriam; vel eorum quæ hic & nunc Eccleſiæ clavibus ſubjicere tenetur Pœnitens. Jam 303

Quæritur utra integritatis ſpecies in confeſſione neceſſaria ſit. 2. An ad requiſitam in confeſſione integritatem neceſſe ſit aperire numerum peccatorum, circumſtantias ſpeciem mutantes, eaſve quæ licet ſpeciem non mutent, peccatum intra eamdem inſigniter aggravant; item peccata dubia, perſonam complicis, &c. quæ porro circumſtantiæ mutent peccati ſpeciem, quæ aggravent expendimus Tract. de peccatis, in ſpeciali de circumſtantiis appendice, quam relegi precor. His poſitis ſit

Conclusio I. Ad legitimam confeſſionem requiritur integritas formalis, non autem materialis.

Prob. 1. pars. Integritas formalis in eo ſita eſt, quod Pœnitens mortalia omnia, quorum poſt diligens examen recordatur, clavibus ſubjiciat, quantum hic & nunc poteſt & debet. Atqui integritas illa ad confeſſionem requiritur.

Prob. min. 1. ex Patribus, quorum in re certa inſtar ſit Chryſoſtomus Homil. 20. in Geneſim, ubi ſic: *Qui hæc fecit, ſi voluerit, ut decet, uti conſcientiæ adjumento, & ad confeſſionem facinorum feſtinare, & medico oſtendere ulcus, quod curet & non exprobret, atque ab illo remedia accipere, & ſoli ei loqui, nullo alio conſcio*, ET OMNIA DICERE CUM DILIGENTIA, *facile peccata ſua emundabit: confeſſio enim peccatorum abolitio eſt*. Atqui *omnia peccata cum diligentia* dicere, nihil aliud eſt, quam confiteri omnia & ſingula, quæ poſt diligens conſcientiæ examen occurrunt memoriæ. 304

2. Ex Florentino in Decreto Eugenii, ubi *ſecunda* Pœnitentiæ *pars eſt oris confeſſio, ad quam pertinet ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo Sacerdoti confiteatur integraliter*. 3. Ex Trident. Seſs. 14. Cap. 5. ubi hæc legere eſt: *Ex his colligitur, oportere a Pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint, & tantum adverſus duo ultima Decalogi præcepta*. Et paulo infra: *Cum univerſa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines iræ filios & Dei inimicos reddant; neceſſum eſt omnium veniam, cum aperta & verecunda confeſſione a Deo quærere .:. Si enim erubeſcat ægrotus vulnera medico detegere, quod ignorat, medicina non ſanat*, ut loquitur Hieronymus.



Digitized by Google

4. A priori, quia, ut ibidem Tridentinum, *Chriſtus Sacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tanquam præſides & judices, ad quos omnia mortalia crimina*, quantum moraliter poteſt fieri, *deferantur*. Atqui Pœnitens omnia ſua crimina non defert ad Sacerdotes, quantum moraliter licet, niſi confiteatur omnia & ſingula, quorum per diligens examen meminiſſe poteſt. Ergo.

Prob. 2. pars: quia integritas materialis quandoque, ſeu phyſice, ſeu
305 ſumme moraliter impoſſibilis eſt. Chriſtus porro, dum confeſſionis legem inſtituit, impoſſibilia hæc præcipere non intendit; prout unanimiter per Doctores ſuos tradit Eccleſia. De his infra §. ſequenti.

306 Objiciuntur quatuor contra 1. part. 1. Quod poſſit quis ab una cenſura abſolvi, non ab alia. Ergo & ab uno peccato, non ab alio. 2. Quod in judicio reus non omnia quæ male fecit, aperire teneatur. Ergo nec in ſacro Tribunali. 3. Quod Carolo Martello ad B. Ægidii preces dimiſſum ſit crimen, quod ille præ pudore non auſus fuerat confiteri. 4. Quod nihil opus ſit accuſare peccata, aliunde Confeſſario notiſſima. Verum hæc caduca ſunt. Unde

Ad 1. neg. conſeq. Abſolutio enim ſacramentalis ordinatur ad juſtificationem, quæ ſtare nequit niſi omnia ſimul mortalia deleantur. Aliud eſt autem de cenſurarum relaxatione, uti ſuo loco vidimus.

Ad. 2. neg. iterum conſeq. quia fori externi finis eſt pœna, quæ indici poteſt etiamſi reus unum, cujus poſtulatur, crimen aperiat: finis vero Sacramenti eſt animæ ſalus, ad quam mortalium omnium abolitio requiritur.

Ad 3. Non valet argumentatio ex fabulis petita.

Ad 4. Non ſufficit ut Confeſſarius ſciat, ſed neceſſum eſt ut per confeſſionem ſciat peccatum Pœnitentis; quo de ejus contritione judicare poſſit. Ita Sylvius Suppl. q. 9. a. 2.

Conclusio II. Ut confeſſio ſit formaliter integra, debent exprimi numerus & ſpecies peccatorum, nec non & circumſtantiæ ſpeciem moraliter & mortaliter mutantes.

307 Prob. 1. ex Trid. Seſs. 14. Can. 7. cujus textum adduximus nu. 297.

308 Prob. 2. quia confeſſionis Miniſter judicis ac medici perſonam gerit, ut docet Trid. cit. Cap. 5. Atqui nec medici officium exequi debite poteſt, niſi vulnerum numerum, ac ſpecies probe norit; nec ſanum de rei ſtatu judicium ferre, niſi plenam habeat cauſæ totius cognitionem; quæ dubio procul cognitionem, tum numeri delictorum, tum eorum ſpeciei, tum proinde circumſtantiarum quæ ſpeciem variant, importat. Sane vero aliud fertur judicium de eo qui gulæ indulſit, aliud de eo qui occidit fratrem: neque is, ſi ſemel homicida fuerit, tam dure excipietur, quam ſi bis manus ſuas cruentarit. Nec demum ſi id in agro fecerit, eadem afficietur pœna, qua, ſi in Templo.

309 Dixi 1. *circumſtantiæ ſpeciem moraliter mutantes*: quæ enim hanc phyſice tantum variant, aperiendæ non ſunt in Pœnitentiæ foro, ubi nihil curæ de entibus phyſicis, ſed de moribus. Unde nihil ad confeſſionem, ſi alium occideris dextra vel ſiniſtra manu; ſi ſclopeto vel gladio, niſi forte eum lentiori, proinde duriori morte confeceris.

310 Dixi 2. *& mortaliter*. Si enim circumſtantiæ novum quidem, ſed venialem dumtaxat actui tribuant malitiæ gradum, poterit is, ut alia venia-

nialia reticeri. Imo, ſi circumſtantia lethaliter gravis facinori tuo acceſſerit ex ignorantia vel inculpabili prorſus, vel leviter culpabili, haud neceſſum erit illam confiteri: puta, ſi feria ſexta, quam eo in loco eſurialem eſſe neſciebas, gulæ & ebrietati indulſeris.

311 His adde tunc ſolum aperiendas eſſe circumſtantias, quæ ſpeciem mutant, cum ceteroqui Confeſsario ignotæ ſunt. Unde ſi Sacerdos Sacerdoti ſuo notus contra caſtitatem deliquerit, haud tenetur voti ſui circumſtantiam, ut pote ſatis compertam, exprimere.

312 Sed quid ſi Sacerdos, non tantum Sacerdotii lege, ſed & alio, quod privatim, vel certis in Congregationibus emiſerit, voto ad caſtimoniam adſtrictus, alicui confiteatur, qui novum hoc ejus vinculum ignoret.

Reſp. tutius eſse ut hæc privati voti circumſtantia aperiatur: quia incertum ſit an idem ſit voti hujus, quod Ordinis ſacri vinculum: cum negent non pauci caſtitatem in Ordinatione voto ſponderi; eamque ſola Eccleſiæ lege imponi contendant: quode ſuo loco dicemus.

313 Ex concluſione colliges 1. eos male ac perperam confiteri, qui ajunt ſe *ter aut quater*, *ſepties aut decies* hoc vel illud peccatum admiſiſse, quaſi de numero dubitent, licet de eo certi ſint, aut ex majori examine certi eſse poſſint. Dubia enim hæc & anceps loquendi formula tunc tantum uſurpari debet, cum re diligenter expenſa numerus peccatorum certo definiri non poteſt. Et vero qui certus ſe quinquies pejeraſse, ait ſe pejeraſse *quinquies*, *plus aut minus*, dupliciter mentitur; quintum enim perjurium, de quo ſibi conſtat, uti dubium confitetur; ſextum vero ut etiam dubium, quod tamen certo ſcit falſum eſse. Idem ferme eſt ſi dicat, *quinquies aut ſexies*; niſi forte, quod plurimis contingit, numerum aſſignet juſto majorem, ut tutius ſibi conſulat.

314 Colliges 2. eos qui anterius ſolas peccatorum ſpecies confeſſi ſunt, dicendo v. g. *quandoque detraxi*, *aliquoties pejeravi*, vel *furatus ſum*, non modo dimittendos, ut novum & accuratius ineant conſcientiæ examen; ſed & iis iterandas confeſſiones, quotquot hoc modo apud imperitos Sacerdotes egere. Si tamen ex accurata hujus anni confeſſione præcedentium defectus intelligi poſset; quia nimirum uniformis fuerit in Pœnitente vivendi ratio; nihil opus foret hujuſcemodi repetitione: Tunc tamen Pœnitenti ſubdenda forent paucula hæc: *Accuſo omnia & ſingula, quæ in ceteris retro confeſſionibus non expreſſi*. Quod ſi peccata quædam ab iis quæ in poſtrema confeſſione depoſuit, ſpecie diſtincta ante commiſiſset, hæc denuo aperire teneretur: unde erit huic dandum idoneum tempus, quo conſcientiam diſcutiat.

315 Colliges 3. ei, qui poſt diligens examen certo comperire non poteſt, quot præciſe admiſerit peccata, curandum eſse ut numerum vero propiorem exprimat his verbis, *plus minuſve*. Neque formula hac utendum temere & quaſi divinando; ſed cum rebus coram Deo penſatis veriſimilior apparet numerus qui aſſignatur.

Qui vero certi nihil ac fixi detegere poſsunt, ſeu quia per annos plures ab omni confeſſione abſtinuerint; ſeu quia capitis ſui capillos ſupergreſſi ſint iniquitatibus ſuis, id ſaltem agere debent, ut in qualibet peccati ſpecie aperiant ſuum vivendi morem, occaſiones, propenſionem, incentiva libidinis, ſpatium temporis, quo in exercitio peccati, peccandi

voluntate, facti complacentia, ejuſdem apud alios, quot & quales, jactatione permanſerint; ut tandem omnibus penſatis intelligat Confeſſarius quoties circiter lapſi ſint in menſe, in hebdomada, in die. Sic enim ſtatus eorum intelligetur, quantum poteſt.

316 Quod *ſi res erit cum iis, qui diu & magna cum ſalutis incuria, in iis præſertim peccatis, in quæ lapſus lubricus & frequens eſt, inſorduerint, ut ſunt peccata carnis, præſertim ſola cogitatione admiſſa, juramenta & alia id genus, quæ ex habitu non retractato obrepere ſolent, ita ut ne dicere illi quidem poſſint quoties circiter intra ſingulos dies, hebdomadas, menſes, talia peccata admiſerint; nec quamvis dicant, ſatis apud audientem poſſint aliquam facere fidem: id ſaltem reſpondeant, quanto tempore ita fuerint comparati, ut ad quamlibet occaſionem in ea ruerent præcipites, ut tandem intelligat Sacerdos, quam alte infixi ſint in limo profundi, & de ſtatu ipſorum aliquod poſſit facere judicium*. Rituale Pariſ. p. 90.

317 Hic porro animadvertendum eos, qui particula *plus minuſve*, debite, id eſt, poſt idoneum ac maturum examen uſi ſunt, non teneri facta ſemel confeſſione, majorem, quem poſtea certo detegunt numerum exprimere, ſi is numerum quem expreſſerunt, notabiliter non excedat. Unde qui confeſſus fuit ſe decies, plus aut minus blaſphemaſſe, adulteraſſe, &c. ſi poſtea deprehendat ſe duodecies id feciſſe, non tenetur numerum hunc excedentem confiteri; ſecus, ſi in utroque vel alterutro genere quindecies lapſus ſit. Ratio eſt, quia in hiſce formulis, *circiter, plus aut minus*, non comprehenditur exceſſus vel defectus quicumque etiam notabilis; ſed modicus, major tamen vel minor proportionate ad numerum expreſſum. Porro ut unum ad quinque levem exceſſum facit, ſic duo vel tria ad decem; tria vel quatuor ad viginti; quatuor vel quinque ad quinquaginta, &c. proinde a contrario quatuor vel quinque grandem faciunt exceſſum relative ad decem; & ſic de ceteris.

318 An ſi Pœnitens perjuria viginti pro decem bona fide confeſſus ſit, numerum hunc retractare teneatur, ambigunt Theologi. Negat poſt Dianam Henno, quibus conſenſere nonnulli hac de re a nobis conſulti; tum quia minor numerus contineatur in majore; tum quia, ſi cuipiam hoc pacto nocuit Pœnitens, certe ſibi, cum graviorem ea de re Pœnitentiam ſubire coactus ſit. Opinio hæc mihi a periculo videtur immunis: quamquam malim, ſi res cum eodem Confeſſario agatur, nudam veritatem ſubinde referari: ſecus ſi cum alio; quia plura ſunt quæ durum eſt pluries confiteri.

319 Sed nonne poterit Pœnitens hoc in caſu injunctam ſibi Pœnitentiam moderari, prout factum eſſet a Confeſſario, ſi rerum, ut erant, veritatem habuiſset compertam.

Reſp. non poſse; quia periculoſe quis ſuæ ſe Pœnitentiæ quaſi arbitrum conſtitueret. Aliter cenſuerim, ſi ſatisfactionum numerus certo peccatorum numero indubie reſponderet. Si v. g. quia vigeſies jejunium a me omiſsum dixerim, jejunia viginti impoſuerit Confeſsarius; ſi nummorum triginta reſtitutionem præceperit; quia furti duplo quam fuerat, majoris reum me feciſsem; ſatis erit ut pro ratione peccati jejunem vel reſtituam. Verum hæc vix in praxi, ſecluſa evidenti Directoris declaratione, inſervire poſsunt: quia poteſt cuipiam largitio indici

duplo

duplo major, ſeu ut a furto potenter coerceatur; ſeu ob alia quæ commiſerit peccata.

Quæres an qui circumſtantiam in confeſſione aperiendam oblitus eſt, totum ad quod illa ſpectabat peccatum denuo confiteri teneatur. 320

Reſp. affirm. ſi tota hujus circumſtantiæ malitia exprimi non poſſit ſine peccati hujus confeſſione. Unde qui turpe quid coram decem fecit vel locutus eſt, eamque ſcandali circumſtantiam omiſit; & ipſam & ipſum ſcelus aperire neceſſario debet; quia alioqui circumſtantiæ malitia non ſatis perciperetur.

Conclusio III. ad integritatem confeſſionis neceſſum etiam eſt ut exprimantur circumſtantiæ peccatum intra eamdem ſpeciem notabiliter aggravantes. Ita paſſim hodie Theologi.

Prob. 1. circumſtantiæ notabiliter aggravantes eæ ſunt, quæ ita mor- 321
talem actionis malitiam in eadem ſpecie adaugent, ut unum peccatum pluribus æquivalens efficiant, ſeu ratione quantitatis, ut ſi quis aureos tres furetur, ſeu ratione durationis, ut ſi quis venereæ delectationi per horas plures indulgeat; ſeu ratione intenſionis, ut ſi mala omnia, ipſamque æternam damnationem inimico ſuo exoptet. Atqui circumſtantiæ hujuſmodi neceſſario aperiri debent. Ideo enim Tridentinum cit. Cap. 5. aperiri vult circumſtantias quæ ſpeciem mutant, quia alioqui Confeſſarii nec *de gravitate criminum recte cenſere poſſunt*, nec *pro illis pœnam quam oportet, Pœnitentibus imponere*. Atqui eadem ratio militat pro circumſtantiis notabiliter aggravantibus. Hæ enim, nec raro, criminis gravitatem magis adaugent, adeoque majorem Pœnitentibus pœnam imponi exigunt, quam circumſtantiæ ſpeciem mutantes. *Quis enim*, ait Henno, *non videat majorem eſſe malitiam in eo, qui ut hominem interficiat, prius ipſi amputat brachia & pedes, oculos effodit, naſum comburit, ventrem aperit*, &c. *quam in eo qui ſolo ictu gladii alterum occidit in Templo. Quis dubitet millies plus Deo diſplicere furtum bis mille aureorum, quam furtum caſulæ exigui pretii*? Ergo.

Prob. 2. ex Conciliis, quorum alia, ut Florentinum in Decreto, vo- 322
lunt ut Pœnitens, omnia peccata, quorum meminit, Sacerdoti ſuo *integraliter* confiteatur; alia, ut Wormatienſe an. 668. jubent Sacerdotem *in Pœnitentia danda ſingulorum cauſas ſingillatim conſiderare, originem quoque, modumque culparum examinare*. Atqui nec Pœnitens integraliter peccata confitetur, ſi circumſtantiam mortaliter aggravantem reticeat; nec Confeſſarius pro culparum modo Pœnitentiam dat, ſi gravem culpæ modum ignoret. An enim confitetur integraliter, qui aureos mille furatus, dicit tantum; *peccavi mortaliter in materia furti*; vel *furatus ſum plures aureos*? An Pœnitentiam delicto parem imponet Confeſſarius, ſi vel eum qui mille aureos furatus ſit, excipiat, quaſi qui decem; vel eum qui decem, excipiat, quaſi qui mille ſubripuerit? non puto.

At, inquies, ſemper exprimenda erit furti quantitas, non quidem 323
ut circumſtantia aggravans; ſed vel ut Confeſſarius reſtitutionem præcipiat; vel quia furti in individuo ſpectati quantitas, non ſe habet ut circumſtantia, ſed ut talis furti objectum, ac proinde ut ad ejus ſubſtantiam pertinens.

Sed 1. ſæpe fit ut Pœnitens non indigeat ad reſtitutionem mandato Con-

Confeſſarii, ut ſi jam reſtituerit, vel firmum habeat reſtituendi propoſitum. Aliunde ſufficiet, ut Confeſsarius generatim præcipiat rei totius furto ſubreptæ reſtitutionem.

2. Si quantitas furti ad ejus in individuo ſpectati ſubſtantiam pertineat, locus, duratio, tempus, & alia hujuſmodi, pertinebunt ad cujuſcumque actionis ſubſtantiam; proinde nulla jam erit actus in individuo circumſtantia. Bene igitur S. Thomas 1. 2. q. 7. a. 3. ad 3. *circumſtantia* eſt *in* furto, *quod ſit magnum vel parvum*.

324 Confirmatur propoſitio noſtra ab abſurdis quæ contrariam ſequuntur. Juxta hanc enim non major decerni poſset Pœnitentia homini qui villam totam, quam qui aliquot ſegetes incendio abſumpſit. Non major ei qui odium, vindictæ animos, impuram cupidinem geſserit per annos viginti, quam qui his per quadrantem fuerit immoratus. Non demum major inimico inimicum vivum lento igne comburenti, quam gladio perimenti. Hæc vero quis ferat?

325 Prob. 3. Poteſt reſervari peccatum ob circumſtantiam tantum aggravantem, ut Clerici percuſſio quia atrox ſit. Atqui reſervari non poſset propter hujuſmodi circumſtantiam, ſi hæc neceſsario in confeſſione aperienda non eſset; ſicut veniale reſervari non debet, quia neceſsario confitendum non ſit.

326 Prob. 4. circumſtantia ſpeciem mutans, exprimi debet, non præciſe quia mutat ſpeciem, ſed quia novam & gravem actui de ſe malo nequitiam addit. Unde neceſsario non eſset exprimenda, ſi hujus malitiæ expers foret; puta ſi quis mali quid agat in cœmeterio, quod neſciat eſse benedictum, vel ſine gravi noxa violari poſse invincibiliter exiſtimet, quia id a Parocho audierit. Atqui etiam circumſtantia notabiliter aggravans actioni malitiam novam & gravem ſuperaddit. Ergo.

327 Prob. demum ex communi Fidelium ſenſu, quibus perſuaſum eſt, ſe, ſi id genus circumſtantias ſuppreſserint, genuinæ confeſſionis officio defuiſse.

328 Objic. 1. Tridentinum Seſs. 14. ubi accuratam Sacramenti Pœnitentiæ expoſitionem ſpondet & ideo tradit; cum circumſtantias in confeſſione aperiendas recenſet, de iis tantum loquitur quæ ſpeciem mutant, nihil autem de iis quæ ſolum aggravant. Ergo cenſuit iſtas poſse reticeri.

329 Reſp. neg. conſeq. Neque enim Tridentinum circumſtantias aggravantes ſiluit, quia in confeſſione omitti poſſint, ſed quia hinc quidem diſputatur in Scholis, an eæ inter confitendum aperiri debeant; inde vero noluit ſacra Synodus quæſtionem Scholaſticos inter Doctores agitatam definire: quod jam pluries in hujuſce Tractatus decurſu advertimus. Ceterum dici poteſt PP. Tridentinos opinionem noſtram implicite tradidiſse, dum ſanxerunt aperiendas eſse circumſtantias quæ ſpeciem mutant, ut Sacerdos recte de gravitate criminum cenſere poſſit, & congruam ſatisfactionem indicere: hæc enim ratio æque, & ſæpe plus pro circumſtantiis aggravantibus valet, quam pro iis quæ ſpeciem mutant. Et id utique ad Tridentini mentem, docet Romanus Cathechiſmus part. 2. n. 63.

330 Nec dicas, Concilium ſuis igitur promiſſis defuiſse. Nam ſpopondit equidem accuratam quæſtionum Catholicos inter & Acatholicos agitatarum definitionem: at ſimul lites ſolos inter Catholicos motas dirimere noluit, ut alibi docuit nos Pallavicinus, & Acta ſacræ ac prudentis Synodi ſerio legentibus conſtabit.

Inſt.

Inſt. Apertè declarat Concilium *nihil aliud a Pœnitentibus exigit*, quam ut peccatorum numerum & circumſtantias ſpecifice diſcrepantes aperiant in confeſſione. Atqui ratio hęc loquendi, *nihil aliud*, cetera quęcumque excludit. 331

Reſp. neg. maj. quæ mera eſt & plena Tridentini textus ſubverſio. Nempe eo loci impugnat ſacra Synodus Novatores, qui confeſſionem appellabant *carnificinam animarum*, quaſi ad eam materialis integritas, ſeu omnium prorſus, quæ quiſque commiſiſset, peccatorum declaratio, requireretur. Contra vero docent Patres, *nihil aliud exigi a Pœnitentibus, quam ut* poſt diligens conſcientiæ examen, *ea peccata confiteantur, quibus ſe Dominum mortaliter offendiſſe meminerint*. Inde vero quid contra circumſtantiarum notabiliter aggravantium confeſſionem? 332

Objic. 2. Non eſt addendum ſine aperta lege onus graviſſimum oneri jam ſatis per ſe gravi & odioſo. Atqui obligatio circumſtantias aggravantes aperiendi in confeſſione graviſſimum eſt onus; & id quidem a nobis confeſſioni de ſe ſatis oneroſæ ſuperadditur ſine aperta lege. Hæc enim vel foret divina, vel Eccleſiaſtica. Neutrum porro dici poteſt. Non 1. Lex enim divina in Scriptura & Traditione continetur. Utraque vero de hujuſmodi circumſtantiis ſilet. Non 2. cum ex conceſſis præſens iſtud caput definire noluerit Synodus Tridentina. 333

Confirm. quia potuit indubie Chriſtus id unum exigere; ut peccata quoad numerum & ſpeciem aperirentur in Tribunali. Ergo & id pro ſumma ſua benignitate quadantenus facere debuit, ob ſummam enumerationis hujus difficultatem, a qua filios per patrem amantiſſimum eximi decebat. 334

Confirm. 2. quia ſi quæ unquam circa hoc punctum prodiiſset lex, opinio noſtra ſemper in Scholis dominata eſset. Atqui e contra, plures, eoſque graviores patronos nacta fuit opinio adverſa. Hanc enim tenuere Leſsius, Delugo, Becanus, Toletus, Valentia, Vaſquez, Medina, Navarrus, Angelus de Clavaſio, Sylveſter, Paludanus, Durandus, SS. Antoninus, Bonaventura, &, qui unus plurium inſtar eſse debet, Angelicus Doctor, tum in 4. diſt. 16. q. 3. a. 2. q. 5. tum præcipue art. 12. ad Lectorem Biſantinum, ubi hæc: *Circumſtantias aggravantes, quæ in aliud genus peccati non trahunt, non tenetur homo confiteri, ſicut nec peccata venialia, licet ſit laudabile quod homo ea confiteatur*. Quin & hic anceps ſtetit Doctor ſubtilis, etſi non illubens Angelici impugnator. *Non eſt ita certum*, ait in 4. diſt. 17. n. 20. *quod oporteat illas* circumſtantias aggravantes *confiteri: Tamen tutum eſt & utile id fieri*. Atque hinc 335

Confirm. 3. lex non obligat, niſi ſufficienter ſit promulgata. Atqui lex de hujuſmodi circumſtantiarum confeſsione, non ſatis eſt promulgata: Cum eam negaverint utriuſque Scholæ Principes, Thomas & Bonaventura. Ergo. 336

Reſp. ad 1. 1. confeſsionis legem arduam quidem eſse, ſed male odioſam dici. Neque vero idem eſt difficile ac odioſum. Difficile eſt, tum exercituum Præfecto, tum & mercatori, uxorem, liberos, amicos, patriam deſerere, & innumera belli ac maris adire diſcrimina: neutri tamen id otioſum eſt, quia uterque hinc gloriam vel lucrum ſperat. Sic & difficilis eſt, non tamen inviſa confeſsio; quia uberes in præſenti pacis & gratiæ fructus parit, gloriæ autem ſpondet in futuro. 337

Reſp.

338 Reſp. 2. neg. min. Docent enim Scripturæ, Concilia & Patres, docet & ipſa rerum natura, Pœnitentiam per modum judicii fuiſſe inſtitutam. Docent proinde in ea aperiendum eſſe, quidquid neceſſum eſt ut certum de gravi reorum ſtatu feratur judicium, ſeu ut iis pares decernantur pœnæ, ſeu ut congrua præſcribantur remedia. Atqui ſicut fieri id non poteſt, quin aperiantur circumſtantiæ ſpeciem variantes, ſic nec poteſt fieri, quin & eæ detegantur, quæ peccatum notabiliter aggravant, uti probatum eſt. Ergo ſi non expreſſim, ſaltem ſufficienter docent Scriptura & Traditio hujuſmodi circumſtantias reticeri non poſſe.

339 Neque deſunt auctoritates diſertæ quæ idem confirment, ut videre eſt in ſecunda noſtra probatione: cui & id addi poſſit Cœleſtini Papæ Cap. *Non debes*, 10. XXX. q. 1. *Non debet Epiſcopus aut Presbyter commiſceri cum mulieribus, quæ ei ſua fuerint confeſſæ peccata. Si forte, quod abſit, hoc contigerit: ſic pœniteat, quomodo de filia ſpirituali, Epiſcopus quindecim annos, Presbyter duodecim, & deponatur; ſi tamen in conſcientiam populi devenerit.* Hic major pro ſecreto Epiſcopi crimine, quam pro Sacerdotis Pœnitentia imponitur. Atqui Epiſcopi inceſtus inceſtu Sacerdotis eo ſolum pejor eſt, quod ex perſonæ circumſtantia aggravetur. Si dicas ex perſona variari ſpeciem criminis: Reponam id negari a pluribus; & ex ea, quæ in multis contingeret, opinionum varietate colligam neceſſario aperiri debere circumſtantias aggravantes, ne dum aggravantes ſolum taceri credentur, eæ etiam taceantur, quæ ſpeciem mutant. Et vero contendit Valentia furti quantitatem confitendam eſſe, quia hæc furtum magnum a modico ſpecifice diſtinguat: quoti melius cum S. Thoma rati, *parvum & magnum* meras eſſe furti circumſtantias, quantitatem ejus ſupprimerent?

340 Ad 1. confirm. Potuit etiam Chriſtus a circumſtantiarum quæ ſpeciem mutant, quin & ab omni prorſus confeſſione eximere: neque id tamen, licet ſumme bonus, fecit; imo non fecit quia ſumme bonus; cum experimento compertum ſit ex pia confeſſione bona profluere innumera. Ergo non ideo quia bonus ſit, aggravantes circumſtantias confeſſioni ſubtrahere debuit.

341 Neque ſumme difficilis eſt, aut moraliter impoſſibilis enumeratio circumſtantiarum de quibus agitur. Hæc enim conſiſtunt vel in quantitate damni illati, vel in duratione actus, vel in ejus intenſione, vel in inſolenti peccandi modo. Atqui poteſt quiſque, etiam rudis, diſcernere an grandem proximo ſummam furatus ſit, vel graviter læſerit famam ejus; an in venerea cogitatione, Deive aut fratris ſui odio per longum tempus perſeveraverit; an ira qua in alium excanduit, ad furorem uſque, vel rabiem ſit progreſſa; an in peccatis ceteroqui vulgaribus ordinarium quo hæc committi ſolent, modum inſigniter exceſſerit. Imo plerumque fit ut actus ſubſtantia propter ejus circumſtantias retineatur, quia hæ animo profundius inſident. Ceterum eas ſolum aperiri neceſse eſt, quæ certa vel dubia fide apprehenduntur ut notabiliter aggravantes. Quod ſi quid in his circa actus intenſionem aut durationem modo non prorſus inſolitam, omiſsum ſit, nihil inde habendum anxietatis: tum quia hæc ſatis innoteſcunt, dum *circum circa*, *plus vel minus* a Pœnitente accuſantur; tum quia abunde intelligit Confeſsarius, vix unquam duo ejuſdem ſpeciei peccata, ejuſdem omnino gradus eſse ac durationis.

Ad

Ad 2. confirm. neg. maj. multæ enim ſunt ac jam certiſſimæ leges, quę a pluribus impugnatæ ſint, præcipue vero cum gravem nactę ſunt adverſarium, cujus auctoritate ceteri traherentur. Id autem contigit in pręſenti, ubi Scholæ Angelus opinionem a noſtra diverſam amplexus videtur. Hæc tamen vel hinc ſummopere commendatur, quod Thomam habuerit contra ſe. Quantis enim niti debuit momentis ſententia, quæ adverſus tantum Doctorem ſe ſe tuita eſt, adeo ut ii etiam, qui in Angelici verba jurare dicuntur, ab ejus littera recedant. 342

Quamquam conjicere eſt cum D. Soto & Sylvio Suppl. qu. 9. art. 2. D. Thomam a priori illa ſua opinione receſsurum, ſi ultimam Summæ ſuæ manum appoſuiſset: quandoquidem 1. 2. quæſt. 73. art. 9. & 2. 2. q. 61. art. 2. ad 3. doceat gravius eſse peccatum in Regem, Principemve, aut perſonam eximie ſanctam, quam in privatum, aut ordinariæ probitatis hominem. Ergo non ſufficeret in mente S. Doctoris, ut confiteretur peccator, quod homini dediſset alapam; ſed perſonæ qualitas addenda foret; *& hoc non tantum eo caſu, quo Pœnitens eſſet iſtius Regis ſubditus, ſed etiam alias.* *Sylvius.*

Ad 3. confirm. neg. min. Ex eo enim quod lex a gravibus quibuſdam in dubium vocata fuerit, aut etiam negata, ſequitur forte illam nonnihil aliquando paſsam fuiſse difficultatis: at non ſequitur vel eam non exiſtere, vel non ſatis fuiſse promulgatam. Et vero, ſi quæcumque in controverſiam adducta ſunt, rationem non haberent legis promulgatę, vix quępiam eſset lex in mundo obligans, ne ea quidem dempta, quæ Dei amorem imperat. Quin & eadem lex obligaret quandoque, quandoque non, prout variarent Doctorum opiniones. Ergo divinæ leges a ſolo Deo pendent, non autem a diverſis Doctorum opinionibus. Sic etſi crediderit B. Thomas innocentem, qui nocens probatus ſit, poſse mactari, non ideo promulgata non erit lex, quæ inſontem necari prohibet. Fatendum tamen aliquando excuſari, qui gravi auctoritate decepti contra legem peccant: quia ob bonam ſuam fidem materialiter tantum delinquunt. 343

Objic. 3. Ideo tantum aperiri debent circumſtantiæ quæ ſpeciem mutant, quia diverſa conſtituunt peccata. Atqui circumſtantiæ nude aggravantes non conſtituunt diverſa peccata, ſed unum dumtaxat. 344

Reſp. 1. neg. maj. Nam equidem circumſtantiæ ſpeciem mutantes diverſa ut plurimum peccata conſtituunt, ſed non ideo præciſe aperiri debent: bene vero quia actum multo pejorem faciunt, quam per ſe ſolum eſſe concipiatur. Atqui idem præſtant, & ſæpe magis, circumſtantiæ aggravantes. Unde 345

Reſp. 2. diſt. min. Circumſtantiæ aggravantes non conſtituunt diverſa peccata formaliter & numerice, C. virtualiter & æquivalenter, N. Ecquis neget furtum aurei unius octo unius nummi furtis æquivalere?

Objic. 4. Id ſolum in confeſſione aperiendum eſt, quod habet rationem peccati. Atqui peccati rationem non habet circumſtantia notabiliter aggravans. Quod enim peccati rationem habet, vel ad numerum peccati, vel ad ſpeciem ejus pertinet. Utrique porro accidentalis eſt circumſtantia tantum aggravans; ut patet in intenſione vel duratione, quæ eſt extra rationem peccati, cum illud conſtitutum ſupponat. 346

Reſp. diſt. maj. Id ſolum ∴ quod habet rationem, id eſt, malitiam peccati, C. ra- 347

C. rationem, id eſt, eſſentiam, ac veluti ſubſtantiam peccati, N. Peccata enim propter malitiam ſuam confitenda ſunt. Atqui ſæpius intenſio, quantitas, duratio plus habent malitiæ, quam ipſa actus mali ſubſtantia. Atque hinc ratio, ſeu malitia peccati quandoque nec ad numerum, nec ad ſpeciem refertur, ſed v. g. ad intenſionem in odio, ad quantitatem in rapina, &c. Quantitas porro in rapina, etſi hanc ſecundum genus conſtitutam ſupponit, ejus tamen malitiam adauget.

348 Objic. 5. Non ſunt confitendæ circumſtantiæ quæ inſigniter minuunt. Ergo nec quæ aggravant notabiliter.

349 Reſp. neg. ant. Sicut enim illicitum eſt Pœnitenti numerum peccatorum adaugere; ita & peccatum notabiliter aggravare: quia ſic Confeſſarii judicium graviter inverteret. Neque ideo peccator ſe ſe excuſare dicendus eſt, ſed ſtatum ſuum, prout coram Deo ſe habet, candide aperire.

350 Ex his colliges cum Sylvio cit. qu. 9. 1. in inceſtu exprimendum eſſe conſanguinitatis vel affinitatis gradum: gravior enim eſt quo in propinquiori gradu, puta cum matre, filia, ſorore, cognata ſecundi aut tertii gradus committitur. 2. In adulterio, an ſimplex fuerit, an duplex, quia utraque pars conjugata eſſet. 3. In impudicitia, quod a Sacerdote, eodemque Religioſo commiſſa ſit, ſi hanc ejus conditionem ignoret Confeſſarius. Idem eſt de ea quæ cum ipſo peccavit. 4 Si quis ad continentiam ſolemni caſtitatis voto adſtrictus, venerei grave quid admittat, haud ſufficiet dixiſſe ſe contra votum deliquiſſe; ſed exprimenda erit ſolemnitas voti. 5. Neque etiam, ſi falſum dicendo detraxeris, ſatis erit ſi gravis te detractionis incuſes: ſed aperienda erit gravis illa falſi circumſtantia. 6. Qui jejunium ſolvit, vel carnibus veſcendo, vel pluries comedendo in die, non dicet ſimpliciter ſe jejunii legem tranſgreſſum eſſe, ſed tranſgreſſionis modum referabit. 7. Qui plures uno occidit ictu, de pluribus uno verbo detraxit, plures uni calumnias impegit, &c. Varia hæc recenſere debet; ſeu quia peccatum aggravent, ſeu quia multiplicent peccata. 8. Qui alicui affidatam cognovit, debet, ut & ipſa, circumſtantiam hanc aperire: quia licet crimen admiſerit adulterio minus, admiſit gravius ſimplici fornicatione. 9. Qui furtum majus commiſit, quantitatem aperire debet. 10. Aperiri etiam debet relapſus circumſtantia, ut docet S. Thomas in 4. diſt. 22. q. 1. a. 3. In his caſibus pro magna parte conveniunt, ii etiam qui circumſtantias aggravantes reticeri poſſe opinantur, uti a Sylvio animadverſum eſt.

Tria ſubdit idem Theologus, 1. quod circumſtantiæ, quarum notabilis gravitas difficilis eſt cognitu, neceſſario confitendæ non ſint; quia alioqui ſcrupulis & conſcientiarum anxietati locus daretur, tam in Pœnitentibus quam in Confeſſariis. Unde, inquit, ex tantum accuſari debent, *de quibus evidens, aut quaſi evidens eſt, quod valde multum aggravent peccatum.*

351 2. Confeſſarium haud nimio importunum eſſe debere in inquirendis circumſtantiis ſolum aggravantibus, *præſertim quando Pœnitens nullam ejus rei præbet occaſionem; ne nimis emungendo, ſanguinem eliciat. Neque etiam Pœnitentem ſententiæ probabili adhærentem, ad ſuam cogat.*

3. Circumſtantiam intenſionis, ſeu vehementis conatus ad peccatum vel in peccato, ordinarie non eſſe confitendam. Idemque judicandum de continua-

tinuatione actus, niſi ſit multum extraordinaria. Unde ſi mulier ex nimio amore valetudinem ſuam graviter læſit; ſi quis totam diem vel noctem in impudicis colloquiis, aut aliis hujuſmodi inſumpſit, quo copulam obtineret, etiamſi ſemel tantum obtinuerit; ſi capitali odio inimicum toto menſe inſecutus eſt; aperiendæ erunt id genus circumſtantiæ, quia & extraordinariæ, & ſcitu faciles. Hæc Sylvius.

Verum triplex hæc viri docti æque ac prudentis reſolutio in pluribus fallere poteſt. 352

Et quidem 1. ſi dubia ut dubia aperiri debent, quidni & circumſtantiæ, de quibus dubium ſit an *valde multum* aggravent; ideoque non eæ tantum *de quibus evidens aut quaſi evidens ſit* quod inſigniter aggravent. Quæ vero tanta inde anxietas, ſeu Pœnitenti, ſeu Confeſsario, modo prior poſt maturum examen res detegat, quales eſse meminit; poſterior debite & caute interroget.

2. Eſto importunus non ſit; at ſaltem ſollicitus eſse debet Sacerdos in inquirendis, non paſſim & temere, ſed ubi opus erit hujuſmodi circumſtantiis; prout eſse debet inquirendo peccatorum numero, quem eæ circumſtantiæ virtualiter adaugent.

3. Si non debet Confeſsarius Pœnitentem probabili addictum ſententiæ, ad ſuam ipſius cogere. Ergo renuentem circumſtantias aggravantes abſolvere tenebitur; cum juxta Sylvium ibid. opinio, quæ eas confitendas negat, probabilis ſit *propter auctoritatem Doctorum non paucorum qui illam docent*. Nolim tamen ut Confeſsarius ceteros omnes, paris ſecum, quin & ſæpe majoris doctrinæ, ſibi in omnibus conſentire jubeat: alioqui ne unus quidem Orbe toto eſset Sacerdos, qui alium abſolvere poſſet. Sed aliud eſt hominem rectum & doctum opinioni ſuæ in arduis permittere: aliud ferre ut quo tempore innumera omni pene probabilitate deſtituta, *propter Doctorum non paucorum auctoritatem*, probabilibus annumerantur, quiſque quod probabile reputaverit, ſequatur. *Pag. 56. col. 2.*

4. Non illubens crediderim intenſionis circumſtantiam raro ſatis aperiri debere. Sed aliud cenſuero de circumſtantia durationis: multo minori, quam a Sylvio aſſignetur. Si enim laicus quis, & a fortiori Clericus in ſacris, turpe quid volens quidem, ſed raptim & vix media *minutæ* parte intuitus ſit, ſtatimque ad ſe reverſus continuerit oculos: an, quæſo, erit is mihi eodem loco ac qui duabus plene horis eidem objecto adhæſerit? In id ergo tum Pœnitentibus, tum & Confeſsariis enitendum, ut accurate, & tamen citra ſcrupulum, omnia, prout rebus coram Deo inſpectis, apparebunt, detegant & detegi curent. Sic quidem non excipietur ante meridiem confeſſio generalis quinque aut ſex Pœnitentium: ſed quid adeo mali, ſi duo, treſve tantum audiantur, modo bene & integre.

Quod ad circumſtantias minuentes ſpectat, docet idem Duacenſis Magiſter cum Suareſio diſp. 22. ſect. 3. eas exprimi debere, 1. cum vel nullum, vel veniale faciunt id quod alias mortale foret; unde interrogatus num per Quadrageſimam jejunaveris, reſpondere debes id a te non præſtitum, quia id vetuerit prudens medicus. 2. Cum etſi unam mortalis peccati ſpeciem relinquant, aliam tollunt; ut ſi eum interfeceris, quem hominem credebas, at invincibiliter neſciebas eſse Sacerdotem. 353

Quod

Quod ſi circumſtantia minuat quidem peccatum intra eamdem ſpeciem, ſed illud mortale relinquat, non erit, juxta eoſdem neceſſario confitenda, licet culpam notabiliter imminuere videatur; Tum quia circumſtantia, quæ ſic a tanto excuſat, ut a toto mortali non excuſet, reipſa non minuit notabiliter, ita ut valde variet morale Confeſſarii judicium; Tum quia eſt in omni peccato latitudo quædam, quæ a Sacerdote facile apprehenditur. Et vero qui decies iratus prorupit in blaſphemiam, facile ſupponitur quandoque majori de cauſa, quandoque ob multo minorem excanduiſſe.

354 Quæres an actus exterior, atque etiam effectus ex ipſo ſecutus exprimi debeat?

Reſp. affirmat. Ratio prioris petitur 1. ex communi Doctorum ſenſu, & Fidelium praxi. 2. Quia ſine actus externi confeſſione non ſatis innoteſcit actus interni efficacia, intenſio, extenſio, proinde tota ejus gravitas. 3. Quia actus exterior cenſuras, irregularitatem, onus reſtituendi, ſcandalum plerumque inducit, a quibus immunis eſt actus interior. 4. Quia damnata eſt ab Alexandro VII. propoſitio iſthæc: *Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit præcepto confeſſionis, dicens: Commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non exprimendo copulam.*

Ratio poſterioris eſt, tum quia effectus, ut pote voluntarius in cauſa, quadantenus ad objectum peccati pertinet; tum quia poſito effectu incurruntur aliquando cenſuræ, irregularitates, debitum reſtituendi, & ſimilia, quæ ſublato eodem effectu non imminent. Unde qui propinavit venenum, qui alium cædi juſſit, aperire debet an mors, morbus, mutilatio inde ſecuta ſint.

Conclusio IV. Ad confeſſionis integritatem neceſſum eſt ut peccata dubia, quatenus dubia aperiantur: ſeu dubitet quis de actus ſubſtantia, videlicet an fecerit, necne; ſeu dubitet de gravitate peccati, puta num mortale ſit, an veniale; ſeu demum dubitet jamne hoc ſit confeſſus, annon. Ita vulgo Theologi contra Caramuel. Coninck, &c.

355 Prob. 1. ex cenſura a Leone X. lata adverſus octavum hunc Lutheri articulum: *In primitiva Eccleſia ſolum manifeſte mortalia confitebantur* Fideles. Atqui per *manifeſta* peccata, non ea tantum intelligebat Novator, quæ aliis nota forent, ſed & ea etiam quæ certo conſtarent Pœnitenti: unde ſic loquitur apud Roffenſem pag. 124. *Ego de his mortalibus locutus ſum, quæ aut aliis, aut ſibi manifeſta ſunt.*

356 Prob. 2. Quia ex Trid. Seſs. 14. Cap. 5. debet Pœnitens aperire mortalia omnia, quorum memoriam ac conſcientiam gerit. Atqui dubius an hoc vel illud lethale admiſerit, & memoriam ejus gerit ex hypotheſi; & conſcientiam habet, non quidem certam omnino, ſed dubiam & opinantem, quæ, ut Tom. 1. vidimus, ſuo modo conſcientia eſt, & qua talis ad multa obligat. Ergo ut certa pro certis aperire, ſic & dubia pro dubiis confiteri tenetur: alioqui, ait S. Thomas Suppl. q. 6. art. 4. ad 3. *peccat mortaliter, diſcrimini ſe committens*, ſeu exponens ſe periculo reticendi id quod vere commiſit: cum e contra, rem ut eſt aperiendo, nulli ſe periculo exponat.

357 Prob. 3. Quia dubius num peccaverit lethaliter, tenetur contritionis actum de ſuo hoc peccato elicere: cum. nemini dubio an a gratia Dei exciderit, liceat manere tranquillum; & gratia, ſi forte amiſſa eſt, non

per

per dubium ſuperveniens, ſed per contritionem ſolam reduci poſſit. Atqui eo ipſo quo conteri tenetur, tenetur & confiteri; partim quia rara eſt contritio, quæ per ſe ſolam peccatum expungat; partim quia vera contritio votum includit confeſſionis.

Prob. 4. Ex praxi Fidelium, quam, ait Henno, utpote non ita gratam nuſquam conſenſu unanimi induxiſſent Pœnitentes, niſi e veteri Traditione ortam hanc intellexiſſent. Huic autem praxi quis novam juniorum Caſuiſtarum opinionem certus opponat? 358

Nec dicas, Fideles ipſa etiam venialia ſæpius confiteri. Id enim non faciunt, quia neceſſarium judicent, ſed ad melius: contra vero dubia confitentur, rati, ſi ſecus fecerint, defuiſſe ſe confeſſionis integritati.

Objic. 1. Ea ſolum peccata confiteri tenemur, quorum conſcientiam habemus. Atqui nemo dubii peccati conſcientiam habet. Conſcientia enim eſt judicium: ſed qui anceps eſt & dubius judicare nequit. 359

Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. diſt. maj. Conſcientia eſt judicium, ſed non ſemper certum, cum conſcientia dividatur in certam, probabilem & dubiam, C. certum ſemper, N. Adde quod dubitans judicet, non quidem ſe peccaſſe, vel non peccaſſe; cum ea de re dubius ſupponatur; ſed 1. ſe ſtatuere non poſſe annon a Dei gratia exciderit; 2. ſibi proinde in hoc caſu faciendum, quod erga Regem faciat Aulicus, ideſt, enitendum ut a cruciante illo dubii ſtatu emergere nitatur. 360

Confirm. Qui reipſa peccati conſcientiam non habet, dicere poteſt. *Nihil mihi conſcius ſum*. Id porro an dicet qui dubius eſt annon lethaliter deliquerit?

Objic. 2. Non tenetur ad confeſſionem, qui dubium ſuum prudenter excutere poteſt. Atqui dubius an peccaverit ∴ Huic enim favet duplex juris principium, I. quod *in dubio melior ſit conditio poſſidentis*. II. Quod *tamdiu debeat quiſque præſumi bonus, donec conſtet eum eſſe malum*. Nimirum dubio non conſtat, quod malus ſit: inſuper vero ſuæ poſſeſſor eſt libertatis; nec in dubio tenetur ſe accuſare. 361

Reſp. ad 1. neg. min. Nec obſtant duo quæ opponuntur principia. Non primum, 1. quia in multis fallit extra materiam juſtitiæ. 2. Quia contra adverſarios retorqueri poteſt; cum poſſeſſio in præſenti ſtet contra libertatem pro lege confeſſionis, ut ex Fidelium praxi oſtendimus. 3. Quia revera melior eſt utcumque conditio dubii, cum nec peccatum de quo dubitat, confiteatur ut certum, nec pro eo tanquam pro certo ſatisfacere cogatur. 4. Quia, ut bene Suarez diſp. 22. ſect. 9. n. 7. nullum eſt dubium de neceſſitate confitendi dubia dubie. Ceterum etſi non teneatur quis ſe vel alium accuſare, quando hinc ſibi vel alteri præjudicium imminet: at ſecus, cum accuſatio grave removet iræ Dei periculum, ut in confeſſione. 362

Non ſecundum: ſi enim in proximi gratiam judicare teneor, donec mihi conſtet quod malus ſit; quia alias temerarii judicii periculum ſubirem; debeo ex alia parte talem me judicare, qualem me apprehendo, ideoque dubium bonuſne ſim an malus: ſicque judicium meum veri & æqui legibus congruit.

Objic. 3. Ex Regula 57. juris in 6. *contra eum qui potuit legem dicere apertius, eſt interpretatio facienda*. Atqui Tridentinum legem dubia declarandi aperte dicere potuit, & non fecit. Ergo. 363

364 Reſp. 1. argumentum eſse de non ſupponente. Supponit nimirum legem hæc vel illa peccata confitendi eſse mere humanam; cum tamen ſit a Chriſto, contra quem nulla poteſt interpretatio fieri.

Reſp. 2. diſt. maj. Contra eum qui potuit, & ſimul debuit legem apertius dicere, &c. C. qui potuit, ſed non debuit, N. Porro non debuit gravioribus fidei negotiis diſtenta ſacra Synodus, omnia, quod infinitæ fuiſset aleæ, Theologorum jurgia componere.

365 Objic. 4. Conſtat 1. votum in dubio impleri non debere; 2. dubia delicta in externo foro non admitti; 3. peccata dubia non eſse materiam abſolutionis. Ergo.

366 Reſp. ad 1. neg. ant. cujus oppoſitum patet ex iis quæ Tom. 1. diximus, ubi de Voto.

367 Reſp. ad 2. neg. conſeq. In exteriori enim foro agitur de pœna, ad quam certæ requiruntur probationes; (quamquam tortura ob ſemiprobationes, quæ dubium non auferunt, haud raro indicitur:) at in Pœnitentiæ foro agitur de ipſa Pœnitentis venia & abſolutione: hanc autem quis non emat dubii ut dubii accuſatione?

368 Reſp. ad 3. peccata dubia, ſi ſola ſint, materiam eſse abſolutionis conditionatæ, ſaltem in caſu neceſſitatis: eadem vero, ſi cum aliis certis, ſeu venialibus, ſeu gravioribus accuſentur, generali & abſoluta ſimul cum aliis abſolutione dilui, ſi commiſsa fuerint. In praxi curandum ut dubio peccato certum aliquod, ſaltem jam confeſsum adjungat Pœnitens.

Ad pleniorem rei hujus frequenter practicæ intellectum,

369 Quæres 1. an dubium quodcumque ſufficiat ad inducendam peccata hæc confitendi obligationem.

Reſp. cum Sylvio ead. q. 6. a. 4. hactenus dicta *de veris dubiis accipi debere, in quibus, neque in unam, neque in alteram partem fieri poteſt reſolutio.* Quod autem addit idem Doctor, eum *qui ſic hæſitaret, ut probabiliter opinaretur, vel ſe non commiſiſſe id de quo angitur, vel non eſſe mortale, vel ſe alias fuiſſe confeſſum*, immunem fore a mortali, *illud non confitendo, quia licet ſequi judicium probabile:* id, inquam, caute accipiendum, non de quocumque probabilitatis gradu, ſed de eo qui ad certum uſque exceſſum progrediatur, ut liquet ex Tract. de conſcientia.

370 Quæres 2. an qui confeſſus eſt mortale ut dubium, illud ſubinde ut certum confiteri debeat, ſi certum vel multo probabilius deprehenderit.

Reſp. cum eod. affirmat. 1. quia peccatum exprimi debet, prout eſt in conſcientia Pœnitentis. Atqui jam eſt in Pœnitentis conſcientia ut certum, vel ut longe certius, neque ut tale confeſſum eſt. 2. Quia ſi ab initio certum fuiſſet, debuiſſet exprimi ut certum. Ergo & exprimi debet ut certum, cum poſt confeſſionem detegitur certum eſſe: quandoquidem necdum ſub hac ratione clavibus ſubjectum fuerit. 3. Quia aperienda eſt ea cujuſcumque peccati gravitas, quæ ad prudens Confeſſarii judicium notabiliter conducat. Porro certitudo peccati certam ei gravitatem inurit, quæ notabiliter variet judicium Confeſſarii; cum dubia delicta minoribus quam certa pœnis ſubjaceant.

371 Objic. 1. Qui dubius de voto vel irregularitate, utriuſque diſpenſationem obtinuit, ſi poſtmodum certo comperiat voti hujus vel irregularitatis vinculum, non tenetur novam expetere diſpenſationem. Ergo a pari, &c.

Et

Digitized by Google

Et vero qui peccatum dubie confeſſus eſt, ab eo directe abſolutus fuit. 372
Ergo non eſt cur illud denuo confiteatur.

Reſp. ad 1. neg. conſeq. Diſparitas eſt, quod diſpenſatio, aperto, ut 373
cognoſcitur, rerum ſtatu, concedatur abſolute, & citra ullum novæ declarationis onus: idemque eſt de abſolutione a cenſuris; ( modo tamen, ait Martinon diſp. 50. num. 97. propoſita ad obtinendam diſpenſationem cauſa ſufficeret ad votum certum ut ad dubium: quia alioqui non videretur valida voti certi diſpenſatio. ) At vero abſolutio a peccatis, juxta ordinem a Chriſto conſtitutum ea lege datur, ut Pœnitens, ſi quam ſubinde deprehenderit peccati ſui circumſtantiam aggravantem, hanc aperiat. Eſt autem certitudo peccati circumſtantia quædam non parum aggravans, & Confeſsarii judicium immutans moraliter. Ergo, licet is qui dubium ut tale accuſavit, directe ſit abſolutus; quia tamen abſolutus non eſt, niſi cum onere rem ut in ſe eſt declarandi, ſi poſſit; ad novam ejus ut certæ confeſſionem in caſu noſtro tenetur.

At, inquis, jam confeſsus eſt totum prout erat in conſcientia pecca- 374
tum, nempe quoad numerum, ſpeciem & circumſtantias. Ut quid igitur novo gravatur onere?

Reſp. neg. ant. Qui enim confeſsus eſt peccatum ut longe minus, to- 375
tum confeſsus non eſt. Porro qui ut dubium aperuit, confeſsus eſt ut minus, minorique pœna dignum.

Objic. 2. Qui confeſsus eſt ſe octies vel novies pejeraſse, ſi novies ſe 376
pejeraſse certo comperiet, nonum perjurium deinceps confiteri non tenetur. Atqui teneretur in hypotheſi noſtra: quia perjurium nonum accuſavit ut dubium, imo & octavum, ut ponderat Lugo diſp. 16. num. 78. ubi gravem hanc difficultatem fuſe verſat.

Reſpondent nonnulli neg. maj. quia par ſit utrobique ratio. Et ego qui- 377
dem ſic reſpondere malim, quam a ſtabilito peccata dubia confitendi principio recedere: quia tamen apud ſaniores Theologos receptum eſt, ut & dubia prout talia aperiantur, & qui numerum vero pene æqualem aperuit, comperta etiam numeri majoris ut & minoris veritate tranquillus maneat; ita ut id velut certum quid in Rituali Pariſienſi tradatur. *

Reſp. neg. min. quia, ut bene Martinon ibid. n. 96. major requiritur ſe- 378
dulitas in explicanda peccati ſubſtantia, quam in numero. Unde ſancitum eſt uſu communi, ex quo magis quam ex principiis metaphyſicis de confeſſionis integritate judicari debet, ut numerus *circiter* declaretur, quantus poſt ſufficientem diligentiam occurrit. Et certe, fatente Lugo cit. diſp. n. 588. apud omnes pene conſtat, eum qui confitetur ſe quater aut quinquies fornicatum eſse, non teneri poſtea ad diſtinctam quintæ fornicationis confeſſionem, quamvis certo illius recordetur: contra vero ſi dicat Pœnitens, certum ſe eſse de mortali contra caſtitatem culpa, non



* „ Si alius occurrat numerus, qui probabiliter judicetur ad verum accedere, is etiam „ ſufficiet: ac licet peracta confeſſione recordaretur Pœnitens veri ac certi numeri, non „ debebit eſſe anxius de illo iterum in alia confeſſione aperiendo, ſed liber erit ab illa „ obligatione per illum numerum probabilem ante expreſſum. *Ritual. Pariſ. Lud. Ant. de Noailles*, *pag.* 89. Idem docet Rituale Argentinenſe Sereniſ. & Emin. Cardin. de Rohan. *Niſi forte*, inquit, *tanta occurrat multitudo peccatorum ( quod difficile contingere poteſt ) ut notabiliter excedat numerum prius recognitum*, pag. 119.

tamen recordari eamne cum ſoluta vel conjugata commiſerit, fatentur omnes eum ad ſpeciem peccati exprimendam teneri, ſi poſtea eam fuiſſe conjugatam certo adverterit. Cur porro? Niſi quia peccati ſpecies multo explicatius aperiri debet, quam peccatorum numerus. Atqui, ut e probationibus noſtris liquet, diſcrimen inter mortale certum & dubium ſpeciem moraliter mutat in ordine ad confeſſionem, & Confeſſarii judicium. Id autem vix ac ne vix quidem contingere poteſt, cum de ſolo numero agitur; ac multo minus cum agitur de numero, qui dubie licet, utcumque tamen expreſſus eſt. Et vero quis Confeſſarius, cum audita plurium generali confeſſione, quorum alius per annos decem impudicitiæ ſervierit, alius forte plus vel minus per aliquot dies, graviorem hac de cauſa uni quam alii Pœnitentiam imponere poſſit; cum hæc nonniſi confuſe animo retineri poſſint. Aliud ſane ſit, ſi horum quis immane aliquod contra naturam ſcelus perpetraverit, &c.

379 Quæres 3. quid juris, ſi Pœnitens confeſsus ſit peccatum, cujus vel ipſe, vel Confeſſarius, vel uterque tunc confeſſionis neſciebat gravitatem; ſed quod poſtmodum lectis vel auditis Theologis mortiferum eſſe cognoverit.

380 Reſp. nihil eſſe cur denuo illud confiteari teneatur; quia plene illud quoad ſubſtantiam & circumſtantias confeſsus ſit. Neque enim, ait Sylvius pag. 39. nova ulla occurrit circumſtantia, quæ in confeſſione expreſſa non fuerit; nec opus eſt ut Confeſſarius determinate ſciat hoc vel illud peccatum quod in tribunali audit, eſse lethiferum; cum id ne doctiores quidem ſemper dijudicare valeant. *Si quis autem confiteatur peccatum falſo putans ſe illud commiſiſſe, & poſtea certo ſciat quod non commiſerit, non eſt neceſſe illum redire ad Confeſſarium, vel aliquid de peccato iſto loqui, ante vel poſt communionem, quia confeſſio illius bona fuit, nec aliquid accedit novi confitendum circa illud.* Ita idem, & nos jam ſupra cum communi. Et vero, ait Antonius, carentia peccati non eſt materia confeſſionis.

381 Quæres 4. an ſcrupuloſis eadem incumbat neceſſitas peccata dubia confitendi, quæ ceteris.

Reſp. cum Theologis omnibus negative; ſiquidem de iis ſcrupuloſis ſermo ſit qui timorati ſint, & a gravibus, externis præſertim quorum non deeſt occaſio, peccatis ut plurimum abſtineant. Ratio eſt quia e duobus malis illud eligendum eſt quod minus fuerit. Minus autem malum eſt quod forte dubius ſcrupuloſus peccata quædam omittat, quam ut perpetua vexetur anxietate, ſe ipſum & Confeſsarios jugiter defatiget, mœrore obruatur, ſenſus & capitis periculum ſubeat, quandoque etiam deſperationis; prout contigit adoleſcenti, cujus hiſtoriam ex Lugo recenſuimus in Tract. de Conſcientia. Unde ſcrupuloſis id genus, qui ſæpe & aliquando ſæpius confeſsionem frequentant, modico opus eſt examine; & declaratione brevi: iique, nec raro, etiam non auditi, vel celebrare, vel ad Euchariſtiam accedere jubendi ſunt, ut in praxi ſuo monet Habertus. His addiderim iſthæc Garnerii Tract. de Offic. Confeſsarii ſect. 2. art. 1. *Vix unquam permittat* Director ſcrupuloſo *confeſſiones generales, ne ſcrupulis infinitam præbeant materiam. In quotidianis confeſſionibus præſcribat aliquando modum*, ver. gr. *ut Pœnitens vel de certis tantum capitibus confiteatur per ſe, vel reſpondeat ad nonnulla tantum interrogata, ne inter examinandum nimis conſcientiam, pax animi vel amittatur tota, vel*

*magna*

*magna ex parte. Non permittat abſtinere a frequentandis, ut oportet, Sacramentis, quod vulgo cupiunt omnes ſcrupuloſi, ne ſibi admodum utili ſacramentalis gratiæ auxilio careant. Vix unquam permittat ſcrupuloſos de blaſphemiis in Deum, de deſperatione, de murmuratione erga divinam Providentiam, de infidelitate, de peccatis carnalibus*, utique ſecluſo exteriori actu, *de odio fraterno confiteri. Solent enim hæc omnia venire in mentem ſcrupuloſorum, præſertim cum pervenere ad ſummum. Sed vix unquam, ſi tamen nonnunquam præbetur ipſis conſenſus. Imo .˙. nec credendum ſcrupuloſis, cum affirmant ſe formaliter conſenſiſſe: vix enim ſuper ea re ſunt ſanæ mentis.*

Quod ſi Confeſsarium ſuum nullo infallibilitatis jure frui cauſentur, monendum erit, eum, quem ceteroqui pium, prudentem ac doctum ſatis eſse ſupponimus, etſi quoad ſe decipi poſſit; non tamen quoad ſcrupuloſum: cum iſti nullum aliud ad animæ pacem ſuppetat, quam cœcæ obedientiæ remedium. Hinc S. Bernardus Lib. de præcepto & diſp. Cap. 9. & 20. *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non ſit tamen certum diſplicere Deo, haud ſecus omnino accipiendum eſt, quam ſi præcipiat Deus. Quid enim intereſt, utrum per ſe, an per ſuos Miniſtros, ſive homines, ſive Angelos, hominibus innoteſcat placitum ſuum Deus? Sed homines, inquis, facile falli in Dei voluntate de rebus dubiis percipienda, & præcipienda fallere poſſunt.* SED ENIM QUID HOC REFERT TUA, QUI CONSCIUS NON ES? *præſertim cum teneas de Scripturis*, Malach. 2. *quod labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem ex ore ejus requirunt .˙.˙ Ipſum proinde quem pro Deo habemus, tanquam Deum, in his quæ* APERTE *non ſunt contra Deum, audire debemus.* Et Cap. 10. *Imperfecti cordis & infirmæ prorſus voluntatis inditium eſt, ſtatuta ſeniorum ſtudioſius diſcutere, hærere ad ſingula quæ injunguntur, exigere de quibuſcumque rationem, & male ſuſpicari de omni præcepto, cujus cauſa latuerit, nec unquam libenter obedire, niſi cum audire contigerit quod forte libuerit; aut quod non aliter licere, ſeu expedire, monſtraverit vel aperta ratio, vel indubitata auctoritas. Delicata ſatis, imo nimis moleſta eſt hujuſmodi obedientia.* Eadem eſt communiter Patrum aſsertio, ne uno quidem Doctorum reclamante. Unde dici poſſit ad ſcrupuloſos, ſibi ex auctoritate infallibili conſtare, quod non peccent, dum obtemperant homini, qui & ſapiens reputetur, & in nullam malæ doctrinæ ſuſpicionem merito devenerit. 382

Quod ad aliud ſpectat ſcrupuloſorum genus, qui nigro vapore depaſti, a peccato ad peccati horrorem, indeque rurſum ad ſcelus perpetuo circuitu tranſvolant; hi, juxta Habertum, quantum ad præterita audiendi non ſunt, donec adverſus præſentia roborati, actualibus peccatis nuntium ſerio remittere inceperint. De quo adi citatam praxim part. 1. c. 7. ſed & vide quæ diximus Tom. 1. ubi de conſcientia ſcrupuloſa.

### §. 3. *De cauſis a confeſſionis integritate certo excuſantibus.*

Nemini dubium eſt quin Pœnitens pie & valide, tametſi non integre confiteri aliquando poſſit. Verum ambigitur ſaltem pro certis caſibus an ab ea integritatis lege immunis ſit. Duas non pauci generatim ſtatuunt cauſas, quæ ab integritate illa excuſent, phyſicam nempe & moralem impotentiam. Recte quidem, ſed forte paulo confuſius. Sit cum aliis

Conclusio I. Oblivio inculpata a confeſſionis integritate excuſat: Idem eſt de ignorantia invincibili.

383 Prob. utraque pars, quia Deus impoſſibilia non jubet. Atqui impoſſibile eſt confiteri, ſeu quæ prorſus e memoria exciderunt; ſeu quæ invincibiliter ignorantur habere rationem mali. Hinc Concilia non alia jubent aperiri peccata, quam quorum poſt accuratum examen recordatur Pœnitens, atque conſcientiam gerit. Atqui nec ea meminit, quorum oblitus eſt, nec eorum conſcientiam habet, quæ omnino peccata eſſe neſcit.

384 Hæc tamen peccata, ſi poſtmodum redeant aut detegantur, erunt clavibus ſubjicienda. Manet enim obligatio hæc, ſicut manet obligatio ſuſcipiendi Baptiſmum in iis qui per votum ejus remiſſionem peccatorum conſecuti ſunt, ut bene Sylvius. Unde quod ait Tridentinum, peccata quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelligi: ſic accipiendum eſt, quod incluſa ſint quoad effectum remiſſionis; non ſic vero, ut quando memoriæ occurrerint, non ſint expreſse confitenda.

Tunc autem non erit neceſſum reliqua quæ prius confeſſa ſunt peccata denuo confiteri, ſeu eidem ſeu alii Pœnitentiæ Miniſtro, *niſi in generali, ſic: Alias quando fui confeſſus, omiſi tale peccatum*, quia ex animo excidiſſet. Ita idem Sylvius Suppl. q. 9. art. 2. §. 4.

Tria hic quæruntur, 1. an qui peccati obliti meminit ante communionem, illud ſtatim confiteri teneatur. 2. An generaliter loquendo diu differre poſſit. 3. An qui ſolam gravem circumſtantiam oblitus ſit, ipſam peccati jam confeſſi ſpeciem denuo confiteri teneatur.

385 Reſp. ad 1. negat. propter rationes adductas Tom. 5. pag. 504. quem locum conſuli precor ob inſertas ibidem gravis momenti reſtrictiones.

Ad 2. reſpondet Sylvius ibid. neceſſum non eſſe (ſecluſo communionis caſu circa quem aliud a nobis ſentit) ut oblitorum confeſſio fiat, ſtatim atque redit illorum memoria, ſed ſatis eſſe quod tempore opportuno fiat: *Imo*, inquit, *ad evadendam præcepti tranſgreſſionem, licite in ſequens Paſcha differri poteſt*, quia jam Eccleſiæ præcepto ſatisfactum ſit per confeſſionem omnium quorum habebatur memoria.

Mihi tamen longe tutius eſt ut oblitorum confeſſio non differatur in multum tempus; tum quia vereri eſt ne rurſum e memoria excidant; tum & magis, quia remiſſa non fuerunt, niſi ea conditione ut clavibus ſubjicerentur. Æquum eſt porro, ut conditio acceptata, cum opportune poteſt, adimpleatur.

386 An autem qui ſola oblita confitetur, nova donandus ſit abſolutione, non convenit inter Theologos. Affirmat ibid. Sylvius: *tum quia omnis confeſſio ſacramentalis (mortalium præſertim peccatorum) ordinatur ad abſolutionem conſequendam: Ergo etiam confeſſio mortalis obliti;* tum quia quando peccata per contritionem perfectam remiſſa fuere, ea etiam confiteri oportet, ac ſuper iis dari abſolutionem.

Neutra hæc doctiſſimi viri ratio omni exceptione major eſt: cum prior rite ponderata, mera ſit petitio principii. Poſterior parum probet; 1. quia nuſquam certo conſtare poſſit, dempto revelationis caſu, hominem ex ſola charitate juſtificatum eſſe: ei vero qui rite confeſſus eſt, non minus certum ſit dimiſſum eſſe peccatum oblitum, quam cetera, a quibus denuo

Digitized by Google

denuo abſolvi non jubetur. 2. Quia inviolata lege receptum eſt, ut qui ne indirectè quidem abſolutus eſt a peccato, ab eodem abſolvatur: non autem ut jam abſolutus indirectè, denuo abſolvatur. Unde ex his qui peccatum oblitum, ſi ante communionem redeat in memoriam, ſtatim accuſari volunt, negant non pauci novam impendi debere abſolutionem; prout eodem Tom. 5. vidimus.

Ut ut eſt, vix ullius eſt momenti præſens quæſtio: ſi enim, ut Sylvio placet, oblitorum confeſſio ad tempus non ita breve protrahi poteſt, poterunt hæc cum novis, quæ a poſtrema confeſſione dubio procul admiſſa fuerint, peccatis abſolvi.

Reſp. ad 3. eum qui gravem peccati circumſtantiam oblitus eſt, ad 387 confitendam ipſam ſceleris ſpeciem teneri, ſi aliter nequeat circumſtantiam ipſam ſatis aperire: alias non. Unde, quidquid contra ſentiat Henno, qui fornicationem confeſſus eſt, oblitus voti caſtitatis quo ligabatur, & votum & fornicationem denuo aperire tenebitur: neque ei ſatis fuerit dixiſſe: *Violavi votum caſtitatis in materia gravi*. Sic enim nec prior Confeſſarius rationem ſacrilegii intelliget; nec poſterior totam ejus gravitatem. Violari enim & graviter poteſt caſtitatis votum, etſi ad copulam non deveniatur. Si quis vero, ait idem, centum furatus, ex oblivione quinquaginta tantum accuſarit, ſatis eſt ut in ſequenti confeſſione declaret quinquaginta, quia ſic totum peccatum exprimit. Id quidem pro variis circumſtantiis verum aut falſum eſſe opinor. Verum, ſi agatur de furto quod ignorante domino factum ſit: ſæpius vero falſum, ſi rei ablatæ dominus, comperta damni ſui gravitate, in iram longe majorem exarſerit, jacturam longe graviorem paſſus ſit, &c.

Dixi in Concluſione, *oblivio inculpata;* ſi quis enim defectu examinis 388 idonei lethiferum quid omiſerit, nulla erit & irrita confeſſio ejus, niſi forte oblivio vel negligentia venialis fuerit, quod etſi fieri abſolute poteſt, non eſt facile præſumendum.

Dixi rurſum, *ignorantia invincibilis*, quæ enim vincibilis eſt, licet non 389 ſit craſsa, qualem exigere videtur Sylvius, nec a ſacrilegio, nec ab iteranda confeſſione excuſat, ſi res apud alium Confeſsorem agitur. Et id ex principiis quæ in Tract. de Actibus humanis expoſita ſunt, ſponte fluit.

An autem vincibilis fuerit hujus vel illius Pœnitentis ignorantia, non 390 adeo facile dijudicatur. Videndum 1. an Catechiſmis & inſtructionibus defuerit culpa ſua. 2. An ſaltem lectione, vel aliter, jacturam hanc reſarcire non potuerit. 3. An ſerium coram Deo inſtituerit conſcientię ſuę examen. 4. An inter confitendum ſic eſset affectus, ut peccatum quod tacuit, aperiret, ſi ſciviſset aperiendum? annon paria vel etiam graviora depoſuerit, &c. Si enim res ita ſit, peccati ſuppreſſio vel in ignorantiam invincibilem, vel in oblivionem inculpatam refundi poſse videbitur.

An vero qui pluries in *mollitiem* lapſi, grave hoc peccatum reticuere, 391 quia cauſentur ignotam fuiſse ſibi nequitiam ejus, a repetendis apud alium confeſſionibus immunes ſint, ambigitur. Pars negans, ut tutior eſt, ſic &, moraliter loquendo, videtur probabilior. Et vero qui peccatum illud ſiluit, vel ei etiamnum adhærebat, vel ab ejus conſuetudine reſipuerat. Si primum, quis hominem pollutioni mancipatum, adeoque in gravi juris naturalis principio cœcutientem, veniam a Deo promeruiſse tam certo

confidat, ut eum ab iterandis confeſſionibus eximere auſit? Si ſecundum; ergo ſuſpicabatur aliquid eſse in actione hac ſua inordinati. Sed qui actionis ſuæ malum ſuſpicatur, reus eſt ſi gradum mali non inquirat ab iis quibus lepram inter & lepram diſcernere incumbit.

Novi tamen, nec imperitos, qui, rebus ſagaciter expenſis, Pœnitentes hac ex parte lapſos non auſi ſint malæ fidei redarguere. Fortaſſis, quia pollutio nonnullis, nihil etiam mali cogitantibus, tam facile contingat, ut eam veluti merum aliquod naturæ levamen reputent.

CONCLUSIO II. Excuſat etiam ab integritate confeſſionis impotentia vel actualis, vel imminens ſeu ex parte Pœnitentis, ſeu ex parte Confeſsarii.

392 Prob. Non urget confeſſionis integritas, cum eam prætermitti jubet æqui ac recti ratio. Nihil enim ſanxit Chriſtus utrique adverſum. Atqui confeſſionis integritatem prædictis in caſibus omitti jubet æqui ac recti ratio. Quod ex ſequentibus exemplis ubique receptis conſtabit. Itaque

393 Abſolvi debet Pœnitens, licet necdum integre confeſsus, 1. cum vereri eſt ne in amentiam vel phræneſim incidat. 2. Cum quia mutus, ſurdus, balbuſve, vel pene imperitus linguæ, omnia ad amuſſim confiteri non poteſt. His enim, cum id quod poſsunt, confeſſi fuerint, *impertienda eſt abſolutio, non in mortis periculo tantum, ſed etiam quando præceptum confeſſionis obligat*. 3. Cum in ipſo confeſſionis actu ingruit periculum mortis. 4. Cum gravi laborans infirmitate candide fatetur ſupereſse alia quæ confitenda ſint, ſed ultra ob defatigationem, atque imbecillitatem non poſse proſequi. Neque tunc, ait Sylvius, ſcrupuloſe differenda eſt abſolutio, etſi æger in alteram diem ſupervivere poſse videatur; ne, quod alicui contigit, mortuus reperiatur, qui ſperabatur audiendus. 5. Cum tempore peſtis, inſtantis naufragii, prælii relative ad Pœnitentem periculoſi, incendii domus plenæ viris, quibus deſit exitus, non poſsunt integræ multorum confeſſiones excipi: tunc enim vel diſtincti cujuſpiam peccati confeſſio ab unoquoque excipienda eſt, idque ſtricti juris eſt, ſi fieri poſſit; vel omnes, ſi urgeat tempus puta prælii, confeſſionem ſimul & dolorem per exteriora ſigna, ut pectoris percuſſionem, conjunctionem manuum, genuflexionem exhibere debent; tuncque præmiſsa ante, prout poterit, vivida & brevi ad contritionem exhortatione, ſub hac abſolventur forma: *Ego vos abſolvo a cenſuris & peccatis*.

*Sylvius p. 61.*

Quod ſubindicat poſt Sylveſtrum & Sylvium Henno, *poſſe omnes ſimul aliqua peccata confiteri, & omnes ſimul abſolvi*, ſi neceſſitas id poſtulet: gratis petitum videtur, niſi Confeſsarius plures ſimul audire poſſit; quod ſi de uno & altero ſupponi poteſt, vix ac ne vix quidem de numero majori. Audiet unuſquiſque vicinum ſuum, neminem *fere* Sacerdos.

394 Ceterum qui urgente periculo generalem a Sacerdote, nihil confeſſi abſolutionem receperunt, debent poſtea, ſi tempus ferat, diſtincti aliquid confiteri. Sic Boſordæus noſter, ſubmerſus mari cum aliis plus minus quinquaginta, omnes primum abſolvit generatim; tum manu altera contra fluctus, altera contra inferos dimicans, propriamque deſpicatus vitam, huc & illuc ad ſingulos per duas horas enatavit, & ſingulos prout occurrerant, nova donavit abſolutione; vitamque, quam ſervare potuiſset, (erat enim nandi peritiſſimus) pro Chriſto & fratrum ſalute prodegit.

395 Ut autem ab integritate confeſſionis excuſat impotentia quæ ex parte Pœni-

Pœnitentis, ſic & quæ ex parte Confeſſarii imminet. Unde necdum integre confeſſis impertienda eſt abſolutio, 1. cum Pœnitens ſimul & Confeſſarius, qui unus præſto eſt, æque ad interitum vergunt, adeo ut vereri ſit, ne Sacerdos linguæ uſum, & forte vitam amittat, priuſquam abſolvi poſſit Pœnitens, ſi omnia confiteatur. 2. Cum certum impendet mortis periculum Confeſſario, ſi cum Pœnitente commoretur, quantum opus foret ad plenam confeſſionem: puta ſi is contagioſo morbo laboret, & Confeſſarius non poſſit ipſum, *etiam minus abſque evidenti mortis periculo*, diutius audire: tunc enim auditis aliquibus *poteſt ipſum pacificare & abſolvere*. Si enim Pœnitens ab integritate excuſetur, ob impendens ſibi vitæ diſcrimen, eadem ratione excuſari debet Confeſſarius; *qui tamen hortari debet infirmum, ut ſerio de omnibus peccatis propter Deum offenſum doleat, & cavere ne ipſum perplexum vel anxium relinquat*. Ita poſt Suarem, Tannerum, & alios Sylvius.

Hæc reſolutio in terminis Sylvii, nempe de *evidenti*, adeoque de extraordinario mortis periculo intellecta, veri admodum ſimilis videtur. 396
At ſimul ſtatuendum cum Henrico Scaille, Lovanienſi Profeſſore, in Tract. cui titulus: *Obligatio ac modus adminiſtranti Sacramenta tempore peſtis*, Cap. 24. Paſtores, Religioſos, alioſque, *qui voluntarie ſe obtulerunt ad miniſtrandum Sacramenta peſte infectis*, teneri ad excipiendam integram ſubditorum de mortalibus confeſſionem, *non obſtante ordinario contagionis periculo*: tum quia tanti non eſt ordinarium vitæ periculum, quod crebro propter ſalutem proximi ſubeundum eſt, ut propter illud pars longe incertior certiori præferenda ſit; tum quia Pœnitentium multi aperto tentationum, ipſius etiam deſperationis periculo exponerentur, nec ob prætextum periculi tantum ordinarii, tranquillari poſſent, niſi omnia peccata ſua confiterentur. Pag. 114. & 117.

Conclusio. III. Excuſat etiam ab integritate confeſſionis æqua & probabilis formido damni gravis, ſeu ſpiritualis, ſeu temporalis, inde proventuri vel Confeſſario, vel Pœnitenti, vel alii tertio.

Prob. tum quia poſitivæ leges cum tanto damno non obligant; ut in 397
ceteris legibus patet, tum quia ubi duo concurrunt præcepta quæ ſemel ſervari non poſſunt, illud alteri præferendum eſt, quod alio antiquius eſt, & fortius, præſertim ſi id quod nunc omittitur, ſtato tempore impleri poſſit. Atqui charitatis præceptum antiquius eſt & fortius præcepto integræ confeſſionis: aliunde vero jubet charitas grave averti damnum, ſeu a nobis, ſeu a Pœnitente, ſeu a tertio quopiam; Ergo.

Hinc 1. ſi *Confeſſario*, quia diutius acturo cum Pœnitente, immineat 398
grave periculum gravis morbi, perpetuæ captivitatis, mutilationis membrorum; poterit is Pœnitentem non integre auditum abſolvere; ſi id poſtulet juſta cauſa, qualis eſt obligatio annuæ confeſſionis, ceteroqui multum in tempus protrahendæ; neceſſitas muniendi ſe adverſus tentationem moleſtiſſimam, arcendi a ſe iniquam ſuſpicionem.

Idem eſt, ajunt, ſi vereatur ne certi peccati auditio ſit ſibi cauſa ruinæ & ſcandali; deſitque Confeſſarius alter, ad quem Pœnitens remitti poſſit. Verum opinio hæc non uno ex capite nutat; 1. quia Sacerdos brevi & acri ad Deum confugio malum hoc a ſe propulſare poteſt. 2. Quia methodus iſthæc ad ſummum cum rudibus proficere poterit.

Ce-

Ceteri enim quibus media, ut ita loquar, in via vox præcludetur, ultra pergere volent; an vero infirmitatem ſuam aperiet Confeſſarius? an dicet apud ſe quidem, non tamen apud alios, ſufficere quæ audiit? &c.

399 Hinc 2. immunis eſt ab integritate *Pœnitens*, ſi ex illa grave ſibi malum vel peccatum vereatur, ut 1. ne Sacerdos confeſſionem ſuam revelet; ne grave ejus odium, perſecutionemve incurrat; ne deinceps neceſſariis ad victum aut veſtitum privetur; ne occaſione confeſſionis ſuæ ad turpia ſollicitetur; quia id ſciat aliis jam contigiſſe. 2. Cum juſte timet, ne præ ſumma ſua fragilitate, novum carnalibus peccatis conſenſum præbeat, ſi diutius eorum examini immoretur: tunc enim his levius inſiſtendum, tum a Pœnitente, tum a Confeſſario: ne Sacramentum ad reparandam vitam inſtitutum fiat novæ mortis occaſio.

400 Idem docent aliqui de Pœnitente qui *nimium moroſus ſit & ſcrupuloſus in accuſandis & explicandis peccatis*: cum enim, inquiunt, magna hic ſubſit confeſſionis difficultas, & timere ſit ne confeſſio eidem odioſa reddatur; poteſt prudens Confeſſarius, quando e re judicaverit pro bono Pœnitentis abrumpere confeſſionem & abſolvere. Commoda quidem deciſio, ſi ſana ſit, ſed, ut effertur, plena periculi. An enim dimidiata confeſſio abrumpi poterit, quia Pœnitens *moroſus* ſit, id eſt, ſi quid hic capio, in accuſatione prolixior? annon inviſa potius redditur confeſſio, cum Pœnitens non auditur ea patientia, quam exigit ſolamen miſeri, ac ipſa Sacramenti natura. Haud equidem ferendum, ut eadem mutatis vocibus ſemper ac ſemper repetat; ſed a peccato ſatis aperto ad aliud vocandus eſt. At non eſt id *abrumpere* confeſſionem, ſed curare ut integra ſit, non ſuperflua. Idem ſervata proportione dicendum de ſcrupuloſis: iis præſertim quorum confeſſiones prima vice excipiuntur. Hi enim penes eſſentialia audiendi ſunt, vel, ad melius interrogandi, minus quidem profunde ob capitis periculum; ſic tamen ut eorum ſtatus quoad peccatorum ſpecies innoteſcat; niſi gravis quæpiam circumſtantia contrarium ſuadeat; aut ab initio conſtet eos nonniſi ex ſcrupulo novam confeſſionem adoriri.

401 Hinc 3. mutilari poteſt confeſſio, ſi ex ejus integritate impendeat *alicui tertio* damnum notabile. Unde Sacerdos qui peccatum ſuum pandere nequit, niſi auditum in confeſſione alterius Confeſſario noti peccatum declaret, ſuum illud ſilentio premere debet. Idem eſto de Pœnitente, qui ſi complicem ſuum manifeſtet, prout ad proprii ſui ſceleris integram confeſſionem tenetur, gravis eidem cauſa foret detrimenti: quod quidem cum aliqua exceptione intelligendum eſt, ut paulo poſt liquebit.

Circa hæc quædam obſervanda.

402 Not. itaque 1. ut peccatum aliquod reticeri poſſit, quatuor hæc concurrere debent, 1. ut & grave ſit malum quod timetur, & non fictitia, ſed probabili de cauſa timeatur. Neque enim, ait Sylvius, propter levem metum, ſuſpicionem plerumque injuriam, aut dubium futile, licet reticere peccatum ullum, vel circumſtantiam, quæ hic & nunc neceſſario confitenda ſint. 2. Ut deſit Confeſſarius alter, cui mentem totam rite ac ſecure aperire valeas. 3. Ut confeſſio in aliud tempus commode differri non poſſit, puta quia Miſſa vel communio ſine gravi ſcandalo hac die omitti nequeat; vel, juxta Suarem, mortali quis gravatus, multo tempore a confeſſione & Euchariſtia abſtinere deberet; quod, ait Henno,

Digitized by Google

no, a fortiori verum eſt de Sacerdote quotidie ſacris operari aſſueto. Idem communiter docent, pro caſu quo urgeat confeſſionis aut communionis annuæ præceptum. Malim tamen tunc ad aliquot dies differri, ſi citra offenſionem poſſit. 4. Solum id reticeri debere peccatum, cujus confeſſio periculum habeat. Unde, ait Sylvius, qui juſtam habet exterioris peccati celandi cauſam, actum interiorem, ſi tuto poteſt, aperire tenetur.

Not. 2. cum eodem, *peccatum quod ex juſta cauſa fuerit celatum, poſtea eſſe confitendum, quando erit opportunitas*, ut divino omnia confitendi præcepto fiat ſatis. Etſi autem non credit idem Doctor, neceſſum eſſe, *quod ſtatim oblata opportunitate fiat illa confeſſio*; imo exiſtiment aliqui, eidem per anni ſequentis confeſſionem *in rigore* ſatisfieri: fatendum tamen melius ac tutius eſſe, ut incluſum in præcedenti confeſſione novæ confeſſionis votum non diu negligatur. 403 Sylvius p. 62.

Not. 3. ei qui peccatum aliquod juſta de cauſa tacere poteſt, cavendum, ne ad confeſſionem, ac multo minus ad Euchariſtiam accedat, ſi jure dubitet annon ei peccato adhæreat. Unde dimidiatæ confeſſionis doctrina nuſquam iis prodeſſe poterit qui in habitu peccati verſantur, raro, ſi quandoque, iis qui necdum a proxima ejus occaſione, quantum ſatis eſt, receſſerunt. 404

Sed quid ſi Pœnitens unius tantum, quod celare debet, peccati mortalis conſcius ſibi ſit; an venialia quæ cum illo habet, vel mortalia quæ alias depoſuit peccata confiteri tenebitur? 405

Reſp. affirmat. niſi ei moraliter de ſua perfecta contritione conſtet: quod vix ſenſatus quiſpiam & humilis præſumet. Confiteatur ergo aliquid quod confiteri valeat, ut ab eo directe abſolutus, indirecte autem a peccato quod reticuit, ſecurius ad communionem accedat.

### §. 4. *De cauſis dubia ab integritate excuſantibus.*

Hactenus expoſitæ reticendi hic & nunc peccati cauſæ a Theologis omnibus admittuntur. Nunc difficiliores nonnullas expendi juvat, de quibus non una ſemper fuit Doctorum opinio. Eæ vero quoniam multa non egent expoſitione, ſit citra præludium.

CONCLUSIO I. Non excuſat a confeſſionis integritate frequens populi concurſus in die ſolemni: licet ex integra piorum Pœnitentium confeſſione futurum ſit, ut multi Sacramentis & indulgentia Feſto annexa privandi ſint.

Prob. 1. ex cenſura ab Innocentio XI. an. 1679. lata adverſus hanc quorumdam theſim num. 59. *Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiate tantum confeſſos, ratione magni concurſus Pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis vel indulgentiæ*: quæ quidem propoſitio, teſte Clero Gallic. an. 1700. *falſa eſt, temeraria, in errorem inducit, ſacrilegiis favet* ∴ *confeſſionis integritati, atque ipſius Sacramenti inſtitutioni ac fini derogat*. Unde 406

Prob. 2. Ea opinio admitti nequit, qua poſita parem ſacrilegii reatum incurrerent & Sacerdos & Pœnitens. Atqui ∴ Sacerdos enim nec tuto de Pœnitentis ſtatu judicare, nec opportuna eidem ad præcavendos lapſus remedia largiri, nec fortaſſis indignum a ſacra Menſa arcere poſſet. 407

poſſet. Pœnitens vero apertum ſibi oſtium libenter ſubiens, ipſa præſertim Paſchalis Quindenæ die, ubi ingens eſt Fidelium concurſus, vix examinatus, leviter confeſſus, indignus demum, quia haud ſatis dignoſci potuiſſet ob præcipitationem indignitas ejus, ad ſacram ſynaxim, veluti gens ſancta, accederet. Inde autem quanta ſacrilegiorum nubes!

408 Objiciuntur tria, & 1. quod licitum ſit confeſſionem dimidiare, ut vitetur grave vel proximi, vel ſui damnum. Atqui indulgentiæ plenariæ, imo communionis jactura, grave eſt damnum. 2. Quod præceptum integræ confeſſionis non prævaleat præcepto charitatis. Atqui in caſu noſtro concurrit integræ confeſſionis præceptum cum præcepto charitatis; quæ præcipit ut ſpirituale bonum ſibi quiſque procuret. Ergo cum iſtud illi prævaleat, &c. 3. Quia juxta probabilem ſententiam quam tenent Lugo, Toletus & alii plures contra Suarem, &c. poteſt Sacerdos, ſi deſit copia Confeſſarii, elicito tantum contritionis actu celebrare, eo tantum ut audiendæ Miſſæ legem adimpleat. Ergo a fortiori poteſt Pœnitens confeſſionem dimidiare, ne magno ſpirituali bono defraudetur in die ſolemni. Verum hæc, quæ præcedentem Apoſtolicæ Sedis cenſuram non averterunt, nec judicium noſtrum ſuſpendere debent. Unde.

409 Ad 1. neg. minor. 1. enim non habetur pro gravi damnum, quod poſt aliquot dies vel hebdomadas reparari poteſt. 2. Quot loco indulgentiæ novam ſibi damnationem acquirerent? an ut incertam gratiam uni procuret Eccleſia, plurium longe perniciem patienter feret? 3. Imputet ſibi damnum ſuum, qui hodie confiteri valens, in craſtinum diſtulit.

410 Ad 2. neg. min. 1. quia per moram brevem utrumque præceptum ſervari poteſt. 2. Quia ſi ſemel perſuaſum eſſet confeſſionem ex levi & obvia hac cauſa dimidiari poſſe, corruerent per abuſum & integritatis & charitatis præcepta.

411 Ad 3. 1. Communior opinio negat Sacerdotem in caſu prædicto celebrare poſſe. 2. Etſi id poſſe ſupponatur, non ideo dimidiari poterit confeſsio in caſu quem expendimus; Tum quia a caſu raro, qualis eſt Presbyteri ſine confeſsione ad audiendam Miſſam celebrantis, nulla eſt illatio ad caſum frequentem, & quia talis innumera pareret ſacrilegia, qualis eſſet Pœnitentium in magnis, quæ crebro recurrunt, ſolemnitatibus, dimidiate confitentium: Tum quia Sacerdos citra confeſsionem celebrans, ne die feſta deſit Miſſæ, eo tueri ſe poteſt, quod urgeat hic & nunc audiendæ Miſſæ præceptum. Contra vero non urget præceptum ſeu confeſsionis, ſeu Euchariſtiæ pro magnis ſolemnitatibus; imo ne quidem pro ſolemnitate Paſchali; cum ad tempus differri poſsit. Haud equidem differri poteſt indulgentia extra caſum Jubilæi: ſed præter quam illa variis in Eccleſiis redit frequenter; non peccat, ſecluſo contemptu, qui eum lucrari omittit.

Conclusio. II. Neceſſaria complicis apud ſolum Confeſſarium infamia non excuſat ab integritate confeſsionis. Ita nunc vulgo Theologi contra Bannem, Navarrum & alios quoſdam apud Perez diſp. 35. ſect. 2.

412 Prob. 1. ex S. Thoma opuſc. 12. ad F. Gerardum, Lectorem Biſantinum, quæſt. 6. ubi hæc: *Si Pœnitens ſpeciem peccati exprimere non poſſit, niſi*

*niſi exprimendo perſonam cum qua peccavit, puta ſi cum ſorore concubuit, neceſſe eſt ut exprimendo peccati ſpeciem, exprimat perſonam. Sed, ſi fieri poteſt, debet quærere talem Confeſſorem, qui perſonam ſororis penitus non cognoſcat.*

Idem docent SS. Bonaventura, Antoninus, & Raymundus: Sufficiat hæc poſtremi verba retuliſſe. Sic ille Lib. 3. 8. 24. *Confeſſio debet eſſe propria, ut ſe ipſum tantum accuſet, & non alium ∴ Fallit hoc ubi circumſtantia facti talis eſt, quod alias non poſſet confiteri peccatum; ut ſi cognovit matrem vel filiam* ſuam, *vel ſimile: & tunc non eſt dicendus proditor, quia non dicit ut alium prodat, vel gravet, ſed ut ſe liberet, quod alias facere non poſſet.*

Prob. 2. tantum vel plus habeo juris ad ſervandam famam meam, 413
quam habeat alter ut ſervem famam ejus: atque id præſertim locum habet, cum is jure ſuo ceſſit. Atqui teneor ego occultum meum crimen cum infamia mea confiteri. Ergo & crimen complicis, cum quadam ejus infamia: præſertim quia is jure ſuo ceſſit: cum enim ſciret peccatum hoc a me detectum iri Confeſſario, neque ſine complicis manifeſtatione detegi poſſe; in aliqualem hanc ſui infamiam interpretative conſenſit; prout & in meam ex parte ipſius conſenſi.

Prob. 3. Quia poſſunt ac debent reus ac teſtis complicem aperire, cum 414
id poſtulat judicii civilis integritas; licet hinc plerumque gravius quid impendeat complici, quam quædam infamiæ ſpecies apud virum ſapientem, inviolata ſecreti lege conſtrictum. Ergo a pari poteſt Pœnitens, qui ſimul reus eſt & teſtis complicem aperire; cum id poſtulet ſacramentalis judicii integritas.

Dixi, *infamia neceſſaria*, id eſt in præſenti, quæ vitari non poſſit ſine 415
incommodo, puta quia difficile ſit ad Confeſſorem alium recurrere; ſeu quia is longius diſtet, ſeu quia ordinarius Director nonniſi ægre mutari poſſit; eo quod perplexum Pœnitentis ſtatum, ejuſque ad Deum conducendi artem apprime intelligat. Idem ſi diutius remanendum ſit in ſtatu peccati, quia nonniſi multo poſt tempore dabit ſe alterius Confeſſarii occaſio.

Porro incommodi gravitas ex gravitate criminis utcumque metienda 416
videtur. Plus enim efficere debeo ne inceſtum cum matre vel ſorore commiſſum detegam Parocho, quam ne libidinoſum aſſentientis conſanguineæ amplexum revelem. Unde nihil in priori caſu eſſe videntur duæ vel tres itineris leucæ, homini præſertim vegeto: multum vero erunt in caſu poſteriori. Si tamen Pœnitentium alter præ infirmitate ad alium Confeſſarium recurrere non poſſit, non erit cur alter extranei Sacerdotis miniſterium inquirat.

Objic. 1. Ex dictis §. præced. grave tertii damnum excuſat ab integri- 417
tate confeſſionis. Atqui in præſenti complex grave in fama ſua damnum ſubit ex alterius confeſſione.

Reſp. diſt. maj. grave damnum confeſſioni de ſe non annexum, item 418
& rationabiliter invito illatum, excuſat, &c. C. Grave damnum annexum per ſe confeſſioni, &c. N. Itaque ſi cuipiam confitendum eſſet, meum vel alterius crimen revelaturo, non urgeret lex integritatis; quia quod tunc vel paterer, vel procrearem damnum, non ſequitur ex na-

natura & inſtitutione confeſsionis, imo eidem adverſatur. Aliud eſt prorſus, cum & damnum, ut in præſenti, ſequitur ex ipſa confeſsionis lege, & averti non poteſt ſine diſpendio boni longe majoris; & aliunde non infertur niſi perſonæ quæ in id tacite conſenſerit. Et certe eadem eſt ratio damni Pœnitentis, quæ damni alieni. Atqui non excuſatur ab integritate Pœnitens, quia famæ ſuæ jacturam apud Confeſſarium pati debeat. Ergo nec, &c.

419 Inſt. Non tenetur quis, niſi forte in mortis articulo, per interpretem confiteri, ne ſe ipſum infamet. Ergo nec tenetur certum aperire peccatum, ne infamet complicem.

420 Reſp. 1. in rebus magni momenti non eſſe ex incertis & obſcuris argumentandum; ne per geminatas paritates, quæ ſemper in aliquo deficiunt, licet non ſemper oſtendi poſsit defectus, eo tandem deveniatur, ut in dubium vocentur certiora.

421 Reſp. 2. nego rationem antec. qui enim negant teneri quempiam ad confitendum per interpretem, non recurrunt ad nudum infamiæ hujus periculum; ſed quia ſic inſtituta eſt confeſsio, ut ſoli Sacerdoti neceſſario facienda ſit; licet eorum uno vel pluribus ex humilitate fieri queat. Ergo cum etiam ſic inſtituta fuerit confeſsio, ut integre fieri debeat, niſi gravia quædam obſtent, de quibus §. præced. declaranda eſt complicis perſona, cum id exigit integritas confeſsionis.

422 Objic. 2. Strictius obligat præceptum naturale, quam poſitivum. Atqui præceptum ſervandi famam alterius eſt naturale; præceptum vero integræ confeſsionis, divini quidem juris, ſed tantum poſitivi.

423 Reſp. diſt. maj. Strictius obligat præceptum naturale, quandiu ſubſiſtit, C. ſtrictius obligat, cum deſiit ob mutationem materiæ ex gravi cauſa, N. Porro ſæpe fit, ut præceptum quod in ſe ac ſimpliciter ex natura obligat, ab illa primæva vi excidat ob ſuperinductam materiæ mutationem. Sic teneor lege naturali rem alienam, quandiu aliena manet reſtituere; nec tamen ad id teneor, cum rem illam præſcripſi, quia jam aliena non eſt. Sic vetor alterius ſecretum prodere; & tamen prodere tenebor, ſi comperiam vergere illud in damnum Reipublicæ. Sic complicis crimen revelare non debeo: revelabo tamen, ſi id exigat legitima auctoritas. Quidni ergo idipſum aperiam in confeſſione; cum reipſa & non ita grave ſit incommodum quod metui videtur, & criminis complices incommodum illud ſibi mutuo condonaverint.

Confirm. quia ex S. Thoma 2. 2. q. 73. art. 2. *Vera non eſt detractio, cum ſubeſt legitima cauſa revelandi occultum crimen.* Atqui hæc ſubeſt in præſenti.

424 Inſt. Nulla hic fingi poteſt materiæ mutatio, niſi ſupponatur eam a Chriſto præceptam eſſe confeſſionis integritatem, qua complicis crimen & infamia revelari deberet. Atqui veri non eſt ſimile, odioſum illud integritatis genus a Chriſto fuiſſe præceptum. Cum per id plures dubio procul a confeſſione, & ideo ab ipſa fide deterriti fuiſſent.

425 Reſp. neg. min. Statim namque ut Chriſtus Pœnitentiam inſtituit per modum judicii, voluit ut in ipſa Pœnitens nec ſui, nec complicis opprobrium, quoties id exigeret judicii perfectio, reformidaret. Et vero quidni exegiſſet, quod ubique terrarum exigunt ſæculares Magiſtratus? An tan-

tanti eſt viro ſapienti inſuſurrare in aurem id quod a ſe factum ſæpe ſæpius gloriantur peccatores?

Neque hæc agendi ratio *otioſæ* nomen meretur; niſi tyrannicam dicas praxim Judicum, qui gravibus torturis declarationem complicum eliciunt. Ceterum hæc confeſſionis difficultas, non retrahit a fide, quam, etſi patris, matris, ſuique ipſius odium exigat, mundus totus ſuſcepit; ſed a crimine. Qui vero in illud prolapſi ſunt, & quantum eſt candide & integre confitentur, tam uberi recreantur ſolatio, ut plus ex illa ſui demiſſione capiant gaudii, quam olim ceperint ex libidine.

Quæres an, ut aperiendum eſt crimen cum complicis infamia, ſic & 426
aperiendum ſit cum infamia non complicis. Intulit quis vim Moniali, quæ licet renitens fuerit, neſcio quid inde contraxit probri. Occidit alius ſororem ſuam, quam ex alieno crimine gravidam eſſe reſcierat. Perſonam norat Confeſſarius, crimen non norat: an rem totam aperire tenebitur ſororicida?

Fatentur omnes cum Lugo diſp. XVI. n. 423. in hoc caſu, majori ſtudio & incommodo quærendum, vel etiam cum aliqua ſui infamia expectandum eſſe ad aliquod tempus Confeſſarium, cui prorſus ignotæ ſint perſonæ, quæ criminis tantum objecta fuerint, non complices: quia non complex ne interpretative quidem conſenſit in infamiæ ſuæ manifeſtationem.

Sed quid demum, ſi quod in his partibus rarum eſt, ignotus Director 427
inveniri non poſſit? Nobis & tutius & probabilius videtur cum eod. Lugo contra Suarem diſp. 34. ſect. 2. detegendam eſſe alterius, ſeu innocentis, ſeu nocentis infamiam; cum alioqui totum Pœnitentis crimen non ſatis aperiri valet. Ratio eſt quia infamia hæc aperiri debet, ſi inculpate poteſt: cum ideo tantum non videatur aperiri poſſe, ne violetur jus alterius inviti. Atqui reipſa poteſt aperiri. Ad id enim ſatis eſt, 1. ut vereri non ſit ne Deus id vitio vertat. Non vertet autem id quod ſolo eidem placendi deſiderio, & ad mentem ſanioris Theologiæ, factum fuerit. 2. Et magis, ut liceat alterius peccatum aliis gravi de cauſa revelare, ſeu ad gravem propriam, ſeu ad tertii utilitatem; puta ad conſilium capiendum, ad vitandum grave animi vel corporis detrimentum; quandoque etiam ad ſolamen; quod ultimum tamen cautione indiget plurima. Atqui licet ∴ Sic v.g. licet hero ſecretum domeſtici furtum, patri ſuſpectam filiæ agendi rationem, Parocho vel Superiori gravem inferioris culpam ad ejus emendationem revelare: porro quæ in hujuſmodi caſibus ubique receptis militant rationes, militant in præſenti. Exigit enim tum grave mei commodum, tum & ſacramentalis judicii perfectio, ut id omne inter confitendum revelem, quo ſecluſo, nec certam animæ pacem adipiſci valeam; nec Sacerdos certum de ſtatu meo judicium ferre poſſit. Præſertim cum revelatio hæc & alto premenda ſit ſilentio, & vix ullam veri nominis infamiam pariat. Eſto enim gravidam nuntiem, quæ pro virgine & pro ſancta habebatur; quid tum vero? Lugebit vir ſapiens humanam fragilitatem. Miſericordiam ſonti veſtibulum inter & altare deprecabitur. Imo, ut poterit, judicium ſuſpendet; an oppreſſa fuerit, an præſtigiis deluſa, &c.

Confirm. Quia Pœnitens qui jus habet ad famam ſuam, defectus ſuos etiam inculpabiles aperire tenetur, cum id exigit confeſſionis integritas.

Sic

Sic qui ſpurius Ordines vel beneficium abſque diſpenſatione obtinuit, illud originis ſuæ vitium aperire tenetur. Quod autem erga me juſſit Chriſtus, potuit id erga alium jubere. Porro præſumi debet juſſiſſe, quandiu conſtat de lege, dubium vero eſt de diſpenſatione legis.

428 Quæres 2. an ſecluſo integritatis hujus caſu liceat Reum detegere, ſeu ad propriam ſuam, ſeu ad Rei ipſius utilitatem.

Reſp. 1. id licitum eſſe ad propriam Pœnitentis utilitatem, puta ut puella contra importunas ſollicitationes obfirmetur, vel ipſe ſeductor revocetur a malo propoſito. Ratio eſt, quia dictat jus naturale, ut quiſque ſaluti ſuæ conſulat, licet hinc per accidens ſequatur aliquod alterius damnum; quod quia culpa ſua patitur, ſibi debet imputare. Hinc a Pio V. & Gregorio XV. ſevere præceptum eſt, ut denuntientur Confeſſarii ad turpia ſollicitantes: quæ lex, ut poſitiva, non viget in Galliis, ubi autem viget, ponderandum id Auguſtini Serm. 151. c. 4. *Quamvis vera ſint quædam, non tamen Judici facile credenda ſunt, niſi certis indiciis demonſtrentur.*

429 Reſp. 2. licet etiam peccatum detegere ad Rei emendationem. Conſtat id tum ex eo Chriſti, *Dic Eccleſiæ*; tum ex Auguſtino Serm. 392. cap. 4. ubi ſic: *Epiſcopus jubet, Chriſtus in me jubet.: Nolite (Chriſtianæ mulieres) viros veſtros permittere fornicari. Interpellate contra illos Eccleſiam. Non dico Judices publicos*, &c.

Verum hic duo cavenda, I. ne Fideles veniant in ſuſpicionem violati a Miniſtro, confeſſionis ſigilli; quod malum tanti eſt, ut ei quodcumque Pœnitentis vel Rei bonum cedere debeat. II. Ne fictis confeſſionibus ac calumniis, quibus perditi nonnulli viros probos quandoque religionis obtentu impetunt, locus detur & occaſio. Unde reſponſionis noſtræ uſus pendet a circumſtantiis: uti ſagaciter monet Tournelyus.

§. 5. *An abſolvi poſſit moribundus, qui vel nullatenus, vel integre non confitetur.*

Moribundus vel quædam apud Confeſſarium depoſuit peccata, vel nulla, quia vox vel ſenſus ante Sacerdotis adventum defecerint. Si nulla, vel quemdam de peccatis dolorem exhibet per ſigna & nutus, vel non. Si non, vel Confeſſarium petiit, vel petere omiſit. Si omiſit, vel Chriſtianam agebat vitam, Sacrum & identidem Sacramenta frequentando: vel dubiæ erat aut ignotæ fidei. Sit jam

Conclusio I. Poteſt & debet abſolvi moribundus, qui vel quædam tantum peccata, vel nulla in ſpecie confiteri valens; aut in genere ſolum declarat ſe peccaſſe, aut ſolum, præſente vel abſente Miniſtro, quædam præbet Pœnitentiæ ſigna in ordine ad abſolutionem.

430 Prob. 1. & 2. pars, 1. ex communi Doctorum conſenſu; 2. ex praxi Eccleſiæ; 3. quia moribundus, qui vel ſolum peccata quædam, vel omnia in genere declarat, confeſſionis legem adimplet, quantum hic & nunc poteſt. Qui autem quod poteſt præſtat, ad amplius non tenetur. Etſi ſæpius forſan ingemere debet, quod neglexerit opportuno tempore confiteri.

431 Prob. 3. pars, 1. ex Conciliis: Carthaginenſe IV. an. 398. Canon.
T. 2. 76. *Is*, inquir, *qui Pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum*
Conc. *Sacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim*
p. 1205. *verſus fuerit, dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat Pœnitentiam.*

*Et ſi*

*Et ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia.*

Arauſicanum I. an. 441. Can. 12. *Subito obmuteſcens, prout ſtatus ejus eſt, baptizari aut Pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis, aut præteritæ teſtimonium in aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.* T. 3. Conc. p. 1449.

Idem colligere eſt ex Conciliis Carthaginenſi III. an. 397. Can. 34. & Epaonenſi prope Agaunum ann. 517. Canon. 36. quibus addendum id Concilii Toletani XII. aliis XVI. anno 681. Cap. 2. *Multos ſæpe conſpeximus, & in ſalute poſitos, ultimum deſiderantes Pœnitentiæ fructum, & rurſus nimietate ægritudinis, ita loquendi & ſentiendi naturale perdidiſſe officium, ut nulla illis cura ſuæ ſalutis videretur ineſſe, nullo etiam priſtinæ devotionis noſcerentur deſiderio anhelare: quorum tamen caſibus Fraternitas condolens, ita talium neceſſitates in fide ſuſcepit ſua, ut ultimum illis tribuatur Viaticum; ſcilicet ne ſine fructu Pœnitentiæ videantur tranſire e ſæculo.* Atqui juxta hos textus abſolvi debet, qui reconciliationis voluntatem exhibet vel in nutu ſuo, vel in aliorum teſtimonio, &c.

2. Ex SS. Pontificibus. Innocentius I. rogatus ab Exuperio, Toloſano Antiſtite, quo pacto cum iis agendum ſit, qui poſt Baptiſmum, incontinentiæ perpetuo dediti, tandem in extremo vitæ Pœnitentiam & reconciliationem expetunt, ſic reſpondet Epiſt. 3. *De his obſervatio prior, durior* erat; *poſterior, interveniente miſericordia, inclinatior eſt. Nam conſuetudo prior tenuit, ut concederetur eis Pœnitentia, ſed communio negaretur* .:. *poſtquam vero Dominus noſter pacem Eccleſiis ſuis reddidit, jam* apoſtaſiæ *terrore depulſo communionem dari abeuntibus placuit.* 432 T. 2. Conc. p. 1255.

S. Leo Epiſt. 83. alias 91. *His*, inquit, *qui in tempore infirmitatis, & in periculi urgentis inſtantia, præſidium* .:. *reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda* .:. *At ſi aliqua ægritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poſcebant, ſub præſentia Sacerdotis ſignificare non valeant, teſtimonia eis circumſtantium prodeſſe debebunt, ut ſimul & Pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur.* T. 4. p. 605.

433 Nec eſt, ait Sylvius Suppl. q. 9. art. 2. quod dicatur, iſta ſolum intelligenda eſſe, vel de abſolutione ab excommunicationis vinculo, vel de non ſacramentali publicorum Pœnitentium reconciliatione. Namque 1. loquitur S. Pontifex de iis generatim, qui ſubita oppreſſi ægritudine, jam petere nequeunt quam antea petebant reconciliationem. Ex his porro quot ab excommunicatione immunes erant? 2. Et de iis verba facit, de quibus dixerat, quod *oportet unumquemque Chriſtianum non de die in diem differre converti*. Hæc autem ad omnes ſpectant. 3. Qui publicæ Pœnitentiæ ſtadio defungebantur, indubie ad abſolutionem ſacramentalem tendebant. 4. Demum Pœnitentiæ beneficium recipere, nihil eſt aliud apud Veteres, quam recipere Sacramentum, in quo & injungitur Pœnitentia ſeu ſatisfactio, & reconciliatio per abſolutionem datur.

434 Confirmatur aſſertio noſtra ex Rituali Romano Pauli V. ubi hæc: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus & ſignis conetur Sacerdos, quoad fieri poterit, peccata Pœnitentis cognoſcere, quibus utcumque vel in genere vel in ſpecie cognitis, vel etiam ſi confitendi deſiderium, ſive per ſe, ſive per alios oſtenderit, abſolvendus eſt.* Ubi opinio noſtra tam aperte traditur, ut temeritatis notam

non effugiat, qui contra ire auſus fuerit. Imo reus eſſet læſæ tum charitatis, tum & juſtitiæ Paſtor, qui hanc non ſequeretur in praxi, vel hinc tantum quod non ſit certo falſa, & ideo prodeſſe poſſit, non autem obeſſe.

Idem ex Ritualibus multis evinci poſſet, qualia ſunt Cameracenſe an. 1622. Atrebatenſe an. 1623. Pariſienſe an. 1701. pag. 85. Verum ab iis referendis temperamus; quia cetera citat, qui citavit Rituale Eccleſiæ Romanæ, omnium matris & Magiſtræ.

435 Objic. 1. contra 2. & 3. part. Voluntas confitendi non ſufficit ut quis a peccatis abſolvatur. Atqui in eo qui Confeſſarium expetiit, nihil aliud eſt quam voluntas confitendi.

436 Reſp. neg. min. Eſt enim præter confitendi deſiderium actualis quædam per interpretem confeſſio, qualis hic & nunc haberi poteſt.

437 Inſt. 1. Confeſſio quælibet petit determinatam materiam. Atqui nulla eſt in præſenti caſu.

438 Reſp. neg. min. ubi enim eſt quædam accuſatio, ibi eſt materia ſuo modo determinata, in quam cadat abſolutio. Atqui in caſu præſenti quædam eſt Pœnitentis accuſatio, cum dolore & doloris exhibitione. Petere enim Confeſſarium, aut dicere quod velis confiteri, eſt te peccati accuſare. Hæc autem accuſatio, imperfecta licet, tunc ſufficiens eſt, cum non aliam permittit neceſſitas. Et vero qui peccati alicujus reum ſe fatetur, ſed quod vel quale illud ſit, aperire non poteſt, dubio procul abſolvi debet, etſi nullum ſpeciale peccatum confiteatur. Ergo ad Sacramenti eſſentiam ſufficit interdum accuſatio peccati in genere, cum ſcilicet alia haberi nequit, Ita Sylvius.

439 Inſt. 2. abſolutio, ut pote actus judicialis, exerceri non poteſt niſi cauſa cognita. Atqui in hypoteſi materiæ penes genus tantum determinatæ, daretur judicialis abſolutio incognita cauſa. Reapſe enim incognita eſt cauſa, cum judex nihil amplius novit de Pœnitente, quam antea noverat. Atqui, &c. Quid enim de eo didicit? cum peccaſſe: at id jam ſatis ſuperque noverat.

440 Reſp. ad 1. neg. min. Non enim in caſu noſtro tantum reſcit Sacerdos hominem hunc peccaſſe, ſed & per alios, qui vicem gerunt interpretum, reſcit eumdem dolere de peccato. Ergo quamvis judicet ex cauſa non cognita diſtincte, non tamen ex cauſa abſolute incognita. Ergo rurſus cognoſcit aliquid antea ignotum ſibi, nempe contritionem Pœnitentis. Nec omnino neceſſum eſt ut peccata ſibi hactenus ignota excipiat: alias confiteri non poſsem ei qui peccati mei teſtis fuiſset. Quamquam & in præſenti dici poteſt Confeſsarium cognoſcere per modum accuſationis, id quod antea tantum noverat via communi. Hæc porro cognitionum genera in ordine ad abſolutionem plurimum a ſe diſcrepant, ut nemo non videt.

441 Objic. 2. nulla eſt abſolutio quæ in nullum peccatum directe cadit. Atqui talis eſt abſolutio de qua nunc. Peccatum enim directe abſolutum non eſt denuo ſubjiciendum clavibus Eccleſiæ. Atqui moribundus, ſi convaluerit, omnia peccata clavibus ſubjicere tenebitur. Ergo nullum ex illis fuit directe remiſſum.

442 Reſp. neg. min. peccata enim de quibus agitur, in confuſo directe remiſſa ſunt, prout remittuntur peccata illius, qui meminit quidem ſe

pec-

peccaſse, ſed mente confuſus ignorat quo præciſe in puncto deliquerit. Debent tamen peccata hæc, ſi deinceps fieri poſſit, diſtincte accuſari, non defectu abſolutionis directæ, ſed quia ex Chriſti mandato ſingula reorum delicta judici, cum licet, innoteſcere debent.

Objic. 3. non poteſt quis abſolvi, niſi aliquo ſigno conſtet eum abſolvi velle. Atqui non conſtat id ex ſignis moribundi. Hæc enim ſigna tam contritionem, quam deſiderium abſolutionis indicare poſsunt. Unde & a Lutherano adhiberentur. Ergo. 443

Reſp. neg. maj. quia ut quis ſaltem ſub conditione abſolvi valeat, ſatis eſt, ut quamvis certo non conſtet; merito tamen conjici poſſit eum velle abſolvi. Id autem jure de Catholicis omnibus præſumitur; quia hæc communis eorum intentio eſse conſuerit; & in dubiis inſpicimus quod & plurimum fieri ſolet. Et vero exteriora ſigna nihil conferunt ad veram coram Deo contritionem. Ergo præſumenda ſunt ad aliud quidpiam, proinde ad confeſſionis deſiderium, ordinari; niſi aliud probent circumſtantiæ, ut probant in Lutherano, qui vel confeſſionem odit, vel ea apud Catholicum fungi dedignatur. Si tamen vere æquivoca ſint moribundi ſigna, erit is conditionate tantum abſolvendus. 444

Objic. 4. confeſſio nonniſi apud Sacerdotem fieri poteſt. Atqui confeſſio abſente Sacerdote facta per nutus, non fit apud Sacerdotem, ſed ad ſummum apud Laicos, qui nutuum teſtes ſunt. 445

Reſp. neg. min. nam fit quidem immediate apud Laicos, ſed ut ab eis ad Sacerdotem deferenda. Ab hoc enim, non a Laicis petitur abſolutio: ad eum porro diriguntur ſigna, a quo petimus abſolvi. 446

Inſt. Confeſſio a Laicis deferenda ad Sacerdotem, fit abſenti. Atqui Clemens VIII. reprobavit confeſſiones abſenti factas. Ergo. 447

Reſp. neg. maj. confeſſio enim quæ moraliter perſeverat coram ipſo Sacerdote, non fit abſenti. Talis autem eſt ea de qua nunc loquimur. Unde declaravit Bellarmino Clemens VIII. ſe caſum hunc Decreto ſuo complecti noluiſse. Sed de eo fuſius deinceps. 448

Hic duo notanda, I. ſufficere unum teſtem, qui per ſe viderit, aut ab alio didicerit, moribundum Sacerdotis opem voce aut ſignis imploraſse; quia uni creditur, cum data ei fides in tertii præjudicium non cedit. Imo ſufficeret teſtimonium infidelis vel hæretici, niſi uterque, quod rarum eſt, præſumi poſset Sacramento illudere voluiſſe. II. Sufficere etiam dubia ſigna, ut ſi viſus ſit Catholicus æger pectus tundere, devotam imaginem pie intueri, oculos in cœlum tollere: Quia in his anguſtiis præſumi debet quiſquis animæ ſuæ ſalutem meditari. 449

CONCLUSIO II. Debet etiam abſolvi moribundus, qui Chriſtianam profeſsus eſt Religionem, etſi nulla ante vel poſt Sacerdotis adventum, exhibuerit ſigna contritionis. Ita contra graves multos multi graves, quos inter Salmeron, Joannes Heſſelius, Morinus, Merbeſius, Genetus, Vaſionenſis Antiſtes, & alii quos 40. plures refert ac ſequitur Henricus a S. Ignat. Cap. 197. n. 2412. adeo ut mirum ſit opinionem hanc a Goneto *improbabilem* dici, ab aliis vero *contrariam rationi*.

Prob. 1. ex Auguſtino Lib. 1. de adulterinis conjugiis Cap. 26. ubi ſic loquitur: *Cathecumenis in hujus vitæ ultimo conſtitutis, ſi morbo, ſeu caſu aliquo ſic oppreſſi ſunt, ut quamvis adhuc vivant, petere tamen ſibi Baptiſmum,* 450

*vel ad interrogata reſpondere non poſſint; proſit eis quod eorum in fid: Chriſtiana jam nota voluntas eſt, ut eo modo baptizentur quomodo baptizantur infantes, quorum nulla adbuc voluntas patuit: Non tamen damnare debemus eos qui timidius agunt* ∴ *qui baptizare non audent eos,* veriti *ne forte contrarium gerant voluntatis arbitrium: quod de parvulis dici non poteſt, in quibus adbuc rationis nullus eſt uſus. Sed non ſolum incredibile eſt, nec in fine vitæ hujus baptizari Cathecumenum velle: verum etiamſi voluntas ejus incerta eſt, multo ſatius eſt nolenti dare, quam volenti negare, ubi velit an nolit; ſi non apparet, ut tamen credibilius ſit, eum, ſi poſſet, velle ſe potius fuiſſe dicturum ea Sacramenta percipere, ſine quibus jam credidit, ſe non oportere de corpore exire.*

Et Cap. 28. *Ego non ſolum alios Cathecumenos, verum etiam ipſos, qui viventium conjugiis copulati, retinent adulterina conjugia, cum ſalvos corpore non admittamus ad Baptiſmum, tamen ſi deſperati * jacuerint, nec pro ſe reſpondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam boc peccatum cum ceteris regeneratione abluatur. Quis enim novit, utrum fortaſſis adulterinæ carnis illecebra uſque ad Baptiſmum ſtatuerant detineri?* ∴ *Quæ autem Baptiſmatis, eadem reconciliationis eſt cauſa, ſi forte Pænitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipſos enim ex bac vita, ſine arrba ſuæ pacis exire, velle debet mater Ecleſia.* Unde ſic: ex Auguſtino eadem eſt reconciliationis dandæ cauſa, quæ Baptiſmi. Atqui ex eodem Auguſtino debet conferri Baptiſmus Cathecumeno, qui nec Baptiſmum petit actu, nec petiit, cum irrupit morbus. Huc enim tendunt omnia S. Doctoris momenta; ut quod *proſit* hujuſmodi Cathecumenis *eorum in fide Chriſtiana jam nota voluntas;* quod *incredibile* ſit *Cathecumenum* ne quidem *in fine vitæ baptizari velle;* quod demum ſuppoſita hujus voluntatis incertitudine, *multo ſatius eſt nolenti dare, quam volenti negare,* &c. quod demum Cathecumenus ille eo ferme modo ſit baptizandus, *quo baptizantur infantes, quorum nulla adbuc voluntas patuit.* Ergo S. Doctor de iis tum Cathecumenis, tum & Pœnitentibus loquitur, qui ſuum ſeu Baptiſmi, ſeu reconciliationis deſiderium nullo alio ſigno manifeſtarunt, quam ipſa Cathecumenatus, vel Pœnitentiæ profeſſione. Atqui quod utrique erat profeſſio illa, hoc eſt fideli Chriſtianæ Religionis profeſſio. Ergo ut Cathecumenus vel Pęnitens ex ipſo ſuo ſtatu præſumitur velle Baptiſmum aut reconciliationem; ſic & præſumitur homo Catholicam Fidem profeſſus, abſolutionem ritu Chriſtianorum intendere.

451 Hinc corruere videtur quod reponit Pontas V. *abſolution*, caſ. 4. nempe & Cathecumenum & Pœnitentem de quibus loquitur Auguſtinus, petiiſſe illum quidem Baptiſma, iſtum vero reconciliationem: quandoquidem nec prior Cathecumenis, nec poſterior Pœnitentibus inſcribi voluerit, niſi ut alter ad Baptiſmum, alter ad reconciliationem deveniret.

Nimirum vero Cathecumenus ille Baptiſmum petebat vel voce, vel moribus, vel ratione Cathecumenatus, quem ſponte ſuſceperat, & in quo volens commorabatur. Non voce: impie enim petiiſſet, quod nonniſi impie recipere poterat. Non moribus: cum Baptiſmo adverſetur

ſtatus

* In editis Exemplaribus legitur, *ſi deſperati & intra ſe Pænitentes:* At verba hæc in noviſſima Editione poſt Mſſ. Codices expuncta ſunt. Ecqui vero conſtare poſſit an intra ſe pœniteat, qui nec verbo nec nutu Pœnitentiam indicare poteſt?

ſtatus adulterii. Ergo ſupereſt ut Baptiſmum expetere diceretur, quia permanens in ordine Cathecumenorum, intendebat aliquando eorum bonis frui. Atqui idem intendit quiſquis Chriſtianam amplexus Religionem, in ipſa perſeverat: Nec Fidelium ullus reperietur, qui interrogatus annon in exitu ſubſidia Eccleſiæ recipere velit, non illico reſpondeat id unum ſibi maxime eſſe in votis. Non quod neſciat inania eſſe Sacramenta, moribus non emendatis; ſed quod ſperet futurum ut aliquando reſipiſcat. Cujus voluntatis executio tametſi dubia eſt admodum & *incerta*, *multo* tamen *ſatius eſt nolenti dare*, *quam negare volenti*: præſertim cum *credibilius ſit eum, ſi poſſet, velle ſe potius fuiſſe dicturum ea Sacramenta percipere, ſine quibus jam credit, non ſe oportere de corpore exire.*

Hinc, & multo apertius frangitur quod reponit Nat. Alexander hic a. 452
7. neg. *6.* nimirum ſupponi ab Auguſtino Cathecumenos illos in adulterinæ carnis illecebra perſeverare noluiſſe. Neque enim ſupponit S. Doctor id ita eſſe, ſed id ita eſſe poſſe. *Quis*, ait, *quis novit utrum fortaſſis adulterinæ carnis illecebra uſque ad Baptiſmum ſtatuerant detineri*? Neque nos cum moribundum volumus abſolvi, ſupponimus eum actu adhærere peccato; ſed fieri poſſe ut non adhæreat, & intus atteratur, proinde magnum ab abſolutione ſibi impendenda ſolamen recipiat.

Prob. 2. ex Sacerdotali Romano Venetiis edito anno 1560. ubi hæc 453
fol. *62.* leguntur, quaſi ex S. Antonino deprompta. *Talis infirmus aut jam amiſit loquelam, vel uſum rationis, puta quia phreneticus, aut non. In primo caſu, ſi bene vivebat, ut bonus Fidelis, & frequentabat confeſſionem & communionem & hujuſmodi,* QUAMVIS NON PETIERIT SACRAMENTA, *quia ex inſpirato talia acciderunt; vel etiamſi malus & obſtinatus diu perſeverans in peccatis eſt, & diu non confeſſus; ſi petiit Sacerdotem ut confiteretur, oſtendit ſe facere velle omnia quæ debet, & interea factus eſt mutus vel phreneticus, & periculum eſt in mora, debet præſupponi contritus; & faciente aliquo confeſſionem generalem pro eo, ſicut fit in populo, Sacerdos faciat abſolutionem ab omni ſententia & peccato; & poteſt injungere circumſtantibus aliquid pro eo faciendum, vel hæredibus aut conſanguineis pro ejus anima, ſi volunt acceptare. Deinde debet dari ei Euchariſtia, quamvis non ſit confeſſus* in ſpecie. Magnum profecto, ait Menricus a S. Ignatio n. 2409. aſſertioni noſtræ pondus accedit ex auctoritate hujus Sacerdotalis (perinde ut ex auctoritate Auguſtini & D. Antonini in Confeſſionali part. 3. Cap. 17.) ut pote cujus titulus ſic habet, *Sacerdotale juxta S. Romanæ Eccleſiæ & aliarum Eccleſiarum uſum, ex Apoſtolicæ Bibliothecæ & SS. Patrum, Jurium Sanctionibus, & Eccleſiarum & Doctorum Scriptis, ad optatum commodum quorumcumque Sacerdotum collectum, & omni nuper diligentia caſtigatum, ac ſummorum Pontificum auctoritate multoties approbatum.*

Ne quid tamen diſſimulemus, fatendum poſtrema hæc verba quæ Pon- 454
tificiam approbationem exprimunt, in editione Venetiis facta an. 1568. dempta fuiſſe, uti notat Lugo diſp. 20. de Euchariſt. num. 82. ubi & monet in eodem Sacerdotali nonnihil eſſe quantum ad Miſſas ſiccas, quod correctione indigeat: vel, ut loquitur diſp. 17. de Pœnit. num. *36.* quod *in aliis editionibus hujus Libri* jam corrigi meruerit. Quamquam & hinc juvantur partes noſtræ, quod nihil circa præſentem materiam emendatum ſit.

455 Prob. 3. ex Synodalibus Statutis Lemovicenſis Eccleſiæ editis in Synodo an. 1620. cui interfuere duodecim Doctores, Abbates undecim, Decani tres, Præpoſiti ſeptem, decem Priores, Archipresbyteri decem, &c. Hæc porro ſic habent Cap. 21. *Poterit quoque idem applicari remedium ei, qui judicio, omniumque ſenſuum uſu ſtatim captus eſt, non petita Pænitentia,* NULLOQUE CONTRITIONIS SIGNO EDITO, *cum violentia morbi judicatur de repente & ex improviſo præventus & oppreſſus, & Chriſtiane vixit, ſerrique poteſt judicium ex actionibus vitæ & moribus, eum libenter Pænitentiæ Sacramentum petiturum fore, ſi tempus & violentia morbi permiſiſſent. Licet in hoc caſu nihil de abſolutionis effectu promittere poſſimus. Sed animarum ſalvandarum cauſa nullum remedium omittere debemus, quod Deus poteſtati noſtræ commiſit.* Hic theſis noſtra & diſerte continetur, & doctrinæ Sacerdotalis Romani omnino congruit.

456 Prob. 4. auctoritate Gregorii XV. qui noſtram hanc opinionem, dum eſſet Bononienſis Archiepiſcopus, non approbavit tantum, ſed & in praxi ſuis à Sacerdotibus teneri voluit: ſic ille in Memoriali Confeſſorum edito Bononiæ an. 1623. Cap. 1. de forma Sacram. Pœnit. num. 16. *Licet abſolvere moribundum, etiamſi nullum Pænitentiæ ſignum det in præſentia Confeſſarii, ſi tamen aliquis teſtetur eum oſtendiſſe confitendi deſiderium. Imo addit Sacerdotale Romanum ex doctrina D. Antonini, poſſe etiam abſolvi moribundum, aſſuetum frequentare confeſſionem, quamvis repentino caſu oppreſſus Sacramentum non petierit. Neque ſolum poteſt Confeſſarius in his duobus caſibus abſolvere,* SED ET DEBET: *quia contingere poteſt moribundum eſſe tantum attritum, unde damnetur, niſi abſolvatur.* Hanc autem praxim, ut antea, teneri permiſit, cum factus eſt ſummus Pontifex; nec proinde hanc uſquam judicavit improbabilem.

457 Prob. 5. Ex adverſariorum confeſſo abſolvi poteſt moribundus, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium habeat in aliorum verbis. Atqui is de quo loquimur, hoc vel æquivalens teſtimonium habet. Fatentur enim adſtantes eum Catholice vixiſſe, & ſanum identidem etiam frequentaſſe Sacramenta. Atqui eo ipſo ſatis teſtantur eum abſolutionem voluiſſe in articulo mortis. Quandoquidem more Chriſtianorum mori velle cenſeatur, qui Chriſtianorum more vixerit. Ergo.

458 Prob. 6. Licet in extremis dubia uti materia, cum certa haberi non poteſt. Sic licet ſub conditione uti ad Baptiſmum liquore omni, de quo dubium eſſe poſſit an ſit aqua. Sed in præſenti caſu ſuppetit materia dubia. Quemadmodum enim aqua è vitibus ſtillans, prudenter in caſu neceſſitatis adhibetur ad Baptiſmum, poſito quod ſaniores Chymici dubitent an ab aqua naturali ſubſtantialiter differat: ſic & abſolvi poteſt moribundus, poſito quod viri omnimode graves dubitent annon vita ejus præterita ſit confeſſio quædam ſufficiens, cum diſtinctior alia haberi non poteſt. Atqui de hoc ad minus dubitarunt Auguſtinus, Antoninus, aliique viri ſcientia pariter & pietate inſignes, quorum aliquot appellavimus. Eadem fuit, teſte Havermanno, Univerſitatis totius Lovanienſis ſententia: eamque probabilem cenſet Univerſitas Viennenſis apud Caramuelem. Ergo redargui non poteſt qui eam practice ſequitur; quique dubitat annon moribundi gemitus, ſuſpiria, intuitus, aſpirationes, corporei motus, ſint ſigna, quibus is & contritionem ſuam, & abſolutionis deſiderium indicare

*Eth. ic. amor. n. 2413.*

ve-

velit. Sic enim non ſemel contigiſſe narrant Marchantius, Flor. Decoq. & alii cum ipſis. Quin & audivimus aliquem, edito penes minorem pedis digitum motu, contritionem ſuam teſtificari voluiſſe; nec tamen fuiſſe abſolutum, quia motus ille a nullo perciperetur. Sed quidni ſupponatur pluries contingere, quod ſemel evenerit.

Addunt non pauci, ruentem quemdam ex S. Petri fabrica a Clemente 459
VIII. his verbis abſolutum fuiſſe. *Si es capax, abſolvo te*; Verum, ait Lugo diſp. 17. n. 34. *hæc narratio nullum habet fundamentum*; ut didici *a multis doctis & prudentibus viris, qui in hac Romæ Urbe ipſius Clementis tempore aderant.*

Objic. 1. ad Sacramentum Pœnitentiæ requiritur materia ſenſibilis, pc- 460
tiſſimum autem Sacramentalis confeſſio, ſine qua non magis ſubſiſtere poteſt Sacramentum illud, quam ſine dolore. Atqui in propoſito caſu nulla eſt confeſſio Sacramentalis, Sacramentalis enim confeſſio eſt accuſatio ſui ad abſolutionem Sacramentalem ordinata. Atqui nulla eſt in præſenti id genus accuſatio. Ubi enim deeſt quodcumque ſignum exterius, ibi nulla poteſt fingi accuſatio. Ita Simmonet pag. 277.

Reſp. 1. diſt. maj. Ad Sacramentum requiritur materia ſenſibilis ex 461
opinione, probabiliori quidem, ſed nondum definita, C. requiritur tam certe ut contrarium teneri non poſſit, N. Aliam enim Pœnitentiæ materiam aſſigat tota Schotiſtarum Academia. Abſit autem ut propter Scholæ diſſidia dimittatur ſine abſolutione, qui ex ejus defectu in æternum perire poſſit. Utique, ait S. Leo Epiſt. 83, alias 91. Cap. 3. *Multum utile ac neceſſarium eſt, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali ſupplicatione ſolvatur*. Unde ſapienter Melch. Canus part. 6. Relect. de Pœnit: *In praxi hujus Sacramenti habenda eſt potius ratio eorum quæ ad mores & ſalutem animarum pertinent, quam ad Metaphyſicam, ſive ſpeculativas quæſtiones.*

Nec ullius eſt ponderis quod reponunt aliqui, Pœnitentis actus, etſi 462
non ſupponantur eſſe Sacramenti materia, omnino tamen ad ejus valorem requiri. Hinc enim ſequitur equidem quod ſi deſint, Sacramentum fructu ſuo cariturum ſit; non vero quod Miniſter Sacramentum certo exponat nullitatis periculo. Poſtremum hoc per ſe illicitum eſt; primum vero, ut in Baptiſmo & Extrema-Unctione, ſic & in Pœnitentia, urgente neceſſitatis caſu, tentari poteſt.

Reſp. 2. neg. min. etſi enim in illo miſerrimo caſu non occurrat con- 463
feſſio formalis & expreſſa, occurrit tamen implicita & virtualis; quæ ſicut, juxta adverſarios, ſatis habetur in externo ac ſenſibili voluntatis confitendi ſigno, quod Pœnitens abſente Confeſſario dedit; ſic & juxta Romanæ Eccleſiæ ſenſum, ſatis habetur in vita, quam duxit moribundus, Chriſtiana: cum qui Chriſtiane vixit, non minus Confeſſarii opem inſtante obitu implorare cenſeatur, quam qui id nutu aliquo, ſæpe admodum æquivoco, viſus eſt aperire. Adde quod in rebus tanti momenti non immerito præſumi poſſit, quædam, ut ſæpius factum eſt, a Pœnitente dari ſigna, quæ præcipere non poſſit Confeſſarius; quædam etiam, quæ licet ſigna ſint ex mente morientis, uti talia non habeantur a Confeſſario. Hinc

Ad 2. & 3. neg. min. ipſa enim vita Chriſtiane acta non incertum eſt volitæ abſolutionis ſignum, motus vero, ſuſpiria, oculorum conuitus, ejuſdem ſigna ſunt incerta.

464 Inſt. 1. vita Chriſtiane acta nihil eſt aliud quam conſtans Chriſtianæ religionis exercitium per opera bona. Atqui bona opera nullatenus ſunt confeſſio. Vel enim opera hæc de ſe ſunt confeſſio, vel ex intentione Chriſtiane viventis. Non 1. alioqui Fidelis quiſque perpetuo confiteretur. Non 2. cum nemo auditionem Miſsæ, & alia pietatis opera ad hunc poſtremæ abſolutionis finem dirigat.

465 Reſp. diſt. min. opera bona per ſe ſola & in omni ſtatu non ſunt confeſſio, C. opera bona juncta morbo ad exitum vergenti, Subd. non ſunt confeſſio explicita, C. implicita & tacita, N. Sicut enim ſunt implicite petitio Extremæ-Unctionis & ſuffragiorum quæ pro morientibus offerri ſolent; ita ſunt implicita quædam petitio abſolutionis. Ergo ſicut abſolutionis petitio per ſigna & nutus eſt materia ſufficienter ſenſibilis ad abſolutionem, ita & petitio per vitam Chriſtiane inſtitutam materia eſt in extremo caſu ſufficiens.

466 Ad 2. patet vitam Chriſtianam non eſse de ſe perpetuam confeſſionem, ſed tunc cum urget periculum; idque ex intentione Chriſtiani ſaltem interpretativa, in quantum Chriſtiane vivens cenſetur Chriſtiane mori velle, adeoque juvari Sacramentis, quæ in Eccleſia morientibus exhiberi ſolent. Hinc Gabriel a S. Vincentio Carmelita: *Cum*, inquit, *peſtis* Papiæ ſuborta an. 1629. *in multis ſtatim phreneſim cauſaret, vel maximum capitis dolorem, ita quod multi dare nequirent doloris ſignum manifeſtum, abſolvebantur: quia facile talis dolor præſumebatur. Imo Confeſſarios rogabant, ut, ſi forte morbo illo interficerentur, illos abſolverent.*: *Quod & ego meo Confeſſario dixi, & illum rogavi hoc obnixe, harum tamen ignarus Scholæ ſententiarum, cum adhuc juvenis eſſem*. Quis porro Fidelium, audita præſertim morte alicujus qui ſine abſolutione deceſserit, palam vel privatim non exoptet ſibi hoc in caſu ſuccurri, prout precabantur Papiæ Fideles? De his adi Ethicam amoris num. 2431. ubi & hæc ſcribit digna notatu. *Idem Gabriel a S. Vincentio narrat ſe in facti contingentia, reprehenſum fuiſſe a moribundo, quem, repentino morbo correptum, inabſolutum dimiſerat, quod in ipſo doloris petitæque confeſſionis ſigna non videret. Qui ad ſe reverſus aſſeveranter dixit, ſe ſigna pro poſſe exhibuiſſe; quodque proinde debebat ipſum abſolvere, beneque de ipſo præſumere. Addens, quod ſi tunc mortuus fuiſſet, ob defectum abſolutionis de ſua deſperabat ſalute. A quo die prænominatus Gabriel priſtinam mutavit ſententiam, noſtram amplexus, precaturque Lectorem ut & ipſe noſtram in praxi ſequatur*. Id & nos enixe obſecramus. At erunt ſemper qui præconceptis opinionibus mordaciter adhærentes, fratrum ſalutem periclitari malint, quam vel unguem ab eis recedere, quæ didicerunt juvenes, & bene vel male docuerunt.

467 Inſt. 2. Velle confiteri non eſt actu confiteri: ſicut velle contritionem non eſt actu contritionem elicere. Atqui in præſenti caſu moribundus ad ſummum vult confiteri.

468 Reſp. 1. objectionem hanc in præcipitium trahere: probat enim, ſi quid probat, abſolvi non poſse eum, qui ſolum coram teſtibus Confeſſarium petiit. Et hunc enim moroſus quipiam diſsertator dicet voluiſse quidem confiteri; at de facto non eſse confeſsum: unde nec hunc abſolvet; etſi Concilia & Patres abſolvendum eſse ſanxerint.

469 Reſp. 2. neg. maj. Velle enim confiteri, prout hic ſumitur, eſt hic & nunc

nunc velle abſolvi a peccatis, quæ quomodo poſſunt, declarantur. At-
qui volitio hæc quoddam eſt non explicitæ quidem, ſed tacitæ confeſ-
ſionis genus; quod niſi ſufficiat, ne is quidem abſolvi poterit, qui ſola
exhibet doloris ſigna. Unde Eccleſia quæ neminem unquam abſolvit,
ſi hunc explicite & formaliter contritum ſupponat, lubens abſolvit eum
quem implicite peccata ſua confiteri videt, aut pie ſuſpicatur.

Inſt. 3. Pia hæc volitæ confeſſionis præſumptio nonniſi in extremæ ne- 470
ceſſitatis caſu ad impertiendam abſolutionem ſufficere poteſt. Atqui mo-
ribundus non eſt in eo caſu: vel enim is bene diſpoſitus eſt, vel non.
Si 1. ipſi ſuccurri poteſt per Extremam Unctionem, quæ ut alia vivo-
rum Sacramenta gratiam primam per accidens producit. Si 2. inutilis
erit abſolutio.

Reſp. neg. min. nec nocet objectum dilemma: quia Extremæ-Unctionis 471
efficacia, mera eſt Scholæ diſceptatio, cui æterna hominis ſalus nonniſi
temere & imprudenter alligari poteſt. Sicut ergo ad ſanitatem corporis
geminantur remedia, ut uno deficiente aliud proſit, ſic & in caſu no-
ſtro faciendum: cum Sacramenta in hominum gratiam inſtituta ſint.

Objic. 2. Ut quis abſolvi legitime poſſit, requiritur in ipſo mutatio 472
quædam poſt peccatum: interior per contritionem, exterior per confeſ-
ſionem, quæ interioris ſignum ſit. Atqui nulla prorſus apparet mutatio
in moriente de quo loquimur.

Reſp. diſt. maj. requiritur mutatio exterior vel formalis, vel implici- 473
ta & interpretativa, C. formalis, Subd. ut quis abſolvatur ſimpliciter &
abſolute; eſto, ut abſolvatur conditionate, N. ut quis in extremo ago-
ne abſolvatur, ſufficit mutatio dubia, & non irrationabiliter præſum-
pta. Porro ex vita Chriſtiane acta legitime præſumitur hominem velle
id quod volunt ceteri Fideles, nimirum & a Deo indulgentiam, & a
Sacerdote abſolutionem conſequi.

Inſt. vita Chriſtiana non magis eſt præſumpta confeſſio pro articulo 474
mortis, quam pro tempore præcedenti. Cum nullum pro mortis articu-
lo det volitæ confeſſionis ſignum, quod antea non dederit. Atqui vita
Chriſtiana non fuit confeſſio præſumpta pro tempore præcedenti. Alio-
qui Chriſtiane vivens ſemper vellet confiteri.

Reſp. neg. maj. Non enim præſumitur quis ſanus velle interpretative 475
abſolvi, quia dum ſanus eſt, ſcit & poſſibilem & neceſsariam eſse ex-
plicitam confeſſionem: at præſumitur quis & ſanus & æger velle in ne-
ceſſitatis caſu abſolvi, quocumque tandem modo abſolvi poſſit. Unde
& ipſo ſanitatis tempore, dum Chriſtiane vivit, cenſetur abſolutionem
velle, non hic & nunc; ſed ad minus, cum ea indigebit.

Objic. 3. Sacra Facultas Pariſienſis die 3. Februarii an. 1605. hanc 476
proſcripſit Amadæi Guimenii propoſitionem: *Talis infirmus, qui amiſit* *Amad.*
*loquelam vel uſum rationis, ſi bene vivebat ut bonus & fidelis, & frequen-* *p. 404.*
*tabat confeſſionem & communionem, quamvis non petierit Sacramenta; quia ex* *& ſeq.*
*inſperato talia acciderunt, debet præſupponi contritus, & faciente aliquo confeſ-
ſionem generalem pro eo, ſicut fit in populo, Sacerdos faciat abſolutionem ab
omni ſententia & peccato.* Atqui his verbis expreſſim proſcribitur Roma-
ni Sacerdotalis opinio, quæ Morini opinionis ſimul ac noſtræ non leve
fundamentum eſt.

Reſ-

Reſpondent aliqui hanc Sacræ Facultatis cenſuram eodem anno die Junii 25. Romæ improbatam eſse: licet ceteroqui Amadii doctrinam non approbaret Sedes Apoſtolica; quæ plus vel minus Scriptoris hujuſce Librum damnavit die 5. Aprilis 1666. 12. Septemb. 1675. & die 16. Septemb. 1680.

478 Reſpondent alii cum Tournelyo Tom. 6. de Pœnit. pag. 101. duo in adducta propoſitione contineri, nempe 1. moribundum bonum & fidelem, omni deſtitutum rationis & ſenſuum uſu eſse abſolvendum: 2. hunc abſolvendum eſſe [illegible] [illegible] eſse, eo quod *præſupponi debeat contritus;* quia ajebat ipſe ſibi interpres Guimenius, *rariſſime evenit, ut tam cito ſenſibus quis, dum actu peccat, deſtituatur; ut vicinus morti non velit ſuæ ſaluti conſulere per aliquam attritionem.* Porro, inquiunt, merito ſtatuit Sacra Facultas, *doctrinam hujus propoſitionis univerſim & abſolute ſumptam eſſe periculoſam in praxi;* (neque enim hanc alia affecit nota) 1. quia Auctor hæc expungens Sacerdotalis verba, *ſi periculum eſt in mora*, præcipitandæ abſolutioni locum facere videbatur; 2. quia admiſsa ab Auctore laxiori ſuppoſitio contritionis in eo etiam, qui *dum actu peccat*, ſenſibus deſtituitur, eo generatim tendit, ut cuicumque peccatori, etiam in duello, aliove ſcelere lethaliter vulnerato laxetur abſolutio. At nuſquam intendit Facultas opinionem noſtram ſano intellectam ſenſu reprobare: cum, ut Epiſcopi, ſic & Theologi Pariſienſes aliud alii de præſenti quæſtione opinentur, prout notat Habertus Cap. XI. §. 3. ſub finem; ſolumque in eo conſentiant, negandam eſse abſolutionem & Unctionem Extremam homini in ipſo actu criminis, duello v. g. vel ebrietate, ſenſibus deſtituto.

479 Objic. 4. Concilia & Rituale Pauli V. ad morientis abſolutionem requirunt ut ſigna Pœnitentiæ per ſe vel per alios exhibuerit. Ergo.

480 Reſp. id etiam requiri a nobis, cum vita Catholice ducta ſit hujuſmodi ſignum, quod ut Auguſtino ad Baptiſmum ſufficiens erat, ſic & nobis ad abſolutionem. Quod ſi requirere dicantur ſignum a Chriſtiana vita diſtinctum; reponam vel id ab ipſis requiri ad abſolutionem dandam abſolute, non conditionaliter; vel Eccleſiam id Miniſtros ſuos edocere voluiſse quod certum eſset: cetera vero quæ dubia forent, reliquiſſe intacta, non tamen negaſse; ut patet ex Tridentino, ubi nihil de quodam amoris initio in attritione, nihil item de circumſtantiis aggravantibus: etſi neutrum negare voluerit ſancta Synodus.

Conclusio III. Neque etiam redarguere auſim, ſi quis moribundum in Catholica Regione inventum conditionate abſolvat, etſi nulla per ſe vel per teſtes dederit Pœnitentiæ ſigna, modo nec impœnitens appareat, nec in flagranti delicto fuerit deprehenſus. Ita Marchantius, Averſa, Baſſœus V. *abſolutio* n. 13. & alii quos ſequitur Henno pag. 183.

481 Prob. Ut hujuſmodi moribundus non imprudenter abſolvi poſsit, duo ſufficiunt, 1. ut nulla fiat Sacramento injuria; 2. ut non omnino conſtet hominem hunc prorſus indignum eſse qui abſolvatur. Atqui 1. nulla fit Sacramento injuria; cum hæc per appoſitam conditionem non minus tollatur in Pœnitentia, quam quotidie in Baptiſmo. 2. Nec certo conſtat moribundum hunc prorſus indignum eſse qui abſolvatur. Cum, etſi ne quidem rationis compos videatur, fieri poſsit, non tantum ut intus doleat de peccatis, ſed, quod vel ipſis Thomiſtis ſufficere debet,

ut

by Google

ut aliquod doloris ſui ſignum exhibeat, mihi quidem impervium, ſed tamen ſenſibile, puta per gemitus, per ſuſpiria, alioſve corporis motus. Id enim ſi non ſemel contigit iis qui Catholice vixiſſe noſcebantur; poteſt & ignoto contingere. Ergo qui eum abſolvet, & charitatis & officii ſui partes implere ſibi videbitur. Id autem quis a Deo puniendum credat?

His addunt aliqui, quod ſubinſinuat Gomarus Huygens Lovanienſis Doctor, ut moribundus ille tuto abſolvi queat, ſatis eſſe quod e centum hominum millibus, qui in eo miſerrimo caſu verſantur, ſit vel unus, cui tum data abſolutio prodeſſe valeat. Hoc autem fieri poſſe quis niſi divinando negaverit? 482

Dices: in hoc caſu neceſſario danda erit abſolutio, non ſolum ſub conditione facti, qualis eſt gemina hæc, *ſi vivis, ſi es baptizatus*; ſed ſub hac juris conditione, *ſi ſis diſpoſitus*. Atqui abſolutio ſub conditione juris data, non ſolum illicita eſt, ſed & invalida, uti docet Academia Lovanienſis. Abſolutio enim eſt eſſentialiter actus judicialis. Atqui repugnat actui judiciali quod feratur ſub conditione juris. Hæc enim conditio judicii ſubſtantiam evertit: cum judex ſententiam ferre non poſſit, niſi de ipſo jure judicet. Unde ut ridiculus fuerit, qui diceret: *Damno Titium triremibus, ſi crimen ejus triremium pœnam meretur*; vel *Domum hanc adjudico Joanni, ſi ejus ſit*, ſeu, *ſi ad illam jus habet*; ſic & artis ſuæ neſcius ſit Sacerdos, qui dicat: *Abſolvo te, ſi diſpoſitus ſis*: quia ut ſæcularis Magiſtratus judicare debet, an facinoroſus iſte triremibus plecti mereatur; an domus illa ſit Joannis, ſic & ſpiritalis Judex, an is vel ille debitis ad abſolutionem diſpoſitionibus inſtruatur, annon. 483

Reſpondent aliqui per argumentum hoc ſubverti praxim Eccleſiæ: cum juxta eam abſolvat Sacerdos *in quantum poteſt*, quæ, inquiunt, verba conditioni prædictæ æquivalent. 484

Verum nullius plane eſt momenti reſponſio iſthæc: Licet enim verba hæc, *in quantum poſſum*, in omni caſu adhibere. Atqui non idem eſt de iſtis, *ſi es diſpoſitus*; tum quia id non fert Eccleſiæ praxis; tum quia nunquam Pœnitens de obtenta peccatorum remiſſione certus eſſet; tum quia longe remiſſius incumberet Sacerdos inveſtigandis Pœnitentium diſpoſitionibus: unde frequenter eos etiam qui in habitu & occaſione proxima verſarentur, abſolveret; quia ſe ab omni per conditionis hujus cautelam, ſacrilegii periculo immunem arbitraretur: quæ agendi ratio abuſus innumeros, peſſimas vero præſertim communiones inveheret. Ergo non idem ſunt verba hæc *in quantum poſſum*, ac iſta, *ſi es diſpoſitus*. Itaque 485

Reſp. ad 1. neg. min. Sit enim qui Sacerdotem vocet, ut moribundo ad Turcæ latus poſito, & reconciliationem flagitanti, Pœnitentiam adminiſtret. Currat Sacerdos, & utrumque inveniat extremos agentem ſpiritus; nec unum ab alio ſecernere poſſit: unum id manet, quantum opinor, ut ne uni deſit, circa utrumque hæc proferat verba: *ſi ſis diſpoſitus*, vel, quod in idem recidit, *ſi Eccleſiæ opem efflagites, ego te abſolvo*. 486

Ad 2. diſt. maj. Abſolutio eſt actus judicialis, ſed qui quandoque circa materiam dubiam verſari poteſt, C. ſecus, N. Sicut ergo qui dubius num grave commiſerit peccatum, quod ſibi prorſus ex animo effugit, abſolvi debet; & ſaltem ſub hac tacita conditione abſolvitur, *ſi capax es*; quidni & ſub iſta poſſit quis abſolvi, *ſi ſis diſpoſitus*? Certe non 487

ma-

magis intentio non abſolvendi indiſpoſitum tollit veram intentionem abſolvendi diſpoſitum; quam intentio negandæ incapaci abſolutionis, tollit ſinceram ejuſdem, ſi capax ſit, abſolvendi intentionem. Tunc autem Judex de jure judicat, quantum & hic & nunc poteſt.

488 Ad 3. neg. conſeq. Ideo enim ridiculus foret Judex ſæcularis, qui triremibus damnaret ſub conditione demeriti, aut domum cuipiam adjudicaret ſub conditione poſſeſſionis; quia tribunal ejus ſpectat homines, quibus & coram quibus jus dicere debet, ut ſuum cuique aſſeratur. Nemini autem ſuum aſſerit, qui judicium ſuum conditioni omnibus ignotæ alligat. Non ita porro eſt de Sacerdote, qui quemquam ſub diſpoſitionis conditione abſolvit. Hæc enim Chriſto principaliter abſolventi apprime nota eſt; qui proinde, ſi reipſa diſpoſitus ſit Pœnitens, ratam habet Miniſtri ſui ſententiam; tametſi nec ipſe, nec Pœnitens de conditionis exiſtentia certo judicare audeant.

489 An autem conditio, quando formæ apponi debet, ore exprimi poſſit aut debeat, diſſentiunt Theologi. Alii negant eam ſine peccato reticeri poſſe: ita nonnulli apud La Croix Lib. 6. num. 83. Alii contra aſſerunt ſatis eſſe ut mente habeatur, ſeu formaliter, ſeu virtualiter & implicite; prout habet, qui ſecundum inſtitutionem Chriſti vel intentionem Eccleſiæ confeſſiones excipere vult. Alii negant eam ſine peccato exprimi poſſe: ita illuſt. Auctor Moralis vulgo Gratianopolitanæ. Alii demum expreſſionem illius obeſſe validitati Sacramenti contendunt; ita vir eximius Carolus Giſſenus Daelman in Univerſitate Lovanienſi S. T. Doctor Regens, Tom. 8. pag. mihi 568. eamque opinionem in illa celebri Schola communiter doceri accipio.

490 De his iſthæc ego lubens ſentirem, ſi quid mihi omnium minimo ſentire licet, 1. conditionis hujus expreſſionem nihil nocere valori abſolutionis. Sequitur ex dictis paulo ante.

491 2. Haud neceſſum eſſe ut conditio illa verbis exprimatur, 1. quia conditionalem id genus formam nec ullibi præcepit, nec uſquam diſerte approbavit Eccleſia, ſeu in Conciliis, ſeu Ritualibus, licet minima quæque ad Pœnitentiam & caſum moribundi ſpectantia ſedulo ac ſcrupuloſe explanet; 2. quia dum dubie diſpoſitis confertur Baptiſmus aut infirmorum Unctio, non additur conditio *ſi ſis diſpoſitus*; etſi aliæ conditiones certis in caſibus admitti jubeantur. Nec refert, ait clariſſ. Daelman, quod in Pœnitentia, non autem in Baptiſmo vel Extrema-Unctione agatur de impedienda Sacramenti nullitate. Prima enim cura eſt ut avertatur Sacramenti profanatio: parvi autem intereſt an Sacramentum per nullitatem, an per indignam ſuſceptionem profanetur. 3. Quia in dubio an qui præſto eſt ad Baptiſmum liquor, aqua ſit, non ideo ſub conditione hac confertur Baptiſmus; *ſi aqua iſthæc ſit naturalis*. 4. Quod etſi plurium diſpoſitio dubia ſit, cum inſtante naufragio vel pugna datur abſolutio, hæc tamen citra conditionem datur.

492 3. Haud tamen deliquiſſe credam eum, qui quam mente formaliter aut implicite gerit conditionem, verbis exprimeret; quia hanc ſi non approbat, ſaltem permittit Eccleſia: cum e tot Theologis, qui eam in Italia, Hiſpaniis & alibi paſſim commendant, ne unus quidem hinc temeritatis aut periculoſæ novitatis probrum incurrerit. Imo ferunt Epiſcopos quoſdam in Decretis ſuis eam velut utilem propoſuiſſe.

At

At inquies, Tridentinum Seſſ. 7. Can. 13. vetat ne *recepti Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſueti* . . *in novos alios per quemcumque Eccleſiarum Paſtorem mutari poſſe* dicantur. 493

Verum nihil inde adverſus reſponſionem noſtram. Nam 1. conditio addita formæ nihil in eadem forma immutat: hæc enim eſt ſemper, *Ego te abſolvo*: id autem *ſi ſis diſpoſitus*, non magis formam mutat, quam iſtud, *ſi vivis*: quod tamen vix quiſquam negat addi poſſe. 2. Non poteſt dici, per *quemcumque Paſtorem* ſeu parochum induci ritum qui ex communiori Theologorum aſſenſu, vidente, nec hactenus improbante Eccleſia inductus eſt. Utique ab eo foret abſtinendum in Diœceſibus, ubi prohiberetur ab Epiſcopis. Imo, cum ex omnium pene conſenſu ſufficiat conditionem prædictam mentaliter apponi; ejuſdem vero formalis expreſſio quibuſdam offenſioni eſſe incipiat, & tumultum ciere; ſatius fuerit ab ea omnino cum Lovanienſibus abſtinere.

Quæres quid ſibi velit id S. Thomæ Opuſc. 65. *Si infirmus petit Pœnitentiam, & antequam Sacerdos veniat ad eum, ſit mortuus, vel amiſerit loquelam, Sacerdos habeat eum pro confeſſo, & poſt mortem abſolvat eum.* 494

Reſp. 1. Opuſculum illud falſo adſcribi D. Thomæ. 2. Citata verba eſſe intelligenda de abſolutione qualis dari poteſt, nempe a peccatis, ſi loquela deſtitutus adhuc vivat; & a cenſuris, ſi jam egerit ſpiritum. Ceterum opinantur Medici quidem, manere animam in corpore uno vel altero quadrante poſt mortem vulgariter exiſtimatam. Opinio hæc, ait La Croix num. 1164. ſi cui per auctoritatem vel rationem fiat, ſaltem dubie probabilis, abſolvat ſub conditione. *Oppoſitum autem ego hactenus putavi, & adhuc puto eſſe certum.*

# DISSERTATIO HISTORICA

*De veteri Eccleſiæ diſciplina circa negatam vel conceſſam certis peccatoribus tam ſanis quam infirmis abſolutionem.*

QUÆSTIO eſt an florentiſſimæ Eccleſiæ, Romana ſcilicet, Carthaginenſis & Hiſpana, pacem, communionem, ſeu abſolutionem Sacramentalem aliquando negaverint iis qui canonicorum criminum, idololatriæ videlicet, homicidii & mœchiæ rei eſſent; ſeu pacem hanc petiiſſent tantum infirmitatis tempore; ſeu eam ſani & ante morbum petere incepiſſent. De hoc autem non una eſt eruditorum opinio.

Alii nimirum cenſent cujuſcumque abſolutionis ſpem iis fuiſse præciſam, qui idololatriæ voluntariæ crimen incurriſsent: Ita Dugnetus Diſſert. 16. Tom. 1. p. 291. Alii iis dumtaxat negatam fuiſse reconciliationem volunt, qui eam tantum ingruente morbo expetiiſsent; non vero illis, qui jam Pœnitentia defungi incepiſsent: Ita Morinus Lib. 10. Cap. 2. & 3. Natalis Alexander Diſsert. 7. in ſæcul. III. Alii demum cenſent nemini unquam etiam in extremis negatam fuiſse abſolutionem, modo tunc temporis expetitam: Ita Tournelyus. Sit 495

CONCLUSIO I. nec Orientis, nec majores Occidentis Eccleſiæ, ut Romana, Carthaginenſis, Hiſpanica lapſis gravioribus qui Pœnitentia functi eſsent,

eſſent, vel fungi incepiſſent, abſolutionem in exitu denegarunt. Severior tamen quibuſdam in locis viguit diſciplina. Tres ſunt partes.

496 Prob. I. pars, de Orientalibus Eccleſiis. His nempe rigor tantus affingi non debet, niſi id exigant vel expreſſa quædam hujus exempla, vel PP. Græcorum textus, qui leniori ſenſu intelligi non poſſint. Atqui neutrum ab adverſariis præſtari poteſt: quin & utrumque, tum exemplis, tum luculentis teſtimoniis impugnamus.

1. Enim longe aliud exemplum dedit S. Paulus, cum 2. Cor. 2. inceſtum Corinthium poſt anni unius Pœnitentiam abſolvit. 2. Aliud Joannes Evangeliſta, qui teſte Hieronymo Lib. de Script. Eccleſ. *totas Aſiæ fundavit rexitque Eccleſias*, is enim Adoleſcentem illum prædonum Ducem, de quo alibi diximus, homicidiis licet aliiſque facinoribus ſqualentem, poſt brevis Pœnitentiæ ſtadium communioni reſtituit, ut Hiſt. Lib. 3. Cap. 17. ex Clemente Alexand. refert Euſebius. 3. Alia quoque erat Eccleſiæ Alexandrinæ praxis, ut conſtat ex jam citato facto Serapionis, ad quem in extremis poſitum, Miſſa eſt Euchariſtia, licet idolis immolaſſet: *Quoniam*, ait apud Euſebium Lib. 6. Cap. 36. S. Dionyſius Alexand. *a me mandatum* erat, *ut qui jam eſſent vita migraturi, ſanctorum Myſteriorum (dummodo peterent, & vel maxime ſi antea, dum integra valetudine erant) ſupplices petiviſſent, participes fierent*. 4. Demum Baſilius, Gregorius Nyſſenus, aliique ſancti Orientalis Eccleſiæ Antiſtites, qui Canonicas, nec certe laxiores de Pœnitentia Canonica Epiſtolas ſcripſerunt, unanimi concentu ſtatuunt, nemini poſt lapſum Pœnitenti negandam eſſe reconciliationem.

497 Confirm. 1. ex Herma, qui Lib. 2. Paſtoris, Mandato 4. cujus verba refert Clemens Alexand. Lib. 2. Stromat. ex Angeli juſſu quibuslibet peccatis ac mœchiæ ſigillatim veniam concedit. Cum ergo Liber ille græce editus, licet in quibuſdam deficiens, magno in pretio eſſet apud Eccleſias Orientales, non videtur probabile quod graviter lapſis abſolutionem in exitu negaverint.

498 Confirm. 2. ex S. Irenæo Lib. 1. adverſus hæreſes, Cap. 9. ubi refert mulieres a Marco hæreſiarcha conſtupratas, exomologeſi facta in Eccleſiam receptas fuiſse.

499 Confirm. 3. ex Nicæno Concilio Can. 13. ubi ſic ſancitum eſt. *De his qui ad vitæ exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua ſervabitur: ita ut ſi quis egreditur e corpore, ultimo & maxime neceſſario Viatico minime privetur. Quod ſi deſperatus & conſecutus communionem, oblationiſque particeps factus iterum convaleſcit, ſit inter eos qui communionem orationis tantummodo conſequuntur* (id eſt, quod ſupererat temporis ad Canonicam Pœnitentiam præſtituti emetiatur.) *Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi Euchariſtiæ gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter*, (ſeu, ut alii legunt, *poſtquam probaverit*) *ex oblatione dare debebit*. Ergo omnibus Pœnitentiæ ſtadium ingreſſis, juxta *antiquam* Eccleſiæ *legem* dabatur in exitu Viaticum. Atqui Viaticum illud vel erat Euchariſtia, ut Cabaſſutio videtur; & tunc dubio procul reconciliationem ſacræ Synaxi præviam ſupponebat: vel erat ipſamet abſolutio, ut contendit, nec male probat Nat. Alexander ex Can. 3. Concilii Arauſicani I. ubi hæc leguntur: *Qui recedunt de corpore, Pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatio-*

*Notit. p. mihi 135.*

Digitized by Google

*liatoria manus impoſitione*, illa nimirum ſolemni & ultima, quæ nonniſi integre Pœnitentia functis indulgebatur, *eis communicari ſecundum definitiones Patrum, qui hujuſmodi communionem congruenter Viaticum nominarunt*: & tunc formaliter habemus intentum. Ergo ſtat 1. inſigniores Orientis Eccleſias pacem graviſſime lapſis, modo Pœnitentibus, non denegaſſe. Jam

Prob. 2. pars de inſignioribus latinæ linguæ Eccleſiis. Hæ nimirum fuerunt Africana, Hiſpanienſes, Romana potiſſimum. Atqui ex his nulla pacem negabat Pœnitentibus quantumlibet rei olim fuiſſent.

500 Non Africana, ut patet ex innumeris textibus S. Cypriani, qui totius Africæ occidentalis Primas, diſciplinam ejus non ignoravit. Epiſt. 11. lapſos qui ſine Pœnitentia pacem accipere volebant, redarguit ducta ex homicidis & adulteris fornicatione. *Nam*, inquit, *eum in minoribus delictis, quæ non in Deum committuntur, Pœnitentia agatur juſto tempore* .·. *quanto magis in his graviſſimis & extremis* Sacrificatorum *delictis caute omnia & moderate ſecundum diſciplinam Domini obſervari oportet*. Hic ſceleribus quibuſcumque pax promittitur, modo cuique ſua *juſto tempore* Pœnitentia reſpondeat. Idem Epiſt. 52. ad Antonianum. *Miror*, inquit, *quoſdam ſic obſtinatos eſſe, ut dandam non putent lapſis Pœnitentiam, aut Pœnitentibus exiſtiment veniam eſſe denegandam*. Et infra: *Aut ſi ſe cordis & renis ſcrutatorem conſtituit & judicem* Novatianus, *per omnia æqualiter judicet, & .·.· fraudatores & mœchos a latere atque a comitatu ſuo ſeparet .·.· quibus tamen & ipſis Pœnitentia conceditur*. Hic toto facundiæ ſuæ impetu inſurgit Cyprianus in Novatianos, qui mœchis ſed non libellaticis, pacem concedebant. At quis putet S. Martyrem tam acri cenſura, ſtylo tam vehementi inſectaturum fuiſse diſciplinam, quæ Carthagine, vel in aliis Africæ partibus recepta fuiſset? Hinc intrepide ſic concludit: *Neminem putamus a fructu ſatisfactionis & ſpe pacis arcendum*. Et paulo poſt: *O fruſtrandæ fraternitatis irriſio! O miſerorum lamentantium caduca deceptio! O hæreticæ inſtitutionis inefficax & vana traditio! hortari ad ſatisfactionis Pœnitentiam, & ſubtrahere de ſatisfactione medicinam*, &c. Ergo erat id apud ſaniores Epiſcopos inſtar principi, non eſse venia fruſtrandos, quos ad Pœnitentiam hortari debeamus. Cum ergo & Cyprianus, & alii SS. Doctores, omne peccatorum genus ad Pœnitentiam ſtimularent, conſequens eſt ut iis Pœnitentibus pacem ac veniam largirentur.

501 Idem de Hiſpanienſibus Eccleſiis, quod mox de Africana dici poteſt. Et id quidem probatur 1. ex citato Nicæni Concilii Canone: cum enim eidem Concilio præfuerit Oſius Cordubenſis in Hiſpania Epiſcopus, & interfuerint diverſarum gentium Antiſtites, quibus dubio procul nec gentis ſuę, nec illuſtriorum Eccleſiarum ignota erat diſciplina, mirum, ſi graviter lapſos ſecundum *legem antiquam* reconciliandos eſse ſanxiſent, poſito quod vel viguiſset pene ubique contraria lex, vel hęc recens ac novella fuiſset.

502 2. Vel ex ipſa Illiberitana Synodo, quę potiſſimam in pręſenti difficultatem faceſſit. Sic illa Can. 22. *Si quis de Catholica Eccleſia ad hæreſim tranſitum fecerit, rurſuſque ad Eccleſiam recurrerit, placuit huic Pœnitentiam non eſſe denegandam, eo quod cognoverit peccatum ſuum .·.· cui* etiam *poſt decem*

*annos*

*annos præſtari communio debet*. Can. 46. *Si quis fidelis apoſtata, per infinita tempora ad Eccleſiam non acceſſerit, ſi tamen aliquando fuerit reverſus, nec fuerit idololatra, poſt decem annos placuit eum ad communionem accipere*. Idem quoad conjugatos qui ſępius mœchati fuerint, decernitur Can. 47. proinde nec mœchi, nec apoſtatę, nec Hæretici reconciliatione in Hiſpaniis privabantur: Sed de Illiberitano Concilio infra.

503 Multo evidentior eſt Eccleſiæ Romanę conſuetudo. Hęc enim pręter quam ex citato Nicęni Concilii Canone affatim deducitur, propriis ſuis monumentis conſtat pleniſſime. 1. enim Clerus Romanus in Epiſtol. ad Cyprianum, inter Cyprianicas num. 31. * ſanxit, ut *in ſuſpenſo*, uſque ad novi Pontificis inſtitutionem, *eorum*, lapſorum videlicet, *qui moras poſſunt dilationis ſuſtinere, cauſa teneatur: eorum autem, quorum vitæ ſuæ finem urgens exitus dilationem ferre non poteſt, acta Pœnitentia & profeſſa frequenter ſuorum deteſtatione peccatorum .·.·. Ita demum caute & ſollicite ſubveniri: Deo ipſo ſciente quid de talibus faciat .·. Nobis tamen anxie curantibus, ut nec pronam noſtram improbi homines laudent facilitatem; nec vero Pœnitentes accuſent noſtram quaſi duram crudelitatem*. Hic venię expertes non ſunt qui in perſecutione lapſi crimen ſuum Pœnitentia diluere inceperant: at in ejus decurſu lethali morbo fuerant correpti.

* Edit. Pearſ. 30.

504 Innocentius I. Epiſt. 3. ad Exuperium Toloſanum Pręſulem, de his diſſerens, qui poſt Baptiſmum omni tempore impudicis voluptatibus devoti Pœnitentiam ac pacem deprecabantur; *De his*, inquit, *obſervatio prior, durior, poſterior*, &c. ſup. n. 432.

505 Cœleſtinus Epiſt. 2. ad Epiſcopos Provinciarum Viennenſis ac Narbonenſis: *Agnovimus*, inquit, *Pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate deſperet, quaſi non poſſit ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere .·.· Quid hoc rogo aliud eſt, quam morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? .·. Quovis* ergo *tempore non eſt deneganda Pœnitentia poſtulanti*. Quę omnia veteris Eccleſię diſciplinam & exhibent, & ſolide vindicant.

Obiit an. 432. Tom. 2. Conc. p 1619 D.

506 S. Leo Epiſt. 83. *His*, ait, *qui in tempore infirmitatis*, &c. ut ſupra num. 432.

His accedit Tridentinum Seſs. 14. Cap. 7. ubi occaſione reſervationis caſuum ſic loquitur: *Pie admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes, quoslibet Pœnitentes a quibuslibet peccatis & cenſuris abſolvere poſſint*. Atqui quod *ſemper* cuſtoditum eſt, tribus prioribus ſęculis cuſtoditum fuit: quod autem in Eccleſia indefinite cuſtoditum eſt, id ſaltem in inſignioribus Eccleſiis cuſtodiri debuit. Ergo.

507 Prob. 3. pars, nimirum quod ſeverior quibuſdam in locis viguerit diſciplina: Prob. inquam, ex Cypriano Epiſtol. 85. alias 52. jam citata, ubi ſic: *Et quidem apud anteceſſores noſtros quidam de Epiſcopis iſtis in Provincia noſtra dandam pacem mœchis non putaverunt, & in totum Pœnitentiæ locum contra adulteria clauſerunt: non tamen a Coepiſcoporum ſuorum collegio receſſerunt*, &c. Sed qui adulteris pacem negabant, eam a fortiori negare debuerunt majorum criminum rei, qualia ſunt indubie

dubie homicidium, ac præcipue idololatria, quam Tertullianus in ſuo de ipſa Libro vocat *principale crimen generis humani, ſummam ſæculi reatum, totam judicii cauſam*.

Idem confirmari poteſt tum ex praxi, quæ anno tantum 1396. in Galliis a Carolo VI. abrogata eſt, & juxta quam in quibuſdam hujus Regni Provinciis, non in omnibus tamen, ſontibus ad mortem damnatis confeſſio & abſolutio denegabatur. Tum, ait Witaſſius pag. 810. ex Concilio Sydenſi, ubi edictum eſt ne Meſsaliani, quia Eccleſiam ſæpius ludificati eſsent, ab ea deinceps recipiantur. Sed male: cum de Synodo Sydæ habita pauca hæc ex Photio ſuperſint apud Labbeum Tom. 2. pag. 1015. & Baronium ad annum 383. num. 39. *In Concilio Sydæ habito Aldelphius licet Pœnitentiam polliceretur, non eſt admiſſus, quamvis hæreſim deteſtari videretur; quoniam non ex corde Pœnitentia & renuntiatio facta eſſet*. Eo autem quia rejectus ſit vir ſuſpectæ admodum Pœnitentiæ, quis ſerio colligat Pœnitentes hæreticos in exitu rejectos fuiſse? 508

Objic. 1. contra 1. & 2. part. Eccleſia Romana & Africana primam ſibi ſedem vindicant inter nobiliores Eccleſias. Atqui utraque ante Zephyrini Pontificatum mœchis, homicidis & idololatris etiam Pœnitentibus pacem denegabat. Prob. min. ex Tertulliano, qui Catholicis inſultatorie exprobrat novitatem Decreti, quo primum pax mœchis promiſsa eſt. Sic ille Lib. de pudicitia Cap. 1. *Audio Edictum eſſe propoſitum, & quidem peremptorium. Epiſcopus Epiſcoporum*, Zephyrinus, * *edicit: Ego & mœchiæ & fornicationis delicta Pœnitentia functis dimitto*. Tum Edictum illud vellicans & deridens, quia mœchis, non autem homicidis ac idololatris pacem daret, ſic proſequitur Cap. 5. *Quid agis molliſſima & humaniſſima diſciplina? aut omnibus eis criminibus hoc eſſe debebis .... aut ſi non omnibus, noſtra eſſe. Idololatram quidem & homicidam ſemel damnas, mœchum vero de medio excipis, idololatræ ſucceſſorem* in Decalogo, *homicidæ anteceſſorem; utriuſque collegam: perſonæ acceptatio eſt*. Et Cap. ult. ſic rem totam colligit: *Quæcumque auctoritas, quæcumque ratio mœcho & fornicatori pacem Eccleſiaſticam reddit, eamdem debebit & homicidæ & idololatræ Pœnitentibus*. Porro, etſi Tertullianus, cum Librum de pudicitia ſcripſit, ad Montani partes jam defecerat, non eo uſque erat ſenſu deſtitutus, ut palam aſsereret id cujus falſitas Orbi univerſo comperta foret. Unde, ait Witaſſius pag. 818. & utcumque Collator Eccleſiaſticus Diſsert. 16. p. 296. Durum eſt cum Morino & Nat. Alexandro vociferari, Tertullianum pro more hæreticorum, ut errores ſuos adſtrueret, falſa Catholicis dogmata impegiſse. Tum quia Tertullianus, & acri ſemper ingenio prœditus fuit, & nuſquam ad calumnias & putida mendacia projectus. Tum quia nullum in hoc ejus Opere apparet malæ fidei veſtigium; cum & illic ſponte agnoſcat ſe adverſus ea præliari, quæ olim defendiſset; & Catholicorum argumenta ſumma fide referat. Ergo. 509

* Obiit an. 218.

Reſp. ad 1. neg. min. quia & conſtantiſſimis quæ protulimus monumentis contradicat, & nulla certa nitatur auctoritate. Unde

Ad 2. nego cum Tillemontio Tom. 3. pag. 237. ex Tertulliani verbis probari poſse tunc temporis in celebrioribus Eccleſiis incepiſse morem mœchos excluſis homicidis & apoſtatis reconciliandi. Ad id enim ſufficit ut veri admodum ſimile ſit, Edictum de quo loquitur Tertullianus, 510

nec Zephyrini eſſe, ut perperam exiſtimavit Baronius, nec prohinc Romanæ Eccleſiæ ſenſum exhibere. Atqui id admodum veriſimile eſt. 1. Quia Decretum ab Apoſtolica Sede in re tanti momenti profectum, ſæpe ſæpius inſtar regulæ, pluribus ſaltem in locis citatum fuiſſet. Contra vero Decretum de quo nunc agimus, uni notum fuit Tertulliano, aut ſaltem ab eo uno productum. 2. Quia poſt mortem Fabiani anceps erat Romana Eccleſia quid ſibi faciendum eſſet cum iis qui in idololatriam lapſi eſſent, nihilque ea de re *ante conſtitutionem* novi *Epiſcopi* decretorio judicio ſancire voluit; ut liquet ex citata ſuperius ejuſdem Epiſtola. Atqui ſi publico Edicto circa annum circiter 215. ſanxit Zephyrinus negandam eſſe *ſacrificatis* pacem; præſto fuiſſet agendi rationis norma, quæ anxietatem illam tolleret. 3. Quia ex adductis ſupra monumentis conſtat, aliam reipſa fuiſſe Romanæ Eccleſiæ rationem, quam quæ Edicti auctori tribuitur a Tertulliano. 4. Demum quia nihil eſt in Tertulliani textu, unde Edictum illud Pontifici Romano attribuatur. Quod enim ſuum hoc Edictum affingit *Epiſcopo Epiſcoporum*, nihil omnino probat. Tum quia ne unus quidem hactenus Rom. Pontifex faſtuoſum illud nomen ſibi aſſumpſit, ac multo minus Zephyrinus, vir eximiæ humilitatis; tum quia neſciebat Eccleſia Romana ampullatis iiſce ac juveniliter tumentibus verbis uti: *Ego & mœchiæ & fornicationis pecca'a dimitto*. Unde ſi cuipiam attribuatur Edictum illud, non certe Rom. Pontifici; ſed alicui probabiliter Africæ Epiſcopo, ex iis quos Epiſt. 85. indigitat Cyprianus. Potuit enim eſse inter eos quipiam nominis magni, multæque auctoritatis, qui, contra collegarum ſuorum morem, mœchos ab homicidis & idololatris ſecernens, quam his negabat pacem, illis concedi voluerit. Inde autem mota eſt, quæ facile movebatur, bilis Tertulliani: quapropter eum contemptim in Epiſcopum Epiſcoporum traduxit, quaſi ceteris legem indiceret.

*Pearſ. p. 212.* — *Supra n. 14.*

511 Reſp. 2. cum aliis, Tertullianum, ſeu marte proprio, ſeu falſo deceptum rumore, quem avide arripuerit, ut ſolent omnium temporum Novatores; & fictitium Edictum cuidam Epiſcopo affinxiſse, & impetu quodam Africano ſimul & hæretico, Eccleſiæ diſciplinam infideliter exhibuiſse. Neque enim major debetur fides Tertulliano jam Montaniſtæ, quam Tertulliano Catholico. Atqui Tertullianus, dum e noſtris erat, nullo redarguente, delictis omnibus pacem & veniam ſpondebat ab Eccleſia. Sic enim alloquebatur Mœchos & Idololatras in Lib. de Pœnit. Cap. 8. *Offendiſti, ſed reconciliari adhuc potes. Habes cui ſatisfacias & quidem volentem. Id ſi dubitas, evolve quæ Spiritus dicat Eccleſiis: deſertam dilectionem Epheſiis imputat: ſtuprum & idolothytorum eſum Thyatirenis exprobat*, &c. *& tamen omnes ad Pœnitentiam commonet, ſub comminationibus quidem: non comminaretur autem non Pœnitenti, ſi non ignoſceret Pœnitenti*. Hic autem ſermo eſt de reconciliatione a Deo per Eccleſiam obtinenda: quia alioqui non receſſiſset a priori ſua ſententia Tertullianus ad Montaniſtarum partes deficiendo: & tamen receſſit, ut fatetur Lib. de Pudicitia, Cap. 1. ubi: *Erit igitur & hic adverſus Pſychicos titulus, adverſus meæ quoque ſententiæ retro penes illos ſocietatem, quo magis hoc mihi in notam levitatis objectent*.

512 Confirm. Quia Auctori ſecum manifeſte pugnanti, quique geminam e di-

e diverſo diſciplinam in majorum criminum venia, Eccleſiæ attribuit, nulla prorſus fides haberi debet. Atqui in ipſo de Pudicitia Libro Tertullianus.·. 1. Enim, ut ſupponit objectio, docet. Eccleſiam homicidis & idololatris abſolutionem denegare, quam nec ita pridem virtute novi Decreti Mœchis indulget. 2. Docet ex adverſo, eandem Eccleſiam prædictis criminibus abſolutionem impertiri. Prob. min. 1. ex Cap. 3. ubi hanc ſibi e Catholicis objectionem proponit. *Nihil agendum eſt fruſtra. Porro fruſtra agetur Pœnitentia, ſi caret venia. Omnis autem*, id eſt, omnis peccati *Pœnitentia agenda eſt. Ergo omnis veniam conſequatur, ne fruſtra agatur, Porro fruſtra agetur, ſi venia carebit. Merito itaque ita opponunt, quoniam hujus quoque Pœnitentiæ fructum, id eſt, veniam in ſua poteſtate uſurpaverunt*. Ergo juxta Tertullianum Eccleſia criminibus univerſis, idololatriæ proinde ac homicidio, pacem poſt Pœnitentiam concedebat.

2. Ex Tertulliano in eodem Opere urgebant Catholici in Montanum, tum Parabolas ovis perditæ, & prodigi filii a patre in gratiam miſericorditer recepti; tum iſtos Scripturæ textus: *Sanguis Chriſti emundat nos ab omni delicto. Si confitemur delicta noſtra, fidelis & juſtus eſt, ut emundet nos ab omni injuſtitia*. Atqui hi textus non Mœchis tantum, ſed & quibuslibet facinoroſis, modo Pœnitentibus veniam ſpondent.

3. Pugnabant contra Montaniſtas Catholici autoritate Libri Paſtoris, quam ſic elevat Tertullianus ibid. Cap. 10. *Cederem tibi, ſi Scriptura Paſtoris, quæ ſola Mœchos amat, .·. non ab omni Concilio Eccleſiarum et am veſtrarum, inter apocrypha & falſa judicaretur adultera & ipſa, & inde patrona ſociorum*. Atqui Paſtoris Liber non adulteris tantum, ſed & omnibus cujuſcumque delicti reis indulgentiam promittit. Ergo Tertullianus ſibi turpiter contradicit; vel, ut multo certius videtur, non toti adſcribit Eccleſiæ, quod Mœchos excluſis homicidis & apoſtatis reconciliet; ſed illi Epiſcoporum Epiſcopo, cujus Decretum, Decretique inconſequentiam totis viribus explodit atque ſuggillat. Mihi enim novæ iſtæ probationes Præcedentis reſponſi veritatem omnino confirmare videntur: ſic enim nec fidei turpiter malæ, nec cœcæ libidinis reatum incurrit Tertullianus. 513

Neque tamen ab impingenda Tertulliano malæ fidei, vel ſaltem hæreticæ credulitatis nota plurimum me deterruerint Witaſſii conjecturæ. Fuerit enim Tertullianus acris ingenii, non fuerit a natura mendacii amans. At hæreticus fuit, in Eccleſiam inſigniter blaſphemus, putidus Montani ejuſque Prophetiſſarum admirator. Quid porro non expectari poſſit mali ab homine ejus indolis, præſertim ſi animi calidi ſit & vehementis. Revolvat animo quiſquis forte vixerit cum hæreticis, flagrante præſertim novo diſputationum æſtu; revolvat, inquam, quæ vidit, quæ audivit, quæ legit; mirabor, ſi quid in inſignioribus calumniis miretur novi. Quanquam fieri potuit ut Tertullianus non tam deceptor, quam deceptus fuerit: uti ſupra notavimus contigiſſe Dallæo, qui medios inter Catholicos, & ad Lutetiæ portas degens, tranquilla manu ſcripſit, Pontificios jejunio adſtringi per adventum; iis abundantem cœnam eſuriliabus diebus permiſſam eſſe, &c. quæ vis in Iroquio per annum apud nos commorato tolerari poſſint.

Et vero Tertullianus ille tantæ apud Witaſſium probitatis, turpem Eccleſiæ ac Martyribus ipſis notam inurit, cum in poſtremo capite Libri 514

de Pudicitia exhibet Martyres, qui lapſis libellos concedebant, quaſi abſolutam remittendorum peccatorum poteſtatem ſibi vindicarent, hancque ipſis tribueret Eccleſia. *At tu*, inquit, *jam & in Martyres tuos effundis hanc poteſtatem . ' . Sufficiat Martyri propria delicta purgaſſe. Ingrati vel ſuperbi eſt in alios quoque ſpargere, quod pro magno fueris conſecutus. Quis alienam mortem ſua ſolvit, niſi Dei Filius?* Nemo unus ex his verbis Eccleſiæ tertii ſęculi fidem metiri auſit. Ut quid ergo tanta ceteris fides? *Semel malus* & mendax *ſemper præſumitur eſſe malus*.

Nobis hæc ad perimendam difficultatem e Tertulliano petitam ſufficere videntur. Reſpondent tamen alii quidam apud Witaſſium, hic impugnari a Tertulliano S. Zephyrinum, quia contra receptum hactenus Eccleſiæ morem, Pœnitentię tempus, quod Mœchis, ut homicidis ac idololatris, diuturnum erat, atque ab Epiſcopi voluntate ſuſpenſum, Mœchis multo brevius conſtituiſſet. Ex hac lenitate, ajunt. anſam ſumpſit Tertullianus in pium Pontificem declamandi, quaſi ſimpliciter veniam laxaſſet Mœchis, aliis duobus non item. Facilitatem hanc mirum in modum exaggerat Tertullianus: at exaggeratio hęc tum ex noto Eccleſię uſu, tum ex Tertulliani Scriptis temperanda eſt. Hęc illi, quę ne hęreticum culpent, pene culpant ſanctum fidei Confeſſorem. Ex his reſponſionibus prima mihi longe potior fuerit. Ut tamen ſuus ſit honos ſecundę.

515 Inſt. 1. Niſi Tertulliano Eccleſiaſticam ſui temporis Traditionem referenti fides adhibeatur, nihil jam ex Libris ipſius extundi poterit in gratiam jejunii Antepaſchalis, ceterarumque id genus Traditionum. Atqui id eſt inconveniens eo gravius quod avertere conamur.

516 R. neg. maj Poterit enim ſemper Tertullianus adduci in teſtem Traditionis, cum nec ſibi, nec ceteris Patribus contradicet, cum nullo partium ſtudio abripietur. Atqui & ſibi & ceteris contradicit in pręſenti, caſu, &c.

517 Inſt. 2. Tertullianus eod. Lib. Cap. 12. *Hinc eſt*, inquit, *quod neque idololatriæ, neque ſanguini pax ab Eccleſiis redditur*. Unde ſic: Ideo Tertulliano de jejuniis differenti habetur fides, quia niſi mente læſus ſupponatur, non potuit in univerſo ſęculi ſui conſpectu aliam exhibere diſciplinam, quam quæ ſęculi ſui foret. Atqui eadem militat ratio in præſenti caſu, ubi refert Eccleſiarum diſciplinam erga reos ſanguinis & idololatriæ. Ergo nec ei in hoc caſu fides abnegari debet.

518 R. 1. neg. maj. Non enim ideo pręciſe quantum ad jejunii diſciplinam creditur Tertulliano, quia mentiri non potuerit, cum eum in facto Martyrum deceptum aut deceptorem fuiſſe paulo ante probaverimus: ſed quia de jejuniis differens, nec ſibi, nec aliis adverſatur. Atqui aliud eſt in puncto de quo nunc. Ergo.

519 R. 2. neg. min. Neque enim per Eccleſias intelligit Tertullianus Romanam aut Romanę adhęrentes, ſed ſchiſmaticas factionis ſuę. Unde, quod jam pridem obſervavimus, ſynagogam Montaniſtarum audens nuncupat *Eccleſiam Spiritus*, *Eccleſiam in tribus poſitam*. Vide Pręfationem PP. Benedictinorum ad Cyprianicam Baluſii Editionem.

*Ibid. c. 21.*

520 Inſt. 3. Nemo niſi obtuſus & hebes, qualis certe non fuit Tertullianus, ex principio negato argumentatur tanquam ex conceſſo. Atqui Tertullianus ex obſervata a Catholicis erga homicidas & idololatras ſeveritate

ritate argumentatur contra nuperam iſtorum mollitiem in cauſa mœcho-
rum. Ergo certo conſtare debet Eccleſiam, Tertulliani ævo, pacem idolo-
latris ac homicidis negaſſe, quam tunc primum Mœchis conceſſerat.

Reſp. ut ſemper, diſt. maj. Nemo bonæ fidei, nemo ſibi & aliis conſentiens, 521
nemo non cœcus in Eccleſiam & veritatem furore abreptus, C. ſecus, N. Solu-
tio patet ex dictis. Interim hinc rurſus fulcitur prima noſtra reſponſio.

Objic. 2. Concilium Illiberi, non procul ab urbe Granatenſi, habitum 522
circa an. 305. & cui cum Epiſcopis aliis octodecim interfuit Oſius Cor-
dubenſis, ſic habet Cap. 1. *Placuit inter eos qui poſt fidem Baptiſmi saluta-* T. 1.
*ris, adulta ætate ad templum idolatraturus acceſſerit .·.·. nec in fine eum* Conc. p.
*communionem accipere*. Cap. 2. *Flamines* *, *qui poſt fidem lavacri & rege-* 970.
*nerationis ſacrificaverunt*, &c. *placuit eos nec in fine accipere communionem*.
Cap. 3. *Item Flamines .·.·. ſi poſt Pœnitentiam fuerint mœchati, placuit* Ibid.
*ulterius his non eſſe dandam communionem, ne luſiſſe de Dominica commu-* p. 971.
*nione videantur*. Atqui hic ab ampliſſima Hiſpaniarum Eccleſia denega-
tur abſolutio, tum idololatris, tum certo mœchorum generi. Vel enim
communionis nomine intelligitur abſolutio, quam prioribus ſæculis com-
munionis vocabulo expreſſam fuiſſe fatentur Albaſpineus, Sirmondus,
Petavius in Epiphanium, & tunc nihil remanet difficultatis; vel intel-
ligitur Euchariſtiæ participatio; & tunc in idem recidimus; cum ex Am-
broſio Lib. 2. de Pœnit. Cap. 3. dominicæ carnis communio abſolutio-
nem indivulſe comitari ſoleret: unde quibus negabatur communio Eu-
chariſtica, iis negabatur reconciliatio.

Reſpondent eruditi plures, non hæretici tantum, Calvinus, Magde- 523
burgenſes, & alii, ſed & Catholici, ut Carranza, Toletanus Archiepiſ-
copus, Melchior Canus Lib. 5. de locis Theolog. Cap. 4. Baronius, ejuſ-
demque Inſtituti Bzovius, Bellarminus Lib. 2. de imaginib. Cap. 9. &c.
Illiberitanam Synodum Provincialem, non modo nuſquam ab Eccleſia
fuiſſe generaliter & in omnibus approbatam, ſed & nonnulla complecti,
quæ Novatiani ac Vigilantii erroribus vicina ſint.

At ſolutionem hanc acriter & nervoſe impugnat Ferdinandus de Men- 524
doſa in Opere cui titulus *de confirmando Concilio Illiberitano*; cujus argu-
menta paucis a Cabaſſutio contracta, vel confirmata hæc ſunt, 1. quod T. 1.
Illiberitani Antiſtites viri fuerint pietate & ſcientia conſpicui; 2. quod Conc. p.
eorum Canones qua data occaſione laudati ſint ut minime ſuſpecti a 1034.
Decretorum Collectoribus, Gratiano, Anſelmo, Yvone Carnutenſi,
Burchardo, &c. 3. Quod Arelatenſe Concilium, Auguſtino plenarium,
multos Illiberitanæ Synodi Canones renovaverit, ut quartum, 6. 7.
9. 11um. &c. 4. Quod Synodus Wormatienſis anno 688. Canonem 39. Notit.
iiſdem pene verbis Canonem 39. Illiberitanum repetat: quod & fecit Eccl. p.
72.

 Syno-

* Flamines, juxta Mendozam, ii erant, qui abdicato Gentilium Sacerdotio, fidem cum Baptiſmo ſuſceperant; ſed urgente perſecutione Magiſtratibus dederant munera, ut immunitatis libellos ab iis reciperent, ne ad exercenda ſacrificia cogerentur. Contra vero juxta doctiſſ. Albaſpinæum, Flamines erant Chriſtiani, qui Sacerdotio Gentilium fungebantur, ſeu ambitione acti, ſeu compulſi neceſſitate: hæc enim munia erant patrimonialia, a quibus nemo excuſabatur. Vide Labeum Tom. 1. p. 989. & 1075.

** Ab hac opinione receſſit Baronius, quod & ei gratulatur Mendoza, apud Labb. p. 1073. B. Receſſit & Petavius in notis ad Sineſium.

Synodus Moguntina ſub Rabano Mauro, Illiberitanos aliquot Canones renovando. 5. Quod Concilium Sueſſionenſe gravem, quę inter Hincmarum & alios quoſdam Epiſcopos ſuborta erat, cauſam definiat ex Canone 75. Illiberitano. 6. Quod, fatente Baronio, Innocentius I. auctoritatem prędictis Canonibus conciliat, in ſua ad Exuperium Epiſtola, ubi Cap. 2. loquitur *de veteri obſervatione duriori, quam tamen juſtam reddebant eorum temporum perſecutiones*. 7. Quod Adrianus I. in ea, quam ad ſui defenſionem undecumque concinnavit, Canonum collectione, duos inſerat ex Illiberitana Synodo Canones, ſcilicet 52. & 75. Hac ergo pretermiſsa ſolutione, quam improbare debuerat Grabriel Muſson.

525 Reſp. ad 1. neg. min. & dico communionis nomine in prędictis Canonibus intelligi, non abſolutionem, ſed Euchariſtiam, quę ut nunc apud nos reis ad mortem damnatis negatur, ſic & juxta Illiberitanos Patres, graviorum criminum conſciis negari debuerit. Etſi enim fatemur Concilia & Patres communionis vocabulo ſępius uſos fuiſse, ut abſolutionem deſignarent: at nobiſcum fatentur omnes, eodem nomine frequenter expreſsam fuiſse 1. Euchariſtię participationem, ut in hoc Cypriani textu Epiſt. 54. *Communicatio a nobis danda eſt, ut quos excitamus ad prælium, non inermes ac nudos relinquamus, ſed protectione corporis ac ſanguinis Chriſti muniamus*. 2. Canonicam cum Eccleſia reconciliationem, quę fiebat per impoſitionem manuum; ut in iſto Concilii Arauſicani I. Can. 3. *Qui recedunt de corpore, Pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione eis communicari*: ubi indirecte at ſimul perſpicue aſtruitur prȩcipua quędam communicatio, quę fiebat per manuum impoſitionem. Ergo jam ad minus dubium eſt, utram deſignare intenderint Illiberitani Pręſules. Atqui exigit ęquitas, exigit & ratio, ut in hujuſmodi dubiis ea pręferatur opinio, quę Synodo ex Sanctis conſtan-

Not. t, ti nihil barbari affingit. *Ecquis*, ait hic Cabaſſutius numer. 7. *non ab-*

p. 72. *horreat & deteſtetur, Pœnitenti veniam in ipſo vitæ exitu*, (imo diu ante exitum) *atque imminentis jam irrevocabilis judicii limine, ſuppliciter & lacrymoſe roganti, reconciliationis opem in tanto diſcrimine ſubtrahere? Quis non perhorreſcat illius crudelitatem, qui prohiberet ne quiſquam manum auxiliarem illi porrigeret, qui ſua culpa in gurgitem prolapſus, & jam in fluctibus immergendus, ſupplices manus tenderet, ut diſcrimini eriperetur; præſertim ſi facillime, & abſque liberatoris periculo eripi poſſet*, &c. Ergo *ne diram immanitatem, quam Eccleſia in hæreticis Novatianis & Montaniſtis ſemper execrata eſt, in iſtud Concilium refundamus, illa communionis in ipſo exitu ſtatuta privatio, nullatenus reconciliationis, ſed Euchariſtiæ Sacramentum adimere cenſenda eſt*.

525 Confirm. I. quia, ut ſolide Nat Alexander citat. Diſsert. 7. Prop. 3. Communio *Dominica*, Communio *pacis* vel *panis*, de qua edunt Fideles, vel a qua ſe abſtinent; Communio demum quę a Diaconis in neceſſitatis caſu confertur; vel ſolemnis eſt ac cęremonialis cum Eccleſia reconciliatio, vel Euchariſtia, non autem abſolutio a peccatis, ut ex tota liquet traditione, quæ ubicumque Epithetum, *Dominica*, addit, Euchariſtiam deſignat, &c. Atqui Communio de qua Illiberitani Patres, & iiſdem *Dominica* vocatur, & de ea *edere* dicuntur Fideles, &c. Sic Can. 3. *Si poſt Pœnitentiam fuerint mæchati, placuit ulterius eis non eſſe dandam com-*

*communionem ; ne luſiſſe de* DOMINICA *communione videantur*. Sic Can. 47. *Si quis Fidelis habens uxorem . ٠ . rurſus fuerit mœchatus , placuit ulterius non* EDERE *eum de communione pacis* , ſeu , ut alii legunt , *de communione panis* . Sic Canon. 54. decernitur ut parentes qui ſponſaliorum fidem fregerint, *triennii tempore abſtineant ſe a communione* . Ut autem recte dicitur quis ab Euchariſtia abſtinere , ſic peſſime, & nunquam apud Scriptores Eccleſiaſticos , dicitur quis abſtinere ſe ab abſolutione . Sic demum Can. 32. fit Diaconis poteſtas dandæ in aliquo caſu communionis; non utique abſolvendi ſacramentaliter.

Confirm. 2. & ſimul valide impetitur Bellarminus , qui Synodum hanc nuſquam ab Eccleſia probatam fuiſſe contendit . Nempe vero vix aliam quam Illiberitanam Synodum ſpectant hæc Innocentii I. verba cit. Epiſt. 3. *De his obſervatio prior durior . ٠ . Nam cum illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent , ne communionis conceſſa facilitas homines de reconciliatione ſecuros non revocaret a lapſu , negata* MERITO *communio eſt* . Ubi probabiliſſimum eſt Illiberitanam ſeveritatem ab Innocentio approbari . Atqui non is erat innocentius qui abſolutionis Sacramentalis, ſincere & diu expetitæ denegationem in ipſo mortis articulo approbaret . Ergo Illiberitanos Canones de ſola Euchariſtia communione intellexit. 527

Confirm. 3. quia varia Concilia pœnas Illiberi ſancitas renovarunt, ut Colonienſe, ſub Carolo Craſſo quod Can. ſuo 26. Canonem 13. Illiberitanum de neganda in exitu communione virginibus poſt ſuam conſecrationem lapſis approbavit : quod & fecit Concilium III. Moguntinum ſub Arnulfo; aliud item Moguntinum ſub Rabano Mauro . Atqui nemo dixerit poſtrema hæc Concilia , contra notiſſimum temporis ſui morem , quo jam remitti cœperat Pœnitentialis diſciplinæ ſeveritas; & contra Nicæni Concilii legem , Pœnitentibus abſolutionem denegaſſe . Ergo communionem ab Illiberitana Synodo denegatam , de Euchariſtica intellexerunt, & eo ſenſu ſuſceperunt. Ita poſt Mendozam Nat. Alexander. 528

Inſt. 1. Illiberitani Patres ſic ſanciunt Can. 69. *Si quis forte habens uxorem , ſemel fuerit lapſus , placuit , eum quinquennium agere de ea re Pœnitentiam , & ſic reconciliari ; niſi neceſſitas infirmitatis coegerit ante tempus dare communionem* . Atqui , inquiunt Bellarminus & Albaſpinæus * planum eſt hic ſynonyma eſſe reconciliationis & communionis nomina . Ergo &c. Miror, miror objectionem hanc a Nat. Alexandro , a G. Muſſon , &c. prætermiſſam fuiſſe. 529 T. 1. Conc. p. 977. * Ibid. p. 1004.

Reſp. neg. min. nihil eſt enim cur reconciliationis & communionis vocabula hic promiſcue ſumi dicantur. Docet enim breviter pro more ſuo Synodus, 1. conjugatum, qui ſemel lapſus ſit , poſt quinquennalem Pœnitentiam reconciliari debere . Sed quia hinc inferri poterat privandum eum eſſe communione ; quia , ob præcedentium Canonum auſteritatem , quod non concedebatur, videbatur negari; docet 2. eadem Synodus quod urgente neceſſitate , ante emenſum Pœnitentiæ curriculum & reconciliari debeat, & communione refici . Nihil ſane abſurdi habet noſtra hæc interpretatio : ſed & nihil habet violenti. 530

Inſt. 2. Quicumque reconciliabantur, participabant Euchariſtiæ . Atqui aliud dicendum erit, ſi prædicti Canones ſenſu noſtro intelligantur. 531

Reſp. neg. maj. quæ licet ut plurimum prioribus ſeculis vera foret, non 532

tamen ſemper, & multo minus ubi de publica Pœnitentia ſermo erat. *In tertio enim Pœnitentiæ gradu*, inquit ibid. Albaſpinæus, *Pœnitentes & ſubſiſtentes erant reconciliati, nec tamen participabant Euchariſtiæ*.

533 Inſt. 3. iidem. PP. ſtatuunt Can. 22. quod *ſi quis de Catholica Eccleſia ad hæreſim tranſitum fecerit, rurſuſque recurrerit*, ei Pœnitentia non denegetur, & *poſt decem annos præſtari communio debeat*. Hic a communi legis ſeveritate excipiuntur hæretici, quatenus ad Pœnitentiam & communionem admittuntur. Atqui exceptio regulam firmat in contrarium, quoad eos qui non excipiuntur. Ergo ceteris præter hæreticos negabatur Pœnitentia & communio.

534 Reſp. neg. maj. Favor enim hæreticis ad Eccleſiam reverſis conceſſus in eo erat, quod iis poſt decem annorum Pœnitentiam plena reconciliatio per Euchariſtiam tribueretur; ceteris vero etiam in morte negaretur Euchariſtia. Abſit vero ut his negata fuerit Pœnitentia; cum hanc in Novatianis crudelitatem ſemper deteſtata fuerit Eccleſia. Imo ne ipſi quidem Novatiani denegabant Pœnitentiam, ad quam hortabantur, ſed poſt Pœnitentiam, abſolutionem. Ergo ne Patres Illib. Novatianis duriores faciamus, verba eorum benigno ſenſu nobis interpretanda ſunt.

535 Inſt. 4. Tam potuere Patres Illiberitani abſolutionem quibuſdam graviorum ſcelerum reis denegare, quam id erga capitaliter reos facere potuit Eccleſia Anglicana & Gallicana. Atqui, &c.

536 Confirm. Ideo Canones Illiberitanos lenire conamur, ne alioqui ſancti Præſules Novatianam immanitatem æmulati videantur. Atqui ab ea ſemper procul diſtabant, etiamſi certis criminibus abſolutionem in exitu negaſſe ſupponantur. Non enim inficiabantur cum Novatianis datum eſſe Eccleſiæ poteſtatem delicta condonandi; quod hæreticum fuiſset; ſed tantum ea utendum eſse certis in caſibus; ne latior delictis janua aperiretur: ſeu ut in materia prope ſimili ait Auguſtinus Epiſt. 185. n. 45. *non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore diſciplinæ*.

537 Reſp. 1. non hic inquiri quid ab Illiberitanis Patribus fieri potuerit, ſed quid reapſe factum ſit. Non probatur autem factum, quod ad ſummum probatur fieri potuiſse.

538 Reſp. 2. neg. maj. 1. quia conſuetudo reis Pœnitentiam denegandi, nedum ullo ſancita ſit Concilio, indirecte a Rom. Pontificibus reprobata eſt, ut patet tum ex Cap. *Agnovimus*, XXVI. q. 6. tum ex Cap. *Si Presbyter*, ibid. ubi Julius Papa: *Si Presbyter Pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum*. Egregiam porro laudem, ſi præluſerint Illiberitani Patres opinioni, quæ juxta Cœleſtinum horrenda eſt, juxta Julium, Sacerdotem facit reum animarum. 2. Quia eadem conſuetudo ut barbara, Clero & populo flagitante, ſublata eſt. 3. Quia longum erat diſcrimen inter caſum rei qui capitale crimen commiſerat, & idololatræ vel mœchi de quibus ſermo eſt in Illiberitana Synodo. Prior poſt crimen, & antequam a juſtitiæ Miniſtris apprehenderetur, ſibi per Pœnitentiam conſulere poterat. Quin & inſciis Principe vel judicibus poterat peccata in carcere confiteri; prout apud Gregorium Turonenſem Lib. 5. Hiſtor. Cap. 25. fecit Dacco quidam, qui *a Presbytero, Rege* Chilperico *neſciente, Pœnitentiam petiit, qua accepta interfectus eſt*. Contra vero admiſsa, quam affingunt adverſarii Synodo Illiberitanæ, diſci-

Cap. 12. & 13.

diſciplina, nemo, niſi Canonum tranſgreſſor, miſerum qui ſemel lapſus eſſet, etiam poſt decem, viginti & eo plus Pœnitentiæ annos, abſolvere potuiſſet. Id autem, *quid rogo, aliud eſt quam morienti mortem addere*; ait Cœleſtinus cit. Cap. *Agnovimus*: imo viventem deſperationi quotidianæ devovere.

Ad confirm. fuiſſet utique diverſa Montaniſtarum & Catholicorum fides. 539
Sed quid ad rem, ſi e diſparibus principiis eadem utrique quoad mortem animarum eruerint conſectaria? Imo quadantenus acerbior fuiſſet Catholicorum agendi ratio, quam Montaniſtarum. Hi enim exiſtimabant ſibi a Chriſto vetitum eſſe ne abſolverent; illi norant penes ſe eſſe liberam abſolvendi facultatem.

CONCLUSIO II. Nulla certa ratione probatur negatam olim generaliter fuiſſe abſolutionem Pœnitentibus qui eam tantum in extremo morbo ſincere petiiſſent. Sicubi vero viguit hæc diſciplina, nec diu admodum, nec ubique.

Concluſio pro prima parte eſt contra Arnaldum, Lib. de freq. communione, Morinum Lib. 10. Cap. 4. Nat. Alexandrum, & alios quos ſequuntur Witaſſius, Muſſon, &c. His autem omnibus non una eſt hujus ſuæ opinionis ratio. Alii nempe, ut Arnaldus, eo tendunt ut probent ſemper ab Eccleſia priorum ſæculorum flocci factam fuiſſe abſolutionem ſine prævia ſatisfactione impenſam. Alii hac ſepoſita opinatione, rigidiorem ſententiam amplectuntur, non quia rigidior ſit, ſed quia veteribus monumentis magis congruere ſibi videatur. Eadem de cauſa propendemus nos in oppoſitam: etſi ſponte fatemur hic omnia pene referta eſſe ambagibus.

Prob. 1. pars, 1. quia non improbabiliter ſolvi poſſunt contrariæ par- 540
tis argumenta, ut paulo poſt compertum erit.

Prob. 2. quia Cyprianus, qui plus faceſſit moræ, non minimum partes 541
noſtras juvat. Sic enim loquitur in celebri ad Antonianum Epiſtola, an. 252. *Jacet ecce ſaucius frater, ab adverſario in acie vulneratus. Inde diabolus conatur occidere quem vulneravit: hinc Chriſtus hortatur ne in totum pereat quem redemit. Cui de duobus aſſiſtimus, in cujus partibus ſtamus? Utrum ne diabolo favemus ut perimat, & ſemianimem fratrem jacentem, ſicut in Evangelio Sacerdotes & Levites prætérimus? An vero ut Sacerdotes Dei & Chriſti, quod Chriſtus & docuit & fecit imitantes, vulneratum de adverſarii faucibus rapimus, ut curatum Deo reſervemus.* Pearſ. p. 247.

Et infra: *Miror autem quoſdam ſic obſtinatos eſſe, ut dandam non putent lapſis Pœnitentiam, aut Pœnitentibus exiſtiment veniam denegandam, cum ſcriptum ſit: Memento unde excideris, & age Pœnitentiam*, &c. *Quod utique ei dicitur, quam conſtat cecidiſſe, & quem Dominus hortatur per opera rurſus exurgere .·. Alio item loco Pœnitentiæ tempus datur, & Pœnitentiam non agenti Dominus comminatur: Habeo*, inquit, *adverſus te multa, quod uxorem tuam Jezabel .·. ſinis docere & ſeducere ſervos meos, fornicari & manducare de ſacrificiis .·. Ecce ego mittam eam in lectum, & qui cum ea fornicati ſunt, in maximam tribulationem: niſi Pœnitentiam fecerint ab operibus ſuis: Quos utique ad Pœnitentiam Dominus non hortaretur, niſi quia Pœnitentibus indulgentiam pollicetur*, &c. Atqui omnia hæc S. Doctoris principia invicte probant, non negandam, proinde nec ab ipſo negatam fuiſſe reconciliationem, iis qui tantum in exitu, ſincere tamen, eam expeterent. Hos enim & redemit Chriſtus; hos ad Ibid. p. 248.

Pœ-

Pœnitentiam hortatur: hos ſemianimes præterit Sacerdos, ut viatorem in via Jericho vulneratum, cum iis opem ſuam negat. Ergo vel ſe ipſum proprio mucrone percuſſit Cyprianus, cum paulo poſt infirmos a pace excludere videtur; vel ejus verba leniori ſenſu intelligi debent: de quo infra:

542 Prob. 3. tum ex Julio I. qui anno juxta Pithœos circiter 345. hæc ſcribebat: *Si Presbyter Pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum .·. quia vera converſio in ultimo tempore eſſe poteſt*, ut fuit in latrone. Tum ex Cœleſtino citata jam ſæpius Epiſt. 2. ubi ſic: *Agnovimus Pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, qui de Dei pietate deſperet*, &c. Unde ſic: Si negata fuiſſet Pœnitentibus in exitu veniam toto corde deprecatis abſolutio, id utique non ignoraſſet Cœleſtinus, multoque minus Julius I. eo natus tempore, quo diſciplina hæc vigeret. Atqui hanc uterque prorſus neſciit. An enim in impiam, atque animarum ſaluti ſacrilege exitialem traducere auſi eſſent diſciplinam, quam ſanctiores quique & Doctiores Epiſcopi calculo ſuo muniiſſent? Nemo facile credet.

543 Confirmant id plures cum Tournelyo ex Can. 13. Concilii Nicæni, ubi hæc leguntur: *De his qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regulariſque ſervabitur; ita ut ſi quis egreditur e corpore, ultimo & maxime neceſſario Viatico minime privetur .·. Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter dare debebit*.

T. 2. Conc. p. 42.

Verum mihi probatio hæc imminui poſſe videtur. Prima enim hujus Canonis pars, quatenus legem antiquam renovat, eos reſpicit, qui dum ſani eſſent, Pœnitentiam inchoaverant, nec præ morbo potuerunt perficere: Tum quia de hoc infirmorum genere loquuntur primi ejuſdem Concilii Canones: Tum quia alioqui pars hujus Canonis ſecunda nihil aliud aſtrueret quam prima. Quod vero ad ſecundam ejus Canonis partem ſpectat, dici facile poteſt in ea jus novum condi quoad infirmos, qui necdum Pœnitentiam incepiſſent. Non quærimus porro in præſenti, quid quarto ſæculo ſancitum ſit: vix enim negaverit quiſpiam, ſubortam tunc fuiſſe in Eccleſiaſtica diſciplina mutationem; ſed quid potiſſimum a Decii perſecutione ad uſque Diocletiani & Maximiani perſecutionem circa ægrotos necdum antea Pœnitentes fuerit obſervatum. Ab his autem non ita recte extricat ſe Tournelyus.

Morin. l. 10. c. 3.

544 Prob. 2. pars: ſicubi viguit auſtera hæc diſciplina, ſane in Africa: cum ſolus pene Cyprianus gravem in præſenti difficultatem moveat. Ad ſummum vero a Deciano perſecutionis exitu, id eſt ab an. 251. perſeveraverit uſque ad Concilium Nicænum, cum nulla ejus ante Decium certa extent veſtigia. Sic autem nec ubique, nec admodum diu ſubſtitit. Quin & ſummopere dubium eſt an ſubſtiterit aliquando; ut ex objectionum ſolutione non improbabili innoteſcet.

545 Objic. 1. S. Cyprianus poſt verba ſuperius relata num. 49. ſic concludit: *Idcirco Pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum ſuorum toto corde & manifeſta lamentationis ſuæ profeſſione teſtantes, prohibendos omnino cenſuimus a ſpe communicationis & pacis, ſi in infirmitate atque in periculo cœperint deprecari; quia rogare illos non delicti Pœnitentia, ſed mortis urgentis admonitio*

Pearſ. p. 248.

*nito compellit; nec dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitavit eſſe moriturum*. Atqui hic perſpicue & evidenter negatur abſolutio iis omnibus qui in periculo ſolum veniam deprecari cœperint. Ergo adducti ſupra S. Martyris textus ad eos qui ſani Pœnitentiam inchoaverant, reſtringi debent.

Reſp. neg. min. 1. quia, ut animadvertit Bagotius Diſſert. 2. de Pœnitentia palam eſt ex toto Epiſtolæ hujus contextu Cyprianum de *ſacrificatis* tantum loqui. Quæ autem de uno ſceleris genere dicuntur, ad cetera, niſi premente evidentia, trahi non debent. 2. Quia nec perſpicuum eſt S. Martyrem de omnibus ſacrificatis loqui, ſed de iis tantum, qui ne quidem *in infirmitate atque in periculo* eam exhibent Pœnitentiam, cujus æger capax ſit; unde nec *dolorem delictorum ſuorum & toto corde manifeſtæ lamentationis ſuæ profeſſione* teſtantur, ita ut in his nulla *delicti Pœnitentia, ſed ſalus mortis urgentis* timor percipiatur. An vero quia quibuſdam aperte hypocritis negata fuerit reconciliatio, hæc ideo ceteris omnibus negata fuiſſet? Quid enim ſi quis jam correptus morbo, hinc quidem veniam poſtulaſſet a Cypriano; inde autem miſiſſet ad tyrannos declaratum, ſe idololatriam ſuam ſimul & idola deteſtari, paratum eſſe & fortunæ & reſiduæ vitæ jacturam pati, ut ſcelus ſuum redimat; nihil prohinc optatius ſibi contingere poſſe, quam ut pro nomine Chriſti vivus flammis tradatur: an huic pacem negaſſet Cyprianus? Ergo cum negavit, iis, ut merito conjicere eſt, ſolis negavit, qui forte ſibi ſuiſque veriti, poſtrema expectabant vitæ momenta, ut denuo fidem citra periculum profiterentur. Inde vero quid ſerii contra nos? 546

Reſp. 2. incertum eſſe an ipſis etiam *ſacrificatis* pacem omnino denegaverit Cyprianus, an ſolum participationem Euchariſtiæ, aut perfectam illam cum Eccleſia reconciliationem, vi cujus lapſi in priorem reſtituti ſtatum cum Fidelibus ceteris in oratione, ac oblationibus participabant. Nempe vero ſumme ambiguum eſt apud antiquos nomen *communicationis*, ac *pacis*, quo utitur S. Martyr. Quandoque enim idem eſt cum abſolutione Sacramentali, quandoque idem ſibi vult ac Euchariſtica communio, vel reconciliatio cum Eccleſia, ut patet ex Cypriani Epiſtol. 12. ubi Diaconis facultatem concedit dandæ pacis ac reconciliationis; non tamen, ut ſuo loco probabimus, ſacramentaliter abſolvendi. Ergo de ſenſu vocum illarum judicari debet ex ſubjecta materia & circumſtantiis. Atqui hæ & illa exigere videntur ut Cypriani textus non de omnimodæ reconciliationis denegatione intelligatur. Stat enim hæc S. Doctoris ſermocinatio: *Scriptura ſceleſtiores quoſque hortatur ad Pœnitentiam, non hortaretur, niſi veniam ſponderet. Favet partibus diaboli, qui ſemianimem fratrem non conatur ex inferi faucibus eripere. Ergo ei etiam, qui ſero, ſed tandem aliquando vere reſipiſcit, non debet negari abſolutio*. Non ſtat autem conſecutio directe contraria, ut vel minimum attendenti patet. 547

Inſt. 1. Præſumit Cyprianus non eſſe *delicti Pœnitentiam* in iis, qui ſolum urgente morte reconciliationem petunt. Atqui cum præſumptione hac ſtare non poteſt conceſſio abſolutionis. 548

Reſp. diſt. maj. Præſumit de omnibus neg. maj. ob rationes allatas nu. 546. Præſumit de quibuſdam extrema pene momenta expectantibus, 549

Subd.

Subd. Præſumit quantum ſatis eſt ut iis ſingulares Eccleſiæ gratiæ, Eucharistia nimirum & plena ac perfecta reconciliatio negentur, C. præſumit ita ut, quod paulo ante impugnavit, contendat diabolo cooperandum eſſe, ut *in totum pereat quem redemit* Chriſtus, N.

550 Inſt. 2. Juxta Cyprianum, generatim *non eſt dignus in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitavit eſſe moriturum*. Atqui grande acciperet ſolatium, qui abſolutione donaretur.

551 Reſp. 1. his Cypriani verbis non percelli eos qui in gravi ac diuturno morbo ſerium delicti dolorem *manifeſtæ lamentationis ſuæ profeſſione* teſtati eſſent. Et vero juxta Cyprianum ibid. Deus Jezabel etiam in lectum miſſam, id eſt, juxta Interpretes plurimos, gravi afflictam morbo, hortabatur ad Pœnitentiam; quam & utiliter fecit latro cruci affixus, qui nonniſi ſub vitæ finem cogitavit ſe eſſe moriturum. Ergo Cypriani verba ad certam infirmorum ſpeciem reſtringi debent, ut ſupra. Inde vero graviter infringitur generalior adverſariorum opinio.

552 Reſp. 2. diſt. maj. Non eſt dignus accipere ſolatium, prout ceteri Fideles, qui totos ſe Pœnitentiæ laboribus dederunt, C. Non eſt dignus ullo prorſus ſolatio, N. Et certe obſervat Innocentius I. denegatam non fuiſſe hujuſmodi infirmis Pœnitentiam. Sed quibus concedebatur Pœnitentia, iis nuſquam denegata fuit venia peccatorum. Ergo.

553 Inſt. 3. Illam eamdem infirmis pacem negat Cyprianus, quam concedit Pœnitentia functis. Atqui poſtrema hæc in abſolutione Sacramentali ſita erat.

554 Reſp. diſt. maj. Eandem quantum ad aliquid, C. eandem adæquate & quantum ad omnia, N. Pax Pœnitentibus conceſſa & Euchariſtiam, & Canonicam cum Eccleſia reconciliationem complectebatur. Hæc autem, quorum prius bono quocumque præſtantius eſt, infirmis, qui ad morbum uſque non reſipuerant, ſevere denegabantur.

555 Inſt. 4. Cyprianus, antequam illud de quo loquimur Decretum cum ſuis Coepiſcopis emiſiſſet, fiduciario ſeu proviſorio Decreto ſtatuerat, dandam eſſe pacem lapſis qui Martyrum libellos obtinuerant. Atqui nulla iſtorum præ aliis fuiſſet prærogativa, ſi lapſi omnes pacem in ipſa infirmitate obtinuiſſent. Minor conſtat. Prob. maj. ex Epiſt. 14. apud
Pearſ. Pearſonium 19. ubi ſtatuit Cyprianus, *ut qui libellum a Martyribus acceperunt ∴ ſi premi infirmitate aliqua & periculo cœperint, exomologeſi facta, &*
p. 198. *manu eis a* Sacerdotibus *in Pœnitentiam impoſita, cum pace a Martyribus ſibi promiſſa ad Dominum remittantur; ceteri vero qui nullo a Martyribus libello accepto invidiam faciunt*, nimiæ nos ſeveritatis accuſando; *quoniam non paucorum, nec Eccleſiæ unius, nec unius Provinciæ, ſed totius Eccleſiæ hæc cauſa eſt, expectent ante de Domini protectione Eccleſiæ ipſius publicam pacem ∴ Qui ſi nimium properant, habent in ſua poteſtate quod poſtulant ∴ Acies enim adhuc geritur, & agon quotidie celebratur: ſi commiſſi vere & fortiter pœnitet ∴ Qui differri non poteſt, poteſt* Martyrium ſubeundo *coronari*. Hic infirmis; Martyrum intuitu conceditur, quod negatur ceteris.

556 Ut intelligatur ſolutio, evolvendus eſt imprimis ſtatus controverſiæ Cyprianum inter & lapſos, ipſoſque fidei Confeſſores ſubortæ. Is porro ſic ſe habet. Cum furente Decianæ perſecutionis æſtu, quæ Fabianum Rom. Pontificem ſuſtulit an. 250. e Chriſtianis plures lapſi eſſent, alii

Digitized by Google

alii idolis ſacrificando, alii thus adolendo, alii perſecutionem, acceptis Magiſtratu libellis, redimendo; hi ne a Fidelium ſocietate diutius ſejungerentur, Martyrum carceres circuierunt, & importunis precibus commendatitias ab iis litteras extorſerunt; quarum formulam his refert verbis Cyprianus Epiſt. 17. *Univerſi Confeſſores Cypriano Papæ ſalutem. Scias nos univerſis de quibus apud te ratio conſtiterit quid poſt commiſſum egerint, pacem dediſſe, & hanc formam per te & aliis Epiſcopis innoteſcere volumus. Lucianus ſcripſit.* Pamel. p. 41.

Adverſus præpoſteram hanc Confeſsorum indulgentiam, quæ etiam, quod horrendum, a quibuſdam data pecunia comparabatur, totis viribus inſurrexit Cyprianus. Monuitque Epiſt. 10. Martyres, quos inter Lucianus quidam, vir invicti roboris, ſed nimiæ facilitatis, quia diſciplinæ ignarus; ut in concedendis ejuſmodi libellis cautiori ac prudentiori paſsu gradirentur. Simul vero lapſorum audaciam gravi repreſſit ſtylo, toto præſertim Tractatu de lapſis.

Interim vero acceptis a Clero Romano Epiſtolis, Sede per Fabiani martyrium & mortem vacante; quibus ſancitum erat, ut lapſorum, *qui moras poſſunt dilationis ſuſtinere, in ſuſpenſo cauſa teneatur;* donec alium Deus Eccleſiæ Rom. Pontificem dederit. Iis *autem, quorum vitæ ſuæ finem urgens exitus dilationem non poterit ferre, acta Pœnitentia, cum ſpes vivendi ſecundum hominem nulla ſubſtiterit, ita demum caute & ſollicite ſubveniatur:* Cyprianus pari, id eſt, proviſorio etiam Decreto ſanxit, *ut qui libellum a Martyribus acceperunt, & auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis ſuis poſſunt, ſi premi infirmitate aliqua & periculo cœperint*, &c. ut ſupra. Ubi, prout notat Tillemontius in Cyprian. art. 13. id quod omnibus infirmis a Romano Clero indiſtincte conceſsum erat, iis ſolum a Cypriano indulgetur, qui *libellum a Martyribus acceperunt.* Ep. 5. ap. Cypr. T. 2. p. 75.

Demum tota lapſorum cauſa in Synodo, quam probavit Cornelius S. Pontifex, diſcuſsa, decretorio, quod utinam extaret, judicio conſtitutum eſt, *ut nec in totum ſpes communicationis & pacis lapſis denegaretur, ne deſperatione deficerent*, &c. *nec tamen rurſus cenſura Evangelica ſolveretur, ut ad communicationem temere proſilirent, ſed traheretur diu Pœnitentia .˙. & examinarentur cauſæ ſingulorum*, &c. Ita Cyprianus cit. toties Epiſt. Pamelio 52. apud Pearſon. 55. ubi nulla libellorum a Martyribus datorum ratio haberi videtur, ut animadvertit Tillemontius ibid. art. 23. p. 98. His præmiſſis, quæ ut ſcite intelligantur, omnes pene Cypriani Epiſtolas perlegi oportuerit.

Reſp. 1. nullum forte, niſi nomine tenus, fuiſse inter lapſos diſcrimen ratione libellorum a Martyribus acceptorum; quia vix unus quipiam erat lapſus, qui libellos non accepiſset, aut accipere poſset; cum eos plena ac longe faciliori manu daret Lucianus. Unde conjici poſſit, hanc libellorum mentionem injectam fuiſse a Cypriano urbanitatis cauſa, atque ut erumpens apud Confeſsores murmur, & ſparſam de ſe aſperitatis opinionem cohiberet. Ita pene Tillemontius Art. 13. pag. 75. 557

Reſp. 2. neg. min. ut enim magna foret *libellatorum* præ aliis prærogativa, ſatis eſt ut illi ad Euchariſtiam admitterentur in exitu, hi vero non item. Atqui ſic ſe res habebant. Pax enim libellatis conceſsa ea ipſa erat, juxta Cyprian. Epiſt. 14. quam ipſis concedi rogaverunt Martyres; 558

& quam

& quam Clerus Romanus jam proviſorie decreverat : hæc autem erat Euchariſtica communio, ut animadvertit idem qui ſupra Hiſtoricus pag. 74. Itaque vi Proviſorii Decreti ſuus, iſque non mediocris erat honos Martyrum libellis; cum & iis muniti, ſi ſani eſsent, indulgentiam multo facilius conſequerentur, & infirmi ſacra præ ceteris reficerentur communione.

559 Objic. 2. Concilium Arelatenſe I. an. 314. Canon. 22. hæc ſtatuit. *De his qui apoſtatant, & nunquam ſe ad Eccleſiam repræſentant, ne quidem Pœnitentiam agere quærunt, & poſtea infirmitate arrepti petunt communionem, placuit eis non dandam communionem niſi revaluerint, & egerint dignos fructus Pœnitentiæ*. Hic communionis nomine intelligitur abſolutio, ad quam prærequiruntur digni Pœnitentiæ fructus. Atqui hæc negabatur infirmis, &c.

T. 1. Conc. p. 1429.

560 Reſp. neg. maj. cum enim ad ſacram ſynaxim digni etiam requirantur Pœnitentiæ fructus, non minus de Euchariſtia quam de abſolutione intelligi poteſt prædictus Canon; imo magis cum *communionis* nomen in aliis Canonibus participationem Euchariſtiæ exprimat. Sic Canon. 11. puellæ fideles *quæ gentilibus junguntur, aliquanto tempore a communione* ſeparantur. Dicitur autem quis ab Euchariſtia, vel Fidelium communione, non autem ab abſolutione ſeparari.

561 Objic. 3. S. Innocentius I. ab Exuperio quid agendum foret cum Peccatoribus, qui tantum in extremis Pœnitentiam & confeſſionem poſtulant, ſic reſpondet: *De his obſervatio prior, durior; poſterior interveniente miſericordia inclinatior eſt. Nam conſuetudo prior tenuit ut concederetur Pœnitentia, ſed communio negaretur. Nam cum illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis conceſſa facilitas homines de reconciliatione ſecuros non revocaret a lapſu, negata merito communio eſt, conceſſa Pœnitentia, ne totum penitus negaretur, & duriorem remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſtquam Dominus noſter pacem Eccleſiis ſuis reddidit, jam terrore depulſo, communionem dari abeuntibus placuit, & propter Domini miſericordiam quaſi Viaticum profecturis, & ne Novatiani hæretici negantis veniam, aſperitatem & duritiam ſequi videamur. Tribuitur ergo cum Pœnitentia extrema communio, ut homines hujuſmodi vel in ſupremis ſuis Pœnitentes, miſerante Salvatore noſtro a perpetuo exitio vindicentur*. Atqui, ait Morinus Lib. 10. c. 1. n. 10. luce clarius eſt, communionem quam olim negatam fuiſse dicit Innocentius; ipſam eſse a peccatis abſolutionem, communio enim quæ vocatur ſimpliciter *reconciliatio*: quæ tandem conceſsa eſt, ne Eccleſia *Novatianorum*, *veniam* ſeu abſolutionem *negantium*, *aſperitatem ſequi videretur*; quæ demum *a perpetuo exitio vindicat*, ipſiſſima eſt Sacramentalis abſolutio. Atqui communio, de qua loquitur Innocentius, &c.

Obiit an. 417.

562 Reſp. ad 1. neg. min. & dico Innocentium per communionem intellexiſse vel Euchariſtiam, vel plenam & Canonicam cum Eccleſia reconciliationem. Nempe vero juxta Innocentium hujuſmodi peccatoribus nunquam denegata eſt Pœnitentia. Atqui ex conſtanti Patrum adverſus Novatianos dimicantium doctrina, fruſtra eſt Pœnitentia, ſi non ſequatur venia. Ergo ne vel ſecum, vel cum aliis pugnet Innocentius, verba ejus de Sacramentali abſolutione intelligi non debent. Nec nocet ratio triplex in contrarium propoſita.

Non

Non 1. quæ ut concluderet invicte, neceſsum foret ut Veteres *reconciliationis* nomine, nihil aliud intellexiſsent, quam abſolutionem. Atqui contra per hanc vocem non raro intellexerunt Canonicam illam cum Eccleſia reconciliationem, quæ fiebat per impoſitionem manuum, ſic Concilium Arauſicanum I. Can. 3. *Qui recedunt de corpore, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione eis communicari, quod morientis ſufficit conſolationi*: ubi præter abſolutionem indicatur alia reconciliationis ſpecies per manus impoſitionem. Sic & Concilium Carthaginenſe IV. Can. 78. *Pœnitentes qui in infirmitate Viaticum Euchariſtiæ*, adeoque & huic præviam reconciliationem Sacramentalem acceperint, *non ſe credant abſolutos*, ſeu plene reconciliatos *ſine manus impoſitione*. Ergo reconciliationis nomen, ut & communionis, adeo æquivocum eſt, ut hinc certi nihil extundi poſſit. 563 T. 3. Conc. p. 1448.

Non 2. Cum enim Novatiani & abſolutionem omnem, & Euchariſtiam graviter reis denegarent, nihil aptius, quo ab illorum aſperitate omnino recederetur, ſtatuere potuit Innocentius, quam ut hæc ipſis etiam in exitu Pœnitentibus concederentur. At non ideo ſupponit omnia hæc juxta veterem diſciplinam fuiſse olim denegata. Vix profecto ſibi quis in animum induxerit, Patres qui tanto impetu Novatianos oppugnarunt, id feciſse in praxi, quod theoretice execrari videbantur. 564

Non 3. Tum quia & ea vis Euchariſtiæ a Veteribus, Innocentio præſertim & Auguſtino tribuitur, ut *a perpetuo exitio* vindicet; tum quia alioqui diſciplina prior duro ac totali exitio miſeros peccatores tradidiſset, iis non modo Viaticum ſalutis Euchariſtiam, ſed & abſolutionem etiam denegando. Id autem quod nunc veluti barbarum & impium deteſtatur tota Chriſti Eccleſia, quis olim pie & ſancte factum crediderit? 565

Inſt. 1. Ex Innocentio durior erat vetus diſciplina. Atqui durior non fuiſset, ſi vel canonicam tantum reconciliationem, vel Euchariſtiam dumtaxat denegaſset. Cum hodieque apud nos reis capite plectendis denegetur Euchariſtia. 566

Reſp. neg. min. Sicut enim Galliæ diſciplina, quæ reis ultimo ſupplicio afficiendis Euchariſtiam negat, vicinarum Regionum diſciplina, quantum ad articulum hunc durior eſt; ita & durior erat diſciplina, quæ tertio ſæculo Euchariſtiam innumeris pene in perſecutione graviter lapſis recuſabat. 567

Inſt. 2. Veteris erga morientes diſciplinæ ſeveritas ideo invecta erat, ne Fideles *de reconciliatione* ſua *ſecuri* facilius laberentur perſecutionum tempore. Atqui ſi data fuiſset tunc temporis abſolutio, non deſiiſset illa ſecuritas; cum hæc abſolutionis, non autem Euchariſtiæ, vel canonicæ reconciliationis fœtus ſit. 568

Reſp. neg. min. Etſi enim non omnino deerat ſecuritas reconciliationis cum Deo, qualis ſcilicet per abſolutionem & contritionem haberi poteſt: at deerat ſecuritas publicæ cum Eccleſia reconciliationis. Unde cum ii qui hactenus ſteterant in fide, viderent lapſos perinde ut excommunicatos haberi, non dubium eſt, quin a labendi tentatione potenter retraherentur. Ecquis, ut compoſita ſunt hominum ingenia, non magis ab adulterio abſtineat metu excommunicationis denunciandæ, quam ſibi denegandæ a Confeſsario abſolutionis? 569

Adde quod longe ſecurius ſalutem ſperare poſset, qui ejus in Euchariſtia pignus

pignus recipiebat, & ſolemniter Eccleſiæ reconciliatus per impoſitionem manuum, ſuffragiis ejus adjuvabatur; quam qui, ut gravius lapſi, hiſce præſidiis deſtitutus erat.

570 Objic. 4. S. Leo Epiſt. 82. alias 91. *Si autem*, inquit, *aliquis* Pœnitentium, *pro quibus Domino ſupplicamus, quocumque interceptus obſtaculo, a munere indulgentiæ præſentis exciderit, & priuſquam ad conſtituta remedia perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit; quod manens in corpore non recepit, conſequi, exutus carne, non poterit*. Atqui hic ſupponitur, graviſſimos quoſdam peccatores, qui in infirmitate tantum Pœnitentiam efflagitabant, ſine ſacramentali abſolutione ex hac vita fuiſſe dimiſſos. Obiit an. 461.

571 Reſp. neg. min. 1. Quia mirum foret abrogatam Innocentii tempore diſciplinam, reviXiſſe tempore Leonis, qui non ita diu poſt Innocentium ſedit Romanus Pontifex. 2. Quia loquitur S. Leo, non de hominibus, quibus negata ſit abſolutio ex Eccleſiæ ſententia; ſed qui eam, ſubita morte oppreſſi, recipere non potuerint. His per aliquod, breve tamen, tempus communicare noluit Eccleſia Romana. Verum communicabant aliæ, ut animadvertit & probat Tournelyus ex Canon. 79. Concilii IV. Carthaginenſis, ubi hæc: *Pœnitentes, qui attente leges Pœnitentiæ exequuntur, ſi caſu in itinere vel mari mortui fuerint, ubi eis ſubveniri non poſſit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur*. Quibus conſonant Concilia, Arelatenſe II. Can. 12. Vaſenſe II. Can. 2. Toletanum XI. Can. 12. Ergo objectus Leonis textus eſt extra rem. An autem ex eo ſequatur præmiſſam ſemper fuiſſe abſolutioni ſatisfactionem, ſuo loco expendemus.

## SECTIO QUARTA.

*An Confeſſio neceſſario facienda ſit tum voce, tum & præſenti.*

DUÆ ſunt hujus quæſtionis partes: prima, an confeſſio quæ fit præſenti Sacerdoti, fieri debeat voce, cum poteſt. Secunda, annon aliquando abſenti fieri poſſit, ſeu per litteras, ſeu per internuncium. De utraque dicendum duplici paragrapho.

### §. I. *An Confeſſio voce omnino fieri debeat.*

Quæ ad hanc materiam pertinent duplici Concluſione ſolvemus.

CONCLUSIO I. Non eſt abſolute neceſſarium ut confeſſio fiat voce.

572 Prob. Tum quia Chriſtus confeſſionem inſtituens, tantum intendit ut peccata Sacerdoti velut Judici cum dolore declarentur; quod per Scripturam & nutus ſatis præſtari poteſt. Tum quia ea eſt Eccleſiæ praxis ut moribundos, vocis uſu carentes, ac mutos qui ſufficienter inſtructi videantur, per nutus aliave ſigna confitentes abſolvat.

Nec obeſt quod Florentinum *oris* confeſſionem requirit. Per hanc enim nihil aliud intelligit quam externam peccati manifeſtationem, quæ quia ore fieri conſuevit, *oris* vocitatur.

Ceterum non modo licita eſt confeſſio nutibus vel ſcripto facta, ſed neceſſaria prorſus, cum quis aliter confiteri non poteſt. Quia ut bene

S.Tho-

S. Thomas Suppl. q. 9. art. 3. ad 2. *Quando non poſſumus uno modo, debemus ſecundum quod poſſumus confiteri*. Sane confeſſionis præceptum obligat, cum ſine gravi incommodo confeſſioni extrinſeco adimpleri poteſt. Porro modus confitendi in ſcriptis, de quo uno lis eſſe poſſit, incommodum moraliter grave non invehit. Cum, uti jam monuimus, revelationis periculo occurri poſſit, partim peccata quædam graviora alienis exprimendo vocibus; partim & melius chartam lacerando.

Conclusio II. Graviter peccat, ideoque invalide confitetur, qui extra caſum phyſicæ vel moralis impotentiæ ſcripto aut nutibus, non autem voce confitetur.

Prob. 1. ex Extravag. *Inter cunctas*, I. *De privilegiis*, ubi hæc Benedictus 573
XI. *Niſi articulus neceſſitatis occurrat, Sacerdoti facienda oris confeſſio exigitur*.
Nulla porro eſt neceſſitas, ubi ne moralis quidem eſt impotentia.

Conſonat id Libri de vera & falſa Pœnitentia apud Gratian. diſt. 1. de Pœnit. Cap. 88. *Dominus docuit corporali præſentia confitenda peccata, non per nuntium, non per ſcriptum manifeſtanda*.

Prob. 2. Non licet ſine gravi cauſa a generali Eccleſiæ uſu, eoque 574
gravibus de cauſis inducto recedere. Atqui uſus voce confitendi & in
Eccleſia univerſalis eſt, ut omnes norunt; & gravibus de cauſis inductus
fuit, nempe 1. ne erubeſcat peccatum confiteri, qui non erubuit Deum
offendere, & plerumque de peccato gloriari; 2. quia *multum ſatisfactionis* Ibid.
*obtulit, qui erubeſcentiæ dominans, nihil eorum quæ commiſit, nuntio Dei aperire denegavit*; 3. quia vel ipſe vocis ſonus diſpoſitionem Pœnitentis indicat, quod Scriptura muta præſtare non poteſt. Unde omni ſenſu verum eſt quod ait Auguſtinus, *verba in ſignificando tenere principatum*. Ergo qui in ſcriptis, cum aliter poteſt, confitetur, graviter in ipſo confeſſionis actu delinquit, nedum veniam obtineat. Atque hæc communior eſt Theologorum ſententia. Vid. Suarem diſp. 21. ſect. 3. Sylvium q. 9. art. 3. Concl. 2. Vivum in Append. ad propoſit. damn. §. ult.

Ab ea tamen praxi excuſant impotentia, cum *phyſica*, qualis occurrit 575
in mutis, iiſve qui præ morbi gravitate vocis uſu deſtituti ſunt; tum & *moralis*, ut ſi æger oppreſſo pectore nonniſi ægre loqui poſſit; ſi unus qui præſto eſt Confeſſarius, quia ipſe, vel Pœnitens ſurdaſter ſit, non poſſit in xenodochio v. g. confeſſionem excipere, quin Pœnitens ab aliis audiatur, audirive merito formidet. Monent autem tunc curandum, ut ſigni- Sylvius
ficet Pœnitens & hæc ſua eſſe peccata, *& ſe de illis abſolutionem petere*. p. 65.
Quamquam circumſtantia gravis morbi vel ſacri Tribunalis, in quibus nemo cenſetur ſimplicem vitæ ſuæ hiſtoriam narrare, dubium omne ſufficienter auferre videntur. Interim longe melius eſt & tutius, ut poſtquam confeſſionem legerit Sacerdos, Pœnitens hæc ſaltem verba addat, ſi poteſt, *Peto ab his abſolutionem*.

Non defuere qui crediderint poſſe Confeſſarium aliquali, modo tamen 576
juſta de cauſa, qualis, inquiunt, *non raro* eſt in puellis verecundia, diſpenſare Pœnitentem ab onere peccata viva voce declarandi. Id tamen, ait ibid. Sylvius, haud facile admittendum: cum non ſit cujuſlibet Confeſſarii diſpenſare in re tam communiter per Eccleſiam recepta: neque verecundia poſſit excuſare ne os loquatur Deo ad veniam, quod locutum eſt diabolo ad culpam. Adde quod confeſſio obſcœna multa in

 ſcri-

ſcriptis continens, longe at plurimum periculoſior Sacerdoti futura eſset, quam quæ verbis rapide tranſeuntibus exprimitur. Si tamen eo uſque fauces obſtrueret pudor, nihil ut extundi poſset, niſi multo longiori temporis mora, tolerari poſset confeſſio in ſcriptis. Verum id tam raro contingit, ut e ducentis quæ graviter lapſæ ſint feminis, vix una ſit quæ hoc pacto confiteatur.

An qui vernacula lingua confiteri nequit, per interpretem id facere debeat, expendimus ſupra num. 139.

### §. 2. *An confeſſio abſenti Sacerdoti fieri poſſit per litteras aut internuncium.*

Tria hic diſcutienda veniunt, I. an confeſſio abſenti facta, & abſolutio ab eodem abſente data ex natura rei valida ſit. II. An confeſſio hæc aliquando licita fuerit. III. An Clemens VIII. hujuſmodi confeſſionem ſuo anni 1602. Decreto non tantum illicitam, ſed & nullam prorſus declaraverit. De his autem non una eſt omnium opinatio.

Alii enim confeſſionem abſenti factam nihil habere putant quod naturæ & inſtitutioni Sacramenti repugnet, prohinc de ſe validam eſse contendunt: ita Morinus cum aliis multis quos appellat Lib. 8. de Pœnitent. Cap. 25. Alii contrarium tenent: ita Lugo diſp. 17. numer. 64. Sylvius cit. quæſt. 9. art. 3. Gonet diſp. 12. art. 4. & apud eum ceteri Thomiſtæ. Nec minor eſt diſceptatio de ſenſu Decreti Clementis VIII. Quidam enim ſenſerunt eo prohiberi quidem ut illicitam, non autem ut invalidam confeſſionem abſenti factam. Quidam vero Decretum illud ſic interpretati ſunt, ut per illud prohiberetur tantum ne ſimul & abſenti fiat confeſſio, & ab abſente detur abſolutio; non autem ut abſenti fiat confeſſio, modo ab eodem præſente detur abſolutio. Ita olim Suarez diſp. 21. ſect. 4. His præmiſſis ſit

CONCLUSIO I. Spectata rei natura ad minimum dubia eſt validitas confeſſionis per litteras factæ abſenti, & in abſentia abſolventi.

577 Prob. 1. auctoritate S. Thomæ in 4. diſt 17. q. 2. a. 4. ubi docet *in extrema neceſſitate melius eſſe confiteri Laico præſenti, quam Sacerdoti abſenti.* Atqui contra ſe res haberent, ſi valeret confeſſio in caſu quem expendimus.

578 Prob. 2. Vel Sacerdos abſens abſolutionem proferet ſcripto, vel voce; tempore ſcilicet ipſum inter & Pœnitentem conſtituto. Atqui in priori caſu abſolutio plane nulla, in poſteriori autem ſummopere dubia videtur.

1. Quidem nulla eſt in priori caſu; quia abſolutionis formam humana & proprie dicta voce exprimendam eſſe demonſtrat, tum perpetua Eccleſiæ praxis voluntatem Chriſti manifeſte indicans; tum & perſpicue Florentini Concilii auctoritas, ubi Sacramenti Pœnitentiæ forma in his verbis quæ *profert Sacerdos*, CUM DICIT: *Ego te abſolvo*, poſita eſſe declaratur. Illud autem, *cum dicit*, non ambigue ſignificat, abſolutionem verbis ore prolatis neceſſario perfici.

2. Summopere dubia eſt & ſuſpecta abſolutio in poſteriori caſu. Ut enim bene ponderat ex Cajetano Gonetus ibid. nu. 50. pronomen *Te*, vel aliud æquivalens in forma abſolutionis, non minus ex Chriſti inſtitutione ad perſonam præſentem dirigi videtur, quam vox *Hoc eſt*, in conſecratione ad materiam præſentem dirigatur. Ergo ſicut non poteſt Sacerdos abſentem materiam conſecrare, ſic nec abſentem quempiam abſolvere poteſt.

Nec

Digitized by Google

Nec nocet quod Confeſſarius dicere poſſit, *Abſolvo Petrum*, vel *Abſolvatur Petrus*. Utraque enim hæc forma eatenus valida eſt, quatenus æquivalet iſti, *Abſolvo te*, ſubindeque quatenus ex circumſtantiis intelligitur de Petro perſonaliter præſente. Ergo ſi abſit Petrus, reipſa non abſolvetur. Gonet ibid. n. 51. 579

Prob. 3. Si Miniſter abſentem abſolvere poſſet, innumera hujuſmodi abſolutionis ſuppeterent exempla; quia innumeræ occurrerunt ejus occaſiones, præſertim fervente perſecutionum æſtu. Atqui nulla certa hujus generis occurrunt exempla, uti deinde probabimus, ſolvendo contraria Morini argumenta. 580

Prob. 4. Vetuit Clemens VIII. ne opinio, quæ abſolutionem abſentis ab abſente ratam habet, ullo caſu teneatur tanquam probabilis. Atqui, ut bene ponderat Lugo, ſi abſolutio hæc ex natura rei valida eſſet, imo ſi vere dubia, poſſet ſaltem in extremæ neceſſitatis caſu teneri; puta quoad incluſos in carcere, mortique deſtinatos; qui caſus in Anglia frequens eſt. Ergo. 581

Objic. cum doctiſſ. Tournely: Si abſolutio abſenti ab abſente data ex natura rei invalida ſit, vel id habet ex ratione Sacramenti ut ſic, vel ex propria hujus Sacramenti conditione. Neutrum dici poteſt. Non 1. Matrimonium enim & verum eſt Sacramentum, & inter abſentes valide contrahitur. Non 2. unde enim præ Matrimonio haberet Pœnitentia, quod inter abſentes perfici non poſſit. An quia per modum judicii exercetur? At judicium, cauſa cognita, in abſente ferri poteſt, & de facto in inceſtum Corinthium latum eſt ab Apoſtolo. An quia, ut loquitur Trident. Seſſ. 14. Cap. 2. *Voluit Chriſtus* Pœnitentes *ante hoc tribunal tanquam reos ſiſti, ut ab admiſſis peccatis liberari poſſent*. At quidni *ſiſtere* ſe tribunali dicatur, qui confugit ad tribunal quantum poteſt; ſicut ad Decreti Florentini mentem *ore* confitetur, qui ſignis, cum aliter nequit, confitetur? An quod actualem abſentis diſpoſitionem non poſſit Sacerdos ſatis exploratam habere; cum fieri poſſit, ut qui confeſſionem una ante hora miſit, vel mutavit affectum, vel etiam malo actu incumbat? 582

At in hac cauſa ſufficit certitudo moralis: poteſt autem Sacerdos per litteras vel per internuncium de Pœnitentis diſpoſitione certus eſſe. Et vero annon ex aliorum teſtimonio abſolvit moribundum, etſi is animum mutare potuerit? annon abſentes Matrimonio jungit, licet ambo a priori propoſito recedere potuerint?

Nec eſt quod reponas, moribundum non præſumi ſtante eodem periculo, voluntatem mutaſſe, quia nemo eſt qui non velit mori Chriſtiane. Hæc enim ratio pro præſenti caſu ſapienter intellecto militat. An enim detentus quis in turri Londinenſi, & mortem in craſtinum vel ipſa die expectans, merito præſumetur nolle mori Chriſtiane? Eſto igitur opinio præſens raro in praxim redigatur: at ſaltem in extremis hujuſmodi caſibus redigi poterit. En alterius opinionis fundamentum, quod ne quid diſſimuletur, quantum eſt, propoſuimus. Etſi autem grave non utique ſolutionis expers. Unde

Reſp. ad 1. neg. min. & dico abſolutionis hujus nullitatem oriri ex natura Pœnitentiæ, qualis a Chriſto inſtituta eſt, quantum ex Traditione judicare poſſumus. Nec enim vel deeſſent certa & plura hujuſmodi confeſſio- 583

feſſionum exempla, ſi eas Eccleſia, ſaltem in neceſſitatis caſibus, approbaſſet; vel eaſdem poſt maturum examen proſcripſiſſet Apoſtolica Sedes, ſi aliquando potuiſsent inſervire. Unde

Ad 2. non probamus nullam eſse abſolutionem ab abſente datam, ſeu ex verbo *ſiſtere*, quo utitur Tridentinum; ſeu ex poſsibili mutatione voluntatis; quia hæc parum firma videntur: ſed ex eo quod attentis Traditione & Eccleſiæ uſu, judicium Sacerdotis ſacramentaliter nonniſi in præſentem exerceri poſsit.

584 Nec obeſt quod abſens vel cenſuris plecti poſsit, vel in forenſi judicio abſolvi. Cenſura enim, ut pote humani juris, ad Eccleſiæ nutum tolli poteſt, etiam ab invito, ut alibi diximus. Forenſia vero judicia, præterquam probatis tantum & allegatis nituntur, quæ citra rei præſentiam cognoſci & diſcuti poſsunt; id a legibus habent quod in abſentes ferri poſsint; ut ſaltem in effigie vel in bonis mulctentur, qui perſonæ ſuæ fugiendo conſulerent.

585 Inſt. Non magis voces iſtæ, *Te abſolvo*, præſentiam abſolvendi requirunt, quam iſtæ, *Ego vos conjungo*, maritandi præſentiam exigant. Atqui hoc non, ut patet in Matrimonio per procuratorem contracto.

586 Reſp. neg. maj. Ratio eſt 1. quia in his quæ ab inſtitutione Chriſti pendent, non valeat argumentum a pari. 2. Quia Chriſtus Matrimonium elevando ad rationem Sacramenti non mutavit naturam contractus. Contractus porro inter abſentes iniri valet. Subdunt alii non eſſe unius contrahentis de interno alterius conſenſu judicare, ſed tantum de conſenſu exterius expreſſo, qui quidem ut in aliis contractibus, ſic in Matrimonio per internuncium exprimi poteſt: contra vero Sacerdotis eſſe ut de interiori Pœnitentis voluntate judicet, quod non poteſt, dum abſentem abſolvit. Verum ſolutio hæc alterius ſententiæ patronis caduca videtur: quidni enim, ajunt, ut in neceſſitatis caſu judicat Sacerdos de morientis voluntate, ex aliorum teſtimonio; cum moriens quantum ad id, ſit veluti abſens: ſic & in pari caſu judicet ex litteris aut internuncio? Præſertim cum in extremis materia etiam dubia uti licitum ſit.

587 Objic. 2. Conſtat pluribus apud Morinum exemplis abſolutionem olim datam fuiſſe abſentibus.

*Morin. L. 6. c. 25. p. 596.*

1. Enim Serapio ille de quo Euſebius Lib. 6. Cap. 44. per puerum ad ſe miſſum Euchariſtiam recepit. Atqui vir qui idolis ſacrificaverat, Euchariſtiam recipere non potuiſſet, niſi ante recepiſſet abſolutionem.

588 2. Robertus Cænomanenſis Epiſcopus, gravi decumbens morbo, a Concilio Duziacenſi, * viginti millibus a Cænomano diſtanti, ſuppliciter expoſtulavit, *quatenus poteſtate* Epiſcopis *cœlitus collata*, *vincula piaculorum ſuorum enodent*, ne, inquit, *cum reprobis ducar ad tartara*. His porro votis annuens ſancta Synodus *Epiſtolam abſolutionis* remiſit ad Robertum, in qua, ajunt Patres, *tibi peccata tua confitenti*, *per Eccleſiaſti-*

, *cam*

* Errat Morinus. Abſolutionem ad Robertum miſere Epiſcopi, qui Carolo Calvo Andegavum contra Normannos obſidenti aderant, uti refert Antonius Le Corvaiſier in Hiſtoria Epiſcoporum Cœnomanenſium, pag. 309. Idem tradit Jacobus Longueval in Hiſtoria Eccleſiæ Gallicanæ, Tom. 6. p. 283. ad an. 873. Eſt Duziacum *Douzi* Pagus prope Moſomum; quem a Tuſſiaco, *Touzi*, ſecernere oportet.

tam *Apoſtolicæ auctoritatis poteſtatem, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus tradit Diſcipulis, dicens: Accipite Spiritum ſanctum*, &c. *Dimittat tibi, Deus, omnia peccata tua, liberet te ab omni malo*, &c. Hæc autem verba Sacramentalem abſolutionem perſpicue indicant.

3. Aliud ſubdit Sirmondus in notis ad Tom. 3. Concil. Galliæ, exemplum abſolutionis ab Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo miſſæ ad Hildeboldum Sueſſionenſem Epiſcopum. 589

4. Confeſſionem in Scriptis, ideoque & abſolutionem probat exemplum aliud Potamii Bracarenſis Epiſcopi, qui occultum cujus reus erat crimen, Patribus Concilii Toletani X. ſcripto confeſſus eſt. 590

5. Idem liquet ex agendi ratione, tum Gregorii VII. tum & Alexandri III. quorum prior abſolutionem pluries miſit ad abſentes, præſertim ad Lincloienſem Epiſcopum, qui nulla erat cenſura irretitus, ut videre eſt in Epiſtolis ejus Tom. X. Concil. pag. 33. 114. 275. &c. Poſterior ad S. Thomam Cantuarienſem, qui nimiæ ſuæ Henrico II. aſſentationis in Synodo Clarendonenſi, veniam per litteras efflagitaverat: de quo vide Baronium ad an. 1164. n. 6. 591

Confirm. 1. quia teſte S. Antonino 3. p. tit. 14. §. 19. & tit. 17. §. 12. interrogati in Baſileenſi Concilio Theologi quidam de abſolutione data a Miniſtro juriſdictionem non habente, reſponderunt poſſe illum, obtentâ poſtmodum facultate, Pœnitentem, ubicumque fuerit, abſolvere. 592

Confirm. 2. quia teſte Harmenopulo, *ſub Luca Patriarcha, militi cuidam qui cædem voluntariam commiſerat, Epiſcopus quidam intra perexiguum tempus abſolutionem per Scripturam conceſſerat*. Nulla porro Antiſtiti illi mota eſt lis, quod in ſcriptis abſolviſſet; ſed quod abſolutionem non indictâ Canonica Pœnitentia conceſſiſſet. Ergo. 593

Reſp. ad 1. neg. ant. nullum enim eſt e citatis monumentis, unde Morini ſententia ſatis probetur. Unde 594

Ad 1. neg. min. etſi enim hodierni moris non eſt ut homini non abſoluto ſacramentaliter tribuatur Euchariſtia; potuit tamen hæc ad Serapionem inculpate mitti a Presbytero; tum quia crediderit, Pœnitentem qui tot annos lapſum ſuum defleverat; & qui *ſæpenumero in Eccleſia denuo recipi ſupplex* poſtulaverat; intenſa ſua contritione juſtificatum eſſe; tum quia non dubitaverit, quin Euchariſtia homini vere Pœnitenti, etſi nondum forte juſtificato, gratiam primam largiri poſſet; ut per accidens fieri poſſe docent communiter Theologi. Atque id ſubindicat qui hiſtoriam illam apud Euſebium refert Dionyſius Alexand. cum ait Serapionem *eo uſque in vita manſiſſe, donec eſſet penitus culpæ vinculis ſolutus*. Hæc enim ſubindicant, ſenem illum non ante ſolutum a peccatis, quam Euchariſtia recepiſſet.

Ad 2. neg. min. ad abſolutionem enim vere Sacramentalem requiritur diſtincta peccatorum confeſſio. Porro Robertus peccata ſua in genere tantum declaraverat. Ergo quæ ad eum miſſa eſt abſolutio, non Sacramentalis fuit; ſed vel canonica, quæ a cenſuris ſolveret; vel ceremonialis, qualis ab Epiſcopis dari conſuevit Feria V. Majoris hebdomadæ; qualem & in Ordine Ciſterſienſi dat Superior Religioſo morienti, quæque *abſolutio Ordinis* nuncupatur. Et vero ſi olim fiebat confeſſio apud Laicos, a quibus certe non ſperabatur abſolutio Sacramentalis; 595

quidni potuerit & fieri apud abſentes Epiſcopos, qui infirmum ſuis apud Deum precibus adjuvare poterant.

Neque his obeſt, quod Epiſcopi *abſolutionis Epiſtolam* ad Robertum miſerint; cum latum abſolutionis nomen non ſemper de Sacramentali intelligatur, ut modo probatum eſt.

Nec obeſt etiam quod Epiſcopi Robertum abſolvant poteſtate ſibi a Chriſto tradita his verbis: *Quorum remiſeritis peccata*, &c. Omnis enim quæ Eccleſiæ ineſt poteſtas abſolvendi, ſeu ſacramentaliter, ſeu extra Sacramentum, his Chriſti verbis innititur, ut patet tum in abſolutione a cenſuris, quæ ſæpe Sacramentalis non eſt; tum in Capitulari Religioſorum plurium abſolutione.

596 Ad 3. eadem eſt reſponſio. Certe ſi Sacramentalis fuiſſet abſolutio ab Hincmaro ad Hideboldum miſſa, non indiguiſſet is nova & diſtincta confeſſione. Atqui tamen indigebat. *Bonam tuam devotionem commoneo*, ajebat Hincmarus, *ut præter iſtam generalem confeſſionem ∴ ſpecialiter ac ſigillatim Deo & Sacerdoti ſatagas confiteri*.

597 Ad 4. fatetur Morinus nihil ex iſto Potamii exemplo colligi poſſe. Huic enim nec abſenti nec præſenti data eſt abſolutio: ſed cum præſens ore confeſſus eſſet quod ſcripto aperuerat, depoſitus eſt, & perpetuæ addictus Pœnitentiæ.

598 Ad 5. collatæ tum a Gregorio VII. tum & ab Alexandro III. abſolutiones explicari debent de dimiſſione canonicarum pœnarum, quibus poſt factam Sacerdoti confeſſionem ſubjacere debuiſſent, qui Pontificia illa abſolutione donabantur. Unde erat hæc quædam indulgentiæ ſpecies abſentibus, propter confeſſionis eorum humilitatem, conceſſæ. Id autem conſtanter liquet, 1. quia confeſſiones per litteras Romanis Pontificibus factæ, vel nullum in ſpecie peccatum exprimebant, vel ſi quod exprimerent diſtincte, publicum dumtaxat, omiſſis ceteris. Hæc autem dimidiata vel generalis confeſſio omnimode diſtat a Sacramentali. 2. Quia ſic apud Papam per litteras confeſſis injungebatur, ut delicta ſua aperirent Sacerdoti. Et hoc expreſſim mandat Thomæ Cantuarienſi Alexander III. *Quo facto*, inquit, id eſt, facta illa præſenti Sacerdoti confeſſione, *miſericors Dominus, qui multo amplius ad cor reſpicit quam ad actus, tibi conſuetæ pietatis ſuæ miſeratione* delicta *dimittet*. 3. Quia intacti moris erat, ut abſolutio ore proferretur; hæc autem dabatur in ſcriptis. 4. quia ad ſummum data fuiſſet abſolutio in ſcriptis ob inſtantem neceſſitatis caſum, & quia defuiſſent Miniſtri qui confeſſionem exciperent: tot porro Thomæ temporibus erant in Anglia Sacerdotes, quot nunc ſcatet illa Pſeudominiſtris. 5. Quia abſolutiones id genus iis etiam dabantur, qui confeſſi non eſſent. Sic Gregorius VII. non modo Alphonſum Hiſpaniarum Regem, ſed & Proceres ejus ſimul & ſemel abſolvebat his verbis: *Omnipotens Deus ∴ auctoritate Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli nobis licet indignis per eos qualicumque commiſſa, te, tuoſque Fideles in Chriſto ab omnibus peccatis abſolvat*, &c. Quis porro, ut bene Jueninus dixerit Sacramentalem abſolutionem iis fuiſſe conceſſam, qui nec peccata confeſſi eſſent, nec ea forte dolerent, aut ſaltem dolere ullo modo cognoſcerentur?

Lib. 8. Epiſt. Ep. 2.

599 Ad 1. confirm. nihil vel ex Antonino colligi poteſt, quia rem nude com-

commemorat; vel ex prædictorum Theologorum ſententia; quia hæc nec probata eſt, nec ut jacet, probari potuit.

Ad 2. 1. Potuit Epiſcopus homicidam abſolviſſe præſentem, ejuſque abſo- 600
lutionem confirmare in ſcriptis, ut Pœnitens haberetur, qui homicida fuerat. 2. Potuit idem errare abſentem abſolvendo, prout videtur erraſſe *intra perexiguum tempus* abſolvendo, hominem qui diutius probari debuerat.

Conclusio II. Etſi ſupponeretur valuiſſe aliquando datam in ſcriptis abſolutionem: conſtat eam jam non valere poſt Decretum Clementis VIII. ubicumque illud receptum fuerit.

Prob. ex celebri illo Decreto; quod emiſsum eſt occaſione gravis ea 601
de re jurgii, Dominicanos inter & Patres Societatis in Hiſpania ſuborti, ſtantibus his etiam in praxi, ut *rumor erat*, pro hujuſmodi abſolutionum valore, aliis ex adverſo pugnantibus. Sic autem habet: *De* Gonet disp. 12. n. 54.
*20. menſis Junii anno a Nativitate D. N. J. C. 1602. in generali Congregatione S. Romanæ & Univerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico in Monte Quirinali coram SS. D. N. Clemente divina Providentia, Papa VIII. propoſita quæſtione utrum liceat per litteras ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere? Sanctiſſimus Dominus noſter, auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illuſtriſſimis & Reverendiſſimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus, mature ac diligenter conſiderata, hanc propoſitionem, ſcilicet, Licere per litteras, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ad minus uti falſam, temerariam & ſcandaloſam condemnavit ac prohibuit; præcepitque ne deinceps iſta propoſitio publicis privatiſque lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur: neve umquam tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur. Quod ſi quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut etiam de ea diſputative tractaverit, niſi forſan impugnando, vel ad praxim, ſeu directe vel indirecte deduxerit, præter excommunicationem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat, & a qua non poſſit; præterquam in articulo mortis, ab alio quacumque etiam dignitate fulgenti, & S. Romanæ Eccleſiæ Majori Pœnitentiario, niſi a pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi, aliis etiam pœnis arbitrio infligendis ſubjaceat*. Atqui Decretum iſtud non tantum illicitam declarat abſolutionem abſenti datam, ut aliquando credidit Yſambertus, qui re melius expenſa aliud ſenſit; ſed & prorſus invalidam. Nimirum vetat, & ſeveriſſime vetat Clemens VIII. ne opinio hæc *ullo umquam caſu ad praxim deducatur*. Id autem pro extremæ neceſſitatis caſu vetare non potuiſset, niſi illam abſolutionis ſpeciem jure divino & naturali invalidam eſse exiſtimaſset: cum in eo caſu quæ de ſe certo vel dubie valida ſunt, fiant licita; quia exigit charitas ut ad juvandum in extremis proximum remedia quæcumque, modo non intrinſece mala uſurpentur.

Objic. 1. Licet hodieque cum Tournelyo tueri validitatem abſolutio- 602
nis abſenti collatæ. Atqui eo ipſo redarguitur Decretum Clementis VIII. Tum quia non potuit Pontifex ille pro omni caſu reprobare id quod magnæ utilitatis quibuſdam in caſibus eſse poterat: tum quia ne ipſe quidem Papa efficere poteſt, ut quod ex inſtitutione Chriſti ratum eſt, fiat invalidum.

Hh 4 Reſp.

603 Reſp. Eorum eſſe qui abſolutionem abſentis ex natura rei validam eſſe contendunt, ſuam hanc opinionem cum Clementis VIII. Decreto conciliare. Mirum ſane accidit mihi, quod Tournelyus præcipuam adverſus ſyſtema ſuum difficultatem, ſupra n. 521. prætermiſerit. Ut ut eſt, reſponderit forte ad 1. pro omni caſu tolli poſſe id quod juxta omnes in omni caſu periculoſum eſſet; & juxta multo plures inutile.

Pag. 468. Ad 2. reſpondet id quod ex inſtitutione Chriſti ratum eſt, non poſſe irritum declarari, per mutationem materiæ a Chriſto inſtitutæ, & alterius ſubſtitutionem: poſſe vero per appoſitionem alicujus conditionis, quæ vel Miniſtros ad conferenda, vel Fideles ad ſuſcipienda Sacramenta inhabiles efficiat. Sic Sacerdos, etſi vi ordinationis ſuæ abſolvere poſſit, niſi juriſdictionem accipiat, abſolvere non poteſt. Sic invalide matrimonium contrahunt, qui ſine Parocho & teſtibus contrahunt; etſi ad id ex Chriſti inſtituto inhabiles non ſint.

604 Objic. 2. æger qui abſente Miniſtro confeſſionem petiit, licite & valide abſolvitur. Atqui is tamen abſenti confeſſus eſt, ejuſque confeſſio nonniſi per nuntios ad Sacerdotem defertur. Ergo.

605 Reſp. neg. min. cum enim declaraverit Clemens VIII. confeſſionem abſenti factam in nullo caſu valere: & aliunde præſente moribundo caſum ab eodem Decreto viva voce exceperit, ut teſtantur Bellarminus, Franc. Florentinus, Leſſius & alii: neceſſum eſt ut vel hæc moribundi confeſſio non cenſeatur facta abſenti, ſed præſenti per teſtes, qui interpretum vicem gerant; vel (unde juvari poſſit Tournelyus) ut Clemens VIII. non expenderit an confeſſio abſenti facta, ex ipſa rei natura invalida foret. De hac graviſſima, ut loquitur, difficultate adi Gonetum cit. diſp. 12. a n. 74. ad 81.

An autem ſicut vi Decreti Clementini nulla eſt abſolutio, ſi abſenti per litteras vel internuncium confeſſo, detur ab abſente; ſic & nulla ſit ſi per litteras confeſso detur, cum is ſe præſentem exhibuerit, aut viciſſim, nova eſt quæſtio circa quam ſcinduntur Doctores.

606 Exiſtimarat Suares hic diſp. 24. ſect. 4. Clementis Decretum conjunctive tantum, non autem disjunctim intelligi, ita ab eo quidem prohiberetur confeſſio ſimulque abſolutio abſenti; non vero vel abſolutio abſentis qui antea præſens confeſsus fuiſset, vel, quod probabilius videbatur, abſolutio præſentis, qui antea abſens confeſsus eſset per litteras. Verum hæc hominis ad prodigium Theologi conjectura, quam Apoſtolicæ Sedis judicio humillime ſubjecerat, tum a Clemente VIII. tum & a ſucceſsore ejus Paulo, triplici Inquiſitionis Romanæ Decreto reprobata eſt an. 1605. ut apud Gonetum, qui ea nec ægre refert, videris diſp. 12. n. 58. & 59. Unde jam certo conſtat, licite non abſolvi vel præſentem qui abſens confeſsus ſit, vel abſentem qui confeſsus ſit, cum eſset præſens.

An vero abſolutio hæc prorſus nulla ſit, ita ut ne in extremæ quidem neceſſitatis caſu tentari valeat, etiamnum diſceptatur in ſcholis. Alii enim hanc vel certo, vel probabilius invalidam eſse cenſent, ſive abſolvatur abſens qui præſens confeſsus eſt; ſive abſolvatur præſens qui abſens confeſsus fuerit. Alii eam in priori quidem caſu invalidam fatentur; at in ſecundo validam putant.

607 Arguunt poſtremæ hujus opinionis defenſores, 1. quia confeſſio in hoc

hoc caſu vera eſt & proprie dicta ſuorum peccatorum accuſatio; cum ad eam omnino indifferens ſit ut reus præſenti vel abſenti peccata ſua detegat, modo integre detegat. Ergo cum ei deinceps præſenti impendetur abſolutio, nihil hic occurret quod redargui poſſet.

2. Quia ex dictis abſolvi poteſt Pœnitens, qui abſente Confeſſario Pœnitentiæ ſigna præſtitit. Atqui, inquiunt ut ſupra, tunc facta eſt confeſſio abſenti. Si enim præſenti facta eſſet, non eſſet Sacramentalis, ut pote Laico facta; cum Laici ſoli ſupponantur præſentes. Nec eſt quod dicatur Laicum tunc gerere vicem interpretis: Quia non cenſetur quis per interpretem confiteri, niſi præſens ſit Confeſſarius: cum confeſſio debeat eſſe locutio Pœnitentis ad interpretem, & interpretis ad Confeſſarium. Unde ſicut Petrus jam jam vocis uſu privandus, cum ſua Paulo peccata aperit, ut ea Paulus Sacerdoti venienti repetat, non dicitur per interpretem confiteri; ita nec in allato caſu moribundus: & ſicut in eodem caſu Petrus confeſſionem ſuam per Paulum, quaſi per Epiſtolam dirigit ad Sacerdotem, adeoque ad abſentem: ita & loquens per ſigna, confeſſionem ſuam ad Miniſtrum dirigit per adſtantes, ut ſint quaſi charta vivens, quæ confeſſionem ipſius exprimat. Hæc Henno, quæ certe gravia ſunt. 608

Si objicias, confeſſionem per Epiſtolam fieri abſenti; confeſſionem vero per teſtes fieri præſenti; quatenus confeſſio cenſetur præſens in teſtimonio quod de Pœnitente in ejus præſentia reddunt. Reponit idem Theologus, 1. fieri poſſe ut unicus fuerit ſignorum Pœnitentis teſtis, qui Parochum quærat, nec cum eo ad ægrum revertatur: tunc autem confeſſio non fiet præſens per teſtimonium ejus, neque is aliter ſe habebit, quam Epiſtola ad Sacerdotem miſſa. 2. Signorum teſtes non confiteri nomine morientis, ſed tantum referre factam fuiſse ab eo confeſſionem ante adventum, proinde in abſentia Parochi: *adeoque*, inquit, *ſemper manet quod confeſſio facta ſit abſenti*. 609

Ceterum exiſtimat idem nullam eſſe abſolutionem ab abſente collatam. At nihil hinc adverſum poſtremam hanc ſuam opinionem erui poſse contendit. Ideo enim, ait, non valet abſolutio ab abſente data, quia in ipſa proferendum eſt iſtud, *Te*, quod Pœnitentis præſentiam requirit: contra vero nihil eſt in confeſsione, quod præſentiam ejus requirat. 610

Nedum vero putet ſe hac ratione Decreto Clementis adverſari; quin & eo aſsertionem ſuam non parum juvari opinatur. Cum enim Pontifex ille Archiepiſcopo Armacano & Bellarmino declaraverit, ſe præfatam morientis confeſsionem Decreto ſuo complecti noluiſse; & hæc abſenti fiat, uti modò dicebatur; conſtat, Pontificem hunc implicite declaraſse, iſtud confeſsionis genus a ſe non reprobari ut invalidum. Vetuit autem ne extra caſum hunc ad praxim reduceretur, quia cum confeſsio hæc a multis pro invalida habeatur, Sacramentum exponeretur periculo nullitatis. 611

Ex his ſequitur Decretum Clementis non tangere *validum*; ſed *licitum* prędictę confeſsionis: idque, ait citatus Theologus, confirmatur, quia Pontifex in Decreto ſuo dixit non *licere*, nequaquam autem *non valere* prędictam confeſsionem: atque id ſignificavit Bellarminus in Epiſtol. ad Leſsium data die 19. Aprilis an. 1608. *Adverte tamen*, inquit citatus Minorita, 1. *confitentem abſenti extra caſum allatum invalide confiteri*, 612

*fiteri, non quia de ſe invalida eſt talis confeſſio; ſed quia illam inſtituens peccat mortaliter contra Decretum Clementis. 2. Licet validam dicamus confeſſionem factam abſenti, invalida eſt tamen, ſi fiat animo recipiendi abſolutionem ab abſente, ſive interim confeſſus ſit in articulo mortis, ſive non.* Hæc ille, quæ in terminis referenda duximus, ut intelligeretur quo uſque Theologi ſanctæ Sedi addictiores, ſibi poſt Clementis VIII. Decretum progredi poſſe videantur.

Verum hæc tametſi non male excogitata, Thomiſtis ut plurimum diſplicent; quamquam eorum aliqui paulo timidiores abſolutionem hanc certo nullam definire non audent, ſed tantum *probabilius* nullam. En præcipua eorum momenta.

613 I. Vetuit Clemens ne prædicta opinio ullo in caſu teneatur, etiam disjunctive, ut patet ex dictis. Atqui ſi prædicta abſolutio valeret, jam opinio a Clemente damnata teneri poſſet disjunctive in caſu neceſſitatis. In eo enim poſſet abſolvi præſens, qui abſens confeſſus eſſet.

614 II. Cum propoſitio a Clemente disjunctive proſcripta ſit, non eſt cur pars una potius teneatur quam altera. Ergo ſicut nunc ex omnium confeſſo non poteſt abſolvi abſens qui præſens confeſſus eſt, ſic nec præſens abſolvi poteſt, qui abſens confeſsus ſit.

615 III. Præcipua contrariæ aſſertionis ratio ex eo deſumitur quod Clemens VIII. declaraverit poſse non obſtante ſuo Decreto abſolvi moribundum, qui per teſtes confeſſionem petierit. Atqui hæc ratio non concludit, 1. quia in hoc caſu præſens eſt Pœnitens, præſentes & phyſice vel moraliter teſtes, præſens Confeſſarius, præſens & ipſa per adſtantium teſtificationem confeſſio, ea ſcilicet præſentia, quæ ſufficit ut Confeſsario, quantum fieri poteſt, conſtet de ſtatu Pœnitentis cujus, (cum in extremis a priori confitendi propoſito non receſſiſse merito præſumatur) confeſſio moraliter perſeverat, & adſtantium ore exprimitur. 2. Quia dici poteſt moribundum non abſolvi vi præciſe confeſſionis coram teſtibus editæ; ſed quia cum ex eorum, aut aliorum qui id ab ipſis didicerint, relatione conſtet, eum confeſſionem petiiſse, ad minus dubitari poteſt, annon per gemitus, ſuſpiria, intuitum oculi, alioſve nutus, & peccata & Pœnitentiam, ſicque confeſſionem, qualiter poteſt, exprimere conetur.

616 Hæc illi, quibus fuſiori calamo expendendis non immorabimur; quia re propius inſpecta, quæſtio hæc jam practice inutilis eſt. Vel enim qui per Epiſtolam juſta de cauſa abſens confeſsus eſt, cum ſiſtit ſe Sacerdoti, ratificat confeſſionem, quam per litteras vel internuncium fecerat; vel non. Si I. *Jam Sacerdoti præſenti confitetur;* non ſecus ac qui dicit: Accuſo peccatum, quod heri, te præſente commiſi. Si II. (Quod certe niſi apud Theologos metaphyſica & inania ſpeculantes non occurret) jam a nemine abſolvi poterit, quia citra cauſam in re Sacramentaria partem minus tutam, multoque minus probabilem amplectetur.

Gonet ib. n. 78.

617 Quæres quæ Sacerdotis ad Pœnitentem præſentia eſse debeat.

Reſp. requiri & ſufficere moralem: hæc autem occurrit, cum Sacerdos & Pœnitens non longius ab invicem diſtant, quam ut adhuc poſſint, per ſe loquendo, ſe audire, ea loquentes voce, qua homines in communi ſermone uti conſueverunt, imo & aliquanto altiori. Unde non redarguerim

rim ſi quis carcere incluſus alium e regione adſtantem, & elata voce, vel etiam nutibus, ſi loqui non poſſit, confitentem abſolvat, ſi id gravis quæpiam cauſa exigeret.

Quin & cenſent Bonacina, Lugo & alii apud La Croix nu. 1201. abſolvi poſse Pœnitentem jam e confeſſionali egreſsum, aliiſque vicinis immiſtum, etſi non amplius videatur: quia & ſatis præſens ſit, ut abſolutionis recipiendæ, ſi forte non receperit, voluntatem ſervet. Sed quis non multo tutius eſse videat, ut ſpeciatim vel generatim revocetur *qui paulo ante egreſſus eſt*. Utique ſæpius fit ut Confeſsarius, poſt datam vel dilatam abſolutionem pauca quædam confeſſioni extranea cum Pœnitente loquatur, citra Pœnitentis ipſius aut aſtantium offenſionem.

Multo magis redarguendi ſunt, qui ad abſolutionem ſatis eſse dixerunt, ut Sacerdos domum Pœnitentis abſolvendi conſpiciat. Sic ſane abſolvi poſset diſtans quis leucis tribus vel quatuor.

## ARTICULUS QUINTUS.

*De ſubjecto Confeſſionis.*

De hac quæſtione, cujus reſolutio jam plene conſtat ex dictis, ſit *concluſio*. Subjectum confeſſionis eſt omnis & ſolus homo baptizatus, uſum habens diſcretionis, ſibique peccati poſt Baptiſmum admiſſi conſcius.

Prob. Subjectum confeſſionis eſt ille omnis & ſolus, qui Sacramentum Pœnitentiæ vel ſuſcipere neceſsario tenetur, vel ſuſcipere utiliter poteſt. Atqui talis eſt omnis & ſolus homo baptizatus, qui & rationis uſum habeat, & peccati poſt Baptiſmum admiſſi conſcius ſibi ſit. Is enim vel ſibi conſcius eſt peccati gravis, quod nondum clavibus rite ſubjecerit; & tunc neceſsario tenetur confeſſionis lege; niſi obſtet phyſica vel moralis impotentia, ut ſupra dictum eſt: vel tantum reus eſt culpæ certo venialis; & tunc Pœnitentiam utiliter frequentare poteſt; ut & ii qui gravia peccata jam rite confeſsa denuo confitentur. 618

Objic. Adulti non baptizati tenentur præcepto communionis. Ergo & pręcepto confeſſionis. 619

Reſp. neg. conſeq. Ideo enim non baptizati, promulgato apud ſe Evangelio, tenentur lege communionis, quia etſi necdum communionis capaces ſint, tenentur Baptiſmum ſuſcipere, ut Chriſti carnem manducare poſſint. At non tenentur confeſſionis pręcepto; quia nec ante Baptiſmum capaces ſunt confeſſionis; nec tenentur ſe illius capaces efficere, nam Baptiſmum quidem ſibi procurare tenentur: at Baptiſmo ſuſcepto peccare non tenentur: ii porro tantum confeſſionis capaces ſunt, qui poſt Baptiſmum peccant. 620

# DISSERTATIO HISTORICA

*De peccatis olim publicæ confeſſioni obnoxiis.*

Peccata vel occulta ſunt, quę aut in angulo, aut ſolo corde commiſſa ſunt; vel publica, quę aut palam perpetrata fuere, vel in judicio a

Reis

Reis confeſsa ſunt, aut ibidem ab aliquot teſtibus probata. Quęritur an utraque publicę confeſsionis legi in veteri Eccleſia ſubjacuerint. Quę res cum tota ſit facti, nonniſi ex Antiquorum teſtimoniis definiri poteſt. Duo igitur in pręſens expendenda. 1. An quę quandoque fiebat occultorum delictorum confeſsio, vi legis Eccleſiaſticę fieret, an ex ſpontaneo tantum devotionis atque humilitatis motu. 2. An publicę Pœnitentię ſemper individua comes fuerit confeſsio publica; ſeu an ante ſemper publice confitenda fuerint, quę publica Pœnitentia ſponte vel coacte expiabantur. Affirmativam pro utraque parte tenet Morinus Lib. 2. Cap. 9. & ſeq. negativam alii plures, quos ſequitur Tournelyus. Sit cum iſtis

Conclusio I. Pœnitentię publicę ſubjacuerunt non pauca, quę nuſquam vi Eccleſiaſticę legis ſubjacuerunt confeſsioni publicę: unde non ſemper Pœnitentię publicę comes fuit confeſsio publica.

621 Prob. 1. quia juxta Morinum Lib. 5. Cap. 9. & ſeq. peccata gravia, etiam occulta ſubjacuerunt Pœnitentię publicę: quod an verum ſit, infra expendemus. Atqui nulla unquam lege ſancitum eſt ut Pœnitentes occulta delicta publice confiterentur. *Etſi* enim, ait Tridentinum Seſs. 14. Cap. 5. *Chriſtus non vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum & ſui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem, delicta ſua publice confiteri poſſit, non eſt tamen hoc divino præcepto mandatum; nec ſatis conſulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent confeſſione aperienda*. Abſit autem factum eſſe ab Eccleſia, quod non ſatis conſulte fieret.

622 Prob. 2. quia Sancti nonnulli, ſaltem labentibus ſęculis, ſolo pietatis animo, & ſine gravioris peccati conſcientia, publicis ſe Pœnitentibus adjungebant. Sic Wamba Gothorum Rex, cujus Hiſtorici *omnes religionem & vitæ ſanctitatem laudant & admirantur*, Morino teſte ibid. Cap. 7. n. 7. Pœnitentiam ſuſcepit, poſtquam in gravi morbo, ſenſuum impos, *unctionem ſancti olei, & communionem corporis Chriſti* recepiſset. Quod autem ſubindicat Morinus, piiſsimum Principem obnoxium fuiſse mortali cuipiam delicto; quia *difficillimum eſt quemcumque Chriſtianum* ab omnibus *prorſus immunem eſſe;* id, quęſo, quid aliud eſt quam vaticinari in malum?

623 Prob. 3. quia adulterii & homicidii crimina Pœnitentię publicę ſubjacebant, quantum fieri poterat. Atqui non ſubjacebant publicę confeſsioni; ne quid ſontibus ex eorum notitia eveniret mali. Utrumque docet Baſilius in Epiſtol. Canonica, ubi Can. 34. *Adulterio pollutas mulieres, &* ſecreto *confitentes ob pietatem, vel quomodocumque*, non tamen notorie *convictas, publicare quidem patres noſtri prohibuerunt, ne convictis mortis cauſam præbeamus: eas autem ſtare ſine communione juſſerunt, donec impleretur tempus Pœnitentiæ. Unde ſua eaque unica hujuſmodi mulieribus ſtatio erat inter conſiſtentes. Qui enim*, ait in hunc Canonem Balſamo, *eas videret extra divinos Eccleſiæ ambitus ſtantes, vel etiam cum Cathecumenis exeuntes, primo aſpectu omnino intelligeret, propter adulterii crimen eam illis eſſe pœnam injunctam, & fieret punitio cauſa mortis*.

624 Eadem dubio procul erat homicidii ratio, cujus apertam declarationem, citra evidens homicidę periculum, exigere non potuiſset Eccleſia, niſi forte Rei veniam ejus & *abolitionem* ab Imperatoribus fuiſsent conſecuti. Et tamen tantum illud ſcelus publica at tota Pœnitentia mulctabatur, uti

Digitized by Google

uti docet S. Baſilius, ibid. Can. 56. ubi: *Qui ſua ſponte interfecit, & poſtea Pœnitentia ductus eſt, viginti annis Sacramento non communicabit. Viginti autem anni ſic diſpenſabuntur; debet quatuor annis deflere ſtans extra fores Oratorii*, &c.

Objic. Exomologeſis in Veterum Scriptis toties celebrata, vera erat & oralis confeſſio. Atqui exomologeſis publice fiebat, quoties jungi debebat publicæ Pœnitentiæ. *Debet*, ajebat ſtatim Baſilius, *deflere* .·.· *ſuam iniquitatem pronuntians*. Atque hinc mulier a Marco corrupta, inter ipſos Pœnitentiæ labores *per omne vitæ tempus crimen ſuum confeſſa eſt*, teſte Irenæo Lib. 1. C. 13. alias 9. 615

Reſp. data maj. quia, ut alibi notavimus, exomologeſis ſæpe, non confeſſionem ſolam, ſed totam Pœnitentiæ actionem ſignificabat, Diſt. min. Exomologeſis publice fiebat, ſed non ſemper in ſpecie, C. ſecus, N. Erat itaque certa peccati confeſſio in ordine flentium, cum provoluti ad Fidelium genua Pœnitentes, ſe ſe palam reos eſſe profitebantur. At quod eorum quique ſua quæque homicidii & adulterii crimina in ſpecie palam ſemper aperirent, cum manifeſto ipſius capitis diſcrimine, vix ac ne vix quidem intelligi poteſt, & multo minus probari. Utique ut ſua ſit Irenæi dictis veritas, ſufficit ut mulier continua ipſa Pœnitentiæ actione crimen ſuum confiteretur. Quamquam fieri potuit, ut illud diſtincte confeſſa ſit, ſeu quia certum publicitatis gradum haberet, ut pote a corruptore multitudinis extortum; ſeu quia exiſtimaſſet Sacerdos, cui privatim facta erat hujus & aliorum confeſſio, e re Eccleſiæ eſſe, ut hæretici præſtigiatoris depravatio palam innoteſceret. Verum e particulari facto quis generatim concludere auſit? Hæc ut magis ac magis intelligantur, ſit 616

Conclusio II. Aliquando, non quidem ad nutum Pœnitentis, ſed ex prudentis Miniſtri conſilio peccata inter occulta quædam ſeligebantur, quæ Pœnitens publice aperiret. Iſtud tamen confeſsionis genus nulla Eccleſiæ lege præceptum eſt.

Prob. 1. & 2. pars ex Origene Hom. 2. in Pſalm. 37. ubi: *Circumſpice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius Medicum* .·.· *ſi intellexerit & præviderit talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat* .·.· *multa hoc deliberatione & ſatis perito Medici illius conſilio procurandum eſt*. Hic publicæ hujus vel illius peccati confeſsionis cura, non Pœnitenti, ſed *multæ periti* Sacerdotis *deliberationi* committitur. 617

Idem, juxta Tournelyum, ſubindicat Auguſtinus Serm. 351. alias Hom. ult. inter 50. ſic ille: *Veniat*, qui peccatum ſuum ſincere dolet, *ad Antiſtites Eccleſiæ* .·.· *& a Præpoſitis Sacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum, ut in offerendo ſacrificio cordis contribulati, id agat quod non ſolum illi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam ceteris ad exemplum: Ut ſi peccatum ejus non ſolum in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo eſt aliorum, atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere Pœnitentiam non recuſet*. Verum in eo S. Doctoris textu agitur de peccato quod in *magno* erat *aliorum ſcandalo*; adeoque non occulto prorſus, niſi forte quia quæ inerat gravis ejus ſuſpicio certis deficeret probationibus. Ceterum Auguſtinus per hæc verba *agere Pœnitentiam*, ipſam etiam publicam confeſsionem intelligit. 618

ligit. Sola enim inter Pœnitentes commoratio non abſtuliſſet ſcandalum; ſaltem ſi Auguſtini tempore, viri pii, ex ſolo devotionis affectu varias Pœnitentium claſſes decurrerent.

629 Prob. 3. pars, 1. ex citato Tridentini textu, quo declaratur, quod quiſque medullitus ſentit, *non ſatis conſulte humana lege præceptum iri, ut delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent confeſſione aperienda*. Atqui, & bene Tournelyus pag. 451. Eccleſia ſancta, cui omnibus diebus adeſt Spiritus ſancti lumen, nihil inconſulte ac imprudenter præcipere poteſt.

630 Prob. 2. ex S. Baſilio, non ſolum cit. Can. 34. ubi ſaltem muliebre adulterium a publica confeſſione eximit; ſed & in Regulis brevioribus, ubi ad interrogationem 229. *an oporteat vetitas actiones citra verecundiam omnibus detegere, aut aliquibus dumtaxat*; Reſpondet *ſervandam eſſe rationem eamdem in peccatorum confeſſione, quæ in detegendis corporis morbis adhibetur. Quemadmodum igitur*, inquit, *corporis morbos non omnibus patefaciunt homines, neque quibuſvis, ſed iis qui horum curandorum periti ſunt: ita quoque fieri debet peccatorum confeſſio, coram iis qui curare hæc poſſint*. Ergo non magis ſecretiores animæ, quam corporis, morbos omnibus detegere licitum eſt.

T. 2. p. 492. Edit. nov.

631 In eumdem finem adduci ſolent nota hæc Sozomeni verba Lib. 7. Hiſtor. Cap. 16. *Grave ac moleſtum ab initio jure merito viſum eſt Sacerdotibus tanquam in Theatro, circumſtante totius Eccleſiæ multitudine, crimina ſua evulgare. Itaque, ex Presbyteris aliquem, qui vitæ integritate ſpectatiſſimus eſſet, & taciturnitate ac prudentia polleret, huic officio præfecerunt*. Porro, ait Tournelyus, ad quid illa Sacerdotis hujus tam neceſſaria taciturnitas, ſi moris fuiſſet occulta etiam peccata declarare?

Verum ex poſtrema textus hujuſce parte ſequitur tantum non omnia peccata occulta publicæ confeſsioni ſubjacuiſſe: pars vero textus prima innuere videtur, quandoque, ſaltem alicubi, moris fuiſſe, ut niſi omnia, ſaltem multa peccata coram propalarentur. *Grave*, inquit, *ac moleſtum ab initio jure merito viſum eſt*. Quid, amabo, grave viſum eſt? an quod nuſquam factum eſt? non credo. Fieri igitur potuit ut viguerit, ſeu a lege, ſeu a recepto more, publica confeſsio; non ubique generatim, ut ſubindicat generalis locutio Sozomeni; multo minus *ab initio*, ut expreſsim ait; ſed certis in locis. Et id ex ſequenti textu certo certius conſtare videtur. Itaque

632 Prob. 3. ex S. Leone Epiſtol. 136. alias 18. Cap. 2. ubi hæc ſcribit: *Illam etiam contra Apoſtolicam regulam præſumptionem, quam nuper agnovi a quibuſdam illicita uſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoveri, ne videlicet de ſingulorum peccatorum genere, libello ſcripta profeſſio publicetur: cum reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari confeſſione ſecreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur, tamen quia non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea, qui Pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, removeatur tam improbabilis conſuetudo, ne multi a Pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta reſerari, quibus poſſint legem conſtitutione percelli. Sufficit enim illa confeſſio quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis Pœnitentiam peccator accedit. Tunc enim plures ad Pœnitentiam poterunt provocari, ſi*

Digitized by Google

*ri, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis*. Atqui nec fieri potuit ut Eccleſia abuſum Evangelicæ regulæ contrarium amplecteretur; nec ut S. Leo tanquam gravem abuſum redargueret, id quod Eccleſiæ magnæ diu obſervaviſsent. Ergo nulla unquam Eccleſiæ lege ſancitum eſt, ut occulta peccata palam aperirentur: fuitque is ad ſummum abuſus quorumdam locorum.

Objic. 1. ſecreta procul dubio fuerunt crimina, tum mulierum a præſtigiatore Marco corruptarum; tum & ſceleſti illius hominis, qui gravem Narciſſo Jeroſolymorum Antiſtiti calumniam impegit. Atqui tamen hæc palam aperuerunt; Non utique proprio motu; quis enim in materia tam gravi ſponte ſe infamet? Ergo vi legis, cui licet duriſsimæ omnino cedendum eſſet. 633

Reſp. 1. neg. maj. quæ gratis aſſeritur, 1. enim quoad mulieres a præſtigiatore Marco corruptas non minus potuit tunc temporis earum crimen ex variis argumentis certiſsime conjici, quam nunc, ſimile non unius mulieris crimen, etſi nullo oculo conſpectum, certiſsime innoteſcat. Utique flammæ inſtar erumpit amor impurus, neque diu celari poteſt. Quod ſpectat ad Narciſsi calumniatorem, tenebatur is inuſtam ſancto Præſuli labem ſimplici & aperta retractatione diluere; prout & fecit ſceleſtus ille S. Franciſci Saleſii calumniator. 634

Reſp. 2. neg. min. Fieri enim potuit, ut ſcelera ceteroqui occulta palam innoteſcerent, citra ullam Eccleſiæ legem; ſed 1. ex imprudenti zelo, prout contigit matronæ illi quæ ſub Nectarii pontificatu ſuum cum Diacono facinus evulgavit. 2. Ex ſincera humilitate, prout hodieque non pauci graviora ſua identidem aperiunt exemplo Auguſtini. 3. Quia id exigat gloria Dei & utilitas Eccleſiæ; prout exigebat, ut Marcus ille qui ementitis moribus fucos fecerat, ut facere ſolent Novatores, ab omnibus tandem pro ſceleſto & furcifero haberetur. 635

Objic. 2. Origenes Hom. 3. in Levit. *In omni genere*, inquit, *pronuntianda ſunt peccata, & in publicum proferenda cuncta quæ egerimus: ſi quod in occulto gerimus, ſi quid in ſermone ſolo*, VEL ETIAM INTRA COGITATIONUM SECRETA COMMISIMUS, *cuncta neceſſe eſt publicari, cuncta proferri*. Atqui neceſſe non eſſet publicari cogitationum ſecreta, ſi nulla id lege præceptum foret. 636

Reſp. diſt. maj. neceſse eſt publicari, id eſt exterius proferri coram Eccleſię Miniſtro, C. coram omnibus, N. Publicare nimirum idem eſt apud Origenem ac proferre exterius; ſeu, ut ipſe ſibi interpres eſt Homil. 2. in Pſalm. 37. *non celare intrinſecus*. Atqui publicare hoc ſenſu, non eſt peccatum quaſi e theatro palam recitare. Et vero vult Origenes ut peccator, ęgri inſtar, caute & circumſpecte e multis eum ſeligat, cui, uti medico referet animę ſuę morbos, ut exploret is, an non expediat eorum quoſdam *in conventu totius Eccleſiæ* aperiri. Ad quid vero tantum illud examen, ſi Pœnitens generali lege ad publicam occultorum manifeſtationem adſtrictus fuiſset? 637

Ut quid ergo, inquies, tam crebro Cyprianus, Pacianus, Ambroſius & alii Patres ſpiritualiter ęgrotos adhortantur, ne prępoſtero pudore oculos fratrum ſuorum pertimeſcant; ne eos imitentur qui ſecretiorem morbum gerentes, eumdem aperire erubeſcunt. 638

Reſp.

Reſp. Id dictum a Patribus, tum adverſus illos, qui ex mala verecundia, quod ſępe ſępius contingit, vel ipſi Sacerdoti peccata ſua aperire refugiebant; tum & adverſus illos, qui licet ſatis publice Rei, publiceque forſan, ut moris eſt, glorianţes de peccatis, ea tamen in Eccleſia confiteri renuebant, ne publicæ Pœnitentiæ ſtadium decurrerent. Utrumque hoc peccatorum genus invadit S.Pacianus in paræneſi his verbis: *Quid facis tu, qui decipis Sacerdotem? qui aut ignorantem fallis, aut non ad plenum ſcientem* PROBANDI DIFFICULTATE *confundis. Rogo ergo vos, fratres, etiam pro periculo meo, per illum Dominum, quem occulta non fallunt, deſinite vulneratam tegere conſcientiam. Prudentes ægri medicos non verentur, ne in occultis quidem corporis partibus etiam ſecaturos, etiam perusturos.*

Bib. PP. T. 4. p. 316.

639 Objic. 3. vel Pœnitens Confeſſario præcipienti ut quædam occulta peccata publice aperiret, obſequi tenebatur, vel non, ſi primum; ergo erat aliqua lex Eccleſiæ quæ occultorum manifeſtationem certis in caſibus præciperet. Quis enim Sacerdos, niſi a lege adjutus, rem tanti momenti in ſe ſumere auſit? Si 2. vix ac ne vix quidem concipi poteſt, fuiſſe qui gravia ſua palam confiterentur, cum citra ſalutis periculum reticere poterant.

640 Reſp. Non aliam fuiſſe obligationem parendi Confeſſario in re præſenti, quam ut amico ad rem Deo gratam & Eccleſiæ utilem adhortanti. Favet id Auguſtini Serm. 351. *Nos vero a communione quemquam prohibere non poſſumus, quamvis hæc prohibitio non ſit mortalis, ſed medicinalis, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.* Neque ideo tamen deerant, qui occulta ſua lubenter propalarent; imo forte qui coercendi forent, ne nimio plura loquerentur. Sunt quidem hæc apud homines ſibi dimiſſos impoſſibilia: ſed apud Deum gratiæ ſuæ afflatu corda moventem nihil eſt impoſſibile.

Verum hæc quæ pro multa parte ſunt ad hominem, multo melius intelligentur ex iis quæ dicemus ubi de Pœnitentia publica.

## CAPUT SEXTUM.

### *De Satisfactione.*

IN hoc Capite expendemus 1. an ſatisfactio Pœnitentibus cum Deo reconciliandis neceſſaria ſit; 2. quæ ejus eſſe debeant conditiones; 3. quæ ipſius materia; 4. an & quo implenda ſit tempore; 5. an neceſſario debeat eſſe perſonalis; 6. qui ejuſdem ſit effectus; 7. quo ritu in antiqua Eccleſia perficeretur; & id quidem ſpecialis erit prolixæ diſſertationis materia,

## ARTICULUS PRIMUS.

### *De neceſſitate Satisfactionis.*

1 TRIPLICEM in homine graviter peccante reatum admittunt Catholici omnes, *culpæ* ſcilicet, *pœnæ æternæ*, & quæ poſt utriuſque hujus remiſ-

remiſſionem luenda remaneat, *pœnæ temporalis*. Priores duas a Deo gratis & citra prævium hominis de condigno meritum condonari docent. At tertiam piis æquæ Pœnitentiæ laboribus, quos ſatisfactionis nomine nuncupant, redimi debere contendunt.

2 Longe aliter ſentiunt Pſeudoreformati. Docent ii nempe 1. remiſſo culpæ ac pœnæ æternæ reatu, nullam deinceps remanere temporalem pœnam, quæ in culpæ ſemel deletæ ultionem luenda ſit. Unde Purgatorium, indulgentias ac ſuffragia pro mortuis petulanter abjiciunt. 2. Et conſequenter, peccata poſt Baptiſmum commiſſa, non magis quam ante Baptiſmum perpetrata, ſatisfactione indigere: imo ſatisfactionem a Catholicis admiſſam ſatisfactioni Chriſti officere. 3. Jejunia, eleemoſynas, aliaque pietatis opera, ad emendationem morum, ad cautelam in futurum, ad exemplum proximi præſtandi eſſe, non autem ad vindictam delicti, ejuſque ſatisfactoriam compenſationem. Quin & audito ſatisfactionis nomine pene deficiunt animo. *Vehementer odi*, ait Lutherus in aſſert. art. V. *& ſublatum vellem hoc vocabulum ſatisfactio. Habet enim periculoſum ſenſum, quaſi Deo quiſquam pro ullo peccato ſatisfacere poſſit, cum gratis ille ignoſcat omnia*. Idem eſt Calvini ſenſus Lib. Inſtit. Cap. 4. num. 39.

3 Antequam ſtatuamus cui adhærendum ſit parti, videndum imprimis, quid ſit ſatisfactio humana. De divina enim, quam plenam exhibuit Chriſtus, & unde noſtra vim totam ſuam habet, egimus in Tract. de Incarnat.

Satisfactio, quæ in genere eſt actio omnis, qua quis præſtat quantum debet, ſeu debitum ſolvendo, ſeu appoſitam eorum de quibus interrogatur rationem reddendo, in præſenti definitur, Voluntaria pœnæ mitioris toleratio, tum ad compenſandam injuriam Deo per peccatum illatam, tum ad redimendam pœnam graviorem per idem peccatum promeritam.

4 Dicitur 1. *toleratio*, ſeu perpeſſio *pœnæ*; quia ad ſatisfactionem requiritur opus de ſe pœnale & afflictivum: de ſe, inquam, facit enim unctio Spiritus ſancti, ut quandoque Chriſtianus in iis quę ceteroqui affligere nata ſunt, gaudio ſuperabundet.

5 Dicitur 2. pœnæ *mitioris*. Ut enim condignæ non ſunt paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam; ſic nec ad præparatas in altera vita paſſiones, iis qui ante decedent, quam noviſſimum quadrantem reddiderint.

6 Dicitur 3. *voluntaria*, id eſt vel propria ſponte, vel ex alterius mandato lubenter ſuſcepta. Quæ enim coacta foret, ſatispaſſio potius quam ſatisfactio nuncupanda foret.

7 Dicitur 4. *ad compenſandam injuriam Deo per peccatum illatam*. Is enim eſt Pœnitentis ſcopus, ut jus Dei læſum reſarciat; non ad æqualitatem ſtrictam, quod non poteſt mortalis homo; ſed penes aliquam proportionem.

8 Dicitur 5. *& ad redimendam pœnam graviorem*, quæ peccatori vel in hac vita imminet, prout expertus eſt David; vel in altera luenda manet.

9 Hinc patet 1. ſatisfactionem diſcrepare a merito, meritum enim reſpicit præmium a remuneratore obtinendum, adeoque bonum ſeu merentis, ſeu alterius cui meretur. Satisfactio autem, licet ſtudeat avertere malum a ſatisfaciente, ſicque bonum ejus intendat, primario tamen

juris alieni reparationem, atque ideo perſonæ offenſę intendit. 2. Satisfactionem eſse actum virtutis, & quidem juſtitię. Eſt actus virtutis: quia ſervat rationem medii. *Æqualitas* enim, ait S. Thomas Suppl. q. 12. art. 1. O. *medium eſt, quod ſuo nomine ſatisfactio importat;* quatenus qui *ſatis* facit, ſervat *proportionem æqualitatis ad* aliquid. Eſt vero actus juſtitię: tum *quia hoc adverbium* ſatis *æqualitatem proportionis deſignat*, ut ibid. art. 2. advertit S. Thomas: ęqualitatis autem poſitio ad juſtitiam ſpectat; tum quia ſatisfactio actus eſt Pœnitentię: hęc porro pars eſt potentialis juſtitię.

10 Satisfactio dividitur 1. in Sacramentalem, quę eſt paſſio pœnę a Confeſsario impoſitę; & extra Sacramentalem, quę eſt paſſio pœnę ſeu quam quis ſponte eligit, ſeu quam ab alio extra Sacramentum inflictam volens & lubens recipit. 2. In publicam, quę coram omnibus vel multis ſubitur; & ſecretam, quę in angulo & ſine teſtibus 3. In ęquivalentem & improportionatam, ſeu inſufficientem. Utraque talis eſt vel ratione materię; ut cum quis vel tantum, vel minus reddit quam debet; vel ratione formę: & tunc ea dicitur ęquivalens, perfecta, vel ſufficiens, quę non ſolum debiti valorem offert, ſed & eum offert ex propriis, ex alias indebitis, & adeo plene, ut creditor contentus eſse debeat. Contra vero inſufficiens eſt, quę licet totum reddat, non tamen ex propriis bonis, aut alio titulo indebitis: unde hujuſmodi ſatisfactio pendet ex pacto, aut donatione, vel acceptatione creditoris, ut notat Bellarminus hic Lib. 4. C. 1. ubi & animadvertit cum S. Thoma in 4. diſt. 15. q. 1. a. 3. in ſatisfactione compenſandam eſse inęqualitatem, non juſtitię tantum, ſed & amicitię contrariam. Sicut enim qui alterum lędit, juſtitiam ſimul & amicitiam violat; ita qui ſatisfacit, utramque redintegrare debet. Quod etſi aliquando una actione fieri poteſt, non tamen fit ſemper. Sic comprehenſus quis a judice, tantum aliquando ſubit pœnę invitus, quantum alii injurię intulit, adeoque ſatisfacit ut poteſt, nec tamen eos inter reformabitur amicitia. Contra autem ſi quis alium lęſerit tam graviter, ut injuriam hanc nonniſi longo tempore reſarcire poſſit; poterit is quidem humili prece veniam ſtatim conſequi: nec tamen niſi diu poſt pro irrogata injuria ſatisfaciet.

11 His pręmiſſis quędam hic conſtant, aut ex alibi dicendis pręſupponuntur. Et quidem 1. conſtat hominem pro culpa ſua mortali de condigno ſatisfacere non poſse; tum quia ſatisfactio hęc ad reformandam hominis cum Deo amicitiam ordinari debet. Atqui opus hominis qui Dei per mortalem culpam inimicus evaſit, amicitiam ejus redintegrare non poteſt. Opus enim ſatisfactorium, qua tale Dei acceptatione indiget: acceptatio autem amicitiam pręſupponit. Tum quia ut ſatisfactio quadantenus ſit ad ęqualitatem, neceſsum eſt ut ſicut offenſio quandam ex parte objecti infinitatem habuit; ſic habeat ſatisfactio infinitatem aliquam ex parte principii ſatisfacientis; proinde requiritur, ut opera ſatisfactoria fiant a Spiritu Dei hominem inhabitante, ſive ab homine ut Chriſti membro, ac filio Dei jam per charitatem effecto. Ergo fieri nequit ut homo pro inſtauranda cum Deo amicitia condigne ſatisfaciat. Unde docent Theologi peccatorem gratis a culpa per Deum juſtificari. Hęc Bellarminus quę fuſiori egerent expoſitione, ſed non hujus loci.

Con-

Conſtat 2. hominem ne pro veniali quidem culpa ſtricte & adamuſſim ſatisfacere poſse; licet id aliquo modo etiam condigno poſſit, ſuppoſita Dei benignitate. 12

Quod id ſtricte & rigoroſe non poſſit, patet, quia quęcumque ejus ſatisfactio, non modo ſupponit & gratię auxilium ad eliciendos actus ſupernaturales, & ſtatum gratię ſanctificantis atque adoptionis gratuito collatę, ex quibus actus ſatisfactorii ſuam quamcumque condignitatem trahunt: ſed & certa divini juris relaxatione indigent, ut ad extinguendam venialis peccati culpam acceptentur; quia a Deo aliis de titulis omnino ſufficientibus, exigi poſsent. Et hos reſpectus pro ſubjecta materia potiſſimum intuentur Theologi in Tract. de Incarnatione, ubi ſatisfactio ad ſtrictos juris apices expenditur.

Quod tamen poſsit aliunde homo *tum virtute alicujus ſatisfactionis, tum* 13
*etiam virtute char tatis, pecca'a venialia quantum ad culpam* tollere, licet ea non ſemper tollat quantum *ad totum reatum pœnæ*; cenſent plures cum S. Thoma; & inter alios Suarez diſput. 4. de Incarn. ſect. 11. Vaſques ibid. diſp. 3. Lugo ibid. diſp. 5. num. 122. Martinon de Pœnit. diſp. 45. num. 50. Horum ratio pręcipua eſt, quod veniale peccatum, ut pote levis offenſa Dei, difficileque ob humanam fragilitatem vitabilis, non tanti ſit apud Deum, ut actus hominis juſti, a gratię & adoptionis ſtatu maxime *dign ficati*, non ſatis habeant proportionis cum peccati hujus remiſsione; pręſertim cum ſat habeant condignitatis cum augmento gratię & glorię.

*S. Thomas 3. p. a. 5. ad 3.*

Jam ergo quatuor quęruntur 1. an dimiſsa per gratiam culpa, dimittatur quęcumque temporalis pœna, prout in Baptiſmo & Martyrio contingit. 2. An poſito quod homini a peccatis juſtificato luenda ſuperſit temporalis pœna, poſsit hęc per bona opera redimi. 3. An hęc temporalis pœnę redemptio congrue ſatisfactio nuncupetur. 4. An ſi ſic, eadem ſatisfactio, tum ſponte aſsumenda ſit, tum in Pœnitentię Sacramento per Sacerdotes injungenda. Quę juxta Bellarmini methodum propoſita, cum eodem ſolvemus; quędam tamen paucis, & ad exhibendam Catholici dogmatis ſeriem; quia jam alibi pertractata, ſit igitur

Conclusio I. Remiſsa culpa manet perſępe debitum luendę pœnę temporalis in vindictam ejuſdem culpę.

Prob. 1. ex Scriptura. 2. Reg. 12. David adulterii ſui veniam a Deo 14
conſequitur his verbis: *D minus tranſtulit peccatum tuum.* Atqui tamen idem Princeps, non ſolum in admonitionem cavendi in futurum, vel in aliorum terrorem, ſed vere & proprie in criminis ſui vindictam plectitur. *Verumt men*, ait, Deus per Prophetam, Quoniam *blaſphemare feciſti inimicos Domini propter verbum b c*, id eſt per ſcelus tuum, *filius qui natus eſt tibi, morte morietur*. Et v. 10. *Quamobrem non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum*, eo quod *contempſeris me*. Ubi cauſales particulę, *quia, eo quod*, demonſtrant Davidis peccatum, non occaſionem modo, ut cavillatur Dalleus, ſed & vere cauſam fuiſse malorum quę tulit Princeps adulter & homicida; quod & expreſse docet S. Gregorius Lib. 9. Moral. Cap. 34. infra num. 45.

Et vero, ait Bellarminus ibid. Cap. 2. nemo melius inflictę ſibi pœnę motivum intelligere potuit, quam ipſemet David. Atqui David intellexit

mortem filii in peccati ſui ultionem, non autem ad cavenda in poſterum peccata, ſibi a Deo fuiſſe impoſitam. Hanc enim lacrymis, jejunio, humi cubatione avertere conatus eſt. Atqui vir ſanctus pœnam ſibi ad cavenda futura utilem, eoque tantum fine inflictam, avertere conatus non eſset. Ergo ſenſit hanc ſibi decerni in præteriti criminis pœnam, quam alio ſatisfactionis genere redimere voluiſſet.

15 2. Regum 24. David peccati, quod numerando populum ſuum admiſerat, ſincere Pœnitentiam agit, & ideo ejus veniam obtinet. Atqui tamen in hujus ſuperbiæ peccati pœnam cogitur bellum, famemve, aut peſtem eligere: adeoque poſtremum hoc flagellum uti culpæ ſuę pœnam habet, ut exclamat gemebundus v. 17. *Ego ſum qui peccavi* .'. *vertatur obſecro manus tua contra me*, &c.

16 Tobias Libri ſui Cap. 3. 4. *Quoniam*, inquit, *non obedivimus præceptis tuis, ideo traditi ſumus in direptionem & captivitatem*. Danielis 3. 28. tres pueri in fornacem miſſi ajunt: *In veritate & in judicio induxiſti hæc omnia propter peccata noſtra*. Atque hinc Proverb. 3. 12. illud ſapientis oraculum: *Quem diligit Dominus corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi*; quod & repetitur Hebr. 12. 6. & Apocal. 3. 19. unde ſic: Juſti erant Tobias & infantes in fornacem miſſi; nec dubium quin & gratiam Dei recuperaſſent plerique ex Iſraelitis, quorum nomine ut & ſuo Tobias & Daniel locuti ſunt. Atqui hi tamen ob peccata ſibi dimiſſa, a Deo, tanquam ab amico patre, corripiebantur. Ergo dimiſſo quoad maculam peccato non ſemper dimittitur reatus pœnæ. Non enim dimiſsum eſt, quod *in veritate & in judicio* luendum remanet.

17 Prob. 2. ex Patribus, ſequenti Concluſione adducendis; quos explicare dum ſtudet Dallæus, Magiſtro ſuo contradicit, ut ſibi mentiatur iniquitas. Sic enim Calvinus Lib. 3. Inſtit. Cap. 4. §. 38. pag. 247. *Patrum me movent quæ in Veterum Scriptis de ſatisfactione paſſim occurrunt: Video quidem eorum nonnullos; dicam ſimpliciter, omnes fere quorum Libri extant; aut in hac parte lapſos eſſe, aut nimis aſpere & dure locutos*. At boni conſulet Calvinus, ſi iis quæ effutit, non parum, ſed nihil moveamur; cumque non dure modo, ſed impie locutum cenſeamus. Sed de his vide jam dicta Cap. 2. n. 117. ubi & præcipuas quę hic moveri poſſunt objectiones pro modulo ſolvimus.

18 Quod autem quęrit Lutherus in aſſertione Articuli V. ut ei oſtendamus in tota Scriptura apicem vel iota unum, ubi majoris Pœnitentię pro majoribus, levioris pro levioribus mentio fiat: imo ut demus *unum ex antiquis Patribus, in quo legantur quadragenæ, ſeptenæ & ſimilia*. Non abs re erit reſpondere paucis, 1. quod ſicut Chriſtus, quæ ad jejunium, Euchariſtiæ receptionem, Baptiſmi conferendi modum ſpectant, Eccleſiæ determinanda reliquit; ſic & ſtatuendo ſatisfactionis ſubſtantiam; modum ejuſdem, tempus & alia ſimilia Eccleſiæ ſuæ judicio permittere potuit. 2. Illam ſeptem annorum multam, quam Lutherus ſollicite quęrit, exhiberi in ipſa Scriptura. Sic Deus condonata Davidi ſuperba populi ſui enumeratione, pœnam eidem indixit; vel ſeptem annorum famis, vel breviorem aliam, ſed duriorem, trium menſium, &c. Sic & Nabuchodonoſor pro ſuperbię peccato ſeptem temporibus, id eſt, annis ſeptem, pœnam, Deo jubente, luit graviſſimam. 3. Immota Dei lege con-

conſtitutum eſse, ut *pro menſura delicti* ſit *& plagarum modus*, Deuteron. 25. Cui conſonat id Apocal. 18. 7. *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum*.

Quod vero precatur Lutherus, ut ſibi in antiquorum Scriptis Patrum exhibeantur *quadragenæ, ſeptenæ & ſimilia*: abſit ut votis ejus refragemur. Itaque Concilium Ancyranum an. 314. vetat Can. 7. ne *hi, qui ſecundo & tertio ſacrificaverunt coacti*, ante ſeptimum Pœnitentiæ annum *perfecte recipiantur*. Idem Can. 8. decennem Pœnitentiam iis conſtituit, qui *non ſolum ipſi deviaverunt*, *ſed etiam* ad ſimile quid *compulerunt fratres*. Concilium Nicænum an. 325. iis *qui ſine neceſſitate* ſub Licinio *tranſgreſſi ſunt*, duodecim annorum Pœnitentiam conſtituit. At de his quæ uni Luthero ignota ſunt, adeantur Canonum Collectores, Yvo pręſertim & Burchardus.

Conclusio II. Pœnæ temporalis, quæ poſt recuperatam Dei amicitiam luenda ſupereſt, reatus bonis operibus redimi aliquando poteſt.

Prob. 1. variis Scripturæ exemplis. Jeremiæ 18. ait Dominus: *Repente loquar adverſus gentem & adverſus regnum, ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. Si Pœnitentiam egerit gens illa a malo ſuo, agam & ego Pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerem ei*. Idem quoad ſenſum habetur 2. Paralip. 7. 13. Atqui hic per Pœnitentiam non ſolum deletur culpa, ſed & intentata eidem pœna redimitur. 19

Danieli 4. 24. ait Propheta ad Nabuchodonoſor: *Quamobrem, Rex, conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum*. Atqui eo loci redimere peccata, idem eſt ac pęnam peccatis a Deo comminatam avertere, ut ex capitis contextu liquet. Neque vero loquitur Daniel de redemptione quoad homines, ſeu de reſtitutione bonorum quæ hinc & inde corraſerat Nabuchodonoſor, ut ſomniat Calvinus, 1. quia Princeps ille non injuſtitiæ dumtaxat, ſed & multiplicis alterius peccati reus erat: Hæc autem omnia redimi vult Daniel. 2. Quia peccatum præcipuum quod Deus plectere voluit in Nabuchodonoſor, fuit ſuperbia, ut conſtat ex verſ. 27. ibid. ubi Principis hujus crimen fuit quod arrogantius diceret: *Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi*... *in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei*: cum enim ſermo eſſet in ore *Regis*, *vox de cœlo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonoſor Rex; Regnum tranſibit a te*. 20

Idem conſtat ex vaticinio Jonæ. Ninivitæ ſcilicet meruerant id quod ipſis comminatus erat Deus, ut eorum civitas poſt dies quadraginta ſubverteretur: Nec dubium quin id Deus poſt eorum etiam Pęnitentiam præſtare potuiſſet; quemadmodum utrumque Davidis etiam Pęnitentis delictum puniit. Atqui tamen flagellum hoc jejuniis, precibuſque & ſacci humilitate averterunt. Ergo. 21

Demum *miſericordia & veritate redimitur iniquitas*, Proverb. 16. 6. quod etiam docet Tobias Cap. 4. v. 11. & Chriſtus Luc. 11. v. 41. his verbis: *Date eleemoſynam & ecce omnia munda ſunt vobis*. Jam vero, ut ibid. Cap. 8. animadvertit Bellarminus, tam ad minus dici poteſt hominem pro peccatis ſuis ſatisfacere, quam ab eo ſua redimi peccata. Cum redemptio non minus ad juſtitiam ſpectet, quam ſatisfactio; imo magis quadantenus æqualitatem ſonet. 22

At, inquies, objecti textus loquuntur de redemptione culpæ, non 23

autem de redemptione pœnæ. Nec vero dixit Daniel, Pœnas tibi debitas redime, ſed *peccata tua eleemoſynis redime*. Atqui ex ſupra conceſſis culpa vere & proprie redimi non poteſt. Ergo in adductis locis non eſt ſermo de vera & propria ſatisfactione.

R. cum Bellarmino ibid. Cap. 8. peccati nomine ſæpiſſime intelligi pœnam peccato deditam. Sic Gen. 43. *Niſi reduxero puerum, ero peccati reus in te omni tempore*. Deuteron. 5. & alibi pluries, *Reddens*, ſeu *viſitans, iniquitatem patrum in filios*. 3. Reg. 1. 21. *Erimus ego*, ait Bethſabee, *& filius meus peccatores*, ideſt, pœnæ devovebimur. Ceterum ſi poteſt homo nondum juſtificatus per opera ex gratiæ auxilio elicita, culpam peccati ex congruo quodam redimere? quanto facilius vir juſtus per opera ex inhabitante Spiritu facta pœnam temporalem peccatis debitam expungere? Sane mundus a gravi culpa erat Job, & tamen ajebat cap. 32. v. 6. *Ago Pœnitentiam in favilla & cinere*. Sed de his adi Bellar. ibid.

24 Prob. 2. ex Patribus. Tertullian. Lib. de Pœnit. Cap. 6. *Quam ineptum*, inquit, *quam iniquum Pœnitentiam non adimplere, & veniam delictorum ſuſtinere; hoc eſt, pretium non exhibere, & ad mercedem manum emittere. Hoc enim pretio Dominus veniam addicere inſtituit: hac Pœnitentiæ compenſatione redimendam proponit Deus impunitatem*. Atqui ubi pretio & compenſatione conſtituta redimitur impunitas a Pœnitente, ibi quoad rem occurrit ſatisfactio a Catholicis admiſſa. Quin & nomen ipſum, quod expungi volebat Lutherus, habemus ibid. Cap. 8. ubi *confeſſio ſatisfactionis conſilium eſt*: & Cap. 9. *Delictum noſtrum Domino confitemur ∴ quatenus ſatisfactio confeſſione diſponitur, confeſſione Pœnitentia naſcitur, Pœnitentia Deus mitigatur*. Quæ ſi forte de quadam ex congruo ſatisfactione pro culpæ reatu intelligi poſſunt, multo plus valent pro aſtruenda quoad pœnæ reatum ſatisfactione.

25 Origenes Hom. 3. in Lib. Judicum: *Vide*, inquit, *benignum Dominum miſericordiam cum ſeveritate miſcentem, & ipſius pœnæ modum juſta & clementi libratione penſantem. Non in perpetuum tradit delinquentes, ſed quanto tempore errare te noſti, quanto tempore deliquiſti, tanto nihilominus tempore humilia te ipſum Deo, & ſatisfacito ei in confeſſione Pœnitentiæ*. Ergo modum *pœnæ*, cui a Deo *in perpetuum* addici poſſet homo, poteſt & debet idem homo longa ſatisfactione eluere.

26 S. Cyprianus ubique totus eſt in urgenda dignæ ſatisfactionis neceſſitate, iiſque comprimendis qui molliori diſciplina lapſos, necdum vere Pœnitentes reconciliabant. Epiſt. 55. ad Cornelium: *Elaborant*, inquit, *ne Deo indignanti ſatisfiat ∴ Datur opera ne ſatisfactionibus & lamentationibus juſtis delicta redimantur, ne vulnera lacrymis abluantur*. Idem Tract. de Opere & Eleemoſynis: *Nec haberet quid fragilitatis humanæ infirmitas atque imbecillitas faceret, niſi iterum pietas divina ſubveniens juſtitiæ & miſericordiæ operibus oſtenſis, viam quamdam ſalutis aperiret, ut ſordes poſtmodum quaſcumque contrahimus, eleemoſynis abluamus. Loquitur in Scripturis Spiritus ſanctus, & dicit: Eleemoſynis & fide peccata purgantur: non utique illa delicta, quæ fuerant ante Baptiſmum contracta: nam illa Chriſti ſanguine & ſanctificatione purgantur*. Atqui his verbis palam obruuntur Novatores. Ii nempe peccata poſt Baptiſmum admiſſa non minus gratuito remitti volunt, quam quæ ante Baptiſmum commiſſa ſint. Atqui contrarium aperte docet Cyprianus.

Edit. Parſ. p. 137.

S. Am-

S. Ambroſius Lib. 7. in Luc. num. 156. *Sicut qui pecunias ſolvunt, debitum reddunt, nec prius evacuatum fœnoris nomen, quam totius ſortis ad nummum uſque quocumque ſolutionis genere quantitas univerſa ſolvatur; ſic compenſatione charitatis actuumque reliquorum, vel ſatisfactione quacumque, peccati pœna diſſolvitur*. Atqui ubi peccati pęna ſatisfactione diſſolvitur, ſicut debitum accurata totius ſortis ſolutione, ibi non tantum nomine, ſed & re occurrit ſatisfactio. 27 T. 1. p. 1448. C.

28 Idem ad virginem lapſam cap 8. *Grandi plagæ alta & prolixa opus eſt medicina: grande ſcelus grandem neceſſariam habet ſatisfactionem.*

S. Hieron. in Joelem: *Qui peccator eſt*, inquit, *& quem remordet propria conſcientia, cilicio accingatur & plangat ſua delicta, vel populi, & ingrediatur Eccleſiam, de qua propter peccata fuerat egreſſus: & cubet vel dormiat in ſacco, ut præteritas delicias, per quas offenderat Deum, vitæ auſteritate compenſet*. Idem Epiſt. ad Euſtochium de obitu S. Paulæ, hanc ita loquentem inducit: *Turpanda eſt facies, quam contra Dei præceptum purpuriſſe & ceruſſa & ſtibio ſæpe depinxi: affligendum corpus, quod multis vacavit deliciis: longus riſus perpeti compenſandus eſt fletu: mollia linteamina, & ſerica pretioſiſſima, aſperitate cilicii commutanda*. En graphicam veræ ſatisfactionis notionem, nec certe plus requirunt Catholici, qui & utinam tantum obtinerent. Atqui nec Paula tot jam ab annis inſigniter ſancta, nec alii paſſim Chriſtiani, qui tam longum decurrebant Pœnitentiæ ſtadium, ſatisfaciebant pro impetranda ſimpliciter peccati venia, quam ut plurimum jam aſſecuti erant. Ergo ſatisfaciebant pro peccati reliquiis, ſeu pro expungenda pœna, quam iis debitam eſſe cognoverant.

29 S. Auguſtinus Serm. 361. alias Homil. 50. inter 50. *Non ſufficit mores in melius commutare, & a factis malis recedere, niſi etiam de his quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo per Pęnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis*. Idem in Pſalm. 50. ad hæc verba, *Et a peccato meo munda me*, ſic loquitur: *Implora miſericordiam, ſed attende juſtitiam. Miſericordia eſt ut ignoſcat peccato, juſtitia eſt ut puniat peccatum. Quid ergo? quæris miſericordiam: peccatum impunitum remanebit?* Reſpondeat David, *reſpondeant lapſi, reſpondeant cum David, ut miſericordiam mereantur ſicut David, & dicant; Non Domine, non erit impunitum peccatum meum, non impunitum erit, ſed ideo nolo ut tu punias, quia ego peccatum meum punio*. Atqui eo loci exigitur ſatisfactio, non ad exemplum dumtaxat, politicamque diſciplinam, ut volunt hæretici, ſed ut conſtituta peccato etiam dimiſſo pęna voluntaria hominis Pęnitentia redimatur.

30 S. Cæſarius Arelatenſis Serm. 1. de Eleemoſyna: *Si*, ait, *bonis operibus ipſa* venialia *peccata non redimimus, tamdiu in illo Purgatorio moras habebimus, quamdiu ſupradicta minuta peccata, tamquam lignum & fenum & ſtipula conſumantur*. Si autem vel minuta peccata in hac vita redimi debent, ne in altera plectantur, debent a fortiori redimi graviora. Sed de his adi Bellarminum ibid. Cap. 9. & mirare quo pudore a Luthero dictum ſit, *iſtam noſtram ſatisfactionem nec in Scripturis, nec in Patribus inveniri: inveniri autem pęnam irremiſſibilem a Deo impoſitam*.

31 Dixi in Concluſione, temporalis pęnæ debitum redimi *aliquando* poſſe, nimirum, ut bene Bellarminus eod. Lib. IV. Cap. 3. Deus certas aliquando

 pęnas

pœnas ita conſtituit, ut nullatenus velit eas redimi. Talis eſt imprimis mors, quam nemo juſtus avertere potuit. Talis fuit & indicta Davidi pœna his verbis 2. Reg. 12. *Quia blaſphemare feciſti inimicos Domini ... filius qui natus eſt tibi, morte morietur*. Talis & ea fuit, qua Moyſes ob peccatum ad petram Oreb commiſſum a terra Promiſſionis irrevocabili judicio excluſus eſt. Neuter enim flagellum iſtud, ſeu jejuniis, ſeu precibus avertere potuit, ut liquet ex cit. Cap. 12. Lib. 2. Regum, & Deuteron. 3. Atque id expendit S. Gregorius Lib. 9. Moral. Cap. 30. ad hæc verba Job: *Deus cujus iræ nemo reſiſtere poteſt*.

Conclusio III. Opera quibus juſti debitam peccatis pœnam rediſmunt, vera & condigna ſatisfactio dici poſſunt, non eſt tamen hæc rigoroſa & ad apices juſtitiæ.

32 Prob. 1. pars: 1. quia ea ſatisfactio dicitur condigna, quæ rei debitæ æqualis eſt. Atqui ſatisfactio noſtra temporali quæ peccatis noſtris debita eſt pœnæ moraliter æqualis eſſe poteſt. Pœna enim finita per ſatisfactionem finitam æquari valet. Atqui pœna peccatis noſtris poſt eorum condonationem debita, tantum finita eſt, tum in ſe, tum & quoad durationem. Ergo. Quin cenſet Cajetanus 3. p. q. 85. art. 3. contritionis noſtræ actus adeo intenſos eſſe poſſe, ut temporalis pœnæ debitum excedant, ſecundum id Job 6. *Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, & calamitas mea quam patior, in ſtatera, quaſi arena maris hæc gravior appareret*.

33 Prob. 2. quæ condignam cum aliquo majori proportionem habent, cum minori habere poſſunt. Atqui bona hominis juſti opera condignam habent proportionem cum gloria, quam idcirco de condigno merentur; ergo & condignam habere poſſunt cum remiſſione pœnę temporalis, quę utique minoris eſt momenti quam æterna gloria.

34 Prob. 3. ex Trident. Seſs 14. Can. 13. ubi qui *dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minime Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel a Sacerdote injunctis*, anathemati devovetur: hic juxta ſacram Synodum homo ſimpliciter & abſolute Deo ſatisfacere dicitur. Atqui non ſatisfacit abſolute & ſimpliciter, niſi qui de condigno ſatisfacit. Sicut non meretur abſolute & ſimpliciter niſi qui meretur de condigno. Ergo.

35 Prob. 4. ex cenſura tum 59. Baii propoſitionis, tum & hujus quæ erat num. 77. *Satisfactiones laborioſæ juſtificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam*. Ergo minus ſane opinantur recentiores nonnulli, qui nos de congruo tantum ſatisfacere contendunt.

36 Prob. 2. pars: ut ſatisfactio eſset de rigore juſtitiæ, non modo æqualis eſse deberet, ſed & eſse ex propriis, ex alias indebitis, neque tota inniti beneficio creditoris. Atqui eæ conditiones in humanis ſatisfactionibus reperiri non poſsunt. Cum eæ & ex bonis Dei præſtentur: & fundentur in gratia creditoris, qui eas alio quam ſatisfactionis titulo exigere poſset. Unde ſcitum illud D. Bernardi: *Deus nos onerat, cum exonerat: onerat enim beneficiis, cum exonerat peccatis*.

37 Objic. 1. non ſolvit condigne, qui ſolvit pretium ordinis inferioris. Atqui vitæ hujus pœnæ, in quibus ſita eſt ſatisfactio noſtra, ſunt ordinis plane

plane improportionati pœnis Purgatorii, quæ peccatis condonatis debentur. Ergo.

Reſp. diſt. min. ſunt ordinis inferioris in eſſe phyſico, C. in eſse moris, 38
N. Eſto igitur alterius ſæculi pœnæ ab hujus ævi pœnis phyſice differunt, at nihilominus hujus ſæculi pœnæ exhibent pretium moraliter æquale redemptioni pœnarum alterius vitæ. Satisfactoriæ enim pœnæ moralem ſuum valorem deſumunt ex Chriſti meritis. Is autem valor tantæ eſt dignitatis ut purgatorios ignes imminuere primum, ac deinceps extinguere poſſit. Et vero gloria æterna phyſice excedit juſta bonorum opera; ut & pœnam temporalem peccato debitam. Atqui tamen bona juſtorum opera gloriam merentur de condigno, ut docuimus in Tract. de actib. hum. Ergo a fortiori temporalis pœnæ remiſſionem de condigno mereri poſſunt. Utique ad meritum de condigno non requiritur æqualitas arithmetica ſeu rei ad rem; ſed ſufficit æqualitas geometrica, ſeu proportionis, vi cujus qui tale opus elicit, tale præmium ex benigna Redemptoris liberalitate confidenter expectet.

Objic. 2. David ut filii ex adulterio nati mortem redimeret, nihil 39
eorum omiſit, quæ ad ſatisfactionem requirimus. Atqui tamen nihil conſequi potuit. Ergo.

Reſp. 1. hinc ſequi perſuaſum fuiſse Davidi, ut & nobis, temporales 40
pœnas bonis operibus redimi poſse. 2. Si David voti ſui compos minime fuerit, non quia opera ejus idonea ad redimendam filii mortem proportione carerent; ſed quia defuerit acceptatio divina. Fatemur porro Deum non ſemper acceptare pia juſtorum opera in compenſationem pœnarum, quas ineluctabiliter certis peccatis conſtituit. At ſemper acceptat in compenſationem pœnarum vitæ alterius. Nec dubium quin ſæpe in hujus etiam vitæ pœnarum redemptionem acceptet.

Objic. 3. eidem operi non reſpondet gemina merces. Atqui bona ju- 41
ſtorum opera merentur de condigno gratiæ & ideo gloriæ augmentum. Ergo temporalis pœnæ redemptionem, quæ aliud eſt mercedis genus, mereri non poſsunt.

Reſp. neg. maj. vis enim merendi vim ſatisfaciendi neutiquam immi- 42
nuit. Unde ſicut cum juſtus, ex affectu placendi Deo, orat pro fratre, oratio ejus habet ſimul vim de condigno meritoriam gloriæ, & vim impetratoriam beneficii pro altero, quarum neutra activitatem alterius impedit: ſic & juſtus eodem opere & meretur gloriam, & pro pœna ſibi debita ſatisfacit. Et vero ſi eodem demiſſionis actu poſſit quis & iram Principis ſedare, & beneficia ejus promereri: quanto plus id poterit homo apud Deum qui dives eſt in miſerationibus, quique pro talentis decem decem urbes, vel potius Regnum mundo toto præſtantius munifice rependit?

Conclusio IV. Valet & prodeſt ſatisfactio, ſeu lubenter acceptetur, ſeu ſponte aſſumatur, ſeu imponatur a Sacerdote: utraque tamen certis eget conditionibus, quatuor ſunt partes. Tres primas docet Tridentinum Seſſ. 14. Cap. 9. ubi tanta eſſe traditur divinæ munificentiæ largitas, *ut non ſolum pœnis ſponte a nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis; ſed etiam, quod maximum amoris argumentum eſt, temporalibus flagellis a Deo inflictis, & a nobis*

*nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem, per Chriſtum Jeſum ſatisfacere valeamus.* Jam

43 Prob. 1. pars, quam ne hæretici quidem negare audent, ut videre eſt apud Bellarmin. Lib. 4. Cap. 4. Nihil eſt dubii, quin Moyſes, Aaron, Iſraelitæ plures ob murmur ſuum in deſerto mortui; David & alii id genus innumeri propter peccata ſua a Deo ſevere caſtigati, flagella ejus humiliter acceptando, juſtitiæ ejus ſatisfecerint: cum is ſatisfacere dicatur, qui pie luit id quod debet. Ergo.

44 Prob. 2. pars: Ex ſupra probatis ſatisfecerunt juſti per opera laborioſa quibus ſeduli incubuere. Atqui ex his multa erant ſponte omnino aſſumpta. Sic Job nemine cogente agebat Pœnitentiam *in favilla & cinere.* Sic David ex pio ac voluntario motu poſuit *veſtimentum* ſuum *cilicium*, Pſalm. 68. *panem ſicut cinerem manducavit*, Pſalm. 101. *per ſingulas noctes ſtratum* ſuum *lacrymis* rigavit, Pſalm. 6. Sic ſponte ſua cilicium ad carnem induit Achab, *jejunavitque & dormivit in ſacco*, ut Deum placaret. Unde Dominus ad Heliam: *Quia humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus ejus*, 3. Reg. 21. Sic ut ſexcentos id genus alios prætermittam, Ninivitarum Rex nemine cogente, indutus eſt ſacco, ſedit in cinere, & plebi ſuæ ipſiſque etiam jumentis jejunium indixit. Ergo.

45 Idem docent SS. PP. ut ex textibus paſſim citatis liquet: unde pauca hæc retuliſſe ſufficiat. Pacianus in parænesi ad Pœnitentiam: *In quantum pœnæ veſtræ non peperceritis, in tantum vobis parcet Deus.* Gregorius Magnus Lib. 9. Moral. Cap. 27. *Delinquenti Dominus nequaquam parcit: aut enim ipſe homo in ſe hoc Pænitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit.* S. Chryſoſtomus Hom. 42. in Matth. *Audi Paulum dicentem*, Si nos judicaremus, non utique judicaremur. *Et quonam modo, inquies, a me ipſo rationes vivendi, & ſupplicium exigam? Largos lacrymarum effunde fluvios, laboribus ac vigiliis te ipſum affige.* Ergo & per opera ſponte ſuſcepta ſatisfacere poteſt Chriſtianus.

46 Prob. 3. pars ex Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis*, &c. unde ſic arguit Tridentinum Seſs. 14. Can. 15. *Si quis dixerit, claves Eccleſiæ eſſe datas tantum ad ſolvendum, non etiam ad ligandum; & propterea Sacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clavium, & contra inſtitutionem Chriſti ∴ anathema ſit.* Ex quibus ſic in forma arguere licet. Data eſt Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus poteſtas non ſolvendi tantum, ſed & ligandi. Atqui poteſtas ligandi, non tantum importat vim retinendi peccata impœnitentibus, ſed & congruam Pœnitentibus ſatisfactionem indicendi.

1. Quia poteſtas ligandi ad ea omnia vincula ſe extendit, quæ ad ſalutem Pœnitentium inſigniter conducere poſſunt. Neque vero, ut obſervat Bellarminus ibid. Cap. 13. noſtrum eſt generalia Chriſti verba reſtringere. Atqui dubio procul ſatisfactio ſeu Pœnitentia ad ſalutem Pœnitentium inſigniter conducit: cum tantopere hunc in finem ab utroque Teſtamento commendetur. Ergo ligandi facultas indicendæ ſatisfactionis poteſtatem complectitur.

2. Poteſtas ligandi id omne involvit quod in ipſa involvi ſenſit tota Chriſti Eccleſia. Atqui in ea poteſtate poteſtatem indicendæ ſatisfactionis tota ſemper agnovit Eccleſia. Minor patet, tum ex innumeris Canoni-

ſionibus Conciliorum, Nicæni præſertim, Carthaginenſis IV. Arauſicani I. quæ certum Pœnitentibus ad ſatisfactionem tempus, utique auctoritate divina præſcribunt; tum ex Patribus, qui pro vindicanda ſatisfactionis neceſſitate ad Evangelium & Dei legem recurrerunt. Sic Cyprianus, ut probat lapſis ne quidem ad Martyrum preces delicta dimitti debere, niſi prius ſatisfecerint: *Contra Evangelii vigorem*, inquit, *contra Domini ac Dei legem ∴ laxatur incautis communicatio. Irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærunt ſanctitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam.* Et infra: *Contra Evangelium facere non poſſunt, qui de Evangelio Martyres ſiunt.* Sic. S. Leo Epiſt. 91. ad Theodorum: *Mediator Dei & hominum hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.* Sic S. Gregorius Lib. 3. in Cap. 7. Libri I. Reg. *Afflictio Pœnitentiæ ad delenda peccata idonea eſt, cum Sacerdotis fuerit judicio imperata; cum ab eo confitentium actibus diſcuſſis, pro modo criminis onus eis decernitur afflictionis.* Cur porro ſuam hanc delendi peccati proprietatem habet ex Sacerdotis judicio Pœnitentia, niſi quia ſic a Chriſto conſtitutum eſt?

Nec vero deſunt rationes ob quas plane congruum fuerit, ut vellet Deus certam in Pœnitentiæ Sacramento mulctam per Sacerdotes peccatoribus imponi. 1. Enim decebat, ut qui poſt accepta regenerationis & gratiarum beneficia, denuo ad vomitum revertitur, ſanguinem Teſtamenti pollutum ducit, ac ſpiritui gratiæ contumeliam facit, durius haberetur, quam qui ante Baptiſmum, ſine Deo, ſine lege, ſine inhabitante Spiritu deliquerat. 2. E re erat ut ſi Deus peccata per miſericordiam gratis condonet, eadem plectat per juſtitiam, ut ſic juſtitia & pax ſe ſe amplectantur. 3. Exigebat ipſa hominis utilitas ut non omnis pœnæ expers maneret; ne ex ipſa Dei bonitate fieret deterior. Ita S. Gregorius Nazianz. Orat. 14. Sed de his plura dabit Bellarminus Cap. 5. 47

Quarta concluſionis pars ex art. ſeq. innoteſcet.

Objic. contra part. 2. Electitiæ pœnæ quæ corpus affligunt, pugnant contra id Scripturæ, *Non occides; Habeto honorem corpori.* Ergo. 48

Reſp. 1. Si ita eſt, vituperium, nedum laudem merentur, quicumque ex juſtis, ut Job, David, & alii Sancti, corpus ſuum in ſervitutem per jejunia, per vigilias, per flagella in ſervitutem redegerunt. Mirum ſi neſcierint illi Scripturæ ſenſum, quem adeo ſcite intelligunt Lutherani. 49

Reſp. 2. neg. ant. Jejunia enim, ſacci & ceteræ corporis aſperitates adeo non occidunt corpus, ut veteres Eremitæ, qui ut Paulus & Antonius hiſce operibus præter ceteros incubuere, uterque vixerit centenario major: dum Lutherus, qui cum Catharina ſua epulis & cereviſiæ lubens vacabat, nec ſexageſimum tertium ætatis annum prætergreſſus eſt. 50

Nihilo plus urget illud: *Habeto honorem corpori*, quod ex Coloſſ. 2. compingunt Lutherani. Id enim unum probat, vel neceſſaria corpori providenda eſſe, quod non negamus; vel corpus non perperam & citra ſalutis ſtudium affligi debere. At quis, niſi Pſeudointerpres Apoſtoli, hinc colligat, vetitum eſſe Chriſtiano, ne membra ſua mortificet, ne 51

caſti-

caſtiget corpus ſuum, ne ſerpentem concupiſcentiæ flammam fuſis diu noctuque lacrymis reſtinguat.

52 Objic. 2. contra 3. part. Satisfactio Chriſtiana, ſi quæ ſit, neceſſario acceptari debet; cum id his præceptum ſit Chriſti verbis: *Agite Pœnitentiam: Facite fructus dignos Pœnitentiæ*. Atqui recuſari poteſt ſatisfactio a Sacerdote injuncta. Poteſt enim Pœnitens, quas juſtitiæ divinæ pœnas debet, in Purgatorio tantum perſolvere velle. Ita Melanchton.

53 Reſp. neg. min. Quidquid enim ſenſerint pauci quidam Theologi, conſtat apud ſaniorem ceterorum partem, abſolvi non poſſe hominem, qui ſub obeundi Purgatorii prætextu indictam ſibi ſatisfactionem recuſaret. Atque id docent tum Catechiſmi omnes, qui ſatisfactionem Pœnitentiæ partibus accenſent; tum Tridentinum, juxta quod conceſſa a Chriſto ligandi facultas, ſatisfactionis injungendæ poteſtatem complectitur.

## ARTICULUS SECUNDUS.

### *De Conditionibus ſatisfactionis.*

54 Cum ſatisfactio ſit opus hominis relative ad Deum, conſtat ad eam quaſdam requiri conditiones, quarum aliæ teneant ſe ex parte operis, aliæ ex parte hominis, aliæ demum ex parte Dei. Ex his porro quædam nihil dubii habent, quædam in controverſiam veniunt.

55 Et quidem fatentur omnes ex parte operis requiri, 1. ut liberum ſit, quia alioqui non eſſet actio humana; 2. ut ſit bonum; quia ſi indifferens eſſe fingatur, nec laude dignum eſt, nec vituperio; ſi autem malum ſit, pœnam meretur, non vero pœnæ remiſſionem; 3. ut ſit ſupernaturale: quod enim diſponit nos ad promptiorem finis ſupernaturalis conſecutionem, naturæ ordinem neceſſario excedit: porro opus ſatisfactorium, dum tollit pœnam quæ hominem ab ultimi finis conſecutione retardat, eumdem ad finem hunc propius attingendum diſponit. Verum ambigitur an opus, ut ſatisfactorium ſit, pœnale eſſe debeat. Et hæc prima erit quæſtio in præſenti expendenda.

56 2. Ex parte ſatisfacientis neceſſum eſt ut ſit in ſtatu viæ. Eadem enim eſt ſatisfactionis conditio quæ meriti; præſertim cum actio quævis ſatisfactoria, ſit etiam meritoria. Ergo ſicut poſt vitam hanc nullus eſt merito locus, ſic nec ſatisfactioni. Unde Chriſtus generatim Joan. 9. *Venit nox, quando nemo poteſt operari*. Et vero, ſi poſt mortem poſſet homo ſatisfacere, *purgantes* animæ quæ indeſinenter ferventiſſimos contritionis ac charitatis actus eliciunt, ſtatim pro gravioribus quibuſque pœnis ſatisfacerent; nec prohinc diu in flammis detinerentur: quod cum Eccleſiæ ſenſu peſſime congruit. At diſputatur, an ut ſatisfaciat homo, neceſſario in ſtatu gratiæ eſſe debeat. Et hæc ſecunda erit difficultas hic diſcutienda.

57 3. Et id quoque receptum eſt ſatisfactionem a Deo acceptari debere: quia tamen ea res paulo fuſiori indiget expoſitione; erit hæc nobis tertia difficultas ceteris annectenda. Sit itaque

Conclusio I. Ad ſatisfactionem requiritur opus pœnale: at nulla hinc ſuboritur difficultas in praxi, cum omne virtutis opus homini pœnoſum eſse reputetur.

Prob.

Prob. 1. pars 1. ex Scripturis, quæ ſatisfactionem in operibus pœnalibus conſtituunt. Sic Joel 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, in fletu & planctu.* Matth. 11. *In cilicio & cinere Pœnitentiam egiſſent.* Et hanc fuiſſe Protoparentis, Davidis & Ninivitarum Pœnitentiam manifeſtum eſt ex ſacro textu. 58

Prob. 2. ex Trident. Seſſ. 14. Cap. 8. & Can. 13. ubi ſatisfactiones noſtræ vocantur ſatisfactoriæ pœnæ, vel ſponte ſuſceptæ, vel a Deo inflictæ, vel a Sacerdote injunctæ. 59

Prob. 3. Quia, ut ſolide S. Thomas hic q. 15. art. 1. ſatisfactio fit, tum ut plectantur præterita peccata, tum ut caveantur futura. Atqui ad utramque requiritur opera pœnalis. Ad 1. quidem, tum quia æquum eſt, ut qui plus juſto ſibi indulſit peccator, pie crudelis reſecet quæ nimium amavit; quod pœnoſum eſt: tum quia, ut loquitur S. Gregorius Homil. 20. in Evang. *Juſtum eſt ut peccator tanto majora ſibi inferat lamenta per Pœnitentiam, quanto majora ſibi intulit damna per culpam.* Ad 2. vero, quia ex Tridentino cit. Cap. 8. *Procul dubio magnopere a peccato revocant, & quaſi fræno quodam coercent ſatisfactoriæ pœnæ; cautioreſque & vigilantiores in futurum Pœnitentes efficiunt.* Neque enim, ait ibid. S. Thomas, *facile homo ad peccata redit, ex quo pœnam expertus eſt. Unde juxta Philoſophum: Pœnæ ſunt medicinæ.* Ergo. 60

Prob. 2. pars. Actus omnis Chriſtianæ virtutis mentem erigit ad cœleſtia, & a terrenis avocat. Atqui neutrum ſine aliqua carnis afflictione fieri poteſt; ut docet frequentior experientia de his potiſſimum qui juſtitiæ vias inire incipiunt; quique, quod & juſtioribus frequenter evenit, in terra deſerta & inaquoſa peregrinari ſibi videntur. Ergo nullus eſt virtutis actus, qui ſatisfactionis noſtræ materia eſſe non poſſit. 61

Objic. contra 1. part. Majus eſt vitam æternam mereri, quam remiſſionem pœnæ temporalis. Atqui opus quodcumque ſupernaturale hominis juſti, etiam non pœnale, meretur vitam æternam. Ergo a fortiori remiſſionem temporalis pœnæ. 62

Reſp. neg. min. ut quæ falſo ſupponat opus ullum honeſtum eſſe, quod homini lapſo pœnale ac laborioſum non ſit. Omne enim bonum opus vel carnem cruciat ut jejunia, vel animam affligit, ut *frequens meditatio;* vel corpori aut concupiſcentiæ utilia quædam aut jucunda ſubtrahit; vel ſi naturæ placet, non qua tale, ſed Dei intuitu, elici debet. Hinc Tridentinum cit. Can. 13. docet, *pro peccatis Deo per Chriſtum ſatisfieri pœnis ſponte ſuſceptis, ut jejuniis, orationibus, vel aliis etiam pietatis operibus.* Unde ut in omni ſatisfactorio opere meritum, ſic & in merito omni ſatisfactio reperitur. 63 *Eccl. 12. 12.*

Ceterum fieri poſſet, ut opus ſupernaturale, non autem pœnale, ſi quod daretur, vitam mereretur æternam; non tamen temporalis pœnæ remiſſionem; quia vis ejus meritoria per meritum gratiæ & gloriæ tota exhauriretur; ſi enim plus eſt mereri gloriam, quam dimiſſionem pœnæ temporalis: plus certe eſt gloriam ſimul & pœnæ temporalis condonationem, quam alterutram tantum promereri.

Objic. 2. Si opus, ut ſatisfactorium ſit, pœnale eſſe debeat, tanto minus ſatisfactorium erit, quanto ex majori charitate elicietur. Atqui abſurdum conſequens. Minor patet. Prob. maj. quia opus eo minus 64

eſt

eſt pœnale, quo magis ex charitate præſtatur: cum ex Auguſtino ſupra, quod grave eſt in præceptis lene ac leve efficiat charitas.

65 Reſp. ad 1. neg. maj. Ad 2. diſt. Opus eo minus eſt pœnale objective, quo ex majori charitate elicitur, N. minus eſt pœnale ſubjective, Subd. & hunc pœnalitatis defectum compenſat ardor charitatis, C. ſecus, N. Itaque in laborioſa peregrinatione quam inſtituunt homines duo, quorum alter multo plus, alter longe minus habet charitatis, eadem eſt objectiva difficultas: quin & quandoque major in eo qui plus diligit. Eſt quidem in iſto difficultas longe minor ſubjective; quia dat amor alas pedibus. Verum abſit ut ea facilitas quæ meriti vim adauget, vim minuat ſatisfactionis. Sicut enim *hilarem datorem diligit Deus*, ſic & indubie eum plus diligit, qui amore ſui crucem ac pœnas celerius, ac libentius amplectitur.

Quod ſi actio quæpiam pia nihil haberet pœnæ, ut abſtinentia in Carthuſiano ſene, non deſineret hæc ſatisfactoria eſſe; quia facilitatem abſtinentiæ hujus certo quodam labore comparari oportuit. Verum id ſemper pœnoſi habent hujuſmodi actiones, quod ne humano modo fiant, ad Deum ſedula attentione referendæ ſint.

66 Objic. contra 2. part. cum Ledeſma: Qui delicatioribus cibis ac exquiſito vino utitur temperate, actum elicit virtutis. Atqui non elicit actum pœnalem. Alioqui huic in Pœnitentiam injungi poſſet uſus ejuſmodi rerum; quod ridiculum eſt. Ergo datur virtutis actus, qui nec pœnalis ſit, nec ſatisfactorius.

67 Reſp. neg. min. Eſt enim pœnale magis cibis delicatioribus veſci moderate, quam aliis. Unde facilius ex hac parte peccant, qui magnatum, quam qui plebejorum menſis accumbunt. Nec dubium, quin ſatisfactionis inſtar injungi poſſit, non quidem ut quis laute vivat, ſed ut epulas inter ſplendidiores gulam refrænet; & aliquid eorum quæ plus ſaperent palato, eidem ſubripiat. Ceterum, ait Gonetus hic diſp. 13. nu. 17. qui talem injungeret Pœnitentiam, *peccaret, idque mortaliter, ſi confeſſio fuiſſet de mortalibus; vel venialiter, ſi de venialibus tantum: nam quando peccata ſunt gravia, ſatisfactio debet eſſe gravis, atque adeo opus ſatisfactorium ſimpliciter pœnale, quale eſt opus jejunii, vel orationis, vel eleemoſynæ; non vero pœnale tantum ſecundum quid, qualis eſt comeſtio, etiam temperata, cibi delicati*. Quæ ſic intelligo, ut peccet qui delicatioris cibi uſum ſub ipſa etiam temperantiæ lege præcipiat: non tamen qui Principi regiam ad menſam quotidie vocato, & qui plus identidem gulæ indulſerit, injungat, ut potu & cibo temperanter utatur. Eſſet enim id Pœnitentiæ genus & culpæ proportionatum, & eruditi palati viro non ita facile.

Hic quædam notanda, & 1. non eos ſolum actus eſſe ſatisfactorios, qui ſponte a nobis eliciuntur, ſed & flagella, quibus nos Deus exercet: quia dum ſponte acceptantur, fiunt quodammodo opus patientis. Unde monendi ſunt Fideles ut morbos ceteraque incommoda patienter ferant, ſi ea ad remiſſionem Purgatorii ignis ſibi prodeſſe velint. 2. Poſſe hominem per actus internos & externos ſatisfacere, quia ut temperantiæ v.g. ſic & contritionis actus ſuam ex ſe pœnam ac laborem ferunt. Etſi vero externum opus operi interno bonitatem intrinſecam non addit, ut alibi oſtendimus, quia tamen pœnam ſpecialem addit, addit & pondus ſatisfactioni: unde plu-

Digitized by Google

pluris eſt, ceteris paribus, executio jejunii, quam ſimplex voluntas. 3. Etiamſi poſſit Pœnitens multiplici via Deo ſatisfacere, id tamen potiſſimum præſtari jejunio, oratione & eleemoſyna, quæ in Scripturis, ut Tobiæ 12. præſertim commendantur. Ad *orationem* revocantur, quæ Deum proxime reſpiciunt, ut ſacrificium, laus, gratiarum actio, quæ licet *habeant ſuavitatem ſpiritus, habent tamen afflictionem carnis*, ait hic S. Thomas q. 16. art. 3. Ad *eleemoſynam* beneficia quæcumque proximo exhibita. Ad *jejunium* omnia quibus caro teri & domari ſolet, ut vigiliæ, victus aſperitas, lacrymæ, ſolitudo. Vide Sylvium ibid.

Conclusio. II. Opus in ſtatu mortalis peccati ex actualis gratiæ auxilio factum, ſatisfactorium eſt, non quidem de condigno, ſed de congruo ſaltem latius ſumpto; non tamen eadem ſemper ratione.

Prob. 1. pars, nempe quod hujuſmodi opus ſatisfactorium eſſe poſſit. 68
1. Quia opus non plane mortuum & pœnale poteſt utcumque ſatisfacere Deo. Atqui opus de quo agitur & pœnale eſt ex hypotheſi; & ut ex auxilio actualis gratiæ elicitum, non omnino mortuum dici poteſt. Se enim ferme habet ut contritio & confeſſio abſolutioni præviæ. Atqui hæc, licet extra ſtatum gratiæ fiant, nedum opera ſint mortua, una cum abſolutione ad Sacramenti conſtitutionem concurrunt.

2. Quia ſi ſatisfactio ab homine necdum juſtificato procedens omni 69
fruſtraretur effectu, neque hanc olim ante abſolutionem præſtari valuiſſet Eccleſia; neque hodieque identidem antea præſtari juberet. Ita Henricus a S. Ignatio Cap. 213. Martinon, diſp. 51. n. 16. &c.

3. Quia ſicut ad meritum de congruo latius ſumptum ſufficit actio, 70
quæ licet præmium ſtricto jure non exigat, illud tamen ex aliquali decentiæ debito præſtolatur: ita & ad ſatisfactionem ſufficit actio, cujus aliquam a Deo rationem haberi deceat. Atqui divinam decet benignitatem ut ſatisfactionem ab homine necdum licet juſtificato factam nonnihili æſtimet. Eaque videtur eſſe practica Confeſſariorum opinio. Neque enim Pœnitentem qui propter adulterium jejuniis, pinguibus eleemoſynis, piis laborioſiſque peregrinationibus vacaverit, eidem addicent Pœnitentiæ, ac ſi nihil horum præſtiterit. Atque id docere videtur S. Thomas q. 14. a. 3. ad 1. ubi hæc habet: *Quanto major eſt contritio, tanto magis diminuit de pœna, & quanto aliquis plura bona facit in peccato exiſtens, magis ſe ad gratiam contritionis diſponit, & ideo eſt probabile quod minoris pœnæ ſit debitor: & propter hoc deberent a Sacerdote diſcreto computari, ut ei minorem pœnam injungat, in quantum invenit eum melius diſpoſitum.*

Prob. 2. pars, videlicet quod hujuſmodi opus non ſatisfaciat de con- 71
digno. Satisfactio, ut & meritum de condigno importat jus quoddam juſtitiæ, meritum quidem ad gloriam, ſatisfactio vero ad pœnæ remiſſionem. Atqui homo in peccati mortalis ſtatu conſtitutus jus illud habere non poteſt, jus enim illud divina amicitia nititur, ut ex ſupra dictis patet. Hæc vero non reperitur Deum inter & hominem peccato mortali irretitum.

Ergo ſupereſt ut peccator per pœnalia quæ ex auxilio gratiæ moventis eli- 72
cit opera de congruo tantum mereatur remiſſionem pœnæ; de congruo, inquam, quod cum jus *amicabile* non importet, ſed aliqualis dumtaxat decentiæ debitum, a nonnullis latiori tantum ſenſu congruum nuncupatur.

Prob.

73 Prob. 3. pars, nimirum quod idem opus non ſemper eadem ratione ſatisfactorium ſit. Nempe vel opus illud a Pęnitentiæ Miniſtro ante vel poſt abſolutionem impoſitum eſt; vel a Pęnitente ſponte ſuſceptum. Atqui utriuſque diſpar eſſe conditio videtur. Opus enim ſacramentale efficacius ad pęnæ remiſſionem conducit, quam electitium. Unde ſicut attritio & confeſſio, licet opera hominis ſæpiſſime necdum juſtificati, ad Sacramenti effectum iiſdem operibus correſpondentem, nimirum divinæ amicitiæ reparationem concurrunt; ſic & ſatisfactio ſacramentalis ad remiſſionem pęnæ, qui ejus eſt finis, concurrere debet. Opus vero electitium, cum nec a ſtatu perſonæ, nec ab efficacia Sacramenti vim ullam trahat, multo minoris coram Deo momenti eſſe debet. Quamquam & id efficere videtur, ut Deus propter bonam hanc ſubjecti diſpoſitionem abundantius cedat juri ſuo, & minorem pęnam repetat: quod & a Confeſſario faciendum eſſe admonet S. Thomas in textu ſupra citato.

74 Fatendum tamen ſatisfactionem hominis juſti facilius obtinendæ pęnarum remiſſioni parem eſſe, quam injuſti; quia ſtatus gratiæ & adoptionis, ut meritis ſic & ſatisfactionibus pretium dat morale. Sicut enim ſatisfactio Chriſti eo fuit dignior quod erat a perſona infinitæ dignitatis, cujus proinde humiliatio tanto erat pluris æſtimanda: ſic & ceteris paribus major eſt moraliter ſatisfactio hominis, quo plus ille gratiæ habet. *Eſt enim æſtimabilius perſonam adeo ſanctam humiliare ſe & affligere voluntarie:* Ita Martinon ead. diſp. 51. num. 19.

75 Objic. 1. iſtud Eccl. 34. v. 31. *Qui jejunat in peccatis ſuis; & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe?* Sed qui non proficit, ſatisfacere non poteſt. Ergo.

76 Reſp. diſt. maj. Qui jejunat in peccatis ſuis, id eſt vel malum in finem, vel cum perſeveranti in malum affectu, nihil proficit quantum ad ſatisfactionem, C. qui jejunat, in peccato quidem, ſed cum affectu placandi Deum, N. Itaque, ait Sylvius qui difficilem ea de re Angelici doctrinam ſolide evolvit, *qui actu vel affectu in peccato mortali perſiſtit*, neque jejunio, neque aliis operibus, *poteſt Deo ſatisfacere pro ullis peccatis; Tum quia ſatisfactio opus eſt Pœnitentiæ: Pœnitentia autem vera eſſe non poteſt, quandiu vel de novo peccatur, vel peccatum placet. Tum quia ſatisfactio includit ſtudium placandi Deum: hujuſmodi vero ſtudium eſſe non poteſt, quandiu peccatum vel actu committitur, vel affectu placet.* Verum nihil obſtat, quominus qui adhuc eſt in reatu peccati mortalis, ſed affectum ejus per veram ad Deum converſionem depoſuit, imperfecta quadam ſatisfactione, ſeu de congruo, ſatisfacere dicatur. Ut enim de congruo per actus fidei, ſpei & inchoatæ charitatis mereri poteſt juſtificationis gratiam; ſic & ſatisfacere poteſt. Nec dubium quin ita ſenſerit Eccleſia antiqua, quæ ſatisfactionem abſolutioni, adeoque & ſæpiſſime reconciliationi præmittebat. Ita Sylvius Suppl. q. 14. a. 2.

77 Inſt. ex Apoſtolo 1. Corinth. 3. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas ∴ charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Atqui in caſu Concluſionis noſtræ Pęnitens non habet charitatem. Ergo quidquid boni agere poſſit, nihil ei prodeſt. Si nihil; ergo multo minus ad ſatisfactionem.

78 Reſp. neg. min. etſi enim, ut bene notat ibidem Sylvius, Pęnitens quandiu eſt ſub peccati reatu, ſit extra ſtatum charitatis, non eſt tamen omnino ſine cha-

charitate. Unde, licet necdum ſit ſimpliciter, id eſt, ad vitam æternam, gratus Deo, nihil vetat, quin & ipſe, & opus ipſius ſit Deo acceptum ad effectum remiſſionis pœnæ; ut nimirum minoris ſit pœnæ temporalis debitor, quando illi remittetur æterna; quod & docet S. Thomas in textu citato n. 70. Et vero, ſi, ut ſubindicat objectio, non prodeſſent opera extra ſtatum charitatis elicita, Pœnitentium eleemoſynæ, orationes, gemitus & Pœnitentiæ ante juſtificationem nullius forent momenti, nec proinde ad ipſam diſponerent. Id autem quis catholice ſentiat?

Objic. 2. ex Trid. Seſſ. 14. Cap. 8. *Omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent*. Atqui hic ad ſatisfactionem, ut ad meritum, requiritur ut vivamus in Chriſto; quod ſine gratia ſanctificante fieri non poteſt. Ergo. 79

Reſp. 1. neg. min. Is enim, nec inepte, ſenſus Concilio tribui poteſt, nos, ſi vivimus, vivere in Chriſto, ſi meremur aut ſatisfacimus, in ipſo mereri & ſatisfacere: non autem neceſſum eſſe ut ad merendum, vel ſatisfaciendum, in eo per gratiam ſanctificantem vivamus: unde quod gratiæ ſtatus ad meritum requiratur, aliunde quidem probari poteſt, at non ex objecto textu. 80

Reſp. 2. diſt. min. Ad ſatisfaciendum de condigno requiritur ut in Chriſto vita gratiæ vivamus, C. ad ſatisfaciendum ſatisfactione imperfecta, N. Sicut enim homo necdum reconciliatus imperfecte & de congruo mereri poteſt, ita & ſatisfacere. 81

Ceterum non deſunt qui velint 1. ſatisfactionem, nec de condigno, nec de congruo pœnam remittere; quia, inquiunt, voces illæ competunt merito, non ſatisfactioni; 2. ſatisfactionem ſacramentalem de condigno remiſſivam dici poſſe largiori ſenſu, non equidem ratione dignitatis perſonæ, cum hæc in peccato eſſe ſupponatur; ſed ratione dignitatis operis virtute clavium ad partem ſacramentalem elevati: unde, ajunt, patet, quod licet indignus ſit peccator illa gratia ratione ſuæ perſonæ, fiat tamen illa dignus ratione elevationis ſui operis. Ita Henno, nec hinc recedit Martinon.

Objic. 3. Satisfactio non majoris eſt efficaciæ, quam ſacrificium & indulgentia, Atqui hæc non remittunt peccati pœnam temporalem. Ergo nec illa. 82

Reſp. diſt. maj. Satisfactio non eſt majoris efficaciæ, quam ſacrificium ſpectatum ſecundum totum valorem quem habet, C. non eſt majoris efficaciæ quam ſacrificium ſpectatum quantum ad effectus ad quos inſtitutum non eſt, N. Itaque præſtat infinite ſacrificium cuilibet hominis ſatisfactioni, ſicut & Baptiſmo ceteriſque Sacramentis præſtat: quemadmodum tamen Baptiſmus, licet ſacrificio inferior, & peccatum & omnem peccati pœnam dimittit, quod non facit ſacrificium: ita ſatisfactio, licet minoris quam ſacrificium efficaciæ, pœnam in peccatore delere poteſt, licet id non præſtet ſacrificium. Et vero ſatisfaciens, ratione Sacramenti ſuſcepti, jus habet ad remiſſionem pœnæ temporalis: cum Sacerdos ei Purgatorii pœnam commutaverit in temporalem ſub conditione ſatisfactionis futuræ; & ſic non ei fit novus favor. Atqui nullum ſimile jus habet peccator, cui ſacrificium applicatur, vel indulgentia. Ergo nec ſimilem ab hac vel illo effectum ſperare poteſt. 83

 Quod

Quod diximus de ſatisfactione in ipſo Sacramento impoſita, dicendum videtur de ea quæ ante abſolutionem adimpleta fuerit. Hæc enim ut & confeſſio ſuum, cum ſequeretur abſolutio, effectum parere debet.

84 Objic. 4. Satisfactio, ut pote pendens ab acceptatione Dei, certam ejus promiſſionem habere debet. Atqui nullibi promiſit Deus peccatori ſatisfacienti remiſſionem pœnæ.

85 Reſp. neg. min. Chriſtus enim dum Sacerdotibus facultatem dedit Purgatorii pœnas in pœnam temporalem commutandi, Purgatorii labores voluit temporali hac pœna redimi, non prout hæc vel tale eſt opus vel exercetur in ſtatu gratiæ; ſed quatenus a Sacramento, vel recepto, vel recipiendo habet ut ipſa Chriſti ſatisfactione informetur.

86 Ergo, inquies, poterit homo per opera etiam in affectu peccati elicita ſatisfacere. Prob. conſeq. 1. quia opera hæc ipſa etiam Chriſti ſatisfactione informari poſſunt; 2. quia exiſtens in affectu peccati mortalis poteſt facere opus & bonum & pœnale; 3. quia alioqui puniretur homo in æternum pro peccato dimiſſo; ut ſi homicida poſt obtentam ſceleris hujus abſolutionem, fornicaretur, atque in hujus peccati affectu injunctam ſibi Pœnitentiam impleret, & moreretur; 4. quia qui in affectu peccati jejunat, implet Eccleſiæ præceptum: Ergo & qui in eodem ſtatu injunctam ſibi Pœnitentiam, adimplet: utrobique enim eſt Eccleſiæ præceptum, 5. Quia qui Pœnitentiam in peccato implevit, ad eam iterandam urgeri non ſolet.

87 Reſp. neg. ſequel. Ad 1. & 2. neg. ant. Ea enim ſolum opera ſatisfactione Chriſti in ordine ad delendam pœnam informantur, quæ fiunt animo placandi Deum. Atqui opus, licet alioqui bonum & pœnale ſupponatur, dum fit in affectu peccati, non fit vere animo placandi Deum. Ergo. Ita fere Sylvius.

88 Ad. 3. 1. idem inconveniens militat pro caſu in quo quis poſt obtentam prioris peccati veniam, in aliud grave lapſus ſit, antequam injunctam ſibi pro priori peccato ſatisfactionem adimpleverit.

2. Exiſtimat Dom. Soto, nihil eſſe abſurdi quod quis pro peccato dimiſſo in æternum plectatur. Etſi enim, inquit, temporalis pœna, quæ ex peccato quoad culpam dimiſſo luenda ſupereſt, per ſe nunquam tranſit in æternam, per accidens tamen ratione ſtatus hominis, qui manet inimicus Dei, perpetuo durat, quia ab eo nunquam perſolvi poteſt. Fortaſſe tamen, ait ibid. Sylvius, poteſt negari ſequela: quia etſi talis non poſſit placare Deum, ut ei ſuperſtitem hanc pœnam relaxet: nihilominus quando erit paſſus tantam pœnam quanta reſtabat, non amplius pro illo peccato punietur, ſed ſolum pro aliis. Neque hinc ſequitur, quod vel in inferis ſit redemptio, vel damnati pro peccatis Deo ſatisfacere poſſint; ſed tantum quod poſſint ſatis pati, ſeu, ut ajunt, ſatisfacere *in pœna*, ut fur qui ſuſpenditur; non *pro pœna*, ut idem fur, ſi per mulctam pecuniariam a ſuſpendio ſe redimat.

89 Ad 4. neg. conſeq. Eccleſia enim, licet jejunium indicendo, certum finem intendat, non tamen eum præcipit, hoc ſaltem ſenſu, quod ad nova jejunia eos obligat, qui fini illi defuerint. Sacerdos vero ut Dei Vicarius orationem, jejunium & alia id genus ſub ratione ſatisfactionis injungit. Atqui ratio ſatisfactionis non conſiſtit ſine pia Deum placandi vo-

voluntate. Ergo ut præceptum ejus impleatur, pia hæc voluntas haberi debet. Non ſtat autem hæc cum affectu ad peccatum.

Ad 5. diſputant inter ſe Theologi de ſatisfactione in ſtatu peccati adimpleta. 1. Enim nonnulli eam iterari volunt; tum quia Pœnitentia hæc nullatenus exolvere poteſt reatum pęnæ temporalis; tum quia non valet ſolutio nummo adulterino facta; tum quia qui Pœnitentiam in peccato mortali exequitur, peccat ſaltem venialiter: quia Sacramenti partem indigne ſuſcipit; & ponit obicem effectui; nempe remiſſioni pęnæ temporalis, quæ eſt effectus ſecundarius, pendens a primario, nempe a gratia ſanctificante. Ita Antonius art. 3. q. 9. qui tamen cum communiori ſententia negat iterandam eſſe hujuſmodi ſatisfactionem. Mirum tamen quod qui peccat *ſaltem* venialiter, adeoque fortaſſis mortaliter, ſatisfactionem nihilominus legitime impleat. 90

2. Alii Theologi diſtinguunt. Vel enim, inquiunt, ſatisfactio injuncta, eſt actio tranſiens, quæ nullum exteriorem producit effectum, ut oratio nec longa, nec frequens; vel exteriorem parit effectum, qui tranſacto etiam opere permanet; ut jejunium & eleemoſyna, ex quibus debilitatur caro, vel ſubſtantia minuitur. In priori caſu Pœnitentiam iterari volunt: non autem in poſteriori. Ita S. Thomas ead. qu. 14. art. 3. ad 3. ubi ſic: *Dicendum quod aliquæ ſatisfactiones ſunt, ex quibus manet aliquis effectus in ſatisfacientibus, etiam poſtquam actus ſatisfactionis tranſiit, ſicut ex jejuniis manet corporis debilitatio, & ex eleemoſynarum largitione ſubſtantiæ diminutio. Et tales ſatisfactiones in peccatis factæ non oportet ut iterentur: quia quantum ad hoc quod de eis manet, per Pœnitentiam Deo acceptæ ſunt. Satisfactiones autem quæ non relinquunt aliquem effectum in ſatisfaciente, poſtquam actus tranſiit, oportet ut iterentur, ſicut orationes & alia huiuſmodi. Actus autem interior, quia totaliter tranſiit, nullo modo vivificatur, ſed oportet ut iteretur.* 91

3. Alii, quibus ſubſcribendum opinamur, circa difficilem hanc & magni momenti materiam hæc docent, 1. probabiliter valere Pęnitentiam in ſtatu, modo non in affectu peccati expletam, nec prohinc iterandam videri. Sequitur ex ſupra dictis: eaque videtur eſſe intentio Confeſſariorum, præſertim cum prolixiores Pœnitentias indicunt. 2. Quia tamen opinio hæc nonnihil dubii patiatur, curandum eſſe Confeſſariis, tum ut ſemper aliquam injungant Pœnitentiæ partem, quæ ſtatim ab abſolutione, proinde in gratiæ ſtatu adimpleatur; tum iis qui Pęnitentiam in peccato adimpleverint, ſolita majorem indicant, prout illius pars major aut minor in peccato adimpleta fuerit. 3. Eum qui Pœnitentiam ſuam non ſolum in ſtatu, ſed & in affectu peccati impleverit, manere obligatum ad eam denuo implendam: idque ſub mortalis peccati reatu, ſi notabilis ſit Pœnitentia. 1. Quia ſatisfacere extra affectum peccati eſt præceptum, cujus gravis eſt materia. 2. Quia Pœnitens injunctam ſibi Pœnitentiam ſub gravi & acceptare & implere tenetur. Ergo & eo etiam modo implere quo injuncta eſt: porro injuncta eſt ut Deum placatura. 3. Quia ſic eam implere tenetur, ut ſit pars Sacramenti, & Sacramentum per eam integretur. Atqui ſi fiant in affectu peccati mortalis, neque eſt pars Sacramenti, neque Sacramentum per eam integratur: cum non fiat animo Deum placandi, quod ad rationem ſatisfactionis pertinet. Ita in terminis Sylvius, ead. q. 14. art. 2. in fine. 92

93 Nec obeſt quod in veteri Eccleſia ſatisfactio majori ex parte ante abſolutionem impleretur, proinde a nondum juſtificatis; cum rara admodum ſit contritio per ſe juſtificans. Namque 1. aliud eſt ſatisfactionem in peccato adimpleri, aliud in effectu ad peccatum. 2. Probari nequit, imo nec prudenter ſupponi, Confeſſarios tunc temporis eodem ſe geſſiſſe modo cum iis qui in perpetuo peccati habitu canonicam Pęnitentiam decurrerant; ac cum iis qui interiorem Pęnitentiam junxiſſet exteriori: nec dubium quin priores novo ſubjicerentur examini. Ergo ex veteri diſciplina concludi tantum poteſt computari quidem ſatisfactionem in ſtatu peccati factam; quod ſi non habemus ut in dubium, non tamen negamus. At concludi non poteſt valere ſatisfactionem in affectu peccati præſtitam.

94 Neque etiam obeſt quod peccati affectus caracterem ſacramentalem non impediat. Neque enim hinc ſequitur quod non impediat effectum ſatisfactionis. Caracter enim, ut qui malis imprimatur, & in eis perſeveret, nihilque ad vitam æternam conducat, nullam Dei ad hominem amicitiam ſupponit. Contra vero remiſſio pęnæ magnus eſt Dei favor, qui ſi forte inimico concedi poteſt, at non ei qui in inimicitia lubens & ex affectu perſeverat.

95 Quæres an poſſit quis pro peccato uno ſatisfacere, & non pro alio.

Reſp. non poſſe hominem qui ad unum mortale affectum ſervat, pro alio ſatisfacere. Ratio eſt quia ſatisfactio importare debet Pęnitentiam & ſtudium placendi Dei. Qui autem vel uni mortali ex affectu adhæret, nec offenſæ ſuæ Pęnitentiam gerit magis quam *qui pro alapa alteri data, ſe ei proſterneret, & aliam daret*; nec Dei placandi ſtudium præfert; cum placare non intendat, qui in inimicitia ſponte permanet. Hinc jejunanti etiam populo incubuit ira Dei, quia *in die jejunii inveniebatur voluntas* ejus, Iſaiæ 58.

At poteſt quis ſatisfacere 1. pro veniali uno, etiamſi alterius affectum ſervet. 2. Pro mortali dimiſſo, etſi pro alio non ſatisfaciat: quia ſicut alteri, non ſibi ſatisfactionem ſuam applicare poteſt; ſic & pro uno, non autem pro alio peccato eamdem poteſt applicare. Vide S. Thomam & Sylvium hic q. 14. art. 1.

Conclusio III. Ad ſatisfactionem requiritur acceptatio ex parte Dei, ſeu voluntas & promiſſio remittendi pęnam temporalem intuitu operis pii atque pęnalis.

96 Prob. 1. ex Tridentino quod Seſſ. 14. Cap. 8. tradit ſatisfactiones noſtras *a Chriſto offerri Patri, & per illum acceptari a Patre;* & Cap. 9. *docet tantam eſſe divinæ munificentiæ largitatem, ut non ſolum pœnis ſponte a nobis ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis; ſed etiam, quod maximum amoris argumentum eſt, temporalibus flagellis a Deo inflictis, & patienter toleratis, apud Deum Patrem, per Chriſtum Jeſum ſatisfacere valeamus.* Ubi valent ſatisfactiones noſtræ, quia ex Dei munificentia, & ſummo amore acceptantur.

97 Prob. 2. Ad id requiritur benigna Dei acceptatio; quod Deus ex juſtitia acceptare non tenetur: Sicut requiritur clemens Principis acceptatio ut homicida crimen ſuum mulcta pecuniaria redimat; quia poſſet princeps crimen illud morte per legem homicidis conſtituta plectere. Atqui Deus non tenetur acceptare pęnam temporalem quam perſolvit Pęni-

Pœnitens. Tum quia hæc alterius eſt rationis, quam Purgatorii pœna, & ea longe minor. Tum quia poſſet Deus uti ſupremus arbiter, quidquid boni præſtamus pluribus aliis titulis exigere.

Prob. 3. quia *purgantes* animæ plures contritionis actus eliciunt, qui de 98
ſe non minus ad ſatisfaciendum idonei ſunt, quam qui a nobis in hac vita eliciuntur. Atqui quod actus illi de facto non ſatisfaciant, nulla poteſt alia ratio aſſignari, quam quod in hunc finem non acceptantur a Deo, qui ſatisfaciendi ac merendi tempus hujus vitæ limitibus concluſit. Atque hinc etiam fit, ut licet homo ſatisfaciens remiſſionem pœnæ ordinariæ, quæ per ſe peccatis reſpondet, infallibiliter obtineat; haud tamen conſequatur veniam extraordinariæ pœnæ, quam Deus interdum in peccati vindictam decernit. Sic David, qui graviores adulterii ſui pœnas redemit, mortem filii ex adulterio progeniti, aliaque ſibi per Nathan prænunciata, redimere non potuit: non tam quia deeſſet operis ad pœnam proportio, quam quia deeſſet divina acceptatio. Quod ſi quandoque extraordinariæ hujus pœnæ remiſſio vel commutatio obtineatur, ut ex variis Scripturæ exemplis interdum obtineri liquet, id non fit per modum ſatisfactionis, ſed per modum impetrationis ac meriti de congruo. Ita Gonet diſp. 13. n. 26. & ſeq. & iiſdem pene verbis Martinon diſp. 51. num. 31.

Objic. Qui ſolvit id quod debet, non indiget acceptatione; ſed eo 99
ipſo liber eſt à debito. Sed qui ſatisfacit, ſolvit id quod debet. Ubi enim ex parte ſatisfacientis ſervatur juſtitia, & ex parte creditoris non fit condonatio, ibi ſtricte ſolvitur quod debitum eſt. Atqui, &c.

Reſp. diſt. maj. Qui ſolvit ad æqualitatem id quod debet, quodque ab 100
ipſo aliis titulis exigi non poteſt, non indiget acceptatione, C. qui ſolvit, & id aliunde debere poteſt quod ſolvit, nec inſuper ſolvit quoad æqualitatem, N. Porro nec uſquam ſolvit homo æquale quidpiam pœnis Purgatorii quas debet; nec uſquam eo devenire poteſt, ut Deus ab eo aliis de titulis repetere non poſſit, quidquid, juvante gratia, boni præſtare poteſt.

Inſt. Saltem ſacramentalis ſatisfactio, quæ ſuam ex opere operato ef- 101
ficaciam habet, de ſe idonea eſt obtinendæ pœnarum remiſſioni.

Reſp. ſatisfactionem ſacramentalem nonniſi ex inſtitutione Chriſti vim 102
ſuam habere. Si autem ex inſtitutione libera: ergo & ex acceptatione.

## ARTICULUS TERTIUS.

### *De Satisfactione prout a Sacerdote imponenda.*

QUÆ ad gravem hanc materiam pertinent, ſeptuplici Concluſione deficiemus.

CONCLUSIO I. Sacerdos, per ſe loquendo, Pœnitenti quem abſolvit, 103
ſatisfactionem injungere tenetur. Prob. 1. ex conſtanti uſu Eccleſiæ, quæ nuſquam ſine ſatisfactione Pœnitentes reconciliavit. Atqui id nec a Miniſtris tam conſtanter factum eſſet, nec tam ſponte acceptatum a Pœnitentibus, niſi utriſque perſuaſum fuiſſet, ſatisfactionem poſſe & debere a Sacerdotibus imponi.

104 Prob. 2. ex Patribus. Auguſtinus Serm. 351. vult ut Pęnitens *a Præpoſitis Sacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum*. S. Leo Epiſt. 91. *Mediator Dei & hominum*, inquit, *hanc Eccleſiæ Præpoſitis tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent*. S. Gregorius, ſeu quivis alius Auctor Lib. 3. Expoſit in 1. Reg. Cap. 5. *Actio*, ſeu, ut alii legunt, *afflictio Pœnitentiæ ad delenda peccata tunc demum idonea eſt, cum Sacerdotis fuerit judicio imperata, cum ab eo confitentium actibus diſcuſſis, pro modo criminis onus ei decernitur afflictionis*. Ex his liquet datam eſſe Sacerdotibus poteſtatem ſatisfactionis Pęnitentibus injungendæ. Atqui non ſteriliter & otioſe data eſt ea poteſtas, ſed ut exercenda. Ergo ut Pęnitens *a Sacramentorum Præpoſitis* accipere debet *ſatisfactionis ſuæ modum*, ſic & modum hunc Præpoſiti iidem indicere tenentur.

105 Prob. 3. Sacerdos in Tribunali hinc quidem eſt Dei Miniſter, inde vero Pęnitentis Judex & Medicus. Atqui ut Dei Miniſter debet & ligare per pęnas, & conſulere Sacramenti integritati, quę ſatisfactionem requirit. Ut Pęnitentis Judex debet illatam ſupremo Legislatori injuriam juſta pęna ulciſci. Demum ut Medicus debet & pręteritis vulneribus mederi, & futura pręcavere. Quę omnia per idoneam ſatisfactionem ſaluberrime pręſtantur; ut docet Tridentinum, & cum Tridentino experientia. Ergo.

106 Dixi, *per ſe loquendo:* quia ſi ſatisfactio prorſus impoſſibilis ſit, puta homini jam ſenſibus deſtituto, quique geminato paſſu tendit ad domum ęternitatis, non eſt cur imponatur. Neque hinc Sacramento timendum, quia ſatisfactio, ut pote pars tantum integrans, non eſt de neceſſitate Sacramenti. Poſſent tamen moneri qui ægrum circumſtant, ut eum, ſi forte ad tempus reviviſcat, ad actus fidei, ſpei & charitatis animo ſatisfactorio eliciendos invitent. Quod ſi levior infirmo graviorum peccatorum reo Pœnitentia imponatur; ſimul imponenda erit gravior alia conditionate, ſi nimirum convaleſcat: quia id exigit delictorum gravitas; atque ita ſancitum eſt Cap. 1. XXVI. q. 7. Addit Lugo diſp. 25. n. 47. infirmo injungi debere eleemoſynam, ſi per hanc ſatisfacere poſſit.

107 Quod cenſent nonnulli omitti poſſe impoſitionem ſatisfactionis, ſi prudenter judicetur Pœnitentem vel prorſus per prævia opera ſatisfeciſſe, vel plenariam indulgentiam lucrando ſatisfacturum eſſe; omnino rejiciendum eſt, vel ex hoc uno, quod nemini citra revelationem conſtare poſſit, an vel ipſe, vel alius quiſpiam peccata ſua ex æquo redemerit, aut redempturus ſit. Quamquam monuimus ęquum eſſe ut Confeſſarius aliquam exhibitę jam, aut exhibendę a Pœnitente ſatisfactionis rationem habeat.

108 Quin nec a ſatisfactione eximerem eum qui paulo poſt martyrium ſubiturus ſit. Tum quia fieri poteſt ut tyrannus a priori ſententia recedat. Tum quia ſatisfactio pie exercita robur & conſtantiam in tormentis merebitur. Tum quia conſtat de regula quę ſatisfactionem injungi pręcipit, non autem de exceptione pro caſu martyrii.

Atque hinc graviter peccabit Sacerdos, qui nullam Pœnitenti graviter reo ſatisfactionem impoſuerit; ſi id ſciens & volens, non autem ex inadvertentia omittat. Ratio eſt, quia & gravem facit injuriam Sacramento, quod

quod culpabiliter mutilat; & grave infert nocumentum Pœnitenti, qui remedio contra futuros relapſus privatur, & gravioribus Purgatorii pœnis obnoxius manet; &, niſi bona fides excuſet, ad iterandam ſaltem in genere coram alio confeſſionem tenetur, ſi ad eumdem recurrere non poſſit. Si enim ut quis impoſitæ ſibi Pœnitentiæ commutationem obtineat, denuo, ſaltem in genere, peccata confiteri tenetur: quidni ad idem teneatur, cum aliter ſatisfactionis legem imponere non poteſt?

An autem obligetur Sacerdos ſub gravi Pœnitentiam injungere, ſeu 109
pro venialibus, ſeu pro gravibus quidem, ſed jam antea rite confeſſis: non una eſt Caſuiſtarum opinio. Negant quidam cum Lugo ibid. n. 49. 1. quia ſi gravis eſſet hæc obligatio propter integritatem Sacramenti, teneretur ipſe etiam Pœnitens ſub gravi Pœnitentiam etiam leviorem ſibi impoſitam adimplere, ne mutilum maneret Sacramentum. Tanta enim eſt ad Sacramenti integritatem neceſſitas ſatisfactionis in facto eſſe, quanta ejuſdem præcipiendæ neceſſitas. Atqui tamen fatentur omnes non teneri hominem ſub mortali ad executionem ſatisfactionis leviſſimæ. 2. Quia ſi Pœnitens ſcrupuloſus pluries intra horam redit, ut ab oblitis peccatis abſolvatur, concedunt multi haud neceſſum eſſe ut nova ipſi ſatisfactio imponatur. Atqui tunc tamen deſtituitur Sacramentum parte integrante. 3. Quia ſatisfactio ad integritatem Sacramenti requiritur, eo modo quo vindicta ad complementum judicii humani. Atqui non peccat graviter politicus Judex, ſi reum leviori quam is promeruerit pœnæ non addicat. Ergo nec in eodem caſu peccabit Pœnitentiæ Miniſter.

Exiſtimant tamen alii mortaliter peccare Sacerdotem, qui in iſtis et- 110
iam caſibus ſatisfactionem imponere negligit: quia etſi Pœnitentia pro venialibus ſit quid in ſe leve, non deſinit eſſe grave quidpiam in ordine ad Sacramentum, cui contra Chriſti legem pars magni momenti adimitur. Atque hinc concludunt Miniſtrum, ſi novam pro oblito peccato abſolutionem impendat, novam quoque Pœnitentiam impendere debere, niſi forte primam ordinaverit ad ea etiam peccata, quæ oblita fuiſſe quadantenus prævidiſſet. Et hinc ſolvitur ſecunda difficultas.

Ad primam vero reſponderi poſſit, neceſſitatem injungendæ ſatisfactionis comparandam eſſe non cum ejuſdem executione, ſed cum ejuſdem exequendæ propoſito. Unde ſicut graviter peccat qui levis etiam Pœnitentiæ implendæ propoſitum non habet; ſic & qui eam culpabiliter non indicit.

Ad tertiam, ſi graviter non peccat Judex, cum reum a levi pœna eximit, utique vel quia id permittit ſupremus Princeps, vel quia id graviter non exigit. Atqui nec permittit Deus ut nulla peccato decernatur pœna; nec probari poteſt omiſſionem hanc ab eo ut quid leve haberi. Ergo ſaltem dubium eſt, an qui nullam Pœnitenti ſatisfactionem indicit, leviter ſolum peccet. Quis porro peccati lethaliter dubii reatum tranquille incurrat?

Conclusio. II. Sacerdos Pœnitentiam imponere debet præceptive, non autem ut libere ſolum & de conſilio implendam. Ita Vaſques qu. 94. art. 2. dub. 1. n. 9. Lugo diſp. 25. n. 54. & alii paſſim contra Suarem diſp. 38. ſect. 4. n. 2.

Prob. 1. ex Tridentin. Seſſ. 14. Cap. 8. ubi injungenda præcipitur 111

ſatisfactio, eo quod *claves Sacerdotum non ad ſolvendum dumtaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres & credunt & docent*. Unde ſic: Poteſtas injungendæ ſatisfactionis oritur ex poteſtate clavium ad ligandum. Atqui ſatisfactio per modum conſilii impoſita non ligaret Pœnitentem. Is enim liber maneret ut antea. Ergo libera id genus ſatisfactio non oriretur a poteſtate clavium; nec proinde eſſet vere judiciaria & ſacramentalis.

112 Prob. 2. Sacerdos Pœnitentiam imponit tanquam Judex ut Pœnitentem plectat. Atqui ut Judex qua talis vere plectat, ad ſubeundam pœnam obligare debet. Neque enim plectere cenſebitur qui dixerit: Servies in triremibus, ſi lubebit; ſin vero manebis domi.

113 Et vero Sacerdos liberam deſignans Pœnitentiam, cui annectat temporalis pœnæ dimiſſionem, ſe habebit ut Pontifex talem concedens indulgentiam his qui Eccleſiam D. Petri inviſerint. Atqui in hoc caſu Pontifex, nec quempiam ligare, nec veram ſatisfactionem injungere dicitur: quia non injungitur, quod licet non exequi. Ergo nec in hypotheſi Suareſii Sacerdos Pœnitentiam vere injungere dici poteſt.

114 Objic. 1. Tam opus a Confeſſario libere aſſignatum veram ſatisfactionis rationem habere poterit, quam opus ad lucrandam indulgentiam aſſignatam a Pontifice virtute clavium habere poſſit vim remittendæ pœnæ. Atqui, &c.

115 Reſp. neg. maj. illud enim dumtaxat operis genus veræ in Pœnitentia ſatisfactionis rationem habere poteſt, quod juxta Chriſti inſtitutionem a Miniſtro tanquam a Judice ligante imponitur. Quod autem ut merum conſilii opus aſſignatur, non imponitur tanquam a Judice. Aliud eſt de Indulgentiis, quæ ex ſola ſolvendi poteſtate conceduntur.

116 Objic. 2. Sacerdos per hæc verba: *Quidquid boni feceris & mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum*, omnia Pœnitentis opera ad conditionem Pęnitentiæ ſacramentalis elevat. Atqui tamen non omnia Pęnitentis opera bona ſunt præcepti; ſed pleraque liberrima. Ergo opus etiam liberum poteſt eſſe Pęnitentiæ ſacramentalis materia.

117 Reſpondent plures neg. maj. tum quia alioqui ad eumdem etiam effectum elevarentur merita ſeu B. Virginis, ſeu aliorum Sanctorum de quibus hic fit a Sacerdote mentio; tum quia verba hæc, ſicut & præcedentia, *Miſereatur tui*, meram Sacerdotis deprecationem continent; tum quia vix concipi poſſit, omnia hominis ſemel confeſſi opera manere ſacramentalia, ut pote perpetuo partes Sacramenti. Ut ut eſt, *nec* liberum eſt homini Chriſtiano ab omni opere bono abſtinere: unde qui in genere futura bona opera injungit, ſaltem neceſſaria multa injungit, tantumque hinc argui poteſt, quod alias debita injungat: *nec* artis ſuæ peritus Director omittet umquam ſpecialia quædam opera Pęnitenti præcipere. Confer. n. 144. in fine, & n. 189. infra.

Atque hinc colliges graviter & fęde allucinari Confeſſarios, qui leves pro graviſſimis facinoribus Pænitentias indicunt, eo quia in fine hæc addant verba: *Quidquid boni feceris*, &c. Haud certe ignorabat Tridentina Synodus verba hæc a Confeſſariis pronuntiari conſueviſſe: & tamen ſanxit ut *pro qualitate criminum* idoneæ ſatisfactiones injungerentur. Quod ut magis innoteſcat, ſit

CON-

Conclusio III. Sacerdos, per ſe loquendo, parem crimini Pœnitentiam injungere debet, idque ſub gravi; prudenter tamen & omnibus mature perpenſis.

Prob. 1. pars, 1. quia, ut animadvertit Bellarminus Conc. 9. in Dominic. 4. Adventus, *Scripturæ ſacræ, cum de Pœnitentia loquuntur, ubique cinerem & cilicium commemorant, & nunc planctum amarum, nunc luctum Unigeniti adhibendum eſſe docent;* nunc ut obſervat Gregorius Magnus Homil. 20. in Evang. *non ſolum fructus Pœnitentiæ, ſed dignos fructus Pœnitentiæ admonent eſſe faciendos*. Atqui *per hoc quod dicitur, Facite fructus dignos Pœnitentiæ, uniuſcujuſque conſcientia convenitur, ut tanto majora acquirat bonorum operum lucra per Pœnitentiam, quanto graviora ſibi intulit damna per culpam;* ait idem S. Pontifex. 118

Prob. 2. ex conſtanti Traditione Patrum, e quibus pauca hæc ſufficiant. Cyprianus Lib. de Lapſis: *Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus .·. Pœnitentia crimine minor non ſit*. Ibid. de Miniſtro imparem Pœnitentiam injungente: *Peccandi*, inquit, *fomitem ſubminiſtrat, nec comprimit delicta ille, ſed nutrit .·. Imperitus eſt Medicus, qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat .·. aperiendum eſt vulnus & ſecandum, & putraminibus amputatis medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licet æger impatiens per dolorem, gratias aget poſtmodum, cum ſenſerit ſanitatem*. 119

Clerus Romanus Epiſtol. ad Cyprianum: *Ne ſint minora remedia quam vulnera*.

Ambroſius ad virginem lapſam: *Grande ſcelus grandem neceſſariam habet ſatisfactionem .·. Neceſſaria Pœnitentia, quæ aut æquet crimina, aut excedat.*

Hieronymus in Cap. 2. Jeremiæ, *Peccata gravia .·. nec nitro, nec herba Borith dilui poſſunt, ſed gravioribus tormentis indigent*. Ceteros omitto qui in idem unanimi conſpirant.

Idipſum aſtruunt omnis ſæculi Concilia. Sic Turonenſe III. anni 813. ſtatuit ut *juxta modum peccati Pœnitentia imponatur*. Romanum ſub Gregorio VII. Cap. 5. *Falſas Pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem SS. Patrum pro qualitate criminum imponuntur*. At his omnibus majus eſt quod docet Tridentinum Seſſ. 4. Capit. 8. his verbis: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum & Pœnitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere, ne ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum Pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant* ergo præ oculis, *ut ſatisfactio quam injungunt, ſit non tantum ad novæ vitæ cuſtodiam & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem*. 120

Hinc patet quam merito dixerim Confeſſarium ad id teneri *ſub gravi*, quæ enim gravior obligatio, quam cui deeſſe non poſſit Sacerdos, niſi *alienorum* ſe *peccatorum* participem efficiendo? Quam inde timendum ne plures probatæ ceteroqui & auſteræ vitæ Sacerdotes, dum ſub omni cubito pulvillos conſuunt, non ob propria, quæ vel ſedulo effugerunt, vel pari diluerunt Pœnitentia, ſed ob aliena, quæ molliori manu tractarunt, peccata, in abyſſum præcipites tradantur. 121

Dixi

122 Dixi inſuper *per ſe loquendo*, quia ut aliquando nulla injungitur ſatisfactio, puta morientibus jam ſenſu deſtitutis; ſic & quandoque minor imponitur, iis qui majori defungi non poſſunt, puta moribundis aut etiam graviter ægrotantibus, quibus proinde declarata quam promeruerunt, quamque, ſi convaleſcant, perficere tenebuntur Pœnitentia, ſatis eſt ut injungantur amoris & patientiæ actus, plenaque dimiſſio voluntatis quæ morbi dolores, ac mortem ipſam, ſi ſic Deo videbitur, lubenter acceptet. Quamquam, ſi pluribus egeant monitis, melius eſt ut Sacerdos eos ad ſe reverti jubeat, cum convaluerint, quo & monita & parem peccatis gravibus Pœnitentiam recipiant.

123 Dixi 3. *& prudenter*. Sacerdos quippe ex Tridentino, non ſolum gravitatis, qualitatis ac numeri peccatorum, ſed & *Pœnitentium facultatis* rationem habere debet, & ſic *convenientes ſatisfactiones injungere*.

124 Hinc 1. cavendum, ne iis etiam qui corpore ſani, labore continuo ſibi ſuiſque ad victum neceſſaria comparare debent, imponantur prolixæ ferialibus diebus orationes, jejunia ſaltem crebra, vel eleemoſynæ quas erogare non poſſint. His ergo indicendum imprimis ut a malo malique occaſionibus proximis abſtineant; ut Dominicis ac feſtis diebus Officia ſancta religioſe frequentent; ut ante vel poſt Officiorum tempus in Templo humiles ac demiſſi permaneant; ut ardentiori ſtudio Deum in familia ſua coli curent; & de eo frequenter loquantur; ut poſt Officia piis lectionibus vacent, aut ſi legere neſciant, piam peregrinationem ad vicinum locum, vel ſoli, vel cum pie affectis ſuſcipiant; ut conſuetis Fidelium precibus mane ac veſpere ferventius fungantur; ut laborem ſuum, fortunæ vel potius providentiæ caſus, tributorum onera, & quidquid obveniet incommodi, Deo in peccatorum remiſſionem frequenter offerant; & aliquando in laboris decurſu id Publicani contrito corde proferant: *Deus propitius eſto mihi peccatori*.

125 Hinc 2. compatiendum etiam ſpiritualiter infirmis, ita ut mitigetur ſatisfactio, cum Pœnitens ad graviorem Pœnitentiam quaſi tabeſcit, & eam utcumque detrectat, non ex pertinacia cordis, ignaviæ, vel languore voluntario; ſed quia propriæ ſibi fragilitatis conſcius veretur, ne ſibi in ea perſolvenda deficiat animus, adeoque ne eam paulatim omittat, vel etiam deſperet. Tunc itaque erigenda eſt mens Pœnitentis, ut hic potius quam in Purgatorio igne ſatisfaciat. Exhibenda ipſi ſcelerum ipſius gravitas; qualem ex ipſa pœnam promeruerit; quam graviter in altero ſæculo torqueantur, qui ſibi in præſenti pepercerint. Verum ſi his præmiſſis eo uſque tentatione perturbatus appareat, ut Pœnitentiæ omiſſio, & quæ eam non raro ſequuntur, relapſus ac deſperatio timenda ſint; mitius agendum erit, ne ſub obtentu boni majoris malum gravius immineat; & fiant noviſſima hominis hujus pejora prioribus. Tunc enim valet tritum id, ſatius eſſe hominem cum minori Pœnitentia in Purgatorium mittere, quam in inferos cum majori. Atque ita docet non Henno tantum, ſed & perpetuus laxitatis impugnator Henricus a S. Ignatio; qui & his nititur Chryſoſtomi, vel potius Joannis Hieroſolymitani Patriarchæ 41. XLIV. verbis, Homil.43. Operis imperfecti in Matth. *Si faſcem ſuper humeros adoleſcentis, quem non poteſt bajulare, poſueris, neceſſe habet ut aut faſcem ejiciat, aut ſub pondere confringatur: ſic*

*ſic & homini, cui grave pondus Pœnitentiæ ponis, neceſſe eſt ut aut Pœnitentiam tuam rejiciat, aut ſuſcipiens, dum ſufferre non poteſt, ſcandalizatus amplius peccet. Tunc itaque ſi erramus, modicam Pœnitentiam imponendo, nonne melius eſt propter miſericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem? Ubi Pater largus eſt, Diſpenſator non debet eſſe tenax. Si Deus benignus eſt, cur Sacerdos auſterus? Vis apparere ſanctus? circa vitam tuam eſto auſterus, circa aliorum benignus.*

Idem tradit S. Antoninus part. 3. tit. 17. Cap. 20. ubi hæc: *Si Sacerdos non poſſit gaudere de omnimoda purgatione* Pœnitentis, *ſaltem gaudeat quod liberatum a gehenna tranſmittat ad Purgatorium*. Et rurſus: *Confeſſor nullo modo debet permittere peccatorem deſperatum recedere a ſe: ſed potius imponat ei unum Pater, vel aliud leve.*

Concinunt Franciſcus Saleſius, & Carolus Borromæus, quorum prior hæc ſcribit: *Confeſſarius mellis & conſolatoriis verbis imponere debet Pœnitentias . . . Et petere ſemper debet ab eo an Pœnitentiam injunctam libenter faciat: quia ſi videret eum anguſtiari, rectius faceret, aliam ei leviorem imponendo*. Poſterior vero part. 4. Inſtruct. Pœnit. *Si Sacerdos ita expedire viderit*, Pœnitentem *interroget, an poſſit, anne dubitet Pœnitentiam ſibi injunctam peragere; alioquin eam mutabit, aut minuet.*

Quæ quidem omnia, ne in præcipitium trahant, alia ex aliis temperanda ſunt; ita ut & Sacerdos nitatur ſemper convenientes *pro qualitate criminum* Pœnitentias indicere; & ab ea agendi ratione, *prout ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit*, aliquando deflectat, non quidem propter duritiem aut ſocordiam Pœnitentis, ſed propter quandam ejus puſillanimitatem; & ne fractus timore itineris nimium ardui, jam ab initio cadat animis. Unde forſan ſatius fuerit quædam quidem præcipere; ſed & duriora quędam proponere per modum conſilii, ut per aliquot hebdomadas experiatur quid poſſit, quidve non valeat. Sic enim eo forte adducetur, ut quæ primum ex conſilio præſtitit, ſubinde ex pręcepto adimpleat.

Hinc 3. nobis graviter a vero aberrare videntur, qui pro uno mortali ordinario æquam ſatis Pœnitentiam eſſe putant Coronam quinque decadum. Enim vero in hac qua vivimus ſęculorum fæce ordinaria ſunt peccata fornicatio, mollities, quin & pluribus in locis adulterium, blaſphemia, item perjurium, ebrietas, detrectatio crudelis ac pene continua, &c. An vero ſcelera hæc diviſim congrue diluet Coronæ unius recitatio? Non credent qui leviori oculo Pœnitentiæ naturam & ſcopum perſpexerint. Nimirum 1. ea eſſe debet ratio Pœnitentiæ ut contraria curet contrariis, puta eleemoſynis avaritiam, luxuriam maceratione carnis, &c. prout dicemus num. ſeq. An vero laſcivientem carnis ſuperbiam egregie domabit precum aliquot recitatio? 2. Pœnitentia eo fine inſtituta eſt, *ut a peccato revocet, & quaſi fræno quodam coerceat*. Ergo per eam ſentiri debet gravitas peccati. An porro incontinentiæ vel fornicationis pondus & gravitatem perſentiet quis ex Coronæ unius recitatione? Annon potius ſcelera hæc ex Pœnitentiæ levitate metiendo, habebit pro *peccatillis*? 3. Et is etiam eſt Pœnitentiæ ſcopus, *ut vitioſos habitus, male vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollat*. An, amabo, fornicationis, mollitiei, blaſphemiæ habitum tollet Coronæ unius perſolutio? 4. Et is quoque ejuſdem Pęnitentiæ finis eſt, ut &

116

Trid.

ut & amoveat *imminentem a Deo pęnam;* & nos, *dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis noſtris, Chriſto Jeſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, conformes efficiat*. Atqui neutrum pręſtat ea, de qua loquimur, Pænitentiæ larva. Non 1. an enim quis decades quinque recitando dicere auſit cum Tertulliano, Lib. de Pęnit. Cap. 11. *Deliqui in Deum, & periclitor in æternum perire. Itaque nunc pendeo & maceror, ut Deum reconciliem mibi, quem delinquendo læſi*. Non 2. ſane enim onanimi ſibilo exploderetur, qui e ſuggeſtu prædicaret, adulterum, fornicatorem, mollem, &c. per recitationem Coronæ unius, Chriſto ad mortem uſque pro nobis amara quæque perpeſſo, conformem effici.

127 Hinc 4. Pęnitentia ut efficax ſit & genuina peccatis ex adverſo reſpondere debet. Ita inter alios docent SS. Chryſoſtomus, & Carolus Borr. Prior Homil. 10. in Matth. *Pęnitentiam dico, non ſolum a prioribus malis recedere; verum & quod majus eſt, bona præſtare. Facite, inquit Joannes, fructus dignos Pęnitentiæ. Et quomodo id faciemus? ſi peccatis adverſa faciamus. V. g. aliena rapuiſti: incipe donare jam propria. Longo tempore fornicatus es? præſcripto tempore ab uxore abſtine, meditare continentiam. Proximum vel verbo, vel facto violaſti: refer benedictionis verba conviciis, & percutientes te, nunc officiis, nunc etiam beneficiis placare contende. Neque enim vulneratio ſufficit ad ſalutem tantummodo ſpicula de corpore evellere, ſed etiam remedia adhibere vulneribus. Deliciis ante & temulentia diffluebas: jejunio & aquæ potu utcumque compenſa... Vidiſti impudicis alienum decorem oculis: feminam jam omnino non videas, majore tactus cautione poſt vulnera*, &c.

Poſterire in Inſtructione Confeſſariorum: *Faciat* Miniſter, *ut impoſita Pęnitentia peccatis reſpondeat. Ita pro peccatis luxuriæ imponantur jejunia, vigiliæ, peregrinationes, cilicii uſus, aliaque hujuſmodi macerando corpori propria. Pro avaritiæ peccato, præter debitas reſtitutiones, eleemoſynæ pro cujuſque facultatibus injungantur. Sanandæ ſuperbiæ, aliiſque peccatis ſpiritualibus, oratio adhibeatur, qua coram Deo vires & vigor acquiruntur, quibus his peccatis obſiſtatur. Pro negligentia rerum Chriſtianarum quas ignorant, conciones audiant, & per aliquod tempus doctrinæ Chriſtianæ Scholas*, aut Eccleſiæ Catecheſes *frequentent. Indevotis & tepidis juvabit imponere, ut Eccleſias, divinaque Officia craturi ſæpius adeant, multaſque uſurpent orationes. At vero Blaſphemis, & ſacrilega lingua in Deum & Sanctos petulanter maledicis, Pęnitentias graves & difficiles injungent, quæque culpæ gravitati reſpondeant.*

Idem in Inſtruct. de Sacram. Pęnit. *Injunget* Confeſſarius *Pęnitentiam pro cauſæ & perſonæ ratione, ita ut ſuperbis humilitatis opera; carnis voluptatem ſectantibus, jejunia, abſtinentiam, cilicii geſtationem, aliamque corporis macerationem pro peccati gravitate indicat. In oratione negligentibus, ut ſingulis diebus, mane ſaltem & veſpere orationi vacent, feria ſecunda, & aliis certis diebus pro defunctis orent: certis item definitiſque diebus devote viſitent ſtationes, & præcipuæ devotionis Eccleſias, & Altaria, præſertim in Adventu & Quadrageſima. Mundi pompas, choreas, aliaque opera ſatanæ confectantibus, eam Pęnitentiam imponet, ut in hebdomada, mane, certis diebus, ſancta meditatione ſibi propoſita, ſolemnem illam ſponſionem, quam per Compatres in Baptiſmo ſancte fecerunt, redintegrent, inti-*

*intime Deum precando. In qua precatione, firmo ſtabilique animi propoſi-
to, ſtatuant Chriſto Domino adhærere, renuntiareque iterum atque iterum ſæ-
culi pompis, operibus tenebrarum, & diaboli imprimis, cui ſe adverſarios eſ-
ſe profeſſi ſunt.*

Subdit Sanctus Pontifex, hæc, juxta Eccleſiæ diſciplinam, imponi 128
poſſe pro ratione peccatorum, 1. *ut Pœnitens veſtium ſericarum uſu, au-* *P. 142.*
*ri ornamento, conviviorum apparatu, venatione aliquo tempore abſtineat.* 2. *Edit.*
*Ut egentibus hominibus cibum ſuppeditet, ac miniſtret, pedes item lavet.* 3. *Lug.* *1707.*
*Ut peregrinos, pro facultatum ratione, hoſpitio excipiat.* 4. *Ut in pu-
blica domo, hoſpitali, locove pio per aliquot dies operam navet.* 5. *Ut
viſitet qui in carcere ſunt, eoſdem conſoletur, & cum per facultates poteſt,
alat certo præſtituto tempore.* 6. *Ut ſe per aliquot dies in Monaſterium ali-
quod, aliumve ſemotum locum abdat, ubi Pœnitens vivat.* 7. *Ut aliquot
diebus carne aut etiam vino abſtineat.* 8. *Ut certis diebus, præſertim Fe-
ria IV. VI. & Sabbato jejunet.* 9. *Ut etiam veſcatur ſolum pane, &
aquæ potu utatur.* 10. *Ut certo aliquo tempore non equitet.* 11. *Ut ſi fa-
cultates ſuppetunt, certam pecuniæ, aut frumenti, aut vini quantitatem in
eleemoſynam pauperibus Chriſti conſecret.* 12. *Ut genibus flexis, aut etiam
brachiis extenſis in modum Crucis, certo tempore & hora præfinita, ante Cru-
cem aliamve ſacram Imaginem in Eccleſia oret.* 13. *Ut humi aliquamdiu ja-
ceat, cubetve.* 14. *Ut flagella certis præſcriptis diebus ſibi adhibeat.* 15. *Ut
cilicium aliquot dies induat.* 16. *Ut religioſam aliquam peregrinationem ſuſ-
cipiat, ſancteque conficiat.* 17. *Ut ſtatos Pſalmos Pœnitentiales, aliaſque
Pœnitentiales preces pie recitet aliquot dierum ſpatio.* 18. *Ut certas Eccleſias,
puta ſtationales, vel præcipuæ devotionis viſitet.* Hæc dignus Ambroſii, tot-
que aliorum Sanctorum ſucceſſor.

Etſi vero gravia multa ſunt præter impudicitiam peccata, fatendum 129
tamen eam, ut pote *adhæſivum malum*, difficilius quam cetera, ſi forte *S. Tho-*
intemperantiam excipias, curari. Unde neutrius habitum coercebit Dire- *mas.*
ctor, niſi Pœnitentia nonnihil ſeveriori; & ex qua intelligat Pœnitens
ſe, tam difficile ab eo profundi linio ſurrecturum, quam in illud facile
proruerit. Nec ſolum gravitati criminis, ſed & peccatoris dignitati
æquandus eſt Pœnitentię labor, ſecundum id Chryſoſtomi de Sacerdotio:
*Oſtendere volens Deus, hominum peccata longe majori ſupplicio expiari, dum a
Sacerdotibus, quam dum a privatis fiunt, mandat* Levit. 4. *ut tantumdem a Sa-
cerdotibus, quantum pro univerſo populo ſacrificium offeratur. Quod quid aliud
ſignificat, quam Sacerdotis vulnera majori medicamento atque auxilio indigere;
atque adeo tanto, quanto conjuncta ſimul univerſi populi vulnera indigent.*
Hinc Presbytero, qui in fornicationem lapſus eſſet, antiqui Canones Pę-
nitentiam decem annorum; Epiſcopo autem annorum quindecim, utique
quia majus ex majori dignitate crimen admiſiſſet, impoſuerunt.

Hinc 5. Sacerdoti cavendum, *ne ei qui in aliena poteſtate eſt*, ut ſer- 130
vo, filio-familias, uxori, & ſimilibus, *eam Pœnitentiam injungat, qua vel
præjudicium afferatur illius juri qui Pœnitentem in poteſtate habeat; neve eum
qua vel occaſio detur ſpiritualis ruinæ; vel Pœnitentis, alteriuſve peccatum de-
tegi, vel aliquod ſcandalum ſuboriri, vel ipſe Pœnitens nimium deterreri, re-
miſſuſve & tepidus reddi poſſit. Quamobrem talem imponet, qualem ab eo
præſtari poſſe judicet. Proinde aliquando, ſi ita expedire viderit, illum interroget*

*an*

*an poſſit, anve dubitet Pœnitentiam ſibi injunctam peragere: alioquin eam mutabit aut minuet*, uti jam ſupra dictum eſt. Ita idem S. Carolus ibid. §. *de modo imponendæ Pœnit.*

131 Hinc 6. habendum præ oculis maxime ut Pœnitentia non tantum pœnalis ſit, quod facile ſit, ſed & præcipue medicinalis. Eſt enim Sacerdos, uti pluries diximus, & Medicus, qui congruentem morbis medicinam ex officio adhibeat; & Judex, qui peccatum & peccati pœnam æqua veluti lance metiri teneatur; ſic tamen ut infirmis compati noverit, quia Pœnitentiæ tribunal non eſt forum iræ, ſed miſericordiæ. Unde S. Bernardus Serm. 2. de Reſurrect. *Quærat ante omnia* Pœnitentiæ Miniſter *compaſſionis affectum, dehinc rectitudinis zelum, & inter hæc diſcretionis ſpiritum non amittat .·.· Sed quid agimus, quod nonnulli dura cervice & attrita ſunt fronte, ut quo eis magis compatimur, tanto magis noſtra compaſſione & patientia abutantur .·.· Verumtamen oportet ut* erga iſtos etiam *priora ſibi vindicet compaſſionis affectus: alioquin conterimus quaſſatum calamum, & lignum fumigans extinguimus.*

Verum ſicut non ille optimus eſt Medicus, qui de omni morborum genere ſagaciter diſſerit, imo qui omne adverſus morbos omnes penes ſe habet remediorum genus: ſed qui remedia unicuique morbo idonea attemperat, & ægrum ut iiſdem utatur prudenter diſponit: uno verbo, qui plures ſanat ægrotos, quamvis forte nec doctior ſit, nec tanta quam alter remediorum copia refertus: Sic nec ille bonus Director nuncupari poſſit, qui lepram inter & lepram accuratius dijudicare novit; qui Pœnitentis conſcientiam penitius excutit; qui in expediendis conſcientiæ caſibus non hæret, ubi ſudant alii: ſed ille demum boni Confeſſarii titulo inſigniri debet, qui cunctos reconciliationis obices ſalutaribus præſcriptis removet, qui teneros infirmi Pœnitentis greſſus ſic in via bona firmat, ut aſſuetam longo uſu ſemitam peccandi dediſcat, & virtutis iter ſequatur demum & amet.

At quemadmodum Medicus morbos neſcit, niſi profunda humani corporis anatome didicerit, quo partium diſſenſu invertatur admirabilis hujus machinæ ſanitas: ſic neque ſpiritalis Medicus morbos animi vere cognoſcet, niſi profunde cognoverit ſecretos humani cordis receſſus; & varia motuum quibus huc & illuc trahitur principia. Varia dico, quia ex diverſis plerumque affectibus eædem extra prodeunt ſcelerum facies. Inimicitiæ nimirum, injuſtitiæ, damnoſa officii erga Deum vel proximum neglectio, in his quandoque oriuntur ex dominante ſuperbia, in illis ex livore, in aliis ex avaritia, in pluribus ex inſito rerum ſpiritualium faſtidio, quod acediam vocant Theologi. Hæc qui minime norit, dum infirmum Pœnitentem tractare volet, id faciet unum, quod Empirici illi, qui morbum tegunt, ſed nuſquam ſanant, quia mali radices ut diſcernere neſciunt, ſic nec reſecare valent.

Sed unde hanc alieni cordis ſcientiam depromet Confeſſarius? ex proprii cordis inſpectu. Hujus ſi accuratam diſſectionem inſtituat, ſicut cadaveris, Medicus; deteget quæ ſint hujus vel illius vitii ſemina, quæ radices: an inordinatus ſui amor, an augendæ fortunæ ſitis, an nativus erga Deum & divina tepor, &c. Sicque dum ſe ipſum emendare diſcet, diſcet & emendare ceteros, ſecundum id Proverb.

verſ. 18. 17. *Juſtus, prior eſt accuſator ſui: venit amicus ejus & inveſtigabit eum.*

131 Jam ergo ut ſalubriter medicinalem Pœnitentiam indicat Confeſſarius, eam nempe, quæ *quaſi fræno quodam coerceat, & vitioſos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollat;* interrogabit 1. cur Pœnitens illud furti, detractionis, odii, &c. peccatum commiſerit. Dicet forte alter id a ſe factum, quia deſpectus fuit, & læſa ejus fama; & is ſuperbus eſt: Alter, quia ſibi illatum erat damnum; & is avaritiæ fuliginem præfert: Alter, quia obturbata eſt quies ejus atque voluptas; & is ſervit malæ libidini. Tametſi ergo eadem in iis omnibus foras eruperint peccata, non eædem tamen ſunt radices malorum; neque hæc adeo iiſdem ſunt curanda remediis. Unde præcipiet ſapiens Confeſſarius humilitatis exercitium contra inanem gloriam, pietatis contra acediam, liberalitatis contra avaritiam: & quia, juxta Chryſoſtomum Lib. 1. de orando Deo, *nihil eſt quod non obtineat oratio, etiamſi mille peccatis obnoxius ſis, ſed vehemens, ſed aſſidua;* præſcribet orationes, in quibus Pœnitens ſuperbiam ſuam, terrenis adhæſionem, duritiem cordis, confiteatur Domino, eaque ejuret, & ſupplex precetur gratiam qua profunde ſanetur. Securius autem & citius ſuccedet morbi curatio, ſi & piæ lectiones præſcribantur, & ſeverum in fine diei examen, quod ſubſequatur caſtigatio peccati quod forte exciderit.

133 Nec eſt quod objiciatur, hujus quidem generis Pœnitentias eſſe ſalubres; at plerorumque Pœnitentium *facultati* minime accommodatas; cujus tamen rationem haberi vult Tridentinum. Et vero quis hæc ab iis qui tritas ſæculi vias ambulant, exigere auſit?

Nemo enim eſt, ſeu rudis, ſeu ſpiritualis, ſeu in ſæculo, ſeu in clauſtro degens, qui niſi tantum ſit nomine Chriſtianus, verbum hoc in praxi capere non debeat: *poſt concupiſcentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere.* Hoc item: *Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis ſuis.* Id demum, *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Atqui eo unice tendunt medicinales Pœnitentiæ de quibus loquimur in præſens. Neque eæ vel ipſis rudibus adeo graves ſunt, ut fingit objectio. An enim ita arduum eſt mentem ad Deum identidem erigere; os ſuum raptim aperire & attrahere ſpiritum gratiæ; conſcientiam ſub noctem indagare; quod peccatum fuerit lugere; protenſis brachiis, vel terram deoſculando, aut per aliquid gravius, ſi licebit, diluere. Sane hæc nedum hominem jam abſolutionis gratia reconciliatum excrucient, ei, ut pote jam amanti, ſunt jugum ſuave. Hinc ſi quis animo deficiens, & a tentatione graviter illectus, orationi tantillum vel piæ lectioni vacet, pene ſtatim ſe ſe erigi ſentiet, neſcio quid ſancti vigoris contrahere, a malo retrahi & confirmari in bono. Non ergo minui debet aut poteſt ſatisfactio medicinalis; cum neceſſaria ſit ea etiam, qua nulla major eſt, neceſſitate medii; quatenus neceſſum eſt ut peccator vitioſos habitus coerceat, & Chriſto, capiti noſtro ſe conformet. Unde Tridentinum in objecto loco permittit quidem ut pro *facultate* Pœnitentium minuantur Pœnitentiæ vindicativæ, de quibus paulo poſt, at non Pœnitentiæ medicinales.

134 His addiderim ad novæ vitæ cuſtodiam multum prodeſſe tum frequentem confeſſionis uſum, tum & memoriam votorum, quæ in Baptiſmo emiſſ-

emiſimus. Et vero quid æquum magis, quam ut qui ſuſceptam in Baptiſmo innocentiam recuperare enititur, doleat perfidiam, qua fœdus cum Deo ſolemniter initum reſcidit, illud denuo totus renovet, ſpondeatque ſe deinceps majori fide ſervaturum?

Quod ad pœnalem Pœnitentiam attinet, conſtat ex dictis pro facultatibus ac ipſa fragilitate Pœnitentium eſſe minuendam; (cum e contra medicinalis pro majori illorum fragilitate major indici debeat.) Quapropter mitius quoad jejunia, peregrinationes, &c. agendum cum iis qui vel gravi labore incumbunt, ut Agricolæ; vel, licet polleant viribus, levis ſunt & imbecillæ voluntatis.

Sed quid tandem juris erga eos, qui hinc quidem vivunt tenuiter, dieque ac nocte ad alendam familiam deſudant? Quæ, amabo, his pœnalis ſatisfactio injungi queat?

De iſtis ſic Pariſienſis Magiſter, quem hic totum ſequimur. Vel id genus homines acri peccati dolore percelluntur, vel tenui ac modico, ut ſępe contingit. Si 1. id præcipue ſervabit Confeſſarius, quod dictum eſt n. 124. Præſertim vero monebit, ut in ipſo laboris ęſtu interdum, ſtantes vel genu flexo exclament: *Hic ure, hic ſeca, modo in æternum parcas*. Si 2. præter mox dicta imperabit Confeſſarius, ut, quod ditibus Agricolis facile eſt, aliquid ſubtrahant gulæ; ut feſtis diutius commorentur in Templo gemebundi; ut aliquando in animæ gratiam faciant, quod ſæpe in temporalium gratiam facit, id eſt, ut de nocte conſurgat ad orandum aliquanto tempore, nunc proſtratus, nunc brachiis in crucis modum extenſis: ſolent enim tenebræ & noctis ſilentium addere calorem precibus, & horrorem criminis injicere. Hæc cui dura videbuntur, durior exhibebitur infernus: exhibebuntur & aliorum exempla, quos idem ſponte feciſſe diximus. Erit tamen in his molliter & gradatim procedendum.

Quod ad eos ſpectat, qui corpore valent, nec laborioſis operibus incumbunt, erit his quidem neganda abſolutio, donec ſincerum, ut debent, divinæ juſtitię ſatisfaciendi propoſitum gerant. Ubi autem ad omnia parati deprehendentur, videndum erit quę ſit eorum animi conſtantia, quę fragilitas. Si pœnam multitudini ſcelerum parem ferre poſſint, injungetur. Si vereri ſit, ne ea territi deficiant animo, ſicque fiat, ut *mandatum quod erat ad vitam, fiat ad mortem;* imponetur debita minor, ne *forte abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui ejuſmodi eſt*. Unde Chryſoſt. Hom. 4. in 2. Corinth. *Non quod dignus ſit, neque quod ſufficientem exhibuerit Pœnitentiam, ſed quod infirmus ſit, ideo dignor illum venia*. Et S. Thomas in 4. diſt. 20. q. 1. a. 2. *Quandoque ex induſtria minorem Pœnitentiam imponens, plus prodeſt Pœnitenti .·. qui forte magnitudine pœnæ poſſet a Pœnitentia peragenda impediri, propter debilitatem virtutis in eo de novo recuperatæ: & ideo negligit minus damnum, ut majus evitet. Et iterum paulatim confortatus in eo divinus amor ad plura Pœnitentiæ opera peragenda ipſum incitabit propria ſponte, quam Sacerdos eidem ſecundum quantitatem peccatorum injungere potuiſſet.*

Hinc divinam legem ſequitur, non autem violat, qui minorem juſta de cauſa Pœnitentiam indicit; ſicut qui votum, licet divino jure obligans, ęqua de cauſa relaxat.

Ex his ſequitur, Confeſſarium in iſta ſatisfactionis materia duos inter ſcopulos, cum magno ſui & Pęnitentium periculo verſari; quos ut devitet,

caven-

cavendum ipſi, ut nec inconſiderato zelo auſteriorem, nec crudeli miſericordia molliorem Pœnitentiam imperet. *Sit* ergo *Samaritanus*, ait S. Bernardus cit. Serm. *obſervans quando oleum miſericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat*. Sed *quis putas eſt fidelis ille diſpenſator*? Is, ut opinor unus, qui aſſiſtricem divinæ ſedis ſapientiam ſedulo & humiliter invocaverit.

Objic. contra Concluſionem 1. Prudens eſt Pœnitentia, quæ & ipſius Chriſti exemplo regitur, & Pœnitentium viribus accommodatur. Atqui hujuſmodi ſunt leviores Pœnitentiæ. 1. Nituntur ipſius Chriſto exemplo; qui ut factis probaret onus ſuum eſſe leve, nec Zachæo, nec Peccatrici, aliiſve id genus graves Pœnitentias impoſuit. 2. Accommodantur hodierno Pœnitentium captui, quos ſi paulo gravius oneres, prorſus a ſacro tribunali removeas; quique omnes ferme in eo ſunt ſtatu, qui, juxta nos ipſos, ſatisfactiones imminui exigat. 135

Reſp. neg. min. & dico 1. Chriſtum, cum Præcurſoris ſui ore, non fructus tantum, ſed & *dignos fructus Pœnitentiæ* poſtulavit, non qualemcumque, ſed gravem Pœnitentiam exegiſſe. Quod ſi nullam Peccatrici vel Zachæo Pœnitentiam injunxerit; tantam inſpiravit utrique, ut hic quadruplum reſtituerit, illa largos fletuum imbres effuderit, totamque in atra, quam inviſimus, ſolitudine, vitam tranſegiſſe exiſtimetur. 136

Dico 2. non tam Fidelium deſidiæ, quam plerorumque Confeſſariorum mollitiei tribuendum eſſe, quod eo uſque frigeſcat Pœnitentia. Etſi enim vix hodie quiſquam difficiles canonicæ Pœnitentiæ metas decurreret; non deſunt tamen numero plures, qui pares delictis ſuis pœnas aliquando tandem eſſent ſubituri, ſi hinc quidem ſerio admonerentur, quam graviter deliquerint, quibus ſe bonis orbaverint, quam immania, niſi ſerio reſipiſcant, laturi ſint ſupplicia; quanta tulerit Chriſtus pro peccatis noſtris; quot lacrymis Petrus, quot laboribus Apoſtolus gentium redemerint, ille metu extortam Domini negationem; iſte quæ ignorans in incredulitate blaſphemaverat, &c. Inde vero in omnibus Confeſſariis eoſdem ſenſus eademque practice principia invenirent. Verum quam aliter ſe res habent! A Confeſſario uno ad alium tranſmigrat Pœnitens, ut emptor a mercatore ad mercatorem, donec aliquando demum quempiam nactus ſit, qui ſibi placentia loquatur, & errores videat. Deſinat a nobis hæc prima mali labes; nec dubium quin utcumque refloreſcat Pœnitentia. Grave profecto eſt, ſeu veterano militi abſtinere a vino, ſeu ruſtico media nocte ſurgere ad confitendum Domino. Atqui utrumque ſcimus ſponte ac lubenter præſtari. 137

Objic. 2. Satisfactio minus ſpectanda eſt qua parte ſolutionem debiti importat, quam prout eſt vitandi peccati remedium: cum ſub priori reſpectu in futura vita perſolvi poſſit. Atqui ſatisfactio ut remedium accommodari debet Pœnitentium captui & viribus. 138

Reſp. 1. neg. maj. Etſi enim utilior ſit Pœnitenti ad coercendum peccatum ſatisfactio, prout medicinalis, quam ut mere punitiva: conſtat tamen in ea non parum ſpectandam eſſe punitionis rationem: cum paſſim a Tertulliano, Cypriano aliiſque Patribus ut *dolentis vindicta*; ut *compenſatio qua redimitur impunitas*, ut *redemptrix peccatorum* exhibeatur. Et certe Tridentina Synodus quæ ſatisfactionis naturam probe noverat, 139

utramque pœnæ ac medicinæ rationem in ipſa ex æquo intuetur. *Habeant præ oculis* Sacerdotes, ait Cap. 8. *ut ſatisfactio quam imponunt, non ſit tantum ad novæ vitæ cuſtodiam & infirmitatis medicamentum, ſed ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem.*

140 Reſp. 2. neg. min. in ſenſu objectionis, quæ falſo ſupponit Pœnitentiam delictis longe minorem, eſſe verum & efficax contra futuros relapſus medicamen. Contrarium enim quotidiana experientia compertum eſt.

Etſi vero peccati pœna in Purgatorio exolvi poteſt; at nonniſi contra Dei legem eo remitti poteſt: cum votum ejus quatenus in hac vita, prout per tempus licebit perſolvenda, ſit de neceſſitate ſalutis. Unde Auguſtinus, vel potius Cæſarius Serm. 104. in Append. alias 41. de San-
T. 5. App. p. 187. ctis hæc habet num. 5. *Illi autem qui capitalia crimina committunt, ſi quamdiu vivunt, ea redimere Pœnitentiæ medicamentis noluerint, ad illum ignem, de quo dicit Apoſtolus* 1. Corinth. 13. 15. Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem, *venire non poterunt; ſed magis illam duram & irrevocabilem ſententiam audituri ſunt:* Diſcedite a me maledicti in ignem æternum.

141 Objic. 3. Pars ſine qua Sacramentum totam ſuam eſſentiam, proinde & effectum habere poteſt, ſi non omitti prorſus, & certe mitior imponi valet. Atqui ſine ſatisfactione, ut quæ pars tantum ſit integrans, Sacramentum totam habet eſſentiam, &c.

142 Reſp. 1. neg. maj. Miniſter enim non ſolum curare debet ut Sacramentum ſuam habeat eſſentiam, ſed ut ipſe quæ ſui ſunt muneris adimpleat. Atqui præcipuum Miniſtri officium eſt ut parem moraliter Pœnitentiam delictis injungat: Cum alioquin ex Tridentino alienorum peccatorum particeps efficiatur.

143 Reſp. 2. diſt. min. Sacramentum ſuam habet eſſentiam ſine ſatisfactione in actu exercito, C. ſine ſatisfactione in voto, N. Sicut ergo abſque alicujus ſatisfactionis voto, ſic & abſque voto ſatisfactionis proportionatæ, vel nullum, vel ſummopere dubium eſt Sacramentum.

Conclusio IV. Poteſt Miniſter opera aliunde præcepta in ſatisfactionem injungere; ut & orationem pro aliis ſeu vivis, ſeu defunctis. Generatim tamen opera alias indebita Pœnitentibus imponi debent. Atque id a Confeſſario factum eſſe præſumi debet, niſi aliud vel ex verbis ejus, vel ex circumſtantiis intelligatur. Quatuor ſunt partes.

144 Prob. 1. pars: Ut opus alias debitum ex voto vel præcepto in ſatisfactionem imponi poſſit, ſatis eſt ut & bonum ſit, & pœnale, & non obſtante debiti lege ſatisfactorium eſſe valeat. Atqui opus aliunde debitum & bonum eſt & pœnale, ut patet in jejunio & oratione. Sed &, quod ſumma eſt difficultatis, idem opus ſatisfactorium eſſe poteſt. 1. enim Martyrium, eo etiam caſu quo ſub præceptum cadit, eſt maxime ſatisfactorium. 2. Actio aliunde debita poteſt meritoria eſſe: ergo & ſatisfactoria. 3. Vitæ hujus flagella, ſeu a Deo ſpecialiter in peccati vindictam immittantur, ſeu ex alia quacumque cauſa proveniant, ſatisfactoria ſunt, dum ſponte acceptantur, ut docet S. Thomas hic q. 15. art. 2. atqui tamen neceſſaria ſunt. 4. Per actum ex charitate debitum poteſt debito juſtitiæ ſatisfieri; ut dum quis opifici in extrema neceſſitate conſtituto pactam mercedem ſolvit. Ergo & per unum eumdemque actum impleri poteſt & Eccleſiæ & Confeſſarii præceptum. 5. In

ſatisfa-

ſatisfactione noſtra non ſpectatur juſtitiæ rigor, ſed mixta juſtitiæ benevolentia : cum ſatisfactio Pœnitentis & gratuito ſemper admittatur; & plus placeat ex bona intentione & Dei offenſi dilectione, quam penes æquam proportionem. Atqui opus aliunde debitum hanc Dei offenſi dilectionem importare poteſt. Addit Sylvius ead. quæſt. 15. art. 1. poſt S. Thomam quodlib. art. 28. Ea *quæ præter injunctionem expreſſam facit* Pœnitens, *accipere majorem vim expiationis culpæ præteritæ*, *ex illa generali* Sacerdotis *injunctione: Quidquid boni feceris*, &c. quam ſi ſine tali injunctione aſſumeretur : *quia*, inquit, *ſunt quodammodo ſatisfactio ſacramentalis* ubi vir accuratus non ait opera hæc ſatisfactionem importare *ſimpliciter*, ſed *quodammodo* ſacramentalem.

Prob. 2. pars : Ut imponi poſſit in Pœnitentiam oratio pro mortuis, 145
ſufficit ut ea pœnale quidpiam habeat, quod & impetratorium eſſe poſſit pro mortuis, & ſatisfactorium pro Pœnitente. Atqui res ita eſt. Ut enim charitas erga defunctos non minuit meritum eleemoſynæ vel orationis, ſic nec minuit vim utriuſque ſatisfactoriam. Et vero, ut docet S. Thomas Quodl. 3. q. 13. art. 1. *Opus quod quis facit ex intentione Sacerdotis, dupliciter valet Pœnitenti: uno modo ex natura operis*, id eſt ex opere operantis: *alio modo ex vi clavium*, id eſt ex opere operato. Porro in prædicto caſu Pœnitens ſic valorem actionis ſuæ ex opere operantis defunctis applicat, ut ſibi maneat valor ejuſdem ex opere operato, ut pote quem pro arbitrio ſuo *alienare* non poſſit. Ita Henricus a S. Ignat. num. 2610.

Prob. 3. pars : Nempe quod generatim præcipienda ſint Pœnitentibus 146
opera alias indebita. 1. Quia par eſt ut peccatori novum aliquid & difficile injungatur, tum ut peccati ſui pondus ex pœna ſentiat; tum quia durior eſſe debet ejus conditio, quam innocentis. 2. Quia generatim ea eſt intentio Eccleſiæ, ut quiſque pro delictis ſuis ſpeciali quodam opere ſatisfaciat. Atque id ſubindicat S. Thomas hic qu. 13. art. 1. ad 3. ubi vult hominem *aliquid ſuper* mandata *erogare ut ſatisfaciat*.

Licebit tamen, ait Sylvius ead. q. 15. art. 1. aliquando juſtis ex cauſis 147
imponere opus aliunde præceptum, ut Officii recitationem, jejunium Eccleſiæ, reſtitutionem & ſimilia ; nimirum ſi advertat Sacerdos; Pœnitentem non habere opportunitatem aliter faciendi; aut ſi ex hac indulgentia futurum ſit ut ad amplius quid deinde præſtandum ſtimuletur.

Prob. 4. pars; quia præſumendum eſt Confeſſarium a trita via non re- 148
cedere. Porro hæc trita eſt Confeſſariorum praxis, ut dum jejunium vel Miſſæ auditionem præcipiunt, ea præcipere cenſeantur ad quæ Pœnitens non tenebatur aliunde. Unde ſi jejunium voveras hac die qua abſtinentiam præcipit Confeſſarius, debes id eum monere, ut vel Pœnitentiam aliam indicat tibi, vel eandem in diem alium transferat.

Quandoque tamen contingit ut vel ex communi intellectu, vel ex ſa- 149
tisfactionis implendæ tempore, vel aliis ex circumſtantiis judicetur rem alioqui præceptam injungi a Confeſſario. Quapropter, ait Pariſienſis Pro- *Grand.*
feſſor, ſi duæ Miſſæ imponantur die feſto, communiter intelligitur una *p. 121.*
tantum imponi præter eam quæ præcepta erat. Si inchoante Quadrageſima injungatur jejunium, intelligitur jejunium quadrageſimale; quia alioqui nimium differretur ſatisfactio. Si demum imponatur eleemoſyna;

ſatisfit dando extreme indigenti, quamvis aliunde ad id charitas obliget: neque enim præſumitur Confeſſarius extraordinariam hanc extremæ indigentiæ circumſtantiam excluſiſſe: ne alioqui nimium gravaretur Pœnitens.

150 Objic. 1. contra 1. part. Nemo poteſt per idem pretium duplici debito ſatisfacere. Atqui Pœnitens, cui injungeretur opus aliunde præceptum, duplici debito ſatisfaceret per idem pretium.

151 Reſp. diſt. maj. Nemo poteſt duplici debito juſtitiæ proprie dictæ per idem pretium ſatisfacere, C. duplici debito ex diverſis virtutum titulis, præſertim quando non reſiſtit benignus creditor, N. Itaque in juſtitia proprie ſumpta, quæ dati & accepti æqualitatem ſpectat, non poteſt per rem unam expungi debitum duplex: unde qui decem ex mutuo, decem & ex locato debet, nonniſi per viginti æqualitatem conſtituere poteſt. Aſt mitius ſe res habent in iis quæ Deo vel etiam proximo ex diverſis virtutum titulis debentur. Sic duplex charitatis & juſtitiæ debitum expungit, qui centum debens, centum reddit vicino in extrema neceſſitate poſito. Sic infirmus cui ad interitum vergenti injungis ut fidei, ſpei & charitatis actus eliciat, ut ſanctum Jeſu nomen inclamet, &c. & Pœnitentiam implet, & rem aliunde præceptam exequitur. Ratio ulterior eſt quod Deus, qui Pœnitentium attentionem præcipue ponderat, indulgeat miſericorditer ut quæ ſub uno titulo ſibi debentur, ſub alio identidem offerri poſſint; cum id vel ad miſericordiæ ejus commendationem, vel ad bonum Pœnitentis expedit. Quod tamen raro fieri debere ſupra animadvertimus.

152 Inſt. Si res ita ſit, facile continget ut ad nihil amplius teneatur peccator, quam juſtus: puta ad jejunium quadrageſimale. Atqui id abſurdum eſt.

153 Reſp. Tunc duplex fore diſcrimen inter utrumque: 1. enim peccator non ſolum ad jejunii ſubſtantiam tenebitur, ſed & ad modum; quatenus ad jejunium prout ſatisfactorium exequi debebit. 2. Peccator multo majorem ſibi, quam juſtus, vim in obſervando jejunio inferet: cum iis ſolum jejunia aliunde præcepta injungantur, qui hactenus eadem vel ex toto, vel ex majori parte omiſerunt. Porro non vetat Deus ne difficultas in re nondum experta computetur a Pœnitentiæ Miniſtris.

154 Objic. 2. Opus ſatisfactorium, ut pœnale ſit, aliquid delectationis vel utilitatis ſubtrahere debet. Atqui opus aliunde præceptum nihil ſubtrahit hujuſmodi: cum jam utilitas vel delectatio per antecedens præceptum ſubtracta fuerit.

Reſp. diſt. maj. debet ſubtrahere aliquid utilitatis abſolute, C. debet ſubtrahere novam & diſtinctam inducendo pœnalitatem, N. Eo enim ipſo quo opus illud pœnale eſt, etſi ab anteriori præcepto hanc pœnæ rationem habeat, poteſt Deo offerri in ſatisfactionem; ſicut & eidem offeruntur quibus nos aliquando percellit flagella. Quin & oblatio hæc quamdam pœnalitatis rationem habet: quæ tamen quia levior, vix unquam ſola injungi debet a Confeſsario, niſi aliud exigant perſonæ & temporis circumſtantiæ; quod raro admodum occurrit.

155 Ceterum, & id, ne quid utilium excidat, monendum credimus, non deſunt, qui abſolute negent poſse unquam in ſatisfactionem injungi rem aliunde præceptam. Quinimo, ait Simonnet pagina 297. *videtur Confeſſarius graviter peccare, ſi pro gravibus peccatis imperet tantum opera*

*alunde præcepta, quantumvis ex ſe laborioſa ſint & ſatisfactoria:* quia non eſt vera & ſpecialis vindicta peccati, id quod exequi debeas, etſi non peccaſses. Mihi cenſura hæc rigidior eſse videtur. Certo vir non mollior Pontaſius hic caſ. 12. approbat & commendat Pœnitentiam in eo ſitam tantum, ut quis graves quibus quatitur afflictiones Deo offerat. Nititur ille his S. Thomæ verbis in 4. diſt. 51. qu. 1. art. 1. *Quamvis illa flagella non ſint omnino in poteſtate noſtra; tamen quantum ad aliquid ſunt, cum ſcilicet eis patienter utimur: & ſic homo facit de neceſſitate virtutem. Unde & meritoria & ſatisfactoria eſſe poſſunt.*

Conclusio V. Neceſse non eſt ex natura rei & Chriſti inſtitutione, ut Sacerdos Pœnitentiam ante abſolutionem adimpleri curet. Poteſt tamen ſaltem ex parte id exigere plurimis in caſibus.

Prima pars quę eſt contra Petrum de Oſma, Spalatenſem Lib. 5. de Rep. Chriſt. Cap. 7. num. 57. Theophilum Brachet in Lib. cui titulus, *Verax pacificus*, Quenellum propoſ. 87. ubi *Modus plenus ſapientia, lumine, charitate, eſt dare animabus tempus .·. incipiendi* AD MINUS *ſatisfacere juſtitiæ Dei, antequam reconcilientur*. Prӕiverat Ant. Arnaldus in Lib. de freq. communione part. 2. Cap. 8.

Prob. 1. Si ſatisfactio ex rei natura & inſtitutione Chriſti ſemper & 156 quocumque in caſu abſolutioni eſset prӕmittenda, graviter ac ſacrilege peccarent quicumque methodum aliam ſequuntur, aut lapſis retro temporibus ſecuti ſunt, ut pote qui ipſam Chriſti conſtitutionem temerando, impie & invalide abſolverent. Atqui falſum & horrendum conſequens. 1. Quia adverſatur ipſi Chriſti exemplo, qui redeunti Prodigo CITO *ſtolam primam* proferri juſſit ſub nomine Patris familias; neque illum remiſit, ut paſcendo porcos diutius *portaret ſtatum peccati*. Senſit id Montenſis Interpres, unde voculam *cito*, licet hanc geminato articulo ferat textus grӕcus, temere expunxit. In idem facit agendi ratio Chriſti erga bonum latronem, qui ſtatim ut agnovit culpam ſuam his verbis, *Et nos quidem juſte*, &c. *Domine, memento mei*, id audire meruit: *Hodie mecum eris in Paradiſo*. His equidem exemplis abuti poteſt mollior diſciplina ſed quidni ſepoſito abuſu utiliter adhibeantur?

2. Quia ex S. Thoma 2. 2. qu. 10. art. 12. *Conſuetudo Eccleſiæ ſemper* 157 *eſt in omnibus æmulanda*. Quin & teſte Auguſtino Epiſtol. 54. alias 118. *Si quid tota per orbem frequentat Eccleſia .·. quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt:* idque ſemper verum erit; quia Eccleſia tam hodie quam heri *eſt columna & firmamentum veritatis*. Atqui conſtat cum eſse Eccleſiæ tam Latinæ quam Grӕcӕ morem, ut non ſemper, ac multo minus quaſi ex inſtitutione Chriſti ſatisfactionem prӕmittat abſolutioni. Sane contrariam praxim a ſӕculis pene tredecim apud Grӕcos vigere adverſarii ipſi confitentur, & probat Morinus Lib. 6. Cap. 24. ex Grӕcorum Ritualibus atque Scriptoribus. Idem vero in Eccleſia Latina a ſӕculis ſex factitari res eſt quӕ in dubium revocari non poſſit. Ergo, ne quod *inſolentiſſimæ inſaniæ eſt* totam damnemus Eccleſiam, neceſsum eſt ut eos damnemus, qui ſatisfactionem ex ipſa Sacramenti conſtitutione, abſolutioni neceſsario prӕmittendam docent.

3. Quia aſsertionem noſtrӕ contrariam, quoties prodiit, conſtanter pro- 158 trivit Apoſtolica Sedes, & cum ipſa Doctores Catholici. Sic 1. Sixtus IV.

 poſt

poſt Alphonſum Carillo Toletanum Archipræſulem hanc Petri de Oſma theſim perſtrinxit anno 1478. *Pœnitentes non ſunt abſolvendi, niſi peracta prius Pœnitentia eis injuncta*. Sic & propoſitiones iſtas anno 1690. reprobavit Alexander VIII. 16. *Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni induxit, non politia aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex & præſcriptio, natura rei idipſum quodammodo dictante*. 17. *Per illam praxim mox abſolvendi, ordo Pœnitentiæ eſt inverſus*. 18. *Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Eccleſia non habetur pro uſu, ſed pro abuſu*. Sic demum Pariſienſis facultas propoſitiones, quibus docuerat Theophilus Brachet, hodiernæ abſolutionis ſine prævia ſatisfactione praxim, *abuſivam eſſe, ſcandaloſam, ac inſtitutioni Chriſti & naturæ Sacramenti contrariam*, eo judicio confixit: *Propoſitiones illæ, quæ aſſerunt executionem Pœnitentiæ ſeu ſatisfactionis impoſitæ, neceſſario & ex inſtitutione Chriſti ac invariabili natura, ita prærequiri abſolutioni, ut alioqui abſolutio non ſit valida, niſi ejuſmodi ſatisfactio prius completa fuerit, temerariæ ſunt & hæreticæ, a Sixto IV. contra Petrum de Oſma illiuſque ſequaces prædamnatæ Bulla data an.* 1478. *Atque ad hunc errorem aſtruendum abutitur Auctor Concilio Tridentino.*

159 Prob. 2, Ideo hodieque injungenda eſſet & exequenda ante abſolutionem ſatisfactio, quia praxim hanc ſervaſset vetus Eccleſia. Atqui nec ſervavit unquam quoad capitalia omnia; nec totam ſemper ſervavit etiam quoad graviora; nec demum ſi quoad utraque ſervaſset, idcirco ex natura rei hodie neceſsario obſervanda foret.

160 1. Quidem nunquam ſervavit quoad capitalia omnia. Si enim ſervaverit, vel ante ſeveram Canonicæ Pœnitentiæ inſtitutionem, quæ proprie ſæculo tertio incepit, quarto autem & quinto invaluit; vel poſt inſtitutionem ejus. Non ante Canonicæ Pœnitentiæ inſtitutionem. Nullum enim, ſi Corinthii inceſti factum exceperis, reperire eſt, ſeu in Scriptura, ſeu in Patribus, veſtigium dilatæ neceſsario poſt ſatisfactionem a Sacerdote impoſitam & executam reconciliationis. Ut enim omittam agendi rationem Apoſtolorum Principis, qui ſemel tria, ſemel vero quinque hominum millia ſtatim baptizavit, quorum utique plures non unius ſceleris Deicidii potiſſimum conſcii erant, Paulus qui ſane gravia multa Corinthiis exprobrat, id unum ab ipſis exigit, ut ante ſe probent, quam de pane Euchariſtico edant: quæ probatio juxta Tridentr. Seſs. 13. Cap. 7. ſic ſemper intellecta eſt, *ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa confeſſione ſacramentali ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat*. Non nego horum multis protrahi debuiſse abſolutionem: nego dilatam fuiſse aut differendam, donec omnes ſatisfeciſsent; nec enim qui minora curat Apoſtolus, rem tanti momenti miſsam feciſset. Neque hanc fuiſse praxim Patrum primi ac ſecundi ſæculi ullo monumento evinci poteſt; cum e contra ex Irenæo Lib. 3. Cap. 4. nu. 3. deduci poſſit & Cerdonem pluries poſt factam exomologeſin ſine mora reconciliatum fuiſse; & ex Euſebio Lib. 5. in fine conſtat Natalem, qui ab hæreticis in Epiſcopum electus fuerat, a Zephyrino Communioni reſtitutum fuiſse, ſtatim ut Pœnitentiæ argumenta exhibuit.

Sed

Sed neque poſt inſtitutas Canonicę Pœnitentię leges, morem hunc ſer- 161
vavit Eccleſia, ut neminem gravis etiam peccati reum niſi pręmiſsa ſatisfactione reconciliaret. Patet id vel iis Patribus, qui ſanctam hujus temporis erga Pœnitentes ſeveritatem ſtrenue magis vindicarunt. Sic S. Pacianus multum varia inter peccata diſcrimen conſtituit. *Primum*, inquit in paręneſi ad Pœnit. *de modo peccantium retractemus, ſedulo requirentes, quæ ſint peccata, quæ crimina: ne quis exiſtimet propter innumera delicta, quorum fraudibus nullus immunis eſt, me omne hominum genus indiſcreta pœnitendi lege conſtringere*. Ubi peccata minora criminibus, gravia tamen ut plurimum, ſicut ex contextu liquet, communi, ut nunc Pœnitentia diluuntur.

Sic S. Gregorius Nyſſenus Epiſt. ad Letoium: *Qui* inquit, *latenti ab latrone ſibi alienum uſurpat, deinde per confeſſionem peccatum ſuum Sacerdoti declarat, vitii ſtudio in contrariam mutato ægritudinem curabit*. Ergo tunc ſufficere poterat, ut etiamnum, cum reſtitutione confeſſio furti.

Sic S. Chryſoſtomus orat. in S. Philogonium, quam quinque diebus habuit ante Natale Domini: *Neque*, inquit, *quiſpiam mihi dixerit: vereor habere conſcientiam peccatis oppletam*, &c. *Sufficit enim horum quinque dierum tempus, ſi ſobrius fueris, ſi vigilaveris*, &c. *Provocaſti* Deum *pecuniarum rapina, per eaſdem illum reconcilia. Provocaſti lingua & maledicentia, & multis contumelia affectis, viciſſim lingua placato . . . Hæc non egent multis diebus, annisve, ſed ſolo animi propoſito, & uno die perficiuntur*. Quę porro ſolo egent propoſito, & uno die perficiuntur, pręviam, quę pro rapina, maledicto, & multis conviciis gravior eſse ſolet, ſatisfactionem non requirunt. Mitto alios quorum plurimi in ſeq. diſſert. redibunt. Hic ſolum cum Morino, ſolerti hujuſmodi antiquitatis ſcrutatore dicere liceat: *Secundum hoc peccati genus, id eſt, peccata mortalia minus gravia, eodem plane modo curabat* Eccleſia, *quo nunc univerſa fere mortalia curare ſolet*. Et infra. *Ut compendio dicam, peccatorum hoc genus, quantum diligenter legendo & inquirendo conſequi potui, eodem plane modo ab Eccleſia curatum & punitum eſt, quo ab annis quadrigentis ad hunc uſque diem omnia fere mortalia peccata legimus ex Doctorum Scholaſticorum præceptis, & Eccleſiæ approbata praxi curata fuiſſe*.

2. Nunquam judicavit Eccleſia pro ipſis etiam criminibus ex ipſa rei 162
natura totam ſatisfactionem reconciliationi pręmittendam eſse. In eo enim quod ex rei natura & inſtitutione Chriſti neceſsarium eſt, nec diſpenſat, nec diſpenſare poteſt Eccleſia. Atqui tamen multis in caſibus diſpenſavit Eccleſia, ut reconciliarentur, qui necdum totam ſatisfactionem impendiſsent. 1. Nempe cum Pęnitens in vitę diſcrimen veniebat ante expletum Pęnitentię tempus: Ita conſtat ex Concilio Nicęno 1. Can. 13. Carthaginenſi IV. Can. 76. & aliis de quibus ſupra. 2. Cum vereri erat, ne propter dilatam abſolutionem Pęnitentes, *cum uxore, cum liberis . . . in hæreſim vel ſchiſma, diabolo invitante* raperentur: Ita Cyprianus Epiſtol. 52. 3. Num inſtabat Tyrannorum perſecutio: *Ne*, ait idem S. Martyr Epiſtol. 54. *quos excitamus & hortamur ad prælium, inermes & nudos relinquamus, ſed protectione corporis & ſanguinis Chriſti muniamus*. 4. Cum ſpes affulgebat futurum ut hac quaſi prępropera reconciliatione plures ab hęreſi vel ſchiſmate reſipiſcerent. Ita Cornelius

lius ſummus Pontifex Maximum Presbyterum, & Trophymum ab hæreſi cum aliis pluribus reduces, ſine mora ſuſcepit & abſolvit. 5. Aliquamdiu ſaltem ob datos a Martyribus libellos. 6. Cum Pœnitentes ex intenſo ac vehementi dolore merebant ut in ſui gratiam temperaretur T. 1. Conc. p. 1458. Pœnitentiæ rigor. *Statuimus*; ajunt Patres Ancyrani Can. 5. *ut Epiſcopi modo converſionis examinato, poteſtatem habeant vel utendi clementia, vel plus temporis adjiciendi. Ante omnia autem & præcedens vita, & quæ conſecuta eſt, examinetur, & ſic eis indulgentia impertiatur*. Eſto præter externam hanc Eccleſiæ totius abſolutionem alia opus eſset ſacramentali: at hæc poterat concedi, ſtatim ac prior conceſsa erat: nec dubium quin, ut inſtante perſecutione lapſi *Corpore ac Sanguine Chriſti* muniebantur, ſic Maximus & Trophymus, ſtatim & a Cornelio recepti ſunt, potuerint ſicut antea poſt quodlibet aliud peccatum, ſacris operari.

163 3. Demum neque ſi uſquam ſervaſset Eccleſiæ praxim præmittendæ ſatisfactionis abſolutioni, hæc ideo etiamnum neceſsario eſset obſervanda. Ut enim diſciplina vetus perpetuam ſimilis diſciplinæ neceſſitatem indueat, ſufficit ut Eccleſia diſciplinam ſuam immutare poſſit, & in gravibus multis immutaverit. Conſtat ſi quidem ex dictis præſens caput non eſse fidei punctum, ſed diſciplinæ. Atqui non modo diſciplinam Trid. Seſſ. 12. c. 2. ſuam mutare poteſt, *in* ipſa etiam *Sacramentorum adminiſtratione*, *ſalva tamen illorum ſubſtantia*: ſed & hanc de facto in gravibus multis immutavit. Sic olim & juſtis de cauſis conferebatur Baptiſmus trina immerſione. Sic paſſim dabatur ſacra Communio ſub ſpecie duplici. Sic panes conſecrati varias in partes in uſum tam Sacerdoti quam populo confringebantur. Atqui tamen nemo unus eſt qui hæc ſub quocumque prætextu inſtaurare auſit. Ergo idem dicendum in præſenti negotio. Vide Gallicum noſtrum de SS. Myſteriis Tractatum, Cap. 15. num. 5.

164 Prob. 3. Poteſt Sacramentum ſubſiſtere ſine parte tantum integrali. Atqui licet ſatisfactionis votum eſsentiale ſit Pœnitentiæ, ipſa tamen ſatisfactio actu exercita, pars eſt ſolum ejus integrans. Atque hinc Tridentinum Seſs. C. 14. enumerans varias Pœnitentiæ partes *abſolutionem a peccatis* præmittit ſatisfactioni. Adde quod ad Pœnitentiam neceſsario prærequiruntur multa, quę inchoatę ſatisfactionis locum habeant, puta pęnale conſcientię examen, invocata pluries ad ſeriam contritionem S. Spiritus gratia, aperta & gemebunda confeſſio, &c.

165 Ex his colliges non poſse Pęnitentem rite diſpoſitum cogi ad pręmittendam abſolutioni ſatisfactionem: 1. Quia alioqui a communi Eccleſię uſu receditur, quod, niſi temere a privato quopiam in re gravi tentari nequit. 2. Quia Pęnitens rite diſpoſitus jus habet ad abſolutionem ſtatim recipiendam; ejuſque plurimi intereſt, ne diutius in peccati ſtatu remaneat, ſed quamprimum in amicitiam Dei redintegretur. 3. Quia ſatisfactio poſt abſolutionem, prohinc in gratię ſtatu peracta, & meritoria eſt, & acceptior Deo, & longe efficacior, tum ad abluendas pręteriti delicti pęnas, tum ad muniendum adverſus futura peccata Pęnitentem, quam quę pręſtatur ab homine nondum juſtificato.

Secunda pars quam Lugo diſp. 14. num. 170. merito vocat communem Theologorum doctrinam, Prob. Ut Confeſsarius a Pęnitente exigere aliquando poſſit & debeat, ut Pęnitentiam adimpleat ante abſolutionem,

nem, ſufficit ut & Sacramenti valori providere debeat, & id ſæpe non poſſit niſi probatis prævia ſatisfactione diſpoſitionibus Pœnitentis. Atqui rem ita eſſe conſtat tum experientia: *Ego*, inquit Rod. Arriaga hic Diſp. 38. num. 39. *dicere poſſum me multoties cum aliquibus juvenibus hoc remedio uſum, & feliciter illud mihi ſucceſſiſſe;* tum Pœnitentium indigentia, qui nuſquam peccati ſui gravitatem ſentient, niſi ſalubri abſolutionis dilatione, & laborioſæ ſatisfactionis operibus ad ſe ipſos redire compellantur.

Porro tunc præmittenda eſt reconciliationi ſatisfactio, 1. cùm quis nulla, vel legitime ſuſpecta exhibet doloris indicia. 2. Cum lethale odium ſervat corde; & inimico ſuo reconciliari abnuit; 3. Cum illatam gravem proximo injuriam reparare detrectat; 4. Cum vel proximam occaſionem, vel habitum peccandi deſerere negligit; 5. Cum quia facile & cito relapſus ſit; merito vereri eſt, ne pari incuria revertatur ad vomitum; 6. Cum injunctam ſibi ſatisfactionem neglexit ex inertia, quam abjeciſſe non videtur. In his enim & aliis ejuſmodi caſibus merito dici poſſit cum S. Gregorio: *Confeſſionis verba quid ſunt aliud niſi folia?* vera porro Pœnitentia non ex foliis, ſed ex fructibus penſari debet. Sed de his plenius ubi de abſolutione. 166

Objic. 1. cum Hexapliſta: *Hæc dicit Dominus D.us*, Ezech. 13. v. 18. & 19. *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus ∴ ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum;* id eſt, quos occiderant, afferebant plenos eſſe ſucci & vitæ. Atqui ſceleris hujus reos ſe faciunt, qui abſolvunt præpropere, quos nondum digna ſatisfactione probaverunt. 167

Reſp. neg. min. quatenus falſo, (& contra praxim quam Quenelliani Sacerdotes, alii erga alios frequentant) aſſerit præpropere abſolvi eos omnes qui necdum ſatisfactionem ex toto vel parte adimpleverant: cum ex iis ſint multi, qui, ſtatim ut quidpiam paulo gravius ſibi exciderit, illud Petri exemplo tam ſerio defleant & execrentur, ut majora ante ſatisfactionis ſacramentalis initium exhibeant veræ contritionis ſpecimina, quam alii plures peracta etiam ſatisfactione. Longe alter erat ſitus Pſeudoprophetarum, quos per Ezechielem redarguit Deus: hi enim mendacibus vaticiniis & juſtos agebant in præcipitium, & iniquos retrahebant a Pœnitentia: dicentes utriſque, *Pax, pax*, cum non eſſet pax. 168

Inſt. Ergo juxta nos ipſos requiritur ut ante abſolutionem defleat quis peccatum ſuum, illudque humiliter confiteatur. Atqui & dolor ille, & ipſa confeſſio quoddam ſunt initium ſatisfactionis. Id autem & nihil aliud exegit Quenellus in propoſ. 87. Ita idem Hexapliſta. 169

Reſp. Nemini umquam ſanæ mentis veniſſe in animum ut abſolvi poſſet, qui nec doluiſſet peccatum, nec humiliter depoſuiſſet. Verum id adeo notum eſt omnibus, ut ridiculus ſit qui emphatice hoc docere voluerit. Aliam eſſe Novanguſtianorum erga Laicos & probatioris vitæ Moniales ſententiam & praxim, nemo niſi rudis ignorat. Sed de his quæ refricare durum eſt vide Tract. Theolog. pag. LI. & ſeq. 170

Objic. 2. SS. PP. multa docent quæ cum opinione noſtra compati nequeant. Nimirum docent 1. abſolutionem eſſe mercedem, ſatisfactionem vero pretium quo redimuntur peccata, & debitum expungitur. Sic 171

Ter-

Tertullianus Lib. de Pœnit. Cap. *6. Quam iniquum Pœnitentiam non adimplere, & veniam delictorum ſuſtinere*, ſeu expectare: *hoc eſt pretium non exhibere, & ad mercedem manum emittere*. Idem tradunt Cyprianus & Ambroſius ſupra adducti nu. 26. & 27. Atqui pretium ex natura rei mercedem, & ſolutio remiſſionem debiti præcedere debent.

172 Docent 2. conceſſionem veniæ ante Pœnitentiam divinæ legi, & Pœnitentiæ inſtitutioni prorſus adverſari. Sic Cyprianus Tract. de lapſis: *Contra Domini ac Dei legem temeritate quorumdam laxatur incautis*, ſeu, ut Epiſt. 10. loquitur, *ante actam Pœnitentiam, communicatio. Irrita & falſa pax, periculoſa dantibus*, & nihil accipientibus profutura.

173 Docent 3. eos tantum a Sacerdotibus rite abſolvi, quos a Deo veniam obtinuiſſe præſumi poteſt. *Tunc enim* ait Gregorius Mag. Hom. 26. in Evang. *vera eſt abſolutio præſidentis, cum æterni arbitrium ſequitur Judicis*. Atqui docent ſimul eos tantum a Deo jam abſolutos præſumi poſſe, qui altum ſuum de peccatis dolorem per dignos Pœnitentiæ fructus comprobaverint. Sic Auguſtinus Enchir. Cap. 65. *Quia plerumque dolor alterius cordis occultus eſt alteri, neque in aliorum notitiam per verba vel quæcumque alia ſigna procedit ∴ recte conſtituuntur ∴ tempora Pœnitentiæ; ut fiat etiam ſatis Eccleſiæ in qua remittuntur peccata*. Sic idem S. Gregorius Lib. 6. in 1. Reg. Cap. 2. n. 33. *Tunc bene converſum peccatorem cernimus, cum digna afflictionis auſteritate delere nititur, quod loquendo confitetur*.

174 Docent 4. incertam admodum eſſe abſolutionem quæ infirmo datur ob impendens mortis periculum. Unde Auguſtinus Serm. 393. alias Homil. 41. inter 50. *Agens Pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus*. Atque hinc qui ex imminente tantum morte abſoluti fuerant, ad eum, ſi convaleſcerent, Pœnitentiæ remittebant gradum, in quo erant ante morbum; ubi liquet ex Conciliis Niceno 1. Can. 13. Carthaginenſi IV. Can. 78. Arauſicano. Can. 3. &c. Atqui horum nulla eſt ratio, niſi quod ſummopere dubia vel nulla haberetur abſolutio omnis ante plenam ſatisfactionem conceſſa. Ergo.

175 Reſp. ad 1. diſt. Docent Patres ſatisfactionem aliquam præire debere abſolutioni a culpa peccati, C. ſatisfactionem a Sacerdote impoſitam, Subd. præire debere abſolutioni a pœna temporali, C. abſolutioni a peccatis, iterum diſt. præire debere cum ita jubet Eccleſiæ lex atque diſciplina, C. neceſſario & ex ipſa Chriſti conſtitutione, N. Ut appareat an ſenſus noſter a Patrum ſenſu diſcrepat, videndum quid illi, quid nos doceamus. Docent itaque 1. neminem a peccatorum culpis abſolvi poſſe, niſi iram Dei prævia ſatisfactione lenire incipiat: Id & nos docemus, qui fatemur neminem niſi juſto peccati dolore commotum, & rite confeſſum abſolvi poſſe. Utrumque autem quædam eſt nec minima ſatisfactio. Docent 2. neminem a temporali pœna abſolvi niſi ex prævia ſatisfactione, quæ ad Sacramentum referatur. Id & nos concedimus, quibus perſuaſum eſt in purgatoriis ignibus dilui, quidquid in terris expunctum non fuerit. Docent 3. in ſatisfactionis explendæ modo ſequendas eſſe Eccleſiæ leges; ita ut abſolutioni præire debeat ſatisfactio, quoties id legitima conſtitutum fuerit auctoritate; prout forte ſancitum eſt occaſione Decianæ perſecutionis: Et id quoque ultro fatebimur. Verum nihil inde contra nos, niſi ex Patribus probetur eorum qui ſemel graviter

lapſi

lapſi fuerint, neminem, niſi contra Chriſti legem, poſſe reconciliari, aut umquam fuiſſe reconciliatum, ſine prævia ſatisfactione; proinde SS. Eccleſiæ Doctores, Confeſſores, Virgines, quibus lethale dubium admiſiſſe contigerit, nuſquam vel celebraſſe, vel ad ſacram ſynaxim acceſſiſſe, niſi poſt impletum ante abſolutionem penſum ſatisfactionis. Id autem cum Morino rejicimus, imo ridiculum arbitramur.

176 Ad 2. diſt. pene ut ſtatim: docent veniæ conceſſionem ante Pœnitentiam quamcumque adverſari legi divinæ, C. ante Pœnitentiam ſacramentalem, vel potius canonicam de qua loquuntur, Subd. adverſari legi divinæ quantum ad graviora crimina, & quidem latius ſumpto divinæ legis vocabulo, C. ſecus, N. Itaque Cyprianus & alii ut plurimum Patres tantummodo inſequuntur lapſos, qui ob Libellos Martyrum, licet vix ac ne vix quidem Pœnitentes, in omnia Confeſſorum jura reſtitui moliebantur. Ergo nihil inde quoad eos, qui graviter quidem, ſed minus graviter lapſi erant. Quod autem dicit S. Martyr, reconciliationem hanc divinæ legi adverſam eſſe, ſub aliquo reſpectu ſtricte verum eſt, ſub aliquo autem emolliri debet. Verum quidem eſt, ſi de præcipiti & inconſiderata reconciliatione ſermo ſit: hanc enim reprobat lex divina. At emolliri debet, ſi eo ſenſu intelligatur quod vetet lex Chriſti, ne quis ante canonicam Pœnitentiam reconcilietur: quia alioqui Cyprianus ipſe divinam legem in caſibus ſupra num. 164. recenſitis violaſſet. Quapropter, ait Tournelyus, benigne exponi debet Cyprianus, pro more SS. Patribus familiari, qui quam vindicant ævi ſui diſciplinam, divinæ inſtitutioni congruam eſſe demonſtrare conantur. Unde de ſolemni Pœnitentia loquuntur, ut de aqua vino Euchariſtico admiſcenda, de communione ſub duplici ſpecie, de trina immerſione baptiſmali, de quadrageſimali jejunio, quæ divina lege eo tantum ſenſu præcepta dici poſſunt, quod præcepta ſint auctoritate Eccleſiaſtica, cui Chriſtus, ut ſibimetipſi obtemperandum eſſe mandavit.

177 Ad 3. diſt. Docent eos tantum præſumi jam a Deo abſolutos, qui dolorem ſuum per dignos Pœnitentiæ fructus manifeſtaverint, ita ut fructus illi in vero ac ſincero de peccatis dolore reponi poſſint, C. ita ut in Pœnitentia tantum publica reponantur, Subd. ſi quidem ſermo ſit de gravioribus peccatis, quibus Pœnitentia hæc *recte* ab Eccleſia *conſtituta* erat, C. ſi de omnibus omnino mortalibus peccatis agatur, N. Solutio patet ex ſupra dictis, & plenius ex dicendis.

178 Ad 4. diſt. Dubia erat, (non tamen nulla reputabatur, alioqui ſine ſacrilegio dari non potuiſſet) abſolutio ante ſatisfactionem, quia dubiæ erant, ut & nunc ſunt, diſpoſitiones hominis, qui in extremo tantum agone ad Sacramenta recurrit, C. Dubia erat, præciſe quia non præceſſiſſet ſatisfactio, N. Semper in Eccleſia vereri fuit, ne ut loquitur Cæſarius, vel alius quivis, Serm. poſt Auguſtinianos 255. alias 57. de tempore, *Pœnitentia, quæ a moriente tantum petitur, ipſa moriatur*: quia hunc ſæpe ſæpius *non delicti Pœnitentia, ſed mortis urgentis admonitio* Sacramenta rogare compellit. At nemo eſt tamen qui eum per verba vel nutus ad Eccleſiæ claves recurrentem, hic una de cauſa rejicere auſit, quod necdum ſatisfacere Deo inceperit. *Deſperat enim de clemen-* T. 5. p. 419.

T. 2. Conc. p. 1619. E. *mentia Dei*, ait Cœleſtinus I. *qui eum ad ſubveniendum morienti ſufficere, vel in momento, poſſe non credit*.

179 Objic. 3. Theodoretus Lib. 4. hæretic. Fabul. Cap. 10. Audianos hinc redarguit, quod peccatores, ſtatim poſt confeſſionem, abſolverent. Atqui idipſum nos fieri poſſe tradimus.

Reſp. neg. maj. Non Audianos eo præciſe culpat Theodoretus, quod ſtatim a confeſſione abſolverent peccatores, ſed quod omnes indiſtincte, & nulla, contra Dei legem, injuncta ſatisfactione abſolverent. En Theodoreti verba: *Duas in partes Libros ſacros cum adulterinis dividentes ∴ & ordine hinc inde collocantes, inter hos jubent tranſire unumquemque* Pœnitentem, *& peccata ſua confiteri: deinde confeſſis dant veniam, non tempus ad Pœnitentiam definientes, ſicut Eccleſiæ leges præcipiunt*. Quis porro Catholicus non definit tempus ad Pœnitentiam? (T. 4. p. 241. B.)

Conclusio V. Poteſt Confeſſarius interna & externa opera injungere Pœnitenti. At manifeſtam pro occultis peccatis Pœnitentiam indicere non poteſt: poteſt tamen pro publicis; ſervatis tamen conſilii ac prudentiæ legibus, quinque ſunt partes.

180 Prob. 1. pars. Ideo opus internum non poſſet in Pœnitentiam injungi, quia non eſſet ſenſibile, & materia Sacramenti debet eſſe ſenſibilis. Atqui opus internum ſufficienter eſt ſenſibile per acceptationem Pœnitentis, licet acceptatio hæc non ſit pars Sacramenti; Sicut contritio ſufficienter fit ſenſibilis per planctus & ſuſpiria, quamvis non ſint Pœnitentiæ partes. Imo, ait Pariſienſis Magiſter, commodius intelligitur, qua ratione contritio ſit pars Sacramenti a confeſſione diſtincta, ſi per gemitus, quam ſi per ſolam confeſſionem ſenſibilis fieri dicatur. (Grand. p. 120.)

Hinc conſiderato Pęnitentis ſtatu poteſt injungi pia meditatio de morte, de judicio, præcipue autem de præſentia Dei. Sane hæc orationis ſpecies eſſet admodum medicinalis, & peccata in futurum potenter coerceret.

181 Prob. 2. pars: Jejunia enim, eleemoſynæ, precum aliquot recitatio, opera ſunt exteriora. Hæc autem imponi poſſunt, neque hinc Pœnitenti imminet periculum ſuſpicionis ac veluti infamiæ. Cum juſtiores quique & ex ſuperfluis eleemoſynam debeant, & frequentius jejunent quam peccatores; & *quandoque aliquis pro alio Pœnitentiam faciat, ſicut legitur in vitis Patrum*, &c. S. Thom. ubi infra.

182 Quin &, ut obſervat Suares diſp. 33. ſect. 7. quandoque in medicinalem Pœnitentiam imponi poteſt exterior actio unde ſequatur ſuſpicio vel notitia peccati; cum vitari aliter non poteſt relapſus. Sic adigi poteſt qui in hac domo, vel in hoc officio peccat, ut ab eis recedat: quod ſi renuet, citra abſolutionem dimittendus erit. Neque hic occurrit vel fractio ſigilli; quia quidquid fit, totum fit ex conſenſu & voluntate Pœnitentis: vel onus contra idem ſigillum, quaſi conſenſus Pœnitentis per negandæ abſolutionis comminationem extorqueatur: Quia, quod notandum, hæc comminatio non tam a Confeſſario oritur, quam ex ipſa rei natura, quæ hominem ab iis removeri jubet, in quibus proximum ruinæ periculum incurrit. Unde deerit uterque, Pœnitens ſcilicet & Confeſſarius, naturali officio, hic ſi non præcipiat, ille ſi non exequatur, quod per ſe ſolum debuerat exequi. Atque hinc non revelat Sacerdos, ſed prodit ſe Pœnitens ut ſuæ obligationi ſatisfaciat.

Prob.

Prob. 3. pars, tum ex Rituali Romano, ubi hæc: *Pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifeſtam Pœnitentiam non imponant*: tum quia hujuſmodi ſatisfactio & Pœnitentem rationabiliter invitum denotaret probro; & crimini foret improportionata. 183

Prob. 4. pars, tum ex longa Traditione quam dabit Morinus Lib. 7. Cap. 4. & ſeq. vel Witaſſius pag. 762. &c. qui tamen ſtatuit ut neceſſarium, quod deinceps ſe tantum optare profitetur; tum ex his Tridentini verbis Seſſ. 24. Cap. 8. *Apoſtolus monet publice peccantes palam eſſe corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos commotoſque fuiſſe non ſit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ Pœnitentiam publice injungi oportet, ut quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam; Epiſcopus tamen publicæ hoc Pœnitentiæ genus in aliud ſecretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire.* Iſtud autem Decretum eo majoris in Gallia momenti eſſe debet, quod a Legatis Caroli IX. Francorum Regis, ejuſdem Principis juſſu, poſtulatum fuerit. 184

Et vero exigit jus naturale, ut quiſque quod dederit ſcandalum reſarciat. Ergo qui contra fidem vel bonos mores palam blaſphemavit, oppoſitum loquendi genus inire debet. Qui exercebat uſuras, ab iis deſiſtere & reſtituere ablatá. Qui amaſiam inviſebat, fugere ab ea ut a facie colubri. Qui labem alterius nomini calumnioſe impegerat, dicta retractare. Qui vetitis cibis uſus eſt per Quadrageſimam, poſt Quadrageſimam, ſi poteſt, abſtinere a carnibus, &c. Ut qui ſcandalum paſſi fuerant, videntes noviſſima Pœnitentis contraria prioribus, glorificent Patrem qui in cœlis eſt. Neque tunc *Sacerdos revelat confeſſionem, talem Pœnitentiam injungendo*, ſed *ipſe Pœnitens exequendo Pœnitentiam*, non peccatum, quod publicum erat, ſed *confeſſionem a ſe factam manifeſtat*; ait Sanctus Thomas quæſt. 28. artic. 1. ad 1. 185

An vero Pœnitentia publica ex vi hujus Tribunalis imponi dicenda ſit, an ex vi talis peccati, quæſtio eſt a qua cogimur abſtinere.

Prob. 5. pars ex S. Thoma ead. quæſt. art. 3. ad 3. ubi ſic ſanctus & prudens Doctor: *Magna peccata indigent magna cautela ad ſui curationem; & ideo injunctio Pœnitentiæ ſolemnis, quæ nonniſi pro graviſſimis peccatis ſit, ſoli Epiſcopo reſervatur*: idem tradit Coneilium Rothomag. ann. 1074. Cap. 8. Hinc poteſtatis ſuæ fines tranſgrederetur Parochus, qui ſine conſilio & auctoritate Epiſcopi Pœnitentiam præciperet cum aliqua ſolemnitate agendam, puta ſtando ad Eccleſiæ foras cum cereo accenſo, ſequendo Proceſſionem nudis pedibus, &c. quapropter ſervandum a Paſtoribus id Conventus apud Melodunum habiti ann. 1579. Titol. 35. *Parochi, ſi quos blaſphemos repererint, adulteros, concubinarios, aut a connubio diſjunctos, fœneratores, aut alios nefarii ſceleris inquinatos, eorum nomina, ad Synodum venientes, ad Epiſcopum.* (vel ut ait Concilium Narbonenſe an. 1609. Cap. 32. *ad Promotorem*) *deferant, ut qua via eorum medendum ſit morbis, in Synodo mature provideatur.* Quod ſi præcipiat Confeſſarius ut Pœnitens Sacramentum vel ad infirmos delatum ſequatur, vel in Eccleſia viſitet; vel infirmis miniſtret in Hoſpitalibus, 186

aut

Digitized by Google

aut iiſdem eleemoſynas eroget, &c. nihil profecto merebitur vituperii. Hæc nempe frequentius faciunt pii, quam peccatores.

CONCLUSIO. VI. Satius eſt ut Confeſſarius Pęnitentiam determinet, tum quoad materiam, tum quoad tempus.

187 Prob. 1. pars, tum quia determinata ſatisfactio libentius & attentius impletur, quam quæ generaliter præſcripta fuerit. Tum quia ſi Confeſſarius omnes v. g. orationes jejunia, aut eleemoſynas hujus anni vel menſis in ſatisfactionem injungat, vel intelliget opera aliunde præcepta; & id ſupra diximus non debere paſſim fieri, vel opera libera; & id multiplici obnoxium eſt incommodo; quia vel nullæ occurret ad multum tempus occaſio jejunii, aut eleemoſynæ; & ſic diu protrahetur ſatisfactio, & forte ad tempus peccati: vel occurret utriuſque occaſio frequentior, quam ut omnia eo quodam rigore impleantur, quo adimpleri debent & ſolent Pęnitentiæ ſacramentales.

188 *Laudo tamen*, ait Henno pag. 214. *piam Confeſſariorum praxim, qui impoſitis certis operibus particularibus, elevant ad ſatisfactionem ſacramentalem omnia opera bona certo tempore peragenda.* Neque nos praxim hanc a pio viro propoſitam improbamus. Sed quia dubium eſt ex dictis n. 117. & 144. an vim illam habeant verba hæc: *Quidquid boni feceris*, erit id in ipſa ſatisfactionis impoſitione efficiendum.

189 Prob. 2. pars, quia ut monet Habertus, cum Pœnitentia ad certum tempus determinata non eſt, poſtmodum hærent plerumque & anxii ſunt Pœnitentes, an hæc ad totum vitæ ſuæ tempus injuncta ſit. Neque cum res a Sacerdotis intentione tota pendeat, ab alio Confeſſario quidpiam ea de re edoceri poſſunt. Ceterum, ait idem Doctor pag. mihi 375. *vix aut nunquam injunget Confeſſarius Pœnitentiam ad totum tempus vitæ propter voluntatis humanæ inſtabilitatem.*

CONCLUSIO VII. Poteſt ſatisfactio imponi ante vel ſtatim poſt abſolutionem.

190 Prob. quia utrolibet modo cenſetur moraliter aliis Sacramenti partibus conjungi, & cum iis ad perfectionem illius concurrere. Satius tamen ante abſolutionem injungitur, tum quia ſic materia expreſſius ſupponitur formæ; tum & magis quia Sacerdos abſolvere non debet, niſi quem novit diſpoſitum ad dignos Pœnitentiæ fructus. Atqui piam hanc Pœnitentis diſpoſitionem non melius deprehendit, quam cum Pœnitens congruam ſatisfactionem acceptat.

## CANONES POENITENTIALES.

Extant Canones hi pleríque ad calcem Decreti Gratianæi: eoſque ſed mutato ordine refert S. Carolus Borrom. in fine inſtructionis de Pęnitentia. Non omnes referemus, ſed illos tantum quorum frequentior occurrit materia: neque ut hi legem faciant ſequendam adamuſſim; ſed ut peccati gravitatem ad pondus Sanctuarii æſtiment Sacerdotes; & Pœnitentium oculis ſubjiciant, quibus, dimiſſa etiam culpa, obnoxii ſint pœnis, quas dubio procul non effugient, niſi æqua ſatisfactione judicium Dei præveniant. Sunt enim certa hæc duo; nec Eccleſiam graviores olim impoſuiſſe pœnas, quam peccata mererentur; nec Deum *apud quem*

*non*

*non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio*, minores nunc hodie pœnas exigere, quam olim repetierit; adeoque compenſari debere id quod prudens Confeſſarius injungere non audet, ne territus Pœnitens animum deſpondeat. En ergo quamdam veluti horum Canonum appendicem, qualis jam circumferri ſolet.

## CIRCA I. DECALOGI PRÆCEPTUM.

I. *Qui a fide deſciverit, ſi intimo ſummoque prævaricationis ſuæ dolore affe-* 191
*ctus ad Eccleſiam redierit, Pœnitentiam aget annis decem.*

II. *Qui auguriis & divinationibus ſervierit, quive incantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annos ſeptem.*

III. *Qui Magos conſuluerit, quive eos domum ſuam induxerit, aliquid artis magicæ inquirendi cauſa, conſuluerit, pœniteat annos quinque.*

IV. *Qui ligaturas aut faſcinationes fecerit, pœnitens erit annos duos.*

V. *Reſpiciens furta in aſtrolabio, pœniteat annis duobus.*

VI. *Si quis Clericus aut Monachus, poſtquam Deo voverit, ad ſæculum redierit, Pœnitentiam aget annos decem, quorum tres in pane & aqua.*

## CIRCA II. PRÆCEPTUM.

VII. *Quicumque ſciens pejeraverit, quadraginta dies in pane & aqua, & ſe-* 192
*ptem ſequentes annos pœniteat, & nunquam ſit ſine Pœnitentia; & nunquam in teſtimonium recipiatur: & poſt hæc communionem percipiat.*

VIII. *Qui perjurium in Eccleſia fecerit, Pœnitentiam aget annos decem.*

IX. *Si quis per capillum Dei aut per ejus caput juraverit, ſi ſemel neſciens fecerit, pœnitens aqua & pane ſeptem dies victitet: Si ſecundo ac tertio monitus idem fecerit, dies quindecim.*

X. *Si quis ſe jurando obſtrinxerit ut cum aliquo litiget, nec pacem cum eo reconciliet, in Pœnitentia erit diebus quadraginta cum pane & aqua, per annum a ſacra Communione ſegregatus: ad charitatem vero celeriter redeat.*

XI. *Si quis Deum vel B. Mariam Virginem, vel aliquem Sanctum publice blaſphemaverit, præ foribus Eccleſiæ diebus Dominicis ſeptem in manifeſto, dum Miſſarum ſolemnia aguntur, ſtet; ultimoque ex illis die, ſine pallio & calceamentis, ligatus corrigia circa collum; ſeptemque præcedentibus Feriis ſextis, in pane & aqua jejunet, Eccleſiam nullo modo tunc ingreſſurus. Singulis autem ſeptem illis diebus Dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem paſcat, ſi poteſt: alioquin alia Pœnitentia afficiatur: Recuſans, Eccleſiæ ingreſſu interdicatur; in obitu, Eccleſiaſtica careat ſepultura. Dives a Magiſtratu mulctetur pœna ſolidorum quadraginta, alioqui triginta, ſeu viginti.*

## CIRCA III. PRÆCEPTUM.

XII. *Qui opus aliquod ſervile die Dominico feſtove fecerit, Pœnitentiam aget* 193
*tres dies in pane & aqua.*

XIII. *Qui die Dominico vectaverit, dies ſeptem Pœnitentiam aget.*

XIV. *Si quis ante Eccleſias, vel die feſto, ſaltationes, quas ballationes vocant, fecerit, emendationem pollicitus, Pœnitentiam aget tribus annis.*

XV.

XV. *Si quis pranſus Miſſæ interfuerit, pœnitens erit dies tres in pane & aqua.*

XVI. *Si quis in Eccleſia confabuletur, cum divina fiunt, pœnitens erit dies decem in pane & aqua.*

XVII. *Si quis jejunia a ſancta Eccleſia indicta violaverit, Pœnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.*

XVIII. *Qui in Quadrageſima jejunium violaverit, pro uno die Pœnitentiam aget dies ſeptem.*

XIX. *In Quadrageſima carne veſcens ſine inevitabili neceſſitate, in Paſcha non communicet.*

XX. *Si quis jejunium quatuor Temporibus non cuſtodierit, pœnitens erit dies quadraginta in pane & aqua.*

XXI. *Qui neglexerit in quatuor his ſolemnitatibus, die Cœnæ Domini, in Paſcha, Pentecoſte, & in Natali Domini, ſacram communionem ſumere, aget Pœnitentiam in pane & aqua dies viginti.*

## Circa IV. Præceptum.

394 XXII. *Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies pœnitens ſit in pane & aqua.*

XXIII. *Qui parentes injuria affecerit, tres annos.*

XXIV. *Qui percuſſerit, annos ſeptem.*

XXV. *Si quis contra Epiſcopum, Paſtorem & patrem ſuum inſurrexerit, uno in loco, Monaſteriove Pœnitentiam aget omnibus diebus vitæ ſuæ. Eadem Pœnitentia afficiatur, qui contra Presbyterum.*

XXVI. *Si quis in eo conſpiraverit, ut Epiſcopi ſui, aut Miniſtrorum ejus vel Parochi ſui doctrinam vel præcepta irrideat, vel ſubſannet, aget in pane & aqua Pœnitentiam dies quadraginta.*

## Circa V. Præceptum.

395 XXVII. *Qui Presbyterum occiderit, quinque annis ab ingreſſu Eccleſiæ arcebitur, decem annis non communicabit, & nunquam erit ſine Pœnitentia.*

XXVIII. *Qui patrem aut matrem, fratrem aut ſororem occiderit, toto vitæ ſuæ tempore non ſuſcipiat corpus Domini, niſi in obitu: abſtineat a carne & vino dum vixerit, jejunet ſecunda & quarta & ſexta Feria.*

XXIX. *Qui ſceleris occultandi cauſa filium necarit, Pœnitentiam aget decem annos.*

XXX. *Si qua mulier ſponte abortum fecerit, Pœnitentiam aget annos tres: ſi nolens, Quadrageſimas tres.* Et in alio Canone: *Mulier partum ſuum perdens voluntarie ante quadraginta dies, pœnitens erit annum: ſi vero poſt quadraginta dies, annos tres: ſi poſtquam editus eſt in lucem, tanquam homicida.*

XXXI. *Qui nolens filium oppreſſerit, Pœnitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua, oleribus & leguminibus: abſtinebit ab uxore dies totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas Ferias: tres præterea Quadrageſimas in anno obſervabit.*

XXXII. *Si filius ſine Confirmationis Sacramento moritur, parentes quorum negligentia id factum eſt, Pœnitentiam agent annos tres.*

XXXIII. *Si mulier maritum ſuum cauſa fornicationis occiderit, ſæculum delinquat, & in Monaſterio pœniteat.*

XXXIV.

XXXIV. *Si quis ſponte hominem occiderit, ad januam Eccleſiæ ſemper erit; & in obitu communionem recipiet: Si caſu necaverit, pœnitentiam aget annos ſeptem;* vel juxta Canonem alium, *pœnitens erit quadraginta dies in pane & aqua: Quinquennio communione privabitur: a cibis abſtinebit arbitrio Sacerdotis.*

XXXV. *Qui per iram ſubitam aut per rixam hominem necaverit, Pęnitentiam aget annos tres.*

XXXVI. *Qui homicidii auctor fuerit ob conſilium quod dedit, erit in Pęnitentia quadraginta dies in pane & aqua, cum ſeptem ſequentibus annis.*

XXXVII. *Si quis aliquem vulneraverit, vel aliquod membrum ei præciderit, Pœnitentiam aget anno uno per legitimas Ferias.*

XXXVIII. *Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit, tridui Pęnitentiam aget in pane & aqua.*

XXXIX. *Si quis fratri ſuo quem oderit, reconciliari non vult, tandiu in pane & aqua Pęnitentiam aget, quoad reconcilietur.*

## Circa VI. Præceptum.

XL. *Si Laicus ſolutus cum femina ſoluta concubuerit, pęnitens erit annos tres:* 196
*& quanto ſæpius, tanto majori Pęnitentia afficietur.*

XLI. *Vir ſolutus, ſi cum alterius uxore adulterium commiſerit, Pęnitentiam aget annos ſeptem, & mulier quinque.*

XLII. *Mulier ſoluta cum alterius marito adulterium patrans, Pęnitentia afficietur decennali: ille quinquennali.*

XLIII. *Qui cum uxore ſua turpiter concubuerit, pęnitens erit quadraginta dies.*

XLIV. *Qui cum duabus ſororibus fornicatus fuerit, aut filiam ſpiritualem violaverit, perpetuam Pęnitentiam aget.*

XLV. *Qui inceſtum alium non ita enormem fecerit, ſeptem,* vel juxta Canones alios, *decem,* aut etiam *quindecim pœnitebit.*

XLVI. *Qui Monialem violaverit, pęnitens erit annis decem.*

XLVII. *Presbyter, ſi fornicationem admiſerit, ſponte confeſſus Pœnitentiam aget annos decem hoc modo: Tribus menſibus a ceteris remotus pane & aqua jejunabit, diebus autem feſtis modico vino, piſciculis & legumine utetur: ſacco indutus humi cubabit, diu noctuque miſericordiam Dei implorans. Deinde unum annum & ſex menſes in Pęnitentia, jejunioque panis & aquæ explebit, præter feſtos dies, in quibus vino & ſanguine, caſeo, oviſque canonice uti poterit. Finito primo anno & dimidio ſacræ communionis particeps fiet, Pſalmos in Choro ultimus canet, Officia minora geret.*

XLVIII. *Si quæ mulier ceruſſa aliove pigmento ſe oblinit, ut aliis viris placeat, Pœnitentia afficietur annorum trium.* Idem, *ſi mulier habitu viri, aut vir habitu mulieris, faciem ſuam tranſformaverit.*

XLIX. *Qui turpiloquio, aſpectuque polluitur negligens, Pęnitentiam aget dies viginti.*

L. *Qui complexu feminæ vel oſculo polluitur, Pęnitentiam aget dies triginta: Qui contactu inverecundo, tres menſes.*

LI. *Quicumque lenocinium exercuerit, Pœnitentiam aget annos duos per legitimas Ferias; & ſacram communionem non accipiet niſi in fine.*

## CIRCA VII. PRÆCEPTUM.

197 LII. *Qui furatus eſt aliquid de Eccleſiæ ſuppellectili vel theſauro, quod furatus eſt reddet, & tres carinas cum ſeptem ſequentibus annis pœnitebit.*

LIII. *Qui ſacras Reliquias furatus eſt, illis reſtitutis ſeptem carinas jejunabit.*

LIV. *Pecuniam Eccleſiaſticam oblationeſve quæ Eccleſiæ factæ ſunt furatus, pœnitens erit annos ſeptem.*

LV. *Qui decimam ſibi retinuerit aut dare neglexerit, quadruplum reſtituet, & Pœnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.*

LVI. *Qui hoſpitalis domus Adminiſtrator aliquid de adminiſtratione ſubſtraxerit, reſtituet quod abſtulit, penitenteſque erit annos tres.*

LVII. *Qui pauperem oppreſſerit, pœnitens erit dies triginta in pane & aqua.*

LVIII. *Clericus furtum capitale faciens, ſeptennii Pœnitentiam explebit; Laicus quinquennii.*

LIX. *Si quis furtum de re minori fecerit, Pœnitentiam aget annum unum.*

LX. *Qui rem inventam non reddit, Pœnitentiam aget tanquam de furto.*

LXI. *Si quis uſuras accipit, rapinam facit, Pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane & aqua.*

## CIRCA VIII. PRÆCEPTUM.

198 LXII. *Qui affirmaverit verum eſſe quod falſum eſt, Pœnitentiam aget ut adulter; ut homicida, qui ſponte id facinus admiſerit.*

LXIII. *Qui falſo teſtimonio conſenſerit, pœnitens erit annos quinque.*

LXIV. *Qui de proximo detraxerit, falſumque in hoc dixerit, pœnitens erit dies ſeptem in pane & aqua.*

LXV. *Qui convitium manifeſtum fratri intulerit, diuturna expiabitur Pœnitentia pro modo peccati.*

LXVI. *Qui falſitatem fraudemve in ponderibus & menſuris admiſerit, pœnitens erit in pane & aqua dies viginti.*

LXVII. *Falſarius in pane & aqua Pœnitentiam aget quandiu vivet.*

## CIRCA IX. PRÆCEPTUM.

199 LXVIII. *Rem alienam nefarie concupiſcens, avaruſque, pœnitens erit annis tribus.*

LXIX. *Qui aliena furari concupiſcit, furtum eſt: qui item aliena rapere cupit, rapina eſt; qui res Eccleſiæ furari appetit, ſacrilegium eſt: ideo cum nefarie concupiſcendo graviter peccet, ut peccati mortalis, Pœnitentiam aget Sacerdotis arbitratu.*

LXX. *Qui rem aliquam proximi pretioſam invenire cupit, ut illam ſibi retineat, mortale peccatum concipit, cujus Pœnitentiam aget, ut dictum eſt de furto.*

## CIRCA X. PRÆCEPTUM.

200 LXXI. *Si quis concupiſcit fornicari, ſi Epiſcopus, pœnitens erit annos ſeptem; ſi Presbyter, quinque; ſi Diaconus vel Monachus, tres, e quibus unum in pane & aqua; ſi Clericus aut Laicus, annos duos.*

LXXII. *Si quis in ſomnis ex immundo deſiderio polluitur, ſurgat & cantet ſeptem Pſalmos Pœnitentiæ, & dies triginta pœniteat.*

AR-

## ARTICULUS QUARTUS.

### *De Satisfactione ex parte Pœnitentis.*

UT potiſſimæ quæ ad hanc materiam ſpectant difficultates, ſolvantur, videndum 1. an Pœnitens ſatisfactionem ſibi injunctam acceptare; 2. an, & ſub qua culpa, & quando adimplere teneatur; 3. annon ejus commutationem vel facere per ſe ipſum, vel ab eodem, aut alio Sacerdote obtinere poſſit, &c.

CONCLUSIO I. Pœnitens ſatisfactionem tum mere pœnalem, tum & medicinalem acceptare tenetur, modo æquitati & rationi congruam.

Prob. 1. pars quæ jam, ut a Medina & paucis aliis factum eſt, citra 201
temeritatem, ut vult Suares, vel periculum fidei, ut aliis placet, negari non poteſt. Prob. inquam ex Tridentino Seſſ. 14. Cap. 8. ubi docent Patres, conceſſas eſſe Pœnitentiæ Miniſtris claves, *non tantum ad novæ vitæ cuſtodiam & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam atque caſtigationem*. Atqui inanis foret tanta hæc clavium poteſtas, ſi Pœnitens ſatisfactionem ſibi per eas injunctam pro nutu abnuere poſſet.

Confirm. tum quia Sacerdos Pœnitentiam indicere debet, ut integrum 202
faciat Sacramentum. Ergo & Pœnitens eadem de cauſa acceptare. Tum quia tenetur reus judici æquam ſententiam ferenti obtemperare. Sacerdos porro Pœnitentiam indicit ut judex. Tum demum, quia is eſt & Fidelium omnium & Confeſſariorum ſenſus.

Prob. 2. pars, tum ex eodem textu; tum quia major eſt Pœnitentiæ ut 203
medicinalis neceſſitas, quam ut ſimpliciter afflictivæ, ut ex dictis liquet; tum quia is tantum ad peccati veniam ſincere diſpoſitus eſt, cui mores in melius commutare ſincere propoſitum eſt. Atqui propoſitum hoc non habet, qui ex periti meriti præſcripto neceſſaria ad hunc finem media recuſat. Ergo.

Dixi, *modo hæc æquitati & rationi congruat*, ſeu, ut ajunt, imponatur 204
clave non errante. Si enim vel nutrici aut infirmo jejunia, pauperi eleemoſynæ largæ, uxori peregrinationes longæ indicantur, ut hæc non tenerentur implere, quia non poſſent, ſic nec acceptare tenentur. Tunc tamen impotentia hæc Confeſſario aperienda erit, ut vel idoneam magis injungat, vel hæc ab alio una cum abſolutione requiratur. Verum extra quorumdam Doctorum claſſem raræ ſunt Pœnitentiæ juſto graviores; forteque magis vel æque timendum a levioribus. Unde generatim moraliter ſtatuendum teneri ſub gravi Pœnitentem impoſitam ſibi ſatisfactionem acceptare; & dicendum cum Maldonato contrariam *opinionem eſſe falſiſſimam, & pernicioſam Eccleſiæ, & contra totam antiquitatem*. Hinc S. Thomas in 4. diſt. 20. quæſt. 1. art. 2. *Pœnitens, cui major condigno Pœnitentia injuncta eſt, tenetur eam explere ex Sacerdotis injunctione, qui non ſolum debitum pœnæ conſiderat, ſed peccato remedium adhibet*. Vide Pontas V. *Pœnit. enjointe*, Caſ. 14.

Objic. 1. Non magis tenetur Pœnitens acceptare Pœnitentiam, quam 205
Sacerdos injungere. Atqui is non tenetur. Cum ex Florentino Pœnitentia *ſecundum arbitrium Sacerdotis* imponatur. Debet ergo hæc & ſecundum arbitrium Pœnitentis acceptari.

Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. quæ mera eſt Florentini Decreti perverſio, dico poſſe equidem Miniſtrum hanc vel illam e multis ſeligere Pęnitentiam, quam ei prudentia ſuggeſſerit; at non ideo hunc plane liberum eſse vel circa ſubſtantiam, vel penitus circa modum. Hinc S. Leo Epiſt. 129. alias 79. *Tempora pœnitudinis, habita moderatione, conſtituenda ſunt tuo judicio*, non abſolute quidem, ſed *prout converſorum animos proſpexeris eſſe devotos; pariter etiam habens ætatis ſenilis intuitum, & periculorum quorumcumque, aut ægritudinis reſpiciens neceſſitates.*

206 Inſt. Cui liberum eſt ut in hoc vel in altero ſatisfaciat, poteſt non acceptare Pęnitentiam, vi cujus jam nunc ſatisfacere cogitur. Atqui liberum eſt Pęnitenti ∴ Nimirum facultas in hac vita ſatisfaciendi eſt privilegium. Sed cuilibet liberum eſt privilegio renuntiare.

207 Reſp. neg. min. Quæ ſi forte in venialibus locum habet, at non in capitalibus delictis: hæc enim & Tribunali Pęnitentiæ ſubjici debent, & conſequenter ſententiam ejus ſubire. Unde privilegium hic vel illic ſatisfaciendi, non omnino purum eſt, qualia ſunt quæ intuitu meriti conceduntur; ſed mixtum juſtitia & præcepto jam nunc ſatisfaciendi. Et vero an ſincere contritus fuerit, qui nullum voluntarie ſatisfaciendi propoſitum habuerit? An pie & Chriſtiane ſe dilexerit, qui graviſſimas alterius vitæ pęnas multo levioribus præſentis redimere nolit?

208 Objic. 2. Non aliter ligare poteſt Sacerdos, quam ſolvere. Atqui nonniſi volentem ſolvere poteſt.

209 Reſp. neg. maj. Etſi enim invitum ſolvere non poteſt Sacerdos, quia invitum ad Tribunal ſuum trahere nequit: poteſt tamen invitum, & quoad culpam & quoad pęnam ligare; quia ſtatim ut obtulit ſe Tribunali ejus, ejus ſententiam ſubire tenetur.

210 Saltem, inquies, excuſabitur Pœnitens, qui Confeſſorem alium adire volet.

211 Reſp. licitum quidem eſſe Pœnitenti ante confeſſionem adire quem voluerit. At poſtquam huic jam ſe ſubjicit, non poteſt ſine juſta cauſa ab eo recedere: quia nec imperfectum Sacramentum relinquere, nec juſtam illius, cui jam te ſubjeceris, ſententiam detrectare licitum eſt: ita Antonius. Mihi, ut alius Sacerdos adiri poſſit, idoneæ ex rationes videntur, ſi prior vix aut nihil interroget, cum opus eſt; ſi moroſus ſit & impatiens; ſi unctione qua moveat, deſtitutus; ſi quæ doctiores alii gravia judicant, pro minutis habeat. Idem erit a fortiori ſi prohibitos Libros ſuaſerit, ſi avertat a fide, &c. Non video tamen moris eſſe ut a novo Confeſſario multum fatigentur, qui priorem ſuum deſerunt; ſeu quia id confeſſionis libertati, quæ ſumma eſſe debet, adverſatur; ſeu quia utilius eſſe ſoleat miniſterium Confeſsarii, cui libentiori animo ſe ſubmittit Pœnitens. Unde etiam qui nullos laboris ſui ſucceſsus videt, non equidem cogere, ſed precari poteſt Pœnitentem, ut alium ſibi profuturum magis inquirat. In his tamen caute procedendum tum ex parte Confeſsarii, tum ex parte Pœnitentis. Prudens Lugo hæc tantum dicere audet diſp. 27. n. 77. *Probabile mihi eſt, poſſe Pœnitentem abſque culpa mortali relinquere confeſſionem ante abſolutionem habitam, quia nolit ſubire talem Pœnitentiam; quod indicat Suares, & amplectitur Coninch*, &c.

Conclusio II. Tenetur Pęnitens ſub mortali gravem pro gravibus impo-

impoſitam Pœnitentiam adimplere. Imo male ſibi conſulit, qui levem etiam, ſeu pro venialibus, ſeu pro mortalibus olim dimiſſis, non exequitur.

Prob. 1. pars, 1. ex Concilio Lateran. ibi. *Omnia peccata ſua confiteatur fideliter, & injunctam ſibi Pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere*. Sed qui aliquid præſtare tenetur, per ſe ad id obligatur ſub mortali, ſi res gravis ſit. 212

2. ex Concilio Trid. Seſſ. 14. ubi ſatisfactio dicitur eſſe *pars Sacramenti*, nimirum integrans, & ad perfectam delictorum remiſſionem neceſſaria. Atqui Pœnitens, ut pote qui ad Sacramentum concurrat, & effectum ejus *pro viribus* procurare teneatur, tenetur & integritatem Sacramenti ſervare, &c. Jam vero materia hæc de ſe gravis eſt, ut quæ ad Religionem & juſtitiam pertineat. 213

3. Tenetur ſubditus quilibet Superiori rem gravem graviter præcipienti obtemperare. Sed Pœnitens ſe per confeſſionem Rei inſtar ſubjecit Sacerdoti. Sacerdos vero graviter imponere cenſetur rem gravem, tum ex parte materiæ ſeu rei ipſius, tum ex impoſitionis radicibus, quæ ſunt gravia peccata. Ergo. 214

Prob. 2. pars. Quia non conveniunt Theologi an omiſſio Pœnitentiæ levis a mortali vacet. Aſſerunt plures, quia omiſſio hæc, licet Sacramentum integritate ſua privet; quia tamen in materia levi, gravem ei injuriam non irrogat. Imo, ajunt, Suares diſp. 38. ſect. 7. n. 5. & alii non pauci, ſi gravis pro levibus indicta fuerit ſatisfactio, non ideo tamen omiſſio ejus grave peccatum inducet; quia ſicut legiſlator in materia gravi leviter tantum obligare poteſt; ſic & Confeſſarius in materia libera, quam nec clavibus ſubjicere, nec graviter dolere tenetur Pœnitens, cenſetur gravem obligationem imponere nolle. Quia nec hanc a Chriſto poteſtatem accepiſſe videtur; ne in animæ ruinam cedat, quod in pleniorem ejus vitam conceſſum fuerit. 215

Contrarium tamen opinantur alii, & docent 1. cum Lugo diſp. 25. n. 74. omiſſionem Pœnitentiæ gravis, quale eſt jejunium, pro levibus etiam peccatis injunctæ, non eſſe immunem a lethali; tum quia obligatio eam adimplendi oritur a poteſtate judicis, & eſt in materia gravi, & præceptis capaci; tum quia ſi quis ad ſatisfaciendum pro venialibus ſuis voverit jejunium, ad illud graviter obligabitur; tum quia poteſt Pœnitens ex re etiam libera graviter obligari: alioqui ut nec ſub veniali quidem ad venialium confeſſionem tenetur, ſic nec ſub veniali ad implendam Pœnitentiam teneretur; quod nemo dicere auſit. 216

Docent 2. contra eumdem Lugo graviter peccari etiamſi Pœnitentia tantum levis & pro levibus impoſita omittatur, etiam ſine ſcandalo & contemptu: quia, inquiunt cum Simoneto pag. 299. gravem inurit Sacramento injuriam, qui ipſum complemento ſuo ſubſtantiali voluntarie privat. Fatentur tamen iidem leviter peccari, ſi levis tantum Pœnitentiæ pars omiſſa fuerit. 217

Jam vero in hac tanta Theologorum diſſenſione, ubi forte ſoli Deo notum eſt, quæ pars prævaleat, peſſime ſibi conſulit, qui in re alioquin levi certa incertis non præponit. Ergo.

Cavendum tamen ne ſtatim mortalis redarguatur, qui vel levem totam, vel levem tantum gravis Pœnitentiæ partem, non ex contemptu, 218

ſed ex negligentia primum, tum, deinceps, ut fieri ſolet, ex oblivione prætermiſerit. Is enim, etſi forte graviter ratione materiæ deliquit, a gravi tamen excuſabitur propter bonam fidem, quæ in rebus admodum dubiis turbari non debet, niſi, quod rarum eſt, in iis peccetur ex habitu.

CONCLUSIO. II. Tenetur Pœnitens Pœnitentiam exequi tempore per Confeſſarium præſtituto, ſi quod determinatum fuerit: ſin autem qua primum moraliter. Brevis tamen ad dies aliquot dilatio grave peccatum communiter non inducit.

219 Prob. 1. pars, quia temporis circumſtantia includitur in præcepto. Unde cui juſſum eſt ut vel Feria V. jejunet in honorem Paſſionis, vel Sabbato Coronam B. Virginis recitet; vel ſingulis menſibus ſemel confiteatur, debet hæc prout injuncta ſunt exequi; prohinc nec anticipare, nec differre, niſi gravis & improviſa neceſſitas contrarium exigat; tunc enim ex præſumpto Directoris conſenſu, aliter dicendum.

220 Prob. 2. pars, tum quia ea eſt legum ſicut & votorum conditio, ut cum iis nullum eſt præfixum tempus, quamprimum moraliter impleri debeant; tum quia Sacramenti integritas, ratio debitæ ſatisfactionis ac medicinæ, demum juſta Confeſſarii intentio promptam executionem poſtulant.

221 Prob. 3. pars, tum ex communiori Theologorum ſenſu; tum quia aliquot dierum mora, nec Deo gravem injuriam, nec Pœnitenti damnum grave infert.

222 Sicut tamen qui Religionis ingreſſum vovit, quo plus differt, eo minus reddit Deo, cujus obſequio totum vitæ tempus ſpopondit: ſic & aliquando cum proportione dicendum de Pœnitentia. Ratio eſt quia in utroque caſu dilatio materiam debiti imminuit.

223 Pari de cauſa ſi vel ad horam unam differens, gravi ſe tentationis, aut alterius peccati periculo exponat; graviter reum ſe faciet ex levi etiam dilatione. Proh! quantis ſe anxietatibus ſubducunt, qui ut filii dociles adamuſſim ſpirituali Patri obſequuntur.

CONCLUSIO IV. Non poteſt Pœnitens ſatisfactionem ſibi injunctam, nutu proprio in aliquid etiam melius commutare. Poteſt tamen idem vel alter Confeſſarius Pœnitentiam in aliquid etiam minus aliquando mutare, ſed non extra Tribunal Pœnitentiæ.

224 Prob. 1. pars contra Laurentium Portel & alios paucos; 1. quia Sacramentalis Pœnitentia, ut pote judicialis actus, actus eſt juriſdictionis. Atqui juriſdictionis actus, qua talis, eſt a Superiore: Pœnitens autem ſui ſuperior eſſe non poteſt.

225 2. Ideo cenſet Villalobos ſatisfactionem a Penitente in aliquid melius mutari poſſe, quia Sacerdos in id conſentire præſumitur ob majus quod unice intendit Penitentis bonum. Atqui ratio hæc & periculoſa eſt, & nulla. Periculoſa quidem, quia quotidie ſub majoris prætextu commutarentur ſatisfactiones; nec dubium quin ſæpe in minus utilia: cum ſagax Director melius novit quæ bona ſint Penitenti, quam Pœnitens ipſe. Nulla vero: ſi enim mutare poſſit Pœnitens ſatisfactionem in melius bonum, poterit etiam Fidelis res ſibi ab Eccleſia præceptas in aliquid evidenter melius commutare. Neque enim minor eſt Sacerdotis in indicenda ſatisfactione poteſtas, quam Eccleſiæ in imponendis præceptis. Atqui falſum conſequens. Ut enim bene Lugo ibid. num. 97. præcipit

Ec-

Digitized by Google

Eccleſia jejunium ad macerationem carnis, & auditionem Miſſæ ad cultum Dei. Atqui nemo dicet poſſe quempiam ex præſumpto Eccleſiæ conſenſu, jejunio ſubſtituere acerrimi cilicii uſum; vel Sacro receptionem Euchariſtiæ. Licet, ut cilicio gravius affligitur corpus, ſic & Euchariſtiæ uſu Deus longe magis colatur. Ergo.

3. Cum Jubilæi gratiam indulget Pontifex iis qui certa opera præſtiterint, nemo hæc in alia etiam meliora commutare poteſt; quia illis non aliis operibus indulgentiam ſuam alligavit Pontifex. Ergo a pari cum certa opera ad ſatisfactionis rationem elevavit Confeſſarius; nemo privata ſua auctoritate iiſdem alia ſubrogare poteſt. 226

Prob. 2. pars ex ſenſu Confeſſariorum, qui ſæpe alias a prioribus ſatisfactiones injungunt, cum eæ vel a Pœnitentis memoria excidere, vel ab eo nonniſi admodum difficile, aut inutiliter, aut etiam periculoſe adimplentur: uti liquet in uſu *diſciplinæ* vel cilicii, quæ quibuſdam plus nocere, quam prodeſſe reſciuntur. 227

Prob. 3. pars contra Domin. Soto, Victorem & alios quos refert & ſequitur Vaſquez q. 49. a. 2. dub. 3. n. 5. & 8. Prob. inquam, 1. quia Chriſtus Sacramentum hoc inſtituit ad animarum utilitatem. Atqui quandoque exigit utilitas animæ, ut impoſita ab uno Pœnitentia ab alio commutetur. Ergo legitime præſumitur commutationis hujus poteſtatem a Chriſto Miniſtris ſuis conceſſam eſſe. 228

2. Judex id totum in eodem Tribunali poteſt, quod poterat alter cujus vices gerit. Atqui poterat is qui Pœnitentiam indixit, eamdem juſtis de cauſis commutare. Ergo id & alter poteſt: non enim priori ſuccedit ut inferior ſuperiori, ſed ut judex eadem quantum ad hoc poteſtate præditus. Unde ſicut ſecundus Epiſcopus impoſitam a deceſſore ſuo pœnam commutare vel moderari poteſt; ſic & in præſenti. 229

Prob. 4. pars contra Valentium & Navarrum. Mutatio Pœnitentiæ eſt actus judicialis. Atqui actus ille nonniſi audita cauſa fieri poteſt: hæc autem ſolum juridice auditur in Tribunali. Minor patet: Major prob. quia ad mutationem Pœnitentiæ, neceſſum eſt ut pœna prior (atque ideo ex parte prior ſententia) revocetur, & indicatur nova. Atqui novam indicere pœnam eſt actus judicialis, proinde clavium. Ergo. 230

Objic. contra 1. part. Qui votum emiſit, poteſt illud pro arbitrio mutare in aliquid evidenter melius. Ergo cui jejunium impoſitum eſt, illud in aliquid certo melius mutare poteſt. 231

Reſp. neg. conſeq. Diſparitas eſt, 1. quod in Pœnitentia reus mutaret ſententiam judicis, & inferior præceptum ſuperioris; quod nunquam licet. At in mutatione voti nihil tale contingit. 2. Satisfactio debet eſſe ſacramentalis, & operari ex opere operato; cujuſmodi non eſſet quam ſibi quiſque ad arbitrium præſcriberet: in voto autem nihil eſt hujuſmodi. 3. In caſu voti idem eſt vovens & commutans: non autem ita foret in caſu ſatisfactionis. 4. Cum voti obligatio oriatur ex promiſſione rei Deo gratæ, & gratior ei ſit res ſubrogata; qui unam pro alia ſolvit, non peccat adverſus Religionem. At in re præcepta condignitas rei oritur ex voluntate Superioris, qui hanc rem exigit non aliam. Ergo nec rei huic alia quæpiam ſubſtitui poteſt: quia hic, ſi uſpiam; *melior eſt obedentia quam victimæ.* 232

233 Ergo, inquies, qui juſſus eſt nummum hunc, quem unum habet, dare huic pauperi, non poterit eum alii in extrema etiam neceſſitate poſito largiri.

234 Reſp. Poterit, &, quantum opinor, tenebitur; quia ea Confeſſarii intentio eſſe non potuit, ut violarentur charitatis virtutum reginæ jura. Tunc autem poterit ſatisfactio vel ad aliquod tempus differri, vel alia peti a Confeſſario, qui eleemoſynæ hujus rationem habebit. Generatim ſatisfacit, qui injunctam eleemoſynam dat extreme indigenti; ſecus, ajunt Lugo, & La Croix n. 1281. ſi det parenti, vel alteri propinquo, cui tenetur ex juſtitia ſuccurrere; quia tunc non cenſetur eleemoſyna.

235 Objic. contra 2. & 3. part. Nunquam licet Sacramentum facere mutilum. Atqui ubi mutatur ſatisfactio, mutilum fit prius Sacramentum: quia privatur parte integrante. Secunda enim ſatisfactio pars erit Sacramenti ſecundi; & præcipue cum ab alio Sacerdote injungetur: cum non poſſit ejuſdem Sacramenti pars alia ab uno Miniſtro eſſe, alia ab altero.

236 Reſp. 1. neg. maj. dum enim abſolvitur quis ſatisfactionis incapax, mutilum efficitur Sacramentum. Si dicas non deberi ſatisfactionem ab incapaci, dicam non deberi priorem ab eo cui poſterior juſta de cauſa injungitur. Unde

237 Reſp. 2. neg. min. ut enim Pœnitentiæ Sacramentum vero mutilum diceretur, deberet debita ſibi ad judicii perfectionem integritate privari. Porro non privatur in præſenti; quia ſatisfactio ſecunda pro primo & ſecundo Sacramento valet & dirigitur. Unde ſicut Sacerdos non mutilaret Sacramentum, ſi nullam injungeret ſatisfactionem ei quem ex revelatione cognoſceret plenam Jubilæi indulgentiam lucraturum; ſic neque in præſenti Sacramentum mutilare dicendus eſt. Ita Lugo ibid. n. 102.

238 Subdit Henno pag. 205. quod licet in rigore duplex intercedat Sacramentum; utrumque tamen per modum unius habeatur, ſaltem in ratione Pœnitentiæ vindicativæ; quia poſterius quædam eſt prioris correctio; quam quidem cum a priore Miniſtro fieri nequit, a poſteriori Deus fieri permiſit. Ab his ſe difficultatibus expediet Confeſſarius, imo & Confeſſarii prioris judicio conſulet, ſi eorum quæ is præſcripſerat, ipſe partem aliquam præſcribat.

239 Objic. contra 3. part. par in parem non habet juriſdictionem. Atqui haberet in hypotheſi noſtra. Qui enim Judicis alterius ſententiam infringit vel minuit, in eum juriſdictionem exercet. Atqui in præſenti, &c.

240 Reſp. ad 1. neg. min. poſterior enim non in priorem Confeſſarium juriſdictionem exercet, ſed in Pœnitentem ſolum, cui a Chriſto conceſſum eſt, ut denuo eadem peccata alteri ſubjicere poſſit.

241 Ad 2. neg. maj. generaliter ſumptam. Etſi enim ſuprema Curia, dum inferioris Tribunalis ſententiam retractat, in ipſos hujus Judices juriſdictionem ſuam exercet; quia & ex pleniori ſibi per Principem conceſſa poteſtate agit; & in ipſos Judices animadvertere valet: fieri tamen poteſt, ut qui ſententiam, non tam infringit quam mutat, nihil in eum qui ipſam tulit, habeat juriſdictionis. Id autem neceſſario evenit, ſeu cum tota ſua Judici utrique auctoritas ſub mutuæ independentiæ pacto commiſſa eſt; ſeu cum uterque iis tantum jus dicere poteſt, qui lubenter eorum ſe Tribunali ſubjicere volent. Sic porro ſe res habent in Tribunali.

Objic. contra 4. part. poteſt Confeſſarius alter extra Tribunal declara- 242
re, hanc numero Pœnitentiam, vel impoſſibilem eſſe, vel a ratione alie-
nam. Quis enim non videat, trinam Scripturæ totius unoquoque anno;
trinam totius Pſalterii unaquaque hebdomada recitationem, quæ Moniali
li Choro ſeptem per horas diebus ſingulis addictæ, cum aliis oneribus
injuncta fuerat, a Confeſſore ceteroqui non approbato, nec virgini ſatis
congruere, nec viribus ejus accomodatam?

Reſp. Ad hujuſmodi judicium, nec juriſdictionem, neque ipſius et- 243
iam ordinis poteſtatem requiri: cum id doctus quiſque proferre poſſit,
uti notat Lugo ibid. nu. 100. Verum hæc non ſufficiunt ad judiciariam
commutationem, quæ in præſenti requiritur. Utique, ait La Croix num.
1203. Sacerdos extra confeſſionem, & reſpectu confeſſionis quam non
audivit, non plus habet poteſtatis quam laicus.

Sed nonne poterit aliquando idem Confeſſarius, Pęnitentiam extra Tri- 244
bunal mutare? Poterit, ajunt communiter, ſi Sacramentum adhuc perſe-
veret moraliter: quia tunc commutatio intra ejuſdem judicii actum fieri
cenſetur. Verum vix ullus quipiam reſolutionis hujuſce uſus fieri poteſt:
quia alii Sacramentum per octo, alii per tres dies, alii per unum dumta-
xat, alii per unam horam, alii media tantum hora perdurare opinantur.
In praxi ſequenda ut tutior, & ab omni anxietate libera, eorum opinio,
qui nonniſi in Tribunali, aut pene in ipſo, puta dum hinc egreditur Sa-
cerdos, vel paulo ante egreſſus, & Pœnitentiæ oblitus, aut alicujus cum
ipſa incompatibilis recordatus Pœnitens, ſtatim redit, commutationem
fieri volunt: quia non ſatis conſtat an extra Tribunal, & ubi Confeſſa-
rii partes agere deſiit, habeat Sacerdos clavium poteſtatem.

Hic quædam animadvertenda, 1. non poſſe mutari Pœnitentiam ſine 245
juſta cauſa, qualis eſt neceſſitas, utilitas notabilis, gravis in executione
prioris Pœnitentiæ difficultas, periculum tranſgreſſionis vel ex conditio-
ne Pœnitentis, vel ex ipſa ejus infirmitate ortum, exceſſus evidens Pœ-
nitentiæ prioris: ubi tamen cavendum a pernitioſa mollitie. Qui enim
malis omnibus, ut commune emplaſtrum, Roſarii unius recitationem ap-
plicant, facile pro graviori Pœnitentiam leniorem habebunt.

2. Poſſe aliquando mutari Pęnitentiam, licet id non poſtulet Pęnitens: 246
cum alia multo plus profutura judicatur.

3. Non mutari priorem Pęnitentiam per hoc ſolum quod idem vel alius 247
Sacerdos audita eorumdem peccatorum confeſſione, novam imponat; ſed
requiri ut Confeſſarius illam revocare intendat: quia ſententia ſemel va-
lida, imo & dubia, manet, aut manere præſumi debet, donec a legiti-
ma auctoritate revocetur. Vide Lugo cit. diſp. 25. n. 103. Unde ſequitur

4. Ad minus dubium eſſe, quod cum pluribus aliis docet Henno pag. 248
205. Pęnitentem facta commutatione, adhuc poſse, ſi velit, priori ſtare
Pęnitentiæ. Sententia enim legitime revocata nullius jam roboris eſse vi-
detur. Ajunt quidem commutationem ſub hac tacita conditione fieri:
*Niſi Pœnitens malit ad priorem reverti*; ſubduntque novam Pęnitentiam in
unum Pęnitentis favorem imponi, nemini porro incumbere neceſſita-
tem utendi favore. Verum ſubleſta ſunt hæc, & parum movent. Si
enim Pœnitentia prior nonniſi *juſta de cauſa* commutari poteſt; eaque
cauſa ut plurimum ſit *notabilis* Pœnitentium *utilitas*: cur cenſebitur

Succe-

Sacerdos intendere, ut ii pro nutu ad id quod ſibi multo minus utile fuerit, redire poſſint? Cur favoris inſtar habeatur electio quæ vix citra præjudicium animæ fieri queat? Hæ quidem rationes non ita valent, cum Pœnitentia prior ob ſolum exceſſum commutatur? At vel in hoc caſu ſatius fuerit, ut cuilibet dubio præcludatur aditus, plenam facere Pęnitenti libertatem quod maluerit amplectendi. Quin & ut ſua certa cuilibet Sacramento ſervetur integritas, ſemper curandum ut aliquid utriuſque Pœnitentię adimpleatur.

249 5. Non poſſe priorem Pœnitentiam, vel ab eodem Confeſſario mutari, niſi confuſam mentem gerat, aut ex parte Pœnitentis ſuſcipiat notitiam peccatorum, propter quæ hanc impoſuerat; vel ab alio, niſi auditis peccatis propter quæ eadem fuerat impoſita. Ita Vaſquez qu. 94. ubi oppoſitam Navari ac Toleti opinionem *nihil* ab intrinſeco *probabilitatis* habere docet: ita & Suarez, Lugo, &c. Ratio eſt, tum quia ſecunda Pęnitentia debet eſſe ſacramentalis; ad quod requiritur ut ſit pro peccatis in hoc Sacramento confeſſis: tum quia Sacerdos juriſdictionem in Pœnitentes; niſi in hoc judicio exercere nequit. Ad hoc porro judicium neceſſe eſt ut iidem Pœnitentes delicta ſua confiteantur.

250 6. Tamen ex communi Doctorum ſententia non requiri accuratam peccatorum repetitionem; ſed eam tantum ſpeciem confeſſionis, unde Sacerdos ſtatum Pœnitentis intelligere valeat; puta tot annos in adulterio, mollitie, ebrietatis habitu vixiſſe, &c. Sed iſthæc & alia quædam ad hanc materiam ſpectantia jam præmiſi Tom. 5. ubi de obligat. Confeſſar. Ut ſolvantur reſidua

Quęres 1. an Pęnitens injunctam ſibi Pęnitentiam per alium implere poſſit.

251 Reſp. 1. poſſe, cum opus ab alio factum cenſetur, ab ipſo Pœnitente fieri, uti eleemoſyna. Perinde enim eſt an manu aliena donem pauperi, an propria; cum tantum intendat Confeſſor ut alterius indulgentiam e fundo meo ſublevem; niſi aliud, v. g. ad humiliationem Pœnitentis intendiſſe conjiciatur.

252 Reſp. 2. id etiam poſſe, de Sacerdotis conſenſu, qui, ut ait Sylvius hic q. 13. art. 2. *ex rationabili* tantum *cauſa* ſubſtitutionem hanc permittere poteſt; & *dummodo ipſe* Pęnitens *non torpeat, ſed pro modulo ſuo conetur ſaltem ex parte ſatisfacere*. Quæ quidem de ſatisfactione pœnali tantum, non autem de medicinali intelligenda ſunt; cum hæc proprium eſſe debeat opus Pęnitentis, qui nuſquam pravos habitus per pias alterius actiones emendabit.

253 An autem ſi alius pro te jejunet, proſit tibi ex opere operato jejunium illius, ut tibi prodeſſet tuum; hærent Theologi. Affirmat Suarez, quia dum opus fit ex Pœnitentis petitione, & Confeſſarii aſſenſu, cenſetur moraliter opus eſſe Pœnitentis. Aliter ſentiunt Vaſquez, Lugo & alii, qui ſolam jejunii hujus procurationem, non vero jejunium ipſum pro ſacramentali ſatisfactione habent; tum quia opus alienum non eſt Pœnitentis actus, ut eſſe debet ſatisfactio ſacramentalis ex Conciliis Florent. & Trident. tum quia non imponitur a Confeſſario, ſed a Pęnitente. Ut ut eſt, neque enim diutius immorandum rei, quæ a ſola, nec aliunde ſatis manifeſta Dei voluntate pendet; curandum quoad fieri poteſt, ut quiſque iniquitatem ſuam portet: Quamquam & id ſatagendum Pœnitentibus, ut aliorum precibus ac ſuffragiis adjuventur; iis præcipue quæ piis quibuſdam Sodalitatibus annexa ſunt.

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. 3. *Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere alium non poteſt, qui loco ipſius Pœnitentiam impleat;* Ita Alexander VII. in cenſura propoſ. 15. 1. 254
Quia ex citatis Conciliis materia Sacramenti ſunt tres *Pœnitentis* actus, contritio videlicet, &c. Ergo ſicut contritio per alium poni nequit; ſic nec alii demandari ſatisfactio. 2. Quia actio perſonalis non poteſt ab alio ſuppleri. Satisfactio autem pœnalis, non ſecus ac Officii recitatio, auditio Miſſæ, jejunii opus, eſt quid maxime perſonale, quia imponitur ob culpam perſonalem. Utique, ait ad prædictam propoſ. Viva n. 5. ſi Deus aliena contentus eſset ſatisfactione, abunde pro quovis culparum cumulo ſatisfieret per infinitas Chriſti ſatisfactiones. Unde in hujuſmodi caſibus valere non poteſt id Reg. 72. juris in 6. *Qui per alium facit, eſt perinde ac ſi faceret per ſe ipſum.*

Quæres 2. an Pœnitentia ſacramentalis ex aliqua ipſam adimplendi intentione perfici debeat. Injuncta eſt v.g. parvi Officii recitatio; hanc qua hora ex devotione ſolitus eras, impleſti, immemor Pœnitentiæ. An ut rationem habeat Pœnitentiæ, denuo recitare teneberis.

Negat Lugo ibid. n. 37. Nec hinc multum recedit Suarez, cum docet, 255
ſufficere, ut poſtea intra tempus, quo tale opus fieri debebat, velis per illud Pœnitentiam tuam adimplevisſe. Contrarium tenent alii plures cum La Croix Lib. 6. part. 2. n. 1286. 1. Quia ſatisfactio ut aliquid ex opere operato efficiat, debet aliquid eſse pertinens ad Sacramentum. Atqui ad minus incertum eſt an ad Sacramentum pertineat, quod independenter ab ipſo præſtatur; & *ſine ulla intentione ſaltem virtuali ad ipſum, vel ad Confeſſarii impoſitionem reflectente.* 2. Quia Confeſsarii, cum dicunt: Hoc vel iſtud *facies pro Pœnitentia*, plus dicere videntur quam Eccleſia, cum dicit: Hac vel illa die jejunabis.

Nec obſtat, quod præcepto audiendæ Miſsæ ſatisfacias, ſi eam feſtiva 256
die, neſcius licet aut immemor Feſti, audieris. Siquidem ad hujuſmodi præcepta ſatis eſt, ut opus quacumque ex intentione ponatur. Aliud eſt in actione ſacramentali, quin & iis quæ peculiarem intentionem ex natura rei exigunt. Unde ſi feſta die Miſsam audias, ad quam tum ex Eccleſiæ præcepto, tum ex privata voti lege, tum & ex Confeſsarii juſſu tenebaris; fatebuntur pene omnes te voti, Pœnitentiæ & Feſti perinde immemorem, Eccleſiæ legi, non autem voto aut Pœnitentiæ fecisſe ſatis; nec certe eſt cur voto magis quam Pœnitentiæ ſatisfeciſse dicaris. Hæc opinio non ut tutior tantum, ſed & ut verior tenenda eſt in praxi. Facile tamen credam hic ſufficere intentionem ſemel habitam, & virtualiter permanentem. Unde cui indictum eſt ut toto menſe ſingulis pauperibus ſtipem eroget, ſi id intenderit ab initio, ſatisfaciet deinceps, etſi nihil cogitet de Confeſsarii præcepto.

Quæres 3. an Pœnitentia impleri poſſit per executionem alterius præcepti, aut ſaltem per tempus quo præceptum aliud impletur.

Reſp. ad 1. Pœnitentiam brevem non impleri, dum impletur aliud præ- 257
ceptum. Unde cui præceptum eſt ut jejunet Feria VI. non ſatisfacit, ſi hac Feria occurrat jejunium Eccleſiæ, quia alioqui nullam ex indebitis ſatisfactionem indiceret Confeſsarius; quod regulariter præſumi non debet. Aliud eſt ſi jejunii opus ad totum annum, vel multam anni partem indictum fuerit: quia tunc Pœnitentia objectum grave ſatis habere non deſinit.

Reſp.

R. ad 2. Cenſent plerique ſatiſfieri poſſe Pœnitentiæ, quo tempore alſi præcepto ſit ſatis, modo opus unum non excludat aliud. Unde, inquiunt, cui ad Pœnitentiam injuncta eſt Roſarii recitatio, hanc adimplet per tempus Miſsæ ad quam ex Feſto, vel ex voto tenetur: quia recitatio hæc debitam Miſsæ attentionem non impedit, ſed juvat: Ita cum aliis multis Silvius hic q. 15. art. 1. Nobis tamen, ſicut & Pontaſio V. *Penitence enjointe* Caſ. 13. multo decentius, multo & tutius videtur. Si ſuum, cum poteſt, unicuique præcepto aſſignetur tempus. Quando, precor, in Deum divites erimus, niſi cum univerſum debitum nobis dimittit?

Quæres 4. an qui invalide confeſsus eſt, impoſitam ſibi ſatisfactionem implere teneatur.

259 R. neg. quia nullum eſt Sacramentum quod debeat compleri. Satis ergo eſt ut nova fiat confeſſio, eique reſpondens Pœnitentia impleatur.

Quæres 5. an cui indicta eſt in Pęnitentiam Officii Canonici recitatio, eam cum alio, non ſecus ac Breviarii alterius implere poſſit.

260 Aſſerit Navarrus in Manuali Cap. 10. n. 19. Sed melius & tutius negant alii cum Pontas hic Caſ. 5. Tum quia pœnæ partem adimit ſibi qui cum alio recitat: Tum quia Pœnitens gerit perſonam rei pro ſe ſolo deprecantis: cum econtra qui Breviarium recitat, & pro tota Eccleſia, & totius Eccleſiæ nomine recitet. Unde ex ſenſu & conſenſu Eccleſiæ tam apte a pluribus alterne recitatur Breviarium, quam ab uno: hæc autem conceſſio ad Pęnitentem nulla de cauſa extendi poteſt. Opinioni huic ut tutiori adhærendum credimus.

Quæres 6. an cui mitior impoſita eſt ſatisfactio, graviorem ſibimet imponere & implere teneatur.

261 Negat Yſambertus diſp. 28. art. 12. ubi poſt Tanerum, & Dom. Soto docet, præciſe & per ſe loquendo, *ſufficere Pęnitenti de ſuis peccatis etiam mortalibus contrito, ut ſit vere in conſcientia paratus ſatisfactionem exercere, ubi & quando ab aliquo ſuo Superiore injungetur ei, vel poſt mortem in Purgatorio*. Rationem dat quod Deus erga nos vere pęnitentes habet ſe, ut patet offenſus ad filium culpæ ſuæ vere pęnitentem, ſecundum id Pſ. 102. *Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe*. Atqui pater lege proprie dicta non præcipit ut filius ſemetipſum caſtiget, ſed tantum in flagella, ſi obveniant, paratus ſit.

262 Hæc tamen opinio, licet in caſu bonę fidei prodeſse queat, nec ſatis congruit Scripturæ, quę dignos Pęnitentię fructus in hac etiam vita requirit; nec conſonat exhibito toties ſupra Patrum agmini, quod unanimi concentu Pęnitentiam jam nunc requirit criminí non imparem. *Non ſufficit*, ajebat Auguſt. Serm. 351. n. 12. *mores in melius commutare, niſi etiam de his quæ facta ſunt, ſatisfaciat Deo per Pęnitentiæ dolorem*, &c. *Nec tibi blandiaris*, ait S. Petrus Damianus, *ſi graviter peccanti levior Pęnitentia vel a neſciente, vel a diſſimulante dicatur ∴ quia dignos Pęnitentiæ fructus requirit Altiſſimus*. Rurſum Auguſt. Serm. 19. n. 2. *Peccatum impunitum eſſe non poteſt: puniatur ergo, aut ab homine, aut a Deo judicante*. Quis porro ſui chriſtiane amans poſterius eligere auſit?

Nec obeſt adductum ab Yſamberto exemplum patris: Is enim, preterquam ſi vere ſapit, auſteros vultus exhibet filio, donec contraria agendi ratione

Digitized by Google

ratione ſe probet emendatum: pauciora homo ab homine exigere poteſt, quam Deus a creatura ſua. Ita idem Pontas ibid. Caſ. 2.

Quæres 7. an cuipiam inſigniter flagitioſo, Sacerdoti præcipue, injungi poſſit ingreſſus in Religionem.

Reſp. ſuaderi quidem poſſe Miniſtro ſacro ſacrilege viventi, ut ad urbes refugii convolet, prout loquitur S. Bernardus: at id vix ac ne vix quidem invito atque reluctanti eſſe ſacramentaliter imponendum. *Introitus in Religionem*, ait S. Thomas in 4. diſt. 16. *cum ſit voluntarius*, & a divina vocatione pendeat, *non poteſt alicui injungi: Et ſi aliqui Canones injungere inveniantur, magis eſt conſilium, quam præceptum. Quilibet enim Pœnitentia taxata, leviſſima Religio eſt major ſatisfactio, in quantum homo abdicat propriam voluntatem, qua nihil eſt homini carius.* Ita idem Caſ. 9. 263

Quid de ſacramentali ſatisfactione in ſtatu peccati adimpleta ſentiendum ſit, ſufficienter expendimus ſupra n. 90. 264

Quæres 8. quid de iis ſentiendum qui molliores Confeſſarios de induſtria quærunt & inquirunt.

Reſp. cum Henno pag. 218. ſuſpectam admodum, ne falſam dixerim, videri eorum Pœnitentiam. Is enim eorum ſcopus eſt, ut & citius abſolutionem ſuffurentur, & leviores pro gravioribus delictis Pœnitentias recipiant. Utrumque autem ut in Confeſſario, ſic & in Pœnitente ruinoſum eſt, ſi enim pares & æquas indicere debet Sacerdos; cur eas declinare poſſit Pœnitens? Mirum ſane, ajebat Ill. Guido de Seve, Atrebat. Epiſcopus, quod dum Juſti per unam Crucis viam ad ſalutem devenire poſſunt; ſceleſtiores quique lenem ac facilem viam ſollicite quærant. Rotunde & non obſcure S. Bernardinus Senenſis: *Qui vadunt ad tales, qui dant minores Pœnitentias, cauſa evitandi bonos Confeſſores; & non habendi Pœnitentias congruas & magnas, non plus habent contritionis quam diabolus.*

## ARTICULUS QUINTUS.

### *De effectibus Satisfactionis.*

PLURES ſatisfactionis effectus recenſet Tridentinum Seſſ. 14. Cap. 8. 1. nimirum efficit, ne *peccata leviora putantes, in graviora labamur;* cum hæc nonniſi gravioribus pœnis expungi poſſint. 2. *magnopere a peccato revocat, cautioreſque & vigilantiores in futurum Pœnitentes reddit;* 3. *vitioſos habitus contrariis virtutum actionibus tollit.* 4. *via* eſt alia omni *ſecurior ad amovendam imminentem a Domino pœnam*, ſi *cum vero animi dolore* frequentetur. 5. *Chriſto Jeſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, conformes* nos facit. 6. *certiſſimam* ſalutis *arrham* præbet; quia *ſi compatimur & conglorificabimur.* 7. cedit in ædificationem aliorum, qui Deum ex plena peccatoris converſione glorificant. 265

Verum ſolida hæc Theologos parum movent, quia faciliora: ſedulo igitur expendunt, 1. an ſatisfactio ex opere operato pariat temporalis pœnæ remiſſionem, & quo uſque; 2. an eodem modo actuales gratias & gratiæ habitualis augmentum producat. Ideo autem non loquimur de opere operantis, quia certum eſt utrumque effectum hoc modo

modo produci poſſe, dummodo actio ſatisfactoria, & honeſta ſit, & ſupernaturalis, & in habitu gratiæ elicita. Sit jam

CONCLUSIO I. Satisfactio ſacramentalis pęnam temporalem ex opere operato remittit, majorem aut minorem, tum pro gradu operis, tum & pro ſatisfacientis diſpoſitione.

266 Prob. 1. pars, ex Trident. Seſs. 14. Cap. 3. ubi dicitur tres Pęnitentis actus eſse hujus Sacramenti partes, *quatenus in Pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam* peccatorum *remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur*. Unde ſic: Ex citato textu ſatisfactio, non ſecus ac alii duo Pęnitentis actus ad peccatorum remiſſionem ordinatur; adeoque ut ii ex opere operato. Atqui ſatisfactio nec ordinatur ad remiſſionem culpæ, cum hanc tollat abſolutio; nec ad remiſſionem pęnæ æternæ, quia & hæc ſimul cum culpa ſublata eſt. Ergo ſupereſt ut ad temporalis pęnæ remiſſionem ordinetur. Atque id ſubindicat D. Thomas Quodl. 3. art. 28. ibi: *Cum ſatisfactio a Sacerdote abſolute injuncta ſit pars Pœnitentiæ, manifeſtum eſt quod in ea operatur vis clavium, ita quod amplius valet ad expiandum peccatum, quam ſi proprio arbitrio homo faceret idem opus.*

Et vero pars Sacramenti eo modo quo pars eſt, effectum ſibi reſpondentem ex opere operato operari debet. Sed ſatisfactio ſacramentalis, eſt pars integrans Pęnitentiæ, cui reſpondet remiſſio pęnæ temporalis Ergo.

267 Non nego aliquid pęnæ temporalis per alios a ſatisfactione actus remitti. Æger enim, cui non imponitur ſatisfactio, cenſetur eo minori in purgatorio pęnæ obnoxius, quo cum majori etiam attritione abſolutionem recepit. Sed ſi effectum hunc ipſæ etiam attritio & confeſſio vi Sacramenti pariunt; parit a fortiori, quæ ad eum directe ordinatur ſatisfactio. *Grand. p. 136.*

268 Prob. 2. pars, 1. quia ſi minor ſatisfactio aliquid pęnæ temporalis tollat, quia ad id virtute clavium elevata eſt. Ergo major pari de cauſa majorem auferre debet.

269 2. quia ſi major pęna per majorem ſatisfactionem non tollatur, minor per minorem; vel quia nulla tollitur, vel quia omnis per modicam etiam ſatisfactionem tollitur. Atqui neutrum dici poteſt. Non 1. ut conſtat ex totius Eccleſiæ ſenſu, & prima hujus Concluſionis parte. Non 2. tum quia nullo probari poteſt argumento communes Pęnitentias reſpondere pęnis quæ luendæ ſuperſunt; tum quia major interdum, interdum & minor eidem peccato ſatisfactio decernitur. Id autem non fieret, ſi cuipiam conſtaret hujus vel illius ſatisfactionis valorem huic vel illi pęnæ reſpondere.

270 Prob. 3. pars: ſatisfactio, utpote pars Sacramenti, eodem debet operari modo, quo Sacramenta. Atqui hæc plus vel minus operantur, pro majori vel minori recipientis diſpoſitione. Ergo.

271 Ex his colliges 1. pęnæ remiſſionem non conſiſtere in indiviſibili, quamvis in indiviſibili conſiſtat remiſſio maculæ lethalis. Macula enim tota tolli debet, quia tolli debet id omne cum quo incompoſſibilis eſt gratia. Tota vero pęna non tollitur, quia conſtat ex partibus multis, quarum ſingulæ per ſatisfactionem ſibi parem expungi debent: quæ ſucceſſiva pęnæ remiſſio, ut per ſatisfactionem ex opere operantis,

ſic

ſic & per ſacramentalem fieri poteſt. Unde ſi ſatisfactio plures habeat partes, minuitur debitum pęnę, prout creſcunt ſatisfactionis partes.

Colliges 2. plus ex communi Doctorum ſenſu operari modicam ſatisfactionem ſacramentalem, quam multo majorem ſponte aſsumptam; quia priori annexa eſt virtus clavium, non item poſteriori. Unde 272

Colliges 3. quod jam diximus, conſultum eſse ut Confeſsor poſtquam determinatam Pęnitentię ſpeciem injunxit, ſacramentaliter etiam injungat quidquid a Pęnitente pręſtabitur boni, ſaltem ad certum tempus, ad octiduum puta, ad menſem, ad annum, &c. Id autem vel expreſſim faciendum, vel per hęc verba, *Quidquid boni feceris*, &c. (quę multi, utpote de ſe meram Sacerdotis deprecationem, per ſe ſola ad hunc effectum ſufficere negant) formaliter intendendum. 273

Conclusio II. Probabile eſt ſatisfactionem in actu exercito non conferre novam gratiam ex opere operato. Sua tamen eſt opinioni contraria, quę S. Thom. eſse videtur, probabilitas.

Prob. 1. pars contra Suar. diſp. 38. ſect. 2. 1. quia effectus ille ſatisfactioni citra grave fundamentum tribui non poteſt, ut bene advertit Martinon diſp. 51. n. 63. Atqui nullum id genus occurrit in pręſenti. 274

2. Quia ſi ſatisfactio ex opere operato gratiam pariat, vel reconciliativam ſimpliciter, vel ejus augmentum. Non primam, cum hæc jam per abſolutionem collata fuerit. Non 2. tum quia non eſt cur magis ſatisfactioni præciſe ſumptæ, quam attritioni, vel confeſſioni ſolitarie ſumptis, tribuatur ſpecialis gratiæ productio ex opere operato; tum quia non eſt ſingulis diviſim partibus tribuendum, id quod eædem collectim pariunt: neque enim ſingulæ Sacramenti partes Sacramentum eſſe debent. Atqui Pœnitentiæ partes collectim in productionem gratiæ, velut in totalem effectum influunt. Ergo perperam gratiæ productio uni inter eas ſoli tribuitur. 275

Et certe ſatisfactio peculiarem ſuum effectum, qui eſt pęnæ remiſſio, citra novam gratiæ infuſionem habere poteſt. Cum per Miſsę ſacrificium remittatur vivis & defunctis pęna ex opere operato; neque tamen his ex opere operato infundatur gratia vi ſacrificii.

Secunda pars ſuadetur 1. ex auctoritate S. Thom. qui 3. par. qu. 90. art. 2. ad 2. ſic habet: *Satisfactio confert gratiam prout eſt in propoſito, & auget eam prout eſt in executione, ſicut etiam Baptiſmus in adultis*, per contritionem & charitatem jam juſtificatis. 276

Hęc quidem videntur aperta, & male ſolvuntur a Martinon ibid. n. 68. Verum citra probationem ullam aſseruntur a S. Doctore.

2. Eadem pars 2. a Goneto diſp. 13. n. 35. ſuadetur, quia ſatisfactio ut pars Sacramenti debet totius naturam participare. Atqui natura totius Sacramenti eſt ut gratiam ex opere operato conferat. Ergo & eam producere debet ſatisfactio. Jam vero hęc gratiam primam producere non poteſt, cum eam ab abſolutione productam ſupponat. Ergo ejus ſaltem augmentum parere debet. 277

Sed neque hæc ratio multum urget: Satisfactio enim id per ſe ſolam efficere non debet, quod proprius eſse debet omnium Sacramenti partium effectus. Talis porro eſt gratia, cujus productio eſt effectus totius indiviſibiliter Sacramenti. Et vero Trid. ſeſs. 6. c. 14. duos Sacramen-

to

to Pœnitentiæ adſcribit effectus, quorum prior eſt æternæ pœnæ remiſſio cum culpa, & hunc tribuit abſolutioni & confeſſioni : poſterior eſt remiſſio aut potius ſolutio temporalis pœnæ poſt æternæ pœnæ culpæ remiſſionem ſuperſtitis ; & hunc tribuit ſatisfactioni : neque tota Seſſion. 14. alium aſſignat effectum ſatisfactioni, quam quod hæc pœnam temporalem expungat.

278 Suadetur 3. quia ſi Pęnitens quo tempore abſolvitur, exhiberet omnia ſatisfactionis opera, majorem gratiæ effectum reciperet ex opere operato, quia Sacramenta melius operantur in melius diſpoſitis. Ergo etſi poſt abſolutionem eadem opera præſtat, majorem gratiam recipere debet : quia hæc ejus ſatisfactio cum aliis Sacramenti partibus moraliter conjungitur.

279 At & iſthæc quoque ratio parum efficax videtur. Ideo enim qui ſub ipſum abſolutionis tempus omnia exhiberet ſatisfactionis opera, uberiori gratia donaretur, quia & magis diſpoſitus accederet ad Sacramentum, & Sacramenta plus operantur in melius diſpoſitis. Sed tunc totus is gratiæ effectus eo daretur tempore, quo Sacramentum perficeretur ; idque majoris ſatisfactionis intuitu, tanquam melioris diſpoſitionis. At cum poſt Sacramentum eſſentialiter peractum adimpletur ſatisfactio, jam ea diſpoſitionis locum habere non poteſt.

Suadetur 4. quia ſatisfactio non ſolum eſt in vindictam peccati, & pœnę remiſſionem, ſed pręcipue in medicinam a futuris morbis pręſervantem. Atqui ad hunc effectum gratia maxime neceſſaria eſt.

At regeri poſſit actuales gratias quibus in relapſu coercemur haberi ab ipſo Sacramento, quod ſimul cum gratia juſtificante jus dedit ad hujuſmodi auxilia. Quod autem toti competit Sacramento, non propterea ſoli ſatisfactioni competere debet. Quamquam, ait Martinon ibid. n. 71. non eſt improbabile ſatisfactionem partialiter & integraliter concurrere ad obtinenda illa auxilia, quę poſt ejus executionem conferuntur.

Mihi utraque opinio ęque probabilis, vel ęque incerta videtur. Prima, pręterquam D. Thom. contradicit, nulla valida ratione nititur. Etſi enim omnes ſimul Pœnitentię partes in primarium ejus effectum influere debent ; quidni harum una, ſatisfactio videlicet, uti pars Sacramenti, & ab eo nobilitata, priorem hunc ex opere operato adaugeat. Verum in his quę a libera Dei voluntate pendent, nec ex Scriptura vel traditione innoteſcunt, quid certi ſtatuendum?

# DISSERTATIO HISTORICA

## *De diſciplina veteris Eccleſiæ circa Pęnitentiam.*

1 POENITENTIA in genere duplex, privata, quę ſecreto peragitur; & publica ; quę vel ſolemnis eſt, vel minime ſolemnis. Solemnis ea fuit, quę publice agebatur cum certis ſolemnitatibus per Cano- ... ſcriptis. Non ſolemnis, quę publice quidem, at ſine his ſolemni- ... exſolvebatur. Ita poſt S. Thomam Silvius Suppl. q. 28. ar. 1. de ... nunc dicimus ; quę & jam, & olim vel publica, vel ſimpliciter ... entia nuncupata eſt, & ſuum *Pęnitentibus* nomen dedit, ſecundum ... oncilii Toletani I. Canon. 2, *Cum Pęnitentem dicimus*, *qui poſt*

*Ba-*

*Baptiſmum*, *aut pro homicidio*, *aut pro diverſis criminibus*, *graviſſimiſque peccatis*, *publicam Pœnitentiam gerens ſub cilicio*, *divino fuerit reconciliatus Altario*, quibus concinit id Auguſtini Lib. de Fide & Operib. Cap. 26. *Quædam ſunt ea humilitate Pœnitentiæ ſananda*, *qualis in Eccleſia datur eis*, *qui proprie Pœnitentes vocantur*.

Ut quæ ad gravem hanc materiam ſpectant methodice pertractemus, videndum 1. qui ab initio fuerit Eccleſiæ in indicenda publicis delictis Pœnitentia uſus, ad uſque Montani ſchiſma, & hæreſim Novatiani: quæ rurſum ejuſdem Eccleſiæ praxis ab hæreſi Novatiana ad quartum uſque ſæculum & poſteriora. 2. Quo ritu peracta fuerit Pœnitentia ſolemnis ex ipſius Pęnitentis parte. 3. quo ritu ex parte Miniſtri, & quis ille fuerit. 4. quæ peccata ſolemni ſubjacuerint Pęnitentiæ, an aliqua tantum, an omnia. 5. Annon Laici tantum, ſed & cujuſcumque ordinis Clerici, ejuſdem Pęnitentiæ ſtadium metiri tenerentur. 6. an aliquando ab iis qui relapſi erant, iteraretur Pęnitentia publica: annon a ſecreta etiam arcerentur.

## ARTICULUS PRIMUS.

### *De inſtitutione*, *progreſſu*, *& ceſſatione Pœnitentiæ ſolemnis*.

NON quæritur an publicum quodcumque vel occultum ſcelus ſemper Pęnitentiæ ſubjacuerit: id enim tam certum eſt, quam certum ſit, nullam ſine ſatisfactione eſſe Pęnitentiam. Tota igitur quæſtio circa primævum Pęnitentiæ rigorem ac veluti gradum verſatur. Quoad hæc ſtatuimus cum Morino Lib. 4. Cap. 9.

CONCLUSIO I. Pęnitentia ab initio Eccleſiæ uſque ad Montani hæreſim, id eſt ad an. circiter 175. *brevior* fuit *& clementius inflicta*.

Prob. 1. exemplo Corinthii de quo Paulus 1. Cor. 5. *ab* eo enim *talis fornicatio* commiſſa erat, *qualis nec inter gentes*, *ita ut uxorem patris ſui* haberet. Atqui huic ſatis fuit unius ad ſummum anni Pęnitentia. Cum priorem inter & poſteriorem ad Corinthios Epiſtolam, in qua juſſa eſt ejus reconciliatio, annus ad ſummum unus intercedat. Ergo annum unum non exceſſit Apoſtoli cenſura, *minus forſan duratura*, *ſi vehemens Corinthis illius pœnitudo citius Apoſtolo innotuiſſet*. 2

*Morin. p. 183.*

2. Idem evincit hiſtoria juvenis illius qui, cum plures annos latronum agmini præfuiſſet, poſt confeſſam *paucis ſeptimanis*, *aut uno & altero menſe* Pęnitentiam gravem, a Joanne Apoſtolo, reconciliatus eſt Eccleſiæ. 3

3. Idipſum confirmant exempla ſeu mulierum quas corruperat hęreſiarcha Marcus, apud Irenæum Lib. 1. adv. hæreſ. Cap. 9. ſeu Natalii ab hæreticis ſeducti & in Epiſcopum conſecrati. Nam & eæ mulieres *ad Eccleſiam* poſt ſceleris ſui confeſſionem receptæ ſunt, & Natalius ægre quidem, ſed tamen ſine ulteriori Pœnitentia, precibus & lacrymis obtinuit ut *in communionem Eccleſiæ* reciperetur. Euſeb. Lib. 6. Cap. ult. 4

4. Idem liquet ex Libro 8. Tertulliani de Pœnit. ubi licet ſatisfactionis neceſſitatem totus & ubique commendet, ullum ei tempus præſcribit; imo veniam modo ſincere petitam, facile a Pœnitentibus obtineri ſubindicat. Sic Capit. 10. *Cum te ad fratrum genua protendis*, 5

*Chriſtum contrectas* . ' . ' *Chriſtus Patrem deprecatur : Facile impetratur ſemper quod filius poſtulat*. Atqui, ut bene Morinus, *non facile impetratur quod ſeptem, quod decem annis*, &c. *tantis cum ejulatibus a Deo tandem conceditur*. Idem probant congeſtæ a Tertulliano comparationes drachmæ perditæ & inventæ, oviculæ errantis & a paſtore ſtatim ut inventa eſt, ad ovile reportatæ, filii prodigi lubenter ſuſcepti a patre.

6 Ergo ante Novatum non viguit Pœnitentia ſolemnis. Hujus enim & certum erat longumque tempus, & per certos gradus peragebatur: quod utroque priori ſæculo ignotum fuiſſe conſtat ex mox dictis.

7 Objici poſſint duo 1. Canon 24. inter Apoſtolicos, ubi triennalis Pœnitentiæ tempus iis præſcribitur Laicis, qui ſe ipſos mutilant: 2. hæc, quam refert Clemens Alexand. Lib. 6. Stromat. S. Petri, ex verbis Domini, ſententia: *Si quis velit ex Iſrael duci Pœnitentia, & propter nomen meum credere in Deum, remittentur ei peccata poſt duodecim annos*: quod ſi neceſſum fuit in Baptiſmo, quanto magis in Pœnitentia poſt Baptiſmum?

8 Verum utrumque nullius eſt ponderis. Non 1. tum quia prędicti Canones non ſunt Apoſtolorum fœtus: tum quia vox *tribus annis*, quæ in hoc ſolo Canone, non autem in aliis qui peccata mutilatione graviora multo attingunt, vel in textum irrepſit vel ex eidem aliquo Orientali Concilio aſſuta eſt.

9 Non 2. Hęc enim ex Apocryphis Libris decerpſit Clemens, ut alia pleraque eodem loco, quæ univerſę Eccleſię praxi repugnant. Aliud ſane indicant actus Apoſtolorum, in quibus ne ad horas quidem duodecim protrahitur credentium Judęorum Baptiſma.

CONCLUSIO II. A Montani ęvo ad Novatum uſque id eſt ad an. circiter 250. levis ac brevis fuit Pœnitentia, ſi cum ſubſequentis ęvi ſeveritate comparetur. Tunc tamen nonnihil crevit, quoad modum & tempus; etſi iſtud necdum in ſpecie determinatum fuerit ab Eccleſia. Ita Morinus Lib. 4. Cap. 10.

10 Prob. 1. pars, 1. tum ex tumultu lapſorum, qui ſibi, quoniam a Martyribus libellos pacis accepiſſent, pacem illico ſine Pęnitentia reſtitui clamoſe flagitabant; tum ex facto Martyrum, qui impoſitam ſceleſtioribus viris Pęnitentiam non minuebant modo, ſed & auferebant. Atqui probabile non eſt vel lapſos, vel Martyres, tam cito pacem petiiſſe aut conceſſiſſe, ſi jam fixa Eccleſię lege conſtituta eſſet idololatrię reis duodecim aut quindecim annorum Pęnitentia, uti poſtmodo factum eſt. Ergo.

Morin. p. 185.

11 2. Idem colligere eſt ex remiſſiori quorumdam Sacerdotum erga lapſos agendi ratione. Hi enim *ſacrificatos* nulla vel breviore indicta Pęnitentia reconciliabant, quod graviter conqueritur Cyprianus Epiſtol. 55. Atqui ſi tunc Eccleſiaſtici moris fuiſset, ut graviſſimo huic facinori multorum annorum Pœnitentia decerneretur, ne quidem Presbyteris veniſset in mentem ab eo palam recedere: aut ii ſaltem ut publici Canonum ſubverſores gravi confeſtim cenſurę ſubjacuiſsent.

Prob. 2. pars, nempe quod tunc temporis ſeverior vigere cœperit Pęnitentia; Prob. inquam, ex duplici, cujus alibi meminimus, Decreto, quorum prius mere proviſorium a Clero Romano poſt Fabiani S.P. mortem latum eſt an. Chriſti 253. Poſterius in Carthaginenſi Concilio, reddita poſt Decii mortem Eccleſiis pace ſancitum.

Prio-

Prioris hęc erant verba : *Lapſorum curam mediocriter temperandam eſſe credimus, ut interim dum Epiſcopus dari a Deo nobis ſuſtinetur, in ſuſpenſo, eorum qui moras poſſunt dilationis ſuſtinere, cauſa teneatur. Eorum autem, quorum vitæ ſuæ finem urgens exitus dilationem non poteſt ferre, acta Pœnitentia, & profeſſa frequenter ſuorum deteſtatione factorum, dolentis ac vere pœnitentis animi ſigna prodiderint, cum ſpes vivendi ſecundum hominem nulla ſubſtiterit; ita demum caute & ſollicite ſubveniri*, &c. 12

Poſteriori autem eoque peremptorio Decreto conſtitutum eſt, ut a lapſis TRAHERETUR DIU POENITENTIA, *& rogaretur dolenter paterna clementia, & examinarentur cauſæ, & voluntates & neceſſitates ſingulorum:* Et huic ſanctioni robur acceſſit a Cornelio Papa, ut Epiſt. 52. teſtatur Cyprianus. Atqui ex utroque hoc Decreto conſtat rigidiorem inolevisſe Pœnitentiam, 1. quoad modum, cum ad eam pręſcribantur & palam *frequenter profeſſa factorum deteſtatio*, & prodita *lacrymis & gemitibus animi vere pœnitentis ſigna;* & pręvium ab Epiſcopis examen *cauſæ & neceſſitatis ſingulorum*. 2. quoad tempus, cum Pęnitentia *diu trahenda* declaretur. Adeo ut Cyprianus eos qui ſub Decio lapſi erant, poſt ſeptem Pęnitentię menſes ideo tantum reconciliaverit, quia nova a Gallo & Voluſiano perſecutio imminebat. Ergo. 13

Prob. 3. pars, quia in neutro quod modo adduximus Decreto ulla fit mentio temporis ad Pęnitentiam determinati. Imo certam temporis menſuram excludunt Patres, dum ſingulorum cauſas, voluntates & neceſſitates examini ſuo reſervant. Sic enim neceſsario prolixiorem alii, alii multo breviorem Pęnitentiam excurrere debuerunt. Atque hinc Maximus, Urbanus, Sidonius & Macarius, qui poſt confeſsum Chriſti nomen coram tyrannis, defecerunt ad ſchiſmaticas Novatiani partes, a Cornelio Papa non ita difficile recepti ſunt; quod & erga Trophimum prius abſtentum pręſtitit idem ſummus Pontifex. Ideo ſane quia & Eccleſię interſit, ut hęreticorum numerus minuatur; & ii de quibus agitur, pręclara animi vere pęnitentis exhiberent indicia: quod & de Maximo ac Sociis ejus conſtat ex Cornelii Epiſtola ad Cyprianum; & de Trophimo certum eſt ex Cypriani Epiſtola ad Antonianum. 14

CONCLUSIO III. Poſt Novatianum ſchiſma gravior ac diuturnior fuit Pęnitentia, quam prius, eique certa temporis ſpatia pręfixa ſunt, variis in claſſibus evolvenda: quod quidem in Orientali Eccleſia ante viguit, quam in Occidentali.

Prob. 1. pars, quia poſt Novatianum ſchiſma vigere cęperunt famoſę quatuor Pęnitentię ſtationes, quarum primi omnium meminere Gregorius Neocęſarienſis, cognomine Thaumaturgus, qui obiit circa annum 265. Ancyrani Patres qui Concilium ſuum habuere ſub anno 314. Baſilius Magnus Cęſareę in Cappadocia Epiſcopus, qui diem clauſit anno 378. Atqui nemo futurum credet ut ceteri retro Patres conticuiſſent varios illos Pœnitentię gradus, ſi omnes jam fuiſsent in uſu. Pręſertim cum hi *fletus* meminerint, quia ab Eccleſię incunabilis extiterit; licet necdum veniret in partem Pœnitentię ab Eccleſia imperatę, ut obſervat Morinus Lib. 6. Cap. 2. num. 3. 15

Prob. 2. pars, quia apud Gręcos Patres prius quam apud Latinos mentio fit eorumdem graduum. Hos enim, nec ut rem novam, meminerunt 16

Patres Ancyrani; quin & Gregorius Thaumaturgus, non tantum Can. II. quem pro ſuppoſititio perperam habet Morinus, ſed & Can. 7. & 8. ubi ſermo eſt de *auditione*, Can. 9. ubi de *ſubſtratione* & *conſiſtentia*, &c. Atqui Latinos apud nemo varios hos gradus expreſſim recenſuit ante Felicem III. * qui Epiſt. 7. ad univerſos Epiſcopos, quod de Lapſis ſtatuerat Ni- cæna Synodus in Rebaptizatis impleri vult, ut nimirum *tribus annis inter audientes ſint, ſeptem annis ſubjaceant inter Pœnitentes manibus Sacerdotum: duobus autem annis oblationes modis omnibus non ſinantur offerre, ſed tantum- modo ſæcularibus in oratione ſocientur*. Porro vixit Felix ducentis & aliquot poſt hæreſim Novatianam annis, ait ibid. Morinus Cap. 4. n. 9.

*T. 4. Conc. p. 1076. C. D.*

17 Vix tamen negari poteſt publicam ante Felicis tempora viguiſse apud Occidentales Pęnitentiam: ſed diſpari forte ritu. Quin S. Ambroſius nulla nominata ſtatione ad omnes alludere videtur Lib. 2. de Pœnit. Cap. 7.

CONCLUSIO III. In Eccleſia Orientali poſt quartum ſæculum, in Occidentali vero poſt ſeptimum, multopere refriguit ſolemni Pœnitentiæ diſciplina; fereque in deſuetudinem abierunt prædictæ Pœnitentium ſtationes.

18 Prob. 1. pars de Orientali Eccleſia. 1. Quia etſi quoddam publicæ Pęnitentię genus apud Græcos, poſt ſublatum a Nectario Pęnitentiarium ſubſtiterit, ut alibi docuimus, nullo tamen in Canone, qui a quarto ſæculo editus ſit, mentio fit artificialium Pęnitentię claſſium. Nullibi reperire eſt hanc ſimilemque loquendi formulam, quę tamen ubique antea obtinebat apud Orientales: *Qui hoc vel illud crimen commiſerit, tot annis in auditione, in ſubſtratione, in conſiſtentia ſubſiſtet, deinde quod perfectum eſt conſequetur*. Sed una quę deinceps decernitur pœna, iſthęc eſt: *Non communicet; ſegregetur;* ut in Epheſino Concilio Can. 6. in Chalcedoneſi Can. 4. & pleriſque Trullanę Synodi Decretis videre eſt. Privari autem quis poterit Euchariſtia vel Eccleſiaſtica communione, quod hodieque fit apud nos, abſque eo quod Pęnitentię ſolemnis ſtadium decurrat?

19 2. Quia in omnibus ſeu Liturgiis, ſeu Libris Pęnitentialibus, quibus Gręci a duodecim circiter ſęculis utuntur, nullum occurrit veſtigium vel orationis quę ante Nectarium ſuper Pęnitentes recitari conſueverat; vel impoſitionis manuum, quę fiebat ſuper eorum capita; vel ſolemnis illius dimiſſionis, quę in exitu *Miſſæ Catechumenorum* de more fiebat.

20 Nec dicas in Pęnitentiali Joannis Jejunatoris CP. Patriarchę indici ſceleribus poſt annum ętatis trigeſimum perpetratis Pęnitentiam trium & quatuor, gravioribus vero, qualis eſt cędes una vel multiplex, aut inceſtus cum ſorore, Pęnitentiam annorum duodecim.

21 Hęc enim probant, non quidem ſolemnem illam Veterum Pęnitentiam ſubſtitiſse apud Gręcos; cum nec hanc palam impleri pręcipiat Joannes, nec verbum de citatis ſtationibus ullum habeat; ſed apud eos, ſecreto licet, ſervari antiquos Canones quoad modum & tempus Pęnitentię. Atque id indubie conſtat ex eruditi Goarii notis ad Euchologium Gręcorum, ubi pag. 678. hęc loquitur: *Sacerdotes ſedentes, Pœnitentes pariter*

* Felicem hunc, qui an. 483. ſexta, vel, juxta Binium, octava Martii die creatus eſt Rom. Pontifex, quidam ſecundum vocant: forte quia Felicem illum qui in locum Liberii ſuffectus eſt, pro legitimo Pontifice non habent.

*viter ſedentes (pro antiquo Latinorum more) pro exomologeſi audiunt: Si leves & venia dignas Pœnitentis culpas deprehenderint, nullam adhibeat abſolutionem, ſed de pio devotoque quodam opere exercendo monitum amice remittunt. Si lethifera detegunt, illa in Nomocanone juxta ſe poſito examinant, cenſurarumque diſtrictioni, prout legunt, cuncta ſubjiciant, & tandem Pœnitenti bene precantur . . . . Publica vero Pœnitentia nulli licet amplius imponatur (relaxato nimirum apud eos antiquo Canonum rigore, a Nectarii, & deinde Joannis Jejunatoris . . . tempore, & levioribus pœnis compenſato) aliquos tamen confeſſione expiatos, a ſacra communione, per annum vel plures quandoque, arcent.* Ubi publica quidem Pœnitentia *levioribus pœnis compenſatur;* ſed antiquorum Decretorum rigor in Nomocanone expreſſus ſervatur. Unde juxta Gabrielem Philadelphiæ Metropolitam Lib. de Sacramentis Cap. 8. *Satisfactio eſt efficax adimpletio & perfectio Canonis*, non nuper adinventa, ſed *ſecundum ſanctæ Eccleſiæ traditionem & ſpiritualem ſacrorum Canonum pœnam*, &c. Atque hinc etiamnum Græci auſterum hunc Joannis Jejunatoris Canonem ſequuntur in praxi: *Presbyteros, & Epiſcopos, & Diaconos admittere non oportet ad confeſſionem, donec ſecuritatem ſecundum Deum dederint Confeſſoribus, ſi alicujus criminis conſcii fuerint quod eos a ſacro miniſterio abjicet, non amplius auſuros ſacrificare . . . . Nihil autem aliud prohibet Sacerdotem a ſacro miniſterio, quam in alienam mulierem, præter legitimam, revera incidere. In unicam, ſi ſolum incidat, non datur illi reſtitutioni locus, hoc eſt, nunquam illi fiet ſacrificandi poteſtas, etiamſi martyrium decertet, faciatque miracula magna, adeo ut mortuos ſuſcitet.* De his vide & Arcadium Lib. 4. Cap. 1. & 2. ubi eandem apud Græcos vigere diſciplinam aſſeverat. Adi & Morinum Lib. 6. Cap. 22.

De hac ſeveritate nihil eſt quod ſtatuam: Unum conſtat ex canonicarum pœnarum metu fieri, ut perrara ſit apud Græcos confeſſio. Hujus porro neglectum quid non ſequitur mali?

Prob. 2. pars de Eccleſia Occidentali, quia, ut fuſe demonſtrat Morinus Lib. 6. Cap. 27. nullus extat a ſæculo VII. Pœnitentialis Liber, qui mentionem faciat vel publicæ pro occultis delictis Pœnitentiæ, vel ſolemnium ejus ſtationum, vel manuum impoſitionis, hujuſve ritus quo dimittebantur Pœnitentes. Hæc vero, ſi tunc etiam perſeveraſſent, ut a majoribus accepta erant, ſic & ſubſequentibus Pœnitentiæ Miniſtris tradenda fuiſſent. 22

Cenſet Porro Morinus hanc diſciplinæ mutationem apud Latinos invectam eſſe a Theodoro, qui e Græco Monacho in Cantuarienſem Archiepiſcopum a Vitaliano S. P. an. 668. conſecratus eſt. Is enim in Pœnitentiali quod edidit, gentis ſuæ diſciplinam imitatus, publica peccata diſtinxit ab occultis; & illa, non hæc, publicæ Pęnitentiæ ſubjecit: ita ut tamen canonicæ pęnæ a Pęnitentibus exſolverentur, ſed occulte pro occultis, publice vero pro publicis. Unde cum multo rariora ſint notoria crimina quam occulta, ſenſim fieri potuit, ut publica Pœnitentia in deſuetudinem abiret. 23

Eandem diſciplinam tradit Leptinenſe Concilium an. 743. cui conſonant hæc Capitularium verba Lib. 5. Cap. 52. *Si occulte & ſponte confeſſus fuerit, occulte fiat; & ſi publice ac manifeſte convictus fuerit, publice & coram Eccleſia, juxta canonicos pœniteat gradus.*

Exinde, ut in declivi facile ad imum ruitur, ſenſim, ne rapide dicam, decrevit priſtinæ Pęnitentiæ uſus. Facta eſt ſub undecimum ſæculum cuilibet

 pote-

poteſtas canonicam Pœnitentiam redimendi flagellis, eleemoſynis, & devota Jeroſolymam peregrinatione, de quo videris Can. 2. Claromontani Concilii ſub Urbano II. ubi: *Quicumque pro ſola devotione, non pro honoris vel pecuniæ adeptione, Eccleſiam Dei Jeruſalem profectus fuerit, iter illud pro omni Pœnitentia ei reputabitur.*

Neque hæc tamen prima amotæ Pœnitentiæ origo fuit: cum nec apud Alcuinum, nec apud Amalarium, alioſve octavi, noni, vel decimi Scriptores, qui de Eccleſiæ ritibus atque officiis ſcripſerunt, ulla occurrat mentio ſeu ſolemnis Pœnitentium dimiſſionis, ſeu impoſitionis manuum ſuper eorum capita fieri conſuetæ, ſeu deprecationis a Clero & populo pro iiſdem Pœnitentibus factæ.

Sed ſat hactenus de illo diſciplinæ lapſu, a quo qui ex malis bona eruit Deus, id forte deduxit boni, quod necdum plane obſoleverit confeſſio, quæ, tametſi hodie leniſſima, tot modicæ fidei Chriſtianos territat, ut vix ad eam plures intra annos ſemel accedant. Utrum autem, quod ſupra docebat Morinus, peccata etiam occulta, ſaltem graviora, Pœnitentiæ publicæ ſubjacuerint, expendam Art. 4.

## ARTICULUS SECUNDUS.

*De ritu Pœnitentiæ ſolemnis ex parte Pœnitentium.*

QUÆRITUR in præſens quo habitu, qua graduum ſucceſſione ſolemnem Pœnitentiam explerent, qui ei ſubjacere meruerant. Quæri poſſet & quo eam tempore ordirentur, quo item abſolverentur; ſed de his in articulo ſequenti. Sit

CONCLUSIO I. Pœnitentes induti ſacco, & cinere conſperſi capita, in Templum vel ad Templi fores prodibant. Id etiam ab iis, non ubique tamen ſervatum, ut nec barbam, nec crines nutrirent.

24 Prob. 1. pars 1. ex Tertulliano, qui receptam tempore ſuo exomologeſis diſciplinam ſic exhibet Lib. de Pœnit. Cap. 9. *De ipſo quoque Pœnitentiæ habitu atque victu mandat* lex Pœnitentiæ, *ſacco & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare*: ſeu, ut loquitur Lib. de Pudic. Cap. 5. *in ſacco & cinere inhorreſcere*. Ex quibus liquet lugubrem fuiſſe Pœnitentium habitum ante rigidioris Pœnitentiæ inſtitutionem.

25 2. ex Euſebio qui de Natalio hæc ſcribit Lib. 5. Hiſt. Cap. ult. *Mane ſurrexit cilicio & ſacco indutus, cineribus aſperſus, cum magno mœrore & lacrymis ad pedes Zephirini Pontificis ſe ſupplicem abjecit.*

26 3. ex Hieronymo qui de nobili Fabiola, ideo Pœnitente, quod ab adultero conjuge digreſsa nupſiſset alteri, ſciens quidem id Imperatoriis legibus permiſsum, at ignorans prohibitum divina lege, hæc ſcribit Epiſtol. 30. ad Oceanum: *Quis hæc crederet, ut poſt mortem ſecundi viri in ſemetipſam reverſa ſaccum indueret, Epiſcopo, Presbyteris & omni populo collacrymantibus, ſparſum crinem, ora lurida, ſquallidas manus, ſordida colla ſubmitteret.*

27 Prob. 2. pars ex Can. 15. Concilii Agathenſis, ubi *Pœnitentes ſi comas non depoſuerint, aut veſtimenta non mutaverint*, abjici jubentur. Conſonat id Concilii Tolet. 3. Canon. 13. *Quicumque ab Epiſcopo ſanus vel in-*

*firmus*

*firmus Pœnitentiam poſtulat, id ante omnia Epiſcopus ſervet & Presbyter, ut ſi vir eſt, prius eum tondeat, & in cinere & cilicio habitum mutare faciat: ſi vero mulier fuerit, non accipiat Pœnitentiam, niſi prius velata fuerit, aut mutaverit habitum.*

CONCLUSIO II. Quatuor erant ſolemnis Pœnitentiæ gradus, ſcilicet *fletus, auditio, ſubſtratio* & *conſiſtentia*.

Prob. ex S. Gregorio Thaumaturgo, qui omnium primus ſtationes illas recenſet Can. XI. Epiſtolæ ſuæ canonicæ, ubi ſic: FLETUS, *ſeu luctus eſt extra portam Oratorii, ubi peccatorem ſtantem oportet Fideles ingredientes orare ut pro ſe precentur.* AUDITIO *eſt intra portam in Narthece, ubi oportet eum qui peccavit, ſtare poſt Cathecumenos, & illinc egredi. Audiens enim (inquit) Scripturas & doctrinam ejiciatur, & precatione indignus cenſeatur.* SUBJECTIO *autem ſeu* SUBSTRATIO *eſt ut intra Templi portam ſtans cum Cathecumenis egrediatur* hic una deeſt conſiſtentia, quæ quoad ſubſtantiam Can. 9. exprimitur, ubi qui ſe ad Epiſcopum, ſponte crimen confeſſi, detulerant, *etiam precibus digni habentur;* quod fiebat in conſiſtentia. 28

Negat quidem Morinus Lib. 6. Cap. 1. num. 9. Canonem XI. genuinum eſse, 1. quia nullus eſt ſenſus vocis, *inquit*, quam uncino concluſimus. Hæc certe non quadrat in ſcriptorem de ſe loquentem. 2. quia Narthecis nomen eo ſenſu ante ſæculum quintum non viguit. 3. quia deeſt Canon ille in Segueriano codice octingentis annis vetuſtiori. 4. quia prædicti gradus poſteriores ſunt Gregorio Neocæſarienſi, qui jam ab an. 265. diem clauſit. 29

Verum hæc decretoria non ſunt. Non 1. vox enim, *inquit*, vel loco alterius, quæ male lecta eſt, poſita fuit, prout millies evenit; vel Auctoris alicujus nomini adjuncta erat, quod quia non bene captum eſt ab Amanuenſi, prætermiſsum fuit; vel male irrepſit in textum. 30

Non 2. Neque enim quia frequentior vocis alicujus occurrit mentio ſeculis poſterioribus, ideo hæc antea non fuit in uſu. Quot vocabula ſemel tantum in Auctoribus reperiuntur, & Salmaſios torquent; quæ tamen tempore ſuo trita erant & familiaria? 31

Non 3. Mutilus enim fuit Seguerianus Codex, ut alii prope innumeri. Certo vetuſto admodum Codice utebatur Balſamo, cum Canonem hunc notis illuſtravit. 32

Non 4. Cum enim Pœnitentiæ gradus inſtituti ſint, tum ne gravioribus delictis negaretur venia, quod faciebant Novatiani; tum ut præcluderentur clamores eorumdem hæreticorum, qui nimiam hactenus in peccatoribus quibuſcumque reconciliandis Eccleſiæ facilitatem, velut incentivum peccandi, amarulente redarguebant, vix fieri potuit ut diu retardaretur ſeverioris hujus diſciplinæ inſtitutio. Unde illius non ut recens natæ, ſed ut jam uſu confirmatæ, tam ineunte, quam medio ſæculo IV. meminerant Ancyrani & Nicæni Patres, Baſilius ac Gregorius Niſsenus, &c. 33

His ergo quæ nemini dubia ſunt præſuppoſitis, decurrendæ nobis ſunt variæ illæ Pœnitentium ſtationes, quod dum fiet, utinam ſaltem ſincere doleamus ſummum illud noſtræ a veteri Pœnitentia diſcrimen. Aſt ut penitius intelligantur quæ dicenda ſunt, quædam præmitti oportet de antiquorum templorum ſtructura.

Primo quidem ingreſsuris in Baſilicam occurrebat atrium tribus aut 34



Digitized by Google

quatuor cinctum porticibus. Hujus in medio erat area ſub dio, fontem habens ori, manibus ac pedibus eorum qui Eccleſiam introibant, abluendis deſtinatum. Aream hanc mediæ & infimæ latinitatis Scriptores *paradiſum* ac deinde *paravisum* nuncuparunt.

35 2. Poſt atrium illud occurrebat adjacens templo veſtibulum, totamque ejus frontem adæquans, & ingentibus fultum columnis. Major hujus erat latitudo, quam longitudo; unde narthem dixere Græci, quia veteris ferulæ formam imitaretur.

36 3. Occurrebat, ut apud nos, Eccleſiæ navis, quam duas in partes dividebat, latum & ſublime pulpitum, cui inditum a Græcis *ambonis* nomen, quia eo per gradus hinc & inde aſcenderetur. Hic legebatur a Diaconis Evangelium, a Subdiaconis Epiſtola, quæ ex eodem ſuggeſtu, ſed non ipſo lectionis loco, ab Epiſcopo vel Sacerdote explicabantur. Erat igitur Eccleſiæ navis veluti bipartita, quod notandum.

37 4. Navim ſequebatur Sanctuarium, ſeu Chorus ab ipſa cancellis ſejunctus. Hujus in medio ſitum Altare, pone quod erat Antiſtes & cum eo Clericorum omnium conſeſsus: quod ex Altaribus Romano, ut loquimur, more conſtructis ſatis intelligitur. Quin ſi ambonem demas, cui jam non eſt media in navi locus, plura extant hujus formæ Templa in Galliis; ita ut arcam primo, non tamen circumdatam porticibus, deinde veſtibulum, poſtea navim, cancellos ſubinde, Aram in medio, & pone Chorum invenias. Jam de ſingulis gradibus paucula quædam dicenda.

### §. I. *De Fletu.*

Quæres 1. ubi ſua foret flentium ſtatio.

38 Reſp. fuiſse hanc in atrio ante veſtibulum Eccleſiæ, ſecundum id Baſilii in Epiſt. ad Amphiloch. Can. 56. *Debet* voluntarius homicida *quatuor annis deflere, ſtans extra fores oratorii, & fideles ingredientes orans ut pro eo precentur, ſuam iniquitatem pronuntians*. Neque hic, ut primo ſuſpicabar, ſub dio erant, ſed in domuncula, ac pene ſub tectis per modum hodierni *Clauſtri*, quæ præviis Templo porticibus adhærebant. Ita Nat. Alexander diſsert. 8. in ſæcul. III. Juenin art. art. 3. & quotquot ſumus Morini deprædatores, quem adi Lib. 6. Cap. 2. & ſeq.

T. 1. Conc. p. 462. At, inquies, Ancyrana Synodus Can. 17. *juſſit eos qui rationis expertia animantia inierunt; & qui leproſi ſunt vel fuerunt, inter hyemantes orare*. Atqui hyemantium nomine, ut vox ipſa præ ſe fert, intelliguntur, qui ſub dio orabant, aeris tempeſtatibus expoſiti.

Id equidem concedit Morinus cit. Cap. 2. nu. 7. Sed quid igitur erit *domuncula* hæc, quæ flentium ſedes erat? niſi quia hæc apertiſſima eſse debuit, ut patebit ex reſp. ad quæſt. ſeq. Ideo qui eam ſtato tempore conveniebant, quaſi ſub dio fuiſse intelligantur.

Ibid. p. 1478. Ceterum probabiliſſimum eſt quod docet Ill. Albaſphinæus in notis ad prædictum Canonem, præter locum fluentibus in atrio, ſeu tecto adjacente Eccleſiæ deſtinatum, quoſdam nefarii ordinis peccatores, quales citato Canone notantur, fuiſse extra tectum omne, omnibus prohinc tempeſtatum injuriis obnoxios. Atque id innuere videtur Tertullianus Lib. de Pudicitia Cap. 14. ubi: *Reliquas libidinum furias impias, & in corpora*

*pora & in ſexus ultra jura naturæ, non modo limine, verum etiam omni Eccleſiæ tecto ſubmovemus, quia non ſunt delicta, ſed monſtra.*

Alii tamen per hyemantes intelligunt *dæmoniacos*, ſeu, ut habet verſio Dionyſii, *eos qui ſpiritu periclitantur immundo*. Id tamen difficile fuerit, ſi, ut ait Caballutius in hunc Can. pag. mihi *96. energumenis locus erat in Eccleſia.*

Quæres 2. quæ eſſet flentium occupatio.

Reſp. Pœnitentes hujus ſtationis lugubri, quem paulo ante deſcripſimus, habitu indutos, in id præſertim intentos fuiſſe, ut prætereuntium Fidelium vota, preces, & interceſſionem, tum apud Deum, tum & apud Eccleſiam demererentur. Pingit id Graphice Hieronymus cit. Epiſt. 30. ubi Fabiolam eo in ordine poſitam ſic exhibet: *Quis hoc crederet, ut poſt mortem ſecundi viri, in ſemetipſam reverſa, quo tempore ſolent viduæ negligentes, jugo ſervitutis excuſſo agere ſe liberius, adire balnea, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis; ſaccum indueret ut errorem publicum fateretur; & tota urbe ſpectante Romana, ante diem Paſchæ in Baſilica quondam Laterani, qui Cæſariano truncatus eſt gladio, ſtaret in ordine Pœnitentium, Epiſcopo, Presbyteris & omni populo collacrymantibus; ſparſum crimen, ora lurida, ſquallidas manus, ſordida colla ſubmitteret? Quæ peccata fletus iſte non purget?* 39

Quæres 3. quæ fuerint ſtationis hujus exordia?

Reſp. cum Morino eod. Cap. 2. n. 3. fletum ante Novatiani tempora non fuiſſe pœnitentialem ſtationem: cum nullibi legatur Pœnitentes ante Novatianum extra Eccleſiam propulſos fuiſſe, ut flendo partem Pœnitentiæ ſuæ exſolverent. Eo tamen ſenſu ante Novatianum fletus erat in uſu, quod graviorum criminum Rei jus agendæ Pœnitentiæ non obtinerent, niſi illud ante Eccleſiæ fores proſtrati, non ab Epiſcopo tantum, ſed etiam ab univerſo Eccleſiæ cœtu efflagitaſſent. Probat id luculenter factum Natalii, qui cum ab hæreſi ad Eccleſiam, ab Angelis dure admonitus, reverti voluiſſet, *Mane*, ait Euſebius Lib. 5. Hiſt. Cap. 28. *Surrexit cilicio & ſacco indutus, cineribus aſperſus, cum magno mærore & lacrymis ad pedes Zephyrini Pontificis ſe ſupplicem abjecit, & non modo ad Cleri, ſed ad Laicorum etiam genua advolutus eſt*, &c. Verum, quæ hujuſmodi fletuum merces erat, admiſſio ad Pœnitentiam, ceſſatio erat ab illa fletus actione quæ e contra poſt Novatianum & ab Epiſcopis impoſita eſt, & primam Pœnitentiæ actionem conſtituit. 40

Quæres 4. quandiu perduraret flentium ſtatio.

Reſp. ſtationis hujus ut & aliarum diuturnitatem pependiſſe, tum a ſtudio & diligentia pœnitendi; tum a gravitate criminum. Baſilius voluntarium homicidam annorum viginti Pœnitentia plectit, quam ita diſpenſat, ut annos quatuor *fletui* attribuat. Idem adulterum quatuor annis ex quindecim flere præcipit. Tanta quandoque erat ſceleris atrocitas, ut qui illud perpetraſſet tota vita ad fletum damnaretur: ita ſancit idem Baſilius Cap. 75. de eo *qui Chriſtum negavit, & ſalutis myſterium tranſgreſſus eſt.* 41

### §. 2. *De auditione.*

Quæres 1. quis eſſet auditionis locus.

Reſp. cum fuiſſe in veſtibulo, ſeu porticu majoribus Eccleſiæ portis connexa: 42
quod,

quod, ut obſervat Morinus Lib. 6. Cap. 3. num. 2. non ita mathematice intelligendum eſt, ut paulo amplius progredi ad facilius audiendum, piaculare fuerit: Neque enim, qui tamen erat ſtationis hujuſce ſcopus, in longioribus Eccleſiis e veſtibulo, aut etiam e limine audiri potuiſſet Scripturæ lectio, & ſacra Concio Pontificis, a quorum tamen auditu nomen ſuum ſortiti ſunt *Audientes*. Quapropter ſtationis hujuſce ſedes imam etiam Eccleſiæ partem, ſed pone *ſubſtratos*, ipſoſque Cathecumenos, complectebatur. Atque hinc infimam illam Templi partem, Narthecis nomine poſtmodum donaverunt Græci, quod prius ad ſolum porticum pertinebat; uti ſolide conjectat Morinus.

Quæres 2. quæ foret audientium functio.

43 Reſp. Ex dictis patet hanc in eo totam fuiſſe, ut Scripturam & ſacras conciones audirent. *Auditio*, inquit Gregorius Thaumat. Can. 11. *eſt intra portam in porticu ∴ ubi oportet eum qui peccavit, ſtare uſque ad Cathecumenos, & illinc egredi. Audiens enim Scripturas & doctrinam ejiciatur, & precatione indignus cenſeatur*. Porro *ſtare uſque ad Cathecumenos*, ſeu uſque ad Miſſam vel dimiſſionem Cathecumenorum, eſt ejici ante oblationem una cum infidelibus, hæreticis & Cathecumenis ordinis infimi, qui nempe necdum nomen ſuum Cathecumenorum albo inſcribendum dederant. Aliis enim ſuperioris gradus Cathecumenis, qui & competentes dicebantur, poſt priorum ejectionem, manus imponebantur.

Quæres 3. quot hominum genera contineret locus in quo erat *Audientium* ſtatio.

44 Reſp. in hujus ſtationis loco ſex fuiſſe genera hominum, Ethnicos nempe, Judæos, hæreticos, Fideles ab Eccleſia excommunicatos, primi ordinis Cathecumenos, & eos de quibus loquimur *Audientes*. His enim omnibus infimam hanc templi partem ingredi licebat, quod & ſanxit Concilium Carthaginenſe IV. Can. 84. ibi: *Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & audire verbum Dei, ſive Gentilem, ſive hæreticum, ſive Judæum uſque ad Miſſam Cathecumenorum*.

Quæres 4. in quo a *flentibus* & *ſubſtratis* differrent *Audientes*.

45 Reſp. in hoc diſcrepaſſe a prioribus, quod nec lugubrem cum iis habitum gerere, nec prætereuntium genibus advolvi tenerentur. In hoc autem diſcrepaſſe a *ſubſtratis*, quod hi jam Pœnitentiæ ſtadium ingreſſi cenſerentur: contra vero *Audientes*, non tam Pœnitentes, quam Pœnitentiæ candidati, vel ad Pœnitentiam aſpirantes, reputarentur.

Quæres 5. an Audientium ſtatio in utraque Eccleſia obſervata fuerit, & quo inducta tempore,

Ad 1. reſpondet Juenin pag. mihi *666*.

46 Stationem hanc ſumptam pro loco ubi ad Eccleſiæ præceptum certa ſatisfactionis pars impleretur, nunquam apud Occidentales fuiſſe in uſu: Cum, inquit, nullus extet Canon qui delicti conſciis injungat, ut tot annis morentur in *auditione*, quo Scripturarum lectioni & ſacris concionibus interſint. Sed quid ergo ſibi volunt hæc Felicis Papæ verba, quæ, non ſequenti, ſed eadem pagina adducit Juenin? *Tribus annis inter* AUDIENTES *ſint rebaptizati; ſeptem annis ſubjaceant inter Pœnitentes*, &c. Dicendum igitur fuerat cum Morino Lib. 6. Cap. 4. n. 9. vix quidem apud

La-

Digitized by Google

Latinos reperiri tam *auditionis* nomen, quam rem nomine expreſſam; & non deeſſe omnino. Ceterum auditionis quidem meminere pluries Tertullianus & Auguſtinus: verum uterque agendo de Cathecumenis; neuter agendo de Pœnitentibus.

Reſp. ad 2. ſtationem hanc pro determinato Pœnitentiæ gradu ſum- 47
ptam, poſt Novati Schiſma inſtitutam eſſe. Primus eam poſtremo celebris ſuæ Epiſtolæ Canone commemorat Gregorius Neocæſar. Hanc meminit Baſilius Epiſt. ad Amphilochium Can. 22. ubi: *Oportet eos*, mulierum raptores, *anno primo a precibus expelli, & ipſos deflere ad fores Eccleſiæ: ſecundo autem ad Auditionem admitti: tertio admitti ad Pœnitentiam*, quæ proprie incipiebat in claſſe ſubſtratorum. *Quarto ad Congregationem cum populo abſtinentes ab oblatione: deinde eis permitti boni communicationem*.

Ceterum nullo ſolemni ritu a *fletu ad auditionem* fiebat tranſitus; niſi quod Epiſcopi, ſi fixum Canonibus auditionis ſtadium contrahere volebant, eos dubio procul e Presbyteris ſuis conſulerent, qui Pœnitentibus invigilabant.

### §. 3. *De ſubſtratione.*

Quæres 1. quam multiplex foret *ſubſtratorum* appellatio.

Reſp. eos dictos fuiſſe 1. *ſubjectos*, quia duris Pœnitentiæ laboribus ſubjiciebantur; 2. & eadem de cauſa proprie *pœnitentes*, ſecundum id Feli- 48
cis III. cit. Ep. 7. *ſeptem annis ſubjaceant inter Pœnitentes manibus Sacerdotum;* 3. demum *ſubſtratos*, quia qui ſtadium illud decurrebant, genuflexi erant, & quaſi pavimento adhærentes. Jam monuimus ſtationis hujus locum fuiſſe ab Ambone ad eum locum qui Cathecumenis, Audientibus, Judæis, &c. permiſſus erat.

Quæres 2. an antiqua ſit ſtatio ſubſtrationis.

Reſp. eſſe, cum ejus mentionem habeant Gregorius Neocæſ. Epiſt. 49
Con. Ancyrani PP. Can. 16. & alii ſubinde. Sed & ſubſtrationem quadantenus ante Novatum in uſu fuiſſe probant hæc Tertulliani verba Lib. de Pœnit. Cap. 9. *Exomologeſis proſternendi & humilificandi hominis diſciplina eſt, converſationem injungens miſericordiæ illicem. De ipſo quoque habitu & victu mandat, ſacco & cineri incubare*.

Quæres 3. quis præciſe ſubſtrationis ſcopus foret.

Reſp. hunc unum, ut criminum maculas eluerent; quod fiebat partim 50
orationibus Eccleſiæ, partim propriis Pœnitentium operibus. Unde poſtquam expulſi fuerant Audientes, Epiſcopus ſubſtratis ac genuflexis manus imponebat & precabatur, comprecante toto Fidelium cœtu; quibus peractis ejiciebantur ab Eccleſia. Tum vero iterum occluſis foribus Fidelium preces inchoabantur. Morin. ibid. Cap. 6. n. 4. & Cap. 11.

Quæres 4. quæ præcipua foret ſubſtratorum Pœnitentia.

Reſp. totum id quo caro affligi poſſit. Subſtratis enim potiſſime con- 51
venit id quod de flentibus dictum videtur a Paciano in Paræn. ad Pœnit. *Jejunare, orare: ſi quis ad balneum vocet, recuſare delicias: ſi quis ad convivium roget, dicere: Iſta felicibus, ego deliqui in Dominum, & periclitor in æternum perire: quo mihi epulas, qui Dominum læſi? tenere præterea pauperum manus*, &c. Neque hæc ſat erant: ſubſtratis enim ſingulis jejunii diebus veniendum erat ad Eccleſiam, & ſubmittendum caput Sacerdotali manuum

im-

impoſitioni, ex Conc. Carthag. IV. Can. 80. quin ibid. Can. 82. jubentur Pœnitentes *mortuos Eccleſia afferre & ſepelire*.

### §. 4. *De conſiſtentia*.

Quæres 1. an multiplex foret hujus ſtationis nomen.

52 Reſp. fuiſſe. 1. Enim dicebatur *congregatio & conſiſtentia*, quia ſtabant hujus claſſis Pœnitentes cum ceteris Fidelibus, neque *cum Cathecumenis egrediebantur*, ut docet citatus toties Gregorius Can. 11. 2. *Orationibus communicatio*, quia iidem, non Euchariſtiæ quidem, ſed univerſis precibus ac tremendo Miſſæ ſacrificio communicabant.

Quæres 2. quæ igitur ſpecialis foret ſtationis hujuſce pœna.

53 Reſp. fuiſſe hanc privationem Euchariſtiæ: atque ideo forte conſiſtentia identidem dicta eſt ſegregatio, ſeparatio, quin & excommunicatio.

Quæres 3. quis ejuſdem eſſet locus.

Reſp. ab Ambone ad Sanctuarii cancellos. An autem a ceteris Fidelibus ſeparati eſſent, certo definiri non poteſt, ait Tournelyus. Vix crediderim ego, quia alioqui in ſuſpicionem venire potuiſſent adulteræ mulieres, de quibus ſtatim.

In eodem autem loco præter alios Fideles ſtabant 1. ii qui etſi levius deliquerant, aliqua tamen correctione indigebant; 2. aliquando milites hoſtili etiam ſanguine cruentati, ut horrori eſſet juſta etiam effuſio ſanguinis; 3. lethalium etiam peccatorum Rei, qui ſponteanea horum confeſſione aliquid indulgentiæ meruerant; 4. pollutæ ſecreto adulterio mulieres, quæ licet pœnis dignæ auſterioribus, cum aliis conſiſtebant, ne maritis in temeratæ fidei ſuſpicionem venirent.

Quæres 4. an antiqua ſit conſiſtentiæ origo.

54 Reſp. eſſe hoc ſenſu, quod qui certa perpetrarant crimina, licet Fidelium precibus communicare non deſinerent, a Dominici corporis participatione arcerentur.

Quæres 5. an ab una ſtatione ad ſuperiorem omiſſa media nonnunquam fieret tranſitus.

55 Reſp. affirm. ſic enim ſtatuit Baſilius Can. 7. Epiſt. Canon. *Quicumque metu & lacrymis atque patientia, vel bonis operibus, rebus ipſis converſionem ſuam, non ſimulatione, demonſtrant, hi definitum tempus Auditionis implentes, tum demum Fidelibus in oratione communicent: poſtmodum vero licebit Epiſcopo de his aliquid humanius cogitare*.

## ARTICULUS TERTIUS.

### *De ritu ſolemnis Pœnitentiæ ex parte Miniſtrorum*.

MATERIAM hanc, quæ parum habet difficultatis, triplici Concluſione expediemus.

CONCLUSIO I. Pœnitentia ſolemnis a ſolo Epiſcopo imponebatur.

56 Prob. ex Concilio Carthaginenſi III. Can. 31. ubi hæc legere eſt: *Ut Pœnitentibus ſecundum peccatorum differentiam, Epiſcopi arbitrio, Pœnitentiæ tempora decernantur*. Concinit id Sozomeni Lib. 7. Hiſt. Eccl. *Unuſquiſ-*

*quiſque .˙. tempus quantumcumque ipſi ab Epiſcopo conſtitutum eſt, expectat .˙. Hæc Epiſcopi urbis Romæ jam inde ab ultima vetuſtate ad noſtram uſque ætatem cuſtodiunt.*

Conclusio II. Pœnitentia ſolemnis indici conſueverat in capite jejunii. Qui vero ſtationes digne excurrerant, in Eccleſia Romana reconciliabantur Feria V. Majoris Hebdomadæ; niſi reconciliationem anticipari gravis exigeret neceſſitas. Ceterum reconciliati non erant ab omni pœna immunes.

Prob. 1. pars ex Concilio Agathenſi an. 506. apud Gratian. diſt. 50. Cap. 64. ubi hæc: *In capite Quadrageſimæ omnes Pœnitentes, qui publicam ſuſcipiunt, aut ſuſceperunt Pœnitentiam, ante fores Eccleſiæ ſe repræſentent Epiſcopo civitatis, ſacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demiſſis, reos ſe eſſe ipſo habitu & vultu proteſtantes .˙. poſthæc .˙. Epiſcopus .˙. manus eis imponat, aquam benedictam ſuper eos ſpargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat; & cum gemitu & crebris ſuſpiriis denuntiet eis, quod ſicut Adam projectus eſt de Paradiſo, ita ipſi pro peccatis ab Eccleſia abjiciuntur.* 57

Prob. 2. pars ex Innocentio Papa Epiſt. 1. ad Decentium Cap. 7. ibi: *De Pœnitentibus, qui ſive ex gravioribus commiſſis, ſive ex levioribus Pœnitentiam gerunt, ſi nulla interveniat ægritudo, quinta Feria ante Paſcha eis remittendum Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat.* Idem reconciliationi huic tempus in Galliis præfixum erat, ut conſtat ex Synodo Cabillonenſi II. Can. 47. Quo tempore fieret in aliis Eccleſiis reconciliatio longum & inutile fuerit diutius perſcrutari. 58

*Ceterum*, ait ibid. Innocentius *de pondere æſtimando peccatorum, Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem Pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tunc jubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem.* Unde vix dubium eſt quin aliquando pluribus ſatis fuerit unius Quadrageſimæ Pœnitentia; ſeu quia minus gravia forent eorum delicta; ſeu quia delicti gravitatem compenſaret ardor Pœnitentiæ; ſeu quia nonnihil indulgentiæ mereretur conditio perſonæ. Sic unius Quadrageſimæ ſpatio abſolutam fuiſſe Fabiolam ſubindicat Hieronymus. Sic Theodoſio licet immaniter homicidæ, dura quidem mundi Domino, ſed tamen conſueta lenior indicta eſt ab Ambroſio Pœnitentia. 59

Prob. 3. pars: quia irrepente gravi morbo ante prorſus evolutum Pœnitentiæ ſtadium reconciliabantur peccatores; uti pluries diximus: ea tamen lege ut ſi convaleſcerent, ſuperſtitis penſi partem aliquam exequerentur. *Quod ſi deſperatus aliquis*, ait Canon 13. Concilii Nicæni I. *recepta communione ſupervixerit, ſit inter eos qui in ſola oratione communicant*, ideſt, ait Morinus Lib. 10. Cap. 3. in conſiſtentia ſtationem habeat. *Illi enim ob communionis reverentiam Pœnitentia omnis laborioſa quæ ſupererat, remittitur.* 60

Prob. 4. pars, quia qui ſingulas Pœnitentiæ ſtationes decurrerant, 1. a ſæculari militia prohibebantur, ſecundum id Leonis Magni Epiſt. 92. ad Ruſticum Cap. 10. *Contrarium eſt omnino Eccleſiaſticis regulis, poſt Pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſæcularem.* 61

2. Irregulares erant, & nunquam ad Clerum promovendi. *Poſt pœnitudinem ac reconciliationem*, ait Siricius Epiſt. 1. Cap. 14. *nulli umquam Laico liceat honorem Clericatus adipiſci*. Conſonat Concilium Carthag. 62

IV.

IV. Can. 68. ubi ſic: *Ex Pœnitentibus, quamvis ſit bonus, Clericus non ordinetur. Si per ignorantiam Epiſcopi factum fuerit, deponatur a Clero, quia ſe ordinationis tempore non prodidit fuiſſe Pœnitentem. Si autem ſciens Epiſcopus ordinaverit talem, etiam ab Epiſcopatus ſui ordinandi duntaxat poteſtate privetur.* Atque hinc Innocentius I. Epiſt. 6. quemdam nomine Modeſtum, removeri jubet a Clericatu, quem poſt actum Pœnitentiæ publicæ ſtadium ſuſceperat. Quamquam ubi aliud exigebat *neceſſitas aut uſus*, poterat quis Oſtiarius fieri vel Lector, ſic tamen ut *Evangelia & Apoſtolorum* actus non legeret: ita Concilium Toletan. I. Can. 2. in quo de iis non qui actu Pœnitentiæ ſtadium decurrerent, ſed qui jam decurriſſent, ſermonem fieri liquet ex Can. 3. Ceterum qui pro delictis occultis, quæ non evulgaverant, publicam ex ſola devotione Pœnitentiam egerant, quia nihil inde infamiæ contraxiſſent, a Clero non arcebantur, ut conſtat ex S. Leone Epiſt. 80. ad Epiſcopos Campaniæ, & Concilio Toletano IV. Can. 54.

63 3. Demum nec ante, nec poſt peractam Pœnitentiam, matrimonium contrahere poterant. Liquet id ex Can. 21. Concilii Arelatenſis II. an. 452. ubi hæc: *Pœnitens quæcumque defuncto viro alii nubere præſumpſerit ... cum eôdem ab Eccleſiæ liminibus arceatur: hoc etiam de viro in Pœnitentia poſito placuit obſervari.* Hi porro Pœnitentes paſſim dicebantur, qui poſt Pœnitentiam reconciliati fuerant, ut colligere eſt ex Can. 2. Concilii Toletani I. Atque his de cauſis nec *juvenibus Pœnitentia facile* committebatur, *propter ætatis fragilitatem*, ex Can. 15. Concilii Agathenſis; nec permittebatur conjugatis *niſi ex* compartis *conſenſu*, juxta Can. 23. Concilii Arelatenſis II.

64 Mitius tamen, aliquando ſaltem, actum eſt cum juvenibus, qui poſt Pœnitentiam contrahebant nuptias. *In adoleſcentia conſtitutus*, ait S. Leo Epiſt. 92. Cap. 11. *ſi urgente aut metu mortis, aut captivitatis periculo, Pœnitentiam geſſit, & poſtea timens lapſum incontinentiæ juvenilis, copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur feciſſe venialem, ſi præter conjugem, nullam omnino cognoverit: in quo tamen non regulam conſtituimus, ſed quid ſit tolerabilius æſtimamus: nam ſecundum veram cognitionem, nihil magis et congruit qui Pœnitentiam geſſit, quam caſtitas perſeverans & mentis & corporis.* Verum de his, eorumque quoad loca & tempora exceptionibus, adi Morinum Lib. 5. Cap. 18. & 19.

Conclusio III. Præcipuus ex parte Miniſtrorum ritus Pœnitentiæ erat manuum impoſitio, eaque triplex, & orationi multiplici conjuncta.

65 Prob. 1. enim lugubre ſtadium ingreſſuris imponebantur manus, ut ad ſolemnem Pœnitentiam admitterentur. *Pœnitentes*, ait Concilium Agathenſe Can. 15. *tempore quo Pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum, & cilicium ſuper caput, a Sacerdote, ſicut ubique conſtitutum eſt, conſequantur.*

66 2. Super Pœnitentes in tertia ſtatione manus, non ſemel, ſed pluries imponebantur. *Omni tempore jejunii*, ait Concil. Carthag. IV. an. 398. *manus Pœnitentibus a Sacerdotibus imponatur.*

67 3. Demum in ipſo Pœnitentiæ exitu imponebantur manus Pœnitentia feliciter defunctis. Hæc autem reconciliatoria impoſitio Epiſcopis reſervata erat de lege communi, ſecundum id Concilii Carthag. II. an. 397. Can. 3. *Reconciliare quemquam in publica Miſſa Presbytero non licet: (Niſi abſente Epiſcopo & neceſſitate cogente*, ait Concil. Carthag. III. Can. 32.)

Quod

Quod autem impoſitioni manuum, ei præcipue quæ fiebat in ſubſtratione, accederet oratio multiplex, docent hæc Laodiceni Concilii verba Canon. 19. *Oportet, poſtquam exierint Cathecumeni, eorum qui Pœnitentiam agunt, fieri orationem, & cum ii ſub manum acceſſerint*, &c. Idem habent Caroli Magni Capitularia Lib. 5. Cap. 62. ubi ſic legere eſt: *Criminalia peccata multis jejuniis & crebris manus Sacerdotum impoſitionibus, juxta Canonum Statuta, placuit purgari, ita ut nemo ſine manus impoſitione Epiſcopi, aut ejus juſſu, al cujus Presbyteri ſe credat eſſe a ſuis facinoribus abſolutum*. Quæ porro tunc temporis recitarentur preces, edocebunt Capita 7. & 8. Lib. 8. Conſtitutionum quæ ſub Clementis nomine prodierunt. De his Morinus Lib. 6. Cap. 8. & 9. 68

## ARTICULUS QUARTUS.

*De peccatis ſolemni Pœnitentiæ obnoxiis.*

UT præſens quæſtio intelligatur, duplex peccatorum genus ſecerni debet. Alia nimirum erant graviſſima, idololatria ſcilicet, homicidium & adulterium, eorumque finitimæ ſpecies, quæ quia a Canonibus ſeveriori ſtudio plectebantur, *Canonica* nuncupata fuere; alia graviа minus, quæ vulgaria dici poſſunt. Utraque vero vel occulta erant, quæ nemine conſcio perpetrabantur, vel notoria ſeu *facti*, quæ pluribus indubie, ſed extrajudicialiter cognita erant, ſeu *juris*, quæ vel a Reo coram judice Eccleſiaſtico aut ſæculari confeſsa erant, vel a teſtibus juridice probata. 69

Conſtat apud omnes canonica peccata eorumque ſpecies, quoties publice innotuerunt, publicæ Pœnitentiæ legibus obnoxia fuiſse, id ad minus indicant nota hæc S. Paciani verba: *Hæc tria crimina, ut baſiliſci alicujus afflatus, ut veneni calix, ut lethalis arundo metuenda ſunt. Quid faciet contemptor Dei*, qui ad idola reverſus eſt? *Quid aget ſanguinarius? Quod remedium capiet fornicator*, &c. 70

Ceterum ſub his primoribus peccatis veluti ſpecies ſub genere continebantur peccata multa, quæ ab iiſdem reipſa non parum diſcrepabant. Sic furtum in intentione violentum, cum nempe paratus erat latro eum quem ſpoliabat interficere, ſi reſiſteret, revocabatur ad homicidium. Sic effoſſio ſepulchrorum, ut inde mortui oſsa tollerentur, pro quadam fornicationis ſpecie habebatur; ut ſcite probat morinus Lib. 5. Cap. 2. num. 13.

Jam ergo duo inquiruntur, 1. an mortalia quæcumque peccata, etiam *canonicis leviora*, ſive occulta, ſive publica Pœnitentiæ publicæ ſubjacerent. 2. Annon ſaltem ei ſubjacerent canonica etiam occulta. De his autem diverſi diverſa opinantur. Nat. Alexander Diſsert. 6. in Hiſt. Eccleſ. ſæculi III. negat quidem mortalia omnia Pœnitentiæ publicæ ſubjacuiſse; ac graviora, ſeu canonica, etiam occulta eadem punita fuiſſe contendit. Eadem eſt Witaſſii opinio quæſt. 5. pag. 708. & apud ipſum Bellarmini Lib. 3. Cap. 14. Valentiæ diſp. 7. q. 9. punct. 2. Petavii ad hæreſ. 49. Epiphanii, Perronii, & Albaſpinæi. In id autem eo lubentius propenderunt multi, quod inde validum in ſecretæ confeſſionis gra-

gratiam argumentum haurirent. Si enim occultis criminibus conſtituta ſit Pœnitentia publica, non utique ratione ſcandali, quod arcanum crimen parere nequit; ſed ratione mandati, ab eo cui occultum crimen occulte detectum erat, impoſiti. De his ſtatuimus ſequentia.

Conclusio I. Non omnia lethalia etiam publica Pœnitentiæ publicæ vel ſolemni antiquitus ſubjacuerunt.

Prob. 1. Si Canonica tantum crimina, idololatria ſcilicet, homicidium & mœchia, & alia quædam quæ ſæculi leges nece plectebant, ſolemni Pœnitentiæ ſubjacuerint, non omnia prorſus eidem obnoxia fuere. Atqui canonica tantum peccata, &c.

71 Prob. min. 1. ex Tertulliano, qui in Libro de pudicit. tria dumtaxat recenſet crimina, quæ Catholici publica Pœnitentia detergerent; Montaniſtæ vero haberent pro irremiſſibilibus. Sic ille Cap. 5. *Adſiſtit idololatres, adſiſtit homicida, in medio eorum adſiſtit & mœchus, pariter de Pœnitentiæ officio ſedent in ſacco, & cinere inhorreſcunt ∴ Quid agis molliſſima & humaniſſima* Catholicorum *diſciplina?* &c. Idem Cap. 7. *etiam intra domum Dei Eccleſiam* admittit *aliqua delicta mediocria, quæ ſtatim ibidem cum gaudio emendationis tranſigantur*, & ideo citra difficile ac diuturnum Pœnitentiæ ſtadium. Atqui hæc inter mediocria erant nonnulla reapſe mortalia. Sic enim ea recenſet Cap. 19. *cui non accidit aut iraſci inique, aut manum immittere, aut facile maledicere, aut temere jurare, aut pacti fidem deſtruere*, &c. Quæ omnia difficile fuerit a gravi excuſare.

72 2. Ex Gregorio Neocæſarienſi, qui quoties de Pœnitentia ſolemni loquitur, nonniſi famoſa tria crimina & eorum ſpecies eidem addicit; ea nempe quæ antea publica Pœnitentia plectebantur, Tertulliani & Cypriani tempore.

73 3. Ex Concilio Illiberitano, quod in octoginta & uno Canonibus ſuis ne unum quidem habet, quo alia quam prædicta tria, vel his affinia peccata, ſolemniter expiari jubeantur. Fatendum quidem Canonibus 73. 74. & 75. Pœnitentiam publicam delatoribus & falſis teſtibus imperari; atque iis etiam qui Miniſtros ſacros accuſant. Quin & Can. 73. delatores in cauſis etiam levibus quinquennali Pœnitentia caſtigari. At id factum, quia hæc peccata ad homicidium quadantenus revocarentur. Laici enim accuſatio vel ad mortem, vel ad proſcriptionem, quæ quoddam eſt mortis genus, tendebat: accuſatio Miniſtri ſacri inferebat mortem canonicam, depoſitionem nimirum, quæ Patrum judicio quædam erat necis ſpecies, ſecundum id Optati Milevitani Lib. 2. contra Parmenian. ubi de Donatiſtis, qui Presbyteros ad ſuam ſectam deficientes deponebant, ſic conqueritur: *vos vivum facitis homicidium. Quid prodeſt quia vivunt homines, & occiſi ſunt honores a vobis?* Demum ipſa etiam in levioribus cauſis delatio, ad homicidium reducebatur, quatenus ex fratrum odio prodibat, & *omnis, qui odit fratrem, homicida eſt*, 1. Joan. 3. Ita Nat. Alexander.

74 Matt. 5. 28. 4. Ex Concilio Neocæſarienſi, ubi Can. 4. *Si quis mulierem concupiſcens propoſuerit cum ea decumbere, & cogitatio ejus non pervenit ad effectum, apparet quod gratia Dei liberatus eſt*. Atqui nec a culpa mortali: *Qui enim viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo;* neque etiam ab omni Pœnitentia; cum peccatum omne ſincera Pœ-

Pęnitentia elui debeat. Ergo a gravi illa Pęnitentia, cui adulterium per
Canones ſubjiciebatur.

5. Ex Conciliis Laodiceno Can. 7. & Niceno Can. 8. in quibus ab 75
hæreſi, gravi prorſus delicto, redeuntes, & manus impoſitione recon-
ciliati, ſuo quique in gradu conſervantur.

6. Ex Baſilio, & Gregorio Nyſſeno, quorum prior Epiſt. ad Am- 76
philochium Can. 14. Poſterior Epiſt. ad Letoium Can. 6. nullas avari-
tiæ, licet ad idololatriam reductibili, pęnas præter effuſam in egenos
liberalitatem, indicunt. Miratur quidem Gregorius, *quomodo* ea labes
*abſque ulla pœnæ medela a Patribus prætermiſſa* ſit: at ſic probat eam im-
munem fuiſſe, non ab omni quidem, quod fieri non potuit, ſed a ſo-
lemni Pęnitentia.

Prob. 2. ex S. Auguſtino: ſic ille, (ut alia præter eam multa, quæ 77
ſolide evolvit Nat. Alexander) Lib. 83. qq. quæſt. 26. *Alia ſunt pecca-* T. 6.
*ta infirmitatis, alia imperitiæ, alia malitiæ. Infirmitas contraria eſt virtuti;* p. 7.
*imperitia contraria eſt ſapientiæ; malitia contraria eſt bonitati. Quiſquis igitur
novit, quid ſit virtus & ſapientia Dei, poteſt exiſtimare quæ ſunt peccata ve-
nialia; & quiſquis novit quid ſit bonitas Dei, poteſt exiſtimare quibus pecca-
tis certa pœna debeatur & hic & in futuro ſæculo. Quibus bene tractatis, pro-
babiliter judicare poteſt, qui non ſint cogendi ad Pœnitentiam luctuoſam & la-
mentabilem, quamvis peccata fateantur; & quibus nulla omnino ſperanda ſit ſa-
lus, niſi ſacrificium Deo obtulerint ſpiritum contribulatum per Pœnitentiam.*
Unde ſic: Eo loci Auguſtinus, non modo ignorantiæ & infirmitatis de-
licta, quæ ſæpe lethalia ſunt, ſed & quædam etiam malitiæ peccata
ſubtrahit luctuoſæ ſeu ſolemni Pęnitentiæ: quandoquidem vult ut eos
inter qui peccata hæc commiſerunt, ſapienter judicetur, quinam Pęni-
tentia illa mulctandi ſint, quinam ab ea eximendi. Atqui peccata hæc
juxta Auguſtinum gravia erant, ut eſſe ſolent. 1. Quia ridiculum eſt in-
quirere an *nulla omnino ſperanda eſſet ſalus* venialium peccatorum reis, niſi
hæc per ſolemnem Pęnitentiam redimerent. 2. Quia S. Doctor illa mali-
tiæ peccata, divinæ contraria bonitati opponit magis *venialibus*, quæ, ut
pote infirmitatis tantum aut imperitiæ, adverſantur dumtaxat *virtuti*
aut *ſapientiæ* Dei. Ergo juxta Auguſtinum non quæcumque gravia pecca-
ta ſubjacebant ſolemni ac luctuoſæ Pęnitentiæ.

Idem liquet ex Cap. 26. Libri de fide & operibus, ubi hæc habet S. 78
Doctor: *Niſi eſſent quædam ita gravia, ut etiam excommunicatione plectenda
ſint, non diceret Apoſtolus: Congregatis vobis & meo ſpiritu* judicavi *tradere
ejuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis*, &c. *Item niſi eſſent quædam
non ea humilitate Pœnitentiæ ſananda, qualis in Eccleſia datur eis qui pro-
prie Pœnitentes vocantur, ſed quibuſdam correptionum medicamentis, non di-
ceret ipſe Dominus: Corripe eum inter te & ipſum ſolum, & ſi te audierit,
lucratus es fratrem tuum. Poſtremo, niſi eſſent quædam, ſine quibus hæc vita
non agitur, non quotidianam medelam poneret in Oratione quam docuit, ut dica-
mus: Dimitte nobis peccata noſtra.* Hic primæ quidem claſſis peccata ex-
communicationi ſubjacent, quæ vero ſecundi ſunt ordinis, abſque Pęni-
tentiæ ſolemnis humilitate ſanantur. Atqui iſthæc etiam peccata reapſe
lethalia ſunt. Opponuntur enim tertiæ peccatorum claſſi, quæ dubio
procul venialia omnia complectitur. Ergo.

79 Prob. Ex S. Leone Epiſt. 2. alias 22. ad Ruſticum Narbon. ubi ſic ad quæſt. 29. de nonnullis qui a gentilibus capti idolothyta manducaverant: *Si convivio ſolo gentilium & eſcis immolatitiis uſi ſunt, poſſunt jejuniis & manus impoſitione purgari: ut deinceps ab idolothytis abſtinentes Sacramentorum Chriſti poſſint eſſe participes. Si autem aut idola adoraverunt, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati ſunt, ad communionem eos niſi per Pœnitentiam publicam non oportet admitti*. Hic ſanctus Pontifex recenſet peccata quæ publicæ Pœnitentiæ ſubjici oportet. Atqui tria tantum commemorat. Et licet idolothytorum comeſtionem, tanquam idololatriæ finitimam annumerare potuiſſet, prout alibi fecit; ejus tamen reos, quia quadam ex neceſſitate peccaſſent, jejuniis tantum & manus impoſitione purgari vult: quæ Pęnitentia, etſi gravis ac grave peccatum indicans, a ſolemni longe lateque diſcrepat.

80 Prob. 4. Ex S. Joanne Climaco, qui gradu 15. Scalæ ſuæ hæc ſcribit: *Vir quidam ſcientiſſimus problema terribile quæſivit ex nobis: Quod, inquiens, peccatum omnibus gravius eſt, homicidio Chriſtique abnegatione exceptis? Cumque illi reſpondiſſem, in hæreſim labi: Et quoniam, inquit, modo Catholica Eccleſia hæreticos quidem, cum hæreſim priorem toto animo repudiaverint atque anathematizaverint, ſuſcipit ad ſanctorum Myſteriorum communionem, & ut idoneos admittit: eum vero qui in fornicationem lapſus fuerit, confitentem, atque peccatum ipſum omnino deſerentem introrſus ſuſcipiens, per annos aliquos eum a venerandis immaculatiſque Myſteriis, ex Traditione Apoſtolica, ſeparare permittit*. Ecce hic grave & graviſſimum eſt crimen in hæreſim labi. Atqui ſcelus illud non ſubjiciebatur ſolemni Pœnitentiæ, quod & conſtat ex ſervata ab Africanis Epiſcopis erga Donatiſtas agendi ratione. Eſto enim alicubi vel aliquando ſeverior viguerit diſciplina: at ſaltem conſtat eam nec ubique nec ſemper obſervatam eſſe. Ergo.

81 Prob. 5. ratione duplici. Et quidem 1. Si quicumque lethaliter peccaverant, ſolemni, quæ, annos multos perdurabat, Pœnitentiæ ſubjacuiſſent; ingens fuiſſet in Eccleſia ſolitudo, tantaque extra ipſam multitudo Pœnitentium, ut ei, annorum aliquot lapſu, ne majores quidem arcæ fuiſſent ſatis. Conſtat enim e Fidelibus innumeros fuiſſe qui graviter peccarent; cum aſſeveret Chryſoſtomus in Antiochena urbe numeroſiſſima, vix centum fore e tot incolarum millibus, qui ſalutis portum appellant: quæ licet ad terrorem exagerate dicta videri poſſint, oſtendunt tamen jam tunc fuiſſe plurimos qui viam latam decurrerent,

82 2. Conſtat, ut deinceps videbimus, Pœnitentiam publicam ſemel tantum impoſitam fuiſſe. Ergo qui ſemel propter occultum ſuperbiæ v. g. vel impuræ cogitationis peccatum Pęnitentiam publicam ſubiiſſet, ſi ſubinde in graviora & canonica peccata proruiſſet, ceterum vitæ tempus ſine ſpe veniæ, niſi in extremo vitæ halitu, ducere debuiſſet. Atqui nemo prudens ſuſpicabitur viguiſſe aliquando in Eccleſia diſciplinam, quæ hinc quidem duritiem Novatianam pene attingat; inde vero fœcunda malorum radix eſſe debuiſſet. Si enim quotidie qui duriorem a Confeſſario repulſam paſſi ſunt, quaſi deſperantes omni ſe flagitiorum cœno immergant; quid non futurum, ſi homini vix forte annos triginta nato penitus occluſa fuiſſet uſque ad mortem reconciliationis janua?

3. Ex

Digitized by Google

3. Ex ſupra probatis, qui Pœnitentiam ſolemnem egerant, nec ad Clerum promoveri, ut pote irregulares; nec militiam ſæcularem amplecti, nec ſi cœlibes matrimonium contrahere, vel ſi jam conjugati, eodem uti poterant. At quis credat mortalibus omnibus ſola etiam cogitatione admiſſis indictam eſſe Pœnitentiam, tot, tamque gravium pœnarum fontem. Quantæ hinc in Eccleſia & Imperio perturbationes? quot, ſub majoris boni prætextu, incontinentiæ in juvenibus? quale confeſſionis odium? Quanta aſperitas jugi, quod lene a Chriſto conſtitutum eſt? 83

Objic. 3. Id Tertulliani Lib. de Pœnitent. Cap. 4. *Omnibus ergo delictis, ſeu carne, ſeu ſpiritu, ſeu facto, ſeu voluntate commiſſis, qui pœnam per judicium deſtinavit; idem & veniam per Pœnitentiam ſpopondit.* Unde ſic: Delicta: *ſpiritu* & *voluntate* commiſſa, dubio procul occulta ſunt. Atqui delicta hæc Pœnitentiæ publicæ ſubjacebant. De hac enim ipſiſſima loquitur Tertullianus toto Libro. De ea nimirum, *quæ de ipſo quoque habitu atque victu mandat, ſacco & cineri incubare.:. Presbyteris advolvi, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere; quam plerique ut publicationem ſui ſuffugiunt;* & quæ tamen *ſecunda eſt & una;* ut conſtat ex Capitibus 8. 9. & 10. Ergo. 84 Cap. 9. Cap. 10.

Reſp. ad 1. neg. min. & dico Tertullianum a Capite 1. ad 7. agere de Pœnitentia quatenus virtute, aut generice ſumpta, & a Cap. 7. ad finem uſque de Pœnitentia publica, licet aliquando ſolam in ea rationem Pœnitentiæ conſideret. Nimirum vero primis ſeptem Capitibus agit Tertullianus, 1. de Pœnitentia quam præcipit Deus: *Bonum eſt,* inquit, *pœnitere, annon? Quid revolvis? Deus præcipit.* Atqui Deus luctuoſam ac publicam Pœnitentiam non præcipit: cum hæc nec olim ſemper, neque nunc in Eccleſia Chriſti vigeat. 2. De Pœnitentia a Cathecumenis Baptiſmum ambientibus adimplenda. *Quidquid ergo,* ait Cap. 6. *mediocritas noſtra ad Pœnitentiam ſemel capeſſendam & perpetuo continendam ſuggerere conata eſt, omnes quidem deditos Domino ſpectat.:. Sed præcipue Noviciolis* iſtis, ſeu Cathecumenis, *imminet, qui cum maxime incipiunt divinis ſermonibus aures rigare.:. Pœnitentiam aſſumunt, ſed includere eam negligunt.* Porro Cathecumeni ſolemnem, quæ ſolis baptizatis competere poterat, pœnitentiam non aſſumebant. 3. De Pœnitentia, quam ſibimet neceſſariam fatetur Tertullianus. *Ergo,* inquit cit. Cap. 7. poſt objecta verba, *Pœnitentia vita eſt cum præponitur morti. Eam tu peccator mei ſimilis, imo me minor (Ego enim præſtantiam in delictis meam agnoſco) ita invade, ita amplexare, ut naufragus alicujus tabulæ fidem.* Atqui nuſquam credidit Tertullianus ſe ad publicam Pœnitentiam adſtringi. 4. Tertullianus Caput 7. ſic orditur: *Huc uſque, Chriſte Domine, de Pœnitentiæ diſciplina ſervis tuis diſcere vel audire contingat, quouſque etiam delinquere non oportet audientibus; vel nihil jam de Pœnitentia noverint, nihil ejus requirant. Piget ſecundæ, imo jam ultimæ ſpei ſubtexere mentionem; ne tractantes de reſiduo auxilio pœnitendi, ſpatium adhuc delinquendi demonſtrare videamur.* Ergo hactenus non differuerat Tertullianus de Pœnitentia, quæ Baptiſmum ſequitur, ſed tantum de antebaptiſmali: hæc autem, publica illa quam in præſenti expendimus, eſſe non potuit. 85

Inſt. 1. Loquitur Cap. 7. Tertullianus de Pœnitentia, ſemel tantum 86

peragenda. Atqui ſola erat Pœnitentia publica, quæ ſemel tantum peragi poſſet. Minor conſtat. Prob. maj. ex his ejuſdem verbis: *Collocavit in veſtibulo Pœnitentiam ſecundam, quæ pulſantibus patefaciat, ſed jam ſemel, quia jam ſecundo*, ſcilicet propter remiſſionem peccatorum jam in Baptiſmo conceſſum; *ſed amplius nunquam, quia proxime fruſtra: non enim & hoc ſemel ſatis eſt?* Et Cap. 8. *Hujus igitur Pœnitentiæ ſecundæ &* UNIUS, *quanto in arcto negotium eſt, tanto operoſior probatio eſt.*

87 Reſp. diſt. maj. Loquitur Tertullianus de Pœnitentia ſemel tantum peragenda, ſed aliam non excludit, C. & excludit aliam quamcumque, N. Itaque ut a peccato tum Cathecumenos, tum & baptizatos deterreat Tertullianus, unam utriſque Pœnitentiam exhibet. Cathecumenis quidem per hæc Capitis 6. verba: *Nemo ſibi aduletur, quia inter Auditorum tyrocinia deputatur, quaſi eo etiam nunc ſibi delinquere liceat* ∴ *Non ideo abluimur, ut delinquere deſinamus, ſed quia deſiimus.* Baptizatis autem in objecto textu, verum ut citata mox Capitis 6. verba non excludunt *Pœnitentiam ſecundam*, pro baptizatis: ſic nec aliam privatam pro iiſdem baptizatis excludunt, quæ de publicæ Pœnitentiæ unitate ſcribit Tertullianus: unde ſicut Cathecumeni, ante Baptiſmum ad priora quæ jam defleverant peccata, reverſi, iis per novam Pœnitentiam medebantur, licet id expreſſe non dicat Tertullianus: ſic & qui poſt Baptiſmum pluries deliquerant, pluries, juxta inſtitutionem Chriſti, Pœnitentia renovari poterant, licet id diſertim non exprimat Tertullianus. Stante igitur Tertulliani textu haud neceſſum eſt ut una tantum admittatur ſpecies Pœnitentiæ, cui peccata quæcumque etiam occulta ſubjacuerint.

88 Cur autem, cum duplex eſſet poſt Baptiſmum ſpecies Pœnitentiæ, publicam ſolum aut pene ſolum attigerit Tertullianus; ratio hæc reddi poteſt, quod ei potiſſimum Pœnitentiæ immorari voluerit, quæ ſpecialem cum Baptiſmo ſimilitudinem habet. Talis porro eſt publica Pœnitentia. Namque 1. ſicut unus eſt Baptiſmus, qui ſemel tantum datur; ſic & una erat, quæ ſemel tantum concedebatur, Pœnitentia publica. 2. Sicut Baptiſmus remedium erat, per quod Deo reconciliabantur Cathecumeni, qui olim infideles iis ut plurimum ſe vitiis inquinaverant, quæ recenſet Paulus Rom. 1. v. 23. & ſeq. ſic & Pœnitentia publica remedium erat, quo Deo reconciliabantur Baptizati in gravia ac ſcandaloſa prolapſi. 3. Quia ſicut per Baptiſmum Cathecumenis egregie diſpoſitis peccata omnino quoad culpam & quoad pœnam dimittebantur; ſic & pari modo iis qui univerſos Pœnitentiæ labores acriter decurriſſent, remitti non immerito præſumebantur. Ita Simmonet pag. 582.

89 Inſt. 2. Tertullianus cit. Cap. 7. hæc loquitur: *Piget ſecundæ, imo jam ultimæ ſpei ſubtexere mentionem* ∴ *Sed enim pervicaciſſimus hoſtis ille* ∴ *tunc maxime ſævit, cum hominem plene ſentit liberatum* ∴ *Itaque obſervat, ſi qua poſſit aut oculos carnali concupiſcentia ferire, aut animam illecebris ſæcularibus irretire, aut fidem terrenæ poteſtatis formidine evertere* ∴ *Hæc igitur venena ejus providens Deus* ∴ *collocavit in veſtibulo Pœnitentiam ſecundam*, &c. Unde ſic: Secunda, de qua eo loci Tertullianus, Pœnitentia, eſt indubie publica. Atqui hæc unicum eſt remedium peccatis omnibus quæ diabolo inſtigante committuntur; proinde etiam occultis.

90 Reſp. neg. min. Neque enim loquitur Tertullianus de peccatis quibuslibet, ſed

ſed de iis tantum quæ ex oculorum concupiſcentia, aut tyrannicæ pote-
ſtatis formidine originem ducunt, id eſt, de fornicatione, adulterio &
idololatria. Hinc non indefinite dicit: *Omnia igitur venena ejus* providens
Deus; ſed reſtricte: *Hæc igitur venena ejus*. Iis porro verbis certum dum-
taxat exprimitur peccati genus, quod Pœnitentia publica dilectum eſſe
non inficiamur. Ita Pariſienſis Profeſſor.

Inſt. 3. Remedium Dei tam late patere debet, quam venenum diabo- 91
li. Atqui, juxta Tertullianum, Pœnitentia publica eſt remedium Dei,
omnia vero peccata ſunt venena diaboli. Ergo peccata omnia per Pœ-
nitentiam publicam ſanari debuerunt.

Reſp. diſt. min. Pœnitentia publica eſt remedium Dei, ſed non ſolum, 92
C. ſolum prorſus, N. Se enim habet Pœnitentia publica in ratione re-
medii, ut peccata in ratione veneni. Atqui peccata quæ ex carnis ille-
cebris, oculorum concupiſcentia, & terrena formidine oriuntur, non ſunt
ſola diaboli venena. Ergo nec Pœnitentia publica formaliter ut talis, eſt
unum peccati cujuſlibet remedium; ſed prout *Pœnitentia*, omnibus deli-
ctis medetur; prout autem *publica* gravioribus quibuſdam.

Inſt. 4. Ex conceſſis, ſecunda Pœnitentia, juxta Tertullianum, eſt 93
Pœnitentia publica. Atqui Pœnitentia hæc unicum erat ex Tertulliani
mente remedium cujuſlibet peccati, non tantum idololatriæ, adulterii,
&c. Prob. min. ex his ejuſdem verbis Cap. 7. & 8. *Verum non ſtatim ſuc-
cidendus aut ſubruendus eſt animus deſperatione, ſi ſecundæ quis Pœnitentiæ
debitor fuerit .:. Offendiſti, ſed reconciliari adhuc potes .:. Id ſi dubitas, evol-
ve quæ Spiritus Eccleſiæ dicat: Deſertam dilectionem Epheſiis imputat. Stu-
prum & idolothytorum eſum Thyatirenis exprobrat: Sacerdos non plenorum ope-
rum incuſat .:. Laodicenos fidentes divitiis objurgat; & tamen omnes ad Pœni-
tentiam commovet*, &c. Hic porro & deſerta dilectio, & opera non ple-
na, & divitiarum amor eadem plectuntur Pœnitentia, qua ſtuprum, &
idolothytorum comeſtio.

Reſp. 1. ex his Tertulliani verbis pari facilitate deductum iri levia 94
etiam delicta Pœnitentiæ publicæ ſubjacuiſſe. Veniale enim erat pecca-
tum Angeli Epheſii, quem Apocal. 2. 4. redarguit Deus, *deſertæ* ſuæ pri-
mæ *dilectionis*: cum ceteroqui *opera* ipſius, *laborem*, *patientiam* & zelum
contra malos impenſe commendet ibid. v. 2. Id autem vel a Tertulliani
mente alienum eſt, vel nullius in præſens momenti eſt auctoritas Ter-
tulliani.

Reſp. 2. diſt. Pœnitentia ſecunda eſt Pœnitentia publica, ſed quan- 95
doque a Tertulliano ſub ſola Pœnitentiæ ratione conſiderata, C. ſpectata
ſemper ut eſt publica, N. Itaque agit potiſſimum Tertullianus a Capite
7. ad finem uſque Libri de Pœnitentia publica; ſed ei non pauca ad-
miſcet quæ Pœnitentiam in genere ſpectant: id autem maxime facit in
objecto textu, ubi quo certum ac felicem Pœnitentiæ ſucceſſum exhibeat,
varia Apocalypſeos exempla percurrit, in quibus variorum, etiam le-
vium delictorum reos *ad Pœnitentiam convocat* Deus *ſub comminationibus*:
qui profecto *non comminaretur non Pœnitenti*, *ſi non ignoſceret Pœnitenti*.
Quod autem peccata quædam a Pœnitentia publica ſubtraxerit Tertullia-
nus, liquet ex citato Cap. 19. Libri de Pudicitia.

Inſt. 5. Tertullianus Cap. 10. citati Libri de Pœnitent. ſic loquitur: 96

*Pleroſque tamen hoc* Pœnitentiæ publicæ *opus ut publicationem ſui aut ſuffugere, aut de die in diem differre præſumo, pudoris magis memores quam ſalutis.* Quaſi vero, *ſi quid humanæ notitiæ ſubduxerimus, proinde & Deum celabimus?* ∴ *An melius eſt damnatum latere, quam palam abſolvi?* Atqui hic publicæ Pœnitentiæ occulta etiam peccata ſubjicit Tertullianus: Ea nimirum, quæ celata nihil afferebant pudoris, quod in publica non quadrat; cum iſthæc ſolo facto infamiam aſpergant.

97 Reſp. neg. min. vel enim de ſecreta confeſſione loquitur Tertullianus, a qua conſtat abſtinere plurimos ex malo pudore: vel ſi de Pœnitentia publica, vere ait verecundiam in cauſa eſſe, cur plures etiam publice rei ab ea deterreantur. Male ſiquidem in objectione ſupponitur, nullam fuiſſe erubeſcendi cauſam in criminibus, coram iis quibus aliunde nota erant confitendis, cum ea præſertim humiliatione quæ Pœnitentiæ publicæ annexa erat. Ideo autem dicit Tertullianus: *An melius eſt damnatum latere*; quia moraliter loquendo in numeroſa præſertim civitate, nuſquam adeo publica ſunt crimina, ut non pluribus vel ignota ſint, vel dubia. Quin & jam cognitis accedebat publicitas longe major ex publica eorum coram omnibus declaratione: ſicque, ut ſæpe in judiciis poſt reorum confeſſionem, notoria fiebant, quæ antea latere dicebantur.

98 Objic. 2. Origenes Hom. 2. in Pſal. 37. hæc habet: *Si ſit aliquis ita fidelis, ut ſi quid conſcius ſit ſibi, procedat in medium, & ipſe ſui accuſator exiſtat: hi autem qui futurum Dei judicium non metuunt, hæc audientes* ∴ *deteſtari incipiant eum, quem antea admirabantur, & ab amicitiis recedant ejus qui delictum ſuum noluit occultare*, &c. Atqui hic publica habetur delicti maxime occulti confeſſio; cum ante confeſſionem admirationi foret is qui confeſſus, amicorum vituperia incurrit.

99 Reſp. diſt. maj. Publica habetur confeſſio, ſed ex devotionis ſenſu, non ex neceſſitatis lege, C. Publica habetur confeſſio & prorſus neceſſaria, N. Non enim dicit Origenes neceſſum eſſe, ut qui ſibi conſcius ſit peccati, in medium procedat ſe accuſaturus; ſed eum laudat, qui *ita fidelis eſt*, ſeu fide & humilitate plenus, ut ſe ipſum palam accuſet. Neque id Fidelium arbitrio permittit Origenes, ſed fieri vult ex judicio prudentis Medici, qui, inquit, *ſi præviderit talem eſſe languorem tuum, ut in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat & curari*, &c. id & quidem ex *multa deliberatione* permittat.

100 Objic. 3. Cyprianus Epiſt. 9. ſic loquitur: *Cum in minoribus peccatis agant peccatores Pœnitentiam iſto tempore, & ſecundum diſciplinæ ordinem ad Exomologeſim veniant, & per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri jus communicationis accipiant, nunc crudo tempore*, ſeu ſtatim *ad communionem admittantur*. Atqui hic minora peccata, proinde nec idololatriæ vel homicidii, Pœnitentiæ publicæ ſubjacent.

101 Reſp. diſt. min. Minora peccata comparate ad idololatriam, C. Minora, id eſt, gravia quæcumque etiam non canonica, N. Per *minora delicta* intelligit Cyprianus fornicationem, homicidium & utriuſque manifeſtas ſpecies; quæ cum fixa jam lege Pœnitentiæ publicæ ſubjicerentur, miratur S. Martyr, quod qui furente Deciano æſtu in idololatriam, ſummum omnium crimen, miſere proruiſſent, publicam Pœnitentiam, ob Confeſſorum libellos, effugere niterentur. Id ipſum, ſed apertius, repetit

Epiſt.

Digitized by Google

Epiſt. 11. *Cum*, ait, *in minoribus delictis*, quæ *non in Dominum* immediate *committuntur*, ut idololatria, *Pœnitentia agatur juſto tempore: quanto magis in his* GRAVISSIMIS ET EXTREMIS DELICTIS *caute omnia & moderate ſecundum diſciplinam Domini obſervari oportet*. Ita Nat. Alexander, Witaſſius, &c.

Inſt. 1. Cyprianus Lib. de Lapſis peractam de ipſis etiam cogitationi- 102
bus Pœnitentiam aperte indicat his vocibus: *Quanto & fide majores, & timore meliores ſunt, qui quamvis nullo ſacrificii aut libelli facinore conſtricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt ∴ Exomologeſim conſcientiæ ſuæ faciunt ∴ ſalutarem medelam parvis licet & modicis vulneribus exquirunt*. Hic S. Doctor non ſecretam, quæ mirandi nihil habuiſſet, ſed publicam Exomologeſim laudat. Atqui erat hæc occultiſſimo cogitationis peccato.

Reſp. diſt. min. Erat hæc de occultiſſimo peccato, ſed ex pietate pa- 103
lam fiebat, non ex neceſſitate, C. ex neceſſitate, N. Vide quæ ad ſimilem objectionem dixi num. 99.

Inſt. 2. Cyprianus eos, qui *modicis* ſolius cogitationis *vulneribus ſaluta-* 104
*rem* in Exomologeſi *medelam exquirunt*, id facere ait, quia ſciant *ſcriptum eſſe, Deus non irridetur*. Sed quod fit ne Deus irrideatur, ex neceſſitate fit.

Reſp. diſt. maj. Ait id eos facere quantum ad aliquid, quia Deus non 105
irridetur, C. quantum ad omnia, N. In ejuſmodi Pœnitentium actione duo erant, confeſſio videlicet apud Sacerdotem, de mala quam habuerant cogitatione; & hujus poſtmodum cogitationis confeſſio publica, ejuſque comes publica Pœnitentia. Primum fiebat ob ſancitam a Deo qui non irridetur, confeſſionis legem. Secundum erat opus ſupererogationis, quod eo plus commendat Cyprianus, quo minus ulla lege præceptum erat.

Objic. 4. Ancyranii PP. Can. 20. Pœnitentiæ publicæ ſubjiciunt mulieres 106
*quæ fornicantur, & partus ſuos necant, vel utero conceptos excutiunt*: Eos item qui cum brutis coierint. Atqui crimina hæc occultiſſima erant: alioqui ſevere Imperatorum gladio plectenda.

Reſp. crimina de quibus hic ſermo eſt, cognita fuiſſe, ut ſimilia quo- 107
tidie innoteſcunt, licet ad Magiſtratus, ne quid inde ſontibus eveniat mali, ex charitate non deferantur. Et vero quis credat ob occultiſſimum crimen in ſola confeſſione declaratum, hominem excommunicatum fuiſſe.

Objic. 5. Auguſtinus Lib. 1. de Symbolo ad Cathecumenos Cap. 7. ſic 108
ſcribit: *Propter omnia peccata Baptiſmus inventus eſt: propter levia ſine qui-* T. 6. p.
*bus eſſe non poſſumus oratio inventa. Quid habet oratio: Dimitte nobis debita* 554. G.
*noſtra*, &c. *Semel abluimur Baptiſmate, quotidie abluimur oratione. Sed nolite illa committere, pro quibus neceſſe eſt ut a Chriſti corpore ſeparemini ∴ Illi enim quos videtis agere Pœnitentiam, ſcelera commiſerunt ∴ Nam ſi levia peccata ipſorum eſſent, ad hæc quotidiana oratio delenda ſufficeret. Ergo tribus modis dimittuntur peccata in Eccleſia, in Baptiſmate, in oratione, in humilitate majoris Pœnitentiæ.*

Serm. 352. alias Hom. 27. inter 50. num. 7. *Triplicem* Pœnitentiæ *con-* T. 5. p.
*ſiderationem in ſancta Scriptura eſſe propoſui: illa prima competentium eſt & ad* 1369.
*Baptiſmum venire ſitientium ∴ Eſt alia quotidiana, quam* oſtendimus *in oratio-* C. D.
*ne quotidiana. Reſtat Pœnitentiæ tertium genus ∴ Eſt Pœnitentia gravior atque lu-*



Digitized by Google

*Ibid. n. 8.* *luctuoſior, in qua proprie vocantur in Eccleſia Pœnitentes, remoti etiam a Sacramento Altaris*, &c.

Ex his ſic: Pœnitentia luctuoſa & gravis, cui ſubjacent qui proprie in Eccleſia Pœnitentes vocantur, eſt indubie publica. Atqui huic, Auguſtino teſte, olim mortalia quæcumque, in Africanis ſaltem Eccleſiis, ſubjiciebantur. Scilicet enim, juxta S. Doctorem, peccata tribus dumtaxat modis in Eccleſia dimittebantur, Baptiſmo nimirum, oratione, & majori Pœnitentia. Atqui mortalia baptizatorum peccata, nec Baptiſmo ſanari poterant, quia non iteratur; nec oratione, quæ pro levibus ſolis inſtituta eſt. Reſtat ergo ut ſola luctuoſa Pœnitentia diluerentur.

109 Reſpondent aliqui diſt. min. Mortalia quæcumque Pœnitentiæ huic publicæ ſubjiciebantur, quatenus erat ſeparatio a *Sacramento Altaris*, C. Quatenus omnes ſolemnis Pœnitentiæ gradus complectebatur, N. Solutio hæc mihi primum venerat in mentem Auguſtinum legenti, eaque ex poſtremis ejus verbis non ægre deducitur. At dubium videri poſſit, 1. an ſola Euchariſticæ communionis privatio, quæ nec infrequens erat, nec diu durare poterat quantum ad eos, qui ex ſola, ſtatimque deplorata fragilitate peccaſſent; ſufficiat ad *gravem* illam, *luctuoſam* & *majorem Pœnitentiam*, de qua loquitur Auguſtinus. 2. An reipſa quodcumque mortale indicta per Sacerdotem Euchariſtiæ privatione plecteretur. Id enim, tametſi frequenter evenire potuit, difficile eſt, ut ſemper fuerit obſervatum. 3. Quia generatim ſtatuunt Patres Pœnitentiam majorem & luctuoſam ſemel tantum impoſitam fuiſſe: id autem ſimpliciter falſum erit, ſi privatio Euchariſticæ communionis ad Pœnitentiæ luctuoſæ conſtitutionem ſufficiat. Quoties enim contingit lethaliter pluries in vita delinquere? Verum de his, quæ nec mihi invicta videntur, penes alios eſto judicium. Interim

110 Reſp. cum Nat. Alexandro ad 1. neg. min. Ad 2. neg. maj. Dum enim tria dolendi peccati remedia enumerat Auguſtinus, quartum, in ſecreta Pœnitentia poſitum, non excludit. Imo iſtud exhibet in Libro de fide & operibus Cap. 26. ubi peccata bini generis diſtinguit; alia, quæ, quia graviora, *excommunicatione plectenda ſint*; alia non *ea humilitate Pœnitentiæ ſananda, qualis in Eccleſia datur eis qui proprie Pœnitentes vocantur; ſed quibuſdam correptionum medicamentis*; non utique correptionum, quæ fraternæ dicuntur; cum ad iſtas ii etiam teneantur, qui peccata remittere non valent; ſed correptionum quæ a Sacerdote fiunt per claves; quæque iis ſolum conceſſæ ſunt, ad quos poſt hæc verba: *Corripe illum inter te & ipſum ſolum*, dixit Chriſtus: *Amen dico vobis: Quæcumque alligaveritis ſuper terram*, &c.

Confirm. tum ex ſcopo Auguſtini, qui totus in eo eſt, ut quos alloquitur Cathecumenos a peccatis deterreat; ad quod utique conducebat luctuoſæ Pœnitentiæ, non alterius multo facilioris, commemoratio; tum quia S. Doctor vel in eo qui objicitur loco luctuoſam hanc Pœnitentiam gravioribus tantum peccatis indictam eſſe ſubinſinuat his verbis: *Illi quos videtis agere Pœnitentiam, ſcelera commiſerunt, aut adulteria, aut immania facta: inde agunt Pœnitentiam*. Porro ſi peccata minus gravia, etiam occulta, Pœnitentiæ majori ſubjacuiſſent, id ſane ad majorem Neophytorum terrorem non omiſiſſet Auguſtinus.

Idem

Idem patet ex Serm. 352. ubi poſt objecta verba ſic proſequitur S. Præſul: *Illa vero Pœnitentia luctuoſa eſt, grave vulnus eſt: adulterium forte commiſſum eſt, forte homicidium, forte ſacrilegium, gravis res, grave vulnus,* &c. Ut quid porro ad homicidium, & ſacrilegia, rara ſane peccata, confugit Auguſtinus, ſi detractio, ebrietas, uſura, aliæque id genus fraudes majori Pœnitentia mulctabantur? Plus terret qui a conſuetis & familiaribus, quam qui ab extraordinariis argumentatur. T. 5. p. 1370. G.

111 Inſt. 1. Auguſtinus citat. Cap. 7. Lib. de Symbolo, ſic habet: *Nam ſi levia peccata ipſorum eſſent, ad hæc quotidiana oratio delenda ſufficeret*. Unde ſic: Iis, de quibus Pœnitentia agebatur, peccatis levia tantum opponit Auguſtinus. Atqui lethalia omnia levibus ſolis opponuntur. Ergo de lethalibus omnibus agebatur Pœnitentia.

112 Reſp. diſt. maj. Levia tantum opponit explicite & formaliter, C. implicite, N. Equidem duas tantum peccata poſt Baptiſmum commiſſa dimittendi rationes primo intuitu admittere videtur Auguſtinus, aliam in oratione Domini, aliam in majori Pœnitentia. Neque id mirum, cum loqueretur & coram Cathecumenis, quos propoſita ſeverioris Pœnitentiæ forma a peccato avocari oportebat; & coram infidelibus, qui ſecretiora Religionis noſtræ arcana celandi erant. Verum ſi verba ejus penitius inſpiciantur, haud difficile apparebit eum quædam admiſiſſe peccata, quæ nec venialia forent, nec Pœnitentiæ ſolemni obnoxia. Qui enim inter poſtrema hæc ſolum ea recenſet quæ immania ſunt, qui alibi gravia admittit peccata quæ excommunicatione plectenda non ſint; ille, plus vel minus implicite, peccata quædam ceteroqui gravia Pœnitentiæ publicæ ſubtrahit. Atqui Auguſtinus, &c.

113 Inſt. 2. Auguſtinus citato ſæpius Serm. 351. *Tres*, inquit, *ſunt actiones Pœnitentiæ* . ˙ . ˙ *Una eſt quæ novum hominem parturit, donec per Baptiſmum omnium præteritorum fiat ablutio peccatorum* . ˙ . ˙ *Altera vero eſt, cujus actio per totam iſtam vitam, qua in carne mortali degimus, perpetuæ ſupplicationis humilitate ſubeunda eſt* . ˙ . ˙ *Tertia actio eſt Pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis ſubeunda eſt, quæ Legis Decalogus continet, & de quibus Apoſtolus ait: Quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non poſſidebunt*. Unde ſic: Tertia illa Pœnitentia, de qua loquitur Auguſtinus, eſt Pœnitentia publica. Atqui tertiæ huic Pœnitentiæ ſubjacebant non immania tantum, ſed & mortalia omnia. Ea nimirum omnia quæ continet Decalogus. Ergo.

114 Reſp. neg. maj. Eo enim loci agit Auguſtinus de Pœnitentia clavium, ſeu hæc publica ſit, ſeu privata. Nimirum quoſdam impetit, qui ad claves confugere detrectabant, quia ſe, ut noſtri nunc Calviniſtæ, per ſolam fidem ſalvos fore confidebant. En ipſius verba: *Implicatus ergo quis tam mortiferis vinculis peccatorum, detrectat, aut differt, aut dubitat confugere ad ipſas claves Eccleſiæ, quibus ſolvatur in terra, ut ſit ſolutus in cælo: & audet poſt hanc vitam, quia tantum Chriſtianus dicitur, ſalutem aliquam* ſibi *polliceri*. En generatim neceſſitatem clavium & Pœnitentiæ. Hæc porro Pœnitentia alia erat ſolemnis, alia non item, teſte ipſo ibidem Auguſtino. Sic enim infra proſequitur: *Judicet ergo ſe ipſum homo* . ˙ . ˙ *& cum ipſo in ſe protulerit ſeveriſſimæ medicinæ ſententiam, veniat ad Antiſtites*, & ab illis *accipiat ſatisfactionis ſuæ modum* . ˙ . ˙ *Ut ſi peccatum ejus non ſolum in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo eſt* T. 5. p. 1358. G.

*alio-*

*aliorum: atque expedire utilitati Eccleſiæ videbitur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis, agere Pœnitentiam non recuſet*. Ubi non geminam tantum cum Nat. Alexandro, ſed triplicem per claves Pœnitentiam mihi deprehendere videor; ſolemnem & gradualem, quæ in conſpectu *totius plebis*; non ſolemnem, ſed tamen quadantenus publicam, quæ *in notitia multorum*; ſecretam demum quæ privatim agebatur, cum peccatum *in ſolo* Pœnitentis *malo* erat. Ergo in Africa duplex erat peccatorum genus, quæ Pœnitentiæ ſolemni non ſubjacebant.

115 Inſt. 3. ex Auguſtino ibid. neceſſum eſt ut peccator quilibet *ſe indignum judicet participatione corporis & ſanguinis Domini; ut qui ſeparari a regno cœlorum timet per ultimam ſententiam ſummi judicis, per Eccleſiaſticam diſciplinam a Sacramento cœleſtis panis interim ſeparetur*. Unde ſic: Publica eſt Penitentia, in qua Pœnitens per Eccleſiaſticam diſciplinam a ſacra Menſa ſeparatur. Atqui ex Auguſtino ſeparatio hæc mortalibus omnibus debita erat. Ergo & omnibus debita erat Pœnitentia publica.

*Ibid. p. 1356. G.*

116 Reſp. neg. maj. Non enim ad publicam Pœnitentiam ſatis eſt, ut quis ab Euchariſtia juxta ſanctas Eccleſiæ leges ſeparetur; alioqui vigeret etiamnum Pœnitentia publica; cum peccatores multi quotidie ad tempus a ſacra ſynaxi ſeparentur: ſed neceſſum eſt ut ab ea per publicam Judicis in exteriori foro pronuntiantis ſententiam removeatur. Atqui non erat hæc conditio illorum de quibus in objecto textu loquitur Auguſtinus. Hi enim tantum ex ſecretis Confeſſarii monitis abſtinebant ab Euchariſtia: imo ſe ipſos ab ea jam coram Deo excluſerant. Unde ibid. Auguſtinus: *In* hac *ergo Pœnitentia majorem quiſque in ſe ſeveritatem debet exercere; ut a ſe ipſo judicatus non judicetur a Domino .·. Aſcendat itaque homo adverſum ſe, tribunal mentis ſuæ*.

Confirm. Quiſquis a Menſa Domini juridice ſeparatus erat, ab ipſa per Eccleſiæ Miniſtros prohibitus fuiſset, ſi ſacrilege ad eam accedere tentaſſet. Atqui is de quo loquimur peccator, ſi ſpreta conſcientiæ voce ad Euchariſtiam acceſſiſset, a nemine potuiſset repelli; ſecundum id Auguſtini Serm. 351. *Nos vero a communione quemquam prohibere non poſſumus .·. niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo .·. judicio convictum*.

117 Inſt. 4. Conſiſtentes vere erant e numero Pœnitentium. Sed qui quomodocumque a Menſa ſacra arcebantur, erant inter Conſiſtentes.

118 Reſp. cum doctiſ. Tournely diſt. erant e numero Pœnitentium, cum alios Pœnitentiæ gradus, ſubſtrationis potiſſimum, emenſi erant, C. erant ratione Conſiſtentiæ ſolius, N. Conſiſtentia enim non tam Pęnitentia erat, quam finis Pœnitentiæ. Et vero Pœnitentia nonnihil importabat infamiæ; unde & ei annexa erat irregularitas: nihil vero habebat infamiæ Conſiſtentia: cum ei addicerentur adulteræ mulieres, ne infamiam ſubirent: imo nec dubium quin lapſi graviter Sacerdotes a ſacris Myſteriis omnino ſaltem ad tempus abſtinerent. Atqui tamen Sacerdotes publicæ Pœnitentiæ obnoxii non erant. Ergo.

119 Objic. 5. Gennadius Maſſilienſis qui an. 490. florebat, in Lib. de Dogmat. Eccleſiaſt. Cap. 23. poſtquam adhortatus eſt ad ſuſcipiendam ſingulis Dominicis Euchariſtiam, hæc ſubdit: *Sed hoc de illo dico, quem capitalia & mortalia non gravant. Nam, quem mortalia crimina poſt Baptiſmum commiſſa premunt, hortor prius Pœnitentia publica ſatisfacere .·.·. Sed &*

*Apud Aug. T. 8. Edit. nov.*

*ſecre-*

*ſecreta ſatiſfactione ſolvi mortalia crimina non negamus; ſed mutato prius habitu & confeſſo Religionis ſtudio*. Ergo, juxta Gennadium, duplex tantum erat expiandorum criminum via; alia quidem in Pœnitentia ſolemni, alia in Religioſi habitus ſuſceptione.

Reſp. neg. conſeq. Conſulit enim Gennadius Pœnitentiam publicam 120
pro mortalibus peccatis, ut quid conveniens; at non imponit ut quid neceſsarium. *Hortor*, inquit, non præcipio. Poſteriora autem ejus verba, non de exteriori habitus mutatione, vel profeſſione religioſa intelliguntur, uti ſubindicat Witaſſius; ſed de converſione morum: *Mutatio*, inquit, *prius* morum *habitu*, *& confeſſo religionis*, ſeu pietatis *ſtudio per vitæ correctionem, & jugi, imo perpetuo luctu; ita dumtaxat ut contraria pro iis quorum pœnitet, agat, & Eucharistiam omnibus Dominicis diebus ſupplex* ac *ſubmiſſus, ad mortem uſque percipiat*.

Objic. 7. S. Cæſarius Arelatenſis, qui circa an. 499. diem clauſit, Ho- 121
mil. 1. mortalia quæcumque baptizatorum peccata publicæ Pœnitentiæ immiſericorditer addicit. Hæc ille: *Si levia ſunt fortaſſe delicta*; *v. g. ſi homo in ſermone, vel in aliqua reprehenſibili voluntate, ſi oculo peccavit aut corde; verborum & cogitationum maculæ quotidiana oratione curandæ, & privata compunctione terendæ ſunt* ∴ *Si vero quiſque conſcientiam ſuam interrogans, facinus aliquod capitale commiſit; aut ſi fidem ſuam falſo teſtimonio expugnavit ac prodidit, aut ſacrum veritatis nomen perjurii temeritate violavit; ſi veram Baptiſmi tunicam & ſpecioſam virginitatis boloſericam cœno commaculati pudoris infecit; ſi in ſemetipſo novum hominem nece hominis occidit; ſi per augures & divinos, atque incantatores, captivum ſe diabolo tradidit: hæc & ejuſmodi commiſſa expiari penitus communi & mediocri, licet ſecreta, ſatisfactione non poſſunt: ſed graves cauſæ graviores & acriores cauſas requirunt, ut qui cum plurimorum afflictione ſe perdidit, ſimili modo cum plurimorum afflictione ſe redimat*. Atqui hic peccata quæcumque, præter levia, publicæ Pœnitentiæ ſubjiciuntur.

Reſp. neg. min. 1. quia levia inter peccata Cæſarius non pauca re- 122
cenſet, quæ licet comparate ad *capitalia facinora* dici levia poſſint, abſolute tamen ſunt gravia. In exemplum enim delictorum levium affert peccata omnia, quæ *ſermone*, quæ *oculo*, quæ *corde* committuntur: Ex iis autem quot ſunt vere mortalia! Neque id ſolius Cæſarii proprium eſt; cum, ut ſolide probat Bagotius Diſsert. 1. de Pœnit. Cap. 7. Sect. 3. pag. mihi 109. & ſeq. Tertullianus, Cyprianus, Pacianus, Auguſtinus, &c. venialia plerumque non gravibus, ſed gravioribus oppoſuerint. 2. Quia ne quidem *capitalia facinora*, in ſe tantum ſpectata, publicæ Pœnitentiæ ſubjicit Cæſarius, ſed tunc dumtaxat, quando *cum plurimorum afflictione* commiſsa ſunt; & ideo *cum plurimorum ædificatione* redimi debent. Porro non negamus graviora peccata publice commiſsa publicæ cuipiam Pœnitentiæ ſubjacuiſse. Quin & fieri potuit ut Cæſarii tempore plura eidem Pœnitentiæ, forte quia jam longe remiſſiori, ſubjicerentur delicta, quam ævo Gregorii & Baſilii.

Inſt. 1. Idem Cæſarius poſtquam peccata diſtinxit in capitalia & *mi-* 123
*nuta*, ſeu venialia; & iſtorum remedia propoſuit, ſic loquitur de capitalium expiatione: *Pro capitalibus vero criminibus non hoc ſolum ſufficit, ſed addendæ ſunt lacrymæ, & rugitus & gemitus, continuata & longo tempo-*

*tempore procraſtinata jejunia, largiores eleemoſynæ .·.· ultro nos ipſos a communione Eccleſiæ removentes, in luctu & triſtitia multo tempore permanentes, & Pœnitentiam etiam publice agentes; quia juſtum eſt, ut qui cum multorum deſtructione ſe perdidit, cum multorum ædificatione ſe redimat*. Atqui in eo textu & publica exhibetur Pęnitentia, & hæc mortalibus quibuslibet indicitur.

124 Reſp. neg. min. Vel enim loquitur S. Doctor de Pęnitentia publica ſponte ſuſcepta, quod innuunt verba hæc: *Utro nos ipſos a communione Eccleſiæ removentes;* Vel publicam pro peccatis in genere mortalium gravioribus & publicis Pęnitentiam injungit; quia *juſtum eſt ut qui cum multorum deſtructione ſe perdidit, cum multorum ædificatione ſe redimat*.

125 Inſt. 2. Cæſarius ibidem inter peccata publicæ Pęnitentiæ obnoxia recenſet *ſuperbiam, invidiam, avaritiam, iracundiam, ſi longo tempore teneatur, ebrietatem, ſi aſſidua ſit, & detractionem*. Atqui peccata hæc, gravia quidem ſunt, ſed non graviora. Ergo.

126 Reſp. neg. maj. Neque enim expendit eo in loco Cæſarius quæ peccata publicæ Pęnitentiæ ſubjaceant: ſed agit adverſus aliquos, qui falſo ſibi perſuadebant mortalia crimina Purgatoriis ignibus dilui poſſe citra Pęnitentiam præviam. *Multi ſunt*, ait, *qui lectionem iſtam* 1. Corint. 13. Si quis ſuperædificat, &c. ipſe ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem, *male intelligentes, ſalva ſecuritate decipiuntur, dum credunt, quod* capitalia ipſorum *peccata per ignem tranſitorium poſſunt purgari, & ipſi poſtea ad vitam æternam pervenire. Intellectus iſte, Fratres cariſſimi, corrigendus eſt.·.· Illo enim tranſitorio igne .·.· non capitalia, ſed minuta peccata purgantur.·. Breviter dicemus quæ illa ſint capitalia: Sacrilegium, homicidium, adulterium, falſum teſtimonium, furtum, rapina, ſuperbia, invidia, avaritia, &, ſi longo tempore teneatur, iracundia, ebrietas, ſi aſſidua ſit, & detractio, in eorum numero computantur. Quicumque enim aliqua de illis peccatis in ſe dominari cognoverit, niſi digne, ſi habuerit ſpatium, longo tempore Pœnitentiam egerit, & largas eleemoſynas erogaverit .·.· illo tranſitorio igne, de quo dixit Apoſtolus, purgari non poterit, ſed æterna illa flamma ſine ullo remedio cruciabitur*. Ergo docet quidem Cæſarius gravia peccata gravi egere Pęnitentia, ſed num hæc publica eſſe debeat, eo ſaltem in loco non expendit.

Neque vero ſi differere de publica Pœnitentia fingatur Cæſarius, ideo peccata quæcumque lethalia eidem ſubjeciſſe cenſendus ſit. Eſt enim mortale peccatum ebrietas, licet non *aſſidua*: eſt & ut plurimum iracundia, etſi non *longo tempore teneatur*. Neutram tamen Pęnitentiæ ſuæ ſubjicit S. Doctor: Non quia utramque pro minuto peccato habuerit, ſed quia crediderit brevem & tranſeuntem facilius expiari. Ita fere, cui in hac diſputatione multum debemus, Nat. Alexander. His adde quod jam advertimus, ſanctum Præſulem de iis loqui delictis quæ gravi fuiſſent ſcandalo & aliorum deſtructioni.

127. Objic. 8. S. Eligius Noviomenſis, quem alii cum Sigeberto anno *665*. alii jam ab anno *659*. mortuum volunt; Homil. 8. & 13. peccata, S. Cæſarii more, duas in claſſes diſtribuit, quarum alia *minutis*, & *quotidianis* conſtet; alia *gravioribus facinoribus*: primam eleemoſynis & orationibus redimi docet; ſecundam publica Pęnitentia. Atqui poſterior hęc claſſis morta-

Digitized by Google

mortalia omnia complectitur; quandoquidem hanc S. Præſul opponat priori, quæ ex omnibus & ſolis venialibus conſtat.

Reſp. neg. min. Eligius enim gravium facinorum nomine ea ſolum crimina deſignavit, quorum *ob fœditatem pia mater Eccleſia* peccatores, donec Pœnitentia purgarentur, *quaſi non ſuos recognoſcens a ſe* repulit. At cum alia admiſiſſe peccata, quæ neque cum *minutis* oratione delerentur, nec cum *facinoribus* Pœnitentia publica expungi neceſſario deberent, conſtat ex ipſa Homil. 13. ubi poſtquam Pœnitentes allocutus fuit, ceteros hortatur, ut *ſi invenerint in corde ſuo ſpinas & tribulos delictorum, ſtudeant quantocius evellere, ut puriter confeſſi, ac devote converſi . . . Sacramenta corporis & ſanguinis Domini digne, & ad ſalutem, non ad damnationem recipere queant*. Atqui hic perſpicue indicuntur peccata, quæ nec oratione, ut venialia; nec Pœnitentia ſolemni, ut graviora; ſed confeſſione ac contritione delentur. 128

Obj. 9. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, qui floruit ineunte ſeculo XI. Serm. 2. ad populum: *Cecidimus*, inquit, *per noſtram culpam, non ſolum in peccata, ſed etiam in crimina, propter quæ peccatores ab Eccleſia ſeparantur, qualia ſunt homicidia, adulteria, fornicationes, ſacrilegia, rapinæ, falſa teſtimonia, ſuperbia, invidia, & avaritia, diutina iracundia, ebrietas aſſidua*. Atqui crimina propter quæ peccatores ab Eccleſia ſeparantur, publicæ Pœnitentiæ obnoxia ſunt. 129 Obiit an. 1028.

R. neg. min. Lethalia enim peccata, dum charitatem perimunt, ab Eccleſia, non externa quidem, ſed interna & ſpiritali ſeparatione, quadantenus divellunt; uti docet Auguſtinus Lib. 4. de Baptiſmo Cap. 41. Ergo certa quædam ab Eccleſia ſeparatio publicam Pœnitentiam non importat; præſertim in mente Fulberti, qui in duplici quod edidit Pœnitentiarum Breviculo, ubi peccata Pœnitentiæ publicæ obnoxia ſigillatim recenſet, nihil de invidia, avaritia, ſuperbia, & ebrietate loquitur. 130

Objic. 10. Duo Patres legenti certa ſunt, 1. eos conſtanter hortari ad Pœnitentiam publicam; 2. juxta ipſos mortalia omnia mereri pœnam excommunicationis, ſeu privationis Euchariſtiæ. Atqui utrumque Pœnitentiæ publicæ pro mortalibus univerſis obeundæ neceſſitatem probat. Primum quidem: cur enim ad privatam Pœnitentiam hortati non eſſent, ſi quæ hujuſmodi viguiſſet? Secundum vero, quia Euchariſtiæ privatio pars erat præcipua Pœnitentiæ publicæ, eique ſemper annexa. 131

Reſp. 1. Patres ſæpe etiam hortari ad Pœnitentiam in genere: imo nec ſemper hortari potuiſſe ad Pœnitentiam publicam; cum ei nec majoris gradus Clericos, nec adulteras mulieres addicerent. 132

Reſp. 2. neg. min. quoad utramque partem. 1. Enim ſæpius ad Pœnitentiam publicam hortari potuerunt Patres; tum quia hæc longe majoris erat meriti; tum quia hanc adeo verebantur & refugiebant Fideles, ut hanc bene multi in extremis tantum expeterent: contra vero non illubenter ad privatam, quæ nihil importabat probri, & indubie ab ipſis Sanctis frequentabatur, recurrebant: unde minori quantum ad iſtam exhortatione indigebant. 133

2. Mortalia quidem omnia jure divino merentur excommunicationem ſumptam pro ſeparatione ab Euchariſtia, donec eorum remiſſio a Deo obten-

obtenta fuerit. At non quæcumque mortalia, ſed graviora tantum & publica canonicam, ſecundum Patres, excommunicationem merentur: huic autem dumtaxat, non illi conjuncta erat Pœnitentiæ publicæ obligatio; quæ proinde nec indicebatur, nec ex neceſſitate, pro mortalibus univerſis, ſed pro gravioribus ſolum perſolvebatur.

Quæres an & quamdiu qui lethaliter deliquerant, a ſacra communione abſtinerent.

134 Reſp. ad 1. ex variis Patrum textibus non inepte colligi eos qui graviter deliquiſſent, ab Euchariſtia ad tempus ſemotos fuiſſe. Sic enim ex Cypriano diſcurrit Auguſtinus Lib. de Perſev. Cap. 4. *Verba ſancti hominis Dei, perſeverantiam prorſus a Domino Sancto indicant poſcere, quando hac intentione dicunt*: panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, *ne a Chriſti corpore ſeparentur, ſed in ea ſanctitate permaneant, qua nullum, quo inde ſeparari mereantur, crimen admittant*. Hic Auguſtino idem eſt amittere perſeverantiam & ſanctitatem, & crimen admittere, quod inducat ſeparationem a corpore Chriſti. Atqui perſeverantia & ſanctitas per unumquodque lethale crimen amittitur. Ergo quodcumque id genus peccatum inducit ſeparationem a corpore Chriſti.

Idem expreſſius docet Theodoretus Lib. 5. hæret. fabul. Cap. 28. ubi hæc: *Medicabilia ſunt etiam quæ poſt Baptiſmum fiunt vulnera: medicabilia autem, non, ut olim, per ſolam fidem data remiſſione; ſed per multas lacrymas, & fletus, & luctus, & jejunia, & laborem commiſſi peccati magnitudini reſpondentem. Nam edocti ſumus de iis qui ſic affecti ſunt non deſperare non debere; nec illis facile ſacra impertiri*: Nolite, inquit, ſanctum dare canibus. *Has de Pœnitentia leges habet Eccleſia*.

Eadem eſt mens Cæſarii Arelatenſis Homil. 52. nunc 229. in Appendice Auguſtini. *Unuſquiſque*, inquit, *conſideret conſcientiam ſuam; & quando ſe aliquo crimine vulneratum eſſe cognoverit, prius orationibus, jejuniis vel eleemoſynis ſtudeat mundare conſcientiam ſuam; & ſic Euchariſtiam præſumat accipere. Si enim agnoſcens reatum ſuum ipſe ſe a divino Altari ſubtraxerit, cito ad indulgentiam divinæ miſericordiæ perveniet* . . . *Qui enim agnoſcens reatum ſuum ipſe ſe humiliter ab Altari Eccleſiæ pro emendatione vitæ removere voluerit, ab æterno illo & cæleſti convivio excommunicari penitus non timebit. Rogo vos, Fratres, diligenter attendite: ſi ad menſam cujuſque potentis hominis nemo præſumit cum veſtibus conſciſſis & inquinatis accedere; quanto magis a convivio æterni Regis, id eſt, ab Altari Dei debet ſe unuſquiſque invidiæ vel odii veneno percuſſus; iracundiæ furore repletus, cum reverentia & humilitate ſubtrahere, propter illud quod ſcriptum eſt*: Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?

135 Reſp. ad 2. rem illam, ut pote quæ a Sacerdotum prudentia plurimum penderet, certo definiri non poſſe. Vix tamen dubitari poteſt quin par delictis ſatisfactio expetita fuerit, ſecundum id Cypriani de Lapſis: *Pœnitentia crimine minor non ſit*: cui non abſimile eſt iſtud Ambroſii Serm. 33. poſt Dominicam primam Quadrageſimæ: *Pœnitentem hominem dico, qui diebus & noctibus ingemiſcit, & cum Propheta dicit*: Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, &c. Et in Pſalmum 118. *In ipſa Eccleſia*, inquit, *ubi maxime miſereri decet, teneri quam maxime debet forma juſtitiæ: ne quis a communionis conſortio abſtentus, brevi lacrymula ad tempus para-*

*parata*, *vel etiam uberioribus fletibus*, *communionem*, *quam pluribus debet poſtulare temporibus*, *facilitate Sacerdotis extorqueat*.

Ceterum dubio procul lepram inter & lepram ſecernebant SS. PP. Hinc Auguſtinus ſupra dum malitiæ peccata quaſi exaggerat, ignorantiæ & infirmitatis delicta pene venialia facit. Sic Cæſarius iracundiæ niſi diu duret, & ebrietati niſi aſſidua ſit, indulgere utcumque videtur.

Conclusio II. Peccata graviora ſeu canonica, omnino ſecreta, moraliter loquendo, non videntur toti Pœnitentiæ publicæ ſubjacuiſſe, vi Canonum. Publica vero, ideſt, aut aperte commiſſa, aut coram Judicibus probata, eidem ſubjacebant. Idem, cum aliquo tamen diſcrimine, dicendum de ſemipublicis, ideſt, quæ cum gravi non ita paucorum ſcandalo commiſſa eſſent.

Expono Concluſionis ſenſum, antequam ad probationes deveniam.

Dico itaque 1. *omnino ſecreta*, ſeu quæ fiunt vel ſine teſtibus, ut adulte- 136
rium mentale; vel ſine ullo præter complicem teſte, ut formale adulterium.

Dico 2. *moraliter loquendo*, quia fieri potuit ut ea de re non una prorſus, vel in diverſis Eccleſiis, vel in eadem ſub diverſis Pontificibus vigeret diſciplina: quod ex objectionibus nonnihil innoteſcet. 137

Dixi 3. *toti Pœnitentiæ publicæ*, potiſſimum vero *ſubſtrationi*, quæ ex dictis proprie Pœnitentes conſtituebat. Conſtat enim ex S. Baſilio Can. 34. Epiſt. ad Amphilochium, *adulterio pollutas mulieres*, licet a ceteris gradibus immunes, in Conſiſtentia ſtetiſſe *ſine communione*; *donec impleretur tempus Pœnitentiæ*. 138

Dixi 4. *Vi Canonum*: Neque enim diffitemur occultos peccatores aliquando ex ſpontaneo vividi fervoris motu, vel ex prudentis Confeſſarii monito, non autem juſſu, ſeſe publicis Pœnitentibus ſocios feciſſe. Colligitur id tum ex citata ſupra num. 95. Origenis Homil. in Pſalm. 37. tum ab exemplis Wambæ Gothorum Regis, de quo in Concilio Tolet. XII. Gaudentii Valerienſis Epiſcopi, de quo in Concilio Tolet. XIII. &c. Addunt plures exemplum illuſtris illius Fabiolæ, de qua Hieronymus Epiſt. 30. An ſatis ad rem, viderint alii. Fabiola nempe dimiſſo adulteri mariti thalamo palam nupſerat alteri: an porro citra grave piaculum ignorare potuit Chriſtiana femina id Evangelicæ regulæ adverſari? 139

Dixi 4. publica & ſemipublica, *cum aliquo tamen diſcrimine*. Priorum enim conſcii ad publicam Pœnitentiam inflicta ſibi excommunicatione adigebantur. Alii vero ex ſolo Sacerdotis mandato, ac ſacramentalis abſolutionis denegatione; ut ex ſequentibus innoteſcet. His præmiſſis probatur Concluſio præcipuis Tournelyi momentis: ſic tamen ut alterius partis reſponſa non diſſimulentur, quo poſſit quiſque in re admodum intricata id eligere, quod vero magis congruere judicaverit. Itaque 140

Prob. 1. pars, 1. ex cit. Can. 34. S. Baſilii, ubi hæc: *Adulterio pollutas mulieres*, *& confitentes ob pietatem*, *& quomodocumque convictas*, *publicare quidem Patres noſtri prohibuerunt*, *ne* palam *convictis mortis cauſam præbeamus*: *Eas autem ſtare ſine communione juſſerunt*, *donec impleretur tempus Pœnitentiæ*. Unde ſic: Grave & canonicum erat adulterii crimen: Atqui hujus conſciæ mulieres a tota ferme Pœnitentia, aut ſaltem ab ejuſdem partibus, quæ Pœnitentiam proprie conſtituebant, eximebantur. 141

tur. Ergo minus recte Canonem hunc in ſui gratiam adducit poſt Morinum Nat. Alexand.

142 Favet Concilium Vaſenſe, vel potius Vaſionenſe, ann. 442. ubi ſic can. 28. *Si Epiſcopus ſe tantum alieni ſceleris conſcium novit, quamdiu probare non poteſt, nihil proferat: ſed cum ipſo ad compunctionem ejus ſecretis correptionibus elaboret ∴ illo, quamdiu probari nihil poteſt, in communionem omnium ∴ permanente*. Atqui hic generatim cujuſcumque ſceleris conſcius, Pœnitentiæ publicæ, quamdiu delictum ejus ſecretum manet, ſubduci videtur. Idem eſt canonis 4. Concilii Neocæſarienſis ſenſus, ubi ſic: *Si quis de ſe non fuerit ipſe confeſſus, & argui*, ſeu convinci *manifeſte nequiverit, poteſtatis ſuæ arbitrio relinquatur*.

Sed & eadem eſt ad utrumque reſponſio, nempe hujuſmodi peccatores ſuo arbitrio relinqui, non quia ſine Pœnitentia publica legem Eccleſiæ adimpleant; ſed quia ad Pœnitentiam ex teſtium defectu cogi per cenſuras non poſſint; prout Serm. 351. dicit Auguſtinus.

143 Prob. 2. quia veteres paſſim ajunt ſe publicam peccatoribus injungere Pœnitentiam, quia hi publice & cum aliorum ſcandalo deliquerint. Sic Concilium Carthagin. III. ann. 397. can. 32. *Cujuſcumque Pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſa Eccleſia noverit, ante Abſidem*, ſeu in patenti loco prope Altare, *manus ei imponatur*.

144 Verum reponi facile poteſt cum Natal. Alexandro ſolemniorem *vulgatiſſimis* hujuſmodi peccatoribus Pœnitentiam indictam fuiſſe, quam aliis. Hi enim conglobati in infima Eccleſiæ parte impoſitionem manuum ſuſcipiebant ab Epiſcopo: illis autem ſpeciatim ante Abſidem, coram tota Cleri & Fidelium multitudine, majori proinde cum ignominia. Et vero ex eodem Canone in ſenſu Tournelyi accepto ſequeretur publicam Pœnitentiam iis tantum injunctam fuiſſe, quorum crimen non modo publicum eſſet, ſed *univerſæ Eccleſiæ* notiſſimum: quod nec ipſe admittit.

145 Prob. 3. ex S. Auguſtino ſerm. 351. ubi hæc loquitur: *Si peccatum ejus, non ſolum in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo eſt aliorum, atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videbitur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis, agere Pœnitentiam non recuſat*.

To. 5. Et ſerm. 82. alias 16. de Verb. Dom. cap. 7. *Ergo*, inquit, *corripienda*
p. 444. *ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus: ipſa vero corripienda ſunt ſecretius, quæ peccantur ſecretius*. Et cap. 8. *Novit neſcio quem homicidam Epiſcopus, & alius illum nemo novit. Ego volo publice corripere, ut tu quæris inſcribere. Prorſus nec prodo, nec negligo: corripio in ſecreto; pono ante oculos Dei judicium; terreo cruentam conſcientiam: perſuadeo Pœnitentiam. Hac charitate præditi eſſe debemus ∴ Sunt homines adulteri in domibus ſuis, in ſecreto peccant, aliquando nobis produntur ab uxoribus ſuis plerumque zelantibus, aliquando maritorum ſalutem quærentibus: nos non prodimus palam, ſed in ſecreto arguimus. Ubi contigit malum, ibi moriatur malum*. Unde ſic: Agit eo loci S. Doctor de canonico crimine, adulterio nimirum, & homicidio. Atqui utrumque, non publicum quidem, ſed nec protſus ignotum, per ſecretam Pœnitentiam purgari poſſe docet. Cum generatim doceat ſatius eſſe ut moriatur malum, ubi contigit; imo nec indiſtincte velit ut malum etiam cum gravi aliorum ſcandalo admiſſum,

miſſum, in notitia, non dico *plebis totius*, ſed *multorum*, Pœnitentia expietur; niſi *hoc expedire utilitati Eccleſiæ* judicet Antiſtes.

Reſpondet Witaſſius pag. 723. Auguſtinum in priori textu unam aſſi- 146
gnare Pœnitentiæ publicæ cauſam, non omnem. In poſteriori vero
agere de correptione fraterna, non de legitima Pœnitentia; quam &
quidem publicam non excludit magis quam confeſſionem; licet de iſta
non loquatur.

Verum neutra ſolutio ſcrupulum omnem abigit. Non prima: Neque enim hinc arguimus præciſe quod S. Doctor loquatur de peccato cum aliorum offenſione perpetrato; ſed quod peccatum illud, ſeu magis, ſeu minus publicum ſupponatur, tunc dumtaxat publicæ Pœnitentiæ ſubjici velit; cum *hoc utilitati Eccleſiæ expedire* judicaverit Antiſtes. Si enim fixa lege ſancitum eſset ut canonica quæcumque peccata publicæ Pœnitentiæ ſubjacerent, ut & privatæ, nulla circa id permiſsa fuiſset deliberatio; & multo magis quoad peccata *in tanto aliorum ſcandalo* commiſsa.

Non ſecunda: Agit enim Auguſtinus non de correptione ſola, ſed de correptione quæ *perſuadet Pœnitentiam*, proinde quidquid ad eam rite obeundam neceſsarium eſt; de correptione non a privato facta, ſed ab Epiſcopo, cui crimen delatum eſt; demum de correptione criminis quod abſolute probari poſſit; cum a muliere pia & mariti ſalutem quærente deferatur; & rarum ſit ut ſola conjux, cujus potiſſimum oculi fugiuntur, mariti crimen reſciat. Atqui in his caſibus nec homicidam, nec adulterum prodit Auguſtinus; ſed vult in ſecreto corripi & mori quod ſecrete admiſsum eſt. Ergo licet confeſſionem non excludat, cum ea ſit pars Pęnitentiæ quam perſuadet, videtur tamen excludere Pęnitentiam publicam.

Prob. 4. ex S. Chryſoſtomo Hom. 20. Cap. 5. Geneſis, ubi: *Scortator* 147
*& adulter . . . ſi voluerit, ut decet . . . ad confeſſionem facinorum feſtinare,*
*& medico oſtendere ulcus, qui curet & non exprobret, facile peccata ſua emen-*
*dabit*. Atqui hic non tantum publica excluditur confeſſio, ut regerit Witaſſius, ſed & publica Pęnitentia. Cum & exhibeatur *emendatio facilis*, qualis profecto non erat Pęnitentia publica; & exprobatio omnis ſeponatur, quæ tamen multa imminebant pęnitentibus publicis, ut patet ex his ſupra Auguſtini verbis: *Illi quos videtis agere Pœnitentiam, ſcelera commiſerunt, aut adulteria, aut immania facta*, &c. quæ certe pudoris non parum pęnitentibus incutere debuerunt.

Prob. 5. ex S. Innocentio I. Epiſt. ad Exuperium Cap. 24. ubi regulæ 148
inſtar proponit, *non habere latentia peccata vindictam*, abſtentionis a communione ſcilicet, prout ipſe ſibi paulo poſt interpres exiſtit. Atqui habuiſset adulterium, etiam latens, de quo loquitur ſanctus Pontifex, gravem abſtentionis vindictam, ſi publicæ Pęnitentiæ obnoxium fuiſset.

Reponit ibid. Witaſſius Innocentium loqui de adulterio, quod nec ab 149
uxore denuntiatur, nec ſpontanea fontis confeſſione innoteſcit; quod proinde haud mirum eſt non plecti. Verum ſecunda hujus reſponſionis pars gratis ficta eſt. Annon enim, ut nunc, ſic & olim magis, adulteri plures ad Deum reverſi facinus ſuum plene confitebantur. Ut quid igitur generatim ſtatuit Innocentius peccatum illud, quamdiu latet, non habere vindictam; cum quotidie gravi vindictæ ſubjiceretur?

150 Prob. 6. Si Pęnitentia publica Reis occultorum criminum impoſita fuiſſet, nec Pœnitentium honori, nec confeſſionis ſigillo ſatis eſset conſultum. Jam enim primo conſtitiſset hunc vel illum graviſſimi ſceleris reum eſse; cum Pœnitentia hæc graviſſimis ut plurimum facinoribus conſtitueretur. 2. Vel ipſe criminis gradus ex Pœnitentiæ diuturnitate facile innotuiſset. Cum ergo reus ſit fracti ſigilli, qui verbis vel factis crimen pœnitentis detegit, graviter in hac parte peccaſsent Majores noſtri, quod ab ipſorum pia ſagacitate prorſus alienum eſt.

Præterea male & imprudenter aliqua lege conſtitutum eſset, id quo peccatores, quanto plus Pęnitentia indigebant, a Pęnitentia magis revocati fuiſsent. Atqui, &c.

151 Reponunt Nat. Alexander & Witaſſius nullum vel pęnitentium honori, vel confeſſionis ſigillo ex Pęnitentia publica imminuiſse periculum, tum quia eam ſponte obirent viri pietate inſignes, ut Wamba & Gaudentius; tum quia Pęnitentiæ tempus pro arbitrio moderabantur Epiſcopi; unde hanc minus diuturnam indicere poterant, quam crimen mereretur.

Verum prima hujus reſponſionis pars, quæ objectionem ſola vero imminuere poſſit, meo quidem ſenſu, non parum habet difficultatis. Non enim quia viro egregie pio uni aut alteri, ut Wambæ & Gaudentio, aliquot Pęnitentiæ publicæ Labores ſæculis VII. & VIII. decurrere contigit, idcirco credendum eſt id paſſim primis inſtitutæ hujus Pęnitentiæ temporibus contigiſse. Et vero cur tantus Pęnitentium rubor, ſi his indeſinenter admiſti eſsent ſancti? Num caute ſatis dixiſsent Auguſtini: *Illi quos videtis Pœnitentiam agere; ſcelera commiſerunt*, &c. Præterea quis Wambam unum indubiæ ſanitatis Principem perſpiciens inter pęnitentes, non ſtatim judicaſset ſolo eum pietatis ſenſu moveri? Quis contra ſiniſtrum de homine ad minus jam ſuſpecto judicium non tuliſset? modici ergo ponderis videtur allata ſolutio.

Nec pluris eſt quod addit idem Doctiſſimus Scriptor, id genus delicta non fuiſse revelata *invitis peccatoribus*. Quæ enim major coactio, quam venia privare eum qui aliquid facere renuat, unde gravem graviſſimi criminis ſuſpicionem incurrat; criminis, inquam, quod alia via, juxta Chriſti inſtitutionem, emendari poterat.

152 Prob. 2. pars Concluſionis, nempe quod publicæ Pęnitentiæ ſubjacuerint peccata gravia publica: Prob. inquam, quia ſi unquam viguit illud Pęnitentiæ genus, utique pro ſcandaloſis notoriiſque peccatis; ut *qui cum plurimorum afflictione*, vel *cum multorum deſtructione ſe perdiderant*, *cum multorum ædificatione ſe redimerent*, ut ſupra ajebat Cæſarius. In idem facit id Auguſtini Serm. 351. *Nos a communione prohibere quemquam non poſſumus . · . · niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo . · . judicio nominatum atque convictum*. Quæ verba ratione materiæ legitime probant a contrario, eos qui certa crimina ſponte vel coacti confeſſi erunt, ab Eccleſia fuiſse præciſos, nec in eam, niſi per ſancita tunc Pęnitentiæ opera, regredi potuiſse.

Et vero Tridentinum Seſs. 24. Cap. 8. ex Apoſtolo *monet publice peccantes palam eſſe corripiendos*, proinde iis qui *publice & in multorum conſpectu crimen* commiſerint, *condignam pro modo culpæ Pænitentiam publice injungi oportere*. Quis porro dubitet id a Patribus diſciplinæ ſtudioſiſſimis

mis factum eſse, quod juxta Apoſtolum, & receptas ſuo tempore leges fieri oportebat?

Prob. 3. pars de peccatis ſemipublicis: hæc enim pro publicitatis ſuę gradu quandoque Pęnitentia publica plecti, quandoque non, aut ſaltem ex ſolius Sacerdotis admonitione, indicant varii Patrum textus. Sic 1. Cæſarius vult ut qui cum multorum, quales eſse poſsunt in minoribus locis ſex aut quinque, ſcandalo deliquit, cum multorum ædificatione ſe redimat. Sic 2. Auguſtinus eodem Serm. 351. peccata cognita quidem, ſed quæ probari non poſsunt, puta quia teſtes recuſari poſsent, inulta in exteriori foro remanere innuit his verbis: *Plerique boni Chriſtiani propterea tacent & ſufferunt aliorum peccata quæ noverunt, quia documentis ſæpe deſeruntur, & ea quæ ipſi ſciunt, Judicibus Eccleſiaſticis probare non poſſunt. Quamvis enim vera ſint quædam, non tamen Judici facile credenda ſunt. Nos vero a communione prohibere quemquam non poſſumus*, &c. Sic 3. Idem S. Doctor ibidem vult ut judicet Antiſtes num *Eccleſiæ utilitati* expediat, an crimen non ſine gravi *aliorum ſcandalo* admiſſum, *in notitia* vel *totius plebis*, vel ſaltem *multorum* expietur. Nec dubium quin ſublati a Nectario Pęnitentiarii munus illud præcipuum foret, ut ea e multis ſeligeret peccata, quæ uti nec occulta prorſus, nec prorſus publica, Pęnitentiæ publicæ juſtius & ſecurius ſubjiceret. Hinc illud Cæſarii Homil. 1. e quatuordecim, quas publici juris fecit Stephanus Baluſius: *Ille qui Pœnitentiam publice accepit, poterat eam* T. 24. *ſecretius agere; ſed conſiderans multitudinem peccatorum ſuorum, videt ſe* Bib. PP. *contra tam gravia peccata ſolum non poſſe ſufficere, ideo adjutorium totius po-* p. 324. H. *puli cupit expetere.* 153

154 Longe alia erat delictorum omnino notoriorum conditio. Horum videlicet Rei ad publicam Pęnitentiam cenſuris, quandoque etiam ſæculari poteſtate adigebantur. Primum patet ex Capitularibus jubente Carolo Magno collectis, ubi Lib. 7. Cap. 185. *Inceſtum nullus unquam ſibi ſociet conjugium. Quod ſi contigerit, ab Epiſcopo loci illius ſeparentur, & publicum ſeptem annorum juxta canonicos gradus agant Pœnitentiam. Qui autem hoc agere noluerint, anathema ab omnibus habeantur.* Secundum non minus conſtat ex Lib. 5. Cap. 149 ubi hæc legere eſt: *Quicumque propria uxore derelicta .·. aliam duxerit, armis depoſitis publicam habeat Pœnitentiam: Et ſi contumax fuerit, comprehendatur a Comite, & ferro vinciatur, & in cuſtodiam mittatur*, &c. De his adi Morinum Lib. 7. Cap. 4. & 5.

155 Objic. 1. cum Nat. Alexandro q. 2. Canones antiqui, cum Pęnitentiam gravioribus peccatis decernunt, nuſpiam diſtingunt occulta inter & publica. Atqui diſtinxiſsent inter utraque, ſi occulta non ſubjacuiſſent Pęnitentiæ publicæ legibus.

156 Reſp. 1. neg. maj. Quid enim eſt iſtud Baſilii? *Adulterio pollutas mulieres Patres noſtri publicare noluerunt.* Quid iſtud Cæſarii; *Poterat ſecretius Pœnitentiam agere.* Quid iſtud generale Innocentii? *Non habent latentia peccata vindictam.* Quid illud Eligii Homil. 16. *Vos, quos publica actio criminalis publicam cogit agere Pœnitentiam.* Quid Can. 4. Concilii Neocæſarienſis, ſalvari a Pęnitentia qui ſolum *propoſuerit concupiſcere mulierem ad dormiendum cum ea.*

157 Reſp. neg. min. Haud enim neceſse erat fieri diſtinctionem, quæ ſatis

 intelli-

intelligebatur. Et vero neque etiam diſtinguunt Canones inter pœnam publico & occulto crimini debitam. Et tamen vel ipſa ratio dictat ſcandaloſa peccata graviores longe quam occulta pœnas meruiſſe.

158 Objicit 2. Witaſſius citatum id Origenis Homil. 2. in Pſal. 37. *Si providerit ſpiritalis Medicus, talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat .·. hoc procurandum eſt*. Hic de occultis peccatis loquitur Origenes. Atqui ea tamen elui Pœnitentia publica præcipit, ſi id e re Pœnitentis & Eccleſiæ eſſe judicet Sacerdos.

159 Reſp. neg. min. Neque enim eo loci publicam pro occultis Pœnitentiam ſtricte præcipit Origenes, ſed indicat ut aliquid boni, quando & & hinc *ceteri ædificari* poſſunt, & *ipſe* Pœnitens *facile ſanari*. Patet id tum ex communi Theologorum intellectu; Tum quia alioqui gravia cujuſcumque generis etiam non canonici peccata publicæ pœnitentiæ obnoxia fuiſſent: cum probari non poſſit Origenem de ſolis gravioribus loqui; Tum quia loquitur Origenes de languore, qui non tam publicæ Pœnitentiæ quam publicæ confeſſioni ſubjici debeat. Atqui fatentur vulgo adverſarii, præcipue vero Nat. Alexander, canonica occulta palam confeſſa non fuiſſe ab iis quos propter ipſa Pœnitentiæ publicæ ſubjectos fuiſſe docent. Ergo vox *debeat*, qua utitur Origenes, mitiori, vel potius, communi in hac materia, utilitatis & decentiæ ſenſu intelligi debet.

160 Objicit 3. idem Tertullianus, qui Lib. de pœnit. Cap. 9. peccatores *hortatur* ad publicam Pœnitentiam, cujus pars eſt *exomologeſis*, quæ *proſternendi & humilificandi hominis diſciplina eſt*, &c.

161 Reſp. 1. aliud eſt hortari, aliud præcipere. 2. Unde iterum habet Witaſſius loqui hic Tertullianum de Canonicis peccatis: ſi enim de ceteris intelligi poteſt, pugnat contra Witaſſium: poteſt autem, cum & generaliter loquatur, & dicat *pleroſque hoc opus ut ſui publicationem ſuffugere*. An enim *plerique* peccatores homicidæ erant, vel adulteri? Conſtat ergo Tertullianum de confeſſione loqui, quam ſequi debeat par criminibus Pęnitentia, lenior & ſecreta pro ſecretis, durior & publica pro publicis.

162 Objicit 4. Cyprianum, juxta quem in Lib. de Lapſis, ii qui clam idololatriæ ſcelus admiſerant, Deum derident, ſi ſe a Pœnitentia immunes credant, quia *non palam crimen* admiſere. Atqui loquitur eo in Libro S. Martyr de Pœnitentia publica.

163 Reſp. diſt. min. Loquitur de Pœnitentia publica, ſic ut de Pœnitentia in genere pluribus in locis diſſerat, C. loquitur ſolum de Pœnitentia publica, N. Facit Cyprianus id quod paſſim Patres. Hortatur 1. ad Pœnitentiam. 2. Publicæ Pœnitentiæ neceſſitatem lapſis demonſtrat. At non ideo eidem Pœnitentiæ ſecreta idololatriæ magis quam alterius ſpeciei peccata neceſſario ſubjicit.

164 Objicit 4. id Ambroſii Lib. 1. de pęnit. Cap. 16. *Si quis igitur* OCCULTA CRIMINA *habens, propter Chriſtum tamen ſtudioſe Pęnitentiam egerit, quomodo iſta recipit, ſi communio ei non refunditur? Volo Reus veniam ſperet, petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus, ut ignoſcatur, obſecret; & cum ſecundo aut tertio fuerit dilata ejus communio, credat remiſſius ſe ſupplicaſſe, fletus augeat*, &c. Hic ſane de peccatis occultis agitur. Atqui ea Pœnitentiæ publicæ evidenter ſubjicit Ambroſius, non conſulendo tantum, ſed præcipiendo: *Volo Reus veniam petat lacrymis*, &c.

T. 2. p. 414. A.

Reſp.

Reſp. 1. textum hunc, ut alios quos objiciunt Nat. Alexander & ejus ſequaces, in ipſos retorqueri poſse. Nempe generatim loquitur Ambroſius de occultis criminibus, neque inter gravia & graviſſima diſtinguit. Atqui tamen fatentur ii non gravia, ſed graviora dumtaxat ſolemni Pœnitentiæ obnoxia fuiſse. Ergo & ipſi Ambroſii verba temperare debent. 165

Reſp. 2. neg. min. Ex his enim Ambroſii verbis ad ſummum ſequitur morem ejus fuiſse ut occultorum criminum conſcios ad Pœnitentiam publicam impelleret, quo eam majoris pietatis ſenſu, ſeu, ut ipſe loquitur, *ſtudioſe propter Chriſtum* perficerent: Verum hinc colligi nequit occultos peccatores, quicumque ii forent, ad id vi Canonum & ſevera lege adſtrictos fuiſse. Unde iſtud: *Volo Reus*, &c. ad id refertur quod data opera eo in Libro demonſtrandum ſuſceperat, veniam nimirum Pœnitentia functis negandam non eſse more Novatiano: cetera vero vel non tangit, vel eodem modo non tangit Ambroſius. Et vero e textu ſic lecto, *Volo Reus veniam ſperet: petat eam* quidem *lacrymis, petat gemitibus* ∴ *& cum ſecundo*, &c. nihil ex eo exurget incommodis gravemne porro temeritatis notam incurret qui ſic legerit? 166

Objicit 5. Epiſtolam 2. Innocentii I. ad Victricium Rothomagenſem Epiſcopum, ubi ſummus ille Pontifex Cap. 12. de virginibus *quæ Chriſto nupſerunt, & velari a Sacerdote meruerunt; ſi poſtea vel publice nupſerint, vel clanculo ſe corruperint*, ſtatuit *non eas admittendas eſſe ad agendam Pœnitentiam, niſi is cui ſe junxerant, de ſæculo receſſerit*. Hic de virginibus clanculo corruptis ſermo eſt, prohinc de crimine occulto. Atqui eæ tamen publicæ ſubjiciuntur Pœnitentiæ. His enim eadem indicitur pœna, quæ aliis publice nubentibus: Atqui iſtæ dubio procul pœnitentia publica mulctabantur. 167 *T. 2. Conc. p. 1252. D.*

Reſp neg. maj. & min. primam quidem; quia etſi virgines illæ clanculo nupſerant, quia non in facie Eccleſiæ; earum tamen ſcelus poſtmodum, non Victricio ſoli, ſed aliis pluribus innotuerat, forteque coram Judicibus probatum erat. Et vero, num ſi hodie puella Deo ſacra apud virum maneat, cum eo familiariter agat, deinceps uterum gerat; haud ſtatim in gravem criminis, ſacrilegive matrimonii ſuſpicionem veniet? Quidni ita antiquitus? 168

Deinde neg. min. Neque enim de ſecreta vel publica Pœnitentia interrogatus erat a Victricio Innocentius; ſed tantum an expectanda eſset mariti mors, ut Monialis clanculo nupta Pœnitentiæ addiceretur; prout ſolebat expectari, dum publica nuptiarum figura intervenerat: & in utroque caſu complicis mortem expectari vult Innocentius; nihil ultra ſtatuens. Ergo *decretorium* illud witaſſii argumentum nihil probat. Primæ tamen adhærendum reſponſioni, ut quæ ſolide nequeat elidi. 169

Objicit 6. Auguſtinum, qui Serm. 351. hæc ait: *Nemo arbitretur, Fratres, propterea ſe conſilium ſalutifera hujus debere Pœnitentiæ contemnere, quia multos forte advertit & novit ad ſacra Altaris accedere, quorum talia crimina non ignorat. Multi enim corriguntur ut Petrus, multi tolerantur ut Judas, multi neſciuntur* ∴ *Nam plerique propterea nolunt alios accuſare, dum ſe per ipſos cupiunt excuſare: plerique autem boni Chriſtiani propterea tacent & ſufferunt aliorum peccata quæ noverunt, quia documentis ſæpe deſeruntur* ∴ *Nos vero a communione prohibere numquam non poſſumus*, &c. ut ſupra pluries. 170

Ex his ſic: Prohibere a communione, juxta phraſim Auguſtini, eſt Pœnitentiam publicam injungere. Atqui a communione prohibebantur, non publicorum modo, ſed & occultorum peccatorum Rei. Ii nempe qui ea confeſſi erant peccata, quæ vel neſciebantur, vel a bonis Chriſtianis delata non erant, quia probari non poſſent.

171 Reſp. 1. Si quid probet locus iſte, id in primis, occulta peccata quæcumque ea forent, Pœnitentiæ ſolemni ſubjecta fuiſſe; quod ex æquo negant Nat. Alexander & Witaſſius. Præterquam enim generatim & indiſtincte loquitur Auguſtinus, loquitur de criminibus quæ a plurimis committebantur. An vero Hippone, ſub Auguſtino, frequens a Deo viguiſſet homicidium, vel adulterium? Tunc enim deerant Libellatici & Sacrificati.

172 Reſp. 2. neg. min. & dico eos ſolum Pœnitentiæ ſolemni addictos eſſe, qui vel palam delicta ſua jam diu ſuſpecta confeſſi eſſent; vel ſi occulte, ea, juxta prudens Directoris conſilium, publica Pœnitentia, bonorum omnium feraci diluere ſtatuerant; & de quibus a Cæſario dictum eſſet: *Poterat is vel ille ſecretius Pœnitentiam agere, ſed*, &c. ſup. n. 153.

173 Inſt. cum aliis: Idem S. Præſul Serm. 392. hæc loquitur: *Qui poſt uxores*
T. 5. p. 1504. E. *veſtras vos illicito concubitu maculaſtis .·. agite Pœnitentiam, qualis agitur in Eccleſia, ut pro vobis oret Eccleſia. Nemo ſibi dicat: Occulte ago, apud Deum ago .·. Fruſtramus Evangelium Dei*. Atqui hæc diſerte probant non ſufficere Pœnitentiam occultam pro ſecreto adulterio.

174 Reſp. neg. min. Neque enim eo loci ſpectat Auguſtinus Pœnitentiam, prout ſecreta eſt vel publica, ſed generatim prout in Eccleſia peragitur virtute clavium. Nimirum quoſdam impugnat, qui Pœnitentiam ab Eccleſiæ miniſterio independentem, atque in conclavi factam, ſibi ad ſalutem ſufficere delirabant, ut & nunc Pſeudoreformati. *Ergo*, inquit, *ſine cauſa dictum eſt, Quæ ſolveritis*, &c. *Ergo ſine cauſa ſunt datæ claves Eccleſiæ Dei? Fruſtramus Evangelium*, &c. Et vero ſi fruſtrabat Evangelium quiſquis publicam Pœnitentiam non decurrebat; expertes erant ſalutis adulteræ, quia a tribus potiſſimis Pœnitentiæ gradibus immunes. Atqui, &c.

175 Inſt. Sic proſequitur Auguſtinus: *Deus voluit ut Theodoſius Imperator ageret Pœnitentiam publicam in conſpectu populi*, MAXIME *quia peccatum ejus celari non potuit; & erubeſcit Senator quod non erubuit Imperator?* Unde ſic 1. loquitur Auguſtinus de Pœnitentia qualem fecerat Theodoſius. Atqui hæc publica erat. 2. Ait S. Doctor Theodoſii Pœnitentiam fuiſſe publicam, *maxime* quia *peccatum ejus* erat publicum. Ergo ſupponit quandoque de peccatis etiam occultis factam eſſe publice Pœnitentiam; etiamſi ſæpius ob publica peccata ageretur. Ita idem pag. 715.

176 Reſp. ad 1. neg. maj. Nam hortatur quidem in genere Auguſtinus ad Pœnitentiam; eamque fieri debere hinc probat quod ne publicam quidem detrectaverit Imperator: At non magis publicæ hujus Pœnitentiæ neceſſitatem adſtruere vult, quam velint verbi divini præcones, qui ex eodem Theodoſii exemplo in Pœnitentiæ gratiam quotidie decertant. Quin etſi publicæ cuidam non tamen canonicæ & graduali Pœnitentiæ ſubjacuit Theodoſius.

177 Ad 2. E particula *maxime* ad ſummum ſequitur pro peccatis occultis factam aliquando eſſe Pœnitentiam publicam; quod & fatemur. Sed quæſtio eſt an vi Canonum perageretur: id autem ex Auguſtino probari

poſſe

poſſe negamus. Ceterum ſi pro peccatis occultis peracta fuiſſet Pœnitentia, pro his *maxime*, ſeu frequentiſſime, non autem *maxime* pro publicis peracta eſſet. Quis enim occulta adulteria & homicidia publicis longe frequentiora eſſe negaverit?

Objicit 7. agendi rationem S. Leonis, qui vetuit quidem ne Pœnitentes ad publicam ſecretorum peccatorum confeſſionem adigerentur; at ſimul non impedit ne publica iiſdem decerneretur Pœnitentia, ſed e contrario. Sic enim loquitur S. Pontifex Epiſt. alias 80. nunc 136. ad Epiſcopos Campaniæ. *Removeatur tam improbabilis conſuetudo, ne multi a Pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta referari, quibus poſſent legum conſtitutione percelli. Sufficit enim illa confeſſio quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti . . . Tunc enim demum plures ad Pœnitentiam poterunt provocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis.* Hic dubio procul de peccatis ſecretis agitur. Atqui S. Leo ita publicam horum confeſſionem tolli jubet, ut Pœnitentiam pro iis publicam non perſtringat. Imo publicam horum confeſſionem abrogat, ut publica eorumdem Pœnitentia magis frequentetur. 178

Reſp. diſt. min. Non perſtringit publicam pro iis Pęnitentiam, ſed nec aſtruit, ſaltem ut neceſsariam vi Canonum, C. & adſtruit, N. De una confeſſione conſultus erat ſanctus Pontifex; & de una illa reſpondet. Imo oratio qua motus priorem abrogat, contra poſteriorem plurimum valet: cum Pœnitentiæ palam ſubeundæ neceſſitas multos a *Pœnitentiæ remediis* avertiſset, veritos nimirum ne *inimicis ſuis* indirecte *facta* quorum jam ſuſpecti erant, referando, *legum conſtitutione* percellerentur. Non inficior optaſse S. Leonem ut publica pro delictis etiam occultis Pęnitentia ageretur; cum inde nihil imminebat Pęnitentibus mali. Verum aliud eſt quidpiam uti perfectius optare: aliud ejuſdem, faciendi legem præſcribere. Sane incauta ea lex plus nocuiſset quam profuiſset. 179

Objic. 8. Eligium Homil. 16. qui inſigniores duos Pęnitentes ſic compellat: *Duos præterea, Fratres mei, alloquimur, quos publica actio criminalis publicam coegit agere Pœnitentiam.* Unde ſic: Non mediocris tunc erat palam Pęnitentium turba, ut indicat Eligius Hom. 4. 7. 8. 11. & 16. Atqui ex iis duo tantum agebant Pęnitentiam ob crimina publica. Ergo ceteri ob ſecreta. 180

Reſp. argumentum iſtud omnimodis peccare, 1. quia multi Pęnitentiam publicam, jam multo leniorem, ſponte, non ex vi auſteræ legis peragere poterant: idque facile ſub Eligio, viro verbis & operibus potente. 2. Quia vix concipi poſſit tot Pęnitentes adulterii vel homicidii reos fuiſse; unde Pęnitentiam pro delictis etiam minime canonicis agere debuerunt, quæ tamen adverſarii Pęnitentiæ publicæ haud fuiſse ſubjecta confitentur. 3 Quia Pęnitentes duo quos increpat Eligius, & gravius, & notorium magis crimen perpetrare potuerant, quam ceteri: unde gravius perſtringi debuere. Hæc igitur & alia id genus argumenta meræ ſunt divinationes, quæ non magis cum adverſariorum opinione cohærent, quam cum noſtra. Unde in forma; vel tranſeat totum, quia nihil inde; vel neg. min. quæ ut gratis aſſerta, gratis negari poteſt.

Objic. 9. Eadem in Laicis peccata publicæ addicebantur Pęnitentiæ, 181
quę in majoribus Clericis depoſitione plectebantur; ſecundum id Concilii

Rothomag. *Unde Laici excommunicantur, inde Presbyteri ab officio Altaris ſubmoventur;* quod & docet conventus Piſtenſis ſub Carolo Calvo Can. 20. Atqui crimina etiam occulta in majoribus Clericis excommunicatione plectebantur. Minor patet 1. ex Concilio Neocæſarienſi, ubi Can. 9. *Si Presbyter, qui corpore prius peccaverat, promotus fuerit, & ſe ante Ordinationem peccaſſe confeſſus fuerit; ne offerat . . . Quod ſi ipſe confiteatur, aperte autem convinci non potuerit, illius quoque ei fiat poteſtas;* id eſt, offerre poſſit. 2. ex Juliano Pomerio, qui Lib. 2. de vita contemplat. Cap. 7. gemini ſceleris reos facit Clericos, qui commiſſo magno, ſed occulto crimine, *officium ſuum implere* pergunt; quatenus *& hominis innocentiam fingunt*, quam amiſere, *& contempto Dei judicio abſtinere ſe ab Altari propter homines erubeſcunt*. 3. E duobus præcipue exemplis, quorum poſterius eſt Potamii Bracarenſis Epiſcopi, qui cum data Epiſtola ad Patres in Concilio Toletano congregatos anno 656. occultiſſimæ fornicationis reum ſe confeſsus fuiſset, propter quam novem jam menſibus in quodam ſe recluſerat ergaſtulo, e Sede ſua dejectus eſt, ſervato tamen ipſi honoris nomine. Prius vero eſt Genebaldi Laudunenſis Epiſcopi, qui cum poſt Epiſcopatum, ex uxore ſua, S. Remigii nepte, a qua frequentius inviſebatur, duos liberos ſuſcepiſset, a S. Remigio cui ſuum illud peccatum confeſsus eſt, Pœnitentiam ſuſcepit pene publicam: quandoquidem teſte Hincmaro in vita S. Remigii, *facta manſiuncula cum lecto in modum Sepulchri, & parviſſimis feneſtellis, ac Oratorio, Genebaldum in ea recluſit* ſanctus Pontifex; donec poſt annos ſeptem Genebaldo in oratione pernoctanti apparuit Angelus, eumque ad priſtina munia redire juſſit, ſubdens: *Ut non dubites me a Domino miſſum: ſicut patet tibi cælum, ſic & oſtium iſtud* (cujus clavium abſtulerat Remigius) tibi *patebit*. Jam vero ex his omnibus liquet occulta etiam majorum Clericorum peccata Pœnitentiæ publicæ fuiſse obnoxia. Ergo.

182 Reſp. neg. min. Crimina enim clam admiſsa nuſquam in Clericis plectebantur depoſitione, niſi cum publica evaſerant aut Rei confeſſione, aut alio quocumque modo: quod & ex objecto Neocæſarienſis Concilii Canone manifeſtum eſt. Nec aliud probant exempla Potamii & Genebaldi, quorum prior toti Concilio flagitium ſuum per litteras aperuerat; poſterior vero, nec depoſitus eſt, nec publicam geſſit Pœnitentiam; uti fatetur Nat. Alexander. Certe qui a Sacro per aliquot annos abſtineret hodie, & per id tempus in Monaſterio vel alibi deliteſceret, non ideo publicam Pœnitentiam peragere diceretur. Id autem aliquando faciendum eſse, prout dicit Jul. Pomerius, non inficiamur: & factum ſcimus. Ergo magna hæc objectio pro nobis probat a contrario. Nuſquam certe probabitur Laicos ob occulta ſcelera excommunicatos fuiſse: quin e contra Innocentius 1. *latentia peccata vindictam* habere generaliter negat.

183 Inſt. Canones cum crimen plectunt, non modo ad publicitatem ejus, ſed & ad ejus gravitatem attendunt. Sic Canon 19. Eliberitani Concilii: *Epiſcopi*, inquit, *Presbyteri, & Diaconi, ſi in miniſterio poſiti detecti fuerint, quod ſint mæchati, placuit & propter ſcandalum, & propter nefandum crimen, nec in fine communionem accipere*. Ergo ſola criminis gravitas publicam pœnam inducebat.

184 Reſp. neg. conſeq. Neque enim citatus Canon ad ſolam gravitatem, ſed

ſed & ad ſcandalum attendit. Ubi autem duplex pœnæ cauſa conjungitur, cur unam tantum aſſignant Adverſarii.

185 Objiciuntur 10. Canones multi, qui criminibus neceſſario ſecretis Pœnitentiam ſolemnem conſtituunt. Sic Ancyranus Canon 20. Pœnitentiæ huic addicit mulieres, quæ *agunt ſecum ut* fœtus *utero conceptos excutiant*. Can. 21. eos qui voluntarie homicidium fecerint. Canones 16. & 17. eos gravius percellunt, qui cum pecudibus aut maſculis cojerint. Sic Baſilius Can. 61. eum *qui furatus eſt, ſi ſponte Pœnitentia motus ſe ipſum accuſaverit, per annum a ſola Sacramentorum* ſuſceptione arceri vult: *Sin autem convictus fuerit, per annos duos*, idem Can. 22. *Qui mulierem*, inquit, *vel vi, vel clam a ſe vitiatam habet, neceſſe eſt fornicationis pœnas imponere: Eſt autem in quatuor annis præfinitum fornicatoribus ſupplicium*, &c. In his porro de criminibus occultis agi multa evincunt: 1. Quia ex recenſitis multa ſunt quæ ſine teſtibus committuntur, ut ſodomia, beſtialitas. 2. Quia ſi alia cognita fuiſsent, ut homicidium, pęnam indubie tuliſsent a Magiſtratibus. 3. Quia ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Atqui e Canonibus qui publicam homicidio, adulterio, &c. Pęnitentiam decernunt, ne unus quidem occulta ſecernit a publicis. Quid porro abſurdum magis, quam omnes, qui de Pęnitentia publica locuti ſunt, publica tantum intendiſse crimina, & neminem umquam aperuiſse quid in mente haberet? Certe in gravibus quas cum Montaniſtis habuit Eccleſia concertationibus, nihil excidit, nihil omiſsum eſt, ſed omnia adamuſſim pertractata ſunt. Atqui in his tamen nulla apparuit occulta inter & publica ſcelera diſtinctionis ſpecies. Ergo hæc reapſe a ſe nunquam diſtincta fuere. 4. Mutata eſt ſęculo VII. vetus diſciplina: tumque valere incepit axioma iſtud: De peccatis publicis publice, de occultis occulte pęnitendum; ut late probat Morinus Lib. 7. Cap. 1. Atqui id diſertim exprimunt Scriptores hujus temporis. Pari igitur modo locuti eſsent Antiqui, ſi pari modo ſenſiſsent. Unde ſicut Epiſcopi noſtri, cum peccata quædam tantum ſibi reſervant quando notoria, id perſpicue exprimunt: ita & a Majoribus noſtris obſervatum eſset, ſi publica inter & occulta ſcelera diſtinxiſsent.

Reſp. ad 1. neg. min. Nec adeo urgent quæ contra objiciuntur, ut 186
conſenſum neceſsario eliciant.

Non 1. Sodomia enim ab uno vel multiplici complice ſincere conver- 187
ſo ad Epiſcopum deferri poterat, & ſecundum prudentiæ leges plecti. Beſtialitas vero & detegi poterat, prout a Joſepho in fratribus ſuis (juxta S. Thomam) detecta eſt. Quod ſi ſecreto prorſus commiſsa erat, vix dubium eſt, quin Confeſsores in ejus punitione, ſe ſe quantum per circumſtantias licebat, Canonibus accommodarent, non ex ſtricta lege; ſed quia gravi peccato non modica pęna reſpondere debet. At pęnam hanc publice latam eſse vix quiſpiam ſibi perſuadeat. Certe ut a Pęnitentia publica eximebantur adulteræ ne maritis ſcrupulum injicerent: eximi debuere adoleſcentes, qui paterna in domo ſervati, vix pene aliud quam nefarii coitus crimen admiſiſse ex diuturna Pęnitentia judicati eſsent. Recurret hic quidem Wambæ Regis exemplum: At fateor iſto me parum moveri, tum quia perraro, ſaltem prioribus

ſæ-

ſæculis, ubi & ſuam publicæ Pœnitentiæ duritiem tollendo, multum ex utilitate ejus imminuiſſet; tum quia a facto viri ſancti ad factum hominis, nullius vel modicæ pietatis, nulla ſit in humanis judiciis illatio.

188 Non 2. Poterat enim, ut quandoque nunc, homicidium patens redimi, ſeu numerata fiſco vel parti læſæ pecunia, ſeu Epiſcoporum apud Principem interceſſione, ut obſervat Auguſtinus Epiſt. ad Macedonium 153. alias 54. ſeu ad Eccleſiæ aſylum confugiendo, uti videre eſt in Concilio Remenſi an. 630. Cap. 7. Ergo hæc, quæ tantopere Nat. Alexandrum torquet, futura homicidii punitio, nullius eſt gravis momenti. Multo plus vereri debuerat, ne homicida, jam ſuſpectus, licet minime convictus, Pœnitentiam publicam ſubeundo, conceptam de ſe ſuſpicionem adaugeret.

189 Non 3. Quod intrepidius profertur quam verius: hic animadvertiſſe ſufficiat, 1. Patres non raro publici ſcandali cauſam allegaſſe, ut ſupra vidimus. 2. In Canonibus, qui breves erant regulæ, proinde paucis enuntiatæ, ſuppleta fuiſſe ex communi intellectu, quæ deeſſe poterant. Ecquis occultum crimen parem cum publice ſcandaloſo menſuram pœnæ habuiſſe exiſtimet? Quis non videat Canones plurimos generatim loqui, quaſi gravia quæcumque peccata publicæ Pœnitentiæ ſubjicerentur, cum tamen ex adverſariis plerique canonica tantum eidem addicant. Ceterum in concertationibus cum Montaniſtis explanari debuit catholicum dogma, quod abunde factum eſt, ut vidimus toto Cap. 2. Verum quia gradualis Pœnitentia merum erat diſciplinæ a Catholicis obſervandæ caput, haud neceſſe fuit eam diſtinctius explicari; tum quia periculum fuiſſet, ne ſi pro publicis tantum delictis pœnæ recenſerentur, interiora, ſaltem ab infidelibus pro nihilo haberi crederentur; tum quia, quæ tanti erant, Sacramentorum formæ, vix obſcure indicabantur.

190 Non 4. quod nobis in probationem cedit. Si enim nova quoad præſentem materiam ſeculo VII. inducta ſit diſciplina, vix fieri potuit ut ſeculi hujus Antiſtites non palam expreſſerint ſe a trito Majorum uſu recedere; & ii quidem, ſeu Fidelium teporem redarguendo, ut ſemper moris fuit; ſeu quaſdam ſuæ hujus mutationis rationes reddendo. Atqui nihil eſt in hujus ſeculi Scriptoribus quod innuat novam ab iis induci diſciplinam: ſed agunt, quaſi eodem gradiantur pede quo deceſſores ſui. Ergo reipſa nulla tunc, quantum ad præſens caput invecta eſt mutatio.

191 En ad nauſeam uſque quæ validiora detegere potui utriuſque partis momenta. Id apud omnes conſtat, 1. occultis etiam ſceleribus conſtitutum eſſe illum Pœnitentiæ gradum, qui *conſiſtentia* nuncupabatur. 2. Patres ad publicam pro occultis etiam ſceleribus Pœnitentiam hortari potuiſſe, uti ad medium efficax quidem, ſed non vi legis abſolute neceſſarium. 3. vix dubium quin ſolemnitate dempta id occultis peccatoribus conſtituerint Confeſſarii, quod publicis palam exolvendum præcipiebatur ab Epiſcopo: poterat enim & privatim tot annos pœnitens lugere; & eidem ſecreto manus imponi, &c.

A R-

## ARTICULUS QUINTUS.

*De perſonis Pœnitentiæ publicæ obnoxiis.*

DUo apud eruditos præſentis materiæ inveſtigatores certa ſunt, 1. Laicos, quacumque fulgerent dignitate etiam imperiali, Pœnitentia publica quoad certum gradum, cum id criminis ratio exigeret, mulctatos fuiſſe. Patet id exemplis tum Theodoſii, cujus Pœnitentiam nemo unus ignorat; tum & Imperatoris Philippi, cui *non prius aditum* Eccleſiæ *permiſit* Epiſcopus, *quam confeſſionem ſcelerum feciſſet, iiſque qui humanitus lapſi fuerant, & in Pœnitentium ordine ſtabant ſe adjunxiſſet. Quippe ob multa quæ commiſerat crimina, nunquam omnino ab Epiſcopo* fuiſſet *admiſſus, niſi id prius feciſſet*. Ita Euſebius Lib.6. Hiſt. Eccl. Cap. 34. 192

2. inferiores Clericos, id eſt Diaconis minores, eamdem, non ſecus ac Monachos & Sanctimoniales ſortem ſubiiſſe. Totum id docet Fœlix III. qui annis 22. poſt Leonem ſedit. Is enim poſtquam ſeveriorem de Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis ſententiam tulit, ſic proſequitur: *De Clericis autem & Monachis aut puellis Dei, aut ſæcularibus ſervari præcipimus hunc tenorem, quem Nicæna Synodus circa eos qui lapſi ſunt, ſervandum eſſe conſtituit, ut ſcilicet qui nulla neceſſitate, nullius rei timore aut periculo, ſe, ut rebaptizentur, hæreticis impie dediderunt, ſi tamen eos ex corde pœniteat, tribus annis inter audientes ſint: ſeptem autem annis ſubjaceant inter Pœnitentes manibus Sacerdotum; duobus autem annis oblationes modis omnibus non ſinantur offerre, ſed tantummodo ſæcularibus in oratione ſocientur.* 193

Tota igitur quæſtio eſt 1. de majoribus Clericis; 2. de hæreticis ad Eccleſiam redeuntibus. Circa utrumque non una eſt opinio. Alii enim Clericos majores a ſolemni Pœnitentia ſemper immunes fuiſſe volunt cum Albaſpinæo obſerv.6. & 7. in Optatum & Tournelyo: alii eoſdem Pœnitentiæ huic vi Eccleſiaſticę legis ad quarti uſque ſęculi exordium addictos fuiſſe exiſtimant cum Morino Lib.5.Cap.12. witaſſio pag.729. de quibus ſit

CONCLUSIO I. Clericis majoribus publice Reis publica incubuit Pœnitentia ſolemnis, ſaltem tota, nunquam; niſi forte alicubi Diaconis.

Prob. 1. pars. Conſtat Clericos majores, qui publice deliquerant, a gradu ſuo deturbatos fuiſse; in Monaſteria vel ſolitudinem detruſos, ut peccata ſua dignis Pœnitentiæ fletibus diluerent, communione tantum Laica donatos, &c. Atqui hæc duram & gravem, neminique ignotam Pœnitentiam importabant. Atque hinc S. Cyprianus acerbe conqueritur Epiſt. 59. quod Therapius Epiſcopus Victori Presbytero, *antequam Pœnitentiam plenam egiſſet; & Domino Deo in quem deliquerat, ſatisfeciſſet, temere & præpropera feſtinatione pacem dederit.* 194

Idem S. Doctor Epiſt 52. vindicat Cornelium Rom. Pontificem, quem Antonianus quaſi Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſubverſorem exhibebat, quia Trophymum ſine ulla Pęnitentia recepiſset; ſic autem vindicat, ut ipſos etiam Sacerdotes gravi Pęnitentiæ ſubjacuiſse demonſtret: en ipſius verba: *Quoniam cum Trophimo pars maxima plebis abſceſſerat, redeunte nunc ad Eccleſiam Trophimo, & ſatisfaciente, & Pœnitentia deprecationis errorem priſtinum confitente, & fraternitatem quam nuper abſtraxerat, cum plena humilitate*

*tate & ſatisfactione revocante, auditæ ſunt ejus preces .·. Sic tamen admiſſus eſt Trophimus, ut Laicus communicet, non, ſecundum quod ad te malignorum litteræ pertulerunt, quaſi locum Sacerdotis uſurpet.* En in Trophimo Pœnitentia triplex; prima *deprecationis* publicæ; ſecunda *laicæ communionis*; tertia; quæ inſuper præſtanda fuiſſet, niſi ejus vices ſupplevit *fratrum reditus, & reſtituta multorum ſalus*, prout ibidem ait S. Martyr.

Denique Epiſt. 68. quæ eſt ad Clerum & plebem Hiſpaniæ, in qua de Baſilide & Martiali Epiſcopis, qui ſe infami idololatriæ libello ac blaſphemia polluerant, ſermo eſt, ſic loquitur Cyprianus: *Cornelius Collega noſter, Sacerdos pacificus & juſtus, & martyrio quoque honoratus, decrevit hujuſmodi homines ad Pœnitentiam quidem agendam admitti poſſe, ab ordinatione autem Cleri, atque Sacerdotali honore prohiberi.* Porro in Cornelii Decreto non alia intelligitur Pœnitentia, quam quæ lapſos omnes ſpectabat. Ergo ut hæc Laicis publica erat, ſic & Sacerdotibus: niſi aliunde conſtet iſtos ab aliqua ejus parte immunes extitiſſe. Quod ut innoteſcat .·.

195 Prob. 2. pars: Pœnitentia ſolemnis tota illam complectebatur manuum impoſitionem, ad quam Pœnitentes tam crebro recurrere tenebantur, uti diximus n. 66. Atqui conſtare videtur ab ea immunes fuiſſe majores Clericos. Prob. min. 1. ex Concilio Carthag. V. an. 398. Can. 11. ubi: *Confirmatum eſt, ut ſi quando Presbyteri vel Diaconi in aliqua graviore culpa convicti fuerint, qua eos a miniſterio neceſſe fuerit removeri, non eis manus tanquam Pœnitentibus, vel tanquam fidelibus Laicis imponatur.* Ubi non inducitur diſciplina nova, ſed vetus *confirmatur*.

T. 2. Conc. p. 1217.

2. Ex S. Leone, qui Epiſt. 92. ad Ruſticum Narbon. an. 443. ſcripta, *Alienum eſt*, inquit, *a conſuetudine Eccleſiaſtica; ut qui in Presbyterali honore, aut in Diaconi gradu fuerint conſecrati, ii pro crimine aliquo ſuo, per manus impoſitionem, remedium accipiant pœnitendi; quod ſine dubio ex Apoſtolica Traditione deſcendit .·. Unde hujuſmodi lapſis privata eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.* Atqui editus æque ac pius Pontifex non habuiſſet ut alienum *a conſuetudine Eccleſiaſtica* id quod inviolata lege per plura ſecula obſervatum eſſet in Eccleſia Romana; cujus traditionem apprime noverat.

196 Ad hunc locum fatetur Nat. Alexander, majores Clericos a manus impoſitione fuiſſe immunes: & id pene ſolum contendimus, ut publicam eorum Pœnitentiam a laicali non parum diſcrepaſſe probemus. At ſubdit, S. Leonem nomine Apoſtolicæ Traditionis conſuetudinem a centum annis in Eccleſia Romana vigentem donaſſe; quo ſenſu Hieronymus Epiſt. 28. ad Licinium ſcripſerat: *Unaquæque Provincia abundet in ſenſu ſuo, & præcepta Majorum leges Apoſtolicas arbitretur.* Verum mirari eſt qui fieri potuerit ut S. Leo conſuetudinem toti antiquitati ignotam *ex Apoſtolica Traditione ſine dubio* natam crediderit. Longe alia eſt in objecto textu Hieronymi ſententia: Cum is ironice tantum, vel pacis cauſa permittat, ut provinciæ diverſa de eodem puncto ſentientes, ſuos quæque uſus ad Apoſtolicam legem pertinere arbitrentur.

197 Præiverat circa an. 370. Optatus Milevitanus, qui Lib. 2. contra Donatiſtas, eoſdem graviter redarguit, quod inaudito hactenus ritu presbyteros probroſæ manuum impoſitioni ſubjeciſſent. Sic ille nu. 26. *A vobis cæſi ſunt in honoribus Dei Sacerdotes. Multis notum eſt & probatum;* per-

Edit. Dupin. p. 44.

*perſecutionis tempore*, *Epiſcopos aliquos*, *inertia a confeſſione nominis Dei delapſos thurificaſſe*, *& tamen nullus eorum qui evaſerunt*, *aut manum lapſis impoſuit*, *aut ut genua figerent*, *imperavit*, *Et facitis vos hodie poſt unitatem*, *quod* A NULLO *factum eſt poſt thurificationem*. Atqui in *egregio*, ut vocat Hieronymus, *opere*, non palam dixiſſet Optatus, *a nullo* factum, id quod primis pene ejus annis in Eccleſia adhuc perſeveraſſet.

198 Reſpondet Nat. Alexander Diſſert. XI. propoſ. 2. Optatum id in Donatiſtis redarguiſſe, vel ut factum contra diſciplinam ſeculi IV. quo vivebat Optatus; vel ut factum erga Epiſcopos nihil tale merentes. Verum utraque ſolutio his unius Optati verbis convellitur: *Facitis vos hodie poſt unitatem*, *quod* A NULLO FACTUM EST POST THURIFICATIONEM. Etſi enim Epiſcopi ac Sacerdotes, quibus quia ad unitatem reverſis manus in Pœnitentiam impoſuerant Donatiſtæ, nihil tale mererentur: graviora profecto quæque meriti erant Epiſcopi, qui idolis, *perſecutionis tempore*, *thurificaverant*. Atqui tamen his *nullus* umquam manus impoſuerat, teſte Optato. Ergo vel ſupina facti notiſſimi ignorantia laboravit Optatus; vel adverſariorum opinionem penitus convellit.

199 In idem adducit Tournelyus & Auguſtinum, qui Lib. 1. de Bapt. teſtatur Clericis a ſchiſmate ad Eccleſiam redeuntibus, *manus inter Laicos non imponi*; & Hieronymum, qui Epiſt. 93. alias 48. Sabino Diacono virginum corruptori conſulit ut Pœnitentiam agat, non quidem una cum Laicis in Eccleſiæ totius conſpectu, ſed *in Monaſterio*, *ut* ibi *Dei miſericordiam jugibus lacrymis* imploret. Verum hæc extra rem eſſe videntur: cum ex Morini & ejus ſequacium confeſſo, vetus circa Clericorum Pœnitentiam diſciplina quarto ſæculo immutata ſit. Aliunde vero cenſeri poſſint Auguſtinus & Hieronymus juxta receptam ævo ſuo diſciplinam loqui. Aliud eſt de Leone & Optato qui veterem uſum uti indubium referunt & commendant. *T. 9. p. 8. B. C.*

200 Prob. 3. pars, quia dubitari poteſt annon in Hiſpaniis, & alibi forſitan, ſolemni Laicorum Pœnitentiæ aliquando ſubjacuerint Diaconi. Sic enim habet illiberitanum Concilium Can. 76. *Si quis ſe Diaconum permiſerit ordinari*, *& poſtea detectus fuerit in crimine mortis*, *quod aliquando ante vel poſt ordinationem commiſerit*; *ſi ſponte fuerit confeſſus*, *placuit eum*, *acta legitima Pœnitentia*, *poſt triennium accipere communionem*: *Quod ſi alius eum detexerit*, *poſt quinquennium*, *acta Pœnitentia*, *accipere communionem laicam debere*. Porro, ajunt plures, niſi eo in loco exprimatur ſolemnis Pœnitentia, nullibi exprimetur; cum eodem *legitimæ Pœnitentiæ* vocabulo utatur Concilium; puta Can. 72. & alibi paſſim, ut ſolemnem Pœnitentiam indicet. Reponi quidem poſſit, legitimam hanc a Patribus Pœnitentiam dici, quæ cujuſque ſtatui accommodata ſit: omnimodam proinde, cum de Laicis; partialem vero & ſine impoſitione manus, cum de Diaconis agitur. Quoniam vero nec in Ancyrana, nec in Neocæſarienſi Synodo, aliiſve antiquioribus ſimile quidpiam erga Presbyteros, & multo minus adverſus Epiſcopos conſtitutum legitur; uti obſervat Albaſpinæus n. 6. in Lib. 2. Optati pag. 154. edit. Dupinianæ; non difficulter crediderim durius aliquando quibuſdam in locis actum eſſe cum Diaconis, quam cum Epiſcopis aut Sacerdotibus. Objectionem e Can. 1. Concilii Neo-

Neocæſar. expendam infra n. 208. Interim noſtra hæc opinio conciliandis Theologorum mentibus ſatis idonea nobis videtur: Utinam & aliis.

201 Objic. I. cum Witaſſio exemplum Natalii Confeſſoris, qui, ut refert Euſebius Lib. 5. Hiſtor. Cap. ult. cum ab hæreticis in Epiſcopum creatus eſset, ubi reſipuit, *non ſolum Cleri, ſed etiam Laicorum veſtigiis advolutus ∴ oſtenſis etiam vibicibus plagarum, quas pro Chriſti confeſſione pertulerat, vix tandem ad communionem admiſſus eſt*. Atqui tanta non fuiſset difficultas, ſi in more poſitum fuiſset, Epiſcopos ſine ulla Pęnitentia ad communionem recipi. Ergo.

202 Reſp. conc. totum. Nemo enim negat quin Epiſcopi ipſi qui publice deliquerant, Pęnitentiam obirent publicam; quæſtio eſt tantum an & ſolemnem obirent. Atqui ſolemnis non erat Natalii Pęnitentia. Hæc enim & ab Epiſcopo indicebantur: ſuam vero ſibimet ipſi impoſuit Natalius; & per certos gradus, potiſſimum autem in ſubſtractione agebatur: nihil porro tale fecit idem Præſul. Ergo nihil inde contra nos.

203 Eodem modo ſolvitur, quod idem objicit ex agendi ratione a Cornelio R. P. ſervata erga unum e duobus Epiſcopis, qui Novatiano manus impoſuerant. Ex eo enim quod Epiſcopus ille, cum *ad Eccleſiam revenit, peccatum flebiliter lamentans & aperte confeſſus, populo univerſo pro eo rogante, ut Laicus in confeſſionem receptus eſt*, apud Euſeb. Lib. 6. Cap. 43. ſequitur equidem non impunita fuiſſe publica majorum Clericorum facinora; ſed nuſquam ſequitur ea ſolemni Pęnitentiæ fuiſse obnoxia. Certe fatente Witaſſio Clerici majores Pęnitentiæ publicæ onere levati ſunt ſeculo IV. Atqui ſexcenta poſt quartum ſęculum extant exempla Pęnitentiæ paris, vel majoris, quam in Natalio, & Epiſcopo Novatiani conſecratore miratur Witaſſius. Quoti enim non ſponte, ſed palam & ignominioſe in Conciliis e gradu ſuo ejecti ſunt, in Monaſteriis recluſi, &c.

204 Nec aliam difficultatem movet factum Trophimi, qui teſte Cypriano Epiſt. 52. nonniſi ſumma benignitate obtinuit, quod illico *communicaret ut Laicus*, licet *locum Sacerdotis* non conſervaret. Et hinc enim conſequitur, Trophimum diuturniori caſtigandum fuiſse pęna, niſi cum eo indulgentius actum eſset: ſed an ideo vir doctus, cum ſummo Fidelium & Infidelium ſcandalo, inter *Audientes* cum Ethnicis & Cathecumenis repoſitus fuiſset, ut denuo addiſceret elementa fidei? (is enim erat ſtationis Audientium ſcopus: quia qui graviter lapſi erant, religionis principia obliti ſupponebantur.) An ideo proſtratus idem coram Epiſcopis & Sacerdotibus impoſitioni manuum ſubjacuiſset? aſserent quidem adverſarii: ſed non aſserit Cyprianus, nec facile quiſquam concipiet. Vide reſponſum ſequens quo tota hæc difficultas eliditur.

205 Inſt. I. Non publica tantum, ſed & ſolemnis eſt Pęnitentia, de qua loquitur Cyprianus Epiſt. 68. occaſione Baſilidis & Martialis. * Ergo nec ipſi Epiſcopi a ſolemni Pęnitentia immunes erant. Prob. ant. Pęnitentia de qua loquitur Cyprianus Epiſt. 68. ea ipſa eſt, quam a lapſis peragendam decreverat Cornelius Papa. Atqui Pęnitentia hæc ipſa erat ſolemnis. Ea enim ipſa eſt quam Cyprianus Epiſt. 52. his verbis commemorat: *Perſecutione ſopita, cum data eſſet facultas in unum conveniendi, copioſus Epiſcoporum numerus convenimus*, ſtatuimuſque ut *traheretur diu Pœnitentia, & rogaretur paterna clementia: & ∴ etiam Romam ſuper hac re ſcripſimus* ad

* Supra n. 186.

*ad Cornelium* ∴ *qui & ipſe cum pluribus Coepiſcopis habito conſilio, in eandem nobiſcum ſententiam conſenſit*. Jam vero vel ſolemnis eſt quæ hic deſcribitur Pęnitentia; vel ne Laicis quidem ſolemnis indicta eſt. Hic enim una eademque omnibus regula conſtituitur.

Reſp. ad 1. neg. ant. Per ſolemnem enim Pęnitentiam ea intelligitur a 206 nobis, quæ non publice tantum, ſed & juxta ſolemnes quatuor ſtationum, præcipue vero proſtrationis, gradus agebatur. Atqui talis non eſt ea de qua loquitur Cyprianus; cum necdum inſtituta eſſet ſolemnis Pęnitentia; quam omnium primus meminit Gregorius Neocæſarienſis, ut diximus n. 16. Ergo. Atque hac obſervatione ſimul & ſemel corrunt probationes omnes quas e Cypriano, factiſve Cypriano antiquioribus vel coævis deſumunt adverſarii.

Neque tamen, ſi tam certum eſſet ſolemnem ævo Cypriani viguiſſe 207 Pœnitentiam, quam id falſum ſit, idcirco nobis animo & cauſa deficiendum eſſet. Siquidem Cornelius Papa, vir, teſte Cypriano, *juſtus* æque ac *pacificus*, non ſolum ſtatuerat ut *traheretur diu Pœnitentia;* ſed & ut ſingulorum *cauſæ & neceſſitates* ab Epiſcopis examinarentur. Atqui nulla erat neceſſitas Epiſcopos, quaſi elementorum fidei oblitos inter *Audientes* relegandi: erat vero ratio multiplex hanc populorum Patribus ignominiam adimendi. Fuerit ergo ſevera, at nuſquam imprudens fuit veteris Eccleſiæ diſciplina; nuſquam ſic conſtituta ut coram populis vileſceret Sacerdotalis character. Num ei porro ſplendide conſultum eſſet, ſi Epiſcopus cum plebe, Sacerdotali manuum impoſitioni caput ſubmiſiſſet? Vide Albaſpinæum cit. Obſerv. 6.

Inſt. 2. Vigebat indubie ſolemnis Pęnitentia tempore Conciliorum Neo- 208 cæſarienſis an. 314. & Illiberitani an. 305. Atqui utrumque majores Clericos ſolemni Pęnitentiæ cum Laicis æque addicit. Prius quidem Can. 1. ubi hæc: *Presbyter, ſi uxorem duxerit, ab ordine ſuo deponi debet: Quod ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit; extra Eccleſiam abjiciatur, ut Pœnitentiam*, INTER LAICOS *redactus, agat*. Poſterius vero Can. 19. ſic decernit; *Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, ſi in miniſterio poſiti, detecti fuerint quod ſint mœchati, placuit & propter ſcandalum, & propter propbanum crimen, nec in fine eos communionem accipere debere*. Idem quod Diaconos rurſus colligitur ex Can. 76. ſup. n. 200.

*T. 1. Conc. p. 1486.*

*T. 1. Conc. p. 973.*

Reſp. ad 1. neg. min. quæ ex neutro Canone rite deducitur. Non ex 209 Neocæſarienſi, 1. quia aliud eſt hominem redactum inter Laicos, Pœnitentiam agere: aliud hominem, inter Laicos, ſeu Laicis permixtum, agere Pęnitentiam. Sane depoſiti quique Sacerdotes, & ad communionem laicam redacti, gravem agebant Pęnitentiam: ſed non ideo omnes eodem ac Laici gradu ſolemnis Pęnitentiæ ſtadium decurrebant; cum multi deponerentur ob peccata quæ ſolemni Pęnitentiæ obnoxia non erant. 2. Quia Gentianus Hervetus, & Dionyſius exiguus Canonem hunc aliter & melius reddidere, quam Iſidorus Pſeudo-Mercator, cujus verſionem ſecutus eſt Witaſſius. Sic prior: *Presbyter, ſi uxorem duxerit, ab ordine ſuo moveatur. Si autem fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit; penitus extrudatur, & ad Pœnitentiam deducatur*. Poſterior vero: *Preſbyter, ſi uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, vel adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad Pœnitentiam redigi*.

Atqui

Atqui in utraque hac verſione, quarum poſteriorem ſequitur *Codex Canonum vetus Eccleſiæ Romanæ*, pag. mihi 37. quæque textui græco conſonat, injungitur quidem fornicario vel adultero Sacerdoti Pęnitentia; quæ dubio procul tantis criminibus conſtituta erat; at de ea cum Laicis agenda, ne verbum quidem unum occurrit. Ergo quod amplius eſt in Iſidori Pſeudo-Decretalium parentes verſione, tametſi nihil vel parum probat, a malo eſt.

210 Non ex Concilio Illiberitano, quod mœchis quidem Epiſcopis, &c. communionem etiam in vitæ exitu negat; at nulli eos ſolemni Pęnitentiæ addicit. Quin ad minus dubium eſt an ſolemnis ac luctuoſa Orientalium Pęnitentia in Occidente ſub Illiberitani Concilii tempus vigeret: tum quia Felix III. omnium primus illius meminit in Eccleſia Latina, ut alibi notavimus; tum quia e tot Illib. Concilii Canonibus, qui *legitimam*, annorum quinque, decem, &c. diverſis ſceleribus *Pœnitentiam* conſtituunt; ne unus quidem eſt, qui annos illos inter *flentes*, *audientes*, *proſtratos* partiatur. Unde gravi, non tamen ſolemni quam expendimus Pęnitentia, gravia tunc temporis peccata plecti potuerunt. Nec dubium, quin ut certam regiæ majeſtatis rationem habuit Ambroſius, ſic & certam Epiſcopalis & Sacerdotalis gradus rationem habuerint Illiberitani Patres.

211 Objic. 2. Id Purpurii Donatiſtæ Epiſcopi, qui in Cæcilianum furore ardens, exclamavit apud Optatum Lib. 1. n. 19. *Exeat huc quaſi imponatur illi manus in Epiſcopatu, & quaſſetur illi caput de Pœnitentia*. Atqui verba hæc ſupponunt majoribus etiam Clericis incubuiſſe tunc temporis Pęnitentiam, per manuum impoſitionem. Ita Nat. Alexander, Witaſſius, &c.

Pag. 16.

212 Reſp. neg. min. 1. quia Donatiſtæ Cæcilianum non habebant pro Epiſcopo, ut qui ordinatus eſſet, juxta ipſos a Felice Aptungitano, Librorum ſacrorum traditore, proinde qui ab Epiſcopali gradu, prout ſentiebant, excidiſſet; uti ex æquo agnoſcunt Nat. Alexander, & Witaſſius. Atqui ex eo quod homo, qui pro Epiſcopo non habetur, ſolemni damnetur Pęnitentia, colligi non poteſt, indictam eſſe Epiſcopi Pęnitentiam ſolemnem. 2. Quia Purpurii verba ſupponunt quidem apud Donatiſtas moris fuiſſe, ut ipſis etiam Epiſcopis manum imponerent ad Pœnitentiam: at nihil quantum ad Catholicos probant; ſed e contra; cum morem hunc ut in Eccleſia a ſęculo inauditum improbet Optatus, ut vidimus num. 197.

213 CONCLUSIO II. Clerici minores a Pęnitentia ſolemni immunes non erant; eaque conſuetudo uſque ad ſeptimum ſęculum perduraſſe videtur.

214 Prob. 1. pars ex citata Felicis III. Epiſtola, ubi, *Pueris*, inquit, *ſeu Clericis, ſive Laicis, aut etiam puellis* ſcienter rebaptizatis, *quibus ignorantia ſuffragatur ætatis, aliquandiu ſub manus impoſitione detentis, reddenda communio eſt*. Atqui manus impoſitio pertinebat ad ſubſtrationem, quæ Pœnitentiam proprie conſtituebat.

Idem liquet ex S. Iſidoro Hiſpalenſi Lib. 3. de Offic. Eccleſ. Cap. 16. ubi ſic Pœnitentiam conſtituit, *ut a Sacerdotibus & Levitis Deo tantum teſte fiat, a ceteris vero aſtante coram Deo ſolemniter Sacerdote*.

215 Quamquam veri admodum ſimile eſt, quod jam annotavimus, variaſſe ea de re in diverſis, vel etiam iiſdem Eccleſiis diſciplinam. Sic enim ſcribit ad Himerium Siricius Epiſt. 1. Cap. 14. *Illud quoque nos par fuit*

pro-

*providere, ut ſicut Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum; ita & poſt pœnitudinem nulli umquam Laico liceat honorem Clericatus adipiſci:* ubi ſicut Laici omnes ad Clericatum irregulares ſunt propter Pœnitentiam; ſic & Clerici omnes eamdem Pœnitentiam, laico ritu, exolvere prohibentur. Quæ ſi ita ſunt, aliam, uno poſt ſæculo, Romanæ Eccleſiæ praxim fuiſſe indicat adducta mox Felicis III. Epiſtola. Subiit enim Petri Sedem Siricius an. 384. Felix autem an. 483.

216 Prob. 2. pars ex Concilio Toletano IV. alias VIII. an. 633. Can. 29. ubi hæc: *Si Epiſcopus aut Presbyter, ſive Diaconus, aut quilibet ex ordine Clericorum, magos.·.· conſulere fuerit deprehenſus, ab honore dignitatis ſuæ depoſitus, Monaſterii pœnam excipiat, ibique perpetuæ Pœnitentiæ deditus, ſcelus admiſſum ſacrilegii luat.* Porro longe a ſolemni diſtat Pœnitentia, quæ in Monaſterii receſſu peragitur. *T. 5. Conc. p. 1714.*

217 Expendit eo loci Witaſſius an hæreticis ad Eccleſiam redeuntibus imponeretur Pœnitentia publica, ſive hi in errore nati eſſent; ſive ab Eccleſia ad hæreſim defeciſſent. Ea autem de re ſtatuit 1. utriuſque generis hæreticos ad Pœnitentiam & Exomologeſim publicam, antequam in Eccleſiæ gremium reſtituerentur adactos fuiſſe. 2. Eamdem diſciplinam quarto ſæculo & ſequentibus vulgo perſeveraſſe adverſus eos, *qui in Eccleſia baptizati ſponte hæreſim ſuſcepiſſent*. 3. Hæreticos, *qui extra* * *Eccleſiam erant baptizati, citra Pœnitentiam hanc admiſſos fuiſſe*, utique, quarto ſæculo & ſequentibus; ne aſſertio tertia repugnet primæ. 4. Demum ſubdit, hanc diſciplinæ varietatem ex varia horum criminum gravitate eſſe profectam, ſecundum id Auguſtini Lib. 2. contra Ereſcomium Cap. 16. *Faciliore venia quod nondum habuerunt, accipiunt*, Eccleſiæ communionem videlicet, *quam ſi habuiſſent & deſeruiſſent. Et hoc decernitur apud nos, ut aliter recipiantur, qui Catholicam reliquerunt, aliter qui ad illam primitus veniunt. Illos enim amplius gravat crimen deſertionis: Hos autem non a ſe diruptum, ſed cognitum & retentum vinculum relevat unitatis.*

Hæc fuſius non proſequor, tum quia qui varias ea de re auctoritates expenderit, ſentiet ſe vix quidquam rari & fixi amplecti poſſe; tum quia verendum eſt, ne dum geminatis diſſertationibus prodeſſe nitimur, nimia prolixitate faſtidium pariamus.

## ARTICULUS SEXTUS.

### *De unitate Pœnitentiæ publicæ.*

TRIA hic inquiruntur, 1. an qui poſt enantlatos Pœnitentiæ publicæ labores, in nova, mortalia quidem, ſed *canonicis* leviora peccata relabebantur, eadem per ſecretam Pœnitentiam abluere poſſent. 2. An ſi in eadem, quæ publica Pœnitentia expiaverant, peccata, vel in graviora reciderent, ad ſolemnem novam Pœnitentiam admitterentur. 3. An poſito quod non, poſſent ſaltem hæc ſecreta, ut nunc fit Pœnitentia delere.

Quæſtionis primæ ſolutio non parum pendet ab ea quam ſupra expendimus, an nimirum gravia quæcumque peccata publicæ Pœnitentiæ



* Textus VVitaſſii habet *intra*, quod mihi mendum Typographi videtur: alioqui aſſertio tertia ſecundæ adverſaretur.

obnoxia forent. Si enim non fuerint, ut opinamur, debuerunt per ſecretam Pęnitentiam ablui. Si hac porro ante Pęnitentiam publicam; ergo & poſt ipſam, niſi aliqua lex obſtiterit. An autem quædam obſtiterit de facto, colligetur ex dicendis Concl. 2. Sit itaque

CONCLUSIO I. Pęnitentia publica nunquam iterabatur; niſi forte quoad crimen hæreſeos.

218 Prob. 1. ex Tertulliano Lib. de Pœnit. Cap. 7. ibi: *Collocavit* Deus *in veſtibulo Pœnitentiam ſecundam* ∴ SED JAM SEMEL, *quia jam ſecundo*; SED AMPLIUS NUNQUAM, *quia proxime fruſtra*. Et Cap. 9. *Hujus igitur Pœnitentiæ ſecundæ &* UNIUS, *quanto in arcto negotium eſt, tanto operoſior probatio eſt*.

219 Hujus porro ſeveritatis has exhibet rationes Tertullianus, I. quia *jam quidem nullum ignorantiæ textum* hujuſmodi relapſis *patrocinatur*. II. Quia Dei timorem in ſe extinxiſſe merito præſumuntur: *Si idcirco*, inquit, *te deliquiſſe pœnituerat, quia Dominum cœperas timere, cur quod metus gratia geſſiſti, reſcindere maluiſti?* III. Quia majeſtatem divinam aſpernantur, & fœdam ingrati animi labem incurrunt, qui denuo relabuntur. Sane, inquit, *deſpicit* Dominum, *qui bonorum ac malorum intellectum ab illo conſecutus, quod intelligit fugiendum, quodque jam fugit*, reſumit: *reſpuit datorem, cum datum deſerit: negat beneficum, cum beneficium non honorat*. IV. Quia relapſus peccator, *quod dicere quoque periculoſum eſt, ſed ad ædificationem proferendum eſt, diabolum Domino præponit. Comparationem enim videtur egiſſe, qui utrumque cognoverit, & judicato pronuntiaſſe eum eſſe meliorem, cujus ſe rurſus eſſe maluerit*. Atque hæc utinam & ab aliis & a me omnium primo, debite ponderetur!

220 Prob. 2. ex Origene Hom. 15. in Cap. 25. Levit. ubi hæc ſcribit: *In gravioribus criminibus ſemel tantum (vel raro) Pœnitentiæ locus conceditur*. Qui textus theſim noſtram luculenter docet, ſi vocula, *vel raro*, ex eo delenda ſit. Deleri porro debet, 1. quia eam non legebat Magiſter Sentent. qui in 4. diſt. 14. textum hunc ea dempta refert. 2. quia deeſt vetuſto Origenis exemplari, in Bibliotheca Sorbonica aſſervato. 3. quia ſcopus Origenis eſt ut probet graviora peccata, non magis pluries redimi poſſe, quam urbanas Judæorum domos: cum e contra domus ruſticæ, quas ibi comparat Origenes mortalibus, ſed non tamen gravioribus peccatis, ſæpius redimi poſſint. Is porro ſcopus exigit ut graviora peccata ſemel tantum redimi poſſint.

221 Prob. 3. ex S. Ambroſio Lib. 2. de Pœnit. Cap. 10. ubi: *Merito*, inquit,
T. 1. *reprehenduntur, qui ſæpius agendam Pœnitentiam putant* ∴ *quia ſicut unum*
p. 436. *Baptiſma, ita una Pœnitentia, quæ tamen publice agitur: Nam quotidiani nos debet pœnitere peccati*.

222 Prob. 4. ex Auguſtino Epiſt. 153. alias 54. ad Macedonium. Sic il-
T. 2. le: *In tantum hominum aliquando iniquitas progreditur, ut etiam poſt actam*
p. 526. *Pœnitentiam, poſt Altaris reconciliationem, vel ſimilia, vel graviora committant* ∴ *Et quamvis eis in Eccleſia locus humillimæ Pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen ſuper eos ſuæ patientiæ non obliviſcitur*. Et infra: *Quamvis caute ſalubriterque proviſum ſit, ut locus illius humillimæ Pœnitentiæ ſemel in Eccleſia concedatur, ne medicina vilis minus utilis eſſet ægrotis* ∴ *quis tamen audeat dicere Deo: Quare huic homini, qui poſt primam Pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtrinxit, adhuc iterum parcis?* hic dubio procul *humil-*

*lima*

*ſima Pœnitentia* ea ipſa eſt quam publicam dicimus. Atqui hæc ex Auguſtino *ſemel* tantum in Eccleſia concedebatur; ne ex frequentia vileſceret.

223 Objic. 1. de hæretico Cerdone hæc ſcribit Irenæus Lib. 3. Cap. 4. *Sæpe in Eccleſiam veniens & exomologeſim faciens ſic conſummavit, modo quidem latenter docens, modo vero exomologeſim faciens*, &c. Tertullianus autem Lib. de præſcript. Cap. 30. de Marcione & Valentino, *Conſtat*, inquit, *illos in Catholicam primo doctrinam crediſſe ∴ donec ſemel & iterum ejecti ∴ poſtmodum Marcion Pœnitentiam confeſſus ∴ ita pacem recepturus, ſi ceteros quoque quos perditioni erudiſſet, Eccleſiæ reſtitueret, morte præventus eſt*. Atqui ex utroque hoc textu liquido patet, Cerdonem, & Marcionem pluries ob grave ſuum hæreſeos crimen Pęnitentiam egiſſe: Cum prior exomologeſim iteraverit; poſterior ab Eccleſia ejectus ſit *ſemel & iterum;* nec in eam tamen niſi per Pęnitentiam ſemel & iterum recipi potuerit.

224 Reſp. ex hoc textu tantum ſequi mitius actum cum hæreticis; iis præſertim qui cum ſectarum duces eſſent, ad Eccleſiam plures e gregalibus ſui ſecum reducebant, aut reducturi præſumebantur. Atque ideo in Concluſione diximus: *Niſi forte quoad crimen hæreſeos*. Quin & cenſent aliqui, vel nullam, vel mitiorem reducibus hæreticis impoſitam fuiſſe Pœnitentiam: quod etſi generatim admitti vix queat, potuit tamen Cerdonis & Marcionis tempore in Eccleſia Romana obſervari.

225 Objic. 2. Chryſoſtomus apud Magiſtrum Sent. Lib. 4. diſt. 14 in fine, ſic loquitur Hom. 20. in Epiſt. ad Hæbr. ad illud: *Voluntarie peccantibus nobis non relinquitur pro peccatis hoſtia*, &c. *Sciendum eſt*, inquit, *quod hic quidam exurgunt, horum verborum occaſione Pęnitentiam auferentes, quaſi per Pœnitentiam non valeat peccator poſt lapſum reſurgere ſecundo, & tertio & deinceps. Verum in hoc Pęnitentiam non excludit* Apoſtolus, *nec propitiationem quæ ſæpe fit per Pęnitentiam, ſed ſecundum Baptiſmum*. Ergo Chryſoſtomi tempore ſecunda relapſis Pęnitentia non negabatur.

226 Reſp. cum Nat. Alexandro prolata a Magiſtro verba, nec in Græco Chryſoſtomi textu, nec in verſione ejus Latina occurrere, ſed hæc dumtaxat: *Non tollit Pęnitentiam* Paulus, *nec eam quæ per Pęnitentiam fit placationem: neque expellit & dejicit per deſperationem eum qui eſt lapſus ∴ ſed ſecundum lavacrum tantum aufert. Non enim dixit: Non eſt amplius Pęnitentia, neque eſt amplius remiſſio; ſed, Non eſt amplius hoſtia: hoc eſt, non eſt amplius crux ſecunda: hoc enim vocat hoſtiam*. Atqui poſtrema hæc lectio indicat quidem Pœnitentiam poſt lapſum, ſed nec ſecundam, nec tertiam, ut præcedens.

227 His adde ſeveriorem unius Pœnitentiæ diſciplinam, poſt factum celebre Nectarii, cui proxime ſucceſſit Chryſoſtomus, ſi non omnino, at multum concidiſſe, pluſque forſan Conſtantinopoli, quam in aliis Orientalium Eccleſiis: cum Chryſoſtomi hoſtes ei in Concilio ad Quercum an. 403. habito, id ei vitio verterint, quod relapſis peccatoribus aditum aperiret per hæc verba, quæ ex Photii Bibliotheca, ut ſextum caput accuſationis adverſus S. Doctorem motæ refert Baronius: *Si iterum pecces, iterum Pęnitentiam facito; & quoties peccaveris, accede ad me, & ego te curabo*. Quibus conſonant hæc, nonnihil tamen ſuſpecta, So-

cratis verba Lib. 6. Cap. 19. *Cum a Synodo Epiſcoporum ſemel dumtaxat iis qui poſt Baptiſmum peccaſſent, conceſſa fuiſſet Pœnitentia, ipſe*, Chryſoſtomus, *pronuntiare non dubitavit, Licet millies Pœnitentiam egeris, accede. Ob quam doctrinam, tum a familiaribus ſuis reprehenſus eſt, tum etiam a Siſinnio Novatianorum Epiſcopo*. Porro ex Patre, qui a ceteris diſſentire non immerito præſumitur, nihil contra nos elici poteſt. Nec enim ſingularem Eccleſiæ unius, ſed communem pervulgatam Pęnitentiam expendimus.

228. Objic. 3. S. Thomas 3. p. q. 84. art. 10. O. *Quidam*, inquit, *erraverunt dicentes non poſſe hominem per Pœnitentiam ſecundo conſequi veniam peccatorum.: Alii vero fuerunt hæretici.: qui poſt Baptiſmum dicebant quidem eſſe utilem Pœnitentiam, non tamen pluries, ſed ſemel tantum*. Ergo aſſertio noſtra hæreſibus accenſetur a S. Doctore.

229 Reſp. neg. conſeq. nec enim vel cum primis dicimus *hominem non poſſe per Pęnitentiam ſecundo veniam conſequi;* vel cum ſecundis Pęnitentiam, ſi pluries fiat, utilem non eſſe: id hactenus unum tuemur, Pęnitentiam publicam, *ne ex iteratione vileſceret*, pluries iteratam non fuiſſe: & id poſt Auguſtinum docet ipſe S. Thomas in 4. diſt. 14. quæſt. 1. art. 5. quæſt. 2.

An vero ſublata peccatori relapſo publicæ Pœnitentiæ medicina, nihil jam ille in clavibus haberet remedii, nova eſt difficultas in præſens expendenda. Affirmat Albaſpinæus Lib. 2. obſerv. 5. Morinus Lib. 5. Cap. 27. Petavius in Epiphan. ad hæreſ. 59. quæ eſt Novatianorum pag. 236. quam tamen alii alio ſenſu explicant. Contra vero Nat. Alexander diſſert. 10. in Hiſt. ſæculi III. poſtquam idem Propoſitione 1. cum Auctoribus modo adductis ſancire viſus eſt, docet tamen Propoſ. 2. quod *peccatoribus, qui peracta publice Pœnitentia, eadem vel æque gravia crimina perpetraverant, privata Pęnitentia & abſolutio in morte non denegabatur*. Eadem eſt Tournelyi opinio in hac materia. ſit

CONCLUSIO. II. Sententia hæc poſterior omnino tenenda eſt.

Prob. a contrario: Opinio quæ Novatianam barbariem pene in Eccleſiam invehit, quæ Scripturæ genio adverſatur, quæ plus impendio nocitura fuiſſet, quam profutura: hæc, inquam, opinio purioribus ſæculis in Eccleſia viguiſſe credi non poteſt, niſi id puria geometricis argumenta exigant: imo tunc ſuſpicari eſſet aliqua ex parte nutare probationem quæ geometrica videretur. Atqui talis eſt opinio noſtræ contraria.

230 1. quidem Novatianam pene barbariem in Eccleſiam invehit: cum eo tantum juxta opinionem hanc a Novatianis differrent Catholici, quod ſemel fornicationem v. g. poſt duram Pœnitentiam dimitterent; Novatiani vero ne ſemel quidem. Unde ſicut hodie parum diſcreparent Directores duo, quorum alter Pęnitentem bis tantum abſolveret, alter ſemel dumtaxat; ſic parum a Novatianis diſcrepaſſent Catholici: quodque hi contra Novatores indeſinenter urgebant, *fruſtra eſſe Pœnitentiam, quæ caret venia;* hoc illi nec infeliciter retorſiſſent, contra tot myriades Pęnitentium, qui variis in perſecutionibus lapſi, & reparati, rurſum in aliquod crimen, etiam occultum juxta adverſarios, proruiſſent. Id autem quis facile capiat, niſi qui ut ad duritiem ſibi viam paret, nihil non capit.

231 2. eadem diſciplina genio & indoli Scripturæ adverſatur. Ut enim ſoli-

ſolide ait S. Thomas cit. q. 84. a. 10. *Homo inducitur ad miſericordiam exemplo divinæ miſericordiæ, ſecundum illud Luc. 6.* Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt. *Sed Dominus hanc miſericordiam Diſcipulis ſuis imponit, ut ſæpius remittant fratribus contra ſe peccantibus:* uti dicitur *Matth. 18.* ∴ *Ergo Deus ſæpius per Pœnitentiam,* id eſt per Pęnitentiæ Sacramentum, ut ex titulo Articuli liquet, *veniam peccantibus præbet.* Id autem annon ſenſere primævi Patres, qui tam ſedulo ad Pęnitentiam hortabantur?

3. longe plus nocitura fuiſset quam profutura illa hæc quæ veteri 232
Eccleſiæ affingitur ſeveritas. Non enim ignorabant Patres, quod ſane ex ipſis didicit Romanus Catechiſmus, raram admodum eſse perfectam illam contritionem, quæ extra Sacramentum juſtificet. Atqui & id ſciebant, quod docuere, paucos eſse, qui pluribus annis ab omni mortali ſaltem dubio abſtineant. *Cui enim,* ait Tertullianus Lib. de pudicitia Cap. 19. *non accidet aut iraſci inique, & ultra ſolis occaſum, aut & manum immittere, aut facile maledicere, aut temere jurare* ∴ *In negotiis, in officiis, in quæſtu, in victu, in viſu, in auditu quanta tentamur; ut ſi nulla ſit venia iſtorum (quotidianæ incurſionis, & quibus omnes ſumus objecti) nemini ſalus competat.* Ergo debuerunt prævidere ex illa ſua ſeveritate futurum, ut ex iis qui Pęnitentiam ſemel exolviſsent, *pauci admodum* ad juſtitiam regrederentur.

Confirm. Graviter peccabant, juxta Patres, lapſi qui Pęnitentiæ ſta- 233
dium ingredi differebant. Atqui non adeo Rei viderentur, qui hic & nunc non arriperent medium, quo ſemel conſumpto; aliud nullum ſibi ad vitam certum ſuppeteret. Ergo.

Quod autem opinio unius omnino Pęnitentiæ nulla invicta ratione nitatur, ex objectionum ſolutione patefiet.

Prob. 2. Iis non omnis ſpes veniæ ſublata erat, qui id ſaltem con- 234
ſequi poterant, ut reconciliarentur in morte, & corpore Chriſti, niſi aliud exigeret commiſſi criminis gravitas, reficerentur. Atqui in eadem vel etiam graviora crimina relapſi ∴ probatur min. ex Siricio Papa qui Epiſt. 1. ad Himerium Cap. 5. de iis conſultus, *qui acta Pœnitentia, tanquam canes ac ſues ad vomitus priſtinos & ad volutabra redeuntes, & militiæ cingulum & ludicras voluptates & nova conjugia & inhibitos denuo appetiverant concubitus, quorum profeſſam incontinentiam generati poſt abſolutionem filii prodiderant,* ſic reſpondet: *De quibus jam ſuffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut ſola intra Eccleſiam Fidelibus oratione jungantur; ſacræ Myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint; a Dominicæ autem Menſæ convivio ſegregentur, ut hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcenis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen, quia carnali fragilitate ceciderunt, Viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſubveniri. Quam formam & circa mulieres, quæ ſe poſt Pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandam eſſe cenſemus.* Atqui nihil eſt dubium quin Romanæ Eccleſiæ diſciplina ut minimum pluribus in Eccleſiis viguerit.

Idem paulo poſt ex Auguſtino deducemus in reſp. ad 6. object.

Objic. 1. cum Witaſſio id Hermæ Lib. 2. Paſtor. Mandato 4. *ſervis* 235

*Dei* Poenitentia una est.·.· *Et ideo dico tibi, quod poſt vocationem illa magnam & ſanctam*, nempe Baptiſmum, *ſi quis tentatus fuerit a diabolo & peccaverit*, unam Poenitentiam habet : *ſi autem ſubinde peccet, & Pœnitentiam agit, non proderit homini talia agenti, difficile enim vivet Deo*. Ergo,
236 Reſp. locum hunc peſſime objici, ut pote qui in obvio ſenſu omnino faveat errori Novatianorum, prout animadvertit Bellarminus Lib. de Script. Eccleſ. Et vero falſum eſt generatim unicam eſſe lapſis Pœnitentiam; magiſque falſum Pœnitentiam homini *ſubinde* lapſo non prodeſſe. Utrumque porro generatim aſſerit Hermas, citra ullam publicæ vel privatæ diſtinctionem. Quamquam dici poſſit unicam ab Herma admitti Pœnitentiam, quæ veluti certo profutura ſit. Hinc poſtquam dure & durius dixit, ſecundam Pœnitentiam nihil homini prodeſſe, ſubdit, dictum ſuum tantiſper emolliens, *difficile enim vivet Deo* : qui enim a ſecunda Pœnitentia habet, etſi difficile, quod vivat Deo, huic ſecunda Pœnitentia, difficile quidem, ſed vere tamen prodeſſe poteſt. Ergo textus iſte, vel nihil probat, vel contra Witaſſium probat. Unde Hermas unam quidem quaſi faciliorem & ſecuram magis Pœnitentiam admittit, ſed non omnino excludit alteram.
237 Objic. 2. cum eodem : Rationes ſupra a Tertulliano num. 219. congeſtæ ſecundam publicam Pœnitentiam excludunt, prout ipſi fatemur. Atqui eo ipso & magis excludunt privatam. Quæ enim graviorem excludunt, a fortiori leviorem.
238 Reſp. diſt. maj. Excludunt ſecundam Pœnitentiam publicam vi diſciplinæ tunc temporis inſtitutæ, C. Excludunt per ſe & ex natura rei, N. Fateor unius Pœnitentiæ publicæ diſciplinam niti rationibus a Tertulliano allegatis; ſed nego, & mecum Catholicus quiſque negabit, eaſdem rationes neceſſario & ex natura rei exigere, ut una tantum ſit Pœnitentia, ſive publica, ſive privata; idque vel ab ipſo Tertulliano admittendum erat. Enim vero ad publicam Pœnitentiam admittebat Tertullianus eos qui poſt antebaptiſmalem Pœnitentiam denuo lapſi eſſent. Atqui ii tamen, ut pote vulgo adulti, & ut tales ſuppoſiti a Tertulliano, qui innocentem ætatem ad Baptiſmum feſtinare nolebant; ii, inquam, erant in caſu, ob quem, juxta Witaſſium, ſecundam Pœnitentiam denegat Tertullianus. Cum enim diu ante Baptiſmum probati & eruditi fuiſſent, nulla eis ſuffragari poterat ignorantia, timorem Domini primo conceptum abjeciſſe merito præſumebantur, diabolum Deo præponebant, &c. ut ſupra eod. num. 219.

Confirm. ex Witaſſio ſecunda Pœnitentia iis tantum privatim negabatur, qui ob graviora crimina publicam ſubiiſſent. Atqui ſi ad apicem urgeatur Tertullianus, Pœnitentia hæc iis omnibus denegari debuerat, qui, poſt acceptam ſemel vi clavium veniam, mortifere deliquiſſent. Cum nec ex ignorantia poſsent excuſari, & timorem Dei abjeciſsent, &c. Ergo ne ab adverſario quidem crude intelligenda ſunt Tertulliani verba. Ergo iterum, quemadmodum non obſtantibus Tertulliani verbis, fateri debet non occluſam fuiſse Pœnitentiam omnem iis qui mortaliter quocumque modo deliquiſsent; ſic & nos docere poſsumus, Pœnitentiam aliquam iis apertam fuiſse qui publicam ſubire meruiſsent.

Objic.

Objic. 3. cum eodem Doctore : Clemens Alexand. Lib. 2. Stromat. p. 282. hæc loquitur : *Dedit ergo* Deus qui *multæ* eſt *miſericordiæ ; iis etiam qui fide*, ſeu jam Fideles *in aliquod peccatum incidunt, ſecundam Pœnitentiam, quam ſi quis tentatus* ſuccubuerit, *unam adhuc accipere poteſt. Voluntarie enim peccantibus nobis non amplius relinquitur pro peccatis hoſtia.* ∴ *Continuæ autem & ſe ſe invicem excipientes propter peccata Pœnitentiæ nihil differunt ab iis qui non crediderunt* ∴ *Apparentia igitur eſt Pœnitentiæ, non Pœnitentia, veniam ſæpius petere eorum quæ ſæpe peccavimus. Quæro autem*, ait Witaſſius, *an quæ ita de relapſis exiſtimaret Eccleſia, iis & Pœnitentiæ Sacramentum & veniam conceſſerit.* 239

Aliud ſane multo moleſtius ab iis qui talia objiciunt, quæri poſſet. Verum his prudenter omiſſis, R. ex objecto textu tantum ſequi ſuſpectam fuiſſe Clementi continuam peccatorum & Pœnitentiarum viciſſitudinem, non tamen abſolute rejectam ab eo Pœnitentiam ſecundam, 1. quia hanc de facto ſupponit : ut quidem enim Pœnitentias ſibi invicem ſuccedentes redarguit, ſi has prorſus ignoraret Eccleſia ? 2. quia alioqui mortaliter quocumque in genere lapſus nuſquam per Pœnitentiam denuo reſurgere potuiſſet; quod negat & merito negat adverſarius 3. quia paſſim ut alii Patres hortatur Clemens lapſos ad Pœnitentiam. Fruſtra autem, juxta eoſdem Patres, eſſet Pœnitentia niſi ſperaretur venia. 240

Objicit 4. Origenem, qui Homil. 15. in Levit. graviora peccata in eo levioribus opponit, quod illa ſemel tantum remitti poſſint. 241

Verum hæc de remiſſione ſecunda per Pœnitentiam publicam intelliguntur. Qui autem hujus iterationem, non alterius cujuſcumque, excludit. Hic referri poſſunt ſolutiones ad Hermam & Clementem datæ; cum eadem ſit, fatente Witaſſio, difficultas. 242

Objicit 5. Synodum Illiberitanam, quæ Can. 3. & 7. eos qui *acta Pœnitentia denuo fuerint fornicati, communionem nec in fine habere* decernit. 243

Verum nihil inde contra nos : aliud eſt enim negare communionem in extremis, aliud reconciliationem. Profecto ſeveriſſima Synodus id conceſſit, quod non negavit. Et vero Neocæſarienſe Concilium ann. 314. id eſt ſub ipſa Illiberitanæ Synodi tempora habitum, Can. 2. ſtatuit, ut *mulier, ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem : verumtamen in exitu* ∴ *ſi promiſerit, quod facta incolumis, hujus conjunctionis vincula diſſolvat, fructum Pœnitentiæ conſequatur.* Fructus autem Pœnitentiæ ut minimum eſt abſolutio a peccatis. 244

Objicit 6. Palmarem Auguſtini textum ex Epiſt. 153. alias 54. nempe Macedonius alicubi magiſtratum gerens in Africa, ab Auguſtino quæſivit cur Epiſcopi pro iiſdem etiam reis ſemel & iterum apud Judices intercederent; cum Eccleſia hujuſmodi hominibus unam tantum Pœnitentiam concederet. *Nam*, inquit Epiſt 152. apud Auguſtinum : *Si a Domino peccata adeo prohibentur, ut ne pœnitendi quidem copia poſt primam Pœnitentiam tribuatur; quemadmodum nos poſſumus ex religione contendere, ut nobis qualecumque illud crimen fuerit, dimittatur.* Sic porro reſpondet Auguſtinus cit. Epiſt. 153. num. 7. *In tantum hominum aliquando iniquitas progreditur, ut etiam poſt actam Pœnitentiam* ∴ *vel ſimilia, vel graviora committant : & tamen Deus facit etiam ſuper tales oriri ſolem ſuum, nec minus tribuit, quam ante tribuebat, largiſſima munera vitæ & ſalutis : Et quamvis eis* 245

*in Eccleſia* LOCUS HUMILLIMÆ POENITENTIÆ NON CONCEDATUR, *Deus tamen ſuper eos ſuæ patientiæ non obliviſcitur. Ex quorum numero ſi quis nobis dicat: Aut date mihi eumdem iterum pœnitendi locum, aut deſperatum me permittite, ut quidquid libuerit, faciam; ∴ aut dicite mihi utrum aliquid proſit ad vitam futuram∴ ſi me pœnitendo vehementius quam prius excruciavero∴ Quis noſtrum ita deſipit, ut huic homini dicat: Nihil tibi iſta proderunt in poſterum∴ Quamvis ergo caute & ſalubriter proviſum ſit,* UT LOCUS ILLIUS HUMILLIMÆ POENITENTIÆ SEMEL IN ECCLESIA CONCEDATUR∴ *quis tamen audeat dicere Deo: Quare huic homini qui poſt primam Pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis?∴ Cum igitur ſuper peccatores tanta ſit patientia, tanta miſericordia divina, ut in hac temporali vita moribus emendatis, non damnentur in æternum; quales nos eſſe oportet homines erga homines.* Atqui hæc tum Macedonii interrogatio, tum reſponſio Auguſtini manifeſte indicant nullum tunc temporis in Eccleſia locum, ſive alteri Pęnitentiæ, ſive veniæ, poſt actam ſemel Pęnitentiam ſupeiſuiſſe. 1. Quia alioqui non fuiſſet unde miraretur & objiceret Macedonius, cur Epiſcopi ſecundam a Judicibus pro Reis gratiam exorarent; cum ipſi ſemel tantum veniam iiſdem largirentur. 2. Auguſtinus obviam ad manum habuiſſet reſponſionem, Eccleſiam nimirum ſecundam quidem relapſis Pœnitentiam publicam negare, at non privatam, quam ſequerentur. Atqui nihil hujuſmodi reponit Auguſtinus: imo omnem Pęnitentiæ novæ aditum præcludi affirmat, *ne medicina vilis minus utilis eſſet ægrotis.* Unde ut Epiſcoporum pro Reis ſollicitationes vindicet, ad Dei crebro miſerentis, non autem ad repetitam Eccleſiæ indulgentiam recurrit: Et ex his relapſis unum, qui exclamat, *Aut date mihi eumdem iterum pœnitendi locum: aut deſperatum me permittite*, ad unam Dei benignitatem remittit. Ergo.

246 Reſp. 1. ad ſummum hinc ſequi duriorem Auguſtini tempore fuiſſe in Africa diſciplinam, quam in Romana, totaque, ut videtur, Orientali Eccleſia: cum non modo ex iſtis nihil ſolidi adverſum nos erui poſſit; ſed & dictis conſtare videatur, eas lapſis quibuſcumque reconciliationem in exitu vitæ conceſſiſse.

Reſp. 2. ad 1. neg. min. neque ineluctabiliter urgent quæ in contrarium objiciuntur.

247 Non 1. tum quia potuit Macedonius, vir Laicus, juriſque ſcientior quam Eccleſiaſticarum rerum, non cognoviſse totam Eccleſiæ agendi rationem; quod ſæpe ſæpius in multis hujuſmodi ſęcularibus viris, ingenii ceterum acuti, perſpeximus. Tum quia potuit nullam veniæ in extremis tantum concedi ſolitæ habere rationem: quam & fruſtra allegaſset Auguſtinus ut Epiſcoporum ſollicitationes tueretur; quia hi non pro jam morituris, ſed pro valentibus intercedebant. Tum quia ex nude ſpectato Macedonii textu nemo eſt qui ſtatim non inferat, mortalia quæcumque peccata ſemel tantum in Eccleſia veniam habuiſse; quod nemo dicere auſit.

248 Non 2. Ut enim ex ambigua Auguſtini locutione nihil certi adverſum nos deduci poſſit, ſufficiunt duo, 1. ut aliam a publica Pęnitentiam indirectę adſtruat, 2. ut graves habuerit cauſas eam diſertius non exprimere

primendi. Atqui 1. aliam a publica Pœnitentia Pœnitentiam indirecte adſtruit. Docet enim hujuſmodi lapſos utiliter pœnitere poſse; unde eis negat eſse deſperandum. Atqui generale eſt Auguſtini principium, neminem utiliter pęnitere, niſi qui ſub clavium miniſterio Pęnitentiam agat: *Nemo*, inquit Serm. 392. Capit. 3. *ſibi dicat: Occulte ago, apud Deum ago: novit Deus qui mihi ignoſcat, quia in corde meo ago . . . Ergo ſine cauſa ſunt claves datæ Eccleſiæ Dei? Fruſtramus Evangelium Dei*, &c. Ergo cum *humillimam Pœnitentiam* iterari negat S. Doctor, novam quidem publicam excludit, ſed non privatam quamcumque, ſaltem pro tota vita. 2. ſuas habuit rationes Auguſtinus ſubobſcure loquendi. Scilicet, ut non ſemel in Operis hujuſce decurſu animadvertimus, SS. Doctores publicam adeo Pęnitentiam commendabant, ut ægre alterius meminiſsent. Quin &, ut a peccato retraherent, vix novam poſt Baptiſmum Pęnitentiam indicabant: quod egregie evincit id Tertulliani Lib. de pęnit. Cap. 7. PIGET *ſecundæ, imo jam ultimæ ſpei ſubtexere mentionem: ne retractantes de reſiduo auxilio pœnitendi, ſpatium adhuc delinquendi demonſtrare videamur*. Quid mirum ergo, ſi ulteriorem Pęnitentiam perſæpe reticebant, quos vel ſecundam poſt Baptiſmum recenſere pigebat?

Hinc liquet Auguſtinum cum relapſos ad benignitatem Dei remittit, eoſdem ſimul remittere ad Eccleſiæ claves: quia juxta ipſum nemini prodeſt Dei benignitas, niſi ex clavium ſubſidio.

Confirm. quia, ut ponderavimus Cap. 5. nu. 450. vult Auguſtinus ut qui in adulterio vivit, & caſu oppreſsus, nulla doloris indicia exhibet, *ſine arrha pacis ex hac vita* non exeat. Atqui loquitur S. Doctor de homine quem *Pœnitentem*, ſeu in ſtadio Pęnitentiæ ſupponit, uti antea loquitur de Cathecumeno, quem ex ipſo ſuo ſtatu ad Baptiſmum tendere conjicit, licet alioqui in crimine vivat. Ergo non credidit Auguſtinus a venia excludendum eum omnem, qui Pęnitentiam decurriſset, aut ſaltem decurrere incepiſset. Quod ſi tam benigne hominem dubiæ admodum contritionis habuit; an eum qui humana fragilitate denuo in adulterium lapſus, illud dignis per annos plures fletibus abluere conatus eſset, *ſine pacis arrha* hinc migrare voluiſset?

Objic. 7. Concilium Toletanum III. an. 589. ubi hæc habentur Canon. XI. *Quoniam comperimus per quaſdam Hiſpaniarum Eccleſias, non ſecundum Canonem, ſed fœdiſſime pro ſuis peccatis homines agere Pœnitentiam, ut quotieſcumque peccare libuerit, toties a Presbytero ſe reconciliari expoſtulent: & ideo pro coercenda tam execrabili præſumptione, id a ſancto Concilio jubetur, ut ſecundum formam Canonum antiquorum dentur Pœnitentiæ, hoc eſt ut prius eum, quem ſui pœnitet facti, a communione ſuſpenſum, faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impoſitionem crebro recurrere . . .* HI VERO *qui ad priora vitia, vel infra Pœnitentiæ tempus, vel poſt reconciliationem relabuntur, ſecundum priorum Canonum ſeveritatem damnentur*. Ergo. 249 *T. 5. Conc. p. 1011.*

Reſp. neg. conſeq. Duo enim præcipit ſancta Synodus, 1. ut Pęnitentiæ juxta Canonum leges, non pro Sacerdotum imperitorum arbitrio decernantur: & inde ne mali quidem umbra contra nos. 2. ut quos, per, vel poſt Pęnitentiæ tempus relabi contigerit, *ſecundum priorum Canonum ſeveritatem damnentur*. At inde ſequitur quidem id genus relapſos 250

abſo-

Digitized by Google

abſolutionis & Euchariſtiæ uſque ad mortem fuiſſe expertes; non vero iis etiam in extremis negatam fuiſſe immiſericorditer reconciliationem.

251 Objic. 4. Varia rationis momenta, I. *quod medicina vilis minus eſſet ægrotis*. Longe enim vilior facta eſſet; ſi privata Pœnitentia publicam ſuppleviſſet.

252 II. quia ut Petavius ubi ſupra: Si relapſi ad communionem pacemque reverti alterius Pœnitentiæ privatæ ſubſidio potuiſſent, melior fuiſſet illorum quam ceterorum conditio, quibus ſine publica pœnitentia ad Eccleſiam reditus non patebat. Atqui nemo tam vecors erit, qui humanius cum illis actum putet, qui in eadem ſæpius & quidem horrenda flagitia incurriſſent, quam cum iis qui ſemel ea commiſiſſent.

253 Reſp ad 1. 1. viluiſſe igitur Pœnitentiam pro ſecretis facinoribus, ſaltem non *canonicis*; cum hæc in veteri Eccleſia, fatente Morino, eadem ratione, id eſt repetita, ut nunc moris eſt, Pœnitentia curarentur. 2. in noſtro ſyſtemate haud viluiſſe Pœnitentiam ſolemnem, ſeu ratione ſui, quia non iterabatur; ſeu ratione ulterioris Pœnitentiæ; cum Pœnitentes & toto vitæ ſuæ curriculo a ſacra Menſa excluderentur, & in fine tantum veniam & abſolutionem obtinerent. Unde

254 Reſp. ad 2. neg. maj. Ut enim bene Tournelyus pag. 129. melior quidem fuiſſet relapſorum conditio, ſi poſt Pœnitentiam certo temporis ſpatio definitam reconciliati fuiſsent. Verum quia & Pœnitentiam toto vitę decurſu agere tenebantur; &, quod Chriſtiano cordi graviſſimum eſse debet, a ſacra Menſa removeri, tantumque in extremis Deo & Eccleſiæ ſanctæ reconciliari; haud certe felix eſse potuit & ambienda eorum conditio. Nec dubium quin plures novum Pęnitentiæ publicæ ſtadium ingredi maluiſsent, quam formidandum hoc continui anathematis ſtatum ſubire. Et hanc non aliam Petavii mentem fuiſse opinatur idem Theologus: quode Petavium ipſum videris ad hæreſ. 59. Epiphanii, pag. 238.

## ARTICULUS SEPTIMUS.

*De tempore abſolutionis publice vel ſolemniter Pœnitentibus conceſſæ.*

255 SENSUS quæſtionis eſt an publice vel ſolemniter Pęnitentes non prius quam totam impoſitæ ſibi Pœnitentiæ menſuram impleviſsent, ſacramentaliter abſolverentur. Sacramentaliter dico: quia conſtat Pœnitentes poſt *ſubſtrationem* reconciliatos fuiſse cum Eccleſia, quoad communionem precum & ſacrificii, cui extunc in *conſiſtentiæ* gradu cum ceteris Fidelibus intereſse poterant. Eaque prima reconciliatio *minor* dicebatur: cum e contra *major* nuncuparetur reconciliatio quæ poſt conſiſtentiam fiebat, & vi cujus iidem Pœnitentes reconciliabantur Eccleſiæ quoad communionem corporis Chriſti, ad quod ut & alii Fideles accedere poterant.

256 Hæc autem reconciliatio ubique eodem tempore fiebat, licet non ubique eadem die. Nimirum ut advertit Morinus Lib. 9. Cap. 29. n. 1. 2. & 3. in Eccleſia Romana & pleriſque Occidentis Eccleſiis publica Pœnitentium reconciliatio fieri ſolebat Feria V. in Cœna Domini. In Eccleſia Mediolanenſi & Hiſpanicis, in Paraſceve Sabbati ſancti, ſeu Feria VI. majoris Hebdomadæ. In Eccleſia Orientali, *vel ſancto illo & magno die Veneris, vel ſequente Sabbato ſancto*, &c.

Jam

Jam ergo quæritur an ſecunda hæc reconciliatio foret ſacramentalis: ita ut ii quorum Pœnitentia quindecim aut viginti annos perdurabat, in eo tantum Pœnitentiæ ſuæ exitu a peccatis ſuis abſolverentur: annon vero reconciliatio hæc eſset canonica quædam abſolutio, vi cujus Pœnitentes, licet jam Deo per claves reconciliati, ſpecialiter Eccleſiæ reconciliabantur; ita ut recipere poſsent Euchariſtiam, per quam multi unum cum Chriſto corpus efficimur.

Duplex porro ea de re eſt opinio Theologorum. Alii multo plures exi- 257
ſtimant Pœnitentes non ante quam Pœnitentiam totam explevisſent, ſacramentaliter reconciliatos fuiſse. Ita Bellarminus hic Lib.4. Cap.5. Eſtius in 4. diſt. 15. §. 15.. Maldonatus Lib. 2. de Sacram. Cap. 2. quo teſte, *qui ignorat ad finem Pœnitentiæ datam eſſe abſolutionem ſacramentalem, ignorat totam antiquitatem;* ita & Albaſpinæus, Morinus, & alii quos adducit & ſequitur Witaſſius pag. 850. & quorum ſententiam ut probabiliorem amplectitur Tournelyus pag. 42.

Alii ex adverſo pugnant, & docent reconciliationem in exitu Pœni- 258
tentiæ conceſsam, vel ſacramentalem non fuiſse; vel, quod cogitari poſſit, non fuiſse primam ſacramentalem: ſed canonicam tantum cum Eccleſia reconciliationem qua jus ad Chriſti corpus tribueretur. Ita & fuſe Bagotius Diſsert. 2. de pęnit. Cap. 7. & ſeq. ubi & Cap. 12. ſect 1. exiſtimat *nec in primo, nec in ſecundo gradu datam fuiſſe abſolutionem ſacramentalem, ſed in tertii gradus aditu*, &c.

Ut in hac tanta rerum caligine id attingamus quod verum aut vero propius fuerit, partis utriuſque momenta proponemus, & æqua lance metiemur pro viribus.

Pugnant primæ opinionis defenſores, 1. ex praxi Eccleſiæ Romanæ. 259
Hanc autem adſtruunt 1. ex his Tertulliani verbis Lib. de Pudic. Cap. 1. *Pontifex maximus, quod eſt, Epiſcopus Epiſcoporum*, id eſt, Zephirinus Papa, qui obiit an. 219. *edixit: Ego & Mœchiæ & fornicationis delicta Pęnitentia functis dimitto. Si Pœnitentia functis:* ergo non ante Pęnitentiam.

Siricius Ep. 1. Cap. 3. Tom. 2. Conc. pag. 1018. de Chriſtianis in ido- 260
lolatriam prolapſis, *his*, inquit, *quamdiu vivunt, agenda Pœnitentia eſt, & in ultimo fine ſuo reconciliationis gratia tribuenda; quia, docente Domino, nolumus mortem peccatoris*, &c. Agit Siricius de reconciliatione *in ultimo* tantum *fine* tribuenda. Atqui hæc ſacramentalis erat. Erat enim neceſſaria ne moreretur peccator, ſed viveret.

Innocentius I. Epiſt. ad Decentium Cap. 7. ſtatuit: *tunc debere Pœni-* 261
*tentem dimitti*, cum in eo *viderit* Sacerdos *congruam ſatisfactionem*. Ergo *T. 2.*
tunc ſequebatur ſatisfactionem abſolutio. *Conc. p.*
S. Leo citata toties Epiſt. 82. *Mediator . . . hanc Præpoſitis Eccleſiæ tra-* 1247.
*didit poteſtatem, ut . .* Pœnitentes *ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent*. Atqui hic reconciliationis nomine intelligitur ſacramentalis abſolutio, non autem canonica tantum reconciliatio cum Eccleſia. 1. Quia hæc obvia eſt & frequens vocabuli *reconciliationis* ſignificatio, ut patet ex Canon. 76. Concilii Carthag. IV. ubi ſtatuunt Patres, ut *qui continuo creditur moriturus,* *Ibid. p.*
*reconcilietur per manus impoſitionem, & ori ejus infundatur Euchariſtia*. Ne- *1205.*
que enim reconciliatio quam ſequitur Euchariſtica communio, mere

cere-

ceremonialis eſt, ſed vere ſacramentalis. 2. Quia ibid. præcipit S. Pontifex, ut pœnitens, qui necdum reconciliatus *vitam finierit, quod manens in corpore non recepit*, id eſt, Eccleſiaſticam communionem, eique annexa ſuffragia, *conſequi carne exutus non* poſſit. *Nec neceſſe eſt*, inquit, ſuæ hujus ſeveritatis rationem reddens, *nos eorum qui ſic obierint, merita actusque diſcutere, cum Dominus Deus noſter, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod Sacerdotale miniſterium implere non potuit, ſuæ juſtitiæ reſervaverit; ita poteſtatem ſuam timeri volens, ut .˙. quod quibuſdam tepidis & negligentibus accidit, nemo non metuat. Multum enim utile ac neceſſarium eſt, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali ſupplicatione ſolvatur*. Atqui in his verbis conſtat agi de ſacramentali abſolutione, qua nondum præſtita pœnitentes illi morte præoccupati erant. Et vero ſi in hoc textu, aliiſque id genus ceremonialis tantum & Eccleſiaſtica reconciliatio indicari dicatur: vix aliquod ſuppetet antiquitatis monumentum, quo invicte adverſus Novatores adſtrui poſſit ſacramentalis abſolutionis neceſſitas. Hæc itaque diſtinctio hæreticos juvat, & doctrinæ Catholicæ nocet; ut bene Witaſſius pag. 852. cui hac in parte conſentit Tournelyus pag. 43. Subdit is tamen morem hunc brevi fuiſſe immutatum; atque cum ejuſmodi Pœnitentibus ante reconciliationem mortuis communicaſse Eccleſiam, uti patet ex Conciliis Carthag. IV. Canon. 79. Arelatenſi II. Can. 12. Valenſi II. Can. 2. &c.

263 Idem docet Gregorius Magnus Hom. 26. in Evang. ubi: *Videndum eſt*, inquit, *quæ culpa præceſſit, aut quæ ſit Pœnitentia ſecuta poſt culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam vivificat, illos Paſtoris ſententia abſolvat*. Ergo non ante dabatur abſolutio, quam Pœnitentia culpam ſecuta eſset.

264 Pugnant 2. pro Eccleſia Africana ex Cypriano, hujus, inquiunt, diſciplinæ teſte locupletiſſimo. Sic ille Epiſt. 10. *Cum in minoribus peccatis agant peccatores Pœnitentiam juſto tempore, & ſecundum diſciplinæ ordinem ad Exomologeſim veniant, & per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri jus communicationis accipiant, nunc .˙.* NONDUM POENITENTIA ACTA .˙. *nondum manu eis ab Epiſcopo & Clero impoſita, Euchariſtia illis datur*.

265 Idem Epiſt. 11. docens quibus concedendi eſsent a Martyribus libelli communicationis: *Pete*, inquit, *ut eos .˙. quorum Pœnitentiam* SATISFACTIONI PROXIMAM *conſpicitis, deſignetis nominatim libello*. Porro ſi vel ipſi Martyrum libelli pene totam in lapſis ſatisfactionem prærequirebant, ut his & abſolutio & Euchariſtia concederentur: qui fieri potuit ut ab eadem utrique præmittenda ſatisfactione immunes forent ceteri?

266 Demum Epiſt. 59. ad Fidum vehementer conqueritur Cyprianus, quod *Victori Presbytero*, ANTEQUAM POENITENTIAM PLENAM EGISSET, *Therapius .˙.˙. præpropera feſtinatione pacem dederit*. Jam vero pax illa non erat mera & ceremonialis cum Eccleſia reconciliatio, aut ſimplex debitæ pœnæ relaxatio. Nimirum pax de qua Cyprianus ea erat, per quam lapſis vita concedebatur, & jus ad dignam Euchariſtiæ participationem; uno verbo pax quæ tribuebatur poteſtate a Chriſto his accepta verbis: *Quorum remiſeritis peccata*, &c. Hæc autem vel ipſa eſt a peccatis abſolutio, vel hanc nullibi unquam expreſſit Cyprianus, quod vix credi poſſit. Ita Tournelyus pag. 46.

267 Pugnant 3. quantum ad Mediolanenſem Eccleſiam ex S. Ambroſio

Lib. 2.

Lib. 2. de pœnit. Cap. 9. n. 87. *Nonnulli*, inquit, *ideo poſcunt Pœnitentiam,*
*ut ſtatim ſibi reddi communionem velint. Hi non tam ſe ſolvere cupiunt quam*
*Sacerdotem ligare*. Et ſupra Cap. 3. *Quotieſcumque peccata donantur, corporis*
*ejus Sacramentum ſumimus*. Ergo non conferebatur abſolutio, niſi ut ſu-
ſciperetur Euchariſtia. Jam vero non ſuſcipiebatur Euchariſtia, niſi per-
acta plene Pœnitentia.

Et Lib. 1. Cap. 16. Novatianos impetens, *Fruſtra*, inquit, *dicitis vos præ-* 268
*dicare Pœnitentiam, qui tollitis fructum Pœnitentiæ*, id eſt, peccatorum abſolu-
tionem. Ergo erat abſolutio hæc fructus Pœnitentiæ, ſeu ſatisfactionis.

Pugnant 4. pro Hiſpanienſibus Eccleſiis ex citato Can. 11. Concilii To- 269
letani III. an. 589. ubi ſanciunt Patres *ut ſecundum formam antiquorum Ca-*
*nonum dentur Pœnitentiæ, hoc eſt, ut Sacerdos prius eum quem ſui pœnitet fa-*
*cti, a communione ſuſpenſum, faciat inter reliquos Pœnitentes ad manus impoſi-*
*tionem crebro recurrere: expleto autem ſatisfactionis tempore, ſicut Sacerdotalis*
*contemplatio probaverit, eum communioni reſtituat*. Ergo nonniſi poſt exple-
tum ſatisfactionis tempus communioni reſtituebantur Pœnitentes.

Pugnant 5. pro Gallicana Eccleſia ex S. Eligio Hom. 8. in Cœna Do- 270
mini, Tom. 12. Biblioth. PP. pag. 309. ubi: *Nunc ad vos ſermo noſter dirigi-*
*tur, quos mater Eccleſia .·. ob fœditatem ſcelerum veſtrorum dudum a ſe repu-*
*lit: modo vero, quia Domino per dignos Pœnitentiæ fructus placuiſtis, mundantes*
*vos .·. per crebra jejunia & afflictiones corporum, quaſi jam ſuos ad ſe revo-*
*cat. Et licet credatis vos poſſe abſolvi a peccatorum veſtrorum vinculis, quia*
*ſtatim reſtituemini ſacris Altaribus, nullus inde tamen debet vitam ſuam negli-*
*gere*. Atqui hic diſertim habetur abſolutio ſacramentalis conceſſa tantum
poſt *dignos Pœnitentiæ fructus*, poſt *crebra jejunia*, &c.

Idem luculente docet Gennadius Lib. de dogmat. Eccleſ. Capit. 23. 271
alias 53. *Quem*, inquit, *mortalia crimina poſt Baptiſmum commiſſa pre-*
*munt, hortor prius publica Pœnitentia ſatisfacere, & ita Sacerdotis judicio*
*reconciliatum communioni ſociari, ſi vult non ad judicium & condemnationem*
*ſui Euchariſtiam recipere.*

Eamdem fuiſſe Eccleſiæ Orientalis praxim, quamdiu in ea viguit ſo- 272
lemnis Pœnitentia, facile intelligitur ex Canonicis Epiſtolis Gregorii
utriuſque, Thaumaturgi & Nyſſeni: & vel hinc ſuadetur, quod tunc ſe-
verior fuerit diſciplina, quam Cypriani tempore.

Nec eſt, inquiunt, quod adverſus dicta opponatur, duplicem tunc
temporis fuiſſe abſolutionem, ceremonialem unam, per quam in fine ſta-
dii Pœnitentes Eccleſiæ quoad oblationes & Euchariſtiæ participationem
publice reconciliarentur: aliam ſacramentalem, qua ſecreto reconciliaren-
tur Deo: quod diu ante Pœnitentiæ finem fieri poterat.

Reponunt enim diſtinctionem hanc, meram eſſe *imaginationem*: 1. 273
quia Patres de ea diſſerunt abſolutione, quam tollebant Montaniſtæ & *Eſtius.*
Novatiani. Hi porro abſolutionem ſacramentalem tollebant. 2. quia
de ea loquuntur abſolutione, qua denegata, perperam agitur Pœni-
tentia. 3. quia eidem abſolutioni tribuunt; quod cum Deo reconci-
liet, & peccata dimittat. 4. quia incredibile ſit Majores noſtros tantum
ad cæremonialem abſolutionem impendiſſe ſolemnitatis & apparatus. 5.
quia nec concipi poſſit, viros jam Deo reconciliatos, cum Judæis &
Ethnicis ab Eccleſia ignominioſe expulſos fuiſſe. 6. quia pluribus in
locis

Digitized by Google

locis ne quidem cum iis communicabatur, qui ante mortui eſſent, quam participes fuiſſent hujus abſolutionis; quia, ait cit. 2. Epiſt. S. Leo. *Nos quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus.* Annon (vero communicatum eſſet cum hominibus Deo reconciliatis? 7. quia hanc ſuæ agendi rationis cauſam reddunt Patres, quod nec Deus tam cito gratiam ſuam lapſis reſtituat; nec uno temporis puncto ſolida ad Deum converſio perficiatur. *Putaſne tu*, ait Cyprianus Lib. de Lapſis, *Dominum cito placari* ... *Orari oportet impenſius, & rogare, diem luctu tranſigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere*, &c.

274 Hanc porro diſciplinam octavo ſæculo nonnihil remiſſam eſſe docent citati ſupra Scriptores, atque id colligunt tum ex Erberto Eboracenſi Can. 39. ubi: *Pœnitentes ſecundum Canones non debent communicare ante conſummationem Pœnitentiæ: Nos autem pro miſericordia miſerantis Dei poſt annum, vel duos, vel tres, licentiam damus*: tum ex Nicolao Papa, qui Epiſt. 24. permittit homicidæ ad duodecim annorum Pœnitentiam damnato, ut poſt annos quinque priores Euchariſtiam identidem percipiat.

Etſi gravia videntur momenta quæ pro priori opinione congeſſimus; non omnes tamen iis cedunt: quin & ea contrariis elidere moliuntur. Unde

275 Arguunt 1. ex Sozomeno qui Lib. 7. Cap. 16. de Presbytero Pœnitentiario loquens, ſic habet: *Ad quem accedentes ii qui deliquerant, actus ſuos confitebantur: Ille vero pro cujuſque delicto, quid aut facere ſingulos, aut luere oporteret, pœnæ loco indicens, abſolvebat confitentes, a ſe ipſis pœnas criminum exacturos.* Atqui hic aperte datur abſolutio antequam impleta ſit ſatisfactio injuncta. Hanc porro abſolutionem ſequebatur alia finalis, quæ peracta Pœnitentia conferebatur; quæque mera erat cum Eccleſia reconciliatio. Sic enim poſt deſcriptos ſolemnis Pœnitentiæ ritus proſequitur Scriptor: *Ubi vero præſtitutus dies advenit, tanquam debito quodam perſoluto, a pœna commiſſi ſceleris liberatur, & reliquo Eccleſiæ populo ſociatur.*

276 Reponit quidem Tournelyus pag. 60. erraſſe hoc in puncto Sozomenum, ejuſque auctoritatem citatis ſupra teſtimoniis præponderare non poſſe. Et vero, ait idem Doctor, manifeſte hallucinetur Sozomenus, cum ſcribit Pœnitentiarii officium in Romana Eccleſia *jam inde ab ultima vetuſtate ad* ſuam *uſque ætatem* viguiſſe: Cum, uti obſervat Valeſius in hunc locum, nulla prorſus hujuſce Pœnitentiarii mentio extet in veteribus Eccleſiæ Romanæ monumentis.

277 Verum ſolutio hæc non ægre impugnatur. Eſto enim Sozomenus gente Græcus circa Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem erraverit; an ideo præſumetur erraſſe circa ritum Eccleſiæ CP. quem ab oculatis teſtibus ediſcere potuerat, quemque, ſi contra rerum fidem retuliſſet, mendacis labem, non modo apud Sacerdotes omnes, ſed & apud ipſum vulgus incurriſſet. Florebat enim an. 439. Sozomenus, id eſt annis 41. poſt Nectarii mortem. Reſponſio hæc ſolida ſatis videtur.

278 At minime diſſimulandum, gravius impeti ductum a Sozomeno momentum; eo nempe quod infida ſit adducta verſio, cui idhæc Græco textui conſona ſubſtitui debeat: *Abſolvebat eos poſtquam pœnas ſcelerum a ſe ipſis exegiſſent;* prout vertit Petavius ad hæreſ. 59. Epiphanii. Reclamant quidem nonnulli: Sed quid demum certi ex incerto textu deduci poſſit?

Ar-

Digitized by Google

Arguunt 2. & firmius: Ut ex textibus pro prima opinione adductis colligi non poſſit, abſolutionem ſacramentalem impleta tantum Pœnitentia fuiſſe collatam, ſufficit ut abſolutio, quæ quaſi Pœnitentiæ publicæ clauſula erat, reapſe Eccleſiaſtica ſolum foret, non autem ſacramentalis. Atqui abſolutio illa revera non erat ſacramentalis. Hæc enim abſolutio nihil aliud erat quam reconciliatoria illa manuum impoſitio, toties in Canonibus frequentata. Atqui reconciliatoria hæc manuum impoſitio procul diſtabat a ſacramentali abſolutione.

Prob. min. 1. quia Viaticum Euchariſtiæ non dabatur lapſis, niſi antea ſacramentaliter abſoluti fuiſſent. Atqui dabatur lapſis ſine illa poſtrema manuum impoſitione, ſeu, ut brevitatis cauſa dicemus, ſine hac *finali* abſolutione. Conſtat id indubie, ex Concilio Carthag. IV. Can. 78. ubi hæc: *Pœnitentes, qui in infirmitate Viaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint.* Ne quis vero cavilletur datam tunc a Diacono Euchariſtiam, proinde ſine ulla ſacramentali abſolutione, quæ a Diacono dari non poterat; perpendendum id Canonis 76. quo ſtatuitur, ut qui *in infirmitate Pœnitentiam petit, accipiat . . . & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia, & ſi ſupervixerit, ſubdatur ſanctis Pœnitentiæ legibus, quamdiu Sacerdos qui Pœnitentiam dedit, probaverit.* Hinc enim conſtat & Pœnitentem illum ante Viatici receptionem a præſente Sacerdote abſolutum fuiſſe; nec tamen *finali* donatum fuiſſe reconciliatione, donec injunctam ſibi ab eodem Sacerdote ſatisfactionem adimplevisset. Atque id confirmatur ex Can. 3. Concilii Arauſicani I. cujus hæc ſunt verba: *Qui recedunt de corpore Pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione eis communicari . . . per Viaticum. Quod, ſi ſupervixerint, ſtent in ordine Pœnitentium, ut oſtenſis neceſſariis Pœnitentiæ fructibus legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiant.* Ergo finalis illa, ſeu, ut loquuntur Canones, reconciliatoria manuum impoſitio, non erat per ſe ſacramentalis, aut ſaltem præviam ſacramentalem ſupponere poterat. Et ſic concidunt omnia pene primæ opinionis momenta. 279

2. Qui finalem illam & complete reconciliatoriam manuum impoſitionem ſemel acceperant, eadem denuo donari non poterant, ob aſsertam ſupra publicæ Pœnitentiæ unitatem. Sed qui in neceſſitatis caſu in ordine ad Viaticum Sacramentaliter abſoluti fuerant, non poterant modo, ſed &, ſi convaleſcerent, tenebantur finalem manuum impoſitionem recipere; citra quam nemo perfecte & adæquate reconciliatus eſse cenſebatur. Pater minor ex citatis modo Canonibus, queis & hunc 82. Concilii Bracarenſis 2. adjungere lubet: *Si quis . . . in deſperatione vitæ poſitus poſt perceptam communionem iterum ſanus fuerit factus, tantum orationis particeps fiat, & non accipiat Sacramentum* (pro ſuo videlicet arbitrio, ſicut alii non publice Pœnitentes) *donec conſtitutum Pœnitentiæ tempus impleat.* Iſtud porro Pœnitentiæ tempus ſemper ſequebatur finalis reconciliatio. 280

3. Ea abſolutio non erat ſacramentalis, quæ & ab alio quam a Sacerdote dari poterat, & a Sacerdote dari non poterat ſine conſenſu Epiſcopi prius admoniti. Ratio eſt quia ex dicendis ſolus Sacerdos abſolutio- 281

lutionis ſacramentalis Miniſter eſt: aliunde vero *pie in Eccleſia Dei cuſto-*
Trid. *ditum ſemper fuit, ut . . . in articulo mortis omnes Sacerdotes quoslibet Pœnitentes a quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſent*. Atqui finalis abſolutio 1. ab alio quam a Sacerdote dari poterat, nimirum a Diacono.
Bagot p. 358. Ita nempe docet Cyprianus Epiſt. 13. ubi ait: *Qui libellos a Martyribus acceperunt. Si . . . infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectata præſentia noſtra apud Presbyterum quemcumque præſentem, vel ſi Presbyter repertus non fuerit, apud Diaconum quoque exomologeſim facere delicti ſui poſſint, ut manu eis in Pœnitentiam impoſita veniant ad Dominum cum pace*, &c. Hic porro agitur de poſtrema illa pace, *quam* lapſis *dari Martyres deſideraverant*: quæque dum ex indulgentia dabatur iis pro quibus intercesserunt Martyres, negabatur ceteris: cum tamen ut aliquis vere contritus Sacramentaliter abſolvatur, nullo egeat Martyrum ſubſidio; nec ullam habeant Martyres auctoritatem, ut non contritus Sacramentaliter abſolvatur.

282 2. Nec eadem reconciliatio a Sacerdote dari poterat ſine Epiſcopi conſenſu, & ſpeciali ejus mandato, in ipſo etiam mortis diſcrimine. *Si quiſquam*, ait Can. 4. Concilium Carthag. II. Auguſtini tempore celebratum, *in periculo conſtitutus, ſe reconciliari divinis Altaribus petierit, ſi Epiſcopus abſens fuerit*, DEBET UTIQUE *Presbyter conſulere Epiſcopum, & ſic Pœnitentem ejus conſilio reconciliare*. Quis porro credat nullum Sacerdotem ſine Epiſcopi conſilio, ſeu *juſſu aut permiſſu*, ut habet Capitulare Caroli Magni Lib. 5. Can. 69. potuiſſe Parochiani ſui confeſſionem audire, & eidem abſolutionem impertiri, &c. V. Bagot p. 365.

283 Arguunt 3. ex Concilio Eliberitano, ubi hæc Can. 72. *Si qua vidua*
T. 2. Conc. p. 972. *fuerit mœchata, & eumdem poſtea habuerit maritum, poſt quinquennii tempus, acta legitima Pœnitentia, placuit eam communioni reconciliari: ſi alium duxerit relicto illo, nec in fine dandam eſſe communionem: vel ſi fuerit ille fidelis, quem accepit, communionem non accipiat, niſi poſt decem annos, acta legitima Pœnitentia, niſi infirmitas coegerit velocius dare communionem*. Atqui, inquiunt, *reconciliatio communioni*, quæ Pœnitenti viduæ poſt quinquennium conceditur in prima hujus Canonis parte, non eſt reconciliatio cum Deo per abſolutionem ſacramentalem. Reconciliatio enim viduæ illi conceſſa, ea ipſa eſt quæ in ipſo vitæ fine denegatur viduę, quæ relicto priore viro nupſit alteri. Atqui reconciliatio poſteriori huic viduæ denegata, non eſt ſacramentalis: cum hæc ex probatis ſupra nemini unquam in vitę exitu denegata ſit. Ergo reconciliatio hęc ipſa eſt reconciliatio cum Eccleſia, quantum ad jus oblationum, pręſertim vero Euchariſtię cum ceteris Fidelibus percipiendę.

Et vero illud *communioni*, vel ut alii legunt, *communione reconciliari*, de eadem intelligendum eſt communione, qua iſtud: *Communionem non accipiat*. Atqui id communionem non accipiat, non intelligendum eſt de ſacramentali abſolutione, ſed de communione Euchariſtica, prout alibi probavimus ex Can. 3. & 78. ubi communio hęc *Dominica* vocatur.

284 Arguunt 4. quia Pęnitentię publicę ſubjacebant aliquando homines minime rei, uti patet ex Can. 23. Concilii Ancyrani an. 314. ubi *involuntaria cædes*, ſeu, ut vertit Iſidorus Can. 22. *homicidium non voluntate ſed caſu*, publicę, olim annorum ſeptem, deinde annorum dumtaxat quinque,

Pœni-

Pœnitentiæ ſubjacet; quo ferme modo etiamnum irregularitatem inducit juſta etiam hominis occiſio. Atqui id genus homines expleta Pœnitentia, non ſecus ac Pœnitentes alii, ſolemniter reconciliabantur; quia reconciliatio hæc Pœnitentiæ ſolemnis clauſula erat: neque tamen ſacramentaliter abſolvebantur a peccato; quia nullum admiſerant. Ergo finalis reconciliatio non erat reconciliatio ſacramentalis cum Deo, ſed cum Eccleſia.

Arguunt 5. quia ſolemnis Pœnitentia quandoque ad decem, quindecim aut viginti annos, quandoque ad exitum vitæ protrahebatur. Atqui vix concipi poſſit, abſolutionem ſacramentalem, quæ & remedium eſt a Deo ad peccati ablutionem inſtitutum; & neceſſitatis tantæ, ut plerique ex adverſariis ad eam ſine grandi mora poſt peccatum recurri velint, tot annos cum multo ſpiritualis ruinæ periculo denegatam fuiſſe: idque multo apparebit gravius, ſi animadvertatur, non omnes paſſim ad ſolemnem Pœnitentiam admiſſos eſſe, ſed eos tantum, qui *germane & vere Pœnitentia* ducebantur, ut loquitur Concilium Nicænum Can. 2. Num ergo Cyprianum & alios Eccleſiæ Patres latebat, hominem necdum reconciliatum Deo tyrannidi diaboli mancipatum eſſe, pia ejus opera multo minoris coram Deo pretii eſſe, &c. an iis, contra notum Pauli & Apoſtoli Joannis exemplum, notam & retro antiquitatis praxim, quam leniorem fuiſſe, probavimus; an, inquam, dicetur, iis perſuaſum fuiſſe, mœchum nonniſi poſt ſeptem aut decem Pœnitentiæ annos reconciliari potuiſſe? An id ſi crediderit antiquitas tota, aliud nunc credat Eccleſia? 285

Et vero Epiſcopus ſtata die plurimos Pœnitentes reconciliabat. Quin omnes ſimul ex novæ perſecutionis metu a S. Cypriano reconciliati ſunt. Atqui fieri non poterat ut tot Pœnitentes, quorum ut fieri ſolet, non pauci timidæ erant conſcientiæ, nova quæ admiſerant peccata, omnes ſimul apud eumdem hominem deponerent, ut ab eo ſacramentaliter abſolverentur. Imo nec ſat forte conſultum eſſet confeſſionis libertati, ſi omnes eodem Miniſtro uti coacti fuiſsent. Adde quod aliquando ipſa ſolemnitatis die, ſeu ex morbo, ſeu alia de cauſa abeſse poterat Epiſcopus. Quid ergo tunc actum fuiſset de Pœnitentibus illis, &c. 286

En poſtremæ hujus opinionis momenta, non omnia profecto, ſed faciliora, quæ, niſi fallor, cuilibet præjudiciis vacuo gravia videbuntur. Quod ſi ejuſdem ęſtimentur ponderis quę pro priori opinione adduximus, ſatius forte fuerit judicium ſuſpendere in re intricata, quam aliquali partium ſtudio aliam prę alia determinate amplecti. Quamquam nec muti hęrent poſtremę opinionis defenſores. Unde cum iis, paucis tamen, quia urget ac pene necat tempus,

Ad 1. nihil inferri poteſt ex Tertulliano (ſupra n. 259.) tum quia ad minus incertum eſt an loquatur de Zephirino, proinde an Eccleſię Romanę praxim indicet, uti notavi cap. 5. n. 510. Tum quia non quęritur an ſatisfactio etiam gravis abſolutionem ſacramentalem eo tempore pręcedere conſueverit; id enim fatentur qui abſolutionem hanc in tertio tantum gradu, poſt emenſas fletus & auditionis ſtationes conceſsam fuiſse volunt cum Bagotio: ſed an pręceſserit tota, adeo ut nemo publicę pęnitens ante reconciliatus ſit, quam Pœnitentiam tota decurriſset; ac proinde ſacramentalis fuerit abſolutio in Pœnitentię exitu conceſsa. Id autem nec ex Tertulliano, nec ex alio quopiam ſatis probati poteſt. 287

288 Ad 2. (n. 260.) neg. min. Duo docet Siricius, 1. reconciliandos eſſe qui in idololatriam lapſi ſint; quia Deus non vult mortem peccatoris: 2. eos in ultimo fine eſſe reconciliandos. Quæ autem ſit poſtremæ hujus reconciliationis natura nec docet, nec expendit. Certe ipſa finalis reconciliatio eo fine dari poterat, ne moreretur peccator; quia ſola tribuebat jus ad Euchariſtiam, de qua dictum illud: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis.*·.· *non habebitis vitam*, &c. tam rigide interpretabantur Patres illius ſæculi, ut hanc vel ipſis infantibus neceſſariam cenſere viderentur; uti Tract. præced. vidimus.

289 Ad 3. (n. 261.) ſenſus Innocentii eſt Pœnitentem non debere abſolvi, niſi legitima doloris ac Pœnitentiæ ſigna exhibeat. Alioqui ne occultus quidem peccator, qui diu aliquod fragilitatis peccatum defleviſſet, ante potuiſſet abſolvi, quam adimpleſſet injunctam ſibi a Sacerdote ſatisfactionem; quod non omnes adverſarii concedent.

290 Ad 4. (n. 262.) quo maxime nituntur alterius ſententiæ patroni, fatemur agere hic S. Leonem de ſacramentali abſolutione. Fatemur & eum ad ipſam prærequirere ſatisfactionem. At negamus ab eo canonicam illam requiri, quæ quandoque tot annos perdurabat. 1. Quia ſatisfactionem illam de confeſſione (adeoque de præviis confeſſioni actibus, qui quædam ſunt præviæ ſatisfactiones, & ſine quibus nemo graviter reus hodieque abſolvetur) intellexerunt antiqui. Sic Hincmarus Epiſt. 29. ad Carolum Calvum, *Chriſtus*, inquit, *ut Catholica docet & tenet Eccleſia, banc Præpoſitis ejuſdem Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos* (*quæ ſatisfactio Pœnitentiæ in ipſa jam cognoſcitur confeſſione peccati*) *per reconciliationis gratiam reſtituerent*. 2. Quia non agit eo loci S. Leo de ſolemni Pœnitentia, ſed de neceſſitate tum Pœnitentiæ ut ſic, tum & abſolutionis ſacramentalis, ſine qua moriuntur *tepidi & negligentes*, quia illam ſuo tempore omiſerunt. 3. Quia ibid. S. Doctor aſſerit, iis qui in morte Pœnitentiam & reconciliationem petunt, *nec ſatisfactionem interdicendam eſſe*, *nec reconciliationem denegandam*. Atqui hæc morientium ſatisfactio non conſiſtit in duris publicæ Pœnitentiæ operibus, quæ moribundi vires ſuperant; ſed in ſincero cordis dolore, ejuſque exterioribus ſignis. Ergo nihil mirum ſi in objecti textus parte eodem ſenſu intelligatur. Atque hinc corruit tota objectio. Male enim aliqui in his S. Pontificis vocibus: *Si aliquis eorum pro quibus Domino ſupplicamus*, &c. ſolemnis Pœnitentiæ indicia deprehendere ſibi videntur. Neque enim pro publicis tantum Pœnitentibus, ſed monente Apoſtolo 1. Timoth. 2. pro hominibus univerſis orare debet Pontifex.

291 Ad 5. (n. 263.) ſane ut abſolvatur Pœnitens, videndum an ſincera ſit ejus compunctio, quod ex Pœnitentis ejus poſt culpam agendi ratione dignoſcitur. Verum ſicut ad id neceſſe non eſt hodie, ut idem Pœnitens injunctam ſibi a Presbytero ſatisfactionem impleverit; ſic nec probari poteſt id olim a S. Gregorio prorſus neceſſarium exiſtimatum fuiſſe.

292 Ad 6. (n. 264.) merito queritur Cyprianus quod contra Eccleſiæ Decreta, pax plena & jus ad Euchariſtiam lapſis præpropere & ante conſtitutæ ſatisfactionis executionem tribueretur. At non inde ſequitur neminem e lapſis interim abſolvi potuiſſe. Sane ex dictis nu. 279. & ſeq.

cer-

certum videtur abſolutionem quam Cyprianus uſque ad Pœnitentiæ finem differri volebat, non fuiſſe ſacramentalem.

Ad 7. (n. 267.) equidem in Pœnitentia ſolemni, ſecluſo ingruentis neceſſitatis caſu, non ſuſcipiebatur Euchariſtia niſi poſt impletam ſatisfactionem. At extra ſolemnem Pœnitentiam frequenter, ut etiamnum, recipiebatur corpus Chriſti poſt confeſſionem. Porro non loquitur Ambroſius de ſolemni Pœnitentia, ſed de peccatoribus generatim quos ad Pœnitentiam hortatur, tum ſpe veniæ, qualis prodigo filio conceſſa eſt, tum & ſacræ communionis pollicitatione. Unde ſubjungit: *Ergo evidentiſſima Domini prædicatione mandatum eſt, etiam graviſſimi criminis reis, ſi ex toto corde & manifeſta*, non interiori tantum, *confeſſione peccati Pœnitentiam gerent, ſacramenti cœleſtis refundendam gratiam*: ubi S. Doctor ad Euchariſtiæ uſum eos admittit, qui rite contriti peccata ſua depoſuerint. 293

Ceterum prævia illa cordis contritio & confeſſio oris non inepte ut anticipata ſatisfactio habebantur, prout ex Hincmaro vidimus nu. 290. Unde merito Ambroſius aliique Patres redarguunt Novatianos, qui ad Pœnitentiam hortando, omnem ſeu privatæ ſeu ſolemnis Pœnitentiæ fructum denegabant, quia nec Deo, nec Eccleſiæ ullum ſaltem graviſſime lapſum reconciliarent. 294

Ad 8. (ſup. n. 269.) fatemur Pœnitentes expleta ſatisfactione communioni tum Eccleſiaſticæ, tum & Euchariſticæ fuiſſe reſtitutos. Negamus eorum cum Deo reconciliationem uſque ad tempus illud ſemper fuiſſe dilatam. Dico *ſemper*, vix enim dubitem, quin in Eccleſiis pluribus, ubi brevius ſolemni Pœnitentiæ tempus conſtitutum erat, puta a capite jejunii ad Feriam V. majoris Hebdomadæ, (quod hodieque obſervatur Cœnomani, & Eligii tempore, identidem ad minus, obſervari poterat) ſatisfactio abſolutionem ſacramentalem præceſſerit. Atque hinc vix credo ab unius Eccleſiæ praxi quidpiam colligi poſſe pro praxi alterius; præſertim cum de ſæculis a ſe non parum diſſitis agitur. Et ſic ſolvitur objectio n. 270. propoſita. 295

Ad 9. (ſup. n. 271.) 1. hortatur Gennadius, non cogit: imo nec cogere poterat, cum generatim de peccatis omnibus poſt Baptiſmum admiſſis loquatur. 2. Sciendum eſſet quæ foret Gennadii tempore forma Pœnitentiæ publicæ; an hæc ad annos decem, aut viginti protraheretur. 3. Id, *& Sacerdotis judicio reconciliatum*, de privata abſolutione intelligi poteſt, quam ſequeretur reſtitutio *communionis*, non a *Sacerdote*, ſed ab Epiſcopo ſolo regulariter dari conſueta. 296

Ad 10. Græci Patres de reconciliatione Eccleſiaſtica intelligendi ſunt, non ſecus ac alii quidam ſupra objecti. Neque hæc geminæ reconciliationis diſtinctio merum eſt commentum, ut cenſet Eſtius n. 273. Haud profecto omni ſunt exceptione majora quæ ad id probandum adducit Witaſſius. 297

Non 1. ſtatim namque ut Novatiani quodcumque reconciliationis genus tollebant: imo ſtatim ut finalis reconciliatio ſupponebat ſacramentalem; qui unam efficaciter aſtruebant Patres, alteram efficaciter quoque aſtruebant. 298

Non 2. denegata finali abſolutione perperam agitur Pœnitentia, quia qui hanc tollunt Novatiani, tollunt abſolutionem ſacramentalem, quæ 299

eſt

eſt conditio ad illam prerequiſita. Deinde eadem eſt ratio abſolutionis quę Pœnitentię. An ergo nullá citra Pœnitentiam publicam obtinebatur abſolutio?

Non 3. 1. quia abſolutio finalis, ut pote quędam ſacramentalis abſolutionis jam receptę confirmatio, non inepte peccata remittere dicitur. Sane in generali abſolutione quę in Cœna Domini pluribus in locis datur, Sacerdos auctoritate ſibi a Chriſto his verbis conceſsa: *Quacumque ligaveritis*, &c. peccata ſuo modo dimittit. 2. quia e contra non paucis argumentis ſuaderi poteſt, finalem hanc abſolutionem non remiſiſse proprie peccata, ſed eadem jam dimiſsa ſuppoſuiſse; prout ſolventes Lazarum Diſcipuli, non revocarunt a morte, ſed vivum invenerunt. Sed de his quę ęquum volumen poſtulent, adi Bagotium diſsert. 2. pag. 297.

300 Non 4. Si enim Eccleſia tota quadrageſimali jejunio aliis pietatis operibus ad Paſchalem Cœnam ſe ſe pręparat; quidni Pœnitentes graviſſime rei ad eam ſe ſe ſummo cum apparatu diſpoſuerint?

301 Non 5. qui enim in gravi morbo poſt aliquot Pœnitentię anno abſoluti fuerant, ſępe etiam ſacro Viatico refecti, dubio procul habebantur pro juſtis. Atqui hi tamen ad eum redibant Pœnitentię gradum, in quo eos morbus deprehendiſset; adeoque cum *audientibus* vel *ſubſtratis* ejiciebantur.

302 Non 6. tum quia non dicimus Pœnitentes in primo, vel ſecundo gradu fuiſſe abſolutos ſacramentaliter: unde fieri poterat, ut horum multi quadam excommunicationis ſpecie ligati morerentur, quibus proinde nec poſt mortem communicaretur. Tum quia probari nequit Eccleſiam cum iis qui vere & ſincere Pœnitentes obiiſsent, communicare noluiſse.

303 Non 7. quæ enim hujus ratiocinationis forma: Deus nec tam facile graviter Reis placatur; neque hi uno temporis puncto ſolide converſi judicari poſsunt. Ergo non ante poſsunt reconciliari, quam duram per annos decem, vel quindecim Pœnitentiam exolverint. Sane ſi ita eſt, nemo hodie ab ipſis adverſariis legitime abſolvitur. Quamquam & eorum nonnulli id hodie curare dicuntur, ut in morte tantum abſolutionem impendant.

De his jam dijudicet Lector.

# FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google